

XELA WEZRIA CUBE NEN SALMO CA'

**El Nuevo Testamento
de Nuestro Señor Jesucristo
con los Salmos
en el zapoteco de Tabaa**

Primera edición, 1981
Versión electrónica, 2012

Usted es libre de compartir - copiar, distribuir, ejecutar y comunicar públicamente la obra bajo las condiciones siguientes:
<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/mx/>

El Nuevo Testamento
con los Salmos
en el zapoteco de Tabaa [zat]

© Liga Bíblica Internacional, 2012

Índice

Mateo	Mt.	1
Marcos	Mr.	88
Lucas	Lc..	143
Juan.	Jn..	232
Hechos	Hch..	297
Romanos.	Ro.	375
1 Corintios.	1 Co.	410
2 Corintios.	2 Co.	442
Gálatas	Gá.	463
Efesios.	Ef.	475
Filipenses	Fil.	486
Colosenses.	Col.	494
1 Tesalonicenses	1 Ts..	502
2 Tesalonicenses	2 Ts..	509
1 Timoteo	1 Ti..	513
2 Timoteo	2 Ti..	523
Tito	Tit.	530
Filemón	Flm..	535
Hebreos	He.	537
Santiago.	Stg.	562
1 Pedro	1 P.	571
2 Pedro	2 P.	581
1 Juan	1 Jn..	587
2 Juan.	2 Jn..	596
3 Juan	3 Jn..	598
Judas	Jud.	600
Apocalipsis	Ap.	603
Salmos.	Sal.	641

DIZRA' CHAWE' CA NACA CHEE JESUCRISTO

La benne' ca' gulaque' xra gula chee Cristo
(Lc. 3.23-38)

1 ¹Da caní zaj naca na la chee benne' zaj naque' xra wdé chee Jesucristo. Jesús nigá nababe' zri'ine zre sua David, ne zri'ine zre sua Abraham.

² Abraham nigá guque' xra Isaac.

Isaac nigá guque' xra Jacob.

Jacob nigá guque' xra Judá, ne benne' biche' ca!

³ Judá nigá guque' xra Fares, ne Zara, na' Tamar guque' xrna Fares, ne Zara caní.

Fares nigá guque' xra Esrom.

Esrom nigá guque' xra Aram.

⁴ Aram nigá guque' xra Aminadab.

Aminadab nigá guque' xra Naasón.

Naasón nigá guque' xra Salmón.

⁵ Salmón nigá guque' xra Booz, na' Rahab guque' xrna Booz nigá.

Booz nigá guque' xra Obed, na' Rut guque' xrna Obed nigá.

Obed nigá guque' xra Isaí.

⁶ Isaí nigá guque' xra David, benne' wenná bea.

Wenná bea David nigá, ne nu'ula na' nédxute guque' zru'ula Urías gulaque' xra xrna Salomón.

⁷ Salomón nigá guque' xra Roboam.

Roboam nigá guque' xra Abías.

Abías nigá guque' xra Asa.

⁸ Asa nigá guque' xra Josafat.

Josafat nigá guque' xra Joram.

- Joram nigá guque[¶] xra Uzías.
 9 Uzías nigá guque[¶] xra Jotam.
 Jotam nigá guque[¶] xra Acaz.
 Acaz nigá guque[¶] xra Ezequías.
 10 Ezequías nigá guque[¶] xra Manasés.
 Manasés nigá guque[¶] xra Amón
 Amón nigá guque[¶] xra Josías.
 11 Josías nigá guque[¶] xra Jeconías ne benne[¶] biche[¶] ca' ca lu
     zra ca' gate benne[¶] Babilonia guleché[¶]e benne[¶] Israel ca'
     lu xe[¶]zr la xu Babilonia.
 12 Jeconías nigá guque[¶] xra Salatiel.
     Salatiel nigá guque[¶] xra Zorobabel.
 13 Zorobabel nigá guque[¶] xra Abiud.
     Abiud nigá guque[¶] xra Eliaquim.
     Eliaquim nigá guque[¶] xra Azor.
 14 Azor nigá guque[¶] xra Sadoc.
     Sadoc nigá guque[¶] xra Aquim.
     Aquim nigá guque[¶] xra Eliud.
 15 Eliud nigá guque[¶] xra Eleazar.
     Eleazar nigá guque[¶] xra Matán.
     Matán nigá guque[¶] xra xetú benne[¶] le[¶] Jacob.
 16 Jacob nigá guque[¶] xra José, benne[¶] chee[¶] María, xrna Jesús,
     Bénnea[¶] naque[¶] Cristo.
 17 Caní naca, gulaca chidá[¶] cue[¶] bénneache gate guzú lau
     zua Abraham, ca bzrinte[¶] zra zua David, na' gulaca xechidá[¶]
     cue[¶] bénneache ca' gate guzú lau zua David, ca bzrinte[¶] zra gate
     na' benne[¶] Babilonia ca' guleché[¶]e benne[¶] Israel ca' lu xe[¶]zr la xu
     chee[¶], na' gulaca xechidá[¶] cue[¶] bénneache ca' gate guzú lau zra
     na', ca bzrinte[¶] zra gulaj Cristo.

Ca guca gate gulaj Cristo (Lc. 2.1-7)

18 Caní guca gate na' gulaj Jesucristo. María, xrna Jesús ba
 nachébebe[¶] gácabe[¶] zru'ula José. Nédxula ca za xelenite[¶], nu'ula
 nigá ba zue[¶] zi'i ne chee[¶] xel-la[¶] waca chee[¶] Be' Lá'azxa chee
 Dios. 19 José, benne[¶] chee[¶] María nigá, naque[¶] benne[¶] xrlátaje.
 Quebe guca lazre[¶] gulé'ene[¶] ca ba naca chee[¶] María lau benne[¶]
 xezre ca'. Guca lazre[¶] gusane[¶] le[¶] bagácheze. 20 Dxácate[¶] dxudé
 lazre[¶] da nigá, ble'e lau tu gubáz chee[¶] xabáa, gubáz chee[¶]
 Xránadxu, ga zua José na' lu bchigala, na' guzre[¶] le[¶]:

—José, zri'ine zre sua David, quebe zrebu' si' lu na'u María chee gácabe' zru'ulu', lawe' da bidu biu na' sanbe' zabe' ne chee Be' Lá'azxa chee Dios. ²¹Zrú'ulu' gúxrube' tu bidu biu cheebe', na' lue' gu'u labe' Jesús. Caní gu'u labe' lawe' da guselabe' bénneache lu dul-la da zaj nabague'!

²²Xúgute da caní gulaca ca' chee guca ca da gunná Xránadxu lu dxu'a benne' ca' buluchálaje' waláz chee'. ²³Caní gunné':

Tu nú'uladau' gúaadaube' sanbe' tu bidu biu cheebe', na' xelu'e labe' Emanuel.

Emanuel zéaje na: Dios zúalene' dxi'u.

²⁴Ca bebán José, na' bene' cátexe gunná gubáz chee Xránadxu, na' guzí' lu ne'e María chee gácabe' zru'ule'.

²⁵Quebe gulaque' tuze ca gusandxa María bidu biu nedxu cheebe', na' buluzúe' labe' Jesús.

Dxelezrín benne' sina ca' lu xezre Jerusalén

2 ¹Bidau' Jesús gúlajbe' lu xezre Belén da nababa xezr la xu Judea gate dxenná bea benne' le' Herodes ga na'. Nadxa belezrín benne' ca' lu xezre Jerusalén, benne' zá'aque' chalá'a naga dxalaj gubizra, zaj naque' benne' sina gula. ²Na' gulenabe':

—¿Ga zua bidu na' ba gúlajbe' chee gácabe' benne' nna bé'ene' benne' judío ca'? Gate zuantu' chalá'a naga dxalaj gubizra blé'entu' belaj cheebe', na' bla'ntu' nigá chee gúe lá'ana gúe szrentu'-be'.

³Ca guneze Herodes, benne' wenná bea, da nigá, na' guzúe' stébe, ne cá'anqueze guca chee xúgute benne' zaj zre'e Jerusalén. ⁴Nadxa Herodes, wenná bea na', btupe' xúgute benne' xíchaje chee bxruze ca', ne benne' dxuluxuzájle' da nadxixruj bea Dios, na' gunábene' benne' ca':

—¿Gazra na' galaj Cristo?

⁵Benne' caní gulé'e le':

—Lu xezre Belén da nababa xezr la xu Judea, lawe' da bzuaj caní tu benne' bchálaje' waláz chee Dios, gate na' gunné':

⁶Lue', Belén chee xezre ca' zaj nababa na Judá, nacu' lue' xezre da quebe naca na da bzébedxa ládujla benne' ca' dxelenná be'ene' xezr la xu Judá nigá, lawe' da ládujla bénneache chiu' dxuaj tu benne' nna be'e, na' guxúequeze' bénneache chia!, benne' Israel.

⁷Nadxa Herodes, wenná bea na', bláwizre' bagácheze benne' sina gula ca', na' gunábene' le' bátala ble'e lau belaj na' belelé'ene'. ⁸Nadxa gusel-le' benne' ca' chjaque' xezre Belén, ne guzre' le':

—Le chjaca na', ne le naba xanne' chee' bidu na', na' ca cheajxrácale-be', na' le guzén neda' chee' cha'a neda' gúe lá'ana gúe szrena'-be'!

⁹Ca bexuzre belén benne' sina gula ca da gunná Herodes, wenná bea, nadxa besiá'que', na' belaj da belelé'ene' gate zaj zre' chalá'a naga dxalaj gubizra zeaj na lau le', na' bzrinte na, ne guzúa na naga zua bidu na!. ¹⁰Gate benne' sina gula ca' belelé'ene' belaj na', nadxa gulebélé'ene'. ¹¹Ca gulu' e lu xu'u, belelé'ene' bidu na', ne xrnabe' María. Nadxa buluzú zribe' dxelúe lá'ana dxelúe szrené' bidu na!. Nadxa gulesálaje' xua chee' ca', ne bulunézruje'-be' oro, ne xalaj zixre, ne mirra da naca na zichaj. ¹²Ca gudé na', Dios guzre' benne' ca' lu bchigala québedxa xelexedéé' naga zua Herodes. Chee' le' na belexequé' neza xula, belexezrine' lazrie'!

Ca guca beleché'e Jesús lu xezr la xu Egipto

¹³Ca gudé besí'aca benne' sina gula ca', nadxa tu gubáz chee' xabáa, gubáz chee' Xránadxu ble'e lawé' José lu bchigala, na' guzre' le':

—Guxasa. Becá'a bidu na', ne xrnabe', na' le chjaca lu xezr la xu Egipto, na' xegá'anu' ga na' ca zrindxa zra xapa' lue' xetú. Caní dxal-la' gunu' lawe' da wexilaj Herodes bidu nigá chee' gutie'-be'.

¹⁴Nadxa José guxase', na' chizrélala beche'e bidu na', ne xrnabe', na' bexu' e-be' lu xezr la xu Egipto. ¹⁵Gulezré' e na' ca bzrindxa zra gute Herodes. Caní guca ca naca da gunná Xránadxu lu dxu'a benne' bchálaje' waláz chee', gunné': “Xuláwizra' bi biu chia' chee' xedxúajbe' lu xezr la xu Egipto.”

Dxenná be'e Herodes benne' ca' xelútie' bidu biu ca'

¹⁶Gate gúquebe'e Herodes gulezí xé benne' sina ca' le', na' bzrá'ale'e, ne gunná bé'ene' benne' ca' xelútie' xúgute' bi biu dxé'enedau', ca zrinte bidu ca' ba zaj zua chup iza, bidu ca' zaj zrabe' xezre Belén, ne bidu ca' zaj zrabe' lu xézredu ca' zaj naxechaj na xezre Belén na!. Caní ben Herodes cáteze buluzén benne' sina gula ca' le' ca naca zra na' belelé'ene' belaj na!.

17 Ca'an guca ca da bzuaj Jeremías, bénnea' bchálaje' waláz chee Dios ba guca zan' iza, gunné':

18 Guca tu schaga lu xezre Ramá.

Guca webezre, ne gulebezre xache'!

Raquel na' dxebézrele'e chee bi chee' ca'!

Québequeze dxaca lazre' xexaca zrene'
lawe' da ba gulate bi chee' ca'!

19 Ca gudé gute Herodes, na' tu gubáz chee xabáa, gubáz chee Xránadxu ble'e lawe' José lu bchigala naga zue' Egipto, na' guzre' le':

20 —Guxásache. Beche'e bidu chiu' nigá, ne xrnabe'. Bexíaj lu xezr la xu Israel, lawe' da ba gulate benne' ca' gulaca lazre' xelútiae' bidu nigá.

21 Nadxa guxasa José, na' beche'e bidu na', ne xrnabe', na' belexezrine' lu xezr la xu Israel. **22** Ca guneze José dxenná bea Arquelaor naga nababa Judea waláz chee xre', Herodes na', na' bzrebe José xexíaje' ga na'. Nadxa bexíaje' naga nababa Galilea ca da ba guzre gubáz chee xabáa le' lu bchigala. **23** Ca bezrine' na', na' bexíaje' cheajxezúe' lu xezre Nazaret. Caní guca ca da gulenná benne' ca' buluchálaje' waláz chee Dios, gulenné' Jesús nigá si le' benne' Nazaret.

Juan dxegu'e lban le'e xixre' lawe' lataj

(*Mr. 1.1-8; Lc. 3.1-9, 15-17; Jn. 1.19-28*)

3 **1** Ca lu zra ca' bla' Juan, bénnea' bchue' bénneache nisa, dxegu'e lban le'e xixre' lawe' lataj naga nababa Judea.

2 Dxenné':

—Le xebí'i lazre' lawe' da ba zua gáguze zra nna bea Dios lu xezr la xu nigá.

3 Juan nigá naqué' bénnea' bchalaj Isaías chee'. Isaías bchálaje' waláz chee Dios gate bzuaje' caní:

Dxene chi'i benne' dxebezre xe'e le'e xixre' lawe' lataj, dxenné':

Le gucá'ana chawe' neza naga te Xránadxu.

Le xulí neza lase ca' lau Le' naga tée'!

4 Zra lana Juan nigá nune na xicha zra camello, ne bazxu dxu'a le'e chee' naca na xide, na' dxawé' biche xuaj, ne bzrína'dau' chee bézudau'. **5** Belezrín benne' belenne' ca da dxuchalaj Juan, benne' zá'aqué' xezre Jerusalén, ne benne' chee xúgute xezre ca' zaj nababa Judea, ne benne' zá'aqué'

xézredu ca' zaj nnita gáguze xegu Jordán. ⁶Ca gulexrúalepe'
dul-la chee', Juan nigá bchue' benne' ca' nisa lu xegu Jordán.

⁷Gate ble'e Juan benne' zan benne' xudau' fariseo, ne benne'
xudau' saduceo zá'aque' chee' xelexedxué' nisa, na' guzre' benne' ca':

—Le'e, bę snia. ¿Zua nu guzre le'e guzrúnnajle da ba xa' da za'?

⁸Le gun da xrlátaje da xelunna bea na ba bebí'i lázrele. ⁹Quebe
guéquele lale, dxennale le'eze: "Nalatu' lawe' da nácantu' xrtia
Abraham." Neda' dxapa' le'e: Dios waca xexune' xiaj caní zri'ine xrtia
Abraham. ¹⁰Le'e nácale ca xaga ca'. Xia waga bache nalá na chee
chugu na xaga ca', na' xúgute xaga ca' quebe dxelebía na da zixre
chawé' welechugue na, na' xelezxe na lu xi'. ¹¹Da li neda' dxuchúa'
le'e nisa, da dxunna bea na ba bebí'i lázrele, san Bénnea' ze'e ca te
chia' neda', Le' gunę' ca da zéaje xel-la' dxedxúa nisa, guzué' le'e
Dios Be' Lá'azxa, ne xi' chee'. Benne' nigá nácadxe' blau ca neda', na'
quebe zaca' cuéajza' zrele' xu'u ni'e. ¹²Cá'anqueze nácale ca zrua'
xtila. Benne' nigá ba nu'e da dxun be', cuéaje' xrte zrua' xtila na', na'
xebéaje' chalá'ala xizre chee' na, na' xuzrá chawé' zrua' xtila na' lu
da'a chee' na, san guzezxé' xizre na' lu xi' da quebe xexula na.

Da guca gate gudxúa Jesús nisa

(Mr. 1.9-11; Lc. 3.21-22)

¹³Nadxa Jesús bezé'e naga nababa Galilea, na' bezrine'
dxu'a xegu Jordán naga zua Juan chee' guchúe' Le' nisa.

¹⁴Nédxutę Juan quebe guca lazre', na' dxe'e Jesús:

—Lue' dxal-la' guchú'u neda' nisa. Quebe zaca' neda'
guchúa' Lue' nisa.

¹⁵Jesús guzre' le'!

—Be' lataj gaca caní na'a. Dxun na ba xen gundxu xúgute
da xrlátaje lau Dios.

Nadxa Juan bene' ca'. ¹⁶Gate bexuzre gudxúa Jesús nisa,
na' la bxálajte xabáa, na' ble'e Juan Be' Lá'azxa chee' Dios
dxétaje' ca tu gugu chíchidau', zeajsúaba' lawe Jesús. ¹⁷Nadxa
ben tu chi'i lu be', gunné':

—Benne' nigá naque' Zrif'inequeza' nazrí'ite lazra!. Dxezaca
ba lázrelena' Le'.

Dxaca lazre' da xriwe' gun na baga Jesús zria

(Mr. 1.12-13; Lc. 4.1-13)

4 ¹Nadxa Be' Lá'azxa chee' Dios la guché'te' Jesús le'e xixre'
lawe' lataj naga gúe lazre' da xriwe' gun zréaje na Le'.

²Quebe bi gudagu Jesús chua zra chua xela, na' ca gudé na' guduné!. ³Nadxa da xriwe^l bzrin na naga zua Jesús cheegun zréaje na Le^l, na' dxe na Le^l:

—Che Lue^l nacu^l Zri^line Dios, gunná be'e xiaj caní xelexaca na xeta xtila.

⁴Jesús bechebe^l:

—Lu xiche cheeg Dios dxenné^l: “Quebe gaca ban nu benne^l gawe^l xétaze, san nen xúguté dizra^l cheeg Dios gaca bane^l.”

⁵Nadxa da xriwe^l guché na Jesús lu xezre lá'azxa Jerusalén, na' bzua na Le^l xíchajté xudau^l, ⁶na' guzre na Le^l:

—Che Lue^l nacu^l Zri^line Dios, guxrite^l nigá, lawe^l da dxenná lu xiche cheeg Dios:

Dios nna bélene^l gubáz cheeg xabáa cheeg ca^l
cheeg xelácalené Lue^l.

Welexechise^l Lue^l nen ne'^l
cheeg quebe gunu^l zi^l ni'u lu xiaj ca^l.

⁷Na' gunná Jesús:

—Cá'anqueze dxenná lu xiche cheeg Dios, dxe'^l bénneache:
“Quebe guchínenu^l Xranu^l Dios cátexe dxaca lazru!”

⁸Nadxa da xriwe^l guché na Le^l tu lu xi'a sibe, na' ble'e na Le^l ca naca xúguté cue^l xezr la xu zaj nnita lu xezr la xu, ne ca naca xel-la^l guni'a cheeg na. ⁹Na' gunná da xriwe^l, dxe na Le^l:

—Xúguté da caní gunna^l chiu^l che guzú zribu^l gucá'ana szrenu^l neda!

¹⁰Nadxa Jesús guzre^l na:

—Bexíaj, da xriwe^l, lawe^l da dxenná Dios lu xiche chee^l, dxe'^l bénneache: “Bca'ana szren Xranu^l Dios, ne be lá'ana tuze Le^l!”

¹¹Nadxa da xriwe^l becuasa na lau Jesús, na' belezrín gubáz cheeg xabáa cheeg Dios, ne bulunézruje^l da dxechine Jesús.

**Dxuzú lau Jesús dxuchálaje^l xrtizra^l Dios naga nababa Galilea
(Mr. 1.14-15; Lc. 4.14-15)**

¹²Gate ben Jesús xu'u Juan lizre xia, na' bezé'^l zexíaje^l naga nababa Galilea. ¹³Quebe bga'ana Jesús xezre Nazaret. Xeajsúe^l lu xezr Capernaum da zua na dxu'a nísadau^l naga zaj zra^l xrtia Zabulón, ne xrtia Neftalí. ¹⁴Caní guca ca da bzuaj Isaías, benne^l bchálaje^l waláz cheeg Dios, gunné^l:

¹⁵Lu xezr la xu cheeg Zabulón, ne cheeg Neftalí,
naga zrua neza da zeaj na dxu'a nísadau^l,

- chalá'a naga dxalaj gubizra xechalá'a xegu Jordán.
 Naga nababa Galilea,
 naga zaj zra' benne' quebe zaj naque' judío.
- ¹⁶ Bénneache zaj zra' lu da chul-la belelé'ene' tu da
 dxusaníle' na,
 na' benne' zaj zra' naga xu'u zrul-la chee' xel-la' gute
 ba bsaní' tu xi' naga zaj zre'.
- ¹⁷ Ca lu zra na' guzú lau Jesús dxegu' lban, dxenné':
 —Le xebí'i lázrele, lawe' da ba zua gáguze zra nna bea Dios
 lu xezr la xu nigá.

Jesús dxuláwizre' tapa benne' wezén bela
 (Mr. 1.16-20; Lc. 5.1-11)

- ¹⁸ Gate na' zeaj Jesús dxu'a nísadau' ga nababa Galilea, na'
 blé'ene' chupa benne'. Tue' le' Simón, ne zua xetú le' Pedro,
 na' xetúe' le' Andrés, biche Simón na'. Benne' caní zaj naque'
 benne' wezén bela, na' dxuluzale' xixruj bela chee' lu nisa.
- ¹⁹ Nadxa Jesús dxe' benne' caní:
 —Le gun neda' tuze, na' guna' le'e benne' gutúpale chia'
 bénneache ca dxunle dxezenle bela.
- ²⁰ La bulucá'anate' xixruj chee' ca', na' zjácalene' Jesús.
- ²¹ Xelátedauze gusá'aque', na' ble'e Jesús xechupa benne'.
 Tue' le' Jacobo, ne xetúe' le' Juan, biche Jacobo nigá. Zaj
 naque' zri'ine Zebedeo, ne zaj xu'e tu lu da dxedá lawe'
 nísadau' nen xre', dxelexún chawé' xixruj chee'. Jesús bláwizre'
 le', ²²na' la bulucá'anate' da dxedá lawe' nísadau' na', ne xre',
 na' zjácalene' Jesús.

Jesús dxusédene' bénneache naga nababa Galilea
 (Lc. 6.17-19)

- ²³ Zeaj Jesús xúgute' xezre zaj nababa Galilea, na' tu tu xezre
 ca' dxuzéajni'ine' bénneache lu xu'u ca' naga dxulucá'ana
 szren benne' judío ca' Dios. Na' dxegu' lban ca nna bea Dios,
 ne dxexune' xúgute' benne' ca' ca zaj naca xízrawe' cha chee'.
- ²⁴ Ca'an guca, xúgute' benne' chee' xezr la xu Siria belenne'
 ca da dxun Jesús, na' belezrine' lau Jesús, zaj naché' benne'
 we' ca', benne' zaj xu'e xízrawe', ne benne' zaj zue' lu xel-la'
 dxudía, ne benne' zaj xu'e be' xriwe', ne benne' zaj xu'e chuna',
 ne benne' zaj naxrú'unie' bine, na' bexún Jesús xúgute' benne'
 caní. ²⁵Zjácalen' benne' zan Le', benne' zaj nababe' xezre ca'

zaj nababa Galilea, ne benne' zá'aqué' xézre Decápolis ca', ne benne' Jerusalén, ne benne' zaj nababe' xézre ca' zaj nababa Judea, ne benne' zá'aqué' xechalá'ala xegu Jordán naga dxalaj gubizra.

Lban da bchalaj Jesús tu lu xi'a

5 ¹Gate ble'e Jesús xúguté benne' zan ca' zá'aqué' naga zue', nadxa guluné' tu lu xi'a, ne gudxé' e na!. Nadxa benne' ca' dxusede Jesús beledube' cuite!. ²Nadxa guzú lau Jesús dxusédene' benne' ca'.

Nu benne' naca chee' tu da ba neza

(Lc. 6.20-23)

³Gunná Jesús:

—Da ba neza zrente naca na chee' benne' ca' dxelexúnbe' e ca naca xel-la' dxexazrje chee' lau Dios. Benne' caní zaj naca chee' xelexú' e naga dxenná bea Dios xabáa.

⁴'Da ba neza zrente naca na chee' benne' ca' dxelelé'ele' zaj zue' lu da baxache' lawe' da zaj nabague' dul-la. Dios dxexúe zrene' benne' caní.

⁵'Da ba neza zrente naca na chee' benne' zaj naqué' zren lazre'. Benne' caní xelezí'e chee' xézr la xu da nachébe lazre' Dios gunézruje' benne' caní.

⁶'Da ba neza zrente naca na chee' benne' du lazre' dxelaca lazre' xelune' da naca xrlátaje lau Dios. Dios gácaleñe' benne' caní.

⁷'Da ba neza zrente naca na chee' benne' dxelexexache lazre' benne' xula. Dios wexache lazre' benne' caní.

⁸'Da ba neza zrente naca na chee' benne' ca' zaj xu'u xichaj lázrdawe' da xrlátaje. Benne' caní welel'éne' Dios.

⁹'Da ba neza zrente naca na chee' benne' dxelebeza zri lazre' nen bénneache. Dios guzúe' le' ca bi cheéqueze'.

¹⁰'Da ba neza zrente naca na chee' benne' dxeledée' xel-la' zi' lu na' benne' ca' dxelune' chee' da calela cate' dxelune' da xrlátaje. Benne' caní zaj naca chee' xelexú' e naga dxenná bea Dios xabáa.

¹¹'Da ba neza zrente naca na chee' le'e che benne' dxelenné' schanni' chee'le, ne dxelune' chee'le da calela, ne dxelenné' chee'le xúguté dizra' wen lazre' lawe' da nácale chia' neda!. ¹²Le be, ne le xezaca ba lázrele lawe' da wazile

tu da zrente da gunna Dios le'e xabáa. Caní gaca na lawe' da cá'anqueze caní guláu zi' xuzré' benne' ca' buluchálaje' waláz chee Dios, benne' ca' gulezré' nédxudxa ca le'e.

Nácale ca zede', ne ca tu xi' lu xezr la xu

(Mr. 9.50; Lc. 14.34-35)

¹³Na' gunná Jesús:

—Le'e nácale ca zede' chee bénneache lu xezrla xu nigá. Che zede' nigá xenite xel-la' sna'a chee na, ¿ájazra gácalele bénneache ca'? Québedxa gaca guchínedxu zede' caní.
¡Chú'unadxu na, na' xululéaj bénneache le na!

¹⁴Le'e nácale ca tu xi' chee bénneache zaj zre' e xezr la xu. Tu xezre da zua na tu lu xi'a, quebe gáchequeze na. ¹⁵Gate guzálajdxu tu xi', quebe gudúsedxu na. Guzúadxu na sibe naga gusení na chee xelel'e xíguté benne' zaj zre' e lu xu'u. ¹⁶Cá'anqueze le gun le'e. Le güe lataj gusení xi' da nácale lau bénneache ca' chee xelel'e'ne' ca da xrlátaje da dxunle. Nadxa xelúe lá'ané' Xrale Dios zue' xabáa.

Da bchalaj Jesús ca naca chee da nadxixruj bea Dios

¹⁷Gunná Jesús:

—Quebe dxal-la' guéquele le'e za'a neda' chee cua' ca naca da bdxixruj be'e Moisés, ne ca naca dizra' da buluchalaj benne' ca' buluchálaje' waláz chee Dios. Quebe za'a chee cua' na. Za'a chee gulé'eda' cáteze zéaje na. ¹⁸Da li dxapa' le'e. Dxácate zaj zua xabáa, ne xezr la xu nigá, quebe dúaqueze tu dizra', ne tu da da' lu da nadxixruj bea na nigá ca zrindxa zra gaca xíguté ca da dxal-la' gaca na. ¹⁹Chee le na', che tu benne' guzúe' chalá'ala bítetezla da nigá da bdxixruj bea Dios, láqueze naca na tu da dauze, ne che guzéajni'ine' bénneache chee xelúnqueze' ca', benne' nigá xegá'ané' cá'aze naga dxenná bea Dios xabáa. Bénnea' guzúe' dizra' da nadxixruj bea nigá, ne gulé'ene' bénneache chee xelúnqueze' ca', benne' nigá wegá'anaqueze' ba lá'ana naga dxenná bea Dios xabáa. ²⁰Dxapa' le'e, che quebe gunle da nácadxa xrlátaje ca da dxelún benne' ca' dxuluxuzájle' e da nadxixruj bea Dios, ne ca da dxelún benne' xudau' fariseo ca', cabata' xexú'ule le'e naga dxenná bea Dios xabáa.

Da bchalaj Jesús ca naca chee xel-la' dxezrá'a

(Lc. 12.57-59)

²¹Na' gunná Jesús:

—Le'e ba bénele ca gulenná xrtiale gula ca!: “Quebe gótele benne'” na! “Núteteze benne' gutie' benne' waxíaje' chee cuía xi'e.” ²²Neda' dxapa' le'e, núteteze benne' dxezré'e le sa' ljwezre' waxíaje' chee cuía xi'e. Na' bénnea' dxenné' schanní' chee le sa' ljwezre' waxíaje' lau benne' chee xu'u lawe' blau, na' xuludée' le' chee cuía xi'e. Bénnea' dxenné' chee le sa' ljwezre' tu dizra' sban, benne' nigá nácaqueze chee' chéaje' lu lataj ba xa'.

²³'Che gu'u lu xudau' tu da gunézruju' lau Dios, ne na' cheajsá lazru' chee tu da nunu' chee le sa' ljwezru', ²⁴bca'ana da na' gunézruju' na!, teca xexíaju' xegá'anu' chawe' nen le sa' ljwezru'. Nadxa waca xexíaju' lu xudau' chee bi gunézruju' lau Dios.

²⁵'Che zua nu benne' dxebagu' chee', na' che'e lue' lau benne' guchi'e chiu', bexaca chawe' nen le' la neza na', chee quebe gudée' lue' lau bénnea' dxuchi'e da dxaca. Che quebe gunu' caní, nadxa benne' dxuchi'e da dxaca na' gudée' lue' lu na' benne' dxusézxuże' bénne' ca' lizre xia, na' xelegú'e lue' lizre xia na!. ²⁶Da li dxapa' lue'. Quebe xedxúaaju' na' che quebe quízruju' xúgute da dxebagu' chee benne' na!.

**Da bchalaj Jesús ca naca chee benne' dxichaje'
xrba chee xel-la' nuchaga na'**

²⁷Na' gunná Jesús:

—Le'e bache bénquezle ca gulenné' nédxute: “Quebe gunu' dul-la da dxichaj na xrba chee xel-la' nuchaga na!” ²⁸Neda' dxapa' le'e, núteteze benne' ne'e tu nu'ula, ne sa lazre' le', báchequeze bëne' dul-la nen nu'ula na' lu xichaj lázrdawé'.

²⁹'Che xiaj lau' da zua xabelá dxuzúa na lue' lu dul-la, guleaj na, ne gudxú'una na zítu'la. Nácadxa chawe' nite late' da naca na chee bel-la' dxen chiu' quézcala chu'u lataj ba xa' dute bel-la' dxen chiu!. ³⁰Che na'u da zua xabelá chiu' dxuzúa na lue' lu dul-la, guchugu na, ne gudxú'una na zitu!. Nácadxa chawe' nite late' da naca na chee bel-la' dxen chiu', quézcala chu'u lataj ba xa' dute bel-la' dxen chiu'.

**Jesús dxusédene' ca naca chee benne' dxexelé'e nen zru'ule'
(Mt. 19.9; Mr. 10.11-12; Lc. 16.18)**

³¹Na' gunná Jesús:

—Cá'anqueze gulenné' nédxute: “Núteteze benne' dxexelé'e nen zru'ule', dxal-la' gunézruje' nu'ula na' tu xiche da dxulé'e

na belexelé'e." ³²Neda' dxapa' le'e, che tu benne' dxexelé'e nen zru'ule', na' nu'ula nigá quebe guzúalene' benne' xula, benne' chee_q nu'ula nigá dxuzúe' le' lu dul-la chee_q da dxichaj na xrba chee_q xel-la' nuchaga na' che tu benne' biu xula guchaga ne'e nen nu'ula na' bsan benne' chee_q le'. Cá'anqueze le' dxune' dul-la nen nu'ula na'!

Jesús dxusédene' ca naca chee_q benne' dxucá'ana lie' xrtizre'

³³Na' gunná Jesús:

—Cá'anqueze ba bénele ca gulenná benne' gula ca', gulenné': "Quebe gucá'anu' cá'aze ca da nachébe lazru' nen dizra' bca'ana liu' lau Xránadxu Dios." ³⁴Neda' dxapa' le'e: Quebe dxal-la' guzétjale xabáa chee_q guca'ana lile dizra' chee_q, lawe' da naca na naga dxe' Dios, ³⁵ne quebe guzétjale xezr la xu nigá lawe' da naca na naga nuzúa Dios ni'e, ne quebe guzétjale Jerusalén lawe' da naca na xezre chee_q Benne' Blau naque' Wenná Bea. ³⁶Quebe guzétjale xíchajle chee_q guca'ana lile dizra' chee_q lawe' da quebe séquele gunle da chiche, ne da gasaj netú xicha xíchajle. ³⁷Le nnaze: "Awe!" u le nnaze: "Cabí," lawe' da gate tu benne' dxudadxe' chee_q chee_q da nigá, naca na chee_q da xriwe'.

Dxulé'e Jesús ca naca chee_q nu benne' dxexebéaj lazre'

(Lc. 6.29-30)

³⁸Na' gunná Jesús:

—Le'e ba bénele ca da gulenné' nédxute: "Che tu benne' cuéaje' xiaj lau', cá'anqueze gunu' chee_q, ne che cuéaje' lazxu', cá'anqueze gunu' chee_q!" ³⁹Neda' dxapa' le'e, quebe til-lalele nu benne', san che tu benne' gu'e chalá'a xragu', be' lataj gu'e xechalá'a xragu'. ⁴⁰Che tu benne' gaca xúzre'lene' lue', ne dxaca lazre' cue' zrau', be' lataj xúate' xicha chiu'. ⁴¹Che dxulusebágu'e' lue' gu'u xua chee_q tu cuéndau', bia na chupa cuenla. ⁴²Che núteteze benne' bi dxenabe' chiu', bnézruje' na, ne quebe guzagü' ca gunézruju' chee_q nu benne' bi dxenabe' chite.

Jesús dxusédene' ca dxal-la' zri'idxu benne' ca' dxeledábague' dxi'u

(Lc. 6.27-28, 32-36)

⁴³Na' gunná Jesús:

—Cá'anqueze ba bénelle ca da gulenné! nédxute: “Bzri'i le sa' ljwezru', ne gucuide benne' dxedábague' lue!”⁴⁴ Neda' dxapa' le'e, le zri'i benne' ca' dxeledábague' le'e. Le naba gaca chawé' cheé benne' dxelenné! cheéle. Le gun da chawé' cheé benne' dxelecuídene' le'e. Le naba lau Dios gaca chawé' cheé benne' dxelenné! schanni' cheéle ne dxelune' cheéle da calela.⁴⁵ Che gunle caní gácale bi cheéqueze Xrale zue' xabáa, lawe' da dxun Le' dxusaní' gubizra naga zaj zra' benne' wen da calela ne naga zaj zra' benne' xrlátaje ca', ne dxusel-la' nisa xiuj lu xezr la xu cheé benne' chawé' ca', ne lu xezr la xu cheé benne' ca' dxelune' da calela.⁴⁶ Che nazrí'ile tuze benne' zaj nazrí'ine' le'e, ¿ájazra na' dxezá lázrele quizruj Dios le'e? Cá'anqueze dxelún benne' wechizruj ca', zaj nazrí'ine' le sa' ljwezre'.⁴⁷ Che le'e dxugápale diuzre tuze le sa' ljwézrele, ¿bizra da xrlátaje dxunle? Cá'anqueze dxelún benne' quebe zaj núnbe' e Dios.⁴⁸ Le gaca benne' xrlátaje cátēze naca Xrale zue' xabáa, naque' xrlátaje.

Dxulé'e Jesús ca naca da xrlátaje da dxelún bénneache

6 ¹Caní gunná Jesús:

—Le guxúe xanne' cuínale cheé quebe gunle da naca chee xel-la' benne' xudau' cheéle lau bénneache chee xelelé'ene' na. Che ca'an dxunle, na' Xrale Dios zue' xabáa québequeze bi gunne' le'e.² Cheé le na', gate lue' dxácaleñu' benne' dxelexázrjene', quebe guzennu' xúguté bénneache ca da dxunu', ca dxelún benne' ca' dxelune' xrlátaje cúzreze la neza, ne lu xu'u naga dxulucá'ana szren benne' judío ca' Dios. Dxelune' da caní cheé xelenné bénneache xrlátaje chee!. Da li dxapa' le'e, ba déqueze lazruj chee!.³ Gate lue' gunézruju' late' cheé benne' dxelexázrjene', bén na luéze cheé quebe neze le sa' ljwezru'.⁴ Bén da caní bagácheze, na' Xrau' Dios, Bénnea' dxelé'ene' ca da dxunu' bagácheze, Le' gunne' lazruj chiu'.

Jesús dxusédené' ca dxal-la' gundxu xel-la' dxuláwizra Dios (Lc. 11.2-4)

5 Na' gunná Jesús:

—Gate le'e gunle xel-la' dxuláwizra Dios, quebe gunle ca dxelún benne' ca' dxelune' xrlátaje cúzreze. Dxeledánene' dxelune' xel-la' dxuláwizra Dios zaj zeze' lu xu'u naga dxulucá'ana szren benne' judío ca' Dios, ne la neza, cheé

xelelé'e bénneache da dxelune^e. Da li dxapa' le'e, ba déqueze lazruj chee^e. ⁶Gate lue' dxuláwizru' Dios, guxú'u lu xu'u chiu!. Bsezxuj dxa xu'u chiu', na' bláwizra Dios guchálajlenu' Xrau' Dios zúalene^e lue' naga zu' tuzu!. Nadxa Xrau' Dios, Bénnea' dxelé'en^e ca da dxunu' bagácheze, Le^e xuzri^e chiu!.

⁷'Gate dxuláwizru' Dios dxuchálajlenu' Le^e, quebe tuz ca da nneu' zánete^e lasa ca dxelún benne' ca^e quebe zaj núnbe^e Dios. Dxeléquene^e wen Dios chee^e lawe^e da dxelennéle^e. ⁸Quebe gunle ca dxelún benne' ca^e, lawe^e da Xrale Dios ba nézquezne^e ca da dxechínnele le'e nédxula ca za nábale na. ⁹Chee^e le na', le guláwizra Dios nnale caní:

Xrantu' Dios, zu' xabáa,
gaca lá'azzaqueze Lau!.

¹⁰ Gudá nna be'u lu xe^ezr la xu nigá.

Gaca lu xe^ezr la xu nigá ca dxaca lazru' Lue^e,
cáteze dxaca xabáa.

¹¹ Benña netu' da gáguntu' na'a.

¹² Bnite lau cheentu' ca naca da calela da bentu',
ca netu' ba bnite laantu' chee^e benne' belune^e cheentu'
da calela.

¹³ Quebe gu'u lataj nu gun zréaje netu',
2 san bselá netu' lu na' da xriwe^e.

Naca chiu' gápaquezu' xel-la' dxenná bea,
ne xel-la' waca,
ne da xabáa chadía chacanna. ¡Ca'an gaca na!

¹⁴'Che le'e gunite laule chee^e benne' belune^e cheele da calela, na' Xrale Dios zue^e xabáa gunite lawe^e cheele le'e. ¹⁵Che le'e quebe gunite laule chee^e benne' ca^e, na' Xrale Dios quebe gunite láuqueze^e cheele le'e ca naca dul-la da nabágale.

Jesús dxusédene^e ca dxal-la' gundxu gubasa

¹⁶Na' gunná Jesús:

—Gate le'e dxunle gubasa, quebe guzúale baxache^e laule ca dxelún benne^e dxelune^e xrlátaje cízreze. Benne^e caní dxelune^e ca^e chee^e xelelé'e bénneache le^e dxelune^e gubasa. Da li dxapa' le^e, ba déqueze lazruj chee^e benne^e ca^e. ¹⁷Lue^e, gate dxunu' gubasa, bza xíchaju' chawe^e, ne gudibe lau^e, ¹⁸chee^e quebe xeléquebe^e bénneache dxunu' gubasa. Tuze Xrau' Dios na', Bénnea' zúalene^e lue^e naga zu' tuzu!, Le^e dxennátequeze^e, na' gunne^e da naca na chiu!.

Jesús dxusédene' cheę da gunní'a cheę xabáa
(Lc. 12.33-34)

19Na' gunná Jesús:

—Quebe gutúpale da gunní'a lu xezr la xu nigá, naga guteba' na, ne da ca' dxelebía xi na, na' xelú'u gubán ne xelebane' na. **20**Le'e, le gun da xrlátaje, da gaca na ca guzrá cháwele da gunní'a xabáa, naga quebe guteba' na, ne da ca' quebe bi xeleque na, na' québequeze xelú'u gubán chee xelequé'e na.

21Naga nuzrale da gunní'a cheełe, na' zúaqueze lázrdaule.

Jesús dxusédene' cheę tu xi' da xú'udxu
(Lc. 11.34-36)

22Na' gunná Jesús:

—Xiaj laule zaj naca na ca tu xi' cheę bę̄-la' dxen cheełe. Che xiaj laule zaj naca na chawé!, dutę ca naca bę̄-la' dxen cheełe naxaní!. **23**Che xiaj laule quebe zaj naca na chawé!, dutę ca naca bę̄-la' dxen cheełe nachul-la na. Cá'anqueze che xi' da xu'ule xexaca na tu da chul-la, chül-lalę̄edxa súaquezele.

Jesús dxusédene' cheę Dios, ne cheę da gunní'a
(Lc. 16.13)

24Na' gunná Jesús:

—Netú benne' quebe séquene' guzúa cuine' lu na' chupa xrane', lawe' da wazré'ę tu xrane' ne wazrí'ine' xetué', u wéquene' ba lá'ana tu xrane' na' xetué' guzúę' chalá'ala. Quebe séquele guzúa cuinle lu na' Dios, ne lu na' da gunní'a.

Jesús dxusédene' ca dxun Dios, dxuxúę' xúgute bi cheę' ca'
(Lc. 12.22-31)

25Na' gunná Jesús:

—Cheę le na' dxapa' le'e, quebe cue'le gunne xue ga sa' da gágule da xí'ajle cheę gaca banle, ne ga sa' zra lánale da gácule. Zácadxa xel-la' nabán cheełe ca da dxágule, ne zácadxa bę̄-la' dxen cheełe ca zra lánale. **26**Le nna'xque bxínnedu ca' dxeledaba' lu be!. Quebe dxelázaba!. Quebe dxelelápaba!. Quebe ga dxuluxuzrá cháweba' na. Xrale Dios zue' xabáa dxunézruje' da dxeláguba!. Zácadxale le'e ca bxínnedu ca!. **27**¿Nuzra benne' ládujla le'e gaca gusetunna cuinę' xate' lawe' da dxe'ę gunne xue?

²⁸¿Bizr chee na' dxe'le le'e gunne xue chee zra lánale? Le nna'xque ca dxelegula xiaj ca' zaj ze le'e xixre! Quebe dxelún na zrin, ne quebe dxelache na du. ²⁹Dxapa' le'e, Salomón benne' wenná bea na' quebe gucue' ca da xrtan chee xiaj caní, na' le' gúta'le'e chee' da gunní'a. ³⁰Che Dios dxudxene' xrtánle'e xiaj caní da ca' zaj zua na na'a le'e xixre!, na' wxre xelezze na lu xi', quegá gundxe' da chawe' chee'le'e, benne' québeté ca dxeajlí lazre!. ³¹Chee' le na', quebe cué'tecale gunne xue, nnale: “¿Ga sa' da gágudxu? ¿Ga sa' da xí'ajdxu? ¿Ga sa' da gácudxu?” ³²Chee' da caní zaj dxe' gunne xue benne' quebe zaj núnbe'e Dios, san le'e, zua tu Xrale xabáa ba nézquezne' ca naca xúgute da dxechínnele. ³³Zria laudxa cuele gunne xue chee nna bea Dios lu xichaj lázrdaule, ne chee gunle da xrlátaje da xezaca ba lazre' Dios, na' sile xúgute da ca' dxechínnele. ³⁴Quebe cuele gunne xue na'a da naca na chee wxre, lawe' da wxre ca'an gáta'queze da cuele gunne xue. Tu zra tu zra déqueze da guchaga laudxu.

Jesús dxusédene' chee' benne' dxuchi'e da dxun le sa' ljwezre'
(Lc. 6.37-38, 41-42)

7 ¹Na' gunná Jesús:

—Quebe guchi'ale da dxelún le sa' ljwézrele chee quebe guchi'a Dios caní chee'le'e. ²Le' guchi'e chee'le'e cátexe dxunle le'e chee' le sa' ljwézrele, ne cátexe dxunle le'e chee' le sa' ljwézrele, ca'an gun Dios nen le'e. ³¿Bizr chee na' dxená'u bébedau' da xu'u xiaj lau le sa' ljwezru!, ne quebe dxená'u da zrente da xu'u na xiaj láuquezu' lue!? ⁴¿Ájazra gunu' xu'u le sa' ljwezru!: “Benna lataj xebéaja' bébedau' da xu'u xiaj lau!”, che da zrendxa xu'u xiaj láuquezu' lue!? ⁵Lue!, benne' dxun xrlátaje cúzreze. Bebéaj nedxu da zrente da xu'u xiaj láuquezu', na' gaca le'enu' cháwedau' xebéaju' bébedau' da xu'u xiaj lau le sa' ljwezru!.

⁶'Quebe gunézruje da naca lá'azxa chee' benne' dxelune' ca dxelún becu' snia, checa xelexéchaje', ne xuluzúzrue' le'e. Quebe guzúale da zaca chee'le lau benne' dxelune' ca dxelún cuche, dxuluchuchuj dxululéajba' da dxugágule-ba!.

Dxuchalaj Jesús ca dxal-la' nábadxu, ne xexílajdxu, ne nnëdxu
dxu'a dxa xu'u
(Lc. 11.9-13; 6.31)

7Na' gunná Jesús:

—Le naba, na' Dios gunne¹ na chee²le. Le xilaj na, na' xeरélele na. Le nné dxu'a dxa xu'u, na' sáluje³ chee²le. ⁴Le gun caní lawe⁵ da benne⁶ bi dxenabe⁷, dxezi⁸e na. Benne⁶ bi dxexílaje⁹, dxeajxraque¹⁰ na, na' benne⁶ dxenné¹¹ dxu'a dxa xu'u, zua nu benne⁶ sáluje³ chee¹.

⁹'Netule le'e quebe gunézrujle zrí'inele tu xiaj che lebe¹² dxenábabe¹³ le'e tu xeta. ¹⁰Quebe gunézrujle zrí'inele tu b¹⁴ela' snia che lebe¹² dxenábabe¹³ le'e tu bela. ¹¹Che le'e, benne⁶ wen da calela, nézele gunézrujle zrí'inele da naca na chawe¹⁵, da cháwedxa gunna Xrale Dios zua xabáa, gunne¹⁶ da chawe¹⁵ chee¹ benne⁶ bi dxenábene¹⁷ Le¹⁸.

¹²'Le gun chee¹ le sa' Ijwézrele ca dxaca lázrele le'e xelún lebe¹² chee²le. Da nigá naca da nadixiruj bea na Moisés, ne da dxenná na lu xiche naga naxúaj da gulenná benne⁶ ca' buluchálaje¹⁹ waláz chee¹ Dios.

Jesús dxusédene²⁰ chee¹ dxa xu'u lechide²¹
(Lc. 13.24)

¹³Na' gunná Jesús:

—Le chu'u lu dxa xu'u lechide²². Dxa xu'u laga, ne neza xu zaj naca naga zjaca benne⁶ xelebía xi'²³e, na' benne⁶ zante zjaque²⁴ na'. ¹⁴Dxa xu'u lechide²², ne neza lase zaj naca naga zjaca benne⁶ xelezí²⁵e xel-la' nabán da zeajlí canna, na' bábase benne⁶ dxelerezrelne²⁶ na.

Naca bea tu xaga n²⁷e chee¹ da zixre dxebía na
(Lc. 6.43-44)

¹⁵Na' gunná Jesús:

—Le guxúe cuínale chee¹ benne⁶ wen lazre¹ ca', benne⁶ dxelenné²⁸ zaj naque²⁹ benne⁶ dxuluchálaje¹⁹ waláz chee¹ Dios. Benne⁶ caní zá'aque²⁹ naga zrale le'e, zaj nun cuine³⁰ ca tu benne⁶ dxexrui lazre¹ ca naca tu zríla'dau', san lu xichaj lázrdawé³¹ zaj naque²⁹ snia ca tu becu¹ xi'a. ¹⁶Le'e xúnbeale le¹ n²⁷e chee¹ da dxelune²⁸. Da zixre da dxebía lba uva quebe xuchíbedxu na lu xaga xeché³², na' da zixre da dxebía xaga higo quebe xuchíbedxu na lu xeché³² ga!. ¹⁷Ca'an naca, xúguté xaga chawe¹⁵ dxelrebía na da zixre chawe¹⁵, na' xaga da quebe naca na chawe¹⁵, quebe dxebía na da zixre chawe¹⁵. ¹⁸Xaga chawe¹⁵ ca' quebe dxelrebía na da zrinnaj, na' xaga zrinnaj na' quebe dxebía na da chawe¹⁵. ¹⁹Xúguté xaga zrinnaj welechugue na, na' xelezze

na lu xi!. ²⁰Ca'an naca, le'e xúnbeale benne' ca' ne chee da ca' dxelune!.

Quegá xúgute benne' xelu'ę naga dxenná bea Dios xabáa
(Lc. 13.25-27)

²¹Na' gunná Jesús:

—Quebe xelu'ę naga dxenná bea Dios xabáa xugute benne' ca' dxelé'ę neda!: “Xrana!, Xrana!” Welú'u tuze benne' ca' dxelune' ca da dxaca lazre' Dios zuę' xabáa. ²²Ca zrin zra na!, benne' zante xelé'ę neda!: “Xránantu!, Xránantu!, netu' bchálajntu' ne chee Lau' Lue', ne bchínentu' Lau' bebéajntu' be' xriwe' ca', ne nen Lau' Lue' bénle'ęntu' xel-la' waca ca' chee xabáa.” ²³Nadxa neda' xápaqueza' benne' ca!: “Quebe núnbe'a le'e. Le cuasa cuita' neda', le'e, ba bénle da calela.”

Jesús dxusédene' chee chupa lane xu'u
(Lc. 6.47-49; Mr. 1.22)

²⁴Na' gunná Jesús:

—Bénnea' dxenne' chia', ne dxune' ca da dxennía', naque' ca tu benne' naxéajni'i queze', benne' bénle' tu lizre' lu xiaj xre. ²⁵Guca xiuj, na' bdxuaj guba'u, ne guxasa be' bdunu' chee xuluzría xi na xu'u na!, san quebe guzré'e na lawe' da xu'u lane na lu xiaj xre. ²⁶Bénnea' quebe dxuzé nague' chia', ne quebe dxune' ca da dxennía', naque' ca tu benne' xala, benne' bénle' tu lizre' lu xu dxeze. ²⁷Guca xiuj, na' bdxuaj guba'u ne guxassa be' bdunu' chee xuluzría xi na xu'u na!, na' chadite guzré'e na, ne guzría xite na.

²⁸Ca bexuzre bchalaj Jesús, na' belexebanne benne' ca' ca naca da bsédene', ²⁹lawe' da dxusédene' benne' ca' ca tu benne' nape' xel-la' dxenná bea, ne quegá ca dxelún benne' ca' dxuluxuzájle'ę da nadxixruj bea Dios.

Dxexún Jesús tu benne' dxuzru lu xpęle'
(Mr. 1.40-45; Lc. 5.12-16)

8 ¹Gate bexetaj Jesús lu xi'a na!, benne' zante zjácalene' Le!. ²Na' bzrin tu benne' we' dxuzru lu xpęle', ne bzu zribę' lau Jesús. Dxe'ę Le':

—Xran, che dxaca lazru', waca xexunu' neda!.

³Nadxa Jesús guxrúa ne'ę bénnea!. Dxęle'ę le':

—Dxaca lazra!. Na'a dxexuna' lue!.

Ca gunné¹ caní, benne² we³ na⁴ bexácate⁵ ca naca xízrawe⁶ chee⁷: ⁸Na⁹ Jesúz guzre¹⁰ le¹¹:

—Gunná¹² xque. Quebe nu xu'u ca¹³. Bexíajze na'a xeajxelé¹⁴ e cuinu¹⁵ lau bxruze, ne xeajnezruj guna¹⁶ ca da dxenná bea lu da bdxixruj be'e Moisés, chee¹⁷ xeleté¹⁸ e benne¹⁹ ca²⁰ ba bexacu²¹ na'a.

Dxexún Jesúz bi wən zrin chee²² tu benne²³ dxenná be'²⁴ e lu wedil-la
(Lc. 7.1-10)

⁵Ca bexú'u Jesúz lu xezre Capernaum, na' bzrin lawe²⁵ tu benne²⁶ Roma, benne²⁷ dxenná be'²⁸ene²⁹ benne³⁰ ca³¹ dxjaque³² wedil-la, na' guta³³ xuene³⁴ Le³⁵, ⁶dxe'³⁶ e Le³⁷:

—Xran, bi wən zrin chia³⁸ dēbe³⁹ lizra⁴⁰. Naxrú'unebe⁴¹ bine, ne dxezácale⁴²ebe⁴³:

⁷Jesúz dxe'⁴⁴ e le⁴⁵:

—Wazá⁴⁶a xexuna⁴⁷-be⁴⁸.

⁸Benne⁴⁹ dxenná be'⁵⁰ e na⁵¹ gunné⁵²:

—Xran, quebe naca chia⁵³ chu'u lizra⁵⁴. Cun gunneze, na⁵⁵ xexaca bi wən zrin chia⁵⁶. ⁹Caní waca gunu⁵⁷ lawe⁵⁸ da zua benne⁵⁹ dxenná bé'⁶⁰ene⁶¹ neda⁶², ne cá'anqueze neda⁶³ dxenná be'⁶⁴eda⁶⁵ benne⁶⁶ ca⁶⁷ dxjaque⁶⁸ wedil-la. Gate dxapa⁶⁹ tube⁷⁰: “Guxíaj”, na⁷¹ dxéajbe⁷². Na⁷³ gate dxapa⁷⁴ bi xula: “Gudá”, na⁷⁵ dxídabe⁷⁶. Na⁷⁷ gate dxuchíneda⁷⁸ bi wən zrin chia⁷⁹ chee⁸⁰ bi da gunbe⁸¹, na⁸² dxunbe⁸³ na.

¹⁰Gate bene Jesúz da nigá, bebánene⁸⁴, na⁸⁵ guzre⁸⁶ benne⁸⁷ ca⁸⁸ jzácalene⁸⁹ Le⁹⁰:

—Da li dxapa⁹¹ le⁹²e, ládujla benne⁹³ Israel quebe nu ne xezrelda⁹⁴, benne⁹⁵ dxéajle⁹⁶ chia⁹⁷ ca dxun benne⁹⁸ nigá. ¹¹Neda⁹⁹ dxapa¹⁰⁰ le¹⁰¹e, zá'aca benne¹⁰² zante¹⁰³ chalá'a naga dxalaj gubizra, ne xechalálala naga dxebía gubizra, na¹⁰⁴ xelebé¹⁰⁵ e tu zren xelawé¹⁰⁶ nen Abraham, ne Isaac, ne Jacob naga dxenná bea Dios xabáa. ¹²Benne¹⁰⁷ ca¹⁰⁸ gucá'a zga'ale Dios chee¹⁰⁹ xelu¹¹⁰ e naga dxenná bea Le¹¹¹, guzale¹¹² benne¹¹³ ca¹¹⁴ lataj chul-la naga xelebezre¹¹⁵, ne xeláguxa¹¹⁶ até¹¹⁷ lazxe¹¹⁸.

¹³Nadxa Jesúz guzre¹¹⁹ benne¹²⁰ dxenná be'¹²¹ e na¹²²:

—Bexíaj lizru¹²³!. Waca ca da ba guxéajle¹²⁴u.

Ca lu zra ná'queze bexácate¹²⁵ bi wen zrin chee¹²⁶!

Dxexún Jesúz xrna zru'ule Pedro

(Mr. 1.29-31; Lc. 4.38-39)

¹⁴Guxíaj Jesúz lizre Pedro, na¹²⁷ blé'¹²⁸ene¹²⁹ xrna zru'ule¹³⁰ de¹³¹ lu da'a, xu'¹³² e da la. ¹⁵Xeajté¹³³ ne¹³⁴ e, na¹³⁵ bedxúaj da la da xu'¹³⁶e. Nadxa

nu'ula na' guxase', ne guzú lawe' dxusení'e da xelagu benne'
ca!.

Dxexún Jesús benne' zanté benne' we'

(*Mr. 1.32-34; Lc. 4.40-41*)

16 Ca guzría gubizra, na' belezrín benne' zanté lau Jesús, zaj naché'e benne' zaj xu'e be' xriwe' ca!. Nen dízra'ze da gunná Jesús, bebáje' be' xriwe' ca!, ne bexune' xúgute benne' we' ca!.

17 Da nigá guca na ca da gunná Isaías, benne' bchálaje' waláz chee Dios, gunné!: "Le' bequé'e xízrawe' ca' da nápadxu, ne gubague' ca da dxezácadxu."

Dxelaca lazre' benne' chjácaleñe' Jesús

(*Lc. 9.57-62*)

18 Gate na' ble'e Jesús benne' zanté zaj naxéchaje' Le', na' guzre' benne' ca' dxusédene' gulelague' xechalá'a nísadau' tu lu da dxedá lawe' nisa. **19** Na' bzrin lau Jesús tu benne' dxuxuzájle' da bdxixruj be'e Dios, na' dxe'e Le':

—Benne' Weseđe, dxaca lazra' sálena' Lue' gáteteze chéaju!.

20 Na' Jesús guzre' le':

—Beza' zaj zua bluaj cheeba', na' bixinne zaj zria xrú'uneba', san neda!, Benne' Gulje' Bénneache, ne naga xrua xíchaja' quebe ga zua.

21 Bzrin xetú benne' naque' benne' ba bsédequeueze Jesús, na' guzre' Le':

—Xran, benna neda' lataj xexá'a nedxu chee cheajxecacha' xra!.

22 Nadxa Jesús guzre' le':

—Gudálen neda!. Be' lataj benne' gate ca' xulucache ljwezre'!

Dxebeque zri Jesús be' bdunu', ne xeajxruza chee nísadau'

(*Mr. 4.35-41; Lc. 8.22-25*)

23 Nadxa guxú'u Jesús lu da dxedá lawe' nísadau', na' benne' ca' dxusédene' belune' Le' tu zren. **24** Na' guzú lau dxaca tu be' bdunu' lawe' nísadau', na' xeajxruza chee nísadau' guxú'u na lu da dxedá lawe' nísadau' na', dxácate dxase Jesús. **25** Nadxa benne' ca' dxusédene' bulusebane' Le', na' dxelé'e Le':

—Xránantu!. Bselá netu!. Ba dxázentu' lu nisa.

26 Jesús guzre' le':

—¿Bizr chee na' dxezrébele'ele? Nácale benne' látega dxeleajlí lázre' Dios.

Nadxa guxasa Jesús. Gudil-le' be' bdunu', ne nísadau', na' la belebé zrite na. ²⁷ Benne' ca' belexebánene', gulenné':

—¿Núzraqueze benne' nigá? Dxuluzúa be', ne nísadau' dizra' chee'.

Benne' Gadara zaj xu'ē be' xriwe'

(Mr. 5.1-20; Lc. 8.26-39)

²⁸Gate bezrín Jesús xechalá'a nísadau' na' lu xeżr la xu chee benne' Gadara, na' chupa benne' biu belexedxúaje' lu bluaj chee' benne' gate, na' belezrine' lau Jesús. Dxúpate' benne' ca' zaj xu'ē be' xriwe', ne zaj naque' benne' sniale'ē, na' netú benne' quebe dxexázrenē' xedée' la neza na!. ²⁹Na' gulezú lawe' dxelebézrexē' Dxelemnē':

—¿Bizr chee' na' za'u naga zúantu', Jesús, Zri'ine Dios? ¿Za'u nigá chee' gusaca zi'u netu', ne quebe ne zrin zra?

³⁰Tu chi na' zra tu cue' cuche dxeláguba!. ³¹Be' xriwe' ca' gulata' xue na Jesús, gulenná na:

—Che Lue' xebéaju' netu' nigá, benna lataj cheajchú'untu' lu cuche ca'.

³²Nadxa Jesús guzre' na:

—Le chjaca xca'.

Nadxa be' xriwe' ca' belexedxúaj na lu benne' ca', na' belexú'u na lu cuche ca'. Nadxa xúgutē cuche ca' belezruba' tu dxu'a xi'a zren, na' xeajlecházeba' lu nísadau' naga gulázeba' nisa, na' guláteba'.

³³Benne' ca' buluxúe'-ba' belezebre', na' besá'aca chégié', ne belexezrine' lu xeżre. Buluchálaje' ca guca xúgutē da caní, ne ca guca chee' benne' ca', belexedxúaj be' xriwe' zaj xu'ē.

³⁴Nadxa xúgutē benne' zaj zre'ē lu xeżre na' beledxúaje', ne belezrine' naga zua Jesús. Na' ca belelé'ene' Le', gulata' xuene' Le' xeżé'ē lu xeżr la xu chee'.

Dxexún Jesús tu benne' zaj zua zri ni'a ne'ē

(Mr. 2.1-12; Lc. 5.17-26)

9 ¹Nadxa Jesús guxúe' tu lu da dxedá lawe' nísadau', na' gulague' xechalá'a nísadau', na' bezrine' lázrequeze'!

²Na' bedajlegu'ē tu benne' biu lau Le', zaj zua zri ni'a ne'ē, zaj naxrúe' benne' na' tu lu ta'a blaga!. Gate ble'e Jesús ca dxeléajle'ē chee', na' gunné', dxe'ē benne' we':

—B  n dipa lazru!, z  r  'ina'dau!. Dul-la chiu' dxunite lawa!.

³Nadxa bal-la benne' dxuluxuzájle'e da nadxixruj bea Dios gulenn  ' lu xichaj lázrdawé!: “Benne' nig   dxuc  'ana dítaje' Dios nen xrtizre!.” ⁴Lawe' da neze Jesús ca gulenn  ' lu xichaj lázrdawé!, na' dxe'e benne' ca', gunn  '!

—¿Bizr che   na' dxennale can   lu xichaj l  zrdaul? ⁵¿Bízrala da quebe nácadxa st  be guna? ¿Nnia!: “Dul-la chiu' ba bnite lawa”, u che nnia!: “Bexasa, guz  ?” ⁶Che   le na' gul  'eda' le'e neda', Benne' Gulje' Bénneache, napa' xel-la' dxenn   bea lu xe  zr la xu nig   gunite lawa' dul-la.

Nadxa dxe'e benne' zaj zua zri ni'a ne'e, gunn  ':

—Bexasa. Bec  'a ta'a chiu'. Bexíaj lizru'.

⁷B  nnea' zaj zua zri ni'a ne'e bexase', na' zex  ajte' lizre!. ⁸Gate belel  'e bénneache da nig  , na' belezrebe', ne bel  e l  'ane' Dios lawe' ba bnézruje' xel-la' waca can   che   bénneache.

Jes  s dxuláwizre' Mateo

(Mr. 2.13-17; Lc. 5.27-32)

⁹Ca bez   Jes  s na', na' bl  'ene' tu benne' biu le' Mateo, dxe'e lataj naga dxuchízruje' wal  z che   x  zre Roma, na' dxe'e le', gunn  ':

6 —B  n neda' tuze.

Nadxa Mateo nig   guxase' zéajlene' Jes  s.

¹⁰Gate na' dxe' Jes  s dxaw  ' xeta lizre Mateo nig  , benne' zante wechizruj, ne benne' dul-la belezrine', ne gulebé'queze' dxelaw  ' cuita Jesús, ne benne' ca' dxusédene!. ¹¹Benne' xudau' fariseo ca', gate belel  'ene' da nig  , dxel  'e benne' ca' dxus  de Jesús, gulenn  ':

—¿Bizr che   na' Benne' dxus  den  ' le'e dxágulene' benne' wechizruj ca', ne benne' wen da zrinnaj ca'?

¹²Jes  s benne' da nig  , na' dxe'e benne' ca', gunn  ':

—Quebe dxelechine benne' chaw  ' nu benne' dxexune' bénneache. Benne' we' dxelechínene' le!. ¹³Le chjaca, le cheajs  de ca da dxenn   da naxúaj na lu xiche che   Dios, dxenn  !: “Neda' dxaca lazra' xexache lázrele le sa' ljwézrele, queg   g  ttele b   x  xre'du ca' lu cugu chia!” Bla' neda', queg   che   guláwizra' benne' xrlátaje. Dxuláwizra' benne' dul-la che   xelexebí'i lazre!.

Jesús dxus  den  ' ca naca che   gubasa

(Mr. 2.18-22; Lc. 5.33-39)

¹⁴Nadxa belezrín lau Jes  s benne' ca' dxeled  l  ne' Juan, bénnea' dxuch  ue' bénneache nisa, na' gulenábene' Le':

—¿Bizr chee na' quebe dxelún gubasa benne' dxusédenu'
Lue', ca dxuntu' netu', ne ca dxelún benne' xudau' fariseo ca'?
Tu dxúnzquezentu' gubasa.

¹⁵Na' Jesús dxe'e benne' ca', gunné':

—¿Ájala chee na' xelezúa ba xácheze benne' zaj zue' laní
chee wechaga na' dxácate zua benne' wechaga na' nen le'?
Wazrín zra gate dua benne' wechaga na'. Nadxa xelúnqueze'
gubasa.

¹⁶'Quegá nu dxudá tu ladxe' cube le'e tu zra lánadxu gula,
lawe' da gate cheajxedxé' da cube na', ne xrube xu na da gula
na', na' dxézadxa da gula na!. ¹⁷Cá'anqueze quebe nu benne'
que'e xrise uva wal-la cube lu bzude xide gula lawe' da che
ca'an gune', gate cue' chi'i xrise uva wal-la, na' dxeza bzude
xide na', na' xelebía xi' xrise uva wal-la na', ne bzude xide na'.
Chee le na' dxal-la' ca'adxu xrise uva wal-la cube lu bzude xide
cube. Che ca'an gundxu, xelegá'ana chawe' dxúpate na.

Bchalaj Jesús da caní ca naca chee benne' ca' dxelezí' lu
ne'e xrtizre'.

**Dxexún Jesús bi nu'ula chee Jairo, ne nu'ula', xeajté'e zra lana
Jesús**

(Mr. 5.21-43; Lc. 8.40-56)

¹⁸Dxácate na' dxuchalaj Jesús da nigá, na' bzrin tu benne'
xíchaje chee benne' judío ca', na' bzu zribé' lau Jesús, dxenné':

—Bi nu'ula chia' za gútetebe'. Che Lue' xidu' ne guzé na'u
lebe', wexaca banbe'.

¹⁹Na' guxasa Jesús, guxíajlene' le' nen benne' ca'
dxusédenu'. ²⁰Nadxa bzrin tu nu'ula we' cízrula Jesús, ba naca
chazrinnu iza dxé'ene' tu we' dxaque dxen, na' xeajté'e zra
lana Jesús. ²¹Dxenné' lu xichaj lázrdawé': "Che cheajtaza' zra
lane', na' xexaca!"

²²Jesús guxéchaje', guné'e nu'ula', na' dxe'e le':

—Ben dipa lazru', zrí'ina'dau'. Bache bexacu' lawe' da
dxéajle'u chia'.

La bexácate nu'ula na'.

²³Gate na' bzrin Jesús lizre benne' xíchaje chee benne' judío
ca', na' blé'ene' zaj zra' benne' wil-la xulucache' bi nu'ula na', ne
benne' zaj zre'e dxelune' zralaj. ²⁴Gunná Jesús, dxe'e benne' ca':

—Le xedxúaj nigá. Quegá nate bi nú'uladau' nigá.
Dxásezebe'.

Na' buluzrizre' chee!. ²⁵Gudé bebéaje' benne' ca', na' guxú'u Jesús, ne békxrue' na' bi nu'ula na', na' guxásabe!. ²⁶Du ca naca xezre ca' bzriluj dizra' chee da ben Jesús.

Dxexún Jesús chupa benne' la chul-la

²⁷Ca bedxúaj Jesús na', na' chupa benne' xjaque' cuzru Le!, dxelenné' zizraj:

—Bexache lazre' netu', Lue', Zri'lín David.

²⁸Ca guxú'u Jesús lu xu'u naga zúaquezé!, na' benne' la chul-la caní gulebigue' lau Le!, na' Jesús guzré! benne' ca':

—¿Dxéajlele wazéqueda' xexuna' le'e?

Na' gulé' e Le!:

—Awe!, Xran.

²⁹Nadxa Jesús gudane' xiaj lau benne' ca', dxenné!:

—Gaca cheele ca dxéajlele.

³⁰Belexaca xiaj lawe!. Nadxa Jesús gunné' xuene' benne' ca', gunné!:

—Le guxúe xanne' chee quebe nu neze da nigá.

³¹Gate beledxúaje!, na' buluchálaje' du ca naca xezre ca' ca da ben Jesús chee!.

Dxexún Jesús tu benne' quebe dxaca nnié'

³²Ca bezá! Jesús nen benne' ca', na' belezrín bal-la benne' zaj naché'e tu benne' biu quebe dxaca nnié!, benne' xu'e be' xriwe!. ³³Cáteze bebéaj Jesús be' xriwe' nigá, na' benne' quebe dxaca nnié! bezú lawe' dxuchálaje!. Na' benne' ca' belexebánele' e, dxelenné!:

—Cabata' ne lé'edxu gaca caní ládujla benne' Israel ca'!

³⁴Benne' xudau' fariseo ca' gulenné!:

—Benne' nigá dxebéaje! be' xriwe', dxuchínene' xel-la' waca chee da xriwe', da na' dxenná be'e na be' xriwe' ca'.

Dxexache lazre' Jesús bénneache ca'

³⁵Gudé Jesús tu tu xezre zren, ne tu tu xézredau!, dxusédene' benne' ca' lu xu'u ca' naga dxulucá'ana szrené! Dios tu tu lataj ca!. Gulu' e lban chee dizra' chawé! ca nna bea Dios, ne bexunte' bénneache zaj nape' tu tu cue' xízrawé! ca da dxelezaque!. ³⁶Gate ble'e Jesús bénneache ca', na' bexache lazre' le' lawe' da zaj zré'e xácheze!, ne dxelevuán lazre!. Zaj naque' ca zrila' ca' quebe zua benne' guxúe'-ba!. ³⁷Nadxa guzré! benne' ca' dxusédene':

—Da li, da zrent^e d^e da lápadxu, na' bábaze benne' wen zrin zaj zre^e. ³⁸Chee^e le na' le naba lau Xrana lina nigá, sel-le' benne' wen zrin xelelape^e lina chee^e.

Dxecá'a Jesús chazrinnu benne' xelaque^e gubáz chee^e
(Mr. 3.13-19; Lc. 6.12-16)

10 ¹Nadxa Jesús bláwizre^e chazrinnu benne' ca'
dxusédene^e, na' bnézruje^e le^e xel-la^e dxenná bea chee^e
xelexebéaje^e be^e xriwe^e ca', ne chee^e xelexexune^e bénneache zaj
xu^e tu tu cue^e xízrawe^e ca da dxelezaque^e.

²Caní zaj le chazrinnu benne' gubáz ca' chee^e Jesús:
Benne' nedxu le^e Simón, ne léqueze^e Pedro.
Xetúe^e naque^e benne' biche Pedro, le^e Andrés.
Xechupe^e zaj le^e Jacobo, ne Juan, benne' zaj naque^e zri^eine
Zebedeo.

³Xezícalá benne' ca' zaj le^e Felipe, ne Bartolomé, ne Tomás.
Xetue^e le^e Mateo, benne' wechizruj chee^e xezre.
Xetue^e le^e Jacobo, zri^eine Alfeo.

Xetue^e le^e Lebeo, benne' léqueze^e Tadeo.

⁴Xetúe^e le^e Simón, benne' dxe^e gunne xue chee^e xezr la xu
Israel.

Xetúe^e le^e Judas Iscariote, bénnea^e gudée^e Jesús lu na'
benne' dxeledábague^e Le^e.

**Dxesel-la Jesús benne' gubáz chee^e ca' cheajlezenne^e bénneache
xrtizre^e**
(Mr. 6.7-13; Lc. 9.1-6)

⁵Nadxa gusel-la Jesús benne' chazrinnu caní. Guzre^e le^e:

—Quebe cheajle naga zaj zra^e benne' quebe zaj naque^e judío,
ne quebe chu'ule xezre ca' zaj nababa Samaria. ⁶Le chjaca
naga zaj zra^e benne' Israel zaj naque^e ca zrilá^e zaj naníteba!. ⁷Le
chjaca cu'ule Iban, xele bénneache ba bzrin gáguze zra nna bea
Dios lu xezr la xu nigá. ⁸Le xexún benne' zaj xu^e we^e guzru',
ne benne' bila xízrawe^e dxelé^eeng^e!. Le gusebán benne' gate. Le
xebéaj be^e xriwe^e da zaj xuu bénneache. Cá'aze guzile xel-la^e
dxenná bea nigá, na' cá'aze le guchine na, quebe bi sile.

⁹Quebe gúale dumí oro, ne dumí plata, ne dumí lase.

¹⁰Quebe gúale xixruj xeta da gágule la neza. Quebe gúale xetú
cue^e zra lánale, ne zréiale, ne xaga da gúxrule. Benne' wen zrin
wazrúequeze^e da gawe^e.

11'Gate na' zrinle le'e tu xezre zren u tu xézredau', le quilaj na' tu benne' du lazre', na' le xegá'ana lizre' ca zrindxa zra xenza'ale na!. **12**Gate na' chu'ule lu xu'u na', le xe bénnea' naca lizre' na': "Xela dxebeza zri lazre' sualé na le'e." **13**Che benne' ca' zaj naca chee' xelezí'e xel-la' ba lá'ana caní, le gucá'ana cá'aze na. Che quebe zaj naca chee' xelezí'e da nigá, na' quebe gata' chee!. **14**Che quebe lataj dxelune' le'e, ne quebe dxelenne' cheele, le xedxúaj lu xu'u na' u lu xezre na', na' le xebibe bxrtedu na' zria ní'ale. **15**Da li dxapa' le'e, ca zrin zra guchi'a Dios, Dios gundxe' da ba xa' chee' benne' xezre na' quez ca da guné' chee' benne' Sodoma, ne benne' Gomorra, xezre ca' guzría xi'e.

Xelebé nawé' bi ca' chee' Jesús

16Na' gunná Jesús:

—Le na' xque nigá. Neda' dxesel-la' le'e, gácale ca zrilal' zaj zraba' ládujla becu' xi'a ca'. Chee' le na', le gaca sina ca zaj naca bela', san le gaca dxexruj lazre' ca zaj naca bgúgudu ca!. **17**Le guxúe cuínale. Zaj zra' benne' xuludé'e le'e lu na' benne' xu'u lawe', ne xuluzálaje' le'e lu xu'u naga dxulucá'ana szrene' Dios. **18**Cá'anqueze weleché'e le'e lau benne' xu'u lawe' ca', ne lau benne' dxelenná bea lawe' da nácale chia' neda!. Ca'an gaca guchálajle ca naca chia' neda' lau benne' ca', ne lau benne' quebe zaj naque' judío. **19**Gate na' xuludé'e le'e lu na' benne' dxuchi'a da dxaca, quebe gunne xue cue'le ca da nnale u ájala guchálajle, lawe' da gate zrin zra guchálajle, Dios gunne' ca da guchálajle. **20**Quegá le'eze guchálajle, lawe' da Be' Lá'azxa chee' Dios guchálajle' lu dxú'ale.

21'Xuludé bénneache benne' bíchequeze' lu na' benne' xelútie' le!. Cá'anqueze xra xrna xuludé'e zrí'ine', na' zrí'ine' ca' xeledábagabe' xra xrnáquezebe' chee' xelátie'. **22**Xúgute' bénneache xelezré'e le'e lawe' da nácale chia' neda', san bénnea' guxru chache' dizra' chee' Dios ca zrin zra cheajsé chee', la bénnea!. **23**Gate xelebé nawé' le'e tu xezre, le xuzrunnuj xetú xezre. Da li neda', Benne' Gulje' Bénneache, dxapa' le'e, xida' nédxula ca quebe ne tache tale xúgute' xezre chee' benne' Israel.

24'Netú benne' quebe naque' szrendxa ca benne' dxusédene' le!. Cá'anqueze netú benne' wén zrin quebe naque' szrendxa ca xrané!. **25**Tu benne' dxuséde dxal-la' gun zi' lazre' gaque' ca naca

benne' dxusédené' le', na' benne' wén zrin dxal-la' gun zi' lazré' gaque' ca naca xrane'. Che benne' naque' xrane xu'u dxelé'le le' Beelzebú, da xriwe', chezradxa xelenné' chee bi chee' ca'!

¿Núzraqueze dxal-la' zrébedxu?

(Lc. 12.2-9)

32 Na' gunná Jesús:

—Chee le na', quebe zrébele bénneache. Xúgute da bagácheze gaca báaqueze na, na' xúgute da dxelaca ga nagache gulé'e láuqueze na. **27** Da nigá dxapa' le'e lu da chul-la, le guchalaj na te zra. Da dxapa' le'e bagácheze, le nne zizraj chee xelén xúgute benne!. **28** Quebe zrébele benne' xelútie' bel-la' dxen cheele. Quebe xelezéquene' xelútie' bénne'du xu'ule. Le zrebe Dios. Le' dxezéquene' guzría xi'e bel-la' dxen cheele, ne bénne'du xu'ule lu lataj ba xa'.

29 Dxelúti'e chupa bxínnedu ca' nen tu dumída'. Netuba' quebe góteba' chee quebe ne güe lataj Xrale. **30** Cá'anqueze xicha xíchajle, xúgute na zaj nababa na. **31** Chee le na', quebe zrébele. Zácadxale le'e quézcala be zan bxínnedu ca'!

Dxal-la' xechébedxu nácadxu chee Jesucristo

(Lc. 12.8-9)

32 Na' gunná Jesús:

—Xúgute benne' ca' dxelexechebe' zaj naque' chia' neda' lau bénneache, cá'anqueze neda' wechébequeza' zaj naque' chia' neda' lau Xra' zue' xabáa. **33** Benne' ca' quebe dxelexechebe' zaj naque' chia' lau bénneache, néda'queza' québequeze xechéba' zaj naque' chia' lau Xra' zue' xabáa.

Da naca Jesús naca na tu da dxun na chupa la'a bénneache

(Lc. 12.51-53; 14.26-27)

34 Na' gunná Jesús:

—Quebe guéquele bla'a neda' chee guzúa' xel-la' dxebeza zri lazre' ládujla bénneache. Bla'a neda', quegá chee guzúa' xel-la' dxebeza zri lazre', san chee guzúa' wedil-la. **35** Bla'a neda' chee guna' tábaga' tu benne' xre', ne chee guna' tábaga' tu bi nu'ula xrnabe', ne chee guna' tábaga' tu zru'a lizre' tau zrí'ine'. **36** Ca'an gaca, tu tu benne' til-lalé xrtía ljwezre' le'!

37 'Che tu benne' nazrí'idxene' xra xrne'e quezca neda', quebe naca chee' gaque' chia', na' che nazrí'idxene' bi chee'

ca' quezca neda', quebe naca chee' gaque' chia!. ³⁸Che tu benne' quebe gun cuine' ca tu benne' zéajte'e le'e xaga béguaj, ne gun'e' neda' tuze, quebe naca chee' gaque' chia!. ³⁹Benne' dxaca lazre' gapa chi'e xel-la' nabán chee' gunitie' na. Bénnea' zúatequeze gudé'e xel-la' nabán chee' ne chia' neda', gusel'e xel-la' nabán chee'.

Da gunna Dios dxi'u (Mr. 9.41)

40Na' gunná Jesús:

—Che tu benne' gape' le'e ba lá'ana, néda'queze gape' ba lá'ana, na' bénnea' dxape' neda' ba lá'ana, dxápaeze' ba lá'ana Dios, Bénnea' gusel-le' neda!. ⁴¹Che tu benne' gape' ba lá'ana tu benne' dxuchalaje' waláz chee' Dios lawe' da ze'e waláz chee' Dios, benne' nigá wazí'queze' tuze ca da si' bénnea' dxuchálaje' waláz chee' Dios. Na' che tu benne' gape' ba lá'ana tu benne' xrlátaje lawe' da naque' benne' xrlátaje, benne' nigá wazí'queze' tuze ca da si' benne' xrlátaje na!. ⁴²Núteteze benne' gunézruje' tu zriga' nisa zaga da xi'aj tu bidu caní lawe' da naque' chia' neda', da líqueze wazi'e da gunezruj Dios le'.

Dxelezrín benne' ca' gusel-la Juan lau Jesús (Lc. 7.18-35)

11 ¹Gate bexuzre Jesús bchálajlene' bénneache, na' bchálajlene' chazrinnu benne' ca' dxusédene!. Bezé'e na' chee' cheajsédene', ne cheajchálaje' lban xúgute' xezre ca' lu xezr la xu na!.

²Juan, bénnea' bchue' bénneache nisa, xu'e lizre xia, na' benne' ca naca da dxun Cristo. Nadxa gusel-le' chupa benne' ca' dxeledálene' le' lau Jesús. ³Benne' chupe' caní buluchébe' Jesús:

—¿Nacu' Lue' Cristo, Bénnea' dxal-la' xide', u che dxal-la' cuézantu' xelá' xetú benne'?

⁴Na' bechebe Jesús:

—Le chjaca cheajézrele Juan da caní dxelé'ele, ne da dxenle. ⁵Le xe'e ca dxaca, dxelexelé'e benne' gulaque' la chulla. Dxelexedá benne' gulezúa zri ni'a ne'e. Belexexaca benne' gulezaque' we' guzru', ne belexexaca ban benne' ca' gulatие'. Benne' xache' ca' dxelenne' dizra' chawe' chee' Dios. ⁶Ba neza zrente naca na chee' bénnea' quebe xucuán lazre' sálene' neda'.

7 Ca besí'aca benne' chupa ca', na' guzú lau Jesús dxuchálajleñé' benne' zaj zre'e na' ca naca chee Juan. Dxenné':

—¿Bizra xeajnna'le le'e le'e xixre' na'? ¿Xeajnna'le tu xia da dxuxrize be'? **8** Che cabí, ¿bizra xeajnna'le na'? ¿Xeajnna'le tu benne' nacue' zra lane' da zaca? Nézquezle benne' ca' zaj nácue' ladxe' zaca, lizre benne' dxelenná be'e zaj zra' benne' caní. **9** ¿Bízraqueze xeajnna'le? ¿Xeajnna'le tu benne' dxuchálaje' waláz chee Dios? Awe!. Ca'an guca. Bénnea' ble'ele na' nácadxe' blau ca tu benne' dxuchálaje' waláz chee Dios.

10 Lu xiche chee Dios naxúaj na ca naca chee Juan na!. Dxenná na: Neda' dxesel-la' benne' gubáz chia' nédxula ca Lue', chee gucueze' neza naga teu!. **11** Da li dxapa' le'e, ládujla xúgute bénneache quebe nu chilá' benne' nácadxe' blau ca naca Juan, bénnea' bchue' bénneache nisa. Naga dxenná bea Dios, bénnea' nácadxe' benne' dxexruj lazre' nácadxe' blau ca naca Juan na!.

12 Ca lu zra bla' Juan, bénnea' bchue' bénneache nisa, bzrinte na'a zra, zaj zra' benne' dxelune' zi' lazre' xelu'e naga dxenná bea Dios xabáa, na' benne' dxelune' zi' lazre' dxelerzrué'ene' na. **13** Ca da bzuaj Moisés lu xiche chee da nadxixruj bea na, ne ca gulenná xúgute benne' buluchálaje' waláz chee Dios, dxuchalaj na ca naca chee xel-la' dxenná bea chee Dios, bzrinte ca bla' Juan na!. **14** Che le'e dxaca lázrele chéajlele da nigá, Juan na' naque' Elías, bénnea' bchálaje' waláz chee Dios gate nate, na' dxal-la' xelé'e chee guchálaje' waláz chee Dios. **15** Che zua nágale, le xen da nigá.

16 ¿Ájazra zaj naca benne' zaj zre'e na'a zra? Zaj naque' ca bidu ca' dxelebé'ebe' dxelítajbe' lawe' xi'a, ne dxelennebe' zizraj, dxelé lqwézrebe' ca': **17** “Bcuézrentu' bchiuj san quebe bxá'ale le'e. Bil-la xáchentu' san quebe gudxézrele.” **18** Caní zaj naque' lawe' da bla' Juan, quebe dxawé!, ne quebe dxí'aje' da zaca, na' le'e dxennale xu'e be' xriwe'. **19** Nadxa bla' neda', Benne' Gulje' Bénneache, dxawa!, ne dxí'aja', na' dxennale naca' neda' benne' wagu xrata, ne benne' dxi'aj, ne ljwezre benne' dul-la, ne benne' wechizruj chee Roma. Naca bea nu benne' nape' xel-la' sina chee Dios ne chee da dxun bénnea'.

Ca gaca chee bénneache quebe dxuluzúe' xrtizra' Dios
(Lc. 10.13-15)

20 Nadxa guzú lau Jesús dxedil-le' bénneache chee xezre ca' naga bene' xel-la' waca ca' chee xabáa, lawe' da quebe belexebí'i lazre' benne' zaj zre'e na!. Na' gunné':

21—Baxache' nácale le'e zrale xezre Corazín. Baxache' nácale le'e zrale xezre Betsaida. Caní nácale lawe' da checa' la ba guca lu xezre Tiro, ne lu xezre Sidón ca naca xel-la' waca ca' cheē xabáa ca da gulaca ládujla le'e, da zrenté ba zeaj gulácué' zra lane' tuzruj, ne gulegúé de xíchaje' da zaj naca bea na belexebí'i lazre'. **22**Neda' dxapa' le'e, lu zra guchi'a Dios, gundxe' da ba xa' cheēle quez ca da ba xa' guné' cheē benne' Tiro, ne benne' Sidón. **23**Le'e zrale xezre Capernaum, ¿dxéquele Dios wechise' le'e xabáa? Dios gudée' le'e lataj ba xa!. Caní gaca na lawe' da checa' la ba guca lu xezre Sodoma ca naca xel-la' waca ca' cheē xabáa ca da gulaca ládujla le'e, nagá'anatequeze xezre na! lu zra na'a zra. **24**Neda' dxapa' le'e, lu zra guchi'a Dios, gundxe' da ba xa' cheēle quez ca guné' da ba xa' cheē benne' Sodoma ca!.

Dxenná Jesús: “Le da naga zua' xezí' lázrele”
(Lc. 10.21-22)

25Ca lu zra na' gunná Jesús:

—Dxue lá'ana' Lue', Xrae, nacu' Xrana xabáa, ne Xrana xezr la xu nigá. Dxue lá'ana' Lue' lawe' da bcácheu' da caní lau benne' sina ca!, ne lau benne' dxeléajni'ine', san blé'enu' na bidu caní. **26**Ca'an naca, Xrae, lawe' da naca na ca dxaca lazru' Lue'.

27'Xra' ba bdee' lu na'a xúgute da caní. Quegá nu benne' núnbe' neda', Zri'ine Dios, san Xra' Dios núnbe' neda!. Quegá nu benne' núnbe' Xra', san neda', Zri'ine Dios, núnbe'a Le', ne zaj núnbea benne' ca! Le', benne' ca! dxaca lazra' gulé'eda' le' ca naca Xra!. **28**Le da naga zua!, xúgutele le'e dxeajxréquele lu zrin dxunle cheē xudau', ne ca naca xua da núa, na' neda' guna' xezí' lázrele. **29**Le gunna lataj xrua' le'e ca nu benne' xrué' bezre xugu' cheeba', ne le gusede chia' lawe' da naca' dxexruj lazre', ne dxe'ene lazre', na' wazrué'ele xezí' lázrele lu bénne'du xu'u'le. **30**Da na' naca na ca xugu' cheē bezre da xrua' le'e québeté ca naca na stébe cheē gúale na, na' xua da xrua' le'e naca na zraze.

**Bi ca' dxusede Jesús dxelequé'e dau zrua' xtila gate naca zra
dxulupá'ana judío**
(Mr. 2.23-28; Lc. 6.1-5)

12

1Ca lu zra na' xu'u Jesús neza zéaje' ládujla naga de xel-la' zrua' xtila, ne naca zra dxulupá'ana benne'

judío. Dxeledún benne' ca' dxuséde Jesús, na' gulezú lawe¹ dxelálaje² dau naga zria zrua' xtila, ne dxelawé³ na. ²Gate belelé⁴ benne' xudau' fariseo ca' da caní, na' gulé⁵ e Jesús:

—Guná' xque ca dxelún benne' ca' dxusédenu', dxelune⁶ zrin da quebe naca chee⁷ xelune⁸ lu zra dxupá'anad xu.

³Jesús guzré⁹ benne' ca':

—¿Quebe ne gulábale le'e ca bén David gate na' le¹⁰, ne benne' Ijwezre¹¹ ca' guledune¹²? ⁴Guxú' e lu xu'u chee¹³ Dios, ne gulawé¹⁴ xeta xtila lá'azxa, da quebe zaj naca chee¹⁵ xelawé¹⁶, le¹⁷, ne benne' Ijwezre¹⁸ ca', san tuze bxruze ca' zaj naca chee¹⁹ xelawé²⁰ na. ⁵¿Quebe ne gulábale da naxúaj na lu da bdxixruij be'e Moisés ca dxelún bxruze ca' lu xudau', dxelune²¹ zrin chee²² xudau' lu zra dxupá'anad xu, ne quebe zaj nabague²³ zria?

⁶Neda²⁴ dxapa²⁵ le'e, dē tu da naca blaudxa ca xudau' nigá.

⁷¿Quebe ne chéajni²⁶ ile ca zéaje²⁷ da naxúaj na lu xiche chee²⁸ Dios? Dxenná na: Neda²⁹ dxaca lazra³⁰ xexache lázrele le sa³¹ Ijwézrele, ne quegá gútele bē xíxre³² du ca' lu cugu chia!. La ba guxéajni³³ ile da nigá, quebe ne guzría xile bénneache quebe zaj nabague³⁴ dul-la. ⁸Chee³⁵ le na', neda³⁶, Benne³⁷ Gulje³⁸ Bénneache, napa³⁹ xel-la⁴⁰ dxenná bea dxuna⁴¹ zrin chia⁴² lu zra dxupá'anad xu.

Dxexún Jesús tu benne' zua zri ne⁴³e

(Mr. 3.1-6; Lc. 6.6-11)

⁹Nadxa Jesús bezé⁴⁴ e na', na' guxú' e tu lu xu'u naga dxelúe lá'ané⁴⁵ Dios. ¹⁰Zua tu benne' zua zri ne⁴⁶ e ga na!. Benne' judío ca' gulaca lazre⁴⁷ xezrelne⁴⁸ ájala xelune⁴⁹ chee⁵⁰ gaca xelagu zrie⁵¹ chee⁵² Jesús. Chee⁵³ le na' gulenábene⁵⁴ Le⁵⁵:

—¿Dxunna Dios lataj xexund xu benne' we⁵⁶ lu zra dxupá'anad xu?

¹¹Jesús guzré⁵⁷ benne' ca':

—Núteteze benne' zue⁵⁸ ládujla le'e, che zua tu zrila⁵⁹ chee⁶⁰, ne che bíxreba⁶¹ tu xédxu situj lu zra dxupá'anad xu, ¿quebe chéaje⁶² cheajxeléaje⁶³-ba⁶⁴ xca⁶⁵? ¹²Da zrendxa zaca tu benne' quez ca tu zrila!. Ca'an naca dxunna Dios lataj gundxu tu da xrlátaje lu zra dxupá'anad xu.

¹³Nadxa Jesús guzré⁶⁶ benne' we⁶⁷ na!:

—Bli na'u.

Ca blí ne⁶⁸ e, na' bexaca na ca ne⁶⁹ e xetú. ¹⁴Nadxa beledxúaj benne' xudau' fariseo ca', ne gulezú lawe⁷⁰ dxelílaje⁷¹ ájala xelune⁷² xelútie⁷³ Jesús.

**Da gunná tu benne' bchálaje' waláz cheē
Dios ca dxal-la' gaca cheē Jesús**

15 Gate gúquebe'e Jesús da nigá, na' bezé'e na', na' benne' zante' zjácalene' Le'. Bexún Jesús xúgute benne' we' zaj zre'e ládujla benne' ca'. **16** Jesús gunné xúene' benne' ca' quebe nu xululé'ené' nu naca Le'. **17** Caní guca ca da gunná Isaías, benne' bchálaje' waláz cheē Dios, gunné':

18 Benne' nigá naque' wen zrin chia', benne' ba gucá'a.

Benne' nigá nazrí'ida', ne dxezaca ba lázrelena' Le'.

Guzúaqueza' xichaj lázrdawe' Be' Lá'azxa chia'.

Guzenne' bénneache xúgute xēzr la xu ca dxuchi'a da dxaca.

19 Quebe tíl-lalequeze' bénneache, ne quebe cuézrex'e.

Netú benne' quebe xenne' chi'e la neza.

20 Quebe quichje' tu xia da ba nachaj,

ne quebe xusul-le' xi' da ba dxaca wexul-la na,

ca zrindxa zra xuzúe' xel-la' dxenná bea chawe' chee'.

21 Bénneache xúgute xēzr la xu xuluxrén lázrequeze' Le'.

Dxelenné' napa Jesús xel-la' dxenná bea cheē da xriwe'

(Mr. 3.19-30; Lc. 11.14-23; 12.10)

22 Nadxa guleché'e lau Jesús tu benne' la chul-la, benne' quebe dxaca nnie', lawe' da xu'e be' xriwe'. Jesús bexune' benne' nigá, na' belé'ene', ne bennié!. **23** Xúgute benne' ca' belexebánene', gulenné':

—¿Naca benne' nigá Zri'ine David zra?

24 Gate belén benne' xudau' fariseo da nigá, na' gulenné':

—Benne' nigá dxebéaje' be' xriwe', dxuchínene' xel-la' dxenná bea cheē Beelzebú, xrane be' xriwe' ca'.

25 Dxeque be'e Jesús ca da dxelenné', dxelé'e ljwezre', na' guzre' le':

—Lu xu'u lawe' cheē gáteteze xezre, che xelaca chupa la'a benne' xu'u lawe' ca', ne bal-le' xeledíl-lalene' xezícadxe', na' wexul-la wenite xel-la' dxenná bea cheē benne' ca'. Cá'anqueze che tu xezre benne', u tu cue' xrtía ljwezre xelaque' chupa la'a, ne xeledíl-lalene' le sa' ljwezre', wenítequeze xezre na', u xrtía ljwezre ca!. **26** Cá'anqueze, che Satanás, da xriwe', dxebéaje na ljwezre da xriwe', leze na dxexún na chupa la'a cuina na. ¿Ájazra gácaqueze nna bea na? **27** Le'e dxennale chia' dxebéaja' be' xriwe' ca',

dxuchíneda' xel-la' dxenná bea chee Beelzebú da xriwe!. Che naca na ca', ¿Nuzra dxúnnaqueze xel-la' dxenná bea chee benne' ca' zaj naca le'e tuze chee xelebáaje' be' xriwe' ca'? Chee le na' léquezze' dxululé'etene' nanéguele le'e. ²⁸Che neda' dxebéaja' be' xriwe' ca' dxuchíneda' xel-la' waca chee Be' Lá'azxa chee Dios, da nigá dxunna bea na ba bla' xel-la' dxenná bea chee Dios ládujla le'e.

²⁹'¿Ájazra gun tu benne' chu'e lizre tu benne' wal-la chee que'e da de chee' che nédxula quebe guchéaje' ni'a na' bénnea'? Che gune' caní, na' wazéquene' que'e da de chee bénnea'.

³⁰'Nu benne' quebe dxácaleñe' neda', dxedábague' neda', na' benne' quebe dxexezígalene' neda', dxexúsie' na.

³¹'Chee le na' dxapa' le'e, gunite lau Dios chee bénneache xúgute dul-la zaj nabague', ne xúgute da calela da dxelenné', san che xelenné' schanni' chee Be' Lá'azxa, cabata' gunite lau Dios chee'. ³²Núteteze benne', che bi nnie' schanní' chia' neda', Benne' Gulje' Bénneache, Dios gunite lawe' chee', san che tu benne' nnie' schanni' chee Be' Lá'azxa, québequeze gunite lau Dios chee' lu xeżr la xu nigá ne cá'anqueze lu xeżr la xu da za za!.

Da dxun tu benne' dxule'e na ca naque'

(Lc. 6.43-45)

³³Na' gunná Jesús:

—Che naca chawe' tu xaga, dxebía na da zixre chawe', na' che naca tu xaga bize, dxebía na da zixre bize. Ca'an naca, tu xaga naca bea na ne chee da zixre da dxebía na. ³⁴Le'e, be snia ca!. ¿Ájazra gunle le'e nnie' da xrlátaje che le'e nácaquezze benne' wen da calela xca'? Ca da dxedxuaj dxú'adzu naca na ca da zua na lu xichaj lázrdaudxu. ³⁵Benne' xrlátaje dxenné' da naca xrlátaje lawe' da zua da xrlátaje lu xichaj lázrdawe', na' benne' wen da calela dxenné' da calela lawe' da zua da calela lu xichaj lázrdawe'. ³⁶Neda' dxapa' le'e, lu zra guchi'a Dios, xúgute bénneache xuludée' ca da gulenné', tu tu dizra' xala da gulenné!. ³⁷Ca naca dizra' da ba gunníu', Dios guchi'e chiu', na' Le' nnáqueze' che xedxúaju' xrlátaje, u che webagu' zria.

Bénneache wen da calela ca' dxelenábene' Jesús gune' tu xel-la' waca chee xabáa

(Mr. 8.12; Lc. 11.29-32)

³⁸Nadxa bal-la benne' xudau' fariseo, ne benne' dxuluxuzájle'e da nadxixruj bea Dios gulé'e Jesús:

—Benne' Wesede, dxaca lázrentu' le'entu' chiu' gunu' tu xel-la' waca da za xabáa.

39 Na' guzre Jesús benne' ca':

—Bénneache wen da calela, benne' zaj naque' chupa lazre', dxelenábene' neda' guna' tu xel-la' waca da za xabáa. Quebe xeleté'equezne' tu xel-la' waca, san tuze ca da dxunna bea na ca da guca chee Jonás, benne' bchálaje' waláz chee Dios. ⁴⁰ Ca guca chee Jonás, guxú' e lu le' e bela zren chunna zra chunna xela, cá'anqueze gaca chia' neda', Benne' Gulje' Bénneache, waxú'uqueza' lu xedxu ba chunna zra chunna xela. ⁴¹ Benne' gulezré' e xezre Nínive welexásaqueze' lu zra guchi'a Dios gate guchi' e chee bénneache zaj zre' e na'a, na' benne' Nínive ca' xululé'ene' zaj nabaga zria benne' caní lawe' da belexebí'i lazre' benne' Nínive gate na' bchalaj Jonás dizra' chee Dios lau benne' ca', na' blaudxa ca Jonás na' naca Benne' zue' nigá. ⁴² Cá'anqueze nu'ula na' gunná be'e chalá'a naga dxedá gubizra beu' zaga ca' wexásaqueze' lu zra guchi'a Dios gate guchi' e chee bénneache zaj zre' e na'a, na' nu'ula na' gulé'ene' zaj nabaga zria benne' caní lawe' da bezé' e naga naca zítu'te chee xezr la xu nigá chee xenne' dizra' sina da bchalaj Salomón, na' blaudxa ca Salomón na' naca Benne' zue' nigá.

Ca naca chee be' xriwe' da bexú'u na tu benne'
(Lc. 11.24-26)

43 Na' gunná Jesús:

—Gate tu be' xriwe! dxedxuaj na tu benne', na' dxedá na lataj naga nabizre, dxexilaj na naga xezí' lazre' na, na' che quebe xezrele na, na' dxenná na lu xichaj lázrdau na: ⁴⁴“Webi'a xexá'a lizra' naga bedxúaja!” Ca xezrín na, le'e na benne' na', naque' ca tu xu'u da naxíajlbé lu'ule na, ne nalúa na, ne nagá'ana chawe na. ⁴⁵Nadxa cheaj na cheajxezrí na xegazre be' xriwe! da zaj naca na xríwedxa ca le na, na' xúgute na dxelú'u na lu bénnea', na' naca chee' benne' na' da caléladxa ca guca chee' nedxu. Cá'anqueze gaca chee' bénneache wén da calela caní.

Benne' zaj naque' ca xrna Jesús, ne ca benne' biche' ca'
(Mr. 3.31-35; Lc. 8.19-21)

46 Jesús ne zue' dxuchálajlene' benne' caní gate belezrín
xrne'e ne benne' biche' ca' ga na!. Gulezré'e chalé'aila, ne

dxelaca lazre' xuluchálajlene' Jesús. ⁴⁷Nadxa tu benne' guzre' Jesús:

—Xrna'u, ne bi bichu' ca' zaj zre'e chalé'ajla. Dxelaca lazre' xuluchálajlene' Lue'.

⁴⁸Jesús guzre' benne' nigá:

—¿Núnbeale nuzra na' xrna'a, ne bi bícha'dau' ca'?

⁴⁹Nadxa ble'e Jesús benne' ca' dxusédene', dxenné':

—Benne' caní zaj naque' xrna'a, ne bi bícha'dau' ca'. ⁵⁰Caní naca na lawe' da núteteze benne' dxune' ca da dxaca lazre' Xra' zue' xabáa, benne' nigá naque' benne' bicha', ne benne' zana', ne xrna'a.

Da bsede Jesús ca da bén benne' dxaza

(Mr. 4.1-9; Lc. 8.4-8)

13 ¹Lu zra na' bdxuaj Jesús xu'u, na' xeajdxé'e dxu'a nísadau!. ²Na' lawe' da belezraga benne' zante naga zua Jesús, guxú'e tu lu da dxedá lawe' nísadau!, ne gudxé'e na!. Xúgute benne' ca' belexegá'ane' dxu'a nísadau' na!. ³Nadxa bsede Jesús benne' ca' da zante da bchálaje', dxenné':

—Tu benne' dxaza guzé'e zíaje' guza. ⁴Dxácate dxaze', bal-la bínnedu ca' xeajlechaze na dxu'a neza. Na' belelái' bxínnedu ca', guláguba' bínnedu ca!. ⁵Bal-la bínnedu ca' xeajlechaze na lu xiaj naga quebe dxé'teca xu. Bínnedu caní chadí gulezría na lawe' da quebe dxé'teca xu. ⁶Gate bla' gubizra, na' gulecuade na. Lawe' da quebe dxé'teca xu, na' gulebizre na. ⁷Bal-la bínnedu ca' xeajlechaze na naga bezríale'e lba xeché!, na' lba xeché! ca' belegula na, ne blule na da du ca' nazé!. ⁸Bal-la bínnedu ca' xeajlechaze na lu xu bēbe, na' belúnnale'e na. Bal-la xágadu ca' belunna na tu gaxúa tu tu na, na' xebal-la na belunna na ga xun tu tu na, na' xebal-la na belunna na chi dxua tu tu na. ⁹Che zua nágale, le xene.

Dxenná Jesús bizr chee na' dxuchálaje' da dxululé'e na

(Mr. 4.10-12; Lc. 8.9-10)

¹⁰Nadxa benne' ca' dxusede Jesús gulebigue' naga zue' Le!, ne buluchebe' Le!:

—¿Bizr chee na' dxuchálajlenu' benne' ca' da dxululé'e na?

¹¹Bechebe Jesús, dxenné':

—Dios dxunne' lataj nézele le'e da nagache ca dxenná bea Le' xabáa, san benne' caní quebe dxu'e lataj. ¹²Benne'

nape' late', Dios gunézrujdxé' le', na' gápale'e, san benne'
quebe bi nape', Dios wequé'e ca da du nape'. ¹³Chee le
na' dxuchálajlena' benne' caní da dxululé'e na, lawe' da
cate' dxelenné'e quebe dxelelé'ene'. Cate' dxelenne' quebe
dxeléajni'ine'. ¹⁴Ca naca da dxaca chee benne' caní dxaca na ca
gunná Isaías, bénnea' bchálaje' waláz chee Dios, gunné':

Da li wenle. Cate' dxenle quebe dxéajni'ile.

Da li wanná'le. Cate' dxenna'le quebe dxelé'ele.

¹⁵Caní naca na lawe' da zaj naca lázrdau zide' benne' caní.

Quebe dxelaca lazre' xelenne'.

Dxulugácue' xiaj lawe' chee quebe xeleté'ene'.

Quebe dxelenne', na' quebe dxeléajni'ine'.

Quebe dxelexílaje' neda' chee xexuna' le'.

¹⁶'Ba neza zrente naca na chee'le le'e lawe' da dxelé'ele nen
xiaj laule, ne dxenle nen nágale. ¹⁷Da li dxapa' le'e, benne'
zante, benne' ca' buluchálaje' waláz chee Dios, ne benne'
xrlátaje ca' gulaca lazre' xeleté'ene' da caní dxelé'ele le'e.
Quebe belelé'ene' na. Gulaca lazre' xelenne' da caní dxénnele
le'e. Quebe belenne' na.

Jesús dxuzéajni'ine' benne' ca' ca naca chee benne' dxaza

(Mr. 4.13-20; Lc. 8.11-15)

¹⁸Na' gunná Jesús:

—Le xenne ca zéaje da naca chee benne' dxaza nigá.

¹⁹Benne' dxelenne' ca naca chee Bénnea' dxenná be'e xabáa,
ne quebe dxeléajni'ine' zaj naque' ca bínnedu ca' xeajlechaze
na dxu'a neza. Za da xriwe' ne dxugúa na ca naca dizra' da
ba gulezí'e lu xichaj lázrdawé'. ²⁰Ca naca chee bínnedu ca'
xeajlechaze na lu xiaj, da caní dxululé'e na ca naca chee
benne' ca' dxelezi'e dizra' na' du lazre'. ²¹Ca na' guca chee
bínnedu ca', quebe guca xuludé lue na, ne quebe guzí bea
na, ca'an dxaca chee benne' caní, gate na' bi da dxelezaque',
u che nu zeajnáu zi' xuzre' le' lawe' da zaj nazi'e dizra' nigá,
na' dxelexebigüe'. ²²Bínnedu ca' xeajlechaze na ládujla xeché
dxululé'e na ca naca chee benne' dxelenne' dizra' nigá, san
dxelebé'e gunne xue da naca chee xézr la xu nigá, na' ca
naca xel-la' gunní'a dxezí xé na benne' ca!. Xúgute da caní
dxuluzaga na dizra' nigá, na' quebe dxun na da dxal-la' gun
dizra' nigá lu xichaj lázrdawé'. ²³Ca naca chee bínnedu ca' da
xeajlechaze na lu xu bëbe, da caní dxululé'e na ca naca chee

benne' ca' dxelenne' dizra' nigá, ne dxeléajni'ine' na, na' zaj naque' ca bínnedu ca' belúnnale' e na. Bal-la benne' zaj naque' ca bínnedu ca' belunna na tu gaxúa tu tu na, na' xebal-le' zaj naque' ca bínnedu ca' belunna na ga xun tu tu na, na' xebal-le' zaj naque' ca bínnedu ca' belunna na chi dxua tu tu na.

Da bchalaj Jesús ca naca cheē xixre' zrinnaj da dxenná'queze na ca dxenná' xel-la' zrua' xtila

²⁴Nadxa bchalaj Jesús xetú da dxulé'e na, dxenné':

—Ca dxaca ga ni dxenná bea Dios naca na ca da guca gate tu benne' guze' binne cháwe'dau' lu xezr la xu cheē!. ²⁵Gate dxelase xúgute', na' bzrin tu benne' dxezré' e le', ne xeajaze' binne xixre' zrinnaj láwela zrua' xtila, na' bezé'e. ²⁶Gate na' bgula xel-la' zrua' xtila, ne bla' dau cheē na, cá'anqueze bla' xixre' zrinnaj ca!. ²⁷Nadxa benne' wén zrin ca' xeajleguezre' xrane na, dxelé'e le': “Xran, guzu' binne cháwe'dau' lu xezr la xu chiu!. ¿Gazra guzá xixre' zrinnaj caní?” ²⁸Gunná xránabe': “Tu benne' dxezré' e neda' bñe' da nigá.” Nadxa benne' wén zrin ca' buluchebe' le': “¿Dxaca lazru' chéajntu' cheajlépentu' xixre' zrinnaj ca!” ²⁹Le' guzre' wén zrin ca!: “Quebe gaca na. Gate na' lázrule xixre' zrinnaj ca', walázrulete xel-la' zrua' xtila. ³⁰Xelegúladxa na cháwe'la tu zren ca xecá'adxadxu zrua' xtila. Nadxa nna be'eda' benne' wén zrin ca' xelequé' e nedxu xixre' zrinnaj ca', na' xuluchéaje' xelune' tu xrúnujdu weaj cheē guzézzedxu na. Nadxa xelelape' zrua' xtila na', ne xezrá chawé' na lizra!”

Da bchalaj Jesús ca naca cheē binne mostaza

(Mr. 4.30-32; Lc. 13.18-19)

³¹Nadxa bchalaj Jesús xetú da dxulé'e na, dxenné':

—Da dxaca cheē benne' dxelezí' lu ne'e nna be'e Dios le' naca na ca da guca gate tu benne' guze' binne mostaza lu xezr la xu cheē!. ³²Da li binne mostaza nigá naca na da bízrujdxu lawe' xúgute' binne ca!. Gate ba nagula na naca na tu xaga zrendxa lawe' xúgute' xixre' cuan. Dxaca na ca tu xaga zren naga dxelezeque' cheajlezría bxínnedu ca' xrú'uneba' lu zruze na.

Da bchalaj Jesús ca naca cheē cua zichaj cheē xeta xtila

(Lc. 13.20-21)

³³Nadxa bchalaj Jesús xetú da dxulé'e na, dxenné':

—Da dxaca cheeq benne' dxelezí' lu neqe nna be'e Dios leq naca na ca da guca gate tu nu'ula bchixre cua zichaj cheeq xeta xtila lawe' chunna xaga cua zrua' xtila, na' dute na guxasa na bliche.

Ca bchine Jesús da dxulé'e na caní

(Mr. 4.33-34)

³⁴Xúgute da caní bchálajle Jesús benne' ca', dxuchálaje' da dxululé'e na, na' quebe bchálajlene benne' ca' che quebe bchálaje' da dxululé'e na. ³⁵Caní guca ca da gunná benne' bchálaje' waláz cheeq Dios, gunné!:

Guchálaja' ca naca da dxulé'e na da guchálaja'!

Gulé'eda' ca naca da nagache gate guzrete xezr la xu.

Jesús dxuzéajni'inq ca naca cheeq da dxulé'e na cheeq xixre' zrinnaj da dxenná'queze na ca dxenná' xel-la' zrua' xtila

³⁶Nadxa Jesús bzeq benne' ca' dizra', na' guxúq lu xu'u. Benne' ca' dxusede Jesús gulebigueq lau Leq, na' guléq Leq:

—Bzájnil'i netu' da dxulé'e na ca naca cheeq xixre' zrinnaj da dxenná'queze na ca dxenná' xel-la' zrua' xtila.

³⁷Nadxa Jesús guzreq benne' ca':

—Bénnea' dxazeq binne cháwe'dau' nigá naqueq Benne' Guljeq Bénneache. ³⁸Naga dxazeq binne nigá naca na lu xichaj lázrdau bénneache. Binne cháwe'du ca' zaj naca benne' ca' dxenná be'e Dios, na' xixre' zrinnaj ca' zaj naca na benne' ca' zaj naqueq cheeq da xriweq. ³⁹Bénnea' dxezréq xrane xezr la xu na', ne xeajazeq xixre' zrinnaj naqueq da xriweq ná'queze. Zra xelepapeq naca na zra bzeq cheeq xezr la xu nigá, na' benne' ca' xelepapeq zrua' xtila na' zaj naqueq gubáz cheeq xabáa cheeq Dios. ⁴⁰Ca belexequéq xixre' zrinnaj ca', ne buluzréq na lu xi' cheeq xelezzxe na, ca'an gácaqueze lu zra bzeq na'. ⁴¹Neda', Benne' Guljeq Bénneache, sel-la' gubáz cheeq xabáa chia' ca' cheeq xulucuaseq naga nna be'a xúgute benne' ca' dxuluxrínnaiteq benne' xula, ne benne' ca' dxeluneq da calela. ⁴²Nadxa gubáz cheeq xabáa ca' xuluzréq benne' ca' dxeluneq da calela lu xi' gabila naga xelebezreq, ne xeláguxa'atq lazxeq. ⁴³Nadxa benne' ca' dxeluneq da xrlátaje ca da dxenná be'e Dios xelácaquezeq ca gubizra naga dxenná bea Dios, Xra benne' ca'. Che le'e zua nágale, le xene.

Da dxulé'e na ca naca cheeq tu xel-la' gunní'a da nagache

⁴⁴Na' gunná Jesús:

—Naga dxenná bea Dios naca na ca tu xel-la' gunní'a da nagache na tu lu xežr la xu. Tu benne' bezrélene' xel-la' gunní'a nigá, na' bucaché' na. Ne zúale'e xel-la' dxebé zexíaje' xeajxétie' xúgute da nape', na' bezi'e xežr la xu na'!

Da dxulé'e na ca naca tu bga da zácale'e na

45 Na' gunná Jesús:

—Naga dxenná bea Dios naca na ca tu da dxexilaj tu benne' wete, dxexílaje' bga ca' da zaj zaca na. **46** Gate dxezrélene' tu da zácale'e, na' zexíaje' zeajxétie' xúgute da nape', na' si'e bga na'!

Da dxulé'e na ca naca tu xixruj bela

47 Na' gunná Jesús:

—Ca naca chee' benne' ca' xelexú'e naga dxenná bea Dios, naca na ca tu xixruj bela, da dxuluzale' lu nísadau', na' dxelezene' zane' cue' bela. **48** Gate dxezrá xixruj na', na' benne' ca' dxelezene' bela dxelexequé'e na dxu'a nísadau', na' dxelebé'e dxelexebé'e bela ca'. Bela chawé' ca' dxuluxuzré'e-ba' lu xcuite, na' bela xala ca' dxeledxú'ne'-ba'. **49** Ca'an gaca lu zra bzebe na!. Xelexézúa gubáz chee' xabáa ca', xelexebéaje' benne' ca' dxelune' da calela ládujla benne' xrlátaje ca!. **50** Xuluzré'e benne' ca' dxelune' da calela lu xi' gabila, naga xelebezre', ne xeláguxa'ate lazxe'!

Da zaca ca da zaj naca na da cube, ne da zaj naca na da gula

51 Nadxa bchebe Jesús benne' ca', dxenné':

—¿Dxéajni'ile le'e xúgute da caní?

Benne' ca' gulenné':

—Awe!, Xran.

52 Nadxa guzré' benne' ca':

—Gate tu benne' dxusédene' da nadxixruj bea Dios, ne nazédene' ca dxenná bea Dios, naque' ca tu benne' xrane xu'u nézene' cuéaje' da zaj naca na da cube, ne da zaj naca na da gula ládujla da nuzrá chawé'!

Jesús dxexebrine' Nazaret

(Mr. 6.1-6; Lc. 4.16-30)

53 Gate bexuzre bchalaj Jesús da dxulé'e na caní, na' bezé'e na!. **54** Bezrine' naga naca lazrie!. Na' guzú lawe' dxusédene' benne' ca' zaj zre'e lu xudau' chee' xezre na', na' belexebanne benne' ca', gulenné'!

—¿Gazra bsede benne' nigá xel-la' sina nigá? ¿Ájazra dxune' xel-la' waca caní? ⁵⁵Benne' nigá naque' zri'ine gubizre xaga, na' naca xrne'e María. Naque' bi biche Jacobo, ne José, ne Simón, ne Judas. ⁵⁶Bi zane' zaj zu'e' nigá nen dxi'u. ¿Ájazra na' dxaca dxune' da caní?

⁵⁷Chee le na' buluzúe' Jesús chalá'ala. Jesús guzre' benne' ca!:

—Xúgute benne' xula dxelape' ba lá'ana tu benne' dxuchálaje' waláz chee Dios. Benne' lazrie', ne xrtia ljwezre' quebe dxelúne' ca!.

⁵⁸Jesús quebe bénque' na' xel-la' waca ca' lawe' da quebe guléajle'e chee!.

Ca gute Juan, bénnea' bchue' bénneache nisa

(Mr. 6.14-29; Lc. 9.7-9)

14 ¹Lu zra na' Herodes, benne' dxenná be'e xezre ca' zaj nababa na Galilea, benne' ca naca da dxun Jesús. ²Na' guzre' bi wén zrin chee' ca!:

—Benne' nigá naque' Juan, bénnea' bchue' bénneache nisa. Ba bebané' ládujla benne' gate. Chee le na' nape' xel-la' waca zren nigá.

³Caní gunné' lawe' da gudela Herodes nigá Juan na', ne bchéaje' le' du xia, ne gulu'e le' lizre xia. Bene' caní ne chee Herodías, zru'ula Felipe, biche Herodes na'. ⁴Caní bene' lawe' da guzre Juan le':

—Quebe naca chiu' súalenu' nu'ula nigá.

⁵Herodes guca lazre' gutie' le', san dxezrebe' da xelún bénneache ca' lawe' da dxeléquene' naca Juan benne' dxuchálaje' waláz chee Dios. ⁶Gate bzrin zra dxezría iza Herodes, na' belune' laní chee', na' bxa'a bi nu'ula chee Herodías na', na' bezaca ba lazre' Herodes na' da dxunbe'.

⁷Chee le na' Herodes guchebe lazre' lau benne' ca' gunézruje' ca da naba bi nú'uladu na'. ⁸Lawe' da ba guzre xrnabe' lebe', na' gunabe':

—Benna nigá xichaj Juan, bénnea' bchue' bénneache nisa. Gulú'u na tu lu xé'ena.

⁹Nadxa guzúa st̄ebe Herodes, bénnea' dxenná be'e, san lawe' da ba guchebe lazre', na' benne' zaj zre'e dxágulene' le' belenne' ca', chee le na' guzre' tu benne' wén zrin chee' gunézruje' na lebe'. ¹⁰Gunná bé'ene' nu benne' guchugue'

xichaj Juan naga xu'ē lizre xia. ¹¹Nadxa xeajlexrī'ē xíchaje'
tu lu xé'ena, ne bulunézruje' na bi nú'uladu na', na' lebe'
bnézruje' na xrnabe'.

¹²Nadxa belezrín benne' ca' bsede Juan, na' belexú'ē le', ne
xeajlecache' le'. Nadxa xjaque' xeajleguezre' Jesús.

Dxugagu Jesús chi xun gaxúa benne' biu
(*Mr. 6.30-44; Lc. 9.10-17; Jn. 6.1-14*)

¹³Gate ben Jesús da na', na' bezé'e na', bexu'ē tu lu da
dxedá lawe' nísadau', na' bzrine' tu naga quebe nu zra' benne'.
Gate belén bénneache, na' gusiá'que' ni'e, na' belezrine' naga
zua Jesús. ¹⁴Gate bedxúaj Jesús lu da dxedá lawe' nísadau', na'
blé'ene' benne' zante, ne bexache lazre' le', na' bexuné' benne'
ca' quebe chawé' zaj zué'. ¹⁵Gate ba za xrinne, benne' ca'
dxusede Jesús gulebigue' lau Le', dxelenné':

—Lataj nigá quebe bi dē, ne ba dxedé zra. Bzé benne' caní
dizra' chee' chjaque' xézredu ca', ne xelezí'ē da xelawé'!

¹⁶Jesús guzre' le':

—Quebe dxun na ba xen chjaque'. Le gunezruj le'e da
xelawé'.

¹⁷Benne' ca' gulé'ē Le':

—Gázxuze xeta xtila de cheedxu nigá, ne chúpaze bela.

¹⁸Jesús guzre' benne' ca':

—Le gunna na nigá.

¹⁹Nadxa gunná bé'ene' gulebé' benne' zan ca' lawe' zrie'.
Guqué'ē xeta xtila, ne bela ca', na' gunné'ē xabaala, ne guzre'
Dios: "Xcalenu!." Nadxa bzúzruje' xeta xtila, ne bnézruje'
na benne' ca' dxusédene', na' benne' ca' gulísie' na láwela
benne' zan ca'. ²⁰Xúgute' gulawé', ne gulélajene'. Ca gudé
na' bulusuzré'ē chazrinnu ga' da bízrujdu ca' zaj nagá'ana.
²¹Benne' gulawé' na zaj naque' chi xun gaxúa benne' biu, ne
quebe nu blaba nu'ula, ne bidu ca'.

Jesús dxedé' lawe' nisa
(*Mr. 6.45-52; Jn. 6.16-21*)

²²Nadxa gunná be'e Jesús benne' ca' dxusédene' xelu'ē
lu da dxedá lawe' nísadau' chee' xelague' nísadau' nédxudxa
ca Le' chee' xelezezrine' xéchala'a nísadau' na', dxácate' Le'
dxuzé benne' zan ca' dizra'. ²³Ca gudé bzé' dizra' benne' zan
ca', na' guluéne' tu lu xi'a xeajchálajlene' Dios naga zue' tuze'.

Gate guxrinne zua Jesús tuze¹ na!. ²⁴Dxácaté na' ba zeaj da na' dxedá lawe¹ nísadau¹ gachaj láwe¹te nísadau¹ na!. Nadxa guxasa xeajxruza chee¹ nísadau¹ na!, da dxutá na da dxedá lawe¹ nísadau¹ na!, lawe¹ da dxácale¹e be¹, ne quebe dxue na lataj sa na. ²⁵Gate gudé dxela gubiga Jesús naga zaj zre¹e, zéaje¹ lawe¹ nisa. ²⁶Gate belelé¹e benne¹ ca¹ dxedá Jesús lawe¹ nisa, na¹ belezrebe¹, na¹ lu xel-la¹ dxelezrebe gulebázrexe¹e, gulenné¹:

—Da dxedá dxela na!.

²⁷Jesús guzre¹ benne¹ ca¹:

—Le gun dipa lázrele. Neda¹ nigá. Quebe zrébele.

²⁸Na¹ Gunná Pedro, dxe¹e Jesús:

—Xran, che Lue¹ na!, Gunná be¹e xida¹ lawe¹ nisa naga zu¹ na¹te.

²⁹Jesús guzre¹ le¹:

—Gudá xca!.

Nadxa Pedro bdxúa¹je lu da dxedá lawe¹ nísadau¹, ne guzú lawe¹ dxezé¹e lawe¹ nisa chee¹ zrine¹ naga zua Jesús. ³⁰Gate dxeque be¹ene¹ ca dxun be¹ na¹, na¹ bzrebe¹, ne guzú lau dxazie¹ lu nísadau¹ na!. Ca¹an guca gudxezre xe¹e, Gunné¹:

—Xran, becá'a neda!.

³¹Nadxa becá'a Jesús ne¹e, ne guzre¹ le¹:

—Látega dxeajlí lazru¹ neda!. ¿Bizr chee¹ na¹ ben chupa lazru¹?

³²Gate belexegüene¹ lu da dxedá lawe¹ nísadau¹, na¹ bebé¹ zri be¹ na!. ³³Nadxa benne¹ ca¹ zaj zre¹e lu da dxedá lawe¹ nísadau¹ na¹ buluzú zribé¹ lau Jesús, dxe¹le¹e Le¹:

—Da li nacu¹ Zri¹ine Dios.

**Jesús dxexune¹ benne¹ we¹ ca¹, benne¹ zaj zre¹e lu xezre Genesaret
(Mr. 6.53-56)**

³⁴Guledée¹ xecha la¹a nísadau¹, na¹ belezrine¹ lu xezr la xu chee¹ benne¹ Genesaret ca¹. ³⁵Gate benne¹ ca¹ zaj zre¹e xezre na¹ belexexúnbe¹ Jesús, na¹ buludée¹ dizra¹ xezícalá xézredu ca¹, na¹ guleché¹e xúgute¹ benne¹ we¹ naga zua Jesús. ³⁶Gulata¹ xuene¹ Jesús gu¹e lataj xulutá benne¹ ca¹ zra lane¹ naze. Xúgute benne¹ buluté¹ zra lane¹ belexexaque¹.

Da dxuxrinnaj na bénneache

(Mr. 7.1-23)

15 ¹Nadxa benne¹ fariseo ca¹, ne benne¹ dxuluxuzájle¹e da bdxixruj be¹e Moisés, benne¹ ca¹ beledxuaje¹ lu xezre Jerusalén, gulebigue¹ lau Jesús, na¹ buluchébe¹ Le¹, dxelenné¹:

²—¿Bizr chee^q na' benne^q ca' dxuséden^u quebe dxuluzúe^q dizra^q ca naca da gulún xra xrtaudxu? Quebe dxelíbequeze ne'e ca naca da zéajlentu^q gate dxelaw^e!

³Jesús bcheb^e benne^q ca', gunné^q:

—¿Bizr chee^q na' le'e quebe dxuzuale dizra^q da dxenná be'e Dios? Dxunle ca naca da zéajlele. ⁴Dios gunné^q: “Gudapa ba lá'ana xra xrna'u.” Cá'anqueze gunné^q: “Benne^q nne'e schanni^q chee^q xra xrne^e, le gute bénnea!” ⁵Le'e dxennale waca x^e tu benne^q xra xrne^e: “Quebe séqueda^q bi gunna^q le'e lawe^q da ba guchébe lazra^q gunézruja^q Dios xúgute^q da d^e chia!” ⁶Dxennale che tu benne^q dxune^q caní québedxa dxun na ba xen gácalene^q xra xrne^e. Caní dxunle le'e, dxuzuale chala'ala da bdxixruj be'e Dios, chee^q gunle ca naca da zéajlele. ⁷Le'e, láweze dxunle da xrlátaje. Da li naca da gunná Isaías, bénnea^q bchálaje^q waláz chee^q Dios, ca naca cheele le'e, gunné^q:

⁸Benne^q caní dxelape^q neda^q ba lá'ana nen dxú'aze^q.

Quebe dxelape^q neda^q ba lá'ana dut^e lázrdaw^e.

⁹Dácheze naca dxelúe lá'an^e neda^q.

Da gulenná be'en^e bénneache naca na da ca' dxuluséden^u.

¹⁰Nadxa Jesús gunné^q benne^q ca', dxenné^q:

—Le xene, ne le chéajni*'i*. ¹¹Da dxu'u na dxu'a bénneache quegá le na guxrinnaj na bénneache. Da dxedxuaj na dxu'a bénneache naca na da dxuxrinnaj na bénneache.

¹²Nadxa benne^q ca' dxusede Jesús gulebigue^q lau Le^q! Dxelé^e Le^q:

—¿Nézenu^q gulaca tula benne^q xudau^q fariseo ca' gate belenne^q da gunnáu^q?

¹³Jesús guzre^q benne^q ca':

—Bíteteze xágadau^q da quebe guza Xra^q zue^q xabáa, welépeda^q. ¹⁴Le gusán benne^q ca'. La chul-la zaj naque^q, ne dxulusi^q neza le sa' ljwezre^q la chul-la ca'. Che tu la chul-la che'e le sa' ljwezre^q la chul-la, dxúpate^q xelebixre^q tu lu x^edxu.

¹⁵Nadxa Pedro guzre^q Jesús:

—Bzájni*'i* netu^q ca naca chee^q da dxulé^e nigá.

¹⁶Gunná Jesús:

—¿Cá'anqueze le'e quebe dxéajni*'ile*? ¹⁷¿Quebe nézele xúgute^q da dxu'u na dxú'adxu zeaj na le^qedxu, na' te na' xedxuaj na? ¹⁸Da dxedxuaj na dxú'adxu naca na da za' lu xichaj lázrdaudxu. Da nigá naca na da dxuxrinnaj na bénneache. ¹⁹Lu xichaj lázrdau bénneache dxeledxuaj da dxezá lazre^q da calela,

ca naca xel-la' wete benne', ne ca naca xel-la' zuale zru'ula benne' xula, ne ca naca da sban da dxelún bénneache, ne ca naca xel-la' gubán, ne xel-la' wen lazre', ne xel-la' wetupa dizra' bizruj. ²⁰Da caní dxuluxrinnaj na bénneache. Che tu benne' quebe dxexibe ne'e ca da zéajlele gate dxawé' xeta, da nigá quebe dxuxrinnaj na le'.

Tu nu'ula zitu' dxéajle'e chee Jesús

(Mr. 7.24-30)

²¹Nadxa bedxuaj Jesús na', zexíaje' chala'a naga zaj nababa xezre Tiro, ne xezre Sidón. ²²Tu nu'ula Canaán zue' na' ze'e dxebezre xe'e cúzrela Jesús, dxenné':

—Xran, Zri'ine David, bexache lazre' neda!. Xu'ube' be' xriwe' zri'ina' nu'ula, ne cátitega dxezácabé!.

²³Quebe bi bechēbe Jesús. Nadxa belezrín benne' ca' dxusédene', ne gulata' xuene' Le', gulé'e Le':

—Bsel-la nu'ula nigá lawe' da ze'e dxebezre xe'e cúzrudxu.

²⁴Nadxa gunná Jesús:

—Dios gusel-le' neda' gácaleza' benne' Israel ca' zaj naque' ca zrila'du ca' zaj naníteba'.

²⁵Gubiga nu'ula na' naga zua Jesús, ne bzu zribé' lau Le', ne dxe'e Le':

—Xran, gúcale neda!.

²⁶Jesús guzre' le':

—Quebe naca xrlátaje cá'adxu da dxelagu zrí'inedxu, chee gunézruidxu na bécudu ca'!

²⁷Nadxa nu'ula na' guzre' Jesús:

—Awe', Xran, san bécudu ca' dxeláguezeba' da bízrujdu ca' dxelexruij zran naga dxelagu xránaba'.

²⁸Nadxa Jesús guzre' le':

—Nú'uladu, da zrenté naca xel-la' dxeajlí lazre' chiu!. Gaca ca dxaca lazru'.

Lu zra ná'queze bexaca zrí'ine' nú'uladu na!.

Jesús dxexune' benne' zanté benne' we'

²⁹Jesús guzé'e na', gudéé' dxu'a nísadau' chee Galilea. Gulué'e tu lu xi'a, ne gudxé'e na!. ³⁰Benne' zan belezrine'e naga zua Jesús, zaj naché'e benne' zrinnaj ca', ne benne' la chul-la ca', ne benne' quebe dxaca xelenné', ne benne' zan zaj nadxugu ni'a na', ne zánedxa benne' we'. Buluzré'e benne' ca'

lau Jesús, na' Le' bexune' le'. ³¹Ca'an guca belexebane benne' ca' gate belelé'ene' dxelenné' benne' ca' quebe guca xelenné' nédxula, ne belexexaca benne' ca' gulaque' benne' ni'a na' dxugu, ne dxeledá benne' ca' gulaque' benne' zrinnaj, ne dxelelé'e benne' ca' gulaque' benne' la chul-la. Gulezú lawe' dxelúe lá'ane' Dios chee benne' Israel ca'.

Jesús dxugawé' tapa cue' tu gaxúa benne' biu
(Mr. 8.1-10)

³²Nadxa Jesús gunné' benne' ca' dxusédene'. Dxe'lé le':

—Dxexache lazra' chee benne' caní lawe' da ba zeaj chunna zra zrálene' neda' nigá, ne quebe bi dę da xelawé'. Quebe dxaca lazra' xesel-la' le' chee cheajxaque' lizre' quebe ne xelawé' chee quebe xelate ni'a ne'ę la neza.

³³Nadxa benne' ca' dxuséde Jesús gulé'ę Le':

—¿Ájazra guntu' zréluentu' da xelagu cátite' benne' zan caní? Lataj nigá quebe nu chilá' benne' zua lizre' nigá.

³⁴Jesús bchębe' benne' ca', dxenné':

—¿Bal-la xeta xtila nápale?

Benne' ca' belexechebe':

—Gazre na, ne xetú chupa béladau'.

³⁵Nadxa Jesús gunná bé'ene' benne' zan ca' xelebé'ę lu xu. ³⁶Guqué'ę da gazre xeta xtila, ne béladu ca', na' guzre' Dios: "Xcalenu!." Nadxa bzúzruje' na, ne bnézruje' na benne'

ca' dxusédene', na' benne' ca' gulísie' na chee' benne' zan ca'.

³⁷Xúgute' gulawé', ne belélajtené'. Gudé na' bulusuzrate' gazre ga' da bízrujdu ca' zaj nagá'ana. ³⁸Benne' gulagu zaj naquę' tapa cue' chi gaxúa benne' biu, ne quebe nu blaba nu'ula, ne bidu ca'. ³⁹Gudé na' Jesús bze' benne' zan ca' dizra', na' bexu'ę lu da dxedá lawe' nísadau' zexíaje' naga nababa xezre Magdala.

Dxelenabe' Jesús gunę' tu xel-la' waca chee' xabáa
(Mr. 8.11-13; Lc. 12.54-56)

16

¹Benne' xudau' fariseo ca', ne benne' xudau' saduceo ca' xjaque' naga zua Jesús chee' xuluxunéguene' Le'. Chee' le' na' gulenabe' Jesús gunę' tu xel-la' waca zrentę' da za xabáa. ²Jesús bechębe' benne' ca':

—Xelate' zua gubizra dxennale le'e: "Gun chawe' wxre lawe' da da' beuj xrna zran xabáa." ³Che zílala dxennale: "Quebe chawe' gun na'a zra lawe' da dá'lę'ę beuj xrna zran xabáa." Le'e

dxulé'e cuínale da quebe nácale. Dxácaqueze dxennale ca naca da gun zran xabáa. Quebe dxaca xuzájla'ale ca sa'yeaj da dxaca na'a zra. ⁴Benne' wen da calela caní, benne' zaj nabéaj xíchaje' Dios, dxelenabe' guna' tu xel-la' waca zrentę. Quebe xeleté'ene' xetú xel-la' waca. Welelé'ene' tuze da gaca na ca da guca chee Jonás.

Nadxa bulucá'ana Jesús benne' ca', zjá'aque'.

**Da dxelún benne' xudau' ca' da naca na ca cua zichaj chee xeta
xtila**

(Mr. 8.14-21)

⁵Gate benne' ca' dxusede Jesús guladée' xechalá'a nísadau', na' gulal-la lazre' xelu'lé chizre'. ⁶Jesús guzre' le':

—Le nna'xque. Le guxúe cuínale ca naca chee cua zichaj chee xeta xtila chee benne' fariseo ca', ne chee benne' saduceo ca'.

⁷Benne' ca' dxusede Jesús gulezú lawe' dxelé ljwezre':

—Caní dxenné' lawe' da quebe núadzu xeta xtila.

⁸Jesús dxeque be'ene', na' guzre' le':

—¿Bizr chee na' dxennale naca na lawe' da quebe núale xeta xtila? Láteze dxéajlele chia!. ⁹¿Quebe ne chéajni'ile, ne quebe dxeajsá lázrele chee da gazxu' xeta xtila da bgawa' gazxu' cue' chi gaxúa benne' biu, ne bal-la ga' becá'ale?

¹⁰¿Quebe dxeajsá lázrele chee da gazre xeta xtila da bgawa' tapa cue' chi gaxúa benne' biu ca', ne bal-la ga' becá'ale?

¹¹¿Ájazra na' quebe dxeque be'ele quegá bchálaja' chee xeta xtila gate gunnía' le guxúe cuínale ca naca chee cua zichaj chee xeta xtila chee benne' fariseo ca', ne chee benne' saduceo ca'?

¹²Nadxa guleque bé'ene' quegá guzre Jesús le' xuluxúe cuine' chee da naca cua zichaj chee xeta xtila, san ca naca da dxulusede benne' fariseo ca', ne benne' saduceo ca'.

Pedro dxenné' Jesús naque' Cristo

(Mr. 8.27-30; Lc. 9.18-21)

¹³Gate bzrin Jesús naga nababa xezre Cesarea da bñ Filipo, na' bchebe' benne' ca' dxusédene':

—¿Nuzra na' dxelenná bénneache naca' neda', Benne' Gulje' Bénneache?

¹⁴Na' benne' ca' gulenné':

—Bal-la benne' dxelenné' nacu' Juan, bénnea' bchue'
bénneache nisa. Xebal-le' dxelenné' nacu' Elías, na' xebal-le'
dxelennáqueze' nacu' Jeremías, u xetú benne' bchálaje' waláz
cheē Dios.

¹⁵Nadxa guzre Jesús benne' ca':

—¿Gazra le'e? ¿Nuzra na' dxennale naca'?

¹⁶Gunná Simón Pedro:

—Lue' nacu' Cristo, Zri'ine Dios ban.

¹⁷Bechebe Jesús:

—Ba neza zren naca na chiu' Simón, zri'ine Jonás. Netú
benne' quebe ne gulé'ene' lue' da nigá, san Xra' zua xabáa, Le'
blé'ene' lue'. ¹⁸Neda' dxapa' lue', nacu' Pedro, da zéaje na tu
xíaj, na' lawe' xíaj xre nigá guzúa' benne' xeleajlí lazre' neda',
na' xel-la' dxenná bea cheē da xriwe' quebe seque na gucu'uj
na benne' ca'. ¹⁹Neda' gunna' lue' da naca na zren xia cheē xel-
la' dxenná bea cheē xabáa, na' da guchéaju' lue' lu xēzr la xu
nigá gaca na da ba nadxéajqueze na xabáa, na' da xesezru' lue'
lu xēzr la xu nigá gaca na da ba naxézqueze na xabáa.

²⁰Nadxa Jesús Gunná bélene' benne' ca' dxusédene' cheē
quebe nu xelé'e naca Le' Cristo.

Jesús dxuchálaje' ca gaca gate gatíe'

(Mr. 8.31—9.1; Lc. 9.22-27)

²¹Lu zra ná'queze guzú lau Jesús dxuzéajni'ine' benne'
ca' dxusédene' dxal-la' xexíaje' xezre Jerusalén, na' benne'
gula ca', ne benne' xíchaje' ca' cheē bxruze ca', ne benne'
dxuluxuzájle' da nadxixruj bea Dios wulusaca zi'e Le'. Na'
guzre' benne' ca' dxusédene' welute benne' Jerusalén ca' Le'.
Nadxa gate gaca chunna zra xebane'.

²²Nadxa Pedro guléaje' Jesús chalá'ala, ne guzú lawe'
dxedil-le' Le', dxenné':

—Dios quebe gu'e lataj, Xran. Cabata' gaca chiu' da caní.

²³Jesús bexéchaje', na' guzre' Pedro:

—Gucuasa cuita' neda', lue', da xriwe', lawe' da nacu' tu da
dxusunegue na neda'. Quebe dxulaba lazru' ca dxun Dios. Ca
dxun bénneache dxulaba lazru'.

²⁴Nadxa Jesús guzre' benne' ca' dxusédene':

—Che nu benne' dxaca lazre' gaque' neda' tuze, dxal-la'
guzué' chalá'ala da naca chee', ne guzúa cuine' cheē gatíe', na'
nadxa gaca xídalene' neda'. ²⁵Bénnea' dxaca lazre' gapa chi'e xel-

la' nabán chee' gunitie' na. Bénnea' gunitie' xel-la' nabán chee'
lawe' da dxune' zrin chia', benne' nigá zrué'ene' xel-la' nabán du
lazre'.²⁶ ¿Bízraqueze ba neza naca na chee' tu benne' che gata'
chee' xúgute' xel-la' gunní'a da dę lu xezr la xu nigá, na' cuía
xi'le' lau Dios? Quebe bi gaca quizruj tu benne' chee la bénne'du
xu'e lau Dios.²⁷ Neda', Benne' Gulje' Bénneache wida' xecha lasa
nen xel-la' szren chee' Xra', ne nen gubáz chee' xabáa ca!. Nadxa
xuzría chee' tu tu benne' ca naca da zaj nun tu tue'.²⁸ Da li dxapa'
le'e, bal-la benne' zaj zre'e nigá quebe xelatief cadxa xeleté'ene'
neda', Benne' Gulje' Bénneache, xida' xedajnná be'a.

Dios dxuché' e ca dxenná' lau Jesús

(Mr. 9.2-13; Lc. 9.28-36)

17 ¹Ca gudé guca xrupa zra, na' Jesús guché' e Pedro,
ne Jacobo, ne Juan, bi biche Jacobo, na' bi cá'aze
xjácaleñe' Le' tu lau xi'a sibe. ²Na' Dios bchē' e ca dxenná'
lau Jesús lálwela benne' ca!. Lawe' guca tite na ca gubizra,
na' zra lane' guca na da chiche ca xel-la' naxaní!. ³Na' benne'
caní belelé'ene' Moisés, ne Elías, benne' gulezrá' gate nate,
dxuluchálajlene' Jesús. ⁴Nadxa Pedro guzre' Jesús:

—Xran, cháwe'le' e zúadzu nigá. Che dxaca lazru!, guntu'
chunna xu'u lágadau!, tu chiu!, ne tu chee' Moisés, ne tu chee'
Elías.

⁵Dxácate dxenné Pedro, bla' tu beuj da dxaca tite na, da
gucu na benne' ca!, na' lu beuj na' belenne' chi'i Dios, dxenné':

—Benne' nigá naque' Zri'ina' nazrí'ite lazra', ne chee' Le'
dxezaca ba lazra!. Chee' Le' le xene.

⁶Gate belenne' da nigá, na' gulate' sudxú'ala lu xu.
Dxelezrébele' e. ⁷Nadxa Jesús gubigue' naga zaj zre'e, na' bte'
benne' ca!, ne guzre' le':

—Le chasa. Quebe zrébele.

⁸Gate na' belenné' e, québedxa nu belelé'ene'. Tuze Jesús zue'!

⁹Nadxa gate dxelexexétaje' lu xi'a na', Jesús gunná bé'ene'
benne' ca!, dxenné':

—Quebe nu guchálajlele ca da ble'ele ca zrindxa zra neda!,
Benne' Gulje' Bénneache, xebana' ládujla benne' gate.

¹⁰Nadxa benne' ca! dxusede Jesús buluchébe' Le':

—¿Bizr chee' na' dxelenná benne' ca! dxuluxuzájle' e da
nadxixruj bea Dios dxun na ba xen xelá' Elías nédxudxa ca
xelá' Cristo?

11 Jesús guzre[!] benne[!] ca[!]:

—Da li xelá[!] Elías nédxudxa, ne gucá'ana chawé[!] ca naca da dxal-la[!] gaca. **12** Neda[!] dxapa[!] le[!]e, ba bla[!] Elías, na[!] benne[!] ca[!] quebe belexúnbe[!] le[!]. Bulusaque[!] le[!] cátexe da gulaca lazre[!]. Cá'anqueze xulusaque[!] neda[!], Benne[!] Gulje[!] Bénneache.

13 Nadxa benne[!] ca[!] dxusede Jesús guléque be'ene[!] dxuchalaj Jesús ca naca chee! Juan, bénnea[!] bchue[!] bénneache nisa.

Jesús dxexune[!] tu bi biu dxe'ebe[!] chuna[!]

(Mr. 9.14-29; Lc. 9.37-43)

14 Gate belezrine[!] naga zaj zra[!] benne[!] zante[!], na[!] tu benne[!] gubigue[!] naga zua Jesús, ne bzu zribe[!] lau Le[!], dxenné[!]:

15 —Xran, bexache lazre[!] zri'lina[!], dxe'ebe[!] chuna[!], ne da zrente[!] da dxezácabe[!]. Zánetu[!] lasa ba xeajcházebe[!] lu xi[!], ne lu nisa. **16** Ba bedajgu'a-be[!] lau benne[!] caní dxusédenu[!], na[!] quebe guca xelexune[!]-be[!].

17 Jesús bechebe[!]:

—Le[!]e, benne[!] wen chupa lazre[!], ne benne[!] lázrdau zide[!]. ¿Bátate[!] zúalena[!] le[!]e? ¿Bátate[!] naca[!] zren lazre[!] nen le[!]e? Le cheajxrí[!] bi cuide[!] na[!] nigá.

18 Nadxa Jesús gudil-le[!] be[!] xriwe[!] na[!], na[!] bebéaje[!] na lu bela[!] dxen chee bi cuide[!] na[!], na[!] zra ná'queze bexácatee[!].

19 Gudé na[!] benne[!] ca[!] dxusede Jesús gulenné[!] Le[!] chalá'ala, na[!] buluchebe[!] Le[!]:

—¿Bizr chee[!] na[!] quebe guca netu[!] xebéajntu[!] be[!] xriwe[!] na[!]?

20 Jesús guzre[!] benne[!] ca[!]:

—Lawe[!] da naca láteze ca dxéajle[!] chia[!]. Da li dxapa[!] le[!]e, che la nápale xel-la[!] dxeajlí lazre[!], lácalu naca na láteze ca naca tu bínnedau[!] chee[!] mostaza, waca xele xi'a nigá: “Gucuasa nigá chéaju[!] xetú lataj”, na[!] xi'a na[!] wacuasa na. Quebe bi de[!] da quebe gaca gunle che nápale xel-la[!] dxeajlí lazre[!]. **21** Ca naca be[!] xriwe[!] caní, dxun na ba xen guchálajlele Dios, ne gunle gubasa chee[!] séquele xebéajle be[!] xriwe[!] caní.

Jesús dxuchálaje[!] xecha lasa ca gaca gate gatie[!]

(Mr. 9.30-32; Lc. 9.43-45)

22 Dxácate[!] na[!] dxeledé[!] naga nababa Galilea, Jesús guzre[!] benne[!] ca[!]:

—Neda[!], Benne[!] Gulje[!] Bénneache wadéa[!] lu na[!] bénneache.

23 Xelútie[!] neda[!], na[!] gate gaca chunna zra, xebana[!].

Gate belenne¹ dizra¹ nigá, na¹ bewi¹ine lázrele¹ene¹.

Da dxuluchízruje¹ bénneache chee¹ xudau¹

²⁴Gate Jesús ne benne¹ ca¹ dxuséden¹e belezrine¹ lu xezre Capernaum, na¹ benne¹ dxuluchízruje¹ chee¹ xudau¹ belezrine¹ lau Pedro, na¹ buluchebe¹ le¹:

—¿Quebe dxizruj benne¹ dxuséden¹e le¹e chee¹ xudau¹?

²⁵Pedro bechebe¹:

—Awe!. Dxízruje¹ na.

Nadxa, gate na¹ guxúu Pedro lu xuu, guzre Jesús le¹:

—¿Aja dxéquenu¹, Simón? ¿Nuzra na¹ dxuluchizruj lazruj chee¹ xezr la xu benne¹ ca¹ dxelenná bea lu xezr la xu nigá? ¿Dxuluchízruje¹ benne¹ walázr chee¹, u benne¹ zitu¹ ca¹?

²⁶Bechebe Pedro:

—Benne¹ zitu¹ dxuluchízruje¹.

Jesús guzre¹ le¹:

—Na¹ benne¹ walázr chee¹ quebe xelízruje¹. ²⁷Na'a, chee¹ quebe nu guchá¹ad xu, guxiáj lu nísadu¹ na¹, ne guchize da na¹ dxeláleu¹ bela lu nisa na¹, na¹ bebéaj bela nedxu quelu¹-ba! Dxú¹aba¹ na¹ xezrelnu¹ tu dumí da quízruju¹ chiu¹ lue¹, ne chia¹ neda¹. Bia na, ne xeajtizruj na lau benne¹ ca¹.

Nu benne¹ nácadxa blau xabáa

(Mr. 9.33-37; Lc. 9.46-48)

18 ¹Tu lasa gulebiga benne¹ ca¹ dxuséde Jesús naga zue¹, na¹ buluchebe¹ Le¹:

—¿Nuzra benne¹ nácadxe¹ blau naga dxenná bea Dios?

²Nadxa Jesús gunná¹ tu bidau¹, na¹ bze¹-be¹ lau benne¹ ca¹ dxuséden¹. ³Dxenná¹:

—Da li dxapa¹ le¹e, che quebe xexácale ca bidu nigá, québequeze chu¹ule naga dxenná bea Dios xabáa. ⁴Ca'an naca, benne¹ nácadxe¹ blau naga dxenná bea Dios xabáa, naca benne¹ gaque¹ dxexruj lazre¹, ne xexaque¹ ca bidu nigá. ⁵Benne¹ gape¹ ba lá'ana tu bidau¹ caní lu La¹ neda¹, néda¹queza¹ gape¹ ba lá'ana.

Ca naca da dxun na gundxu dul-la

(Mr. 9.42-48; Lc. 17.1-2)

⁶Na¹ gunná Jesús:

—Núteteze benne¹ gune¹ gun tu bidu caní dul-la, bi dxeajlí lázrebe¹ neda¹, cháwela guchéajlad xu lbe¹ tu xiaj zil'i da

dxutu, na' cheajchú'unadxu le' situj lu nísadau!. ⁷Edxugúa bénneache lawe' da déle'e da dxun na xelún bénneache dul-la. Tu gátazqueze da caní, na' edxugúa bénneache dxelune' xelún bénneache dul-la. ⁸Chee le' na', che na'u u ni'u dxun na gunu' dul-la, guchugu na, ne gudxú'una na zitú!. Cháwedxa xexú'u lu xel-la' nabán li lazre' nadxugu ni'u u na'u, quézcal a xelegú'e lue' lataj ba xa', zua dxúpaté na'u, ne dxúpaté ni'u. ⁹Che xiaj lau' dxun na gunu' dul-la, guleaj na, ne gudxú'una na zitú!. Wenla chu'u lu xel-la' nabán li lazre' nen tuze xiaj lau', quézcal a xelegú'e lue' lu xi' gabilia, zua dxúpaté xiaj lau'.

Da dxulé'e na ca naca chee zrila' naníteba'

(Lc. 15.3-7)

¹⁰Na' gunná Jesús:

—Gutu guzú' chalá'ala netú bidu caní. Neda' dxapa' le'e, zaj zra' gubáz chee xabáa chee bidu caní lau Xra' xabáa. ¹¹Neda', Benne' Gulje' Bénneache, bla'a bedajselá' benne' zaj nanítie'.

¹²'¿Ájazra dxéquele le'e? Che tu benne' nape' tu gaxúa zrila', na' nite tuba', ¿quebe gucá'ané' be tápalalaj chennu na' le'e xixre', na' cheajdilje' zrila' na' naníteba'? ¹³Gate ba bezrelne'ba', wabéle'edxene' chee be tu na' quézcal a chee be tápalalaj chennu ca' quebe guleníteba'. ¹⁴Cá'anqueze Xrale le'e, zue' xabáa, quebe dxaca lazre' nite netú bidu caní.

Ca dxal-la' gunite laudxu chee le sa' Ijwézredxu

(Lc. 17.3)

¹⁵Na' gunná Jesús:

—Che bi bichu' dxunbe' chiu' da calela, bchálajle tuze lebe', chee xúnbeabe' da calela da benbe'. Che xenbe' da dxu'u-be', na' ba bexacu' tuze bi bichu'. ¹⁶Che quebe xenbe' da dxu'u-be', guché' tu chupa benne' chee gaca chupa u chunna benne' xelexechebe' ca naca da dxu'u-be'. ¹⁷Che quebe xenbe' chee benne' ca!, guzre ca naca benne' dxelezraga lu xudau!. Che quebe xenbe' chee benne' ca!, le guzúa-be' ca tu benne' quebe dxéajle'e chee Dios, u ca tu benne' dxuchízruje' waláz chee benne' zitú! ca!.

¹⁸'Da li dxapa' le'e, da guchéajle lu xezr la xu nigá, naca na da ba nadxéajqueze na xabáa, ne da xesézrele lu xezr la xu nigá naca na da ba nazézqueze na xabáa.

¹⁹'Cá'anqueze dxapa' le'e, che chúpale le'e gácale tuze ca da nábale Dios, na' Xra' zua xabáa gunne' na. ²⁰Naga zaj

zra' chúpabe', u chúnna^be' zaj nazrágabe' lu La' neda', na'
zúaqueza' neda' laduj lebe'.

²¹Nadxa Pedro bchebe' Jesús:

—Xran, che bi bícha'dau' gunbe' chia' da calela, ¿bal-la lasa
dxun na ba xen gunite lawa' cheebe'? ¿Gazre lasa?

²²Bechebe Jesús:

—Dxapa' lue', quegá gazre lasa, san ga xun chi da gazre
lasa.

**Benne' wən zrin quebe guca lazre' gunite
lawe' chee le sa' ljwezre'**

²³Na' gunná Jesús:

—Da gaca naga dxenná bea Dios xabáa naca na ca da guca
gate tu benne' dxenná bea guca lazre' gucá'ana chawé' da
dxelal-la benne' wən zrin chee'. ²⁴Gate guzú lawe' dxucá'ana
chawé' na, na' guleché'e lau le' tu benne' dxebague' chee'
zane' cue' chi gaxúa dumí. ²⁵Lawe' da quebe də chee' benne'
wen zrin na' da quízruje' xrane', na' gunná be'e xrane'
ta'u benne' wən zrin na', ne zru'ule', ne zrí'ine' ca', ne ca
nácaqueze da nape', chee' gazruij da na' dxebague'. ²⁶Nadxa
bzu zribe benne' wən zrin na' lau xrane', na' guta' xuene'
le', dxenné': “Xran, ben zren lazre' neda', na' quízrujqueza'
ca naca na.” ²⁷Na' xrane' bexache lazre' le', ne bnite lawe'
da na' dxebague' chee', ne bsane' le'. ²⁸Gate benne' wən zrin
na' bedxúaje', na' bezrague' xetú benne' wən zrin ljwezre',
benne' dxebague' chee' látedau'. Na' gudele' lba bénnea',
ne guzú lawe' dxusézxuje' chi'i bénnea', dxe'e le': “Gudizruj
neda' da dxal-lu' chia!” ²⁹Nadxa benne' wən zrin ljwezre'
na' bzu zribe' lau le', ne guta' xuene' le', dxenné': “Ben zren
lazre' neda', na' quízrujqueza' ca naca na.” ³⁰Bénnea' quebe
guca lazre', na' guxíaje' xeajlu'e wən zrin ljwezre' na' lizre xia
dxácate quízruje' da na' dxebague'. ³¹Gate benne' wən zrin ca'
xezícala guleque bé'ene' da nigá, na' belewí'ine lázrele'ene',
na' xjaque' xeajleguezre' xrane' xúguté da ba guca. ³²Nadxa
xrane' na' gunná bé'ene' xeajlenné' benne' wən zrin na', na'
guzre' le': “Bi wən zrin calela. Neda' bnite lawa' chiu' ca naca
da na' dxebagu' chia' lawe' da guta' xúenu' neda'. ³³Cá'anqueze
lue' dxal-la' xexache lazru' le sa' ljwezru' na' ca bəna' neda'
bexache lazra' lue!” ³⁴Xrane' na' bzrá'ale'e bénnea', na' bdeé'
le' xel-la' zi' dxácate na' quízruje' ca naca da na' dxal-le' chee'.

35 Nadxa gunná Jesús:

—Cá'anqueze gun Xra' zua xabáa chee  le'e che quebe
gunite laule dute  lázrdaule chee  le sa' ljwézrele.

Da bchalaj Jesús ca naca chee  benne' dxulus n ljwezre'

(Mr. 10.1-12; Lc. 16.18)

19

¹ Ca gud  bchalaj Jesús da can , na' bez  e x zre ca'
zaj nababa Galilea, na' bezrine' chal 'ala naga nababa
Judea, da zua chal 'ala xegu Jordán naga dxalaj gubizra.

² Benne' zan zjácalene' Le , na' bexune' benne' zante , benne'
we !

³ Nadxa bal-la benne' xudau' fariseo gulebigue' naga zua
Jes s chee  xelebáaje' Le  dizra' chee  gaca xelagu zrie' Jesús, na'
buluch be  Le !

—¿Waca nu benne' gusane' zru'ule' ne chee  bíteteze da
gune'?

⁴ Bech be Jesús:

—¿Quebe ne gulábale le'e lu xiche l 'azxa da na' dxenn  na:
“Bennea' bene' benne' ca' n dxudaute  bene' le' benne' biu, ne
nu'ula”? ⁵C anqueze gunn !: “Chee  le na' benne' biu gusane'
xra xr ne' e chee  gaque' tuze nen zru'ule', na' dxupe' xelaque'
ca tuze benne’.” ⁶Can  naca na, québedxa zaj naque' chupe',
san tuze benne' zaj naque'. Chee  le na' quebe dxal-la' xel 'a
bénneache da na' ba nuchaga Dios.

⁷Nadxa buluch be  Jesús:

—¿Bizr chee na' gunn  be'e Moisés nu benne' gunézruje'
zru'ule' tu xiche da dxul 'e na belexel 'e, na' gusane' le'?

⁸Jes s guz e' benne' ca':

—Can  bene' lawe' da gulaca lazrdau zizraj xra xrtuale.
Moisés benne' lataj gusanle zr 'ulale, san n dxudaute  quebe
guca na ca'. ⁹Neda' dxapa' le'e, che tu benne' gusane' zru'ule',
ne quebe dxed l ne' benne' biu xula, na' che xez al ne' nu'ula
xula, benne' nig  gun  dul-la s ual ne' nu'ula quebe naque'
zru'ule', na' che nu benne' biu xequ  e tu nu'ula nus n benne'
chee', c anqueze gun dul-la bénnea' s ual ne' nu'ula quebe
naque' zru'ule'!

¹⁰Nadxa benne' ca' dxus de Jesús gul 'e Le':

—Che ca' dxaca chee  benne' z ual ne' nu'ula, quebe dxal-la'
s ual ntu' nu'ula.

¹¹Jes s guz e' benne' ca':

—Quegá xúguté benne' gaca xelezí'e dizra' nigá, san tuze benne' ca' ba nun Dios chee'e xelezí'e na. ¹²Zaj zra' benne' quebe dxelezúalene' nu'ula lawe' da quebe zaj naca xánnie'e benne' biu. Na' zaj zra' benne' québedxa zaj naca xánnie'e benne' biu lawe' da zaj nun bénneache naca caní. Na' zaj zra' benne' dxellexegá'ane cá'aze, quebe nu dxelezúalene' chee'e gaca xelune'e zrin chee'e Dios, Bénnea' dxenná be'e xabáa. Benne' gaca si'e dizra' nigá dxal-la' si'e na.

Jesús dxenabe' gaca chawe' chee' bidu ca'

(Mr. 10.13-16; Lc. 18.15-17)

¹³Nadxa belezrín benne' lau Jesús zaj naché'e bal-la bidau' chee'e guzé ne'e bidu ca', ne nabé'e Dios gaca chawe' chee'e, san benne' ca' dxuséde Jesús gulezú lawe'e dxeledil-le'e benne' ca' zaj naché'e bidu ca'. ¹⁴Jesús guzre'e le':

—Le güe bidu ca' lataj xelela'be' naga zua!. Quebe guzrúnnale-be', lawe' da benne' zaj naque'e ca bidu caní xelu'e naga dxenná bea Dios xabáa.

¹⁵Nadxa bze Jesús ne'e lawe' bidu ca', na' gudé na' bezé'e lataj na'!

Tu benne' cuide' nape' xel-la' gunní'a

(Mr. 10.17-31; Lc. 18.18-30)

¹⁶Tu benne' cuide' guxiáje' naga zua Jesús, na' bchëbe' Le':

—Benne' Weseđe chawe!. ¿Bi da xrlátaje dxal-la' guna' chee'e gapa' xel-la' nabán zeajlí canna?

¹⁷Jesús guzre'e le':

—¿Bizr chee' na' dxu'u neda', benne' weseđe chawe'? Quebe nu chilá' benne' naque'e chawe', san tuze Dios. Che dxaca lazru' zrué'nu' xel-la' nabán li lazre', bzua dizra' ca bdxixruj be'e Dios.

¹⁸Benne' cuide' na' gunné':

—¿Bila na'?

Jesús guzre'e le':

—Quebe gutiu' benne'. Quebe súalenu' zru'ula benne' xula. Quebe cuanu'. Quebe nneu' da wén lazre' chee'e benne'. ¹⁹Gudapa ba lá'ana xra xrna'u. Bzri'i le sa' ljwezru' ca nazrí'i cuinu'.

²⁰Benne' cuide' na' gunné':

—Xúguté da caní dxuna' nácatea' bídau'te. ¿Bízradxa quebe ne guna'?

21 Na' guzre Jesús le'!

—Che dxaca lazru' gacu' benne' li lazre', bexíaj, xeajete ca naca da napu', ne bnezrui na benne' xache' ca!. Nadxa gapu' xel-la' gunní'a xabáa. Na' gudátega nen neda!.

22 Gate benne' cuide' na' benne' da nigá, bezé'e dxexíaje lazre' lawe' da nápale'e xel-la' gunní'a.

23 Nadxa gunná Jesús, dxe'e benne' ca' dxusédene':

—Da li dxapa' le'e, stébele'e naca chu'u tu benne' gunní'a naga dxenná bea Dios xabáa. **24** Da xula dxapa' le'e, chadidxa gaca te tu bea!, bę dxebía bénneache lu negue' tu xeché' zriche, quézcala chu'u tu benne' gunní'a naga dxenná bea Dios.

25 Gate belenne' benne' ca' dxusede Jesús da nigá, na' belexebánele'ene', na' buluchébe ljwezre':

—¿Nuzra la xca'?

26 Jesús guné'e benne' ca', ne guzre' le'!

—Da nigá quebe gaca xelún bénneache, san Dios waca gune' ca naca.

27 Nadxa gunná Pedro:

—Xran, netu' ba bcá'anantu' ca naca da nápantu', ne zéajlentu' Lue!. ¿Bizra gápantu' xca'?

28 Bechébe Jesús:

—Da li dxapa' le'e, ca lu zra na' gate na' xúgute xelexaca na cube, gate neda!, Benne' Gulje' Bénneache, cue'a lataj chawé' chia' naga nna be'a, le'e na' ba gudálele neda' cué'quezle lu chazrinnu lataj naga nna beale, cheę guchí'ale cheę chazrinnu cue' benne' Israel, benne' judío ca!. **29** Xúgute benne' ca' ba bulucá'anę' lizre', u benne' biche', u nu'ula zanę', u xre', u xrne'e, u zru'ule', u zrí'ine', u xezr la xu cheę', cheę xelune' zrin chia', xelezí'queze' tu gaxúala na, ne xelezí'queze' xel-la' nabán zeajlí canna. **30** Benne' zantę zaj naca blau na'a xelaque' benne' bžebe, na' benne' zantę zaj naca benne' bžebe na'a xelaque' benne' blau.

Da dxulé'e na ca naca cheę benne' wen zrin ca'

20

1 Na' gunná Jesús:

—Da gaca naga dxenná bea Dios xabáa naca na ca da guca gate tu xrane zánete cue' xezr la xu guzé'e lizre' che zílala, zéaje' zeajtílaje' benne' wen zrin ca' cheę cheajlechibe' uva cheę!. **2** Bca'ana cháwelene' benne' wen zrin ca' quízruje' tu dumí lazrui cheę tu zra, na' gusel-le' benne' ca' zeajleguene'

zrin lu xézr la xu chee!. ³Ca gudé na' guzé^é lizre[!] ca dxedá na, na' blé^{ene} benne[!] zaj zre^é lawe[!] xi'a zaj nalátajze[!]. ⁴Na' guzre[!] benne[!] ca[:] "Cá'anqueze le'e, le chjaca wen zrin lu xézr la xu chia[!], na' gunna[!] le'e da naca chawe[!]." Na' benne[!] ca['] xjaque[!]. ⁵Xrane na' guzé^é da xula wa gubizra, ne cá'anqueze dxedadá[!] chunna, ne tuze ca bene[!]. ⁶Xetú du dxedá[!] gazxu[!] guxíaje[!] lawe[!] xi'a, na' blé^{ene} zaj zra[!] na' benne[!] zaj nalátajzqueze[!], ne guzre[!] le[:] "¿Bizr chee[!] na' zrale le'e nigá bedú zra quebe bi zrin dxunle?"

⁷Gulenné[!]: "Quebe nu ne xé netu[!] guntu[!] zrin chee[!]."

'Na' guzre[!] benne[!] ca[:] "Cá'anqueze le'e, le cheajén zrin lu lina chia[!], na' gunna[!] le'e da naca chawe[!]." ⁸Gate gul-la[!] chizrela, xrane na' guzre[!] benne[!] xu'u lu ne^é zrin na[:] "Gunné benne[!] wen zrin ca[,] ne gudízruje[!], su lau[!] quízruju[!] benne[!] ca['] belelá[!] bzébedxa, na['] bzébeté quízruju[!] benne[!] ca['] belelá[!] nédxute[!]." ⁹Nadxa belezrín benne[!] ca['] belú[!] lu zrin na['] gate dxededadxa gazxu[!], na['] tu tu benne[!] ca['] belezi[!] lazruj chee[!] du naxá[!] lazruj tu zra wen zrin. ¹⁰Gudé na['] gate belezrín benne[!] ca['] gulu[!] nédxute lu zrin na['], guléquene[!] xelezí[!] da zrendxa, san cá'anqueze gulezí[!] tu tu benne[!] ca['] lazruj tu zra wen zrin weaj.

¹¹Gate gulezí[!] na, na['] gulezú lawe[!] dxelawé[!] zria lau xrane zrin na['], ¹²dxelenné[!]: "Benne[!] caní belelá[!] bzébedxa, tu chí[']ida[!]ze ga belune[!] zrin, na['] gudízrujquezu[!] benne[!] caní ca gudízruju[!] netu[!], na['] netu[!] bedú zra b^{entu}[!] zrin, ne ca naca da la chee[!] zra nigá bchaga launtu[!]"

¹³Becheb[!] xrane na['], dxe[!] tu benne[!] ca[:] "Ljwézra'dau[!], quebe bi dxuna[!] chiu[!] da quebe naca na chawe[!]. ¿Quebe bca'ana cháwelen[!] lue[!] quízruja[!] lue[!] lazruj tu zra wen zrin? ¹⁴Guzí[!] lazruj chiu[!], ne bexíaj. Neda[!] dxaca lazra[!] gunézruja[!] chee[!] benne[!] ca['] belú[!] bzébedxa ca da gudízrujqueza[!] lue[!]. ¹⁵¿Quebe gaca guna[!] ca da dxaca lazra[!] nen dumí chia[!]? ¿Dxacu[!] xa lazre[!] lawe[!] da naca[!] neda[!] benne[!] xrlátaje[?]"

¹⁶Na['] gunná Jesús:

—Ca'an naca, benne[!] ca['] zaj naca benne[!] bzebe xelaque[!] benne[!] blau, na['] benne[!] blau ca['] xelaque[!] benne[!] bzebe lawe[!] da ba gunnía[!] benne[!] zan, san bábaze benne[!] ca['] xelaque[!] blau.

Xecha lasa dxuchalaj Jesús ca gaca gate gatíe[!]

(Mr. 10.32-34; Lc. 18.31-34)

¹⁷Gate xu'u Jesús neza, zexíaje[!] Jerusalén, guléaje[!] cheeze benne[!] chazrinnu ca['] dxuséden[!], ne guzre[!] le[:]

18—Dxelé'ele le'e ba zexíajdxu Jerusalén naga neda!, Benne' Gulje' Bénneache, xuludé benne' ca' neda' lau benne' xíchaje ca' chee bxruze ca', ne lau benne' ca' dxuluxuzájle' da bdxixruj be'e Dios, na' xelechugue' chia' gatia!. **19** Xuludé' neda' lu na' benne' zitu' ca' chee xelún le' chia', na' xelu' neda', ne xuludé' neda' xaga bégua, san zra guxunne zra xebana!.

Da gunaba xrna Jacobo ne Juan

(Mr. 10.35-45)

20 Nadxa gubiga xrna Jacobo, ne Juan lau Jesús, bi ca' zaj naca be' zri'ine Zebedeo, naché' bi ca', na' bzu zribé' lau Jesús, dxenabé' culuén. **21** Jesús bchebe' nu'ula na':

—¿Bi na' dxenabu'?

Nu'ula na' guzré' Jesús:

—Gate zrin zra nna be'u, na' gudxixruj be'e cue' tu zri'ina' caní chalá'a xabela chiu', ne xetube' xéglala.

22 Jesús bechebe', guzré' bi ca':

—Quebe nézele le'e bi na' dxenábale. ¿Waca xí'ajle le'e ca da xí'aja' neda', da na' naca na ca xel-la' zi' da tea' neda', ne waca si'le da naca na ca xel-la' dxedxúa nisa ca da si'a neda' gate chu'a lu xel-la' gute?

Na' gulenabe':

—Wácantu'.

23 Nadxa Jesús guzré' bi ca':

—Da li xí'ajle ca da xí'aja' neda', ne si'le da naca ca xel-la' dxedxúa nisa na' da si'a neda', san da cue'le chalá'a xabela chia', ne chalá'a xéglala chia' quebe naca na chia' gunna' na le'e. Xra' gunézruje' na chee bi ca' ca da ba nucuezé'.

24 Gate xechí benne' ca' dxuséde Jesús belenne' ca', na' belezré' dxupa bi chee nu'ula na!. **25** Jesús gunné' benne' ca', ne guzré' le':

—Ba nézele le'e ca dxelún benne' xíchaje chee xezr la xu ca', dxelenná bé'ene' benne' ca', na' benne' nácadxe' blau ládujla benne' ca' dxelenná be'e, dxuchínene' xel-la' dxenná bea chee!. **26** Le'e quebe dxal-la' gunle ca!. Benne' dxaca lazre' gaque' blau ládujla le'e dxal-la' gune' zrin chee xezícadxale le'e, **27** na' bénnea' dxaca lazre' gaque' xíchaje chee, dxal-la' gaque' wen zrin chee xúgutéle le'e. **28** Dxal-la' gune' ca bena' neda', Benne' Gulje' Bénneache, quebe bida' chee nu gun zrin

chia' neda', san bla'a cheeguna' zrin cheeg bénneache, ne cheeg guzúa' xel-la' nabán chia' ca da quízruja' cheeg guselá' benne' zante.

Jesús dxexune chupa benne' la chul-la

(*Mr. 10.46-52; Lc. 18.35-43*)

29 Gate dxelexedxúaje' xezre Jericó, na' benne' zante zjácalene Jesús. **30** Naga dxeledée zaj dxe' chupa benne' la chul-la dxu'a neza, na' gate belennee dxedé Jesús na' gulebezre xe'e, dxelenne:

—Xran, Zri'ine David, bexache lazre' netu!.

31 Benne' zan ca' guledil-le' dxúpatee na' cheeg xelezúee zrise, san le'e gulebezre xe'e zízrajdxa, dxelenne:

—Xran, Zri'ine David, bexache lazre' netu!.

32 Nadxa Jesús gulezee, na' gunnée benne' la chul-la ca', na' bchébee le':

—¿Bi dxaca lázrele guna' cheele?

33 Belexechebe benne' ca':

—Xran, dxaca lázrentu' xelé'entu'!

34 Jesús bexache lazree benne' ca', ne btee xiaj lawee. Na' belexelé'ete benne' la chul-la ca', na' xjácalene Jesús.

Ca da guca gate bexú'u Jesús Jerusalén

(*Mr. 11.1-11; Lc. 19.28-40; Jn. 12.12-19*)

21 **1** Gate belezrín Jesús, ne benne' ca' dxusédenee gagu naga zua xezre Jerusalén, ne ba belezrinee xezre Betfagé, da zua na gagu naga zua xi'a naga zaj da' xaga olivo, na' Jesús gusel-lee chupa benne' ca' dxusédenee cheeg tu da xelunee. **2** Dxe'e le':

—Le chjaca xézredu na' da zua le nna' nigá. Na' lé'ele tu burro bzrise' da'ba' xaga, na' tu bürrodae zúaleba' leba'. Le sezre-ba', ne le che'e dxúpateba' nigá. **3** Che nu benne' bi xe'e le'e, le xe'e: "Xránadxu nachinnee leba', na' la xesél-la'tequezee-ba!"

4 Da nigá guca na cheeg guxá ca da gunná benne' bchálajee waláz cheeg Dios, gunnée:

5 Le xee benne' zaj zra' xezre Sión:

"Le nna', Benne' nna bélenee le'e ze'e naga zúale.

Dute xel-la' dxexruj lazree zriee tu burro bzrise!

Zriee tu bürrodae, zri'ine tu bę dxua xua."

⁶Nadxa dxupa benne' ca' dxusede Jesús besiá'que', ne belune' ca da ba gunná be'e Jesús le'. ⁷Xeajlexrí'e burro bzhise', ne zrifineba', na' belezrúe' zra lane' cízruba', na' guzría Jesús leba'. ⁸Benne' zan ca' gulechílaje' zra lane' la neza na', na' xebal-le' buluchibe' zina' da buluzale' la neza. ⁹Benne' zjaque' láwela, ne benne' zá'aque' bzebe gulezú lawe' dxelebezre xe'e, dxelenné':

—¡Gaca ba lá'azxa Zri'ine wenná bea David! ¡Ba neza zrente naca na chee bénnea' ze'e waláz chee Xránadxu Dios! ¡Gaca ba lá'azxa Dios!

¹⁰Gate guxú'u Jesús xezre Jerusalén, ca naca bénneache zaj zre'e na' beledxé'ena zrague', na' buluchébe ljwezre':

—¿Nuzra benne' nigá?

¹¹Bal-la benne' ca' gulenné':

—Benne' nigá naque' Jesús, benne' dxuchálaje' waláz chee Dios, ze'e xezre Nazaret da nababa Galilea.

Jesús dxuchi'e lu xudau'

(Mr. 11.15-19; Lc. 19.45-48; Jn. 2.13-22)

¹²Ca gudé na' guxú'u Jesús dxale'aj xudau' chee Dios, na' bebéaje' xúgute' benne' wete, ne benne' dxelá'awe' na'. Bdxixre' blag ca' chee benne' ca' dxuluché'e dumí, ne bdxixre' da ca' zaj dxe' benne' ca' dxelútie' bgúgudu ca!. ¹³Nadxa guzre' benne' ca':

—Lu xiche lá'azxa naxúaj da dxenná Dios: “Lizra' nigá naca na xu'u naga xelenaba bénneache lawa' neda!”, san le'e ba nunle na ca tu lizre gubán.

¹⁴Lu dxale'aj xudau' na' gulebiga lau Jesús bal-la benne' la chul-la, ne benne' zrinnaj ca', na' Le' bexuné' benne' ca'!

¹⁵Belezrá' benne' xíchaje' ca' chee bxruze ca', ne benne' ca' dxuluxuzájle'e da nadxixruj bea Dios, gate na' belenne' ca' dxelebezre xa'a bidu ca' lu xudau', dxelennabe!: “¡Gaca ba lá'azxa zri'ine wenná bea David!” ¹⁶Gulé'e Jesús:

—¿Dxennu' ca dxelenná benne' caní?

Bechebe Jesús:

—Dxenda' na. ¿Quebe ne gulábale le'e lu xiche lá'azxa naga naxúaj na chee da dxaca nigá? Dxenná na caní:

Ba benu' xelúl-la bidu ca', ne bidu dxe'ene ca'!

Da dxelúe lá'anabe' Dios naca na da li.

¹⁷Nadxa bca'ana Jesús benne' ca'. Bezá'e xezre na', na' bezrine' xezre Betania, naga bejgá'ané' xela na'!

Jesús dxugu'ẽ de' xaga higo
(Mr. 11.12-14, 20-26)

18 Che zílala ca zexíaj Jesús xezre na', na' gudune!. **19** Zítu'la blé'ene! tu xaga higo dxu'a neza, na' gate bzrine! naga zua na, quebe bi da zixre chee na blé'ene!. Lágaze zria na. Nadxa Jesús guzre! xaga higo na':

—Cabata' cuíaquezu' da zixre.

Gubízrete xaga higo na'. **20** Ca belelé'e benne' ca' dxusede Jesús da nigá, na' belexebánene!, ne buluchébe! Jesús:

—¿Ájazra na' chadite gubizre xaga higo nigá?

21 Bechebe Jesús:

—Da li dxapa' le'e, che nápale xel-la' dxeajlí lazre', ne quebe gun chupa lázrele, quegaze da nigá gaca gunle ca da bëna' neda' chee xaga higo nigá, san waca xele xi'a nigá: Gucuasa nigá, xeajsúa lu nísadau', na' gaca na. **22** Che dxeajlí lázrele, na' zezi'le bíteteye da nábale Dios.

Xel-la' dxenná bea da xu'u lu na' Jesús

(Mr. 11.27-33; Lc. 20.1-8)

23 Nadxa guxú'u Jesús lu chila xudau', na' dxácate na' dxusédene! benne' zaj zre'ẽ na', gulebiga naga zua Jesús benne' xíchaje ca' chee bxruze ca', ne benne' gula chee judío ca', na' buluchébe! Le!:

—¿Bi xel-la' dxenná bea napu' dxunu' da caní? ¿Núzraqueze bennna lue' xel-la' dxenná bea nigá?

24 Bechebe Jesús:

—Cá'anqueze neda' guchéba' le'e tu. Che xechébele da nigá, na' neda' xapa' le'e bi xel-la' dxenná bea napa' dxuna' da caní. **25** ¿Nu benne' gusel-le! Juan dxuchué! bénneache nisa? ¿Dios, che bénneacheze?

Gulezú lawe' dxuluchálajle ljwezre', dxelenné!:

—Che nnad xu Dios gusel-le! le', na' xe'ẽ dxi'u: “¿Bizr chee na' quebe guxéajlele chee!?” **26** Che nnad xu bénneache gusel-le! le', dxal-la' zrébedxu bi xelún benne' zan ca' cheedxu dxi'u, lawe' da dxeleque xúguté bénneache bchalaj Juan na' waláz chee Dios.

27 Chee le na' gulé'ẽ Jesús:

—Quebe nézentu'.

Nadxa Jesús guzre! benne' ca':

—Cá'anqueze neda' quebe xapa' le'e bi xel-la' dxenná bea napa' dxuna' da caní.

Da dxulé'e na ca naca chee chupa bi biu chee tu benne'

28Na' guzre Jesús benne' ca':

—¿Aja dxéquele le'e chee da nigá? Tu benne' zaj zra' chupa zri'ine' bi biu, na' guzre' tube': “Zrilina', guxíaj xeajén zrin lu lina chee uva chia!” **29**Zri'ine' na' bechébebe': “Quebe dxaca lazra!.” Ca gudé na' bexíaje lázrebe', na' guxíajbe' xeajénquezbe' zrin. **30**Cá'anqueze xrabe' na' guxíaje' xeajnē' xetube', ne guzre'-be', na' bi nigá bechébebe': “Waca, xrae. Na'a cha'a.” Quebe guxíajbe'. **31**¿Núlabe' bi chupa caní bēnbe' ca da guca lazre' xrabe'?

Gulenná benne' ca':

—Bi nedxu.

Na' gunná Jesús, dxe'e' benne' ca':

—Da li dxapa' le'e, benne' wechizruj ca', ne nu'ula dxeledále benne' biu zante xelexú' e naga dxenná bea Dios nédxudxa ca le'e **32**lawe' da bla' Juan, bedajlé'ene' le'e da naca xrlátaje, na' le'e quebe guxéajle'ele chee'. Benne' wechizruj ca', ne nu'ula ca' dxeledále benne' biu zante guléajle' e chee'. Le'e, gate ble'ele da nigá, quebe bexíaje lázrele chee' chéajle'ele chee'.

Da dxulé'e na ca naca chee benne' wən zrin calela ca'

(Mr. 12.1-12; Lc. 20.9-19)

33Nadxa gunná Jesús:

—Le xene ca naca da nadxixruj bea nigá. Tu benne' xrane tu xezr la xu guze' lba uva ca', ne bēne' le'aj chee na. **Bēne'** tu xedxu naga xelesíe' uva ca', ne guchisé' tu xu'u sibe chee' gaca nu guxúe ca naca na. Na' bca'ané' na lu na' benne' wən zrin ca', ne guzé' e zéaje' zitú!. **34**Gate bzrin zra xuluchibe' uva ca', na' gusel-le' tu chupa bi wən zrin chee' zeajlexezri'be' da dxal-la' xezí' xrane na!. **35**Benne' wən zrin ca' gulequé' e bi wən zrin chee' ca'. Belúele' e tube', ne belutie' xetube', na' xetube' buluzríe'-be' xiaj. **36**Nadxa xrane na' gusél-ladxe' bi wən zrin chee' bi zandxa ca nedxu. Benne' wən zrin ca' tuz ca bulusaque' bi ca!. **37**Naga xeajché'tequeze na gusel-le' zri'inequeze' lawe' da dxéquene': Welape' ba lá'ana zri'ina!. **38**Gate belel'é'ene' zri'ine', na' benne' wən zrin ca' gulé ljwezre': “Bi nigá xezí' lu na'be' ca naca da caní. Du gute-be'

chee_é xegá'ana cheedxu da caní.” ³⁹Chee_é le_é na' gulele'-be', ne belexebéaje'-be' lu xezr la xu na', na' belutie'-be'.

⁴⁰Nadxa Jesús bchebé' benne' ca':

—Gate xida xrane xezr la xu na', jájazra guné' chee_é benne' wen zrin ca'?

⁴¹Gulé'_é Le':

—Gutie' benne' ca' dxelune' da calela ne quebe xexache lazre' le'. Nadxa gucá'analene' xezr la xu na' benne' wen zrin xula, benne' xuluxunézruje' da dxal-la' xezí' le' gate zrin zra chee_é na.

⁴²Nadxa Jesús guzre' benne' ca':

—¿Quebe ne gulábale le'e xiche lá'azxa? Caní dxenná na: Xiah na' da buluzúa benne' wen xu'u ca' chalá'ala, le na' naca na xiah blau na'a.

Da nigá naca na da bén Xránadxu,
ne naca na tu da dxexebánedxu.

⁴³Chee_é le_é na' dxapa' le'e, Dios wequé'_é da naca cheele le'e naga dxenná be'e, na' gunézruje' na benne' xelune' da naca chee_é xella' dxenná bea chee_é Dios. ⁴⁴Che tu benne' cheajchazie' lawe'_é xiah nigá waxúzruje', na' che xexruij na lawe' tu benne', na' guzuzruij na le'.

⁴⁵Gate benne' xíchaje ca' chee_é bxruze ca', ne benne' xudau' fariseo ca' belenne' da bchalaj Jesús, guleque bé'ene' chee_é l'équeze' bchalaj Jesús da caní. ⁴⁶Gate gulaca lazre' xelele'_é Le', belezrebe' benne' xezre ca' lawe' da dxeléajle benne' ca' naca Jesús benne' dxuchálaje' waláz chee_é Dios.

Da dxulé'_é na ca naca chee_é laní wechaga na'

22 ¹Guzú lau Jesús dxuchálajlene' benne' ca' xecha lasa tu da dxulé'_é na, dxe'_é le':

²—Ca da gaca xabáa naga dxenná bea Dios naca na ca da guca gate tu benne' wenná bea bene' tu laní wechaga na' chee_é bi biu chee_é. ³Gusel-le'_é benne' wen zrin chee_é ca' cheajletupe' benne' ca'an gunné' lizre', san benne' ca' quebe gulaca lazre' xédajgaque'. ⁴Nadxa gusél-ladxe' benne' wen zrin chee_é ca', benne' xula. Dxe'_é le': “Le xé benne' ca' gunnía', ba nucueza' xel-la' wagu. Ba gunná be'eda' xelútie' bezre ca', ne bę dxelanne, na' ca naca na bache de. Dxal-la' xelevé'_é nigá naga zra' wechaga na!” ⁵Benne' ca' gunné' quebe gulaca lazre' xédajgaque'. Tu benne' ca' guxiáje' lu xezr la xu chee_é, ne xetú

benne' guxíaje' wete. ⁶Xebal-la benne' ca' gulele' bi wén zrin ca' chee wenná bea na', na' bulucháchalene'-be', ne belútete'-be'. ⁷Nadxa wenná bea na' bzrá'ale'e, na' gusel-le' benne' chee' ca', benne' zjaca wedil-la xeajleguétie' benne' wete benne' ca', ne xeajlezézxe'te' lazre' benne' ca!. ⁸Nadxa guzre' bi wén zrin chee' ca!: "Bal-la bi de ba de chee wechaga na', na' benne' ca' gunnía' quebe zaj naca chee' xelelé'e. ⁹Le chjaca neza zri'a ca', ne le nné xúguté benne' lé'ele, chee' xelelé'e laní chee' wechaga na!." ¹⁰Benne' wén zrin ca' xjaque' la neza ca', na' xeajletupe' xúguté bénneache, benne' belel'éne' zaj naque' benne' calela, ne benne' xrlátaje. Ca'an guca guzrate xu'u na' bénneache. ¹¹Nadxa wenná bea na' guxú'e xeajné'e benne' ca' gunné', na' blé'ene' tu benne' dxe'e na', quebe nazi'e zra lane' chee' laní chee' wechaga na!. ¹²Guzre' le': "Lue!, benne', ¿ájazra guca guxú'u nigá, ne quebe nazi'u zra lanu' chee' laní wechaga na?!" Bénnea' gudxé'e zrize. ¹³Nadxa wenná bea na' guzre' bi zaj zúabe' ga na!, "Le guchéaj ni'a ne'e, ne le guzale' chalé'ajla naga naca chul-la, naga cuezre', ne xáguxa'ate lazxe!." ¹⁴Benne' zante gunnía', na' bábaze' zaj naca chee' xelu'e nigá.

Ca naca chee dumí da dxuluchízruje'

(Mr. 12.13-17; Lc. 20.20-26)

¹⁵Nadxa benne' fariseo ca' besiá'que', ne belune' tuze dizra' xelebáaje' Jesús dizra' chee' xelezéquene' xelawé' zría chee'.

¹⁶Nadxa gulesel-le' bal-la benne' ca' zaj naque' fariseo ca' tuze, ne bal-la benne' ca' zaj de'le Herodes, chee' zeajleguezre' Jesús:

—Benne' wesede, nézentu' dxenniu' da li, ne dxusédenu' da li da zaj naca chee Dios, ne quebe dxezrebu' bi xelenná bénneache, ne quebe dxenná'u ca da zaj napa bénneache.

¹⁷Gunná xque. ¿Aja dxéquenu' lue'? ¿Dxun na ba xen quízrujdxu da dxuluchizruj benne' ca' nasel-la César, benne' zitu', che cabí?

¹⁸Jesús ba nézene' ca da dxelaca lazre' xelune' chee', na' guzre' benne' ca':

—Le'e, láweze dxunle da xrlátaje. ¿Bizr chee na' dxuzúale da guzría xi na neda'? ¹⁹Le gulé'e neda' dumí na' da dxízruje chee' wechizruj.

Nadxa bulunézruje' Le' tu dumí chee' xezre Roma. ²⁰Gate blé'ene' na, na' Jesús bchebè' benne' ca':

—¿Nuzra lau ni, ne le' da naxúaj na nigá?

21 Belexechebe'!

—Chee César na'.

Na' guzre Jesús benne' ca':

—Le gunezruij chee César da naca chee César, ne le gunezruij chee Dios da naca chee'.

22 Gate belenne' da nigá, na' belexebánene', ne besiá'que' naga zua Jesús.

Da buluchébe' Jesús chee benne' xelexebane' ládujla benne' gate
(*Mr. 12.18-27; Lc. 20.27-40*)

23 Zra ná'queze belezrín bal-la benne' saduceo ca' naga zua Jesús. Benne' saduceo ca' dxelenné! quebe xelexebán benne' gate. **Gulé'e** Jesús:

24—Benne' wesede, Moisés gunné! che tu benne' nuchaga ne'e gatíe!, ne quebe nu bidu chee' chilá!, na' bi biche' dxalla' guchaga na'abe' nen nu'ula gute benne' biu chee' na' chee sua tu bi chee' benne' ba gutié!. **25** Naga zúantu' gulezrá' gazre benne' gulá cabe' zri'ine tuze benne'. Bi nedxu bchaga na'abe', na' gótebe'. Bi gudxupe' bchaga na'abe' nen nu'ula na' gute benne' biu chee' lawe' da quebe nu zri'ine bi nedxu na' gúlajbe!. **26** Cá'anqueze gúcaqueze na chee bi gudxupe', na' gudé na' chee bi guxunne', na' cá'anqueze guca chee xígute bi gazre ca!. **27** Ca gudé na', na' gute nu'ula na'. **28** Gate xelexebán benne' gate, ¿nula bi gazre caní gá cabe' benne' chee nu'ula na' lawe' da tu tu bi gazre ca' bchaga na'abe' nen nu'ula na'?

29 Jesús bechebe':

—Le'e dxeque zréajele lawe' da quebe núnbeale da naxúaj na lu xiche lá'azxa, ne ca naca xel-la' waca chee Dios. **30** Gate zrin zra xelexebán benne' gate, québedxa xuluchaga na' bénneache, ne québedxa xelútie' bi nu'ula chee xuluchaga na'abe!. Xelaque' ca zaj naca gubáz chee xabáa chee Dios. **31** Ca naca na che dxal-la' xelexebán benne' gate, ¿quebe ne gulábale le'e ca gunná Dios? Gunné!: **32** “Neda' naca' Dios chee Abraham, ne Dios chee Isaac, ne Dios chee Jacob.” Dios quebe naque' Dios chee benne' gate, san naque' Dios chee benne' ban, benne' ca' ba gulatíe' lu xézr la xu nigá.

33 Gate belenne' da nigá, na' belexebane benne' ca' ca naca da dxusede Jesús.

Da gunná be'e Dios da naca blau
(Mr. 12.28-34)

34 Gate benne' fariseo ca' guleque bē'ene' ba bzua zri Jesús benne' saduceo ca', na' belezrague'. **35** Tu benne' ca', benne' naque' benne' dxuxuzájle' da nadxixruj bea na, guca lazre' guxúe' ájala nne' Jesús. Bchēbe' Le':

36 — Benne' wesede, ¿bizrla da gunná be'e Dios naca blau?

37 Bechébe Jesús:

— Dxal-la' zri'ini' Xranu' Dios dute xichaj lázrda'u, ne dute bénne'du xu'u, ne dute xel-la' dxéajni'i chiu!. **38** Da nigá naca da nadxixruj bea da blaudxa, ne da dxundxa na ba xen. **39** Da nadxixruj bea da gudxupe' nácaqueze na ca', da dxenná na: Bzri'i le sa' ljwezru' ca nazrí'i cuinu!. **40** Che tu benne' dxune' ca zaj naca chupa da nadxixruj bea caní, dxune' ca naca xúgute da nadxixruj bea da bzuaj Moisés, ne ca naca xúgute da bulusede benne' ca' buluchálaje' waláz chee Dios.

¿Nuzra zri'ine naca Cristo?
(Mr. 12.35-37; Lc. 20.41-44)

41 Dxácaté ne zaj nazraga benne' fariseo ca' na!, **42** Jesús bchēbe' le': — ¿Ájala dxéquele le'e chee Cristo? ¿Nuzra zri'ine naque'?

Benne' ca' gulé'e Le':

— Zri'ine David na!.

43 Nadxa guzre Jesús benne' ca':

— ¿Ájazra na' David gate bchálaje' chee Cristo dxe'e Le': Xran? Gate gunná David da nigá bchálaje' da ble'e Be' Lá'azxa le!. Caní naca da na' gunná David:

44 Xrana' Dios guzre' Xrana':

“Gudxé'e chalá'a xabela chia'

cadxa guzúa' zran ni'u benne' ca' quebe chawé' dxelelé'ene' Lue!”

45 ¿Ájazra naca na naca Cristo zri'ine David, che David ná'queze dxe'e Le': “Xrana”?

46 Quebe nu benne' guca xechébequeze' chee', na' ze lau zra na' netú québedxa nu bexazre bi guchébedxa Le':

Jesús dxedil-le' benne' xudau' ca'
(Mr. 12.38-40; Lc. 11.37-54; 20.45-47)

23 ¹Nadxa Jesús guzre' benne' ca' zaj zre'e na!, ne benne' ca' dxusédene', ²dxenné':

—Benne' ca' dxuluxuzájle' e da nadxixruj bea Moisés, ne benne' xudau' fariseo ca' zaj nape' xel-la' dxenná bea xuluxuzájle' e da nadxixruj bea Moisés. ³Chee le na' le guzúa dizra' chee benne' caní, ne le gun xígute da xelenné!. Quebe gunle ca da dxelún benne' ca', lawe' da dxelenné! da ca' dxalla' gunle, na' quebe dxelúnqueze' na. ⁴Dxelune' xua zí'ile' e da quebe dxelezeque xelezúe bénneache, ne dxelenná bé'ene' bénneache chee xelu' e na. Benne' ca' ne quebe dxuluzúe' na netú zrube ne'e chee da dxuluzúe benne' xubla. ⁵Xúgute da dxelún benne' ca' naca na chee xeleté' bénneache. Dxeledánnene' dxelu' e luzxgue', ne ne'e ladxe' laga naga naxúaj dizra' chee Dios, ne dxelácue' zra lane' da zeajzé luzre na tunna. ⁶Dxelaca lazre' xelebé' e naga ze láweze naga dxelawé!, ne naga naca blau lu xu'u ca' naga dxeledubé!. ⁷Dxelaca lazre' xelapa bénneache le' ba lá'ana la neza ca', ne xelé' e le': "Benne' wesede." ⁸Na'a le'e, quebe güele lataj nu xé le'e, "Benne' wesede", lawe' da xígutele nácale bi bíchele tule xetule, ne tuze Benne' dxusédene' le'e, neda', Cristo. ⁹Quebe nu xé le'e: Xrae, lu xezr la xu nigá, lawe' da sua tuze Xrale, Dios na' zue' xabáa. ¹⁰Quebe güele lataj nu xé le'e: Xran, lawe' da sua tuze Xránale, neda', Cristo. ¹¹Bénnea' dxune' zrin chee xezícadxale le'e nácadxe' blau ládujla le'e. ¹²Bénnea' dxucá'ana szren cuine' wexéxrujla bénnea', na' bénnea' dxaque' dxexruj lazre' wegá'ané' szren.

¹³'Edxugua le'e, benne' dxusédele da nadxixruj bea na, ne le'e, benne' fariseo ca!. Láweze dxunle da xrlátaje. Dxusézxujle neza chee xabáa chee quebe nu chu'u na. Lé'equeze quebe dxú'ule, ne quebe dxuele lataj benne' dxelaca lazre' xelu' e.

¹⁴'Edxugua le'e, benne' dxusédele da nadxixruj bea na, ne le'e, benne' fariseo ca!. Láweze dxunle da xrlátaje. Dxegúiale lizre nu'ula ca' ba gulate benne' biu chee', na' chee xulé'ele xrlátaje cuínale, dxuwízrale Dios xcha lu xudau'. chee le na' da zrenté da guzría xi na le'e.

¹⁵'Edxugua le'e, benne' dxusédele da nadxixruj bea na, ne le'e, benne' fariseo ca!. Láweze dxunle da xrlátaje. Le'e dxedale du ca naca xezr la xu nigá ne ca naca nísadau' chee si' tu benne' ca naca da zéajlé chee Dios, na' gate bache dxunle na, na' dxugápadxale bénnea' dul-la ca da nabágale le'e chee cuía xi' e lu lataj ba xa!.

¹⁶'Edxugua le'e. La chul-la nácale, ne dxaca lázrele cu'ule benne' neza. Dxennale che tu benne' dxuzétaje' xudau', quebe

dxun na le' ba xen, na' che dxuzétaje' oro cheeq xudau', da na' dxun na le' ba xen. ¹⁷Nácale benne' xala, ne la chul-la. ¿Nula da naca na blaudxa, oro, che xudau' na' da dxucá'ana na lá'azxa oro na'? ¹⁸Cá'anqueze dxennale le'e che nu dxuzetaj cugu lá'azxa, quebe dxun na le' ba xen, san che dxuzétaje' guna' da zria na lawe' cugu lá'azxa, da na' dxun na le' ba xen. ¹⁹Nácale benne' xala ne la chul-la. ¿Nula da naca na blaudxa, guna' na', u cugu lá'azxa na' da dxucá'ana na lá'azxa guna' na'? ²⁰Che nu benne' dxuzétaje' cugu lá'azxa, quegaze cugu lá'azxa dxuzétaje', san cá'anqueze dxuzétaje' ca naca da zria lawe na. ²¹Bénnea' dxuzétaje' xudau', quegaze xudau' na' dxuzétaje'. Cá'anqueze dxuzétaje' Dios zue' lataj na!. ²²Cá'anqueze benne' dxuzétaje' xabáa, dxuzétaje' lataj naga zria Dios, ne Diósqueze, Bénnea' zrie' lataj na' dxuzétaje'.

²³'Edxugua le'e, benne' dxusédele da nadxixruj bea na, ne le'e, benne' fariseo ca!. Láweze dxunle da xrlátaje. Dxunézrujle cheeq xudau' tu cue' cheeq da chi cue' cheeq xixruj weaj, ne cheeq binnedu ca' cheeq anís, ne cheeq cumín. Quebe dxunle da zaj naca na blaudxa da zaj zua na lu da nadxixruj bea na, ca naca cheeq gácale xrlátaje, ne cheeq xexache lázrele le sa! ljwézrele, ne cheeq chéajlele cheeq Dios. Da caní zaj naca na da dxun na ba xen gunle, ne quebe gusanle da ca' ba dxunle. ²⁴La chul-la nácale, ne dxaca lázrele cu'ule benne' neza. Dxecá'ale da naca ca tu bé'adau', beq zrua lawe' da dxí'ajle, na' quebe dxeque be'ele dxí'ajle da naca ca tu camello, beq dxelaga benneache.

²⁵'Edxugua le'e, benne' dxusédele da nadxixruj bea na, ne le'e, benne' fariseo ca!. Láweze dxunle da xrlátaje. Nácale ca zaj naca zriga', ne xé'ena da dxí'bele cúzreze na. Lu'ule na quebe dxí'bele. Caní nácale lawe' da lu lázrdaule nácale ca gubán, ne benne' dxucude. ²⁶Benne' fariseo la chul-la. Nedxu le quibe lu'ule zriga', ne xé'ena, na' cá'anqueze xegá'ana chawé' cúzrela.

²⁷'Edxugua le'e, benne' dxusédele da nadxixruj bea na, ne le'e, benne' fariseo ca!. Láweze dxunle da xrlátaje. Nácale ca tu ba chiche da nalá na xrtante cúzrela, na' lu'ule na nazrate na zrita cheeq benne' gate', ne xúgute da sgute. ²⁸Ca'an nácale le'e. Cúzrela nala'le ca benne' xlátaje, na' lu lázrdaule nazrate na da wen lazre', ne da calela da dxunle.

²⁹'Edxugua le'e, benne' dxusédele da nadxixruj bea na, ne le'e, benne' fariseo ca!. Láweze dxunle da xrlátaje. Dxucá'anale

cháwedau' ba ca' naga zaj nagache benne' ca' buluchálaje' waláz chee Dios, ne dxuele lechítaje lu'a chee benne' xrlátaje ca'. ³⁰Dxennale: "Chela netu' ba zúantu' gate na' gulezrá' xra xrtantu' ca', quebe gúcalentu' benne' ca' belutie' benne' ca' buluchálaje' waláz chee Dios." ³¹Gate dxennale ca', le'e dxexúnbeaquezle nácale zri'line zre sua benne' ca' belutie' benne' ca' buluchálaje' waláz chee Dios. ³²Dxusexúzrele dxunle ca da gulezú lau belún xra xrtáule ca'!

³³'Be snia nácale, ne xrtia bē snia. ¿Ájazra gunle chee gáchele lu da zi' da xa' chee lataj ba xa'? ³⁴Chee le na' neda' sel-la' cheele benne' ca' xuluchálaje' waláz chee Dios, ne benne' sina ca', ne benne' ca' xulusédene' le'e. Lé'equeze gútele, ne gudá'le xaga bégua j bal-la benne' ca', na' xebal-le' gunle le' zi' lu xudau' ca', na' gau zi' xúzrele le' tu xezre xetú xezre. ³⁵Ca'an gaca, le'e bágale zria chee xel-la' gute chee xúgute' benne' xrlátaje ca' belute xra xrtáule ca', gate guzú lau na nu bēte Abel, benne' xrlátaje, ne naga bzrinte bētele Zacarías ládujla naga zua lataj lá'azxa chee xudau' ne lataj naga dxuluzexxe' bē xíxre'du ca', bē dxelegú'le lu cugu chee Dios. ³⁶Da li dxapa' le'e, bénneache zaj zre'na'a xelebague' zria chee xúgute' da caní.

Jesús dxebezre' chee xezre Jerusalén (Lc. 13.34-35)

³⁷Nadxa gunná Jesús:

—Jerusalén, Jerusalén, le'e na' dxútele benne' ca' dxuluchálaje' waláz chee Dios, ne dxuzríale xiaj benne' gubáz ca' dxesel-la Dios naga zúale. Zane' lásate guca lazra' gutupa' zrí'inele chia' ca dxun bedxuj, dxutúpaba' be dxé'enedau' zran xrílaba', san quebe guca lázrele. ³⁸Le nna'xque na'a, lízrele xelexegá'ana na dácheze, ³⁹lawe' da dxapa' le'e, québedxa lé'ele neda' cadxa zrin zra nnale: La'azxa naca bénnea' ze'e waláz chee Xránadxu.

Jesús dxenné' wabía xi' xudau' (Mr. 13.1-2; Lc. 21.5-6)

24 ¹Nadxa bedxúaj Jesús xudau', na' dxácate dxexedxúaje' na', gulebiga benne' ca' dxusédene' lau Jesús, ne gulezú lawe' dxuluchálajlene' Le' ca naca chee xudau' na!. ²Bechebe Jesús:

—¿Dxelé'ele xúgute da caní? Da li dxapa' le'e, netú xiaj caní quebe xegá'ana zeajzría cuzru ljwezre na. Ca naca na cuía xi na.

Ca naca da xelunna bea na ba za zra bzebe

(Mr. 13.3-23; Lc. 21.7-24; 17.22-24)

³Nadxa xjaque[!] lu xi'a naga zaj ze xaga olivo, na' gate dxe[!] Jesús na', benne[!] ca[!] dxusédene[!] belezrine[!] lau Le[!], ne bagácheze buluchebe[!] Le[!]:

—Gunná netu!. ¿Bata gaca da na'? ¿Bi gunna bea na gate zrin zra xela'u, ne gate cheajsé chee[!] xezr la xu nigá?

⁴Nadxa Jesús guzre[!] benne[!] ca[!]:

—Le guxúe cuínale chee quebe nu si xe le'e. ⁵Benne[!] zan xe[!]lelé[!]e. Xelún lazre[!] xelenné[!] zaj naque[!] Cristo, na' xelezí xe[!]e benne[!] zan. ⁶Wenle le'e dxaca wedil-la, ne waca wedil-la gáteteze na!. Quebe zrébele, lawe[!] da dxal-la[!] xelaca da caní. Da caní quebe zaj naca na chee[!] zra bzebe. ⁷Tu cue[!] xezr la xu tíllalé na xetú cue[!] xezr la xu, ne tu xezre tíllalé na xetú xezre. Wata[!] gubina[!], ne welata[!] xízrawe[!] ca[!], ne wazrú[!] gáteteze na!. ⁸Xúgute da caní zaj naca na naga dxezú lau ca da xelezaca bénneache.

⁹Nadxa xuludée[!] le'e naga si sácale, na' bál-lale welútequeze[!]. Ca naca bénneache xelecuídene[!] le'e lawe[!] da dxunle da naca chia[!]. ¹⁰Lu zra na' benne[!] zan québedxa xeléajle[!]e chia[!], na' xelecuídene[!] le sa[!] ljwezre[!], ne xuludée[!] le sa[!] ljwezre[!] lu na' benne[!] guledábague[!] le!. ¹¹Welelá[!] benne[!] zan benne[!] wen lazre[!]. Xelenné[!] dxuluchálaje[!] waláz chee[!] Dios, na' xelezí xe[!]e benne[!] zante. ¹²Lawe[!] da gáta[!]le[!]e da calela, benne[!] zan québedxa xelezrí'ine[!] le sa[!] ljwezre[!]. ¹³Bénnea[!] zua chaché[!] ca zrinte zra bzebe, la bénnea[!]. ¹⁴Ca naca dizra[!] chawe[!] nigá ca nna bea Dios, zralaj na du gabí'i xezr la xu chee[!] xelén ca naca benne[!] chee[!] xúgute cue[!] xezr la xu, na' te na' cheajsé chee[!] xezr la xu nigá.

¹⁵'Benne[!] gulabe[!] da nigá dxal-la[!] chéajni[!]ine[!]. Daniel, benne[!] bchálaje[!] waláz chee Dios, bzuaje[!] ca naca chee tu da dxezrá'a Dios, da dxuxrinnaj na. Gate lé'ele da nigá zua na lataj lá'azxa chee xudau[!], ¹⁶nadxa benne[!] zaj zre[!]e xezre ca[!] zaj nababa Judea dxal-la[!] xuluzrúnnuje[!], ne chjaque[!] lu xi'a zren. ¹⁷Che tu benne[!] ze[!] chju'u chee[!], quebe dxal-la[!] xexétaje[!] bi cheajxeléaje[!] lu xu'u. Dxal-la[!] guzrúnnujte[!]. ¹⁸Benne[!] zue[!] le[!]e

xixre' quebe dxal-la' xezrine' lizre' cheajxezri' e xicha chee' da gácué'. ¹⁹ Edxugúa nu'ula ca' zaj zre' e lu zra na' zaj zue' zi'i, ne nu'ula ca' zaj nu' e bidau', ne dxelázrebe'. ²⁰ Le naba Dios quebe gun na ba xen guzrúnnuje beu' zaga, ne quegá lu zra dxupá'anale, ²¹ lawe' da che ca' gaca na, na' da zréntedxa da xelezí saca bénneache ca da quebe ne xelezaque' ca guzú laute zua xezr la xu nigá, ne québedxa bi xelezaque' caní ca te chee' da nigá. ²² Che Dios quebe guzáchie' zra ca', na' netú quebe nu la. Guzáchie' na chee gácalene' benne' ca' bache nabéaje' chee'.

²³ 'Chee le na', quebe chéajlele che nu xé le'e: "Le nna'xque, nigá zua Cristo", u che nu xé le'e: "Le nna' xque, na'la zue!"

²⁴ Caní dxapa' le'e lawe' da xeletá' benne' zan, benne' guzrí xé'e, na' xelenné' zaj naque' Cristo, u zaj naque' benne' dxuluchálaje' waláz chee' Dios, na' da zrenté xululé'ene', ne xelune' xel-la' waca zren ca' chee' xelezí xé'e benne' ca' ba nabéaj Dios. Caní xelune' che xelezéquene'. ²⁵ Ba bchálajlena' le'e caníqueze na'a quebe ne gaca na. ²⁶ Chee le na', che nu xé le'e: "Le nna'xque, na' zue' le'e xixre'", quebe chéajle na', u che nu xé le'e: "Le nna'xque, lu xu'u nigá zue!", quebe chéajlele. ²⁷ Ca dxun tu xesa guziu', dxépe na naga dxalaj gubizra, na' dxelé'edxu na naga dxebía gubizra, ca'an gaca gate xida' neda', Benne' Gulje' Bénneache. ²⁸ Gáteteze dē tu da nate, na' dxelexezraga laba ca'.

Ca da gaca gate ba zua xelá' Benne' Gulje' Bénneache (Mr. 13.24-37; Lc. 21.25-33; 17.26-30, 34-36)

²⁹ Na' gunná Jesús:

—Gate bache guca zra na' gate xelezaca zi' bénneache, nadxa gubizra chul-la na naga zua na, na' beu' quebe gusení na, na' belaj xelexruj na, na' xelezrízequeze ca naca da zaj naca na szren da dxeledá' lu be!. ³⁰ Nadxa lé'ele zran xabáa da gulé'e na ba zua xelá'a neda', Benne' Gulje' Bénneache, na' ca naca bénneache zaj zre' e xezr la xu xelebzérequeze'. Nadxa xelelé'ene' neda', Benne' Gulje' Bénneache, zezá'a lu beuj zran xabáa, zúale neda' dute xel-la' dxenná bea, ne da xabáa. ³¹ Nadxa sél-laqueza' gubáz chee' xabáa chia' ca', na' xulucuézre' zizraj lúzuba' chee xuluxutupe' benne' ca' ba nabéaja' chia' dapa saca chee xezr la xu nigá, ne du ca naca xezr la xu nigá.

³² 'Le gusede ca naca da dxulé'e xaga higo. Gate dxelexedxé'ene zruze na, ne dxezría na laga' dxe'ene, ba nézele

ba za xaca beu' la. ³³Cá'anqueze gate lé'ele dxelaca xúguté da caní, dxal-la' nézele gáguté ba zua cheajsé cheē xežr la xu, ne ba zua gaca na. ³⁴Da li dxapa' le'e, xúguté da caní xelaca na nédxula gate quebe ne xelate bénneache zaj zre'ē lu zra na'. ³⁵Xabáa ne xežr la xu weledé cheē na. Dizra' chia' quebe te cheē na.

³⁶'Gate za zra na', ne bilä zra na', quebe nu neze, quegá gubáz cheē xabáa zaj zre'ē xabáa, ne neda', Zri'ine Dios. Tuze Xradxu Dios nézene' gate zrin zra na'.

³⁷'Ca guca lu zra ca' gate zua Noé, cá'anqueze gaca na gate xelá'a neda', Benne' Gulje' Bénneache. ³⁸Ca lu zra ca' gate quebe ne gun Dios nisa xiuj da guzría xi na bénneache, gulezrá' bénneache ca' dxelé'aj dxelawé', ne dxuluchaga ne'ē, ne dxulunézruje' zrí'ine' ca' cheē xuluchaga na'be', cadxa bzrin zra guxú'u Noé lu da zren na' dxedá lawe' nísadau' da nazí le na arca. ³⁹Quebe guleque bē'ene' ca da dxal-la' gaca na, cadxa bzrin zra guca xiuj na', ne bête na ca naca benne' ca'. Cá'anqueze gaca gate xelá'a neda', Benne' Gulje' Bénneache. ⁴⁰Ca lu zra ca' xelezrá' chupa benne' biu le'e xixre'. Tue' xeché'ē, na' xetúe' xegá'ané'. ⁴¹Xelezrá' chupa nu'ula dxelútue'. Tue' xeché'ē, na' xetúe' xegá'ané'.

⁴²'Le sua le'e ban lazre' lawe' da quebe nézele bi zra xelá'a neda', Xránale. ⁴³Da nigá dxal-la' nézele: Che tu xrane xu'u nézene' bi zra chizrela zrin gubán, waxíchaje' bchigala, ne quebe gu'ē lataj xusalaj benne' gubán lizre' cheē cuane!. ⁴⁴Cheē le na', le sua le'e ban lazre' lawe' da xelá'a neda', Benne' Gulje' Bénneache, gate québela dxéquele ca'.

Benne' wən zrin li lazre', ne benne' wən zrin quebe naque' li lazre'
(Lc. 12.41-48)

⁴⁵Na' gunná Jesús:

—¿Nuzra na' benne' wən zrin li lazre' ne dxéajni'ine', bénnea' xrane' dxucá'analene' le' benne' zaj zre'ē lizre' cheē gunézruje' da xelawé' gate zrin zra cheē na? ⁴⁶Ba neza naca na cheē benne' wən zrin na', gate xezrín xrane', lé'ene' le' dxune' ca naca da nabague'. ⁴⁷Da li dxapa' le'e, xrane' gucá'analene' le' ca naca da napé'. ⁴⁸Che benne' wən zrin na' gaque' benne' wən da calela, ne guéquene' quebe xelá' ze xrane', ⁴⁹ne che su lawe' gusaca zil'e xezícalá benne' wən zrin ca', ne xi'aj

gáguléne' benne' dxelezuzre', ⁵⁰nadxa xrané' xezrine' zra gate québelá dxebeze'. Gaca na zra quebe nézene', ⁵¹na' gusaca zí'lé'e le'. Chugue' chee' gaque' tuze benne' ca' dxelune' láweze da xrlátaje. Cuezre', ne xáguxa'até lazxe'.

Da dxulé'e na ca naca chee' chi nu'ula cuide'

25 ¹Gunná Jesús:

—Ca gaca chee' benne' xelu'ē naga dxenná bea Dios xabáa naca na ca da guca chee' chi nu'ula cuide' caní. Gulequé' e xi' chee' ca', chee' chjaque' laní chee' wechaga na', dxelebeze' bátala xelá' benne' wechaga na!. ²Gazzu' nu'ula caní gulaque' gat lazre', na' xegazzu' nu'ula caní zaj naque' ban lazre!. ³Nu'ula ca' quebe zaj naque' ban lazre' belú'ē xi' chee' ca', san quebe belú'ē da za zvezze na da xelegué' e lu xi' chee' ca!. ⁴Nu'ula ban lazre' ca' belú'ē xi' chee' ca', ne da za zvezze na da xelegué' e na. ⁵Lawe' da guzré benne' wechaga na', na' gulaca wase ca zaj naque', na' xúgute' gulasie'. ⁶Dxela ben tu ch'i'i benne' dxebezre xe'e, dxenné!: "Ba za' wechaga na!. Le dxuaj si' lu na'le le!." ⁷Xúgute' nu'ula cuide' caní gulase', na' gulezú lawe' bulugale' xi' chee' ca!. ⁸Nadxa gazzu' nu'ula ca' quebe zaj naque' ban lazre' gulé'e gazzu' nu'ula ban lazre' ca!: "Le gunna late' da za zvezze na cheentu', lawe' da ba dxelexula xi' cheentu'." ⁹Nu'ula ban lazre' ca' belexechébe': "Quebe gaca, lawe' da che gúnnantu' late' cheele, quebe gaca na da dxechínnentu' netu', ne da dxechínnle le'e. Le chjácala naga dxutie' na, ne le cheajxrí cheele." ¹⁰Dxácate' zjaca nu'ula ca' quebe zaj naque' ban lazre', na' bezrín wechaga na!. Nu'ula ban lazre' ca' gulu'ē nen le' lu laní chee' wechaga na!, na' bsezzuj dxa xu'u na!. ¹¹Gudé na' belexezrín xegazzu' nu'ula ca', na' gulenné!: "Xran, Xran, gusalaj chí'untu'." ¹²Le' bechebe': "Cabata!. Da líqueze quebe núnbe'a le'e."

¹³Nadxa Jesús guzre' benne' ca':

—Le sua le'e ban lazre', lawe' da quebe nézele bi zra, u bi xel-la' xelá'a neda', Benne' Gulje' Bénneache.

Da dxulé'e na ca naca chee' benne' gulezí'ē dumí

¹⁴Na' gunná Jesús:

—Ca gaca chee' benne' xelu'ē naga dxenná bea Dios xabáa, naca na ca da guca gate tu benne' zue' chee' se'ē chéaje' zitu', na' gunné' bi wén zrin chee' ca', ne bcá'analene' bi wén zrin ca' dumí chee'.

15 "Tu bi ca' bnézruje[¶] gazxu' cue' dumí, na' xetube' bnézruje[¶] chupa cue' dumí, na' xetube' bnézruje[¶] tu cue' dumí. Bnézruje[¶] chee[¶] tu tube' ca da xelezéquebe[¶] xuluchínene[¶] na. Nadxa guzé[¶]e zéaje[¶] zitu!. **16** Bi wén zrin na' guzí[¶]be[¶] gazxu' cue' dumí bchínebe[¶] dumí na', na' bezi[¶]be[¶] xegazxu' cue' dumí. **17** Cá'anqueze bi wén zrin na' guzí[¶]be[¶] chupa cue' dumí, bezi[¶]be[¶] xechupa cue' dumí. **18** Bi wén zrin na' guzí[¶]be[¶] tu cue' dumí na' guxíajbe[¶], ne bcáchebe[¶] dumí chee[¶] xránabe[¶] tu lu xédxu da bénbe[¶] lu xu.

19 Zane[¶] iza ba guca gate bezrín xrane bi wén zrin ca', na' guzú lawe[¶] dxezi[¶]e da bdee[¶] lu na' bi wén zrin ca'. **20** Nedxu bzrin bi wén zrin na' guzí[¶]be[¶] gazxu' cue' dumí, na' bnézruje[¶] xránabe[¶] xegazxu' cue' dumí, na' gúzrebe[¶] le[¶]: "Xran, bennu[¶] neda[¶] gazxu' cue' dumí. Nigá de[¶] xegazxu' cue' da bezi'a nen dumí chiu!." **21** Na[¶] xránabe[¶] guzre[¶] lebe[¶]: "Da chawe[¶] benu[¶]! Nacu[¶] tu bi wén zrin xrlátaje, ne li lazre[¶]. Gucu[¶] li lazre[¶] lu late[¶] da benna[¶] lue[¶], na[¶] gúnnaqueza[¶] lue[¶] da zréndxaqueze. Guxú[¶]u naga zua[¶] neda[¶], ne gubéle[¶]e." **22** Gudé na[¶] bzrin bi wén zrin na[¶] guzí[¶]be[¶] chupa cue' dumí, na[¶] gunabe[¶]: "Xran, bennu[¶] neda[¶] chupa cue' dumí. Nigá de[¶] xechupa cue' da bezi'a nen dumí chiu!." **23** Na[¶] xránabe[¶] guzre[¶] lebe[¶]: "Da chawe[¶] benu[¶]! Nacu[¶] tu bi wén zrin xrlátaje, ne li lazre[¶]. Gucu[¶] li lazre[¶] lu late[¶] da benna[¶] lue[¶], na[¶] gúnnaqueza[¶] lue[¶] da zréndxaqueze. Guxú[¶]u naga zua[¶] neda[¶], ne gubéle[¶]e." **24** Gate bzrin bi wén zrin na[¶] guzi[¶]be[¶] tu cue' dumí, na[¶] gúzrebe[¶] xránabe[¶]: "Xran, nezda[¶] nacu[¶] benne[¶] dxenné xue, ne dxezi[¶]u da quebe guzu[¶], ne dxexeca[¶]u da quebe besiu[¶]! **25** Chee[¶] le na[¶] bzreba[¶], na[¶] guxá[¶]a xeajcáchia[¶] dumí chiu[¶] lu xu. Nigá de[¶] da naca chiu!." **26** Na[¶] xránabe[¶] guzre[¶] lebe[¶]: "Nacu[¶] bi wén zrin calela, ne zrawede. Ba nézqueznu[¶] dxezi[¶]a da quebe guza[¶], ne dxexecá[¶]a da quebe besia[¶]! **27** Chee[¶] le na[¶] la xju[¶]u dumí chia[¶] na[¶] lu na[¶] benne[¶] dxelízruje[¶] chee[¶] dumí da dxuluchínene[¶], na[¶] gate za[¶] neda[¶], na[¶] xezi[¶]a da naca chia[¶] nen da belezí[¶]e." **28** Nadxa guzre[¶] benne[¶] ca[¶] zaj zre[¶]e na[¶]: "Le xecá[¶]a dumí na[¶] da núxrube[¶], ne le gunezruij na bénnea[¶] nape[¶] chi cue[¶] dumí. **29** Benne[¶] nape[¶] wazidxe[¶] da zrendxa, na[¶] benne[¶] quebe nape[¶], ca late[¶] da du na[¶] nape[¶] wecá[¶]a na. **30** Ca naca bi wén zrin nigá, bi wedegún, le xebéaj-be[¶] chaléajla naga naca chul-la, naga cuézrebe[¶], ne xáguxa[¶]até lázzabe!."

Ca gun Dios gate guchi[¶]e chee[¶] bénneache zaj zre[¶]e xezr la xu

31 Na[¶] gunná Jesús:

—Gate xelá'a neda', Benne' Gulje' Bénneache, ne Benne'
 Wenná Bea, nen ca naca gubáz chee xabáa chia', na' cué'queza'
 lataj naga nna be'a, da naca na da xabáa. ³²Na' bénneache chee
 xúguté cue' xézr la xu xelexezrague' lawa' neda', na' xebéaja'
 cha chee' ca dxun benne' dxuxúe' zrila'. xebéaje' chíbudu
 ca' ládujla zrila' ca'. ³³Guzrá'a benne' ca' zaj naca zrila' chia'
 chalá'a xabelá chia', na' benne' ca' zaj naca ca chíbudu ca'
 guzrá'a le' chalá'a xéglala chia'. ³⁴Nadxa xapa' benne' ca' zaj
 zra' chalá'a xabelá chia': "Le da le'e, nácale xrlátaje lau Xra!.
 Le chu'u naga dxenná bea Xra', lataj na' bcueze' chee gate
 na' bene' xézr la xu nigá. ³⁵Caní dxaca lawe' da guduna',
 na' bgágule neda!. Gubíleda', na' bénnale da gu'a. Gudá' ca
 tu benne' xu'e neza, na' gulú'ule neda' lízrele. ³⁶Bxáxrjeda'
 zra lana' gácua', na' bgácule neda!. Quebe chawé' guzúa', na'
 bedajnábale neda!. Guxu'a lizre xia, na' bedajnábale neda!".
³⁷Nadxa benne' xrlátaje caní xelenné: "Xran, ¿bata blé'entu'
 Lue' dxedunu', na' bgáguntu' Lue'? ¿Bata blé'entu' Lue'
 dxebílenu', na' bénnantu' da gu'u? ³⁸¿Bata blé'entu' Lue' ca tu
 benne' xu'e neza, na' gulú'untu' Lue' lízrentu'? ¿Bata blé'entu'
 Lue' dxexáxrjenu' zra lanu', na' bgácuntu' Lue'? ³⁹¿Bata
 bénentu' quebe chawé' zu', u xu'u lizre xia, na' bedajnabantu'
 Lue'?" ⁴⁰Neda' xecheba': Da li dxapa' le'e, ca da bénle chee
 bénnedu caní, benne' zaj naca dxexrui lazre', chee néda'queza'
 bénle ca'.

⁴¹'Nadxa neda', Benne' Wenná Bea, xapa' benne' ca' zaj zra'
 chalá'a xéglala chia': Le cuasa cuita' neda', le'e, nácale wen da
 calela lau Xra!. Le chjaca lu xi' chee lataj ba xa' da nabeza na
 chee da xriwe', ne chee gubáz chee na ca!. ⁴²Caní dxaca lawe'
 da guduna', na' le'e quebe bénnale da gawa!. Gubíleda', na'
 quebe bénnale da xí'aja!. ⁴³Gudá' ca tu benne' xu'e neza, na'
 quebe gulú'ule neda' lízrele. Bxáxrjeda' zra lana' gacua', na'
 quebe bgácule neda!. Quebe chawé' guzúa' ne guxu'a lizre xia,
 na' quebe bedajnábale neda!. ⁴⁴Nadxa benne' ca' xeléquezé'
 neda': "Xran, ¿bata blé'entu' Lue' dxedunu', u dxebílenu', u
 xu'u neza, u dxexáxrjenu' zra lanu', u quebe chawé' zu', u xu'u
 lizre xia, na' quebe gúcalentu' Lue'?" ⁴⁵Neda', benne' wenná
 bea, xecheba': Da li dxapa' le'e, lawe' da quebe bi bénle chee
 bénnedu caní, benne' zaj naca dxexrui lazre', quebe bi bénle
 chee néda'queza!. ⁴⁶Benne' caní chjácaquezé' lataj ba xa', na'
 benne' xrlátaje ca' chjaque' lu xel-la' nabán da zeajlí canna.

Dxelílaje' ájala xelege' Jesús
(Mr. 14.1-2; Lc. 22.1-2; Jn. 11.45-53)

26

¹Gate bexuzre bchalaj Jesús caní, na' guzre' benne'
 ca' dxusédené':

²—Ca ba nézquezle, xechupa zraze na'a súad xu Laní Pascua, da
 naca na zra dxuluxucube benne' judío ca guca gate Dios bebéaje'
 bénneache chee' lu xezr la xu Egipto, na' neda', Benne' Gulje'
 Bénneache, xuludée' neda' lu na' benne' xuludé'e neda' xaga bégua.

³Ca lu zra na' benne' xíchaje ca' chee bxruze ca', ne benne'
 dxuluxuzájle' da bdxixruj Moisés, ne benne' gula sina ca' chee judío
 ca', belezrague' chale'aj chee xu'u zaca chee Caifás, bxruze blau. ⁴Na'
 belilaje' ájala xelege' Jesús lu da wén lazre' chee xelútie' Le'. ⁵Gulenné':

—Quebe gundxu na lu zra laní nigá, chee quebe xeledábaga
 benne' ca' dxi'u.

Tu nu'ula dxegu'e Jesús da dxelá zixre
(Mr. 14.3-9; Jn. 12.1-8)

⁶Zua Jesús xezre Betania lizre Simón, bénnea' güé'ene' we'
 guzru'. ⁷Bzrin tu nu'ula naga zua Jesús, nu'e tu zruágadau' da
 naca na xiaj alabastro, ne nazrate na da dxelá zixre da zácale'e
 na. Gate na' dxe' Jesús ga dxelawé', na' nu'ula nigá gulu'e na
 xichaj Jesús. ⁸Gate belelé'e benne' ca' dxusede Jesús da nigá,
 na' belezré'e, ne gulezú lawé' dxelenné':

—¿Bizr chee na' guzría xi' da nigá? ⁹Da nigá waca la gudá'u
 na sí'ad xu da zrente, chee gácaledxu benne' xache' ca'!

¹⁰Jesús benne' da nigá, na' guzre' benne' ca':

—¿Bizr chee na' dxunle nu'ula nigá zede? Da nigá bene' naca na
 tu da xrlátaje. ¹¹Benne' xache' ca' tu zrázqueze' ládujla le'e, na' neda'
 quegá tu súaleza' le'e. ¹²Ca naca da ben nu'ula nigá, gulu'e da zixre na'
 bel-la' dxen chia', naca na da xucá'ana chawe na neda' chee zra gachia'
 lu xedzu ba. ¹³Da li dxapa' le'e, gáteteze xuluchálaje' dizra' chawe'
 chia' nigá du gabí'i xezr la xu, na' zralajqueze ca da ben nu'ula nigá,
 chee cheajlesá lazre' bénneache le'!

Judas dxechebe lazre' gudéé' Jesús
(Mr. 14.10-11; Lc. 22.3-6)

¹⁴Nadxa tu benne' chazrinnu ca' dxusede Jesús, bénnea' le'
 Judas Iscariote, guxíaje' xeajchálajlene' benne' xíchaje ca' chee
 bxruze ca'. ¹⁵Guzre' le':

—¿Ájate gúnnale neda' che ca' gudéa' Jesús lu na'le?

Nadxa benne' ca' gulízruje' le' chi dxua dumí plata. ¹⁶Ca lu zra na' guzú lau Judas dxexílaje' ájala guné' gudée' Jesús lu na' benne' ca'.

Da dxágudxu chee xucúbedxu ca guca gate gute Xránadxu

(*Mr. 14.12-25; Lc. 22.7-23; Jn. 13.21-30; 1 Co. 11.23-26*)

¹⁷Zra nedxu chee laní na' gate na' dxelawé' xeta xtila da quebe nachixre cua zichaj chee na, benne' ca' dxusede Jesús belezrine' lau Le', na' buluchébe' Le':

—¿Gazra dxaca lazru' gucuézentu' da gágudxu chee laní pascua chee benne' judío?

¹⁸Jesús guzré' le':

—Le chjaca lu xezre na', naga sua lizre tu benne', na' le xe'e: “Bennea' dxusédene' dxi'u dxenné: Zra chia' gatia' ba sua gágute, na' lizru' lue' gawa' chee Laní Pascua tu zren nen benne' ca' dxusédeda!”

¹⁹Benne' ca' dxusede Jesús belune' ca da gunná bé'ene' le', na' bulucuezé' da xelawé' chee Laní Pascua.

²⁰Gate gula chizrela, na' gudxé' Jesús ga gawe' tu zren nen benne' ca' dxusédene'. ²¹Dxácate na' dxelawé', guzre Jesús benne' ca':

—Da li dxapa' le'e, tule le'e naca bénnea' gudée' neda' lu na' benne' ca' dxelune' da calela.

²²Nadxa benne' ca' belexewí'inele'e, na' gulezú lawé' tu tue' dxuluchébe' Jesús:

—Xran, ¿quebe naca neda'?

²³Na' bechébe Jesús:

—Bénnea' dxudé ne'e lu xé'ena tu zren nen neda', benne' na' gudée' neda'. ²⁴Neda', Benne' Gulje' Bénneache, waxá'a naga dxal-la' gatia' ca naxúaj na lu xiche chee Dios, san edxugúa bénnea' gudée' neda'. Cháwedxa naca la quebe gulaj bénnea'.

²⁵Nadxa gunná Judas, bénnea' gudée' Jesús, dxenné':

—Benne' dxusede, ¿quebe naca neda'?

Na' bechébe Jesús, gunné':

—Awe', lue' na'.

²⁶Dxácate dxelawé', Jesús guqué'e xeta xtila, na' guzré' Dios: “Xcalenu!.” Gudé na' bzúzruje' na, na' bnézruje' na benne' ca' dxusédene', dxenné':

—Le gagu. Da nigá naca na bel-la' dxen chia!.

²⁷Gudé na' guqué'e tu zriga', na' guzre' Dios: "Xcalenu", na' bnézruje' na benne' ca', dxenné':

—Le xi'aj xúgutele da xuzru lu zriga' nigá. ²⁸Da nigá naca na dxen chia' da guzúa chacha na xel-la' wezría cube da dxun Dios. Dxen nigá lalaj na né chee benne' zanté chee gunite lau Dios dul-la zaj nabaga benne' ca!. ²⁹Dxapa' le'e, québedxa xí'aja' ca naca xrise uva nigá ca zrindxa zra xí'aja' da cube tu zren nen le'e naga dxenná bea Xra!.

Jesús dxenné' nna Pedro quebe núnbe'e Le'
(Mr. 14.26-31; Lc. 22.31-34; Jn. 13.36-38)

³⁰Ca gudé belul-le' chee Dios, na' gusiá'que' zjaque' lu Xi'a Xaga Olivo Ca!. ³¹Nadxa Jesús guzre' benne' ca':

—Xúgutele le'e gusán lázrele neda' na'a zre', lawe' da naxúaj na lu xiche chee Dios, dxenné': "Gutia' benne' dxuxúe' zrila', na' zrila' ca' xelase dínnajba!" ³²Gate te xebana' neda', cha'a neda' ga nababa Galilea nédxudxa ca le'e.

³³Nadxa bechebe Pedro:

—Lácala xúgute benne' caní xulusán lazre' Lue', quebe guna' neda' ca!.

³⁴Nadxa Jesús guzre' le':

—Da li dxapa' lue', lu zre' na'a zre' nédxudxa gate cuezre xjeaj, lue' wannáu' chunna lasa quebe núnbe'u neda!.

³⁵Pedro guzre' Jesús:

—Lácala gatia' neda' tu zren nen Lue', québequeze nnia' quebe núnbe'a Lue'!

Cá'anqueze gulenná xúgute benne' ca' dxusede Jesús.

Jesús dxuchálajlène' Dios naga zaj zxe' xaga olivo ca' nazí le na Getsemaní

(Mr. 14.32-42; Lc. 22.39-46)

³⁶Nadxa bzrin Jesús nen benne' ca' dxusédene' tu lataj nazí le na Getsemaní, na' guzre' le':

—Le cue'e nigá dxácate cha'a neda', guchálajlena' Dios.

³⁷Jesús guché'e Pedro, ne dxúpate zri'ine Zebedeo, na' guzú lawe' bewí'inel'e'ne' ne guzúale'e' stébe. ³⁸Nadxa guzre' benne' ca':

—Dxewí'ine lázrele'a dxunte na gute na neda!. Le xegá'ana le'e nigá, ne le sua ban lazre' tu zren nen neda!.

39 Nadxa Jesús guzé'e zéaje' xelate' caníladxa, na' gute' sudxú'ala lu xu, ne bchálajlene' Dios, dxenné':

—Xrae, chela gaca, bde na chalá'ala quebe gaca chia' ca naca xel-la' gute caní da naca na ca tu da sla' da xí'aja'. Quebe gaca na ca dxaca lazra' neda!. Gaca na ca dxaca lazru' Lue!

40 Nadxa bezrín Jesús naga zaj zra' benne' ca' dxusédene', na' blé'ene' benne' ca' dxelásie', na' guzre' Pedro:

—¿Quebe gúcale le'e quíchale bchigala nen neda' tu chí'ida'ze? **41** Le nnaze, ne le guchálajle Dios chee' quebe gun zréaje da xriwe' le'e. Da li bénne'du xu'ule dxaca lázre'le'e na, san lu bëla' dxen cheele dxate ni'a na'le.

42 Da gudxupe' lasa guxíaj Jesús bchálajlene' Dios caní:

—Xrae, che quebe gaca te chalá'ala ca naca da dxal-la' saca', gaca na ca dxaca lazru' Lue!

43 Ca gudé na' bezrine', ne belé'ene' benne' ca' dxusédene', dxelásie' lawe' da ba dxelezrude' lawe' dxelaca wásele'.

44 Bca'ané' benne' ca', guzé'e zéaje' bchálajlene' Dios da guxunne' lasa, na' gunnáqueze' ca da ba gunné' ca'an bache.

45 Nadxa bezrine' naga zaj zra' benne' ca' dxusédene', na' guzre' le':

—Le gase na'a, ne le xezí' lazre'. Ba bzrin zra gate neda', Benne' Gulje' Bénneache, tea' lu na' benne' dul-la ca!. **46** Le chasa, ne le chu'u. Ba za bénnea' dxudée' neda'.

Dxeleché'e Jesús ca tu benne' wén da zrinnaj

(Mr. 14.43-50; Lc. 22.47-53; Jn. 18.2-11)

47 Ne dxuchálajte Jesús na' gate bzrin Judas. Naqué' tu benne' chazrinnu ca', na' zá'acale benne' zante le', benne' zaj nu'e xia ca' ne xaga ca!. Benne' caní zaj naqué' benne' gulesella benne' xíchaje ca' chee' bxruze ca', ne benne' gula sina ca' chee' judío ca!. **48** Judas, bénnea' dxudée' Jesús, ba blé'ene' benne' ca' ca tu da guné' da gulé'e na nu na' naca Jesús. Gunné':

—Bénnea' gunupa' neda', Le' na!. Le che'e ca tu benne' wén da zrinnaj.

49 Nadxa bzrin Judas lau Jesús, dxenné':

—Diuzre, Benne' dxusede.

Na' bnupe' Jesús.

50 Bechëbe Jesús:

—Ljwezra!, ¿bi chee' za'u?

Nadxa gulebiga benne' ca', gulele' Jesús, na' beleché'e Le'
ca tu benne' wén da zrinnaj.

⁵¹Tu benne' ca' dxusede Jesús guléaje' xia chee', ne
guchugue' chalá'a naga bi wén zrin chee bxruze blau. ⁵²Nadxa
Jesús guzre' le':

—Begú'u xia chiu' lu zre na, lawe' da xúgute benne' dxelute
benne' nen xia nalá, cá'anqueze gate le'. ⁵³¿Quebe nézenu'
wazéqueda' neda' naba' Xra', na' Le' sél-late' na'a naga zua' da
zandxa ca chazrinnu cue' gubáz chee xabáa, zaj naque' zánete
tu tu cue'? ⁵⁴Na'a che ca'an guna', ¿ájazra gaca gaca na ca da
naxúaj na lu xiche chee Dios, da dxenná na caní dxal-la' gaca
na?

⁵⁵Nadxa guzre Jesús benne' ca':

—Le'e bdxuajle nen xia nalá ca', ne nen xaga ca' chee
quélale neda', dxunle neda' ca tu benne' gubán. Xúgute zra
gudxe'a neda' lu xudau' dxusédeda' le'e, ne quebe gudélate
neda'. ⁵⁶Xúgute da caní dxaca na chee gaca na ca da gulenná
benne' ca' buluchálaje' waláz chee Dios, da na' naxúaj na lu
xiche chee Dios.

Nadxa xúgute benne' ca' dxusede Jesús bulucá'ane' Le'
tuze', buluxuzrúnnuje'.

Dxezrín Jesús lau benne' ca' chee xu'u lawe' blau chee judío ca'
(Mr. 14.53-65; Lc. 22.54-55, 63-71; Jn. 18.12-14, 19-24)

⁵⁷Benne' ca' gulele' Jesús guleché'e Le' lau Caifás, bxruze
blau, ga na' zaj nazraga benne' ca' dxuluxuzájle'e da bdixruj
be'e Moisés, nen benne' gula sina ca'. ⁵⁸Pedro zéaje nawe'
Jesús zítu'lla, na' bzrine' chale'aj chee lizre bxruze blau, na'
guxú'e, ne gudxé'e tu zren nen bi xa'aga chee lé'ene' ájala
xexuzre da dxaca na'.

⁵⁹Benne' xíchaje ca' chee bxruze ca', ne benne' gula sina
ca', ne xúgute benne' ca' chee xu'u lawe' blau chee judío ca'
belílaje' ájala xuluzría xi'e Jesús, lácalá naca na da wén lazre',
chee xelezéquene' xuludé'e Le' gatie'. ⁶⁰Quebe bi belezrelne',
lácalá belezrín benne' zan benne' gulenné' da wen lazre' chee
Jesús. Naga xeajsete na belezrín chupa benne' wén lazre'.

⁶¹Dxelenné':

—Benne' nigá gunné!: “Wazéqueda' neda' guchínnaja'
xudau' chee Dios, na' xexuna' na lawe' chunna zraze.”

⁶²Nadxa guxasa bxruze blau, na' guzre' Jesús:

—¿Quebe bi dxexechébu'? ¿Bizra da dxelenné! chiu' lue'?

⁶³Jesús guzúé! zrise. Nadxa bxruze blau na' guzré! Le!:

—Lu La Dios ban dxenná be'eda' lue' nneu' da li. Gunná che nacu' lue' Cristo, Zri'ine Dios.

⁶⁴Jesús guzré! le!:

—Nácaqueza' ca dxennáu' lue!. Cá'anqueze dxapa! le'e, walé'ele neda', Benne' Gulje! Bénneache, cue'a chalá'a xabéla chee Dios nen xel-la' szren chee!, na' xelá'a lu beuj bza chee xabáa.

⁶⁵Nadxa bxruze blau guchaze' zra lane! chee blé'ene! quebe nabague' zria, na' gunné!:

—Benne' nigá dxenné! schanni! chee Dios.

¿Nachínnedadxu benne' xechébe'? Ba bénquezle le'e ca dizra' schanni! dxenné!. ⁶⁶¿Bi dxennale le'e?

Benne' ca' gulenné!:

—Nabague' zria, ne dxal-la' gatíe!.

⁶⁷Nadxa buluzré! zrené! lau Jesús, ne belú! Le!, na' xebal-lé! belegape! dxu'a lawe!. ⁶⁸Na' gulé! Le!:

—¿Nácaquezu' Lue' Cristo? Gunné xa'a nu be Lue'!

Dxenná Pedro quebe núnbe' Jesús

(*Mr. 14.66-72; Lc. 22.56-62; Jn. 18.15-18, 25-27*)

⁶⁹Dxácate na' dxe! Pedro chalé'ajla, na' tu nu'ula wén zrin bzrine! lau Pedro ne guzré! le!:

—Cá'anqueze lue' nacu' Jesús, benne' Galilea na', tuze.

⁷⁰Pedro bén chúchue' xrtizré! láwela xúguté benne' ca!, gunné!:

—Quebe nezda' nu chee na' dxenníu!.

⁷¹Nadxa Pedro zexíaje' chee xedxúaje' chale'aj na', na' ble'e xetú nu'ula ca' le!, ne guzré! benne' ca' zaj zré! na!:

—Cá'anqueze benne' nigá dxedáléné! Jesús, benne' Nazaret na!.

⁷²Xecha lasa bén chúchue' Pedro xrtizré!, na' bzétaje' Dios, gunné!:

—Quebe núnbe'a benne' na!.

⁷³Xetú chí'ida' guca belezrín benne' zaj zré! na' lau Pedro, na' gulé! le!:

—Da li, tuze nácaquezu' nen bénnea' lawe' da xel-la' dxenné chiu' dxunna bea na lue'!

⁷⁴Nadxa guzú lau Pedro dxuzría xi' cuínazqueze!, ne dxuzétaje' Dios, dxenné!:

—Quebe núnbeaqueza' benne' na!

Dxácate na' gudxexre xjeaj. ⁷⁵Nadxa xeajsá lazre' Pedro ca da guzre Jesús le': Nédxudxa ca cuezre xjeaj, lue' wannáu' chunma lasa quebe núnbe'u neda!. Bedxúaj Pedro na', na' gudxézrele'e.

Dxeleché'e Jesús lau Pilato (Mr. 15.1; Lc. 23.1-2; Jn. 18.28-32)

27 ¹Gate guxaní', xúgute benne' xíchaje ca' chee bxruze ca', ne benne' gula sina ca' chee benne' judío ca' belune' tuze dizra' ájala xelune' chee xelútie' Jesús. ²Nadxa beleché'e Le' nadxéaje', ne xeajlegu'e Le' lau Poncio Pilato, benne' dxenná be'e waláz chee xezr la xu Roma.

Ca guca gate gute Judas

³Nadxa Judas, bénnea' bdee' Jesús, gate guque bé'ene' ba buluzría xi'e Jesús, bexíajele'ene', na' bunézruje' da chi dxua dumí plata lau benne' xíchaje ca' chee bxruze ca', ne benne' gula sina ca!. ⁴Dxe'e le':

—Neda' bëna' dul-la lawe' da bdea' tu benne' naque' du lazre' chee gatíe'.

Belexechebe benne' xíchaje ca':

—¿Bizra naca cheentu' da nigá? Chiu' lue' naca da na'.

⁵Nadxa Judas buzale' dumí na' lu xudau', ne bezé'e, na' xeajxelú'u du lbe'e.

⁶Benne' xíchaje ca' chee bxruze ca' buluxutupe' dumí na', dxelenné':

—Quebe gaca cù'udxu dumí nigá naga xu'u dumí chee xudau', lawe' da naca na lazruj chee benne' dxute benne'.

⁷Nadxa belune' tuze dizra' xelá'awe' tu xezr la xu nen dumí na' da nazí le na xezr la xu chee wén xesu' zruaga, chee gaca na tu lataj naga xelejache benne' zitú!. ⁸Chee le na' nazí le xezr la xu na' Xezr La Xu Chee Dxen ca lu zra na'a zra. ⁹Caní guca na chee gaca ca da gunná Jeremías, benne' bchálaje' waláz chee Dios, gunné!: “Gulequé'e chi dxua dumí plata da naca na da zaca Le' da buluzúa benne' Israel.

¹⁰Nen dumí na' belá'awe' xezr la xu chee benne' wén xesu' zruaga, cátexe gunná be'e Xrana' neda!.”

Dxezrín Jesús lau Pilato (Mr. 15.2-5; Lc. 23.3-5; Jn. 18.33-38)

¹¹Guleché'e Jesús lau bénnea' dxenná be'e waláz chee xezr la xu Roma, na' le' bchébe' Jesús:

—¿Nacu' Lue' Wenná Bea cheeg judío ca'?

Jesús gunne!

—Ca' naca na, ca dxennáu' lue'.

¹²Gate benne' xíchaje ca' cheeg bxruze ca', ne benne' gula sin a ca' gulawe zria cheeg Jesús, na' Le' quebe bi bechee!

¹³Nadxa gunná Pilato, dxe Jesús:

—¿Quebe dxennu' ca da dxelenná benne' caní chiu'?

¹⁴Jesús quebe bi bechee. Ca'an guca bebanne bénnea', ne quebe bezrela lazre' ájala nne'.

Dxelechugue' cheeg Jesús gate!

(Mr. 15.6-20; Lc. 23.13-25; Jn. 18.38—19.16)

¹⁵Gate dxu'u laní na', bénnea' dxenná bee na' xu'u lawe' dxusane' tu benne' wen da zrinnaj, núteteeze benne' dxelaca lazre' benne' ca'. ¹⁶Ca lu zra na' xu'u tu benne' lizre xia, benne' wénlee' da zrinnaj, nazí le' Barrabás. ¹⁷Ca zaj nazraga benne' ca' na', Pilato bchebe' le':

—¿Nuzra dxaca lázrele gusana' neda'? ¿Gusana' Barrabás, che Jesús, bénnea' le' Cristo?

¹⁸Caní gunne lawe' da ba nézene' buludée Jesús lawe' le' lawe' da dxelaque' xa lazre' cheeg Jesús.

¹⁹Dxácate na' dxe' Pilato naga dxuchie cheeg bénneache, na' zru'ule' gusel-le' tu benne' xeajeezre' Pilato: “Quebe guchixre chiu' da naca cheeg benne' xrlátaje na', lawe' da guneda' xela ba dxele, da bzúalee na neda' stebe ne cheeg Le'.”

²⁰Benne' xíchaje ca' cheeg bxruze ca', ne benne' gula sin a ca' belegú'u xele' benne' ca' cheeg xelenabe' la Barrabás, ne gate Jesús. ²¹Bénnea' dxenná bee bchálajlene' benne' ca' xecha lasa. Bucheebe' le':

—¿Nula benne' chupa caní dxaca lázrele le'e gusana'?

Benne' zan ca' gulenne:

—Barrabás.

²²Pilato bchebe' benne' ca':

—¿Bizra guna' cheeg Jesús, benne' le' Cristo?

Xúgute belexecheebe':

—Bdee xaga béguaj.

²³Nadxa gunná Pilato, dxebe' benne' ca':

—¿Bizra da caleela nune'?

Benne' ca' gulezú lawe' dxelebezre xe'e, gulenne!:

—Bdee xaga béguaj. Bdee xaga béguaj.

24Gate Pilato guque bé'ene' quebe bi séquene', na' benne' zan ca' dxeledábague' le', na' gunná bé'ene' bla' nisa, na' gudibe ne'e láwela benne' ca', dxenné':

—Quebe bi dul-la nabaga' cheē xel-la' gute cheē benne' xrlátaje nigá. Naca na cheele le'e.

25Xúgute benne' ca' belexechebe':

—Netu', ne zrí'inentu' nabágantu' ca naca cheē xel-la' gute cheē!.

26Nadxa Pilato bsane' Barrabás, ne gunná bé'ene' beleché'e Jesús cheē xelu'e Le', na' bdee' Le' cheē te'e xaga béguaaj.

27Nadxa benne' dxjaque' wedil-la cheē bénnea' dxenná be'e guleché'e Jesús, ne gulegú'e Le' lu xu'u lawe!. Belexezraga ca naca benne' dxjaque' wedil-la naga ze Jesús. **28**Belequé'e zra lane', ne bulugácue' Le' tu ladxe' bzawe. **29**Buluzúe' xíchaje' tu da naca na zruze xaga xeché!, ne buluguxre' Le' tu xaga ne'e xabela. Nadxa buluzú zribé' lau Jesús, ne belún le' cheē, dxelenné':

—Gaca xabáa chiu', Wenná Bea cheē judío ca!.

30Cá'anqueze buluzré'e Le' zrene', na' gulequé'e xaga da nuxru Jesús, ne guliné' na xíchaje!. **31**Ca gudé belún le' cheē Jesús, na' belexegüe' ladxe' bzawe, na' buluxugácue' Le' zra lánaqueze'. Nadxa beleché'e Le' cheē te'e xaga béguaaj.

Dxuludé'e Jesús xaga béguaaj

(Mr. 15.21-32; Lc. 23.26-43; Jn. 19.17-27)

32Ca gusiá'que' na', belexezrague' tu benne' xezre Cirene, le' Simón, na' gulenná bé'ene' le' bi'e xaga béguaaj cheē Jesús.

33Ca'an guca belezrine' tu lataj nazí le na Gólgota, da dxennadxu, Lataj Cheē Zrita Xichaj Benne' Gate. **34**Na' bulunézruje' da xi'aj Jesús xrise uva wal-la da nachixre na da sla', san gate bxue Jesús ca naca na, quebe gu'e na.

35Ca bexuzre benne' dxjaca wedil-la buludé'e Le' xaga béguaaj, na' gulebáaje' da gaca bea na cheē xelexelé'e ca naca zra lana Jesús. Ca'an guca guxá ca da gunná benne' bchálaje' waláz cheē Dios, gunné!: "Belexelé'e zra lana' leze". Gulebáaje' da gaca bea na." **36**Nadxa gulebé'e dxuluzuzre' Jesús.

37Buluzríe' xichaj Jesús na' tu xiche da naxúaj na da nabague', da dxenná na: Jesús, wenná bea cheē judío ca!.

38Cá'anqueze buludé'e chupa benne' gubán tu zren nen Jesús le'e xaga béguaaj ca', tue' chalá'a xabela, ne xetúe' chalá'a

xéglala ga da' xaga bégua**j** chee**g** Jesús. ³⁹ Benne' dxeledéé' na' dxelún le'**g** chee**g** Jesús. Dxulutá xíchaje', ⁴⁰ ne dxelenné' :

—¿Dxuchínnaju' xudau', na' lawe' chunna zraze xexunu' na' Bselá cuinu'. Che nacu' Zri'ine Dios, bexetaj le'**g** xaga bégua**j** na'!

⁴¹ Cá'anqueze belún la chee**g** benne' xíchaje ca' chee**g** bxruze ca', ne benne' dxuluxuzájle'**g** da bdxixruj be'e Moisés, ne benne' xudau' fariseo ca', ne benne' gula sina ca'. Dxelé ljwezre' :

⁴² —Bselé' benne' xula, san quebe dxezéquene' guselá cuine'! Che naque' Wenná Bea Chee**g** Xezre Israel, dxal-la' xexétaje' le'**g** xaga bégua**j**, na' chéajlédxu chee**g**. ⁴³ Le'**g** bxren lazre' Dios. Na'a guselá Dios Le'**g** che da li dxaca lazre', lawe' da gunná Le'**g** naque' Zri'ine Dios.

⁴⁴ Cá'anqueze gubán ca' zaj da' xaga bégua**j** ca' nen Jesús gulenné' schanni' chee**g** Jesús.

Ca guca gate gute Jesús

(Mr. 15.33-41; Lc. 23.44-49; Jn. 19.28-30)

⁴⁵ Nadxa ca naca xe**zr** la xu na' guchul-la na. Guzú lau na wagubizra ca bzrinte na ca dxedá chunna. ⁴⁶ La ná'queze Jesús gudxezre xe'e, dxenné' :

—Elí, Elí, ¿lama sabactani?

(Da nigá zéaje na: Dios chia', Dios chia', ¿bizr chee**g** na' nusán lazru' neda'?)

⁴⁷ Bal-la benne' zaj zre'**g** na' belenne' ca da gunná Jesús, na' gulenné' :

—Benne' nigá dxenné' Elías, benne' bchálaje' waláz chee**g** Dios.

⁴⁸ Dxácaté na' guzá' chegu tu benne' ca', xeajxrí'**g** tu da dxezrupe nisa, na' ca bsebise' na nen nupe zichaj, na' bzue' na lawe' tu xaga, ne bzrigue' na dxu'a Jesús chee**g** xrupe' na. ⁴⁹ Benne' xezica ca' gulenné' :

—Le guxúe xca'. Quebe gunu' ca'. Nná'xquedxu che wida Elías guselé' Le'.

⁵⁰ Xecha lasa gudxezre xa'a Jesús, na' gutie'! ⁵¹ Lu zra ná'queze ladxe' da ze lu xudau' bdxuaj na chúpala, guzú lau na xíchaje, bedxúajte na dxe'ela. Guzrú' xe**zr** la xu, na' xiaj xre ca' gulúzruqueze na. ⁵² Gulexalaj ba, na' belexebán benne' gate ca', benne' guléajle'**g** da naca chee**g** Dios. ⁵³ Ca gudé bebán Jesús, na'

benne' caní belexedxúaje' lu x̄edxu ba, ne belexexú'e lu xezre lá'azxa Jerusalén, naga benne' zan belelé'ene' benne' ca'.

⁵⁴Nadxa benne' dxenná be'e lu wedil-la, ne benne' dxjaque' wedil-la, benne' ca' dxuluzuzre' Jesús, gate belelé'ene' guzrú', ne xezícadxa da ca'an gulaca, na' belezrébele'e, dxelenné':

—Da lítegaze benne' nigá guque' Zri'ine Dios.

⁵⁵Nu'ula zan zaj zre'e na' dxelenné'e zítu'la, nu'ula ca' xjácaleñe' Jesús gate bezé'e ga nababa Galilea, ne gulácalequeze' Le!. ⁵⁶Ládujla nu'ula ca' xu'u María Magdalena, ne María xrna Jacobo ne José, ne xrna zri'ine Zebedeo ca'.

Dxulucache' Jesús lu x̄edxu ba

(Mr. 15.42-47; Lc. 23.50-56; Jn. 19.38-42)

⁵⁷Ca guzú lau dxaca waxrinne, na' bla' tu benne' gunní'a le' José, benne' xezre Arimatea, benne' dxéajlequeze' chee Jesús.

⁵⁸Benne' nigá guxíaje' xeajchálajlene' Pilato, na' benabe' bel-la' dxen chee Jesús. Pilato gunná bé'ene' xulunézruje' le' bel-la' dxen na!. ⁵⁹Nadxa José bequé'e bel-la' dxen na', na' bchele' na tu ladxe' da naxadxe. ⁶⁰Nadxa gulu'e Le' lu ba da naca na cheéqueze José na', da bene' tu lu xiaj. Gulexrúe' tu xiaj blaga zren dxu'a ba chee Jesús, na' bezé'e ga na!. ⁶¹Gulezrá' María Magdalena, ne xetú María, zaj dxe'e le nna' dxu'a ba na!.

Dxulubia dxuluxue' ba chee Jesús

⁶²Zeaj zra xula, da naca na zra ca gudé zra bulucueze', na' benne' xíchaje' ca' chee bxruze ca', ne benne' xudau' fariseo ca' belezrine' lau Pilato. ⁶³Dxelé'e le':

—Xran, dxeajsá lázrentu' ca naca da gunná benne' wen lazre' na' gate na' zue'. Gunné' gate gaca chunna zra, na' xebane' ládujla benne' gate. ⁶⁴Chee le na', bdixruj be'ene' benne' ca' xulubia xuluxue' ba chee' na' cadxa gaca chunna zra, chee quebe xelelá' benne' ca' bsédené' xedajlexebéaje' bel-la' dxen na' chizrela, na' te na' xuluzenne' bénneache ba bebane' ládujla benne' gate. Che ca'an gaca, na' dizra' wen lazre' bzebe nigá gun na da zrinnaj zrendxa ca da nedxu.

⁶⁵Pilato guzre' benne' ca':

—Na' zaj zra' benne' dxjaque' wedil-la xuluzuzre' na. Le chjaca le'e, ne le guxúe xanne' ba na' ca se lau séquele.

⁶⁶Nadxa xjaque', xeajlexúe' ba na!. Buluchiche' tu da gunna bea na che xalaj ba na', na' bulucá'ane' benne' dxjaca wedil-la ga na!.

Ca guca gate bebán Jesús
(Mr. 16.1-8; Lc. 24.1-12; Jn. 20.1-10)

28 ¹Ca gudé chee_z zra dxulupá'ana judío ca', ca za dxaní'
 zra nedxu, na' María Magdalena, ne xetú María na'
 xjaque_z xeajlenné_z ba chee_z Jesús. ²Chadite guzrú'le_z na lawe'
 da betaj tu gubáz chee_z xabáa chee_z Xránadxu, na' bzrine_z dxu'a
 ba na', ne bequé_z xíajta'a zren na' da zrua na dxu'a ba na', na'
 gudxé_z lawe na. ³Gubáz na' dxácatite legale_z, ne naca chiche
 zra lané_z ca bezxe!. ⁴Gate belelé_z benne_z dxjaque_z wedil-la
 gubáz chee_z xabáa na', na' belezrízene_z xel-la' dxelezrebe, ne
 belexegá'ané_z ca benne_z gate ca!. ⁵Nadxa gunná gubáz chee_z
 xabáa na', dxe_ze nu'ula ca!:

—Quebe zrébele. Nezda' dxexílajle Jesús, bénnea!
 gudé_z xaga bégua. ⁶Quebe zue_z nigá lawe_z da ba bebane_z,
 cátexe na' gunné_z. Le da nna'le lu ba naga gulegú'le_z. ⁷Le
 cheajxáquezega, le cheajezre benne_z ca' bsédené_z ba bebane_z
 ládujla benne_z gate, na' chéaje_z ga nababa Galilea nédxudxa ca
 le'e. Na' lé'ele Le_z. Da nigá naca na da nabaga'a xapa! le'e.

⁸Nadxa nu'ula ca' besiá'que_z dxu'a ba na', zeajxaca chégüe_z.
 Dxelezrebe_z, ne dxelebene_z. Zjaque_z zeajleguezre_z benne_z ca'
 bséde Jesús. ⁹Dxácate na' Jesús bchague_z nu'ula ca', ne bgape_z
 le_z diuzre. Belezrine_z lau Jesús, dxelúe lá'ané_z Le_z, ne bulunide_z
 ni'a Jesús. ¹⁰Le_z guzre_z nu'ula ca!:

—Quebe zrébele. Le chjaca, le cheajézre bi bícha'dau' ca'
 dxal-la' chjaque_z naga nababa Galilea. Na' xelezelé'ne_z neda'.

Ca da gulenná benne_z dxjaque_z wedil-la

¹¹Dxácate zjaca nu'ula ca', na' benne_z ca' dxjaca wedil-la
 gulu_z xézre, ne buluchálajlène_z benne_z xíchaje_z ca' chee_z bxruze
 ca' ca da guca. ¹²Benne_z xíchaje_z ca' buluchálajlène_z benne_z gula
 sina ca' chee_z xelune_z tuze dizra!. Nadxa bulunézruje_z benne_z
 dxjaque_z wedil-la dumí zrente. ¹³Dxelenné_z:

—Le nna le'e belelá_z benne_z ca' bséde Jesús na' chizrela,
 dxácate dxásele le'e, na' belexexú'le_z bel-la_z dxen chee_z. ¹⁴Che
 benne_z dxenná be_ze na' xenne_z da nigá, netu' guchálajlentu' le_z,
 ne gucá'ana cháwentu' chee_z quebe bi gaca chee_z le'e.

¹⁵Nadxa benne_z dxjaque_z wedil-la gulezí' lu ne_ze dumí na',
 na' besiá'que_z belune_z ca bache zaj nézene_z. Da nigá naca na ca
 dxelenná judío ca' zéajte lu zra na'a zra.

Jesús dxesel-le' benne' gubáz chee' ca'
(Mr. 16.14-18; Lc. 24.36-49; Jn. 20.19-23)

16Nadxa xjaca benne' chinéaj ca' bsede Jesús, na' belezrine'
 lu xi'a naga ba guzre Jesús le'. **17**Gate belelé'ene' Jesús, na'
 bulucá'ana szrene' Le'. Bal-le' gulaca chupa lazre'. **18**Nadxa
 Jesús gubigue' naga zaj zra' benne' ca', na' guzre' le':

—Neda' ba nazí' lu na'a ca naca xel-la' dxenná bea xabáa,
 ne lu xezr la xu nigá. **19**Chee' le na' le chjaca, le cheajchálajle
 benne' zaj zre'e du ca naca xezr la xu nigá, ne le cheajsédene'
 ca naca da bsédeda' le'e. Le guchúe' le' nisa lu La Xra', ne
 lu La Zrí'ine', ne lu La Be' Lá'azxa. **20**Le guséde-ne' xelaque'
 wezúa dizra' ca naca da ba gunná be'eda' le'e, na' neda' tu
 súalezqueza' le'e xúgute' zra cadxa cheajsé chee' xezr la xu nigá.
 ¡Ca'an gaca na!

DIZRA' CHAWE' CA NACA CHEE JESUCRISTO DA BZUAJ SAN MARCOS

Da bchalaj Juan, benne' bchue' bénneache nisa

(Mt. 3.1-12; Lc. 3.1-9, 15-17; Jn. 1.19-28)

1 ¹Caní guzú lau dizra' chawe' ca naca chee Jesucristo,
Zri'ine Dios.

²Bzrin lazre' da bzuaj Isaías, benne' bchálaje' waláz chee
Dios, ca da gunná Dios:

¡Le nna'xque nigá!

Neda' dxesel-la' benne' gubáz chia', benne' cuía lawe' lau
Lue'.

Bénnea' gupé'e neza naga teu' chee ilúnbe'e bénneache
Lue'.

³ Welénqueze chi'i benne' dxebezre xe'e le'e xixre' lawe' lataj.
Dxenné!: "Le gupá'a neza naga te Xránad xu lu xichaj
lázrdaule.

Le xebéaj li neza lase chee' ca!"

⁴ Caní guca lawe' da bla' Juan le'e xixre' lawe' lataj, na'
bchálaje' dizra' chee Dios, ne gunné' dxal-la' xeledxúa
bénneache nisa, na' bchue' le' nisa, benne' ca' belexebí'i
lazre' chee gunite lau Dios dul-la da zaj nabague!. ⁵ Ca'an
guca, guledxúaj bénneache zan lu xezre Jerusalén, ne
xúgute xezre ca' zaj nababa Judea, na' xjaque' naga
zua Juan, na' Juan nigá bchue' benne' ca' nisa lu xegu
Jordán, benne' ca' gulexrúalepe' dul-la da zaj nabague!.

⁶ Caní guca zra lana Juan. Gucue' zra lane' ladxe' xicha zra
camello, bia dxelebía bénneache, ne tu xpádxue' xide bchela

le'e. Dxawé' biche xuaj, ne dxé'aje' bzrína'dau' chee**é** békzudau!.

7 Ca dxuchálaje' dizra' chee**é** Dios, dxenné!:

—Gate te chia' neda', na' xida xetú benne', bénnea'
nápadxe' xel-la dxenná bea ca neda!. Quebe naca chia' xáchua'
chee**é** lechja' zrele'. **8** Da lítega, neda' bchua' le'e nisa. Le' gune'
da zéaje xel-la dxedxúa nisa nigá, guzúe' Be' Lá'azxa lu xichaj
lázrdaule.

Ca da guca gate gudxúa Jesús nisa

(Mt. 3.13-17; Lc. 3.21-22)

9 Ca da guca lu zra ca', guzá' Jesús lu xezre Nazaret chee ga
nababa Galilea, na' bzrine' lau Juan. Juan nigá bchue' Jesús
nisa lu xegu Jordán. **10** Gate bdxuaj Jesús lu nisa, la blé'etene'
naxalaj xabáa, ne blé'ene' betaj Be' Lá'azxa. Dxulé'e lawe' ca tu
bgúgudu chiche, na' bzrine' ca li xichaj Jesús. **11** Ben tu chi'i da
za xabáa, da dxenná na:

—Lue' nacu' Zri'ina!. Nazrí'ida' Lue', ne dxezaca ba
lázreleda' Lue'.

Dxaca lazre' Satanás da xriwe' gun ga baga Jesús dul-la

(Mt. 4.1-11; Lc. 4.1-13)

12 Nadxa Be' Lá'azxa guché'e Jesús le'e xixre' lawe' lataj.

13 Guzúa Jesús le'e xixre' lawe' lataj chua zra chua xela. Na'
bzrin Satanás da xriwe', ne guca lazre' na gun na baga Jesús
dul-la. Guzúa Jesús naga zaj zra' bę xixre' bę snia, na' gubáz
chee**é** xabáa chee**é** Dios gulácalene' Jesús.

Jesús dxezú lawe' dxusédene' bénneache

(Mt. 4.12-17; Lc. 4.14-15)

14 Ca gudé guxú'u Juan lizre xia, na' bzrin Jesús lu xezre ca'
zaj nababa Galilea, ne dxuchálajlene' bénneache dizra' chawé'
ca dxenná bea Dios. **15** Gunná Jesús:

—Ba bzrin zra. Ba zua báguze gate nna bea Dios xezr la
xu nigá. Chee**é** le na', le xebí'i lazre', ne le cheajlí lazre' dizra'
chawé' nigá.

Dxenné Jesús tapa benne' wezén bela cheeé** xelaque Le' tuze**

(Mt. 4.18-22; Lc. 5.1-11)

16 Gate gudá Jesús dxu'a nísadau' chee**é** Galilea, na' blé'ene'
Simón, ne Andrés, biche Simón na'. Benne' caní dxuluzale'

xixruj bela chee^l lu nísadau^l lawe^l da zaj naque^l wezén bela.

¹⁷Na' gunná Jesús:

—Le gun neda^l tuze, na' guzúa^l le'e gácale wéen zrin chia!
Cheajxrije bénneache ca dxunle dxezenle bela.

¹⁸La bulucá'anate^l xixruj chee^l ca^l, na' zjácalene^l Jesús.

¹⁹Nadxa gudé Jesús xelate^l ca na'l'a, na' blé'ene^l Jacobo, ne Juan, benne^l ca^l zaj naque^l zri'ine Zebedeo. Zaj zre'^l lu da dxedá lawe^l nísadau^l, dxelexexune^l xixruj bela chee^l ca^l. ²⁰Ca gunné Jesús Jacobo, ne Juan, na' la bulucá'anate^l xre^l Zebedeo ne wéen zrin chie^l ca^l zaj zre'^l lu da dxedá lawe^l nísadau^l, na' zjácalene^l Jesús.

Tu benne^l xu'^l be^l xriwe^l

(Lc. 4.31-37)

²¹Gate gul-la na gulu^l lu xezre Capernaum, na' gate bzrin zra dxulupá'ana benne^l judío ca^l, guxú'u Jesús lu xu'u naga dxelúe lá'ana judío ca^l Dios, ne bsédene^l benne^l ca^l zaj zre'^l na^l. ²²Belexebánene^l ca naca da dxusede Jesús le^l lawe^l da dxuchálaje^l nen duté xel-la dxenná bea, ne quegá ca dxuluchalaj benne^l ca^l dxuluxuzájle^l da nadxixruj bea Dios. ²³Nadxa bla^l tu benne^l xu'^l be^l xriwe^l lu xu'u na^l, na' gudxezre xa'a na lu dxu'a bénnea!. ²⁴Gunná na:

—¿Bizra nápantu^l chiu^l, Jesús, benne^l Nazaret? ¿Za'u guzría xi'u netu^l? Ba nézquezda^l nu nacu^l. Benne^l Lá'azxa chee^l Dios nacu^l.

²⁵Jesús gudil-le^l na, gunné^l:

—Zrize guzúa. Bedxúaj lu bel-la^l dxen chee^l benne^l nigá.

²⁶Nadxa be^l xriwe^l na^l bxrízele^l na bénnea!, ne gudxezre xá'ale^l na, na^l bedxúaj na. ²⁷Belexebánele^l xúgute^l benne^l zaj zre'^l na^l, dxelé ljwezre^l:

—¿Bizra dizra^l cube da nigá? Duté xel-la dxenná bea chee^l dxenná be'ene^l be^l xriwe^l ca^l, na^l dxuluzúa na dizra^l chee^l.

²⁸La bzríljte dizra^l chee^l xel-la waca chee^l Jesús du ca naca xezre ca^l zaj nababa Galilea.

Jesús dxexune^l xrna^l zru'ula Pedro

(Mt. 8.14-15; Lc. 4.38-39)

²⁹Ca belexedxúaje^l lu xu'u na^l chee^l judío ca^l, na^l belezrine^l lizre Simón, ne Andrés. Jacobo ne Juan dxelune^l Jesús tu zren. ³⁰Lu xu'u na^l de^l xrna^l zru'ula Simón, xu'^l da la. La

buluchálajle^{te}! Jesús ca dxaca chee^u nu'ula nigá. ³¹Le^u la békxute^u ne'e, bechise^u le^u. La bedxúajte da la da xu'e, na' bseni^ue da gulawé^u.

Jesús dxexune^u bénneache zan

(Mt. 8.16-17; Lc. 4.40-41)

³²Ca gula guzré zra na', ca guzría gubizra, na' guleché^u xúgute^u benne^u we^u lau Jesús, ne benne^u ca^u zaj xu'e be^u xriwe^u!

³³Ca naca benne^u xezre gulebigue^u dxa xu'u naga zua Jesús.

³⁴Jesús bexune^u zánete^u benne^u we^u ca zaj naca xízrawe^u da xu'u tu tue^u, ne bebéaje^u zane^u be^u xriwe^u zaj xu'u bénneache ca^u.

Quebe be^u lataj be^u xriwe^u ca^u xelenné na lawe^u da zaj núnbea na Le^u.

Dxuchalaj Jesús lau bénneache zaj zre^u Galilea

(Lc. 4.42-44)

³⁵Ca bebán Jesús bál-lala, ne nachúl-late, bedxúaje^u guzé^u zéaje^u tu lataj naga nadache^u bénneache, na' bchálajlene^u Dios.

³⁶Simón Pedro, ne benne^u ca^u zaj zrálene^u le^u belexexílaje^u Jesús.

³⁷Ca xeajlexraque^u Jesús, na' gulé^u Le^u:

—Xúgute^u bénneache dxelexexílaje^u Lue^u.

³⁸Na' gunná Jesús:

—Chéajdxu xexre walizre ca^u chee^u guchálajlena^u benne^u ca^u xrtizra Dios. Chee^u le^u na' belja^u.

³⁹Lu xu'u ca^u naga dxelúe lá'ana judío ca^u Dios, da ca^u zaj zua tu tu xezre ca^u chee^u ga nababa Galilea, bchalaj Jesús dizra^u chee^u Dios, ne bebéaje^u xízrawe^u xriwe^u ca^u da zaj xu'u benne^u we^u ca^u.

Jesús dxexune^u tu benne^u dxé'ene^u xízrawe^u guzru^u

(Mt. 8.1-4; Lc. 5.12-16)

⁴⁰Nadxa bzrin lau Jesús tu benne^u dxé'ene^u xízrawe^u guzru^u, na' bzu zribé^u, ne guta^u xuene^u Le^u, dxenné^u:

—Che Lue^u dxaca lazru^u, waca xexunu^u neda^u.

⁴¹Jesús bexache lazre^u le^u, na' bli ne^ue, gudane^u le^u. Dxenné^u:

—Dxaca lazra^u. Na'a dxexacu^u.

⁴²Ca gunné^u caní, la becuásate^u xízrawe^u na', na' begá'ané^u chawe^u. ⁴³Nadxa Jesús bsízrene^u le^u, na' besel-le^u le^u. ⁴⁴Caní gunné^u:

—Quebe nu xu'u ca da guca chiu^u. Guxíaj lau bxruze xeajlé^u cuinu^u, ne bnezruij ca naca da gunná be^u Moisés xelún

benne' ca' xelexexaque'. Caní gunu' chee₂ xelelé'ene' ba bexacu' na'a.

⁴⁵Nadxa benne' nigá, ca bezé'e, guzú lawe' dxuchálajlène' tu tu benne' ca guca chee₂ bexaque'. Ca'an guca, québedxa guca chu'u Jesús zaca bal-la lau lu xezre. Begá'ane' le'e xixre' lawe' lataj. Bénneache chee₂ xúgute₂ xezre ca' belezrine' lau Jesús naga zue'.

Jesús dxexune' tu benne' quebe gaca se'e

(Mt. 9.1-8; Lc. 5.17-26)

2 ¹Ca gudé chupa chunna zra, na' guxú'u Jesús xecha lasa lu xezre Capernaum. Belénne bénneache zua Jesús tu lu xu'u. ²La belezrágate benne' zanté naga zua Jesús. Ca'an guca, québedxa guque lu xu'u, ne dxa xu'u. Bchalaj Jesús xrtizra Dios. ³Na' belezrín tapa benne' lu xu'u naga zua Jesús, zaj nu'e tu benne' quebe gaca se'e. ⁴Lawe' da quebe gulezéquene' xelezrine' lau Jesús, lawe' da zaj zra' bénneache zanté ga na', na' gulesáluje' chju'u chee₂ xu'u naga zua Jesús. Na' bululétaje' da'a da zrua benne' na' quebe gaca se'e. ⁵Lawe' da dxeque be'e Jesús ca dxeleajlí lazre' benne' ca' Le', na' gunné', dxe'e bénnea' quebe gaca se'e:

—Zrí'ina'dau', ba nanite lau dul-la da nabagu!.

⁶Zaj dxe'e bal-la benne' ga na', benne' dxuluxuzájle'e da nadxixruj bea Dios, na' gulenné lanze': ⁷—¿Bizr chee₂ na' dxuchalaj caní benne' nigá? Dxucá'ana dítaje' Xránadxu Dios. ¿Núzraqueze gaca gunite lau dul-la da zaj nabaga bénneache? Tuze Dios na!. ⁸Dxeque be'e Jesús lu lázrdawe' ca dxelenné lane' chee₂, na' gunné':

—¿Bizr chee₂ na' dxéquele caní? ⁹¿Bizra dizra' quebe naca na stébelá xapa' benne' nigá quebe gaca se'e? ¿Naca na stébelá xapa' le', ba nanite lau dul-la nabagu'? Cabí. ¿U che stébelá xapa' le', bexasa, becá'a da denu', ne bexíaj? ¹⁰Na'a, chee₂ nézele le'e neda', Benne' Gulje' Bénneache, napa' xel-la dxenná bea lu xezr la xu gunite lawa' dul-la da zaj nabaga bénneache.

Na' gunná Jesús, dxe'e bénnea'.

¹¹—Lue' dxapa', bexasa, becá'a da'a chiu', ne bexíaj lizru'!

¹²Ca'an guca, la bexásate', na' bequé'e da'a chee₂, ne bedxúaje' lau xúgute₂ bénneache. Ca'an guca, xúgute₂ benne' ca' belexebánene', na' belúe lá'ané' Xránadxu Dios. Dxelenné':

—Cabata' ne lé'edxu gaca na ca guca da nigá.

Dxenné Jesús benne' le' Leví
(Mt. 9.9-13; Lc. 5.27-32)

¹³Ca gudé na' bedxúaj Jesús zéaje' dxu'a nísadau', na' xúgute bénneache lu xezre ca' belezrine' lau Le'. Nadxa bsédene' benne' ca' xrtizra Dios. ¹⁴Ca gudé Jesús na', ble'ene' Leví, zri'ine Alfeo, dxe'e lataj chee' wechizruj. Na' gunná Jesús, dxe'e le':

—Ben neda' tuze.

La guxásate Leví, guxíajlene' Jesús.

¹⁵Ca' guca, gate gudxé' Jesús dxawé' lizre Leví, na' zánete benne' wechizruj, ne benne' dul-la ca' gulebé'e dxelágulene' tu zren nen Jesús, ne benne' ca' dxusédene'. Caní naca lawe' da zjácale benne' zanté Jesús. ¹⁶Nadxa benne' ca' dxuluxuzájle'e da nadxixruj bea Dios, ne benne' fariseo ca', gate belel'ene' ca da dxun Jesús, dxágulene' benne' wechizruj ca', ne benne' dul-la ca', na' gulenné', dxelé'e benne' ca' dxusede Jesús:

—¿Bizra da nigá? Dxagu dxé'ajlene' benne' wechizruj ca', ne benne' dul-la ca'.

¹⁷Ca ben Jesús da nigá, gunné':

—Benne' chawe' ca' quebe dxelechínene' benne' dxexún bénneache. Benne' we' ca' dxelechínene' bénnea!. Quegá bla'a dxennéa' benne' xrlátaje ca!. Benne' dul-la ca' dxennéa'.

Ca dxal-la' xelún bénneache gate dxelune' gubasa

(Mt. 9.14-17; Lc. 5.33-39)

¹⁸Ca guca lu zra na', belún gubasa benne' ca' dxusede Juan, ne benne' ca' dxulusede benne' fariseo ca'. Na' belezrín benne' ca', bedajleguezre' Jesús:

—¿Bizr chee' na' dxelún gubasa benne' ca' dxusede Juan, ne benne' ca' dxulusede benne' fariseo ca', na' benne' ca' dxusédenu' Lue' quebe dxelune' gubasa? ¿Bizr chee' na'?

¹⁹Na' Jesús guzre' benne' ca':

—¿Waca xelún gubasa benne' zaj zre'e laní chee' wechaga na' dxácate na' zua benne' wechaga na' nen le'? Dxácate na' zua wechaga na' nen le' quebe gaca xelune' gubasa. ²⁰Wazrín tu zra gate dua benne' wechaga na!. Lu zra na' xelune' gubasa.

²¹Quegá nu benne' xudé'e tu ladxe' cube le'e zradxu gula. Che ca'an gune', ladxe' cube da xudé'e wazrube xu na da gula, na' wachézadxa na. ²²Cá'anqueze, quegá nu benne' que'e xrise

uva wal-la cube lu bzude xide gula. Che ca'an guné!, na' xrise uva wal-la cube na' wacheza na bzude xide gula, na' walalaj xrise uva wal-la, ne cuía xi bzude xide na!. Xrise uva wal-la cube lu bzude xide cube dxal-la' chuzrui na.

Benne' ca' dxusede Jesús dxelíchaje' dau chee zrua' xtila zra dxulupá'ana judío ca'
(Mt. 12.1-8; Lc. 6.1-5)

²³Gate gudé Jesús naga ze zrua' xtila zra dxulupá'ana benne' judío ca', ná'até na' benne' ca' dxusede Jesús, ca zaj xu'e neza, gulezú lawé! dxelíchaje' dau naga zria zrua' xtila.

²⁴Nadxa benne' fariseo ca' gulé! Jesús:

—Gunná'xque. ¿Bizr chee na' dxelune! zrin da quebe dxalla' xelune! zra dxupá'anadxu?

²⁵Jesús guzre! benne' ca':

—¿Cabata' ne gulábale ca da ben David gate gudune!, ne bxázrjene! da gagu le!, ne da gugawé! benne' ca' zaj zrálene! le? ²⁶Guxú! lu xu'u chee Dios gate naca Abiatar bxruze blau, na' David gudawe! xeta xtila da dxelu'e lau Dios, da quebe dxal-la' gagu benne' xula, san tuze bxruze ca' zaj naca chee' xelawé! na. Na' bnézruijté David da gulagu benne' ca' zrálene! le! chee xeta xtila na!.

²⁷Cá'anqueze gunná Jesús, dxe! benne' ca':

—Dios gudíxruje! zra dxupá'anadxu chee gaca ba neza chee bénneache, quegá bëne! bénneache chee xelune! zrin chee zra dxupá'anadxu. ²⁸Chee le na!, neda!, Benne' Gulje! Bénneache, naca' xrane zra dxupá'anadxu.

Ca guca chee tu benne' nazrinnaj ne'ë
(Mt. 12.9-14; Lc. 6.6-11)

3 ¹Gate guxú!u Jesús da xula lu xu'u naga dxelúe lá'ana judío ca' Dios, ze tu benne' biu nazrinnaj ne'ë ga na!. ²Judío ca' buluzuzre! Jesús che xexune! benne' we! nigá lu zra dxulupá'ane!, chee xelezéquene! xelagu zria Jesús. ³Nadxa gunná Jesús, dxe! benne' biu na' nazrinnaj ne'e:

—Guxasa. Guzé laduj benne' caní.

⁴Nadxa gunaba Jesús lau judío ca', dxe! le!:

—¿Naca chee zra dxupá'anadxu gundxu da xrlátaje, u che gundxu da calela? ¿Waca gupá'adxu xel-la nabán chee nu benne!, u che guzría xidxu xel-la nabán chee!?

Na' gulezúa zrize judío ca!. ⁵Nadxa Jesús gunná zi'e benne' ca!. Bewí'inene' ca naca xel-la lázrdau zide' chee!. Nadxa guzre' benne' nazrinnaj ne'e:

—Guchiluj na'u.

Guchiluj ne'e, na' bexaca na. ⁶Ca'an guca, beleedxúaj benne' fariseo ca!, na' belune' xel-la wezría nen benne' ca' zaj de'e Herodes ájala xelútie' Jesús.

Bénneache zan dxelezrague' dxu'a nísadau'

⁷Nadxa gucuasa Jesús laduj benne' ca!, na' guxíaje' dxu'a nísadau' nen benne' ca' dxusédene!. Zjácale benne' zan ca' Jesús, benne' chee xezre ca' zaj nababa Galilea. ⁸Gate belén bénneache ca naca da zren ca' da dxun Jesús, belezrín benne' zan lau Le!, benne' chee xezre ca' zaj nababa Judea, ne benne' xezre Jerusalén, ne benne' chee xezre ca' zaj nababa Idumea, ne benne' gusá'aque' xechalá'a xegu Jordán, ne benne' gusá'aque' xezre ca' zaj naxechaj na xezre Tiro, ne xezre Sidón. ⁹Chee le na' gunná be'e Jesús benne' ca' dxusédene' xulucuezé tu da dxedá lawe' nísadau' checa xuluchide' bénneache zan Le!. ¹⁰Caní guca lawe' da bexún Jesús benne' zante, na' benne' we' ca' gulebigue' lau le' chee cheajleté' Le!. ¹¹Gate be' xriwe' ca' zaj xu'u bénneache belelé'e na Jesús, na' buluzú zribe na lau Le!, ne gulebezre xa'a na. Dxelenná na:

—Lue' nacu' Zri'ine Dios.

¹²Jesús gudil-le' be' xriwe' ca' chee quebe xululé'e na da naca Le!.

Jesús dxenné' chazrinnu gubáz chee'

(Mt. 10.1-4; Lc. 6.12-16)

¹³Ca gudé na' guluén Jesús tu lu xi'a, na' gunné' benne' ca' guca lazre!. Na' gulebigue' lau Le!. ¹⁴Bchague' chazrinnu benne' xelune' Le' tuze, benne' sel-le' cheajlechálaje' xrtizra Dios.

¹⁵Bzue' lu na' benne' caní xel-la dxenná bea chee xelexexune' benne' we' ca!, ne chee xelexebéaje' be' xriwe' ca' lu bel-la' dxen chee bénneache ca!. ¹⁶Benne' chazrinnu caní zaj le':

Simón, bénnea' bzua Jesús xetú le' Pedro,

¹⁷ne Jacobo ne Juan, biche Jacobo, benne' ca' zaj naque' zri'ine Zebedeo. (Benne' chupa caní bzua Jesús le' Boanerges, da zéaje na benne' wal-la ca guziu!).

¹⁸Bchague' Andrés ne Felipe, ne Bartolomé, ne Mateo,

ne Tomás, ne Jacobo zri'ine Alfeo, ne Tadeo,
 ne Simón, benne' dxue lázrele' chee lazrie',
¹⁹ ne Judas Iscariote, bénnea' xudéé' Jesús lu na' benne' ca'
 dxeledábague' Le'.

Nu benne' dxenné' schanni' chee Be' Lá'azxa
 (Mt. 12.22-32; Lc. 11.14-23; 12.10)

Ca gudé na' bzrin Jesús tu lu xu'u nen benne' ca' dxusédene'.
²⁰Xecha lasa gulebiga bénneache zan naga zua Jesús, na'
 québedxa dxaca lataj xelawé!. ²¹Gate belene benne' xrtia Jesús
 ca da dxun Le', na' belezrine' chee xelexeché' le'. Dxelenné':

—Quebe zua xrlátaje xichaj lázrdawe!.

²²Cá'anqueze benne' ca' dxuluxuzájle' da nadxixrui bea
 Dios, benne' gusá'aque' Jerusalén, dxelenné':

—Benne' nigá zrague' Beelzebú, xrane be' xriwe' ca', na' ne
 chee xrane be' xriwe' ca' dxebéaje' be' xriwe' ca'.

²³Nadxa gunné Jesús benne' ca', na' bchálajlene' le' tu da
 dxulé'e na. Dxenné':

—¿Wazeque Satanás da xriwe' xebéaj cuine na? ²⁴Che
 benne' dxelenná bea xelexaque' chupa la'a, quebe diáqueze
 xel-la dxenná bea chee'. ²⁵Cá'anqueze che benne' zaj zre'le' tu lu
 xu'u xelaque' chupa la'a, quebe xeledíaqueze benne' zaj zre'le' lu
 xu'u na!. ²⁶Cá'anqueze, che Satanás tábaga cuínaqueze na, ne
 sexaca na chupa la'a, quebe diáqueze na. Wadéqueze chee' na.

²⁷'Quebe nu seque chu'u lizre benne' wal-la chee cuane' da
 de chee' che quebe guchéaje' le' nédxula. Nadxa seque' cuané'
 da de lizre benne' wal-la na!.

²⁸'Da li dxennía', dxapa! le'e: Xígute dul-la da dxelún
 bénneache, ne dizra' schanni' da dxelenné', ájateze zaj naca
 na, gunite láuqueze Dios chee'. ²⁹Na'a, ca naca núteteze benne'
 nne' schanni' chee Be' Lá'azxa, cabata' gunite lau Dios chee'
 bénnea!. Webía xí'queze'.

³⁰Caní gunná Jesús lawe' da dxelenné':
 —Zraga Jesús da xriwe'!

Nu naca ca xrna Jesús, ne bi biche' ca'
 (Mt. 12.46-50; Lc. 8.19-21)

³¹Ca gudé na' bzrin xrna Jesús nen bi biche' ca!. Gulebeze'
 chalé'ajla, na' gulesel-le' tu benne' nne' Jesús. ³²Benne' ca' zaj
 zre'le' cuita Jesús gulé'le' le':

—Xrna'u ne bi bichu' ca' zaj ze' chalé'ajla, dxelenné' Lue'.

³³Gunná Jesús, dxe'ē benne' ca':

—¿Nézele nuzra na' xrna'a, ne bi bicha' ca'?

³⁴Nadxa gunná' Jesús benne' ca' zaj zre'ē cuita Le', na' gunné':

—Benne' caní zaj zrálene' neda' nigá zaj naque' ca xrnáqueza', ne bi bicha' ca!. ³⁵Caní naca na lawe' da xúgute' benne' dxelune' ca da dxaca lazre' Dios, benne' caní zaj naque' bi bicha' ca', ne bi zana' ca', ne xrna'a.

Da dxulé'e na ca naca chee' benne' dxaza dxa'ana

(Mt. 13.1-23; Lc. 8.4-15)

4 ¹Xetú lasa guzú lau Jesús dxusédene' benne' ca' dxu'a nísadau', na' belezraga bénneache zante' naga zue'.

Naxánle'ē benne', na' bēn na ba xen guxú'u Jesús tu lu da dxedá lawe' nísadau' da dxe na', na' gudxé'ē lu'ule da dxedá lawe' nísadau', na' bénneache zan ca' gulezré'ē dxu'a nísadau'.

²Nadxa bchalaj Jesús da dxululé'e na, na' bsédené' benne' ca' da zante'. Ca dxusédene' benne' ca', na' bchálaje' caní:

³—Le xene da nigá. Tu benne' dxaza dxa'ana zéaje' guza.

⁴Ca zéaje' dxaze', na' xeajlechaze bal-la bínnedu ca' dxu'a neza. Na' belezrín bixinne, ne guláguba' bínnedu caní. ⁵Xezícadxa bínnedu ca' xeajlechaze na lu xiaj naga quebe déteca xu.

Bínnedu caní belezría na lawe' da quebe déteca xu. ⁶Ca bdxuaj gubizra, na' bbezze na lē na, na' lawe' da quebe zaj nun lue na lu da situj, gulebizre na. ⁷Xezícadxa bínnedu ca' xeajlechaze na naga dxelezría xixre' xeché!. Xixre' xeché' caní gulegúladxa na ca lē na, na' bululule na lē na, na' quebe gulebía na da gágudxu. ⁸Xezícadxa bínnedu ca' xeajlechaze na lu xu bēbe. Belezría na cháwedau', na' belegula na, ne gulezríale'ē na da gágudxu. Bal-la na gulebía na chi dxua tu tu na. Xebal-la na gulebía na ga xun tu tu na. Xebal-la na gulebía na tu gaxúa tu tu na.

⁹Gunnadxa Jesús, dxe'ē benne' ca':

—Che nu benne' zua nague', dxal-la' xenne' da nigá.

¹⁰Ca gudé na', ca gucuasa Jesús cuita benne' zan ca', na' gulenaba benne' ca' zrálene' benne' ca' dxusede Jesús bi zéaje ca naca da dxulé'e nigá. ¹¹Na' gunná Jesús, dxe'ē benne' ca':

—Dios dxunne' le'lataj nézele ca naca chee' da nagache chee da dxenná bea Le'. Na'a, ca naca chee' benne' ca' zaj zre'ē cúzrela,

dxuchálajlena' le' dízra'ze da dxulé'e na. ¹²Caní dxuna' lawe' da dxelenné'e, na' quebe dxelaca lazre' xeleté'ene'. Dxelenne', na' quebe dxelaca lazre' xeléajni'ine', chee quebe xelexebí'i lazre', na' chu'u xel-la wenite lau chee dul-la da za nabague'.

¹³Na' gunnadxa Jesús:

—¿Quebe dxéajni'ile ca naca da dxulé'e nigá? ¿Ájalaqueze chéajni'ile xezícadxa dizra' ca' da dxululé'e na? ¹⁴Benne' dxaza dxá'ané' naque' benne' dxuchálaje' xrtizra Dios. ¹⁵Balla bénneache zaj naque' ca bínnedu ca' xeajlechaze na dxu'a neza. Dxelenne' xrtizra Dios, na' ca dxedé na', dxezrín Satanás, na' dxucuasa na dizra' nigá da zua na xichaj lázrdau benne' ca!. ¹⁶Benne' xula ca' zaj naque' ca bínnedu ca' xeajlechaze na lu xiaj. Ca dxelenne' xrtizra Dios, na' dxelebélé'ene' dxelezí'e na. ¹⁷Tu chí'idauze dxeluné' caní. Gate dxeledé'e xel-la zi', ne zua da dxedábaga le' ne chee xrtizra Dios, na' dxelexecuase' lawe' da quebe guxaze xrtizra Dios lí'ulete xichaj lázrdawé' ca guca chee bínnedu ca' quebe belún lue na lu xu situj. ¹⁸Benne' xula ca' zaj naque' ca bínnedu ca' xeajlechaze na ládujla xixre' xeché' ca'. Dxelenne' xrtizra Dios. ¹⁹Lawe' da dxelebe'dxe' gunne xue da naca chee xezr la xu nigá dxezí xé xel-la gunní'a le', na' dxelezá lazre' da zante' da dxelelé'ene'. Xúgute' da caní dxelú'u na xichaj lázrdau benne' caní, na' xuluxunite na dizra' da guxú'u xichaj lázrdawé', na' quebe gaca gun na ca da dxal-la' gun dizra' nigá. ²⁰Zaj zra' benne' dxelenne' xrtizra Dios, ne dxelezí' lu ne'e na. Bal-le' zaj naque' ca bínnedu ca' gulebía na chi dxua tu tu na. Benne' xula zaj naque' ca bínnedu ca' gulebía na ga xun tu tu na. Benne' xula zaj naque' ca bínnedu ca' gulebía na tu gaxúa tu tu na.

Xúgute da nagache gulé'e lawe na (Lc. 8.16-18)

²¹Cá'anqueze gunná Jesús, dxe'e benne' ca':

—¿Gúad xu xi', ne guzúad xu na zran xi'ina u che zran ga dxásed xu? Quebe gund xu ca', san guzúad xu na sibe chee gusení na. ²²Xúgute da nagache gulé'e lawe na, na' xúgute da xu'u xichaj lázrdaud xu wénqueze na. ²³Che nu benne' zua nague', dxal-la' xenne' da nigá.

²⁴Cá'anqueze gunná Jesús:

—¡Le xene xanne' ca da dxénele! Ca da dxudxíxrele, nen le na' gudxíxrequeze Dios cheele, na' gúnnadxe' le'e

dxénele. ²⁵Caní gaca na, benne' nape^l da naca chee^l xrtizre^le, gunézrujdx^le^l chee^l, na' benne' quebe bi nape^l, ca da dauze da nape^l xecá'ate^l na.

Da dxulé^le na ca naca chee^l binne da dxegula na

²⁶Na' gunnáqueze Jesús:

—Da dxenná bea Dios naca na ca da dxaca gate tu benne' dxaze^l bínnedu ca' lu xu. ²⁷Dxásie^l chizrela, dxase^l te zra, na' bínnedu caní dxelezría na, ne dxegula na, ne quegá nézené^l ájala. ²⁸Dxaca na caní lawe^l da nácaqueze ca da dxun xe^lzr la xu. Nedxu dxebía na xrlegue na, nadxa za dau, na' bzébet^l dxebía na bínnedu ca' lu dau. ²⁹Gate ba gulegula xíxredu caní, na' dxechugue^l na lawe^l da ba bzrin zra xequé^l na.

Da dxulé^le na ca naca chee^l binne mostaza

(Mt. 13.31-32; Lc. 13.18-19)

³⁰Cá'anqueze gunná Jesús:

—¿Ájala gutil-la lébedxu da dxenná bea Dios, u che bila dizra' da dxulé^le na cá'adxu da gutil-la lébedxu le na? ³¹Naca na ca tu binne mostaza da dxázadxu lu xu. Bínnedu nigá nácadxa cuide^l ca da zaj nnita lu xe^lzr la xu. ³²Gate ba gúzadxu na dxegula na, na' dxaca na da zrendxa ca xixre^l ca' da zaj naca na ba dagu, na' dxebía zruze na zren, na' dxácate^l dxelebía bxínnedu ca' zran zrula chee^l na.

Ca bgune Jesús da dxulé^le na caní

(Mt. 13.34-35)

³³Caní bsede Jesús benne' ca' xrtizra Dios, na' bchálaje^l zánet^l da dxululé^le na caní, cadite^l guléajni'iné^l. ³⁴Quebe bchálaje^l da xula. Tuze dizra' da dxulé^le na bchálajlene^l benne' ca!. Bzájla'adxe^l ca naca na benne' ca' dxusédene^l.

Jesús dxebeche zrie^l be^l bdunu^l

(Mt. 8.23-27; Lc. 8.22-25)

³⁵Lu zra ná'queze, ca gul-la chizrela, na' gunná Jesús, dxe^le benne' ca' dxusédene^l:

—Chéajdxu xecha la'a nísadau!.

³⁶Besá'aque^l naga zaj zra' benne' zan ca', na' guleché^le Jesús lu da dxedá lawe^l nísadau^l naga ba dxé'queze^l, na' gulennita xezícadxa da ca' dxeledá lawe^l nísadau^l ca' naga

zaj zra' benne', na' xjácalene¹ Le²!. ³⁷Nadxa guzú lau dxaca tu be' bdunu' lu nísadau' na', na' dxu'ut³ nisa lu da dxedá lawe' nísadau'. Caní guca guzú lau dxezrá nisa lu da dxedá lawe' nísadau!. ³⁸Jesús de' dxasie⁴ lu xcúgüe⁵ naga nácadxa sibe lu da dxedá lawe' nísadau!. Na' bulusebane⁶ Jesús, dxelé⁷e Le⁸:

—Benne' wesede, ¿quebe dxe'u gunne xue wátedxu nate ca na'a?

³⁹Nadxa guxasa Jesús, na' bchálajle⁹ne be' bdunu', ne nísadau!. Dxenné¹⁰:

—¡Gudxé zri!! ¡Zrize guzúa!

Gudxé zri' be' bdunu', na' nísadau' guzúa zri na. ⁴⁰Nadxa gunná Jesús, dxe¹¹e benne' ca' dxusédene¹²:

—¿Bizr chee¹³ na' dxezrébele¹⁴ele le'e? ¿Quebe dxeajlí lázrele Dios?

⁴¹Belezrébele¹⁵edxe¹⁶, ne dxelé ljwezre¹⁷:

—¿Núzraqueze benne' nigá? Dxuluzúa dizra' be' bdunu', ne nísadau' chee¹⁸.

Tu benne' xezre Gadara, benne' xu¹⁹e be' xriwe²⁰

(Mt. 8.28-34; Lc. 8.26-39)

5 ¹Bezrín Jesús, tu zren nen benne' ca' dxusédene²¹ xecha la'a nísadau' lu xezr la xu chee²² benne' Gadara ca!. ²Ca bedxúaj Jesús lu da dxedá lawe' nísadau', na' bzrin tu benne' xu²³e be' xriwe²⁴ naga zua Jesús. Bedxúaje²⁵ lu bluaj naga zaj nagache benne' gate ca!. ³Benne' biu nigá zúaqueze²⁶ lu bluaj na!. Quebe nu dxezúe guchéaj le²⁷be' chalásaze, lácala nu guchéaj le²⁸be' nen du xia. ⁴Zane²⁹ lasa buluchéaje³⁰ le²⁷be' nen du xia na'abe³¹, ne ní'abe³². Bzúzrujbe³³ du xia ca', na' quegá nu guzeque nna bélene³⁴ le²⁷be³⁵!. ⁵Dxedáquezebe³⁶ te zra chizrela lu xi'a ca', ne lu bluaj ca' naga zaj nagache benne' gate. Dxebezre xa'abe³⁷, ne dxeajcházebe³⁸ lu xiaj ca', dxun we³⁹ cuínabe!. ⁶Gate ble'ebe⁴⁰ zítu'lba za Jesús, na' guzá chégube⁴¹, xeajzú zríbebe⁴² lau Le⁴³!. ⁷Gunné zizraj be' xriwe⁴⁴ xu'ube⁴⁵, dx⁴⁶ na Jesús:

—¿Bizra dxaca chiu' nen neda!, Jesús, Zri⁴⁷ine Dios szrente⁴⁸? Lu La Xránadxu Dios, dxata⁴⁹ xueda⁵⁰ Lue⁵¹, quebe gudéu⁵² neda⁵³ xel-la zi⁵⁴.

⁸Caní gunná na lawe⁵⁵ da gunná Jesús, dxe⁵⁶e na:

—Lue⁵⁷, da xriwe⁵⁸, bedxúaj lu bél-la⁵⁹ dxen chee⁶⁰ benne' nigá.

⁹Nadxa gunaba Jesús, dxe⁶¹e na:

—¿Bi leu⁶²?

Na' bechēbe na:

—Da Zan lea', lawe' da naxantu'.

¹⁰Guta' xue na Jesús chee quebe xesel-le' na, ne quebe gucuase' na zitu' lu xezr la xu na'. ¹¹Zaj zra' gagu lu xi'a na' tu cue' cuche zaj zraba' dxeláguba'. ¹²Gulata' xue be' xriwe' ca' Jesús, gulenná na:

—Besel-la netu' lu cuche ca!. Benna lataj chū'untu' leba'.

¹³Nadxa Jesús be'e na lataj. Na' be' xriwe' ca' beledxúaj na lu bénnea', na' gulú'u na cuche ca!. Zaj nácaba' ca galaj gaxúa cuche ca', na' buludxixre cuínaba' tu chejéa. Xeajlechásteba' lu nísadau', ne guláteteba' lu nisa na!.

¹⁴Benne' ca' dxuluxúe' cuche ca' buluxuzrúnnuje', na' xeajlezenne' benne' zaj zre'e lu xezre, ne benne' zaj zre'e le'e xixre!. Na' belezrín benne' ca' naga zua Jesús, benne' ca' belenne' ca da ba guca. ¹⁵Gate belezrín benne' ca' naga zua Jesús, na' belel'éne' bénnea' guxú'ube' be' xriwe' ca', dxe'eb'e' ga zua Jesús, nácube' tu ladze!, ne ba bezúa xrlátaje lu xichaj lázrdaube', na' gulezrebe!. ¹⁶Benne' ca' belel'é'e ca naca da guca chee benne' guxú'ube' be' xriwe' ca', ne ca guca chee cuche ca' buluchálaje' chee da ba guca. ¹⁷Nadxa benne' xezre ca' gulata' xuene' Jesús xedxúaje' lu xezr la xu chee!.

¹⁸Ca bexú'u Jesús lu da dxedá lawe' nísadau', na' bénnea' guxú'ube' be' xriwe' ca' guta' xuebe' Jesús gu'e lataj chéajlebe' Le!. ¹⁹Quebe be' Jesús lebe' lataj, san dxe'e lebe', gunné':

—Bexiaj lizru', ne xeajchálajle xrtiu' ca' ca naca da zren ca' da ben Xranu' nen lue', ne ca bexache lazre' lue'!

²⁰Nadxa bezá'abe' zexíajbe', ne guzú laube' dxuchálajbe' lu xezre ca' zaj nababa Decápolis ca naca da zren da ben Jesús nen lebe'. Belexebánele'e xúgute' benne' zaj zre'e xezre ca'.

Bi nu'ula chee Jairo, ne nu'ula na' xeajté' zra lana Jesús
(Mt. 9.18-26; Lc. 8.40-56)

²¹Begüén Jesús lu da dxedá lawe' nísadau', na' bezrine' xecha la'a nísadau!. Belezrín benne' zan naga ze', na' Le' begá'ané' dxu'a nísadau!. ²²Ca'an guca bzrin tu benne' xichaje chee xu'u naga dxelúe lá'ana judío ca' Dios, benne' le' Jairo. Gate blé'ene' Jesús, na' bzu zribé' zran ni'e. ²³Guta' xuene' Jesús, dxe'e Le':

—¡Bi nu'ula chia' ba dxátebe!! ¡Gudá, bze na'u lebe' chee xexácabe', ne xaca banbe'!

²⁴Nadxa guxíajle Jesús bénnea!, na' bénneache zan xjácalene! Le!, ne dxuluchítee! Le!. ²⁵Ládujla bénneache ca' za tu nu'ula quebe chawé! zue!, ba zeaj chazrinnu iza nape! we! dxen. ²⁶Da zren da bulusaca benne' dxelexún bénneache ca' nu'ula nigá, na' bache bén dítaje! xúgute da nape!. Quegá bi gúciale na le!, san bzáladxa we! chee!. ²⁷Gate ben nú'ula! dxuluchalaj bénneache ca naca chee Jesús, na' bzrine! cízrula Jesús ládujla bénneache, na' xeajté! zra lana Jesús. ²⁸Caní bene' lawe' da gunné! lu xichaj lázrdawé!: Cun cheajtaza! zra lana Jesús, na' xexácatea!. ²⁹La gulézaté xel-la we! chie!, ne la guque bél'etene! ba bexaca bél-la' dxen chee! chee xízrawé! na!. ³⁰Gúquebe'e Jesús bén zrin xel-la waca chee!. Chee le na' bexéchaje!, dxenné! bénneache ca', na' gunábene! le!:

—¿Nuzra bedajtá zra lana?!

³¹Nadxa benne' ca' dxusede Jesús gulé! e Le!:

—Dxelé! equeznu' bénneache zan dxuluchíe! Lue!. ¿Bizr chee na' dxenabu!: “Nuzra bedajtá neda!”?

³²Jesús guzúe! dxenné! e cuite! chee lé'ene! nua' bedajtá Le!.

³³Nadxa guxíaj nu'ula nigá, dxezrízie! dxezrebe! lawe' da nézene! ca da ba guca chee!, na' bzu zribé! lau Jesús, na' gunné! ca naca da li. ³⁴Nadxa gunná Jesús, dxé! e nu'ula!:

—Bi nú'uladau!, ba bexacu' lawe' da guxejlí lazru' neda!. Bexíaj, cútudxa zrebu!. Ba bexácatequezu' chee xízrawé! da guzzacu!.

³⁵Ne dxuchálajte Jesús gate belezrín benne' gusá'aca lizre benne' xíchaje chee xu'u naga dxelúe lá'ana judío ca' Dios, na' gulé! e xra nú'uladau! na!:

—Bi nú'uladau! chiu' ba gútebe!. ¿Bizr chee na' dxunu' zédedxa benne' dxusede nigá?

³⁶Gate Jesús benne' ca da gulenná benne' caní, dxé! e benne' xíchaje chee xu'u na!, gunné!:

—Quebe zrebu!. Guxejlí lazre' neda!.

³⁷Quebe bél'e lataj chjácale bénneache zan ca' Le!. Tuze bél'e lataj gusá'acalé Pedro, ne Jacobo, ne Juan, biche Jacobo nigá, nen Le!. ³⁸Ca belezrine! lizre benne' xíchaje na!, na' ble'e Jesús bénneache dxelún schaga. Dxelebezre benne', ne dxelebezre xa'ate!. ³⁹Nadxa guxú'u Jesús lu xu'u, na' dxé! e benne' ca!, gunné!:

—¿Bizr chee na' dxunle schaga? ¿Bizr chee na' dxebézrele? Quegá nate bidau' nu'ula. Dxásezebe!.

40 Belún lala benne' ca' chee'. Nadxa Jesús bebéaje' xúgute benne' ca', na' guché'e xrabe', ne xrna bidau' nigá, ne benne' ca' zjácalene' Le', na' guxú'e naga de nú'uladu na!. **41** Béxrue' na'be', ne guzre' lebe':

—Bi nú'uladau', lue' dxapa': ¡Guxasa!

42 La bexásate nú'uladu na', na' guzátebe' lawe' da ba zéajbe' chazrinnu iza. Na' benne' ca' zaj zre'e lu xu'u na' belezrébele'e.

43 Jesú斯 gunná bé'ené' benne' ca' chee' quebe nu xelé'e ca da bene'. Nadxa guzré' benne' ca' xulugawe' nú'uladu na'!

Dxezrín Jesú斯 lazrie' da nacan xézre Nazaret

(Mt. 13.53-58; Lc. 4.16-30)

6 **1** Jesú斯 bezé'e naga zue', ne bezrine' lazrie', na' benne' ca' dxusédene' xjácalene' Le'. **2** Ca gula zra dxulupá'ana judío ca', na' bezú lau Jesú斯 dxusédene' benne' ca' zaj zre'e lu xu'u naga dxelúe lá'ana judío ca' Dios. Bénneache zan belenne' chee', ne belexebánene', dxelenné':

—¿Gazra bsede benne' nigá ca nácate? ¿Bizra xel-la sina da nunezruj Le', ne xel-la waca zren caní da dxune'? **3** ¿Quegá benne' nigá gubizre xaga, zril'ine María, na' benne' biche' ca' zaj naque' Jacobo, ne José, ne Judas, ne Simón, na' nu'ula zane' ca' cá'anqueze zaj zrálene' dxi'l'u?

Chee' le na' quebe guléajle'e chee' Jesú斯. **4** Na' gunná Jesú斯, dxe'e benne' ca':

—Xúgute benne' dxelape' ba lá'ana tu benne' dxuchálaje' waláz chee' Dios, san benne' walázr chee' ca', ne benne' xrtie' ca', ne benne' zaj zre'e xu'u lizre' quebe dxelape' le' ba lá'ana.

5 Chee' le na' quebe ben Jesú斯 lazrie' na' netú xel-la waca zren. Tuze bexune' bál-laze benne' we' gate na' guxrúa ne'e xichaj benne' ca!. **6** Bebane Jesú斯 lawe' da quebe guléajle'e chee'!

Jesú斯 dxusel-le' benne' ca' dxusédene' cheajlechálaje' xrtizra Dios

(Mt. 10.5-15; Lc. 9.1-6)

Ca gudé na' bedé Jesú斯 xecha lasa xézredu ca' zaj nnita gáguze, na' bsédene' benne' zaj zre'e ga na!. **7** Gunné' benne' chazrinnu dxusédene', ne guzú lawe' dxesel-le' le' chupa weaje', ne bnézruje' le' xel-la waca xulucuase' be' xriwe' ca' lu bel-la' dxen chee' bénneache ca!. **8** Gunná bé'ené' le' quebe

bi xelu'ę cheę la neza, con tuze xaga da xuluchiche'. Quebe xelu'ę xixruj xeta, ne xeta, ne dumí. ⁹Waca xululéaje' zrele', ne xelácue' tu cueze zra lane'. ¹⁰Gunnadxa Jesús, dxe'ę benne' ca':

—Gate na' chu'ule le'e tu lu xu'u cheę benne', waca xegá'anatęle lizre bénnea' ca zrindxa zra xezá'ale lu xezre na!. ¹¹Che zrinle tu lu xezre naga quebe xuluxé lawe' le'e, ne quebe xelénene' cheęle, waca xezá'ale, na' cuíbetele bxrte xu da dxedá' ní'ale. Da nigá gaca na tu da dxulé'e na zaj nabaga benne' xezre na' zria, benne' dxeledábaga' le'e. Da li dxennéa', lu zra guchi'a Dios cheę bénneache, waxache' gácadxa da ba xa' da xeledé benne' xezre Sodoma, ne benne' xezre Gomorra quézcalda da xeledé benne' xezre ca' naga quebe buluzé nague' cheele.

¹²Nadxa gusá'aca benne' ca' dxusede Jesús, na' buluchálajlene' bénneache cheę xelexebí'i lazre!. ¹³Cá'anqueze belexebéaje' zánete be' xriwe' ca' lu bel-la' dxen cheę bénneache ca', na' gulegüe' da za zane' benne' we', na' belexexaque'.

Ca gute Juan, benne' bchue' bénneache nisa

(Mt. 14.1-12; Lc. 9.7-9)

¹⁴Na' ben wenná bea Herodes ca naca da zren ca' da dxun Jesús lawe' da guzé dizra' cheę!. Bal-la benne' dxelenné!:

—Juan, benne' bchue' bénneache nisa, bache bebane' ládujla benne' gate, na' cheę le na' nape' xel-la waca zren nigá.

¹⁵Benne' xula dxelenné!:

—Elías, bénnea' bchálaje' waláz cheę Dios benne' nigá.

Benne' xula dxelenné!:

—Nácalje' bénnea' dxal-la' xelá' guchálaje' waláz cheę Dios, che nácalje' benne' gulasa, benne' bchálaje' waláz cheę Dios.

¹⁶Ca ben Herodes da caní, na' gunné!:

—Benne' nigá naque' Juan, bénnea' gunná be'eda' neda' gulechugue' xíchaje'. Benne' nigá ba bebane' ládujla benne' gate.

¹⁷Caní gunná Herodes lawe' da gunná be'e le' buluzúe' Juan na' lizre xia, ne bulucháje' le' du xia, da na' bęne' lawe' da dxezrá'a Herodías le'. Herodías nigá guque' zru'ula Felipe, benne' biche Herodes. Herodes nigá bequé' nu'ula' cheę guque' zru'ule'. ¹⁸Gunná Juan, dxe'ę Herodes:

—Quebe dxal-la' súalenu' zru'ula bi bichu!.

19Chee le na' Herodías guzré'e Juan, ne guca lazre' gútete' le'. Quebe guca chee' **20**lawe' da neze Herodes naca Juan nigá tu benne' xrlátaje, ne benne' naque' tuze nen Dios, na' bezrebe' le'. Chee le na' quebe be'e lataj Herodías na' gútete' Juan nigá, na' lácala quebe guxéajni'iné' ca naca xígute da bchalaj Juan, Herodes nigá bze nague' chee' du lazre'. **21**Herodías na' bzrélene' ájala guné' ca da dxaca lazre' gate na' guxú'u laní ca gula la Herodes. Gulé'aj gulagu benne' xíchaje ca', ne benne' dxelenná be'e lu wedil-la, ne benne' zaj naque' blau lu xezre ca' zaj nababa Galilea. **22**Nadxa guxú'u bi nu'ula chee Herodías na' lu xu'u naga dxelé'aj dxelawé', ne bxá'abe' lau benne' ca!. Bezaca ba lazre' Herodes ca bxá'abe', ne tuze ca belún benne' ca' zaj zra' dxelawé' tu zren nen le!. Gunná wenná bea Herodes, dxe'e nu'ula cuide' nigá:

—Gunaba neda' ca da dxedánenu', na' gunna' na chiu'!

23Guchebe lazre' Herodes, ne bzétaje' Dios gunézruje' bítezeze da nábabe', lácala nábabe' gáchajte naga dxenná be'e le!.

24Nadxa nu'ula cuide' nigá bdxúajbe', xeajchálajlebe' xrnabe', gunabe':

—¿Bizra naba'?

Gunná xrnabe':

—Gunaba xichaj Juan, bénnea' bchue' bénneache nisa.

25La guxu'uté nu'ula cuide' nigá naga zua wenná bea, na' gunabe', dxe'ebe' le!

—Dxaca lazra' gunnu' neda' na'a tu lu xé'ena xichaj Juan, bénnea' bchue' bénneache nisa.

26Nadxa wenná bea nigá bewí'inele'e, ne lawe' da ba bzétaje' Dios, na' belénete benne' ca' da gunné', quebe guca lazre' guzrune' ca da gunaba bi nu'ula nigá. **27**Chee le na' gusel-la wenná bea tu benne' dxeje' wedil-la, ne gunná bél'ene' le' cheajxrí'e xichaj Juan na!. **28**Guxíaj benne' nigá lu xu'u lizre xia, na' bdxixre' xichaj Juan na!, ne bexu'e na tu lu xé'ena. Bnézruje' na bi nu'ula na', na' lebe' bnézrujbe' na xrnabe'.

29Gate gulénneze benne' ca' da nigá, benne' ca' bsede Juan, na' xeajlexexrí'e bel-la' dxen chee', na' xeajlecáchete' na.

Jesús dxugawé' chi xun gaxúa benne' biu

(Mt. 14.13-21; Lc. 9.10-17; Jn. 6.1-14)

30Ca gudé na' belexezrín benne' gubáz ca' chee Jesús naga zua Le!, ne buluzenne' Le' xúgute ca da belune', ne ca

da bulusédené' benne' ca' naga xjaque'. ³¹Nadxa gunná Jesús, dxe'e benne' ca':

—Le chu'u. Chéajdxu xezí' lázredxu chadite' naga xu'u lataj.

Gunné' caní lawe' da dxesá'aca benne' dxesá'aca, ne dxelexezrín benne' dxelexezrín, na' quebe dxelu'e lataj xelawe'. ³²Nadxa Jesús ne benne' gubáz chee' ca' belexexú'e leze' tu lu da dxedá lawe' nísadau', na' belezrine' tu lataj naga quebe nu chilá' benne'. ³³Benne' zan ca' belel'éne' ca zjaque', ne belexexúnbe' Jesús, na' gusá'aca chégüe' xjá'aque' na'. Benne' xúgute' xezre ca' belezrine' lataj na' nédxudxa ca Jesús. ³⁴Gate bedxúaj Jesús lu da dxedá lawe' nísadau', na' blé'ene' benne' zante, ne bexache lazre' le' lawe' da zaj zre'e ca zrilal' ca' quebe zua benne' dxuxúig' leba'. Na' guzú lawe' dxusédené' benne' ca' da zante. ³⁵Ca gula guzré', belezrín benne' ca' dxusede Jesús lau Le', na' gulé'e Le':

—Ba dxaca waxrinne, na' quegá nu lizre benne' zua lataj nigá. ³⁶Besel-la benne' caní chee' cheajxaque' xezre ca' zaj nnita gálaze chee' xelezí'e xeta xelawe' lawe' da quebe bi de nigá da xelawe'.

³⁷Na' gunná Jesús, dxe'e le':

—Le gunezruij le'e da xelawe'.

Na' gulenné', dxelé'e Jesús:

—¿Waca chéajntu' cheajgá'untu' xeta xtila, quízrujntu' lazruj chee' chupa gaxúa zra chee' gugágudxu benne' zan caní?

³⁸Na' gunná Jesús, dxe'e le':

—¿Bal-la xeta xtila nápale? Le cheajnná'.

Ca gulenézené', na' gulenné', dxelé'e Jesús:

—Gazxu' xeta xtila, ne chupa béladau'.

³⁹Nadxa gunná be'e Jesús gulebé'e xúgute' bénneache ca' tu cue' weaj lu xrguía xa'a. ⁴⁰Na' gulebé'e tu cue' weaj, du tu gaxué', du chi xune'. ⁴¹Nadxa Jesús bérue' gazxu' xeta xtila ca', ne da chupa béladau'. Na' guchisa lawe' xabaala, gunabe' lau Dios gun la'azze' na, na' bzúzruje' xeta xtila ca', ne bnézruje' na benne' ca' dxusédené' chee' gulísie' na chee' benne' ca'. Cá'anqueze gudísie' da chupa béladau' chee' xúgute' benne' ca'. ⁴²Na' gulagu xúgute' ne gulélajte'. ⁴³Nadxa buluxutube' ca da begá'ana chee' xeta xtila, ne chee' béladu ca', na' guca chazrinnu xcuite xca'a. ⁴⁴Benne' ca' gulawé' xeta xtila ca' zaj naque' chi xun gaxúa benne' biu.

Dxezá Jesús lawe' nísadau'
(Mt. 14.22-27; Jn. 6.16-21)

45 La gunná bé'etę Jesús benne' ca' dxusédene' gulu'ę lu da dxedá lawe' nísadau' cheę guleague' nísadau' na' nédxudxa ca Le', cheę xelexezrine' lu xezre Betsaida dxácate Le' dxuzé' dizra' bénne' ca'. **46** Ca gudé bze' dizra' benne' ca', na' guzé' zéaje' lu xi'a zeajchálajlęne' Dios. **47** Gate gula guxrínnequeze, ba zeaj da dxedá lawe' nísadau' na' gachaj lawe' nísadau', na' begá'ana Jesús tuze' lu xu dxu'a nísadau'. **48** Gate blé'ene' ca dxelezraga lawę' dxulusé' da dxedá lawe' nísadau' lawe' da za be' na', dxuzrí'i na da dxedá lawe' nísadau' na', na' gula balá' gubiga Jesús naga zaj zre'e, dxezé'ę lawe' nísadau' na', ne guca lazre' téę' lau da dxedá lawe' nísadau' na'. **49** Gate belelé'ene' Le' ze'ę lawe' nísadau' na', guléquene' da dxedá dxela, na' gulebezre xe'ę. **50** Belelé'ę xúgute' ca dxezé'ę lawe' nísadau', na' belezrébele'ę. Na' gunná Jesús, dxę'ę benne' ca' dxusédene':

—Ga zrébele. Neda' nigá. Le gun chuchu lázrele.

51 Nadxa guluén Jesús lu da dxedá lawe' nísadau' naga zaj zre'e, na' guleza be' na'. Na' guleque zréajene', ne belexebánele'ene', **52** lawe' da quebe ne xeléajni'ine' ca naca xel-la waca zren da bęne' cheę xeta xtila ca', lawe' da ne dxun zide' xichaj lázrdawe'.

Dxexún Jesús benne' we' ca' lu xezre Genesaret
(Mt. 14.34-36)

53 Gate na' guleague' nísadau', belezrine' lu xezr la xu cheę benne' xezre Genesaret, na' buluchéaje' xaga da dxedá lawe' nísadau' dxu'a nísadau' na'. **54** Ca beledxúaże' lu da dxedá lawe' nísadau', la belexexúnbeate' bénneache ca' Jesús. **55** La gusá'aca chégute' zjaque' lu xezre ca' xeajlexrí'ę benne' we' ca' tu tu lu ta'a, na' zeajlegüé'ę le' naga zaj nézene' xedé Jesús. **56** Gáteteze xézredu ca', ne xezre ca', ne le'ę xixre' naga dxedé Jesús, na' buluzúę' benne' we' ca' du la neza, ne gulata' xuene' Jesús gunézruje' lataj cheajletaze' zra lane', na' xúgute' benne' ca' xeajletę' zra lane' belexexácate'.

Da dxucá'ana sban bénneache
(Mt. 15.1-20)

7 **1** Benne' fariseo ca' nen bal-la benne' dxuluxuzájle'ę da bdxixruj be'e Moisés, benne' gusá'aqué' Jerusalén,

belezríné' lau Jesús. ²Benne' caní belelé'ene' ca dxelún bal-la benne' dxusede Jesús, dxelawé' xeta ne quebe zaj naxibe ne'e ca dxelenná bea benne' xudau' ca!. Chee le na' gulenná benne' Jerusalén ca!:

—Zaj naca sban na' benne' ca' dxusede Jesús.
Nadxa gulezí tizre! le!.

³Caní gulenná benne' ca' lawe' da zjácale benne' xudau' fariseo ca!, ne xúgité benne' judío ca' ca naca da belún xra xtau benne' ca!, quebe dxelawé' xeta che quebe zaj naxibe ne'e zane' lasa. ⁴Gate zjaque' lawe' xi'a wa'u, ca dxelexezrine' quebe dxelawé' xeta che quebe xelibe ne'e ca zaj nadxixruj bea benne' xudau' ca!. Cá'anqueze dëdxa da zanté da zjácalene', ca xexadxe zriga' da dxelé'aje', ne zruaga, ne zriga xé'ena, ne da naga dxelásie!. ⁵Nadxa benne' fariseo ca!, ne benne' ca' dxuluxuzájle! da bdxixruj be'e Moisés gulenábene' Jesús:

—¿Bizr chee na' quebe zjácale benne' ca' dxusédenu' ca naca da gulún benne' gula? Dxelawé' xeta, zaj naca sban ne'e.

⁶Na' bechebe Jesús:

—Láweze dxunle da xrlátaje. Lu lázrdaule xu'ule da calela. Cháwedau' bchálajqueze Isaías ca nácale le'e gate na' bzuaje' caní:

Bénneache caní dxelúe lá'ané! neda' nen dxú'aze'!

Xichaj lázrdawe' ca' zaj nacuasa na neda'.

⁷Níteze naca xel-la ba lá'ana da dxelu'e neda', lawe' da dxulusédene' da zaj nadxixruj bea bénneacheze. ⁸Caní naca xca!, le'e dxuzúale chalá'ala ca da nadxixruj bea Dios, na' zéajlele ca naca da gulún bénneache ca dxíbele zruaga, ne zriga' chee, ne záneté da caní da dxunle.

⁹Na' gunnadxe!, dxé'e benne' ca!:

—Chala'ala dxuzúale ca da nadxixruj bea Dios chee zéajlele ca naca da tu dxúinzquezle. ¹⁰Caní gunná Moisés na!: “Gudapa ba lá'ana xra xrna'u.” Cá'anqueze gunné!: “Che tu benne' nne' schanni' chee xre', che xrne'e, con gátequeze bénnea!” ¹¹Le'e dxennale, “Che tu benne' xe'e xra xrne'e: Corbán,” da zéaje na, quebe gaca gácalena' le'e lawe' da bache bnézruja' chee Dios ca naca da de chia!. ¹²Che ca'an dxenné!, nadxa le'e québedxa dxu'ule le' lataj gácalena' xra xrne'e. ¹³Gate dxunle caní dxuzúale chalá'ala xrtizra Dios, chee gunle ca da zéajlele. Na' zéajquezle dxunle záneté da zaj naca na caní.

¹⁴Xecha lasa gunné Jesús bénneache ca!, na' gunné!, dxé'e le':

—Le guzé nágale xúgutele, ne le chéajni'i. ¹⁵Netú da dxe'aj dxagu benne' quebe seque gucá'ana na le' sban. Da dxedxuaj na lu xichaj lázrdau bénneache, le' na' dxucá'ana na le' sban. ¹⁶Le'e sua nágale, le xene.

¹⁷Gate gucuasa Jesús naga zaj zra' benne' ca', na' guxú' lu xu'u. Nadxa benne' ca' dxusédene' gulenábene' Le' ca naca chee' da dxulé'e nigá. ¹⁸Nadxa gunná Jesús, dxe'e le':

—¿Cá'anqueze le'e quebe dxéajni'ile? ¿Quebe dxéajni'ile xúgute da dxe'aj dxagu bénneache quebe seque gucá'ana na le' sban ¹⁹lawe' da quebe dxu'u na lu xichaj lázrdawe'. Dxu'u na lu le'e, na' dxedxuaj na?

Cate' gunná Jesús caní blé'ene' zaj naca chawe' xúgute da dxe'aj dxágudxu. ²⁰Na' gunnadxe':

—Ca naca da dxedxuaj na lu xichaj lázrdau bénneache, le' na' dxucá'ana na le' sban ²¹lawe' da lu xichaj lázrdau bénnea' dxeledxúaj ca da calela da dxuwía lazre', ne dul-la da dxucá'ana ditaj xel-la wechaga na', ne dul-la chee' da sban, ne wete benne', ²²ne xel-la gubán, ne da dxezá lazre' gapa da naca chee' benne' xula, ne da calela ca', ne xel-la wezrí xe', ne da dxezá lazre' da sban, ne xel-la zre'e lazre', ne xel-la wechalaj dizra' bizruj, ne xel-la dxun szren cuina, ne xel-la dxuchalaj bigaze. ²³Xúgute da calela caní dxeledxúaj na lu xichaj lázrdau bénneache, ne dxuluxrinnaj na le'.

Tu nu'ula quebe naca judío dxeajlí lazre' Jesús

(Mt. 15.21-28)

²⁴Na' bezá'a Jesús naga zue', guxíaje' lu xezre ca' zaj nababa xezre Tiro, ne xezre Sidón. Guxú'u Jesús tu lu xu'u, ne quegá guca lazre' nu xene. Quebe guca gache'. ²⁵La gunézeté tu nu'ula zua Jesús na'. Nu'ula nigá zua tu zrí'ine' nu'ula, xu'ube' be' xriwe'. Bla' nu'ula' naga zua Jesús, ne bzu zribé' lawe'. ²⁶Nu'ula nigá quebe naque' nu'ula judío. Naque' nu'ula chee' tu xezre nababa xezr la xu Sirofenicia. Bzrine' lau Jesús, na' gunabe' Le' xebéaje' be' xriwe' da xu'u zrí'ine' nu'ula. ²⁷Gunná Jesús, dxe'e nu'ula':

—Be' lataj xelagu nedxu zri'ine benne' lu xu'u, lawe' da quebe naca chawe' cúaadxu xeta xtila chee' bidu ca', ne gunézrujdxu na chee' bécudu ca'.

²⁸Na' gunná nu'ula':

—Awe', Xran, san bécudu ca' zaj zra' zran ga dxelágube' dxelágube' quezba' xeta bizruj da dxuluzexruj bidu ca'.

29 Nadxa gunná Jesús:

—Né cheē dizra' da ba gunnéu', bexíaj na'a. Bache bedxúaj be' xriwe' lu bel-la' dxen cheē zril'inu' nu'ula.

30 Gate bezrín nu'ula' lizre', na' blé'ene' zrí'ine' nu'ula dēbe' lu da naga dxásebe', na' be' xriwe' ba bedxúaj na lu bel-la' dxen cheēbe'.

Dxexún Jesús tu benne' nacuézrue', ne quebe dxaca nnie'

31 Nadxa bedxúaj Jesús, bezé'e naga nababa xezre Tiro, na' gudétie' naga nababa xezre Sidón, ne xezre ca' zaj nababa Decápolis, na' bezrine' dxu'a nísadau' cheē xezr la xu Galilea.

32 Nadxa bedajleguá' benne' ca' tu benne' nacuézrue', ne quebe dxaca nnie', na' gulenábē' Jesús xrua ne'e benne' nigá. **33** Guché Jesús benne' nigá chalá'ala naga zaj zra' benne' ca', na' bdie' zrube ne'e lu naga bénnea', na' bzre'e zrene', ne bte' lawe' luzre bénnea'. **34** Nadxa la gunná'te' xabáa, ne gucá'a lazre', gunné':

—Efata.

Dizxa' nigá zéaje na: Bxalaj.

35 Ca gunné' caní, na' bxalaj naga benne' cuezru nigá, ne bexaca luzre'. Nadxa guca bchálaje'. **36** Na' gunná Jesús, dxel'e benne' ca' quebe nu xelé'e ca da bene'. Lácalá gunná be'ene' le' caní, buluchílujdxe' dizra' ca da bene'. **37** Benne' ca' zaj zra' na' belexebánele'ene', dxelenné':

—Xúgité dxune' cháwedau'. Dxexune' benne' cuezru ca', na' dxeléntene', ne dxexune' benne' ca' quebe dxaca nnie', na' dxelennéti'.

Dxugagu Jesús chua gaxúa benne' biu

(Mt. 15.32-39)

8 **1** Ca lu zra ca' zaj nazraga benne' zan, na' quebe bi de da xelawé'. Ca'an guca gunné Jesús benne' ca' dxusédene', na' guzre' le':

2 —Neda' dxexache lazra' benne' caní lawe' da bache guca chunna zra zaj zre'e nigá nen neda', ne quebe bi de da xelawé'. **3** Che ca' xesel-la' le' lizre' quebe xelawé', na' xelate ni'a ne'e la neza lawe' da zá'aca bal-le' zitu'.

4 Na' belexechebe benne' ca' dxuséde Jesús, dxelé'e Le':

—Ájazra gundxu gunézrujdxu da xelawé' nigá, ga quebe nu chilá' benne'?

5 Jesús bchébe' le':

—¿Bal-la xeta xtila nápale le'e?

Benne' ca' gulenné!:

—Gazre na.

⁶Nadxa gunná be'e Jesús xelebé' xúgute bénneache ca' lu xu. Nadxa guqué'e xeta xtila, ne guzre' Dios:

—Xcalenu!

Nadxa bzúzruje' na, ne bnézruje' na benne' ca' dxusédene', na' benne' caní gulísie' na láwela xúgute bénneache ca'. ⁷Zaj nápaqueze' tu chupa béladau!. Na' Jesús gunabé' Dios gune' na chawe!. Nadxa gunná bé'ene' gulise benne' ca' le na. ⁸Gulagu xúgute bénneache ca', ne belezúale'e chawe!. Ca gudé na' bulusuzré'e gazre xcuite xca'a nen xeta bizruj da belegá'ana.

⁹Benne' ca' gulawé' zaj naque' ca chua gaxúa benne' biu.

Nadxa Jesús bze' benne' ca' dizra!. ¹⁰Nadxa guxúle lu da dxedá lawe' nísadau' nen benne' ca' dxusédene!. Xjaque' lu xezr la xu chee' benne' xezre Dalmanuta.

Dxelenabe' Jesús guné' tu xel-la waca

(Mt. 16.1-4; Lc. 12.54-56)

¹¹Nadxa belezrín benne' xudau' fariseo ca' ga na', ne gulezú lawe' dxulutil-lé' dizra' nen Jesús. Gulenabe' Jesús guné' tu xel-la waca da za xabáa, chee' xelenézene' bi xel-la waca nape'.

¹²Nadxa Jesús gucá'a dxgua lazre', gunné':

—Bizr chee' na' dxelenaba benne' caní guna' tu xel-la' waca da za xabáa? Da li dxapa' le'e, québequeze bi xel-la waca guna' lau le'e.

¹³Nadxa Jesús bca'ané' benne' ca', na' bexu'le lu da dxedá lawe' nísadau', dxexíaje' xechelá'a chee' nísadau'.

Da naca ca cua zichaj chee' xeta xtila

(Mt. 16.5-12)

¹⁴Gulal-la lazre' benne' ca' dxuséde Jesús xelu'le da xelawé', na' zaj nu'le tuze xeta xtila lu da dxedá lawe' nísadau!. ¹⁵Nadxa Jesús gunná bé'ene', dxé'le benne' ca':

—¡Le nna'xque nigá! Le guxúe cuínale da naca cua zichaj chee' xeta xtila chee' benne' xudau' fariseo ca', ne ca naca cua zichaj chee' xeta xtila chee' Herodes.

¹⁶Nadxa benne' ca' dxuséde Jesús gulé ljwezre':

—Le' dxenné' caní lawe' da quebe de xeta xtila gágudxu.

¹⁷Dxeque be'e Jesús da dxelenné!, na' guzre' le'!

—¿Bizr chee na' dxennale quebe de xeta xtila gágudxu?
 ¿Quebe ne chéajni'ile ne quebe dxeque be'ele? ¿Nácale'e zide' lázrdaule? ¹⁸ ¿Quebe dxelé'ele nen xiaj laule, ne quebe dxenle nen nágale? ¿Quebe dxeajsá lázrele? ¹⁹ Gate na' bgawa' chi xun gaxúa benne' biu nen gazxu' xeta xtila, ¿bal-la xcuite xca'a xeta bizruj da becá'ale?

Benne' ca' gulenné!:

—Chazrinnu na.

²⁰Na' gunná Jesús:

—Na' gate na' bgawa' chua gaxúa benne' biu nen gazre xeta xtila, ¿bal-la xcuite xca'a da zaj zrate becá'ale?

Le' gulenné!:

—Gazre na.

²¹Nadxa Jesús guzre' benne' ca':

—¿Ne la gázquez quebe dxéajni'ile?

Jesús dxexune' tu benne' la chul-la

²²Ca gudé na' Jesús, ne benne' ca' dxusédene' belexezrine' lu xezre Betsaida, na' benne' Betsaida guleché'e tu benne' la chul-la lau Jesús, na' gulata' xuene' Le' guté' le'. ²³Jesús gudele' na' benne' la chul-la, ne bebáje' le' dxu'a xezre. Na' btupe' zrene' lu xiaj lawe', ne guxrúa ne'e le'. Na' bchebe' le' chete dxelé'ene'. ²⁴Benne' la chul-la gunné'e, na' gunné':

—Dxelé'eda' benne' ca', zaj naque' ca weaj xaga, na' dxesí'aque'.

²⁵Nadxa Jesús guxrúa ne'e xiaj lawe' da xula, na' benne' na' gunná' dxgue'. Na' bexaque', ne xúgute bache dxelé'ene' cháwedau!. ²⁶Nadxa Jesús besel-le' le' lizre', dxe'e le':

—Quebe chu'u lu xezre nigá, ne quebe nu xu'u caní.

Pedro dxenné' naca Jesús benne' nasel-la Dios

(Mt. 16.13-20; Lc. 9.18-21)

²⁷Ca gudé na' Jesús, ne benne' ca' dxusédene' xjaque' lu xézredu ca' zaj nababa xezre Cesarea naga dxenná bea Filipo. Dxácate zaj xu'e neza bchebe Jesús benne' ca':

—¿Nuzra na' dxelenná benne' naca' neda'?

²⁸Belexechebe':

—Bal-la benne' dxelenné' nacu' Juan, bénnea' bchue' bénneache nisa. Benne' xula dxelenné' nacu' Elías, bénnea' bchálaje' waláz chee Dios. Benne' xula dxelenné' nacu' tu benne' xula bchálaje' waláz chee Dios.

29 Nadxa Jesús bchebe' le':

—¿Gazra le'e? ¿Nuzra dxennale le'e naca' neda'?

Pedro gunné¹:

—Lue' nacu' Cristo, benne' nasel-la Dios.

30 Nadxa gunná be'e Jesús benne' ca!. Gunné¹:

—Quebe nu xele ca!.

Dxuchalaj Jesús ca dxal-la' gatíe'

(Mt. 16.21-28; Lc. 9.22-27)

31 Nadxa guzú lau Jesús dxulé'ene' benne' ca' ca dxal-la' sáca'le'e Le¹, Benne' Gulje¹ Bénneache, ne ca xelún benne' gula chee¹ judío ca!, ne benne' xíchaje ca' chee¹ bxruze ca!, ne benne' dxuluxuzájle¹ da nadxixruj bea Dios, xuluzúe¹ Le¹ chalá'ala.

Nadxa guzre¹ le¹ welútie¹ Le¹, san xebane¹ zra guxunne zra.

32 Da nigá guzre¹ le¹ caníqueze. Nadxa Pedro guché¹e Jesús chalá'ala, ne guzú lawe¹ dxedil-le¹ Le¹. **33** Jesús bexéchaje¹, ne gunné¹ benne' ca' dxusédene¹, na' gudil-le¹ Pedro, dxé¹e le¹:

—Gucuasa cuita' nigá, lue', da xriwe¹. Quebe dxéquenu' da nigá ca dxun Dios. Ca dxun bénneache dxunu'!

34 Nadxa Jesús gunné¹ benne' ca' dxusédene¹, ne xúgute¹ bénneache ca!, na' guzre¹ le¹:

—Che núlale dxaca lázrele gunle neda' tuze, dxal-la' guzúale chalá'ala xúgute¹ da dxezá lázrele le'e, ne gácale ca tu benne' zéaje¹ chee¹ te¹e xaga bégua¹, na' gunle neda' tu zren. **35** Che tu benne' dxaca lazre¹ guselé¹ xel-la nabán chee¹, benne' nigá gunitie¹ xel-la nabán chee¹. Bénnea¹ gunitie¹ xel-la nabán chee¹ ne chia¹ neda¹, ne ne chee¹ dizra¹ chawe¹ chia¹, benne' nigá guselé¹ xel-la nabán chee¹. **36** Che tu benne' gape¹ xúgute¹ da naca chee¹ xezr la xu nigá, na' gunitie¹ bénne'du xu¹e, ¿bízraqueze da ba neza gaca na chee¹ bénnea¹? **37** Quebe bi gaca gunezruj tu benne' chee¹ guselé¹ bénne'du xu¹e. **38** Che tu benne' gapa stu¹e chia¹ neda¹, ne chee¹ dizra¹ chawe¹ chia¹ lau bénne¹ caní, benne' dxulucá'ana Dios, ne dxelún dul-la, la gaze neda¹, Benne' Gulje¹ Bénneache, gapa stú¹queza¹ chee¹ bénnea¹ gate xida¹ nen xel-la szren chee¹ Xra¹, ne nen gubáz chee¹ xabáa lá'azxa ca!.

9 ¹Cá'anqueze guzre Jesús benne' ca!:

—Da li dxapa¹ le'e, zaj zra¹ nigá benne' quebe xelatié¹ nédxula ca xelelé'ene¹ xida xel-la dxenná bea chee¹ Dios nen xel-la waca chee¹.

Ca guca gate bcha ca gunná' Jesús

(Mt. 17.1-13; Lc. 9.28-36)

²Ca gudé xrupa zra, guché Jesús Pedro, ne Jacobo, ne Juan, na' guxíajlēnē' benne' canize tu lu xi'a sibe. Na' bcha ca gunná' Jesús lau benne' ca!. ³Zra lana Jesús bexaca na chiche ca bezxe' da dxágutē na laudxu. Quegá nu chilá' benne' lu xe_r la xu gaca quibe' zra lane' chee_q xegá'ana na chiche ca guca zra lana Jesús. ⁴Na' benne' ca' dxusede Jesús belelē'ene' Elías, ne Moisés, benne' gulate nédxudaute, dxuluchálajlēnē' Jesús.

⁵Pedro guzrē' Jesús:

—Benne' wesēde, cháwele'ē naca zradxu nigá. Guntu' chunna xu'u lágadau', tu chiu', ne tu chee_q Moisés, ne tu chee_q Elías.

⁶Caní gunná Pedro lawe' da dxelezrebe benne' ca' dxusede Jesús, na' Pedro quebe nézene' ca da dxenné!. ⁷Nadxa betaj tu beuj naga zaj zre_e, da bcache na le', na' lu beuj na' belenne' tu chi'i benne', gunnē!:

—Benne' nigá naque' Zri'ina' nazrí'ite lazra'. Le xen da dxenné!.

⁸Gate gulenné'e, québedxa nu nalá' nen le', san tuze Jesús.

⁹Dxácate dxelexétaje' lu xi'a na', gunná be'e Jesús benne' ca' quebe nu xuluchálajlēnē' ca naca da belelē'ene' gate te na' xebán Benne' Gulje' Bénneache ládujla benne' gate. ¹⁰Chee_q le na' gulezúe' zrise ca naca da ba guca. Buluchébe ljwezre':

—¿Bizra zéaje da na', xebane' ládujla benne' gate?

¹¹Nadxa buluchébe' Jesús:

—¿Bizr chee_q na' dxelenná benne' ca' dxuluxuzájle'ē da nadixruj bea Dios dxal-la' xelá' Elías nédxula ca Cristo?

¹²Bechebe Jesús, na' guzrē' le_e:

—Da li xelá' Elías nedxu, ne gucá'ana chawē' xúgutē. ¿Bizra dxenná da naxúaj na lu xiche chee_q Dios ca gaca chia' neda', Benne' Gulje' Bénneache? Dxenná na da zan da saca', na' xuluzúa bénneache neda' chalá'ala. ¹³Neda' dxapa' le'e, ba bla' Elías, na' belune' chee_q ca naca xúgutē da gulaca lazre' ca da dxenná na lu xiche chee_q Dios ca da dxal-la' gaca chee!

Dxexún Jesús tu benne' cuide' xu'ube' be' xriwe'

(Mt. 17.14-21; Lc. 9.37-43)

¹⁴Ca gudé na' belexezrine' naga zaj zra' xezícadxa benne' ca' dxusede Jesús, na' belelē'ene' benne' zan zaj naxéchaje'!

le', ne zaj zráqueze na' benne' dxuluxuzájle' e da nadxixruj bea Dios, na' dxulutíl-lalene' le' dizra!. ¹⁵Gate belelé'ene' Jesús, na' xúgute' belexebánene', na' gusí'aca chégüe' naga zua Jesús, ne bulugape' Le' diuzre. ¹⁶Ca'an guca, Jesús bchëbe' benne' ca':

—¿Bizra na' dxedíl-lalele benne' ca'?

¹⁷Nadxa tu benne' ze' ga na' bechebe':

—Benne' weseđe, nache'a zri'ina' nigá cheē xexunu'-be' lawe' da xu'ube' be' xriwe' da ba nun na lebe' bi quebe dxaca nnebe'. ¹⁸Gáteteze na' dxu'ube' da xriwe', na' dxel-la na lebe', ne dxin na lebe' lu xu. Dxezría bzrina' xú'abe', ne dxagu lázxabe'. Cheē le na' ba dxéxrujle'be'. Ba gunaba' benne' ca' dxusédenu' xelexebéaje' be' xriwe' na', san quebe gulezéquene'.

¹⁹Bechebe Jesús:

—Le'e, benne' quebe dxéajlele chia!. ¿Ájatē dxal-la' súalena' le'e? ¿Ájatē dxal-la' gaca' benne' zren lazre' nen le'e? Le cheajxrí' bi cuide' na' nigá.

²⁰Na' xeajlexrí'-be!. Gate be' xriwe' na' ble'e na Jesús, na' ben na gudel-la chuna' bi cuide' na', ne gudinna lebe' xu, na' dxebixre dxetúl-labe' lu xu, ne guzría bzrina' dxú'abe!. ²¹Nadxa bchëbe Jesús xrabe':

—¿Bátatē dxezácabe' caní?

Gunná xrabe':

—Gate nácatebe' bidau!. ²²Zane' lasa be' xriwe' na' dxugú'u na lebe' lu xi', ne lu nisa cheē gute na lebe'. Che wazéquenu' bi gunu' cheebe', bexache lazre' netu', ne gúcalē netu'.

²³Na' guzre Jesús le':

—Che wazéquenu' lue' chéajle'u chia', xúgutē wazeque cheē benne' dxéajle' e chia'.

²⁴Nadxa xra bi cuide' nigá gunné' zizraj:

—Dxéajle'a chiu!. Gúcalē neda' cheē chéajledxa'.

²⁵Gate ble'e Jesús dxelezraga benne' zan, na' gudil-le' be' xriwe' na', dxenné':

—Lue!, be' xriwe', dxunu' benne' quebe dxaca nnie', ne cuezru, neda' dxenná be'eda' lue' xedxúaju!. ¡Bsan bi cuide' nigá! ¡Québedxa xexú'u lu bel-la' dxen cheebe'!!

²⁶Na' be' xriwe' na' gudxezre xa'a na, ne ben na gudel-la chuna' bi cuide' na', na' bedxúaj na. Na' begá'anabe' ca tu benne' gate. Ca'an guca, gulenná benne' zan ca':

—Ba gótebe'.

²⁷Nadxa gucá'a Jesús na'be', bechise'-be!. Na' benne' cuide' na' bezebe'.

28Nadxa guxú'u Jesús tu lu xu'u, na' benne' ca' dxusédene'
buluchébe' Le' naga zue' tuze':

—¿Bizr chee' na' quebe guzéquentu' netu' xebéajntu' be' xriwe' na'?

29Nadxa Jesús guzre' benne' ca':

—Ca naca be' xriwe' caní séquele xebéajle na che nábale lau
Dios, ne gunle gubasa.

Jesús dxuchálaje' da xula ca gaca gate gatię'

(Mt. 17.22-23; Lc. 9.43-45)

30Gate besí'aque' naga zaj zre'e, na' belexedée' naga nababa
Galilea. Jesús quebe guca lazre' nu neze ga zue', **31**lawe' da
dxuzéajni'ine' benne' ca' dxusédene', na' guzre' le':

—Zua tu benne' gudée' neda!, Benne' Gulje' Bénneache, lu
na' benne' ca' dxeledábague' neda!, na' xelútie' neda!, san gate
gaca chunna zra natia!, na' xebana!.

32Benne' ca' quebe guléajni'ine' ca da dxe'e le', ne
belezrebe' xuluchébe' Le'!

Nu benne' naque' blau

(Mt. 18.1-5; Lc. 9.46-48)

33Nadxa belezrine' lu xezre Capernaum, na' gate zaj zre'e lu
xu'u na!, bchebe Jesús benne' ca' dxusédene':

—¿Bizra dizra' dxutíl-lalele lqwézrele za'le la neza?

34Gulezré'e zrise lawe' da bulutil-le' dizra' la neza na' che
nule' nácadxe' benne' blau. **35**Nadxa Jesús gudxé'e, na' gunné'
benne' chazrinnu, benne' ca' dxusédene', na' guzre' le':

—Che nélale dxaca lázrele gácale benne' blau, dxal-la'
gácale ca benne' bzebe, ne gunle zrin chee' xúgute' bénneache.

36Nadxa guqué'e tu bidau', na' bzue' lebe' gachaj lawe'
benne' ca!. Na' bnide'-be', ne guzre' benne' ca!:

37—Benne' na' gape' ba lá'ana tu bidau' ca bidu nigá lawe'
da nazrí'ine' neda!, bénnea' gape' ba lá'ana neda!, na' bénnea'
gape' ba lá'ana neda!, quegá tuza' neda' gape' ba lá'ana,
cá'anqueze gape' ba lá'ana Xra' nasel-le' neda!.

Benne' quebe dxedábague' dxi'u, dxácalene' dxi'u

(Lc. 9.49-50; Mt. 10.42)

38Nadxa Juan guzre' Jesús:

—Benne' Weseđe, blé'entu' tu benne' dxebéaje' be' xriwe'
da xu'u bénneache, dxuchínene' Lau' Lue', san bénnea' quebe

dxune' dxi'u tu zren. Chee_è le_è na' gúzrentu' le_è québedxa gune' ca'!

39 Jesúz guzre' benne' ca' dxusédene':

—Quebe bi xele le_è. Che nu benne' gune' tu xel-la waca, guchínene' La' neda', benne' nigá quebe gaca nne' schanní chia!. **40** Caní naca na lawe' da benne' quebe dxedábague' dxi'u, dxácalene' dxi'u. **41** Núteteze benne' gunne' le'e tu zriga' nisa ne chee_è La' neda' lawe' da nácale chia' neda', Cristo, da líqueze dxennía', wazí'queze' da dxal-la' si'e.

Ca naca da dxun na dxi'u benne' dul-la

(Mt. 18.6-9; Lc. 17.1-2)

42 Gunnadxa Jesús:

—Núteteze benne' gulé'ene' tu bidau' chee gunbe' dul-la, bidu na' dxéajlebe' chia!, cháwedxa guchéajdxu tu xiaj zi'i lba bénnea!, ne cheajchú'unadxu le_è lu da situj chee_è nísadau!. **43** Che na'u dxun na gunu' dul-la, wendxa guchugu na'u na!. Cháwedxa xexí'u xabáa naga gaca banu' nen tuze na'u quézcala xexíaju' lataj ba xa' nen dxúpate na'u, naga quebe xexula xi' da xezacu!. **44** Lataj ba xa' na' quebe xelate bzuga', be_è dxeláguba' benne' ca' dxelune' da calela, na' xi' na' cabata' xexúl-laqueze na. **45** Na' che ni'u dxun na gunu' dul-la, guchugu ni'u na!. Cháwedxa xexí'u xabáa naga gaca banu' nen tu ni'u, quézcala xexíaju' lataj ba xa' nen dxúpate ni'u, naga quebe xexula xi!. **46** Lataj ba xa' na' quebe xelate bzuga', be_è dxeláguba' benne' ca' dxelune' da calela, na' xi' na' cabata' xexúl-laqueze na. **47** Che xiaj lau' dxun na gunu' dul-la, guleaj xiaj lau' na!. Cháwedxa xexí'u naga dxenná bea Dios nen tuze xiaj lau', quézcala xexíaju' lataj ba xa' nen dxúpate xiaj lau!. **48** Lataj ba xa' na' quebe xelate bzuga', be_è dxeláguba' benne' ca' dxelune' da calela, na' xi' na' cabata' xexúl-laqueze na.

49 'Ca dxundxu gate dxugú'udxu zede' bela' da guzáladxu lu xi' chee_è xegá'ana chawé' na, ca'an gaca chee_è xíguté benne'. Cá'anqueze dxugú'udxu zede' da dxuzézxedxu lau Dios. **50** Zede' na' naca na da chawé', san che xenite xel-la sna'a chee_è na, ¿ájala gundxu chee_è guchínedxu zede' na? Le gaca le'e ca zede' chawé' na', ne le sua lu xel-la zri lázre' tule nen xetule.

Ca naca chee_è benne' dxexelé'_è nen zru'ule'

(Mt. 19.1-12; Lc. 16.18)

10

¹Nadxa bedxúaj Jesúz xezre Capernaum, na' guxíaje' naga nababa Judea xechalá'a xegu Jordán naga dxalaj gubizra. Na' belezraga bénneache zan naga zua Jesúz,

na' xecha lasa na' bsédené' le' cáqueze dxune!. ²Nadxa bal-la benne' xudau' fariseo ca' belezrine' lau Jesús, na' buluchébe' Le' chee' da gun nne' Le' tu da quebe dxal-la' nne'. Buluchébe' Le':

—¿Waca tu benne' xelé'e nen zru'ule'?

³Nadxa bechebe Jesús:

—¿Bizra gunná be'e Moisés le'e?

⁴Na' belexechebe benne' ca':

—Benna Moisés lataj gunézrujdxu zrú'uladxu tu xiche da dxenná na dxelá'adxu, na' gusandxu le'.

⁵Nadxa Jesús guzre' le':

—Caní gunná be'e Moisés lawe' da zaj naca zizraj lázrdaule le'e. ⁶Gate nédxudau' gate ben Dios xúgute' da dxelé'edxu, na' benné' bénneache benne' biu, ne nu'ula, na' gunné': ⁷“Chee' le na' benne' biu na' gusane' xruze xrne'e chee' gaque' tuze nen zru'ule', ⁸na' dxupe' xelaqué' ca tuze benne'.” Ca' naca na, québedxa zaj naca chupe', san tuze benne' zaj naque'. ⁹Chee' le na' netú benne' quebe dxal-la' xelé'e da nuchaga Dios.

¹⁰Gate zaj zra' lu xu'u benne' ca' dxusede Jesús buluchébe' Le' xetú lasa ca naca chee' da nigá. ¹¹Na' Jesús guzre' benne' ca':

—Che tu benne' xelé'e nen zru'ule', ne xezúalene' nu'ula xula, dxíchuje' xrba chee' wechaga na' lawe' da dxusebague' zru'ule' nedxu na' dul-la. ¹²Cá'anqueze che tu nu'ula gusane' benne' chee', ne xezúalene' benne' xula, la gázqueze dxíchuje' xrba chee' wechaga na' da dxusebague' benne' chee' dul-la.

Jesús dxenabe' Dios gun chawé'e bidu ca'

(Mt. 19.13-15; Lc. 18.15-17)

¹³Nadxa bénneache ca' guleché'e bidu chee' ca' lau Jesús chee' xrua ne'e lebe', na' benne' ca' dxusede Jesús gulezú lawe' dxeledil-le' benne' ca' zaj naché'e bidu ca'. ¹⁴Gate ble'e Jesús da dxelune', na' bzre'e, ne guzre' le':

—Le güe bidu ca' lataj xeletal'abe' naga zua!. Quebe guzágale-be' lawe' da benne' zaj naque' ca bidu caní xelu'e naga dxenná bea Dios. ¹⁵Da li dxapa' le'e, che tu benne' quebe gape' ba lá'ana da dxenná bea Dios ca dxelún bidu caní, cabata' chu'u bénnea' naga dxenná bea Le'!

¹⁶Nadxa gucá'a Jesús bidu ca', ne bnide'-be!. Guxrúa ne'e lebe', na' gunabe' Dios gun chawé'e-be'.

Benne' cuide' nape' da gunní'a dxuchálajlēne' Jesús
(Mt. 19.16-30; Lc. 18.18-30)

¹⁷Gate bexú'u Jesús neza, na' guzá chegu tu benne' biu, na'
 bzu zribé' lau Jesús, ne bchebe' Le':

—Benne' xrlátaje, bi dxal-la' guna' chee gapa' xel-la nabán
 zeajlí canna?

¹⁸Jesús guzre' le':

—¿Bizr chee na' dxu'u neda' xrlátaje? Québedxa nu chilá'
 naca xrlátaje. Tuze Dios naque' xrlátaje. ¹⁹Núnbeaquezu' ca da
 bdxixruj bea Dios gate na' gunné':

Quebe quichju' xrba chee wechaga na!.

Quebe gutiu' benne'.

Quebe cuanu' chee benne'.

Quebe nneu' chee nu benne' da quebe naca na.

Quebe gagu lanu'.

Gudapa ba lá'ana xra xrna'u.

²⁰Nadxa bénnea' bechēbe':

—Benne' wesede, xúguté da caní dxuna' nácatea' bidau'!

²¹Na' Jesús gunné' le' xrtandau', ne guzre' le':

—Tu da dxexázrjenu!. Guxíaj xeajete xúguté da napu',
 na' bnezruj benne' xache' ca' dumí chee na. Nadxa gapu' da
 gunní'a xabáa. Na' gudá, gacu' ca tu benne' zéaje' chee te'e
 xaga bégua, ne ben neda' tuze.

²²Gate bene' da nigá, na' benne' cuide' na' bewi'ine
 lázrele' e, na' bexíaje' dxewí'ine' lawe' da nácale' e benne'
 gunní'a.

²³Nadxa Jesús gunné' e ni naze, na' guzre' benne' ca'
 dxusédené':

—Stébeté naca chu'u benne' gunní'a naga dxenná bea Dios.

²⁴Belexebánele' e benne' ca' dxusede Jesús ca naca dizra'
 gunná Jesús, na' Le' guzre' le' xetú lasa:

—Zrí'ina'dau', stébeté naca xelú'u naga dxenná bea Dios
 benne' dxuluxré lazre' xel-la gunní'a. ²⁵Chadidxa te tu bea
 zren lu negue xecho' quézcala chu'u tu benne' gunní'a naga
 dxenná bea Dios.

²⁶Gate belén benne' ca' dizra' nigá, na' belexebánele' ene',
 na' buluchébe ljwezre':

—¿Núzraqueze la xca'?

²⁷Jesús gunné' e benne' ca', ne guzre' le':

—Quebe seue' nu bénne' guné' da nigá, san Dios wazéquene'. Quebe bi dë da quebe gaca gun Dios.

28Nadxa Pedro guzre' Jesús:

—Xránantu', netu' ba bcá'anantu' xúgute da nápantu', ne zéajlentu' Lue'.

29Na' bechebe Jesús:

—Da li dxapa' le'e, núteteze benne' gusane' lizre', u benne' biche', u nu'ula zane', u xre', u xrne'e, u zru'ule', u zr'i'ine', u xezr la xu chee' ne chia' neda', u ne chee' dizra' chawe' chia', **30**benne' nigá si'le na'a lu xezr la xu nigá tu gaxúa cue' ca' da si'e, xu'u ca', ne benne' biche' ca', ne nu'ula zane' ca', ne xrne'e ca', ne xezr la xu chee' ca', na' weláu zi' xúzrequeze bénneache le'. Lu xezr la xu da za za' wazí'queze' xel-la nabán zeajlí canna. **31**Zánete benne' zaj naca na'a benne' blau xelaque' ca benne' bzebe, na' zánete benne' zaj naca na'a ca benne' bzebe xelaque' benne' blau.

Dxuchalaj Jesús xetú lasa ca gaca gate gatié'

(Mt. 20.17-19; Lc. 18.31-34)

32Gate zaj xu'e neza dxegüene' zjaque' Jerusalén, na' Jesús zria lawe' lau benne' ca' dxusédene'. Dxelezrebe benne' ca', ne lu xel-la dxelezrebe zjácalene' Le'. Na' da xula gucá'a Jesús benne' chazrinnu ca' dxusédene', na' guzú lawe' dxe'e le' ca naca da dxal-la' gaca chee'. **33**Na' guzre' le':

—¡Le na' xque nigá! Dxegüendxu zéajdxu Jerusalén naga tu benne' gudéé' neda', Benne' Gulje' Bénneache, lu na' benne' xichaje' ca' chee' bxruze ca', ne lu na' benne' dxuluxuzájle'e da nadixiruj bea Dios, na' xelechugue' chia' chee' gatia', na' wuludee' neda' lu na' benne' zitu' ca!. **34**Nadxa xelún le' chia' neda', ne xelu'le neda', ne xuluzré'e neda' zrené', na' xelutie' neda'. Gate gaca chunna zra xebana' ládujla benne' gate.

Jacobo ne Juan dxelenabe' Jesús bi guné' chee'

(Mt. 20.20-28)

35Nadxa Jacobo ne Juan, zri'ine Zebedeo, belezrine' lau Jesús, na' gulé'e Le':

—Benne' Weseđe, dxaca lázrentu' gunu' cheentu' da nábantu' Lue'.

36Nadxa bchebe Jesús le':

—¿Bi dxaca lázrele guna'?

37 Na' belexechebe' le':

—Benna netu' lataj cué'entu', tuntu' chalá'a xabelá chiu', ne xetuntu' chalá'a xéglala chiu' naga nna be'u xabáa chiu'.

38 Na' guzre Jesús le':

—Le'e quebe nézele da dxenábale. ¿Waca xí'ajle le'e da na' xi'aj neda', da zéaje na ca naca da sácadxu? ¿Waca chuale nisa ca chua' neda' nisa lu xel-la gute?

39 Le' belexechebe':

—Wácantu'.

Na' Jesús guzre' le':

—Da li wé'ajle ca naca da na' xi'aj neda', ne chuale nisa ca chua' neda' nisa. **40** Chee cué'ele chalá'a xabelá chia' u chalá'a xéglala chia', quegá neda' gunna' na. Gaca chee benne' ca' ba nucueza Dios chee'.

41 Gate xechí benne' ca' dxusede Jesús belenne' na, na' belezr'e nen Jacobo ne Juan. **42** Jesús gunné' benne' ca', na' guzre' le':

—Ba nézquezle ca dxelún benne' dxelenná be'e benne' xezr la xu ca'. Dxelún cuine' xrane benne' xezr la xu ca'. Benne' blau ládujla le' dxezi'e ba neza xel-la dxenná bea chee'. **43** Quebe gaca caní ládujla le'e. Che nu benne' dxaca lazre' gaque' benne' blau ládujla le'e, benne' nigá dxal-la' gune' zrin chee ljwezre', **44** na' che nu benne' ládujla le'e dxaca lazre' gaque' benne' xichaje, benne' nigá dxal-la' gaque' ca tu benne' nada'u chee gune' zrin chee xúgute ljwezre'. **45** Caní gaca na lawe' da cá'anqueze neda', Benne' Gulje' Bénneache, bla'a, quegá chee xelún bénneache zrin chia' neda'. Bla'a chee guna' zrin chee bénneache, ne chee guzúa' xel-la nabán chia' chee guselá' benne' zan.

Dxexún Jesús tu benne' la chul-la le' Bartimeo

(Mt. 20.29-34; Lc. 18.35-43)

46 Nadxa belezrine' xezre Jericó. Gate na' bedxúaj Jesús xezre nigá nen benne' ca' dxusédene', ne nen benne' zante, na' sua tu benne' la chul-la le' Bartimeo, zri'ine Timeo, dxe'e dxu'a neza dxenabe' guna'. **47** Na' ca bénne' dxedé Jesús, benne' Nazaret, ga na', na' benne' la chul-la nigá guzú lawe' dxenné' zizraj:

—¡Jesús, Zril'ine David, bexache lazre' neda'!

48 Benne' zan ca' guledil-le' le' chee sue' zrise, na' le' zízrajdxa gunné':

—¡Zri'ine David, bexache lazre' neda!"

49 Nadxa gugá Jesús, na' gunné':

—Le nne_e le_e!

Na' gulenné_e benne_e la chul-la na', gulé_e le_e!

—Bdipa lazru_e! Guxasa lawe_e da dxenné_e lue_e!

50 Nadxa bzale_e lazxe_e naxrúa cuzre_e chalá'ala, na' guxritie_e chee_e zriné_e lau Jesús. **51** Nadxa Jesús gunábene_e le_e:

—¿Bizra dxaca lazru_e guna_e chiu?

Na' gunná benne_e la chul-la:

—Benne_e Wese_e, dxaca lazra_e xexunu_e xiaj lawa_e!

52 Na' Jesús guzre_e le_e:

—Waca xexíaju_e! Bache bexacu_e lawe_e da guxéajle_e u chia_e!

La ble_ete_e benne_e la chul-la na', na' guxíajlene_e Jesús la neza.

Dxu'u Jesús xezre Jerusalén

(Mt. 21.1-11; Lc. 19.28-40; Jn. 12.12-19)

11 **1** Gate belezrine_e gáguge naga dxe_e xezre Jerusalén, ne zaj xu_e la neza naga zaj dxe_e xezre Betfagé, ne xezre Betania zran xi'a chee_e xaga olivo ca_e, na' Jesús gusel-le_e chupa benne_e ca_e dxusédene_e, **2**na' guzre_e le_e:

—Le chjaca lu xézredau_e da dxe_e tu chi na_e, na' gate zrinle na_e, cheajxrácale tu burro da'ba_e xaga, bea na_e netú benne_e quebe ne cuie_e leba_e! Le sezre-ba_e, ne le che_e-ba_e nigá. **3**Che nu benne_e nabé_e le_e bizr chee_e na_e dxesézrele-ba_e, xégale le_e: “Xránadxu dxechine_e-ba_e”, na_e la xesél-la'te_e leba_e.

4Nadxa xjaque_e, ne xeajlexraque_e burro na_e da'ba_e xaga dxu'u dxa xu_e cuita neza, na_e gulesézre_e-ba_e.

5Nadxa bal-la benne_e zaj zre_e na_e gulé_e le_e:

—¿Bizra_e dxunle? ¿Bizr chee_e na_e dxesézrele búrrua_e?

6Nadxa le_e gulé_e benne_e ca_e ca ba gunnáqueze Jesús, na_e belúe_e le_e lataj. **7**La belexeché_e búrrua_e lau Jesús, na_e buluzríe_e zra lane_e cúzruba_e, na_e guzría Jesús leba_e. **8**Benne_e zante_e gulechíluje_e xicha chee_e, ne xladxe_e la neza, na_e benne_e xula gulechugue_e zina_e da gulíxruje_e la neza.

9Na_e benne_e ca_e zaj zrie_e lawe_e, ne benne_e ca_e zjaque_e bzebe, gulezú lawe_e dxelenné_e zizraj:

—¡Gaca ba! ¡Lá'azxa naca benne_e ze_e, nasel-la Xránadxu Dios Le_e! **10**¡Lá'azxa naca xel-la dxenná bea da za_e, xel-la dxenná bea chee_e xradxu David! ¡Gaca ba Dios!

¹¹Ca'an guca gate na' guxú'u Jesús xezre Jerusalén, na' guxú'e lu xudau!. Ca gudé gunné'e xúguté da zaj nnita du cuite', na' bezé'e zexíaje' xezre Betania nen benne! chazrinnu ca' dxusédene!, lawe' da ba zeaj dxezré!.

Jesús dxugu'e de' xaga higo
(Mt. 21.18-19)

¹²Gute xu zra xula gate na' gusá'aque' xezre Betania, gudún Jesús. ¹³Na' blé'ene' zítu'la dxe' tu xaga higo zria na laga!, na' xeajnné'e che zria da zixre lu xaga na!, san quebe bi zria na. Lágaze zria na lawe' da quebe ne zrin zra cuía na da zixre.

¹⁴Nadxa Jesús guzré! xaga higo na!:

—Cabátadxa nu gagu da zixre chiu!.

Benne' ca' dxuséde Jesús belénqueze' na.

Jesús dxexún lbe'e lu xudau'
(Mt. 21.12-17; Lc. 19.45-48; Jn. 2.13-22)

¹⁵Ca gudé na' belexezrine' xezre Jerusalén. Ca guxú'u Jesús lu xudau!, guzú lawe' dxulague' lu xudau! benne' zaj zre'e wete, ne benne' zaj zre'e wewa'u na!. Na' bdxixre' blaga chee' benne' weche'e dumí chee' benne' zitu', ne bdxixre' naga dxelebé' benne' wete bgúgudu ca!. ¹⁶Quebe be'e lataj nu benne' xudée' xua ca' lu xudau!. ¹⁷Nadxa bsédene' bénneache ca', dxenné':

—Lu xiche lá'azxa dxenná Dios: “Lizra' gaca na tu xu'u naga xuluchálajle Dios benne' zá'aque' xúguté xezre.” Le'e ba nunle lizra' ca tu lizre benne' gubán ca!.

¹⁸Na' benne' xíchaje' ca' chee' bxruze ca', ne benne' dxuluxuzájle' ca da nadxixruj bea Dios belenne', na' gulezú lawe' dxelexíluje' ájala gaca xelítete' Jesús lawe' da dxelezrebe' Le!. Ca'an guca lawe' da dxelexebane xúguté bénneache ca naca da dxuséde Jesús le!. ¹⁹Ca gula chizrela, Jesús bezé'e lu xezre.

Dxebizre xaga higo
(Mt. 21.20-22)

²⁰Ca gula zra xula che zílala, na' Jesús, ne benne' ca' dxusédene' belexedée' na!, na' belelé'ene' xaga higo na!, ba nabizre na dute' lue na. ²¹Nadxa xeajsá lazre Pedro, na' guzré' Jesús:

—Benne' wesede, gunná'xque xaga higo nigá da gulú'u na de!. Bache gubizre na.

22Jesús gunné:

—Le cheajlí lazre Dios. **23**Da li dxapa' le'e, che nútetezele nnale, xe_{le} xi'a nigá: “Cuasa lue' nigá, xeajchú'u lu nísadau”, ne che quebe dxun chupa lázrele, na' chéajlele waca da ba gunnale, na' gácaqueze na. **24**Chee_{le} na' dxapa' le'e, xúguté da nábale Dios gate dxuchálajle Le', che chéajlele ba guzile na, ca'an gácaqueze. **25**Gate na' dxuchálajlele Dios, che dxezrá'ale nu benne', le gunite lau chee_{le} bénnea' chee_{le} cá'anqueze Xrale zue_{le} xabáa gunite lawe_{le} dul-la da nabágale. **26**Che quebe gunite laule chee_{le} bénnea', Xrale zue_{le} xabáa quebe gunite lawe_{le} dul-la da nabágale.

Ca naca xel-la dxenná bea da napa Jesús

(Mt. 21.23-27; Lc. 20.1-8)

27Nadxa belexezrine_{le} xezre Jerusalén, na' ca dxedá Jesús le_{le}'aj xudau', na' gulebiga lau Le_{le}' benne' xíchaje_{le} ca' chee_{le} bxruze ca', ne benne' dxuluxuzájle_{le} da nadxixruj bea Dios, ne benne' gula ca!. **28**Na' benne' caní gulenábene_{le} Jesús:

—¿Bizra xel-la dxenná bea napu' dxunu' da caní? ¿Nuzra bennna lue_{le} xel-la dxenná bea nigá?

29Na' beche_{le} Jesús:

—Cá'anqueze neda' d_e tu da nábeda' le'e. Che xechébele chia!, nadxa xapa' le'e ca naca xel-la dxenná bea da napa' dxuna' da caní. **30**¿Nuzra gusel-la Juan bchue_{le} bénneache nisa? ¿Dios che bénneache? Le xechébe na'a.

31Nadxa gulezú lau benne' ca' dxuluchálaje_{le} le_{le}'e, dxelé ljwezre_{le}:

—Che x_edxu Le_{le}', Dios gusel-le_{le}' le_{le}', na' nnáqueze_{le}: “¿Bizr chee_{le} na' quebe guxéajlele chee_{le}? ” **32**Che nnad xu bénneache gulesel-le_{le}' le_{le}', dxal-la' zrébedxu da xelún benne' xezre ca'.

Caní gulenné_{le} lawe_{le}' da xúguté benne' xezre nigá dxeléajle_{le}'e guca Juan benne' bchálaje_{le}' waláz chee_{le} Dios. **33**Ca'an guca, gulenná benne' ca', dxelé_{le}'e Jesús:

—Quebe nézentu!.

Nadxa gunná Jesús, dxelé_{le}'e le_{le}:

—Cá'anqueze neda' quebe nnia' ca naca xel-la dxenná bea da napa' dxuna' da caní.

Da dxulé'e na ca naca chee benne' wən zrin quebe zaj naque' xrlátaje
(Mt. 21.33-46; Lc. 20.9-19)

12 ¹Nadxa guzú lau Jesús dxuchálajle' benne' ca' tu da dxulé'e na. Dxé'e le':

—Zua tu benne' bde'e lba uva ca' lu xezr la xu chee', na' bñene' le'aj chee na. Bené' tu xiaj lutju naga guchuchuje' uva ca', ne bñene' tu bdupa' naga cue' benne' guxúe' da caní.

'Nadxa bdee' xezr la xu chee' na' lu na' benne' wən zrin ca' chee xelune' la'a lina chee na, na' guzé'e zéaje' xezre zitu!. ²Ca gula zra chee lina, na' gusel-le' tu bi wən zrin chee' cheajxezri'ibe' lu na' benne' wən zrin ca' ca naca lina da dxal-la' xezí' benne' xranbe!. ³Na' benne' wən zrin ca' gulel-le'-be', ne buluzalje'-be', na' belexesel-le'-be' dáchezebe!. ⁴Nadxa xránabe' gusel-le' bi wən zrin xula, na' bi nigá belú'e-be' xiaj, ne gulelé'e xíchajbe', ne bulucháchalene'-be!. ⁵Na' xránabe' na' gusel-le' xetube', na' bi nigá belútete' benne' ca' lebe!. Ca gudé na' xránabe' gusel-le' bi zandxa bi xula, na' cá'anqueze beltí'e bál-labe', ne belútete' xebál-labe'.

⁶'Xránabe' zua tu zrí'ine' bi biu, bi nazrí'ile'ene', na' naga bzébete gusel-le' zrí'ine' nigá, dxenné' lu xichaj lázrdawé!: Dxal-la' xelape' ba lá'ana zrí'ina!. ⁷Benne' wən zrin ca' gulenné', dxelé ljwezre: "Bi nigá queque cheebe' xezr la xu nigá. Gútetedxu-be' na'a, na' dxí'u xegá'analedxu da nigá." ⁸Ca'an guca, gulel-le'-be', ne belútete'-be', na' gulebáaje' bel-la' dxen cheebe' lu xezr la xu na'!

⁹Nadxa Jesús gunábene' benne' xudau' ca':

—¿Ajazra gun xrane xezr la xu nigá? Walé'e, na' gútete' benne' wən zrin ca', na' gudée' xezr la xu chee' lu na' benne' xula ca!. ¹⁰Ba blábale da naxúaj na lu xiche chee Dios. Dxenná na:

Xiaj na' da quebe buluchine benne' wən xu'u,
 xiaj na' naca na'a xiaj blau chee xu'u.

¹¹ Da nigá bñen Xránadxu, na' dxexebánedxu chee na.

¹²Nadxa gulaca lazre' xelet-le' Jesús lawe' da zaj nézene' bchálaje' da dxulé'e nigá chee gulé'ene' ca zaj naca le'. Quebe bi gulune' lawe' da gulezrebe' bi xelún benne' xezre ca'. Chee le na' bulusane' Jesús, besí'aque'.

Da bchalaj Jesús chee da dxuchizruj xu'u lawe'

(Mt. 22.15-22; Lc. 20.20-26)

¹³Ca gudé na' gulesel-le' lau Jesús bal-la benne' xudau' fariseo, ne benne' zaj de'e Herodes chee gulebáaje' Le' dizra'

cheē xelezéquenē' xelawē' Lē' zria. ¹⁴Benne' caní belelē̄'e lau Jesús, na' gulé̄'e Lē':

—Benne' wesede, ba nézentu' ca dxennáu' da li, ne quebe dxezí'u ca da dxelennaze bénneache, lawe' da quebe dxenná'u Lue' ca zaj naca cúzreze bénneache. Da li naca ca dxusédenu' bénneache da naca cheē Dios. ¿Dxunna da nadxixruj bea Dios lataj quízrujdxu da dxuchizruj benne' dxenná bea Roma dxi'u, che cabí? ¿Dxal-la' quízrujdxu, che quebe quízrujdxu?

¹⁵ Jesú̄s dxéquebe'ene' quegá du lazrē' dxelenábene' Lē' da nigá, na' guzrē' lē:

—¿Bizr cheē na' dxebéajle neda' dizra'? Le dajguá nigá tu dumí da dxízrujle cheē le'eda' na.

¹⁶Na' bedajlegüé̄'e na, na' ca ble'e Jesú̄s lē na, na' gunábene' lē:

—¿Nu lau da' dumí nigá, ne nu la naxúaj na nigá?

Na' gulé̄'e Lē':

—Cheē benne' dxenná bea Roma.

¹⁷Nadxa Jesú̄s guzrē' benne' ca'!

—Le gunezruj cheē benne' dxenná bea Roma da naca cheē, na' le gunezruj cheē Dios da naca cheē Dios.

Na' belexebánenē' ca naca da bchalaj Jesú̄s.

Da bchalaj Jesú̄s ca xelexebán benne' gate

(Mt. 22.23-33; Lc. 20.27-40)

¹⁸Nadxa belezrín lau Jesú̄s bal-la benne' xudau' saduceo. Benne' caní dxelenné̄' quebe xelexebán benne' gate. Ca'an guca, gulenábenē' Jesú̄s caní:

¹⁹—Benne' wesede, Moisés bzuajē' cheedxu da nadxixruj bea nigá: “Che tu benne' biu gatíē', ne xegá'ana zru'ulē', na' quebe nu zua bi cheē bénnea', na' benne' bichē' dxal-la' xequé̄'e nu'ula na' gute benne' cheē' cheē sua zri'ine bénnea' gutie!.”

²⁰Gulezrá' gazre benne' bichē'. Benne' nedxu bchaga na'abe', na' gótebe' quebe nu zri'inebe' zua. ²¹Na' benne' gudxupe' bequé̄'e nu'ula na', na' cá'anqueze gutiē' quebe nu zri'inē' zúaqueze. Cá'anqueze guca cheē benne' guxunne!. ²²Ca'an guca, benne' gazre caní gulezúalenē' nu'ula na', na' netuē' quebe nu zri'inē' guzúa. Naga xeajsete na gútetē nu'ula!. ²³Na'a xca', gate na' xelexebán benne' gate, ¿nula benne' biu caní gaquē' benne' cheē nu'ula na', lawe' da gulezúalē benne' gazre ca' lē?

24Nadxa Jesús guzre^l benne^l ca^l:

—Nanítele le'e lawe^l da quebe núnbeale da naxúaj na lu xiche chee^l Dios, ne quebe nézele ca naca xel-la waca chee^l Dios. **25**Gate na' xelexebán benne^l gate, québedxa xuluchaga ne'^le, ne québedxa xuluchaga na' bi nu'ula ca^l. Xelaque^l ca zaj naca gubáz chee^l xabáa. **26**Na'a, ca naca chee^l benne^l gate che xelexeban^l, ¿quebe ne gulábale ca da naxúaj na lu xiche chee^l Moisés ca gunná Dios gate na' bchálajlene^l Moisés tu lu xágadau^l da dxala xi^l? Gunná Dios caní: “Neda^l naca^l Dios chee^l Abraham, ne chee^l Isaac, ne chee^l Jacob.” **27**Dios naque^l Dios, quegá chee^l benne^l gate ca^l. Naque^l Dios chee^l benne^l ban ca^l. Ca'an naca, álega nanítele le'e.

Da nadxixruj bea Dios da naca blau

(Mt. 22.34-40)

28Na' zéqueze tu benne^l dxuxuzájle^l da nadxixruj bea Dios, na^l benne^l da dxuchalaj Jesús, ne nézene^l bzri^le dizra^l chawel, na^l gunábene^l Le^l:

—¿Bizra da nadxixruj be'e Dios naca na da blaudxa?

29Na' Jesús guzre^l le^l:

—Da bdxixruj be^le da naca na da blaudxa ca xígute^l dxenná na caní: Le xene benne^l Israel. Xránadxu Dios tuze naque^l.

30Bzri^li Xranu^l Dios du lazru^l, ne nen dut^le bénne^ldu xu'u, ne nen dut^le xichaj lázrdau, ne nen dut^le xel-la wal-la da napu^l. Da nigá naca da nadxixruj bea da blaudxa, **31**na^l da nadxixruj bea gudxupe^l nácaqueze na ca le^l na, da dxenná na caní: Bzri^li benne^l xula ca nazrí^li cuinu^l. Quebe zua xetú da nadxixruj bea da naca blaudxa ca da chupa caní.

32Nadxa gunná bénnea^l dxuxuzájle^l da nadxixruj bea Dios, dxe^le Jesús:

—Ca'an xanne naca ca bechebu^l, Benne^l dxusede. Da li naca ca dxennáu^l. Zua tuze Dios, ne quebe nu zua xetú ca Le^l, **33**na^l che zri^lidxu Dios du lázredxu, ne nen dut^le xichaj lázrdaudxu, ne nen dut^le bénne^ldu xú'udxu, ne nen dut^le xel-la wal-la da nápadxu, ne che zri^lidxu benne^l xula ca nazrí^li cuínadxu, da caní zaj zácadxa na ca xígute^l bę xixre^l ca^l dxútedxu-ba^l lau Dios, ne ca xígute^l da dxuzézxedxu lu cugu chee^l Dios.

34Nadxa Jesús, ca benne^l bchálaje^l chawel, na^l guzre^l le^l:

—Xeláteze ne de^l na chee^l nna bea Dios xichaj lázrdau.

Na^l québedxa nu bexazre nábene^l Le^l dizra^l ca^l.

¿Nu zrí'ine' naca Cristo?
(Mt. 22.41-46; Lc. 20.41-44)

35 Jesúz dxusédene! benne! ca' lu xudau!, na' gunné!

—Bizr cheé na' dxelenná benne! dxuluxuzájleé da nadixruj bea Dios naca Cristo zri'ine David? **36** David ná'queze ca bzéajni'i Be' Lá'azxa leé, gunné:

Xránadxu Dios guzreé Xrana!:

“Gudxé'e chalá'a xabela chia',
 ca zrin zra ba nuzúa! benne! dxeledábagueé lue!,
 cheé na be'enu! leé.”

37 Che David ná'queze dxenné: “Xrana”, ¿ájala cheé na'
 naqueé zrí'ineé?

Benne! zan ca' du lazreé buluzé nagueé cheé!

**Jesúz dxulé'ene zaj nachixre benne! ca' dxuluxuzájleé da
 nadixruj bea Dios**

(Mt. 23.1-36; Lc. 11.37-54; 20.45-47)

38 Ca dxuseé Jesúz benne! ca', na' gunné:

—Le gapa chi'i cuínale cheé benne! ca'an dxuluxuzájleé da nadixruj bea Dios. Benne! caní dxeledáneneé dxelácueé zra laneé tunna, ne dxeledáneneé xulugapa bénneache leé diuzre nen dizra! ba lá'ana lau bénneache ca'. **39** Benne! caní dxeledáneneé dxelebéé lataj blau lu xu'u naga dxelezraga benne! dxelúe lá'aneé Dios, ne dxeledáneneé dxelebéé lataj blau naga dxelawé xrcheé. **40** Benne! caní dxelegüeé lizre xrlataj nu'ula ca' ba gulate benne! cheé!, na' cheé xululéé cuineé ca benne! xrlátaje, dxeluneé xel-la dxuluwizraj Dios tunna. Leé zaj nabágadxeé zria.

Dumí da gulú'u nu'ula xache' ba gute benne! chie'
(Lc. 21.1-4)

41 Tu lasa gate na' dxeé Jesúz lu xudau! cuita naga dxelegúé dumí, na' dxenné ca dxelún benne! ca' dxelegúé dumí, ne ca dxelún benne! gunní'a ca', dxelegúé dumí zren. **42** Ca'an guca, bzrin tu nu'ula xache' ba gute benne! chieé!, na' gulué chupa dumí lásedau! da quebe zaj zácate can. **43** Nadxa gunné Jesúz benne! ca'an dxusédene, na' guzreé leé:

—Da li dxapa' le'e, nu'ula xache' nigá bnézrujdxé ca xúgute benne! ca'an gulegúé dumí. **44** Xúgute benne! ca' gulegúé da

québedxa dxelechínne¹. Nu'ula xache' nigá gulu'² ca naca da nape', da nunte gawe'.

Dxuchalaj Jesús ca gaca gate xrinnaj xudau'
(Mt. 24.1-2; Lc. 21.5-6)

13 ¹Gate bedxúaaj Jesús lu xudau', na' tu benne'
dxusédene³ guzre⁴ Le':

—Benne' Wesede, gunná'xque ca zren naca xudau', ne xiaj xrtante caní.

²Bechebe Jesús:

—¿Dxelé'enu' na'a ca zren naca xudau' nigá? Québedxa xegá'ana tu xiaj cuzru ljwezre nigá. Ca naca xudau' nigá wabía xí'queze na.

Da xelunna bea na gate cheajsé cheē xezr la xu nigá
(Mt. 24.3-28; Lc. 21.7-24; 17.22-24)

³Nadxa xjaque⁵ lu xi'a cheē xaga olivo ca', da zua na chalá'a ca li dxa xu'u xudau'. Gate dxe' Jesús ga na', na' Pedro, ne Jacobo, ne Juan, ne Andrés gulé⁶ Jesús leze⁷:

⁴—Dxaca lázrentu' gulé'enu' netu' bata gaca caní. ¿Bizra da ca' xelunna bea na gaca xúgute da caní?

⁵Na' bechebe Jesús:

—Le gapa chi'i cuínale cheē quebe nu si xé le'e, ⁶lawe' da xeletá' benne' zante⁸ xelún lu'a neda', welenné⁹ zaj naque¹⁰ Cristo, na' welezí xé'e benne' zante.

⁷Le'e, gate xénele gaca wedil-la, ne ba dxaca wedil-la, quebe zrébele. Cá'queze dxal-la' gaca na, san quegá ne zrin zra cheajsé cheē na, ⁸lawe' da xeledíl-lalé benne' tu xezr la xu benne' xetú xezr la xu, na' tu xezre benne' tél-lalé na xetú xezre. Wazrú' zánete¹¹ xezre, ne wata' gubina', ne wadxé'e na zraga bénneache. Da caní zaj naca na naga su lauze ca naca da xelezaca zi' bénneache.

⁹Le guxúe cuínale lawe' da xuludée' le'e lu na' benne' xu'u lawe', na' xuluzalje¹² le'e lu xu'u naga dxulucá'ana szrene¹³ Dios. Xuludée' le'e lau benne' xu'u lawe' ca', ne lau benne' dxelenná be'e lawe' da nácale chia' neda'. Gate ca'an gaca, na' guchálajle chia' neda' lau benne' ca!. ¹⁰Nédxudxa ca zrin zra cheajsé cheē na, dizra' chawé' chia' gaca lban cheē na lau bénneache zaj zré'e xúgute xezr la xu. ¹¹Gate xeleché'e le'e cheē xuludée' le'e lu na' benne' xu'u lawe' ca', quebe cue'le gunne xue bi nnale,

ne quebe quilaj lázrele ájala guchálajle. Nnele ca da gunna Dios le'e zra na' lawe' da quegá le'eze nnele, san Be' Lá'azxa, Le' nme'. ¹²Ca xelún bénneache lu zra na', xuludéé' bi biche' ca' lu na' benne' xelútie' leb'e!. Cá'anqueze xelún xruze xrna' ca', xuludéé' zrí'inequeze!. Na' zrí'ine' ca' weledábagabe' xruze xrnabe', ne xelunbe' xelátie!. ¹³Xúgute bénneache xelezré'e le'e lawe' da nácale chia' neda!. Bénnea' ze tipe' ca zrindxa zra cheajsé chee na, la bénnea!.

¹⁴Daniel, bénnea' bchálaje' waláz chee Dios bzuaje' ca naca chee da sban da guzría xi na. Gate lé'ele le'e zria da nigá lataj lá'azxa naga quebe dxal-la' cuía na, nadxa benne' zaj zre'e xezre ca' zaj nababa xezr la xu Judea dxal-la' xuluzrúnnuje', ne chjaque' lu xi'a zren. (Benne' dxulabé' da nigá dxal-la' cheajní'ine' da naca chee na.) ¹⁵Nu benne' zria chju'u lizre' lu zra na' quebe dxal-la' xexétaje' chee bi xebéaje' lu xu'u. ¹⁶Benne' ze le'e xixre' quebe dxal-la' xezrine' lizre' chee xequé'e zra lane'. Dxal-la' xuluzrúnnujte benne' caní. ¹⁷Baxache' xelaca nu'ula zaj zue' zi'i, ne nu'ula ca' zaj nuxre' bidu dxe'ene lu zra na!. ¹⁸Le naba lau Dios chee quebe gaca beu' zaga gate na' dxal-la' guzrúnnuje, ¹⁹lawe' da xelezaca zidxa bénneache lu zra ca'an ca da quebe ne xelezácate', gulala ben Xránadxu Dios xezr la xu nigá, ne québedxa xelezácadxe' ca!. ²⁰Che Xránadxu Dios quebe guzáchie' zra ca', québedxa nu láqueze', san ba bzachie' zra ca'an lawe' da nazrí'ine' bi chee' ca!, bi ca' ba gucá'a Le'!

²¹'Lu zra na', che nu benne' dxé'e le'e: "Le na' xque, nigá sua Cristo", u che nne': "Le na' xque, na' ze!", quebe chéajlele chee'. ²²Welelá' benne' xelezí xe'e, benne' xelune' lu'a Cristo, ne xelune' lu'a xel-la waca chee xabáa chee xelezí xe'e bi ca' ba gucá'a Dios che xelezéquene'. ²³Le sua le'e ban lazre!. Neda! ba gucha' le'e xúgute nédxute ca gaca na.

Ca gaca gate xida Benne' Gulje' Bénneache

(Mt. 24.29-35, 42-44; Lc. 21.25-36)

²⁴Nadxa gunná Jesús:

—Lu zra ca', gate te zra chee xel-la zi' caní, na' chul-la gubizra, ne québedxa gusení' beu!. ²⁵Belaj ca' xelexrui na zran xabáa, na' ca da zaj nalá' zaj ze tipa zran xabáa welezrízete na. ²⁶Ca nadxa xelel'é'ene' neda!, Benne' Gulje' Bénneache, za'a lu beuj bza, napa' xel-la waca zren, ne da xabáa chia!. ²⁷Na' la sél-

latea' gubáz cheē xabáa chia' ca' cheē xuluchague' benne' ca' gunníá', benne' zaj zre'le dapa saca cheē xezr la xu nigá, benne' zitu' zá'aca nila, zá'aca na'la.

28'Le gusede ca naca da dxulé'e na ca naca cheē xaga higo. Gate na' dxelexedxé'ene zruze na, ne zá'aca xrlegue na, na' ba nézele za beu' la. **29**Cá'anqueze, gate na' lé'ele ba dxelaca da caní, nézele ba zua gáguze zra cheajsé na, ne gácaté na.

30Da li dxapa' le'e, xúgute da caní gaca na nédxudxa ca xelate bénneache zaj zre'le lu zra na!. **31**Xabáa ne xezr la xu nigá wadé cheē na. Xrtizra' nigá quebe te na ca'anze, san waca li na.

32'Ca naca cheē zra na', ne cheē beu' na' quegá nu neze bata gaca na. Quebe zaj neze gubáz cheē xabáa, ne Zrí'inequeze Dios quebe nézene!. Tuze Xradxu Dios nézene!.

33'Cheē lę na', le sua le'e ban lazre!. Le guxúe, ne le guchálajlę Dios lawe' da quebe nézele bátala zrin zra na!. **34**Gaca na ca guca cheē tu benne' biu, benne' guzé'e zéaje' zitu!. Gate na' za dxúaje' xu'u, na' dxudée' da nape' lu na' bi wen zrin cheē ca', ne dxunézruje' tu tube' zrin da xelunbe', ne dxusebague' benne' ze' dxa xu'u guxúe xánnie!. **35**Cheē lę na', le sua le'e ban lazre' lawe' da quebe nézele le'e bátala xelá' xrane xu'u, che dxe xrínneze, che dxela, che ca cuezre xjeaj, che che zílala, **36**ga gaze xelé'e chadí dute, na' cheajxraque' le'e dxásele. **37**Ca da dxennía!, dxapa' le'e, dxapa' xúgute benne!: ¡Le sua ban lazre!!

Dxelexegá'anę' dizra' cheē xeleł-le' Jesús (Mt. 26.1-5; Lc. 22.1-2; Jn. 11.45-53)

14 **1**Xechupa zra za zrin cheē xelune' laní cheē xulusá lazre' ca naca da ben Dios gate na' bebéaje' benne' Israel ca' lu xezr la xu Egipto, laní na' dxelawę' xeta xtila da quebe nachixre cua zichaj cheē na. Na' benne' xíchaje' ca' cheē bxruze ca', ne benne' dxuluxuzájle' da nadxixruj bea Dios belilaj lazre' ájala xelune' cheē xeleł-le' Jesús bagácheze cheē xelútie' Le!. **2**Na' gulenné':

—Quegá gundxu na lu laní, cheē quebe dxe'ena zraga bénneache.

Tu nu'ula dxegüé'e da za xichaj Jesús (Mt. 26.6-13; Jn. 12.1-8)

3Zua Jesús lu xezre Betania, lu lizre tu benne' le' Simón, benne' guzré'e we' guzru!. Dxácate zaj dxe'ę dxelawę' na', na'

bzrin tu nu'ula nu'le tu da dau' da naca na xiaj xrtan da nazí le na alabastro, ne nazrate na da za da dxelá zixre cheē xiaj nardo, da zácale' e na. Na' gulé'e da dau' na', ne blálaje' da za na' xichaj Jesús. ⁴Bal-la benne' ca', benne' zaj zre' e na', belezré'e, na' gulenné', dxelé ljwezre':

—¿Bizr cheē na' ben ditaj nu'ula nigá da za na'? ⁵Waca ta'u da na' cheē sídxadxu ca lázrujdxu cheē tu iza, cheē gácalēdxu benne' xache' ca!. Na' guledil-le' nu'ula!.

⁶Na' Jesús guzre' le':

—Quebe xēle nu'ula nigá ca!. ¿Bizr cheē na' dxunle le' zede? Ca naca da ben nu'ula nigá chia' neda' naca na da cháwele' e. ⁷Benne' xache' ca' tu zrázqueze' ládujla le'e. Waca gunle benne' ca' chawé' gate dxaca lázrele, san neda' quegá tu súaleza' le'e. ⁸Nu'ula nigá bñené' ca da guzéquené', gulu'e da za bel-la' dxen chia' nédxula cheē zra gate gachia' lu xédxu ba. ⁹Da li dxapa' le'e, gáteteze na' gaca lban cheē dizra' chawé' chia' lu xúgute xézre zaj nnita xézr la xu nigá, cá'anqueze zrálajqueze ca naca da ben nu'ula nigá, cheē xulusá lazre' cheē!

**Judas dxexegá'ane' dizra' gudée' Jesús lu na' benne' ca'
dxeledábague' Le'**
(Mt. 26.14-16; Lc. 22.3-6)

¹⁰Nadxa Judas Iscariote, tu benne' chazrinnu ca' dxuséde Jesús, guxíaje' xeajchálajlene' benne' xíchaje ca' chee bxruze ca' cheē xelexegá'ane' dizra' ájala guné' gudée' Jesús lu na' benne' ca!. ¹¹Ca belén benne' ca' ca gunná Judas, gulebélé' ene', na' gulechebe lazre' xulunézruje' le' dumí. Nadxa Judas guzú lawe' dxexílaje' ájala gudée' Jesús lu na' benne' ca!.

Da dxágudxu cheē gusá lázredxu ca gute Jesús
(Mt. 26.17-29; Lc. 22.7-23; Jn. 13.21-30; 1 Co. 11.23-26)

¹²Zra nedxu cheē laní gate dxelawé' xeta xtila da quebe nachixre cua zichaj cheē na, ne dxelutie' zrla'dau' cheē Laní Pascua, gate na' dxulusá lazre' ca guca gate bebéaj Dios benne' Israel ca' lu xezr la xu Egipto, na' benne' ca' dxuséde Jesús buluchébe' Le':

—¿Gazra dxaca lazru' chéajntu' cheajcuézentu' da gágudxu Laní Pascua?

¹³Nadxa Jesús gusel-le' chupa benne' ca' dxusédené!. Dxé'e le':

—Le chjaca lu xezre Jerusalén, na' cheajxrácale tu benne'
biu ze nu'lé tu dxe'e nisa. Le chjácalene¹⁴, na' naga xexu'e, xe
benne' xrane xu'u na': “Benne' Weseđe cheđdxu dxenné¹⁵: ¿Gazra
zua xu'u naga guna' Laní Pascua, chee gawa' tu zren nen benne'
ca' dxusédeda?”¹⁶ Nadxa gulé'ené le'e tu xu'u zren da naca na
gudxupe' cuía sibe da bache nabeza na. Na' gucuézale da gágudxu.

¹⁶Nadxa benne' ca' dxusédene¹⁷ belexedxúaje¹⁸ gusá'aqué¹⁹,
na' belezrine²⁰ xezre Jerusalén. Na' guca xígute ca da ba guzre
Jesús le', na' bulucueze²¹ da xelawe²² lu Laní Pascua.

¹⁷Ca gula chizrela, na' bzrin Jesús nen benne' chazrinnu ca'
dxusédene²³. ¹⁸Na' ca zaj dxe'e dxelawé²⁴, na' gunná Jesús, dxe'e le²⁵:

—Da li dxapa²⁶ le'e, tu benne' ládujla le'e, benne' dxawé²⁷ tu
zren nen neda', gudé²⁸ neda' lu na' benne' ca' dxeledábague²⁹ neda'!

¹⁹Nadxa benne' ca' gulezúa xácheze³⁰, ne gulezú lawe³¹
dxuluchébe³² Jesús tu tué³³:

—¿Neda' xca?

Na' xetúe³⁴ cá'anqueze guzré³⁵ Le³⁶:

—¿Neda' xca?

²⁰Nadxa bechebe Jesús, dxe'e le³⁷:

—Tu benne' ládujla le'e chazrinnule, benne' dxawé³⁸ tu
zren nen neda' lu xé'ena nigá. ²¹Da li gatia³⁹ neda', Benne'
Gulje⁴⁰ Bénneache, ca da naxúaj na chia⁴¹ lu xiche chee Dios.
Baxache⁴² naca chee benne' na' gudé⁴³ neda' lu na' benne' ca'
dxeledábague⁴⁴ neda'. Cháwedxa gaca chee bénnea⁴⁵ la ca gúlaje⁴⁶.

²²Dxácate⁴⁷ zaj zre'e dxelawé⁴⁸, na' gucá'a Jesús xeta xtila, ne
guzré⁴⁹ Dios: “Xcalenu⁵⁰.” Ca gudé bzúzruje⁵¹ na, na' bnézruje⁵² na
chee benne' ca', ne guzré⁵³ le⁵⁴:

—Le gagu na. Da nigá dxulé'e na ca gaca chee bel-la⁵⁵ dxen chia!

²³Nadxa guqué⁵⁶ tu da dxé'ajdxu, ne ca gudé guzré⁵⁷ Dios:
“Xcalenu⁵⁸”, na' bnézruje⁵⁹ na benne' ca', na' xígute⁶⁰ gulé'aje⁶¹
late⁶² weaj da na!. ²⁴Nadxa Jesús guzré⁶³ le⁶⁴:

—Da nigá zéaje na dxen chia⁶⁵ da dxucá'ana chawe na xel-la
wezría cube. Dxen chia⁶⁶ nigá lalaj na né chee benne' zan. ²⁵Da
li dxapa⁶⁷ le'e, québedxa xí'aja⁶⁸ xrise uva caní ca zrindxa zra
gate na⁶⁹ xí'aja⁷⁰ da cube naga dxenná bea Dios xabáa.

Dxulé'e Jesús nna Pedro quebe núnbe'e Jesús

(Mt. 26.30-35; Lc. 22.31-34; Jn. 13.36-38)

²⁶Ca gudé belul-le⁷¹ da gaca ba Dios, na' belegüiene⁷² lu Xí'a
Xaga Olivo Ca!. ²⁷Nadxa gunná Jesús, dxe'e le⁷³:

—Xúgutele le'e gusán lázrele neda' na'a xela lawe' da naxúaj na lu xiche chee Dios, dxenné!: "Gutia' benne' dxuxué' zrila' ca', na' zrila' ca' welase dínnajba!" ²⁸Gate te xebana' lu xedxu ba, wexá'a neda' nédxula ca le'e naga nababa Galilea.

²⁹Nadxa Pedro guzré! Jesús:

—Láqueze xúgute benne' caní xulusán lazre! Lue!, neda' québequeze guna' ca!.

³⁰Jesús guzré! le':

—Da li dxapa' lue!, lu xela nigaze, nédxula ca za cuezre xjeaj chupa lasa, nnau' chunna lasa quebe núnbe'u neda'.

³¹Na' dxennáqueze Pedro na', gunné!:

—Láqueze gatia' tu zren nen Lue!, québequeze nnia' quebe núnbe'a Lue!.

Cá'anqueze gulenná xúgute!.

Jesús dxuchálajlene! Dios tu lataj nazí le na Getsemaní

(Mt. 26.36-46; Lc. 22.39-46)

³²Nadxa belezrine! tu lataj naga nazí le na Getsemaní, na' gunná Jesús, dxe'e benne' ca' dxusédene!:

—Le cueza nigá dxácaté cha'a cheajchálajlena! Dios.

³³Nadxa Jesús guché'e Pedro, ne Jacobo, ne Juan, na' guzú lau dxezúa xáche'le'e. ³⁴Na' dxe'e benne' ca', dxenné!:

—Ba dxunte na watia' lawe' da sua xáche'le'a. Le xegá'ana le'e nigá, ne le sua ban lazre!.

³⁵Nadxa Jesús guzé'e zéaje! xelate! ca na'la, na' guzúe! sudxú'ala, gunabe! Dios che gaca, quebe té! xel-la zi! ca da dxal-la' saque! lu zra na!. ³⁶Ca dxuchálajlené! Dios na', gunné!:

—Xrae, xúgute wazéquenu' Lue!. Bselá neda' chee quebe saca zi'a lu da caní. Quebe gaca ca dxaca lázreza' neda', san ca dxaca lazru' Lue' gaca na.

³⁷Nadxa bezrine! naga zaj zra' benne' ca'an dxusédene!, ne xeajxraque! le! dxelásie!. Na' Jesús guzré! Pedro:

—Simón, ¿dxásequezu' nigá? ¿Quebe guzéquenu' gusebán lazru' tu chí'idau'ze? ³⁸Le sua ban lazre!, ne le guchálajlé Dios chee quebe gun zréaje da xriwe' le'e. Da li, lu xichaj lázrdaule dxaca lázrele gunle da xrlátaje, san lu bela' dxen cheele dxate ni'a na'le.

³⁹Nadxa Jesús guxíaje! da xula zeajchálajlené! Dios, na' tuze ca dxenné!. ⁴⁰Nadxa ca bezrine!, xecha lasa xeajxraque! benne' ca'an dxusédene!, dxelásie! lawe' da xu'u bchigala

xiaj lawe'. Benne' caní quebe belexezrela lazre' bi xelé'e Le'.
 41 Na' ca bezrín Jesús da guxunne' lasa, na' guzre' benne' ca':

—¡Le gase na'a, ne le xezí' lázre'! ¡Bache na! ¡Ba bzrin zra tea' neda', Benne' Gulje' Bénneache, lu na' benne' dul-la ca'!
 42 ¡Le chasa! ¡Le chu'u na'a! ¡Ba za benne' gudée' neda' lu na' benne' ca' dxeledábague' neda'!

Dxelel-le' Jesús

(Mt. 26.47-56; Lc. 22.47-53; Jn. 18.2-11)

43 Dxácate dxuchalaj Jesús caní, na' bzrin Judas, tu benne' nabábalene' benne' chazrinnu ca' dxusede Jesús, na' zjácale' benne' zan le', zaj nu'e xia nalá, ne xaga ca'. Zaj naque' benne' gulesel-la benne' xíchaje ca' chee bxruze ca', ne benne' ca' dxuluxuzájle'e da nadxixruj bea Dios, ne benne' gula sina ca'. 44 Judas, benne' dxudé'e' Jesús lu na' benne' ca' dxeledábague' Le', ba blé'ene' benne' ca' tu da gune' da gaca bea na nule' naca Jesús, gunné':

—Bénnea' gunupa', benne' na' quél-lale. Le xeché'e, ne le guxúe xanne' chee' quebe xelé'!

45 Na' ca bzrine' na', gubigue' lau Jesús, ne dxe'e Le':

—Benne' Wesede.

Na' bnupe' Le'. 46 Nadxa benne' ca' gulel-le' Jesús, ne belexeché'e Le' ba nadxéaje'.

47 Tu benne' dxune' Jesús tu zren guléaje' xia nalá chee', na' guchugue' naga tu bi wén zrin chee' bxruze blau. 48 Nadxa Jesús guzre' benne' ca':

—¿Bdxuajle le'e zale nen xia nalá, ne xaga ca' chee' quél-lale neda', dxugúnele neda' ca tu benne' gubán? 49 Xígute zra guzúa' neda' lárdujla le'e dxusédeda' le'e lu xudau', na' cabata' gudél-lale neda'. Da nigá dxaca na chee' gaca li ca da naxúaj na lu xiche chee' Dios.

50 Nadxa xígute benne' ca' dxusede Jesús bulusán lazre' Le'. Buluzrúnnuje'.

Dxuzrunnuj tu bi cuide'

51 Tu bi cuide', bi zéajlebe' Jesús, ne nácube' tu ladxe' laga, gulel-la benne' ca' lebe'. 52 Na' bsanbe' ladxe' laga da nácube', na' bzrúnnuje' gala xídezebe'.

Dxezrín Jesús lau benne' ca' chee xu'u lawe' blau chee judío ca'
 (Mt. 26.57-68; Lc. 22.54-55, 63-71; Jn. 18.12-14, 19-24)

⁵³Nadxa beleché'e Jesús lau bxruze blau, na' belezraga xúgute benne' xíchaje ca' chee bxruze ca' ga na', ne benne' gula sina ca', ne benne' ca' dxuluxuzájle'e da nadxixrúj bea Dios. ⁵⁴Pedro nawé' Jesús zítu'la, na' bsrine' chale'aj chee lízre bxruze blau, naga begá'ané' tu zren nen zruza ni'a na' benne' xu'u lawe' ca', dxuluxuché'e dxu'a xi'.

⁵⁵Na' bxruze blau, ne xúgute benne' chee xu'u lawe' blau chee judío ca' gulíl-laje' tu da gagu na zria Jesús chee xelezéquene' xuluzría xi'e Le' chee gatié', na' quebe bi belezrélene'. ⁵⁶Benne' zante belún lazre' chee Jesús. Quebe bedxúaj dizra' chee' tuze ca dxelenné' tue' ne xetúe'. ⁵⁷Bal-le' belase', na' gulagu zría Jesús da wén lazre', dxelenné':

—Netu' ba bénntu' chee', gunné': “Neda' guchínnaja' xudau' nigá da belún bénneache, na' ca gaca chunna zra xechisa' xetú xudau' da quebe xelún bénneache.”

⁵⁹Cá'anqueze quebe butil-le ca da dxelenné'.

⁶⁰Nadxa bxruze blau guxase' ládujla xúgute benne' ca', na' bchebe' Jesús:

—¿Québequeze bi dizra' dxuxuzri'u Lue'? ¿Bizra da nigá dxelenné' chiu' Lue'?

⁶¹Jesús guzúe' zrise, ne gútukeze bi dizra' buzri'e. Na' bxruze blau bchebe' Le' xecha lasa, dxenné':

—¿Nacu' Lue' Cristo, Zrilíne Dios Lá'azxa?

⁶²Na' gunná Jesús, dxe'e le':

—Awe', ca' naca!. Walé'ele neda', Benne' Gulje' Bénneache, dxe'a chálá'a xabelá chee Dios, nape' dute' xel-la waca. Walé'ele neda' zezá'a lu beuj bza.

⁶³Nadxa bxruze blau gucheze' zra lane', na' gunné':

—¿Núzradxa nachínedxu benne' xelagu zria Le'? ⁶⁴Le'e bache bénqueze ca dxenné' schanni' chee Dios. ¿Bi dxennale le'e xca'?

Xúgute benne' ca' gulenné':

—Nabía xi'e dxal-la gatié'.

⁶⁵Nadxa bal-la benne' ca' gulezú lawe' dxuluzré'e Le' zrene', na' bulucache' lau Jesús, ne buluzájle' Le'. Dxelenné':

—Gunné xa'a nuzra dxue Lue'.

Na' benne' zruza ni'a na' benne' xu'u lawe' belú'e lau Jesús.

Dxenná Pedro quebe núnbe'ę Jesúś
(Mt. 26.69-75; Lc. 22.56-62; Jn. 18.15-18, 25-27)

66 Pedro guzúę! lu chale'aj zrila, na' bzrin tu nu'ula wę̄n
 zrin cheē bxruze blau, 67 na' ca ble'ebe' Pedro dxe'ę dxu'a xi'
 dxuxuché'ę, na' gunná'abe' le', ne gúzrebe' le':

—Lue' dxedálequezu' Jesúś, benne' Nazaret na!.

68 Na' bechebe Pedro, dxenné'!:

—Quebe núnbe'a bénnea', ne quebe nezda' nu cheē na'
 dxuchálaju!.

Na' bedxúaj Pedro chale'aj naga dxelu'ę. Nadxa gudxezre
 xjeaj. 69 Nadxa nu'ula wę̄n zrin cheē bxruze blau na' gunná'abe'
 Pedro xecha lasa, na' gunabe', dxelébe' benne' ca' zaj zre'ę na':

—Benne' nigá naque' tuze benne' ca'an.

70 Pedro xecha lasa bzue' Jesúś chalá'ala. Xetú chí'idaū'
 benne' ca' zaj zre'ę na' gulé'ę Pedro xecha lasa:

—Da líqueze lue' nacu' tuze benne' ca'an lawe' da nacu'
 benne' cheē xezre ca' zaj nababa Galilea. Ca dxuchálaju' naca
 bea na da na'!

71 Nadxa Pedro guzú lawe' dxuzría xi' cuine'ę, ne ben
 chúchue' xrtizre', gunné'!:

—Quebe núnbe'a bénnea' dxennale le'e ca'!

72 Ca'an guca, gudxezre xjeaj da gudxupe' lasa. Nadxa Pedro
 xeajsá lazre' ca da guzre Jesúś le', gunné': “Nédxudxa ca za
 cuezre xjeaj chupa lasa, lue' nnau' chunna lasa quebe núnbe'u
 neda!” Na' ca xeajsá lazre' da nigá, gudxézrele'ę.

Dxezrín Jesúś lau Pilato
(Mt. 27.1-2, 11-14; Lc. 23.1-5; Jn. 18.28-38)

15 1 Ca guxaní' che zila, na' benne' xíchaje ca' cheē
 bxruze ca' belexedupe' nen benne' gula sina ca', ne
 benne' ca' dxuluxuzájle'ę da nadxixruj bea Dios, ne xúgute
 benne' cheē xu'u lawe' blau cheē judío ca'. Guleché'ę Jesúś
 nadxéaje', na' buludéę' Le' lu na' Pilato. 2 Pilato gunábene'
 Jesúś:

—¿Nacu' Lue' wenná bea cheē judío ca'?

Na' bechebe Jesúś:

—Ca' naca na, ca ba gunnáu' lue'.

3 Na' benne' xíchaje ca' cheē bxruze ca' gulawę' zria Jesúś
 da zante. 4 Nadxa Pilato gunábene' Jesúś xecha lasa:

—¿Quebe bi dizra' dxuzri'u? Gunná'xque ca da zánete da dxelawé' zria Lue'.

⁵Jesús quebe bi dizra' ca buzri'e. Ca' guca, bebánele'e Pilato.

Dxelichaj be'ẽ gate Jesús

(Mt. 27.15-31; Lc. 23.13-25; Jn. 18.38—19.16)

⁶Pilato zua tu da dxúnqueze' tu iza tu iza gate dxaca Laní Pascua. Dxusane' tu benne' xu'e lizre xia, núteteze benne' xelenaba bénneache ca' le'. ⁷Lu xu'u lizre xia na' xu'u tu benne' le' Barrabás, benne' nune' tu zren benne' ca' belutie' benne' ca', gate na' gudíl-lalene' benne' Roma ca!. ⁸Na' belezrín lau Pilato benne' xezre ca', ne gulezú lawe' dxelenabe' lau Pilato gune' ca dxúnqueze'. ⁹Na' bechebe Pilato:

—Dxaca lázrele le'e gusana' bénnea' naque' wenná bea cheejudío ca'?

¹⁰Caní gunná Pilato lawe' da dxeque be'ene' buludé'e benne' xíchaje ca' chee bxruze ca' Jesús lu ne'e lawe' da dxelaque' zre'e lazre' Le'. ¹¹Na' benne' xíchaje ca' chee bxruze ca' beleché'e benne' xezre ca', ne gulegú'u xel-le' le' chee xelexenabe' lau Pilato gusane' Barrabás. ¹²Nadxa Pilato gunábene' benne' ca':

—¿Bi dxaca lázrele le'e guna' chee bénnea' naque' wenná bea cheejudío ca'?

¹³Nadxa belexechebe', gulenné' zizraj:

—Bde'e xaga bégua.

¹⁴Na' Pilato bchebe' benne' ca':

—¿Bizra da calela nun benne?

Xecha lasa gulenné' zizraj:

—Bde'e xaga bégua.

¹⁵Nadxa Pilato bsane' Barrabás lawe' da dxaca lazre' xegá'ané' chawe' nen benne' xezre ca!. Na' ca gudé na' bsebague' benne' ca' xeline' Jesús tu xide, na' bdee' Le' lu na' benne' ca' chee xuludé'e Le' xaga bégua.

¹⁶Nadxa benne' dxjaqué' wedil-la guleché'e Jesús lu chale'aj xu'u lawe', na' bulutupe' xígute ljwezre' benne' dxjaqué' wedil-la lataj na!. ¹⁷Na' bulugácue' Jesús tu ladxe' bzawe, ne buluzríe' xíchaje' tu da zaj nune' nen zruze xaga xeché!. ¹⁸Nadxa gulezú lawe' dxelenné' zizraj:

—Gaca ba wenná bea cheejudío ca'!!

19 Na' belú'ë xichaj Jesús nen tu xia xtila, ne buluzré'ë Le' zrene!. Na' buluzú zribé! lawé!, dxelapse! Le' ba lá'ana. **20** Ca gudé bulucá'ana dítaje! Le' caní, na' belexegu'ë ladxe' bzawe, na' buluxugácue! Le' zra lá'anaqueze!. Nadxa belexebéaje! Le' chee chjaque! naga xuludé'ë Le' xaga bégua.

Dxuludé'ë Jesús xaga bégua

(Mt. 27.32-44; Lc. 23.26-43; Jn. 19.17-27)

21 Tu benne' chee xezre Cirene le' Simón, xra Alejandro, ne Rufo, zezé'e le'ë xixre!, na' ca bedée' na', na' bulusebague' le' gu'ë xaga bégua chee Jesús.

22 Guleché'ë Jesús tu lataj nazí le na Gólgota, da zéaje na "Lataj Chee Zrita Xichaj Benne' Gate." **23** Nadxa bulunézruje' Jesús xrise uva wal-la da nachixre da sla' chee mirra. Jesús quebe gu'ë na. **24** Nadxa buludé'ë Le' xaga bégua, na' benne' dxjaque' wedil-la gulebáaje' da gulé'e na nule' xelexale' zra lana Jesús, na' bila xelexúa tu tue!.

25 Guca che zílala gate na' buludé'ë Jesús xaga bégua. **26** Buludé'ë da naxúaj xichaj xaga bégua chee Jesús da dxulé'e na da nabague!, da naxúaj na caní: "Wenná Bea Chee Judío Ca!" **27** Cuita Jesús buludé'ë le'ë xaga bégua ca' chupa benne' gubán, tue' chalá'a xabela chee!, ne xetué' chalá'a xéglala chee!. **28** Ca'an guca, guca li ca da naxúaj na lu xiche chee Dios naga dxenné' caní: "Buluzue! Le' tu zren nen benne' wen da zrinnaj ca!"

29 Na' benne' dxeledé'e na' gulenné' schanni' chee Jesús, ne buluté' xíchaje!, dxelenné':

—Awe! Guchínnaju' Lue' xudau' cheentu', na' gate gaca chunna zra, na' xechisu' na. **30** Bselá cuinu' na'a, ne bexetaj le'ë xaga bégua na!

31 Cá'anqueze belún benne' xíchaje ca' chee bxruze ca', ne benne' dxuluxuzájle'ë da nadxixruij bea Dios. Belún le' chee Jesús, dxelé' ljwezre!:

—Benne' xula bselá benne, san Le' québequeze dxezéquene' guselá cuine!. **32** Lue!, Cristo, wenná bea chee benne' Israel, bexetaj le'ë xaga bégua na' chee le'entu', na' chéajlentu' chiu!.

Cá'anqueze belún benne' ca' zaj de'e le'ë xaga bégua ca' tu zren nen Jesús, gulenné' schanni' chee!.

Dxate Jesús

(Mt. 27.45-56; Lc. 23.44-49; Jn. 19.28-30)

33 Ca bzrin wagubizra, na' guchul-la dute lu xézr la xu nigá tu chi'i wal-la gula. **34** Ca gudé na', na' gunná Jesús zizraj:

—Eloí, Eloí, ¿lama sabactani?

Da nigá zéaje na: “Dios chia!, Dios chia!, ¿bizr chee na' nusanu' neda!”?

³⁵Bal-la benne' ca' zaj zre'e na' belenne' na, na' gulenné!:

—Le xene. Dxenné! Elías, bénnea! bchálaje! waláz chee Dios.

³⁶Nadxa tu benne' guzá chégüe', na' xeajlá'awaje' lu xrise uva zichaj tu da dxezrupe na nisa, na' bzue' na lawe' tu xia xtila da bcuene' dxu'a Jesús chee xilaje', na' gunná benne' nigá:

—Cuézad xu. Guxúexqued xu che wida Elías chee xulétaje' Le!.

³⁷Nadxa Jesús gudxezre xe'e, na' gútete!. ³⁸Ca ná'queze gudxeza ladxe' da ze lu xudau', guca na chípala. Gucá'a na dxa'la, bedxúajte na zri'la. ³⁹Na' benne' dxenná be'e lu wedilla, benne' ze' iau Jesús, gate na' blé'ene' ca gudxezre xe'e, ne ca guca gútete', na' gunné!:

—Da líqueze benne' nigá guque' Zri'ine Dios.

⁴⁰Cá'anqueze zaj ze na' bal-la nu'ula dxelenné'e zítu'la. Ládujla nu'ula caní zaj ze María Magdalena, ne Salomé, ne María, xrna Jacobo cuide' ne José. ⁴¹Nu'ula caní gusá'acaléne' Jesús, ne gulácaléne' Le' gate na' gudé' naga nababa Galilea. Cá'anqueze zaj ze na' zánedxa nu'ula xula, nu'ula ca' belezrine' Jerusalén tu zren nen Jesús.

Dxulucache' Jesús lu xedxu ba

(Mt. 27.57-61; Lc. 23.50-56; Jn. 19.38-42)

⁴²⁻⁴³Ca za chizrela bzrin José, benne' Arimatea ga na!. Benne' nigá naque' benne' blau ládujla benne' ca' chee xu'u lawe' blau chee judío ca!. Cá'anqueze le' dxebeze' zra la! Dios chee nna be'e. Lawe' da naca zra dxulucueze', zra nedxu chee zra dxulupá'ane', du lazre' guxú'e lau Pilato, na' gunabe' si'e lataj xexu'e Jesús. ⁴⁴Bebánele'e Pilato ca bénne' ba gute Jesús, na' gunné! benne' dxenná be'e lu wedil-la na' chee gunabe' che ba guca ca!. ⁴⁵Gate bénnea! dxenná be'e lu wedilla gunné! ca'an guca, nadxa Pilato bnézruje' José lataj bexu'e Jesús. ⁴⁶Nadxa José guzi'e tu ladxe' xtila laga, na' bulétaje' Jesús, ne bulazre' Le' ladxe' xtila na!. Na' gúxrue' Jesús tu lu ba da ba gudene' le'e xiaj xre, na' bsézxuji'e ba na' nen tu xiaj zren. ⁴⁷María Magdalena, ne María, xrna José belel'équezne' naga bulucache' Jesús.

Dxexebán Jesús ládujla benne' gate
(Mt. 28.1-10; Lc. 24.1-12; Jn. 20.1-10)

16 ¹Ca gudé zra dxulupá'ané!, na' María Magdalena, ne Salomé, ne María, xrna Jacobo, gulezí'e da dxelá zixre chee cheajelu'e Jesús. ²Na' bál-la'l'a zra nedxu chee da gazre zra belezrine dxu'a ba gate na' za dxalaj gubizra. ³Na' gulenné!, dxelé! ljwezre!:

—¿Nuzra cua xiaj da naxezxuj ba?

⁴Ca gulenné'e, na' belelé'ene' xiaj zren na' da bulusézxuje' ba, ba nadúa na. ⁵Ca gulu'e lu ba, na' belelé'ene' tu benne' dxe'e chalá'a xabelá, nácue' zra lané' tunna da chiche, na' belezrebe!. ⁶Na' gunná benne' nigá, dxe'e nu'ula ca':

—Quebe zrébele. Le'e dxexilajle Jesús, benne' Nazaret, bénnea' gudé'e le'e xaga bégua. Bache bebán bénnea!. Québedxa xu'e nigá. Le nna' lataj naga gulexrúe! Le!. ⁷Le chjaca na'a, le cheajezre benne' ca' bsédene', ne Pedro cuía lau Jesús chéaje! naga nababa Galilea ca le'e. Na' xelé'equezle Le! ca ba gunnáquez!

⁸Nadxa nu'ula ca' buluzrúnnuje!, besí'aqué' dxu'a ba lawe' da belezrébele'. Quebe nu guléqueze' ca da guca na lawe' da dxelezrébele'.

Jesús dxulé'e lau María Magdalena
(Jn. 20.11-18)

⁹Ca gudé bebán Jesús ládujla benne' gate ca guxaní' zra nedxu chee da gazre zra, na' ble'e lawe' zate ca' María Magdalena, nu'ula na' bebéaj Jesús gazre be' xriwe' guxú'e. ¹⁰Nu'ula nigá guxíaje' xeajezre' benne' ca' gulaque' Jesús tuze, zaj zre'e baxácheze, ne dxelebezre!. ¹¹Gate na' gulenne' nabán Jesús, na' ba ble'e nu'ula nigá Le!, quebe guléajle'e.

Dxulé'e lau Jesús chupa benne' bsédene'
(Lc. 24.13-35)

¹²Ca gudé na' ble'e lau Jesús nazrala chupa benne' ca' bsédene' zaj xu'e neza le'e xixre!. ¹³Benne' caní belexébi'e, na' xeajleguezre' benne' xezícalá. Cá'anqueze benne' caní quebe guléajle'e.

Jesús dxusebague' benne' gubáz chee' ca' da dxal-la' xelune'
(Mt. 28.16-20; Lc. 24.36-49; Jn. 20.19-23)

¹⁴Ca gudédxá, na' ble'e lau Jesús chinéaj benne' ca' bsédene' ca zaj dxe'e dxelawé!, na' gudil-le' le' lawe' da quebe

guléajle' e ba bebane', ne lawe' da zaj naque' lázrdau zide' lawe'
da quebe guléajle' e chee' benne' ca' belexelé'ene' Le' ca gudé
bebane'. ¹⁵Na' gunné', dxé' e benne' ca':

—Le chjaca du ca naca xe_r la xu. Le cu'u lban chee' dizra'
chawe' chia' chee' xelénqueze xúgute' bénneache. ¹⁶Benne'
chéajle' e, ne chue' nisa, la bénnea', na' benne' quebe chéajle' e
wabía xi' bénnea'. ¹⁷Da dxelunna bea caní xululé' e benne' ca'
xeléajle' e chia', xuluchínene' La neda' chee' xelexebéaje' be'
xriwe'. Xuluchálaje' dizra' nazrala. ¹⁸Welúxrue' bela' ca', ne
che xelé'aje' da gute benne', quebe bi xeléquene'. Cá'anqueze
wuluxrúa ne' e benne' quebe chawe' zaj zue', na' xelexexaque'.

Dxexēpe Jesús xabáa

(Lc. 24.50-53)

¹⁹Ca gudé bchálaj Xránadxu Jesús nen benne' ca', na'
Dios bechise' Le' xabáa, na' gudxé' e chalá'a xab_ala chee' Dios.
²⁰Nadxa benne' ca' guledxúaje', xeajlelu' e lban chee' dizra'
chawe' nigá du ca naca xe_r la xu nigá. Léqueze Xránadxu
gúcalene' le', na' bdxixruj be'e dizra' chee' ne chee' xel-la waca
ca' da za xabáa da belune'. ¡Ca'an gaca na!

DIZRA' CHAWE' CA NACA CHEE JESUCRISTO DA BZUAJ SAN LUCAS

Dizra' dxuchalaj San Lucas, dxe'le Teófilo

1 1 Benne' zan ba belune' ca da gulezéquene' buluzúaje' cátēze naca da guca láduja dxi'u, 2 cátēze na' gulé benne' ca', benne' belelē'ene' nédxudaute ca naca da guca na, na' buluchálaje' dizra' chawe' na!. 3 Cá'anqueze neda' ba bchi'a xánnia' xúgute da ca' gulaca na nédxudaute, na' dxéqueda' chawe' guzúaja' da nigá chiu' cátēze guca, bi nazrí'ite lazra', lue!, Teófilo. 4 Dxuna' caní chee nézenu' naca na da li ca da ba bululé'ene' lue!.

**Gubáz chee xabáa dxuzenne' ca galaj Juan,
benne' guchúe' bénneache nisa**

5 Gate na' naca Herodes wenná bea chee xezre ca' zaj nababa Judea, na' zua tu bxruze le' Zacarías, benne' nababe' cue' bxruze ca' gunná be'e Abías ca ni'te. Zru'ula Zacarías na' le' Elisabet, na' nácaqueze Zacarías na' zre sua benne' ca' gulebábałe bxruze Aarón. 6 Zacarías ne zru'ule' Elisabet gulaque' xrlátaje lau Dios, ne dxelune' ca zaj naca da bdxixruj bea Xránadxu, ne ca da naxúaj na lu da gunné!. Ca'an guca, quebe nu guzeque gagu zria le' lau Dios. 7 Quebe nu zrí'inę' chilá!, lawe' da naca Elisabet na' nu'ula wizre, na' dxúpate' zaj bezúale' gula.

8 Tu zra, gate belexala bxruze ca' naga nababa Zacarías xelune' zrin lu xel-la bxruze chee' lau Dios, 9 cátēze naca da dxelún bxruze ca', na' bexala Zacarías chu'e lu lataj lá'azxa chee

Xránadxu lu xudau' chee_g guzezx_e' xala. ¹⁰Dxácate_g na' dxezx_e xala na', ca naca benne_g ca' zaj zra' chalé_gajla dxuluchálajlene_g Dios. ¹¹Nadxa ble_e' lau tu gubáz chee_g xabáa chee_g Xránadxu, ze_e chalá'a xabéla chee_g cugu naga zría xala dxezx_e na. ¹²Ca ble_e Zacarías gubáz chee_g xabáa na', guzúe_g stébe, ne bsrébele_e.

¹³Gubáz chee_g xabáa na' guzre_g le_e:

—Zacarías, quebe zrebu', lawe_g da ba ben Dios dizra_g da dxuchálajlen_u' Le_e', na' nu'ula chiu', Elisabet, walaj tu zri'ine_g, bi na' guzú' labe_g Juan. ¹⁴Wabéle_{lenu}', ne gaca chiu' tu da ba neza zrente, na' benne_g zan xebebene_g lawe_g da ba gulaj bidu na!. ¹⁵Ca'an gaca lawe_g da gaca zri'inu' szrente lau Dios. Quebe xí'ajbe_g xrise uva wal-la, u da dxusuzre na bénneache, na' gate gálajtebe_g tu súalezqueze Be_g Lá'azxa nen lebe_g!. ¹⁶Ne chee_g lebe_g benne_g zan xelexaque_g bi chee_g Xránadxu Dios. ¹⁷Juan nigá quia laube_g lau Xránadxu, na' Be_g na', ne xel-la waca da gulezúale na Elías, bénnea_g bchálaje_g waláz chee_g Dios gate nate, xelezúale na lebe_g, chee_g guzúabe_g tuze benne_g ca' zaj naque_g xra xrna nen zri'ine_g, ne chee_g gulé_gebe_g benne_g dxeledábague_g Dios chee_g xelune_g ca dxenná xrtizra_g Dios. Ca'an gaca, gucá'ana cháwebe_g bénneache chee_g xelezí_g lu ne_e Xránadxu.

¹⁸Zacarías na' bchebe_g gubáz chee_g xabáa na!:

—¿Ájazra gaca nezda_g gaca caní? Neda_g ba nagúlale_ga, ne cá'anqueze naca nu'ula chia!

¹⁹Na' bechebe_g gubáz chee_g xabáa na!:

—Neda_g naca_g Gabriel, ne naca_g w en zrin chee_g Dios. Le_e gusel-le_g neda_g chee_g guchálajlen_u' lue_g, ne guzenda_g lue_g dizra_g chawe_g nigá. ²⁰Na'a, lawe_g da quebe guxéajle_gu da gucha_g lue_g, xegá'anu_g quebe gaca nníu_g cadxa galaj zri'inu_g!. Caní gaca na ca zrinte_g zra chee_g na.

²¹Dxácate_g na' zaj zra' benne_g ca' chalé_gajla, dxelebeze_g Zacarías, ne dxelexebánen_g lawe_g da dxezréle_gene_g, quebe dxedxúaje_g lu lataj lá'azxa. ²²Gate bedxúaj Zacarías, québedxa dxaca nnie_g. Nadxa guleque b e_gene_g ba ble_e Zacarías tu da ble_e Dios le_e lu lataj lá'azxa na!. Na' le_e bta n ase_g, lawe_g da quebe dxaca nnie_g.

²³Ca xeajsúe chee_g zra ca' dxal-la_g gun Zacarías zrin chee_g xudau_g, na' bez e_g zex aje_g lizre_g!. ²⁴Ca gud e na' zru'ule_g Elisabet ba zue_g zi'li, na' quebe bdxúaje_g lataj bchina_g chie_g ca gazxu_g beu_g, na' dxenn e_g lu l azrdaw e_g!. ²⁵"Xrana_g Dios ba bene_g chia_g da nig  chee_g québedxa xuluz ua bénneache neda_g chaláala."

Gubáz cheē xabáa dxuzenne' ca galaj Jesús

26 Ca gudé xrupa beu' gate na' bchálajle gubáz cheē xabáa na' Zacarías, na' Dios gusel-le' le' tu xezre nababa Galilea nazí le na Nazaret, **27** cheē cheajchálajlene' tu nu'ula cuíde'dau' lebe' María. Lebe' ba zua guchaga na'be' benne' biu na' le' José, benne' naque' zril'ine zre sua wenná bea David.

28 Gubáz cheē xabáa na' guxú'ē naga zua María na', na' guzre'-be':

—Padiuzre. Dios dxune' lue' tu culuén. Xránadxu zúalene' lue'. Dios ba bñene' tu da cháwedxa chiu' quézcalá cheē xúgute nu'ula ca'!

29 Gate María na' ble'lebe' gubáz cheē xabáa na', bebánebe' ca naca dizra' na', na' gunabe' lu lázrdaube': ¿Bizr cheē na' dxugape' neda' diuzre caní?

30 Nadxa gunná gubáz cheē xabáa na':

—María, quebe zrebu' lawe' da ba bzrué'enu' tu culuén da dxun Dios chiu' lue'. **31** Na'a, zua da gunna Dios chiu', na' galaj tu bidu biu chiu', na' guzú' labe' Jesús. **32** Lebe' gácabe' szren, na' xelennáqueze' naque' Zri'ine Dios szrente, na' Xránadxu Dios gune' Le' wenná bea ca guca xra xrtawé' David, **33** cheē nna bé'etecaze' xezr la xu Israel, na' xel-la dxenná bea cheē quebe cheajséqueze cheē na.

34 Nadxa María bchébebe' gubáz cheē xabáa:

—¿Ájazra gaca da nigá, lawe' da quebe nu benne' biu zúalena'?

35 Gubáz cheē xabáa na' gunné':

—Be' Lá'azxa cheē Dios sue' xichaj lázrda'u, na' xel-la waca cheē Dios szrente sua na nen lue!. Cheē le na' bidu na' gálajbe' gácaquezebe' cheē Dios, na' sí'queze labe' Zri'ine Dios. **36** Cá'anqueze bila ljwezru' Elisabet wálajqueze bidu cheē lácalá ba naque' benne' gula. Ca'an naca, nu'ula na' gulenné' naque' wizre, ba zeaj xrupa beu' bnezruj Dios cheē. **37** Quebe bi de da quebe gaca gun Dios.

38 Nadxa gunná María:

—Neda' nácaqueza' wen zrin cheē Xránadxu. Gun Dios chia' ca da ba gunnáu'.

Na' gubáz cheē xabáa na' bezé'ē naga zua María na'.

María zeajxúebe' Elisabet

39 Ca lu zra na' María guzá'abe' zéajbe' tu xézredau' da zua na laduj xi'a ca' cheē ga nababa Judea. **40** Na' guxú'ube' lizre

Zacarías, ne bgápabe' diuzre Elisabet. ⁴¹Gate ben Elisabet dizra' da gunné María, na' bidu na' xú'ube' le'e Elisabet guxrítebel', na' guzúale Be' Lá'azxa le'.

⁴²Nadxa gunné' tu chi'e zizraj:

—Dios ba bñe' tu da cháwedxa chiu' quézcala chee xúgute nu'ula ca', lawe' da ba zua da benna Dios chiu!. ⁴³¿Núzraqueze naca' neda', za xrna Xrana' ga zua' neda'? ⁴⁴Cáteze benda' dizra' da gunnéu', na' guxrite bidu chia' lu le'a lu xel-la dxebé cheebe'. ⁴⁵Ba neza naca na chiu' guxéajle'u lawe' da gaca li ca da gunná Xránadxu.

⁴⁶Nadxa gunná María:

Bénne'du xu'a dxue lá'ana na Xrana'.

⁴⁷Lázrdawa' dxebé na ca dxun Dios, weselá chia'.

⁴⁸Lawe' da gudxé' Dios gunne xue chia', nácaqueza' wen zrin chee'.

Na'a su lau na, xúgute benne' xelenné' nazi'a tu culuen zren chee' Dios.

⁴⁹Dios Szrenté ba bñe' tu da zrente chia' neda'.

Chee' le na' lá'azxa naca La Le'.

⁵⁰Le' xexache lázrqueze' xúgute benne' ca' dxelezrebe' Le'.

⁵¹Da zrente ba bñen Le'.

Bzue' zrila benne' ca' dxulucá'ana szren cuine'.

⁵²Bebéaje' benne' blau ca' lu lataj chee',
ne bechise' benne' dxexruj lazre' ca'.

⁵³Bnérzuje'e da gulagu benne' dxeledún,
na' benne' gunní'a ca' bca'ane' le' cá'aze.

⁵⁴Gúcalene' benne' Israel, benne' wen zrin chee' ca'
lawe' da bezrí lázrqueze' le',

⁵⁵ca da guchébe lazre' chee' xra xrtáudxu ca',
chee' Abraham, ne chee' benne' xrtié' ca' chadía chacanna.

⁵⁶María begá'analebe' Elisabet ca chunna beu', na' ca gudé na' bezrinbe' lízrebe'.

Ca gulaj Juan, benne' bchue' bénneache nisa

⁵⁷Ca gudé na' guxá' beu' chee' Elisabet na' chee galaj bidu chee', na' guzane' tu bi biu chee'. ⁵⁸Benne' walízr chee' ca', ne xrtia ljwezre' belezrine' dxelebene' nen le', gate belenne' Dios bezrí lázrele'e le'. ⁵⁹Gate guca xrunu' zra, belezrine' chee' selechúgue' lu xpélabe' da gulé'e na naca bñe' bi chee' Dios, na' gulaca lazre' xuluzúe' labe' Zacarías ca le' xrabé'.

60 Na' gunná xrnabe!:

—Quebe gaca. Dxal-la' si' labe! Juan.

61 Na' gulé'e le!:

—¿Bizr chee na'? Quebe nu chilá' xrtia ljwézrele le! ca'.

62 Na' buluchebe! xra bidu na', bulutá ne'e chee xelenézene'
ájazra guzúe' labe!. **63** Na' xrabe' na' gunabe' tu blágadau',
na' bzuaje' le'e na: Juan si' labe!. Na' xúgute benne' ca'
belexebánene!. **64** Ca' guca Zacarías benné', na' guzú lawe' dxue
lá'ane' Dios. **65** Ca belelé'ene' da nigá, xúgute benne' walízr
chee' belexebánene', na' ca naca xezre zaj nnita laduj xi'a ca
ga nababa Judea, buluchálaje' ca da guca. **66** Xúgute benne'
belenne' na, gulezú lawe' dxelenné' lu lázrdawe', ne buluchebe
ljwezre' tue' xetúe':

—¿Ájazraqueze gun bi nigá?

Naca bea na Xránadxu zúalene'-be!.

Ca da bil-la Zacarías

67 Na' Be' Lá'azxa guzúalene' Zacarías, xra bidu nigá, na'
bchálaje' waláz chee Dios, gunné!:

68 ¡Gaca ba Xránadxu, Dios chee xezre Israel!

Ba ble'e naga zúadxu, bénneache chee', na' bselé' dxi'u.

69 Ba gusel-le' tu benne' wál-lale'e, weselá cheedxu.

Bénnea' gulaj ládujla xrtia David, benne' wen zrin chee'.

70 Ca'an guchébe lazre' Dios lu dxu'a benne' ca' buluchálaje'
waláz chee' nédxudaute.

71 Guchébe lazre' guselé' dxi'u lu na' benne' dxelezré'e dxi'u,
ne lu na' benne' dxecuídene' dxi'u.

72 Xezrí lazre' xra xrtáudxu ca',

ne quebe gal-la lazre' xel-la wezría lá'azxa chee'.

73 Da nigá naca na da guchébe lazre' Dios da bzua chache' nen
xra xrtáudxu Abraham,

da naca tu da gunne' cheedxu dxi'u.

74 Guchébe lazre' guselé' dxi'u lu na' benne' dxelezré'e dxi'u
chee gaca gundxu zrin chee', ne quebe zrébedxu,

75 ne gácadxu xrlátaje lau Le', ne gácadxu bi cheéqueze'
xúgute zra naca bandxu.

76 Lue', zréina'dau', sí'queze lau' bi guchálajqueze waláz chee'
Dios szrente,

lawe' da quia lau' lau Xránadxu, salju' neza chee Xránadxu,

77 Guzénenu' bénneache chee', Le' gunite lawe' dul-la chee',

ne guselé! benne' ca!.

78 Ca'an gaca lawe' da dxexezrí lazre' Dios dxi'u.

Dxune' na'a dxalaj tu xi' chee xabáa da dxusení' cheedxu,

79 na' gusení na naga zaj zra' benne' zaj zre'e lu na' xel-la
gute,

chee cu'u na dxi'u lu neza xrtanté lau Dios.

80 Bidu na' bgúlabe', ne bgula bénne'du xu'ube' chawe' lu da
naca chee Dios. Guzúaquezbe' le'e xixre' lawe' lataj cadxa bzrin
zra ble'e laube' xezre Israel.

Ca guca gate gulaj Jesús

(Mt. 1.18-25)

2 **1** Ca lu zra na' gate dxenná bea Augusto, benne' xezre
Roma, benne' dxenná be'e xúguté cue' xezr la xu, le'
gunná bé'ene' xelú'u lu xiche xúguté benne' zaj zre'e xezr la
xu. **2** Da nigá naca da nédxudau' gulú'u bénneache lu xiche.
Guca caní gate naca Cirenio benne' zaj xu'u lu ne'e xezre ca'
zaj nababa Siria. **3** Xúguté bénneache dxun na ba xen chjaque'
lu xezre naga zaj nababe' chee xelu'e lu xiche. **4** Chee le' na'
José guzé'e lu xezre Nazaret, da nababa Galilea, chee bzrine'
lu xezre Belén, da nababa Judea, naga gulaj wenná bea David.
Bzrin José na' lawe' da naque' xrtia David na!. **5** José guxíaje'
Belén chee chu'e lu xiche tu zren nen María. María nigá ba
naché'bebe' guchaga ná'alebe' José, na' ba bnezruj Dios cheebe'.
6 Dxácate' na' zaj zre'e lu xezre Belén, na' bzrin zra san María
bidu chee!. **7** Lu xezre na' gulaj bidu nedxu chee!, na' bchele'-be'
ládx'e'du ca', na' gúxrue'-be' xu'u naga dxelún chi'e da dxelagu
bea ca', lawe' da quebe ga bzrela tu lataj lu xu'u naga che'e.

Dxuluchálajle gubáz chee xabáa benne' ca' dxuluxúe' zrilá' ca'

8 Gagu cuita xezre Belén zaj zra' benne' ca' dxuluxúe'
zrilá' ca', dxelexegá'ané' le'e xixre' chizrela, dxuluxúe' zrilá'
chee' ca!. **9** Naga zaj zre'e ble'e lau tu gubáz chee xabáa chee
Xránadxu. Na' xel-la naxaní' chee Xránadxu Dios bsaní na naga
zaj zre'e. Ca'an guca, belezrébele'e. **10** Na' gubáz chee xabáa na'
guzre'! le':

—Quebe zrébele, lawe' da dxuzenla' le'e tu dizra' chawe'!

Ne chee dizra' nigá xelebélé'e xúguté bénneache. **11** Na'a, lu
xezre chee David, ba gulaj tu bidau' gácabe' weselá chee'e.
Bi nigá naque' Cristo, Xránadxu. **12** Da nigá gaca na tu da

gunna bea na chee_{le}. Cheajxrácale bidu dxe'ene nigá, dxélabé' ládxé'du ca', ne dēbe' tu xu'u naga dxelún chi'e da xelagu bea ca'!

¹³Chadí lau, cuita gubáz chee_q xabáa na' bululé'e lau zandxa gubáz chee_q xabáa, dxelúe lá'ané' Dios, dxelenné':

¹⁴ ¡Gaca ba Dios na'ala,

na' lu xezr la xu nigá sua xel-la dxebeza zri lazre' chee_q bénneache,

benne' dxelune' ca da dxaca lazre' Dios!

¹⁵Gate besí'aca gubáz chee_q xabáa ca', zeajxaque' xabáa, nadxa benne' ca' dxuluxúe' zrilal' gulezú lawe' dxelé' ljwezre' tue' xetúe':

—Chéajxquedxu lu xezre Belén cheajnnadxu da ba guca, ca da ba gunná Xránadxu Dios, guzré' dxí'u.

¹⁶Ca'an guca, besí'aca zézxuqe', na' xeajlexraque' María ne José, ne bidu dxe'ene na', dēbe' xu'u naga dxelún chi'e da xelagu bea ca'. ¹⁷Gate belelé'ene' bidu na', na' buluchálajléne' benne' ca' ca da gunná gubáz chee_q xabáa ca da naca chee_q bidu na!. ¹⁸Na' xúgute benne' ca' belenne' da nigá belexebánele'ene' ca da gulenná benne' caní. ¹⁹María bcache' da nigá lu xichaj lázrdawé', na' blaba lazre' ca naca da nigá. ²⁰Ca'an guca besí'aca benne' ca' dxuluxúe zrilal', dxulucá'ana szrene' Dios, ne dxelúe lá'ané' Le' ca naca xúgute da belenne', ne da belelé'ene', lawe' da guca xúgute ca da guzre gubáz chee_q xabáa na' le'!

Ca guca gate belú'e bidu Jesús lu xudau'

²¹Ca guca xrunu' zra, na' gulechugue' tu lu xpela bidu na' ca da nadxixruj bea na chee_q Dios, na' belú'e La bidu na' Jesús, cátexe naca da gunná gubáz chee_q xabáa na', guzré' María nédxudxa ca za gu'e bidu na'.

²²Ca bzrin zra chee_q xelune' ca bdxixruj bea Moisés chee_q xelexexaque' chawé' lau Dios, na' belú'e bidu na' lu xezre Jerusalén chee_q xuluzúe'-be' lu na' Xránadxu Dios. ²³Belune' caní lawe' da ba naxúaj lu da nadxixruj bea Xránadxu Dios da dxenná na caní: Xúgute bi biu, bi nedxu gálajbe' dxal-la' guzúale-be' chee_q Xránadxu Dios. ²⁴Na' xjaque' xeajlegu'e dxen chee_q be' xíxre'du ca' lau Dios ca da dxenná da nadxixruj bea na chee_q Xránadxu Dios, da dxenná na: Chupa bgugu, che chupa bxínnedau'.

²⁵Ca lu zra na' zua tu benne' biu gula lu xezre Jerusalén, le' Simeón. Naque' tu benne' chawé', na' dxue lá'anaqueze' Dios, ne

dxebeze' benne' sel-la Dios chee_g guselé' bénneache Israel. Zúale Be' Lá'azxa chee_g Dios Simeón na!. ²⁶Be' Lá'azxa ba guzré' Simeón na' quebe gatíe' cadxa lé'ene' Cristo, benne' na' sel-la Xránadxu Dios. ²⁷Simeón nigá guxíaje' lu xudau' lawe' da bsi' Be' Lá'azxa chee_g Dios le!. Na' gate xra xrna bidu Jesús zaj nu'e-be' lu xudau' chee_g xelune' cheebe' ca da bdxixruj be'e Moisés, ²⁸na' Simeón na' guqué_g bidu na!. Bnide'-be', ne be lá'ané' Dios, gunné':

²⁹Xrana', na'a waca gunnu' lataj gatia' lu xel-la dxebeza zri lazre'

lawe' da ba benu' ca da guchébe lazru' chia', naca' wen zrin chiu'.

³⁰Nen xaj láuqueza' ba ble'eda' Benne' Weselá,

³¹Bénnea' ba bzu' chee gácalene' xúgute bénneache.

³²Le' naque' tu xi' da gusení na chee_g benne' quebe zaj nababe' Israel.

Né chee_g Le' gaca tu da ba neza chee_g bénneache chiu', benne' Israel.

³³José ne xrna Jesús belexebánele'ene' ca da gunná Simeón chee_g bidu Jesús. ³⁴Nadxa Simeón gunabe' lau Dios gune' chee_g da chawel', na' guzré' María, xrna Jesús:

—;Gunná'xque nigá! Bidu nigá, Dios nuzué' lebe' chee_g gunbe' chee_g benne' Israel ca', cheajlecházie' benne' zanté lu na' da xriwe', na' benne' zanté xelexexase' lau Dios. Lebe' gácabe' tu da dxunna bea chee_g Dios, na' benne' zanté xuluzué' lebe' chalá'ala. ³⁵Né chee_g lebe' gulé'e lau ca da dxeajlesá lazre' tu tué!. Na' chiu' leu' da nigá gaca na ca tu xia nalá, da cheajsúa lu lázrda'u.

³⁶Cá'anqueze zua na' tu nu'ula dxenné' waláz chee_g Dios, le' Ana. Nu'ula nigá naque' zri'ine Fanuel, ne xrtia Aser. Ba naque' nu'ula gúlale'e. Bchaga né'e gate na' naque' nu'ula cuíde'te, na' guzúalene' benne' chee_g gazre iza. ³⁷Na' begá'ané' tuze', ne ba xu'e tapa lalaj tapa iza. Quebe becuase' xudau', na' dxune' zrin chee_g Xránadxu Dios te zra chizrela. Dxune' gubasa, ne dxuchálajlene' Dios. ³⁸Ana na' bzhínqueze' na', na' ca gudé guzré' Dios: "Xcalenu!", na' guzú lawe' dxuchálaje' chee_g bidu Jesús nen xúgute benne' ca' dxelebeze' benne' na' sel-la Dios chee_g guselé' benne' Jerusalén ca'.

Ca guca gate belexezrine' xezre Nazaret

³⁹Ca belune' xúgute ca da dxenná da nadxixruj bea Xránadxu, nadxa besiá'que' xjaque' naga nababa Galilea, na'

belexezrine^e xezre Nazaret da naca lazrie^e. ⁴⁰Na^l bidu Jesús bgúlabe^e, ne gúcadxabe^e chuchu, ne gúcadxabe^e bi naxéajni*i*, na^l Dios bca'ane^e l^ebe^e chawé^e.

Ca guca gate bzrin bidu Jesús lu xudau^e

⁴¹Xra xrna^l Jesús, tu tu iza dxjá'aque^e xezre Jerusalén gate dxu'u laní chee^e xulusá lazre^e benne^e judío ca da b^en Dios, bebéaje^e xra xrtawé^e ca^l lu xezr la xu Egipto. ⁴²Ca guque Jesús chazrinnu iza, na^l xjá'aque^e xúgute^e Jerusalén, ca dxelúnqueze^e ca dxaca laní. ⁴³Ca gudé laní, na^l besiá'que^e, na^l bidu Jesús begá'anabe^e Jerusalén, ne quebe guleque be^e xrnabe^e, ne José. ⁴⁴Dxeléquene^e Jesús zezabe^e ládujla benne^e zan ca^l, na^l besiá'que^e tu zra nez. Gate belexilje^e-be^e ládujla benne^e xrtie^e ca^l, ne benne^e ca^l zaj núnbe^e, ⁴⁵quebe belexezrélné^e-be^e. Ca'an guca belexebi^e zeajxá'aque^e Jerusalén chee^e cheajlexedílje^e-be^e na^l.

⁴⁶Ca gudé guca chunna zra, nadxa belexezrélné^e-be^e lu xudau^e, dxe'ebe^e ládujla benne^e ca^l dxuluxuzájle^e da nadxixruj bea Dios, na^l dxenbe^e ca dxelenné^e, ne dxuchébebe^e benne^e ca^l. ⁴⁷Xúgute benne^e ca^l dxelenné^e dxelexebánene^e chee^e ca naca xel-la sina chee^ebe^e, ne ca naca da dxuchálajle^e le^e. ⁴⁸Gate belelé^e xra xrnabe^e l^ebe^e, na^l belexebánene^e. Na^l gunná xrnabe^e, dxe^ebe^e:

—Zrilina^e, ¿bizr chee na^l b^en^e caní nen netu^e? Cadite st^ebe ba guzúantu^e chiu^e dxexílajntu^e lue^e, xrau^e ne neda^e!

⁴⁹Nadxa Jesús dxe^ebe^e le^e:

—¿Bizr chee na^l dxexílajle neda^e? ¿Quebe nézele le^e dxal-la^e guna^e neda^e da naca chee^e Xra^e?

⁵⁰Xra xrnabe^e quebe guléajni^eline^e ca da gúzrebe^e le^e.

⁵¹Nadxa bezále^e le^e zeajxá'aque^e Nazaret, na^l gúcaquezebe^e bi wezúa dizra^e chee^e xra xrnabe^e. Na^l xrnabe^e bcache chawé^e xúgute^e da nigá lu lázrdawé^e. ⁵²Jesús zéajbe^e dxegúlabe^e lu bel-la^e dxen chee^ebe^e, ne lu xichaj lázrdabe^e, na^l dxedxúa^equezebe^e chawé^e lau Dios, ne lau bénneache.

Juan, benne^e dxuchúe^e bénneache nisa, dxuchálaj^e xrtizra^e Dios le^e xixre^e

(Mt. 3.1-12; Mr. 1.1-8; Jn. 1.19-28)

3 ¹Iza chinu^e ca dxenná bea Tiberio, benne^e dxenná be^e ca naca xezr la xu, na^l Poncio Pilato dxenná be^e naga

nababa Judea, na' Herodes dxenná be'e naga nababa Galilea, na' Felipe, benne' biche Herodes, dxenná be'e naga nababa Iturea, ne Traconite, na' Lisanias dxenná be'e naga nababa Abilinia. ²Na' Anás, ne Caifás zaj naque^l bxruze blau. Ca lu zra na' Dios bchálajlene^l Juan, zri^line Zacarías, naga zua Juan le'e xixre^l lawe^l lataj. ³Juan na' gudée^l ca naca xézredu ca' zaj nnitan' chalá'a weaj xegu Jordán, na' dxé^l benne' ca' dxal-la' xelexebí*i* lazre^l, ne xeledxúe^l nisa chee^l gunite lau Dios chee^l xtul-le^l. ⁴Caní guca ca na' gunná Isaías, benne' bchálaje^l waláz chee^l Dios, gunné^l:

Nen tu chi'i bénnea^l dxenné^l zizraj le'e xixre^l lawe^l lataj.

Dxenné^l:

Le gucueza neza naga te Xránad xu.

Le xulí chawe^l neza lase chee^l.

⁵ Ca naca zrítudu ca' le xuzrá na.

Ca naca xi'a ca', ne xí'adu ca' xelexaca na tu li.

Neza xúca^ldu ca' xelexelí na.

Neza da quebe nalí xelexaca na tu li.

⁶ Ca naca bénneache xeleté^l Benne' Weselá sel-la Dios.

⁷Gate benne' ca' belezrine^l lau Juan chee^l xeledxúe^l nisa, na' le^l dxé^l benne' ca':

—Xrtia bela snia. ¿Ble^le nu benne' le^le chee^l cuásale ca naca xel-la dxezrá'a chee^l Dios da ba za? ⁸Le gun da gulé^le na ba bebí*i* lázrele, ne quebe nnale lu lázrdaule: Nácantu' xrtia ljwezre Abraham. Neda' dxapa^l le^le, Dios wazéquene^l xexune^l xiaj caní xrtia Abraham. ⁹Xa waga ba de^l cuásate^l na chee^l chugue^l xaga ca', na' xúgute^l xaga da quebe dxelebía na da zixre chawe^l welechugue na, na' xuluzré^l na lu xi'!

¹⁰Nadxa benne' ca' buluchébe^l le^l:

—¿Bi dxal-la^l guntu^l?

¹¹Juan bechébe^l:

—Benne' de^l chupa zre^l dxal-la^l gunézruje^l tu na benne' quebe de^l chee^l, na' benne' de^l da dxawé^l dxal-la^l gunézruje^l da gagu bénnea^l quebe bi de^l chee^l.

¹²Cá'anqueze belelá^l benne' wechizruj ca' chee^l xeledxúe^l nisa, na' buluchébe^l Juan:

—Benne' wesede, ¿bi da dxal-la^l guntu^l netu^l?

¹³Juan guzre^l le^l:

—Quebe guchízrujle da zrendxa ca da nadxixruj bea na.

¹⁴Cá'anqueze bal-la benne' dxjaque^l wedil-la buluchébe^l le^l:

—¿Gazra netu'? ¿Bi da dxal-la' guntu'?

Juan bechebe':

—Quebe guchébele benne', ne quebe gágule le' zria lu da wén lazre' chee' cuale dumí chee', na' le be nen cadite názrujle.

¹⁵Benne' zaj zre'e na' zaj zue' stebe, na' dxuluchébe' lu lázrdawe' che Juan na' naque' Cristo, benne' nasel-la Dios.

¹⁶Juan na' gunné':

—Neda', da li dxuchúa' le'e nisa nen nisa. Wida tu benne' gune' da dxulé'e xel-la dxedxúa nisa nigá, guzúe' le'e Be' Lá'azxa, ne xi' chee'. Benne' nigá nápadxe' xel-la dxenná bea ca neda', na' quebe naca chia' cuéaja' xel-la chee' da xu'u ni'e. ¹⁷Ba nuxre' da dxun be' chee', na' guchi'e naga dxine' zrua' xtila. Na' xutupe' zrua' xtila, guzrá' chawé' na lizre'. Guzezxé' xizre chee' na lu xi' da cabata' xul-la na.

¹⁸Ca naca dizra' nigá, ne xezícadxa dizra' zan bchálajléné' benne' ca' ca naca dizra' chawé' chee' Dios. ¹⁹Juan gudil-lé' Herodes, benne' dxenná be'e, lawe' da zúaléné' Herodías, zru'ula Felipe, benne' biche Herodes na', ne lawe' da ba béné' da zante' da calela. Nadxa Herodes ²⁰béndxaqueze' da calela, gulu'e Juan lizre xia.

Da guca gate gudxúa Jesús nisa

(Mt. 3.13-17; Mr. 1.9-11)

²¹Gate ne dxuchúa Juan na' bénneache nisa, cá'anqueze Jesús gudxúe' nisa, na' gate dxuchálajléné' Dios, na' bhalaj xabáa, ²²na' betaj Be' Lá'azxa lawe' Jesús. Ble'e lawe' ca tu bgugu chiche, na' ben tu chi'e xabáa, dxenné':

—Lue' nacu' zri'ina' nazrí'lité lazra!. Dxezaca ba lázrelena' Lue'.

Ca naca xra xrtau Jesucristo

(Mt. 1.1-17)

²³Jesús napé' ca chi dxua iza gate guzú lawe' dxune' zrin chee'. Dxeleque benne' naque' zri'line José. Naca Jesús zre sua Elí, xra María.

²⁴Elí na' guque' zri'line Matat,
Matat na' guque' zri'line Leví,
Leví na' guque' zri'line Melqui,
Melqui na' guque' zri'line Jana,
Jana na' guque' zri'line xetú José.

- 25 José nigá guque[¶] zri'ine Matatías,
Matatías na' guque[¶] zri'ine Amós,
Amós na' guque[¶] zri'ine Nahum,
Nahum na' guque[¶] zri'ine Esli,
Esli na' guque[¶] zri'ine Nagai.
- 26 Nagai na' guque[¶] zri'ine Maat,
Maat na' guque[¶] zri'ine xetú Matatías,
Matatías nigá guque[¶] zri'ine Semei,
Semei na' guque[¶] zri'ine xetú José,
José nigá guque[¶] zri'ine Judá.
- 27 Judá na' guque[¶] zri'ine Joana,
Joana na' guque[¶] zri'ine Resa,
Resa na' guque[¶] zri'ine Zorobabel,
Zorobabel na' guque[¶] zri'ine Salatiel,
Salatiel na' guque[¶] zri'ine Neri.
- 28 Neri na' guque[¶] zri'ine xetú Melqui,
Melqui nigá guque[¶] zri'ine Adi,
Adi na' guque[¶] zri'ine Cosam,
Cosam na' guque[¶] zri'ine Elmodam,
Elmodam na' guque[¶] zri'ine Er,
- 29 Er na' guque[¶] zri'ine Josué,
Josué na' guque[¶] zri'ine Eliezer,
Eliezer na' guque[¶] zri'ine Jorim,
Jorim na' guque[¶] zri'ine xetú Matat,
- 30 Matat nigá guque[¶] zri'ine xetú Leví,
Leví nigá guque[¶] zri'ine Simeón,
Simeón na' guque[¶] zri'ine xetú Judá,
Judá nigá guque[¶] zri'ine xetú José,
José nigá guque[¶] zri'ine Jonán,
Jonán na' guque[¶] zri'ine Eliaquim,
- 31 Eliaquim na' guque[¶] zri'ine Melea,
Melea na' guque[¶] zri'ine Mainán,
Mainán na' guque[¶] zri'ine Matata,
Matata na' guque[¶] zri'ine Natán.
- 32 Natán na' guque[¶] zri'ine David,
David na' guque[¶] zri'ine Isaí,
Isaí na' guque[¶] zri'ine Obed,
Obed na' guque[¶] zri'ine Booz,
Booz na' guque[¶] zri'ine Salmón,
Salmón na' guque[¶] zri'ine Naasón.

- ³³ Naasón na' guque[¶] zri'ine Aminadab,
 Aminadab na' guque[¶] zri'ine Aram,
 Aram na' guque[¶] zri'ine Esrom,
 Esrom na' guque[¶] zri'ine Fares,
 Fares na' guque[¶] zri'ine xetú Judá,
- ³⁴ Judá nigá guque[¶] zri'ine Jacob,
 Jacob na' guque[¶] zri'ine Isaac,
 Isaac na' guque[¶] zri'ine Abraham,
 Abraham na' guque[¶] zri'ine Taré,
 Taré na' guque[¶] zri'ine Nacor.
- ³⁵ Nacor na' guque[¶] zri'ine Serug,
 Serug na' guque[¶] zri'ine Ragau,
 Ragau na' guque[¶] zri'ine Peleg,
 Peleg na' guque[¶] zri'ine Heber,
 Heber na' guque[¶] zri'ine Sala,
- ³⁶ Sala na' guque[¶] zri'ine Cainán,
 Cainán na' guque[¶] zri'ine Arfaxad,
 Arfaxad na' guque[¶] zri'ine Sem,
 Sem na' guque[¶] zri'ine Noé,
 Noé na' guque[¶] zri'ine Lamec,
- ³⁷ Lamec na' guque[¶] zri'ine Matusalén,
 Matusalén na' guque[¶] zri'ine Enoc,
 Enoc na' guque[¶] zri'ine Jared,
 Jared na' guque[¶] zri'ine Mahalaleel,
 Mahalaleel na' guque[¶] zri'ine xetú Cainán.
- ³⁸ Cainán na' guque[¶] zri'ine Enós,
 Enós na' guque[¶] zri'ine Set,
 Set na' guque[¶] zri'ine Adán,
 Adán na' guque[¶] ca zrí'ine queze Dios.

Satanás da xriwe[¶] dxilaj lazre[¶] na ájala gusebaga na Jesús dul-la
 (Mt. 4.1-11; Mr. 1.12-13)

4 ¹Jesús, zúa[¶]le Be' Lá'azxa Le[¶], bezé[¶]e xegu Jordán, na'
 guché Be' Lá'azxa Le[¶] le[¶]e xixre[¶] lawe[¶] lataj. ²Na' guzúé[¶]
 chua zra, na' Satanás da xriwe[¶] gudilaj lazre[¶] na ájala si xe na
 Le[¶]. Quebe bi gudagu Jesús da chua zra ca', na' ca gudé na'
 guduné[¶]. ³Nadxa gunná da xriwe[¶], guzre na Le[¶]:

—Che da li nacu' Lue[¶] Zril'ine Dios, bén xelexaca xiaj caní
 xeta xtila.

⁴Na' bechebe Jesús:

—Naxúajqueze na lu xiche chee Dios, dxenné: Quegá nen xeta xtílaze gaca ban bénneache, san cá'anqueze nen xrtizra' Dios gaca ban bénneache.

⁵Nadxa da xriwe' guché na Jesús tu xi'a sibe, na' chadite ble'e na Le' xúgutę cue' xezr la xu da zaj nnita lu xezr la xu nigá, ⁶na' guzre na Le':

—Neda' gunna' Lue' ca naca xel-la dxenná bea nigá, ne xella szren chee xúgutę xezr la xu caní, lawe' da zaj xu'u da caní lu na'a neda', na' gunézruja' na nu dxaca lazra' gunézruja' na. ⁷Gunna' na chiu' che lue' guzú zribu' lawa', ne gucá'ana szrenu' neda'.

⁸Jesús bechębe':

—Gucuasa lue', Satanás, lawe' da dxenná xiche chee Dios, dxe'e bénneache: “Bca'ana szren Xranu' Dios, ne bęn zrin chee tuze Le'!”

⁹Nadxa da xriwe' na' guché na Jesús lu xezre Jerusalén, na' bcuén na Le' xichaj ze'e xudau', na' guzre na Le':

—Che da li na' nacu' Zril'ine Dios, guxrite' nigá cheajxęzu' lu xu, ¹⁰lawe' da lu xiche chee Dios dxenné':

Dios gusebaguę' gubáz chee xabáa chee' ca' xuluxue' Lue'.

¹¹Xelechísakeze' Lue' nen ne'e,

chee quebe gaca we' ni'u lawe' xiaj ca'.

¹²Jesús bechębe':

—Cá'anqueze naxúaj na lu xiche chee Dios, dxe'e bénneache: “Quebe guchínenu' ca dxaca lazru' Xranu' Dios.”

¹³Gate da xriwe' québedxa bezrela lazre' na ájala gun zréaje na Jesús, na' becuasa na tu chi'i.

Jesús dxunę' zrin chee' naga nababa Galilea

(Mt. 4.12-17; Mr. 1.14-15)

¹⁴Na' Jesús bezrine' Galilea, ba nápale'e xel-la waca chee Be' Lá'azxa, na' ca naca xézredu ca' zaj nababa na' buluchálaj bénneache ca naca xel-la waca chee'. ¹⁵Jesús bsédene' benne' ca' tu tu lu xudau' ca', na' xúgutę belúe lá'anę' Le'.

Jesús dxexezrine' Nazaret

(Mt. 13.53-58; Mr. 6.1-6)

¹⁶Nadxa Jesús bezrine' Nazaret, xezre naga bgule'. Lu zra dxulupá'ana benne' judío ca' guxú'ę lu xu'u ga na' dxelezraga benne' judío ca', ca xu'u lawe' dxunę', chee gulabe' da naxúaj

na lu xiche chee Dios. ¹⁷Buludéé! Lu ne'e xiche naga naxúaj dizra' bzuaj Isaías, benne' bchálaje' waláz chee Dios, na' gate gusálaje' na, na' blabe' naga naxúaj da dxenná:

¹⁸Be' Lá'azxa chee Xránadxu zúalene' neda',
lawe' da guqué'e neda' chee guchálajlena' benne' baxache'
ca' dizra' chawe' chee'.

Gusel-le' neda' chee xexuna' benne' ca' quebe chawe' zaj
zue',

ne chee guzenda' benne' ba zaj nadxéaje' lu da zrinnaj,
waca xelelé',

ne chee xexuna' lau benne' la chul-la ca',
ne chee guselá' benne' dxelezaca zi'e,

¹⁹ne chee guzenda' bénneache ba bzrin zra Xránadxu Dios
gucá'ané le' chawe'.

²⁰Nadxa Jesús butube' xiche na', na' bdee' na lu na' benne'
dxuxúe' xu'u na', na' bebé'e. Xúgute' benne' zaj zre'e lu xu'u na'
dxelenné'e Le', ²¹na' Jesús guzú lawe' dxé'e benne' ca':

—Na'a zra guca ca da naxúaj na laule le'e.

²²Xúgute' gulenné' chawe' chee Jesús, ne belexebánene' ca
naca dizra' chawe' da dxuchalaje'. Na' buluchebe ljwezre':

—¿Quegá benne' nigá zri'ine José?

²³Jesús guzre' le':

—Da líqueze le'e wele neda' dizra' nigá: Lue', benne' dxexúnu'
benne' we' ca', bexún cuinu', ne xe'le neda': Ca da bénentu' benu'
lu xezre Capernaum, cá'anqueze bən na lázriu' nigá na'a.

²⁴Nadxa gunná Jesús:

—Da li dxapa' le'e, tu benne' dxuchálaje' waláz chee Dios,
quebe nu dxue le' ba lá'ana lazrie!. ²⁵Dxapa' le'e, gulezrá'
nu'ula zan ba gulate benne' chee' lu xezr la xu Israel ca lu zra
guzúa Elías, benne' bchálaje' waláz chee Dios, gate na' quebe
guca xiuj chun iza xugachaj, ne gúcale'e gubina' ca naca xezr
la xu na!. ²⁶Dios quebe gusel-le' Elías lau netú nu'ula, nate
benne' chee', zue' xezr la xu Israel. Gusel-le' le' lau tu nu'ula,
nate benne' chee', zue' lu xezre Sarepta, da zua na gagu naga
dxe' xezre Sidón. ²⁷Cá'anqueze gulezrá' benne' zan benne'
dxeledxé'ené' we' guzru' lu xezr la xu Israel ca lu zra guzúa
Eliseo, benne' bchálaje' waláz chee Dios, na' netúe' quebe
bexaque'. Tuze Naamán, benne' xezr la xu Siria bexaque'.

²⁸Gate belén benne' ca' zaj zre'e xu'u na' da nigá, na'
belezrá'ale'e. ²⁹Na' gulase', ne belexebáaje' Jesús xezre na', na'

beleché'e Le' dxu'a chjéaj naga zria xezre na', chee xuludxixre'
Le' na'. ³⁰Na' Jesús bedée' ládujla benne' ca', na' bezé'e zexíaje'.

Jesús dxexune' tu benne' xu'e be' xriwe'
(Mr. 1.21-28)

³¹Nadxa Jesús bexíaje' Capernaum, tu xezre nababa Galilea,
na' guzú lawe' dxusédene' benne' ca' lu zra lá'azxa chee
judío ca'. ³²Belexebánene' ca naca da dxusédene', lawe' da
dxuchálaje' ca tu benne' nape' xel-la dxenná bea.

³³Lu xu'u na' sua tu benne' xu'e be' xriwe', na' dxebezre
xe'e, ³⁴dxenné':

—Bsan netu!. ¿Bizr chee na' dxunu' netu' zede, Jesús,
benne' Nazaret? ¿Za'u guzría xi'u netu'? Neda' núnbe'a Lue', ne
nezda' nacu' benne' lá'azxa chee Dios.

³⁵Jesús gudil-le' be' xriwe' na', dxenné':

—Zrise guzúa. Bsan benne' biu nigá.

Nadxa be' xriwe' na' gudín na bénnea' xu lau xúgute benne'
ca', na' bedxúaj na lu xichaj lázrdau bénnea', ne quebe bi ben
na chee!. ³⁶Xúgute' belexebánene', na' gulé' ljwezre':

—¿Bizra dizra' da caní? Benne' nigá dxenná bé'ene' be'
xriwe' ca' nen duté xel-la dxenná bea chee', ne nen xel-la waca,
na' be' xriwe' ca' dxeledxúaj na.

³⁷Na' buluchálaje' ca naca chee Jesús xúgute lu xezre ca' zaj
nababa na'.

Jesús dxexune' xrna zru'ula Pedro
(Mt. 8.14-15; Mr. 1.29-31)

³⁸Nadxa bedxúaj Jesús lu xu'u na', na' guxú'e lizre Simón.
Xrna zru'ula Simón na' quebe chawe' zue', xú'ule'e da la, na'
gulata' xuene' Jesús xexune' le'. ³⁹Jesús gubigue'e cuite', na'
gudil-le' da la na', na' bedxúaj na. Ca ná'queze bexásate', na'
guzú lawe' dxuseni'e da xelawé'.

Jesús dxexune' benne' zan quebe chawe' zaj zue'
(Mt. 8.16-17; Mr. 1.32-34)

⁴⁰Ca dxebía gubizra, benne' ca' zaj nnita' benne' quebe
chawe' zaj zue' lizre' belú'e le' lau Jesús, na' Le' bze ne'e tu
tu benne' ca', ne bexune' le'. ⁴¹Cá'anqueze zánete' be' xriwe'
belexedxúaj na lu xichaj lázrdau benne' ca!. Dxelenná na:

—Lue' nacu' Zri'ine Dios.

Jesús gudil-le' be' xriwe' ca!. Quebe be'lé na lataj xelenné na, lawe' da zaj neze na naca Le' Cristo.

Jesús dxuchálaje' naga nababa Galilea

(Mr. 1.35-39)

42 Ca dxaní'sise', bdxuaj Jesús xezre na!, guxíaje' naga xeajsúe' tuze'. Na! benne' ca' belexexílaje' Le', na! belezrine' xuluzague' Le' chee quebe xeze'e. **43** Jesús gunné':

—Dxun na ba xen guzenda' bénneache xezícadxa xezrdu ca' ca dxenná bea Dios, lawe' da chee guna' caní gusel-le' neda'.

44 Ca'an guca gudá Jesús ca naca xezre ca' zaj nababa Galilea, na' bchálaje' lu xu'u naga dxelezraga judío ca' lu xezre ca'.

Dxelezene' bela zan

(Mt. 4.18-22; Mr. 1.16-20)

5 **1** Gate zua Jesús dxu'a nísadau' chee Genesaret, na' belezrín benne' zan, ne buluchídete' Le', lawe' da dxelaca lazre' xelenne' xrtizra' Dios. **2** Jesús blé'ene' chupa da dxedá lawe' nísadau' lu nísadau' na!, zaj zra' gáguge lu xu bizre, lawe' da ba belexedxúaj benne' wezén bela ca' lu'ule da dxedá lawe' nísadau', na! zaj zre'e dxelexibe' xixruj chee' ca!. **3** Nadxa guxú'u Jesús tu lu da dxedá lawe' nísadau', da naca na chee Simón, na' guzre' Simón guzrigue' na xelate' lu nísadau' na!. Jesús gudxé'e lu da dxedá lawe' nísadau' na!, na' guzú lawe' dxusédené' benne' ca!. **4** Ca bexuzre bchálaje', na' guzre' Simón:

—Bsa da dxedá lawe' nísadau' chiu' naga nácadxa situj nísadau', na! le guzal-la xixruj chee'le na' chee' senle bela.

5 Simón bechebe':

—Benne' Wesede, bedú xela bentu' zrin, ne quebe bi bela ne sentu!. Lu dizra' chiu', na'a guzal-la xixruj nigá.

6 Ca belune' ca gunná Jesús, na' bela zante gulezene', na' gúcate wadxeza xixruj na!. **7** Nadxa bulutá ne'e gulenné' benne' ljwezre' zaj zre'e xetú lu da dxedá lawe' nísadau' chee xelácalene' le!. Benne' ca' belezrine', na' bulusezrate' dxúpate da dxedá lawe' nísadau' ca', na' gulácate na zi'i, ne dxácate' welaze na lu nísadau!. **8** Gate ble'e Simón Pedro da nigá, na' bzu zribé' lau Jesús, gunné':

—Gucuasa cuita' neda', Xran, lawe' da naca' neda' benne' dul-la.

9Caní gunná Simón lawe' da dxezrébele'ē nē cheē da guca na, ne cá'anqueze dxelezrebe benne' ljwezrē' ca', gate belelē'ene' bela zan ca'. **10**Cá'anqueze belezrebe Jacobo ne Juan, zri'ine Zebedeo, benne' zaj naque' ljwezre Simón na!. Jesús guzre' Simón:

—Quebe zrebu!. Ná'atela su lau' senu' bénneache lu da naca cheē Dios.

11Nadxa, ca belexebéaje' da dxedá lawe' nísadau' na' dxú'ela nísadau', na' bulucá'ane' ca naca da ca', na' zjácalene' Jesús.

Jesús dxexune' tu benne' dxé'ene' wē' guzru'
(Mt. 8.1-4; Mr. 1.40-45)

12Gate Jesús zue' tu xezre, na' bzrin tu benne' dxé'ene' wē' guzru', na' ca blé'ene' Jesús, bzu zribē', ne gudíxrujtē lawe' lu xu, na' bca'ana szrene' Le', gunné':

—Xran, che dxaca lazru', waca xexunu' neda'.

13Nadxa Jesús bte'-be' nen ne'e, gunné':

—Dxaca lazra!. Bache bexacu'.

Ca gunné' ca', wē' guzru' na' bedxúajtē na. **14**Jesús bsebague' bénnea' quebe nu xe'ē da nigá. Nadxa gunné':

—Guxíaj na'a, xejlé'e cuinu' lau bxruze, ne gulú'u dumí cheē xexádxeu' lau Dios ca da gunná be'e Moisés cheē xeleneze benne' ba bexacu' ca naca xízrawe' chiu'.

15Ca naca xel-la waca cheē Jesús bzrlujdxa na, na' benne' zantē belezrague' lau Jesús cheē xelenne' da dxuchálaje', ne cheē xexune' le' ca naca xízrawe' cheē'. **16**Nadxa Jesús bezé'e na', na' bzrine' naga quebe nu chilá' benne', na' bchálajlene' Dios.

Jesús dxexune' tu benne' naxrú'une ni'a ne'e
(Mt. 9.1-8; Mr. 2.1-12)

17Tu zra zua Jesús dxusédene', na' bal-la benne' xudau' fariseo ca', ne benne' dxuluxuzájle'ē da nadxixruj be'e Moisés, zaj dxe'ē na', benne' zá'aque' ca naca xézredu ca' zaj nababa Galilea, ne xezre ca' zaj nababa Judea, ne cheē xezre Jerusalén, na' zúale' xel-la waca cheē Xránadxu Dios Jesús, na' bexune' benne' ca' quebe chawē' zaj zue'. **18**Nadxa belezrín tapa benne' zaj nu'e tu benne' zua zri ni'a ne'e, dee' tu lu blaga', na' gulaca lazre' xelegú'ē le' lu xu'u cheē xelíxruē' le' lau Jesús. **19**Quebe

guca xelezrine^l lau Jesús lawe^l da zrále^le benne^l zan ga na!. Nadxa gulegüéne^l chju'ula, ne gulesaluje^l chju'u, na' bululétaje^l benne^l na' de^l lu blaga^l ládujla benne^l zan ca^l lau Jesús. ²⁰Gate ble^le Jesús ca dxeléajle^l benne^l ca^l chee^l, na' guzre^l benne^l quebe chawe^l zue^l:

—Bénne'dau^l, ba bnite lawa^l dul-la chiu!

²¹Nadxa benne^l ca^l dxuluxuzájle^l da nadxixruj bea na, ne benne^l xudau^l fariseo ca^l gulezú lawe^l dxelenné^l lu xichaj lázrdawé^l: ¿Nuzra benne^l nigá, dxenné^l schanni^l chee^l Dios? Quebe nu benne^l séquene^l gunite lawe^l dul-la chee^l bénneache. Tuze Dios gaque^l.

²²Jesús dxéquebe^l ene^l da dxelenné^l lu xichaj lázrdawé^l, na^l guzre^l benne^l ca^l:

—¿Bizr chee^l na^l dxéquele le^le caní? ²³¿Bízrala na quebe naca na stébe guna^l, che xapa^l benne^l nigá: Ba bnite lawa^l dul-la chiu!, u che xapa^l le^l: Guxasa bexíaj? ²⁴Gulé'eda^l le^le neda^l, Benne^l Gulje^l Bénneache, napa^l xel-la dxenná bea lu xezr la xu nigá chee^l gunite lawa^l dul-la chee^l bénneache.

Nadxa guzre^l benne^l na^l naxrú^lune ni'a ne^le:

—Lue^l dxapa^l, bexasa, bexúa blaga^l chiu!, ne bexíaj.

²⁵Ca gunné^l ca^l, bexásate^l benne^l na^l lau xúgute^l benne^l ca^l, na^l bequé^le blaga^l chee^l, ne bezé^le zexíaje^l lizre^l zeajxé lá'ané^l Dios. ²⁶Xúgute^l benne^l ca^l belexebánene^l, na^l belúe lá'ané^l Dios, ne nen xel-la dxelezrebe gulenné^l:

—Na^la ble^ledxu da dxebánequezdxu.

Jesús dxenné^l Leví (Mt. 9.9-13; Mr. 2.13-17)

²⁷Ca gudé na^l bezá'a Jesús, na^l blé^lene^l tu benne^l dxuchizruje^l waláz chee^l xezre Roma, le^l Leví. Dxe^le naga dxuchízruje^l, na^l guzre^l le^l:

—Ben neda^l tuze.

²⁸Na^l guxasa Leví, bca'ané^l ca naca chee^l ca^l, na^l guxíajlene^l Jesús.

²⁹Ca gudé na^l, Leví gulu^le tu xrche^l zrente lizre^l chee^l bca'ana szrene^l Jesús, na^l zrále^lequeueze na^l xezícadxa wechizruj ca^l, ne xezícadxa benne^l zaj dxe^le dxágulene^l benne^l ca^l. ³⁰Na^l benne^l xudau^l fariseo ca^l, ne benne^l ca^l dxuluxuzájle^l da nadxixruj bea na gulezú lawe^l dxelezí tizre^l benne^l ca^l dxusede Jesús, dxelé^le le^l:

—¿Bizr chee na' dxe'aj dxágulele benne' wechizruj caní, ne benne' dul-la ca'?

31 Jesús bechebe':

—Quebe zaj nachine benne' zaj sua chawe' nu benne' dxexúne' le'. Benne' quebe chawe' zaj zue' dxelechínene' le'.
32 Neda' quegá za'a dxennéa' benne' xrlátaje. Za'a dxennéa' benne' dul-la, chee xelexebí'i lazre'.

Dxuluchébe' Jesús ca naca chee gubasa

(Mt. 9.14-17; Mr. 2.18-22)

33 Nadxa buluchebe' Jesús:

—¿Bizr chee na' dxelúnle' gubasa, ne dxuluchálajle Dios benne' ca' zjácalene' Juan, ne benne' ca' zjácalene' benne' xudau' fariseo ca', san benne' ca' dxusédenu' tu dxelé'aj dxeláguzqueze'?

34 Jesús bechebe':

—¿Wazéquele xele benne' zaj zra' laní chee wechaga na' xelune' gubasa dxácate na' sua benne' wechaga na' nen benne' ca'? **35 Wazrín zra gate wechaga na' na' xecuase' nen benne' ca'.** Ca lu zra na' xelune' gubasa.

36 Nadxa bchálajlène' le' ca naca da dxulé'e nigá:

—Quegá nu benne' cheze' tu zre' cube chee xudé'e na tu zre' gula. Che ca' gune', na' guzría xi'le ca naca zre' cube na', na' ládxe'du cube na' quebe gulé'e na cháwedau' nen ladxe' gula na'. **37 Cá'anqueze quebe gaca cá'ad xu xrise uva cube lu bzude xide gula, lawe' da che ca' gundxu, xrise uva cube na' gutín na bzude xide gula, na' gaca ditje xrise uva na', ne bzude xide na'.** **38 Chee le na' dxal-la' cá'ad xu xrise uva cube lu bzude xide cube, na' dxúpate na' xegá'ana chawe' na.** **39 Che tu benne' xi'aje' xrise uva wal-la gula, québedxa nna na chee' xi'aje' xrise uva cube, lawe' da dxenné':** “Nétajdxa da gula na!”

Benne' ca' dxusede Jesús dxelálaje' dau zrua' xtila lu zra lá'azxa chee judío ca'

(Mt. 12.1-8; Mr. 2.23-28)

6 **1**Tu lu zra lá'azxa chee judío ca', gudé Jesús naga naxaza zrua' xtila, na' benne' ca' dxusédene' zjaque' dxelálaje' dau zrua' xtila, na' dxelezrube na nen ne'e, ne dxelawé' zrua' xtila na!. **2**Nadxa benne' xudau' fariseo ca' buluchebe' le':

—¿Bizr chee na' dxunle le'e tu zrin da quebe naca na gunle zra lá'azxa cheedxu?

³Jesús bechēbe!:

—¿Quebe ne gulábale le'e ca bən David ne benne' ljwezre'
ca' gate guledune'? **⁴Guxú'u David na' tu lu xudau' chee Dios,**
ne guqué'e xeta xtila da gulú'u bxruze lau Dios, na' gudawe'
na, ne bnézrjutje' chee benne' ca' zjácalene' le', ne quebe naca
chee' xelawe' xeta xtila na!. Tuze bxruze ca' naca chee' xelawe'
na.

⁵Cá'anqueze guzre Jesús benne' ca!:

—Neda', Benne' Gulje' Bénneache, nápaqueza' xel-la dxenná
bea ca naca chee' zra lá'azxa.

Jesús dxexune' benne' nazrinnaj ne'e

(Mt. 12.9-14; Mr. 3.1-6)

⁶Xetú lu zra lá'azxa chee' judío ca', guxú'u Jesús tu lu xu'u,
na' guzú lawe' dxusédene' benne' zaj nazrague' na!. Zua na'
tu benne' nazrinnaj ne'e xabela. **⁷Benne' ca' dxuluxuzájle' e**
da nadixruj bea na, ne benne' xudau' fariseo ca' dxuluzuzre'
Jesús chee' xelel'eñe' che xexún Jesús bénnea' lu zra lá'azxa
chee', chee' xelezéquene' xelawe' zria Jesús. **⁸Jesús ba nézene'**
ca da dxelegú'u lazre', na' guzre' bénnea' nazrinnaj ne'e:

—Guxasa, ne guzé laduj nigá.

Benne' na' guxase', na' guzé' na!. **⁹Nadxa gunná Jesús,**
guzre' benne' ca!:

—Na'a gucheba' le'e tu: ¿Bízrala na' waca gundxu zra
lá'azxa chee'le, da xrlátaje che da calela? ¿Gucache cháwedxu
xel-la nabán chee' tu benne', che guzría xidxu na?

¹⁰Nadxa Jesús guné'e benne' ca' zaj naxechaj Le', na' guzre'
benne' we' na!:

—Bli na'u nigá.

Benne' na' bənē' ca', na' bexácate ne'e na!. **¹¹Na' benne' ca'**
zaj zre'e na' belezrá'ale'e, na' gulezú lawe' dxulucheba' ljwezre'
bi xelezéquene' xelune' chee' Jesús chee' xuluzría xi'e Le'.

Jesús dxequé'e benne' chazrinnu ca' xelaque' gubáz chee'

(Mt. 10.1-4; Mr. 3.13-19)

¹²Ca lu zra na' Jesús guxíaje' tu lu xi'a xeajchálajlene'
Dios, na' guzúe' bedú xela dxuchálajlene' Dios. **¹³Ca guxaní'**
gunné' benne' ca' dxusédene', ne guqué'e chazrinnu benne' ca',
na' bzre'e benne' ca' xelaque' gubáz chee'. **¹⁴Benne' caní zaj**
naque':

- Simón, (bénnea' bzue^l le^l Pedro),
 Andrés, (benne' biche Simón na^l),
 Jacobo, Juan, Felipe, Bartolomé,
¹⁵ Mateo, Tomás,
 Jacobo, (zril'ine Alfeo),
 Simón, (bénnea' dxedábague^l benne' Roma ca^l)
¹⁶ Judas, (benne' biche Jacobo), ne
 Judas Iscariote, (bénnea' gudéé^l Jesú^s lu na^l benne' ca^l
 dxeledábague^l Le^l.)

Jesú^s dxusédene^l benne^l zante
(Mt. 4.23-25)

¹⁷ Jesú^s bdinne^l lu xi'a na^l nen benne^l ca^l dxusédene^l, na^l
 bzrine^l tu lache^l nen benne^l ca^l. Benne^l zan zaj zre^le na^l zaj
 nababe^l xezre ca^l zaj nababa Judea, ne Jerusalén, nen benne^l
 zaj nababe^l Tiro, ne Sidón. Benne^l caní belelé^le chee^l xelenne^l
 da dxuchalaj Jesú^s, ne chee^l xexún Jesú^s le^l ca naca xízrawe^l
 dxeledxé^lene^l. ¹⁸Cá'anqueze benne^l ca^l zaj xu'e be^l xriwe^l
 belexaque^l. ¹⁹Xúgute^l benne^l ca^l gulaca lazre^l xuluté^l Jesú^s
 lawe^l da dxexún Le^l xúgute^l nen xel-la waca chee^l.

**Benne^l ca^l naca da ba neza zren chee^l, ne benne^l ca^l zaj naque^l
 baxache^l**
(Mt. 5.1-12)

²⁰Nadxa Jesú^s gunné^le benne^l ca^l dxusédene^l, na^l guzre^l le^l:
 —Ba neza zrente^l naca na cheele le^le, dxéquebe^lele nácale
 benne^l xache^l, lawe^l da waxú^lule le^le naga dxenná bea Dios.

²¹Ba neza zrente^l naca na cheele le^le, dxedunle da dxunna
 Dios, lawe^l da wélajquezle.

‘Ba neza zrente^l naca na cheele le^le, dxebézrele ne chee^l
 dula, lawe^l da guzrízquezle.

²²Ba neza zrente^l naca na cheele le^le, gate xelecuide
 bénneache le^le, ne gate xelexebéaje^l le^le chalé^lajla, ne gate
 xelenné^l schanni^l chee^le, ne gate xulucá^lana ditje^l lale ca tu da
 sban lawe^l da nácale bi chia^l neda^l, Benne^l Gulje^l Bénneache.
²³Le béle^le, ne le sua lu da ba neza lu zra na^l lawe^l da zrué^lele tu
 da zren lu xabáa chee^l Dios. Cá'anqueze benne^l xra xrtau benne^l
 caní bulusaca zi^le benne^l ca^l buluchálajé^l waláz chee^l Dios.

²⁴Baxache^l nácale le^le, benne^l gunní^la, lawe^l da ba nápale
 xel-la dxebé da naca chee^l xezr la xu nigá.

25'Baxache' nácale le'e, nélajle na'a, lawe' da wadunle le'e.

'Baxache' nácale le'e dxuzrizrele na'a, lawe' da cuezre xáchele.

26'Baxache' nácale le'e gate xúgute bénneache dxelenné'
da chawe' chee , lawe' da ca' bel n xra xrtáule, gulenn ' da
chawe' chee  benne' w n lazre' ca', benne' gulenn : "Netu'
dxuchálajntu' wal z chee  Dios."

Dxal-la' zri'idxu benne' ca' dxelecuídene' dxi'u

(Mt. 5.38-48; 7.12)

27Na' gunn  Jesús:

—Dxapa' le'e dxénele chia', le zri'i benne' ca' dxelecuídene'
le'e, ne le gun chawe' chee  benne' ca' dxeler ' le'e. **28**Le nne
chawe' chee  benne' ca' dxelenn ' calela chee , ne le naba lau
Dios gaca chawe' chee  benne' ca' dxelenn ' schanni' chee .
29Che nu benne' cape' xr gale, le guz t  xecha la'a, ne che
nu benne' que ' xicha chee , le g t  lataj ca'ate' zrale. **30**Le
gunezruj n t teze benne' bi nab ' le'e, ne che nu benne' que '
da naca chee , quebe xen bale na. **31**Le gun chee  bénneache
cáteze na' dxaca lázrele xelune' chee .

32'Che le'e nazri'ile tuze benne' ca' zaj nazr 'ine' le'e,
 b zraqueze da chawe' dxunle? C 'anqueze dxelún benne' ca'
dxelune' da calela. **33**Che dxunle chawe' chee  tuze benne'
ca' dxelune' le'e chawe',  b zraqueze da chawe' dxunle?
C 'anqueze dxelún benne' w n da zrinnaj ca!. **34**Che bi
dxusanle chee  tuze benne' ba nézele wexunne' na,  b zraqueze
da chawe' dxunle? C 'anqueze benne' w n da calela ca'
dxulusane' da naca chee  chee  benne' ca' dxelune' da calela,
lawe' da zaj n zen ' wulun zruj ' benne' ca' le na. **35**Dxal-la'
zri'ile le'e benne' ca' dxeler ' le'e, ne gunle da chawe' chee ,
ne gusanle chee  benne' ca' da xelenabe' le'e, lácalá quebe
xelexexunne' na. Che gunle ca', da zrendxa da si' lu na'l , ne
g cale bi ca' chee  Dios szrente, lawe' da naca Le' zri'i lazre' nen
benne' ca' quebe dxelexezaca ba lazre', ne benne' w n da calela
ca!. **36**Le xez z lazre' bénneache ca dxun Dios, dxez z lazre' le'e.

Quebe guz iale chaláala le sa' l w zrele

(Mt. 7.1-5)

37Na' gunn  Jes s:

—Quebe guz iale chaláala le sa' l w zrele, na' Dios quebe
guz e' le'e chaláala. Quebe bi nnele chee  le sa' l w zrele,

na! Dios quebe guchi'ë cheeë le'e. Le gunite lau cheeë le sa' ljwézrele, na! Dios gunite lawe' cheeë le'e. ³⁸Le gunezruj cheeë bénneache, na! Dios gunne' cheeë le'e. Dios cu'ë lu xcuite cheeë tu xi'ina da nálate, ne da naxí'tequeze, ne guníbete' na, ne sua dí'atequeze na. Dios gudxíxrequeze' cheeë ca da dxudxíxrele cheeë bénneache.

³⁹Nadxa Jesús bchálaje' da dxulé'e nigá, gunné':

—¿Waca tu benne' la chul-la cu'ë neza xetú la chul-la?
Che ca' gune', dxúpate' xelebixre' tu lu xedxu. ⁴⁰Netú benne'
dxusëde gácadxe' szren ca naca bénnea' dxusédene' le', na'
gate xuzre gusédię', gaque' ca naca bénnea' bsédene' le'.

⁴¹¿Bizr cheeë na' dxenná'u bébedu na' xu'u na xiaj lau le
sa' ljwezru', ne quebe dxéquebe'enu' ca naca da zren da xu'u
na xiaj lau' lue'? ⁴²Che quebe dxéquebe'enu' ca naca da zren
na' da xu'u na xiaj lau' lue', ¿ájazra dxunu' dxexázrenu' dxu'u
le sa' ljwezru': “Benna lataj xebéaja' bébedu na' xu'u na xiaj
lau?” Lue', benne' dxun láweze xrlátaje, bebéaj zá'teca lue' ca
naca da zren da xu'u na xiaj lau', na' nadxa le'enu' cháwedau'
xebéaju' bébedu na' xu'u na xiaj lau le sa' ljwezru'!

Naca bea tu benne' ne cheeë da dxune'

(Mt. 7.17-20; 12.34-35)

Nadxa Gunná Jesús: ⁴³—Tu xaga xrlátaje quebe cuía na da
zixre calela, na' xaga da quebe naca chawe' quebe gaca cuía
na da zixre chawe!. ⁴⁴Tu tu xaga naca bea na ne cheeë da zixre
da dxebía na. Quebe gaca guchíbedxu da zixre cheeë xaga higo
tu lu xaga xeché!, ne quebe guchíbedxu da zixre cheeë lba uva
lu xeché! bisigá. ⁴⁵Benne' xrlátaje, da xrlátaje dxenné bénnea'
lawe' da naxaza da xrlátaje lu xichaj lázrdawé!, na' benne' wéñ
da calela, da calela dxenné bénnea' lawe' da xu'u da calela lu
xichaj lázrdawé!. Dxu'ë na' dxenné na ca naca da xu'u lu xichaj
lázrdawé!.

Dxuchalaj Jesús cheeë chupa lane xu'u

(Mt. 7.24-27)

Gunná Jesús: ⁴⁶—¿Bizr cheeë na' dxéle neda!: “Xran, Xran”,
ne quebe dxunle ca da dxapa' le'e? ⁴⁷Xapa' le'e aja naca
bénnea' ze'ë nen neda', ne dxenne' xrtizra'a, ne dxune' ca
da dxapa' le'. ⁴⁸Naque' ca tu benne' bene' tu xu'u. Da zren
gudene', na' bzrie' lane na lawe' xiaj xre. Gate bdxuaj xegu, na'

xeajchú'ule'e na le'e xu'u na', quebe bi guzeque' gune na xu'u na' lawe' da zria lane na lawe' xiaj xre. ⁴⁹Na' bénnea' dxenne' xrtizra'a, ne quebe dxune' ca da dxapa' le', naque' ca tu benne' bene' xu'u chee' lawe' xu dxeze, ne quebe guzale' lane na, na' gate bdxuaj xegu na', ne xeajchú'ule'e na le'e xu'u na', na' guché na le na, na' tu chí'izqueze bzria xi na le na.

Jesús dxexune' bi wən zrin chee' tu benne' Roma
(Mt. 8.5-13)

7 ¹Gate bexuzre bchálajle Jesús benne' ca', na' bezé'e zexíaje' Capernaum. ²Zua tu benne' Roma na', benne' dxenná be'e lu wedil-la, na' zua tu bi wən zrin chee' nazr'i'ile'ene'-be', na' bi na' quebe chawé' zúabe', ne dxaca wátebe!. ³Gate ben benne' Roma na' ca da dxun Jesús, na' gusél-le' bal-la benne' gula sina chee' judío ca', chee' xeajleguezre' Jesús xide' xexune' bi wən zrin chee!. ⁴Benne' gula ca' belezrine' lau Jesús, na' gulezú lawe' dxelata' xuene' Le', dxelenné!:

—Benne' Roma nigá naca chee' gácalenu' le', ⁵lawe' da dxape' ba lá'ana xezre cheedxu, na' léqueze' bene' tu xu'u cheedxu ga dxezrágadxu.

⁶Nadxa Jesús guxíajlene' benne' gula ca'. Gate belezrine' gagu naga zua lizre benne' Roma na', le' gusél-le' bal-la benne' ljwezre' xeajleguezre' Jesús:

—Xran, quebe senu' gunne xue, lawe' da quebe naca chia' chu'u lizra!. ⁷Chee' le na' ne quebe bexazrda' néda'queza' xedajdilja' Lue!. Cun gunnaze, na' xexaca bi wən zrin chia'!

⁸Néda'queza' zua benne' dxenná bé'ene' neda', na' neda' dxenná be'eda' benne' dxjaca wedil-la. Che xapa' tu bénnea': Guxíaj, na' waxíajbe', ne che xapa' xetube': Gudá, na' wídabe', ne che nna be'eda' bi wən zrin chia' da gunbe', na' gunbe' na.

⁹Gate ben Jesús da nigá, na' bebánené', na' gunné'e benne' ca' zjácale Le', gunné':

—Da li, quebe ne cheajxraca' tu benne' xezre Israel dxeajlí lazre' neda' ca dxun benne' nigá.

¹⁰Gate belezezrín benne' ljwezre benne' Roma na' lizre', na' belelé'ene' ba bexaca bi wən zrin na'.

Jesús dxusebane' bi biu chee' tu nu'ula ba gute benne' chie'

¹¹Ca gudé na' Jesús guzé'e zéaje' tu xezre da nazí le na Naín, na' xjácale Le' benne' ca' dxusédene', ne benne' zante.

¹²Gate bzrine^é gáguge naga zua xezre na', blé'ene^é benne^é zaj nu'^é tu bi gate zeajlecache^é-be^é, na^é naca be^é bi tulicha^é chee xrnabe^é, nu'ula na^é ba gute benne^é chie^é. Benne^é zan, benne^é lazrie^é zjácalene^é le^é! ¹³Gate Xránadxu blé'ene^é nu'ula na^é, na^é bexache lazre^é le^é, ne guzre^é le^é:

—Québedxa cuezru^é.

¹⁴Nadxa gubiga Jesús dxu'a xi'ina xu'ube^é, na^é bte^é na. Na^é benne^é ca^é zeajlexexu^é-be^é gulague^é! Na^é Jesús guzre^é bi gate na^é:

—Bidau^é, dxapa^é lue^é, guxasa.

¹⁵Na^é bi na^é ba nate bexásabe^é gudxe^ébe^é, na^é bezú laube^é dxuchálajbe^é! Na^é Jesús bunézruje^é-be^é lu na^é xrnabe^é! ¹⁶Gate belel^ée benne^é ca^é da nigá, na^é belezrebe^é, ne gulezú lawe^é dxelúe lá'ané^é Dios, dxelenné^é:

—Tu benne^é zrente^é, benne^é dxenné^é waláz chee^é Dios, ba ble^é ládujla dxi'u.

Cá'anqueze dxelenné^é:

—Dios ba ble^é dxácalene^é xezr chee^é.

¹⁷Ca naca naga nababa Judea, ne xezre walízr chee na belén bénneache ca naca xel-la waca chee^é Jesús.

**Juan, bénnea^é bchue^é bénneache nisa dxesel-le^é gubáz chee^é lau
Jesús**
(Mt. 11.2-19)

¹⁸Naga xu'u Juan lizre xia, bénene^é ca naca chee^é da nigá lawe^é da benne^é ca^é zjácalene^é Juan buluzenne^é le^é da dxaca na. Juan gunné^é chupa benne^é ca^é, ¹⁹na^é gusel-le^é le^é lau Jesús chee^é cheajlechebe^é Le^é che da li naque^é Cristo, bénnea^é dxal-la^é xide^é, u che dxal-la^é xelebezé^é benne^é xula. ²⁰Nadxa benne^é ca^é gusel- Juan belezrine^é lau Jesús, na^é gulé^é Le^é:

—Juan, bénnea^é bchue^é bénneache nisa nasel-le^é netu^é zedajchébentu^é Lue^é che Lue^é na^é nacu^é Cristo, bénnea^é dxal-la^é xide^é, u che dxal-la^é cuézantu^é benne^é xula.

²¹Ca lu zra na^é Jesús bexune^é benne^é zante benne^é we^é, ne benne^é dxé'ene^é xízrawe^é da dxedá du zren, ne benne^é ca^é zaj xu^é be^é xriwe^é, na^é bexune^é benne^é la chul-la ca^é! ²²Nadxa Jesús guzre^é benne^é ca^é nasel-la Juan:

—Le cheajxaca, ne le xé Juan ca naca da ba ble^éele, ne da bénelle. Benne^é la chul-la ca^é dxellexelé'ene^é, na^é benne^é zrinnaj ca^é dxelexedé^é, na^é benne^é dxeledxé'ene^é we^é guzru^é ba

belexaque', na' benne' xache' ca' dxelenne' dizra' chawe' chee
Dios. ²³Ba neza zren naca na chee benne' quebe gusán lazre'
neda'.

²⁴Gate besí'aca benne' ca' gusel-la Juan, na' Jesús guzú²⁴
lawe' dxuchálajlene' benne' zaj zre'e na' ca naca chee Juan na',
dxenné':

—¿Bizra guxiajle le'e xeajnna'le le'e xixre' lawe' lataj? ¿Tu
xia xtila da dxutá be'? ²⁵Che cabí, ¿bizra xeajnna'le? ¿Tu benne'
nacu zra lane' da zácale'e? Ba nézquezle le'e benne' ca' dxelacu
zra lane' da zácale'e, ne dxelé'aj dxelawé' da zácale'e zaj zre'e
lizre benne' blau ca'. ²⁶Che cabí, ¿bizra xeajnna'le? ¿Tu benne'
dxuchálaje' waláz chee Dios? Awe', ble'ele tu benne' nácadxe'
szren ca tu benne' dxuchálajé' waláz chee Dios. ²⁷Juan nigá
naque' bénnea' naxúaj na chee' lu xiche chee Dios, dxenné':

Dxesel-la' gubáz chia' lau Lue',
chee gucá'ana chawé' neza naga teu'.

²⁸Dxapa' le'e, ládujla xígute' benne' quebe nu chilá' benne'
dxuchálaje' waláz chee Dios nácadxe' szren ca Juan nigá. Na'a
benne' nácadxe' dxexruj lazre' naga dxenná bea Dios nácadxe'
blau ca Juan nigá.

²⁹Na' gunná Jesús:

—Gate na' benne' dxexruj lazre' ca', ne benne' wechizruj
ca' belenne' da dxuchalaj Juan, guleque bé'ene' Dios naque'
xrlátaje, na' beledxúe' nisa lu na' Juan. ³⁰Benne' xudau' fariseo
ca', ne benne' ca' dxuluxuzájle'e da nadxixruj bea na buluzúe'
chalá'ala ca naca da dxaca lazre' Dios guné' chee', na' quebe
beledxúe' nisa lu na' Juan.

³¹Na' gunná Xránad xu:

—¿Ájazra gutil-la lébeda' benne' zaj zre'e na'a zra? ¿ájazra
zaj naque'? ³²Zaj naque' ca bidu ca' dxelebe'be' dxelítajbe'
lawe' xi'a, ne dxelebezre xa'abe', dxelébe' bidu ljwézrebe':
“Bcuézrentu' bchiuj da bénele, san quebe bxá'ale. Bil-la
xáchentu', san quebe gudxézrele.” ³³Caní zaj naca benne' ca'
lawe' da bla' Juan, bénnea' bchue' bénneache nisa, ne quebe
gudawe' xeta, ne quebe gu'e xrise uva wal-la, na' gulenné' xu'e
be' xriwe'. ³⁴Nadxa bla'a neda', Benne' Gulje' Bénneache, dxe'aj
dxawa', na' dxelenné' naca' wagu xrata, ne benne' dxé'ajle'e, ne
dxelenné' naca' ljwezre benne' dul-la ca', ne benne' wechizruj
ca'. ³⁵Xel-la sina chee Dios naca bea na ne chee da dxelún
benne' ca' zaj nape' xel-la sina chee Dios.

Da bchalaj Jesús lizre Simón, benne' xudau' fariseo

36Tu benne' xudau' fariseo gunné! Jesús cheajtawe' xeta lizre!, na' Jesús guxíaje' lizre bénnea!, na' gudxé'e dxawé!.
37Nadxa tu nu'ula dul-la chee xezre na', gate benne' bzrin Jesús dxawé' xeta lizre benne' fariseo na', na' bzrin nu'ula na' ga na', nu'ē tu da' naca na xiaj zaca, da nazráte na da dxelá zixre.
38Gate bzrin nu'ula na' naga zua Jesús, na' gudxé'e zran ni'ē dxebezre!, ne guzú lawe' dxibe' ni'a Jesús nen nisa dxebezre!, ne bsebire' ni'ē nen xicha xíchaje!, ne bnupe' ni'a Jesús, na' gulu'ē na da dxelá zixre na!. **39**Na' benne' xudau' fariseo, bénnea' gunné! Jesús lizre!, gate blé'ene' da nigá, gunné! lu lázrdawé!: "Chela benne' nigá da li naque' benne' dxuchálaje' waláz chee Dios, guéquebe'equeze' aja naca chee nu'ula nigá dxuté' ni'ē, lawe' da naque' nu'ula dul-la." **40**Nadxa Jesús guzre' benne' fariseo na':

—Simón, de tu da guchálajlena' lue!.

Na' bechebe benne' fariseo na':

—Gunná, Benne' Weseđe.

41Jesús gunné!:

—Chupa benne' dxelal-le' dumí chee tu benne' tu dxusántezqueze' benne' dumí. Tue' dxal-le' chee' lazruj chee chupiza, na' xetúe' dxebague' lazruj chee chupa beu!. **42**Lawe' da quebe dxelezéquene' xelexexízruje' chee bénnea!, na' le' bnite lawe' chee dxúpate benne' ca' ca naca da dxelabague' chee!. Na'a gunná, ¿nula benne' caní zrif'idxene' bénnea?'

43Simón bechebe!:

—Dxéqueda' bénnea' bnite lawe' chee' da zrendxa.

Na' Jesús guzre' le!:

—Da li dxennáu!.

44Nadxa Jesús gunné! nu'ula na', na' guzre' Simón:

—¿Dxelé'enu' nu'ula nigá? Neda' guxu'a lizru', ne quebe nu gunná be'enu' quibe ni'a, san nu'ula nigá gudibe' ni'a nen nisa dxebezre!, ne bsebire' na nen xicha xíchaje!. **45**Quebe bnupu' neda', san nu'ula nigá, gate guxú'utea', quebe dxusane' dxunúpequeze' ni'a. **46**Quebe gulú'u da za xíchaja', san nu'ula nigá gulu'ē ni'a da dxelále'ē zixre. **47**Chee le na' dxapa' lue', lawe' da nazrí'ile'ene' neda', da nigá naca bea na ba bnite lawa' chee' ca naca dul-la zan chee', san bénnea' naca bábaze dul-la chee' da bnite lawa', láteze zrif'ine' neda'.

48 Nadxa Jesús guzre¹ nu'ula¹:

—Dul-la chiu¹ ba bnite lawa¹.

49 Na¹ benne¹ ca¹ zaj zre¹e nen Le¹, ne zaj dxe¹e na¹ gulezú lawe¹ dxelenné¹ lu lázrdawe¹: “¿Nuzra benne¹ nigá, dxunite láuqueze¹ dul-la?”

50 Jesús guzre¹ nu'ula na¹:

—Ba naláu¹ lawe¹ da guxéajle¹ u chia¹. Bexíaj dut¹e xel-la dxebeza zri lazre¹.

Nu'ula ca¹ belún zrin che¹ Jesús

8 ¹Ca gudé da nigá, gudá Jesús zane¹ xezre, ne xézredu ca¹, dxusédene¹, ne dxuchálaje¹ ca dxenná bea Dios. Benne¹ chazrinnu gubáz ca¹ zjácalene¹ Le¹. ²Cá'anqueze zjácale¹ Le¹ bal-la nu'ula ca¹, benne¹ ca¹ bexune¹ le¹ ca naca xízrawe¹ che¹, ne bebéaje¹ be¹ xriwe¹ ca¹ da zaj xu¹e. Ládujla nu'ula ca¹ zjaj María Magdalena, nu'ula na¹ belexedxúaj gazre be¹ xriwe¹ lu xichaj lázrdawe¹. ³Ládujla le¹ zíajqueze Juana, zru'ula Chuza, benne¹ na¹ xu'u lu ne¹e da napa Herodes. Cá'anqueze ládujla le¹ zjaj Susana, na¹ zjaca nu'ula zandxa na¹, nu'ula ca¹ dxelácalene¹ Jesús nen da zaj nape¹.

Da dxulé¹e na ca naca che¹ benne¹ dxaze¹ zrua¹ xtila

(Mt. 13.1-9; Mr. 4.1-9)

⁴Benne¹ zan beledxúaje¹ lu xezre ca¹ che¹ xelelé¹ ene¹ Jesús, na¹ gate belezraga benne¹ zan naga zue¹, na¹ bchálaje¹ tu da dxulé¹ na, dxe¹e le¹:

⁵—Tu benne¹ dxaze¹ guzé¹ zjazé¹ zrua¹ xtila. Ca zéaje¹ dxaze¹ na, bal-la bínnetu ca¹ xeajlechaze na dxu'a neza, na¹ benne¹ ca¹ bululéaje¹ na, na¹ belezrín bxínnedau¹ guláguba¹ na. ⁶Xebal-la bínnetu ca¹ xeajlechaze na lu xiaj ca¹, na¹ gate bínnetu caní belezría na, chadite¹ gulebizre na, lawe¹ da quebe gudxé¹ gupa¹. ⁷Xebal-la bínnetu ca¹ xeajlechaze na naga zaj dxe¹ lue xeché¹, na¹ bululule xeché¹ ca¹ le¹ na. ⁸Xebal-la bínnetu ca¹ xeajlechaze na lu xu bëbe, na¹ gate belegula na, na¹ gulezríale¹ na. Bal-la na gulezría na tu gaxúa weaj.

Gate bexuzre bchalaj Jesús da nigá, na¹ gunné¹ zizraj:

—¡Che le¹e sua nágale, le xene!

Jesús dxenné¹ bizr che¹ na¹ dxuchálaje¹ da dxululé¹ na

(Mt. 13.10-17; Mr. 4.10-12)

⁹Nadxa benne¹ ca¹ dxusede Jesús gulénábene¹ Le¹ bizra zéaje¹ da dxulé¹ nigá. ¹⁰Jesús guzre¹ le¹:

—Dios dxuzéajni'ine! le'e ca naca da nagache chee xel-la dxenná bea chee!, san benne' xula, dxuchálajlena' le' da dxulé'e na caní, chee gate dxelelé'ene! xelaque! ca benne' quebe dxelelé'ene!, ne gate dxelenne' quebe dxeléajni'ine!.

Jesús dxuxuzázjle! da dxulé'e na ca naca chee bénnea' dxaze!
(Mt. 13.18-23; Mr. 4.13-20)

11 Na' gunná Jesús:

—Da nigá naca ca zéaje da dxulé'e na!: Bínnedu ca' zéaje na xrtizra' Dios. **12**Bínnedu ca' xeajlechaze na dxu'a neza zéaje na benne' ca' dxelenne' xrtizra' Dios, san za' da xriwé!, na' dxegúa na dizra' na' lu xichaj lázrdau benne' ca', chee quebe xeléajle!, ne quebe xelelé!. **13**Bínnedu ca' xeajlechaze na lu xiaj ca' zéaje na benne' ca' dxelenne' dizra' na', ne dxelezi! na dute xel-la dxelebé, san quebe dxaze na lu xichaj lázrdawé!. Dxeléajle! tu chí'ida'ze, na' gate dxeledé! lu da zi' da xa', na' dxulusán lazre! na. **14**Bínnedu ca' xeajlechaze na naga zaj dxe' lue xecho! zéaje na benne' ca' dxelenne' dizra' na', na' dxeajxaque!, na' lawe! da dxelezé! gunne xue da zante, ne dxelezé lazre! xel-la gunní'a, ne da xele'aj xelawé! da zácale!, na' xúgute da caní dxulusunite na dizra' na', na' quebe dxun na zrin lu xichaj lázrdawé!. **15**Na' bínnedu ca' xeajlechaze na lu xu bëbe zéaje na benne' ca' sua chawé!, ne du lazre! lázrdawé!, na' gate dxelenne' dizra' na', dxuluzúa chache! na, na' dxun zrin dizra' na' lu xichaj lázrdawé!.

Da dxulé'e na ca naca chee tu da dxegú'u lení!
(Mr. 4.21-25)

16Gunná Jesús:

—Netú benne' che gugale! da dxegú'u lení!, quebe gudúsie! na tu xi'ina, u zranle ga dxasie!, san guzúe! na sibe, chee cu'u lení! na chee benne' zaj zre! lu xu'u na!. **17**Quebe bi de da nagache' da quebe gulé'e lau na, ne quebe bi xu'u lu xichaj lázrdau bénneache da quebe gaca bea na, ne lá'tequze na.

18'Chee le na!, le xene xanne!. Tu benne' nazi! xrtizra' Dios, wazidxe!, san benne' quebe dxezi! na, wegá'a ca da du dxéquene! napé!.

Dxelezrín lau Jesús xrne'ę, ne benne' biche' ca'
(Mt. 12.46-50; Mr. 3.31-35)

19 Nadxa xrna Jesús, ne benne' biche' ca' belezrine' naga zue', san quebe gulezéquene' xelezrine' lau Le', lawe' da zrále'e benne' zan ga na'. **20** Tu benne' na' bzenne' Jesús, gunné':

—Xrna'u, ne bi bichu' ca' zaj zre'ę chale'aj nigá, dxelaca lazre' xuluchálajlene' Lue'.

21 Jesús guzre' le':

—Benne' ca' dxelenne' xrtizra' Dios, ne dxelune' ca dxenná na, benne' caní zaj naque' ca xrna'a, ne benne' bícha'dau' ca'!

Jesús dxuzúa zrię' be' bdunu', ne xeajxruza chee' nísadau'
(Mt. 8.23-27; Mr. 4.35-41)

22 Tu zra guxú'u Jesús tu lu da dxedá lawe' nísadau' nen benne' ca' dxusédenę', na' guzre' le':

—Cheajdxu xecha la'a nísadau'.

Na' gusiá'que', **23** ne dxácate zjaque' lu nísadau' na', guse Jesús. Na' guzú lau dxácale'ę be' bdunu' lu nísadau', na' guzú lau dxu'u nisa lu da dxedá lawe' nísadau' na', ne ba dxácate waxaze na lu nísadau!. **24** Nadxa bulusebane' Jesús, dxelé'ę Le':

—¡Benne' Wesede! ¡Benne' Wesede! ¡Ba dxázedxu lu nisa nigá!

Nadxa guxasa Jesús, na' gudil-le' be' bdunu' na', ne nisa na', na' ca naca da ca' belezúa zri na. **25** Nadxa Jesús guzre' benne' ca' dxusédenę':

—¿Quebe ne chéajle' chee' Dios?

Benne' ca' belezrebe', ne belexebánene', na' buluchébe ljwezre':

—¿Núzraqueze benne' nigá, dxenná békene' be', ne nisa, na' dxuluzúa na dizra' chee'?

Tu benne' Gadara xu'ę be' xriwe'
(Mt. 8.28-34; Mr. 5.1-20)

26 Nadxa belezrine' xecha la'a nisa lu xezr la xu chee' xezre Gadara, chalá'a ca'ala chee' Galilea. **27** Gate bedxúaj Jesús lu da dxedá lawe' nísadau' na', na' bzrin tu benne' xezre na' lau Le'. Zánete iza ba guca xu'u be' xriwe' ca' benne' nigá. Quebe gúcue' zra lane', ne quebe guzúe' netú lu xu'u, san xeajchu'ę tu lu ba ca'. **28** Gate blékene' Jesús, na' xeajzú zribę' lau Le', na' gudxezre xe'ę, dxenné':

—¿Bizr chee na' za'u naga zua', Jesús, Zri'ine Dios szrente?
Dxata' xueda' Lue' quebe gusaca zi'u neda'.

²⁹Gunná na caní lawe' da ba gunná be'e Jesús be' xriwe'
ca' xelexedxúaj na lu xichaj lázrdau benne' nigá. Zane' lasa be'
xriwe' ca' ba gulela na benne' nigá. Benne' xezre na' gulele'
benne' nigá, ne buluchéaje' le' ni'a ne'e nen du xia, san le'
bzúzxuje' du xia na', na' be' xriwe' ca' guleché na le' le'e xixre'
lawe' lataj. ³⁰Jesús bchebe' be' xriwe' ca':

—¿Bi lele?

Na' bechebe' le na:

—Neda' lea': Da Zan.

Ca' gunná na lawe' da xu'u be' xriwe' zanté benne' na'.

³¹Be' xriwe' ca' gulenaba na Jesús quebe sel-le' na lataj chul-la.

³²Lu xi'a naga zua Jesús, na' zrál'e cuche zan dxeláguba', na'
be' xriwe' ca' gulata' xue na Jesús gu'e lataj da ca' cheajxezrá
na lu cuche ca', na' bnezruj Jesús na lataj. ³³Nadxa be' xriwe'
ca' belexedxúaj na lu xichaj lázrdau benne' na', na' gulú'u na lu
cuche ca', na' xúgute cuche ca' buluzrúnnujba', ne gulebíxreba'
dxu'a chjéa, na' xeajlecházeba' lu nísadau', naga gulépeba',
guláteba'.

³⁴Benne' ca' dxuluxúe' cuche ca', gate belelé'ene' ca da
guca, na' buluzrúnnuje' lu xel-la dxelezrebe, na' gulé'e benne'
zaj zre'e le'e xixre', ne benne' zaj zre'e lawe' xezre ca da guca.

³⁵Nadxa benne' ca' beledxúaje' xeajlenné'e ca da guca. Gate
belezrine' naga zua Jesús, na' belelé'ene' bénnea' belexedxúaj
be' xriwe' ca' lu xichaj lázrdawe', dxel'e zran ni'a Jesús, ba
nácu'e ladxe', ne ba bezúa chawé' xichaj lázrdawe', na' benne'
ca' belezrebe'. ³⁶Na' benne' belelé'e ca da guca buluchálajlene'
benne' xula ca' ca guca gate bexaca bénnea' guxú'e be' xriwe'
ca'. ³⁷Gate belenné'e caní, ca naca benne' zaj zre'e lu xezr la xu
chee xezre Gadara gulezú lawe' dxelata' xúené'e Jesús xezé'e
lazrie', lawe' da dxelezrébele'e. Ca'an guca, guxú'u Jesús lu da
dxedá lawe' nísadau', chee xezé'e xéaje'. ³⁸Bénnea' belexedxúaj
be' xriwe' ca' lu xichaj lázrdawe' gunabe' lau Jesús gunézruje'
lataj chéajlene' Le', san Jesús busebague' le' xegá'ané'e lázrie',
na' guzre' le':

³⁹—Bexiaj lizru', na' bchalaj chee xúgute ca da ba bén Dios
chiu'.

Na' benne' na' bezé'e zexíaje', na' bchálajlene' benne' xezre
ca' ca da bén Jesús chee le'.

Jesús dxexuné' bí nu'ula chee Jairo, ne tu nu'ula xeajté' zra lane'

(Mt. 9.18-26; Mr. 5.21-43)

40 Gate bezrín Jesús xecha la'a dxu'a nísadau', benne' ca' zaj zre'e na' gulezí' lu ne'e Le' nen dute xel-la dxelebé, lawe' da xúgute' dxelebeze' Le'. **41** Nadxa bzrin tu benne' le' Jairo, benne' blau chee xu'u naga dxelerzraga judío ca', na' bzu zribé' lau Jesús, ne guta' xúene' Le' chéaje' lizre', **42** lawe' da zua tuze bi nu'ula chee!. Xu'ube' chazrinnu iza, na' ba dxaca wátebe!. Gate guzá! Jesús zéaje', benne' zante zjácalene' Le', ne buluchídete ljwezre!.

43 Ládujla benne' ca' zeaj tu nu'ula quebe chawé' zue', na' chazrinnu iza ba zeaj dxé'ene' we' dxen da dxaca chee nu'ula ca!. Ba gudízruje' benne' dxelexún bénneache ca' xúgute ca da gudape', na' quebe bi gulezéquene' xelune' chee xexaca nu'ula na!. **44** Nu'ula na' gubigue' cízrula Jesús, na' xeajté' zran ni'a zre', na' la ná'queze bexágate dxen da dxaca nu'ula na!.

45 Nadxa Jesús bchebe':

—¿Nuzra bta neda?

Xúgute' gulenné!: "Quebe nu ne gutá Lue!", na' Pedro, ne benne' ljwezre' ca' gulenné!:

—Benne' Wesede, benne' caní dxuluchídee' Lue', ne dxuluzrigue' Lue', na' dxuchébequezu', dxennáu!: "¿Nuzra bta neda??"

46 Jesús gunné!:

—Tu benne' bte' neda' lawe' da gúquebe'eda' ben zrin xel-la waca chia' da bexún na tu benne'.

47 Gate gúquebe'e nu'ula na' ba neze Jesús da guca, nadxa gudé'e dxezrízete', na' bzu zribé' lau Jesús, ne guxrúalepe' lau xúgute benne' ca' bizr chee na' bte' Jesús, ne ca guca bexácate'.

48 Nadxa gunná Jesús, guzre' nu'ula na!:

—Zrí'ina'dau', ba bexacu' lawe' da guxéajle'u chia!. Bexíaj na'a, dute xel-la dxebeza zri lazre!.

49 Ne dxuchálajte Jesús, bzrin tu benne' naga ze Jesús, benne' guzé'e lizre Jairo, benne' blau chee xu'u ga na' dxelerzraga judío ca', na' guzre' Jairo:

—Ba gute bi nu'ula chiu!. Québedxa guzúa xuzru' Benne' Wesede nigá.

50 Gate ben Jesús ca gunné!, na' guzre' Jairo:

—Quebe zrebu!. Con guxejle. Bi nu'ula chiu' na' xexácabe!.

⁵¹Gate bzrin Jesús xu'u na', netú quebe be' lataj chú'ule Le', san tuze Pedro, ne Jacobo, ne Juan, ne xra xrna bi nu'ula na'!

⁵²Xúgute benne' zaj zre'e na' dxelebezre', ne dxelebezre xache' chee' bi nu'ula na!. Jesús gunné'!

—Quebe cuézrele. Bi nú'uladu nigá quebe nátebe!.

Dxásezebe' na!.

⁵³Na' benne' ca' buluzrizre' chee', lawe' da zaj nézquezne' ba gótebe!. ⁵⁴Nadxa Jesús guqué'e na' bi na', na' gunné' zizraj:

—Bi nu'ula, bexasa!

⁵⁵Na' bebanbe', ne bexásatebe!. Na' Jesús busebague' le' xulunézruje' da gágube!. ⁵⁶Xra xrnabe' belexebánele'ene'. Jesús busebague' le' quebe nu xelé'e ca da guca.

Jesús dxesel-le' benne' chazrinnu ca' xelune' xrchine'

(Mt. 10.5-15; Mr. 6.7-13)

9 ¹Jesús bchague' benne' chazrinnu ca' dxusédene', na' bnézruje' le' xel-la waca, ne xel-la dxenná bea chee' xelexebáje' xúgute cue' be' xriwe' ca' da zaj xu'u bénneache, ne chee' xelexexune' benne' ca' zaj xu'e xízrawe!. ²Na' gusel-le' le' chee' xuluzenne' bénneache ca dxenná bea Dios, ne chee' xelexexune' benne' zaj xu'e xízrawe' ca!. ³Na' guzre' le':

—Quebe bi góiale chee' la neza. Quebe góiale xaga da guchíchele, na' xixruj cheele, ne da gágule, ne dumí. Le gua' tu cue'ze zra láname. ⁴Gáteteze xu'u naga chú'ule, le xegá'ana na' cadxa zrin zra xeza'ale lu xezre na!. ⁵Naga quebe xelezí'e dizra' guchálajle' le', le xedxúaj xezre na!, ne le cuibe bxrte xu da da' ní'ale, da gulé'e na zaj nabague' zria lau Dios.

⁶Nadxa beledxúaje', na' ca naca xézredu ca' xeajlechálaje' dizra' chawe' chee' Dios, ne belexexune' benne' zaj xu'e xízrawe' ca!.

Ca guca gate gute Juan, benne' bchue' bénneache nisa

(Mt. 14.1-12; Mr. 6.14-29)

⁷Herodes, benne' dxenná be'ene' xezr la xu na', benne' ca naca xúgute da dxun Jesús, na' guzúe' st̄ebe lawe' da dxelenná bal-la benne' ba bebán Juan ládujla benne' gate. ⁸Xebal-le' dxelenné' Elías, bénnea' bchálaje' waláz chee' Dios ba bele'e, na' xebal-le' dxelenné' ba bebán tu benne' ca' buluchálaje' waláz chee' Dios ca ni'te. ⁹Herodes gunné'!

—Néda'queza' gunná be'eda' nu gudxugu xichaj Juan.
 ¿Nuzra benne' nigá xca' da zanté dxenda' dxune'?
 Nadxa Herodes bene' ba xuzre lé'ene' Jesús.

Jesús dxugawé' chi xun gaxúa benne'

(Mt. 14.13-21; Mr. 6.30-44; Jn. 6.1-14)

¹⁰Gate belexezrín benne' gubáz ca' chee Jesús lau Le', na' gulé'e Le' ca da ba belune'. Na' Jesús beche'e benne' ca', na' besiá'que' zeajxaque' tu lataj da nagá'ana zítu' naga zaj dxe' xezre ca', naga zua lu xezre la xu chee xezre Betsaida. ¹¹Gate benne' xezre na' belenne' zua Jesús na', na' gusiá'que' zjaque' naga zua Le'. Na' Jesús guzí' lu ne'e benne' ca', ne bchálajlene'e le' ca dxenná bea Dios, ne bexune' benne' zaj xu'e xízrawe' ca'.

¹²Gate guzú lau zeaj dxezré', na' gulebiga benne' chazrinnu gubáz ca' chee Jesús lau Le', na' gulé'e Le':

—Bze benne' caní dizra' chee chjaque' naga xelasié', ne xelilaje' da xelawé' xézredu ca' zaj nnita gagu, lawe' da ga zúadzu nigá quebe bi de'.

¹³Jesús guzre' le':

—Le gunezruij le'e da xelawé'.

Nadxa benne' ca' bele'e Jesús:

—Quebe dedxa cheentu' ca gázzuga xeta xtíladau', ne chúpaga bela, u ¿wacheajxríquezentu' da xelagu catite benne' zan caní?

¹⁴Zaj zra ca chi xun gaxúa benne' biu ca' ga na!. Nadxa Jesús guzre' benne' ca' dxusédene':

—Le xé benne' ca' xelebé'e chi xun weaje' tu cue' tu cue'.

¹⁵Ca'an belune', na' gulebe'e xúgute'. ¹⁶Nadxa Jesús guqué'e da gazxu' xeta xtila ca', ne chupa bela ca!. Na' guchisa lawe' xabaala, ne guzre' Dios "Xcalenu'", na' ca bexuzre bzúzruje' na, na' bnézruje' na benne' ca' dxusédene' chee xelisie' na chee benne' zan ca'. ¹⁷Xúgute' gulawé', ne belilaje'. Ca gudé na' bulusuzré'e chazrinnu ga' da bízrujdu ca' belexegá'ana na.

Pedro dxenné' Jesús naque' Cristo

(Mt. 16.13-19; Mr. 8.27-29)

¹⁸Tu zra gate zua Jesús dxuchálajlene' Dios naga quebe zaj zra benne' zan ca', na' zralé benne' ca' dxusédene' Le', na' Le' bchebe'e benne' ca':

—¿Nuzra dxelenná benne' naca' neda'?

19 Le' belexechébe':

—Bal-le' dxelenné' nacu' Juan, bénnea' bchue' bénneache nisa, na' xebal-le' dxelenné' nacu' Elías, bénnea' bchálaje' waláz chee Dios, na' xebal-le' dxelenné' nacu' tu benne' ca' buluchálaje' waláz chee Dios ca ni'ite, na' bebane'!

20 Nadxa Jesús bchebe':

—Na' le'e, ¿nuzra dxennale naca'?

Na' gunná Pedro:

—Nacu' Cristo chee Dios.

Jesús dxuzenne' benne' ca' ca gaca gate gatie'

(Mt. 16.20-28; Mr. 8.30—9.1)

21 Jesús bsebague' benne' ca' quebe nu xelé'e ca!. **22** Na' guzre' le':

—Neda', Benne' Gulje' Bénneache, dxal-la' téle'a xel-la zi', na' benne' gula sina ca', ne benne' xíchaje ca' chee bxruze, ne benne' ca' dxuluxuzájle' da nadxixruj bea na xuluzúe' neda' chalá'ala. Xelútie' neda', san gate gaca chunna zra, na' xebana'!

23 Ca gudé na' guzre' ca naca benne' zaj zre'e na':

—Che nu benne' dxaca lazre' gaque' neda' tuze, dxal-la' guzúe' chalá'ala xúgute da naca chee', na' guné' neda' tuze xúgute zra, lácala gate benne' na!. **24** Benne' dxaca lazre' gapa chi'e xel-la nabán chee', gunítie' na, san benne' gunítie' xel-la nabán chee' lawe' da naque' chia!, wazrué'ene' na. **25** ¿Bizra da ba neza gaca na chee tu benne' che gape' ca naca da de lu xezi la xu nigá, san cuía xi' léqueze'? **26** Che nu benne' xedué'ene' chia' neda', ne chee dizra' chia', cá'anqueze neda', Benne' Gulje' Bénneache, wedué'eda' chee bénnea' gate za'a neda' chee nna be'a nen xel-la szren chee Xra', ne chee gubáz lá'azxa chee xabáa ca!. **27** Da li dxapa' le'e, bál-lale zrale nigá quebe gátele nédxudxa ca lé'ele zra nna bea Dios.

Gate bcha lu'a lesaca Jesús

(Mt. 17.1-8; Mr. 9.2-8)

28 Ca guzre xi' gudé gunná Jesús da nigá, na' guluéne' tu lu xi'a chee guchálajlene' Dios, na' xjácale Pedro, ne Jacobo, ne Juan Le!. **29** Dxácate dxuchálajlene' Dios, na' bcha lu'a lesaca Jesús, na' zra lane' bexaca na da chiche, ne guca tite na.

30 Nadxa bululé'e lau chupa benne' dxuluchálajlene' Jesús. Zaj naque' Moisés ne Elías. **31** Naga zele Jesús benne' ca' gúcatite'

legala, na' dxuluchálajlène' Jesús ca gaca gate gatie! Le' xezre Jerusalén. ³²Gulácale e welase Pedro ne benne' ljwezre' ca', san bulusebán lazre', na' belelé'ene' ca naca xel-la szren chee Jesús, ne chupa benne' ca' zaj zélene' Jesús. ³³Gate benne' ca' belexesiá'que' naga ze Jesús, na' Pedro gunné':

—Benne' Wesede, néquega zúad xu nigá. Benña netu' lataj guntu' chunna xu'u lága'dau', tu chiu', ne tu chee Moisés, ne tu chee Elías.

Pedro quebe dxéquebe'ene' ca da dxenné!. ³⁴Dxácate dxenná Pedro caní, na' bla' tu beuj da gucu na naga zaj zre'e, na' belezrebe Pedro, ne benne' ljwezre' ca' gate gulezré'e lu beuj na'. ³⁵Na' belenne' chi'i nu dxuchalaj lu beuj na', gunná:

—Bi nigá naque' Zri'ina', nazrí'ite lazra!. Le xen da dxuchálajbe!.

³⁶Ca gudé belenne' chi'i na', na' belelé'ene' Jesús ba ze' tuze!. Na' benne' caní gulezúe' zrise, na' quebe nu gulé'e ca da belelé'ene'.

Jesús dxexune' tu bi biu xu'ube' be' xriwe'

(Mt. 17.14-21; Mr. 9.14-29)

³⁷Gute xu, gate belexexétaje' lu xi'a na', na' benne' zan zjaque' zeajlexrígale' Jesús. ³⁸Nadxa tu benne' ca' gunné' zizraj, guzre' Jesús:

—Benne' Wesede, dxata' xueda' Lue' dajxú' bi biu chia' lawe' da tu lícha'te bi chia' naca, ³⁹na' tu be' xriwe' dxaze na lebe', ne dxucuezre xa'a na lebe', ne dxudxixre dxutula na lebe', na' dxebía bsrina' dxú'abe!. Dxusaca zi na lebe', ne quebe dxaca lazre' na gusán na lebe!. ⁴⁰Ba guta' xueda' benne' ca' dxusédenu' chee xelexebéaje' na, san quebe gulezéquene'.

⁴¹Jesús bechébe':

—Le'e, benne' wen chupa lazre', ne wen da calela. ¿Ájate dxal-la' súalena' le'e? ¿Ájate dxal-la' guchaga lawa' nen le'e? Xeajxri' zri'nu' na' nigá.

⁴²Gate bi cuide' na' ba zéajbe' gagu, na' be' xriwe' na' gudín na lebe' xu, ne bdxixre btula na lebe!. Na' Jesús gudil-le' be' xriwe' na', ne bexune' bi cuide' na', na' bdee'-be' lu na' xrabe!. ⁴³Xúgute benne' ca' belexebánene' ca naca xel-la szren chee Dios.

Jesús dxuzenne' benne' ca' xecha lasa ca gaca gate gatie'

(Mt. 17.22-23; Mr. 9.30-32)

Dxácate na' xúgute benne' ca' dxexebánene' ca da dxun Jesús, Le' guzre' benne' ca' dxusédene':

44—Le xen xanne' da nigá, ne quebe gal-la lázrele na. Neda', Benne' Gulje' Bénneache, wuludéé' neda' lu na' bénneache.

45Benne' ca' dxusédene' quebe guléajni'ine' ca da dxenná Jesús lawe' da quebe ne gunézruij Dios lataj xeléajni'ine', na' belezrebe' xelenabe' Jesús guzájni'ine' le' ca da na' gunné'.

¿Nuzra naca blau?

(Mt. 18.1-5; Mr. 9.33-37)

46Nadxa benne' ca' dxusede Jesús gulezú lawe' dxuluchebe ljwezre' nüzraqueze naca blau ládujla le'. **47** Jesús gúquebe'ene' ca da dxelenné'. Nadxa guqué'e tu bi biúdau', ne bze'-be' cuite', **48**na' guzre' benne' ca':

—Benne' gape' ba lá'ana tu bidu caní lawe' da nazrí'ine' neda', néda'queza' dxape' ba lá'ana, na' benne' dxape' ba lá'ana neda', dxápaeze' ba lá'ana Dios, Bénnea' nasel-le' neda'. Cá'anqueze bénnea' nácadxe' benne' dxexruij lazre' ládujla le'e, benne' nigá naque' benne' blau.

Benne' quebe dxedábague' dxi'u zue' gácalene' dxi'u

(Mr. 9.38-40)

49Nadxa Juan guzre' Jesús:

—Benne' Weseđe, blé'entu' tu benne' dxuchínene' Lau', dxebéaje' be' xriwe' ca' lu xichaj lázrdau benne' ca', na' gúzrentu' le' quebe guné' ca' lawe' da quebe naque' dxi'u tuze.

50Jesús guzre' le':

—Quebe guzágale ca da dxune' lawe' da benne' quebe dxedábague' dxi'u zue' gácalene' dxi'u.

Jesús dxedil-le' Jacobo ne Juan

51Gate ba za zrin zra dxal-la' xexíaj Jesús xabáa, bən zi' lazre' chéaje' Jerusalén. **52**Na' gusél-le' gubáz chee' ca' xelebía lawe', na' benne' ca' xjaque' tu xézredau' nababa Samaria chee cheajlecúze' naga sua Jesús. **53**Benne' Samaria ca' quebe gulaca lazre' xegá'ana Jesús na', lawe' da guleque bē'ene' zéaje' Jerusalén. **54**Gate Jacobo ne Juan, benne' ca' dxusede Jesús, belel'éne' da nigá, na' gulé'e Jesús:

—Xran, ¿dxaca lazru' nna bémentu' xetaj xi' da za xabáa chee guzría xi na benne' caní, ca bən Elías, bénnea' bchálaje' waláz chee' Dios?

55Nadxa Jesús guné'e le', ne gudil-le' le', dxenné':

—Le'e quebe nézele nu be' zúale le'e. ⁵⁶Caní naca lawe' da bla' neda', Benne' Gulje' Bénneache, quegá chee guzría xi'a xella nabán chee bénneache, san chee gucache chawa' le na.

Nadxa xjaque' xetú xézredau'!

Benne' dxelaca lazre' chjácaleñe' Jesús
(Mt. 8.19-22)

⁵⁷Ca zjaque' lu neza na', tu benne' biu guzre' Jesús:

—Xran, dxaca lazra' sálена' Lue' gáteteze chéaju'!

⁵⁸Jesús bechebe':

—Beza ca' zaj zua bluaj cheeba', na' bxínnedu ca' zaj zria xrú'uneba', san neda', Benne' Gulje' Bénneache, quebe bi de ga xrua xíchaja'!

⁵⁹Na' Jesús guzre' xetú benne':

—Bén neda' tuze.

Benne' nigá gunné':

—Xran, bennna neda' lataj cheajcáchea' xra'!

⁶⁰Na' Jesús bechebe':

—Be lataj benne' ca' zaj naque' ca benne' gate xulucache' ljwezre', na' lue', guxíaj, xeajchalaj ca dxenná bea Dios.

⁶¹Nadxa tu benne' xula guzre' Jesús:

—Xran, dxaca lazra' guna' Lue' tuze, san steca, benna neda' lataj xexá'a cheajzéa' dizra' benne' zaj zra' lizra'!

⁶²Jesús guzre' benne' na':

—Benne' dxugá'ané' bezre, na' nne'e cúzrule', quebe gaca chee bénnea' gune' zrin chee da dxenná bea Dios.

Jesús dxesel-le' benne' gaxún chi ca'

10 ¹Ca gudé na', Xránadxu guqué'e xegaxún chi benne' ca', na' gusél-le' chupa weaje' xelebía lawe' lau Le' xúgute xezre, ne xézredu ca' naga dxal-la' chéaje' Le'. ²Guzre' benne' ca':

—Da li dxennéa', lina da zren naca na, na' benne' wén zrin bábaze zaj naque'. Chee le na' le naba lau Xrane zrin na' sel-le' benne' wén zrin ca' xelexequé'e lina na!. ³¡Le chjaca! Le nna'xque, neda' dxesel-la' le'e, gácale ca zrla'du ca' ládujla becu' xi'a ca!. ⁴Quebe gúale xixruj, ne dumí, ne zrélate, ne quebe gagale la neza nu guchálajlele. ⁵Gate chu'ule tu lu xu'u, na' gugápale diuzre, nnale: “Xel-la dxebeza zri lazre' gaca chee benne' zaj zre'e lu xu'u nigá.” ⁶Che zaj zra' na' benne'

dxelebeza zri lazre', na' da gunábale gaca cheē benne' ca', san che quebe nu chilá' naca caní, le naba quebe gaca da ba gunábale. ⁷Le xegá'ana lu xu'u ná'queze, na' le xi'aj le gagu ca da xelunne' lawe' da benne' wén zrin quebe te le tune'. Quebe cheajsúale tu xu'u xetú xu'u. ⁸Gate zrinle tu xezre naga xelezí' lu ne'e le'e, le gagu ca da xelunne'. ⁹Le xexún benne' zaj xu'e xízrawe' zaj zre'e na', na' le xe'e: "Xel-la dxenná bea cheē Dios ba zua nen le'e." ¹⁰Che zrinle tu xezre naga quebe xelezí' lu ne'e le'e, le xedxíaj la neza cheē xezre na', na' nnale: ¹¹"Ca naca bxrtedu' da' ní'antu' dxexebíbentu' na cheē gaca tu da gulé'e na le'e nabágale zria lau Dios. Dxal-la' nézele ba bla' ládujla le'e xel-la dxenná bea cheē Dios." ¹²Dxapa' le'e, ca lu zra guchi'a Dios, da xelezaca benne' zaj zre'e lu xezre nigá gácadxa na xel-la zi' ca da xelezaca benne' xezre Sodoma, xezre na' bzria xi' Dios.

**Da gaca cheē xezre naga quebe belune' ca dxenná xrtizra' Dios
(Mt. 11.20-24)**

¹³Na' gunná Jesús:

—¡Edxugúa le'e, benne' xezre Corazín! ¡Edxugúa le'e, benne' xezre Betsaida! Chela lu xezre Tiro, ne lu xezre Sidón belel'éne' ca naca xel-la waca cheē xabáa da ba gulaca ládujla le'e, gate na'te ba belexebí'i lazre', belácue' zra lane' tuzruj, ne buluzríe' de xíchaje!. ¹⁴Lu zra guchi'a Dios da dxaca, na' sácadxale le'e xel-la zi' ca da xelezaca benne' Tiro, ne Sidón. ¹⁵Na' le'e, benne' xezre Capernaum, ¿dxéquele waxásale zríntele xabáa? ¡Lataj chúl-lala xétajle!

¹⁶Nadxa guzre' benne' ca' dxusédene':

—Benne' xenne' cheele le'e, chia' neda' xenne', na' benne' guzúe' le'e chalá'ala, neda' na' gusaque' ca', na' benne' guzúe' neda' chalá'ala, Dios, Bénnea' gusel-le' neda', guzúe' chalá'ala.

Dxelexezrín benne' gaxún chi ca'

¹⁷Benne' gaxún chi ca' belexezrine' lu xel-la dxelebé, dxelenné':

—Xran, be' xriwe' ca' dxuluzúaqueze na dizra' cheentu' gate dxuchínentu' Lau!.

¹⁸Jesús guzre' benne' ca':

—Ca' naca, na' neda' ble'eda' da xriwe' bexruj na zran xabáa ca tu xesa da dxeajsúa na lu xu. ¹⁹Neda' ba benna' le'e

xel-la dxenná bea chee guléajle b̄e snia ca', ne b̄éxrujni, ne chee guchúchujle dute xel-la dxenná bea chee da xriwe', na' quebe bi seque gune na le'e. ²⁰Quebe bele lawe' da dxelún be' xriwe' ca dxennale le'e, san le be lawe' da ba naxúaj lale xabáa na'la.

Jesús dxebene'

(Mt. 11.25-27; 13.16-17)

²¹Lu zra ná'queze gubéle' Jesúz, zúale Be' Lá'azxa Le', na' gunné':

—Dxue lá'ana' Lue', Xrae, Xrane xabáa ne xezr la xu, lawe' da ba blé'enu' bénne'du caní da bcácheu' chee benne' sina ca', ne benne' dxeléajni'ine'. ¡Ca' naca, Xrae, lawe' da ca'an guca lazru' Lue'!

²²Xra' ba benne' neda' xúgute. Quegá nu neze nu na' naca Zrí'ine', san tuze Xrá'queza', ne quegá nu neze nu na' naca Xra', san tuze Zrí'inequeze', ne nu benne' ca' dxaca lazre' Zrí'ine' guzáejni'ine' le' Nu na' naca Xre'.

²³Nadxa guné'e benne' ca' dxusédene', na' guzre' benne' cá'anze:

—Ba neza naca na chee benne' ca' dxeléle'ene' ca da dxelé'ele le'e, ²⁴lawe' da dxapa' le'e, zánete benne' ca', benne' buluchálaje' waláz chee Dios, ne benne' wenná bea ca' gulaca lazre' xeleté'ene' ca da dxelé'ele le'e, san quebe beleté'ene' na. Gulaca lazre' xelenne' ca da dxenle le'e, san quebe belenne' na.

Da dxulé'e na ca b̄en benne' Samaria, benne' naque' chawé'

²⁵Nadxa tu benne' dxuxuzájle' da nadxixruj bea Dios bdxúaje', ne guxiáje' xeajchálajlēne' Jesúz chee gaca guzúa zrie' Le', na' bchebe' Le':

—Benne' Wesede, ¿bizra dxal-la' guna' chee gata' chia' xela nabán da zeajlí canna?

²⁶Jesús bchebe':

—¿Bizra da naxúaj na lu da nadxixruj bea Dios? ¿Aja dxéquenu' da dxulabu'?

²⁷Bénnea' dxuxuzájle' da nadxixruj bea Dios bchebe':

—Bzri'i Xranu' Dios dute lázrda'u, ne nen dute bénne'du xu'u, ne nen dute xel-la dxun zi' lazre' chiu', ne nen dute xel-la dxulaba lazre' chiu', na' bzri'i le sa' ljwezru' ca nazrí'i cuinu'.

²⁸Nadxa gunná Jesúz, guzre' le':

—Cháwe'le'e bechebu'. Che dxunu' caní, na' gapu' xel-la nabán na'!

²⁹Bénnea' dxuxuzájle'e da nadxixruj bea Dios guca lazre' gucá'ana chawe' cuine', na' guzre' Jesús:

—¿Nuzra na' le sa' lwezra'?

³⁰Bechebe Jesús:

—Tu benne' guzé'e Jerusalén, bétaje' zíaje' Jericó. Lu neza na' xu'e, na' gulela gubán le', ne gulebane' ca naca da nape', ne zra lane'. Na' buluzálaje' le', ne besiá'que' zaj nucá'ane' le' ca benne' gate. ³¹Nadxa gudé tu bxruze neza na', na' gate blé'ene' le', gudée' chalá'ala. ³²Cá'anqueze gudé na' tu benne' xrtia Leví, benne' dxune' zrin chee xudau', na' gate blé'ene' bénnea', gudée' chalá'ala. ³³Nadxa tu benne' Samaria gudée' neza na', na' gate blé'ene' le' bexache lazre' le'. ³⁴Gubigue' cuita benne' na', ne btupe' tu da za lu we' chee', ne xrise uva wal-la, na' bchele' na ladxe'. Nadxa bcuene' le' cuzru bea chee', na' bechele' le' tu lu xu'u naga xegá'ane', ne bxue' le' na'. ³⁵Zra xula, ca bezá' benne' Samaria na', na' guléaje' chupa dumí da bnézruje' xrane xu'u na', ne guzre' le': “Bxue benne' nigá, na' che ba gucá'adxa xelate' dumí chiu', neda' xexunna' na gate xelá'a.”

³⁶Nadxa Jesús guzre' benne' dxuxuzájle'e da nadxixruj bea Dios:

—¿Nula benne' chunna caní guque' le sa' ljwezre bénnea' gulela gubán ca'?

³⁷Na' gunná bénnea' dxuxuzájle'e da nadxixruj bea Dios:

—Bénnea' bexache lazre' le'.

Nadxa Jesús guzre' le':

—Bexíaj lue', na' gúnquezu' ca'.

Jesús dxezrine' lizre Marta ne María

³⁸Jesús bexu'e neza, na' bezrine' tu xézredau', na' lu xezre na' zua tu nu'ula le' Marta, na' gulu'e Jesús lizre'. ³⁹Marta na', zua tu bi bile' le' María, na' María na' gudxé'e zran ni'a Jesús chee xenne' da dxuchálaje'. ⁴⁰Marta déle'e da dxune', na' bsrine' lau Jesús, ne guzre' Le':

—Xran, ¿quebe dxexache lazru' neda' lawe' da dxucá'ana bi bila' neda' chee guna' tuzal' zrin cheéntu'? Guzre-be' gácalebe' neda'.

⁴¹Jesús bechebe':

—Marta, Marta, dxezéle'enu' gunne xue, ne zu' st̄ebe ca naca chee da ca' dxunu', ⁴²san de tuze da dxun na ba xen nu gun. María ba bezrelne' da cháwedxa, na' netú benne' quebe seque' cue' na.

Ca dxal-la' gundxu guchálajle_dxu Dios
(Mt. 6.9-15; 7.7-11)

11 ¹Tu zra Jesús bchálajlene' Dios tu lataj, na' gate bexuzre bchálajlene' Dios, na' tu benne' ca' dxusédene' guzre' Le':

—Xran, bsede netu' guchálajlentu' Dios, ca b̄en Juan, bsédene' benne' ca' zaj de'e le'!

²Jesús gunné':

—Gate guchálajlele Dios, na' nnale:
Xrantu' Dios, zu' xabáa,
gaca lá'azxa Lau' Lue'.

Gudá nna be'u.

Gaca ca dxaca lazru' lu xežr la xu, ca da dxaca xabáa.

³Benna cheentu' da gáguntu' na'a zra.

⁴Bnite lau dul-la cheentu' ca dxunite launtu' chee benne' ca' dxelune' cheentu' da calela.

Quebe gu'u lataj da xriwe' cu'u na netu' neza chee na, na' bselá netu' lu na' da calela.

⁵Nadxa Jesús guzre' benne' ca':

—Che tu benne' ládujla le'e zua tu ljwezre', na' che zrine' lizre benne' ljwezre' na' dxela, ne xe'e le': “Bi ljwezra', guleaj neda' chunna xeta xtila ⁶lawe' da zua tu bi ljwezra' za belátebe' lizra', na' quebe bi de chia' gugawa'-be'.” ⁷¿Wechebe benne' ljwezre' na', benne' xu'u lu xu'u: “Quebe gunu' neda' zede. Naxezxuj dxa xu'u chia', na' bi chia' zaj debe' nigá.

Quebe gaca chasa' bi gunna' chiu?” ⁸Neda' dxapa' le'e, lácalá quebe chase' bi gunézruje' le' lawe' da naque' ljwezre', san chase' chee québedxa gune' le' zede, na' gunézruje' le' ca naca da nachínnene'. ⁹Caní dxapa' le'e:

Le naba, na' Dios gunne' cheele.

Le xexilaj, na' xezrélele.

Le nne dxu'a dxa xu'u, na' xalaj cheele.

¹⁰Ca' naca na, lawe' da benne' dxenabé', na' si'e, ne benne' dxexílaje', na' xezrélene', ne benne' dxenné' dxu'a dxa xu'u, na' xalaj chee'.

¹¹'Che tu benne' ládujla le'e naqu^e! xra xrna', ¿waca gunézruje'
zrí'ine^e! tu xiāj che nábabe' tu xeta xtila? ¿Waca gunézruje'-be'
tu bēla' che nábabe' tu bela? ¹²¿Waca gunézruje'-be' tu békxrujní
che nábabe' tu zrita? ¹³Che le'e nácale benne' wén da calela, na'
nézele gunézrujle da chawé' chee zrí'inele, ¿quebe nácadxa Xrale
zua xabáa li lazre' chee gunne' chee nu benne' nabe' Be' Lá'azxa?

Dxelenné' napa Jesús xel-la dxenná bea chee da xriwe'

(Mt. 12.22-30; Mr. 3.19-27)

¹⁴Tu zra Jesús bebéaje' be' xriwe' lu xichaj lázrdau tu
benne', da nucá'ana na le' quebe dxaca nnie', na' gate bedxúaj
be' xriwe' na', na' benné' bénnea'. Na' benne' ca' belexebánene'
chee da nigá. ¹⁵Na' bal-le' gulenné':

—Benne' nigá dxebéaje' be' xriwe' ca', dxuchínene' xel-la
dxenná bea chee Beelzebú, xrane be' xriwe' ca'.

¹⁶Xebal-la benne' gulaca lazre' gulé'e Jesús xel-la waca
chee', na' gulenabé! Le' gune' tu xel-la waca da za xabáa. ¹⁷Le'
nézene' ca da dxelaca lazre', na' guzre' benne' ca':

—Che benne' zaj zre'e tu xezre xelaque' chupa la'a, ne xeledil-
le', wabía xi' xezre na', na' che benne' tu lu xu'u xelaque' chupa
la'a, cá'anqueze welebía xi' benne' ca!. ¹⁸Cá'anqueze, che da xriwe'
ca' xelaca na chupa la'a, ¿ájazra xegá'ana xel-la dxenná bea chee
na? Da nigá dxapa' le'e lawe' da dxennéle dxebéaja' be' xriwe' ca',
dxuchíneda' xel-la dxenná bea chee Beelzebú da xriwe!. ¹⁹Che
caní naca na, ¿nuzra dxunezruj xel-la dxenná bea benne' ca'
dxusédele le'e chee xelexebéaje' be' xriwe' ca'? Chee le' na', benne'
caníqueze dxululé'ene' dxeque zréaje. ²⁰Na'a che neda' dxebéaja'
be' xriwe' ca', dxuchíneda' xel-la dxenná bea chee Dios, da li xel-
la dxenná bea chee Dios ba bla' na ládujla le'e.

²¹'Che tu benne' wal-la nape' da guchínene' lu wedil-la, ne
dxuxuéqueze' lizre', na' da zra lizre' napa chi'e na. ²²Che za'
xetú benne' nácadxe' wal-la ca le', ne dxucul-le' le', nadxa que'e
ca naca da dxuchínene' lu wedil-la, da na' dxuxrén lazre', na'
quisie' da gudapa bénnea'.

²³'Benne' quebe zue' gácalene' neda', dxedábague' neda', na'
benne' quebe dxexequé'e nen neda' dxúsela bénnea'.

Be' xriwe' da dxexezrín na lizre na

(Mt. 12.43-45)

²⁴Gunná Jesús:

—Gate tu be' xriwe' dxedxuaj na lu xichaj lázrdau tu benne', dxedá na lataj naga nabizre dxexilaj na naga sua na xezí' lazre' na, na' gate quebe dxezrele na, na' dxenná na: "Wexá'a lizra' naga bezá'a." ²⁵ Gate xezrín na, na' le'e na bénnea' naque' ca tu xu'u da nalúa lu'ule na, ne nabá'até na. ²⁶ Nadxa zexíaj na, zeajxezrí na xegazre be' xriwe' da zaj nácadxa na xriwe' ca le' na, na' ca naca da ca' xelú'u na xelezúa na lu xichaj lázrdau bénnea', na' naga cheajsete chee' benne' na' nácadxa da calela chee' ca da guca chee' nédxula.

Da ba neza chee' bénneache da naca na li lazre'

²⁷ Dxácate Jesú斯 dxenné' da caní, tu nu'ula ládujla benne' ca' gunnél zizraj:

—Ba neza zrenté naca na chee' nu'ula na' guzane' Lue', ne bsegule' Lue'.

²⁸ Na' gunná Jesú斯:

—Ba neza zrendxa naca na chee' benne' ca' dxelenne' ca da dxenná Dios, ne dxune' ca dxenná dizra' na'.

Dxelenabe' Jesú斯 gune' tu xel-la waca da za xabáa

(Mt. 12.38-42; Mr. 8.12)

²⁹ Benne' ca' ne zaj zre' e cuita Jesú斯, na' Le' guzú lawe' dxuchálajlene' le', gunnél:

—Benne' zaj zre' e lu zra caní zaj naque' benne' wen da calela, na' dxelenabe' neda' guna' tu xel-la waca da za xabáa, na' québedxa bi xeleté'ene' ca da ble'e Jonás, bénnea' bchálaje' waláz chee' Dios. ³⁰ Ca guca chee' Jonás, guque' tu da ble'e na benne' gulezré' e lu xezre Nínive, cá'anqueze neda', Benne' Gulje' Bénneache, gaca' tu da gulé'e na benne' zaj zre' e lu zra na'a zra. ³¹ Lu zra guchi'a Dios, gate Dios guchi'e chee' benne' zaj zre' e lu zra na'a zra, na' chasa nu'ula na' gunná bélene' xezr la xu da sua chalá'a naga dxedé gubizra beu' zaga ca', na' gulé'ene' zaj nabaga zria benne' caní, lawe' da nu'ula na' guzé' e zítu'te chee' xenne' ca naca xel-la sina chee' Salomón, na' nigá sua tu Benne' nácadxe' blau ca Salomón na!. ³² Lu zra guchi'a Dios, gate Dios guchi'e chee' benne' zaj zre' e lu zra na'a zra, na' xelase' benne' ca' gulezré' e xezre Nínive, na' xululé'ene' zaj nabaga zria benne' caní, lawe' da benne' ca' gulezré' e xezre Nínive belexebí'i lazre' gate Jonás bchálajlene' benne' ca' xrtizra' Dios, na' nigá sua tu Benne' nácadxe' blau ca Jonás na'.

Da dxusení' lu xichaj lázrdaudxu
(Mt. 5.15; 6.22-23)

33Gunná Jesús:

—Netú benne' che dxugale' xi' chee', quebe guzúe' na tu naga nagache, ne quebe gudusie' na tu xi'ina, san guzúe' na sibe chee xeleté'e benne' ca' xelu'le lu xu'u na!. **34**Xiaj laudxu zaj naca na ca tu xi' da dxusení na lu xichaj lázrdaudxu. Che xiaj lau' zaj naca na chawe!, ca naca xichaj lázrda'u xu'u na lení!, na' che xiaj lau' quebe zaj naca na chawe!, na' xu'u da chul-la lu xichaj lázrda'u. **35**Bxue xanne' ca naca xi' da napu' chee quebe xexaca na da chul-la. **36**Che ca naca xichaj lázrda'u xu'u na lení!, na' quebe bi xu'u da chul-la, na' le'enu' chawe! xúgute ca dxaca gate tu xi' dxusení na lizru!.

Jesús dxedil-le' benne' xudau' ca'
(Mt. 23.1-36; Mr. 12.38-40; Lc. 20.45-47)

37Gate bexuzre bchalaj Jesús, na' tu benne' xudau' fariseo gunné! Le' cheajtawé xeta lizre!. Na' guxú'u Jesús, gudxé'e dxawé!. **38**Na' benne' fariseo na' bebánene' gate blé'ene' Jesús quebe gudibe ne'e ca da zjácale benne' judío gate dxelawé' xeta. **39**Xránadxu guzre' le!:

—Le'e, benne' fariseo, dxíbele cízrela zriga!, ne xé'ena, san lu'ule na, nazrátele ca naca da ba gulanle, ne da calela da dxunle. **40**Le'e, benne' lázrdau zide!, ¿quebe nézele Bénnea' bene' da zua cízrela bénqueze' da zua lu'ula? **41**Le gunezruj benne' xache' ca' chee da nápale, na' ca nácale xegá'anale chawe!.

42;Edxugúa le'e, benne' fariseo ca!! Le'e dxunézruje Dios tu cue' chee da chi cue' chee xixru weaj, ne chee binne chee ruda, ne chee xúgute xixre' cuan, san dxuzúale chalá'ala ca naca xella wen xrlátaje, ne xel-la zri'i lazre' chee Dios. Da caní dxal-la' gunle, ne quebe gusanle ca da ba dxunle.

43;Edxugúa le'e, benne' fariseo ca!! Dxaca lázrele gápale lataj blau naga cue'le lu xu'u naga dxezrágale, ne dxaca lázrele xelapa benne' le'e ba lá'ana lawe' xi'a ca!.

44;Edxugúa le'e, benne' dxuluxuzájla'a da nadxixruj bea na, ne le'e, benne' fariseo ca!, benne' dxelúne' láweze da xrlátaje! Nácale ca xédzu ba ca' da quebe zaj nalá!, na' benne' ca' dxeledée' láwela na, ne quebe zaj nézene' da dxululéaje!.

45 Nadxa gunná tu benne' dxuxuzájle' da nadxixruj bea na, guzre' Jesús:

—Benne' Wesede, gate dxennáu' da nigá, dxennéteu' ca' cheéntu'.

46 Na' Jesús gunné':

—¡Edxugúa le'e, benne' dxuluxuzájle' da nadxixruj bea na! Dxugúale bénneache xua da quebe xelezuéne', na' le'e netú zrube názele quebe dxaca lázrele gutale na.

47 ¡Edxugúa le'e! Dxunle lu'a cheé ba ca' cheé benne' ca' buluchálaje' waláz cheé Dios, benne' ca' belute xra xrtáule.

48 Ca da dxunle dxulé'e na nácale tuze nen da belún xra xrtáule ca!. Benne' ca' belutie' le', na' le'e dxunle lu'a cheé ba cheé ca'.

49 'Chee le na' gunná Dios lu xel-la sina chee', gunné':

“Wasel-la' naga zaj zra' benne' ca' benne' xelenné' waláz chia', ne gubáz chia' ca', na' bal-le' xelútie', na' xebal-le' xeláu zi' xúzrequeze' le'.” **50** Dios gusebague' benne' zaj zre' lu zra na'a zra ca naca xel-la gute cheé xúgute benne' ca' gulenné' waláz cheé', benne' gulatíe' lu na' benne' ca' zaj zre' gate benté' xezr la xu, **51** gate na' tu benne' betie' Abel, zri'ine Adán, ca bzrinte zra belutie' Zácarías gachaj láwela naga zua lucugu, ne naga zua lataj lá'azxa. Ca'an dxapa' le'e, Dios gusebague' benne' zaj zre' lu zra na'a zra xel-la gute cheé benne' ca'.

52 ¡Edxugúa le'e, benne' dxuluxuzájla'a da nadxixruj bea na! Xu'u lu na'le ca naca zren xia cheé dxa xu'u naga za xel-la sina, san le'e quebe dxu'ule, ne quebe dxuele lataj xelú'u benne' dxelaca lazre' xelú'e na'.

53 Gate Jesús guzre' benne' ca' da caní, na' benne' ca' dxuluxuzájle' da nadxixruj bea na, ne benne' fariseo ca' belezrá'ale' Le', na' gulezú lawe' dxeluné' Le' zede, na' da zante' da buluchébe' Le', **54** na' buluzuzre' che bi nna Jesús cheé xelezéquene' xelagu zrié' Le'.

Jesús dxenné' ca naca cheé da naca xrlátaje láweze

12 **1** Ca lu zra na' belezraga zane gaxúa benne' ca', na' dxululéajte ljwezre'. Na' guzú lau Jesús dxe'e benne' ca' dxusédene':

—Le guxúe xanne' cuínale ca naca cua zichaj cheé xeta xtila cheé benne' xudau' fariseo ca', da naca na da dxulé'e na láweze da xrlátaje cheé benne' ca'. **2** Quebe bi de da dxundxu bagácheze da quebe gulé'e lawe', ne quebe bi de da nagache

da quebe nu neze. ³Cheele na', xúgute da gunle lu da chul-la, xululé'e lawe' te zra, na' da gunle bagácheze lu xu'u naga naxéxxujte dxa xu'u, wénqueze na lau xúgute bénneache.

Nu dxal-la' zrébedxu

(Mt. 10.28-31)

⁴Na' gunná Jesús:

—Dxapa' le'e, bi ljwézra'du ca', quebe dxal-la' zrébele benne' dxelute bëla' dxen chee bénneache, san gate te na', québedxa xelezéquene' bi xelune'. ⁵Na'a dxapa' le'e nu dxal-la' zrébele. Le zrebe Bénnea' gate te xequé'e xel-la nabán chee bénneache, nape' xel-la dxenná bea gudéé'e bénneache ca' lataj ba xa!. Awe!, Lel le zrebe.

⁶'¿Quebe ta'u gazxu' bxínnedau' lawe' chupa dumí lásedau'? Dios quebe dxal-la lazre' netú bxínnedu ca!. ⁷Cá'anqueze xicha xíchajle le'e xúgute na zaj nababa na lau Dios. Cheele na' quebe zrébele. Zácadxale le'e ca bë zante bxínnedu ca!.

Benne' dxelexechebë' zaj naque' cheel Jesús

(Mt. 10.32-33; 12.32; 10.19-20)

⁸Na' gunná Jesús:

—Dxapa' le'e, xúgute benne' xelexechebë' zaj naque' chia' neda' lau bénneache, cá'anqueze neda', Benne' Gulje'l Bénneache, xechébequeza' cheel benne' ca' lau gubáz cheel xabáa ca' cheel Dios, ⁹san benne' ca' quebe xelexechebë' chia' lau bénneache, néda'queza' quebe xechéba' cheel lau gubáz cheel xabáa ca' cheel Dios.

¹⁰'Che nu benne' bi nnie' chia' neda', Benne' Gulje'l Bénneache, gunite lau Dios cheel, na' benne' nnie' cheel Be'l Lá'azxa, quebe gunite lau Dios cheel bénnea'.

¹¹'Gate xeleché'e le'e lau benne' xíchaje cheel xudau', u lau benne' dxuchi'e da dxaca, u lau benne' xu'u lawe', quebe cue'le gunne xue bi xechébele u bi nnale, ¹²lawe' da gate zrin zra dxal-la' nnele, Be'l Lá'azxa gulé'enl le'e da dxal-la' nnele.

Da stëbe cheel xel-la gunní'a

¹³Tu benne' ládujla benne' ca' guzre'l Jesús:

—Benne' Weselde, guzre bi bicha' gúnnabe' chia' da xexal-la' cheel da guca cheel xrantu'!

¹⁴Jesús guzre'l-be':

—Benne', ¿zua nu bzua neda' ca benne' dxuchi'e da dxaca u ca benne' le'e xezr la xu?

¹⁵Nadxa guzre' benne' ca':

—¡Le na' xque! ¡Le guxúe xanne' cuínale chee quebe gucúdele! Xel-la nabán chee nu benne' quebe zua na lu da nápale'e.

¹⁶Nadxa bchalaj Jesús da dxulé'e nigá, gunné':

—Guzúa tu benne' gunní'a, na' xezr la xu chee' bnézruje'e na. ¹⁷Na' benne' gunní'a na' guzú lawe' dxenné': ¿Bizra guna'? Québedxa de naga guzrá'a lina chia' nigá. ¹⁸Nadxa dxenné': “¡Ba nezda' ca da guna! Guchínnaja' naga dxezrá' lina chia', chee guna' da zrí'adxa, na' guzrá'a na' ca naca lina chia' nigá, ne ca naca da ba napa!. ¹⁹Nadxa nníqueza' néda'queza': Ba déle'e chiu' da zanté chee zane' iza. Bezí' lazre!. Güe'e gudagu, ne gubé.” ²⁰Na' Dios guzre' bénnea!: “Lue', benne' zide', lu zre' na'a zre' gatiu', na' da nuzrá' chawu', quebe nézenu' nu chee gaca na.” ²¹Ca'an dxaca chee benne' dxutupe' xel-la gunní'a da gaca cheéqueze'. Naque' ca tu benne' xache' lau Dios.

Dios dxuxúe' bi chee' ca'

(Mt. 6.25-34)

²²Ca gudé na!, Jesús guzre' benne' ca' dxusédené':

—Dxapa' le'e, quebe cue'le gunne xue ca naca da gágule chee gaca banle, ne ca naca zra lánale da gácule. ²³Xel-la nabán cheele zácadxa na ca da gágule, na' bel-la' dxen cheele zácadxa na ca zra lánale. ²⁴Le nna'xque ca dxaca chee bxínnedu ca!. Quebe dxelázaba', ne quebe dxelepába', ne quebe zaj zua naga dxuluxuzraba', na' Diósqueze' dxuxi'aj dxugawe'-ba!. Zácadxale le'e ca bxínnedu ca!. ²⁵¿Núlale le'e séquele gusetunna cuínale xetú ben lawe' da dxebé'le'ele gunne xue? ²⁶Che quebe gaca gunle tu da naca da dauze, ¿bizr chee na' dxebé'le' gunne xue chee da ca' xezícalo?

²⁷'Le nna'xque ca dxelégula xiaj xrtandu ca!. Quebe dxelún na zrin, ne quebe dxelún na du ladxe', na' dxapa' le'e, wenná bea Salomón quebe gucue' da xrtandxa ca tu xiajdu caní.

²⁸Che Dios dxugacue' caní xíxre'du ca', da zaj zua na'a le'e xixre', na' wxre xelezxe na, ¿quegá gundxe' cheele le'e, benne' dxeléajle'e láteze chia'? ²⁹Chee le na', quebe cue'le gunne xue ca naca da gágule, u ca naca da xí'ajle, ne quebe súale stébe. ³⁰Ca' naca na, lawe' da ca naca benne' ca' zaj zre'e xezr la

xu dxelexílaje' ca naca da caní, san le'e, zua Xrale xabáa ba nézene' nachínnele ca naca da caní.³¹ Le cue' gunne xue nna bea Dios lu xichaj lázrdaule, na' sile ca naca da caní.

Da gunní'a da dxegú'u cháwedxu xabáa

(Mt. 6.19-21)

³²Na' gunná Jesús:

—Quebe zrébele, zrla'du chia', bábase nácale le'e. Xrale Dios dxezaca ba lazre' gunne' cheele lataj naga dxenná be'e.
³³Le gute da nápale, na' le gunezruj benne' xache' ca'. Ca'an gaca, guzrale na naga quebe te chee na, na' gápale da gunní'a xabáa da quebe xedú, naga quebe gaca chu'u gubán, ne quebe gaca xelú'u béadu ca' xuluteba' na.³⁴ Naga nuzúale xel-la gunní'a cheele, na' súaquezze lázrdaule.

Dxal-la' gupá'a cuínadxu

³⁵Na' gunná Jesús:

—Le gupá'a cuínale, ne le gugala xi' cheele. ³⁶Le gaca ca benne' wén zrin ca' dxelebeze' xrane' xezrine' lu laní chee wechaga na', na' nne' dxu'a dxa xu'u na'. ³⁷Ba neza zrente naca na chee benne' wén zrin ca', benne' ca' xedajxraca xrane' le' dxelenaze' gate xezrine'. Da li dxapa' le'e, xrane' na' cueche' benne' ca' xelawé, na' guzúa cuine' chee que'e da xelagu benne' wén zrin ca'. ³⁸Lácalá xezrine' dxela u dxaní'sise', che xedajxraque' le' dxelennaze', ba neza naca na chee benne' wén zrin ca'. ³⁹Dxal-la' nézele da nigá, che xrane xu'u gunézene' bi zra zrin gubán, na' quebe gasie' chee quebe gu'e lataj quíduje' lizre' chee cuane' da nape'. ⁴⁰Cá'anqueze le'e, le sua ban lazre', lawe' da gate québela nézele, xelá'a neda', Benne' Gulje' Bénneache.

Benne' wén zrin li lazre', ne benne' wén zrin quebe naque' li lazre'

(Mt. 24.45-51)

⁴¹Nadxa Pedro bchebe' Jesús:

—Xran, ¿bchálaju' da dxulé'e nigá chee nétu'ze, che chee xúgute benne'?

⁴²Xránadxu gunné':

—¿Nuzra naca wén zrin li lazre', bénnea! dxucá'ana xrane'
lu ne'e benne' zaj zra' lizre' chee gunézruje' da xelagu benne'

ca' gate zrin zra chee na? ⁴³Ba neza naca na chee benne' wen zrin na', gate xezrín xrane', xedajxraque' le' dxuné ca da nabague'. ⁴⁴Da li dxapa' le'e, xrane' gucá'ané lu né'e xúgute da nape'. ⁴⁵Che benne' wen zrin na' dxéquené wazré xrane' xelé'e, ne su lawe' gusaca zi'le' benne' wen zrin xezica ca', ne nu'ula wen zrin ca', ne su lawe' xi'aj gawe', ne súzrene', ⁴⁶nadxa xrane' xelé'e lu zra quebe dxebeze' le', ne lu zra quebe nézene', na' gusaca zí'le' le', ne chugue' chee' saque' ca xelezaca benne' ca' quebe zaj naque' chee' Dios.

⁴⁷'Benne' wen zrin na' nézene' ca da dxaca lazre' xrane' san quebe nucueze', ne quebe dxuzúe' dizra', benne' nigá gudée' le' ba xa!. ⁴⁸Benne' wen zrin na' quebe nézene' da na', ne dxune' da dxusebaga na le' zria, benne' nigá téé' láteze xel-la zi!. Che tu benne' dxezí'le' da dxunezruj Dios le', Dios wanábale' le, na' bénnea' Dios nuxréen lazre' le' da zrente, Dios wanné xúele'ene' le'.

Dxelaca benne' chupa la'a né chee Jesús (Mt. 10.34-36)

⁴⁹Na' gunná Jesús:

—Neda' bla'a guzrena' xi' lu xezr la xu nigá, na' la guzreda' ba dxala xi' na!. ⁵⁰Dxal-la' chu'a lu xel-la gute ca dxu'u tu benne' lu nisa gate dxedxúe' nisa, na' téle'a xel-la zi' cadxa gácatequeze na. ⁵¹¿Dxéquele le'e za' neda' cu'a xel-la dxebeza zri lazre' lu xezr la xu nigá? Dxapa' le'e: Cabí. Za'a chee guna' benne' chupa la'a. ⁵²Na'a su lau, gazxu' benne' zaj zre'e tu xu'u xelaque' chupa la'a. Chunne' xeledábague' chupe', na' chupe' xeledábague' chunne'. ⁵³Xra tu bi biu tábague' bi biu chee', na' bi biu na' tábagabe' xrabe!. Xrna tu bi nu'ula tábague' bi nu'ula chee', na' bi nu'ula na' tábagabe' xrnabe!. Tau zri'ine tu nu'ula tábague' zru'a lizre', na' zru'a lizre' na' tábague' tau zri'ine'.

Da dxululé'e na ca da gaca lu zra na'a zra (Mt. 16.1-4; Mr. 8.11-13)

⁵⁴Na' Jesús guzre' benne' ca!:

—Gate le'e dxelé'ele da' beuj naga dxebía gubizra, na' dxennale, waca xiuj, ne ca' dxaca. ⁵⁵Gate dxaca be' za na chalá'a naga dxedé gubizra beu' zaga ca', na' dxennale waca da la, ne dxaca ca!. ⁵⁶Le'e, benne' dxunle láweze da xrlátaje. Le'e nézele nnale ca da gaca zran xabáa, ne lu xezr la xu nigá, san

quebe dxezéquele xuzájla'ale da dxululé'e na ca gaca cheele lu zra na'a zra.

**Dxal-la' xezúad xu lu xel-la dxebeza zri lazre' nen benne'
dxedábague' dxi'u
(Mt. 5.25-26)**

57 Na! gunná Jesús:

—¿Bizr chee na' quebe dxeque be'ele da naca xrlátaje?

58 Che nu benne' dxaca lazre' guzúe' lue' lau benne' dxuchi'e, na' gate chéajlenu' le' chee zrinle lau bénnea!, bən ba xen xezú' lu xel-la dxebeza zri lazre' nen bénnea' dxácate xu'ule neza, chee quebe che'e lue' lau bénnea', na' bénnea' gudée' lue' lu na' benne' gusézruje' lue' lizre xia. **59** Dxapa' lue' quebe xedxúaju' na' cadxa quízruju' ca da dxebagu'!

Dxal-la' xelexebí'i lazre' bénneache

13 ¹Ca lu zra na' belezrín bal-la benne' lau Jesús, na' buluzenne' Le' ca ben Pilato, bətie' bal-la benne' Galilea, na' bchague' dxen chee benne' ca' nen dxen chee be xixre', bea ca' ba belutie' chee xuluzríe' dxen chee na lau Dios. ²Na' Jesús guzre' le':

—¿Dxéquele le'e caní gulezaca benne' ca' lawe' da zaj nácadxe' benne' dul-la ca benne' ca' xezícala zaj zre'e xezre ca' zaj nababa Galilea? ³Dxapa' le'e: Cabí, na' che quebe xebí'i lázrele le'e, xúgutele le'e cuía xile. ⁴ ¿Dxéquele le'e benne' chinu chunna ca' gulatíe' gate guzría cha xu'u sibe le' da nazí le na Siloé zaj nabágadxé' dul-la ca xezícala benne' ca' zaj zre'e xezre Jerusalén? ⁵Dxapa' le'e: Cabí, na' che le'e quebe xebí'i lázrele, cā'anqueze le'e wabía xile.

Xaga higo da quebe dxebía na da zixre

⁶Nadxa Jesús bchálajlene' benne' ca' da dxulé'e nigá, dxenné':

—Tu benne' zua tu xaga higo chee' zua na lu xezr la xu chee', na' xeajné'e na che zría na, na' quebe bi bezrélene'!

⁷Nadxa guzre' benne' dxun zrin lu xezr la xu chee':

“Gunná'xque, chun ízate ba bida' dxenná'a che zria xaga nigá, ne quebe bi bezréleda!. ¡Guchugu na! ¿Bizr chee na' nulán na xezr la xu nigá?” ⁸Bénnea' dxun zrin chee xezr la xu na' bechēbe': “Xran, bca'ana na xetú iza na'a. Guzúlujdxa' zran na,

ne cua'a na b̄ebe. ⁹Nen da na', gúnnalja na, san che cabí, na' chugu' na."

Jesús dxexune' tu nu'ula nalegu cuzre'

¹⁰Gate naca zra dxulupá'ana judío ca', na' zua Jesús tu lu xu'u naga dxelezraga judío ca' dxusédene' benne' ca', ¹¹na' zua na' tu nu'ula xu'e we' ba guca chinu chunna iza. Tu be' xriwe' nun na le' cuzru legu, na' quebe dxácaqueze' xelíe'. ¹²Gate ble'e Jesús le', na' gunné' le', ne guzre' le':

—Nu'ula, ba bexacu' chee^q xízrawe' chiu!

¹³Nadxa guxrúa ne'e nu'ula na', na' la ná'queze nu'ula na' belite', na' guzú lawe' dxue lá'ané' Dios. ¹⁴Na' benne' xíchaje chee^q xu'u na' bzre'e lawe' da bexún Jesús nu'ula na' lu zra dxulupá'ané', na' guzre' benne' zaj zre'e na':

—Xrupa zra dxal-la' gundxu zrin. Lu zra ca' waca xídale xexácale, quegá lu zra dxupá'anadxu.

¹⁵Nadxa Xránadxu bechebe':

—Le'e, benne' dxelún láweze da xrlátaje, ¿quebe dxesézrele le'e bezre cheele u burro cheele lu zra dxupá'anadxu chju'a'le-ba' xelé'ajba' nisa? ¹⁶Nú'ula nigá naque xrtia Abraham, na' da xriwe' nuchéaj na le' lu xízrawe' nigá ba zeaj chinu chunna iza, na' ¿quebe dxal-la' xebéaja' xízrawe' da nuchéaj na le' lu zra dxupá'anadxu?

¹⁷Gate gunná Jesús da nigá, xúgute benne' dxeledábague' Le' belexedué'ene', na' xúgute benne' xezícadxa gulebene' gate belelé'ene' ca naca da zrente da dxun Jesús.

Da dxulé'e na ca naca chee^q bínnedau' chee^q mostaza

(Mt. 13.31-32; Mr. 4.30-32)

¹⁸Nadxa gunná Jesús:

—¿Aja naca xel-la dxenná bea chee^q Dios, ne bi gutil-le lébeda' na? ¹⁹Naca na ca tu bínnedau' chee^q mostaza, tu benne' dxaze' na lu xezr la xu chee', na' dxegula na, ne dxácate na ca tu xaga zren, na' bxínnedu ca' dxuluzríaba' xrú'uneba' lu zruze na ca'!

Da dxulé'e na ca naca chee^q cua zichaj chee^q xeta xtila

(Mt. 13.33)

²⁰Cá'anqueze gunná Jesús:

—¿Bizra gutil-le lébeda' xel-la dxenná bea chee^q Dios?

²¹Naca na ca cua zichaj chee^q xeta xtila tu nu'ula dxuchague' na chunna xaga de xezaj, na' dxuchazra na ca naca cua na'!

Dxa xu'u lechide'
(Mt. 7.13-14, 21-23)

22Dxácateₖ xu'u Jesús neza zexíaje'ₖ xezre Jerusalén,
 dxusédene'ₖ bénneache lu xezre ca', ne xézredu ca' naga
 dxedéₖ. **23**Na'ₖ bchebe tu benne'ₖ Le'ₖ:

—Xran, ¿bábase benne'ₖ xelelá?

Bechebe Jesús:

24—Le gun ba xuzre chu'ule dxa xu'u lechide', lawe'ₖ da
 dxapa'ₖ le'e, benne'ₖ zan xelaca lazreₖ xelu'ₖ na', na'ₖ quebe
 xelezéqueneₖ! **25**Ca te na'ₖ chasa xrane xu'u, ne gusézxuje'ₖ
 dxa xu'u, na'ₖ le'e zrale chalé'ₖajla nnéle dxu'a dxa xu'u na',
 nnale: “Xran, gusalaj chú'untu!” Na'ₖ le'ₖ xechébeₖ: “Quebe
 nezda'ₖ ga benne'ₖ le'e.” **26**Nadxa su láuquezle le'e nnale: “Güe'ₖ
 gudáguléntu'ₖ lue', na'ₖ lue'ₖ bsédenu'ₖ lu neza cheéntu'ₖ ca!” **27**Le'ₖ
 xechébeₖ: “Dxapa'ₖ le'e, quebe nezda'ₖ ga benne'ₖ le'e. Le cuasa
 cuita'ₖ neda', xígutele le'e dxunle da calela.” **28**Na'ₖ cuézrele, ne
 xagu xá'até lázxale gate lé'ₖle Abraham, ne Isaac, ne Jacob,
 ne xígute benne'ₖ ca'ₖ gulenné'ₖ waláz cheé Dios, zaj zue'ₖ naga
 dxenná bea Dios, na'ₖ le'e zrale chalé'ₖajla. **29**Welelá'ₖ benne'ₖ zaj
 zre'ₖ dapa saca cheé xezr la xu nigá, na'ₖ xelebé'ₖ xelawé'ₖ naga
 dxenná bea Dios. **30**Nadxa bal-la benne'ₖ zaj naque'ₖ bzébedxa
 na'a xelaque'ₖ benne'ₖ blau, na'ₖ benne'ₖ zaj naque'ₖ blau na'a
 xelaque'ₖ bzébedxa.

Dxebezre Jesús cheé xezre Jerusalén
(Mt. 23.37-39)

31Lu zra ná'queze, belezrín lau Jesús bal-la benne'ₖ fariseo
 ca', na'ₖ gulé'ₖ Le'ₖ:

—Bezá'ₖ nigá, lawe'ₖ da dxaca lazre'ₖ Herodes gutieₖ Lue'!

32Jesús bechebeₖ:

—Le chjaca cheajguézrele benne'ₖ wilaj lazre'ₖ calela na':
 “Na'a, ne wxre xebéaja'ₖ be'ₖ xriwe'ₖ ca'ₖ lu xichaj lázrdau benne'ₖ
 ca', ne xexuna'ₖ benne'ₖ we'ₖ ca', na'ₖ wizraj sueda!” **33**Dxun na
 ba xen chéajlena'ₖ neza chia'ₖ na'a, ne wxre, ne wizraj, lawe'ₖ da
 quebe gaca gate tu benne'ₖ dxenné'ₖ waláz cheé Dios che quebe
 xelute benne'ₖ Jerusalén le'!

34“Jerusalén, Jerusalén, le'e na'ₖ dxútele benne'ₖ dxelenné'ₖ
 waláz cheé Dios, ne dxuzríale xiaj benne'ₖ gubáz ca'ₖ dxesel-
 la Dios. Zane'ₖ lasa guca lazra'ₖ gutupa'ₖ bi cheéle ca'ₖ ca dxun

bedxuj, dxutúpaba' bédxujdu ca' zran xrílaba', san quebe guca lázrele.³⁵ ;Le nna'xque, na'a! Lízrele le'e xegá'ana na cá'aze. Dxapa' le'e québedxa xel'é'ele neda' ca zrindxa zra nnale: ;Lá'azxa naca Bénnea' ze'e lu La Xránadxu!"

Jesús dxexune' tu benne' dē xi' ca naca bēl-la' dxen chee'

14 ¹Tu zra dxulupá'ana benne' judío ca' guxíaj Jesús zeajtawé' lizre tu benne' blau chee' benne' fariseo ca', na' benne' fariseo ca' dxuluzuzré' Jesús bi gune'. ²Zúaqueze lau Jesús tu benne' dē xi' ca naca bēl-la' dxen chee'. ³Nadxa Jesús bchebe' benne' ca' dxuluxuzájle' da nadxixruj bea na, ne benne' fariseo ca', gunné':

—¿Waca nu benne' xexune' benne' we' lu zra dxupá'anadxu, che cabí?

⁴Benne' ca' gulezúe' zrise. Nadxa Jesús guqué'e benne' we' na', ne bexune' le', na' guzre' le' xexíaje'. ⁵Nadxa guzre' benne' fariseo ca':

—¿Núlale le'e, che bezre chee'le u bia chee'le bíxreba' tu lu xedxu, quebe xebéajle-ba' zra ná'queze lácala naca zra dxupá'anadxu?

⁶Quebe bi guca xelexechebe'.

Benne' zaj zre'e laní chee' wechaga na'

⁷Gate ble'e Jesús ca dxelún benne' ca', dxelebé'e lataj blaudxa ga dxelawé', na' bchálaje' da dxulé'e na, dxenné':

⁸—Gate tu benne' dxenné' lue' laní chee' wechaga na', quebe cue'u lataj blau, lawe' da che wazá tu benne' nácadxe' blau ca lue', ⁹na' bénnea' gunné' dxúpatele xide' xe'e lue': "Bnezruj lataj nigá benne' nigá." Nadxa gun na ba xen xexíaju' lataj bzébedxa lu xel-la stu'. ¹⁰Na'a, gate nu benne' nne' lue', gudxé'e lataj bzébedxa, chee' gate za bénnea' gunné' lue', wanné': "Bi ljwezra', gudé nigala naga nácadxa blau." Ca'an gaca, xegá'anu' szren lau benne' ca' zaj zre'e dxelágulene' lue'. ¹¹Benne' dxucá'ana szren cuine', wexérxujla bénnea', na' benne' dxucá'ana baxache' cuiné' wegá'ana szréneze'.

¹²Nadxa Jesús guzre' benne' na' gunné' Le':

—Gate gunézruju' tu zrue u tu xrche' quebe nneu' bi ljwezru' ca', ne bi bichu' ca', ne xrtia ljwezru', ne benne' walízr chiu' ca' zaj nape' da gunní'a, lawe' da benne' caní welennézeze' lue', na' zrué'equeznu' da xelexexunne' chiu'.

¹³Gate dxunu' tu laní, gunné benne' xache' ca!, ne benne' zaj nadxugu ni'a ne'e, ne benne' zrinnaj ca!, ne benne' la chul-la ca!. ¹⁴Caní gaca tu da ba neza chiu!, lawe' da benne' caní quebe gaca xelexexunne' ca! chiu!, na' wazrué'enu' lazrju' gate xelexebán benne' xrlátaje ca!.

Da dxulé'e na ca naca chee tu xrche' zren

¹⁵Gate ben tu benne' dxágule Le' da na!, na' guzre' Jesús:

—Ba neza zrente naca na chee benne' gawe' xeta naga dxenná bea Dios.

¹⁶Jesús guzre' le':

—Tu benne' gulu'ē tu xrche' zren, na' gunné' benne' zan.

¹⁷Ca bzrin zra xelawé' xrche' na!, gusél-le' wén zrin chee' chee' cheajeze' benne' ca! gunné!: “Le da, lawe' da ba nuseni'a da gágudxu.” ¹⁸Xúgute' gulezú lawe' dxelenabe' gu'ē le' lataj quebe xelide'. Benne' nedxu gunné!: “Za bezítea' tu cue' xezr la xu chia!, na' dxal-la' cheajnná'a na. Dxata' xueda' lue' si zrenu' chia!” ¹⁹Xetúe' gunné!: “Za bezítea' gazxu' cue' bezr chia!, na' guxúa' aja xelunba!. Dxata' xueda' lue' si zrenu' chia!”

²⁰Na! xetúe' gunné!: “Za bchágaté na'a, na' quebe gaca xida!”

²¹Gate bezrín benne' wén zrin na!, guzre' xrane' ca naca da nigá. Nadxa bzra'a xrane' na!, na' guzre' wen zrin na!: “Guxíaj na'a la neza ca!, ne neza chee' xezre nigá, na' xeajxrí' xúgute' benne' xache' ca!, ne benne' zaj nadxugu ni'a ne'e, ne benne' zrinnaj ca!, ne benne' la chul-la ca!” ²²Ca gudé na' gunná benne' wén zrin na!: “Xran, ba bëna' ca gunnáu!, na' ne dëdxa lataj.” ²³Nadxa gunná xrane' na!: “Guxíaj na'a la neza ca!, ne neza lásedu ca!, na' xeajén ba xen xelelé'e, chee' cha' lizra' nigá.

²⁴Dxapa' le'e, netú benne' ca! gunnéa' nédxula quebe xelawé' xrche' chia!”

Xel-la zi' da te benne' chéajlene' Jesús

²⁵Benne' zan zjácalene' Jesús, na' Le' bexéchaje', na' guzre' benne' ca!:

²⁶—Che nu benne' ze'e naga zua!, ne quebe guzúe' chalá'ala xre', ne xrne'e, ne zru'ule', ne zrí'ine' ca!, ne bi biche' ca!, ne bi zane' ca!, ne xel-la nabán chee', quebe gaca gaque' neda' tuze. ²⁷Benne' quebe sá'lene' neda' lácala dxal-la' te'e xaga bégua, quebe gaca gaque' neda' tuze. ²⁸Che tu benne' ládujla le'e dxaca lazre' gune' tu xu'u sibe, ¿quebe cue'e nedxu gune'

xrbaba chee' che wazúene' xuzrte' na? ²⁹Che quebe guné' caní, ne che cueche' lane na, na' ca te na' quebe suene' xuzre' na, na' xúgute' benne' xeleté'ene' na xelezú lawe' xelún le' chee' bénnea', ³⁰na' xelenné': “Benne' nigá guzú lawe' dxune' tu xu'u. Quebe guque' guné' ca naca.” ³¹Che tu benne' wenná bea dxal-la' cheajtíl-lalene' xetú benne' wenná bea, ¿quebe cue'e guné' xrbaba chee' che wazúene' nen tu gaxúa gaxúa benne' dxjaque' wedil-la cheajtíl-lalene' bénnea' za' nen chupa gaxúa gaxúa benne' dxjaque' wedil-la? ³²Che quebe séquene', gate benne' wenná bea na' xetú ne ze'e zitu', na' sel-le' gubáz chee' ca' xelenabe' gata' xel-la dxebeza zri lazre!. ³³Ca' naca na, núteteze benne' ládujla le'e, che quebe gusane' ca naca da nape', quebe gaca gaque' neda' tuze.

Zede' da québedxa naca na sna'a

(Mt. 5.13; Mr. 9.50)

³⁴Na' gunná Jesús:

—Zede' naca na da chawe', san che québedxa naca na sna'a, jájazra guchínedxu na? ³⁵Quebe gaca guchínedxu na, quegá chee' gucá'ana cháwedxu xezr la xu, ne quegá chee' guchíxredxu bēbe, san dxal-la' chú'unadxu na. Benne' ca' zaj zua nague', dxal-la' xelenne'.

Ca guca chee' tu zrila' guníteba'

(Mt. 18.10-14)

15 ¹Benne' zante benne' wechizruj waláz chee' Roma, ne benne' dul-la ca' gulebigue' naga zua Jesús chee' xelenne' da dxuchálaje!. ²Chee' le' na' benne' fariseo ca', ne benne' dxuluxuzájle' da nadxixruj bea na gulezí tizre' Jesús, gulenné':

—Benne' nigá dxune' tu zren benne' dul-la ca', ne dxágulene' le'!

³Nadxa bchalaj Jesús da dxulé'e na, gunné':

⁴—Nu benne' ládujla le'e, che nape' tu gaxúa zrila', na' nite tuba', ¿quebe gucá'ane' xetápalalaj chennu zrila' ca', bea ca' zaj zraba' le'e xixre', na' se'e cheajdílaje' bea na' guníteba' cadxa xezrelne'-ba'? ⁵Na' gate xezrelne'-ba', bene', na' xequé'e-ba' xexrúe'-ba' xe'a xene'. ⁶Na' ca xezrine' lizre', gutupe' ljwezre' ca', ne benne' walizre chee' ca!. Na' xe'e le': “Le be nen neda', lawe' da bezrelida' zrila' chia' guníteba!”

7Na' gunná Jesús, dxé'e benne' ca':

—Cá'anqueze zúale'edxa xel-la dxebé xabáa gate tu benne'
dul-la dxexebí'i lazre', quézcala chee tápalalaj chennu benne'
xrlátaje ca' dxeléquene' quebe dxun na ba xen xelexebí'i lazre'.

Ca guca chee tu dumí da gunite

8Nadxa Jesús bchálaje' xetú da dxulé'e na, dxé'e benne' ca':

—Tu nu'ula nape' chi dumí zaca, na' che nite tu na, nadxa
guzúe' xi' chee' chee' gusaní na lu xu'u chee'. Nadxa su lawe'
gulúe' lu xu'u chee', xexílaje' bínnalu ca xezrelne' dumí chee'
da gunite na. **9Na' ca xezrelne' dumí na', gutupe' nu'ula**
ljwezre' ca', ne nu'ula walízr chee' ca', na' xé'e le': “Le be nen
neda', lawe' da bache bezrelda' dumí chia' da gunite na.”

10Na' gunná Jesús, dxé'e benne' ca':

—Cá'anqueze dxelebé gubáz chee' xabáa ca' chee' Dios gate
tu benne' dul-la dxexebí'i lazre'.

Ca guca chee zri'iné tu benne' gunítebe'

11Nadxa Jesús bchálaje' xetú da dxulé'e na, dxé'e le':

—Tu benne' zaj zra' chupa bi chee'. **12Na' bi cuide' chee'**
gúzrebe' xrabe': “Xrae, bennna chia' da dxal-la' si'a chee' da naca
chiu!” Nadxa xrabe' bene' gachaj da bnézruje' cha cheebe'
tube', ne xetube!. **13Ca gudé tu chupa zra, bi cuide' chee'**
bénnea' btúpabe' xúgute' da naca cheebe', na' guzabe' zitu',
na' bzrinbe' xetú xezr la xu. Na' bən dítajbe' dumí cheebe' lu
da calela da bənbe'. **14Na' ca gudache xúgute' dumí cheebe'**,
bzrin tu gubina' lu xezr la xu na', na' lebe' gudunbe'. **15Nadxa**
guzabe' xeajtílajbe' zrin gunbe' chee' tu benne' lu xezr la xu
na'. Benne' na' gusél-le'-be' le'e xixre' chee' chee' cheajxúebe'
cuche chee' ca'. **16Guca lázrebe' gágube' da calela da dxelagu**
cuche ca'. Netú benne' quebe bi bnézruje' da gágube'. **17Nadxa**
xeajsá lázrebe', dxennabe': “Benne' zante, benne' wen zrin
zaj zre'e lizre xra', na' déle'e da dxelawé'. Neda' dxátequeza'
xel-la dxedún. **18Webí'iza' xexá'a naga zua xra', na' xapa' le':**
Xrae, bennna' dul-la lau Dios, ne lau lue'. **19Québedxa naca chia'**
gaca' zri'linu'. Bzua neda' ca tu benne' wen zrin chiu!” **20Nadxa**
begú'ube' neza, bezrinbe' lizre xrabe'.

“Tu chi na', ble'e xrabe' lebe' ba zezabe', na' bexache
lazre'-be'. Na' guzá chégüe' xeajchague'-be', na' bnide'-be', ne
bnúpete'-be'. **21Nadxa gunabe': “Xrae, bennna' dul-la lau Dios,**

ne lau lue!. Québedxa naca chia' gaca' zri'inu!.” ²²Na' gunná xrabe', dxé'e benne' wén zrin chee' ca': “Le cueaj zra lana' da zaca, ne le gugacu-be!. Le cu'u tu da naca oro zrube nabe', ne le cu'u xel-la ní'abe!. ²³Le cheajzrí' tu bezre bę dxanne, na' gútele-ba!. Gágudxu, ne gundxu laní, ²⁴lawe' da bi chia' nigá guca cheebe' ca tu benne' ba gute, na' bebanbe!. Gunítebe', na' ba bezrágadxu-be!.” Na' gulezú lawe' dxelune' laní.

²⁵Dxácate na', zrí'ine' bi waca zúabe' le'e xixre' dxunbe' zrin. Na' chizrela' ca bezrinbe' gagu cuita xu'u lizre xrabe', na' benbe' dxaca wil-la, ne dxaca wexá'a. ²⁶Nadxa gunnébe' tu bi wén zrin na', dxé'ebe' lebe': “¿Bi dxaca nigá?” ²⁷Bi wén zrin nigá cúnnaibe': “Ba belá' bi bichu', na' xrau' gunná bę'ene' nu gute tu bezre bę dxanne, lawe' da belabe' zúabe' zri'a chawé!.” ²⁸Bzra'a bi waca na', na' quebe guca lázrebe' xexú'ube!. Nadxa bdxuaj xrabe', ne guta' xuene' lebe' xexú'ube!. ²⁹Na' cúnnaibe', dxé'ebe' xrabe': “Nézqueznu' zane' iza ba bęna' zrin chiu', ne cabata' bcha'a lue', na' ne tu lasa quebe ne gunnu' chia' tu chíbuda' chee guna' tu laní nen ljwezra' ca!. ³⁰Na'a belá' bi chiu' nigá, bi ba bęn dítajbe' dumí chiu', guzúalebe' nu'ula dxeledá zraga ca!, na' bęte lizu' bezre bę dxanne ne chee lebe!.” ³¹Nadxa gunná xrabe', dxé'e-be': “Zri'ina!, lue' tu zúalezquezu' nen neda', na' xígute da de chia' naca na chiu!. ³²Na'a dxun na ba xen gundxu laní, ne bedxu, lawe' da bi bichu' gúcabe' ca tu benne' ba gute, ne naca banbe!. Gunítebe', na' ba bezrágadxu-be!.”

Benne' wén zrin blau quebe naque' xrlátaje

16

¹Nadxa Jesús guzré' benne' ca' dxusédene':

—Guzúa tu benne' gunní'a, na' zua tu benne' wén zrin blau chee'. Na' bal-la benne' xeajleguezre' le' benne' wén zrin blau na' dxun dítaje! da de chee' xrane'. ²Nadxa xrane' gunné' le', ne guzre' le': “¿Bizra da nigá dxelenné' chiu? Blué'e neda' ca naca chee' zrin dxunu', lawe' da québedxa gaca gacu' wén zrin blau chia!.” ³Nadxa benne' wén zrin blau na' guzú lawe' dxenné' lu xichaj lázrdawe': ¿ájazra guna' na'a, lawe' da xebéaj xrana' neda' lu zrin chia!? Quebe sueda' guna' zrin le'e xixre', ne wedué'eda' naba' guna!. ⁴Na'a ba nezda' tu da guna' chee' xelezúa benne' xelezí' lu ne'e neda' gate québedxa de zrin chia!. ⁵Nadxa gunné' tu tu benne' dxelal-le' chee' xrane' na!. Na' bchebe' benne' nedxu: “¿ájate dxal-lu' chee' xrana!” ⁶Benne' na' bechebe': “Dxal-

la' chee' tu gaxúa zruaga da za." Nadxa benne' wén zrin blau na' guzre' le': "Nigá de xiche chiu! Gudxé'e bexún xetú na, na' bzuaj na dxebagu' chi xun zruaga ca!" ⁷Gudé na' bchebe' xetú benne' ca': "¿Gazra lue', ájate dxebagu?!" Na' benne' nigá guzre' le': "Dxebaga' tu gaxúa bzude' zrua' xtila." Nadxa benne' wén zrin blau guzre' le': "Nigá de xiche chiu! Ben xetú na, na' bzuaj na dxebagu' tápalalajze." ⁸Xrane' gúquebe'ene' nácale'e sina benne' wén zrin blau na' ca bene' da ca!

Nadxa gunná Jesús:

—Ca' naca na, benne' zaj zre'e na'a zra zaj nácadxe' sina lu da dxelune' nen le sa' ljwezre' ca', ca zaj naca benne' zaj naque' chee' Dios.

⁹'Neda' dxapa' le'e, le guchine xel-la gunní'a chee' xezr la xu nigá chee' cha benne' ljwézrele, chee' gate te chee' xel-la gunní'a na', na' sua nu si' lu na' le'e naga gaca banle chadía chacanna.

¹⁰'Benne' dxuchínene' láteze lu dute' xel-la li lazre' chee', cá'anqueze guchínene' tu da zrendxa dute' xel-la li lazre' chee', na' benne' quebe naque' li lazre' ca dxuchínene' láteze, cá'anqueze quebe gaque' li lazre' ca guchínene' tu da zrendxa. ¹¹Ca' naca na, che quebe nácale li lazre' ca dxuchínele xel-la gunní'a chee' xezr la xu nigá, ¿nuzra guxrén lazre' le'e chee' guchínele xel-la gunní'a li? ¹²Che quebe nácale li lazre' ca dxuchínele da naca chee' benne' xula, ¿nuzra gunna le'e da gaca cheéquezle?

¹³'Quebe gaca tu benne' wen zrin gune' zrin chee' chupa xrane', lawe' da cuídene' tue', na' xetúe' zrif'ine', u gaque' li lazre' nen tue', na' xetúe' guzúe' chalá'ala. Quebe gaca nu gun zrin chee' Dios, ne chee' da gunní'a da nape'.

¹⁴'Benne' fariseo ca', benne' dxulucúdee' dumí, ne dxuluzé nague' da dxenná Jesús, belún le' chee'. ¹⁵Nadxa gunná Jesús:

—Le'e dxulé'e cuínale xrlátaje lau bénneache ca', san Dios núnbe' lázrdaule. Da dxeleque bénneache naca na xrlátaje, naca na da dxuzúa Dios chalá'ala.

Da nadxixruj bea na, ne xel-la dxenná bea chee' Dios

¹⁶Na' gunná Jesús:

—Ca bzrin zra zua Juan gulenná bea da nadxixruj bea na, ne da bululé'e benne' ca' buluchálaje' waláz chee' Dios. Na'a, ca na'te dxendxu dizra' chawe' ca gaca chú'udxu naga dxenná bea Dios, na' xúgute' benne' dxelune' ba xuzre xelu'e na'.

17'Waca te chee_q xabáa, ne chee_q xezr la xu nigá, san quebe te chee_q tu da naxúaj na lu da nadxixruj bea na.

Benne' biu dxulusáne' nu'ula chee'

(Mt. 19.1-12; Mr. 10.1-12)

18Na' gunná Jesús:

—Che tu benne' biu gusane_q zru'ule_q, ne súalene_q nu'ula xula, benne' biu nigá dxune_q dul-la dxáchajne_q xrba chee_q xel-la wechaga na', na' benne' biu zúalene_q tu nu'ula ba bsan benne' chee_q le_q, benne' nigá cá'anqueze dxune_q dul-la dxáchajne_q xrba chee_q xel-la wechaga na'.

Tu benne' gunní'a, ne tu benne' xache'

19Na' gunná Jesús:

—Guzúa tu benne' gunní'a, gúcue_q zra lane_q da zaca, ne da zri'a xrtan, na' xígute_q zra bene_q laní zren. **20**Cá'anqueze guzúa tu benne' xache_q le_q Lázaro, nazrate_q we_q lu bel-la_q dxen chee_q, na' dxeajché_q lu xu dxu'a lizre benne' gunní'a na'.

21Benne' xache_q nigá guzá lazre_q gawe_q ca da dxelexruj zranla ga dxelagu benne' gunní'a na', na' bécudu ca' dxelelél_qeba' lu we_q ca' chee_q Lázaro. **22**Bzrin zra gute benne' xache_q na', na' belexeché_q gubáz chee_q xabáa ca' le_q zeajxezúalene_q Abraham lu lataj chawe_q chee_q Dios. Cá'anqueze gute benne' gunní'a na', na' bulucache_q le_q. **23**Gate benne' gunní'a na' dxezaca zi'l_q lataj chul-la chee_q benne' gate, na' guchisa lawe_q, na' blé'ene_q Abraham zue_q zitu', ne Lázaro zúalene_q le_q. **24**Nadxa gudxezre xe_qe, gunné_q: “¡Xrae, Abraham, bexache lazre_q neda', ne gusella Lázaro, cheajsebise_q tu zrube ne_qe, na' xide_q xucule_q luzra' nigá! Dxezaca zi'a lu xi' nigá.” **25**Na' Abraham gunné_q: “Bichia', bsa lazre_q gúcale_q chawe_q chiu' lu xezr la xu, san Lázaro gúcale_q da zi' da xa' chee_q. Na'a le_q dxezi_q da ba neza nigá, na' lue_q dxezaca zi'u na'. **26**Xetú da zua, zua tu chejéa zrent_q laduj netu' ne le'e. Ca' naca na, che nu benne' zua nigá dxaca lazre_q chéaje_q naga zu', quebe gaca, ne quebe gaca benne' zua naga zu' xide_q naga zúiantu' netu'.” **27**Nadxa gunná benne' gunní'a na': “Dxata' xueda' lue', xrae Abraham, sel-lu' Lázaro lizre xra', **28**naga zaj zra' gazxu' bi bícha'dau', chee_q cheajchálajlene_q-be', chee_q quebe xeletá' lebe_q nigá xelezaca zi'be' ca dxaca chia'.” **29**Abraham gunné_q: “Zaj nape_q da buluzúaj Moisés, ne benne' ca' buluchálaje_q waláz chee_q Dios. Dxal-la' xelená' xánnie_q da

na' naxúaj na." ³⁰Benne' gunní'a na' bechēbe!: "Awe', xrae Abraham, san che nu benne' ládujla benne' gate chéaje' cheajchálajlene' le', welexebí'i lazre!." ³¹Abraham gunné!: "Che quebe xelenne' ca da gulenná Moisés, ne benne' ca' buluchálaje' waláz chee Dios, québequeze xeléajle' che tu benne' xebane' ládujla benne' gate."

Ca naca da dxun na ga nabágadxu dul-la

(Mt. 18.6-7, 21-22; Mr. 9.42)

17

¹Jesús guzre' benne' ca' dxusédene':

—Welezúaqueze da xelún na xelebaga bénneache dul-la, na' edxugúa bénnea' gune' da gun na xebaga benne' xula dul-la. ²Gácadxa chawe' chee bénnea' che nu guchéaj xiaj xiche lbe', na' chu'le lu nísadau' naga gátete' quézcala gune' da gun na xebaga bidu caní dul-la. ³Le guxúe xanne' cuínale.

'Che le sa' ljwezru' gune' chiu' da calela, bzéajni'ine', na' che xebí'i lazre', bnite lau chee'. ⁴Lácalá gune' chiu' da calela gazre lasa tu zra, na' gazre lasa xide' xe'e lue!: "Dxexebí'i lazra", dxal-la' gunite lau' chee'.

Xel-la waca chee xel-la dxeajlí lazre'

⁵Benne' gubáz ca' chee Xránadxu gulé'e Le':

—Bén ga cheajlí lázredxantu' Dios.

⁶Nadxa gunná Xránadxu:

—Che le'e zrué'ele xel-la dxeajlí lazre', lácalá naca na látexe ca tu binnedu chee mostaza, waca xele xaga zrente nigá: "Gucuasa nigá, ne xeajsúa lu nísadau!", na' xaga na' guzúa na dizra' cheele.

Da dxal-la' gun benne' wen zrin

⁷'Che tu benne' ládujla le'e sua tu benne' wen zrin chee', na' xelé'e le'e xixre' gate te gudée' bezre u guxúe' béadu ca', ¿we'e benne' wen zrin na': "Gudé nigala, gudxé'e gagu!?"

⁸Cabí, san nne': "Bcueza da gawa!, ne gusí' chawe' le'u chee gaca ca'u chia' da xi'aj gawa!. Te na' waca xi'aj gagu' lue!"

⁹¿We'e benne' wen zrin na': "Xcalenu!", lawe' da bene' da gunná be'e xrane' le'? Cabí. ¹⁰Cá'anqueze le'e, gate xuzre gunle xúgute da gunná be'e Dios le'e, dxal-la' nnale: "Nácantu' benne' wen zrin quebe bi zaj zaca, lawe' da quebe bi ne guntu' da zréndxala ca naca da nabágantu!"

Jesús dxexuné! chi benne! zaj de'ē we' guzru'

11 Ca zexíaj Jesús zéaje! Jerusalén, gudéé! lu xezr la xu chee xezre ca' zaj nababa Samaria, ne xezre ca' zaj nababa Galilea.

12 Gate bzrine! tu xézredau!, bedajlechaga Le! chi benne! zaj de'ē we' guzru', na' belezé! zítu'la, **13** ne gulebezre xe'e, dxelenné!

—Jesús, Benne! Weseede, bexache lazre! netu!.

14 Gate ble'e Jesús le!, na' gunné!:

—Le chjaca le cheajlué'e cuínale lau bxruze ca!.

Dxácate zjaque! na!, na' belexexaque! chee xízrawe! chee!.

15 Nadxa tu benne! ca!, gate guque bé'ene! ba bexaque!, na' bebi'e, dxue lá'ané! Dios du lazre!. **16** Bzu zribé! lau Jesús, ne gudíxrujte! lawe! lu xu, dxe'e Le!: “Xcalenu!.” Benne! nigá naque! tu benne! Samaria. **17** Nadxa gunná Jesús:

—¿Quegá chie! na' belexexaque! lu xízrawe! na? ¿Gazra na' xegué!? **18** ¿Tuze benne! zitu' nigá belá! güe lá'ané! Dios?

19 Nadxa Jesús guzre! benne! na' bexaque!:

—Bexasa, bexíaj. Ba bexacu! lawe! da guxéajle'u chia!.

Ca la' xel-la dxenná bea chee Dios

(Mt. 24.23-28, 36-41)

20 Benne! fariseo ca' buluchébe! Jesús bátala la' xel-la dxenná bea chee Dios, na' bechebe Le!:

—Ca la' xel-la dxenná bea chee Dios quebe naca na da lé'ele. **21** Quegá nu nna: “Nigá zua na”, u “Na' zua na”, lawe! da ba zua lu'ule le'e xel-la dxenná bea chee Dios.

22 Nadxa guzre! benne! ca' dxusédene!:

—Wazrín zra gate le'e gaca lázrele lé'ele tu zra zua' neda!, Benne! Gulje! Bénneache, na' quebe lé'ele na. **23** Che xelenná bénneache, xelé'e le'e: “Nigá zue!”, u: “Na' zue!”, quebe chéajle, ne quebe gaule benne! ca!. **24** Ca dxeajsúa xesa chalá'a zran xabáa, na' nalá'tequeze na xechalá'a zran xabáa, ca'an gaca gate xelá' neda!, Benne! Gulje! Bénneache, lu zra xelá'a neda!. **25** Nédxula dxal-la' téle'a xel-la zi!, na' benne! zaj zre'e lu zra na'a zra xuluzúe! neda' chalá'ala. **26** Ca guca lu zra gate zua Noé, cá'anqueze gaca lu zra gate xelá'a neda!, Benne! Gulje! Bénneache. **27** Lu zra na' zua Noé gulé'aj gulawé!, ne buluchaga ne'e, ne bulunézruje! bi nu'ula chee! ca' lu xel-la wechaga na!, cadxa bzrin zra guxú'u Noé lu da zren na' da dxedá

lawe' nísadau', na' gúcale' e xiuj, na' gulate xúgute benne' ca!.
28Cá'anqueze guca lu zra zua Lot, gulé'aj gulawé', ne gulá'awe', ne belútie', na' gulaze', ne belune' lizre', **29**na' gate Lot bedxúaje' lu xezre Sodoma, na' ca dxaca gate dxaca xiuj, ca'an guca bexruj xi', ne da gache da dxuzézxele' e zran xabáa, ne bzria xi na ca naca benne' ca!. **30**Ca'an gaca lu zra xelá'a neda', Benne' Gulje' Bénneache.

31'Lu zra na', che nu benne' ze' chju'u chee', na' da de chee' zra na lu xu'u chee' na', quebe dxal-la' chu'e cuéaje' na, na' che nu benne' zue' le'e xixre', quebe dxal-la' xezrine' lizre!. **32**Le cheajsá lazre' ca guca chee' zru'ula Lot. **33**Benne' dxaca lazre' gapa chi'e xel-la nabán chee' gunitie' na, na' bénnea' wdee' na, wazrué'e bénnea' xel-la nabán.

34'Dxapa' le'e, lu zre na!, chupa benne' xelate' tu zren ga dxelase!. Tue' xeché'e, na' xetúe' xegá'ané!. **35**Chupa nu'ula xelezré'e dxelútue!. Tue' xeché'e, na' xetúe' xegá'ané!. **36**Chupa benne' xelezré'e le'e xixre!. Tue' xeché'e, na' xetúe' xegá'ané!.

37Gate belén benne' ca' da nigá, na' buluchébe' Jesús:

—¿Gazra gaca ca!, Xran?

Le' bechebe'!

—Naga de tu da nate, na' xeledúpaqueze laba ca!.

**Da dxulé'e na ca naca chee' tu nu'ula ba gute
benne' chee', ne benne' dxuchi'a da dxaca**

18 **1**Jesús bchálaje' da dxulé'e na ca naca chee' gusédene'
benne' ca' dxal-la' xuluwízrajtecaze' Dios, ne quebe xelxebigue!. **2**Na' guzre' benne' ca':

—Tu xezre guzúa tu benne' dxuchi'e da dxaca, na' quebe gudape' ba lá'ana Dios, ne cá'anqueze bénneache. **3**Lu xezre ná'queze guzúa tu nu'ula ba gute benne' chee'. Guxíaje'
xeajnabe' lau benne' dxuchi'e da dxaca chee' guchi'e da dxaca chee' nen tu benne' dxune' chee' da calela. **4**Zane' lásate
benne' dxuchi'e da dxaca quebe guca lazre' guchi'e chee' nu'ula na', san ca gudé na' gunné' lu xichaj lázrdawé!: Lácalá quebe dxapa' ba lá'ana Dios, ne cá'anqueze bénneache, **5**san lawe' da nu'ula nigá dxune' neda' zede, guchi'a chaza' da dxaca chee'
chee' québedxa xide' gúnle' e neda' zede.

6Na' gunná Xránad xu:

—Caní na' gunná benne' wén da calela na', benne' dxuchi'e da dxaca. **7**¿Quebe guchi'a Dios da dxaca chee' benne' ca' ba

guqué'e, benne' ca' dxelenné' Le' te zra, ne chizrela? ¿Wazrene' xechébe' chee benne' ca'? ⁸Dxapa' le'e, Le' guchi'e da dxaca chee', ne quebe chene'. Gate xelá'a neda', Benne' Gulje'
Bénneache, ¿wazréldxeda' tu benne' lu xezr la xu nigá, benne'
dxéajle'e chia'?

Da dxulé'e na ca naca chee tu benne' fariseo, ne tu benne' wechizruj

⁹Jesús bchálaje' xetú da dxulé'e na, chee xelene benne' ca'
dxeléquene' zaj naque' xrlátaje, san dxuluzúe' chalá'ala le sa'
ljwezre'. ¹⁰Gunné:

—Chupa benne' xjaque' xudau' chee xuluchálajlene' Dios.
Tue' naque' benne' xudau' fariseo, na' xetúe' naque' wechizruj
waláz chee xezre zitu!. ¹¹Benne' xudau' na' guzé' dxuchálajlene'
Dios, gunné!: “Dios, xcalenu' quebe naca' ca benne' xula ca', zaj
naque' gubán, ne benne' ca' dxelune' da calela, ne benne' dxelún
dul-la dxeláchajne' xrba chee wechaga na', ne quegá ca benne'
wechizruj nigá. ¹²Neda' dxuna' gubasa chupa lasa da gazre zra,
ne dxunna' chiu' tu cue' chee da chi cue' da dxezi'a.” ¹³Benne'
wechizruj na' guzúe' dxu'a dxa xú'uze, ne quebe bexazrjne' chisa
lawe' xabáa. Béle'e la chu'e, dxenné!: “Dios, bexache lazre' neda',
naca' benne' dul-la.” ¹⁴Dxapa' le'e, benne' wechizruj na' bezé'e
xexíaje' lizre', ne bexaque' xrlátaje lau Dios, san quegá caní guca
chee benne' xudau' na'. Ca' guca lawe' da benne' dxucá'ana szren
cuine' wexéxrujla bénnea', san benne' dxucá'ana baxache' cuine'
wegá'ana szrénqueze bénnea'.

Jesús dxenabe' gaca chawe' chee bidu ca'

(Mt. 19.13-15; Mr. 10.13-16)

¹⁵Belezrín benne' ca' zaj naché'e bidu ca' lau Jesús chee
guzé ne'e lebe'. Gate belel'é'e benne' ca' dxuséde Jesús da nigá,
na' gulezú lawe' dxeledil-le' benne' ca'. ¹⁶Jesús gunné' benne'
ca' dxusédené', na' dxe'e le':

—Le güe lataj xeletá' bidu ca' naga zua', ne quebe guzágale-be',
lawe' da benne' zaj naque' ca bidu caní welexu'e naga dxenná bea
Dios. ¹⁷Da li dxapa' le'e, benne' quebe si' lu ne'e nna bea Dios le'
ca dxelún bidu caní, québequeze chu'e naga dxenná bea Dios.

Tu benne' cuide' naque' benne' gunní'a

(Mt. 19.16-30; Mr. 10.17-31)

¹⁸Tu benne' xichaje bchebe' Jesús:

—Benne' Wesede xrlátaje, ¿bi da dxal-la' guna' cheez
zrué'eda' xel-la nabán zeajlí canna?

19 Jesús guzre'le':

—¿Bizr cheez na' dxennáu' naca' xrlátaje? Netú benne' quebe
naquez xrlátaje. Tuze Dios naquez xrlátaje. **20** Lue' núnbe'u ca zaj
naca xrba cheez Dios:

Quebe gunu' dul-la da dxachaj na xrba cheez wechaga na!.

Quebe gutiu' benne'.

Quebe cuanu'.

Quebe nneu' cheez le sa' ljwezru' da quebe naca na.

Gudapa ba lá'ana xra xrna'u.

21 Benne' na' guzre'le': Jesús:

—Xúgute da caní dxuna' ne nácatea' bídau'te.

22 Gate ben Jesús da nigá, na' guzre'l-be':

—Ne dxexázrjenu' xetú da dxal-la' gunu'. Bete ca naca da
de chiu', na' bnezrui na cheez benne' xache' ca'. Nadxa gapu'
xel-la gunní'a lu xabáa cheez Dios. Na' gudá sálenu' neda'.

23 Gate benne' cuide' na' benne' da nigá, bewí'inele'ene'
lawe' da nápale'z da gunní'a. **24** Gate ble'e Jesús ca bewí'ine
benne' na', gunné':

—Stébeté naca cheez benne' gunní'a ca' xelezxú'z naga dxenná
bea Dios. **25** Chadídxala te tu bea zren lu negue' tu xeché' zriche
quegala chu'u tu benne' gunní'a naga dxenná bea Dios.

26 Na' benne' ca' dxelenne' gulenné':

—Che ca' naca na, ¿núzraqueze la?

27 Jesús guzre'le': benne' ca':

—Da quebe gaca xelún bénneache, waca Dios gúnqueze'l na.

28 Na' gunná Pedro, guzre'le': Jesús:

—Xran, ba bsantu' ca da gudápantu' cheez zálentu' Lue'.

29 Nadxa Jesús bechébe':

—Da li dxapa' le'e, núteteze benne' gusane' lizre', u xra
xrne'z, u bi biche', bi zane' ca', u zru'ule', u zrí'ine' ca', chee
gune' zrin cheez xel-la dxenná bea cheez Dios, **30** benne' nigá
wazi'z da zrendxa lu xezr la xu nigá, na' lu xezr la xu da za za'
wazi'z xel-la nabán da zeajlí canna.

Jesús dxuchálaje' xecha lasa ca gaca gate gatíe'

(Mt. 20.17-19; Mr. 10.32-34)

31 Na' Jesús gunné' chalá'ala benne' chazrinnu ca'
dxusédene', na' guzre'le':

—Na'a zexíajdxu Jerusalén, naga gaca li ca naca da buluzúaj benne' ca' buluchálaje' waláz chee Dios ca gaca chia' neda', Benne' Gulje' Bénneache. ³²Benne' zaj zre' Jerusalén xuludéé' neda' lu na' benne' zitu' ca', na' xelún le' chia', ne xelennéqueze' schanni' chia', ne wuluzráqueze' neda' zrene'. ³³Welúequeze' neda', na' te na' xelútie' neda', na' zra guxunne' zra xebana' ládujla benne' gate.

³⁴Benne' ca' quebe guléajni'ine' da nigá, ne quebe zaj nézene' bi chee na' dxuchálajlene' le', lawe' da zaj naca da quebe guca xeléajni'iquezne'.

Tu benne' la chul-la, benne' zué' xezre Jericó
(Mt. 20.29-34; Mr. 10.46-52)

³⁵Gate Jesús bzrine' gagu naga zua xezre Jericó, na' dxe' tu benne' la chul-la dxu'a neza dxenabé' guna!. ³⁶Gate benne' dxeledé benne' zante, na' benne' la chul-la na' bchebe' benne' ca' bizra na' dxaca na. ³⁷Na' gulé'e le':

—Jesús, benne' Nazaret dxedéé' nigá.

³⁸Nadxa gudxezre xa'a la chul-la na', gunné':

—¡Jesús, Zri'ine David, bexache lazre' neda'!

³⁹Benne' ca' zaj zria lawe' lau Jesús guledil-le' benne' la chul-la na' chee sue' zrise, san gudxezre xá'adxa le', dxenné':

—¡Zri'ine David, bexache lazre' neda'!

⁴⁰Nadxa gugá Jesús, na' gunná b'e'ne' xeajlexrí'e le'. Gate ble'e lau Jesús, na' Jesús bchebe' le':

⁴¹—¿Bi dxaca lazru' guna' chiu'?

Bchebe la chul-la na':

—Xran, dxaca lazra' xelé'eda'.

⁴²Jesús guzre' le':

—Gaca ca dxennáu!. Ba bexacu' lawe' da guxéajle'u chia'.

⁴³Zra ná'queze belé'e benne' la chul-la na', na' guxíajlène' Jesús, dxue lá'ané' Dios. Xúgute benne' ca' belelé'ene' da nigá cá'anqueze belúe lá'ané' Dios.

Jesús dxuchálajlene' Zaqueo

19 ¹Nadxa Jesús guxú'e xezre Jericó, ne dxedéé' xezre na!. ²Lu xezre na' zua tu benne' gunní'a le' Zaqueo. Naque' xíchaje chee benne' wechizruj ca!. ³Benne' nigá dxaca lazre' gúnbe'e Jesús, san quebe guca lé'ene' Le' lawe' da zaj zra' benne' zante na', na' Zaqueo na' quebe naque' benne'

tunna. ⁴Nadxa guxíaj chégüe' guzría lawe', ne chee gaca lé'ene' guluéne' tu lu xaga zren da zua gagu naga dxal-la' te Jesús.

⁵Gate gdé Jesús na', gunné'e lu xaga na', ne guzre' le':

—Zaqueo, bexétajche, lawe' da na'a dxun na ba xen xegá'ana' lizru!.

⁶Nadxa Zaqueo na' bexétaje' chadí, na' nen duté xel-la dxebé guzí' lu ne'e Jesú. ⁷Gate belel'e benne' ca' da nigá, xúgute' gulezú lawe' dxelezí tizre' Jesú, dxelenné':

—Jesús bzrine' begá'ane' lizre tu benne' dul-la.

⁸Nadxa Zaqueo na' guzé!, na' guzre' Xránadxu:

—Gunná'xque, Xran, gunézruja' benne' xache' ca' gáchajte ca da dë chia', na' che nu benne' bsaca zia' le', xunézruja' tapa cue'la chee'.

⁹Na' Jesús guzre' le':

—Na'a bla' xel-la weselá lu xu'u nigá, lawe' da nácaqueze benne' nigá xrtia Abraham. ¹⁰Ca' naca na lawe' da bla' neda', Benne' Gulje' Bénneache, chee xexílaja', ne guselá' benne' ca' zaj nanítie'.

Da dxulé'e na ca naca chee chi dumí zaca

¹¹Dxácate na' dxuluzé naga benne' ca' dxenná Jesús da caní, na' bchálaje' tu da dxulé'e na lawe' da ba zue' gáguze xezre Jerusalén, na' benne' ca' dxeléquene' zra ná'queze nna bea Dios lu xezr la xu nigá. ¹²Nadxa guzre' benne' ca':

—Guzúa tu benne' gunní'a xrlátaje, na' dxal-la' chéaje' zitu' chee xuluzúe' le' gaque' wenná bea, na' te na' xezrine' lazrie'.

¹³Gate za se'e, gunné' chi benne' wen zrin chee', na' bnézruje' tu tu benne' ca' tuwéaj dumí zácale'e, ne guzre' benne' ca':

“Le guchine dumí nigá cadxa xelá'a.” ¹⁴Benne' zaj zre'e lázrie' dxelecuídene' le', na' gulesel-le' bal-la benne' gubáz chee' naga zéaje' chee cheajleguezre' benne' zaj zre'e na!: “Quebe dxaca lázrentu' gaca benne' nigá wenná bea cheentu!” ¹⁵Buluzúe' le' gaque' wenná bea, na' bezrine' lázrie'. Gate bezrine' gunné' benne' wen zrin ca' bnézruje' dumí, chee nézene' ájate bezí' tu tu benne' ca!. ¹⁶Benne' nedxu bzrine' lawe', na' gunné': “Xran, dumí chiu' ba bezí na chi cue'la.” ¹⁷Wenná bea na' bechëbe': “Chawé' bënu!. Nacu' wen zrin xrlátaje. Lawe' da gucu' li lazre' lu late' da bënnä' lue', na'a guna' lue' benne' nna be'ene' chi xezre ca!” ¹⁸Na' bzrin xetué' lawe', na' gunné': “Xran, dumí chiu' ba bezí na gazxu' cue'la.” ¹⁹Cá'anqueze guzre' benne' nigá: “Lue' gacu' benne' nna

be'ene' gazxu' xezre ca!" ²⁰Nadxa xetúe' bsrine', na' gunné': "Xran, nigá de dumí chiu!. Bcache chawa'a na tu lu bazxu, ²¹lawe' da bzreba' lue!. Nacu' tu benne' dxuzúa xuzre. Dxexeca'u da quebe guxru', ne dxexelapu' naga quebe guzu!." ²²Nadxa wenná bea na' guzre' le!: "Wen zrin calela. Ca dizra' da gunné' chuga' ca gaca chiu!. Che nézquezenu' naca' benne' dxuzúa xuzre, ne xecá'a da quebe guxrúa', ne dxelapa' naga quebe guza!, ²³¿bizr chee' na' quebe xju'u dumí chia' lu na' benne' xuluchínene' na, chee' xezí' lu na'a neda' dumí chia' nen da gun xíchaje na, gate xezrina' neda' lizra??" ²⁴Nadxa guzre' benne' ca' zaj zre'e na!: "Le xecá'a dumí na' lu ne'e, na' le gunezruj na benne' nape' chi dumí ca!" ²⁵Benne' ca' gulé'e le!: "Xran, ba nape' chi dumí." ²⁶Na' bechëbe' wenná bea na!: "Dxapa' le'e, benne' nape' wazidxe' da zrendxa, na benne' quebe nape', wecá'a ca da du nape!. ²⁷Na'a, ca naca chee' benne' ca' quebe gulaca lazre' gaca' neda' wenná bea chee', le cheajxri'le nigá, ne le gutie' lawa' neda!"

Jesús dxexu'e Jerusalén

(Mt. 21.1-11; Mr. 11.1-11; Jn. 12.12-19)

²⁸Ca gudé gunné' da nigá, na' bexú'u Jesús neza zexíaje' Jerusalén. ²⁹Gate ba zua xezrine' xezre Betfagé, ne xezre Betania, ne zue' gáguge naga zua Xi'a Xaga Olivo, na' gusel-le' chupa benne' ca' dxusédene!. ³⁰Guzre' le:

—Le chjaca xézredu na' zua gáguge, na' ca zrinle na' lé'ele tu burru da'ba' xaga, bę netú quebe nu ne cuía leba!. Le sezre-ba!, na' le che'-ba' nigá. ³¹Che nu naba le'e bizr chee' na' dxesézrele-ba!, le xe'e Xránadxu nachínene'-ba!.

³²Na' gusiá'ca benne' ca', na' belel'éne' xúgute naca na ca ba guzre Jesús le!. ³³Na' gate dxelesezre' búrrua!, na' xránaba' buluchëbe' le!:

—¿Bizr chee' na' dxesézrele búrrua?!

³⁴Benne' chupa ca' belezechebe'!

—Lawe' da nachine Xránadxu leba!.

³⁵Na' beleché'e-ba' lau Jesús, na' belexrúe' xicha chee' cúzruba!, na' buluzríe' Jesús cúzruba!. ³⁶Ca zeaj Jesús, xu'e neza zrie' búrrudu na', na' dxelechiluj benne' ca' xicha chee' la neza naga tée!. ³⁷Gate bsrine' gagu naga naca létajla chee' Xi'a Xaga Olivo, xúgute benne' ca' zaj de'e Le' gulezú lawe' dxelebezre xe'e lu xel-la dxelebé, ne dxelúe lá'ané' Dios ca naca xúgute xel-la waca chee' xabáa da belel'éne!. ³⁸Gulenné>:

—La'azxa naca wenná bea, benne' za' waláz cheeq Xránadxu Dios. Gaca xel-la dxebeza zri lazre' da za xabáa, ne gaca ba Dios.

39Nadxa bal-la benne' fariseo ca' zaj zra' ládujla benne' ca' guléq Jesús:

—Benne' Wesede, gudil-la benne' caní zaj deq Lue'.

40Jesús bechebe':

—Dxapa' le'e, che benne' caní xelezúa zrieq, xiaj caní xelebezre xa'a na.

41Gate bzrine' gagu xezre Jerusalén, ne ca blé'enq na, na' gudxezre Jesús ca naca cheeq na. **42**Na' gunnq!

—La chéajni'ile lu zra cheeqle nigá da gaca gunna cheeqle xel-la dxebeza zri lazre'. Na'a da na' nagache na, na' quebe gaca lé'ele na. **43**Welezrín zra gaca cheeqle da zrinnaj, gate benne' dxelecuídeneq le'e xeléchajeq ze'e dxu'a xezre cheeqle, ne xuluzagueq le'e gáteteze na!, **44**na' xuluchínnajeq xezre cheeqle. Na' xelútieq ca naca benne' zaj zreq nigá, na' quebe xuluxucá'anq tu xiaj cuzru ljwezre na. Caní gaca cheeqle lawe' da quebe gúquebe'ele zra bla' Dios cheeq gácalenq le'e.

Jesús dxucá'ana chawq chale'aj xudau'

(Mt. 21.12-17; Mr. 11.15-19; Jn. 2.13-22)

45Nadxa guxú'u Jesús chale'aj xudau', na' guzú laweq dxebéajeq na' benne' ca' dxelutieq, ne dxelá'aweq na!. **46**Na' guzreq benne' ca!:

—Lu xiche cheeq Dios dxenné!: “Lizra' naca na xu'u naga guchálajlele neda'!” na' le'e nunle na ca tu lizre gubán ca!.

47Tu zra tu zra Jesús dxusédeneq benne' ca' zaj zra' chale'aj xudau'. Benne' xíchaje ca' cheeq bxruze, ne benne' dxuluxuzájleq da nadxixruj bea na, ne benne' xu'u laweq cheeq xezre na' dxelílajeq ájala xeluneq xelútieq Leq!. **48**Quebe belezrélenq ájala xeluneq, lawe' da dxuluzé naga xanne' xígute benne' ca' Jesús, cheeq xelenne' ca da dxenné!.

Ca naca xel-la dxenná bea napa Jesús

(Mt. 21.23-27; Mr. 11.27-33)

20 ¹Tu zra gate zua Jesús chale'aj xudau' dxusédeneq benne' ca', ne dxuchálajleneq leq ca naca dizra' chawq cheeq Dios, na' belezrín na' benne' xíchaje ca' cheeq bxruze ca', ne benne' ca' dxuluxuzájleq da nadxixruj bea na, ne benne' gula sina ca', ²na' guléq Leq:

—Gunná bi xel-la dxenná bea napu' dxunu' da caní. ¿Nuzra benna lue' xel-la dxenná bea nigá?

³Na' gunná Jesús:

—Cá'anqueze neda' gucheba' le'e tu. Le xecheba chia'.

⁴¿Nuzra gusel-la Juan guchué' bénneache nisa? ¿Dios che bénneache?

⁵Na' gulezú lawe' dxelé ljwezre':

—¿Bizra nnad xu? Che nnad xu gusel-la Dios le', na' gucheba' dxi'u: “¿Bizr chee na' quebe guxéajlele chee?” ⁶Che xed xu Le', bénneache gulesel-le' le', benne' zaj zre'e nigá wuluzrío' dxi'u xiaj, lawe' da zaj neze xánnie' bchalaj Juan waláz chee Dios.

⁷Nadxa belexechebe' quebe zaj nézené' nu gusel-la Juan bchue' bénneache nisa. ⁸Na' Jesús guzré' benne' ca':

—Cá'anqueze neda' quebe xapa' le'e bi xel-la dxenná bea napa' dxuna' da caní.

Da dxulé'e na ca naca chee benne' wén zrin calela ca'

(Mt. 21.33-44; Mr. 12.1-11)

⁹Na' guzú lau Jesús dxuchálajlene' benne' ca' zaj zre'e na', dxuchálaje' da dxulé'e na, dxenné':

—Guzúa tu benne' bde'e lba uva lu xezi la xu chee', na' ca gudé na' bca'ane' na lu na' benne' wen zrin ca', na' guzé'e na' zane' iza. ¹⁰Gate bzrin zra xuluchibe' uva ca', na' gusel-le' tu bi wén zrin chee' zeajxenábabe' tu cue' chee' lina na' da dxal-la' xezi'e, san benne' wén zrin ca' buluzálaje'-be', na' belexesel-le'-be' cá'aze. ¹¹Nadxa xrane lina na' gusél-le' xetú bi wén zrin chee', na' cá'anqueze bi nigá bulucháchalene'-be', ne buluzálaje'-be', na' belexesel-le'-be' cá'aze. ¹²Xrane na' gusél-le' xetú bi wén zrin chee', na' benne' wén zrin ca', cá'anqueze belune'-be' zi', na' belexebéaje'-be' lu lina na'.

¹³'Naga xeajche'te na, xrane na' gunné!: “¿ájazra guna'? Sel-la' zri'ina' nazrí'ite lazra!. Gate xeleté'ene'-be' nalja xelape'-be' ba lá'ana.” ¹⁴Na' gate benne' wén zrin ca' beleté'ene'-be', na' gulé ljwezre': “Bi nigá xezi' lu na'be' da de chee xránad xu. Gútedxu-be', chee gácadxu xrane na dxí'uqueze.” ¹⁵Nadxa belexebéaje'-be' lu xezi la xu na', na' belutie'-be'.

Nadxa Jesús bcheba' benne' ca':

—¿Bizra gun xrane na' chee benne' wen zrin ca'? ¹⁶Xelé'e, na' gutie' benne' wén zrin ca', na' gudé'e xezi la xu na' lu na' benne' xula ca'.

Gate belén benne' ca' ca gunná Jesús, na' gulenné!:

—Dios quebe gu'ē lataj gaca ca!.

¹⁷Na' Jesús gunnē! benne' ca', na' gunnē!:

—¿Bizra zéaje da naxúaj na lu xiche chee Dios? Dxenné! caní:

Xiaj na' da buluzúa benne' wen xu'u ca' chalá'ala,

le na' naca na xiaj blau.

¹⁸Núteteze benne' cheajchazie! lawe! xiaj na', na' chúzrujqueze bénnea!, na' che xiaj na' xexrúj na lawe! nu benne!, gútute na le!.

Ca naca chee da dxuchizruj xezre zi'tu'

(Mt. 21.45-46; 22.15-22; Mr. 12.13-17)

¹⁹Benne' xíchaje ca' chee bxruze ca!, ne benne' ca' dxuluxuzájle! da nadixrúj bea na gulaca lazre! xelege! Jesúz zra ná! queze, lawe! da guleque bé'ene! bchalaj Jesúz da dxulé! na ca zaj naca le!, san belezrebe! da xelún bénneache ca!. ²⁰Nadxa gulesel-le! benne' ca' xuluzuzre! Jesúz, benne' xululé! cuine! ca benne' xrlátaje ca!. Benne' caní dxelaca lazre! xebebáje! Jesúz dizra! chee xelezéquene! xuludé! Le! lu na' bénnea! dxenná be'e!. ²¹Chee xelune! da nigá, buluchébe! Le!:

—Benne' Weseđe, nézentu! dxennáu!, ne dxusédenu! da naca li lazre!, ne quebe dxuchi'u chee bénneache cátēze dxululé! cuine!, san lu da li dxusédenu! da naca chee Dios.

²²Guzre netu!, ¿naca na chawe! quízrujdxu da dxuchizruj César, bénnea! dxenná bé'ene! dute xezr la xu, che cabí?

²³Dxeque be'e Jesúz ca naca da dxelaca lazre! xelune! chee!, na' guzre! benne' ca!:

—¿Bizr chee na' dxaca lázrele gun xálele neda!? ²⁴Le gulé! neda! tu dumí. ¿Nuzra lu'a na' da na nigá, ne nu la naxúaj nigá?

Benne' ca' belexechebe!:

—Chee benne' dxenná bea na!.

²⁵Nadxa gunná Jesúz:

—Le gunezruj bénnea! da naca chee!, na' le gunezruj Dios da naca chee Dios.

²⁶Quebe gulezéquene! xelún xálene! Jesúz ca naca da bechebe! lau benne' ca!. Belexebánene! ca naca da bechebe!, na' gulezúa zrie!.

Ca gaca gate xelexebán benne' gate

(Mt. 22.23-33; Mr. 12.18-27)

²⁷Ca gudé na' bal-la benne' xudau! saduceo ca' belezrine! lau Jesúz. Benne' saduceo ca' dxeléquene! quebe xelexebán benne' gate, na' gulé! Jesúz:

28—Benne' Wesede, Moisés bzúaqe' cheentu' che tu benne' gatie', ne gucá'ané' zru'ule', ne che quebe nu chilá' zrí'ine', na' bi biche bénnea' dxal-la' guchaga na'abe' nen nu'ula na' gute benne' chee' chee' galaj tu bidau' gácabe' ca zri'ine bénnea' ba gótee'. **29**Gulezrá' gazre benne' gulaque' zri'ine tuze xré'. Bi nedxu bchaga na'abe' nen tu nu'ula, na' gótebe', quebe nu chilá' bi cheebe'. **30**Bi gudxupe' bchaga na'abe' nen nu'ula na', ne cá'anqueze gótebe' quebe nu chilá' bi cheebe'. **31**Nadxa bi guxunne' bchaga na'abe' nen nu'ula na', na' cá'anqueze belún bi ca' xezica, na' bi gazre ca' gulátebe' quebe nu chilá' bi cheebe'. **32**Naga xeajche'te na, na' gute nu'ula na!. **33**Gate xelexebán benne' gate, ¿nula bi ca' gaca zrú'ulabe' nu'ula na', lawe' da ca naca bi gazre ca' buluchaga na'abe' nen nu'ula na!?

34Nadxa bechēbe Jesús:

—Lu xe_r la xu nigá dxuluchaga na' benne' biu ca' nen nu'ula ca!. **35**Na' benne' ca' naca chee' xelexexú'e xe_r la xu da za za', ne chee' xelexebane' ládujla benne' gate, québedxa xuluchaga ne'e, ne québedxa xulunézruje' zrí'ine' lu xel-la wechaga na!. **36**Ca'an gaca lawe' da quebe nu gátedxa na!. Xelaque' ca zaj naca gubáz chee' xabáa ca', ne xelaque' bi chee Dios lawe' da belexebane!. **37**Moisésqueze, gate bzuaje' ca gua chee bisigá da guzúa na' xi!, dxulé'ene' dxi'u dxal-la' xelexebán benne' gate. Naga naxúaj da nigá dxenná na ca naca chee Dios, naque' Dios chee Abraham, ne Dios chee Isaac, ne Dios chee Jacob. **38**Dios quebe naque' Dios chee benne' gate ca!. Naque' Dios chee benne' ban ca', lawe' da lau Le' zaj naca ban xúgute bénneache.

39Nadxa bal-la benne' ca', benne' dxuluxuzájle'e da nadxixruij bea na gulé'e Jesús:

—Cháwedau' dxennáu', Benne' Wesede.

40Québedxa belexázrjne' bi xuluchébe' Jesús.

¿Nu benne' naca Cristo zrí'ine'?

(Mt. 22.41-46; Mr. 12.35-37)

41Jesús guzre' le':

—¿Bizr chee' na' dxennale le'e naca Cristo zrí'ine David?

42Davídqueze gunné' lu xiche naga zaj naxúaj salmo ca':

Xránadxu Dios guzre' Xrana!:

“Gudxé'e cuita' xabela chia',

43Cadxa guzúa' benne' dxelecuídene' lue' ca' zran ni'u.”

44 ¿ájazra cheeñ na' naca Cristo zri'ine David, na' Davídqueze dxeñe Leñ: "Xran"?

Jesús dxenné' cheeñ benne' ca' dxuluxuzájleñ da nadxixruj bea na

(Mt. 23.1-36; Mr. 12.38-40; Lc. 11.37-54)

45 Ca naca benne' ca' zaj zra' na' dxuluzé nagueñ cheeñ Jesús gate guzreñ benne' ca' dxusédeneñ:

46—Le guxúe xanne' cuínale cheeñ benne' ca' dxuluxuzájleñ da nadxixruj bea na, laweñ da dxeledáneneñ dxeledéñ zaj nacueñ zreñ tunna, ne dxelaca lazreñ xelapa bénneache leñ ba lá'ana laweñ xi'a ca', ne dxelebéñ lu lataj blau ca' lu xu'u naga dxezrágale, ne lataj blau ca' naga dxelawéñ zrue. **47** Benne' caní dxelequéñ ca naca lizre nu'ula ca' ba gulate benne' cheeñ, na' cheeñ xulucá'ana cuineñ xrlátaje lau bénneache ca' dxululawízrajeñ Dios da tunna lu xu'u ca' naga dxezrágale. Benne' caní xelezaca zídxaquezeñ.

Dumí da bnezruj tu nu'ula xache' ba gute benne' cheeñ

(Mr. 12.41-44)

21 ¹Gate zua Jesús chale'aj xudau', blé'eneñ benne' gunní'a ca' dxelegúñ dumí lu xí'ina cheeñ xudau'. ²Na' blé'eneñ tu nu'ula naqueñ benne' xache', ne ba gute benne' cheeñ, guluñ chupa dumídañ. ³Na' gunná Jesús:

—Da li dxapañ le'e, nu'ula xache' nigá gulú'udxeñ da zrendxa ca benne' gunní'a caní, ⁴laweñ da dxelegú'u benne' ca' cheeñ da dxutínneze na, san nu'ula nigá, lu xel-la baxache' cheeñ bnézrujeñ ca naca da napeñ da nunte gaweñ.

Jesús dxuchálajeñ ca gaca gate cuía xi' xudau'

(Mt. 24.1-2; Mr. 13.1-2)

5 Bal-la benne' dxuluchálajeñ ca naca cheeñ xudau' na', ne cheeñ xiaj xrtante da zaj zráleñ na ze'e xudau' na', ne cheeñ da xrtan da bulunezruj benne' cheeñ xudau' na'. Nadxa gunná Jesús, dxeñe leñ:

6—Wazrín zra gate xelebía xi' xígute da caní dxelé'ele, ne quebe xegá'ana netú xiaj cuzru ljwezre na.

Da xululéñ e na gate cheajsé cheeñ xézr la xu nigá

(Mt. 24.3-28; Mr. 13.3-23)

7Nadxa benne' ca' buluchébeñ Jesús:

—Benne' Wesede, ¿bata gaca da na'? ¿Bi gulé'e na gate ba za xelaca da caní?

8 Jesús gunné':

—Le guxúe xanne' cuínale, ne quebe güele lataj nu si xe le'e, lawe' da xeletá' benne' zanté benne' xulusí' cuine' La' neda', xelenné' zaj naque' Cristo, ne xelenné' ba b兹rin zra. Quebe chéajlele benne' ca!. **9** Gate xénele dxaca wedil-la, ne xeledábague' bénneache xu'u lawe', quebe zrébele, lawe' da dxal-la' gaca da caní nedxu, san quebe ne zrin zra cheajsé chee xezr la xu nigá.

10 Nadxa guzre' benne' ca!:

—Bénneache tu xezr la xu xeledí'l-lale bénneache xetú xezr la xu, na' benne' tu xezre xeledí'l-lale benne' xetú xezre.

11 Wazrú'l'e'queze, ne gácale'gubina', ne gáta'l'e'xízrawe' du ca náqueze, na' zran xabáa lé'ele da guchébequeze na le'e, ne xel-la waca zri'a ca!.

12 Nédxudxa gate quebe ne gaca da caní xelélaqueze' le'e, ne xeláu zi' xúzqueueze' le'e. Xeleché'e le'e lu xu'u ca' ga dxelezrague' chee xelechugue' ca xelune' cheele, na' xelegrú'e le'e lizre xia, ne xeleché'e le'e lau benne' wenná bea ca', ne lau benne' xu'u lawe' ca' lawe' da nácale neda' tuze. **13** Gate gaca da caní gata' lataj guchálajlele benne' ca' ca naca chia' neda'.

14 Le guzúa chacha lázrdaule, quebe gucuézale nédxula da dxal-la' nnéle, **15** lawe' da gunna' neda' le'e dizra', ne xel-la sina da quebe xelezeque benne' dxeledábague' le'e bi xelenné' chee na. **16** Wuludéqueze bénneache le'e lu na' benne' dxeledábague' le'e. Caní xelúnqueze xra xrnale, ne bi bíchele, ne xrtia ljwézrele, ne bi ljwézrele ca!. Welútequeze' bál-lale le'e, **17** na' xúgute bénneache welecúídene' le'e lawe' da nácale neda' tuze, **18** san quebe nite tu xicha xíchajle lau Dios. **19** Che sua cháchale, na' gápale xel-la nabán.

20 Gate lé'ele zaj naxechaj benne' dxjaque' wedil-la xezre Jerusalén, na' nézele ba za cuía xi' xezre nigá. **21** Lu zra na', benne' zaj zre'e xezre ca' zaj nababa Judea dxal-la' xuluzrúnnuje' chjaque' lu xi'a ca', na' benne' zaj zre'e xezre Jerusalén dxal-la' xelexzúaje' na', na' benne' zaj zre'e le'e xixre' quebe dxal-la' xelexezrine' xezre na'. **22** Lu zra ca' Dios gudée' benne' ca' lu da zi' da xa', na' gaca li ca naca da naxúaj na lu xiche chee Dios ca dxal-la' gaca chee benne' ca!. **23** Edxugúa nu'ula zaj zue' zi'i lu zra ca', ne nu'ula ca' zaj nuxre'

bidu dxelázrebe', lawe' da gáta'lé'e da xelezaca bénneache ca', na' gaca tu da ba xa' zrenté cheē benne' ca'. ²⁴Bal-le' xelatié' lu wedil-la na', na' xebal-lé' xeleché'e le' zaj nadxéaje' tu tu xezr la xu ca', na' benne' zitu' ca' xululéaje' xezre Jerusalén cadxa cheajsé cheē zra xelenná bea benne' zitu' ca'.

Ca gaca gate xelá' Benne' Gulje' Bénneache

(Mt. 24.29-35, 42-44; Mr. 13.24-37)

²⁵Na' gunná Jesús:

—Lu zra na' xelata' da xululé'e na lau gubizra, ne lau beu', ne lau belaj ca', na' lu xezr la xu xelezúa stebe benne' ca', ne xelezrebe' ca naca schaga' da gun nísadau', ne xeajxruza cheē na. ²⁶Benne' ca' xelate ni'a nele' ne cheē xel-la dxelezrebe gate xulusá lazre' ca da dxal-la' gaca lu xezr la xu, ne ca naca da zaj zra' zran xabáa, da zaj napa xel-la waca xelezrízequeze na. ²⁷Lu zra na' xeleté'equezne' neda', Benne' Gulje' Bénneache, xelá'a tu lu beuj, nen duté xel-la waca zren, ne da xabáa chia!. ²⁸Gate su lau gaca da caní, le gun dipa lázrele, ne le chisa xichajle, lawe' da ba za zrin zra lale lu da dxaca cheele.

²⁹Nadxa bchalaj Jesús tu da dxulé'e na, gunné':

—Le nna'xque xaga higo, u bítezeze xaga. ³⁰Gate lé'ele ba dxezría na laga' dxeléne, nézquezle le'e ba za xaca beu' la.

³¹Cá'anqueze, gate lé'ele gaca da caní, dxal-la' nézele ba zua gagu zra nna bea Dios.

³²'Da li dxapa' le'e, xúgute da caní xelaca na nédxudxa gate quebe ne xelate bénneache zaj zra' lu zra na'a zra. ³³Xabáa, ne xezr la xu weledé cheē na, san dizra' chia' quebe te cheē na.

³⁴Le guxúe xanne' cuínale, quebe güele lataj xelú'u lu xichaj lázrdaula da calela ca' ca naca xel-la dxagu xrata, ne xel-la dxezuzre, ne xel-la dxezá lazre' da naca cheē xezr la xu nigá, cheē quebe gácale ca tu benne' nachúl-lene' lu xichaj lázrdawe' gate zrin zra na', ³⁵ne cheē quebe gaca na ca tu da quela na le'e, lawe' da caní gaca cheē xúgute benne' zaj zre'e lu xezr la xu nigá. ³⁶Le sua le'e ban lazre', ne le naba lau Dios cheē gaca lale lu da dxal-la' gaca lu xezr la xu nigá, ne cheē gaca gulé'e cuínale du lázrele lawa' neda', Benne' Gulje' Bénneache.

³⁷Jesús bsédene' benne' ca' lu xudau' te zra, na' chizrela dxexíaje' lu Xi'a Xaga Olivo. ³⁸Xúgute benne' ca' belezrine' lu xudau' na' xugu' zila cheē xelenne' cheē Jesús.

Dxelune' tuze dizra' xelele' Jesús

(Mt. 26.1-5, 14-16; Mr. 14.1-2, 10-11; Jn. 11.45-53)

22 ¹Ba zua gagu laní gate dxelawé' xeta xtila da quebe nachixre cua zichaj cheē xeta xtila, da naca na Laní Pascua gate dxulusá lazre' ca da ben Dios gate bebéaje' bénneache cheē lu xēzr la xu Egipro. ²Lu zra ca' benne' xíchaje ca' cheē bxruze ca', ne benne' ca' dxuluxuzájle' da nadxixruj bea na belílaje' ájala xelune' xelútie' Jesús bagácheze, lawe' da dxelezrebe' da xelún benne' zan ca'!

³Nadxa guxú'u Satanás da xriwe' lu lázrdau Judas, bénnea' cá'anqueze le' Iscariote. Naque' tu benne' chazrinnu gubáz ca' cheē Jesús. ⁴Judas nigá guxíaje' xejchálajlene' benne' xíchaje ca' cheē bxruze ca', ne benne' blau ca' cheē xudau', na' bchálajlene' benne' ca' ájala gune' gudéé' Jesús lu na' benne' ca'. ⁵Benne' caní gulebene', na' gulechēbe lazre' xulunézruje' le' dumí. ⁶Judas na' guzí' lu ne'e dumí na', na' guzú lawe' dxílaje' ájala gune' gudéé' Jesús lu na' benne' ca' gate quebe nu chilá' benne'!

Da dxágudxu cheē cheajsá lazrdxu ca gute Xránadxu

(Mt. 26.17-29; Mr. 14.12-25; Jn. 13.21-30; 1 Co. 11.23-26)

⁷Bzrin zra laní gate dxelawé' xeta xtila da quebe nachixre cua zichaj cheē xeta xtila, gate dxal-la' xelútie' zrília'dau' ca' cheē Laní Pascua. ⁸Na' Jesús gusel-le' Pedro ne Juan, na' guzre'-bel':

—Le chjaca, ne le gucuéza da gágudxu cheē Laní Pascua.

⁹Benne' caní buluchēbe' Le':

—¿Ga dxaca lazru' gucuézentu' na?

¹⁰Na' bechēbe Jesusen':

—Gate chu'ule lu xēzre, na' xezrágale tu benne' biu zenu'e tu dxe'e nisa. Le chjácalene' xu'u naga xezrine', ¹¹na' le xē xrane xu'u na': “Benne' Weseđe dxe'e lue’: ¿Ga zua xu'u naga gágulena' benne' ca' dxusédea' zrília'dau' cheē Laní Pascua?” ¹²Nadxa gulé'ene' le'e tu xu'u zren da zua chupa cuia sibe, da bache nucá'ana chawe'. Le gucuéza da gágudxu na'!

¹³Benne' ca' xjaque', na' belezrélené' xúgute ca da ba guzre Jesús le', na' bulucueze' da xelawé' cheē Laní Pascua.

¹⁴Gate bzrin zra, Jesús ne benne' ca' dxusédené' gulezré'e ga xelawé' na. ¹⁵Nadxa gunná Jesús, dxe'e benne' ca':

—Guzá lázrelē'a gáguléna' le'e chee Laní Pascua nigá nédxudxa ca quebe ne gatia!. ¹⁶Dxapa' le'e québedxa gawa' da nigá cadxa gaca li na naga dxenná bea Dios.

¹⁷Nadxa guqué'e tu zruágadau', na' guzre' Dios: "Xcalenu!", na' gunné':

—Le xi'aj late' weaj tu tule le'e. ¹⁸Dxapa' le'e québedxa xí'aja' chee nisa uva caní cadxa xida xel-la dxenná bea chee Dios.

¹⁹Nadxa guqué'e xeta xtila, ne guzre' Dios: "Xcalenu!", na' bzúzruje' na, ne bnézruje' na benne' ca', dxenné':

—Da nigá naca na bel-la' dxen chia', da guzúa' waláz chee. Le gun da nigá chee cheajsá lázrele chia' neda!

²⁰Cá'anqueze bene' nen zruágadau' na' ca gudé gulawé' xrche', na' gunné':

—Zruágadau' nigá zéaje na xel-la wezría cube, da guzúa chúchua' nen dxen chia', da gulálaja' waláz chee.

²¹'Na'a, zrua na' benne' biu na' tu zren nen na'a ga zua da dxágadxu, bénnea' gudée' neda' lu na' benne' dxeledábague' neda'. ²²Neda', Benne' Gulje' Bénneache, waxá'a lu neza da ble'e Dios neda' naga gatia', san edxugúa bénnea' gudée' neda' chee gatia'.

²³Nadxa benne' ca' dxusede Jesús gulezú lawé' dxuluchébe ljwezre' nu na' gudé Jesús.

Dxuluchébe ljwezre' nule' gácadxe' blau

²⁴Cá'anqueze buluchébe ljwezre' nule' gácadxe' benne' blau.

²⁵Na' Jesús guzre' le':

—Benne' wenná bea chee xezr la xu ca' dxelenná bé'ene' bénneache ca xrane bénneache ca', na' benne' xíchaje chee benne' ca' dxelenné' zaj naque' benne' dxelune' da chawé' chee benneáche ca'. ²⁶Le'e quebe dxal-la' gunle ca'. Benne' nácadxe' blau ládujla le'e dxal-la' gaque' ca benne' nácadxe' cuide', na' benne' dxenná be'e dxal-la' gaque' ca benne' nada'u chee ljwezre' ca!. ²⁷¿Nu nácadxa blau, benne' dxe'e dxawé', chee benne' dxudé'e xel-la wagú? ¿Quebe naca bénnea' dxe'e dxawé'? Neda' zúalena' le'e ca tu benne' dxune' zrin chee.

²⁸'Le'e guzúalequezle neda' gate neda' guzí guzaca!. ²⁹Chee le na' dxunna' le'e lataj nna beale, ca bén Xra', bénne' na neda', ³⁰chee xi'aj gágule ga naca chia' naga nna be'a neda', na' cue'le lataj blau ca' chee guchi'ale chee chazrinnu cue' xrtia Israel.

Jesús dxenné' Pedro nne' quebe núnbe'e Le'
(Mt. 26.31-35; Mr. 14.27-31; Jn. 13.36-38)

31 Na' gunnáqueze Xránadxu:

—Simón, Simón, Satanás, da xriwé' ba gunaba na le'e cheē seque gudé na le'e lu dul-la ca dxun tu benne' dxudixire dxutul-lē xizre za. **32** Neda' guta' xueda' Xra' gácalene' lue' cheē quebe guníteu' xel-la dxeajlí lazre chiu!. Na' lue', gate bache bexacu' dipa lazre!, gúcale le sa' ljwezru' ca' cheē xelezé chache!.

33 Na' gunná Simón, guzre' Jesús:

—Xran, ba zúaqueza' sá'léna' Lue' lizre xia, ne cheē gátequeza' nen Lue'!

34 Jesús guzre' le'!

—Pedro, dxapa' lue', ná'atela ne dédxela cuezre xjeaj, lue' wannáu' chunna lasa quebe núnbe'u neda'.

Ba zua gagu zra si saca Jesús

35 Nadxa Jesús bchebē' benne' ca':

—Gate gusel-la' le'e quebe bíale xixruj, ne naga cu'ule dumí, ne zrélate, ¿bxázrjèle bi da guchínnele?

Benne' ca' belexechebē':

—Gutu bi dē.

36 Nadxa guzre' benne' ca':

—Na'a, benne' napé' xixruj dxal-la' gu'e na, ne naga dxugu'e dumí. Bénnea' quebe napé' xia da dxuluchínene' lu wedil-la, dxal-la' xexutie' xicha cheē!, na' si'e xia cheē!

37 Dxapa' le'e dxal-la' gaca chia' néda'queza' ca da naxúaj na lu xiche cheē Dios, dxenné!: “Gubabe' ca tu benne' wén da zrinnaj.” Xúguté da naxúaj na chia' dxal-la' gaca li na.

38 Nadxa benne' ca' gulenné':

—Xran, nigá dē chupa xia.

Le' bechēbē':

—Da naze.

Jesús dxuchálajlēne' Dios naga nazí le na Getsemani

(Mt. 26.36-46; Mr. 14.32-42)

39 Nadxa bedxúaj Jesús xu'u na!, na' ca dxúnqueze', guxíaje' lu Xi'a Xaga Olivo, na' benne' ca' dxusédene' xjácalene' Le'!

40 Gate belezrine' na!, Jesús guzre' le':

—Le naba lau Dios chee quebe seque da xriwe' cu'u na le'e lu dul-la.

⁴¹Nadxa Jesús guzé'e ca tu legu'una xiaj naga zaj zra' benne' ca', na' bzu zribé' bchálajlene' Dios. ⁴²Gunne':

—Xrae, che dxaca lazru', bcuasa neda' ca naca da dxal-la' saca', da naca na ca tu da sla' da dxal-la' xíaja', quegá gaca na ca dxaca lazra' neda', san ca dxaca lazru' Lue!

⁴³Nadxa ble'e lau naga zua Jesús tu gubáz chee xabáa, na' btipe' lazre' Jesús. ⁴⁴Gate ne dxezácale'e, du lazre' bchálajlene' Dios, na' xesa chee' guca na ca dxen dxelezrún na lu xu.

⁴⁵Ca bexuzre bchálajlene' Dios, na' bexase', na' bezrine' naga zaj zra' benne' ca' dxusédene', na' blé'ene' dxelase benne' ca', lu xel-la dxelexewi'ine lazre' chee'. ⁴⁶Nadxa guzré' benne' ca':

—¿Dxáselale le'e na'a? Le chasa, ne le naba lau Dios chee quebe seque da xriwe' cu'u na le'e lu dul-la.

Dxelele' Jesús

(Mt. 26.47-56; Mr. 14.43-50; Jn. 18.2-11)

⁴⁷Ne dxuchálajte Jesús gate belelá' benne' zan ca'. Bénnea' le' Judas, tu benne' chazrinnu ca', ze'e zria lawe' lau benne' ca', na' gubigue' cuita Jesús chee gunupe' Le'. ⁴⁸Nadxa Jesús guzré' le':

—Judas, ¿dxunupu' neda', Benne' Gulje' Bénneache, chee gudéu' neda' lu na' benne' dxeledábague' neda'?

⁴⁹Benne' ca' zrálene' Jesús, ca belelé'ene' ca da dxaca, na' buluchébe' Jesús:

—Xran, ¿guchínentu' xia?

⁵⁰Tu benne' ca' dxedálę Jesús bñe' zi' tu bi wen zrin chee bxruze blau, guchugue' nágabe' zua xabela. ⁵¹Jesús gunné':

—Québedxa gunle ca!. Cá'anze.

Nadxa Jesús bte' naga bi wen zrin na', na' bexune' na.

⁵²Na' guzré' benne' xíchaje ca' chee bxruze, ne benne' blau ca' chee xudau', ne benne' gula sina ca', benne' zá'aqué' xeleché'e Jesús, gunné':

—¿Blale le'e nen xia, ne xaga chee quélale neda' ca dxélale tu gubán? ⁵³Gate guzúa' neda' lu xudau' nen le'e tu zra tu zra, quebe bi benle le'e chia', san zra nigá naca na zra cheele, gate dxenná bea da zua na lataj chul-la.

Pedro dxenné' quebe núnbe'ę Jesús

(Mt. 26.57-58, 69-75; Mr. 14.53-54, 66-72; Jn. 18.12-18, 25-27)

54 Nadxa gulele' Jesús, na' guleché'ę Le' lizre bxruze blau, na' Pedro zíaje' nawe' Le' zítu'la. **55** Na' gulebé'ę guléchaje' xi' na', na' Pedro gudxé'ę ládujla benne' ca'. **56** Nadxa tu nu'ula wén zrin, gate blé'ene' Pedro dxe'ę dxu'a xi' na', guzúę' dxenné'ę le', na' gunné':

—Cá'anqueze benne' nigá guque' tuze len Jesús.

57 Pedro gunné':

—Nu'ula, quebe núnbe'a bénnea'.

58 Xetú chí'ida' guca, na' ble'e xetú benne' xula Pedro na', na' gunné':

—Cá'anqueze lue' nacu' tu zren benne' ca'.

Pedro gunné':

—Cabí. Quebe naca ca'.

59 Xelate gudé na', xetú benne' bęn chúchue' xrtizre', gunné':

—Da li, benne' nigá guque' tuze len Jesús, lawe' da naque' benne' Galilea.

60 Nadxa gunná Pedro:

—Benne', quebe nezda' nu chee' na' dxuchálaju'.

Dxácate na' ne dxuchálajte Pedro ca', na' gudxezre xjeaj.

61 Nadxa Xránad xu bzechaj xíchaje', gunné'ę Pedro, na' Pedro xeajsá lazre' ca da guzre Xránad xu le', gunné': “Ná'atela ne dédxela cuezre xjeaj, lue' wannáu' chunna lasa quebe núnbe'u neda!” **62** Nadxa bedxúaj Pedro, na' gudxezre xáche'le'ę.

Dxelún le' chee' Jesús

(Mt. 26.67-68; Mr. 14.65)

63 Na' benne' ca' zaj nuxre' Jesús belún le' chee', na' buluzalje' Le'. **64** Bulucache' lawe', na' belegape' xrague', dxelé'ę Le':

—Gunné xa'a nu be' Lue'.

65 Da zan da gulenné', dxelenné' schanni' chee' Jesús.

Jesús dxezrine' lau benne' ca' chee' xu'u lawe' blau chee' judío ca'

(Mt. 26.59-66; Mr. 14.55-64; Jn. 18.19-24)

66 Gate naca te zra, na' belezraga benne' gula sina ca' chee' judío ca', ne benne' xíchaje' ca' chee' bxruze ca', ne benne' ca' dxuluxuzájle'ę da nadxixruij bea na, na' guleché'ę Jesús lau

benne' ca' cheeé xu'u lawe' blau cheeé judío ca!. Na' buluchébeé Le'!:

67—Gunná, ¿nacu' lue' Cristo?

Na' becheébe Jesús:

—Che xapa' le': Awe', quebe chéajleéle, 68na' che bi gucheéba' le'e, quebe xechébeéle chia!, ne quebe gusanle neda!. 69Ná'atéla neda!, Benne' Guljeé Bénneache, cue'a chalá'a xabelá cheeé Dios napeé duteé xel-la waca.

70Nadxa xúguteé buluchébeé Le'!:

—¿Nacu' Lue' Zri'ine Dios?

Jesús becheébeél:

—Naca!, ca dxennáquezle le'e.

71Nadxa gulenná benne' ca!:

—¿Núzradxa chínnedxu bi nneé cheeé benne' nigá?
Dxí'uqueze ba bénedxu ca da gunnáqueze!

Jesús dxezrineé lau Pilato

(Mt. 27.1-2, 11-14; Mr. 15.1-5; Jn. 18.28-38)

23 1Nadxa gulasa xúguteé benne' dxuluchié, na'
gulechéé Jesús lau Pilato, benne' dxenná be'e waláz
cheeé Roma. 2Na' gulezú laweé dxelagu zrieé Jesús, dxelennéé:

—Ble'entu' benne' nigá dxegú'u xel-leé bénneache chee
xeledábagueé xu'u laweé. Dxennéé quebe dxal-laé quízrujntu' da
dxuchizruj César, benne' Roma, na' cá'anqueze dxennéé naqueé
Cristo, Benne' Wenná Bea.

3Nadxa Pilato bcheébeé Jesús:

—¿Nacu' Lue' Wenná Bea cheeé judío ca!?

Na' becheébe Jesús:

—Ca' naca na, ca ba gunnáué lueé.

4Nadxa gunná Pilato, guzreé benne' xíchaje ca' cheeé bxruze
ca!, ne bénneache ca!:

—Quebe bi da zrinnaj dxezreldaé nun benne' nigá.

5Benne' ca' belún chúchueé dizraé cheeé, gulennéé:

—Dxegu'u xel-leé xúguteé benne' zaj zreé xezre ca' zaj
nababa Judea cheeé xeledábagueé xu'u laweé. Guzú laweé dxuneé
na naga nababa Galilea, na' na'a dxuneé na nigá.

Jesús dxezrineé lau Herodes

6Gate ben Pilato da nigá, na' bcheébeé che naca Jesús
benne' Galilea. 7Gate guléé leé naca Jesús benne' Galilea, na'

Pilato gusél-le! Le! lau Herodes, benne! dxenná be'ë xézre ca' zaj nababa Galilea, na' lu zra na' zue! Jerusalén. ⁸Gate ble'e Herodes Jesús, gubéle'ene!, lawe! da bátate dxaca lazre! lé'ene! Le!, lawe! da ba benne! dxuluchalaj bénneache chee Jesús, na' guca lazre! lé'ene! gun Jesús tu xel-la waca da za xabáa. ⁹Da zante da bchebe! Jesús, na' Le! quebe bi bechebe!. ¹⁰Zráqueze benne! xíchaje ca' chee bxruze ca' na', nen benne! ca' dxuluxuzájle! da nadxixruij bea na, na' belún chúchue! dizra! chee! da dxelagu zria Jesús. ¹¹Nadxa Herodes, ne benne! chee! ca' dxjaque! wedil-la buluzúe! Le! chalá'ala, na' chee xelún le! chee!, bulugácue! Le! ladxe! bzawe ca naca zra tu benne! wenná bea. Nadxa Herodes besel-le! Le! lau Pilato. ¹²Lu zra na' Pilato, ne Herodes belexaque! tuze, lawe! da belezrá'a ljwezre nédxute.

Dxelechugue! chee Jesús gatie!

(Mt. 27.15-26; Mr. 15.6-15; Jn. 18.39—19.16)

¹³Nadxa Pilato bchague! benne! xíchaje ca' chee bxruze ca', ne benne! xu'u lawe! ca', ¹⁴na' guszre! benne! ca':

—Le'e guchele benne! nigá za'le naga zua!, dxennale dxegú'u xel-le! bénneache chee xeledábague! xu'u lawe!. Neda! ba bcheba! Le! laule le'e, na' quebe bi da zrinnaj dxezréleda! nune! ca naca da dxennale chee!. ¹⁵Cá'anqueze Herodes quebe bi da zrinnaj bzrélene! da nun Jesús, na' budé! Le! launtu!. Quebe bi ne gune! chee chuga! chee! gatie!. ¹⁶Gudéa! Le! xel-la zi!, na' gusánqueza! Le!.

¹⁷Dxácate dxaca laní na!, Pilato dxal-la! gune! tu da dxelezaca ba lazre! bénneache, gusane! tu benne! xu'ë lizre xia.

¹⁸Xúgute benne! ca' gulezú lawe! dxelebezre xe'ë, dxelenné!: —¡Gate benne! nigá! ¡Bsan Barrabás na!

¹⁹Barrabás nigá gulegú'ë le! lizre xia lawe! da gudábague! xu'u lawe!, na' betie! tu benne!. ²⁰Pilato guca lazre! gusane! Jesús, na' bchálajlène! benne! ca' xetú. ²¹Na' benne! ca' gulebezre xe'ë zízrajdxa, dxelenné!:

—¡Bde'e xaga béguaj! ¡Bde'e xaga béguaj!

²²Da guxunne! lasa gunná Pilato:

—¿Bizra da zrinnaj nune!? Quebe bi dxezréleda! da gudé na Le! gatie!. Gudéa! Le! xel-la zi!, na' te na' gusana! Le!.

²³Na' benne! ca' belún chúchue! dizra! chee! chee te'e xaga béguaj, ne gulebezre xá'atie!, nen benne! xíchaje ca' chee

bxruze ca!, cadxa guca ca da gulaca lazre²⁴. Nadxa Pilato guchugue^l chee^l Jesús gaca chee^l ca da dxelaca lazre^l benne^l ca!. ²⁵Na' bsane^l bénnea^l belenabe^l, xu^le^l lizre xia lawe^l da gudábague^l xu^lu lawe^l, ne betie^l tu benne^l, na' bdee^l Jesús chee^l gaca chee^l ca dxelaca lazre^l benne^l ca!.

Dxuludé^l e Jesús xaga bégua^l

(Mt. 27.32-44; Mr. 15.21-32; Jn. 19.17-27)

²⁶Gate zjaque^l zaj naché^l e Jesús chee^l xuludé^l e Le^l xaga bégua^l, na' gulele^l tu benne^l Cirene, le^l Simón, zezé^l e le^l e xixre^l, na' bulugu^l e le^l xaga bégua^l chee^l Jesús, na' zéaje^l cuzru Jesús na!.

²⁷Na' xjácale Le^l benne^l zante, ne nu^lula zan dxelebezre^l, na' dxelebezre xache^l nē chee^l da dxaca chee^l Jesús. ²⁸Nadxa Jesús gunné^l nu^lula ca!, na' guzre^l le^l!

—Le^le, nu^lula Jerusalén, quebe cuézrele chia^l neda^l. Le cuezre cheéquezle, ne chee^l zrí^linele, ²⁹lawe^l da zrin zra gate xelenné^l: “Ba neza zren naca na chee^l nu^lula wizre, ne nu^lula ca^l cabata^l gulezúe^l zil^li, ne nu^lula ca^l cabata^l bulugazre^l bidau!” ³⁰Lu zra na^l xelezú lau bénneache xelé^l e xi^la ca!: “Le gugacu netu^l xu.” Na^l xelé^l e xí^ladu ca!: “Le gucache netu!” ³¹Che dxelune^l da caní chia^l neda^l, naca^l ca tu xaga ban, ¿gázradxa xelune^l chee^l le^le, nácale ca xaga bizre ca?

³²Cá'anqueze guleché^l chupa benne^l wen da zrinnaj chee^l xelútie^l le^l tu zren nen Jesús. ³³Gate belezrine^l lataj na^l nazí le na, Calavera, da zéaje na, Xi^la Zrita Xíchajdxu, na^l buludé^l e Jesús xaga bégua^l, ne cá'anqueze belune^l chee^l benne^l wen da zrinnaj ca!, tue^l cuite^l xabela, ne xetúe^l cuite^l xéglala. ³⁴Ca dxuludé^l e Le^l xaga bégua^l, na^l gunná Jesús:

—Xrae, bnite lau chee^l benne^l caní lawe^l da quebe zaj nézene^l bi na^l dxelune^l.

Na^l benne^l dxjaque^l wedil-la gulebeje^l da dxunna bea^l chee^l xelezi^l e late^l weaj zra lana Jesús. ³⁵Benne^l ca^l zaj zre^l e na^l dxelenné^l, ne benne^l xu^lu lawe^l ca^l belún le^l chee^l, dxelenné^l:

—Bselé^l benne^l xula ca!. Na^la dxal-la^l guselá cuine^l che da li naque^l Cristo, Bénnea^l Gucá'a Dios.

³⁶Cá'anqueze benne^l dxjaque^l wedil-la belún le^l chee^l, na^l gulebigue^l cuita Jesús, ne buluxí^l aje^l Le^l nupe zichaj. ³⁷Gulé^l e Le^l:

—Che lue^l nacu^l Wenná Bea chee^l judío ca!, bselá cuinu^l.

38Zua xichaj Jesús tu da naxúaj nen dizra' griego, ne dizra' latín, ne dizra' hebreo, da dxenná na:

—Wenná Bea cheejudío ca!.

39Tu benne' wen da zrinnaj, bénnea' de'e xaga bégua**j** bén le' chee Jesús, dxenné!

—Che Lue' nacu' Cristo, bselá cuinu', ne bselate netu!.

40Na' xetú benne' wen da zrinnaj na' gudil-le' ljwezre'. Guzre' le':

—¿Quebe dxezrebu' Dios? Lue' dxezácaquezu' ca da gulechugue' chee! Le!. **41**Dxi'u dxezácadxu ca da dxál-la'queze sácadxu, lawe' da dxaca cheedxu da dxal-la' sidxu ca naca da zrinnaj da nundxu, san benne' nigá quebe bi da zrinnaj nune!.

42Nadxa gunné!:

—Jesús, xeajsá lazre' neda' gate su lau' nna be'u.

43Na' bechebe Jesús:

—Da li dxapa' lue', ná'atela súalequezu' neda' lu lataj chawe' chee Dios.

Ca guca gate gute Jesús

(Mt. 27.45-56; Mr. 15.33-41; Jn. 19.28-30)

44Guca ca wagubizra. Nadxa ca naca lu xezr la xu guchul-la na cadxa bzrinte na dxedá' chunna. **45**Gubizra guchul-la na, na' ladxe' ze lu xudau' bdxuaj na chúpala. **46**Nadxa gudxezre xa'a Jesús, dxenné!:

—Xrae, lu na'u dxegu'a be' xu'a.

Ca gunné! ca!, na' gutie!.

47Gate benne' dxenná bélene' benne' dxjaque' wedil-lablé'ene' ca da guca, na' bélane' Dios, gunné!:

—Da li, benne' nigá quebe bi da zrinnaj bene!.

48Xúgute' benne' ca' zaj zre'na', gate belelé'ene' ca da guca, na' besiá'que' na', dxelu'elachue'. **49**Xúgute' benne' ca' zaj núnbe' Jesús, ne nu'ula ca' xjácalene' Jesús gate bezé'el Galilea, belexegá'ane' zítu'la dxelenné'e da caní.

Dxulucache' Jesús

(Mt. 27.57-61; Mr. 15.42-47; Jn. 19.38-42)

50Zua tu benne' chawe' ne xrlátaje le' José, benne' xezre Arimatea chee xezre ca' zaj nababa Judea. Nababe' xu'u lawe' blau chee judío ca!. **51**José nigá dxebezé' zra nna bea Dios, na' quebe bene' tuze ca da belún benne' xu'u lawe' blau ca!.

⁵²Benne' nigá guxíaje' xeajchálajlene' Pilato, na' gunabé' latja gucaché' Jesús. ⁵³Ca bexuzre buluxulétaje' Le' xaga bégua, na' buluxuchele' Le' tu ladxe', na' gulu'ē Le' tu lu xédxu ba, da ba gudene' tu le'e xi'a xiaj, naga quebe nu ne gáchequeze. ⁵⁴Naca na zra dxulucueze' chee zra dxulupá'ane', da ba zua su lau na.

⁵⁵Nu'ula ca' xjácalene' Jesús gate bezé'ē xezre ca' zaj nababa Galilea, xjaque' na', ne belelé'ene' ba na', ne belené'ē ájala zaj nagu'ē Le' xédxu ba. ⁵⁶Gate belexezrine' xu'u naga zaj zre'ē, na' bulucueze' da du ca' dxelelále'ē zixre, ne da zaj naca na ca za dxelelále'ē na zixre. Belexezí' lazre' zra dxulupá'ane' cátēze naca da gunná bea Dios.

Ca guca gate bebán Jesús

(Mt. 28.1-10; Mr. 16.1-8; Jn. 20.1-10)

24

¹Zra nedxu chee da gazre zra, nu'ula ca' belezrine' dxu'a ba na' dxaní'sise', zaj nu'ē ca naca da ca' dxelelá zixre da bulucueze', na' xebal-la nu'ula xjácalene' le'. ²Gate belezrine' na', belelé'ene' xiaj da guduse dxu'a ba na', québedxa naduse na naga guduse na. ³Belú'ē lu ba na', san quebe belexezrelne' Xránadxu Jesús na'. ⁴Na' belezrébele'ē, ne quebe zaj nézene' ájala xelune', na' belelé'ene' chupa benne' zaj ze' cuite', zaj nacue' zra lane' dxácatite na. ⁵Nu'ula ca' belezúe' sudxú'ala lu xu, ne belezrébele'ē. Na' benne' ca' gulé'ē le':

—¿Bizr chee na' dxexílajle le'e tu benne' naca bane' láwela benne' gate? ⁶Quebe zue' nigá, lawe' da ba bebane'. Le gusá lázre' da bchálajlene' le'e gate ne zue' Galilea. ⁷Gunné': “Benne' Gulje' Bénneache dxal-la' xuludé' Le' lu na' benne' dul-la ca', na' xuludé' Le' xaga bégua, na' zra guxunne' zra xebane’!”

⁸Nadxa nu'ula ca' xeajlesá lazre' ca naca da gunná Jesús. ⁹Ca gudé besiá'que' dxu'a ba na', na' belexezrine' lu xezre na', na' buluchálajlene' benne' chinéaj gubáz ca' chee Jesús, ne xúgute' benne' ca' xezica, ca naca da guca na'. ¹⁰Nu'ula ca' xjaque' xeajlezenne' gubáz ca', zaj naque' María Magdalena, ne Juana, ne María xrna Jacobo, ne xebal-la nu'ula ca'. ¹¹Benne' gubáz ca' guléquene' da xálaze dxelenná nu'ula caní, na' quebe guléajle'ē chee'.

¹²Nadxa bdxuaj Pedro, zeaj chégüe' dxu'a ba na', na' gate guné'ē lu ba na', blé'ene' ladxe' da bedxela Jesús xu'u na chalá'ala, na' bezé'ē zexíaje' xu'u naga guzé'ē, dxexebánene' ca naca da guca.

Da guca lu neza da zeaj xezre Emaús
(Mr. 16.12-13)

13 Lu zra ná'queze, zjaca chupa benne' ca' busede Jesús xezre Emaús, da naca na láte'ze zitu' naga zua Jerusalén.

14 Zjaque' dxuluchálaje' ca naca da guca lu zra ca!. **15** Dxácate na' dxuluchálaje' caní, na' Jesús ná'queze gubiguę' cuita benne' ca!, na' guzú lawe' zéajlene' le!. **16** Quebe belexúnbe'ę Jesúś, lawe' da guzúa tu da guxúa na xiaj lau benne' ca!. **17** Nadxa bchëbe Jesús benne' ca!:

—¿Bizra da na' dxuchálajle ljwézrele dxácate xu'ule neza?
 ¿Bizr cheę na' zale dxewí'ine lázrele?

18 Tu benne' ca! le' Cleofas bechebe!:

—Xúgute' benne' zaj nézenę' ca da guca xezre Jerusalén lu zra caní. ¿Nacu' lue' benne' zitu' zu' Jerusalén, na' tuze lue' quebe nézenu' ca da guca na'?

19 Nadxa Le' guzre' benne' ca!:

—¿Bizra guca na'?

Gulé'e Le':

—Da guca cheę Jesús, benne' Nazaret. Guque' tu benne' bchálaje' waláz cheę Dios, na' xel-la waca zren ca' bene', ne bchálaje' dizra' lau Dios, ne lau xúgute' bénneache. **20** Na' benne' xíchaje' ca' cheę bxruze ca!, ne benne' xu'u lawe' cheentu' ca' buludée' Le' cheę gulechugue' cheę gatie', na' buludé'e Le' xaga bégua. **21** Netu' guleza lázrentu' Le' naque' Benne' dxal-la' gusele' xeżr la xu Israel. Na'a, ba zeaj chunna zra guca da ca!. **22** Bal-la nu'ula ca' ládujla netu' buluzúaqueze' netu' lu da stębe, lawe' da xjaque' dxaní'sise' dxu'a ba cheę' na', **23** na' gate quebe belexezrelne' Le', na' belexelé'e naga zúantu', ne gulennę' belelę'ene' chupa gubáz cheę xabáa ca' bululé'e lawe' nu'ula ca!, na' gulé'e le' nabán Jesús. **24** Nadxa bal-la benne' ljwézrentu' ca' xjaque' dxu'a ba na', na' belelę'ene' cáteze na' gulenná nu'ula ca!, san quebe belelę'ene' Jesús.

25 Nadxa gunná Jesús:

—Le'e quebe dxéajni'ile, na' ne naca zide' lázrdaule cheę quebe chéajlele xúgute' da gulenná benne' ca' buluchálaje' waláz cheę Dios. **26** ¿Quebe dxal-la' saca Cristo da caní nédxudxa ca xegá'anę' szren?

27 Nadxa guzú lawe' dxuzéajni'ine' benne' ca' ca naca xúgute' da naxúaj lu xiche cheę Dios naga dxuchalaj na cheę

Le'. Guzú lawe' lu xiche ca' chee Moisés, na' ne zéajdxaqueze na lu xiche ca' chee benne' ca' buluchálaje' waláz chee Dios.

²⁸Gate belezrine' lu xezre naga zjaque', Jesús bene' ca benne' zeajteze' xu'e neza. ²⁹Na' benne' ca' buluxucá'ane' Le' xadía, dxelenné':

—Begá'anale netu', lawe' da ba zeaj dxezré', ne ba dxe' xrínnequeze na'a.

Nadxa Jesús guxú'ulené' benne' ca!. ³⁰Gate na' dxé'lene' le' dxelawé', guqué'e xeta xtila, ne bzúzruje' na, na' guzré' Dios "Xcalenu'", ne bnézruje' na benne' ca!. ³¹La' ná'queze becuasa ca naca da guxúa na xiaj lau benne' ca', na' belexúnbe' e Jesús, san la' ná'queze benite Le' lau benne' ca!. ³²Na' gulé ljwezre':

—¿Quebe guzúa xel-la dxebé lu lázrdaudxu gate ze'e dxuchálajlene' dxi'u tu neza, ne bzéajni'ine' dxi'u ca naca da naxúaj lu xiche chee Dios?

³³Nadxa, ne québedxa gulezrene', belexegu' e neza, zeajxaque' Jerusalén, naga belel'éne' zaj nazraga benne' chinéaj gubáz ca', ne benne' ljwezré' ca!. ³⁴Benne' ca' zaj nazrague' na' gulé'e benne' chupa ca':

—Da li bebán Xránadxu, na' Simón ba blé'ene' Le'.

³⁵Nadxa benne' chupa ca' buluzenne' le' ca naca da guca la neza, ne ca belexúnbe' e Jesús gate bzúzruje' xeta xtila na'.

Jesús dxulé'e lawe' benne' ca' xjácalene' Le'

(Mt. 28.16-20; Mr. 16.14-18; Jn. 20.19-23)

³⁶Ne dxuluchálajte' caní gate ble'e lau Jesús gachaj lawe' benne' ca!, na' bgape' le' diuzre, dxenné':

—Xela dxebeza zri lazre' súalé na le'e.

³⁷Na' benne' ca' belexruse', ne belezrébele' e. Guléquene' dxelel'éne' bixinne dxela. ³⁸Na' Jesús guzré' benne' ca':

—¿Bizr chee na' dxezrébele? ¿Bizr chee na' dxaca chupa lázrele? ³⁹Le na' na'a caní, ne le na' ni'a. Néda'queza! na!. Le gutá neda!, ne le guxúa xque neda!. Tu bixinne dxela quebe napa na bela' zrita, ca dxelé'ele le'e napa! neda!.

⁴⁰Ca dxé'e benne' ca' da nigá, na' blé'ene' le' ne'e, ne ni'e. ⁴¹Benne' ca' québequeze dxeláajle'e chee' lawe' da dxelebélé'ene', ne dxelalexebánele'ene', na' guzré' Jesús le':

—¿De late' da gawa' nigá?

⁴²Nadxa bulunézruje' Le' late' bela' guzrúa xi!, ne late' da zixre che bézudau!, ⁴³na' gucá'a Jesús da ca!, ne gudawé' na lau benne' ca!. ⁴⁴Nadxa guzré' benne' ca':

—Da ba guca chia' naca na ca da gucha' le'e gate ne zúalequeza' le'e, gunnéa' dxal-la' gaca li ca naca xúgute da naxúaj lu da bdxixruj be'e Moisés, ne lu xiche naga zaj naxúaj salmo ca', ne lu xiche ca' chee benne' ca' buluchálaje' waláz chee Dios.

⁴⁵Nadxa bzéajni'ine' benne' ca' ca da naxúaj lu xiche chee Dios, ⁴⁶na' guzre' benne' ca':

—Caní naxúaj na dxal-la' gate Cristo, na' zra guxunne' zra dxal-la' xebane' ládujla benne' gate ca', ⁴⁷na' lu La Le' dxal-la' xuluchalaj bénneache lau xúgute xezr la xu ca!. Su lau gunle na lu xezre Jerusalén, xele bénneache dxal-la' xelexebí'i lazre' chee gunite lau Dios dul-la zaj nabaga benne' ca!. ⁴⁸Le'e nácale benne' xelexechébe' da caní. ⁴⁹¡Le nna'xque! Neda' sel-la' cheele ca da guchébe lazre' Xra!. Le xegá'ana nigá lu xezre Jerusalén, cadxa si'le xel-la waca da za xabáa.

Jesús dxexegüéne' xabáa (Mr. 16.19-20)

⁵⁰Nadxa Jesús beche'e benne' ca!, belexedxúaje' Jerusalén, xeajxaque' xezre Betania, na' guchisa na' Jesús, ne gunabe' gaca chawe' chee benne' ca!. ⁵¹Ne dxúntee' ca', na' bezé'e naga zaj zra' benne' ca!, begüéne' zexíaje' xabáa. ⁵²Ca bexuzre belúe lá'ané! Le!, besiá'que' zeajxaque' Jerusalén lu duté xel-la dxelebé, ⁵³na' gulezráqueze' chale'aj xudau' dxelúe lá'ané! Dios. Ca' naca na.

DIZRA' CHAWE' CA NACA CHEE JESUCRISTO DA BZUAJ SAN JUAN

Bénnea' le' Xrtizra' Dios dxaque' bénneache

1 ¹Gate guzú lau zua xúgute da de, ba zúaqueze Bénnea'
le' Xrtizra' Dios, da zéaje na Benne' naque' duté da
nácaqueze Dios, na' Bénnea' le' Xrtizra' Dios zúalene' Dios, ne
nácaqueze' Dios. ²Nédxudauté Benne' nigá zúalene' Dios. ³Lu
na' Benne' nigá ben Dios xúgute da de. Quebe bi de da quebe
nun Le'. ⁴Nácaqueze Le' xel-la' nabán, na' xel-la' nabán nigá
naca na da dxusení na lu xichaj lázrdau bénneache chee' xelaca
bane'. ⁵Xel-la' naxaní' nigá dxusení na lu da chul-la chee' dul-la
da zaj nabaga bénneache, na' da chul-la nigá quebe dxezeque
na xusula na xel-la' naxaní' nigá.

⁶Guzúa tu benne' le' Juan, gusel-la Dios bennea'. ⁷Benne'
nigá ble'e chee' bchálaje' ca naca chee' Bénnea' naque' xel-la'
naxaní' nigá, chee' xeléajle xúgute bénneache chee' Bénnea' ne
chee' da dxenné'. ⁸Juan nigá quebe naque' xel-la' naxaní' na'.
Ble'e chee' bchálaje' ca naca chee' Bénnea' naque' xel-la' naxaní'
nigá. ⁹Xel-la' naxaní' li, da dxusení na lu xichaj lázrdau xúgute
bénneache ba za' la' na lu xezr la xu nigá.

¹⁰Bénnea' naque' Xrtizra' Dios zue' lu xezr la xu nigá, na'
lácalá ben Dios xezr la xu lu na' Bénnea', bénneache zaj zre'e
lu xezr la xu quebe belexexúnbe'e Le'. ¹¹Ble'e naga zua da naca
chee', na' benne' lazrie' ca' quebe gulezí' lu ne'e Le'. ¹²Benne'
ca' gulezí' lu ne'e Le', ne guléajle'e chee', be'e benne' caní lataj
xelaque' bi ca' chee' Dios. ¹³Benne' caní québedxa zaj naque'
ca zri'iné bénneacheze, bi ca' dxelálajbe' ne chee' bénneache, u

ne chee da dxezá lazre' tu benne!. Benne' caní zaj naque' bi ca' chee Dios ná'queze.

¹⁴Bénnea' naque' Xrtizra' Dios gúlaje' ca tu bénneache, na' guzúe' ládujla dxi'u, zaj zúale' xel-la' zri'i lazre', ne da li Le'. Blé'entu' ca naca xel-la' szren chee', tu xel-la' szren da nunezruj Xradxu Dios chee Zrí'ine' tu licha!. ¹⁵Juan bchálaje' ca naca chee Bénnea', gunné':

—Benne' nigá naque' Bénnea' bchálaja' neda' chee' gate gunná' Bénnea' ze'e te chia' neda' naque' szrendxa ca neda' lawe' da zúaqueze' nédxute ca neda'!

¹⁶Xúgutedxu ba guzidxu xel-la' zri'i lazre' chee' da dxúnnaqueze Le!. ¹⁷Bla' da nadxixruj bea Dios ládujla dxi'u lu na' Moisés, na' xel-la' zri'i lazre', ne da li belelá' na lu na' Jesucristo. ¹⁸Netú benne' quebe ne lé'ene' Dios. Zrí'ine' tu licha', bi nazrí'ite lazre', benne' nigá guque' tuz ca nácaqueze Xre'.

Juan, benne' bchue' bénneache nisa, dxexechébe' chee Jesús
(Mt. 3.11-12; Mr. 1.7-8; Lc. 3.15-17)

¹⁹Benne' xíchaje ca' chee judío ca', benne' zaj zre'e Jerusalén, gulesel-le' bxruze ca', ne xrtia Leví, benne' ca' dxelune' zrin chee xudau', na' belezrine' lau Juan chee xuluchébe xánnie' le' nu naque'. ²⁰Bechebe Juan du lazre', gunné':

—Quebe naca' neda' Cristo. (Dizra' nigá zéaje na Benne' guchébe lazre' Dios sel-le!).

²¹Nadxa buluchébe' le':

—¿Nuzra nacu'? ¿Nacu' Elías, bénnea' bchálaje' waláz chee Dios?

Bechebe Juan:

—Cabí.

Na' buluchébequeze' le':

—¿Nacu' bénnea' dxal-la' le'e, ne guchalaje' waláz chee Dios, ca da gunná Moisés dxal-la' gaca na?

Le' bechebe':

—Cabí.

²²Nadxa buluchébedxaqueze' le':

—¿Nuzra nacu'? Dxun na ba xen gata' bi xechébentu' chee benne' gulesel-le' netu!. ¿Bi dxennáquezu' nu nacu'?

²³Juan bechebe':

—Neda' naca' bénnea' naxúaj na ca naca chee' lu xiche chee' Dios, da dxenná: Wen chi'i tu benne' dxebezre xe'e le'e xixre' lawe' lataj, dxenné': “Le salaj tu neza li naga te Xránadxu.” Naquen cátēze gunná Isaías, bénnea' bchalaje' waláz chee' Dios.

²⁴Benne' xudau' fariseo ca' gulesel-le' benne' caní chee' cheajlechálajlene' Juan. ²⁵Le' buluchebe' le':

—Che lue' quebe nacu' Cristo, ne Elías, ne bénnea' dxalla' xedajchalaje' waláz chee' Dios, ¿bi xel-la' dxenná bea napu' dxuchú' bénneache nisa?

²⁶Juan guzre' benne' ca':

—Neda' dxuchúa' bénneache nisa lu nísaze. Zua tu benne' ládujla le'e quebe nézele ca szren naque'. ²⁷Benne' nigá ze'e ca te chia' neda', na' zúaqueze' nédxudxa ca neda'. Quebe zaca' neda' cuéaja' zrele' da xu'u ni'e.

²⁸Xúgute da caní guca na lu xezr la xu chee xezre Betábara, da zua na chalá'a xegu Jordán naga dxalaj gubizra, naga zua Juan dxuchúa' bénneache nisa.

Jesús naque' Zríla'dau' chee' Dios, b dxelutie' lau Dios ne chee xtul-le'

²⁹Zra xula ble'e Juan dxezrín Jesús naga zue', na' gunné':

—¡Le nna'xque! Benne' nigá naque' Zríla'dau' chee' Dios, cue' dul-la zaj nabaga bénneache. ³⁰Neda' bchálaja' ca naca chee' gate gunná: Te chia' neda' za tu benne' naque' szrendxa ca neda' lawe' da zúaqueze' nédxudauté ca neda!. ³¹Néda'queza' quebe gunezda' nu naque'. Bla'a dxuchúa' bénneache nisa chee xeleneze xezre Israel nu Benne' naca Le'.

³²Cá'anqueze gunná Juan:

—Neda' ble'eda' Be' Lá'azxa bétaje' xabáa ca tu bgugu chíchedau', ne begá'analene' Benne' nigá. ³³Neda' quebe ne nezda' nu naque'. Dios na' nasel-le' neda' chee' guchúa' bénneache nisa, Le' guzre' neda': “Gate le'enu! Be' Lá'azxa xétaje' xegá'analene' tu benne', Benne' nigá gune' da zéaje xella' dxedxúa nisa, guzúe' Be' Lá'azxa lu xichaj lázrdaule.” ³⁴Na'a ba ble'eda' guca da nigá, ne dxexecheba' nácaqueze Benne' nigá Zri'ine Dios.

Benne' nedxu ca' dxusede Jesús

³⁵Zra xula zúaqueze na' Juan nen chupa benne' ca' dxusédene!. ³⁶Gate blé'ene' dxedé na' Jesús, na' gunná Juan:

—¡Le nna'xque! ¡Benne' nigá naque! Zríla'dau' chee Dios,
bia gáteba' ne chee dul-la nabágadxu!

³⁷Dxúpate benne' ca' dxusede Juan belenne' ca da gunné',
na' xjácalene' Jesús. ³⁸Nadxa bexechaj Jesús, gunné'e cúzrule',
ne blé'ene' benne' ca' zá'aque' cúzrule', na' guzre' le':

—¿Bi dxexílajle?

Benne' caní gulé'e Jesús:

—Benne' Wesede, ¿gazra zu'?

³⁹Jesús bechēbe':

—Le da nna'le.

Nadxa xjácalene' Jesús, ne belelé'ene' naga zue!, na'
belexegá'analene' Le' zra na' lawe' da bache zeaj du dxedá'
tapa.

⁴⁰Tu benne' chupa ca', benne' belenne' ca da gunná Juan,
ne xjácalene' Jesús, naque' Andrés, benne' biche Simón Pedro.

⁴¹Andrés nigá la guxíajte' xeajdílaje' bi biche' Simón, na' guzre'
le':

—Ba bezrérentu' Mesías. (Dizra' nigá zéaje na Cristo,
Bénnea' guchébe lazre' Dios sel-le'.)

⁴²Nadxa Andrés guché'e Simón naga zua Jesús, na' gate
ble'e Jesús Simón na', na' guzre' le':

—Lue' nacu' Simón, zri'ine Jonás. Si' lau' Cefas. (Dizra'
hebreo nigá zéaje na: Pedro, da zeaje na: Xiaj.)

Jesús dxenné' Felipe ne Natanael

⁴³Zra xula guca lazre' Jesús chéaje' naga nababa Galilea,
na' bezrague' Felipe, ne guzre' le':

—Ben neda' tuze.

⁴⁴Felipe nigá naque' benne' xezre Betsaida, da naca na lazre
Andrés, ne Pedro. ⁴⁵Felipe guxíaje' xeajdílaje' Natanael, na'
guzre' le':

—Ba bezrérentu' Bénnea' bzuj Moisés chee' lu xiche naga
zaj naxúaj da nadxixruij bea na, ne cá'anqueze chee Benne'
nigá buluzúaj benne' ca' buluchálaje' waláz chee Dios. Benne'
nigá naque' Jesús, zri'ine José, tu benne' xezre Nazaret.

⁴⁶Na' gunná Natanael:

—¿Waca dxuaj tu da chawe' Nazaret?

Felipe bechēbe':

—Gudá le'enu'.

⁴⁷Gate ble'e Jesús za Natanael naga zue!, gunné':

—Nigá za' tu benne' naca xánnie' benne' Israel, benne'
dxennéqueze' da dxéquene'.

48 Nadxa Natanael bchebe' Jesús:

—¿Ájazra naca núnbe'u neda'?

Jesús guzre' le':

—Ble'eda' lue' nédxudxa gate za nne Felipe lue', gate ze'u
zran xaga higo.

49 Nadxa Natanael guzre' Jesús:

—Benne' Weseđe, Lue' nacu' Zri'ine Dios. Lue' nacu' Wenná
Bea cheentu', benne' Israel.

50 Bechēbe Jesús:

—¿Dxéajle'u chia' lawe' da gucha' lue' ble'eda' lue' zran
xaga higo? Walé'enu' da zaj naca na da szrendxa ca da nigá.

51 Da li dxapa' le'e, walé'equenze le'e naxalaj xabáa, na' gubáz
cheę xabáa ca' cheę Dios dxelétaje', ne dxelexegüene' naga zua
neda', Benne' Gulje' Bénneache.

Dxaca laní cheę wechaga na' lu xezre Caná

2 ¹Zra guxunne zra, na' guca laní cheę wechaga na' lu
xezre Caná da nababa Galilea. Xrna Jesús zue' na', ²na'
zua nu gunné Jesús, ne benne' ca' dxusédene' lu laní na'.

3 Bebizre xrise uva wal-la, na' xrna Jesús guzre' Le':

—Québedxa bi de xrise uva wal-la xelé'aje'.

4 Jesús bechēbe':

—Nú'uladau', ¿bizr cheę na' dxu'u neda' caní? Quebe ne
zrin zra gulé'e lau da naca'.

5 Xrne'gu guzre' benne' węn zrin ca':

—Le gun ca naca da xełe' le'e.

6 Zaj nnita xrupa xesu' xiaj na', da dxuluchine judío ca'
gate dxelibe ni'a ne'e ca naca da zjácalenę'. Tu tu xesu' xiaj ca'
dxeluzru na chupa u chunna dxe'e nisa. **7** Jesús guzre' benne'
węn zrin ca':

—Le gusezrá nisa xesu' xiaj caní.

Gulegué'e nisa na, ne bulusuzrate' tu tu xesu' xiaj ca'.

8 Nadxa Jesús guzre' benne' ca':

—Le ca'a na, na'a, ne le gua na lau benne' ze' dxu'a ga
dxelawę'.

Ca'an belune'. **9** Bénnea' zue' dxu'a ga dxelawę' bxue' nisa
na' da bexaca na xrise uva wal-la, ne quebe nézenę' ga za na.
Benne' węn zrin ca' zaj nézene' ga za na lawe' da gulegué'e

nisa na!. Nadxa bénnea' zué' dxu'a ga dxelawé' gunné' benne'
wechaga na!, ¹⁰na' guzré' le':

—Xúgute benne' dxelebáje' nedxu xrise uva wal-la
nácadxa chawé', na' gate ba gulé'ajlé'e benne' ca' zaj zré'e laní,
nadxa dxelebáje' xrise uva wal-la quebe zúateca chawé!. Lue'
bcuézaquezu' xrise uva wal-la chawé' na', ne guléaju' na na'a.

¹¹Da nigá da bén Jesús lu xezre Caná da nababa Galilea
naca na tu xel-la' waca zrente da benné' nedxu, da ble'e na xel-
la' szren chee', na' benne' ca' dxusédene' guléajlé'e chee'.

¹²Gudé na! Jesús bezé'e zexíaje' xezre Capernaum, zéajlé
xrne'e Le' nen benne' biche' ca', ne benne' ca' dxusédene'. Na'
gulezúe' na' zane' zra.

Jesús dxucá'ana chawé' chale'aj xudau'
(Mt. 21.12-13; Mr. 11.15-18; Lc. 19.45-46)

¹³Na' Jesús guxíaje' xezre Jerusalén lawe' da ba za Laní
Pascua gate benne' judío ca' dxulusá lazre' ca bén Dios,
bebéaje' xra xrtawé' ca' lu xezr la xu Egipto. ¹⁴Lu xezre
Jerusalén blé'ene' lu chale'aj xudau' na' zaj zra' benne'
dxelexutie' bezre ca', ne zrila' ca', ne bgúgudu ca', béadu ca'
dxelutie' lau Dios. Cá'anqueze blé'ene' na' benne' dxuluxuché'e
dumí chee' xezr zitu' ca!. ¹⁵Gate ble'e Jesús da caní, na' bgu'e
du ca' da güé'e benne' ca', na' bebéaje' ca naca benne' ca' tu
zrente nen bezre chee' ca', ne zrila' chee' ca!. Na' gudxú'lune'
lu xula dumí chee' benne' ca' dxuluxuché'e dumí, ne bdxixre'
blaga' ca' chee' benne' ca!. ¹⁶Na' guzré' benne' ca' dxelexutie'
bgúgudu ca!:

—¡Le xebéaj da caní! Quebe gunle lizre Xra' ca tu lawe' xi'a.

¹⁷Nadxa benne' ca' dxuséde Jesús xeajlesá lazre' da naxúaj
na lu xiche chee' Dios, da dxenná na: Dxácate zi' lázrdawa'
lawe' da dxé'le'a gunne xue chee' lizru!.

¹⁸Nadxa judío blau ca' buluchebe' Jesús:

—¿Bi xel-la' waca da za xabáa gulé'enu' netu' da gulé'e na
napu' xel-la' dxenná bea dxunu' da caní?

¹⁹Bechebe Jesús:

—Le guzría xi' xudau' nigá, na' neda', te chunna zra
zechisa' na.

²⁰Nadxa judío ca' gulé'e Le':

—Xrupe xun iza ba zeaj dxelune' xudau' nigá, na' Lue',
¿zechisu' na chunna zraze?

²¹Bchalaj Jesús cheeq xudau' na' da naca na bel-la' dxen cheeq!. ²²Cheeq le na', gate bebán Jesús ládujla benne' gate, na' benne' ca' bsédene xeajlesá lazre' ca da gunne!, na' guléajle'e cheeq da naxúaj na lu xiche cheeq Dios ca naca cheeq Jesús, ne cheeq da guzre Jesús le!

Jesús núnbe'e xúgute bénneache

²³Gate zua Jesús xezre Jerusalén lu Laní Pascua cheeq judío ca', na' benne' zan guléajle'e cheeq gate belele'ene' ca naca xel-la' waca zren ca' da dxune! ²⁴Jesús quebe bde cuine! lu na' benne' ca' lawe' da nézquezne' quegá xúgutee benne' ca' dxeléajle'e cheeq!. ²⁵Quebe guchínene' nu benne' xee Le! ca zaj naca bénneache lawe' da nézquezne' ca da zaj xu'u xichaj lázzdau bénneache.

Jesús dxuchálajlene' Nicodemo

3 ¹Zua tu benne' xudau' fariseo le! Nicodemo. Naque! benne' blau lágwela benne' judío ca!. ²Benne' nigá guxíajee xeajnne! Jesús chizrela, na' guzre' Le!:

—Benne' Wesede, nézentu' Dios nasel-le! Lue' cheeq guséden! netu' lawe' da quebe nu benne' gaca gune! ca zaj naca xel-la' waca zrente da dxunu' Lue' che quebe zúale Dios le!

³Nadxa Jesús guzre' le!:

—Da li dxapa' lue', nu benne' quebe gálaje' xecha lasa quebe gaca gaque' tuze benne' ca' dxenná be'e Dios.

⁴Nicodemo bcheebe' Jesús:

—¿Ájazra gaca xexalaj tu benne' ba naque! gula? ¿Waca xexue lee xrnee cheeq gálaje' xetú?

⁵Jesús becheebe'!

—Da li dxapa' lue', nu benne' quebe gálaje' ne cheeq nisa cheeq xrtizra' Dios, ne ne cheeq Be' Lá'azxa, quebe gaca chu'u naga dxenná bea Dios. ⁶Benne' nálaje' lu ni'a lu na' bénneache, naque! bénneacheze. Nu benne' nálaje' ne cheeq Be' Lá'azxa, naca ban bénnea' ne cheeq Be' Lá'azxa. ⁷Quebe xebánenu' lawe' da dxapa' lue', dxun na ba xen gálaju' xecha lasa. ⁸Gáteteze dxaca be'!. Dxennu' ca schaga da dxun na, na' quebe nézenu' gala za na, ne gala zeaj na. Cá'anqueze naca cheeq benne' zaj nálaje' ne cheeq Be' Lá'azxa. Gaca le'enu' da ba nun Be' na' lu xichaj lázzdau bénnea', na' quebe dxelé'enu' ájala dxun Be' na'.

9Nadxa Nicodemo bchebe' Jesús:

—¿Ájazra gaca da caní?

10Bechebe Jesús:

—Lue' nacu' tu benne' weséde blau ládujla benne' Israel ca', na' ¿quebe nézenu' da caní? **11**Da li dxapa' lue', netu' dxuchálajntu' ca naca da nézentu', ne dxexechébentu' ca da blé'entu', na' le'e quebe dxéajlele da dxéantu' le'e. **12**Che quebe dxéajlele chia' gate dxuchálajlena' le'e ca naca chee' da dxaca lu xepr la xu nigá, ¿ájazra gaca chéajlele chia' che guchálajlena' le'e chee' da dxaca xabáa?

13'Quebe ne cuen tu benne' xabáa chee' lé'ene' ca dxaca na'. Tuze Bénnea' bétaje' xabáa, Bénnea' naca' neda', Benne' Gulje' Bénneache, naca' Bénnea' zúaquezze' xabáa. **14**Ca ben Moisés, bde'e tu bela' xia le'e xaga naga zua le'e xixre' lawe' lataj, cá'anqueze neda', Benne' Gulje' Bénneache, wuludá'queze' neda' tu le'e xaga, **15**chee' quebe xelebía xi' nu benne' xeléajle'e chia'. Zrué'e bénnea' xel-la' nabán da zeajlí canna.

Dios dxezrí'i lazre' bénneache

16Dios dxezrí'i lázrele'ene' bénneache, na' chee' le na' bdee' Zrí'ine' tu licha' chee' quebe xelebía xi' nu benne' dxeléajle'e chee'. Zrué'e bénnea' xel-la' nabán da zeajlí canna. **17**Dios gusél-le' Zrí'ine' lu xepr la xu nigá, quegá chee' guzría xi'e bénneache, san chee' guselé' bénneache.

18Bénnea' dxéajle'e chee' Zri'ine Dios quebe naca chee' cuía xi'e, san nu benne' quebe dxéajle'e chee' ba naca chee' cuía xi'e lawe' da quebe dxéajle'e chee' Zri'ine Dios, bi tu licha' chee'. **19**Benne' ca' quebe dxeléajle'e chee' ba zaj naca chee' cuía xi'e lawe' da gate bla' xel-la' naxaní' lu xepr la xu nigá, beledánedxene' da chul-la ca xel-la' naxaní', lawe' da dxelune' da calela. **20**Xúguté benne' dxelune' da calela dxelecuídene' xel-la' naxaní', ne quebe dxelebigue' lu xel-la' naxaní', chee' quebe gaca bea da calela da dxelune'. **21**Benne' ca' dxelune' ca naca da li dxelebigue' lu xel-la' naxaní' chee' gaca bea naca na chee' Dios da dxelune'.

Da gunná Juan, bénnea' bchué' bénneache nisa

22Gudé na' guxíaj Jesús naga nababa Judea nen benne' ca' dxusédene', na' guzúe' na' zane' zra nen benne' ca', dxuluchúe' bénneache nisa. **23**Cá'anqueze zua Juan lu xepr la xu chee'

xezre Enón da zua gáguze naga dxe' xezre Salím, dxuchúe' bénneache nisa lataj na' lawe' da déle'e na' nisa zila, na' belezrín benne' zan naga zua Juan, na' beledxúe' nisa. ²⁴Da nigá guca na nédxudxa gate quebe ne xelegúe' Juan lizre xia.

²⁵Nadxa bal-la benne' zaj de'e Juan gulezú lawe' dxulutil-le' judío ca' dizra' ca naca chee da dxucá'ana chawe na bénneache lau Dios. ²⁶Nadxa xeajleguezre' Juan:

—Benne' weseđe, bénnea' ble'e naga zu' chalá'a xegu Jordán naga dxalaj gubizra, bénnea' bchálajlenu' netu' chee', na'a dxuchúe' bénneache nisa, na' xúguté bénneache zjácalene' Le'.

²⁷Nadxa Juan guzre' benne' ca':

—Quegá nu benne' gaca bi gape' che quebe gunezrui Dios na chee!. ²⁸Le'e bénquezle gunnía' neda' quebe nácaqueza' neda' Cristo, Bénnea' guchébe lazre' Dios sel-le'. Naca' tu benne' nasel-la Dios chee quia lawa' lau Le'. ²⁹Lu laní chee wechaga na', bénnea' si'e nu'ula wechaga na' naque' benne' wechaga na', na' benne' ljwezre benne' wechaga na', bénnea' zue' na', ne dxenne' chee', dxebéle'ene' gate dxenne' da dxuchalaj benne' wechaga na'. Cá'anqueze neda' dxebéle'eda' lawe' da caní naca' ljwezre Cristo. ³⁰Le' dxal-la' gácadxe' szren, na' neda' dxal-la' gácadxa' cá'aze.

Ca naca chee Bénnea' za' xabáa

³¹Na' gunná Juan:

—Bénnea' za' xabáa nácadxe' blau ca xúguté bénneache. Benne' naque' chee xezr la xu nigá naque' bénneacheze, ne dxuchálaje' ca naca chee da dxaca lu xezr la xu nigáze. Bénnea' ze'e xabáa nácadxe' szren ca xúguté bénneache. ³²Le' dxuchálaje' ca naca chee da ba blé'ene', ne da ba benne' xabaala, na' quebe dxéajle' nu benne' chee da dxenné!. ³³Che nu benne' dxéajle'e chee!, benne' nigá dxulé'ene' naca li ca da dxenná Dios. ³⁴Bénnea' nasel-la Dios dxuchálaje' xrtizra' Dios lawe' da dxunna Dios Le' Be' Lá'azxa chee' dute ca naque!. ³⁵Xradxu Dios nazrí'ine' Zrí'inequeze!, ne ba bdee' lu ne'e xúguté da de. ³⁶Nu benne' dxéajle'e chee Zrí'ine Dios nape' xel-la' nabán da zeajlí canna, na' benne' quebe dxuzúe' dizra' chee Zrí'ine Dios quebe gape' xel-la' nabán caní. Wadée' lu da ba xa' da gun Dios.

Dxuchálajle Jesús tu nu'ula chee tu xezre nababa na Samaria

4 ¹Benne' fariseo ca' belenne' zjácalé benne' zandxa Jesús ca benne' zjácalene' Juan, na' dxuchúa Jesús

benne' zandxa nisa ca benne' dxuchúa Juan nisa. ²Quebe dxuchúaqueze Jesús bénneache nisa. Benne' ca' dxusédenē' dxuluchúe' bénneache nisa. ³Gate guque be'e Jesús da nigá, na' bezé'e naga nababa Judea, xexíaje' naga nababa Galilea.

⁴Ca xu'u Jesús neza, ben na ba xen téé' naga nababa Samaria. ⁵Ca'an guca, bzrine' tu xezre naga nababa Samaria nazí le na Sicar, da dxe' gáguge naga zua xezr la xu na' bnezruj Jacob cheē zrí'ine', bi lebe' José. ⁶Lu xezr la xu na' gudén Jacob, zre sua Abraham, tu beaj situj. Ba dxeajxreque Jesús xu'e neza, na' gudxé'e dxu'a beaj na'. Naca na zran wagubizra. ⁷⁻⁸Benne' ca' dxusede Jesús xjaque' lu xezre Sicar, xeajlegá'awé' da xelawe'. Dxácate na' bzrin tu nu'ula Samaria dxu'a beaj na' zeajxri'e nisa, na' Jesús guzre' le':

—Benna nisa xí'aja'!

⁹Nadxa nu'ula na' bechebe':

—¿Ájazra naca, lue', benne' judío, dxenabu' neda' nisa, naca' nu'ula Samaria?

Caní gunné' lawe' da quebe zaj zra' chawé' benne' judío ca' nen benne' Samaria ca!. ¹⁰Nadxa bechebe Jesús:

—Chela nézenu' da dxunna Dios, ne nua' dxenabe' lue' nisa xí'aje', lue' nábenu' neda', na' neda' gunna' lue' nisa da gunna na lue' xel-la' nabán.

¹¹Na' nu'ula na' guzre' Le':

—Benne', quebe bi nxuru' cuéaju' nisa, na' beaj nigá nácale'e na situj. ¿Ájazra na' gunu' gunnu' neda' nisa cheē xel-la' nabán? ¹²Xra xrtáuntu', Jacob, benne' netu' beaj nigá, naga güé'equeze le' nisa, ne naga gulé'ajqueze zrí'ine', ne bē xixre' cheē!. ¿Nácadxu' szrendxa ca le'?

¹³Jesús bechebe':

—Xúgute benne' dxelé'aje' nisa cheē beaj nigá welexebílequezne' nisa. ¹⁴Nu benne' xí'aje' nisa da gunézruja' neda', québedxa bílene' na, lawe' da nisa na' dxunézruja' neda' galaj na lu xichaj lázrdawé' ca tu beaj nisa da gunna na le' xel-la' nabán da zeajlí canna.

¹⁵Nadxa nu'ula na' guzre' Le':

—Benne', benna neda' nisa na', cheē québedxa gun na ba xen xida' nigá xedajxrí'a nisa.

¹⁶Na' Jesús guzre' nu'ula na':

—Guxíaj xeajnné benne' chiu', na' xídale nigá.

¹⁷Na' bechebe nu'ula na':

—Quebe nu chilá' benne' chia!.

Nadxa Jesús guzre' le':

—Da li dxennáu' quebe nu chilá' benne' chiu!, ¹⁸lawe' da ba guzúalen' gazxu' benne', na' bénnea' zúalenu' na'a quebe naque' benne' chiu!. Ca naca da nigá gunnáu' da li.

¹⁹Gate nu'ula' benne' da nigá, na' gunné':

—Xran, dxéquedá' nacu' lue' benne' dxuchalaje' waláz cheeé Dios. ²⁰Xra xrtáuntu' ca' bulucá'ana szrene' Dios lu xi'a nigá, na' le'e, benne' judío, dxennale dxun na ba xen gucá'ana szrendxu Dios xezre Jerusalén.

²¹Na' bechēbe Jesús:

—Guxéajle chia!, nu'ula. Ba za zra gate le'e gucá'ana szrenle Xradxu Dios, ne quebe gun na ba xen xídale lu xi'a nigá, ne quebe gun na ba xen chéajle Jerusalén. ²²Le'e, benne' Samaria, quebe núnbeale nua' dxucá'ana szrenle. Netu' núnbeantu' Nua' dxucá'ana szrentu!, lawe' da za' benne' weselá ládujla benne' judío ca!. ²³Wazrín zra, ne ba dxezrín zra na', gate benne' ca' da li dxulucá'ana szrene' Xradxu Dios, xelune' na ne chee Be' Lá'azxa, ne ne chee da li, lawe' da dxaca lazre' Xradxu Dios xulucá'ana szren bénneache Le' caní. ²⁴Dios naque' Be', na' benne' dxulucá'ana szrene' Le', dxun na ba xen xulucá'ana szrene' Le' ne chee Be' Lá'azxa, ne ne chee da li.

²⁵Na' nu'ula na' guzre' Le':

—Neda' nezda' walá' benne' Mesías (da zéaje na Cristo), na' gate la' Le', na' guzéajni'ing' dxi'u ca naca xúgute.

²⁶Jesús guzre' le':

—Neda' naca' Bénnea', dxuchálajlena' lue'.

²⁷Ca gunné' ca', na' belexezrín benne' ca' dxusédene', na' belexebánene' lawe' da dxuchálajle Jesús tu nu'ula Netúe' quebe bexázrjene' guchēbe' Le' bi da dxaca lazre', u bizra cheen dxuchálajlene' nu'ula na!. ²⁸Nadxa nu'ula na' bca'ane' dxe'e chee' dxu'a beaj na', na' bezé'e zexíaje' xezre na' naga xeajezere' benne' ca':

²⁹—Le da lé'ele tu benne' guzre' neda' xúgute da ba bena!. ¿Quegá benne' nigá Cristo, Bénnea' sel-la Dios?

³⁰Nadxa beledxúaj benne' ca' xezre na', zjaque' naga zua Jesús. ³¹Dxácate na!, benne' ca' dxuséde Jesús gulata' xuene' Le', gulenné':

—Benne' Wesede, gudagu late!

³²Jesús guzre' benne' ca':

—Dē da dxawa!, da quebe núnbeale le'e.

³³Nadxa benne' ca' dxusēde Jesús gulezú lawe^l dxuluchebe ljwezre^l, dxelenné^l:

—¿Núteca bedajgú^l e da gudawé^l?

³⁴Jesús guzre^l le^l:

—Xela wagu chia' naca na chee^l guna' da dxaca lazre^l Xra^l, Bénnea^l nasel-le^l neda^l, ne chee^l gusexuzra^l guna^l zrin chee^l. ³⁵Le^le dxennale: “Xetapa beu^l xelápadxu.” Neda^l dxapa^l le^le, le nna^l bénneache zaj naque^l ca tu lina, da bache naca na xelápadxu. ³⁶Benne^l dxelape^l dxezi^l lazruj chee^l, na^l da dxelape^l naca na chee^l xelapa bénneache xel-la^l nabán da zejalí canna, chee^l sua xel-la^l dxebé benne^l dxaza tu zren nen benne^l ca^l dxelelape^l. ³⁷Da li naca ca da dxelenná bénneache: Tu benne^l dxaze^l, na^l xetúe^l dxelape^l. ³⁸Neda^l gusel-la^l le^le xelápale naga quebe gúzale. Ca^l naca na, benne^l xula belune^l zrin gulaze^l, na^l le^le dxezile ba neza zrin da belún benne^l ca^l.

³⁹Benne^l zan, benne^l xezre na^l naga nababa Samaria, guléajle^l e chee^l Jesús ne chee^l xrtizra^l nu'ula na^l, gunnél^l: “Guzre^l neda^l xúgute^l da ba bena^l!” ⁴⁰Gate belelá^l benne^l Samaria ca^l naga zua Jesús, na^l gulata^l xuene^l Le^l xegá'ané^l nen le^l, na^l begá'ané^l na^l chupa zra. ⁴¹Benne^l zandxa guléajle^l e chee^l Jesús gate belenne^l ca da dxenná Le^l. ⁴²Nadxa gulé^l e nu'ula na^l:

—Na^la dxéajlentu^l chee^l quegá tuze ne chee^l da guzru^l lue^l netu^l, na^l cá'anqueze lawe^l da bénquezentu^l netu^l chee^l, na^l nézentu^l da li naque^l Cristo, Bénnea^l guselé^l ca naca bénneache.

Jesús dxexuné^l zri'iné tu benne^l wən zrin blau chee^l xu'u lawe^l

⁴³Gudé chupa zra bezá^l Jesús xezre ca^l zaj nababa Samaria, na^l guzé^l e zéaje^l naga nababa Galilea. ⁴⁴Guxíaje^l na^l lawe^l da gunnáqueze Jesús, gunnél^l: “Tu benne^l dxuchalaje^l waláz chee^l Dios, quebe dxelapa benne^l lazrie^l le^l ba lá'ana.” ⁴⁵Gate bezrín^l naga nababa Galilea, benne^l zaj zre^l e na^l belezí^l lu ne^l e Le^l du lazre^l, lawe^l da xjácaqueze le^l Laní Pascua da guca na Jerusalén, na^l belelé^l ene^l xúgute^l da bən Jesús lu laní na^l.

⁴⁶Nadxa bezrín Jesús xezre Caná naga nababa Galilea naga bene^l bexaca nisa xrise uva wal-la. Zua lu xezre Capernaum tu benne^l wen zrin blau chee^l xu'u lawe^l, zua tu zri'iné^l bi biu quebe chawe^l zúabe^l. ⁴⁷Gate ben benne^l wən zrin blau nigá ba bezá^l

Jesús naga nababa Judea, ne ba bezrine^e naga nababa Galilea, na' guxíaje^e xeajnné^e Jesús, na' gutá['] xuene^e Le^e chéaje^e lizre^e xexune^e biu chee^e, bi na' ba zua gátebe!. ⁴⁸Nadxa Jesús guzre^e le^e:

—Le'e quebe chéajlele chia' che quebe lé'ele xel-la' waca chee xabáa da dxulé'eda!.

⁴⁹Benne^e wén zrin blau na' gunné^e:

—Xran, gudázega na'a quebe ne gate zri'lina!.

⁵⁰Nadxa guzre Jesús le^e:

—Bexíaj lizru!. Naca ban bi chiu!.

Benne^e wén zrin blau na' guxéajle^e chee da guzre Jesús le^e, na' bezé^e zexíaje!. ⁵¹Gate ba zua xezrine^e lizre^e, na' benne^e wén zrin chee^e xeajlexezrígale^e le^e, na' gulé^e le^e:

—Naca ban zri'inu!.

⁵²Nadxa bchebe^e benne^e ca' bátala guzú lau bexácabe!, na' gulé^e le^e:

—Ná'aqueze dxedé wagubizra bedxúaj da la da xu'ube!.

⁵³Nadxa benne^e wén zrin blau na' bexúnene^e guca na la' ná'queze gate guzre Jesús le^e: “Naca ban zri'inu!.” Ca'an guca, le^e, ne xúgute benne^e zaj zra^e lizre^e guléajle^e chee Jesús.

⁵⁴Da nigá naca na xel-la' waca zren da gudxupe^e da bén Jesús gate bezrine^e naga nababa Galilea.

Jesús dxexune^e tu benne^e biu naga nazí le na Betesda

5 ¹Ca gudé na' guxú'u tu laní chee judío ca!, na' bezrín Jesús xezre Jerusalén. ²Lu xezre na!, gáguze naga zua dxa xu'u chee xezre da nazí le na Dxa Xu'u Chee Zrilá! Ca!, dxe['] tu cuella nisa nazí le na Betesda lu dizra^e hebreo, na' dxu'a nisa na' zaj nnita gazxu^e lachila. ³Lachila ca^e zaj de^e benne^e zan zaj xu'e we^e, benne^e la chul-la ca^e, ne benne^e zaj zua zri ni'a ne^e, ne benne^e zrinnaj ca^e. Dxelebeze^e ca bixre nisa na!. ⁴Ca'an naca lawe^e da dxetaj tu gubáz chee xabáa bata gala, ne dxunibe^e nisa na', na' benne^e nedxu dxejchu^e lu nisa na' ca dxedé dxunibe^e na, dxexaque^e chee bíteteze xel-la^e we^e xu'e. ⁵Zua tu benne^e na' ba guca chinu chunne dxua iza xu'e we^e. ⁶Gate ble'e Jesús benne^e nigá, ne dxeque bé'ene^e ba guca zane^e iza xu'e we^e na', na' bchebe^e le^e:

—¿Dxaca lazru^e xexacu^e?

⁷Benne^e we^e na' bechebe^e:

—Benne^e, quebe nu chilá^e benne^e cu^e neda^e lu nisa na' ca dxedé dxebixre na. Tu tu lasa gate dxaca lazra^e chu'a, benne^e xula dxu'e nédxudxa.

⁸Jesús guzré^l le^l:

—¡Guxasa! Becá'a da'a chiu', ne bexíaj.

⁹La' ná'queze bexaca benne' we^l na', na' bequé^le da'a chee^l, ne guzú lawe^l dxedé^l. Zra na' naca zra dxulupá'ana judío ca',

¹⁰na' benne' judío ca' gulé^le bénnea' bexaque^l:

—Na'a naca na zra dxupá'anadxu. Quebe naca na gu'u da'a chiu'.

¹¹Na' benne' na' bechebé^l:

—Bénnea' bexune^l neda' guzré^l neda': “Becá'a da'a chiu', ne bexíaj.”

¹²Nadxa buluchébé^l le^l:

—¿Nuzra na' guzré^l lue^l: Becá'a da'a chiu', ne bexiaj?

¹³Benne' na' quebe nézene^l nu bénnea' bexune^l le^l lawe^l da ba zexíaj Jesús láwela benne' zan ca' zaj zre^le na!. ¹⁴Ca gudé na' Jesús bezrague^l bénnea', dxedé^l chale'aj xudau', na' guzré^l le^l:

—¡Gunná'xque! Ba bexacu' na'a. Québedxa gunu' dul-la, chee quebe bi sacu' xetú da wál-ladxa.

¹⁵Nadxa benne' na' bezé^le zexíaje^l, na' bzenne^l judío ca' bexún Jesús le^l. ¹⁶Chee^l le na' benne' judío ca' guláu zi^l xuzré^l Jesús, ne gulaca lazre^l xelútie^l Le^l lawe^l da dxune^l da caní lu zra dxulupá'ané^l. ¹⁷Jesús guzré^l benne' ca':

—Dios, Xra', tu dxúnzqueze^l zrin, na' neda' dxuna' zrin.

¹⁸Chee^l le na' benne' judío ca' gulaca lázredxe^l xelútie^l Jesús lawe^l da quegá tuze dxuzúe^l chalá'ala da nadxixruj bea na chee^l zra dxulupá'ané^l, na' cá'anqueze dxun cuine^l ca Dios gate gunné^l Dios nácaqueze^l Xre^l.

Xel-la' dxenná bea da napa Zri'ine Dios

¹⁹Nadxa Jesús guzré^l benne' judío ca':

—Da li dxapa' le'e, neda', Zri'ine Dios, quebe gaca bi guna' cheézqueza!. Tuze dxuna' da dxelé'eda' dxun Xra!. Xúgute da dxun Xra', cá'anqueze dxuna' neda', Zri'ine^l. ²⁰Dios, Xra', nazrí'ine^l neda', Zri'ine^l, ne dxulé'ene^l neda' xúgute da dxúnqueze^l Le^l, na' gulé'ene^l neda' da zaj nácadxa szren ca da ca' dxuna', na' xebánequeze le'e ca xelaca na. ²¹Ca dxun Xradxu Dios, dxusebane^l benne' gate, ne dxuxunézruje^l xel-la' nabán chee^l, cá'anqueze neda', Zri'ine^l, dxuxunézruja' xel-la' nabán chee^l benne' ca' dxaca lazra' xunézruja' na. ²²Xradxu Dios quebe dxuchi^le nu benne', san ba benne' neda', Zri'ine^l,

xel-la' dxenná bea guchi'a da dxelún tu tu bénneache, ²³chee xelapa xúgute benne' neda', Zrí'ine', ba lá'ana, cátēze na' dxelape' ba lá'ana Dios, Xra!. Nu benne' quebe dxape' ba lá'ana neda', Zrí'ine', cát'anqueze quebe dxape' ba lá'ana Xradxu Dios nasel-le' neda!.

²⁴'Da li dxapa' le'e, benne' dxenne' da dxennéa' neda', ne dxéajle' chee Dios nasel-le' neda', benne' nigá nape' xel-la' nabán da zeajlí canna, na' quebe cuía xi'e lawe' da ba bedxúaje' lu na' xel-la' gute, ne ba zue' lu xel-la' nabán. ²⁵Da li dxapa' le'e, wazrín zra, ne ba dxezrín zra na' gate benne' gate ca' xelenne' chi'a neda', Zrí'ine Dios, na' benne' xuluzúa xrtizra' welaca bándeze'. ²⁶Xrádeze' nape' xel-la' dxenná bea xunézruje' xel-la' nabán da naca na li lazre' chee bénneache, ne cát'anqueze ba benne' neda', Zrí'ine', xel-la' dxenná bea xunézruja' bénneache xel-la' nabán caní, ²⁷ne ba benne' neda' xel-la' dxenná bea guchi'a chee bénneache lawe' da naca' Benne' Gulje' Bénneache. ²⁸Quebe xebánele chee da nigá lawe' da zrin zra gate xúgute benne' gate xelenne' chi'a ²⁹xelexedxúaje' lu xedxu ba. Benne' ca' belune' da xrlátaje xelexebane' chee xelape' xel-la' nabán da zeajlí canna. Benne' ca' belune' da calela xelexebane' chee xelevía xi'e.

Da dxelunna bea na napa Jesús xel-la' dxenná bea

³⁰Na' gunná Jesús:

—Neda' quebe bi gaca guna' cheézqueza!. Neda' dxuchi'a chee bénneache ca gunná bea Dios, Xra!, neda', na' ca dxuchi'a naca na xrlátaje lawe' da quebe dxuna' ca da dxaca lázrequeza' neda!. Dxuna' ca da dxaca lazre' Xra!, nasel-le' neda!. ³¹Che neda' dxexechéba' da nácaze cheéqueza', da dxennéa' quebe naca na da dxunna bea na. ³²Zua tu benne' xula dxexechébe' da nácaze chia!, na' da dxenné' naca na da dxunna bea na. ³³Le'e gusél-lale benne' xejalechébe' Juan, na' ca da bechébe' naca na da li. ³⁴Da dxunna bea na da dxuxréen lazra' neda' quebe naca na chee bénneacheze. Dxapa' le'e da nigá chee lale le'e. ³⁵Juan na' guque' ca tu xi' da gula na, ne bsení na, na' le'e bezaca ba lázrele lu xi' na' tu chí'ida!. ³⁶Zua tu da dxunna bea na chia! neda', da nácadxa szren ca da bchalaj Juan. Da ca' dxuna' neda', da bsebagá Xra' neda' dxuna!. Da caní dxelunna bea na da li Dios, Xra!, gusél-le' neda!. ³⁷Cá'anqueze Xra' nasel-le' neda' dxexechébe' chia!. Lácalá ba bchalaj Le!, le'e quebe ne

xénele chi'e, ne quebe ne lé'ele Le', ³⁸ne quebe nuzúale dizra' chee' xichaj lázrdaule lawe' da quebe dxéajlele chia' neda', nasel-la Xra' neda!. ³⁹Le'e dxusédele du lázrele da naxúaj na lu xiche chee' Dios lawe' da dxéquele xezrélele xel-la' nabán da zejalí canna lu xiche na', na' da naxúaj na lu xiche chee' Dios dxuchalaj na ca naca chia' neda!. ⁴⁰Le'e quebe dxaca lázrele xídale naga zua' neda' chee' gápale xel-la' nabán na!.

⁴¹'Neda' quebe dxezi'a xel-la' ba lá'ana ca da dxelunna bénneache, da quebe naca na li lazre!. ⁴²Neda' núnbe'a le'e, ne nezda' quebe nazrí'ile Dios. ⁴³Bla'a neda' waláz chee' Dios, Xra', na' le'e quebe dxezi' lu na'le neda!. Che za' tu benne' lu da naca cheézqueze', benne' na' wazí' lu na'le. ⁴⁴¿Ájazra gaca chéajlele le'e chia' che dxunle zrin chee' xelapa lqwézrele le'e ba lá'ana, ne quebe dxue lázrele sile xel-la' ba lá'ana da dxunna Dios tu licha'? ⁴⁵Quebe guéquele néda'queza' gusebaga' le'e zria lau Dios, Xra'. Da gusebaga le'e zria naca na da ba gunná Moisésqueze, da na' dxuxréñ lázrele guselá na le'e. ⁴⁶Che da li guxéajlele le'e chee' da gunná Moisés, cá'anqueze chéajlele chia' neda' lawe' da bzuaj Moisés ca naca chia' neda!. ⁴⁷Na'a, che quebe dxéajlele chee' da bzuaj le', ¿ájazra gaca chéajlele chee' da dxapa' le'e?

Jesús dxugawe' chi xun gaxúa benne' biu

(Mt. 14.13-21; Mr. 6.30-44; Lc. 9.10-17)

6 ¹Ca gudé na' guxíaj Jesús xecha la'a dxu'a nísadau' chee' Galilea, da nazíqueze le na nísadau' chee' Tiberias. ²Benne' zante' zjácalene' Jesús lawe' da ba belelé'ene' xel-la' waca zren ca' da dxun Le', dxexuné' benne' we' ca!. ³Nadxa Jesús guluéne' tu lu xi'a, na' gudxé' na' nen benne' ca' dxusédené!. ⁴Ba zua gagu Laní Pascua chee' judío ca!. ⁵Gate ble'e Jesús benne' zan ca' zá'aque' zeaj nawe' Le', na' guzre' Felipe:

—¿Gazra cheajxridxu da xelagu benne' zan caní?

⁶Gunná caní Jesús chee' la' bi nna Felipe, lawe' da ba neze Jesús ca da gune'. ⁷Nadxa bechebe Felipe:

—Che sidxu xeta xtila lazruj da sidxu chee' chupa gaxúa zra, quebe gueque na xelezí' benne' caní late' weaj.

⁸Nadxa Andrés, xetú benne' ca' dxusede Jesús, ne naque' bi biche Simón Pedro, guzre' Jesús:

⁹—Ze tu bi cuide' nigá nápabe' gazxu' xeta xtila zrua' cebada, ne chupa bela. ¿Ájazra gun da nigá gueque na chee' xúgute' benne' caní?

10Nadxa gunná Jesús:

—Le xé xúgute^l xebebé^le.

Naca lu daca lataj na', na' gulebé^l ca du chi xun gaxúa benne^l biu. **11**Nadxa gucá'a Jesús xeta xtila ca', na' ca gudé guzre^l Dios "Xcalenu^l", bnézruje^l na benne^l ca' dxusédene^l, na' benne^l caní gulísie^l na láwele benne^l zan ca' zaj dxe^le na'. Cá'anqueze bén Jesús chee^l bela ca', na' bnézruje^l ca da gulaca lazre^l benne^l ca'. **12**Gate gulélaje benne^l ca', na' Jesús guzre^l benne^l ca' dxusédene^l:

—Le xutupa da bízrujdu ca' da dxelexegá'ana na, chee quebe bi gaca dítaje.

13Belexequé^le na, na' buluzré^le chazrinnu xcuite da bizruj ca' zaj nagá'ana na chee^l da gazxu^l xeta xtila zrua^l cebada ca'.

14Nadxa benne^l zan ca', gate belelé'ene^l xel-la^l waca zren nigá da bén Jesús, gulenné^l:

—Da li benne^l nigá naque^l bénnea^l guchálaje^l waláz chee^l Dios, bénnea^l dxal-la^l le^le.

15Guque bé^lené^l Jesús dxelaca lazre^l xeleché^le Le^l xadía chee^l xuluzúe^l Le^l ca benne^l wenná bea, na' bezé^le na', ne beguéne^l lu xi'a sibe na' chee^l sue^l leze^l.

Jesús dxedé^l lawe^l nísadau^l

(Mt. 14.22-27; Mr. 6.45-52)

16Gate ba za xrinne, benne^l ca' dxuséde Jesús belétaje^l dxu'a nísadau^l, **17**na' gulu^le lu da dxedá lawe^l nísadau^l, ne gulezú lawe^l zjaque^l xeledé^l xechalá'a nísadau^l chee^l xelezrine^l xezre Capernaum. Ca guxrinne, quebe ne xezrín Jesús na'.

18Nadxa guzú lau dxaca tu be^l bdunu^l lawe^l nísadau^l na', na' xejxruza chee^l nísadau^l na' guxásale^le na. **19**Gate ba guledé^le lu nísadau^l na' catite sadxu tu chi'i zren, na' belelé'ene^l Jesús ba dxezrine^l naga ziaj da dxedá lawe^l nísadau^l, dxezé^le lawe^l nísadau^l, na' belezrebe^l. **20**Nadxa Jesús guzre^l benne^l ca':

—Neda^l na!. Quebe zrébele.

21Nadxa lu duté xel-la^l dxelebé gulezí^l lu ne^le Le^l lu da dxedá lawe^l nísadau^l na', na' chadite belezrine^l lu xezr la xu naga zjaque^l.

Benne^l zan ca' dxelexílaje^l Jesús

22Zra xula benne^l zan ca', benne^l belexegá'ana xecha la'a nísadau^l, guleque bé^lené^l ba zeajxaca benne^l ca' dxuséde Jesús

lu da dxedá lawe' nísadau! tu licha' da dxe' chalá'a na!, na!
 Jesús quebe guxíajlene' benne' ca!. ²³Dxácate na! xezícalá da
 dxeledá lawe' nísadau!, da ca' beledxúaj na xezre Tiberias,
 belezrín na tu lataj da zua gáguze naga gulawé' xeta xtila
 na! ca gudé guzre Xránad xu Dios: "Xcalenu!". ²⁴Cheé le na!
 gate benne' zan ca' guleque bé'ene' québedxa zua Jesús na!,
 ne cá'anqueze benne' ca' dxusédene', na' gulu'ē lu da dxeledá
 lawe' nísadau!, ne xjaqué' xezre Capernaum zeajlexedílaje'
 Jesús.

Jesús naqué' xeta xtila da dxunna na xel-la' nabán li lazre'

²⁵Gate benne' zan ca' belezrine' xecha la'a dxu'a nísadau!,
 na' belebezrague' Jesús, ne buluchébe' Le!:

—Benne' Wesede, ¿bata bla'u nigá?

²⁶Jesús guzré' benne' ca':

—Da li dxapa' le'e, dxexílajle le'e neda' lawe' da gudágule,
 ne béljele, ne quegá lawe' da ble'ele xel-la' waca ca' da ble'eda'
 le'e. ²⁷Quebe cue'le gunne xue sile da gágule da te cheé na. Le
 cue' gunne xue sile da gágule da zeajlí canna, da na' gunna na
 le'e xel-la' nabán da zeajlí canna. Da nigá naca na xel-la' wagú
 da gunna' neda', Benne' Gulje' Bénneache, le'e, lawe' da bzua
 Xra' Dios nen neda' da dxunna bea na naca' Zrí'ine'!

²⁸Nadxa buluchébe' Le!:

—¿Bi dxal-la' guntu' cheé gaca ca da dxaca lazre' Dios
 guntu'?

²⁹Jesús bechébe!:

—Da dxaca lazre' Dios gunle naca na chéajlele chia' neda',
 naca' Bénnea' gusel-la Dios.

³⁰Nadxa buluchébe' Le!:

—¿Bizra xel-la' waca gunu' cheé le'entu' na, na' chéajlentu
 chiu? ¿Bizra dxunu'? ³¹Xra xrtantu' ca' gulawé' xeta maná
 le'e xixre' lawe' lataj, ca naxúaj na lu xiche cheé Dios, dxenná
 na: Dios bgawé' benne' ca' xeta xtila da za xabáa.

³²Bechébe Jesús:

—Da li dxapa' le'e, quegá Moisés na' bnézruje' benne' ca'
 xeta xtila da za xabáa. Dios, Xra', dxunne' le'e xeta xtila da za
 xabáa da naca na li lazre!. ³³Xeta xtila na! da dxunna Dios le'e
 naca na Bénnea' bétaje' xabáa, ne dxunézruje' cheé bénneache
 xel-la' nabán li lazre!.

³⁴Nadxa benne' ca' gulé'ē Le!:

—Xran, tu bénnazqueze cheéntu' xeta xtila caní.

35 Jesúz guzre' benne' ca':

—Neda' naca' xeta xtila da dxunna na xel-la' nabán li lazre'. Benne' xide' naga zua' neda' cabátadxa tune', na' benne' chéajle' e chia' cabátadxa bílene'. **36** Naca na ca ba gucha' le'e. Le'e na' quebe dxéajlele chia', lácala ba ble'ele neda!. **37** Xúgute benne' ca' dxunna Xra' neda', xeleté' e lawa', na' benne' ca' xeleté' e naga zua', quebe guzúa' benne' ca' chalá'ala. **38** Neda' guzá'a xabáa, quegá chee guna' ca dxaca lázrequeza' neda!. Bla'a chee guna' ca da dxaca lazre' Xra', gusel-le' neda!. **39** Da dxaca lazre' Xra', nasel-le' neda', naca na chee quebe gunitia' netú benne' ca' ba benne' chia!. Nacan chee gusebana' benne' ca' lu zra bzebe. **40** Da dxaca lazre' Xra', nasel-le' neda', naca na chee xelapa bénneache xel-la' nabán da zeajlí canna, xúgute benne' ca' xelenné' e neda', Zri'ine Dios, ne xeléajle' e chia' neda', na' chee gusebana' neda' benne' ca' lu zra bzebe na'.

41 Gate belenne' da nigá, na' judío ca' gulezú lawe' dxelezí tizre' Jesúz lawe' da gunné!: "Neda' naca' xeta xtila da betaj xabáa." **42** Nadxa gulenné!:

—¿Quegá benne' nigá zri'ine José? Dxi'u núnbeadxu xra xrne' e. ¿Bizr chee na' dxenné! bétaje' xabáa?

43 Nadxa Jesúz guzre' benne' ca':

—Québedxa si tízrale. **44** Quebe nu benne' gaca xide' naga zua' neda', che quebe xedajgúa Xra' nasel-le' neda' bénnea', na' neda' gusebana' bénnea' lu zra bzebe na'. **45** Lu xiche ca' naga naxúaj da gulenná benne' ca' buluchalaje' waláz chee Dios, dxenná na: Dios gusédene' xúgute bénneache. Ca' gaca na, xúgute benne' ca' dxuluzé nague' ca da dxusede Xra', dxeleté' e naga zua'!

46 'Quebe ne le'e nu benne' Xra!. Benne' tu licha', bénnea' blé'ene' Le', naca bénnea' guzé' e naga zua Dios. **47** Da li dxapa' le'e, nu benne' dxéajle' e chia' neda' nape' xel-la' nabán da zeajlí canna. **48** Neda' naca' xeta xtila da dxunna na xel-la' nabán li lazre'. **49** Xra xrtáule ca' gulawé' xeta maná le' e xixre' lawe' lataj, na' gudé na' xúgute benne' ca' gulatíe'. **50** Xeta xtila nigá naca na da za xabáa, na' che nu benne' gawe' na, quebe gatie' tu chi'ize. **51** Néda'queza' naca' xeta xtila da dxunna na xel-la' nabán da za xabáa. Benne' gawe' xeta xtila nigá waca bánquezé' Chadía chacanna. Xeta xtila na' da dxunna' neda' naca na bela' dxen cheézqueza', da gunna' chee xelaca bánquezé bénneache.

52Nadxa benne' judío ca' gulezú lawe' dxuluchébe ljwezre', dxelenné':

—¿Ájazra gun benne' nigá, gunne' dxi'u bela' dxen cheézqueze' chee gágudxu na?

53Jesús guzre' benne' ca':

—Da li dxapa' le'e, che le'e quebe gágule bela' dxen chia' neda', Benne' Gulje' Bénneache, ne che quebe xí'ajle dxen chia', quebe gápale xel-la' nabán li lazre!. **54**Benne' dxawé' bela' dxen chia', ne dxí'aje' dxen chia' nape' xel-la' nabán da zeajlí canna, na' neda' gusebana' bénnea' lu zra bžebe na!. **55**Bela' dxen chia' naca na xel-la' wagu li lazre' chee bénne'du xu'ule, na' dxen chia' naca na da xele'aj bénneache da naca na li lazre!. **56**Benne' dxawé' bela' dxen chia', ne dxí'aje' dxen chia', naque' neda' tuze, na' néda'queza' naca' bénnea' tuze. **57**Xra' nasel-le' neda' xu'u lu ne'e xel-la' nabán li lazre', na' neda' naca bana' ne chee Le!. Cál'anqueze bénnea' dxawé' da naca chia' neda' gaca bánqueze' ne chia' neda'. **58**Da nigá naca na xeta xtila da za xabáa. Xeta xtila nigá quebe naca na ca xeta maná da gulagu xra xrtáule ca', na' gudé na' gulate xúgute!. Benne' dxawé' xeta xtila nigá waca bánqueze' chadía chacanna.

59Bsede Jesús ca naca da caní naga zaj zra' benne' zan ca' lu xu'u naga dxelerezraga bénneache chee xezre Capernaum.

Ca naca dizra' na' da dxunna na xel-la' nabán da zeajlí canna

60Gate belén benne' zan ca' da nigá dxusede Jesús, na' benne' ca' zjácale Jesús gulenné':

—Dizra' caní dxenná Jesús zaj nácale'e na stébe sidxu. ¿Nuzra gaca gun caní?

61Guque b'eñe' Jesús dxelenné' chee xrtizre', na' bchebe' benne' ca':

—¿Dxuzúa dizra' nigá le'e stébe? **62**¿Ájazra gunle checa' lé'ele neda', Benne' Gulje' Bénneache, xegüéna' xabáa naga zua' nédxute? **63**Be' naca na da dxunna xel-la' nabán li lazre!. Da naca na bela' dxen quebe bi zaca na. Dizra' ca' da ba gucha' le'e zaj naca na chee Be', ne zaj naca na da dxelunna na xel-la' nabán li lazre!. **64**Bál-lale le'e quebe dxéajlele chia!.

Caní gunná Jesús lawe' da nézené' nédxudauté nu benne' ca' quebe dxeléajle'e chee', ne nua' gudé Le' lu na' benne' guledábague' Le!. **65**Nadxa gunná Jesús:

—Chee le na' gucha' le'e, quebe nu benne' gaca xide' naga zua' neda' che quebe xedajgúa Xra' bénnea'.

66 Lu zra ná'queze benne' zan ca', benne' xjácalené! Jesús, québedxa xjácalené! Le!. **67** Nadxa Jesús bchębe! benne' chazrinnu ca' dxusédene', gunné!: —¿Cá'anqueze le'e dxaca lázrele xexíajle?

68 Bechebe Simón Pedro:

—Xran, ¿nuzra chéajlentu'? Dizra' chiu' naca na da dxunna na xel-la' nabán da zeajlí canna. **69** Netu' dxéajlentu' chiu', ne nézentu' nacu' Cristo, Zri'ine Dios ban.

70 Jesús bechebe!:

—Neda' gucá'a le'e, benne' chazrinnu, na' tu benne' ládujla le'e xu'ę da xriwe!.

71 Da nigá gunná Jesús, bchálaje! ca naca chee Judas Iscariote, zri'ine tu benne' le! Simón, lawe' da gudé Judas nigá Jesús lu na' benne' guledábague! Le!. Naque! tu benne' chazrinnu ca' dxusede Jesús.

Benne' biche Jesús quebe dxeléajle'ę chee'

7 **1**Gudé na' gudé Jesús naga nababa Galilea. Quebe guca lazre! tee! naga nababa Judea lawe' da dxelaca lazre! judío blau zaj zre'ę na' xelútie! Le!. **2**Ba za laní gate judío ca' dxelezúę! lu xu'u laga' ca!. **3**Chee le na' bi biche Jesús gulę! Le!:

—Quebe xegá'anu' nigáze. Bexíaj Judea, chee cá'anqueze benne' ca' dxeléajle chiu' zaj zre'ę na' gaca xelelé'enę! ca da dxunu!. **4**Che nu benne' dxaca lazre! xelúnbe'e bénneache le!, quebe dxune'! da ca' bagácheze. Lawe' da dxunu' Lue' da caní, ben na lau xúgute bénneache.

5Caní gulenné! lawe' da quebe dxeléajle benne' biche! ca' chee Jesús. **6**Nadxa Jesús guzre! benne' ca':

—Quebe ne zrin zra cha'a na!. Chee le'e bítetęze zra waca chéajle. **7**Benne' ca' zaj naca chee xezr la xu nigá quebe gaca xelecuídene! le'e. Dxelecuídene! neda' lawe' da dxulé'eda' neda' naca da calela da dxelún benne' ca!. **8**Le chjaca le'e laní na!. Quebe sa'a neda' na'a lawe' da quebe ne zrin zra cha'a.

9Ca gudé guzre Jesús benne' ca' da nigá, na' begá'anę! naga nababa Galilea na!.

Jesús dxezrine! laní gate judío ca' dxelezúę! xu'u laga' ca'

10Ca gudé besiá'aca benne' biche Jesús, na' cá'anqueze Le! guxiáje! laní na!. Bagácheze guxiáje! chee quebe nu le'e Le!.

¹¹ Benne' xíchaje chee judío ca' belexílaje' Jesús lu laní na!. Dxelemné!:

—¿Gazra zua bénnea!?

¹² Ládujla benne' zan ca', benne' zan buluchálaje' ca naca chee Jesús. Bal-le' gulenné!: "Naque' benne' xrlátaje." Xebal-le' gulenné!: "Quebe naque' xrlátaje lawe' da dxezí xe'e bénneache."

¹³ Quebe nu benne' bchálaje' caníqueze ca naca chee' lawe' da dxelezrebe' da xelún benne' xíchaje ca' chee judío ca'!

¹⁴ Ba zeaj gachaj laní na' gate guxú'u Jesús lu chale'aj xudau', na' guzú lawe' dxusédene' benne' zaj zre' na'!

¹⁵ Belexebane benne' judío ca', dxelenné!:

—¿Ájazra na' benne' nigá da zante nézene', ne quebe bsédie' chee xudau'?

¹⁶ Bechëbe Jesús:

—Da dxusédeda' neda' le'e quebe naca na cheézqueza!

Naca na chee Xra' nasel-le' neda!. ¹⁷ Che nu benne' dxaca lazre' guné' ca da dxaca lazre' Dios, na' wanézene' che da dxusédeda' naca na chee Dios, u che dxennéa' ca da naca cheézqueza'.

¹⁸ Benne' dxuchálaje' da naca cheézqueza' dxune' na chee xelapa bénneache le' ba lá'ana. Bénnea' dxue lazre' xelapa bénneache ba lá'ana bénnea' gusel-le' le', benne' nigá dxenné! da li, ne quebe bi dxenné! da naca na da wén lazre'!

¹⁹ Moisésqueze benné! le'e da nadxixruj bea na, na' netule le'e quebe dxuzúale dizra' chee da nadxixruj bea na na!. ¿Bizr chee na' dxaca lázrele gútele neda'?

²⁰ Belexechëbe benne' zan ca':

—Xu'u lue' be' xriwe!. ¿Núzraqueze dxaca lazre' gutie' lue'?

²¹ Jesús guzre' benne' ca':

—Tu xel-la' waca bëna' lu zra dxupá'anale, na' xúgutele le'e dxebánele. ²² Moisés benné! da zéajlele, dxechúgule late' weaj bela' chee bel-la' dxen chee zrí'inele bi biudu ca' chee xelalexegá'anabe' xrlátaje lau Dios. Da nigá da dxunle quebe guzú lau na gate na' zua Moisés. Guzú lau na gate zaj zra' xra xrtau Moisés cá'ante. Chee le na' le'e dxechúgule late' bela' chee bel-la' dxen chee tu bi biúdau' chee xegá'anabe' xrlátaje lau Dios lácalo naca zra dxupá'anale. ²³ Che caní dxunle lu zra dxupá'anale chee quebe gusanle ca naca da bdxixruj be'e Moisés, ¿bizr chee na' dxezrá'ale neda' lawe' da bexuna' dute bel-la' dxen chee tu benne' gate naca zra dxupá'anale? ²⁴ Quebe

guchí'ale le'e chee tu da dxun benne' ca naca da dxelé'ezele.
Gate bi da guchí'ale, le gun na lu da naca xrlátaje.

Jesús dxuchálaje' chee naga ze'e

25Nadxa bal-la benne' ca' zaj zre'e Jerusalén gulezú lawe'
dxuluchebe ljwezre':

—¿Quegá benne' nigá bénnea' dxelexílaje' chee xelútie' le'?

26Nigá zue' dxuchálaje' láwela bénneache, na' quebe nu bi dxe
Le'. ¿Zaj neze benne' xíchaje ca' da li naca benne' nigá Cristo,
Bénnea' nasel-la Dios? **27**Netu' nézentu' ga za' benne' nigá.
Gate xida Cristo, quegá nu neze ga ze'e.

28Jesús zue' dxusédene' benne' ca' chale'aj xudau', na' gate
benne' da nigá, na' gunné' zizraj:

—Dxennale núnbeale neda', ne dxennale nézele ga za'a.

Bla'a nigá, quegá cheézqueza!. Bénnea' nasel-le' neda' naque'
li lazre', na' Bénnea' quebe núnbeale le'e. **29**Neda' núnbe'a Le'
lawe' da za'a naga zua Le', na' Le' gusél-le' neda'.

30Nadxa gulaca lazre' xelesel-le' Jesús. Quebe nu gudela
Le' lawe' da quebe ne zrin zra chee xelútie' Le'. **31**Benne' zan
guléajle' chee Jesús, na' gulenné':

—Gate xida Cristo, ¿gúnljadxe' xel-la' waca zrente ca da
dxun benne' nigá?

Benne' fariseo ca' dxelesel-le' xra'aga wen zrin chee' chee' xelesel-le' Jesús

32Benne' fariseo ca' belenne' ca da dxelenná bénneache ca
naca chee Jesús, na' le', ne benne' xíchaje ca' chee bxruze ca'
gulesel-le' xra'aga wen zrin chee xudau' chee xelesel-le' Jesús.

33Nadxa gunná Jesús:

—Wazúalena' le'e xetú chí'idau', na' xezrínqueza' naga
zua Bénnea' gusél-le' neda'. **34**Le'e wexílajle neda', na' quebe
xezrélele neda', lawe' da quebe gaca sa'le naga sua' neda'.

35Nadxa benne' judío ca' gulezú lawe' dxuluchebe
ljwezre':

—¿Gazra cheaj benne' nigá, naga quebe gaca xezreldxu
Le'? ¿Waxíaje' naga zaj zra' benne' judío ca' zaj nase dínnaje'
ládujla benne' xezr la xu ca' chee gusédene' benne' quebe zaj
naque' judío? **36**¿Bizra zéaje da nigá guzre' dxi'u: Wexílajle
neda', na' quebe xezrélele neda' lawe' da quebe gaca sa'le naga
sua' neda'?

**Jesús dxuchálaje' cheę xęgu nisa da
dxunna xel-la' nabán li lazre'**

37 Zra bzebe cheę laní na' naca na zra blaudxa. Lu zra na' guzé Jesús, na' gunné' zizraj:

—Che nu benne' dxebílene', dxal-la' xide' naga zua' neda', na' xí'aje'. **38** Naca na ca naxúaj na lu xiche cheę Dios, dxenné': “Benne' dxéajle' e chia', lu lázrdawe' galaj xęgu nisa da gunna na xel-la' nabán.”

39 Da nigá gunná Jesús ca naca cheę Be' Lá'azxa, Bénnea' xelezí' benne' ca' xeléajle' e cheę Jesús, lawe' da quebe ne la' Be' Lá'azxa lawe' da quebe ne xegá'ana szren Jesús naga zua Xre'.

Bénneache dxelaque' chupa la'a

40 Bal-la bénneache, gate belenne' da nigá, gulenné':

—Da li benne' nigá naque' Bénnea' guchalaje' waláz cheę Dios, Bénnea' dxal-la' xide'.

41 Xebal-le' gulenné':

—Benne' nigá naque' Cristo, Benne' guchébe lazre' Dios sel-le'.

Xebal-le' gulenné':

—¿Waca Cristo benne' Galilea? **42** Lu da naxúaj na lu xiche cheę Dios dxenná na gaca Cristo zri'ine zre sua David, ne gaque' benne' xezre Belén, xezre na' naga gulaj David.

43 Ca'an guca, gulaca benne' ca' chupa la'a ne cheę Jesús.

44 Bal-le' gulaca lazre' xeles-le' Jesús, na' quebe nu bexazre gune' na.

Benne' xichaje ca' cheę judío ca' quebe dxeléajle' e cheę Jesús

45 Xra'aga węn zrin ca' cheę xudau' belexezrine' naga zaj zra' fariseo ca', ne benne' xichaje ca' cheę bxruze ca', na' benne' caní buluchébe' xra'aga węn zrin ca':

—¿Bizr cheę na' quebe guchébe bénnea'?

46 Belexechebe xra'aga węn zrin ca':

—Quebe ne guchalaj nu bénneache ca dxuchalaj benne' nigá.

47 Nadxa fariseo ca' gulé'e xra'aga węn zrin ca':

—¿Cá'anqueze le'e bele lataj guzí xe'e le'e? **48** Quebe nu ne chéajle cheę bénnea', benne' xichaje caní, ne cá'anqueze benne'

fariseo ca!. ⁴⁹Benne' ca' dxeléajle' chee bénnea' quebe zaj núnbe'e da nadxixruj bea na, ne zaj nabía xi'e.

⁵⁰Nicodemo, bénnea' guxíaje' xeajnné'e Jesús chizrela naque' tu benne' fariseo ca!, na' guzré' benne' ca!:

⁵¹—Cateze dxenná da nadxixruj bea cheedxu quebe gaca guzría xidxu tu benne' che quebe ne xénedxu xechebé' chee nézedxu che bi da nabague'e.

⁵²Nadxa belexechebe benne' ca!:

—¿Nácaquezu' lue' benne' Galilea? Gunná' xanne' da naxúaj na lu xiche chee Dios, na' le'enu' netú benne' dxuchalaje' waláz chee Dios quebe ne gálaje' naga nababa Galilea, naga zaj zra' bénneache quebe zaj naca xánnie' judío.

⁵³Nadxa tu tu benne' ca' xeajxaque' lizre'!

8 ¹Na' Jesús guzé'e zéaje' lu Xi'a Xaga Olivo.

Jesús dxuchálajlene' tu nu'ula dxune' dul-la dxichaje' xrba chee xel-la' nuchaga na'

²Zra xula, gate guxaní!, na' bezrín Jesús chale'aj xudau' na!. Xúgute benne' ca' gulebigue' naga zua Jesús, na' Le' gudxé'e, ne guzú lawe' dxusédené' benne' ca!. ³Nadxa benne' ca' dxuluxuzájle' da nadxixruj bea Dios, ne benne' fariseo ca' guleché'e tu nu'ula naga zua Jesús, belelé'ene' le' dxune' dul-la dxichaje' xrba chee xel-la' nuchaga na!. Buluzé' nu'ula na' laduj benne' zaj zre'e na!, ⁴na' gulé'e Jesús:

—Benne' Wesede, nu'ula nigá blé'entu' le' dxune' dul-la dxichaje' xrba chee xel-la' nuchaga na!. ⁵Da bdxixruj be'e Moisés dxenná be'e netu' gútentu' nu'ula caní, güentu' le' xiaj. ¿Bizra dxennáu' Lue'?

⁶Caní gulenná benne' ca' chee xuludxixre' Jesús chee xelezéquene' xelagu zria Le'. Nadxa gudxé' luche Jesús, ne guzú lawe' dxuzúaqe' lu xu nen zrube ne'e. ⁷Benne' ca' buluchébequeze' Jesús, na' Le' bezé' dxé'e benne' ca!:

—Nútetezlale le'e quebe nabágale dul-la, waca su laule güele nu'ula nigá xiaj.

⁸Na' bebé' luche Jesús, ne bzúajqueze' lu xu. ⁹Benne' ca!, gate belenne' da nigá, quebe bzua xichaj lázrdawe' le' zrise, na' belexedxúaje' tu weaje'. Belexedxúaj za'a benne' gúladxa, na' ca belexedxúaj xúgute benne' ca' dxelagu zrie' nu'ula!, na' begá'ana Jesús tuze' nen nu'ula na', ze' laduj benne' ca' dxuluzé nague' chee!. ¹⁰Nadxa bezé' Jesús, ne gate québedxa

nu benne' ca' ble'e Jesús, benne' dxulagu zrie' nu'ula na',
nadxa guzre' le':

—Nu'ula, ¿gazra na' benne' ca' gulagu zrie' lue'? ¿Quebe nu chilá' benne' guzría xi'e lue'?

¹¹Nu'ula na' gunné':

—Quebe nu chilá', Xran.

Nadxa Jesús guzre' nu'ula na':

—Cá'anqueze neda', quebe guzría xi'a lue'. Bexíaj, ne québedxa gunu' dul-la.

Jesús dxusení'e lu xichaj lázxdau bénneache

¹²Bchálajle Jesús benne' ca' xecha lasa, gunné':

—Neda' naca' xel-la' naxaní' chee' lu xichaj lázxdau bénneache. Benne' dxedálene' neda' gape' xel-la' naxaní' nigá da gunezruij na le' xel-la' nabán li lazre', na' cabata' tadxe' lu da chul-la chee' dul-la da zaj nabague'.

¹³Nadxa benne' fariseo ca' gulé'e Le':

—Lue' dxexechébu' cheézquezu', na' da dxexechébu' quebe bi zaca na.

¹⁴Bechebe Jesús:

—Da dxexechéba' zaca na lácala néda'queza' dxexechéba' cheézqueza'. Neda' nezda' gala za'a, ne gala cha'a. Le'e quebe nézele gala za'a, ne gala cha'a. ¹⁵Le'e dxuchi'ale cátēze dxenná xichaj lázrdaule. Bla'a neda', quegá chee' guchi'a ca da dxun nu benne'. ¹⁶Che dxuchi'a, dxuchi'a cátēze naca na, lawe' da quebe dxuchi'a néda'za'. Xra' nasel-le' neda' dxuchi'le tu zren nen neda' ca naca da dxelún bénneache. ¹⁷Lu da nadxixruj bea cheele le'e naxúaj gate zaj zra' chupa benne' dxelexechébe' tuz ca dxelenné', naca da li xrtizra' benne' ca!. ¹⁸Néda'queza' dxexechéba' da naca cheézqueza', na' Xra' nasel-le' neda', cá'anqueze dxexechébe' chia'.

¹⁹Nadxa benne' ca' buluchébe' Jesús:

—¿Ga na' Xrau'?

Jesús bechebe':

—Le'e quebe núnbeale da nácaqueza' neda', ne quebe núnbeaquezle Xra'. Chela da li núnbeale neda', cá'anqueze núnbeale Xra'.

²⁰Da caní bchalaj Jesús dxácate na' dxusédene' bénneache chale'aj xudau' naga zaj nnita xi'ina dumí chee' xudau'. Quebe nu gudela Le' lawe' da quebe ne zrin zra chee'.

Dxenná Jesús: “Naga cha'a neda' quebe gaca sa'le le'e”

21 Nadxa Jesús guzre' benne' ca':

—Wexá'a neda', na' le'e xexílajle neda', na' wátele lu dul-la nabágale, lawe' da naga cha'a neda', le'e quebe gaca sa'le.

22 Nadxa benne' judío ca' gulé ljwezre':

—¿Gute cuine', ne cheē lē na' dxenné' quebe gaca chéajdxu naga cheaj Lē?

23 Nadxa Jesús guzre' benne' ca':

—Le'e nácale cheē zran xabáa nigá. Neda' naca' cheē xabáa na'la. Le'e nácale cheē xezr la xu nigá. Neda' quebe naca' cheē xezr la xu nigá. **24** Cheē lē na' gucha' le'e wátele lu dul-la nabágale, lawe' da che quebe dxéajlele zúaqueza' neda', wátele lu dul-la nabágale.

25 Nadxa benne' ca' buluchébe' Jesús:

—¿Nuzra nacu' Lue'?

Bechébe Jesús:

—Nácaqueza' ca ba gucha' le'e nédxudaute. **26** Délé' e da dxal-la' nnia' cheele, ne da dxal-la' guchi'a ca naca da dxunle. Bénnea' gusél-le' neda' dxenné' da li, na' da dxapa' bénneache naca na da ba benda' gunné Lē, lácala quebe dxezaca ba lázrelenle na.

27 Benne' ca' quebe guléajni'ine' dxuchálajle Jesús lē ca naca cheē Dios, Xre'. **28** Nadxa Jesús guzre' benne' ca':

—Gate le'e chísale sibe neda', Benne' Gulje' Bénneache, nadxa xúnbeale zúaqueza' neda', ne quebe bi dxuna' da naca cheézqueza'. Tuze dxennéa' ca da ba ble'e Xra' neda'. **29** Bénnea' gusél-le' neda' zúalequeze' neda'. Xra' quebe nucá'ane' neda' tuzu' lawe' da tu dxúnzqueza' ca da dxezaca ba lazre' Lē!

30 Ca gunná Jesús da caní, guléajle benne' zan cheē!

Benne' zaj naque' cheē Dios, ne benne' ca' nuxru dul-la lē

31 Nadxa Jesús guzre' benne' judío ca', benne' dxeléajle' e cheē:

—Che le'e se típale lu da dxapa' le'e, da li nácale neda' tuze. **32** Gúnbeale da li, na' da li na' guselá na le'e.

33 Belexechebe benne' zan ca':

—Netu' nácantu' xrtia Abraham, ne quebe ne chú'untu' lu na' nu benne' ca benne' zaj nada'u. ¿Bizr cheē na' dxennáu' Lue' lantu'?

34 Jesús guzré¹ benne¹ ca¹:

—Da li dxapa¹ le¹e, xúgute¹ benne¹ dxelúnquezé¹ dul-la,
dúl-laqueze na¹ nuxru na benne¹ ca¹. **35** Nu benne¹ xu¹e lu na¹
tu benne¹ ca benne¹ nada¹u quebe tu súazquezé¹ xu¹u na¹.

Zrí¹inequeze bénnea¹ wazúa¹tequezebe¹. **36** Chee¹ le¹na¹, che neda¹,
Zrí¹ine Xra¹, guselá¹ le¹e, da li láquezele le¹e. **37** Nezda¹ nácale le¹e
xrtia Abraham. Na¹a dxaca lázrele gútele neda¹ lawe¹ da quebe
dxezí¹ lu na¹le da dxapa¹ le¹e. **38** Neda¹ dxuchálaja¹ ca naca da
ble¹e Xra¹ neda¹, na¹ le¹e dxunle ca da guzre xráquezele le¹e.

39 Belexechebe benne¹ ca¹:

—Xra xrtantu¹ naca Abraham.

Na¹ Jesú¹s guzré¹ benne¹ ca¹:

—Chela nácale da li xrtia Abraham, na¹ gunle ca da bén¹
Abraham. **40** Lácal a gucha¹ le¹e da li da ble¹e Xra¹ neda¹, le¹e
dxaca lázrele gútele neda¹. Abraham cabata¹ bén¹ da caní.

41 Le¹e dxúnquezle ca da dxun xráquezele.

Nadxa benne¹ ca¹ gulé¹ Jesú¹s:

—Netu¹ quebe nácantu¹ bi lan. Zua tuze Xrantu¹, Dios.

42 Nadxa Jesú¹s guzré¹ benne¹ ca¹:

—Chela naca Dios da li Xrale, le¹e wazrí¹ile neda¹ lawe¹
da za¹a neda¹ naga zua Dios, ne zúa¹queza¹ nigá. Quebe za¹a
da naca cheézqueza¹. Dios nasel-le¹ neda¹. **43** ¿Bizr chee¹ na¹
quebe dxezéquele chéajni¹ile da dxennéa¹? Naca na lawe¹ da
quebe dxaca lázrele xénele dizra¹ chia¹. **44** Xráquezele le¹e naca
da xriwe¹. Le¹e nácale chee¹ da na¹, ne dxaca lázrele gunle
ca da dxaca lazre¹ le na. Da xriwe¹ na¹ naca na wete¹ benne¹
nédxudauté¹. Cabata¹ dxenné¹ na da li lawe¹ da quebe bi zua da
li nen le na. Gate dxun lazre¹ na, dxenné¹ na cát¹ze naca na,
lawe¹ da tu dxun lázrezqueze na, ne naca na da guzú lau na
bén¹ lazre¹ na. **45** Lácal a dxapa¹ le¹e da li, le¹e quebe dxéajle¹
chia¹. **46** ¿Núlale le¹e séquele gulé¹ele nabaga neda¹ tu dul-
la? Che dxennéa¹ da li, ¿bizr chee¹ na¹ quebe dxéajle¹ chia¹?

47 Benne¹ naque¹ chee¹ Dios dxenne¹ dizra¹ chee¹ Dios. Le¹e quebe
nácale chee¹ Dios. Chee¹ le na¹ quebe dxaca lázrele xénele chee¹
Dios.

Cristo ba zúa¹queze¹ nédxudxa ca Abraham

48 Nadxa benne¹ judío ca¹ gulé¹ Jesú¹s:

—Da li dxennantu¹ gate dxennantu¹ nacu¹ benne¹ Samaria,
ne xu¹u be¹ xriwe¹.

49 Jesús bechēbe¹:

—Quebe xu'a be' xriwe¹. Neda' dxapa' ba lá'ana Xra' Dios, na' le'e dxuzúale neda' chalá'ala. **50** Quebe dxe'a gunne xue chee² gápale neda' ba lá'ana, ne si³ lu na'le neda'. Zua Benne' xabáá dxezá lazre⁴ gápale neda' ba lá'ana, ne Le⁵ dxuchi'⁶ ca da dxunle. **51** Da li dxapa' le'e: Benne' dxune⁷ ca naca dizra' chia!, cabata' gátequeze bénnea!.

52 Nadxa benne' judío ca' belexechebe⁸:

—Na'a nézquezentu' xu'u be' xriwe¹. Ba gulátequeze Abraham, ne xúgute⁹ benne' ca' buluchálaje¹⁰ waláz chee² Dios, na' lue¹¹ dxennáu' benne' gune¹² ca naca dizra' chiu' cabata' gátequeze¹³!. **53** ¿Nácadxu' szrendxa ca xra xrtáudxu Abraham? Gútequeze Le¹⁴, ne cá'anqueze gulate benne' ca' buluchálaje¹⁰ waláz chee² Dios. ¿Bízraqueze dxugune cuinu¹⁵?

54 Bechēbe Jesús:

—Che neda' dxucá'ana cuina' ba lá'ana, quebe bi zaca na. Benne' dxape¹⁶ neda' ba lá'ana naque¹⁷ Xra', Bénnea' dxennale le'e naque¹⁷ Xrale. **55** Le'e quebe núnbeale Le¹⁸. Neda' núnbeaqueza' Le¹⁹. Chela dxennéa' quebe núnbe'a Le¹⁹, naca' wen lazre²⁰ ca nácale le'e. Neda' da li núnbe'a Le¹⁹, ne dxuna' ca da dxenné²¹!. **56** Xra xrtáule Abraham, bénnea' gutie²² nédxudaute²³, gubéle'ene²⁴ lawe²⁵ da dxal-la' lé'ene²⁶ zra zua neda!. Blé'ene²⁷ na, na' gubéle'ene²⁸.

57 Nadxa benne' judío ca' gulé²⁹e Jesús:

—Québequeze ne su' chi xun iza, na' ¿dxennáu' blé'enu³⁰! Abraham?

58 Jesús bechēbe¹:

—Da li dxapa' le'e, nédxudaute²³ gate quebe ne sua Abraham, báchequeze zua' neda'!

59 Nadxa gulequé³¹e xiaj chee² xelu³²e Jesús, na' Le¹ bcache cuine³³!. Bdee³⁴ ládujla benne' ca', na' bedxúaje³⁵ chale'aj xudau³⁶, ne bezé³⁷e.

Jesús dxexune³⁸ tu benne' gúlaje¹ la chul-la

9 **1**Gate gudé Jesús tu lataj, na' blé'ene¹ tu benne' gúlaje¹ la chul-la. **2**Benne' ca' dxusede Jesús buluchébe¹ Le¹:

—Benne' Wese³⁹, ¿bizr chee² na' gulaj benne' nigá la chul-la? ¿Naca na lawe¹ da belún xra xrne¹e dul-la, che lawe¹ da bən léqueze¹ dul-la?

3 Jesú⁴⁰ guzre¹ benne' ca':

—Quebe naca na lawe' da ben le' dul-la, ne quebe naca na lawe' da belún xra xrne'e dul-la. Naca na chee gulé'e lau xel-la' szren chee Dios ne chee benne' nigá. ⁴Dxácatee naca te zra dxal-la' guna' zrin chee Bénnea' nasel-le' neda' lawe' da ba za da chul-la gate netú benne' quebe seque' gunee zrin. ⁵Dxácatee ne zua' neda' xezr la xu nigá, naca' xel-la' naxanií chee bénneache.

⁶Ca gudé gunná Jesús da nigá, na' bzre'e zrenee lu xu, ne bene' guna' nen zrenee na', na' btupee na xiaj lau benne' la chul-la na!. ⁷Nadxa guzree le':

—Guxíaj xeajtibe lau' lu beaj nisa nazí le na Siloé. (Dizra' nigá zéajee na: Da Nasel-la Na.)

Benne' la chul-la na' guxiájee xeajtibe lawe', na' gate bezrinee ba dxelé'ene!. ⁸Nadxa benne' walízr chee ca', ne benne' ca' belelé'ene! le' nédxula, naquee la chul-la, gulennée:

—¿Quegá benne' nigá bénnea' dxebé'e dxenabe' guna'?

⁹Bal-lee gulennée!:

—Le' na!.

Xebal-lee gulennée!:

—Quegá le'e na', na' ca'an ca dxennée.

Benne' ná'queze gunnéle!:

—Neda' na!.

¹⁰Nadxa buluchébee le':

—¿Ájazra na' ba dxelé'enu?

¹¹Bechébe bénnea'!:

—Bénnea' le' Jesús bene' guna', ne btupee na xiaj lawa', na' gunnéle: “Guxíaj beaj nisa nazí le na Siloé, xeajtibe lau!.” Guxá'a na', na' gate gudiba' lawa', guca ble'eda'!

¹²Nadxa buluchébee le':

—¿Ga na' zua bénnea'?

Lee guzree benne' ca':

—Quebe nezda'.

Benne' fariseo ca' dxuluchébee bénnea' guquee la chul-la

¹³Nadxa benne' ca' guleché'e bénnea' guquee la chul-la lau benne' fariseo ca'. ¹⁴Naca na zra dxulupá'ana judío ca' gate ben Jesús guna', ne btupee na xiaj lau benne' la chul-la na!. ¹⁵Chee le na' benne' fariseo ca' buluchébee bénnea' guquee la chul-la ájazra guca dxelé'ene!. Lee guzree benne' ca':

—Bzriee guna' xiaj lawa', na' bexiba' na, ne dxelé'eda'.

¹⁶Nadxa bal-la benne' judío ca' gulenné':

—Bénnea' b_{en}e' da nigá quebe naque' chee Dios lawe' da quebe dxape' ba lá'ana zra dxupá'anadxu.

Na' xebal-le' gulenné':

—¿Ájazra na' dxune' xel-la' waca zrente caní che naque' benne' dul-la?

Ca'an guca, gulaca chupa la'a benne' fariseo ca!. ¹⁷Xecha lasa buluchébe' bénnea' guque' la chul-la:

—¿Bi dxennáu' lue' chee bénnea' bexune' lue'?

Le' gunné':

—Neda' dxennéa' naque' benne' dxuchalaje' waláz chee Dios.

¹⁸Benne' judío ca' quebe guléajle' guque' la chul-la, ne na'a dxelé'ene', na' gulenné' xra xrna bénnea' bexaque!. ¹⁹Na' buluchébe' xra xrna bénnea':

—¿Nácaqueze benne' nigá zrí'inele, dxennale le'e gúlaje' la chul-la? ¿Ájazra na' dxaca dxelé'ene'?

²⁰Belexechebe xra xrne' e:

—Nézentu' benne' nigá naque' zrí'inentu', ne gúlaje' la chul-la. ²¹Quebe nézentu' aja guca dxelé'ene' na'a, ne quebe nézentu' nu bexún xiaj lawe'. Le guchébe le'. Ba nápaqueze' iza, ne waca xechébequeze'.

²²Caní gulenná xra xrne' e lu xel-la' dxelezrebe lawe' da ba zaj nun benne' xíchaje chee judío ca' tuze dizra' xelexebéaje' xu'u na' núteteze benne' xechébe' Jesús naque' Cristo. ²³Chee le' na' gulenná xra xrne' e: "Le guchébe le'. Ba nápaqueze' iza."

²⁴Nadxa benne' judío ca' belenné' bénnea' guque' la chul-la, na' gulé'e le'!

—;Gunné da li lau Dios! Nézentu' naca benne' nigá benne' dul-la.

²⁵Le' bechébe':

—Quebe nezda' che naque' benne' dul-la, che cabí. Tuze da nezda!. Neda' guca' la chul-la, na' na'a dxelé'eda'!

²⁶Na' buluchébequeze' le':

—¿Bizra bene' chiu'? ¿Ájazra bene' chee bexune' xiaj lau'?

²⁷Na' bechébe bénnea':

—Ba gucha' le'e, ne quebe dxénele chia!. ¿Bizr chee na' dxaca lázrele nnia' xetú? ¿Cá'anqueze le'e dxaca lázrele gácale Le' tuze?

²⁸Nadxa benne' judío ca' gulenné' schanni' chee bénnea' guque' la chul-la, dxelenné':

—Lue' da'u bénnea', na' netu' da'ntu' Moisés. ²⁹Netu' nézentu' Dios bchálajlené¹ Moisés. Quebe nézentu' ga benne' benne' nigá.

³⁰Nadxa bénnea' bechebe^e:

—Da nigá naca na da dxebáneda'. Le'e quebe nézele ga bénnea', na' bexune^e xiaj lawa!. ³¹Nézquezdxu Dios quebe dxenne' chee^e benne' dul-la. Tuze dxenne' chee^e benne' ca' dxulucá'ana szrene^e Le^e, ne dxelune^e ca da dxaca lazre^e Le^e. ³²Quebe ne xendxu che nu benne' xexune^e tu benne' gúlaje^e la chul-la. ³³Chela benne' nigá quebe naque^e chee Dios, quebe gaca bi guné^e.

³⁴Nadxa gulé^e le^e:

—Ca gúlajquezu' dxulé^e na nabagu' dul-la. Na'a, ¿dxaca lazru' guzéajni^e inu' netu'?

Nadxa belexebéaje^e le^e lu xu'u na'.

Benne' zaj naque^e la chul-la lu xichaj lázrdawe^e

³⁵Jesús benne^e belexebéaje^e bénnea' guque^e la chul-la, na' gate bezrague^e le^e, guzre^e le^e:

—¿Dxéajle^e u lue^e chee^e Zri'ine Dios?

³⁶Benne^e na' guzre^e Jesús:

—Xran, guzre neda^e Nu na', chee^e chéajle^ea chee^e.

³⁷Bechebe Jesús:

—Ba blé^eequeznu' Le^e. Neda^e, dxuchálajlená^e lue^e naca^e Bénnea^e.

³⁸Nadxa benne^e na' bzu zribé^e lau Jesús, na' gunné^e:

—Dxéajle^ea chiu^e, Xran.

³⁹Nadxa gunná Jesús:

—Neda^e bla'a lu xe^ezr la xu nigá chee^e guchi'a ca da dxelún bénneache, chee^e xe^elelé^e la chul-la ca^e, ne chee^e xelexaca ca la chul-la benne^e ca^e dxelenné^e dxelelé^ene^e.

⁴⁰Nadxa bal-la benne^e fariseo ca^e, benne^e zaj zre^e nen Jesús, gate belenne^e da nigá gunná Jesús, buluchébe^e Le^e:

—¿Cá'anqueze netu' nácantu' la chul-la?

⁴¹Jesús bechebe^e:

—Chela nácale le^e la chul-la quebe nabágale ca naca dul-la da benle. Dxennale dxelé^eele, na' chee^e le^e na' nabágale dul-la.

Dxuchalaj Jesús da dxulé^e na ca naca chee^e le^eaj chee^e zrila^e ca^e

10

¹Na' gunná Jesús:

—Da li dxapa^e le^e, bénnea^e quebe dxu^e dxu^ea dxa xu'u chee^e le^eaj chee^e zrila^e ca^e, na' dxu^e naga xula, naque^e

gubán, ne tu dxebánzqueze¹. ²Bénnea' dxu'e dxu'a dxa xu'u na' naque² benne' dxuxúequeze³ zrila' ca!. ³Bénnea' zue⁴ dxu'a dxa xu'u dxesálaje⁵ chee⁶ chu'u bénnea' dxuxúequeze⁷-ba!, na' zrila' ca' dxelexúnbeaba' chi'e. Benne' nigá dxu'e la tu tu zrila' ca!, ne dxebéaje⁸-ba! lu le'aj cheeba!. ⁴Ca dxedé dxebéaje⁹ xáguteba!, na' dxebía lawe¹⁰ lauba!, na' zrila' ca' zjácaleba! Le¹¹, lawe¹² da dxelexúnbeaba' chi'e. ⁵Quebe zjácaleba! tu benne' quebe zaj núnbeaba!. Dxuluzrúnnuba! lau benne' na' lawe¹³ da quebe dxelexúnbeaba' chi'i benne' quebe zaj núnbeaba!.

⁶Bchálajle Jesús benne' ca' da dxulé¹⁴ nigá, na' benne' ca' quebe guléajni¹⁵ ine¹⁶ bi zéaje¹⁷ da guzre Jesús le¹⁸!

Jesús naque¹⁹ benne' chawe²⁰ dxuxúe²¹ zrila' ca'

⁷Nadxa Jesús guzre²² benne' ca' da xula:

—Da li dxapa' le'e, neda' naca' dxa xu'u naga dxelú'u bénneache zaj naque²³ ca zrila' chia' ca!. ⁸Xágute²⁴ benne' dxuluxúe²⁵ zrila', benne' belelé²⁶ nédxudxa ca neda', gulaque²⁷ gubán, ne tu gulebánzqueze²⁸. Zrila' ca' quebe beléneba' chee²⁹ benne' ca!. ⁹Neda' naca' dxa xu'u. Bénnea' chu'e ne chia' neda', láqueze bénnea!. Gaque³⁰ ca tu zrila' dxu'uba!, ne dxuajba' le'aj cheeba!, na' dxezréleba' zriedu dxáguba!.

¹⁰Benne' gubán ze'e tuze chee³¹ cuane³²-ba!, ne chee³³ gútete³⁴-ba, ne chee³⁵ guzría xi'te³⁶-ba!. Neda' bla'a chee³⁷ gápale xel-la' nabán, ne chee³⁸ gapa xánnele na. ¹¹Neda' naca' benne' chawe³⁹ dxuxúa' zrila' ca!. Benne' chawe⁴⁰ dxuxúe⁴¹ zrila' ca' dxuzúe⁴² xel-la' nabán chee⁴³ chee⁴⁴ guselé⁴⁵ zrila' ca!. ¹²Benne' dxuxúe⁴⁶-ba! lawe⁴⁷ da dxezi'e lazruj, gate dxelé⁴⁸ene⁴⁹ za becu' xi'a, na' dxusane⁵⁰ zrila' ca!, ne dxuzrúnnuje⁵¹, lawe⁵² da quebe nácaqueze⁵³ benne' dxuxúe⁵⁴ leba!, na' zrila' ca' quebe zaj nácaba' be cheézqueze⁵⁵. ¹³Benne' nigá dxuzrúnnuje⁵⁶ lawe⁵⁷ da dxunze⁵⁸ zrin chee⁵⁹ si'e lázruje⁶⁰, na' quebe dxe'e gunne xue cheeba!.

¹⁴⁻¹⁵'Neda' naca' benne' chawe⁶¹ dxuxúa' zrila' ca!. Cáteze núnbea Xra' neda', na' neda' núnbe'a Xra', cá'anqueze neda' núnbe'a zrila' chia' ca', na' leba' zaj núnbeaba' neda!. Neda' dxuzúa' xel-la' nabán chia' chee⁶² guselá' zrila' ca!. ¹⁶Cá'anqueze zaj zra' zrila' chia' quebe zaj zraba' lu le'aj nigá. Dxal-la' cheajxexri'a-ba!. Zrila' ca' xelunba' ca dxenná xrtizra', ne xelácaba' tu cueze, na' tuze benne' guxúe⁶³ leba'!

¹⁷'Xra' nazrí⁶⁴ine⁶⁵ neda' lawe⁶⁶ da dxuzúa' xel-la' nabán chia', na' xecá'a na. ¹⁸Quebe nu seque⁶⁷ cua xel-la' nabán chia!. Neda'

xuzúa' na cátēze dxaca lázrequeza' neda!. Napa' xel-la' dxenná bea guzúa' na, ne cheē xecá'a na. Da nigá naca na da gunná be'e Xra' neda' guna!.

¹⁹Gate benne' judío ca' belenne' dizra' caní, na' gulaque' chupa la'a xetú. ²⁰Benne' zan benne' ca' gulenné':

—¿Bizr cheē na' dxuzé nágale cheē benne' nigá? Xu'e be' xriwe', ne nadá xichaj lázrdawe'.

²¹Xebal-le' gulenné':

—Tu benne' xu'e be' xriwe' quebe séquene' guchálaje' caní. ¿Waca tu be' xriwe' xexún na xiaj lau tu benne' la chul-la?

Dxuluzúa benne' judío ca' Jesús chalá'ala

²²Naca na beu' zaga, na' lu xezre Jerusalén zaj zue' laní gate dxulusá lazre' ca guca gate gulegú'e xudau' na' lu na' Dios. ²³Jesús dxedé' chale'aj xudau' na' naga naca lachila cheē Salomón. ²⁴Nadxa benne' judío ca' guléchaje' Le', ne gulé'e Le':

—¿Bátalaqueze québedxa gunu' lue' chupa lázrentu'? Che lue' nacu' Cristo, Bénnea' sel-la Dios, gunnátegala.

²⁵Bechebe Jesús:

—Ba gucha' le'e, na' quebe guxéajlele chia!. Ca naca da dxuna' neda', ne dxuchíneda' xel-la' dxenná bea cheē Xra', dxululé'e na nu naca' neda'. ²⁶Le'e quebe dxéajlele chia' lawe' da quebe nácale zrila' chia!, ca ba gucha' le'e nédxula. ²⁷Zrila' chia' dxelexúnbeaba' chi'a, na' neda' núnbe'a-ba!, na' leba' dxelauba' neda!. ²⁸Benne' zaj naque' zrila' chia', dxunéruja' cheē benne' ca' xel-la' nabán da zeajlí canna, ne cabáta'quezdxa xelebía xi'e, na' quebe nu seque' xecá'a le' lu na'a neda!. ²⁹Xra' benne' neda' benne' caní, na' Le' nácadxe' szren ca xúgute' bénneache, na' quebe nu seque' xecá'a benne' ca' lu na' Xra!. ³⁰Neda', ne Xra' tuze nácantu'.

³¹Nadxa benne' judío ca' gulequé'e xiaj xetú cheē xelútie' Jesús. ³²Nadxa Jesús guzre' benne' ca':

—Ba bénqueza' da zan da chawe' laule le'e, dxuchíneda' xel-la' waca cheē Xra!. ¿Nula cheē da chawe' caní güele neda' xiaj?

³³Belexechebe benne' judío ca':

—Quebe güentu' lue' xiaj lawe' da nunu' da chawe!. Dxuntu' na lawe' da gunnéu' schanni' cheē Dios. Lue' nacu' bénneache, na' dxun cuinu' Dios.

³⁴Nadxa Jesús guzre' benne' ca':

—Lu da nadxixruj bea chee_{le} le'e naxúaj xrtizra' Dios, dxenná na: Le'e nácale dios ca!. ³⁵Quebe gaca tábagad xu ca da naxúaj na lu xiche chee_{le} Dios, na' Diósquezé_e gunné_e chee benne' ca' gulezí_e xrtizre_e zaj naque_e dios ca!. ³⁶Che Dios bzue_e neda', ne gusél-le_e neda' lu xezr la xu nigá, ¿bizr chee na' dxennale le'e gunnáea' schanní_e chee_{le} Dios lawe' da gunnáea' naca! Zri'ine Dios? ³⁷Che quebe dxuna' ca naca da dxun Xra', quebe chéajle_e chia!. ³⁸Che dxuna' na, lácala quebe dxéajle_e chia' ne chee da dxennáea', le chéajle chia' ne chee da ca' dxuna', chee nézele Xra' zúalene_e neda', na' neda' zúalena' Xra'.

³⁹Xetú lasa gulaca lazre_e xelé_{le} Jesús, na' Le_e gulé_e lu na' benne' ca!.

⁴⁰Nadxa bezrín Jesús dxu'a xegu Jordán chalá'a naga dxalaj gubizra, na' begá'ané_e na', naga guzúa Juan nédxuté_e dxuchúe_e bénneache nisa. ⁴¹Benne' zan xjaque_e xeajlenné_e Jesús, na' gulenné_e:

—Juan, da li quebe bi xel-la' waca zren bene_e!, na' xúgute da gunné_e ca naca chee benne' nigá naca na da li.

⁴²Benne' zan guléajle_e chee_{le} Jesús lataj na'!

Ca guca gate gute Lázaro

11 ¹Zua tu benne' dxé'ene_e le' Lázaro, benne' xezre Betania, da naca na lazre María, ne bi bile_e le_e Marta. ²María nigá, bi zan Lázaro, benne' dxé'ene_e na', naque_e nu'ula na' gulu_e ni'a Jesús da na' dxelále_e zixre, ne bsebizre_e na nen xicha xíchaje!. ³Dxúpate nu'ula caní gulesel-le_e benne' xeajezre_e Jesús:

—Xran, bénnea' nazrí'inu' quebe chawé_e zue_e!

⁴Ca ben Jesús da nigá, na' gunné_e!

—Da dxé'ene_e quebe naca na da gútete_e na le_e!. Naca na chee gulé_e lau na xel-la' szren chee_{le} Dios, ne cá'anqueze chee_{le} gulé_e lau na xel-la' szren chia' neda', Zri'ine Dios, ne chee_{le} xel-la' we_e na'!

⁵Lácala nazrí'i Jesús Marta, ne bi bile_e, ne Lázaro, ⁶gate benne' quebe chawé_e zua Lázaro na', begá'ané_e naga zue_e xechupa zra. ⁷Ca gudé na' guzre_e benne' ca' dxusédene_e:

—Le chu'u naga nababa Judea xetú.

⁸Nadxa benne' ca' gulé_e Le_e!

—Benne' Wese_e, ná'asca benne' judío ca' zaj zre_e na' gulaca lazre_e xelútie_e Lue_e nen xiaj. ¿Dxaca lazru' chéaju' na' xetú?

⁹Jesús guzre' benne' ca':

—¿Quebe nun Dios duté te zra gate dxelún bénneache zrin?
Che nu benne' dxedé' te zra, quebe cheajchazie' lu da stébe
lawe' da dxelé'ene' xel-la' naxaní' da nuzúa Dios lu xe^r la xu
nigá. ¹⁰Che nu benne' dxedé' chizrela, dxechégüe' lawe' da
quebe zúale xel-la' naxaní' le'!

¹¹Ca gudé na' guzre Jesús benne' ca':

—Benne' ljwézredxu Lázaro ba dxásie'. Cha'a neda'
cheajsebana' le'.

¹²Nadxa benne' ca' gulé'e Jesús:

—Xran, che dxásie', wexaque'.

¹³Da nigá da gunná Jesús zéaje na ba gute Lázaro. Benne'
ca' dxusédene' guléquene' gunná Jesús dxáseze!. ¹⁴Nadxa Jesús
bzéajni'ne' benne' ca', gunné':

—Ba gótequeze Lázaro. ¹⁵Dxebeda' lawe' da quebe zua! na'.
Caní gácadxa chawe' cheele le'e, chee' chéajlele chia!. Le chu'u
cheajnnadxu Lázaro.

¹⁶Nadxa Tomás, bénnea' léqueze' bilide', guzre' xezícala
benne' ca':

—Le chú'uqueze dxi'u chee' gátedxu tu zren nen Jesús.

**Jesús naque' benne' dxusebane' benne' gate ca', ne
benne' dxunne' dxi'u xel-la' nabán li lazre'**

¹⁷Gate belezrine' xe^rre Betania, na' bene Jesús gudapa
zra bulucache' Lázaro. ¹⁸Betania dxe' na gáguze naga dxe'
Jerusalén, ca cadite sadxu tu chí'ida'ze zrindxu na!, ¹⁹na'
benne' zan benne' judío ca' xjaque' xeajlenné'e Marta ne María,
na' xulunézruje' le' xel-la' zren lazre' lawe' da gute bi zane'!

²⁰Gate ben Marta ba za' Jesús, na' guzé'e zeajxrígale' Le', na'
María begá'ané' xu'u. ²¹Marta guzre' Jesús:

—Xran, chela zu' nigá, quebe gute bi zana!. ²²Neda' nezda'
Dios gunné' Lue' bíteteze da nabu'.

²³Jesús gunné':

—Webán bi zanu'.

²⁴Nadxa Marta guzre' Le':

—Nezda' webane' lu zra xelexebán benne' gate ca', zra
bzebe na'.

²⁵Nadxa gunná Jesús:

—Neda' naca' benne' dxusebáne' benne' gate ca', ne benne'
dxunne' xel-la' nabán li lazre!. Nu benne' dxéajle'e chia',

lácala gatié', webane', ²⁶na' xúgute benne' zaj naca bane', ne dxeléajle' e chia', québequeze xelatié' tu chi'ize. ¿Dxéajle'u da nigá?

²⁷Marta guzre' Jesús:

—Awe', Xran. Neda' dxéajle'a nacu' Cristo, Zri'ine Dios, Bénnea' guchebe lazre' Dios sel-le'.

Jesús dxebezre' lawe' da zaj zua baxache' nu'ula ca'

²⁸Ca gudé gunná Marta da nigá, na' guxiaje' xeajzenne' bi bile' María, na' guzre' le' zrise:

—Ba bla' Benne' dxusede, ne dxenné' lue'.

²⁹Ca ben María da nigá, na' guxase' guzé'e, xeajnné'e Jesús.

³⁰Jesús quebe ne chu'e xezre na', na' zue' naga bezraga Marta Le'. ³¹Benne' judío ca' zaj zra' xu'u na' dxulunézruje' María xel-la' zren lazre', gate belelé'ene' guxasa María, ne chadí bdxúaje', na' xjácale' benne' caní le', dxeléquene' zéaje' dxu'a ba zeajchezre' na'.

³²Gate bzrin María naga zua Jesús, na' bzu zribé' zran ni'a Jesús, gunné':

—Xran, chela zu' nigá, quebe gute bi zana'.

³³Gate ble'e Jesús dxebezre María, ne cá'anqueze dxelebezre judío ca', benne' zjácaleñe' María, na' bexíajele'ene', ne guzúe' stébe lu lázrdawé!. ³⁴Na' bchébe' benne' ca':

—¿Ga bcáchele bénnea'?

Na' gulé'e Le':

—Xran, gudá le'enu'.

³⁵Na' gudxezre Jesús. ³⁶Nadxa gulenná benne' judío ca':

—Le nna'xque cátite nazrí'ine' le'.

³⁷Bal-la benne' ca' gulenné':

—Benne' nigá bexune' benne' la chul-la. La zue' nigá, ¿quebe guzéquene' ájala gune' chee' quebe gute Lázaro?

Jesús dxusebane' Lázaro

³⁸Jesús guzúe' stébe xetú, na' bzrine' dxu'a ba. Ba na' naca na tu bluaj, na' da' tu xiaj ta'a dxu'e na. ³⁹Gunná Jesús:

—Le xecá'a xiaj nigá.

Marta, bi zan benne' gate na' guzre' Jesús:

—Xran, ba dxelá bénnea' tula, lawe' da ba guca tapa zra na'a gutie'.

⁴⁰Na' Jesús gunné':

—¿Quebe gucha' lue' che chéajleu chia', walé'enu' xel-la' szren chee Dios?

⁴¹Nadxa belexequé'e xiaj ta'a na!. Jesús guné'e xabáa, gunné'!

—Xrae, dxapa! Lue!: “Xcalenu” lawe' da ba bennu' chia'.

⁴²Neda' nezda' tu dxénzquezenu' chia!. Dxennéa' da nigá chee gaca tu da ba neza chee benne' caní, chee xeléajlee chiu' nasel-lu' neda!.

⁴³Ca gudé gunné' da nigá, na' gunné' zizraj:

—¡Lázaro, bedxúaj nigá!

⁴⁴Bedxúaj benne' gate na!, nadxéaj ni'a ne'e nen láixe'dau' da buluchele' ni'a ne'e, na' lawe' dxela na ladxe!. Jesús guzre' benne' ca!:

—Le xesezre', ne le gusane' xexíaje'.

Benne' dxeledábague' Jesús dixelune' tuze dizra' xelet-le' Le'
(Mt. 26.1-5; Mr. 14.1-2; Lc. 22.1-2)

⁴⁵Nadxa guléajle benne' zan chee Jesús, benne' judío ca' xjácale María, ne belel'éne' ca da ben Jesús. ⁴⁶Bal-la benne' ca' xjaque' xejajlechálajlene' benne' fariseo ca', na' buluzenne' le' ca da ben Jesús. ⁴⁷Nadxa fariseo ca', ne benne' xíchaje ca' chee bxruze ca' belezrague' nen benne' xu'u lawe' blau chee judío ca', na' gulenné!:

—¿Ájazra gundxu? Benne' nigá dxúnle'e xel-la' waca da za xabáa. ⁴⁸Che ca' güedxu Le' lataj, xúgute bénneache xeleajlé'e chee' chee xuluzué' Le' ca wenná bea, na' xelelá' benne' Roma ca', benne' zjaque' wedil-la, na' xuluzría xi'e xudau' cheedxu, ne xezr la xu cheedxu.

⁴⁹Nadxa tu benne' le' Caifás, bxruze blau iza na!, guzre' benne' ca!:

—Le'e québequeze bi nézele, ⁵⁰ne quebe dxeque be'ele gácadxa chawel chee dxu gate' tuze benne' ne chee xezre nigá, ne quegala ca naca xezr la xu nigá cuía xi na.

⁵¹(Quegá gunná Caifás da nigá cheézquezé!. Lawe' da naque' bxruze blau iza na!, bchálaje' waláz chee Dios, gunné' gate' Jesús ne chee xezr la xu judío. ⁵²Quegá gatie' tuze ne chee xezr la xu naze. Cá'anqueze chee xutupe' lu na' Dios xúgute benne' zaj naque' chee Dios, benne' zaj nase dínnaje', benne' ca' zaj nababe' xúgute cue' xezr la xu.) ⁵³Ca'an guca, ca lu zra na'te benne' judío wenná bea ca' belune' tuze dizra' xelútie' Jesús.

54Chee lę na' Jesús québedxa gudé' naga zaj zra' benne'
wenná bea ca' chee judío ca', na' guzé' naga nababa Judea, na'
guxíaje' xezre Efraín naga zua gáguge tu le' xixre' lawe' lataj.
Begá'ané' xezre na' nen benne' ca' dxusédene'.

55Ba zua gáguge zrin Laní Pascua chee judío ca', na' benne'
zan chee xezre ca' xjaque' Jerusalén chee xulucá'ana chawé'
cuine' nédxudxa ca zrin Laní Pascua. **56**Guledé' dxelexílaje'
Jesús, na' gate zaj zré' chale'aj xudau' na', buluchébe ljwezré':

—¿'Ajazra dxéquele? ¿Wide' laní, che quebe xide'?

57Benne' fariseo ca', ne benne' xichajé ca' chee bxruze ca'
ba gulebáaje' dizra' che nu benne' ca' nézene' ga zua Jesús, na'
xelé' benne' ca' chee gaca xelel-le' Le'!

María dxugu' e da dxelá zixre ni'a Jesús

(Mt. 26.6-13; Mr. 14.3-9)

12 ¹Xrupa zra nédxudxa gate za chu'u Laní Pascua chee
judío ca', guxíaj Jesús xezre Betania naga zua Lázaro,
bénnea' bsebán Jesús ládujla benne' gate!. ²Lu xezre na' belune'
tu xrche', chee gulape' ba lá'ana Jesús. Marta bdee' xel-la'
wagu, na' Lázaro dxé'lene' benne' ca' dxelágulene' Jesús.
³Nadxa María guqué' e tu xia da za da dxelále' e zixre, da naca
na chee dusén lase, da zácale' e na, na' gulu' e da za na' ni'a
Jesús, ne bsebire' na nen xicha xichajé!. Ca naca benne' zaj
zra' xu'u na' gulelélene' ca dxelá da zixre na!. ⁴Nadxa Judas
Iscariote, zri'ine Simón, tu benne' ca' dxusede Jesús, ne naque'
bénnea' gudé' Jesús lu na' benne' guledábague' Le', gunné':

5—¿Bizr chee na' quebe gudá'u da zixre na', na' sidxu na dumí
lazruj chee chunna gaxúa zra chee gácalewdxu benne' xache' ca'?

6Quebe gunná Judas da nigá lawe' da dxe' e gunne xue chee
benne' xache' ca'. Naque' gubán, ne nu' e bzude dumí chee
benne' ca' dxusede Jesús, ne dxebane' late' weaj dumí na' da
dxuluzré' e lu bzude na!. ⁷Nadxa Jesús guzre' Judas na':

—Be lataj nu'ula nigá lawe' da bene' da nigá chee dxucá'ana
chawé' neda' chee gate xulucache' neda' lu xedxu ba. ⁸Benne'
xache' ca' tu zrázqueze' ládujla le'e. Neda' quebe tu súazqueza'
nen le'e.

Dxelune' tuze dizra' xelútie' Lázaro

⁹Zane' benne' judío ca' belenne' zua Jesús xezre Betania,
na' xjaque' na', quegá tuze zeajlenné' e Jesús. Cá'anqueze

zeajlenné'e Lázaro, bénnea' bsebán Jesús ládujla benne' gate ca'. ¹⁰Nadxa benne' xíchaje ca' chee bxruze ca' belune' tuze dizra' cá'anqueze xelúti'e Lázaro, ¹¹lawe' da ne chee Lázaro benne' zan benne' judío ca' dxelebéaj xíchaje' bxruze ca' chee xeleajlél'e chee Jesús.

Dxexú'u Jesús Jerusalén

(Mt. 21.1-11; Mr. 11.1-11; Lc. 19.28-40)

¹²Benne' zan ba zjaca Jerusalén, zjaque' Laní Pascua na', na' zra xula belenné' ba za' Jesús lu xézre na'. ¹³Nadxa gulechugue' zina', na' xjaque' xeajlexrígale' Jesús, ne dxelenné' zizraj:

—¡Gaca ba lá'azxa Dios! ¡Ba neza zrente naca na chee Benne' ze'e waláz chee Xránadxu Dios! ¡Ba neza zrente naca na chee Wenná Bea chee xézre Israel!

¹⁴Jesús xeajxraque' tu burro, na' guzríe'-ba', ca naxúaj na lu xiche chee Dios, dxenná na:

¹⁵Quebe zrébele le'e, benne' zre'e xézre Sión.

Le nna'xque, ba za' Wenná Bea cheele.

Zri'e' tu burro.

¹⁶Nédxuté benne' ca' dxuséde Jesús quebe guléajni'ine' da na' dxaca na. Ca gudé na', gate begá'ana szren Jesús lau Dios, na' xeajlesá lazre' xúgute' da caní zaj naxúaj na lu xiche chee Dios ca naca chee Jesús, na' ca'an guca chee'.

¹⁷Benne' ca' zaj zre'e nen Jesús gate gunné' Lázaro lu xedxu ba, ne bsebane' le' ládujla benne' gate, buluzenne' bénneache Jerusalén ca da guca na'. ¹⁸Chee le' na' benne' caní xeajlexrígale' Jesús lawe' da belenne' ca naca xel-la' waca zrente da bene'. ¹⁹Nadxa benne' fariseo ca' gulé ljwezre':

—Ba dxelé'ele quebe séquedxu bi gundxu. Ca naca bénneache dxelune' Le' tuze.

Dxelexilaj benne' griego ca' Jesús

²⁰Zaj zra' bal-la benne' griego ca' ládujla benne' ca' belezrine' Jerusalén chee xulucá'ana szrene' Dios lu laní na'. ²¹Benne' caní belezrine' lau Felipe, benne' Betsaida chee ga nababa Galilea, ne naque' Jesús tuze, na' gulata' xuene' le', dxelenné':

—Benne', dxaca lázrentu' le'entu' Jesús.

²²Felipe guxíaje' xeajezre' Andrés caní, na' xjaca dxupe' xeajleguezre' Jesús ca'. ²³Nadxa Jesús guzre' benne' dxupa ca':

—Ba bzrin zra xegá'ana szrena' neda', Benne' Gulje'
 Bénneache. ²⁴Da li dxapa' le'e, tu binne zrúa' xtila wegá'ana na
 tuze na che quebe xexruj na lu xu, ne gacu na xu. Che gacu na
 xu, na' gunna na lina. Caní dxal-la' gaca chia' neda'. ²⁵Benne'
 dxe'g gunne xue gapa chi'e xel-la' nabán chee' gunitie' na.
 Bénnea' dxuzúé' chalá'ala xel-la' nabán chee' lu xezr la xu nigá,
 gapa chi'e na, ne zrué'ene' xel-la' nabán da zeajlí canna. ²⁶Che
 nu benne' dxaca lazre' gune' zrin chia', dxal-la' gaque' neda'
 tuze, na' gáteteze sua' neda', na' síaqueze benne' dxune' zrin
 chia!. Che nu benne' dxune' zrin chia!, Xra' gape' le' ba lá'ana.

Jesús dxuchálaje' ca gaca gate gatie'

²⁷Gunná Jesús:

—Na'a stébele'zua'. ¿Bizra nnia'? ¿Nnia': Xrae, bselá neda'
 lu da dxal-la' gaca chia' na'a? Belájqueza' chee' gaca chia' da
 caní. ²⁸Xrae, bca'ana szren lau'.

Nadxa ben tu chi'i benne' dxenné' xabáa:

—Ba bca'ana szrena' na, ne gucá'ana szrena' na xetú.

²⁹Benne' ca' zre'e na' dxelenne' gulenné' guziu' gunné.

Xebal-le' gulenné':

—Tu gubáz chee' xabáa bchálajlene' Le'!

³⁰Nadxa Jesús guzre' benne' ca':

—Quegá gunné chi'e na' nē chia' neda!. Gunné na nē cheele
 le'e. ³¹Na'a ba bzrin zra guchi'a Dios chee' bénneache zre'e
 xezr la xu nigá, na' na'a cueaj Dios chalá'ala da xriwe', da na'
 dxenná bea na lu xezr la xu nigá, chee' québedxa nna bea na.
³²Gate xelechise' neda' lu xezr la xu nigá le'e xaga bégua, na'
 neda' nnia' xúgute bénneache chee' xelaque' neda' tuze.

³³Gate gunné' caní, ble'e Jesús ca gatие'. ³⁴Nadxa benne'
 zan ca' gulé'e Jesús:

—Netu' bénentu' ca da naxúaj na lu xiche chee' da
 nadixruj bea na da dxenná na waca bánqueze Cristo chadía
 chacanna. ¿Bizr chee' na' dxennáu' Benne' Gulje' Bénneache
 xelechise' Le'? ¿Nuzra na' Benne' Gulje' Bénneache?

³⁵Nadxa Jesús guzre' benne' ca':

—Xetú chí'idauze xel-la' naxaní' sua na ládujla le'e. Le
 ta na'a dxácate ne zua xel-la' naxaní' nen le'e, chee quebe
 xrínnele, lawe' da benne' dxedé' lu da chul-la quebe nézene' ga
 zéaje!. ³⁶Le cheajlé chee' xel-la' naxaní' da naca' neda' dxácate
 zua xel-la' naxaní' nen le'e, chee' gácale tuze xel-la' naxaní' na!.

Ca gudé gunná Jesús da nigá, na' bezé'e bcache cuine' lau benne' ca'!

Benne' judío ca' quebe dxeleajlé'e chee Jesús

³⁷Lácala ble'e Jesús zane' xel-la' waca zrenté lau benne' judío ca', quegá xúgute' guleajlé'e chee', ³⁸lawe' da bén na ba xen guca ca da gunná Isaías, benne' bchálaje' waláz chee Dios, gunné'!

Xran, ¿nuzra guxejlé chee dizra' cheedxu?

¿Nuzra na' ble'e Xránadxu xel-la' waca chee'?

³⁹Ca'an guca, quebe guca xeleajlé'e chee' lawe' da caní gunnáqueze Isaías na':

⁴⁰Dios benné' benne' ca' la chul-la, ne benné' zide' lázrdawé!, chee quebe xeleléné' nen xiaj lawé!, ne quebe xeléajni'ine' lu xichaj lázrdawé!, ne quebe xeleléné' lawa' neda' chee xexuna' le'.

⁴¹Isaías na' gunné' da nigá lawe' da blé'ene' xel-la' szren chee Jesús, ne bchálaje' ca naca chee'.

⁴²Zane' benne' judío ca' guléajlé'e chee Jesús, ne cá'anqueze bal-la benne' xíchaje ca'. Quebe belexechebe' láwela bénneache lawe' da belezrebe' da xelún benne' fariseo ca', chee quebe xelexebéaje' le' xu'u naga dxelerzrague'. ⁴³Caní belune' lawe' da beledánedxene' xel-la' ba lá'ana da dxelúe bénneache le' ca xel-la' ba lá'ana da dxue Dios le'.

Dizra' chee Jesús guchi'a na chee da dxelún bénneache

⁴⁴Jesús gunné' zizraj:

—Benne' dxéajlé'e chia', quegá cheeza' dxéajlé'e, cá'anqueze dxéajlé'e chee Xra' nasel-le' neda'. ⁴⁵Bénnea' dxelé'ene' neda', dxelé'equenzne' Xra' nasel-le' neda'. ⁴⁶Neda', xel-la' naxaní', bla'a lu xežr la xu nigá chee québedxa xelexegá'ana benne' dxeléajlé'e chia' lu da chul-la. ⁴⁷Che nu benne' dxenne' dizra' chia', ne quebe dxuné' ca naca na, quegá neda' guzría xi'a le', lawe' da quebe bla'a neda' chee guzría xi'a bénneache. Bla'a chee guselá' benne' ca'. ⁴⁸Benne' dxuzúe' neda' chalá'ala, ne quebe dxuné' ca naca dizra' chia', ba zua da guzría xi na le'. Dizra' da ba gunná' naca na da guzría xi na bénnea' lu zra bzébe na'. ⁴⁹Caní gaca na lawe' da quebe dxuchálaja' cheézqueza', lawe' da Xra' nasel-le' neda' ba gunná békene' neda' bi dxal-la' nnia', ne bi dxal-la' gusédeda!. ⁵⁰Neda' nezda'

gunná be'e Xra' neda' caní chee xelegeque bénneache xelape'
xel-la' nabán da zejlí canna. Ca'an naca, da dxennéa' neda',
dxennéa' na ca gunná be'e Xra' neda'.

Jesús dxibe' ni'a benne' ca' dxusédene'

13 ¹Naca na zra nedxu gate za chu'u Laní Pascua chee
judío ca'. Jesús ba nézene' ba bzrin zra xezé'e lu xezr
la xu nigá chee xexíaje' naga zua Xre'. Nazrí'iquezne' benne'
zaj naca chee', benne' zaj zre'e xezr la xu, na' na'a ba zua
gulé'ene' benne' ca' tu da zrendxa da gulé'e na nazrí'ine' le'.

²⁻⁴Da xriwe' ba nagú'u na xichaj lázxdau Judas Iscariote,
zri'ine Simón, ca dxal-la' gune' chee gudée' Jesús lu na' benne'
guledábague' Le'. Nézqueze Jesús ze'e naga zua Dios, ne dxal-
la' xezrine' naga zua Dios, na' Xre' ba bnézruje' Le' duté xel-la'
dxenná bea. Chee le na', gate dxelawé' xrche', guxasa Jesús,
⁵Nadxa gudé'e nisa tu zriga xia zren, ne guzú lawé' dxibe'
ni'a benne' ca' dxusédene', na' bsebizre' ni'e nen ladxe' na' da
nunase' dxu'a le'e.

⁶Ca bzrine' chee quibe' ni'a Simón Pedro, le' guzre' Jesús:
—Xran, ¿Lue' quíbequezu' ni'a?

⁷Jesús bechēbe':

—Na'a quebe dxéajni'nu' da dxuna!. Te na'a chéajni'nu' na.

⁸Pedro guzre' Le':

—Cabata' quibu' ni'a.

Jesús guzre' le':

—Che quebe quiba' ni'u, quebe gaca gacu' neda' tuze.

⁹Na' Simón Pedro guzre' Jesús:

—Xran, quegá tuze ni'a quibu'. Cá'anqueze na'a, ne xíchaja!.

¹⁰Jesús guzre' le':

—Benne' ba bexuzrté guzje', tuze ni'e dxal-la' chadxe lawe'
da ba naxádxequze'. Le'e ba naxádxele, san quegá xúgutele.

¹¹Gunná Jesús: "Quegá xúgutele", lawe' da nézene' nu na'
gudée' Le' lu na' benne' dxeledábague' Le'!

¹²Ca gudé gudibe Jesús ni'a benne' ca', na' bexrúe' ladxe'
chee' cuzre', ne bebe'e ga dxelawé', na' guzre' benne' ca':

—¿Dxéajni'ile le'e da ba bëna? ¹³Le'e dxele neda': Benne'
Wesëde, ne: Xran, na' caní dxal-la' nnale lawe' da caní naca!.

¹⁴Che neda', Benne' Wesëde chee, ne Xránale, ba gudiba'
ní'ale, cá'anqueze le'e dxal-la' quíbele ni'a ljwézrele tule xetule.

¹⁵Neda' ba ble'eda' le'e tu da dxulé'e na, cheegunle le'e ca da bena' neda!. ¹⁶Da li dxapa' le'e, tu benne' wen zrin quebe nácadxe^l szren ca xrane^l, na' tu benne' gubáz quebe nácadxe^l szren ca benne' nasel-le^l le^l!. ¹⁷Che dxéajni'ile da caní, ne dxunle ca zaj naca na, gaca cheele tu da ba neza.

¹⁸'Quebe dxuchálaja' cheexúgutele le'e. Neda' núnbe'a benne' ca' gucá'a, san dxal-la' gaca ca naxúaj na lu xiche cheeDios, dxenná na: Benne' dxágule neda' ba gudábague^l neda' chee gudée' neda!. ¹⁹Dxapa' le'e da nigá na'a, nédxula gate quebe ne gaca na, chee gate gaca na, na' chéajlel le'e zúaqueza' neda!. ²⁰Da li dxapa' le'e: Benne' dxezí' lu nee, na' benne' dxezí' lu nee neda', dxezí' lu nee Xra' nasel-le^l neda'!

Dxenná Jesús gudé Judas Le^l lu na' benne' dxeledábague^l Le^l
(Mt. 26.20-25; Mr. 14.17-21; Lc. 22.21-23)

²¹Ca gudé gunná Jesús da nigá, na' guzúe stebe lu xichaj lázrdawe!, na' bzéajni'ine^l benne' ca', gunné^l:

—Da li dxapa' le'e, tu benne' ládujla le'e gudée' neda' lu na' benne' ca' dxeledábague^l neda'!

²²Nadxa benne' ca' dxusede Jesús gulezú lawe! dxelenná' ljwezre^l, ne quebe zaj nézene^l nu cheena' dxuchalaj Jesús.

²³Tu benne' ca' dxusede Jesús, bénnea' nazrí'ile^l Jesús le^l, zue^l cuita Jesús naga dxelawe xrche^l, ²⁴na' Simón Pedro bene^l tu da dxunna bea lau bénnea' chee guchebe^l Jesús nu cheena' dxenné^l caní. ²⁵Nadxa bénnea' deecuita Jesús bchebe^l Le^l:

—Xran, ¿nuzra na'?

²⁶Bechebe Jesús:

—Gusebisa' late^l xeta xtila, na' bénnea' gunézruja' na, benne' ná'queze^l.

Nadxa Jesús bsebise^l late^l xeta xtila, na' bnézruje^l na chee Judas Iscariote, zri'ine Simón. ²⁷Ca gucá'a Judas xeta xtila na', na' da xriwe^l guxú'ute na lu xichaj lázrdawe!. Nadxa Jesús guzre^l le^l:

—Da dxal-la' gunu', béntega na.

²⁸Benne' ca' zaj zree dxelawe! na' quebe guléajni'ine^l bizar chee na' guzre^l Judas na' caní. ²⁹Lawe^l da nua Judas bzude^l dumí, bal-le^l guléquene^l Jesús guzre^l le^l bi sie chee laní na', u bi gunézruje^l benne' xache^l ca!. ³⁰Ca gudé gudagu Judas xeta xtila na', na' bdxúaje^l. Ba guxrinne.

Da nadxixruj bea cube

³¹ Ca gudé bdxuaj Judas, gunná Jesús:

—Na'a gulé'e lau xel-la' szren chia' neda!, Benne! Gulje!
Bénneache, na' xegá'ana szren Dios nē chia' neda!. ³²Che neda!,
Benne! Gulje! Bénneache, dxulé'eda' ca naca xel-la' szren chee
Dios, na' Dios gulé'ene' ca naca xel-la' szren chia' neda!, ne la
gúntequenze' na. ³³Le'e, bidu chia' ca', québedxa sua' scha' nen
le'e. Le'e wexfílajle neda!, san ca gucha' benne' judío ca!, dxapa'
le'e na'a, quebe gaca sa'le le'e naga cha'a neda!. ³⁴Tu da cube
dxixruj be'eda' le'e. Le zri'i le sa' lqwézrele tule xetule ca neda'
nazrí'ida' le'e. Caní dxal-la' zri'i lqwézrele tule xetule. ³⁵Che
nazrí'ida' le'e. Caní dxal-la' zri'i lqwézrele tule xetule, na' xúguté bénneache xeleque
bé'ene' nácale neda! tuze.

Jesús dxenné' nna Pedro quebe núnbe' e Le'

(Mt. 26.31-35; Mr. 14.27-31; Lc. 22.31-34)

³⁶ Simón Pedro bchebe' Jesús:

—Xran, ¿gazra chéaju?

Bechebe Jesús:

—Naga cha'a neda!, quebe gaca sá'lenu' neda! na'a. Te na'a
wadéquezu' naga tea' neda!.

³⁷ Nadxa gunná Pedro:

—Xran, ¿bizr chee na' quebe gaca sá'lena' Lue' na'a?
Zúaquezal' guzúa' xel-la' nabán chia' chee guna' Lue' tuze.

³⁸ Jesús bechebe':

—¿Zúaquezal' guzú' xel-la' nabán chiu' chee gacu' neda'
tuze? Da li dxapa' lue', nédxudxa ca cuezre xjeaj, lue'
wannáquezal' chunna lasa quebe núnbe'u neda!.

Jesús naque' neza da dxezrín na naga zua Xradxu Dios

14 ¹Gunná Jesús:

—Quebe cuele le'e gunne xue. Le guxrén lazre'
Dios, ne le guxrén lazre' neda!. ²Lizre Xra' déle'e lataj naga
súale. Chela quebe naca na caní, neda! ba gucha' le'e. Wexá'a
cheajxecueza' lataj chee. ³Ca te xexá'a cheajxecueza' lataj
chee, na' wexelájqueza' xetú chee xedajxezri'a le'e súalele
neda!, chee súale le'e naga súaquezal' neda!. ⁴Le'e nézele naga
cha'a, ne núnbeale neza na!.

⁵ Tomás guzre' Jesús:

—Xran, quebe nézentu' ga chéaju!. ¿Ájazra guntu'
gúnbeantu' neza na'?

⁶Jesús bechēbe⁶:

—Neda' naca' neza na', ne naca' da li, ne naca' xel-la'
nabán. Tuze ne chia' neda' waca zrinle naga zua Xra'. ⁷Chela
núnbeale neda', cá'anqueze núnbeale Xra'. Ná'atela núnbeale
Le' lawe' da ba dxelé'ele Le'!

⁸Nadxa Felipe guzre⁸ Jesús:

—Xran, ble'e netu' Xrau', xetú da ná'teze.

⁹Bechēbe Jesús:

—Felipe, scha' ba guzúalena' le'e, na' ¿quebe ne gúnbe'u
neda'? Benne' dxelé'ene⁹ neda', dxelé'equezene⁹ Xra'. Chee⁹ le
na', ¿bizr chee⁹ na' dxenabu' neda' gulé'eda' le'e Xra'? ¹⁰¿Quebe
dxéajleu zúalena' Xra', na' Xra' zúalene⁹ neda'? Da dxapa' le'e,
quegá dxennéa' na cheézqueza'. Xra', Bénnea' zúalene⁹ neda',
Léqueze⁹ na' dxune⁹ zrin chee⁹ lu na'a neda!. ¹¹Le chéajlele
zúalena' Xra', na' Xra' zúalene⁹ neda', u che cabí dxéajlele ca da
dxennéa', le chéajle chia' ne chee⁹ da ca' dxuna!. ¹²Da li dxapa'
le'e, benne' dxéajle⁹ chia', gúnqueze⁹ ca da dxuna' neda', na'
gune⁹ da zaj nácadxa zren ca da caní dxuna' lawe' da xexá'a
neda' naga zua Xra!. ¹³Xúgute⁹ da nábale le'e lu La' neda',
neda' guna' na, chee gulé'eda' neda' xel-la' szren chee⁹ Xra!.
¹⁴Néda'queza' guna' bíteteze da nábale lu La' neda'.

Jesús dxechēbe lazre⁹ sel-le⁹ Be' Lá'azxa

¹⁵Gunná Jesús:

—Che le'e nazrí'ile neda', le guzúa dizra' ca naca da dxixruj
be'eda' le'e. ¹⁶Neda' gata' xueda' Xra' sel-le⁹ chee⁹ xetú Benne'
gácallequeze⁹ le'e, ne súaletecaze⁹ le'e. ¹⁷Benne' nigá naque⁹ Be'
Lá'azxa gulé'ene⁹ le'e ca naca da li. Benne' zaj naca chee⁹ xezr
la xu nigá quebe xelezéquene⁹ xelezí' lu ne'e Le' lawe' da quebe
gaca xelelé'ene⁹ Le', ne quebe zaj núnbe⁹ Le'. Le'e núnbeale
Le' lawe' da zúalene⁹ le'e, ne súaqueze⁹ lu xichaj lázrdaule.
¹⁸Quebe gucá'ana' le'e ca bi wezébe ca!. Welá'queza' zúalena'
le'e. ¹⁹Xetú chí'idaubénneache ca' québedxa xelelé'ene⁹
neda', san le'e welé'ele neda'. Le'e tu gaca báñzquezle lawe'
da tu naca báñzqueza' neda'. ²⁰Lu zra na' guéquebe'ele neda'
zúalena' Xra', na' le'e zúalele neda', na' neda' zúalena' le'e.
²¹Benne' nézene⁹ ca naca da nadxixruj bea na nuna' neda', ne
dxune⁹ na, dxulé'ene⁹ nazrí'iquezze⁹ neda!. Xra' zrí'ine⁹ benne'

nazrí'ine¹ neda', na' cá'anqueze neda' zri'ida' bénnea', ne gulé'e lawa' le².

22 Judas, quegá bénnea' le³ Iscariote, guzre⁴ Jesús:

—Xran, ¿bizr chee⁵ na' gulé'e lau' netu', ne quegá gulé'e lau'
lau bénneache zaj zre⁶e xezr la xu nigá?

23 Jesús bechebe⁷:

—Benne' nazrí'ine⁸ neda' dxune⁹ ca naca da dxennéa',
na' Xra' zri'ine¹⁰ bénnea', na' neda' ne Xra' xedajsúalentu' le¹¹.

24 Benne' quebe nazrí'ine¹² neda' quebe dxune¹³ ca da dxennéa'.
Ca naca dizra' da dxénele quebe zaj naca na cheézqueza'. Zaj
naca na chee¹⁴ Xra' nasel-le¹⁵ neda'.

25 'Dxapa' le'e xúgut¹⁶ da caní dxácat¹⁷ ne zúalena' le'e, 26 na'
Be' Lá'azxa, Bénnea' sel-la Xra' lu La' neda' chee¹⁸ gácalen¹⁹e le²⁰,
Le²¹ gulé'ene²² le'e xúgut²³, ne gusá'queze²⁴ lázrele ca naca xúgut²⁵
da ba gucha' le'e.

27 'Xel-la' dxebeza zri lazre²⁶ dxuca'ana' cheele. Dxunna' le'e
xel-la' dxebeza zri lazre²⁷ chia'. Quebe dxunna' na ca dxelunna
bénneache xel-la' dxebeza zri lazre²⁸. Quebe cuele gunne xue, ne
quebe zrébele. 28 Ba bénele gunnéa' wexá'a, ne welá'a súalena'
le'e xetú. Chela da li nazrí'ile neda', suale xel-la' dxebé, lawe'
da xexá'a naga zua Xra', na' nácadxa Le²⁹ szren ca neda'. 29 Da
nigá dxapa' le'e na'a nédxula gate quebe ne gaca na, chee gate
gaca na, na' chéajlele chee³⁰ da dxennéa'.

30 'Québedxa guchálajleteca' le'e da zren lawe' da ba za' da
xriwe³¹, da na' dxenná bea na lu xezr la xu nigá. Da na' quebe
seque na bi gune na neda'. 31 Caní dxal-la' gaca chee³² xeleneze
bénneache neda' nazrí'ida' Xra', ne dxuna' ca da gunná bé'ene³³
neda'. ¡Le chasa! ¡Le xebú'u nigá!

Jesús dxuchálaje³⁴ chee³⁵ lba uva ne chee³⁶ zruze na ca'

15 ¹Gunná Jesús:

—Neda' naca' ca tu lba uva da naca na li lazre³⁷, na'
Xra' naque³⁸ ca tu benne' dxá'an³⁹e na. 2 Le⁴⁰ dxechugu⁴¹e zruze
na ca' da quebe dxelebía na da zixre, ne dxun chi'e zruze na
ca' da dxelebía na da zixre chee⁴² xelebíadxa na. 3 Le'e nácale ca
zruze na ca' da ba nun chi'e, ne chee⁴³ dizra' da ba gucha' le'e.
4 Le súaqueze gácale neda' tuze ca neda' tu zúalezqueza' le'e.
Tu zruze xaga quebe gaca cuía na da zixre cheézqueze na che
quebe súálequeze na xaga na!. Cá'anqueze le'e quebe bi gaca
gunle che quebe tu gácazquezle neda' tuze.

5' Neda' naca' bzrigu lba uva, na' le'e nácale zruze na ca'. Bénnea' naque' neda' tuze, na' neda' naca' le' tuze, naque' ca tu zruze na da dxebíale' e na da zixre, lawe' da quebe bi seque' gunle che quebe gácale neda' tuze. 6' Benne' quebe súatequeze' nen neda' gaque' ca tu zruze na da dxugu na, na' bizre na. Xuluxutupe' zruze na bizre ca', ne xuluzré' e na lu xi'.

7' Che le'e súatequezle neda' tuze, ne quebe gusanle dizra' chia', waca nábale ca da dxaca lázrele, na' sile na. 8' Xra' dxegá'ana szrene' gate nácale ca zruze na ca' da dxelebíale' e na da zixre, ne caní gaca bea na nácale neda' tuze. 9' Neda' nazrí'ida' le'e ca nazrí'i Xra' neda'. Chee' le' na' le súaquezle lu xel-la' zri'i lazre' chia'. 10' Che gunle ca da dxixruj be'eda' le'e, na' súatequezle lu xel-la' zri'i lazre' chia', ca dxuna' neda', dxuna' ca bdxixruj be'e Xra' neda', ne zúatequeza' lu xel-la' zri'i lazre' chee'.

11' Neda' dxuchálajlena' le'e caní chee' súale lu xel-la' dxebé chia', ne chee' gaca du lazre' xel-la' dxebé chee'ele. 12' Caní naca da dxixruj be'eda' le'e: Le zri'i le sa' ljwézrele tule xetule ca neda' nazrí'ida' le'e. 13' Xel-la' zri'i lazre' da naca szrendxa naca bea na che tu benne' guzúe' xel-la' nabán chee' chee' gácalene' bi ljwezre' ca'. 14' Le'e nácale bi ljwezra' che dxunle ca da dxixruj be'eda' le'e. 15' Québedxa xapa' le'e nácale bi wen zrin chia' lawe' da quebe neze bi wen zrin bi da gun xránabe!. Dxapa' le'e nácale bi ljwezra' lawe' da ba bzenda' le'e xúgute da guzre Xra' neda!. 16' Le'e quebe gunnéle neda'. Neda' gunnéa' le'e, ne ba nuzúa' le'e chee' gácale ca zruze lba na' da dxelebíale' e na da zixre, na' tu súazqueze da zixre na'. Che gunle caní, na' Xra' gunne' le'e xúgute da nábale lu La' neda!. 17' Da nigá naca na da dxixruj be'eda' le'e: Le zri'i le sa' ljwézrele tule xetule.

Bénneache chee' xezi la xu nigá dxelecuídene' Jesús, ne cá'anqueze benne' chee' ca'

18' Nadxa gunná Jesús:

—Che bénneache dxelecuídene' le'e, dxal-la' cheajsá lázrele belecuídequeze' neda' nédxute. 19' Chela nácale le'e chee' xezi la xu nigá, na' xelezrí'i bénneache le'e ca zaj nazrí'ine' le sa' ljwezre' ca'. Neda' ba gucá'a le'e ládujla bénneache chee' xezi la xu nigá, na' chee' le' na' dxelecuide bénneache le'e lawe' da québedxa nácale xezi la xu nigá tuze. 20' Le gusá lázrele da

gucha' le'e, gunná!: Netú benne' wén zrin quebe nácadxe'
szren ca xrané!. Che guláu zi! xuzre¹ neda!, cá'anqueze xelau zi!
xuzre¹ le'e, na' che belune² ca dxenná dizra' chia', cá'anqueze
xelune³ ca dxenná dizra' chee⁴le le'e. ²¹Xúgute da caní xelune⁵
chee⁴le lawe⁶ da nácale chia', ne lawe⁶ da quebe zaj núnbe⁷e Xra'
nasel-le⁸ neda!.

²²'Chela quebe bla'a neda!, ne bchálajlena' benne' ca!, quebe
bi dul-la zaj nabague⁹!. Na'a zaj nabágaqueze¹⁰ dul-la ²³lawe¹¹
da nu benne' dxe cuídene¹² neda!, cá'anqueze dxe cuídene¹² Xra!.
²⁴Chela quebe bëna' neda' xel-la' waca zren ca' lágwela benne'
ca' ca da netú benne' quebe ne gune¹³!, na' quebe bi dul-la
xelebágu¹⁴!. Lácala ba belelé'ene¹⁵ da ca', dxe lecúídene¹⁶ neda!, ne
dxe lecúídene¹⁶ Xra!. ²⁵Da nigá dxaca na chee¹⁷ gaca li ca naxúaj
na lu da nadixiruj bea na da zjácal¹⁸ benne' ca!. Dxenná na:
Belecúídene¹⁶ neda! ne quebe bi da calela bëna' chee¹⁷ benne' ca!.

²⁶'Gate xida Bénnea' gácalené¹⁹ le'e, Bénnea' naque²⁰ Be'
Lá'azxa, ne dxulé'ene²¹ da li, Bénnea' sel-la' neda' waláz chee²²
Xra!, Léqueze²³ xechébe²⁴ ca naca chia' neda!. ²⁷Cá'anqueze le'e
wechébequeze ca naca chia' neda' lawe⁶ da zúalele neda'
nédxudaute.

16 ¹Gunná Jesús:

—Dxapa' le'e da caní chee²⁵ quebe gusán lázrele da
naca chia!. ²Welexebéaje²⁶ le'e lu xu'u naga dxelezrague²⁷!, na'
zrin zra gate núteteze benne' gutie²⁸ le'e guéquene²⁹ gune³⁰ zrin
chee³¹ Dios. ³Caní xelune³² lawe⁶ da quebe ne xelúnbe³³ Xra!, ne
neda!. ⁴Dxapa' le'e da nigá chee³⁴ gate zrin zra na!, na' cheajsá
lázrele ba gucha' le'e da nigá.

Da dxun Be' Lá'azxa

Nadxa gunná Jesús:

—Quebe gucha' le'e da nigá nédxut³⁵ lawe⁶ da zúalequeza'
le'e. ⁵Na'a wexá'a cheajxezúalena³⁶ Xra' nasel-le⁸ neda!, na'
netule le'e quebe dxuchébele neda' ga cha'a. ⁶Dxewí'ine
lázrele lawe⁶ da gucha' le'e da caní. ⁷Na'a dxapa' le'e da li:
Cháwe'dxa gaca chee⁴le le'e che xexá'a neda' lawe⁶ da che quebe
xexá'a, quebe xida Be' Lá'azxa xedajsúalena³⁷ le'e, Bénnea'
gácalené¹⁹ le'e. Che xexá'a neda!, sel-la' Le³⁸ chee⁴le. ⁸Gate xida
Le³⁹, na' gulé'ene⁴⁰ bénneache zaj naque²⁰ benne' dul-la, ne quebe
dxelune³² da xrlátaje, na' Dios guzría xi⁴¹e benne' caní. ⁹Zaj
naque²⁰ benne' dul-la lawe⁶ da quebe dxeléajle⁴² chia' neda!.

¹⁰Xeleque bē'ene' quebe dxelune' da xrlátaje lawe' da xexá'a neda' naga zua Xra', na' le'e québedxa lé'ele neda!. ¹¹Xeleque bē'ene' Dios guzría xi'lē le' lawe' da ba guchugue' chee da xriwe', da na' dxenná bea na lu xezr la xu nigá.

¹²'Ne déle' e da dxal-la' xapa' le'e, san le'e quebe gaca chéajni'ilie na na'a. ¹³Gate xida Be' Lá'azxa, Bénnea' dxulé'ene' da li, Le' gulé'ene' le'e ca naca xúgute da li lawe' da quebe guchálaje' cheézqueze!. Wanné' xúgute da xénene', na' guzéajni'ine' le'e ca da dxal-la' gaca na. ¹⁴Le' gucá'ana szrene' neda' lawe' da wazi' e chee da naca chia' neda', na' guzéajni'ine' na le'e. ¹⁵Xúgute da napa Xra', cheéqueza' naca na, na' chee le na' gunnéa', wazí' Be' Lá'azxa da naca chia', na' guzéajni'ine' na le'e.

**Xel-la' dxelewí'ine lazre' chee benne'
ca' xexaca na xel-la' dxelebé**

¹⁶Gunná Jesús:

—Xetú chí'ida', na' le'e québedxa lé'ele neda', na' xetú chi'i, na' xelé'ele neda' lawe' da xexá'a neda' naga zua Xra'!

¹⁷Nadxa bal-la benne' ca' dxusede Jesús buluchebe ljwezre':

—¿Bizra zéaje da nigá? Dxe' e dxi'u, xetú chí'ida' québedxa lé'edxu Le', na' xetú chi'i, na' xelé'edxu Le' lawe' da xexíaje' naga zua Xre!. ¹⁸¿Bi zéaje da na', xetú chí'ida'? Quebe dxéajni'idxu bi chee dxuchálaje'.

¹⁹Guque be'e Jesús dxelaca lazre' xuluchebe' Le', na' guzre' benne' ca':

—Neda' gucha' le'e, xetú chí'ida' québedxa lé'ele neda', na' xetú chi'i, na' xelé'ele neda'. ¿Da nigá na' dxuchébe ljwézrele?

²⁰Da li dxapa' le'e, wabézrele le'e, ne xewi'ine lázrele, san bénneache chee xezr la xu nigá xelebene!. Lácalá le'e xewi'ine lázrele, xel-la' dxewí'ine lazre' chee xexaca na xel-la' dxebé.

²¹Gate tu nu'ula zua sane' bidau' zue' stébe lawe' da ba bzrin zra sua xel-la' dxudía chee!. Gate te galaj bidu na', na' québedxa dxeajsá lazre' da guzaque' lawe' da dxebéle'ene' chee bidu na' ba gúlajbe!. ²²Cá'anqueze le'e zúale stébe na'a, san neda' welá'queza' xedajxenná'a le'e, na' lu xichaj lázrdaule súatequeze xel-la' dxebé, da naca na tu xel-la' dxebé da quebe nu seque' cua.

²³'Lu zra na' québedxa bi guchébele neda!. Da li dxapa' le'e, Xra' gunne' le'e xúgute da nábale lu La' neda!. ²⁴Nédxula quebe

bi gunábale lu La' neda!. Na'a le naba, na' si'le, cheeg súalee ele xel-la' dxebé.

Jesús guchuchuj guléaje' da dxaca lu xezr la xu nigá

25Gunná Jesús:

—Ba gucha' le'e da caní nen dizra' ca' da dxululé'e na. Wazrín zra gate québedxa guchálajlena' le'e da naca da dxulé'e na. Guchálajlena' le'e caníqueze da naca cheeg Xra'. **26**Lu zra na' nábale Xra' lu La' neda!, na' quebe dxennéa' neda' gata' xueda' Xra' waláz cheeg, **27**lawe' da Xrá'queze nazrí'ine' le'e. Nazrí'ine' le'e lawe' da nazrí'ile le'e neda!, ne dxéajlele chia' za'a naga zua Dios. **28**Guzá'a lau Xra' cheeg bla'a lu xezr la xu nigá cheeg xexá'a naga zua Xra'.

29Nadxa benne' ca' dxusede Jesús gulé'e Le':

—Na'a dxuchálajlenu' netu' caníqueze. Quebe dxuchínenu' dizra' ca' da dxululé'e na. **30**Na'a dxeque békentu' nézenu' xúgute da ca', na' quebe dxal-la' nu guchébe Lue!. Cheeg le na' dxéajlentu' chiu' za'u naga zua Dios.

31Jesús guzre' benne' ca':

—¿Dxéajlele chia' na'a? **32**Za' zra, ne ba naca zra ná'queze gate le'e gase dínnajle ca'ale xrneza cha cheeg, na' gucá'anale neda' tuza!. Quebe zúaqueza' tuza' lawe' da zúalee Xra' neda!. **33**Dxapa' le'e da nigá cheeg gápale xel-la' dxebeza zri lazre' lawe' da nácale neda' tuze. Lu xezr la xu nigá dxun na ba xen si sácale. Le gun chuchu lázrdaule, lawe' da ba bchuchuj bléaja' da dxaca lu xezr la xu nigá.

Jesús dxenabé' Dios xucá'ana chawé'e benne' ca' dxeléajle'e chee'

17 **1**Ca gudé gunné' da nigá, na' Jesús gunné'e xabáa, dxenné'!

—Xrae, ba bzrin zra. Bca'ana szren neda!, Zri'inu', cheeg cá'anqueze neda!, Zri'inu', gucá'ana szrena' Lue!. **2**Lue' ba bennu' neda!, Zri'inu', xel-la' dxenná bea cheeg nna be'eda' xúgute bénneache, cheeg gunézruja' xel-la' nabán da zeajlí canna cheeg xúgute benne' ca' bennu' neda!. **3**Xel-la' nabán da zeajlí canna naca na cheeg xelúnbe'e Lue', nacu' Dios tu licha', ne li lazre', na' cheeg xelúnbe'e neda!, Jesucristo, Bénnea' gusel-lu' Lue'.

4'Neda' ba bca'ana szrena' Lue' lu xezr la xu nigá, ne ba bexuzre bëna' da bdxixruj be'enu' neda!. **5**Na'a, Xrae, bënnna

neda' xel-la' szren lau Lue', da naca na xel-la' szren na' da guca na chia' naga zu' Lue' nédxudauté gate za gata' xe_r la xu nigá.

⁶'Benne' ca' guca'u Lue' ládujla bénneache, benne' ca' bennu' neda', neda' ba bzéajni'ida' le' Nu nacu' Lue'. Gulaque' chiu', na' Lue' bennu' neda' benne' ca', na' ba belune' ca dxenná xrtizru'. ⁷Na'a zaj nézene' xúgute da bennu' neda' za na naga zu' Lue'. ⁸Ba bnézruja' chee benne' caní dizra' chiu' da bennu' neda', na' benne' caní ba gulezí' lu ne'e na. Ba guleque b'eñe' da li neda' za'a naga zu' Lue', ne ba guléajle'e chiu', gusel-lu' neda'.

⁹'Neda' dxata' xueda' Lue' gaca chawe' chee benne' caní. Quebe dxata' xueda' Lue' ne chee benne' ca' zaj naque' chee xe_r la xu nigá. D xenaba' Lue' ne chee benne' ca' bennu' neda', lawe' da zaj naque' chiu!. ¹⁰Xúgute da naca chia' naca na chiu', na' da naca chiu' naca na chia' neda', na' xel-la' szren chia' dxulé'e lawe' na ne chee benne' caní.

¹¹'Neda' québedxa sua' lu xe_r la xu nigá, san benne' caní xelexegá'ané' lu xe_r la xu nigá, na' neda' wezá'a nigá, ne xedajxezúalequeza' Lue!. Xrae Lá'azxa, lu xel-la' dxenná bea chiu' bxue benne' caní, benne' ca' bennu' neda', chee xelácaqueze' tuze ca nácadxu dxi'u tuze, Lue' ne neda!. ¹²Gate ne zua' neda' lu xe_r la xu nigá, bxua' benne' caní nen xel-la' dxenná bea chiu', benne' caní bennu' neda', ne bcache chawa' le!. Netú benne' caní quebe gunite, san tuze bénnea' ba nanítequeze!, na' caní guca na chee guca li ca naxúaj na lu xiche chiu'.

¹³'Na'a ba zezá'a naga zu' Lue!. Dxácaté ne zua' lu xe_r la xu nigá dxennéa' da caní chee xelápale'e benne' caní xel-la' dxebé ca da nápaqueza' neda!. ¹⁴Neda' bnézruja' benne' caní dizra' chiu'. Bénneache chee xe_r la xu nigá dxelecuídene' benne' caní lawe' da québedxa zaj naque' tuze nen benne' ca' chee xe_r la xu nigá, ca na' neda' quebe naca' tuze nen da naca chee xe_r la xu nigá. ¹⁵Quebe dxenaba' Lue' xeca'u benne' caní lu xe_r la xu nigá. D xenaba' guzrá chawu' benne' caní chee quebe seque' da xriwe' bi gun na chee' le!. ¹⁶Ca neda' quebe naca' chee xe_r la xu nigá, cá'anqueze benne' caní quebe zaj naque' chee xe_r la xu nigá. ¹⁷Bzua benne' caní chee xelaque' cheéquezu' Lue' ne chee da li. Dizra' chiu' naca na da li. ¹⁸Ca gusel-lu' Lue' neda' ládujla bénneache zaj naque' chee xe_r la xu nigá, cá'anqueze neda' dxusel-le' benne' caní ládujla

bénneache zaj naque' cheē xezr la xu nigá. ¹⁹Né cheē benne' caní nuzúa cuina' cheéquezu' Lue', cheē cá'anqueze benne' caní xelaque' cheéquezu' Lue' né cheē da li.

²⁰'Dxata' xueda' Lue', quegaze cheē benne' caní, san cá'anqueze cheē benne' ca' xeléajle' chia' gate xelenne' da xuluchalaj benne' caní. ²¹Dxenaba' Lue' cheē xelaca xúgute benne' caní túzqueze, ca Lue', Xrae, nácaquezu' neda' tuze, ne neda' nácaqueza' Lue' tuze, ne cheē xelaca benne' caní tuze nen dxi'u, cheē xeléajle bénneache zaj naca cheē xezr la xu nigá Lue' gusel-lu' neda!. ²²Neda' ba bnézruja' cheē benne' caní xel-la' szren na' da bennu' neda' cheē xelaque' tuze ca nácaquezdxu tuze dxi'u. ²³Neda' súalena' benne' caní, na' Lue' súalenu' neda', cheē xelácaqueze benne' caní tuze, na' caní xeleque be'e bénneache Lue' gusel-lu' neda', ne nazrí'inu' benne' caní cátēze nazrí'inu' neda!.

²⁴'Xrae, Lue' bennu' neda' benne' caní, na' dxaca lazra' xelezúalene' neda' naga sua' neda', cheē xelelē'ene' xel-la' szren da ba bennu' neda', lawe' da nazrí'inu' neda' nédxudaute gate quebe ne gunu' xezr la xu nigá. ²⁵Xrae chawe', benne' zaj naque' cheē xezr la xu nigá quebe zaj núnbe' e Lue', san neda' núnbe'a Lue', na' benne' caní ba zaj nézene' Lue' gusel-lu' neda!. ²⁶Neda' bzéajni'ida' benne' caní Nu nacu' Lue', ne zúaqueza' dxuzéajni'ida' le' cheē sua xel-la' zri'i lazre' dxéquenu' Lue' neda' lu xichaj lázrdau benne' caní, ne cheē súale néda'queza' le'!

Dxelel-le' Jesús

(Mt. 26.47-56; Mr. 14.43-50; Lc. 22.47-53)

18

¹Ca gudé gunná Jesús da caní, na' bdxúaje' nen benne' ca' dxusédene' cheē chjaque' xecha la'a xegu Cedrón. Lataj na' zéle'e xaga olivo naga guxú'u Jesús nen benne' ca'. ²Cá'anqueze Judas, bénnea' dxudée' Jesús lu na' benne' ca' dxeledábague' Le', núnbe' e lataj na' lawe' da zane' lasa guxíaj Jesús na' nen benne' ca' dxusédene'. ³Ca' guca, bzrin Judas na' nen tu cue' benne' ca' dxjaque' wedil-la, ne nen bal-la benne' xra'aga wén zrin cheē xudau', benne' ca' gulesella benne' xíchaje ca' cheē bxruze ca', ne benne' fariseo ca'. Zaj nu'e xaga, ne xia ca', ne xi' ca', ne xi' xedxe. ⁴Jesús ba nézene' ca da gaca cheē, na' cheē le' na' bdxúaje' lau benne' ca', na' bchebe' le':

—¿Nuzra dxexílajle?

⁵Belexechebe benne' ca':

—Jesús, benne' Nazaret.

Jesús bechebe':

—Neda' na!.

Judas, bénnea' dxudéé! Jesús lu na' benne' ca' zúaqueze'
ládujla benne' ca!. ⁶Gate gunná Jesús: Neda' na!, na' benne' ca'
belexebigue' lau Jesús, ne xeajlechazte' lu xu. ⁷Nadxa Jesús
bchebe' benne' ca' da xula:

—¿Nuzra dxexílajle?

Gulenná benne' ca':

—Jesús, benne' Nazaret.

⁸Nadxa guzre Jesús benne' ca':

—Ba gucha' le'e neda' na!. Che dxexílajle neda', le güe
benne' caní lataj cheajxaque'!

⁹Ca guca da nigá guca li ca gunná Jesús, gunné!: "Benne'
ca' benña Xra' neda', netue' quebe bnitia!" ¹⁰Nadxa Simón
Pedro, ne nu'e xia, guláje' na, na' guchugue' naga da zua
xabela chee Malco, wén zrin chee bxruze blau. ¹¹Jesús guzre'
Pedro:

—Begú'u xia chiu' lu zre na. Ca da ba nun Xra' si' saca'
neda!, ¿quebe dxal-la' saca' na?

Jesús dxezrine' lau bxruze blau

(Mt. 26.57-58; Mr. 14.53-54; Lc. 22.54)

¹²Nadxa benne' dxjaca wedil-la, ne benne' dxenná be'ene'
le', ne benne' xra'aga wén zrin chee judío ca' gulel-le' Jesús,
ne bulucháje' Le!. ¹³Nadxa guleché'e Jesús lizre Anás. Anás
nigá naque' xrtau zri'ine Caifás, bénnea' naque' bxruze blau iza
na!. ¹⁴Caifás nigá naque' bénnea' guzre' judío blau ca' gácadxa
chawe' gate tuze benne' waláz chee xezr la xu chee'!

Pedro dxenné' quebe núnbe'e Jesús

(Mt. 26.69-70; Mr. 14.66-68; Lc. 22.55-57)

¹⁵Simón Pedro, ne xetú benne' ca' dxusede Jesús zjaque'
zeajnawé! Jesús. Benne' ljwezre Pedro nigá núnbea bxruze
blau le!. Ca'an guca, benne' nigá guxú'ulené! Jesús chale'aj
lizre bxruze blau na!. ¹⁶Pedro begá'ane' dxu'a dxa xu'u da zua
chale'aj na!. Chee le na' bdxuaj bénnea' núnbea bxruze blau le',
na' bchálajlené! nu'ula sua dxu'a dxa xu'u na', na' gulu'e Pedro

chale'aj na!. ¹⁷Nadxa nu'ula na' zua dxu'a dxa xu'u bchebe'
Pedro:

—¿Quebe nacu' lue' tuze nen benne! Nazaret na?!

Pedro bechebe':

—Quebe naca!.

¹⁸Lawe' da dxun na zaga, benne' wen zrin ca', ne benne'
xra'aga wen zrin chee bxruze ca' ba zaj nabequé xi', ne zaj
ze' dxu'a xi' na' dxelezezré'ene!. Pedro ze' nen benne' ca',
dxexezezré'ene! dxu'a xi' na!.

Bxruze blau dxuchébe' Jesús

(Mt. 26.59-66; Mr. 14.55-64; Lc. 22.66-71)

¹⁹Bxruze blau guzú lawe' dxuchébe' Jesús nuca benne' ca'
zaj naque! benne' dxusédene!, ne bi da dxusédene! le!. ²⁰Jesús
guzre! le!:

—Neda' ba bchálajqueza' láwela xúgute bénneache.

Bsédequeza' lu xu'u ca', ne lu xu'u naga dxelezraga xúgute
benne' judío ca!. Quebe bi bchálaja' bagácheze. ²¹¿Bizr chee
na' dxuchébu' neda'? Bchebe benne' ca' ba belenne' chia!, na'
le' xelenné! bi da bchálajlena' le!. Benne' ca' zaj nézene! da ba
gunnéa!.

²²Gate gunná Jesús da nigá, na' tu benne' xra'aga wen zrin
chee xudau!, benne' ze' na!, gudape! xraga Jesús, na' gunné!:.

—¿Caní dxexechébu' lau bxruze blau nigá?

²³Jesús bechebe':

—Che gunnéa' tu da calela, gunná ájala naca na. Che da
gunnéa' naca na xrlátaje, ¿bizr chee na' dxu'u neda!?

²⁴Nadxa Anás gusél-le! Jesús, zaj nadxéaj ne'e, lau Caifás,
bxruze blau.

Pedro dxenné! xecha lasa quebe núnbe' e Jesús

(Mt. 26.71-75; Mr. 14.69-72; Lc. 22.58-62)

²⁵Dxácate na' ze Pedro dxu'a xi' na' dxexezezré'ene!, na' gulé'e
le!:

—¿Quebe nacu' lue' tu benne' ca' zaj naque! tuze nen
bénnea!?

Na' Pedro gunné!:

—Quebe naca!.

²⁶Nadxa tu benne' wen zrin chee bxruze blau, benne'
naque! xrtia bénnea' guchugu Pedro nague!, bchebe' le!:

—¿Quegá ble'eda! lue! nen bénnea! naga zaj ze xaga olivo ca'?

²⁷Pedro gunné! xecha lasa:

—Quebe núnbe'a bénnea!

La' ná'queze gudxezre xjeaj.

Jesús dxezrine! lau Pilato

(Mt. 27.1-2, 11-14; Mr. 15.1-5; Lc. 23.1-5)

²⁸Nadxa belexebéaje! Jesús lizre Caifás, na' guleché'e Le' xu'u lizre benne! xu'u lu ne'e xezr la xu na' waláz chee Roma. Ba dxezú lau dxaní'sise!, na' benne! judío ca' quebe gulu'e xu'u na' chee quebe xelexegá'ané! sban, lawe' da che xelu'e na', quebe gaca xelawe' xrche' chee Laní Pascua. ²⁹Chee le na' bdxuaj Pilato bchálajlène! benne! ca', na' guzre' le':

—¿Bizra da zria dxágule benne! nigá?

³⁰Belexechebe benne! ca':

—Chela ca naqué! tu benne! wén da zrinnaj, quebe gudentu' le' lau!.

³¹Nadxa Pilato guzre' benne! ca':

—Le xeché'e, ne le guchi'a chee' cátexe naca da nadxixrui bea cheele.

Belexechebe benne! judío ca':

—Netu!, benne! judío, quebe naca cheentu' nu gútentu'.

³²Ca'an guca, guca li ca naca da ba gunná Jesús ca gatíe'.

³³Pilato bexu'e xu'u na!, na' gunné! Jesús, ne bchébe! Le':

—¿Nacu' Lue! Wenná Bea chee' judío ca'?

³⁴Jesús gunné!:

—¿Dxenabu' da nigá lue'zqueze, u lawe' da nu guzre lue' ca naca chia?'

³⁵Pilato bechébe!:

—¿Naca' neda! judío? Benne! xezr la xu chiu!, ne benne! xíchaje ca' chee bxruze ca' buludé'e lue' lawa' neda!. ¿Bizra benu'?

³⁶Nadxa bechébe Jesús:

—Naga dxenná be'a quebe naca na chee xezr la xu nigá. Chela naca na chee xezr la xu nigá, na' benne! ca' zaj naqué! neda! tuze welásaqueze' chee quebe tea' neda! lu na' benne! judío caní. Naga dxenná be'a quebe naca na nigá.

³⁷Nadxa guzre Pilato Jesús:

—¿Nacu' Lue! wenná bea?

Bechēbe Jesús:

—Naca' wenná bea, cátēze dxennáu' lue!. Neda' gúlaja!, ne bla'a lu xežr la xu nigá cheē nnia' da li. Xúgutē benne' ca' dxelunē ca dxenná dizra' cheē da li dxelenné̄ da dxennéa' neda!.

³⁸Pilato gunnél:

—¿Bizra na' da li?

Dxelechuguē cheē Jesús gatíē

(Mt. 27.15-31; Mr. 15.6-20; Lc. 23.13-25)

Ca gudé bchēbe Pilato Jesús caní, na' bdxúaſē xetú. Bchálajleñē benne' judío ca', na' guzrē lē!: —Neda' quebe bi da calela dxezrela' nun benne' nigá. ³⁹Le'e zua tu da zéajlele. Gusana' neda' tu benne' xu'u lizre xia lu Laní Pascua nigá. ¿Dxaca lázrele gusana' wenná bea cheē judío ca'?

⁴⁰Nadxa xúgutē gulenné̄ zizraj:

—¡Quegá benne' nigá! ¡Bsan Barrabás!

Barrabás na' naquē gubán.

19 ¹Nadxa Pilato guqué̄ e Jesús, na' bdxixruj bé̄ enē xelū e Lē xidē!. ²Benne' dxjaquē wedil-la buluzríē xichaj Jesús tu da' belunē zruze xaga xeché, ne bulugácuē Lē tu ladxē bzawe. ³Nadxa guléchajē Lē, dxelenné̄:

—¡Gaca ba lue', wenná bea cheē judío ca'!

Nadxa belú̄ e dxu'a lau Jesús.

⁴Nadxa bdxuaj Pilato da xula, ne guzrē benne' ca':

—¡Le nna'xque! Dxebéaja' benne' nigá cheē nézele quebe dxezrela' bi da zrinnaj nabaguē.

⁵Bdxuaj Jesús zria xíchajē da naca zruze xaga xeché, ne nacuē ladxē bzawe na'. Nadxa Pilato guzrē benne' ca':

—Nigá zua bénnea'.

⁶Gate benne' xíchajē ca' cheē bxruze ca', ne xra'aga wén zrin cheē ca' belelé̄ enē Jesús, na' gulezú lawē dxelenné̄ zizraj:

—¡Bdē e xaga bégua! ¡Bdē e xaga bégua!

Pilato guzrē benne' ca':

—Le chē e, ne le gudé̄ e xaga bégua lé̄ equeze, lawē da quebe dxezrela' bi da zrinnaj nabaguē.

⁷Na' benne' judío ca' belexechebē:

—Netu' nápantu' tu da nadxixruj bea na, ne ca dxenná na dxal-la' gatíē lawē da dxun cuinē Zri'ine Dios.

⁸Gate ben Pilato da nigá, na' bezrébedxe[!]. ⁹Bexu'e xu'u na', na' bchēbe[!] Jesús:

—¿Gazra benne[!] Lue[!]?

Quebe bi bechebe Jesús.

¹⁰Nadxa guzre Pilato Le[!]:

—¿Quebe dxexechebu[!] chia[!]? ¿Quebe nézenu[!] Lue[!] napa[!] neda[!] xel-la[!] dxenná bea gudá'a Lue[!] xaga bégua[!], ne napa[!] xel-la[!] dxenná bea gusana[!] Lue[!]?

¹¹Bechebe Jesús:

—Quebe bi xel-la[!] dxenná bea napu[!] bi gunu[!] chia[!] chela ca bennna Dios lue[!] xel-la[!] dxenná bea nigá. Chee^e le na[!], bénnea[!] bdee[!] neda[!] lu na'u dul-la zrendxa nabague[!] ca lue[!].

¹²Lu zra na'te gudilaj lazre[!] Pilato ájala gune gusane[!] Jesús, san benne[!] judío ca[!] gulenné[!] zizraj:

—Che gusanu[!] benne[!] nigá, quebe nacu[!] César tuze, bénnea[!] dxenná bea Roma. Nu benne[!] dxun cuine[!] wenná bea dxedábague[!] César.

¹³Nadxa Pilato, gate benne[!] da nigá, bdxixruj bé'ene[!] xelexebéaje[!] Jesús, na' gudxé^e lataj blau chee[!], da zua lataj na' nazí le na Gabata nen dizra[!] hebreo, da zéaje na chale'a[!] xiaj ta'a. ¹⁴Naca na zra za zrin Laní Pascua, ca du wagubizra. Nadxa Pilato guzre[!] benne[!] judío ca[!]:

—Nigá zua wenná bea chee^ele.

¹⁵Na' benne[!] ca[!] gulenné[!] zizraj:

—¡Gatíe[!]! ¡Gatíe[!]! ¡Bde^e xaga bégua[!]

Pilato guzre[!] benne[!] ca[!]:

—¿Gudá'a wenná bea chee^ele xaga bégua[!]?

Belexechebe benne[!] xíchaje ca[!] chee^e bxruze ca[!]:

—Netu[!] zua tuze wenná bea chee^entu[!]. ¡César! ¹⁶Nadxa Pilato bdee[!] Jesús lu na' benne[!] ca[!] chee^e te^e xaga bégua[!], na' guleché^e Jesús.

Jesús dxedé^e xaga bégua[!]

(Mt. 27.32-44; Mr. 15.21-32; Lc. 23.26-43)

¹⁷Na' bdxuaj Jesús nu'e xaga bégua[!] chee^e chéaje[!] lataj na' nazí le na Zrita Xichaj Benne[!] Gate, na' nen dizra[!] hebreo nazí le na Gólgota. ¹⁸Buludé^e Jesús xaga bégua[!] lataj na[!], na[!] tu zren nen Jesús buludé^e xechupa benne[!] xaga bégua[!] ca[!] chalá'a weaj naga da[!] Jesús. ¹⁹Pilato bdxixruj bé'ene[!] buluzúe[!] le^e xaga bégua[!] xichaj Jesús da dxenná na: Jesús, Benne[!] Nazaret,

Wenná Bea Cheejudío Ca!. ²⁰Zane' benne' judío ca' bululabej da na' lawe' da zua lataj na' naga buludé'e Jesús xaga bégua j gáguge naga dxe' xezre na', na' da na' naxúaj na nen dizra' hebreo, ne nen dizra' griego, ne nen dizra' latín. ²¹Chee le na' benne' xíchaje ca' chee bxruze cheejudío ca' gulé'e Pilato:

—Quebe guzúaju' na: Wenná Bea Cheejudío Ca!. Bzuaj na' Le' Gunné! Naque! Wenná Bea Cheejudío Ca!.

²²Bechebe Pilato:

—Da bzuaja', ba naxúajqueze na.

²³Ca gudé buludá' benne' dxjaque' wedil-la Jesús xaga bégua j, na' belexequé'e zra lane', ne belebequé' na tapa cue', tu cue' weaj chee tu tu benne' dxjaque' wedil-la. Belecá'a queze' ladxe' dxexrúa cuzré' da quebe nadía na. Tu ca nácheze na.

²⁴Chee le na' benne' dxjaque' wedil-la gulé ljwezré':

—Quebe chézad xu na. Cwéajdxu da gunna bea na chee la' nu xala le na.

Ca'an guca, guca li da naxúaj na lu xiche chee Dios, da dxenná na: Belexelé'e zra lana', ne guléaje' da gunna bea na chee le na. Caní belún benne' dxjaque' wedil-la.

²⁵Gáguge naga zua xaga bégua j chee Jesús ze xrna Jesús nen bi bila xrne'e, ne María, zru'ula Cleofas, ne María Magdalena. ²⁶Gate ble'e Jesús xrne'e, ne cuita xrne'e na' ze Juan, benne' bsede Jesús, bénnea' nazri'idxe', na' guzre' xrne'e:

—Nú'luladau', na' ze zri'linu'.

²⁷Nadxa guzre Jesús bénnea':

—Na' ze xrna'u.

Zra na'te benne' nigá beche'e nu'ula na' lizre'!

Dxate Jesús

(Mt. 27.45-56; Mr. 15.33-41; Lc. 23.44-49)

²⁸Ca gudé gunná Jesús da nigá, lawe' da nézene' xúgute na ba guca li, ne chee guca li ca naxúaj na lu xiche chee Dios, gunné!:

—Dxebíleda'.

²⁹Zua na' tu dxe'e nupe zichaj, na' bulusubise' tu da dxezrupe na nupe zichaj na', ne buluzué' na lawe' tu xia tunna, na' buluzué' na dxu'a Jesús. ³⁰Na' Jesús guzrupe' nupe zichaj na', na' gunné!:

—Ba guca li ca naca na.

Nadxa bse dxu'a xíchaje!, gutie!.

Tu benne' dxeje' wedil-la dxechizie' xia lachú'u Jesús

³¹Naca na zra za zrin Laní Pascua, na' judío ca' quebe gulaca lazre' xelexegá'ana benne' ca' le' e xaga béguaç ca' lu zra dxulupá'anç lawe' da naca zra na' tu zra blau. Cheeç le' na' gulenabe' lau Pilato dxixruj bé'ene' xelíchaje' ni'a benne' ca' zaj de' e xaga béguaç ca', ne xelexequé'e le' le' e xaga béguaç ca'.

³²Nadxa tu benne' ca' dxjaque' wedil-la gudíchaje' ni'a benne' nedxu na', ne cá'anqueze chee benne' xetú de' e cuita Jesús.

³³Gate bzrine' naga da' Jesús, blé'ene' ba gutie', na' cheeç le' na' quebe gudíchaje' ni' e.

³⁴Tu benne' ca' dxjaque' wedil-la guchízic' xia cheeç lachú'u Jesús, na' bdxuaj dxen, ne nisa na'. ³⁵Benne' dxuchalaj da nigá naque' benne' blé'ene' na, ne dxuchálaje' da li, ne nézene' dxenné' da li, cheeç cá'anqueze le'e chéajlele cheeç Jesús. ³⁶Da caní guca na cheeç guca li ca da naxúaj na lu xiche cheeç Dios, da dxenná na: Quebe gulíchaje' netú zrita cheeç!. ³⁷Xetú da naxúaj na lu xiche cheeç Dios dxenná na: Welelé'ene' bénnea' belune' we'.

Dxulucache' Jesús

(Mt. 27.57-61; Mr. 15.42-47; Lc. 23.50-56)

³⁸Ca gudé na' José, benne' xezre Arimatea, xeajnabe' Pilato gu'e le' lataj xexu'e Jesús. José naque' tu benne' guque' Jesús tuze, san bagácheze lawe' da bzrebé' judío blau ca'. Pilato be'e le' lataj, na' bexu'e Jesús. ³⁹Cá'anqueze Nicodemo, bénnea' xeajchálajlène' Jesús chizrela, bzrine' na', nu'e tu gaxúa xiaj nedxe, ne tu da dxelále'e zixre. ⁴⁰Nadxa José, ne Nicodemo belexequé'e Jesús, na' buluchele' Le' ladxe' nen nedxe na' ca naca da zjácale benne' judío ca' da dxelune' cheeç benne' gate', gate na' dxulucache' le'. ⁴¹Lataj na' naga buludé'e Jesús xaga béguaç zua tu lataj naga zaj ze xaga ca', na' láwela lataj na' zua tu ba cube le'e xiaj na', naga quebe nu ne chú'uqueze benne' gate'. ⁴²Lu ba na' belegu'e Jesús lawe' da zua ba na' gáguze, ne lawe' da ba dxebía gubizra, ne ba zua su lau zra dxulupá'ana judío ca'.

Jesús dxexebane' ládujla benne' gate

(Mt. 28.1-10; Mr. 16.1-8; Lc. 24.1-12)

20

¹Zra nedxu, guxíaj María Magdalena dxu'a ba na' dxaní'sise', gate ne nachúl-late, na' blé'ene' québedxa

naduse xiaj dxu'a ba na!. ²Nadxa bexíaj chégüe' naga zua Simón Pedro nen xetú benne' bsede Jesús, bénnea' bzri'idxe' Jesús, na' guzre' benne' ca':

—Ba belequé'e Xránadxu lu ba na!, ne quebe nézentu' ga xeajlelú'e Le!.

³Nadxa Pedro, ne bénnea' xetú beledxúaje' zjaque' dxu'a ba na!. ⁴Dxúpate' zjaca chégüe' tu zren, san bénnea' xetú guzá chégudxe' ca Pedro, ne bzrine' nedxudxa dxu'a ba na!. ⁵Na' xeajsé' su dxú'ala xeajnné'e lu ba na!, na' blé'ene' ladxe' da buluchele' Jesús xu'u na na!, san quebe guxú'e lu ba na!. ⁶Ca gudé na!, bzrin Simón Pedro, na' guxú'e lu ba na!. Cá'anqueze le' blé'ene' ladxe' na' xu'u na na!, ⁷ne blé'ene' ladxe' da buluchele' xichaj Jesús, quebe xu'u na tu zren nen ladxe' da bedxela na le'. Nadube na, dxe' na chalá'ala. ⁸Nadxa cá'anqueze guxú'u bénnea' xetú, bénnea' bzrin nedxu dxu'a ba na!, na' blé'ene' ladxe' ca', ne guxéajle'e. ⁹Quebe ne xeléajni'ine' da naxúaj na lu xiche chee Dios da dxenná na xebán Jesús ládujla benne' gate!. ¹⁰Nadxa benne' ca' bsede Jesús belexezrine' xu'u naga zaj zre'e.

Jesús dxulé'e lawe' María Magdalena (Mr. 16.9-11)

¹¹María begá'ane' dxu'a ba na!, dxebezre'. Ca dxebezre' na!, na' gulégüe' dxenné'e lu ba na!, ¹²na' blé'ene' chupa gubáz chee xabáa zaj nácu'e zra lane' chiche, zaj dxe'e naga guxú'u Jesús. Tu'e' dxe'e naga guzrúa xichaj Jesús, na' xetúe' dxe'e zeaj zranle ga guzrúa ni'a Le!. ¹³Na' buluchébe gubáz chee xabáa ca' María na!:

—Nu'ula, ¿bizr chee na' dxebezru'?

Le' guzre' gubáz chee xabáa ca':

—Lawe' da belú'e Xrana!, ne quebe nezda' ga xeajlelú'e Le!.

¹⁴Caní dxenné', na' bzéchaj xíchaje', ne blé'ene' Jesús ze' ca'ala, san quebe nézene' che Jesús na!. ¹⁵Nadxa Jesús bchebe' María na!:

—Nú'uladau', ¿bizr chee na' dxebezru'? ¿Nu dxexílaju'?

María gúquene' naque' benne' dxá'ane' xaga ca' zaj ze na!, na' guzre' Le!:

—Benne', che lue' bi'u Le!, gunná ga xeajlú'u Le!, chee cheajxezri'a Le!.

¹⁶Nadxa Jesús guzre' nu'ula na!:

—María.

María na' bexéchaje', ne guzre' Le' nen dizra' hebreo:

—¡Raboni!

Dizra' nigá zéaje na: Benne' Dxusede.

¹⁷Jesús guzre' María na':

—Bsan neda' lawe' da quebe ne xegüéna' naga zua Xra'!

Bexíaj, xeajxézre bi bícha'dau' ca', benne' ca' bsédeda', xegüéna' naga zua Xra', ne nácaqueze' Xrale. Naque' Dios chia', ne Dios cheele.

¹⁸Nadxa bexíaj María Magdalena, xeajzenne' benne' ca' bsede Jesús ba blé'ene' Jesús, na! Le' guzre' le' da caní.

Jesús dxulé'e lawe' benne' ca' bsédene'

(Mt. 28.16-20; Mr. 16.14-18; Lc. 24.36-49)

¹⁹Lu zra ná'queze, da naca na zra nedxu chee' da gazre zra, na' chizrela zaj nazraga benne' ca' bsede Jesús, ne zaj nuséxxuje' dxa xu'u ca' lawe' da dxelezrebe' judío blau ca'. Na' guxú'u Jesús, guzé' laduj benne' ca', na' bgape' benne' ca' diuzre, dxenné':

—Le gapa xel-la' dxebeza zri lazre!

²⁰Ca gudé gunná Jesús da nigá, na! blé'ene' benne' ca' ne'e, ne le'e naga gudé xia na!. Benne' ca' bsede Jesús gulebélé'ene' gate belelé'ene' Xránadxu. ²¹Nadxa Jesús guzre' benne' ca' xecha lasa:

—Le gapa xel-la' dxebeza zri lazre!. Cáteze gusel-la Xra' neda', cá'anqueze dxusel-la' neda' le'e.

²²Nadxa blube' lau benne' ca' ne guzre' le':

—Le si' Be' Lá'azxa chee' Dios. ²³Benne' ca' dxunite laule le'e chee' dul-la zaj nabague' ba bnite lau Dios chee', na' benne' ca' quebe dxunite laule le'e chee' dul-la zaj nabague', quebe bunite lau Dios chee'.

Tomás dxelé'ene' Xránadxu ba bebane'

²⁴Tomás, tu benne' chazrinnu ca' bsede Jesús, bénnea' le' Bi Lide', quebe zu'e' nen benne' ca' xezícadxa gate ble'e lau Jesús.

²⁵Ca gudé na' gulé'e Tomás na':

—Ba blé'entu' Xránadxu.

Gunná Tomás:

—Che quebe le'eda' ne'e naga guledé bdiduj ca', ne gudéa' zrube na'a lu xedxu chee bdiduj ca', ne gudéa' na'a le'e naga gudé xia na', québequeze chéajle'a.

26 Ca guca xrunu' zra, benne' ca' bsede Jesús zaj nazrágaqueze' lu xu'u na' xetú lasa, na' sua Tomás nen benne' ca'. Nadxa, lácala zaj naxezxuj dxa xu'u ca', ble'e lau Jesús lau benne' ca', ne guzé' laduj le', na' bgape' le' diuzre, gunné':

—Le gapa xel-la' dxebaiza zri lazre'.

27 Nadxa Jesús guzre' Tomás:

—Bde zrube na'u nigá, ne gunná! na'a nigá. Benña na'u, bde na le'a nigá. Québedxa gun chupa lazru', san guxéajle.

28 Nadxa bechebe Tomás:

—Xrana', ne Dios chia'.

29 Jesús guzre' le':

—Tomás, na'a dxéajle'u lawe' da ba blé'enu' neda!. Ba neza zrente naca na chee benne' ca' dxeléajle'e chia' lácala quebe ne xeleté'ene' neda!.

Da dxaca lazre' Juan gun xiche nigá

30 Jesús bñe' da zandxa xel-la' waca zrente lau benne' ca' bsédene' da quebe zaj naxúaj na lu xiche nigá. **31** Da caní zaj naxúaj na chee chéajlele le'e chee Jesús, naque' Cristo nasela Dios, ne Zri'ine Dios, ne chee gápale xel-la' nabán lawe' da dxéajlele chee'.

Jesús dxulé'e lawe' gazre benne' ca' bsédene'

21 **1** Ca gudé na' Jesús ble'e lawe' lau benne' ca' bsédene' dxu'a nísadau' chee Tiberias. Caní guca na. **2** Zaj nazraga Simón Pedro, ne Tomás, bénnea' léqueze' Bi Lide', ne Natanael, benne' xezre Caná da nababa Galilea, ne chupa zri'ine Zebledo, ne xechupa benne' ca' bsede Jesús. **3** Simón Pedro guzre' benne' ca':

—Cheajsendxa' bela.

Benne' ca' gulenné':

—Cá'anqueze netu' wazá'lentu' lue'.

Nadxa xjaque', na' gulu'e tu lu da dxedá lawe' nísadau'. Xela na' quebe nu bela gulezénqueze'. **4** Ca guzú lau dxaní'sise', ble'e lau Jesús dxu'a nísadau' na!. Benne' ca' bsédene' quebe zaj nézene' che Jesús na!. **5** Nadxa Jesús guzre' benne' ca':

—Bénne'dau!, ¿quebe nu bela ne senle?

Belexechebe benne' ca':

—Quebe bi ne sentu'-ba'.

6 Nadxa guzre' Jesús benne' ca':

—Le guzala xixruj na' chalá'a xabéla chee da dxedá lawe' nísadau' na', na' senle bela.

Ca' belune', na' ca dxelexequé'e xixruj na' quebe dxelexegué'ene' na lawe' da nazrate na bela zan. ⁷Nadxa bénnea' nazrí'idxa Jesús guzre' Pedro:

—Xránadxu na!.

Ca ben Simón Pedro naca Xránadxu, na' bexázie' ladxe' dxexrúa cuzre' lawe' da nagüe' na, na' bexétaje' lu nisa.

⁸Xezícadxa benne' ca' belexezrine' dxu'a nísadau' na', zaj zre'e lu da dxedá lawe' nísadau', dxelexezrube xue' xixruj na' nazrate na bela ca' lawe' da dxe' da dxedá lawe' nísadau' na' lu nísadau' ca tu le gu'una xiaj. ⁹Gate belexétaje' lu xu bizre, na' belelé'ene' ba dxe' xi', ne ba zrua tu bela lawe' xi' na', na' de na' xeta xtila. ¹⁰Nadxa Jesús guzre' benne' ca':

—Le cheajxrí' tu chupa bela ca!, bę za guzénte.

¹¹Begüén Simón Pedro lu da dxedá lawe' nísadau' na', ne bezrube xue' xixruj na' dxu'a nísadau' na'tę, nazrate na bela zri'a, tu gaxúa chi'inu xunba', na' lácala naca tu cá'anteba' quebe gudxeza xixruj na'. ¹²Nadxa guzre Jesús benne' ca':

—Le da gágule xrsila.

Netú benne' ca' quebe dxelexázrene' xuluchébe' Le' nu Le', lawe' da zaj nézene' naque' Xránadxu. ¹³Nadxa Jesús guqué'e xeta xtila na', na' bnézruje' na benne' ca', ne cá'anqueze bęne' chee bela ca'.

¹⁴Da nigá naca na da guxunne' lasa ble'le lau Jesús lau benne' ca' bsédene' ca gudé bebane' ládujla benne' gate.

Jesús dxuchálajlene' Simón Pedro

¹⁵Ca gudé gulawé'e xrsila, na' Jesús bchebe' Simón Pedro:

—Simón, zri'ine Jonás, ¿nazrí'idxenu' neda' ca benne' caní? Bechēbe Pedro:

—Awe!, Xran, nézenu' dxelé'eda' Lue' chawé!

Na' Jesús guzre' le':

—Bxue zrila'du chia' ca'.

¹⁶Nadxa Jesús bchebe' le' da xula:

—Simón, zri'ine Jonás, ¿nazrí'inxu' neda'?

Pedro bechēbe':

—Awe!, Xran, Lue' nézenu' dxelé'eda' Lue' chawé!.

Jesús guzre' le':

—Bxue zrila' chia' ca'.

¹⁷Da guxunne' lasa Jesús bchēbe' le':

—Simón, zri'ine Jonás, ¿dxelé'enu' neda' chawe'?

Pedro bewi'ine lazre' lawe' da bchēbe Jesús le' da guxunne'
lasa che dxelé'ene' Le' chawe', na' guzre' Jesús:

—Xran, Lue' nézquezenu' xúgute. Lue' nézenu' dxelé'eda'
Lue' chawe'.

Na' Jesús guzre' le':

—Bxue zrila' chia' ca!. ¹⁸Da li dxapa' lue', gate ne nacu'
benne' cuide' gucu' zra lanu', ne guxiáju' naga dxaca lazru'.
Gate bache nacu' benne' gula, chilju' na'u, na' benne' xula
gugácu' lue', ne che'e lue' naga quebe gaca lazru' chéaju'.

¹⁹Gate gunná Jesús da nigá, dxuzéajni'ine' benne' ca' ca
dxal-la' gate' Pedro chee gucá'ana szrene' Dios. Ca gudé na'
Jesús guzre' le':

—Bén neda' tuze.

Da gaca chee bénnea' nazrí'idxa Jesús

²⁰Gate bexechaj Pedro, blé'ene' bénnea' nazrí'idxa Jesús
zéaje nawe' le', naque' bénnea' dxe'e cuita Jesús gate na'
gulawé' xrche' na', ne bchēbe' Jesús: "Xran, ¿nuzra na' gudé
Lue' lu na' benne' ca' dxeledábague' lue'?" ²¹Gate Pedro
blé'ene' bénnea', na' bchēbe' Jesús:

—Xran, ¿gazra benne' nigá? ¿Aja gaca chee'?

²²Jesús bechēbe':

—Che neda' dxaca lazra' xegá'ane' nigá ca zrindxa zra
xelá'a neda', ¿naca na chiu' lue' nézenu'? Lue', ben neda' tuze.

²³Belén benne' ca' zaj de'e Jesús quebe gate benne' na'.
Jesús quebe guzre' le' quebe gatié'. Guzre' le': "Che neda' dxaca
lazra' xegá'ane' ca zrindxa zra xelá'a neda', ¿naca na chiu' lue'
nézenu'?"

²⁴Benne' nigá naque' benne' dxexechēbe' chee' da nigá, ne
ba nuzúaje' na. Nézentu' dxenné' da li.

²⁵Cá'anqueze ne zaj dēdxa da zante' da bén Jesús, na' chela
xuaj tu tu na, dxéquedá' quebe gueque lu xezr la xu nigá cha'
xiche ca' dxal-la' guzúajdxu. Ca' naca na.

DA CA' BELÚN BENNE' GUBÁZ CHEE CRISTO

Dios nachébe lazre' sel-le' Be' Lá'azxa

1 ¹Lue', Teófilo, bzuaja' chiu' lu xiche nedxu ca naca xígute da guzú lau Jesús dxune', ne dxusédene' nédxudaute,
²cadxa begüéne' xabáa. Gate za xezé'e xexíaje' xabáa guqué'e gubáz chee' ca', na' zúale Be' Lá'azxa Le' guzre' benne' ca' ca da dxal-la' xelune!. ³Ca gudé gutie', Jesús ná'queze ble'e lawe' benne' ca', ne lawe' chua zra ble'e lawe' benne' ca', na' blé'ene' da zan da dxelunna bea na naca bane', ne bchálajlène' benne' ca' ca dxal-la' nna bea Dios.

—Gate ne zúale Jesús benne' gubáz ca', gunné xuene' le'
quebe xesi'aque' xezre Jerusalén. Na' guzre' benne' ca':

—Le cueza ca da guchébe lazre' Xra' gunné' cheele, ca
gunníqueza' neda!. ⁵Da li Juan bchué' bénneache nisa, san lu
zra caní gaca cheele ca da zéaje' xel-la' dxedxúa nisa, xida Be'
Lá'azxa xedajsúe' lu xichaj lázrdaule.

Jesús dxegüéne' xabáa

⁶Gate na' zaj nazrague' nen Jesús, na' buluchebe' Le':

—Xran, ¿gue' Dios lataj nna báqueze xezre Israel lu zra caní?

⁷Na' bechebe Jesús:

—Quebe naca cheele nézele bátala, u bi zra gun Dios da
ca' tuze Le' nape' xel-la' waca gune'. ⁸Gate xida Be' Lá'azxa
súalene' le'e, sile xel-la' waca, na' chéajle cheajchálajle da naca
chia' lu xezre Jerusalén, ne ca naca naga nababa Judea, ne
naga nababa Samaria, ne ca nácaqueze xezr la xu nigá.

9 Ca gudé gunné! da nigá, ne dxácate dxelenná! benne! ca' Le', begüén Jesús xabáa, na' ca bexu'e tu lu beuj benite Jesús lau benne! ca!. **10** Ne zaj zra! benne! ca' dxelenné! dxácate dxegüén Jesús, belelá! chupa benne! zaj nácué! ladxe! chiche lau benne! ca!, **11** na' gulé! benne! gubáz ca!:

—Le'e, benne! Galilea, ¡bízr chee na' zele dxenna'le xabáa? Jesús nigáqueze begüéne! zexíaje! xabáa, bezé! ládujla le'e, welé! xetú cáqueze ble'ele Le! zexíaje!.

Dxelequé! Matías chee xedéé! waláz chee Judas

12 Nadxa besí'aca benne! gubáz ca' lu Xi'a Xaga Olivo, ne belexezrine! Jerusalén, da quebe naca na zitu!, san dxe' cátiteze da dxunna da nadxixruj bea na lataj xesí'aque! lu zra dxulupá'ané!. **13** Gate belexezrine! lu xezre na', belexegüéne! xu'u sibe naga zaj zue!. Benne! caní zaj naque! Pedro, ne Jacobo, ne Juan, ne Andrés, ne Felipe, ne Tomás, ne Bartolomé, ne Mateo, ne Jacobo zri'ine Alfeo, ne Simón, bénnea! dxedábague! benne! Roma ca!, ne Judas, zri'ine Jacobo. **14** Xúgute benne! caní tu dxelezrágazqueze! nen benne! biche Jesús, ne María xrna Jesús, ne xebal-la nu'ula ca!, chee xuluchálajlene! Dios.

15 Lu zra ca' Pedro guzé! laduj bi bíchedxu ca!, zaj naque! ca tu gaxúa galaj bénneache, na' guzre! le!:

16—Le'e, bi bícha'dau!, bën na ba xen guca li ca da gunná Be' Lá'azxa lu xiche chee Dios, da na' gunná David waláz chee Dios ca naca da dxal-la' gaca chee Judas, bénnea! guché! benne! ca' gulel-le! Jesús. **17** Judas nigá guzúale! dxi'u tu zren, ne guque! dxi'u tuze lu zrin nigá. **18** Bxa'u tu cue! xezr la xu ca naca lazruj chee Judas, da guzí! lu ne'e chee da calela da bene!. Na' benne! nigá xeajcházie! suxíchajla, ne gutín le'e, na' bdxuaj ca naca zráj�e!. **19** Xúgute benne! zaj zre'e Jerusalén belenne! da nigá, na' buluzúe! la xezr la xu na' Acéldama, da zéaje na: Xezr La Xu Chee Dxen. **20** Guca li ca da dxal-la' gaca chee! lawe! da naxúaj lu xiche lá'azxa naga zaj naxúaj salmo ca!, da dxenná na:

Xegá'ana cá'aze lizre!,
ne quebe nu chilá! sua na!.

Cá'anqueze dxenná na:

Xetú benne! téé! waláz chee!.

21 'Zaj zra! nigá benne! ca' gusá'acalene! dxi'u ca naca dxácate guzúale Jesús dxi'u. **22** Guzú lau na gate bchua Juan

Jesús nisa, cadxa bzrin zra begüéne¹ xabáa. Dxun na ba xen tu benne² caní gaque³ dxi'u tuze chee⁴ xechébe⁵ ca guca gate bebán Jesús lu xel-la⁶ gute.

²³Nadxa gulebéaje⁷ chupa benne⁸ ca⁹, José ne Matías. José na¹⁰ léqueze¹¹ Barsabás ne léqueze¹² Justo. ²⁴Buluchálajlene¹³ Dios, gulenné¹⁴:

—Xran, Lue¹⁵ nézqueznu¹⁶ ca naca da xu'u lu xichaj lázxdau xúgute¹⁷ bénneache. Ble'e netu¹⁸ nula benne¹⁹ chupa caní ba nabéaju²⁰ Lue²¹, ²⁵chee²² gaque²³ gubáz chiu²⁴, ne xedée²⁵ waláz chee Judas, bénnea²⁶ bnitie²⁷ da naca chee²⁸ lawe²⁹ da bëne³⁰ dul-la, na³¹ bexíaje³² lataj naga naca chee³³.

²⁶Nadxa gulebéaje³⁴ da gaca bea na, na³⁵ bexala Matías, na³⁶ gúcate³⁷ tuze benne³⁸ chinéaj gubáz ca³⁹.

Ca guca gate bla' Be' Lá'azxa

2 ¹Ca bzrin zra Pentecostés, xúgute⁴⁰ benne⁴¹ ca⁴² dxeléajle⁴³ chee⁴⁴ Jesús zaj nazrague⁴⁵ tuze lataj. ²Ca⁴⁶ guca, belenne⁴⁷ tu schaga da za⁴⁸ lu be⁴⁹ zran xabáa, ca dxun tu be⁵⁰ bdunu⁵¹, na⁵² belén na xúgute⁵³ benne⁵⁴ zaj zre⁵⁵e lu xu'u naga zaj dxe⁵⁶e. ³Nadxa belelé⁵⁷ene⁵⁸ lu be⁵⁹ xi⁶⁰ ca⁶¹, da dxelala, na⁶² xeajlezúa na xichaj tu tu benne⁶³ ca⁶⁴. ⁴Nadxa guzúaletequeze Be⁶⁵ Lá'azxa xúgute⁶⁶ benne⁶⁷ ca⁶⁸, na⁶⁹ tu tue⁷⁰ gulezú lawe⁷¹ dxuluchálaje⁷² dizra⁷³ nazrala cátēze dxuchine Be⁷⁴ Lá'azxa le⁷⁵.

⁵Ca lu zra ca⁷⁶ zaj zra⁷⁷ xezre Jerusalén benne⁷⁸ judío ca⁷⁹ dxulucá'ana szrénqueze⁸⁰ Dios. Benne⁸¹ caní zá'aqué⁸² xúgute⁸³ xezr la xu zaj dxe⁸⁴ lu xezr la xu nigá. ⁶Ca belenne⁸⁵ bénneache ca naca schaga na⁸⁶ da dxaca na, na⁸⁷ belexezrague⁸⁸, ne quebe zaj nézene⁸⁹ bi na⁹⁰, lawe⁹¹ da dxelén tu tu benne⁹² ca⁹³ dizra⁹⁴ cha chee⁹⁵ da dxuluchalaj benne⁹⁶ ca⁹⁷ dxeléajle⁹⁸ chee⁹⁹ Jesús. ⁷Na¹⁰⁰ belexebánele¹⁰¹ene¹⁰², ne belexruse¹⁰³, ne gulé¹⁰⁴ ljwezre¹⁰⁵ tue¹⁰⁶ xetué¹⁰⁷:

—Zaj naca benne¹⁰⁸ Galilea xúgute¹⁰⁹ benne¹¹⁰ caní dxuluchálaje¹¹¹.
⁸¿Ájazra na¹¹² dxendxu dxuluchálaje¹¹³ dizra¹¹⁴ cha cheédxu dxi'u?
⁹Zradxu dxi'u nigá, nácadxu benne¹¹⁵ xezr la xu Partia, ne benne¹¹⁶ xezr la xu Media, ne benne¹¹⁷ xezr la xu Elam, ne benne¹¹⁸ xezr la xu Mesopotamia, ne benne¹¹⁹ chee¹²⁰ xezre ca¹²¹ zaj nababa Judea, ne benne¹²² chee¹²³ naga nababa Capadocia, ne benne¹²⁴ chee¹²⁵ naga nababa Ponto, ne benne¹²⁶ chee¹²⁷ naga nababa Asia, ¹⁰ne benne¹²⁸ chee¹²⁹ naga nababa Frigia, ne benne¹³⁰ chee¹³¹ naga nababa Panfilia, ne benne¹³² xezr la xu Egipto, ne benne¹³³ chee¹³⁴ xezr la xu Africa da sua dédedxa chee¹³⁵ xezre Cirene. Cá'anqueze zaj

zra' benne' xezr la xu Roma nigá. Bal-la benne' Roma ca' zaj naque' benne' judío, benne' gulálaje' ca', ne benne' zaj nazi'ē ca naca da nadxixruj bea cheē benne' judío ca'. ¹¹Cá'anqueze nácadxu benne' xezr la xu Creta, ne benne' xezr la xu Arabia. Xúgutédxu dxendxu lu dizra' cha cheédxu dxuluchalaj benne' caní ca naca da zren ca' da dxun Dios.

¹²Xúgute' belexebánene', ne quebe zaj nézene' bi da dxaca na', na' gulenaba ljwezre' tue' xetúe':

—¿Bizra zéaje da nigá?

¹³Benne' xula ca' belún le', gulenné':

—Dxelezuzre benne' caní.

Da bchalaj Pedro lau benne' ca'

¹⁴Nadxa guxasa Pedro nen benne' chinéaj gubáz cheē Cristo, na' zizraj bchálajlene' bénneache zaj zra' na!. Dxé'e le':

—Le'e, benne' Judea, ne xúgutele le'e nazrágale xezre Jerusalén. Dxal-la! nézele le'e da nigá. Le xen xanne' ca naca da xapa' le'e. ¹⁵Netu' quebe dxezúzrentu' ca dxéquele le'e. Za gudete xrsila na'a. Netú benne' quebe dxezúzrene' ca ná'queze. ¹⁶Da nigá naca da gunnáqueze Joel, bénnea' bchálaje' waláz cheē Dios gate na' gunné':

¹⁷Caní dxenná Dios: "Lu zra bzebe wasél-laqueza'

Be' Lá'azxa chia' cheē súalene' xúgute bénneache.

Zrí'inele bi biu ne bi nu'ula welennéquezebe' waláz chia' neda!.

Bi cuide' ca' welelé'equezzebe' ca da gulé'eda'-be'.

Na' benne' gula ca' welennéquezené' xela.

¹⁸Ca lu zra na' guzuáqueza' Be' Lá'azxa chia' nen bi wen zrin chia' ca', benne' biu ne nu'ula ca', na' guchálajquezzebe' waláz chia' neda!.

¹⁹Lu be' zran xabáa gulé'equezda' xel-la' waca chia', na' lu xezr la xu dxe'ela gulé'eda' da xelunna bea na, dxen, ne xi', ne zren da naca ca beuj gasaj."

²⁰Gubizra xechul-la na,

na' beu' xexaca na xrna ca dxen

nedxu ca za zrin zra xelá' Xránadxu.

Zra na' gaca na tu zra cheē da xebánedxu

ne zra na' walé'equezdxu xel-la' szren cheē Dios.

²¹Nadxa xeletá xúgute benne' ca'

xelenné' Xránadxu lu xel-la' dxeleajlí lazre' cheē.

22'Cheē lē na', lē'e, benne' Israel, lē xen ca da xapa' lē'e.
 Jesú̄s, benne' Nazaret, guque' tu benne' bedxúaje' xrlátaje
 lau xúgutéle lē'e nē cheē da b̄en Dios laule lē'e. Lu na' Jesú̄s
 Dios blé'ene' da zan da dxebánedxu, nē xel-la' waca ca', nē da
 dxelunna bea na ca ba nézquezle lē'e. **23**Gate Dios b̄e' ē lataj tu
 benne' bdee' Lē lu na'le lē'e cáteze bache núnquezé nedxu,
 nadxa lē'e gudél-lale Lē', na' b̄étele Lē gate na' bdele Lē lu
 na' benne' ca' dxelune' da calela, benne' ca' buludé' ē Lē' xaga
 béguāj naga gutie'. **24**Nadxa Dios bsebané' Lē', bebéaje' Lē' lu
 xel-la' gute. Quebe guxú'u ájala xegá'ane' chalásaze lu xel-la'
 gute na'. **25**Ca naca da nigá bchalaj wenná bea David ca naca
 cheē Jesú̄s na', gate gunné':

Belé'equezda' Xrana' lawa' nigá.

Lē' zue' cuita' xabéla, cheē quebe bi guchebe na neda'.

26Cheē lē na' gubéle'eda', nē bil-la' lu xel-la' dxebé chia'.

Cheē lē na' guxrén lázrequeza' Lē' gate gatia',

27lawe' da quebe xucá'anaquezu' neda' lu lataj cheē benne'
 gate.

Quebe güéquezu' lataj guzru bel-la' dxen chia' neda',
 naca' benne' wen zrin chiu', nē benne' nazrí'inu'.

28Blé'equezenu' neda' ca dxal-la' guna' cheē zrué'eda' xel-la'
 nabán,

na' gúnnale'u neda' xel-la' dxebé lawe' da zúalenu' neda'.

29'Lē'e, bi bícha'dau'. Naca bea na gute xra xrtáudxu David,
 na' bulucache' lē lu x̄edxu ba cheē' da zúaqueze na na'a nagá
 zúadxu. **30**David na' guque' tu benne' bchálaje' waláz cheē
 Dios, nē gunézené' ca da nachébe lázrequeze Dios guné'.

Gunné lie' tu benne' zri'line zre sua David na' gaque' Cristo,
 Bénnea' nna báaqueze', xequé'e lawe' cheē David. **31**Ca' guca,
 David nigá belé'equezne' nedxu ca naca da dxal-la' gaca cheē
 Cristo, na' bchálaje' ca guca gate bebán Cristo, gunné': "Benne'
 nigá quebe xegá'anaqueze' lataj cheē benne' gate, nē quebe

gúzruqueze bel-la' dxen cheē'." **32**Caní guca, Dios bsebané'

Jesú̄s nigá, na' netu' dxexchébentu' da li ca guca da nigá.

33Ca' guca, Dios bzue' Jesú̄s lu xabáa cheē nen xel-la' waca
 cheē', na' b̄e' ē Lē' lataj gusel-le' Be' Lá'azxa cheē nigá ca
 nachébe lázrequeze' nedxu guné', na' xúguté da caní dxelé'ele
 lē'e, nē dxenle zaj naca na da dxun Be' Lá'azxa na'. **34**David na'
 quebe begüéne' xabáa, san léqueze' guné':

Xránadxu Dios guzré' Xrana':

“Gudxe'e cuita' xabela nigá

³⁵ ca zrindxa zra guzúa' benne' dxedábague' lue' chee nna
be'lenu le!”

³⁶ Xúgutele le'e, benne' Israel, dxal-la' nézquezle da nigá:
Jesús nigá, bénnea' bda'le le'e xaga bégua, Dios ba nune' Le'
Xránale ne Cristo cheele, Benne' guselé' le'e.

³⁷ Gate benne' ca' belenne' da nigá, na' belexewí'ine lazre',
na' buluchébe' Pedro, ne benne' gubáz ca' chee Jesús, dxelé'e le':
—Benne' bichentu', ¿ájazra dxal-la' guntu' xca'?

³⁸ Nadxa gunná Pedro:

—Le xebí'i lazre' lau Dios, ne le chua nisa tu tule chee
gácale Jesucristo tuze, chee gunite lau Le' cheele le'e ca naca
dul-la da nabágale. Ca' gaca, nadxa Dios sél-laqueze' Be'
Lá'azxa chee' chee súalene' le'e. ³⁹ Da nigá nachébe lazre' Dios
naca na cheele le'e, ne chee zrí'inele, ne chee xúgute benne' zaj
zre'e zitu', xúgute benne' ca' dxaca lazre' Dios nne'.

⁴⁰ Ca naca dizra' nigá, ne xezícaladxa dizra' da bchalaj
Pedro, bzéajni'ine' benne' ca', na' gunné':

—Le la ládujla benne' wén da calela caní.

⁴¹ Ca'an guca, benne' ca' guléajle'e chee da bchalaj Pedro
belexedxúe' nisa, na' lu zra na' belaca tuze ca chi dxua gaxúa
benne' nen benne' ca' ba dxeléajle'e chee Jesús. ⁴² Na' xúgute
benne' ca' gulezúa típaqueze' ca da dxulusede benne' gubáz
chee Jesús le', na' gulezúe' tuze nen le sa' ljwezre' chee
bululáwizre' Dios, ne buluzrague' chee xelawé' da dxusá
lázredxu ca guca gate gute Cristo.

Ca belún benne' nedxu ca', benne' guleajlí lazre' Cristo

⁴³ Xúgute benne' ca' gulezrebe' gate belelé'ene' xel-la' waca
zante, ne da dxelunna bea na da dxelún benne' gubáz chee
Jesús. ⁴⁴ Xúgute benne' ca' dxeléajle'e chee Jesús gulaque'
tuze, ne bulunézruje' da de chee' tue' xetúe'. ⁴⁵ Belutie' xúgute
da zaj nape', ne bulunézruje' dumí na' chee benne' ca' ca
da dxelexárzjene'. ⁴⁶ Xugu' zra belexezrague' lu xudau', ne
cá'anqueze lu lizre cha chee', chee xelawé' da dxusá lázredxu
ca guca gate gute Cristo. Gulawé' tu zrenté lu xel-la' dxelebé,
ne dute xel-la' dxelexruj lazre' chee'. ⁴⁷ Belutie lá'ané' Dios, na'
xúgute bénneache guléquene' benne' ca' ba lá'ana. Tu zra tu
zra Xránadxu bzane' benne' ca' chee Cristo ca dxelezí' lu ne'e
tu tue' Cristo.

Dxexaca tu benne' zrinnaj

3 ¹Tu zra xjaque' Pedro ne Juan lu xudau' dxexedá' chunna, da naca na gate dxululáwizraj bénneache Dios lu xudau'.

²Tu zra tu zra zua tu benne' na' naque' zrinnaj ca nála jte'.

Dxeleché' benne' ljwezre' le' xudau' na', ne dxelebeche' le' dxu'a dxa xu'u na' nazí le na: Da Xrtante, chee' nabe' guna' chee' benne' dxelu' e na!. ³Gate benne' zrinnaj nigá blé'ene' Pedro ne Juan, dxelu'e xudau', na' gunabe' guna' lau benne' caní. ⁴Nadxa Pedro ne Juan gulenné' le', na' Pedro guzre' benne' na':

—Gunná' netu!.

⁵Benne' na' gunná' xánnie' le' lawe' da dxéquene' bi xulunezruje' le'. ⁶Pedro guzre' le':

—Quebe bi de chia' dumí plata ne dumí oro. Da napa' gunna' lue!. Lu La Jesucristo, benne' Nazaret, guxasa gudá.

⁷Nadxa Pedro guqué' e na' benne' zrinnaj na' da zua xabela, ne bechise' le', na' ca bene' caní, belexezúa chacha ni'e, ne béchajdu chee' ca!. ⁸Nadxa benne' zrinnaj na' guxrítie' tu, na' guzé', ne guzú lawe' dxedé'. Guxú' e nen benne' ca' xudau', dxedé', dxexrítie', ne dxue lá'ane' Dios. ⁹Xúgute' benne' zaj zre' e na' belelé'ene' le' dxedé', ne dxue lá'ane' Dios. ¹⁰Belexebánene', ne belezrebe' ca da belel'ene' guca na, lawe' da zaj núnbe' e benne' zrinnaj na', ne zaj nézene' naque' bénnea' dxebé' e dxenabe' guna' ga dxelexú'u bénneache xudau', da na' nazí le na Da Xrtante.

Da bchalaj Pedro la chila da nazí le na La Chila Chee' Salomón

¹¹Benne' zrinnaj na', benne' ba bexaque', quebe bsane' na' Pedro ne Juan, na' xúgute' benne' dxelexebánene', ne xjaque' naga nazí le na La Chila Chee' Salomón, naga zaj zra' Pedro ne Juan. ¹²Gate ble'e Pedro da nigá, na' guzre' benne' ca!:

—Le'e, benne' Israel, ¿bizr chee' na' dxebánele le'e? ¿Bizr chee' na' dxenná'le netu' caní, ne dxéquele netu' bexuntu' benne' nigá, na' dxexedé' ne chee' xel-la' waca cheentu', u ne chee' xel-la' benne' xudau' cheentu'? ¹³¡Cabí! Dios chee' xra xrtáudxu Abraham, ne Isaac, ne Jacob bca'ana szrene' Zrí'line', Jesús, Bénnea' bdele le'e lu na' benne' xu'u lawe!. Gate guca lazre' Pilato gusane' Le', le'e quebe guca lázrele. ¹⁴Bzúale chalá'ala Benne' na' naque' lá'azxa ne xrlátaje, na' gunábale

la tu benne' wén da zrinaj. ¹⁵Ca'an guca, bêtele le'e Bénnea' dxunne' bénneache xel-la' nabán, san Dios bsebane' Le' láduja benne' gate, na' netu' dxexechébentu' chee da nigá. ¹⁶Guca lu La Jesús nigáqueze, u nnad xu guca na lawe' da guxéajle chee La Jesús, chee bezí' le dipa benne' nigá dxelé'ele, ne núnbeale le'. Lawe' da guxéajle' chee Jesús, ba bexácatequeze' ca dxelé'ele le'e xúgutele.

¹⁷'Le'e, Bi bicha', nezda' gate le'e, ne benne' xíchaje ca' cheele bêtele Jesús, quebe guque be'ele ca da dxunle. ¹⁸Dios bene' guca caní chee guca li ca da ba gunné' nédxute gate buluchalaj waláz chee' benne' ca', na' gulenné' dxal-la' si' saca Cristo chee Dios. ¹⁹Chee le na', le xebí'i lázrele, ne le xexaca Dios tuze, chee xusule' dul-la nabágale. Nadxa Xránad xu Dios gunne' le'e lataj xexaca chawe' xichaj lázrdaule. ²⁰Sel-le' cheele Jesús, Bénnea' guchébe lazre' sel-le' cheele nédxudaute. ²¹Lu zra caní Jesucristo dxal-la' xegá'ané' xabáa cadxa gucá'ana chawe' Dios xúgute da dxaca, ca na' gunné' lu dxu'a benne' ca' buluchálaje' waláz chee' nédxudaute. ²²Ca' naca na, lawe' da gunná Moisés, guzre' xra xrtáud xu ca': "Sel-la Xránad xu Dios cheele tu benne' guchálaje' waláz chee'. Gaque' tu benne' láduja bi bíchele ca', na' sel-le' le' cheele ca gusel-le' neda'. Le xen xanne' xúgute da xe'e le'e, ²³lawe' da welebía xi' xúgute benne' quebe xelapa Le' ba lá'ana, na' cuase' benne' ca' láduja xezre Israel."

²⁴'Xúgute benne' ca', benne' buluchálaje' waláz chee Dios, guzú lau na gate zua Samuel, ne zeaj na, buluchálaje' chee zra caní. ²⁵Le'e dxezile ca da gulenná benne' ca' buluchálaje' waláz chee Dios, ne nácale tuze lu xel-la' wezría da ben Dios nen xra xrtáule ca', ca guzre' Abraham: "Lu na' benne' zri'iné zre su' gaca chawe' chee xúgute bénneache zaj zre'e lu xežr la xu." ²⁶Gate Dios bsebane' Zrí'iné', gusel-le' Le' nedxu laule le'e chee gaca chawe' cheele, chee gusanle tu tule le'e da calela da dxunle.

Pedro ne Juan dxelezrine' lau benne' xu'u lawe' ca'

4 ¹Pedro ne Juan ne dxuluchálajlène' benne' ca' gate belezrín na' bxruze ca', ne benne' xu'u lu ne'e bi xra'aga chee xudau', ne benne' saduceo ca'. ²Dxelezré'e lawe' da dxulusede Pedro, ne Juan benne' ca', dxelenné' welexebán benne' gate lawe' da bebán Jesús. ³Nadxa gulel-le' Pedro ne

Juan, na' guleché'e le' lizre xia ca zrindxa zra xula lawe' da ba dxezré' zra na'. ⁴Guléajle' benne' zan ládujla benne' ca' belénne' da bchalaj Pedro, na' cátite benne' ca' dxeléajle' chee Jesús zaj naque' ca gazxu' cue' chi gaxúa benne' biu.

⁵Zra xula na' benne' xíchaje ca' chee judío ca', ne benne' gula sina ca', ne benne' ca' dxuluxuzájle' da nadxixruj bea na, belezrague' lu xézre Jerusalén ⁶nen Anás, bxruze blau, ne Caifás, ne Juan, ne Alejandro, ne xúgute benne' xrtia bxruze blau ca!. ⁷Nadxa gulenná be'e xejalexrí'e Pedro ne Juan, na' buluzé' le' laduj naga zaj zre'e, na' buluchébe' le':

—¿Bi xel-la' dxenná bea, u nu lu La dxunle da caní?

⁸Nadxa Pedro, zúalequeze Be' Lá'azxa le', guzre' benne' ca':

—Le'e, benne' xíchaje ca' chee bxruze, ne benne' gula sina ca', ⁹le'e dxuchébele netu' chee tu da chawé' da guca chee tu benne' we', chee nézele ájala guca bexaca bénnea!. ¹⁰Dxuzentu' xúgutele le'e chee xeleneze xúgute benne' Israel, benne' nigá ze' lau xúgutele le'e, ba bexaque' lu La Jesucristo, Benne' Nazaret, Bénnea' bda'le le'e le'e xaga bégua, na' Dios bsebane' Le' ládujla benne' gate. ¹¹Jesús nigá naque' xiaj na!, le'e, benne' wen xu'u bzúale chalá'ala, san na'a Léqueze' naque' xiaj blau chee xu'u. ¹²Quebe nu chilá' bénneache seque' guselé' dxi'u lawe' da quebe ne gunna Dios xetú La bénneache lu xézr la xu nigá, benne' séquene' guselé' dxi'u.

¹³Gate benne' xu'u lawe' belelé'ene' Pedro ne Juan dxuluchálaje' du lazre', ne dxeleque bé'ene' quebe zaj nazédie' lu na' bxruze ca', san zaj naque' benne' zre'e cá'aze, na' belexebáne benne' xíchaje ca', san guleque bé'ene' zaj naque' benne' guledálene' Jesús. ¹⁴Cá'anqueze bénnea' bexaque' ze' na' nen Pedro ne Juan, na' chee le' na' quebe gulezéquene' bi xelenné' chee'. ¹⁵Nadxa gulenná be'e belexedxúaj benne' gubáz ca' ládujla le'. Cate' belexegá'ana leze' buluchébe ljwezre', ¹⁶dxelenné':

—¿Ájazra gundxu chee benne' caní? Xúgute benne' zaj zre'e Jerusalén zaj nézene' belune' xel-la' waca zren nigá, na' quebe gaca tábagadxu na. ¹⁷Na'a, chee québedxa zriluj da nigá lágela bénneache, guxrásad xu benne' caní chee québedxa nu xuluchálajlene' lu La Jesús.

¹⁸Nadxa gulenná be'e belexezrín Pedro ne Juan, na' gulenná bé'ene' le' québedxa nu xuluchálajlene', ne quebe nu xulusédene' lu La Jesús. ¹⁹Pedro ne Juan belexechebe':

—Le nna' le'e che naca xrlátaje lau Dios guzúazrantu'
xrtízrale le'e, quézcala xrtizra' Dios. ²⁰Netu' quebe gaca
gusantu' gucháljantu' ca naca da blé'entu', ne da bénentu'.

²¹Nadxa benne' xu'u lawe' ca' buluxruse' Pedro ne Juan,
san bulusane' le'. Quebe belezrelne' ájala xelune' xuluzaca zi'e
le' lawe' da dxelúe lá'ana xúgute bénneache Dios ca naca da
ba guca. ²²Bénnea' bexaque' ne chee xel-la' waca zren nigá ba
gudéé chua iza.

**Benne' ca' dxeléajle' chee Jesús dxelenabé' lau
Dios gunézruje' le' xel-la' dxuluxréen lazre'**

²³Gate bulusane' Pedro ne Juan, benne' caní xjaque' naga
zaj zra' benne' ljwezre', na' buluzenne' le' ca naca xúgute da
gulenná benne' xíchaje ca' chee bxruze ca', ne benne' gula
sina ca!. ²⁴Gate belenne' da caní, xúgute' buluchálajlene' Dios,
gulenné!:

—Xránantu', Lue' nacu' Dios. Beno' xabáa, ne xezr la xu,
ne nísadau', ne xúgute da zaj nnita lataj ca!. ²⁵Lue', lu na' Be'
Lá'azxa, ne lu dxu'a David, benne' wen zrin chiu', gunnáu':

¿Bizr chee na' dxelasa bénneache xezr la xu ca',
na' bénneache dxelegú'u lazre' da quebe bi zaj zaca?
²⁶Benne' wenná bea ca' chee xezr la xu gulune' tuz,
na' benne' blau ca' chee xezr ca' belezrague'
chee xeledábague' Xránadzu Dios, ne Cristo chee!.

²⁷Da li, Herodes. ne Poncio Pilato belezrague' lu xezre nigá
nen benne' zitu' ca', ne nen benne' Israel ca', na' guledábague'
Zri'inu' Lá'azxa, Jesús, Bénnea' bzúaquezu' Lue!. ²⁸Ca'an guca,
benne' ca' belune' xúgute ca da ba núnquezu' Lue' dxal-la' gaca
na. ²⁹Na'a, Xran, gunná' ca dxuluxruse' netu', ne bennna netu',
wen zrin chiu' ca', xel-la' dxuxréen lazre' chee guchálajntu'
xrtizru', ne quebe zrébentu', ³⁰ne bennna netu' xel-la' waca chiu'
chee gaca xexuntu' benne' we' ca', ne chee guntu' xel-la' waca
chee xabáa lu La Zri'inu' Lá'azxa Jesús. ¡Ca'an gaca!

³¹Gate bexuzre buluchálajlene' Dios, lu lataj naga zaj
nazrague' guzrú', na' xúgute' guzúale Be' Lá'azxa le', na'
buluchálaje' xrtizra' Dios dute xel-la' dxuluxréen lazre' chee'.

Xúgute' dxelune' tuze ca naca da zaj napé'

³²Benne' zan ca', benne' dxeléajle' chee Jesús gulaque'
tuze lu xichaj lázrdawe'. Netué' quebe gunné' cheeze' naca da

nape¹! Xúgute da zaj nape¹ zaj nune¹ tuze. ³³Benne' gubáz ca' chee¹ Jesús, nen duté xel-la' dxelenná bea buluchálajqueze¹ ca guca gate bebán Xránadxu Jesús, na' Dios bene' guca chawé¹ chee¹ xúgute benne' ca¹. ³⁴Quebe nu guzúa ládujla benne' ca¹ bi bxáxrjene¹ lawe¹ da caní belún xúgute benne' zaj nape¹ xe¹zr la xu ca¹ u xu'u ca¹. Belutie¹ na, na' belú'¹e dumí na¹, ³⁵ne xeajlenézruje¹ na lu na' benne' gubáz ca¹, chee¹ xelexele¹¹ na tu tu benne' ca¹ ca da dxelechínene¹. ³⁶Zua ládujla benne' ca¹ tu benne' xrtia Leví le¹ José, benne' gúlaje¹ Chipre da naca tu xe¹zr la xudau¹ naxechaj nísadau¹ le¹ na. Benne' nigá, buluzúa gubáz ca¹ le¹ Bernabé, da zéaje na benne' dxexúe zrene¹. ³⁷Benne' nigá betie¹ tu xe¹zr la xu da nape¹, na' bi'¹e dumí na¹, ne bnézruje¹ na lu na' benne' gubáz ca¹.

Dul-la da belún Ananías ne Safira

5 ¹Xetú benne' le¹ Ananías nen zru'ule¹ Safira, betie¹ tu xe¹zr la xu chee¹. ²Benne' nigá bequé¹¹ late¹ dumí na¹, na¹ da begá'anaze bi'¹e lau benne' gubáz ca¹, ne gunné¹ ca naca na¹. Zru'ule¹ ca naca na nézene¹. ³Nadxa guzre Pedro le¹:

—Ananías, ¿bizr chee¹ na' be'¹u lataj Satanás guxú'u na lu xichaj lázrda¹ u chee¹ si xe¹u Be¹ Lá'azxa, na' beca¹u late¹ chiu¹ ca naca da guzi¹u chee¹ xe¹zr la xu na¹? ⁴¿Quebe guca xe¹zr la xu na¹ chiu¹? Na' gate betiu¹ na, ¿quebe guca dumí na¹ chiu¹? ¿Ájazra guca benu¹ da nigá? Dios guzí xe¹u, quegá bénneache.

⁵Ca ben Ananías da nigá, na' guzré¹¹ gútete¹. Xúgute benne' belén da nigá belezrébele¹¹. ⁶Nadxa gulebiga bal-la bi cuide¹ ca¹, ne buluchélabe¹ le¹ tu ladxe¹, na' belúabe¹ le¹ cheajlecáchebe¹ le¹ lu ba.

⁷Ca guca chunna hora gudé na¹, guxú'u zru'ula Ananías na¹, ne quebe nézene¹ bi ba guca. ⁸Pedro bchébe¹ le¹:

—Gunná, ¿bétele le¹e xe¹zr la xu na¹ ca dxennale guzile na¹? Gunná Safira na¹:

—Awe¹, ca naca na¹.

⁹Nadxa Pedro guzré¹ le¹:

—¿Bizr chee¹ na' bénle le¹e tuze dizra¹ gúquele si xele Be¹ Lá'azxa? Chale'aj na¹ ba zesí'aca bi ca¹ xeajlecáchebe¹ benne' chiu¹, na¹ na'a xelúatequezebe¹ lue¹.

¹⁰La¹ ná'queze nu'ula na¹ guzré¹¹ gútete¹ zran ni'a Pedro. Gate belú'u benne' cuide¹ ca¹, na¹ belelé'ebe¹ le¹ ba gutie¹, na¹ belexebéajbe¹ le¹ xeajlecáchebe¹ le¹ cuita ba chee¹ benne' chee¹.

11Xúgute benne' ca' zaj nazrague' na', ne xúgute bénneache, benne' belén da caní belezrébele'e.

Benne' gubáz ca' dxelúnle'e xel-la' waca cheē xabáa

12Benne' gubáz ca' belúnle'e xel-la' waca cheē xabáa, ne da dxelunna bea na lau benne' ca', na' xúgute' belezrague' La Chila Cheē Salomón, da naca na cheē xudau!. **13**Netú benne' ca', benne' quebe dxeléajle'e cheē Jesús, quebe belexázrene' guné' benne' ca' tuze, san xúgute bénneache belape' benne' caní ba lá'ana. **14**Benne' zandxa gulezú lawe' dxeléajle'e cheē Xránadxu, benne' biu ne nu'ula ca!. **15**Ca' guca na, belebáaje' benne' we' ca', zaj de' lu da dxeláta'ne', ne da'a cheē!, na' gulíxrue' le' la neza ca' cheē gate te Pedro na!, na' te zrula cheē lawe' benne' ca!. **16**Cá'anqueze benne' xezre walizre ca' belelé'e lu xezre Jerusalén, zaj nu'e benne' we' cheē ca', ne benne' ca' zaj xu'e be' xriwe' ca', na' xúgute' belexexaque'.

Benne' gubáz ca' dxelu'e lizre xia

17Nadxa bxruze blau, ne benne' saduceo ca' zaj zúalene' le', gulaque' xa lazre!, **18**na' gulel-le' benne' gubáz ca', ne buluzré'e le' lizre xia. **19**Na' tu gubáz cheē xabáa cheē Xránadxu gusálaje' dxa xu'u cheē lizre xia na' chizrela, na' bebéaje' benne' ca', ne dxelé'e le':

20—Le chjaca, ne le cheajsé lu xudau!, ne le guzén benne' ca' ca naca cheē xel-la' nabán cube nigá.

21Ca belenne' da nigá, zra xula belú'e chila xudau! che zílala, na' gulezú lawe' dxulusédené' benne' zaj zre'e na!.

Dxácate na!, bxruze blau na!, ne benne' zrálene' le', buluchague' benne' ca' cheē xu'u lawe' blau, ne benne' gula sina ca' cheē xezre Israel, na' gulenná be'e xelexebéaje' gubáz ca' zaj xu'e lizre xia. **22**Gate belezrín bi xra'aga cheē xudau! na!, quebe nu belelé'ene' lu xu'u lizre xia, na' belexezrine', ne buluzenne' benne' ca', **23**dxelenné':

—Gate bzrintu! lizre xia na!, naxezxuj tipa na, na' benne' dxjaque' wedil-la zaj zre'e dxu'a dxa xu'u na!, ne dxuluxúe' na, san gate gusálajntu! na, quebe nu bezrégentu! lu xu'u na!.

24Gate bxruze blau, ne benne' xíchaje ca' cheē bxruze ca', ne xíchaje cheē bi xra'aga ca', belenne' da nigá, na' buluchébe ljwezré' ga cheajsé da nigá. **25**La' ná'queze bzrin tu benne' guzré' le':

—Benne' ca' bzra'le le'e lizre xia zaj zre'ē lu chila xudau', dxulusédene' bénneache.

²⁶Nadxa benne' xíchaje cheē bi xra'aga cheē xudau' guxíajlene' bi xra'aga ca', na' xeajlexrī'ē gubáz ca'. Quebe bi belúnene' le' lawe' da belezrebe' bi xelún benne' ca' dxelenne' cheē gubáz ca', lawe' da dxeléquene' xelu'ē le' xaj. ²⁷Gate xeajlexrī'ē gubáz ca', na' buluzré'ē le' lau benne' xu'u lawe' blau, na' gunná bxruze blau na', dxe'ē benne' gubáz ca':

²⁸—Netu' bzrúnantu' le'e quebe guchálajledxale bénneache lu la bénnea!. ¿Bizra na' bénle? Ba bzenle ca naca benne' zaj zre'ē xezre Jerusalén ca naca da dxusédele, ne dxaca lázrele gusebágale netu' xel-la' gute cheē benne' na!.

²⁹Nadxa belexechebe Pedro, ne xezícadxa benne' gubáz ca':

—Dxala' guzúantu' xrtizra' Dios, quegá xrtizra' bénneache.

³⁰Dios cheē xra xrtáudxu ca' bsebane' Jesús, Bénnea' bêtele le'e bda'ale Le' xaga bégua. ³¹Dios bca'ana szrenē' Le' chalá'a xabela cheē, ne bēne' Le' Benne' Blau, ne Weselá, cheē gata' lataj cheē benne' Israel xelexebí'i lazre' cheē gunite lau Dios dul-la cheē!. ³²Cheē le na' netu' dxexechébentu', ne cá'anqueze dxun Be' Lá'azxa. Dios dxunézruje' Be' Lá'azxa benne' dxuluzúe' dizra' cheē.

³³Gate belenne' da nigá, na' belezré'ē, ne gulaca lazre' xelútie' gubáz ca!. ³⁴Ládujla benne' xu'u lawe' ca' zua tu benne' fariseo le' Gamaliel. Naque' benne' dxuxuzájle'ē da nadixixruj bea na, na' dxelápale'ē bénneache le' ba lá'ana. Benne' nigá guzé', na' gunná bélene' xelexebéaje' gubáz ca' chalé'ajla tu chí'idau!. ³⁵Nadxa guzré' benne' xu'u lawe' ca':

—Le'e, benne' Israel, le guxúe xanne' ca gunle cheē benne' caní. ³⁶Le gusá lazre', bache guca zane' iza, gudábaga Teudas xu'u lawe', gunné' naque' tu benne' blau, na' xjácale ca tapa gaxúa benne' biu le!. Na' belutie' le', na' xúgute benne' ca' gulaca le' tuze belexase dinnaje' ca', na' gudé cheē da na!. ³⁷Gudé na!, lu zra gate belú'u bénneache xiche, na' bla' Judas, benne' Galilea, na' benne' zan xjácalene' le!. Cá'anqueze belutie' bénnea', na' xúgute benne' gulede' le' belexase dínnaje!. ³⁸Cheē le na!, le gusán benne' caní, ne quebe guchixre cheēle nen benne' ca!. Che da nigá naca na da dxun beneácheze, wadé cheē na. ³⁹Che naca na da dxun Dios, quebe séquele le'e guzría xile na. Le guxúe xanne' cheē quebe til-lalele Dios.

40Xúgute' belexaque' tuze. Nadxa gulenná be'ę belú'u gubáz ca' da xula, na' ca belú'u benne' ca', na' buluzrune' le' québedxa nu xuluchálajle' benne' ca' lu La Jesús. Gudé na' bulusane' le'. **41**Na' benne' gubáz ca' belexedxúaje' naga zaj zra' benne' xu'u lawe' ca', dxelebélé'ene' lawe' da be' Dios lataj guledée' xel-la' zi' lawe' da zaj naque' Jesús tuze. **42**Quebe bulusane' dxuluchálaje', ne dxulusédene' bénneache ca naca chee' Jesucristo xúgute' zra, lu chila xudau', ne lu xu'u ca'.

Dxuluzúe' gazre benne' xelune' zrin chee' benne' zaj de'ę Cristo

6 **1**Lu zra ca', gate zaj dxan benne' ca' zaj de'ę Jesús, na' benne' ca' dxelenné' dizra' griego gulawé' zria benne' ca' dxelenné' dizra' hebreo. Dxelenné' quebe nu dxunezruj xanne' da xelaw nu'ula ba gulate benne' chee' zaj zre'ę ládujla le' gate dxelísie' xel-la' wagu tu zra tu zra. **2**Nadxa benne' gubáz ca' buluchague' ca naca benne' ca' dxeléajle'ę chee' Jesús, na' gulé'ę le':

—Quebe naca xrlátaje gusantu' guchálajntu' xrtizra' Dios chee' gudentu' xel-la' wagu. **3**Chee' le na', biche ljwézrentu', le quilaj gazre benne' láwela le'e, benne' zaj naque' du lazre', ne dxeléajni'ine', ne zúale Be' Lá'azxa le', na' le gusebague' zrin nigá. **4**Netu' tu guchálajlezquezentu' Dios, ne gusédentu' bénneache xrtizra' Dios.

5Xúgute' gulaza lazre', na' gulequé'ę Esteban, tu benne' dxéajle'ę dute lázrdawe' chee' Jesús, ne zúale Be' Lá'azxa le'. Cá'anqueze gulequé'ę Felipe, ne Prócoro, ne Nicanor, ne Timón, ne Parmenas, ne Nicolás, tu benne' xezre Antioquía, benne' nédxute bexaque' tuze benne' judío ca!. **6**Na' guleché'ę benne' caní lau benne' gubáz ca', na' le' bululáwizre' Dios, ne buluzé ne'ę lawe' benne' gazre caní.

7Xrtizra' Dios zeaj dxezriluj na, na' benne' ca' dxeléajle' chee' Jesús guxánle'ę lu xezre Jerusalén, na' bxruze zan chee' judío ca' guléajle'ę chee'!

Dxeléel-le' Esteban

8Esteban, tu benne' nápale'ę xel-la' waca, ne naque' chawé' lau Dios, bene' xel-la' waca ca' chee' xabáa, ne da dxelunna bea na chee' da ca' lau bénneache ca!. **9**Nadxa bal-la benne' chee' xu'u naga dxelezraga bénneache ca', nazí le na Xu'u Chee' Benne' Québedxa Zaj Nada'u, benne' xezre Cirene ca',

ne benne' xezre Alejandría ca', ne benne' chee ga nababa Cilicia, ne Asia, gulezú lawe' dxulutíl-lalene' Esteban dizra'. ¹⁰Quebe gulezéquene' bi xelenné' chee xrtizra' Esteban lawe' da bchálaje' nen duté xel-la' sina chee Be' Lá'azxa. ¹¹Nadxa gulízruje' bal-la benne' ca' chee xelenné' belenne' gunné Esteban dizra' schanni' chee Moisés, ne chee Dios. ¹²Caní belune', ne gulu'le xel-le' bénneache ca', ne benne' gula sina ca', ne benne' dxuluxuzájle' da nadxixruj bea na, na' gulebía di'e Esteban. Gulel-le' le', ne guleché' le' lau benne' xu'u lawe' blau. ¹³Cá'anqueze gulílaje' benne' wen lazre' xelenné' chee Esteban, na' gulenné':

—Benne' nigá quebe dxusane' dxenné' schanni' chee xudau' lá'azxa nigá, ne chee da bdxixruj bea Dios. ¹⁴Ba bentu' gunné' ca gun Jesús, benne' Nazaret, dxenné' guzría xi'le xudau' nigá, ne guché'e ca naca da zéajledxu da bca'ana Moisés.

¹⁵Nadxa benne' xu'u lawe' ca', ne xúgute benne' zaj zre'e na', gate gulenné'e Esteban, belel'éne' lawe', naca na ca lau tu gubáz chee xabáa.

Dxexechebe Esteban lau benne' xu'u lawe' ca'

7 ¹Nadxa bxruze blau bchebebé Esteban:

—¿Zaj naca da li da caní?

²Na' Esteban bechebebé:

—Le'e, benne' gula, ne le'e biche ljwezra', le xene. Xradxu zue' xabáa ble'e lawe' lau xra xrtáudxu Abraham gate ne zue' lu xezr la xu Mesopotamia, nédxudxa gate quebe ne xezé'e cheajxezúe xezre Harán. ³Dios guzre' le!: “Bsan lázriu' ne xúgute xrtia ljwezru', na' guxíaj lu xezr la xu da gulé'eda' lue!”

⁴Nadxa Abraham guzé'e lu xezr la xu Caldea, xeajsúe' xezre Harán. Ca gudé gute xra Abraham, Dios guché'e Abraham lu xezr la xu nigá, naga zrale le'e na'a. ⁵Dios quebe bi bnézruje' chee Abraham naga sue' lu xezr la xu nigá, ne naga guné'lizre', san guchébe lazre' gunézruje' le' xezr la xu nigá, na' gate te gate le', na' gaca na chee zr'i'ine', lácala lu zra na' quebe ne galaj nu zri'ine Abraham. ⁶Cá'anqueze Dios guzre' le' xelezúa zri'ine zre sue' ca benne' zitú tu lu xezr la xu chee benne' xula, ne xelaque' benne' zaj nada'u, na' xuluzálaje' le' tapa gaxúa iza. ⁷Cá'anqueze guzre Dios le!: “Neda' chuga' ca gaca chee xezr la xu na' guchine na zri'ine zre su', na' te na' xelexedxúaje' ga na', ne xelúe lá'ane' neda' lu xezr la xu nigá.” ⁸Dios bene' tu

xel-la' wezría nen Abraham, na' gunná bé'ene^l le^l chugu látedu weaj b̄ela' chee^l benne^l biu ca^l lu bel-la' dxen chee^l, tu da guzúa chuchu na xel-la' wezría na!. Chee^l le^l na^l gate gulaj Isaac, zri'iné Abraham, guchugue^l látedau^l b̄ela' chee^l bel-la' dxen chee^l Isaac gate gúquebe^l xrunu^l zra, na^l cá'anqueze b̄en Isaac chee^l zri'iné!, Jacob, ne cá'anqueze b̄en Jacob chee^l zri'iné! ca^l, benne^l ca^l gulaque^l xra chazrinnu cue^l benne^l Israel.

⁹'Zri'iné Jacob na^l, benne^l ca^l zaj naque^l xra xrtáudxu, gulaque^l xa lazre^l chee^l bi biche^l José, na^l belutie-be^l chee^l chu'ube^l lu na^l benne^l guchínene^l-be^l lu xe^lzr la xu Egipto. Dios guzúalene^l José, ¹⁰na^l bselé^l-be^l lu xúgute da zi^l da xa^l. Bnérzruje^l-be^l xel-la' dxéajni*i*, na^l b̄en Dios bezaca ba lázrele Faraón José na^l. Faraón nigá guque^l wenná bea lu xe^lzr la xu Egipto, na^l bzue^l José gácabe^l benne^l xu'u lu ne^le xe^lzr la xu Egipto na^l, ne benne^l walizre Faraón na^l.

¹¹'Nadxa guca gubina^l du ca naca xe^lzr la xu Egipto, ne ca naca xe^lzr la xu Canaán, na^l xra xrtáudxu ca^l quebe bi belezrélene^l da xelawé!. ¹²Gate ben Jacob d̄e zrua^l xtila lu xe^lzr la xu Egipto, na^l gusel-le^l na^l zri'iné! ca^l, benne^l ca^l zaj naque^l xra xrtáudxu. Da nigá guca na da nedxu lasa xjaque^l Egipto. ¹³Da gudxupe^l lasa xjaque^l na^l, José ble'e lawe^l benne^l biche^l ca^l, na^l ca'an guca guneze wenná bea chee^l Egipto ga benne^l José na^l. ¹⁴Nadxa José gunná bé'ene^l xeajlexrí^l xre^l, ne ca naca xrtia ljwezre^l, zaj naque^l ga xun chínué!. ¹⁵Ca'an guca, Jacob xeajsúe^l Egipto naga gutie^l, ne naga gulátequeze xra xrtáudxu ca^l. ¹⁶Ca gudé na^l belú^le bel-la' dxen gate chee^l benne^l ca^l lu xe^lzre Siquem, naga bulucache^l le^l lu ba da zua na lu xe^lzr la xu na^l da guzí! Abraham nen dumí da gudízruje^l bi ca^l zri'iné Hamor lu xe^lzre Siquem na^l.

¹⁷'Gate ba zua gagu zra gaca li da guchebe lazre^l Dios da na^l b̄en chúchue^l lau Abraham, na^l benne^l Israel zaj zre^le xe^lzr la xu Egipto gulánle^le. ¹⁸Nadxa guzú lau dxenná bea tu wenná bea lu xe^lzr la xu Egipto, benne^l quebe núnbe'e José. ¹⁹Wenná bea nigá guzí xe^le benne^l ljwézredxu, ne bzálaje^l xra xrtáudxu ca^l, na^l gunná bé'ene^l le^l cheajlecá'ané^l-be^l bidu dxe'ene chee^l ca^l chee^l xelátebe^l. ²⁰Lu zra ca^l gulaj Moisés, ne gúcabe^l tu bidau^l bezaca ba lazre^l Dios cheebe^l, na^l xra xrnabe^l bulusegule^l-be^l lizre^l chunna beu!. ²¹Gate bzrin zra zxal-la^l cheajlega'ané^l-be^l, na^l bi nu'ula chee^l wenná bea na^l bequé^le-be^l, ne bsegule^l-be^l ca zri'inéqueze^l. ²²Chee^l le^l na^l, Moisés guzédebe^l

ca naca xel-la' sina chee Egipto, na' gúcabe' tu benne' nape'
xel-la' dxenná bea ca naca da gunné', ne da bene'.

²³'Gate bzrie' chua iza, Moisés guca lazre' cheajnné'e benne'
ljwezre', benne' Israel ca'. ²⁴Blé'ene' tu benne' Egipto dxu'e
tu benne' Israel. Chee gúcalene' benne' na', ne chee bebéaj
lazre' bénnea', betie' benne' Egipto na'. ²⁵Moisés gúquene'
benne' lazrie', benne' Israel ca', xeleque bé'ene' Dios guselé'
benne' ca' ne chee le'. Benne' ca' quebe guleque bé'ene' na'.
²⁶Zra xula Moisés blé'ene' chupa benne' Israel dxeledil-le', na'
lawe' da guca lazre' xelezrá zrie' benne' ca', na' guzre' le': "Le'e
nácale biche lqwézrele. ¿Bizr chee na' dxue lqwézrele?" ²⁷Nadxa
benne' na' dxu'e benne' lqwézre' bzrigue' Moisés, na' guzre'
le': "¿Nu bzua lue' ca benne' xíchaje cheentu' chee guchi'u ca
da dxuntu??" ²⁸¿Dxaca lazru' gutiu' neda' ca benu' neaje, bétu'
benne' Egipto na'?" ²⁹Ca ben Moisés da nigá, na' bzrúnnaje'
zexíaje' lu xezi la xu chee benne' Madián ca!. Na' guzú'e' ca tu
benne' zitu', na' bchaga ná'lene' nu'ula, na' gulaj chupa zri'iné'.

³⁰'Ca gudé chua iza, gate zue' le'e xixre' lawe' lataj da
zua na gagu lu xi'a Sinaí, na' ble'e lau tu gubáz chee xabáa
le' tu lu xi' da dxe' lu xeché' bisigá. ³¹Moisés bzrebe' ca naca
da blé'ene', san gate gubigue' chee le'e xánnene', benne' chi'i
Xránadzu, dxenné': ³²"Neda' naca' Dios chee xra xrtá'u ca!,
Dios chee Abraham, ne Dios chee Isaac, ne Dios chee Jacob."
Nadxa Moisés guzú lau dxezrízie' lu xel-la' dxezrebe, na' quebe
bexázrjene' nne'e. ³³Xránadzu guzre' le': "Guleaj zrelu' xu'u
ni'u lawe' da naca lá'azxa lataj naga dxeléaju". ³⁴Neda' ba
ble'eda' ca naca da dxelezaca zi' bénneache chia' zaj zre'e lu
xezi la xu Egipto. Dxenda' ca dxelebezre xache', ne ba bla'a
chee guselá' benne' ca!. Gudá lue', sel-la' lue' lu xezi la xu
Egipto."

³⁵'Lácalá benne' ca' buluzúe' Moisés chalá'ala, gulé'e le':
"¿Nu bzua lue' ca benne' xíchaje cheentu' chee guchi'u ca da
dxuntu??" Dios gusel-le' le' ca benne' xíchaje, ne benne' guselá
le', ne chee gubáz chee xabáa na' ble'e lawe' le' lu xeché' bisigá.
³⁶Moisés na' bebéaje' xra xrtáudzu ca' lu xezi la xu Egipto, ne
bene' xel-la' waca ca', ne da gulunna bea na da benné' lu xezi la
xu na!, ne lu nísadau' Xrna, ne le'e xixre' lawe' lataj da chua iza
na!. ³⁷Moisés nigáqueze guzre' benne' Israel ca': "Dios sel-le'
tu benne' guchálaje' waláz chee', benne' gálaje' ládujla xrtia
lqwézrele le'e, ca gusel-le' neda!. Chee Le' le xen." ³⁸Cá'anqueze

Moisés nigá, bénnea! guzúale benne' ca' le'e xixre' lawe' lataj, tu zren nen gubáz chee xabáa na' bchálajle le' lu xi'a Sinaí, guzúalene xra xrtáudxu ca', ne guzi'e dizra' chee xel-la' nabán chee bdee na cheentu'!

³⁹'Xra xrtáudxu ca' quebe gulaca lazre' xuluzúa dizra' chee Moisés, san buluzúe' le' chalá'ala, ne gulaca lazre' xelexezrine' Egipto. ⁴⁰Gate cabí zue' Moisés ga na' gulé'e Aarón: "Dxaca lázrentu' gunu' dios ca' chee xelebía lawe' launtu', lawe' da quebe nézentu' bi guca chee Moisés, bénnea! bebéaje' netu' lu xezr la xu Egipto." ⁴¹Nadxa belune' tu bedáu' guca na ca tu békredau', ne belutie' be xíxre'du ca' lau bedáu' na', ne gulebene' chee da zaj nune'. ⁴²Nadxa Dios becuase' nen benne' ca', na' be'e le' lataj belúe lá'ane belaj zaj zria zran xabáa. Ca'an naxúaj na lu xiche chee benne' ca' buluchálaje' waláz chee Dios. Dxelenné:

Le'e, benne' Israel ca', ¿guzríale-ba' chia' neda' be xíxre'du ca' bêtele

dute chua iza gate na' guzúale le'e xixre' lawe' lataj?

⁴³ ;Cabí! Bíale xudau' xide zra be xixre' chee dios cheele, Moloc,

ne xudau' chee belaj nazí le na Renfán, dios cheele, bedáu' ca' bénquezle le'e chee be lá'anale na.

Chee le na' cuéaja' le'e lu xezr la xu cheele, ne sel-la' le'e dédedxa ca naga dxe' Babilonia.

⁴⁴'Le'e xixre' lawe' lataj na' xra xrtáudxu ca' belune' tu xudau' xide naga buluzrá chawe blaga' xiaj naga naxúaj da nadixiruj bea na. Belune' na ca naca da ble'e Dios Moisés, gate guzre' le' gune na ca naca da na' ba blé'e. ⁴⁵Zri'line xra xrtáudxu ca' belexaca lu ne'e xudau' xide na', na' belú'e na gate belezrine' lu xezr la xu nigá nen Josué, chee belequé'e xezr la xu nigá lu na' benne' xezr la xu ca' zaj zre'e nigá, benne' ca' Dios bebéaje' le' chee bnézruje' xezr la xu nigá chee xra xrtáudxu ca'. Ca'an guca ca bzrinte zra ca' zua David. ⁴⁶Wenná bea David na', Dios bezaca ba lazre' chee', na' guca lazre' David gune tu xudau' naga sua Dios chee Jacob. ⁴⁷Salomón, zri'line David, bene' lizre Dios na'. ⁴⁸Dios szrente quebe zue' lu xudau' ca' da zaj nun bénneache. Caní gunná tu benne' bchálaje' waláz chee Dios, gunne!

⁴⁹ Xabáa naca lataj naga dxe'a,

na' xezr la xu naca na naga nuléaj ni'a.

¿Ájazra naca xu'u gunle le'e chia'? dxenná Xránadxu.

¿Ájazra naca lataj naga dxal-la' xezí' lazra'?

50 ¿Quegá neda' bénqueza' da ca'?

51 Nadxa gunná Esteban:

—Le'e nácaquezle lázxduau zide', ne zria nágale, ne lázrdaule ca zaj naca chee benne' quebe zaj núnbe' Dios, quebe dxezile xrtizre'. Dxedábagaquezle Be' Lá'azxa. Nácale ca gulaca xra xrtáule ca!. **52**Xra xrtáule ca' buluzría xi'ę xúgute benne' ca' buluchálaje' waláz chee Dios. Belutie' benne' ca' buluchálaje' nédxudaute ca dxal-la' gaca chee benne' xrlátaje nigá, na' gate ble'e, lé'equezle bdele Le' lu na' benne' ca' guledábague' Le', ne bétele Le!. **53**Le'e guzile da nadxixruj bea na da benna gubáz chee xabáa dxi'u, san quebe dxuzúale dizra' chee na.

Dxelutie' Esteban

54Gate belén benne' ca' da caní, na' gulagu lazxe' lu xel-la' dxelezrá'a Esteban. **55**Nadxa Esteban, zúale Be' Lá'azxa le', gunné'ę xabáa, ne blé'ene' xel-la' szren chee Dios, na' Jesús ze' chalá'a xabela chee Dios. **56**Nadxa gunné':

—Le nna'xque, dxelé'eda' naxalaj xabáa, na' Benne' Gulje' Bénneache ze' chalá'a xabela chee Dios.

57Benne' ca' buluséxxuje' nague', na' gulebezre xe'e, ne xeajelechía chee'ę Esteban na!. **58**Na' belebáaje' le' lu xezre na', naga belú'ę le' xiaj. Na' benne' ca' gulenné' chee Esteban bulucá'ane' zra lane' lu na' tu benne' cuide' le' Saulo. **59**Dxácate dxuluzré' le' xiaj, Esteban na' bláwizre' Dios, gunné':

—Xrana' Jesús, bezí' lu na'u be' nácaqueza'!

60Gudé na' bzu zribę', na' gunné' zizraj:

—Xran, quebe gusebagu' benne' caní dul-la nigá.
Ca bexuzre gunné' ca', na' gutie'.

Saulo dxenáu zi' xuzre' benne' ca' dxeléajle'ę chee Jesús

8 **1**Saulo guque' tuze nen benne' ca' belutie' Esteban.

Lu zra ná'queze gulezú lawę' dxelau zi' xuzre' benne' ca' dxeléajle'ę chee Jesús, benne' ca' zaj zre'ę xezre Jerusalén. Xúgute'ę belexase dínnaje' ca naca xezre ca' zaj nababa Judea, ne xezre ca' zaj nababa Samaria. Benne' gubáz ca' belexegá'ane' xezre Jerusalén na!. **2**Bal-la benne' ca' zaj naque' chee Dios bulucache' Esteban na', ne gulebzrele'ę chee'.

3Dxácate na' Saulo dxenáu zi' xuzre' benne' ca' dxeléajle'ę chee

Jesús, na' guxú' e tu tu xu'u chee cheajxrube xue' benne' ca', ne cheajlu' e le' lizre xia.

Dxuluchálaje' dizra' chawe' chee Jesús naga nababa Samaria

⁴ Benne' ca' chee Cristo, benne' buluzrúnnuje' Jerusalén, buluchálaje' dizra' chawe' chee Jesús gáteteze na' zjaque'.
⁵ Felipe, tue' benne' ca', guxíaje' tu xezre naga nababa Samaria, na' guzú lawe' dxuchálajlene' benne' ca' ca naca chee Cristo.
⁶ Benne' ca' zaj nazrague' belén xánnene' ca da dxuchalaj Felipe, ne belelé'equezne' ca naca xel-la' waca ca' da dxune'.
⁷ Benne' zan, benne' zaj xu'e be' xriwe' belexexaque', na' be' xriwe' ca' belexedxúaj na lu xichaj lázrdau benne' ca', dxelebezre xa'a na, na' benne' zan benne' zaj zua zri ni'a ne'e, ne benne' zrinnaj ca' belexexaque'. ⁸ Ca'an guca, gulebéle'e xúgute' benne' ca' lu xezre na'.

⁹ Zua na' tu benne' le' Simón, nédxute' guque' benne' wazrá', ne guzí xe'e benne' Samaria ca', dxenné' naque' tu benne' szren. ¹⁰ Xúgute' belén xánnene' chee', benne' cazraze ca', ne benne' blau ca', gulenné':

—Benne' nigá nape' xel-la' szren chee Dios.

¹¹ Gulape' le' ba lá'ana lawe' da lu xel-la' wazrá' chee' na' guzí xe'e benne' ca' zane' iza. ¹² Gate guléajle' e chee dizra' chawe' da dxuchalaj Felipe ca dxenná bea Dios, ne ca naca chee La Jesucristo, xúgute', benne' biu, ne nu'ula ca', beledxúe' nisa. ¹³ Cá'anqueze Simón na' guxéajle' e chee Jesús, ne gudxúe' nisa, na' guzú lawe' zéajlene' Felipe, na' dxexebánene' ca naca xel-la' waca da za xabáa da dxun Felipe.

¹⁴ Gate benne' gubáz ca' chee Jesús, benne' zaj zre'e Jerusalén, belenne' gulezí' lu na' benne' Samaria ca' xrtizra' Dios, na' gulesel-le' Pedro ne Juan na!. ¹⁵ Gate belezrine' na', na' belenabe' law Dios chee benne' Samaria ca' dxeléajle' e chee Jesús chee xelezí'e Be' Lá'azxa. ¹⁶ Quebe ne xida Be' Lá'azxa súalene' netú benne' ca'. Tuze beledxúaze' nisa lu La Xránadxu Jesús. ¹⁷ Nadxa Pedro ne Juan buluzé ne'e lawe' benne' ca', na' gulezí'e Be' Lá'azxa.

¹⁸ Gate ble'e Simón bla' Be' Lá'azxa gate gubáz ca' buluzé ne'e benne' ca', na' guca lazre' gunézruje' gubáz ca' dumí,
¹⁹ gunné':

—Le gunna neda' xel-la' waca nigá chee gate guzáa' na'a lawe' núteteze benne', na' si'e Be' Lá'azxa.

20Nadxa guzre Pedro le[!]:

—Wabía xi' dumí chiu' na' nen lue' lawe' da dxéquenu' wazéquenu' ga'u nen dumí ca da dxúnnaze Dios. **21**Quebe naca chiu', ne quebe napu' lataj lu da nigá lawe' da quebe naca xrlátaje xichaj lázrda'u lau Dios. **22**Bsan ca naca da calela chiu' nigá, ne guta' xue Dios chee^g gunite lawe' chiu' ca da gúquenu' lu xichaj lázrda'u. **23**Dxeque be'eda' nazrate^g xichaj lázrda'u da calela, na' da calela na' nuchéaj na lue'.

24Na' bechebe Simón:

—Le gata' xue Xránadxu chia' neda', chee^g quebe gaca chia' ca da gunnáu'.

25Ca gudé belexechebe^g chee^g Jesús, ne buluchálaje^g dizra' chee^g Dios, na' benne' gubáz ca' buluzenne^g bénneache dizra' chawe' chee^g Jesús lu xézredu ca' zaj nababa Samaria, na' ca gudé na' belexezrine^g Jerusalén.

Felipe dxuchálajlene^g tu benne^g chee^g xezr la xu Etiopía

26Gudé na' guzre tu gubáz chee^g xabáa chee^g Xránadxu Felipe:

—Guxasa, guxíaj chalá'a naga dxedé gubizra beu' zaga ca', naga zrua neza chee^g Jerusalén da zeaj xezre Gaza, da dxedé na le'e xixre' lawe' lataj.

27Felipe guxase^g, na' guzé^g zéaje^g, na' la neza na' bezrague^g tu benne^g Etiopía. Benne' nigá naque^g wizre, ne naque^g benne' szren xu'u lu ne'e xel-la' gunní'a chee^g Candace, nu'ula na' dxenná bé'ene^g xezr la xu Etiopía. Ba guxíaj benne' nigá Jerusalén chee^g bę́ lá'anę́ Dios. **28**Na'a zexájaje^g Etiopía na', dxe'e lu carreta chee^g da dxelecá'a bzrina', ne dxulabę́ xiche naga zaj naxúaj xrtizra' Isaías, benne' bchálaje^g waláz chee^g Dios.

29Nadxa gunná Be' Lá'azxa, guzre^g Felipe:

—Gubiga gagu cuita carreta na'.

30Gate gubiga Felipe na' benne^g dxulaba bénnea^g xiche chee^g Isaías, na' bchebe^g le[!]:

—¿Dxéajni'inu' ca naca da dxulabu'?

31Benne^g biu na' guzre^g le[!]:

—¿Ájazra gaca chéajni'ida' che quebe nu chilá' guzéajni'i neda'?

Na' guzre^g Felipe cuene^g cué'lene^g le[!].

32Naga dxulabę́ lu xiche chee^g Dios dxenná na caní:

Beleché^g Le[!] naga gatie^g ca tu zrila'dau',

na' ca zrila' na' dxátaba' zrise lau benne' ca' dxuluchibé'
zraba',
ca' bénqueze Le', quebe bi gunné'.

³³Bulucá'ana ditje' Le', ne quebe belú'e lataj nu guchi'a chee',
ne quebe nu gaca guchálaje' ca naca chee' zri'ine zre sue',
lawe' da belutie' Le'.

³⁴Na' benne' Etiopía na' bchebe' Felipe:
—Gunná, ¿nuzra chee' dxenná benne' nigá, cheéqueze' na',
che chee' xetú benne' xula?

³⁵Nadxa guzú lau Felipe bzéajni'ine' le' ca naca naga
dxulabe', ne bchálajlene' le' dizra' chawe' ca naca chee' Jesús.

³⁶Gate guledée' tu naga de nisa, na' gunná benne' Etiopía na':
—Nigá de nisa. ¿Quebe gaca chua' nisa, zra?

³⁷Felipe guzre' le':
—Che dxéajle'u duté lázrda'u, waca.

Benne' na' bchebe':

—Dxéajle'a naca Jesucristo Zri'ine Dios.

³⁸Nadxa gunná bé'ene' guleza carreta na', na' dxúpate'
gulu'e lu nisa, na' Felipe bchue' le' nisa. ³⁹Gate belexedxúaje'
lu nisa na', na' Be' chee' Xránadxu beche'e Felipe naga xula.
Benne' Etiopía na' québedxa blé'ene' le', na' bexu'e neza chee'
dute xel-la' dxebé. ⁴⁰Felipe na' guque bélene' ba zue' xezre
Azoto, na' gudé'e tu tu xezre dxuchálaje' dizra' chawe' ca naca
chee' Jesús cadxa bezrine' Cesarea.

Saulo dxexaque' benne' chee' Jesús (Hch. 22.6-16; 26.12-18)

9 ¹Dxácate na' Saulo quebe dxusane' dxune' ba xuzre gutie'
benne' ca' dxeléajle'e chee' Xránadxu. Chee' guné' caní
guxíaje' xeajchálajlene' bxruze blau. ²Gunabe' xiche da dxulé'e
na napé' xel-la' dxenná bea da gu'e chéaje' xudau' ca' zaj
nnita xezre Damasco, chee' séquene' cheajxedílaje' benne' ca'
dxeléajle'e chee' dizra' chawe' chee' Jesús, ne che'e le', benne'
biu, ne nu'ula ca', chee' guzré'e le' lizre xia lu xezre Jerusalén.
³Na' gate ne xu'e neza zéaje', ne ca ba zua zrine' xezre
Damasco, na' bsaní' tu xi' naga zéaje' da za' xabáa. ⁴Saulo
xeajcházie' lu xu, na' benne' chi'i tu benne' dxe'e le':

—Saulo, Saulo, ¿bizr chee' na' nau zi' xuzru' neda'?

⁵Nadxa Saulo bchebe':

—¿Nuzra Lue', Xran?

Na' bénnea' bechēbe':

—Neda' naca' Jesús, benne' na' nau zi' xuzru!. Lue'ze dxun zi' cuinu', ca dxun bezre gate dxulíbeba' lawe' xágala da dxádue'-ba!.

⁶Nadxa Saulo dxezrizque' dxezrebe', gunné':

—Xran, ¿bi dxaca lazru' guna'?

Na' Xránadxu guzre' le':

—Guxasa, guxú'u lu xezre, na' xeléqueze' lue' da dxal-la' gunu'!

⁷Benne' ca' zjácale Saulo belezrébele' e lawe' da belenne' chi'i benne' na', san quebe nu belel'éne'. ⁸Nadxa Saulo bexase' lu xu na', na' gate guxá' lawe', quebe guca lé'ene'. Ca' guca, belequé'e ne'e, ne guleché'e le' lu xezre Damasco. ⁹Guzúe' na' chunna zra quebe dxelé'ene', ne quebe bi güe'e gudawé'.

¹⁰Lu xezre Damasco na' sua tu benne' dxéajle' e chee Jesús le' Ananías, na' Xránadxu ble'e lawe' le' tu lu da ble'e le', na' guzre' le':

—Ananías.

Na' le' bechēbe':

—Nigá sua', Xran.

¹¹Nadxa gunná Xránadxu, dxe'e le':

—Guxasa, guxíaj neza da nazí le na: Neza Li, na' lizre Judas guchebu' chee tu benne' Tarso, le' Saulo. Benne' nigá dxuláwizre' Dios. ¹²Tu lu da blé'ene', ba blé'ene' tu benne' le' Ananías chu'e guzé ne'e le' chee xelé'ene'!

¹³Gate benne' da nigá, na' gunná Ananías:

—Xran, benne' zan ba buluzenne' neda' chee benne' nigá, ne chee xúgute da calela da dxune' chee benne' ca' dxeléajle' e chiu' Lue' lu xezre Jerusalén. ¹⁴Na'a ble'e nigá nape' xel-la' dxenná bea chee benne' xíchaje' ca' chee bxruze ca', chee che'e lizre xia xúgute benne' dxelenné' Dios lu Lau' Lue'!

¹⁵Na' Xránadxu guzre' le':

—Guxíaj. Neda' ba gucá'a benne' na' chee cheajzenne' benne' xezr la xu ca', ne benne' wenná bea ca', ne benne' Israel ca', ca naca chia' neda'. ¹⁶Neda' gulé'eda' le' ca naca da zante da saque'e ne chia' neda'.

¹⁷Nadxa Ananías guzé'e zéaje' xu'u naga sua Saulo. Gate guxú'e na', guxrúa ne'e lawe' le', na' guzre' le':

—Saulo, bicha!. Xránadxu Jesús, Bénnea' ble'e lawe' lue' la neza naga za'u, nasel-le' neda' chee xelé'enu', ne chee súale Be' Lá'azxa lue'.

¹⁸Ca' guca beléxrujte lu xiaj lawe' da zaj naca ca xrlacu bela, na' belé'ene'. Na' bexasa Saulo, ne gudxúate' nisa. ¹⁹Gudé na' gudawé', ne bedipe'. Begá'ane' tu chupa zra nen benne' Damasco ca' dxeléajle' chee Jesús.

Saulo dxuchálaje' chee Jesús lu xezre Damasco

²⁰Nadxa guzú lau Saulo dxuchálaje' chee Jesús lu xu'u ga dxelezraga judío ca' zaj nnite' Damasco, dxenné' Jesús naque' Zrilíne Dios. ²¹Xúgute benne' belénene' chee' belexebánene', dxelenné':

—¿Quegá benne' nigá bénnea' gudáu zi' xuzré' benne' ca' zaj zré'e Jerusalén, benne' ca' dxelenné' Dios lu La Jesús?
¿Quegá léqueze' na' ble'e nigá chee che'e benne' ca' xezre Jerusalén chee gudée' le' lu na' benne' xíchaje ca' chee bxruze ca'?

²²Saulo bchálajdxe' du lazre' chee Jesús, ne dxulé'ene' Jesús naque' Cristo chee Dios, na' bzua zrie' benne' judío ca' zaj zré'e Damasco.

Saulo dxelé' lu na' benne' judío ca'

²³Ca gudé zane' zra, benne' judío ca' belune' tuze dizra' xelútie' Saulo. ²⁴Gunezne' le' da nigá. Te zra ne chizrela gulebeza benne' judío ca' dxu'a dxa xu'u ca' naga dxelexedxúaj bénneache xezre na', chee xelútie' le'. ²⁵Nadxa benne' ca' dxeléajle' chee Jesús gulegú'e Saulo tu lu xcuite lba zren, na' buluxulétaje' le' chizrela le'e ze'e da naxechaj na xezre. Ca' guca, gulá Saulo.

Saulo dxezrine' Jerusalén

²⁶Gate bezrín Saulo Jerusalén, guca lazré' guné' tuze benne' ca' dxeléajle' chee Jesús, san benne' ca' dxelezrebe' le' lawe' da quebe dxeléajle' ba dxéajle' Saulo chee Jesús. ²⁷Bernabé guché'e Saulo, ne bze' le' lau benne' gubáz ca' chee Jesús. Na' bchálajle Bernabé gubáz ca' ca ble'e Saulo Xránadxu la neza, ne ca ben Xránadxu bchálajlene' Saulo, ne ca bchalaj Saulo du lazré' lu xezre Damasco nen xel-la' dxenná bea chee La Jesús. ²⁸Nadxa Saulo begá'ane' Jerusalén, dxedálene' benne' ca'. ²⁹Bchalaj Saulo du lazre' lu La Xránadxu, dxuchálajlene' benne' ca' dxelenné' dizra' griego, san benne' caní gulaca lazre' xelútie' le'. ³⁰Gate guleque be'e biche ljwézredxu da caní,

na' guleché'e Saulo lu xezre Cesarea, na' lu xezre na' gulesel-le' le' xezre Tarso.

³¹Nadxa benne' ca' dxelezrague' lu La Jesús tu tu xezre zaj nababa Judea, ne Galilea, ne Samaria, gulebeza zri lazre', ne beledipa lazre'. Xel-la' dxelezrebe gulaque' Xránadxu tuze, na' lawe' da gúcale Be' Lá'azxa le', gulane'.

Pedro dxexune' Eneas

³²Gate dxedá Pedro dxeajnné'e biche lqwézredxu ca', na' guxíajqueze' xeajnné'e benne' ca' dxeléajle' chee Jesús lu xezre Lida. ³³Na' bezrague' tu benne' le' Eneas, bache guca xrunu' iza de' lu da'a lawe' da naque' benne' zrinnaj. ³⁴Na' gunná Pedro, dxe'e le':

—Eneas, Jesucristo ba bexune' lue!. Bexasa, ne butube da'a chiu!.

Na' bexásate Eneas na'. ³⁵Belelé'e xúgute' benne' le', benne' zaj zre'e xezre Lida, ne xezre Sarón, na' belexaque' chee Xránadxu.

Dorcus dxexebane' ládujla benne' gate

³⁶Lu zra na' zua tu nu'ula le' Tabita lu xezre Jope. Dxéajle' chee Jesús. Lu dizra' griego le' Dorcas. Nu'ula nigá dxúnqueze' da xrlátaje, ne dxácalene' benne' xache' ca'. ³⁷Lu zra ca' guxú'u Dorcas xel-la' we', na' gutie'. Na' bulugazje' le', ne belexrue' le' tu lu xu'u naga zua gudxupe' cuía dxala. ³⁸Xezre Jope na' zua na gagu naga zua xezre Lida naga zua Pedro, na' lawe' da zaj neze benne' Jope ca' zue' na', na' gulesel-le' chupa benne' biu cheajleguezre' le':

—Gudázega xezre Jope.

³⁹Nadxa Pedro guxíajlene' benne' ca'. Gate bzrine' na', na' beleché'e le' naga zrua Dorcas na', na' xúgute' nu'ula ca' ba zaj nate benne' chie' zaj naxéchaje' Pedro dxelebezre', ne dxululé'ene' le' zra nu'ula, ne zra benne' biu, da ca' ben Dorcas na' gate ne zue' nen benne' ca'. ⁴⁰Nadxa guleaj Pedro xúgute' benne' ca', na' bzu zribi' bchálajlene' Dios. Na' gunné'e nu'ula gate na', gunné':

—Tabita, bexasa.

Nadxa nu'ula na' bexá' lawe', na' gate blé'ene' Pedro, bexase' gudxé'e. ⁴¹Na' Pedro bequé'e ne'e, bechise' le'. Nadxa gunné' biche lqwézredxu ca', ne nu'ula ca' ba gute benne'

biu chee[!], na' blé'ene[!] benne[!] ca' le[!] naca bané[!]. ⁴²Ca guca da nigá belén ca naca benne[!] zaj zre[!]e xezre Jope, na' benne[!] zan guléajle[!]e chee Xránadxu. ⁴³Pedro begá'ané[!] zane[!] zra lu xezre na' lizre Simón, tu benne[!] dxucá'ana chawe[!] xide zra bę xixre[!].

Pedro ne Cornelio

10 ¹Zua lu xezre Cesarea tu benne[!] le[!] Cornelio, benne[!] dxenná bę[!] lu wedil-la tu cue[!] benne[!] nazí le na Benne[!] Italia Zjaque[!] Wedil-la. ²Benne[!] nigá, ne benne[!] zaj zre[!]e lizre[!] dxulucá'ana szrene[!] Dios, ne dxelezrebe[!] Le[!]. Cá'anqueze dxunézruje[!]e dumí dxácalené[!] benne[!] judío ca', ne tu dxuchálajlezqueze[!] Dios. ³Tu zra gate dxexedá chunna ble[!]e Cornelio tu da ble[!]e Dios le[!], na' blé'ene[!] cátēqueze guxú'u tu gubáz chee[!] xabáa naga zue[!], na' guzre[!] le[!]:

—Cornelio.

⁴Cornelio guzúe[!] dxenné[!]e gubáz chee[!] xabáa na' dute[!] xel-la[!] dxezrebe, na' bchębe[!] le[!]:

—¿Bizra na', Xran?

Nadxa gunná gubáz chee[!] xabáa, guzre[!] le[!]:

—Dios ba benne[!] da dxulawizru[!] Le[!], ne nézene[!] ca da dxunu[!] dxácalen[!] benne[!] xache[!] ca'. ⁵Gusel-la benne[!] chjaque[!] xezre Jope, cheajlenné[!] Simón, bénnea[!] léqueze[!] Pedro. ⁶Zue[!] lizre xetú benne[!] le[!] Simón, benne[!] dxucá'ana chawe[!] xide zra bę xixre[!], na' zua lizre[!] dxu'a nísadau!. Pedro na' xe[!]e lue[!] ca da dxal-la[!] gunu[!].

⁷Gate bezá[!] gubáz chee[!] xabáa na' bchálajlene[!] le[!], na' gunné[!] Cornelio chupa bi wen zrin chee[!], ne tu benne[!] dxeje[!] wedil-la, ne dxape[!] Dios ba lá'ana, ne zúaquezze[!] lizre Cornelio na!. ⁸Na' bchálajlene[!] benne[!] ca' ca naca da ba guca, na' ca gudé na' gusel-le[!] le[!] chjaque[!] xezre Jope.

⁹Zra xula, dxácate[!] zaj xu'e benne[!] ca' neza, ne ba dxezrine[!] gagu naga dxe[!] Jope, na' guluén Pedro chju'u sibe du wagubizra chee[!] guchálajlene[!] Dios. ¹⁰Ba dxedúnle[!]e, ne guca lazre[!] gawę[!], na' dxácate[!] ne dxulucueze[!] da gawę[!], blé'ene[!] tu da ble[!]e Dios le[!]. ¹¹Blé'ene[!] naxalaj xabáa, ne dxetaj lu xezr la xu da naca na ca tu ladxe[!] zren nadxéaj na dápatę la'a chee[!] na. ¹²Lawe[!] ladxe[!] na' zaj zria xúgute[!] cue[!] bę xixre[!], bę zria tapa ni'a na'ba[!], ne bę snia ca', ne bę zua xrila ca!. ¹³Nadxa benne[!] tu chi'i benne[!] dxe[!]e le[!]:

—Guxasa, Pedro. Bete tu bea ca' chee[!] gagu'-ba[!].

14 Pedro bechēbe':

—Cabí, Xran. Neda' cabata' ne gawa' da quebe nun Dios gagu bénneache, ne quegá da naca na sban.

15 Benne' na' bchálaje' da xula, dxe'ē le':

—Da ba nucá'ana chawe' Dios, quebe nnau' lue' naca na sban.

16 Da nigá guca na chunna lasa, na' ladxe' na' begüén na xabáala. **17** Dxácate dxe' Pedro dxulaba lazre' bi zéaje ca naca da blé'ene', na' belezrín benne' ca' nasel-la Cornelio dxu'a dxu'u, dxuluchébe' ga zua lizre Simón. **18** Gate belezrine' lizre Simón na', na' gulenné' zizraj, dxelenabe' che zua xu'u na' tu benne' le' Simón, bénnea' léqueze' Pedro. **19** Gate Pedro ne dxulaba lazre' ca naca da blé'ené', na' Be' Lá'azxa guzre' le':

—Gunná'xque, chunna benne' dxelexílaje' lue'. **20** Guxasa, bexetaj. Guxíajle benne' ca', ne quebe gun chupa lazru' lawe' da nasel-la' neda' benne' ca'.

21 Nadxa Pedro bexétaje' naga zaj zra' benne' ca' nasel-la Cornelio, na' guzre' le':

—Neda' na' dxexílaje le'e. ¿Bizra chee za'le?

22 Benne' ca' belexechebe':

—Za'ntu' waláz chee Cornelio, benne' dxenná be'ē lu wedil-la. Naque' benne' xrlátaje, ne dxezrebe' Dios, na' xúgute benne' judío ca' dxelape' le' ba lá'ana, ne zaj nazrí'ine' le'. Tu gubáz chee xabáa chee Dios guzre' le' dxal-la' sel-le' benne' xedajlenné' lue' xidu' lizre' chee xenne' ca da dxal-la' xu'u le'.

23 Nadxa Pedro bzre'ē benne' ca' xu'u na', na' belexegá'ané' nen le' xela na'. Zra xula guxíajle Pedro benne' ca', na' xjácale bal-la biche ljwézredxu le', benne' zaj zre'ē Jope.

24 Zra gudxupe' zra belezrine' xezre Cesarea naga zua Cornelio dxebeze' le', ne zrale bal-la benne' xrtie' le', ne xezícadxa benne' ljwezre', benne' ca' gunné'. **25** Gate bzrin Pedro chale'aj, bdxuaj Cornelio guzí' lu ne'ē le'. Bzu zribé' lau Pedro chee gucá'ana szrene' le'. **26** Pedro bechise' le', dxenné':

—Guzé. La gázqueze neda' naca' bénneache ca lue'!

27 Dxácate dxuchálajle Pedro Cornelio, gulu'ē lu xu'ula, na' blé'ené' benne' zan zaj nazrague' na'. **28** Nadxa gunná Pedro, dxe'ē le':

—Nézquezle le'e quebe dxunna da nadxixruj bea chee judío ca' neda' lataj gaca' tuze nen benne' quebe zaj naque' judío u chu'a lizre'. Na'a Dios ba blé'ené' neda' quebe dxal-la' nnia'

chee netú benne', quebe nnia' naque' sban, u naque' benne'
quebe gapa' ba lá'ana. ²⁹Chee le' na', gate gulenné' neda', la
guzá'tea', ne quebe bén chupa lazra!. Dxaca lazra' nezda' bi
chee na' gunnele neda'!

³⁰Nadxa bechebe Cornelio:

—Ba zeaj tapa zra ca zúadxu na'a, zua' lizra' nigá dxuna'
gubasa, ne dxuchálajlena' Dios, gate ble'e lau tu benne' neda',
nacue' zra lane' da dxácatite na. ³¹Benne' na' guzre' neda':
“Cornelio, Dios ba benne' da dxuchálajlenu' Le', na' nézene'
ca da dxunu' dxácalenu' benne' xache' ca'. ³²Gusel-la benne'
chjaque' xezre Jope, cheajlexri'e Simón, bénnea' léqueze'
Pedro. Zue' lizre xetú benne' le' Simón, benne' dxucá'ana
chawe' xide zra be xixre' ca', na' zua lizre' dxu'a nísadau'.
Gate xide' nigá, na' guchálajlene' lue!.” ³³Ca'an guca, gusél-
latea' benne' ca' bedajlexedflaje' lue', na' benu' da chawe' bla'u
nigá. Na'a xúgutentu' zrantu' nigá lau Dios, ne dxaca lázrentu'
xénentu' xúgute ca da gunná be'e Xránadxu lue' guchálajlenu'
netu'.

Da bchalaj Pedro lizre Cornelio

³⁴Nadxa guzú lau Pedro dxuchálaje', dxenné':

—Na'a dxéajni'ida' Dios quebe dxebéaje' bál-laze
bénneache, ³⁵Na' xúgute xezr la xu Dios dxezí' lu ne'e benne'
ca' dxelezrebe Le', ne dxelune' da xrlátaje. ³⁶Dios bchálajlene'
zri'ine zre sua Israel ca', ne bchálaje' dizra' chawe' chee xel-
la' dxebeza zri lazre', da dxezidxu ne chee Jesucristo, Bénnea'
naque' Xrana xúgute bénneache. ³⁷Le'e ba nézquezle ca
naca da guca du ca naca lu xezr la xu chee benne' judío ca',
da guzú lau na naga nababa Galilea ca gudé bchalaj Juan
xrtízra' Dios, ne bchue' bénneache nisa. ³⁸Nézele ca bén Dios,
bnézruje' Jesús, benne' Nazaret, xel-la' waca chee Be' Lá'azxa,
ne ca gudá Le' dxune' da chawe', ne dxexune' xúgute benne'
dxelezaca zi'e lu na' da xriwe'. Da nigá benné' lawe' da guzúale
Dios Le'. ³⁹Netu' dxexechébentu' chee da caní, xúgute da bén
Jesús naga nababa Galilea, ne da benné' lu xezre Jerusalén.
Gudé na' belutie' Le', gate buludé'e Le' xaga bégua, ⁴⁰na'
Dios bsebane' Le' gate guca chunna zra, na' be'e lataj ble'e
lau Jesús netu'!. ⁴¹Quebe ble'e lawe' xúgute bénneache, san
launtu' nétu'ze, nácantu' benne' ca' guleaj Dios nédxudaute
chee xechébentu' chee da caní. Netu' gü'e'e gudáguntu' nen

Le' gate gudé bebane' ládujla benne' gate. ⁴²Gusel-le' netu' guchálajlentu' bénneache, ne xechébentu' ca da nun Dios, nuzúe' Jesús nigá chee guchi'e chee benne' ban ca', ne chee benne' gate ca!. ⁴³La gázqueze nédxudauté gulenná xúgute benne' ca' buluchálaje' waláz chee Dios, buluchálaje' ca dxal-la' gaca chee Jesús, gulenné' xúgute benne' xeléajle'e chee Jesús, na' ne chee Le' Dios gunite lawe' xtul-la benne' ca!.

Benne' quebe zaj naque' judío dxelezi'e Be' Lá'azxa

⁴⁴Ne dxuchalaj Pedro gate bzrin Be' Lá'azxa bedajsúalene' xúgute benne' ca' dxelenne' da dxuchalaj Pedro. ⁴⁵Benne' judío ca' dxeléajle'e chee Jesús, benne' ca' zá'acalene' Pedro, belexebánene' gate guleque bélene' ba zíale Be' Lá'azxa benne' ca' quebe zaj naque' judío. ⁴⁶Dxeleque bélene' na lawe' da belenne' dxuluchalaj benne' ca' dizra' chee benne' xula, ne dxelúe lá'ané' Dios. ⁴⁷Nadxa gunná Pedro:

—¿Waca nnadxu quebe dxal-la' xeledxúa benne' caní nisa, benne' ca' bache gulezí'e Be' Lá'azxa ca bentu' netu'?

⁴⁸Nadxa gunná bea Pedro xeledxúa benne' ca' nisa lu La Jesucristo. Gudé na', benne' ca' gulata' xuene' Pedro xegá'ané' nen le' tu chupa zra.

Pedro dxuzenne' benne' gubáz ca' zaj zre'e Jerusalén ca naca da bñe'

11 ¹Benne' gubáz ca!, ne biche ljwézredxu ca' zaj zre'e Jerusalén belenne' ba gulezí' lu na' benne' quebe zaj naque' judío dizra' chee Dios. ²Gate bezrín Pedro xézre Jerusalén, gulezí' tizra' benne' ca' le', benne' ca' dxelenné' dxal-la' chugu late' bela' chee benne' ca' zaj naque' chee Dios. ³Benne' caní buluchébe' Pedro:

—¿Bizr chee na' guxiáju' xeajsúalenu' benne' ca' quebe zaj naque' judío, ne gudágulenu' le'?

⁴Nadxa Pedro bzenne' benne' ca' xúgute da guca cha chee na, gunné':

⁵—Neda' sua' lu xézre Jope, na' gate dxuchálajlena' Dios, ble'eda' tu da ble'e Dios neda'. Ble'eda' tu ladxe' zren nadxéaj dápate la'a chee na, da dxetaj na xabáa, ne bedajse' na lawa'!

⁶Gate gunná' xánnia' chee ble'eda' bi na' zaj zria na lawe', ble'eda' be xixre', be zria tapa ni'a na'ba', ne be snia ca', ne bea ca' zaj sua xrílaba!. ⁷Na' benda' tu chi'i benne' guzre'

neda!: "Guxasa Pedro, b̄ete tu bea ca', na' gagu'-ba!" ⁸Neda' gunná!: Cabí, Xran, lawe' da cabata' ne gawa' neda' tu da quebe nun Dios gagu bénneache, ne quegá da naca sban.

⁹Nadxa bénnea' dxenné' xabáa gunné' neda' da xula, na' guzre' neda!: "Da ba nucá'ana chawe' Dios, quebe nnau' lue' naca na sban." ¹⁰Da nigá guca na chunna lasa, na' ca gudé na' xúgute da ca' belexegüén na xabáa. ¹¹Lu zra ná'queze belelá' chunna benne' lu xu'u naga zua', benne' ca' gusel-la tu benne' zua Cesarea chee zedajlexedilaj neda!. ¹²Be' Lá'azxa gunná bélene' neda' chéajlena' benne' ca', ne quebe gun chupa lazra!. La gázqueze gusiá'cale xrupa benne' biche lqwézredxu caní neda!. Xúguténtu' guxú'untu' lizre tu benne!. ¹³Le' bchálajlène' netu' ca blé'ene' lizre' tu gubáz chee xabáa, ze ni'e, ne guzre' le': "Gusel-la benne' chjaca xezre Jope chee cheajlenné' Simón, benne' léqueze' Pedro. ¹⁴Benne' nigá xe'e lue' aja gunu' chee lau' lue', ne xeletá xúgute benne' zaj zre'e lizru!" ¹⁵Gate guzú lawa' dxuchálajlène' benne' ca', na' bzrin Be' Lá'azxa guzúalene' benne' ca', ca ble'e guzúalene' dxi'u nédxudaute.

¹⁶Nadxa xeajsá lazra' ca gunná Xránadxu, gunné!: "Da li Juan bchue' bénneache nisa, na' gaca cheele da zéaje xel-la' dxedxúa nisa, súalé Be' Lá'azxa le'e." ¹⁷Che Dios bnézruje' chee benne' ca' ca benné' dxi'u, guxéajledxu chee Xránadxu Jesucristo, ¿nuzra naca' neda' chee tábagá' Dios?

¹⁸Nadxa gate biche lqwézredxu ca' zaj zre'e Jerusalén belenne' da caní, na' gulezúa zrié!, ne gulezú lawe' dxelúe lá'ané' Dios, dxelenné':

—Ca' naca, la gázqueze dxunna Dios lataj benne' quebe zaj naque' judío xelexebí'i lazre' chee xelezi'e xel-la' nabán zeajlí canna.

Benne' dxeléajle'e chee Jesús zaj zre'e xezre Antioquía

¹⁹Gate belutie' Esteban, na' belau zi' xuzre' xezícala benne' dxeléajle'e chee Jesús, na' bal-le' buluzrúnnae', xjaque' xezre Fenicia, ne lu xu Chipre, ne xezre Antioquía. Gate belezrine' lataj ca', na' buluchálaje' dizra' chee Jesús lau benne' judío cá'aze, ne quegá lau benne' quebe zaj naque' judío. ²⁰Nadxa bal-la benne' dxeléajle'e chee Jesús, benne' Chipre, ne benne' Cirene, belelé'e xezre Antioquía, na' buluchálajlène' benne' ca' quebe zaj naque' judío, ne buluzenne' le' dizra' chawe' ca naca chee Xránadxu Jesús. ²¹Xel-la' waca chee Xránadxu guzúale

na benne' ca', na' ca'an guca, benne' zan belexexaque' chee Xránadxu.

²²Gate belén benne' ca' da nigá, benne' dxeléajle'e chee Jesús zaj zre'e Jerusalén, na' gulesel-le' Bernabé xezre Antioquía. ²³Gate bzrin Bernabé na', blé'ene' ca da chawe' da dxun Dios chee benne' ca', na' gubéle'ene'. Na' bsízrene' xúgute benne' ca' chee xelezúa chúchue' lu da naca chee Xránadxu.

²⁴Bernabé naque' benne' xrlátaje, na' zúale Be' Lá'azxa le', ne dute lázrdawe' dxeléajle'e chee Jesús. Ca'an guca, ne chee le' guléajle benne' zan chee Xránadxu.

²⁵Gudé na' guxíaj Bernabé xezre Tarso, zeajxedílaje' Saulo, na' gate bezrelne' le', beche'e le' Antioquía. ²⁶Gulezúe' na' tu iza naxá' nen benne' ca' dxeléajle'e chee Jesús, na' bulusédene' benne' zan. Lu xezre Antioquía na' guca na da nedxu gulé'e benne' ca' dxeléajle'e chee Xránadxu, Benne' Cristiano.

²⁷Ca lu zra ca', bal-la benne' dxelenné' waláz chee Dios besiá'que' Jerusalén, xjaque' Antioquía. ²⁸Tu benne' ca' le' Agabo guzé' láwela biche lqwézredxu ca', na' ca da bnezruj Be' Lá'azxa le', gunné' waca tu gubina' zren du ca naca xezr la xu, na' gubina' nigá guca na gate naca Claudio benne' dxenná bé'ene' ca naca xezr la xu Roma. ²⁹Nadxa benne' ca' dxeléajle'e chee Jesús, benne' zaj zre'e Antioquía belún zi' lazre' xeleselle' da gácale' na biche lqwézredxu zaj zre'e xezre ca' zaj nababa Judea, ca da xelezeque' tu tue' xulunézruje'. ³⁰Ca'an belune', na' belesel-le' tu guna' lau benne' gula ca' chee Cristo zaj zre'e Judea, na' Bernabé ne Saulo belú'e na na'.

Dxelutie' Jacobo ne dxelegú'e Pedro lizre xia

12 ¹Lu zra ca' guzú lau wenná bea Herodes nau zi' xuzre'
bal-la benne' ca' dxeléajle'e chee Jesús. ²Gunná
bé'ene' belutie' Jacobo, biche Juan nen xia nalá. ³Gate ble'e
Herodes dxelexezaca ba lazre' benne' judío ca' ca naca da
bene', na' gudel-le' Pedro. Da nigá guca na lu zra laní ca' gate
dxelawé' xeta xtila da quebe nachixre na cua zichaj chee xeta
xtila. ⁴Ca gudé gudel-le' Pedro, na' gulu'e le' lizre xia naga
buluxúe tapa cue' benne' dxjaca wedil-la le', zaj naca tapa
benne' zeje' wedil-la tu cue' tu cue'. Herodes guca lazre' guzúe'
Pedro lau benne' xezre ca' te laní. ⁵Ca'an guca xu'u Pedro lizre
xia naga dxuluxúe xánnie' le', na' benne' biche lqwézredxu ca'
buluchálajlequeze' Dios du lazre'.

Dios dxuselé' Pedro lizre xia

6Dxela xanne' ca za chamí' zra xula gate dxal-la' guzúa Herodes le' lau benne' xezre ca', Pedro de' dxásie' laduj chupa benne' dxjaque' wedil-la, nadxéaje' chupa du xia, na' xebal-la benne' dxjaca wedil-la zaj zre'e dxu'a dxa xu'u dxuluxúe' lizre xia na'. **7**Nadxa ble'e lau tu gubáz chee xabáa chee Xránadxu, na' ca naca lizre xia na' guxaní'. Na' gubáz chee xabáa na' bte' le'e Pedro, ne bsebane' le', na' guzre' le':

—Guxásache.

Ca'an guca, du xia ca' belexexezre na na' Pedro. **8**Na' gunná gubáz chee xabáa na', guzre' le':

—Besí le'u, ne buléaj zrelu'.

Gate bexuzre ben Pedro da na', na' guzre gubáz chee xabáa na' le':

—Guxría xicha chiu' cuxru', ne gudále neda'.

9Pedro bedxúaje' cuzru gubáz chee xabáa na', ne quebe nézene' che naca da li che cabí ca da dxun gubáz chee xabáa na'. Dxéquene' dxelé'ene' tu da dxulé'e Dios le'. **10**Belexedée' naga zaj zra' benne' dxjaque' wedil-la nedxu ca', ne naga zaj zra' benne' gudxupe' benne' dxjaque' wedil-la, na' gate belexezrine' dxu'a dxa xu'u xia da dxedxuaj zeaj la nézala, dxa xu'u na' leze na bhalaj na. Belexedxúaje', na' ca gudé besiá'que' belezrine' xetú neza xula chee xezr na', na' bca'ana gubáz chee xabáa na' leze'. **11**Nadxa guque be'e Pedro ba bedxúaje', na' guzál' lazre', gunné': Na'a dxelé'eda' naca na da li. Xrana' gusel-le' gubáz chee xabáa chee' chee bselé' neda' lu na' Herodes, ne lu xígute' da gulaca lazre' judío ca' xelune' chia'.

12Da nigá dxulaba lazre' Pedro gate bzrine' lizre María, xrna Juan, bi na' léquezebe' Marcos, na' lu xu'u na' zaj nazraga benne' zan dxelenabe' Dios gácalené' Pedro. **13**Gate gunné' Pedro dxu'a dxa xu'u na', bzrin na' tu bi nu'ula lebe' Rode zeajnabe' nu na'. **14**Gate bexúnbeabe' chi'i Pedro, quebe gusálajbe' dxa xu'u. Xel-la' dxebé cheebe' zexíaj chégube' naga zaj nazraga benne' ca' chee zeajézrebe' benne' ca' ze Pedro dxu'a dxa xu'u. **15**Nadxa benne' ca' gulé'e bi nu'ula na':

—Nadá xichaj lázrda'u.

Bi nu'ula na' ben chúchube' xrtízrabe'. Benne' ca' gulenné':

—Quebe le' na!. Be' guxu'e na'.

16Dxácate' na' ze Pedro tu dxennézqueze' dxu'a dxa xu'u. Na' gate gulesálaje', ne belelé'ene' Pedro, na' belexebánene'.

¹⁷Pedro guchisa ne' e chee xelezúa benne' ca' zrise, na' bchálajlene' benne' ca' ca bən Xránadxu bebéaje' le' lizre xia. Na' guzrē' benne' ca':

—Le guzén Jacobo, ne biche ljwézredxu ca' ca naca da nigá. Nadxa bezé'e zexíaje' naga xula.

¹⁸Gate guxaní', gulezúale'e stebe benne' dxjaque' wedil-la ca' lawe' da quebe zaj nézene' aja guca chee Pedro. ¹⁹Herodes gunná bē'ene' xelexilaj benne' dxjaca wedil-la Pedro, na' lawe' da quebe belexezrelne' le', na' gunáb xánnie' benne' dxjaque' wedil-la bi guca, na' gudé na' gunná bē'ene' xelate benne' ca' dxjaque' wedil-la. Ca gudé na' guzá' Herodes xezre ca' zaj nababa Judea, guxíaje' xeajsúe' xezre Cesarea.

Dxate Herodes

²⁰Herodes dxezré'e benne' ca' zaj zre'e xezre Tiro, ne xezre Sidón. Benne' chee xezre ca' belune' tuze dizra' chee cheajlelé'e cuine' lau Herodes na'. Belune' Blasto benne' ljwezre'. Naque' tu benne' blau chee wenná bea Herodes, na' gulesel-le' le' lau Herodes na' chee nabe' le' sua zri ca naca da dxaca chee Herodes nen benne' ca'. Caní belune' lawe' da nédxutę dxelagu benne' xezre Tiro, ne Sidón da guzá' xezre Cesarea naga zua Herodes. ²¹Nadxa Herodes bzue' tu zra xelezrín benne' ca' lawe'. Lu zra na' Herodes gucüe' zra lane' da zácale'e, na' gudxé'e lataj blau chee', ne bchálajlene' benne' zan ca'.

²²Nadxa benne' zan ca' gulezú lawe' dxelenné' zizraj:

—¡Benne' nigá dxuchálaje' quebe naque' beniácheze! ¡Dios na'!

²³Zra na'te tu gubáz chee xabáa chee Xránadxu gulu'e Herodes tu xízrawe' lawe' da guzi'e xel-la' ba lá'ana da dxal-la' si' Dios, na' guzré'e bzuga', ne gútete'.

²⁴Bzriluj dizra' chawe' chee Xránadxu, na' benne' ca' buluchálaje' ca naca na gáteteze na'.

²⁵Gate belezúe Bernabé, ne Saulo zrin dxelune' lu xezre Jerusalén, besiá'que' xezre na', zaj naché'e Juan, bi na' léquezebe' Marcos.

**Bernabé ne Saulo dxelezú lawe' dxeledé'
dxuluchálaje' dizra' chee Dios**

13

¹Ládujla benne' ca' zaj nazraga chee Cristo lu xezre Antioquía zaj zra' benne' ca' dxelenné' waláz chee

Dios, ne benne' ca' dxulusédene' bénneache xrtizra' Dios. Ládujla benne' caní zaj zua Bernabé, ne Simón, bénnea' léqueze' benne' gasaj, ne Lucio, benne' xezre Cirene, ne Manaén, benne' gúlalebe' Herodes, benne' xu'u lu ne'e xezr la xu Galilea na', ne Saulo. ²Tu zra gate benne' caní zaj zre'e dxelúa lá'ané' Dios, ne dxelune' gubasa, Be' Lá'azxa gunné':

—Le cueaj Bernabé, ne Saulo chee' xelune' zrin na' da gunnéa' le' xelune'.

³Chee le na', ca gudé buluchálajlene' Dios, ne belune' gubasa, na' buluzé ne'e lawe' benne' ca', ne buluzé' le' dizra'.

**Dxupa benne' gubáz ca' dxuluchálaje' dizra'
chee' Dios lu xezr la xu Chipre**

⁴Gudé na', ca gusel-la Be' Lá'azxa le', na' Bernabé, ne Saulo xjaque' xezre Seleucia naga gulu'e tu lu da dxedá lawe' nísadau' chee' chjaque' lu xezr la xu da naxechaj nísadau' da nazí le na Chipre. ⁵Gate belezrine' na', na' belexedxúaje' lu da dxedá lawe' nísadau' naga zua xezre Salamina, na' gulezú lawe' dxuluchálaje' dizra' chee' Dios lu xudau' ca' chee' benne' judío ca!. Juan zéajlequezebe' gubáz ca' chee' gácalebe' le'. ⁶Na' guledée' xúgute' xézredu ca' da zaj nnita lu xezr la xu na', na' belezrine' xezre Pafos. Na' belexezrague' tu benne' judío le' Barjesús, naque' benne' wazrá!. Naque' tu benne' wen lazre' dxenné' dxuchálaje' waláz chee' Dios. ⁷Benne' wazrá' nigá zue' nen Sergio Paulo, benne' xu'u lu ne'e xezr la xu na', ne naque' benne' sina. Benne' xu'u lu ne'e xezr la xu na' gusel-le' benne' xeajnné' Bernabé, ne Saulo lawe' da dxaca lazre' xenne' dizra' chee' Dios. ⁸Na' benne' wazrá' na', léqueze' Elimas gudábague' gubáz ca' lawe' da guca lazre' quebe chéajle chee' Jesús benne' xu'u lu ne'e xezr la xu na'. ⁹Nadxa Saulo, bénnea' léqueze' Pablo, zúale Be' Lá'azxa le', gunná' dxugüe' le', ¹⁰na' guzre' le':

—Guzrí xé, benne' wen da calela. Zri'ine da xriwe', ne benne' dxusexxuj xrneza xúgute' bénneache. ¿Bizr chee' na' quebe dxusanu' dxusézxuju' neza chee' benne' ca' dxelaca lazre' chjácalene' Xránantu'? ¹¹Na'a, Xránantu' gudée' lue' ba xa!. Xegá'anu' la chul-la, na' tu chí'iqueze quebe le'enu' xel-la' naxani' chee' gubizra.

Benne' na' guzúe' lu da chul-la, na' guzú lawe' dxílaje' nu xecá'a ne'e lawe' da québedxa dxelé'ene'. ¹²Gate ble'e benne' xu'u lu ne'e xezr la xu na' da nigá, na' guxéajle' chee' Jesús

lawe' da bebánene' ca naca da dxusede Pablo ca naca chee
Xránadxu.

Pablo ne Bernabé dxelezrine' xezre Antioquía da nababa xezr la xu Pisidia

¹³Pablo ne benne' ljwezre' ca' belú'e tu lu da dxedá lawe'
nísadau' lu xezre Pafos na', na' belezrine' xezre Perge da
nababa na xezr la xu Panfilia. Lu xezre na' Juan bsanbe'
gubáz ca', na' bexíajbe' xezre Jerusalén. ¹⁴Gudé na' gubáz ca'
besiá'que' Perge, na' belezrine' xezre Antioquía da nababa na
xezr la xu Pisidia. Lu xezre na', gate naca zra dxulupá'ana judío
ca', gulu'e xudau' chee judío ca', na' gulebé'e. ¹⁵Nadxa, ca gudé
bululabe' lu xiche naga naxúaj da bdxixruj bea Moisés, ne da
gulenná benne' ca' buluchálaje' waláz chee Dios, na' benne'
xíchaje ca' chee xudau' na' gulesel-le' benne' xeajezre' Pablo,
ne Bernabé:

—Le'e, biche ljwézrentu', che nápale dizra' da guzájni'ile
netu', waca nnele na na'a.

¹⁶Nadxa Pablo guxase', na' guchisa ne'e chee xelezúa zri
benne' ca', na' gunné':

—Le xene le'e, benne' Israel, ne le'e dxezrébele Dios. ¹⁷Dios
chee xezre Israel guqué'e xra xrtáudxu ca', na' bene' benne' ca'
tu cue' benne' zante gate ne zaj zre'e ca benne' zitu' ca' lu xezr
la xu Egipto, na' ca gudé na' bebéaje' le' lu xezr la xu na' dute
xel-la' waca chee'. ¹⁸Dios bchaga lawe' benne' ca' chua iza le'e
xixre' lawe' lataj, ¹⁹na' bzria xi'e gazre cue' bénneache gulezúa
lu xezr la xu Canaán, chee bnézruje' xra xrtáudxu ca' xezr la
xu chee benne' ca!. ²⁰Gudé na', lawe' tapa gaxúa xu gachaj iza
gunná be'e Dios benne' ca' lu na' benne' ca' buluchi'e chee',
cadxa bzrin zra zua Samuel, benne' bchálaje' waláz chee Dios.
²¹Nadxa benne' ca' gulenabe' Dios sua tu benne' gaque' wenná
bea chee', na' Dios bzue' wenná bea tu benne' le' Saúl, zri'ine
Cis, tu benne' chee tu cue' benne' judío zaj naque' zri'ine zre
sua Benjamín. Saúl nigá guque' wenná bea lawe' chua iza.
²²Gudé na' Dios begüe' Saúl lataj chee', na' bzue' David gaque'
wenná bea chee', na' chee benne' nigá gunné': “Nezda' David,
zri'ine Isaí, naque' tu benne' dxune' da dxezaca ba lazra!, ne
gune' xúgute da dxaca lazra!” ²³Tu benne' zri'ine zre sua David
nigá naca Jesús, bénnea' bzua Dios chee guselé' benne' Israel
ca', ca ba guchébe lazre' chee David. ²⁴Nédxudxa gate za xida

Jesús, Juan bchálajlène¹ ca naca benne² Israel ca³, guzre⁴ benne⁵ ca⁶ dxal-la⁷ xelexebí⁸ lazre⁹, ne xelexedxúe¹⁰ nisa. ²⁵Na¹¹ gate ba za cheajsé chee¹² Juan, na¹³ gunné¹⁴: “Neda¹⁵ quebe naca¹⁶ bénnea¹⁷ dxéquele naca¹⁸, san ca te chia¹⁹ neda²⁰ za xetú benne²¹ quebe naca chia²² neda²³ cuéaja²⁴ zrele²⁵ da xu'u ni²⁶.”

²⁶’Le¹e, biche ljwezra², zri³line zre sua Abraham, ne le⁴e dxezrébele Dios. Dios nasel-le⁵ cheele⁶ dizra⁷ nigá chee⁸ lale. ²⁷Benne⁹ ca¹⁰ gulezrá¹¹ Jerusalén, ne benne¹² blau chee¹³ ca¹⁴, quebe belexúnbe¹⁵ nu na¹⁶ Jesús, ne quebe guléajni¹⁷ine¹⁸ dizra¹⁹ da buluchalaj benne²⁰ ca²¹ buluchálaje²² waláz chee²³ Dios da dxelenne²⁴ xúgute zra dxulupá²⁵ane²⁶. Ca²⁷ guca, benne²⁸ ca²⁹ belún líqueze³⁰ ca naca da naxúaj na chee³¹ Jesús gate gulechugue³² chee³³ gatie³⁴. ²⁸Lácala quebe belezrelne³⁵ tu da nabaga Jesús chee³⁶ xelútie³⁷ Le³⁸, gulenabe³⁹ lau Pilato nna bélene⁴⁰ gatie⁴¹. ²⁹Nadxa, gate gudé belune⁴² xúgute da naxúaj na lu xiche chee Dios ca naca da dxal-la⁴³ gaca chee⁴⁴ Jesús, na⁴⁵ buluxulétaje⁴⁶ Le⁴⁷ xaga bégua⁴⁸, ne bulucache⁴⁹ Le⁵⁰. ³⁰Nadxa Dios bsebane⁵¹ Le⁵² ládujla benne⁵³ gate. ³¹Lu zane⁵⁴ zra Jesús ble⁵⁵e lawe⁵⁶ benne⁵⁷ ca⁵⁸ guledálene⁵⁹ Le⁶⁰ gate bezé⁶¹e Galilea dxeaje⁶² Jerusalén, na⁶³ na⁶⁴a, benne⁶⁵ caní dxelexeche⁶⁶ ca naca chee⁶⁷ lau bénneache.

³²Cá¹anqueze netu² dxuzénentu³ le⁴e dizra⁵ chawé⁶ ca naca da guchébe lazre⁷ Dios lau xra xrtáudxu ca⁸. ³³Ben li⁹ ca naca da guchébe lazre¹⁰ cheedxu dxi¹¹u, nácadxu zri¹²ine zre sua benne¹³ ca¹⁴, gate bsebane¹⁵ Jesús, ca naxúaj gudxupe¹⁶ salmo, dxenné¹⁷: “Lue¹⁸ nacu¹⁹ zri²⁰ina²¹! Neda²² bzua²³ Lue²⁴ na²⁵a.” ³⁴Dios blé²⁶ene²⁷ gusebane²⁸ Le²⁹ ládujla benne³⁰ gate, chee³¹ quebe guzru bel³²la³³ dxen chee³⁴ gate gunné³⁵ lu xiche chee³⁶: “Gunna³⁷ le³⁸e da chawé³⁹ da guchébe lazra⁴⁰ lau David.” ³⁵Cá⁴¹anqueze dxenné⁴² xetú lu salmo: “Quebe gu⁴³u lataj guzru bel⁴⁴la⁴⁵ dxen chee⁴⁶ wen zrin chiu⁴⁷, bi nazri⁴⁸ite⁴⁹ lazru⁵⁰.” ³⁶Da li David bëne⁵¹ zrin chee⁵² benne⁵³ ca⁵⁴ zaj zre⁵⁵e gate zua le⁵⁶, ca gunná be⁵⁷e Dios le⁵⁸, san ca gudé na⁵⁹ gutie⁶⁰, na⁶¹ bulucache⁶² le⁶³ naga belegache xra xrtawe⁶⁴ ca⁶⁵, na⁶⁶ guzru bel⁶⁷la⁶⁸ dxen chee⁶⁹. ³⁷Quebe guzru bel⁷⁰la⁷¹ dxen chee⁷² Bénnea⁷³ bsebán Dios Le⁷⁴. ³⁸Biche ljwezra⁷⁵, dxuzenda⁷⁶ le⁷⁷e, dxal-la⁷⁸ nézele Dios gunite lawe⁷⁹ chee⁸⁰ dul-la cheele ne chee Jesús. ³⁹Ne chee Le⁸¹, xúgute⁸² benne⁸³ dxeleajlí lazre⁸⁴ Le⁸⁵, Dios dxunite lawe⁸⁶ chee⁸⁷ benne⁸⁸ ca⁸⁹ ca naca xúgute da quebe guca gunite lawe⁹⁰ chee⁹¹ lácala belune⁹² ca naca da bdxixruj be⁹³e Moisés. ⁴⁰Le guxúe xanne⁹⁴ cuínale chee⁹⁵ quebe gaca cheele ca naca da buluzúa⁹⁶ benne⁹⁷ ca⁹⁸ buluchálaje⁹⁹ waláz chee¹⁰⁰ Dios, gate gulenné¹⁰¹:

41 Le nna', le'e, benne' w n la, ne le xebane, ne le xenite, lawe' da guna' neda', Dios cheele, lu zra cheele, tu da naca da zrente, da quebe ch ajle  lácalá nu guz n le'e.

42 Gate Pablo ne benne' ljwezre' ca' belexedx aje' lu xudau' chee  jud o ca', na' benne' ca' quebe zaj nálaje' jud o gulenabe' le' guch ajlene' le' chee  da can  gate zrin xet  zra dxulup 'ane'. **43** Gate belexedx aje' lu xudau' na', benne' zan benne' jud o ca', ne benne' ca' belexaque' jud o, ne dxelune' da naca chee  Dios, x acal ne' Pablo ne Bernabé. Gub z can  buluz ajni'ine' benne' ca' dxal-la' xelez ua chache' lu xel-la' zri'l lazre' chee  Dios.

44 Guled  xrunu' zra gate naca zra dxulup 'ane', belezraga ca nácaqueze benne' zaj zre' e xezre na' chee  xelenne' dizra' chee  Dios. **45** Gate benne' jud o ca' belel 'ene' benne' zante' zaj nazrague' na', na' belaque' xa lazre' ne gulez u lawe' dxelenn ' chee  da dxenn  Pablo, ne gulenn ' schanní' chee''. **46** Nadxa Pablo ne Bernabé gulenn ' du lazre', gul 'e benne' jud o ca':

—Ben na ba xen bz entu' le'e nedxu dizra' chee  Dios, le'e nácale jud o, san lawe' da quebe dxaca lázrele xénele, ne da dxunle dxul 'e na quebe naca chee  gápale xel-la' nab n zeajlí canna, chee le' na' ch ajtu' na'a ch aljlentu' benne' quebe zaj naque' jud o. **47** Can  guntu' lawe' da can  gunn  bea Xránadxu gate gunn :

Bzua' Lue' ca tu xi' da gusen  na benne' x ezr la xu ca', ne chee gacu' weselá chee  bénneache zaj zre' e ca naca x ezr la xu.

48 Gate belenne' da nig , benne' quebe zaj naque' jud o gulebélé'ene', na' gulez u lawe' dxelenn ' xrlátaje naca dizra' chee  Xránadxu, na' guléajle x gute benne' ca' ba nab ej Dios chee xelape' xel-la' nab n zeajlí canna. **49** Ca' guca, bzriluj dizra' chee  Dios du ca naca lu x ezre ca' zaj nababa na'. **50** Benne' jud o ca' buluch ajlene' bal-la nu'ula blau ca' z acal ne' da dxulusédene' chee  Dios, ne benne' biu blau ca' chee xezre, na' guleg u' xel-le' benne' ca' chee xel u zi' xuzre' Pablo, ne Bernabé, ne chee xuluxulague' le' naga nababa na'.

51 Nadxa gub z ca' belexebibe' bxrte xu da zeajz ia na zrele' da dxul 'e na zaj nabaga benne' ca' zria, na' xjaque' lu xezre Iconio. **52** Guleb l 'e benne' zaj zre' e Antioquia na', benne' dxeléajle' e chee  Jesús, z uale Be' L azxa le'.

Da belún Pablo ne Bernabé lu xézre Iconio

14

¹Gate belezrin Pablo ne Bernabé xézre Iconio, na' belú'e tu zrente lu xudau' cheejudío ca', na' ca buluchálaje' dizra' chee Dios, benne' zante guléajle'e chee Jesús, benne' judío ca', ne benne' quebe zaj naque' judío. ²Nadxa benne' judío ca', benne' quebe dxeléajle'e chee Jesús belegú'u xel-le' benne' quebe zaj naque' judío chee xelecuídene' biche lqwézredxu ca'. ³Lácalá belune' caní, benne' gubáz ca' gulezúaqueze' na' zane' zra, ne du lazre' buluchálaje' dizra' chee Dios, dxuluxréñ lazre' Xránadxu, na' Xránadxu bzua chúchue' ca da dxelenná benne' gubáz ca' ca naca xel-la' zri'i lazre' chee Dios, na' Le' bnézruje' gubáz ca' xel-la' dxenná bea xelune' xel-la' waca ca' chee xabáa ne da dxelunna bea na naca da li da dxelenné'. ⁴Benne' ca' zaj zre'e xézre na' gulaque' chupa la'a. Bal-le' beledé'e judío ca', na' xebal-le' beledé'e gubáz ca' chee Jesús. ⁵Nadxa benne' judío ca', ne benne' quebe zaj naque' judío belune' tuze dizra' nen benne' xu'u lawe' ca' chee gulenné' schanni' chee benne' gubáz ca', na' gulaca lazre' xuluzríe' le' xiaj. ⁶Pablo ne Bernabé, gate belenne' ca', buluzrúnnafe' zjaque' naga zaj dxe' xézre Listra, ne xézre Derbe, da zaj nababa Licaonia, na' guledée' ca naca xézredu ca' chee xézre ca' zaj nababa na', ⁷na' buluchálaje' na' ca naca dizra' chawé' chee Jesús.

Dxuluzríe' Pablo xiaj lu xézre Listra

⁸Lu xézre Listra zua tu benne' nazrinnaj ni'e. Dxe'e na' lawe' da gúlaje' nazrinnaj ni'e, ne quebe dxácaqueze se'e. ⁹Benne' nigá dxenne' da dxuchalaj Pablo, na' Pablo gunné'e benne' zrinnaj na', na' guque bé'ene' nape' xel-la' dxeajlí lazre' chee xexaque'. ¹⁰Nadxa Pablo gunné' zizraj:

—Guzé ni'u.

Benne' na' guxase' guzete', na' guzú lawe' dxedé'. ¹¹Gate belelé'e benne' ca' da ben Pablo, na' gulezú lawe' dxelenné' zizraj nen dizra' walazre' chee benne' Licaonia, dxelenné':

—Dios ca' zaj naca ca bénneache ba belelé'e naga zúadxu.

¹²Dxelenné' naca Bernabé dios Júpiter, ne naca Pablo dios Mercurio lawe' da dxuchálajqueze Pablo. ¹³Na' bxruze chee dios Júpiter, zua xudau' chee na ca dxú'udxu xézre na', guché'e bezre ca' ne xiaj zaj nuzé'e na du, na' bxruze na', ne benne' zan ca'

gulaca lazre' xuluxucá'ana szrene' benne' gubáz ca', ne xelútie' bezr ca' lau benne' gubáz ca' ca dxelúnqueze benne' xezre Listra na' chee dios chee'. ¹⁴Gate guleque be'e Bernabé ne Pablo, benne' gubáz ca', na' gulecheze' zra lane' da dxulé'e na dxelezrebe' bi gun Dios, na' gulu'e láwela benne' ca', dxelenné' zizraj:

¹⁵—Le'e, benne', ¿bizr chee na' dxunle da nigá? Netu' nácantu' bénneache ca lé'equeze, ne za'ntu' nigá chee xentu' le'e dxal-la' gusanle québedxa gunle da caní da quebe bi zaca na, ne chéajlele chee Dios ban, Bénnea' bene' xabáa ne xezr la xu, ne nísadau', ne xúgute da de lu'ule na. ¹⁶Lu iza da ba guledé Dios be'e lataj xúgute bénneache guledé' lu xrneza cha chee', na' belune' ca da gulaca lazre', ¹⁷lácala blé'equezne' benne' ca' nu naca Le' ne chee da chawe' da dxune' chee benne' ca'. Le' dxusel-la' xiuj cheedxu ne ca naca lina xrtante, ne dxunne' da dxechínedxu da gágudxu, ne chee bedxu.

¹⁸Lácala gulenná gubáz ca' da nigá, gúcale'e na stébe buluzague' benne' ca' chee quebe xelútie' bezr ca' lau le' chee xuluxucá'ana szrene' le'!

¹⁹Gudé na' belezrín bal-la benne' judío, benne' Antioquía, ne benne' Iconio, na' belegú'u xel-le' bénneache ca', na' buluzrié' Pablo xiaj. Guléquene' ba belutie' Pablo, na' gulezrube xue' le' belebáaje' le' xezre na!. ²⁰Gate benne' ca' dxeléajle'e chee Jesús belezrague' zaj naxéchaje' naga de' Pablo, na' bexasa le', ne bexu'e xezre na', na' zra xula bezá'lene' Bernabé, zjaque' xezre Derbe.

²¹Ca gudé bchálaje' dizra' chawe' chee Jesús lu xezre Derbe, naga benne' zante' gulezí' lu ne'e dizra' chee Dios, na' gubáz ca' belexedée' xezre Listra, ne xezre Iconio, ne xezre Antioquía. ²²Lu xezre caní belún chache' lázrdau benne' ca' dxeléajle'e chee Jesús, ne bulusízrene' le' chjácalene' da naca chee Dios, dxelé'e le':

—Benne' xelu'e naga dxenná bea Dios, xel-la' zi' zrente xeledée'.

²³La gázqueze buluzúe' benne' gula ca' chee xuluxúe' tu tu cue' benne' ca' dxeléajle'e chee Jesús, na' ca gudé na' buluzré'e benne' ca' lu na' Xránadxu, Bénnea' ba guléajle'e chee'.

Pablo ne Bernabé dxeléajle'e chee Antioquía da nababa Siria

²⁴Ca gudé na' belexedée' naga nababa Pisidia, na' belezrine' naga nababa Panfilia. ²⁵Buluchálaje' dizra' chee Dios lu xezre

Perge, na' ca gudé na' xjaque¹ xezre Atalia. ²Na' belexú² da dxedá lawe³ nísadau⁴, na' belexezrine⁵ xezre Antioquía, naga zaj zra⁶ benne⁷ belegu⁸ gubáz ca⁹ lu na¹⁰ Dios chee¹¹ xelune¹² zrin na¹³, da ba belezuene¹⁴ na'a. ²⁷Gate belezrine¹⁵ Antioquía na¹⁶, na¹⁷ bulutupe¹⁸ benne¹⁹ ca²⁰ dxeléajle²¹ chee²² Jesús, ne buluzenne²³ benne²⁴ ca²⁵ xúgute²⁶ da ba ben Dios, bchínene²⁷ gubáz ca²⁸, ne ca ben Xránadxu, be²⁹ benne³⁰ quebe zaj naque³¹ judío lataj xeléajle³² chee³³ Jesús. ²⁸Na' Pablo, ne Bernabé belexegá³⁴ ane³⁵ na³⁶ zane³⁷ beu³⁸ nen benne³⁹ ca⁴⁰ dxeléajle⁴¹ chee Jesús.

Gubáz ca' chee Jesús dxelexezrague⁴² Jerusalén

15 ¹Ca lu zra ca¹, bal-la benne² gusiá³ que⁴ xezre ca⁵ zaj nababa Judea, ne belezring⁶ xezre Antioquía na⁷, na⁸ gulezú lawe⁹ dxelé¹⁰ biche lqwézredxu ca¹¹ dxal-la¹² chugu late¹³ weaj bela¹⁴ chee¹⁵ bel-la¹⁶ dxen chee¹⁷ benne¹⁸ biu ca¹⁹ chee²⁰ xeleté²¹, ca gunná bea Moisés. ²Pablo ne Bernabé bulutíl-lale²² le²³ dizra²⁴, na²⁵ naga xejche²⁶ tē na, biche lqwézredxu ca²⁷ buluzú²⁸ Pablo, ne Bernabé, ne xezícala benne²⁹ ca³⁰ chee³¹ chjaque³² Jerusalén chee³³ cheajlechálaje³⁴ chee³⁵ da nigá nen benne³⁶ gubáz ca³⁷, ne benne³⁸ gula ca³⁹ chee⁴⁰ cue⁴¹ benne⁴² dxeléajle⁴³ chee⁴⁴ Jesús zaj zre⁴⁵ Jerusalén.

³Benne⁴⁶ dxeléajle⁴⁷ chee⁴⁸ Jesús, benne⁴⁹ zaj zre⁵⁰ Antioquía, belexegu⁵¹ benne⁵² caní neza, na⁵³ belexedée⁵⁴ xezre ca⁵⁵ zaj nababa Fenicia, ne xezre ca⁵⁶ zaj nababa Samaria, na⁵⁷ dxuluzenne⁵⁸ benne⁵⁹ xézredu ca⁶⁰ ca belún benne⁶¹ quebe zaj naque⁶² judío, ba belexexaque⁶³ chee⁶⁴ Dios, na⁶⁵ xúgute⁶⁶ biche lqwézredxu belebélé⁶⁷ ene⁶⁸ gate belenne⁶⁹ da nigá.

⁴Gate Pablo ne Bernabé belexezrine⁷⁰ Jerusalén, na⁷¹ benne⁷² ca⁷³ dxeléajle⁷⁴ chee⁷⁵ Jesús ne benne⁷⁶ gubáz ca⁷⁷, ne benne⁷⁸ gula ca⁷⁹ gulezí⁸⁰ lu ne⁸¹ le⁸², na⁸³ Pablo ne Bernabé buluzenne⁸⁴ le⁸⁵ ca naca da ben Dios lu na⁸⁶ le⁸⁷. ⁵Bal-la benne⁸⁸ fariseo ca⁸⁹, benne⁹⁰ ba guléajle⁹¹ chee⁹² Jesús, gulezé⁹³ gulenné⁹⁴:

—Dxun na ba xen chugu late⁹⁵ weaj bela⁹⁶ chee⁹⁷ bel-la⁹⁸ dxen chee⁹⁹ benne¹⁰⁰ biu ca¹⁰¹, benne¹⁰² ba guléajle¹⁰³ chee¹⁰⁴ Jesús, benne¹⁰⁵ quebe zaj naque¹⁰⁶ judío, ne nna be¹⁰⁷ edxu le¹⁰⁸ xuluzú¹⁰⁹ dizra¹¹⁰ da bdxixruj be¹¹¹ Moisés.

⁶Nadxa belezraga benne¹²⁰ gubáz ca¹²¹ ne benne¹²² gula ca¹²³, benne¹²⁴ dxeléajle¹²⁵ chee¹²⁶ Cristo, chee¹²⁷ xulucá¹²⁸ ana chawe¹²⁹ da na¹³⁰ dxaca. ⁷Ca gudé buluchálajle¹³¹ ljwezre¹³² chee¹³³ da nigá, na¹³⁴ Pedro guxase¹³⁵, ne guzre¹³⁶ benne¹³⁷ ca¹³⁸:

—Biche ljwezra', nézquezle le'e Dios guqué' e neda' nédxute ládujla le'e chee guzenda' benne' quebe zaj naque' judío dizra' chawe' ca naca chee Jesús, chee xeléajle benne' ca' chee Le'.

⁸Dios nézene' ca naca da xu'u lu xichaj lázxdau bénneache, na' blé'ene' dxezi' lu ne'e benne' ca', lawe' da bnézruje' benne' ca' Be' Lá'azxa ca bene' cheédxu dxi'u. ⁹Dios quebe dxuché' e ca zrí'ine' tudxu xetudxu lawe' da bca'ana cháwequeze' lázxdau benne' ca' guleajlí lazre' Jesús. ¹⁰Na'a, ¿bizr chee na' dxaca lázrele le'e guchale ca da ba ben Dios, dxuzúale tu xua' lawe' benne' ca' dxeléajle' chee Jesús, da quebe gaca gúadxu dxi'u, ne quebe guca xelúa xra xrtáudxu na? ¹¹Na'a, dxéajledxu dxi'u bache naladxu ne chee xel-la' zri'i lazre' chee Xránadxu Jesús, ne cá'anqueze zaj nalá benne' ca'.

¹²Nadxa xúgute' gulezúa zrie', ne buluzé nague' dxácate dxuchalaj Pablo ne Bernabé ca naca da ben Dios, bene' da zan da dxelunna bea na naca li xrtizre' nen xel-la' waca ca' da za xabáa, da ca' bene' lu na' Pablo ne Bernabé láwela benne' ca' quebe zaj naque' judío. ¹³Gate bexuzre buluchálaje', na' gunná Jacobo:

—Biche ljwezra', le xene chia'. ¹⁴Simón Pedro bzenne' dxi'u ca ben Dios, be'e lataj benne' ca' quebe zaj naca judío xelexexaque' chee' da nedxu lasa, bequé' e ládujla benne' ca' bénneache xelexexaque' chee'. ¹⁵Da na' guca naca na tuze nen da buluzúaj benne' ca' buluchálaje' waláz chee Dios, da na' naxúaj na lu xiche chee Dios, dxenné':

¹⁶Te nigá xel'a

na' xechisa' ca naca lizre David da nazre'e.

Gucá'ana chawa' da nagá'ana chee na,

na' xechísaqueza' na,

¹⁷chee xelexílaj xúgute' benne' xezica ca' Xrane' Dios, ne cá'anqueze xelún xúgute' benne' zaj zra' xezr la xu ca', benne' ca' xelenne' chee La' neda'.

¹⁸Ca' dxenná Xránadxu, blé'ené' da nigá nédxudaute.

¹⁹'Chee le na' dxapa' le'e quebe dxal-la' gunle zede benne' quebe zaj naque' judío, benne' ca' dxelexexaque' chee Dios.

²⁰Dxal-la' guzúajntu' chee benne' ca' dxal-la' xulusane' da naca chee bedáu' xaga ca' u bedáu' xiaj, ne quebe dxal-la' xelune' dul-la chee da dxucá'ana sban bénneache, ne quebe dxal-la' xelawé' bela' chee be xixre', be quebe bdxuaj dxen, ne quebe dxal-la' xelawé' dxen cheeba'. ²¹Caní dxal-la' xelune'

lawe' da ca ni'i zaj zra' benne' tu tu xezre, benne' dxuluzenne'
bénneache ca naca da bdxixruj bea Moisés, da na' dxululabé'
lu xudau' ca' chee benne' judío ca' tu tu zra ca' dxulupá'ané'.

²²Nadxa benne' gubáz ca', ne benne' gula ca', ne xúgute
benne' dxeléajle'e chee Jesús belune' tuze dizra' xelequé'e
bal-la benne' ca' ládujla le' ne xelesel-le' le' xezre Antioquía
nen Pablo, ne Bernabé. Belequé'e Judas, bénnea' léqueze'
Barsabás, ne Silas. Chupa benne' caní zaj naque' benne' blau
ládujla biche lqwézredxu ca!. ²³Bulugüé'e benne' ca' tu xiche
da dxenná na: "Netu', benne' gubáz zrantu' nigá, ne benne'
gula zrantu' nigá, ne biche lqwézrele zrantu' nigá, dxugápantu'
le'e diuzre, biche lqwézrentu' quebe nácale judío, zrale xezre
Antioquía, ne le'e zrale xezre ca' zaj nababa Siria, ne xezre ca'
zaj nababa Cilicia. ²⁴Ba bénentu' bal-la benne' ba besiá'que'
nigá, ne quebe nasél-lantu' netu' le', na' belune' le'e zede nen
dizra' da buluchálaje', ne belún zréajene' le'e, dxelenné' dxal-
la' chugu late' weaj bela' chee bel-la' dxen cheelee, benne' biu
ca', ne chéajlele ca naca da bdxixruj be'e Moisés. ²⁵Chee le' na'
dxéquentu' naca xrlátaje cá'antu' bal-la benne' ládujla netu'
chee xelelé'e xedajlenné'e le'e nen biche lqwézredxu Bernabé
ne Pablo, benne' ca' nazrí'i lázrele'entu'. ²⁶Benne' caní belune'
zrin chee Xránadxu Jesucristo, xjaque' lu da stébe naga gulaca
lazre' bénneache xelútie' le'. ²⁷Ca' naca na, dxesél-lantu' naga
zúale Judas ne Silas, na' benne' caní xuluchálajlene' le'e ca
naca chee da nigá. ²⁸Guque Be' Lá'azxa xrlátaje, ne cá'anqueze
netu' gúquentu' xrlátaje quebe bi xua' guzúantu' lawe' le'e, san
da canize dxun na ba xen gunle. ²⁹Dxal-la' gusanle da naca
chee bedáu' xaga, ne bedáu' xiaj ca', ne quebe dxal-la' gunle
dul-la chee da dxucá'ana sban bénneache, ne quebe dxal-la'
gágule bela' chee be xixre', be quebe bdxuaj dxen, ne quebe
dxal-la' gágule dxen cheeba'. Che gunle ca naca da nadxixruj
bea caní, gunle xrlátaje. Dxenábantu' lau Dios gaca chawe'
cheelee."

³⁰Nadxa benne' ca' gulesel-le' xjaque' xezre Antioquía. Na'
buluchague' benne' ca' zaj naque' chee Dios, ne bulunézruje'
le' xiche na'. ³¹Gate biche lqwézredxu ca' bululabé' na, na'
gulebéle'ene' lawe' da dxue zren na le'. ³²Judas ne Silas
zaj naque' benne' dxelenné' waláz chee Dios. Chee le' na'
buluchálajlene' biche lqwézredxu ca', belúa zrene' le', ne
bulutipe' lazre' le'. ³³Gate gudé guca tu chi'i zaj zre'na', na'

benne' bíchedxu ca' buluzé' benne' ca' dizra', ne gulenabe' Dios sua xel-la' dxebeza zri lazre' nen benne' ca', cheē xesí'aqué' xelexezrine' naga zaj zra' benne' ca' gulesel-le' le'. ³⁴Silas gúquene' xrlátaje xegá'ané' na!. ³⁵Cá'anqueze Pablo, ne Bernabé belexegá'ané' lu xezre Antioquía, na' tu zren nen benne' zandxa gulezúe' dxulusédene' bénneache, ne dxuluchálaje' ca naca dizra' cheē Xránadxu.

Dxezú lau Pablo zéaje' zitu' da gudxupe' lasa guchálaje' cheē Jesús

³⁶Ca gudé na!, Pablo guzre' Bernabé:

—Xu'u xecha lasa cheajnnadxu biche lqwézredxu ca'
zaj zre'e xúgute xezre ca' naga xeajchálajdxu dizra' cheē
Xránadxu, cheē cheajnnadxu aja dxaca zaj zre'e.

³⁷Bernabé guca lazre' che'e Juan nen le', bi na' léquezebe' Marcos, ³⁸san Pablo quebe guxáza lazre' che'e-be' lawe' da bsanbe' benne' ca' gate zaj zre'e xezre ca' zaj nababa Panfilia, ne québedxa guxíajlebe' le' lu zrin cheē Xránadxu. ³⁹Na' Pablo, ne Bernabé bulutil-la lqwézredxu ca' belegüe' Pablo ne Silas lu na' Xránadxu cheē guné' da chawe' cheē benne' ca', ⁴¹na' gusiá'que', ne guledée' xezre ca' zaj nababa Siria, ne xezre ca' zaj nababa Cilicia, na' bulutipe' lazre' bi bíchedxu ca'!

Timoteo dxéajlebe' Pablo ne Bernabé

16 ¹Pablo ne Silas belezrine' xezre Derbe, ne xezre Listra naga belexezrague' tu benne' cuide' dxéajlebe' cheē Jesús, lebe' Timoteo, zri'ine tu nu'ula judío dxéajlebe' cheē Jesús, san xrabe' naque' benne' griego. ²Bi bíchedxu zaj zre'e xezre Listra, ne xezre Iconio dxelenné' xrlátaje dxgua dxunbe'. ³Pablo guca lazre' chéajle Timoteo le', na' guchugue' late' bela' cheē bel-la' dxen cheēbe' ca dxenná bea da bdxixruij be'e Moisés, cheē quebe xelezrá'a benne' judío ca' zaj zre'e naga nababa na lawe' da zaj neze xúgute benne' ca' naca xra Timoteo benne' griego. ⁴Lu xúgute xezre naga dxeledée' buluzenne' benne' bíchedxu ca' ca naca da zaj nadixruij bea na belún benne' gubáz ca', ne benne' gula ca' zaj zre'e Jerusalén. ⁵Ca'an guca bi bíchedxu ca' gulezúa chúchue' ca

dxeleajlí lazre⁶ Jesús, na' benne⁷ ca' dxeléajle⁸ chee⁹, tu zra tu zra zeajte dxelane¹⁰.

Dxele'e Pablo tu da ble'e Dios le¹¹, dxelé'ene¹² tu benne¹³ Macedonia

⁶Be' Lá'azxa quebe be'¹⁴e benne¹⁵ gubáz ca' lataj xuluchálaje¹⁶ dizra¹⁷ chee¹⁸ Dios naga nababa Asia. Chee¹⁹ le na' guledée²⁰ naga nababa Frigia, ne xezre ca' zaj nababa Galacia. ⁷Belezrine²¹ naga nazraga xezre ca' zaj nababa Misia. Gulaca lazre²² chjaque²³ naga nababa Bitinia, san Be' Lá'azxa chee Jesús quebe be'¹⁴e le¹⁵ lataj. ⁸Nadxa guledée²⁴ naga nababa Misia, na' belezrine²⁵ xezre Troas. ⁹Lu xezre na' Pablo blé'ene²⁶ tu da ba ble'e Dios le¹¹ chizrela, blé'ene²⁷ tu benne²⁸ biu chee²⁹ ga nababa Macedonia, ze² dxata³⁰ xuene³¹ Pablo, dxenné³²: “Gudá Macedonia nigá, gácaleñu³³ netu³⁴!”. ¹⁰Gate ble'e Pablo da nigá, na' benne³⁵ ca', ne neda³⁶, Lucas, la gudílajtentu³⁷ ájala guntu³⁸ chee³⁹ chéajntu⁴⁰ ga nababa Macedonia lawe⁴¹ da gúquequezentu⁴² Dios dxenné³² netu³⁴ chee cheajchálajlentu⁴³ benne⁴⁴ ca' dizra¹⁷ chawe⁴⁵ ca naca chee⁹ Jesús.

Pablo ne Silas dxelezrine⁴⁶ ciudad Filipos

¹¹Lu xezre Troas na' guxú'untu⁴⁷ tu lu da dxedá lawe⁴⁸ nísadau⁴⁹, na' guxéajntu⁵⁰ tu xe⁵¹zr la xu da naxechaj nísadau⁴⁹, nazí le na Samotracia, na' zra xula bzrintu⁵² xezre Neápolis. ¹²Beza'ntu⁵³ Neápolis, na' bzrintu⁵² xezre Filipos, da naca tu xezre naga zaj zra⁵⁴ benne⁵⁵ Roma, ne naca xezre blau ga nababa Macedonia. Lu xezre na' guzúantu⁵⁶ tu chupa zra. ¹³Gate naca zra dxulupá'ana judío ca', na' bdxúajntu⁵⁷ dxu'a xezre na', ne bzrintu⁵² dxu'a xegu naga zaj nabéaje⁵⁸ dxeajlechálajlentu⁵⁹ Dios. Gudxe⁶⁰ntu⁵³ na' ne bchálajlentu⁶¹ nu'ula ca' zaj nazrague⁶² na' ca naca dizra¹⁷ chawe⁴⁵ ca naca chee⁹ Jesús. ¹⁴Tu nu'ula ca' le¹¹ Lidia, naque⁶³ nu'ula chee⁹ xezre Tiatira, nu'ula dxute⁶⁴ ladxe⁶⁵ zaca da naca bzawe. Nu'ula nigá zéajlentu⁶⁶ da naca chee⁹ Dios, na' benne¹³ cheentu⁶⁷, na' Xránadxu bzani⁶⁸ lázrdawé⁶⁹ chee⁹ guzí⁷⁰ lu ne⁷¹e da dxuchalaj Pablo. ¹⁵Na' bdxue nisa nu'ula nigá nen benne¹³ zaj zre⁷²e lizre⁷³!. Gudé na' guta⁷⁴ xuene³¹ netu³⁴, gunné⁷⁵:

—Che le'e dxéquele da li dxeajlí lazra¹⁷ Xránadxu, le da súale lizra¹⁷.

Na' bene⁷⁶ ba xuzre begá'anantu⁷⁷ na'!

¹⁶Tu zra gate zéajntu⁶⁶ naga zeajchálajlentu⁵⁹ Dios, bezrágantu⁷⁸ tu bi nu'ula cuide⁷⁹ xu'ube⁸⁰ be⁸¹ xriwe⁸², ne dxenné³² xa'abe⁸³ ne chee⁹ be⁸¹ xriwe⁸² na'. Bi nu'ula nigá xú'ube⁸⁴ lu

na' benne' ca' dxuluchínene' l̄ebe' xadía, na' xránabe' ca' dxelezíle' dumí da dxezibé', dxenné xa'abe'. ¹⁷Bi nu'ula nigá guzú laube' za'be' cuzru Pablo ne netu', dxennabe' zizraj:

—Benne' caní dxelune' zrin chee Dios szrente, ne dxuluzenne' le'e ájala gunle lale.

¹⁸Zane' zra benbe' caní cadxa guque Pablo zede, na' bexéchaje', ne guzre' be' xriwe' da xu'ube':

—Lu La Jesucristo dxenná be'eda' lue' xedxúaju' lu bel-la' dxen chee bi nu'ula nigá.

Na' be' xriwe' na' bedxúajte na.

¹⁹Gate benne' ca' dxuluchínene'-be' xadía guleque bé'ene' québedxa bi xelexezí'e ne cheebe', na' gulel-le' Pablo ne Silas, na' guleché'e benne' caní lau benne' xu'u lawe' naga zua chale'aj xu'u lawe' blau. ²⁰Na' buluzúe' benne' caní lau benne' xu'u lawe' ca', na' gulenné':

—Benne' caní zaj naque' judío ne dxelún zréajene' benne' zaj zre'e xezre cheedxu, ²¹ne dxuluséden'e ca naca da zjácalene', da quebe gaca sidxu, ne quebe gaca gundxu na lawe' da nábabadxu Roma.

²²Nadxa benne' zaj zre'e xezre na' guledábague' Pablo ne Silas, na' benne' xu'u lawe' na' gulenná be'e xelexéchaje' zra lana Pablo ne Silas, ne xelu'e le' zrise. ²³Ca gudé beltíele'e le', na' buluzré'e le' lizre xia, ne gulenná bé'ene' benne' xu'u lu ne'e lizre xia na' guxúe xánnie' benne' ca!. ²⁴Gate benne' ca gulenná be'e, na' bzre'e le' zane' lézxudxa ne bzre'e ni'a benne' ca' lu xedxu chee cuaga da dxuxru na ni'e.

²⁵Gate gula dxela Pablo ne Silas dxuluchálajlene' Dios, ne dxelul-le' da dxelúe lá'ané' Dios, na' xezícadxa benne' zaj zre'e lizre xia dxuluzé nague' chee'. ²⁶La' na'te guzrú'lé'e da bxrise na ca naca lizre xia, na' belexalaj xúgute' dxa xu'u ca', ne belexexezre du xia da zaj nadxéaj ni'a xúgute' benne' ca' zaj zre'e lizre xia. ²⁷Na' benne' xu'u lu ne'e lizre xia na' bebane', ne gate blé'ene' zaj naxalaj dxa xu'u ca' chee lizre xia, gúlaje' xia chee xute cuine' lawe' da dxéquene' ba buluxuzrúnnaj benne' ca' zaj zre'e lizre xia. ²⁸Pablo gudxezre xe'e, guzre' le':

—Quebe bi gune cuinu'. Xúgutentu' zúantu' nigá.

²⁹Nadxa benne' na' xu'u lu ne'e lizre xia gunabe' tu xi!, na' guxú'u chégüe', dxezrízequeze' xel-la' dxezrebe, na' bzu zribé' lau Pablo ne Silas. ³⁰Nadxa guláje' benne' ca' ne bchebe' le':

—Le'e, benne', ¿bizra dxal-la' guna' chee la'?

³¹ Benne' ca' belexechebe':

—Guxéajle chee Xránadxu Jesucristo, na' lau', ne cá'anqueze benne' zaj zre'e lizru'.

³² Na' buluchálajlene' le', ne xúguté benne' zaj zre'e lizre' ca naca dizra' chee Xránadxu. ³³ Lu xela ná'queze benne' na' xu'u lu ne'e lizre xia gudibe' we' chee Pablo ne Silas, na' ca gudé na', le' ne xúguté benne' zaj zre'e lizre' guledxúe' nisa. ³⁴ Ca gudé na' beche'e Pablo ne Silas lizre', na' bnézruje' da gulawé', na' le' ne benne' zaj zre'e lizre' gulebéle'ene' lawe' da ba guléajle'e chee Dios.

³⁵ Che zílala benne' xu'u lawe' ca' gulesel-le' bi xra'aga lau benne' na' xu'u lu ne'e lizre xia, ne gulenná békene' le' gusane' Pablo ne Silas. ³⁶ Nadxa benne' na' xu'u lu ne'e lizre xia guzre' Pablo:

—Benne' xu'u lawe' ca' gulenná békene' neda' gusana' le'e. Na'a waca xedxúajle du lázrele.

³⁷ Pablo guzre' bi xra'aga ca':

—Netu' nabábantu' Roma, na' belú'e netu' láwela benne' xezre ca', ne quebe ne xuluchí'e cheentu', na' buluzré'e netu' lizre xia. Na'a ¿dxeléquene' xulusane' netu' bagácheze? Quebe gaca. Xelída léqueze' xelexebéaje' netu'.

³⁸ Bi xra'aga ca' xeajlexezénnebe' benne' xu'u lawe' ca', na' benne' caní belezrebe' gate guleque békene' Pablo ne Silas zaj nababe' Roma. ³⁹ Na' xjaque' lizre xia na', ne gulenabé' Pablo ne Silas xelezí zrene' chee!. Nadxa belexebéaje' le', ne gulata' xuene' le' xelexedxúaje' xezre na!. ⁴⁰ Gate Pablo ne Silas belexedxúaje' lizre xia na', na' xjaque' lizre Lidia, na' ca gudé buluchálajlene' biche ljwézredxu ca', ne bulutipe' lazre', na' besiá'que'.

Benne' zaj zre'e xezre Tesalónica dxeledábague' Pablo

17 ¹Nadxa Pablo ne Silas guledée' xezre Anfípolis, ne xezre Apolonia, na' belezrine' xezre Tesalónica, naga zua tu xudau' chee judío ca'. ²Pablo guxíaje' xudau' na', na' ca dxúnqueze' bchálajlene' benne' ca' tu tu zra dxulupá'ané' du chunna da gazre zra. ³Ca da naxúaj na lu xiche chee Dios, bzéajni'ine' le' ben na ba xen Cristo guzí guzaque', ne gutie', na' ca gudé na' ben na ba xen bebane' ládujla benne' gate. Na' guzre' benne' ca':

—Jesús nigáqueze, bénnea' dxuzenda' le'e chee', naque' Cristo, Bénnea' guchébe lazre' Dios sel-le'.

⁴Nadxa bal-la benne' judío ca' guléajle' chee Jesús, ne gulaque' tuze Pablo ne Silas. La gázquez guléajle benne' zan benne' griego, ne nu'ula zan zaj naque' nu'ula blau. ⁵Benne' judío ca', benne' quebe dxeléajle' chee Jesús gulaque' xa lazre' chee Pablo, na' buluchague' bal-la benne' ca' dxelune' da calela dxeledaze', ne bulutupa lwezre', na' buluzúe' stebe ca naca benne' xezre. Gulu'e xadía lizre Jasón, dxelexílaje' Pablo ne Silas, chee xelebáaje' le', ne xuludée' le' lu na' benne' xezre ca'. ⁶Gate quebe belezrelne' Pablo ne Silas lu xu'u na', nadxa beleché' xadía Jasón ne xebal-la biche lwezredxu ca' lau benne' xu'u lawe' ca' chee xezre, na' dxelebezre xe'e, dxelenné':

—Benne' ca', benne' ba belún zréajene' ca naca benne' zaj zre'e xezre la xu, cá'anqueze ba belelé'e nigá. ⁷Jasón nigá ba gulu'e benne' ca' lizre'. Ca naca benne' ca' dxeledábague' da bdxixrjua bea César lawe' da dxelenné' zua xetú wenná bea, tu benne' le' Jesús.

⁸Gate belenne' da caní, na' benne' xezre ca', ne benne' xu'u lawe' ca' gulezúe' stebe. ⁹Jasón, ne biche lwezredxu ca' bulucá'ane' dumí chee gulezí'e lataj, na' benne' xu'u lawe' ca' bulusane' le'.

Pablo ne Silas dxelezrine' xezre Berea

¹⁰Nadxa biche lwezredxu gulé' Pablo ne Silas chee xesi'aque' chizrela, chee chjaque' xezre Berea. Gate belezrine' na', na' belú'e lu xudau' chee judío ca'. ¹¹Benne' judío caní zaj nácadxe' zren lazre' ca benne' Tesalónica ca' lawe' da du lazre' gulezí'e dizra' chee Dios, na' tu zra tu zra dxululabe' lu xiche chee Dios chee xuluxúe' che naca da li da dxelé'e le'. ¹²Ca'an guca, benne' zan benne' judío ca' guléajle' chee Jesús, ne cá'anqueze benne' griego. Benne' zan guléajle' e, nu'ula blau ca', ne benne' biu ca'. ¹³Gate benne' judío ca' zaj zre'e xezre Tesalónica guleque bé'ene' dxuchalaj Pablo dizra' chee Dios lu xezre Berea, na' belezrine' na', ne gulegú'u xel-le' bénneache chee xeledábague' Pablo ne Silas. ¹⁴Biche lwezredxu ca' la gulesél-la'te' Pablo chéaje' dxu'a nísadau', na' Silas ne Timoteo belexegá'ane' lu xezre Berea. ¹⁵Benne' ca' zjácalene' Pablo beleché'e le' lu xezre Atenas. Nadxa benne' ca' belezrine' lazrie', ne gulé'e Silas, ne Timoteo chjácazegue' naga zua Pablo.

Da dxun Pablo lu xezre Atenas

¹⁶Dxácate na' Pablo dxebeze' Silas ne Timoteo naga zu'e' lu xezre Atenas, na' guzúale'e stebe gate blé'ene' ca naca xezre

na', ni' naze nítale^e bedáu' xiaj. ¹⁷Chee^e le^e na' bchálaje^e lu xudau' chee^e judío ca' nen benne^e judío ca', ne xezícalá benne^e ca' zjácale^e da naca chee^e Dios, na' tu zra tu zra bchálajlene^e benne^e ca' zaj zre^e lawe^e xi'a. ¹⁸Bal-la benne^e zjácale^e ca naca da dxulusede benne^e ca' zaj le^e benne^e epicureo, ne benne^e estoico gulezú lawe^e dxuluchálajlene^e Pablo. Bal-le^e gulenné^e:

—¿Bizra xega benne^e wechalaj nigá dxi'u?

Na' xebal-le^e gulenné^e:

—Dxéquentu^e naque^e benne^e dxuse dizra^e chee^e dios zitu^e ca'.

Ca'an gulenné^e lawe^e da dxuchalaj Pablo dizra^e chawé^e ca naca chee^e Jesús, ne ca naca chee^e xel-la^e dxexebán.

¹⁹Nadxa guleché^e Pablo lu lataj nazí le na Areópago, naga dxelezrágaqueze^e bi xuluzén ljwezre^e. Na' buluchebe^e Pablo:

—¿Waca guzénenu^e netu^e ca naca da cube nigá da dxusédenu^e bénneache? ²⁰Lue^e dxuchálaju^e dizra^e da quebe ne xénentu^e, na' dxaca lázrentu^e nézentu^e bi zéaje ca naca da caní.

²¹Caní gulenné^e lawe^e da dxuluzé^e nágaze, ne dxuluchálajze ca naca tu dizra^e cube xúgute^e benne^e Atenas, ne benne^e zitu^e ca' zaj zre^e xezre na'!

²²Nadxa Pablo guzé^e laduj benne^e ca' zaj zre^e Areópago na', na' guzre^e le^e:

—Le'e, benne^e Atenas, ca naca xúgute^e da dxelé'eda^e, dxulé^e na dxápale^e ba lá'ana dios chee^ele ca', ²³lawe^e da gate gudá^e neda^e gunná'a ca zaj naca xudau' ca' naga dxue lá'anale dios chee^ele ca', na' ble'eda^e tu xudáudau' naga naxúaj dizra^e caní: Chee^e Dios Quebe Nu Núnbea. Na'a, Dios na' dxue lá'anale le'e, ne quebe núnbeale Le^e, chee^e Dios na' dxuchálajlena^e le'e.

²⁴Naque^e Dios na' bene^e xezr la xu nigá, ne xúgute^e da de lawe na. Naque^e Xrane xabáa, ne Xrane xezr la xu nigá. Quebe zue^e xudau' da nun ni'a na' bénneache. ²⁵Quebe nachínene^e bi da gaca xelún bénneache chee^e Le^e lawe^e da dxunna Dios ná'queze xúgutedxu xel-la^e nabán, ne be^e da dxeca'adxu, ne xúgute^e da de^e.

²⁶Tuze benne^e bene^e naque^e xra xúgute^e cue^e xezr la xu ca' chee^e che^e du gabí'i xezr la xu, na' blé'ene^e zra, ne lataj naga dxal-la^e xelezré^e, ²⁷chee^e xelexexílaje^e Dios chee^e ájala xelezezrelne^e Le^e lácalá quebe xelúnbea xánnie^e Le^e, san da li Dios quebe zue^e zitu^e naga zua tu tudxu dxi'u. ²⁸Né chee^e Dios nigá naca bandxu, ne dxedadxu, ne zradxu. Naca ca gulenná bal-la benne^e wila chee^ele, gulenné^e: “Nácadxu xrtia Dios.”

29 Che nácadxu xrtia Dios, quebe dxal-la' guéquedxu naca Dios ca tu bedáu' oro, u tu bedáu' plata, u tu bedáu' xiaj, da zaj nun bénneache cátexe dxululaba lázrequeze'. **30** Dios bzue' chalá'ala da belún bénneache ca ni'te lu xel-la' quebe zaj neze chee', san na'a dxenná bék'ene' xúgute benne' gáteteze zaj zre'e xelexebí'i lazre'. **31** Dios ba nuzúe' tu zra gate guchi'e chee' xúgute bénneache lu da xrlátaje chee' lu na' tu benne' ba gucá'a Le', na' chee' da nigá bzue' tu da dxunna bea na gate bsebane' bénnea' ládujla benne' gate.

32 Gate benne' ca' belenne' dizra' nigá ca naca chee' tu benne' bebane' ládujla benne' gate, na' bal-le' belún le' chee', ne xebal-le' gulenné':

—Waca guchálajlenu' netu' ca naca da nigá xetú zra.

33 Nadxa Pablo bezé'e naga zaj zra' benne' ca'. **34** Bal-la benne' ca' guléajle' chee' Jesús, na' gulaque' Pablo tuze. Ládujla benne' caní zua Dionisio, benne' naque' tuze nen benne' dxelezrague' Areópago na', ne tu nu'ula le' Dámaris, ne xebal-la benne' ca'.

Pablo dxezrine' xezre Corinto

18 **1** Gudé na' bezá' Pablo xezre Atenas, bexíaje' xezre Corinto. **2** Lu xezre na' xeajxraque' tu benne' judío le' Aquilo, naque' benne' nababe' tu xezre nababa Ponto. Láteze ba guca belexezrín Aquilo, ne zru'ule' Priscila ga na'. Benne' caní besiá'que' xezr la xu Italia lawe' da gunná bea César Claudio xelexedxúaj xúgute benne' judío ca' xezre Roma. Pablo guxíaje' xeajnné'e Aquilo ne Priscila, **3** na' lawe' da tuze ca naca zrin da dxelún Pablo ne Aquilo, dxelune' xu'u xide zra bék' xixre' da dxelútie' chee' benne' dxjaca wedil-la, na' begá'ana Pablo nen benne' caní chee' xelune' tu zren zrin. **4** Tu zra tu zra gate naca zra dxulupá'ana judío ca', Pablo zéaje' lu xudáudau' chee' judío ca' naga bchálaje', ne blé'ene' benne' ca', benne' judío, ne benne' quebe zaj naque' judío, Jesús naque' Cristo, Bénnea' guchebe lazre' Dios sel-le'.

5 Gate belezrín Silas, ne Timoteo ga na', gudé belexesi'aque' xezre ca' zaj nababa Macedonia, na' Pablo tu dxuchálajzqueze' dizra' chee' Dios, ne dxulé'ene' benne' judío ca' da li Jesús naque' Cristo, bénnea' nasel-la Dios, bénnea' dxelebeza judío ca'. **6** Benne' judío ca' gulezú lawe' dxeledábague' Pablo, ne dxelenné' schanni' chee'. Nadxa Pablo guzribé' gabán chee' da dxulé'e na dxebéaj xíchaje' benne' ca', dxenné':

—Le'e nabágale chee xel-la' gute chee bénne'du xu'ule. Québedxa nabaga' neda' chee na lawe' da ba bzenda' le'e dizra' chawe' chee Cristo. Ná'atela guchálajlena' benne' quebe zaj naque' judío.

⁷Bezé'e lu xudáudau' na', na' bezrine' lizre tu benne' le' Justo, benne' dxucá'ana szrene' Dios ne zua lizre' cuita xudáudau' chee judío ca!. ⁸Na' Crispo, benne' xíchaje chee xudáudau' chee judío ca', ne ca naca benne' zaj zre'e lizre' guléajle'e chee Xránadxu. Cá'anqueze benne' zan benne' Corinto, gate belenne' dizra' chee Dios, guléajle'e ne guledxúe' nisa. ⁹Nadxa Xránadxu ble'e lawe' Pablo tu zre' tu lu da ble'e Dios le', ne guzre' le':

—Quebe zrebu'. Bchálajteze, ne quebe sua zriu!. ¹⁰Neda' zúalena' hue', na' quebe nu seque' bi gune lue' lawe' da zaj zrále'e benne' zaj naque' chia' lu xezre nigá.

¹¹Ca'an guca, begá'ana Pablo tu iza xugachaj lu xezre Corinto, dxusédene' benne' ca' dizra' chee Dios.

¹²Lu zra ca' gate naca Galión benne' xu'u lu ne'e xezr la xu na' naga nababa Acaya, waláz chee Roma, na' benne' judío ca' guledábague' Pablo. Beleché'e le' xu'u lawe', ¹³ne gulé'e benne' xu'u lu ne'e xezr la xu na':

—Benne' nigá dxedé' dxegú'u xel-le' bénneache chee xelúe lá'ane' Dios, ne xelune' tu da dxedábaga da nadxixruj bea cheentu'!

¹⁴Pablo ba zue' guchálaje' gate Galión guzre' benne' judío ca':

—Chela naca na chee tu da dxuzúa chalá'ala da bdxixruj bea César u chee tu da zrinnaj zren, na' gun na ba xen xenda' ca da dxennale le'e, benne' judío. ¹⁵Lawe' da naca na chee dízra'ze, ne chee la tu benne', ne chee da nadxixruj bea na cheézele, le gucá'ana chawe' na lé'equeze, lawe' da quebe dxaca lazra' neda' guchi'e da dxaca chee da ca!.

¹⁶Nadxa bebéaje' benne' ca' lu xu'u lawe' na!. ¹⁷Nadxa xúgute benne' griego gulel-le' Sóstenes, benne' xíchaje chee xudáudau' chee judío ca', ne belú'e le' lau benne' xu'u lu ne'e xezr la xu na', le' Galión. Galión na' quebe be' lazre'e chee da na'!

**Pablo dxezrine' xezre Antioquía, na' dxezú lawe' zéaje'
da guxunne' lasa zéaje' wen zrin chee Cristo**

¹⁸Pablo begá'ane' xezre na' xezane' zra. Gudé na' bze' biche ljwézredxu ca' dizra', na' guxú'e tu lu da dxedá lawe' nísadau'

zéaje' naga nababa Siria tu zren nen Priscila ne Aquilo. Lu xezre Cencrea nédxudxa gate za chu'ē lu da dxedá lawe' nísadau', Pablo bzuate' xídeze xíchaje', da dxunna bea na zua tu da nachébe lazre' gune' lau Dios. ¹⁹Gate belezrine' lu xezre Efeso, Pablo bsane' Priscila ne Aquilo, na' guxíaje' lu xudáudau' chee judío ca', ne bchálajlene' judío ca' zaj nazrague' na'. ²⁰Benne' ca' gulata' xuene' le' xegá'anadxe' xetú chi'i, na' le' quebe guca lazre'. ²¹Nadxa Pablo bze' benne' ca' dizra', dxenné':

—Dxun na ba xen xezrina' sua' Jerusalén chee súaqueza' lu laní da ba za'. Welá'aqueza' xedajnná'a le'e che gunna Dios lataj.

Na' guxú'e lu da dxedá lawe' nísadau', ne bezé'e Efeso na'. ²²Gate bezrine' xezre Cesarea, Pablo guxíaje' Jerusalén xeajape' diuzre benne' ca' dxeléajle' chee Jesús, na' gudé na' guxíaje' xezre Antioquía. ²³Ca gudé guzúe' na' tu chi'i, na' bezé'e na', gudée' tu tu xézredu ca' zaj nababa Galacia, ne xezre ca' zaj nababa Frigia, dxutipe' lazre' benne' ca' dxeléajle' chee Jesús.

Apolos dxuchálaje' dizra' chee Dios lu xezre Efeso

²⁴Ca lu zra ca' tu benne' judío le' Apolos bzrine' lu xezre Efeso, naque' benne' xezre Alejandría, lu xu Egipto. Naque' tu benne' nupá'ale'e xrtizre', ne núnbeale'e da naxúaj na lu xiche chee Dios. ²⁵Naxéajni'ile'ene' ca naca chee Xránadxu, ne dutę lázrdawe' dxuchálaje', dxusédene' cátexe naca chee Jesús, lácala dxusédezene' xel-la' dxuchúa nisa ca bñ Juan. ²⁶Apolos guzú lawe' dxusédene' benne' ca' zaj zre'e xudáudau' chee judío ca' du lazre'. Gate belén Priscila, ne Aquilo chee', na' guleché'e le' chalá'ala, ne buluzéajni'idxene' le' cátexe naca dizra' chee Dios. ²⁷Ca gudé na', gate guca lazre' Apolos chéaje' naga nababa Acaya, bi bíchedxu ca' bulutipe' lazre', ne buluzuaje' tu xiche chee benne' ca' dxeléajle' chee Jesús zaj zre'e xezre ca' zaj nababa Acaya na' chee xelezí' lu ne'e Apolos na'. Gate bzrin le' naga nababa Acaya, gúcalle'ene' benne' ca', na' Dios bñ'e le' lataj guléajle' chee Jesús. ²⁸Apolos blé'ene' lau xúgute benne' ca' ca dxeleque zréaje benne' judío ca', ne blé'ene' ne chee da naxúaj na lu xiche chee Dios Jesús naque' Cristo, Bénnea' nasel-la Dios, Bénnea' dxelebeza judío ca'.

Pablo dxezrine' xezre Efeso

19

¹Dxácate zua Apolos lu xezre Corinto, na' gudé Pablo xézredu ca' zaj dxe' laduj xi'a ca', na' bzrine' lu xezre

Efeso naga xeajxraque' bal-la benne' dxeléajle' chee Jesús.

²Na' bchebe' benne' ca':

—¿Guzi'le le'e Be' Lá'azxa gate guxéajlele?

Belexechebe':

—Ne quebe xénentu' che zua Be' Lá'azxa.

³Nadxa Pablo bchebe' benne' ca':

—¿Bi xel-la' dxedxúa nisa guzi'le le'e?

Benne' ca' belexechebe':

—Xela dxuchúa nisa ca ben Juan.

⁴Na' gunná Pablo, guzre' benne' ca':

—Awe!, Juan bchue' nisa benne' ca' belexebí'i lazre', san guzre' benne' ca' dxal-la' xeléajle' chee Bénnea' xide' ca te chee le', da zéaje na, chee Jesús, Bénnea' naque' Cristo, nasel-la Dios.

⁵Gate belenne' da nigá, na' beledxúe' nisa lu La Xránad xu Jesús. ⁶Gate bze na' Pablo benne' ca', na' guzúale Be' Lá'azxa le', na' gulenné' dizra' chee benne' zitu' da quebe bulusede', ne buluchálaje' waláz chee Dios. ⁷Benne' caní zaj naca chazrínne!

⁸Lawe' chunna beu' dxeaj Pablo lu xu'u ca' naga buluzraga judío ca' naga bchálajlene' benne' ca' dizra' chee Dios, ne blé'ene' benne' ca' naca da li da dxuchálaje' ca naca xel-la' dxenná bea chee Dios. ⁹Bal-le' belún zide' lázrdawe', ne quebe gulaca lazre' xeléajle' chee Jesús, na' gulenné' schanni' chee dizra' chawé' ca naca chee Jesús láwela benne' ca'. Nadxa Pablo bezé'e naga zaj zra' benne' ca', ne guché'e benne' ca' dxeléajle' chee Jesús lu xu'u ga dxusede tu benne' le' Tiranno, na' lu xu'u na' bchálajlene' benne' ca' tu zra tu zra. ¹⁰Ca' bene' lawe' chupa iza, na' ca'an guca xúguté benne' zaj zre'e xezre ca' zaj nababa Asia belenne' dizra' chee Xránad xu Jesús, benne' judío ca', ne benne' quebe zaj naque' judío. ¹¹Dios bene' xel-la' waca zri'a ca' lu na' Pablo lu zra ca'. ¹²Ca'an guca, gulequé'e ladxe' ca' da dxuchéaj xichaj Pablo, ne ladxe' ca' da bde'e lachu'e, na' belú'e na naga zaj dë benne' we' ca', na' benne' caní belexexaque' ca naca xízrawe' da zaj nape', na' be' xriwe' ca' belexedxúaj na lu bel-la' dxen chee benne' ca'.

¹³Bal-la benne' judío ca', benne' dxeledé' dxeléjebéaje' be' xriwe' ca' lu xichaj lázxdau benne' ca', gulaca lazre' xuluchínene' La Xránad xu Jesús chee xeléjebéaje' na, na' gulé'e be' xriwe' ca':

—Dxenná bélentu' le'e xedxúajle lu xichaj lázxdau benne'
nigá lu La Jesucristo, Bénnea' dxuchalaj Pablo chee'!

¹⁴Caní belún gazre benne' zaj naque' zri'ine tu benne' judío
le' Esceva, naque' tu benne' xíchaje chee bxruze ca!. ¹⁵Gate
belune' caní, be' xriwe' na' bechēbe na chee'!

—Núnbe'a Jesús, ne nezda' nua' Pablo, san le'e, ¿nuzra le'e?

¹⁶Gate gunná na da nigá, na' benne' biu na' xu' e be' xriwe'
na', guxritie' guzría che' e benne' ca!, na' dute' xel-la' wal-la
chee' bucule' xúgute benne' ca!, na' bélle' e benne' ca' cadxa
buluzrúnnuje' lu xu'u na' gala' xídeze, ne dxelaque' dxen.

¹⁷Xúgute benne' zaj zre' e xezre Efeso, benne' judío ca!, ne
benne' quebe zaj naque' judío, belenne' ca guca da nigá, na'
chee' le' na' belezrébele' e, ne bulucá'ana szrene' La Xránadxu
Jesús.

¹⁸Cá'anqueze benne' zan láwela benne' ca' dxeléajle' e chee'
Jesús belel' e dxelexrúalepe' da calela da belune', ¹⁹na' benne'
zan, benne' belúne' xel-la' wazrá!, zaj nu' e xiche chee' wazrá!,
na' buluezze' na lau xúgute benne' ca!. Gate bululabe' ca
gulezaca xiche ca!, na' gulenézene' gulezaca na ca gazzu gaxúa
cue' tu gaxúa dumí plata. ²⁰Ca'an guca, guxíaj bzriluj dizra'
chee' Xránadxu, ne ble'e na xel-la' waca chee' na.

²¹Gudé na' Pablo guca lazre' téé' xézredu ca' zaj nababa
Macedonia, ne Acaya, na' te na' chéaje' xezre Jerusalén.
Gunné' ca te chéaje' Jerusalén, na' dxal-la' cheajte' xezre
Roma. ²²Nadxa gusel-le' chupa benne' dxelácale le', Timoteo ne
Erasto, naga nababa Macedonia, dxácate' begá'ana le' xetú chi'i
naga nababa Asia.

Benne' xezre Efeso dxeledábague' Pablo

²³Ca lu zra na' benne' zan guledábague' dizra' chawe'
ca naca chee' Jesús, ²⁴da na' guca na né chee' tu benne' le'
Demetrio, benne' gubizre plata. Benne' nigá dxune' níchudu
ca' da zaj naca plata ca xudau' chee' dios nu'ula le' Diana,
na' benne' ca' dxelúnlene' le' zrin nigá dxelezí'le' e dumí.
²⁵Demetrio na' bchague' benne' caní tu zren nen xezica benne'
dxelune' zrin caní, na' guzre' benne' ca':

—Le'e, benne', nézquezle lu zrin nigá dxaca cheedxu da
cháwele' e, ²⁶na' ca dxelé'equezle le'e ne dxenle, Pablo nigá
dxedé' dxenné' dios ca' da zaj nun bénneache quebe zaj naca
na dios, na' caní ba bsédene' benne' zan, quegá Efeso nigáze,

san du ca nababa Asia. ²⁷Da nigá nácale^é na stébe cheéd xu, lawe' da ca naca zrin cheéd xu nigá nazruzre cuía xi na, ne la gaze xudau' cheé dios nu'ula Diana nazruzre nite xel-la' nuzé cheé na, na' caní xegá'ana ditaj ca naca xel-la' szren cheé dios nu'ula, bénnea' dxelúe lá'ana ca naca benne' zaj zre^é ga nababa Asia, ne du ca naca bénneache zaj zre^é xezr la xu.

²⁸Gate belenne^é da nigá, na' belezrá'ale^é benne' ca', ne gulebezre xé^ée, dxelenné^é:

—;Ga'ana szren Diana, dios cheéd xu, benne' Efeso!

²⁹Na' ca naca benne' zaj zre^é xezre na' guleque zréajene^é. Gulele^é Gayo, ne Aristarco, benne' Macedonia dxeledálene^é Pablo, na' gulezrube xue^é benne' caní chale'aj xu'u lawe'.

³⁰Pablo guca lazre^é chu^é na' cheé guchálajlène^é benne' ca', san bi bíched xu ca' quebe gulegú^é le^é lataj. ³¹Cál'anqueze bal-la benne' xu'u lawe' cheé xezre ca' zaj nababa Asia gulesel-le^é benne' xeajeze^é Pablo quebe dxal-la' chu^é na'. ³²Dxácate^é na', naga zaj nazraga benne' ca', bal-le^é gulebezre xé^ée, tu da dxelenné^é, na' xebal-le^é dxelebezre xé^ée, dxelenné^é da xula, lawe' da beledxé'ena zraga benne' zan, na' benne' zante quebe zaj nézené^é bizr cheé na' zaj nazrague^é na'. ³³Nadxa benne' judío ca' buluzúe^é Alejandro lau benne' ca' cheé guzáejni'ine^é le^é ca naca da nigá, na' le^é guchisa ne^ée cheé xelezúa zri benne' ca' lawe' da guca lazre^é guchálajlène^é benne' zan ca' da gácale na judío ca'. ³⁴Gate benne' zan ca' guleque bé'ene^é naque^é benne' judío, na' gulebezre xa'a xúgute^é ca chupa hora, dxelenné^é:

—;Ga'ana szren Diana, dios cheéd xu, benne' Efeso!

³⁵Nadxa benne' dxuzúaje^é ne cheé xezre na', gate ba bzua zrié^é benne' zan ca', gunné^é:

—Le'e, benne' Efeso. Ca naca bénneache zaj zra' xezr la xu nigá zaj nézené^é benne' zaj zre^é xezre Efeso nigá zaj nabague^é xuluxúe^é xudau' cheé dios nu'ula Diana, ne bedáu' cheé^é da bexruj na zran xabáa. ³⁶Quebe nu seque' tábaga' da nigá. Cheé le^é na' le sua zrise, ne quebe bi gunle da quebe ne guxúe xánnele. ³⁷Benne' caní nache^éle nigá quebe bi da calela ne xelune^é, ne quebe bi schanni' ne xelenné^é cheé dios nu'ula cheéle. ³⁸Che Demetrio, ne benne' ca' dxelune^é zrin nen le^é dxelaca lazre^é xelagu zria cheé tu benne', zaj zra' benne' dxuluchi^é da dxaca, ne zaj zua xu'u lawe' ca' naga gaca xelawé^é zría cheé benne' ca'. ³⁹Na' che le'e bi xetú da

nábale, dxal-la' nábale na naga zaj nazraga benne' xu'u lawe'
ca dxenná bea da bdxixruj bea César. ⁴⁰Na'a zúadxu stébe
ga gaze nu gagu zria cheedxu ca naca da bendxu, xelenné'
dxedábagadxu xu'u lawe' lawe' da quebe seque' bi xechébedxu
che nu gagu zria dxi'u nē chee' da guca na'a.

⁴¹Ca gudé gunné' da nigá, na' bze' benne' zan ca' dizra'!

Pablo dxedée' ga nababa Macedonia ne Grecia

20

¹Gate gudé guca da stébe na' lu xezre Efeso, na'
Pablo btupe' benne' ca' dxeléajle' chee' Jesús chee'
guzéajni'ine' le'. Nadxa bze' benne' ca' dizra', ne bnide' le',
na' guzé'e zéaje' xezre ca' zaj nababa Macedonia. ²Xeajnél'e
bíchedxu ca' zaj zre'e xígute' xézredu ca', ne btípale' lazre'
benne' ca' nē chee' dizra' da bchálajlène' le'. Ca gudé na' bezrine'
naga nababa Grecia. ³Begá'ané' na' chunna beu', na' gudé
na' gate ba zuate' chu'e tu lu da dxedá lawe' nísadau' chéaje'
xezre ca' zaj nababa Siria, guque bé'ené' ba zaj nun judío ca'
ca da xelune' chee'. Chee' le na' gulú'u bi'e xezé'e ni'e téé' naga
nababa Macedonia. ⁴Belún le' tuze Sópater, benne' xezre Berea,
ne Aristarco, ne Segundo, benne' xezre Tesalónica na', ne
Gayo, benne' xezre Derbe, ne Timoteo, ne Tíquico, ne Trófimo,
benne' ca' chee' xezre ca' zaj nababa Asia. ⁵Bi bíchedxu caní
gulebía lawe' launtu', neda', Lucas, ne xezicadxa Ijwezre Pablo,
na' gulebeze' netu' lu xezre Troas. ⁶Netu', gate gudé laní gate
dxelagu benne' judío xeta xtila da quebe nachixre cua zichaj
chee na, guxú'untu' tu lu da dxedá lawe' nísadau', na' beza'ntu'
xezre Filipos. Zra gazxu' zra na' xeajzrentu' bi bíchedxu ca' lu
xezre Troas, naga guzúantu' gazre zra.

Da bən Pablo lu xezre Troas

⁷Zra nedxu chee' da gazre zra bezrágantu' chee gáguntu' da
dxusá lázredxu ca guca gate gute Xránadxu, na' Pablo bsédene'
bi bíchedxu ca'. Ben na ba xen xenza'ntu' zra xula, na' chee' le
na' bchálajqueze Pablo cadxa bzrinte dxela. ⁸Nazrágantu' tu
xu'u da zua chunna cuía sibe, na' zaj zéle'e xi' da dxulusení na.
⁹Tu bi cuide' zriábe' ga dxu'u lení', na' gate Pablo bsetúnnadxe'
xrtizre', na' guca wásele'e bi cuide' na', na' naga xeajchete na,
na' dxásetebe' gubíxrebe' chunna cuía sibe, na' xeajlechise'-be'
ba nátebe'. ¹⁰Nadxa betaj Pablo, na' gulégüe' bequé'e-be', ne
bnide'-be'. Nadxa guzre' bi bíchedxu ca':

—Quebe zrébele. Nabanbe!

¹¹Nadxa Pablo begüéne^l bezrine^l chunna cuía sibe na!. Na' bzúzruje^l xeta xtila gudawé^l, na' bezú lawe^l dxuchálaje^l cadxa guxaní^lte. Zra na' bezé^le na!. ¹²Nadxa bíchedxu ca' belexeché^le bi na' gubíxrebe^l ba bexaca banbe^l, na' xúgute^l gulezúe^l lu xela^l dxelezrén lazre!

Pablo dxexeze^le xezre Troas xezrine^l xezre Mileto

¹³Netu^l guzría laantu^l lau Pablo, na' guxu^luntu^l lu da dxedá lawe^l nísadau^l, na' bzrintu^l xezre Asón naga xezrágantu^l Pablo ca ba nun le^l lawe^l da guca lazre^l zéaje^l ní'aze^l!

¹⁴Gate bezrágantu^l le^l lu xezre Asón, na' guxú^le lu da dxedá lawe^l nísadau^l naga xu^luntu^l, na' guxíajntu^l xezre Mítilene.

¹⁵Beza^lntu^l na!, na^l zra xula bedentu^l le nna^l xezre Quío, na^l xetú zra, zra xula bezrintu^l lu xezre Samos. Na^l guzúantu^l xezre Trogilio naga bezí^l lázrentu^l, na^l zra xula bzrintu^l xezre Mileto. ¹⁶Ca^l bëntu^l chee^l quebe guzré^ltecantu^l naga nababa Asia. Chee^l le^l na^l Pablo quebe guca lazre^l chéaje^l Efeso lawe^l da guca lazre^l xezrinze^l lu xezre Jerusalén chee^l sue^l na^l lu zra Pentecostés che ba guca.

Pablo dxuchálajlené^l benne^l gula dxeléajle^le chee^l Jesús, benne^l zaj zre^le Efeso

¹⁷Ca zrantu^l lu xezre Mileto, Pablo gusel-le^l tu benne^l cheajnné^l benne^l gula ca^l dxeléajle^le chee^l Jesús zaj zre^le xezre Efeso. ¹⁸Gate belelá^l benne^l ca^l, Pablo guzre^l le^l:

—Le'e nézquezle ca bëna^l neda^l xúgute^l zra ca gudé bla^la ga nababa Asia. ¹⁹Xúgute^l zra guzúa^l láwela le^le dxuna^l zrin chee^l Xránadxu dut^l xel-la^l dxexruj lazre^l, ne zane^l lasa gudxezra^l, na^l gudéa^l lu zane^l da guzxaca^l ca naca da gulaca lazre^l benne^l judío ca^l xelune^l chia^l. ²⁰Bchálajlena^l le^le xúgute^l da naca na xrlátaje, ne bsédeda^l le^le láwela benne^l zan, ne lízrquezle.

²¹Benne^l zaj naqu^le judío, ne benne^l quebe zaj naca judío, gúchequeza^l benne^l ca^l dxal-la^l xelexebí^li lazre^l lau Dios, ne xeléajle^le chee^l Xránadxu Jesucristo. ²²Na^la zexá'a Jerusalén, ca dxenná be^le Be^l Lá'azxa neda^l, ne quebe nezda^l bi gaca chia^l na^l!. ²³Tuze da nezda^l, lu xúgute^l xezre ca^l naga dxedéa^l, Be^l Lá'azxa dxe^le neda^l dxal-la^l chu'a lizre xia, ne tea^l zane^l xel-la^l zi^l!. ²⁴Quebe dxebe'a gunne xue chee^l da nigá, ne quebe bi zaca xel-la^l nabán chia^l, san tuze che gaca chéajlena^l ca naca

da dxuna', ne cheegusexúzrqueza' guna' ca naca da nusebaga Xránad xu Jesús neda', guchálaja' dizra' chawe' ca nazrí'i Dios dxí'u.

²⁵'Nézquezda' netule le'e, ba bchálajlena' le'e ca dxenná bea Dios, québedxa lé'e le neda'. ²⁶Cheele na', dxaca lazra' xapa' le'e na'a, quebe nabaga' zria ne cheele tule le'e, ²⁷lawe' da ba bzenda' le'e ca naca da dxaca lazre' Dios gune', ne quebe bi bcá'ana' da quebe bzéajni'ida' le'e. ²⁸Cheele na', le guxúe cuínale, ne le guxúe ca naca benne' ca' nácale tuze, benne' ca' Be' Lá'azxa ba nuzúe' le'e ládujla le'l cheel chu'u lu na'le guxuele benne' ca' zaj nazrage' cheel Xránad xu, benne' ca' naxá'awene' nen dxen cheéqueze'. ²⁹Nezda' gate xezá'a neda' xeletá' bal-la benne' xelaca lazre' guzría xi'e benne' zaj nazraga cheel Xránad xu ca dxelún becu' xi'a, bel snia ca' dxuluzría xiba' zrla' ca'. ³⁰Ládujla le'e welelá' bal-la benne' xulusédene' da wen lazre', ne quegá da li, cheel chjácale benne' ca' dxeléajle' cheel Jesús le'. ³¹Cheele na', le guxúe cuínale. Le gusá' lázrele ca bena' chun iza, te zra ne chizrela quebe bsana' bzéajni'ida' le'e tu tule le'e, ne gudxézretea'!

³²'Na'a, biche Ijwezra', dxuzúa' le'e lu na' Dios, ne lu dizra' cheel xel-la' zri'i lazre' cheel, da napa na xel-la' waca cheel gun na le'e benne' chuchu lazre', ne cheel guzúa na le'e láwela xúgute benne' ca' ba guleaj Dios cheéqueze'. ³³Quebe guca lazra' neda' si'a chia' dumí ne zra lana nu benne'. ³⁴Nézquezle le'e ca bena', bena' zrin nen ni'a ná'queza' cheel guta' da guchínneda' neda', ne da gulechinne benne' ca' gulaque' neda' tuze. ³⁵Blé'equezda' le'e, ca'an dxal-la' gunle zrin cheel séquele gácalele benne' dxelexazrje. Bsa lázrele xrtizra' Xránad xu Jesús, gate gunné': "Ba neza zrendxa naca na cheel benne' dxunezruj, quézcal a cheel benne' si' lu ne'e."

³⁶Ca gudé gunná Pablo da nigá, na' bzu zrible', ne bchálajlene' Dios nen xúgute benne' ca'. ³⁷Xúgute' gulebezre', na' bulunide', ne bulunupe' Pablo. ³⁸Belexewí'inele'ene' lawe' da guzre' le' québedxa xeleté'ene' le'. Na' xjácalene' le' naga bexu'e lu da dxedá lawe' nísadau'.

Pablo dxezrine' xezre Jerusalén

21 ¹Gate beza'ntu' naga zaj zra' bi biched xu ca', na' bexú'untu' lu da dxedá lawe' nísadau', na' bexíajtecentu' naga dxe' xezre Cos, na' zra xula gudentu'

naga dxe' xezre Rodas, na' gudé na' bzrintu' xezre Pátara.
2 Lu xezre Pátara xeajxrácantu' tu da dxedá lawe' nísadau' da zeaj na naga nababa Fenicia. Na' guxu'untu' lu da dxedá lawe' nísadau' nigá, na' beza'ntu' na!. **3** Gate gudentu' naga dxe' xezr la xu Chipre, blé'entu' na chalá'a xéglala, na' bexíajtecentu', bzrintu' lu xezre ca' zaj nababa Siria. Lu xezre Tiro ben na ba xen xuluxulétaje' xua' da nua da dxedá lawe' nísadau' na!, na' cheē le na' bzrintu' na!. **4** Na' bezrágantu' benne' ca' dxeléajle' e cheē Jesúis, benne' zaj zre' e xezre Tiro na!, na' begá'anantu' nen benne' ca' gazre zra. Benne' caní, lawe' da bzéajni'i Be' Lá'azxa le' da gaca, gulé' e Pablo quebe dxal-la' chéaje' Jerusalén. **5** Gate gudé guca gazre zra ca', na' zua xeba'ntu' na!. Xúgutę benne' ca' dxeléajle' e cheē Xránadxu, ne zru'ule' ca', ne bidu cheē ca' gusá'acaléne' netu' bedxúajtentu' xezre na!, na' dxu'a nísadau' na' bzu zríbentu' bchálajlentu' Dios. **6** Nadxa bzé lqwézrentu' dizra', ne bnídate lqwézrentu'. Nadxa bexú'untu' lu da dxedá lawe' nísadau', na' bi bichedxu ca' belexezrine' lizre'!

7 Beza'ntu' Tiro, gudentu' lu nísadau', ne bzríntentu' xezre Tolemaida, naga bgápantu' bi bichedxu ca' diuzre, ne begá'anantu' nen benne' ca' tu zra. **8** Zra xula Pablo, ne netu' zrálentu' le' bezá'ntu' na!, na' bzrintu' xezre Cesarea. Na' bzrintu' lizre Felipe, benne' dxedá dxuchálaje' dizra' cheē Dios. Naque' tu benne' gazre, benne' ca' buluzúa gubáz ca' xelune' zrin cheē Jesúis. Begá'anantu' nen benne' nigá. **9** Felipe na' zaj zra' tapa zrí'ine' nu'ula quebe ne xuluchaga na'abe', ne dxuluchálajbe' waláz cheē Dios. **10** Guzúantu' na' zane' zra gate bla' tu benne' le' Agabo cheē xezre ca' zaj nababa Judea. Naque' benne' dxuchálaje' waláz cheē Dios. **11** Agabo na' bide' bedajnné' e netu!. Guqué' e bazxu dxu'a le' e cheē Pablo, na' bchéaje' na ni'a na' cuine', dxenné':

—Be' Lá'azxa dxenné' judío ca' lu xezre Jerusalén xuluchéaj caní benne' xrane bazxu dxu'a le' e nigá, na' xuludée' le' lu na' benne' zitu' ca!.

12 Gate bentu' netu', ne benne' Cesarea da nigá, na' guta' xuentu' Pablo quebe chéaje' Jerusalén. **13** Pablo bechebe':

—¿Bizr cheē na' dxebézrele, ne dxuzúale neda' xel-la' dxewí'ine lazre'? Ba zúaquezza', quegá tuze xuluchéaje' neda', san la gázquezze zua' cheē gatia' lu xezre Jerusalén né cheē Xránadxu Jesúis.

14 Gate guque bé'entu' quebe séquentu' guzágantu' Pablo, na' québedxa bi gúzrentu' le', dxennantu':

—Gaca ca dxaca lazre' Xránadxu.

¹⁵Gudé na' bsení'antu' cheentu', na' guxíajntu' Jerusalén.

¹⁶Na' gusiá'acale bal-la benne' netu', benne' Cesarea dxeléajle'e chee Jesús, na' ládujla benne' ca' zua tu benne' Chipre le' Mnasón, zane' iza ba zeaj dxéajle'e chee Jesús, na' lizre benne' nigá dxal-la' zrintu' súantu'.

Pablo zeajnné'e Jacobo

¹⁷Gate bzrintu' Jerusalén, bi bíchedxu ca' belezí' lu ne'e netu' dute xel-la' dxelebé. ¹⁸Zra xula Pablo guxíajlene' netu' xeajnná'ntu' Jacobo, na' zaj zrál'queze na' xúgute benne' gula ca' dxeléajle'e chee Jesús. ¹⁹Pablo bgape' le' diuzre, na' bzenne' benne' ca' tu tu da ben Dios lu na' le' ládujla benne' quebe zaj naque' judío. ²⁰Gate belenne' ca', na' belúe lá'ané' Dios. Nadxa gulé'e Pablo:

—Chawe' naca na, bi bícha'dau'. Dxelé'equezenu' zane gaxúa benne' judío dxeléajle'e chee Jesús, na' xúgute' dxelenné' dxun na ba xen chéajledxu da bdxixruj bea Moisés. ²¹Zaj zra' benne' ba gulé'e benne' judío caní lue' dxusédenu' xúgute benne' judío zaj zre'e zitu' québedxa xelune' ca da gunná be'e Moisés, ne quebe xelechugue' late' bél'a'dau' chee bel-la' dxen chee bidu biu chee' ca', ne quebe chjácalene' ca naca da zéajledxu dxi'u dxundxu. ²²¿Ájala dxal-la' gundxu? Benne' judío caní welezrague' gate xelenné' ba bla'u. ²³Cháwedxa gunu' da caní: Zaj zra' tapa benne' láwela dxi'u dxal-la' xelune' tu da zaj nachébe lazre' lau Dios. ²⁴Guché benne' caní chjá'acalene' lue', ne bca'ana chawe' cuinu' lau Dios nen benne' caní, na' gudizruj ca naca da dxal-la' xelízruje' benne' guchibe' xicha xichaj benne' caní. Ca'an gaca, xúgute benne' xeleque bé'ené' quebe naca da li ca da gulenné' chiu', san la gázqueze lue' dxunu' xúgute ca da dxenná da nadxixruj bea na. ²⁵Ca naca chee benne' ca' quebe zaj naque' judío, ba bzúajntu' chee' quebe dxun na ba xen xelune' da caní, san tuze dxal-la' xulusané' da naca chee bedáu' xiaj xaga ca', ne quebe xelawé' dxen chee be xixre' ca', ne quebe xelawé' bela' chee be xixre', be quebe bdxuaj dxen, ne quebe xelune' dul-la chee da dxucá'ana sban bénneache.

Dxelele' Pablo lu xudau'

²⁶Nadxa Pablo guché'e tapa benne' ca', na' zra xula bca'ana chawe' cuine' lau Dios nen benne' ca', na' belexú'e lu xudau'

chee_q buluzenne_q bxruze ca' gate xexuzre zra ca' chee_q da dxulucá'ana chawe_q cuine_q lau Dios, gate na' tu tue_q dxal-la' xelegú_q guna_q.

²⁷ Gate ba sua xuzre da gazre zra, na' bal-la judío ca', benne_q zá'aca xezre ca' zaj nababa Asia, belelé'ene_q Pablo lu xudau_q na', na' buluchague_q ca naca benne_q ca' zaj zre_q na', na' gulebía che_qe Pablo. ²⁸Dxelenné_q zizraj:

—Benne_q Israel, le gácale netu_q. Benne_q nigá dxedé_q gáteteze dxusédene_q xúgute bénneache xuluzúe_q chalá'ala xezr la xu chee_qdxu, ne da bdxixruj be'e Moisés, ne xudau_q nigá, ne ba guzre_q lu xudau_q nigá bal-la benne_q griego. Dxucá'ana dítaje_q lataj lá'azxa nigá.

²⁹ Caní gulenné_q lawe_q da ba belelé'ene_q Pablo lu xezre na' nen Trófimo, tu benne_q xezre Efeso, na' dxeléquene_q gulú'u Pablo le_q lu xudau_q.

³⁰ Ca naca benne_q zaj zre_q xezre na' beledxé'ena zrague_q, ne zá'aca chégüe_q. Nadxa gulel-le_q Pablo, ne gulezrube xue_q le_q chale'aj xudau_q na', na' bulusézxu_q dxa xu'u chee_q na. ³¹ Ba zuate_q xelútie_q Pablo gate benne_q Roma dxenná be_q lu wedil-la benne_q ba dxeledxé'ena zraga ca naca benne_q zaj zre_q xezre Jerusalén. ³²Nadxa benne_q nigá bchague_q benne_q dxjaque_q wedil-la nen benne_q dxenná bé'ene_q le_q, na' xjaca chégüe_q naga zaj nazraga benne_q zan ca_q. Gate benne_q ca_q belelé'ene_q benne_q na' dxenná be_q lu wedil-la, na' bulusane_q québedxa buluzálaje_q Pablo. ³³Nadxa gubiga_q benne_q na' dxenná be_q lu wedil-la, na' gudel-le_q Pablo, ne gunná bé'ene_q xuluchéaje_q le_q chupa du xia. Gudé na' bchëbe_q benne_q ca_q nua_q benne_q nigá, ne bi ba bëne_q. ³⁴Benne_q ca_q gulebezre xel_q da zan da gulenné_q. Ca'an guca benne_q dxenná be_q lu wedil-la quebe bi guxéajni'ine_q lawe_q da dxelúnle_q schaga_q. Nadxa gunná bé'ene_q xeleché_q Pablo xu'u naga zaj zra_q benne_q dxjaque_q wedil-la, benne_q zan ca_q. ³⁵Gate belezrine_q dxa xu'u naga zaj zra_q benne_q dxjaque_q wedil-la, na' benne_q dxjaque_q wedil-la belexú_q Pablo lu na'ze_q lawe_q da dxelúele_q benne_q zan ca_q Pablo, ³⁶na' xúgute_q zá'aque_q cuzre na' dxelenné_q zizraj:

—Gate bénnea!

Pablo dxexechebe_q lau benne_q zan ca_q

³⁷ Gate dxelegú_q Pablo lu xu'u naga zaj zra_q benne_q dxjaque_q wedil-la, le_q guzre_q benne_q na' dxenná bé'ene_q le_q:

—¿Waca bi nnia'?

Na' bchebe bénnea' le':

—¿Waca mneu' dizra' griego? ³⁸ ¿Quebe nacu' lue' benne'
Egipto na' ba zeaj tu chupa iza btupe' benne' ca' guledábague'
xu'u lawe', na' guché'e tapa gaxúa benne' dxelutie' benne',
xeajzré'e le' le'e xixre' lawe' lataj?

³⁹ Nadxa Pablo guzre' benne' na':

—Neda' naca' benne' judío, ne nababa' tu xezre blau chee
ga nababa Cilicia. Ben culuén gunu' neda' lataj guchálajlena'
benne' zan caní.

⁴⁰ Benne' na' be'e le' lataj, na' Pablo guzé' lachila chee xu'u
na', na' guchisa ne'e chee xelezúa zri benne' zan ca'. Gate
gudxé' zri, na' bchálajlene' le' dizra' hebreo, dxenné':

22 ¹—Le'e, benne' gula, ne le'e, bi bicha', le xen ca da
xapa' le'e da dxexechéba' chee.

²Gate belenne' dxuchálajle Pablo le' dizra' hebreo, na'
gulezúadxé' zrise, na' Pablo guzre' le':

³—Neda' naca' judío. Gúlaja' xezre Tarso naga nababa
Cilicia, na' bgula' Jerusalén nigá, na' Gamaliel bsédene' neda'
cáteze naca da nadxixruij bea na chee xra xrtáudxu ca'. Tu dxue
lázrezqueza' dxuna' da naca chee Dios cáteze dxunle le'e na'a.

⁴Nédxute gudáu zi' xuzra' benne' ca' dxeléajle'e chee Jesús,
ne bêtequeza' bal-le', ne guché'a benne' biu, ne nu'ula chee,
na' bzra'a le' lizre xia. ⁵Bxruze blau, ne xúgute benne' gula
sina waca xelexechébequeze' belunne' neda' xiche chee bi'a na
lau bi bíchedxu judío ca' zaj zre'e xezre Damasco. Guxá'a na'
xeajxedilja' naga zaj zra' benne' ca' dxeléajle'e chee Jesús chee
che'a benne' ca' Jerusalén nigá, chee xeledé'e ba xa'.

⁶Gate zexá'a xu'a neza, ne ba zua zrina' Damasco, ca
du wagubizra gúcatite' tu xi' naga zexá'a da za' xabáa. ⁷Na'
xeajchazia' lu xu, ne benda' chi'i tu benne' guzre' neda': “Saulo,
Saulo, ¿bizr chee na' nau zi' xuzru' neda'?” ⁸Nadxa bcheba'
le': ¿Núzraqueze lue', Xran? Na' guzre' neda': “Neda' naca'
Jesús, benne' Nazaret, bénnea' nau zi' xuzru' lue'.” ⁹Benne'
ca' zrálene' neda' belelé'ene' xi' na', ne belezrebe', san quebe
belenne' chi'i bénnea' gunné' neda'. ¹⁰Nadxa gunnéa': ¿Bi dxal-
la' guna', Xran? Na' Xránadxu gunné': “Guxasa, ne guxíajteze
Damasco, ga na' zua benne' xelé'e lue' ca da dxal-la' gunu’.”
¹¹Benne' ca' zjácalene' neda' belequé'e na'a zeajntu' Damasco
lawe' da bca'ana xi' na' neda' la chul-la.

¹²Zua na' tu benne' le' Ananías, benne' dxune' du lazre' ca naca da bdxixruj be'e Moisés, na' xúgute benne' judío zaj zre'e Damasco dxelenné' cháwele'e ca dxune'. ¹³Ananías na' ble'e naga zua' neda', na' guzre' neda': "Bicha' Saulo, na'a xele'enu!" Lu zra ná'queze belé'eteda', ne ble'eda' benne' na!. ¹⁴Nadxa guzre' neda': "Dios chee xra xrtáudxu guqué'e lue' nédxute chee gúnbe'u ca naca da dxaca lazre' Le', ne chee le'enu' Benne' xrlátaje chee Dios, ne xennu' chi'i Bénnea!. ¹⁵Lue' guchálajju' da naca chee Le' lau ca naca bénneache zaj zre'e lu xezi'r la xu, ne guzennu' benne' ca' ca naca da blé'enu', ne da bennu!. ¹⁶Na'a, ¿bizr chee na' dxezrenu'? Guxasa, gudxúa nisa, ne bxren lazre' chee Xránu' Dios chee cuee' dul-la chiu!."

¹⁷Gate bezrina' Jerusalén, guxá'a lu xudau' xeajchálajlena' Dios, na' ble'eda' tu da ble'e Dios neda!. ¹⁸Ble'eda' Xránadxu, na' guzre' neda': "Bdxuajche Jerusalén nigá lawe' da quebe xelezí'e ca naca da guchálajju' chia!". ¹⁹Nadxa gucha' Le': Xran, zaj nézquezne' guxá'a neda' xúgute xu'u naga dxelézraga judío ca', ne xeajxri'a benne' ca' dxeléajle'e chiu', na' bzra'a le' lizre xia, ne bzálajqueza' benne' ca', ²⁰na' gate belútie' Esteban, benne' wén zrin chiu', na' zéqueza' neda' naca' tuze nen benne' ca' belútie' le'. ²¹Xránadxu guzre' neda': "Guxíaj, lawe' da sella' lue' zitu' naga zaj zra' benne' quebe zaj naque' judío."

Da bən benne' dxenná be'e lu wedil-la

²²Dizra' caní belenne', san lu dizra' nigá gulezú lawe'
dxelebezre xé'e, dxelenné':

—¡Gate benne' nigá! ¡Québedxa dxal-la' gaca bane'!

²³Na' gulebezre xá'aqueze', ne buluzale' sibe zra lane', ne belequé'e bxrte xu da buluzale' sibe. ²⁴Chee le' na' benne' na' dxenná be'e lu wedil-la gunná bé'ene' xelegú'e Pablo lu xu'ula, ne xelu'e le' chee nne' da li, bizr chee na' gulebezre xa'a benne' zan ca' chee le'. ²⁵Gate bexuzre buluchéaje' na' Pablo, chee xelu'e le', Pablo guzre' tu benne' dxeaje' wedil-la zue' na':

—¿Naca cheele le'e güele tu benne' nababe' Roma, ne quebe ne guchi'ale aja naca chee'?

²⁶Gate ben benne' dxeaje' wedil-la da nigá, na' guxiáje'
xeajeze' benne' dxenná be'e lu wedil-la:

—Guxúe xánniu' bi na' gunu', lawe' da nababa Roma benne'
nigá.

²⁷Nadxa benne' nigá gubigue' naga ze Pablo, na' bchëbe' le':

—¿Da li na' nababu' Roma?

Pablo bechebe¹:

—Awe!.

²⁸Na' benne' dxenná be'é lu wedil-la gunné²:

—Neda' da zrenté gudízruja' cheeé gubaba' Roma.

Na' Pablo gunné²:

—Neda' nabábaqueza' Roma gate gúlajtea'.

²⁹Gate belenne¹ da nigá, na' benne' ca' ba zaj zeé xelu'é

Pablo belexecuase' cuita le¹, na' la gaze benne' na' dxenná be'é
lu wedil-la, gate guque bélene¹ nababa Pablo Roma, bzrebé¹
lawe' da nuchéaje¹ leé du xia.

Pablo dxezrine¹ lau benne' xu'u lawe' blau ca' chee judío ca'

³⁰Zra xula, benne' na' dxenná be'é lu wedil-la guca lazre¹
nézene¹ bi cheeé na' dxelagu zria judío ca' Pablo, na' bequéé
du xia na' nadxéaj na na' Pablo, na' gunná bélene¹ xelezraga
benne' xíchaje ca' cheeé bxruze, ne xúguté benne' xu'u lawe'
blau. Nadxa guléaje¹ Pablo, na' bze¹ le¹ lau benne' ca'.

23 ¹Pablo gunné¹ benne' xu'u lawe' blau ca', na' guzre¹
le¹:

—Le'e, bi bicha', ca naca xúguté da ba béná' neda', zua zri
xichaj lázrdawa¹ lau Dios.

²Nadxa Ananías, bxruze blau, gunná bélene¹ benne' zaj zeé
na' xelegape¹ dxu'a Pablo. ³Na' Pablo bechebe¹:

—Dios güe¹ lue!, benne' dxun láweze da xrlátaje. Dxe'u na'
chee guchi'u chia' neda' ca dxenná bea da nadxixruij bea Dios.
¿Bizr cheeé na' dxunu' da dxedábaga da bdxixruje¹, dxenná
be'é xelu'é neda'?

⁴Benne' ca' zaj zre¹ na' gulé¹ Pablo:

—¿Caní schanni¹ dxennáu' cheeé bxruze blau cheeé Dios?

5Pablo gunné¹:

—Le'e, bi bicha', quebe gunezda¹ che benne' nigá naque¹
bxruze blau lawe' da dxenná lu xiche cheeé Dios: Quebe nneu'
schanni¹ cheeé benne' dxenná be'é lázriu¹.

⁶Nadxa guque bélene¹ Pablo bal-le¹ benne' xu'u lawe' zaj
naque¹ benne' saduceo ca', na' xebal-le¹ zaj naque¹ benne'
fariseo ca', na' gunné¹ zizraj:

—Le'e, bi bicha', neda' naca' fariseo, ne xrtia' zaj naue¹
fariseo ca', na' dxuchí'ale ca naca chia' lawe' da dxebeza lazra¹
xelexebán benne' gate.

⁷Gate gunná Pablo da nigá, na' benne' fariseo ca', ne benne' saduceo ca' gulezú lawe^l dxulutil-la ljwezre^l dizra', na' gulaca chupa la'a ca naca benne' ca!. ⁸Ca'an guca lawe^l da dxelenná saduceo ca' quebe xelexebán benne' gate, ne quebe nu chilá' gubáz chee^l xabáa ca', ne quebe nu chilá' bénne'du xu'u bénneache, san benne' fariseo ca' dxeléajle^l dxata' xúgute^l da ca!. ⁹Xúgute^l gulebezre xe^le, na' gulezé^l bal-la benne' dxuluxuzájle^l da nadxixruj bea na, benne' zaj naque^l fariseo, na' gulenné^l:

—Benne' nigá quebe bi da calela ne gun^le!. Che nu bennedu xu'u bénneache, u tu gubáz chee^l xabáa ba gunné^l le^l, quebe dxal-la' nnédzu chee^l Dios.

¹⁰Na' bulutí-lale^l le^l ljwezre^l dizra', na' benne' na' dxenná be^le lu wedil-la bzrebe^l xe^lel-le^l Pablo xuluzúzruje^l le^l. Chee^l le^l na' gunná bé'ene^l benne' dxjaca wedil-la xelexebéaje^l le^l láwela benne' ca', ne xelexeché^l le^l lu xu'u na' naga zaj zra' benne' dxjaque^l wedil-la.

¹¹Xela xula, Xránadxu ble^le lawe^l Pablo, na' guzre^l le^l:

—Bén dipa lazru!, Pablo, lawe^l da ca bchálajquezu^l chia' Jerusalén nigá, ca'an dxál-la'queze guchálaju^l chia' lu xezre Roma.

Zaj nun benne' judío ca xelune^l xelútie^l Pablo

¹²Zra xula bal-la benne' judío ca' belune^l tuze dizra' xelútie^l Pablo. Gulenné^l:

—Dios cu'^le dxi'u de^l che bi xi'aj gágudxu, ne quebe ne gútedxu Pablo.

¹³Nadé chua benne' biu ca' zaj nachébe lazre^l xelune^l da nigá. ¹⁴Benne' caní xjaque^l lau benne' xíchaje ca' chee^l bxruze ca', ne benne' gula sina ca', na' gulenné^l:

—Netu' ba guchébe lázrentu' lau Dios cu'^le netu' de^l che bi gáguntu', ne quebe ne gútentu' Pablo. ¹⁵Na'a, le^le, ne xezicadxa benne' xu'u lawe^l blau ca' dxal-la' nábale benne' dxenná be^le lu wedil-la xedajlegüe^l Pablo wxre zila laule le^le, xe^lle bénnea^l dxaca lázrele guchébe xánnele Pablo, na' netu' se^l cuásantu' gútentu' le^l québela ne xide^l nigá.

¹⁶Zri'ine bi zan Pablo benbe' ca naca da nigá, na' guxíajbe^l naga sua Pablo cheajézrebe^l le^l. ¹⁷Nadxa Pablo gunné^l tu benne' xu'u lu ne^le benne' ca' dxjaque^l wedil-la, na' guzre^l le^l:

—Guché^l bi cuide^l nigá lau benne' xíchaje chiu' lawe^l da de^l da dxal-la' xe^lbe^l le^l.

18Na' benne' na' xu'u lu ne'e benne' ca' dxjaque' wedil-la guché'e-be' lau xrane', na' guzre' le':

—Pablo, bénnea' nadxéaje' gunné' neda', na' gunabe' xedajgu'a bi cuide' nigá naga zu' lawe' da de' da dxal-la' xébe' lue'.

19Benne' xíchaje' na' guqué'e na' bi cuide' na', na' guché'e-be' chalá'ala, ne bchebe'-be':

—¿Bi dxaca lazru' xu'u neda'?

20Na' gunná bi cuide' na', gúzrebe' le':

—Benne' judío ca' ba zaj nune' tuze dizra' xelenabe' lue' che'u Pablo wxre zila lau benne' xu'u lawe' blau ca', xelenné' dxelaca lazre' xuluchébe xánnie' le'. **21**Quebe chéajle'u chee' benne' ca' lawe' da nadé chua benne' ca' xelebezé' le' bagácheze, ne ba gulechébe lazre' lau Dios Le' cu'e benne' ca' de' che bi xele'aj xelawé', ne quebe ne xelútie' Pablo. Na'a ba zaj zue' dxelebezé' xrtizru'.

22Nadxa benne' xíchaje' na' bze' bi cuide' na' dizra', na' guzre'-be' quebe nu xébe' ba xeajézrebe' le' caní.

Dxelesel-le' Pablo lau Félix, benne' xu'u lu ne'e xezr la xu na'

23Benne' xíchaje' na' gunné' chupa benne' chee', benne' xu'u lu ne'e benne' ca' dxjaque' wedil-la, na' gunná bé'ene' le' xulucueze' chupa gaxúa benne' dxjaque' wedil-la, benne' sa'aca ni'e, ne ga xun chi benne' dxjaque' wedil-la, benne' xelebía bzrina', ne chupa gaxúa benne' dxjaque' wedil-la, benne' xelu'e xia tunna, chee' chjaque' lu xezre Cesarea dxedá' ga chizrela.

24La gázqueze gunná bé'ene' xulucueze' bzrina' cuía Pablo, ne gunná bé'ene' xeleché'e le' cháwedau' lau Félix, benne' xu'u lu ne'e xezr la xu na' waláz chee' Roma. **25**Gusel-le' tu xiche da belúa benne' dxjaque' wedil-la. Caní naxúaj na:

26Neda' Claudio, dxugapa' lue' diuzre Félix, benne' xu'u lu na'u xezr la xu nigá. **27**Benne' judío ca' gulel-le' benne' nigá ná'tega na'a chee' xelútie' le'. Gate gunezda' neda' nababe' Roma, na' guxíajlena' benne' chia' ca', benne' dxjaque' wedil-la, xeajselá' le'. **28**Guca lazra' nezda' bi dxelagu zria le', na' guche'a le' lau benne' xu'u lawe' ca' chee' judío ca'. **29**Na' gunezda' dxelagu zria le' da naca chee' da nadxixruj bea chee' judío ca', san quebe naca na chee' xelútie' le', ne chee' chu'e lizre xia. **30**Gate benda' ca ba zaj nun judío ca' chee' xelútie' le', na' dxusel-la' le' naga zu', ne ba gucha' benne' ca' dxelagu zria le' waca xelawé' le' zria lau lue'. Gaca xrlátaje chiu'.

³¹Nadxa benne' dxjaquē wedil-la belune' ca gunná be'e benne' xíchaje chee', na' beleché'e Pablo chizrela, na' belezrine' xezre Antípatris. ³²Zra xula benne' dxjaca wedil-la, benne' ca' dxeledá' ní'aze, belexezring Jerusalén, na' benne' dxjaquē wedil-la zaj zrie' bzrina' beleché'e Pablo naga dxal-la' zrine'. ³³Gate belezrine' xezre Cesarea, na' bulunézruje' benne' xu'u lu ne'e xezr la xu na' xiche na', ne buludé'e Pablo lu ne'e. ³⁴Ca bexuzre blabe' xiche na', na' benne' xu'u lu ne'e xezr la xu na' bchebe' ga benne' Pablo. Gate benne' naque' benne' chee xezre nababa Cílicia, ³⁵na' guzre' le':

—Guchi'a chee da dxaca chiu' gate xeletá' benne' ca' dxelagu zria lue!

Nadxa gunná bé'ene' cha benne' dxjaca wedil-la xuluxué' Pablo naga sua xu'u lawe' chee Herodes.

Pablo dxuzri' e dizra' da dxácale na le' lau Félix

24 ¹Ca gudé gazxu' zra, Ananías, bxruze blau, bzrine' xezre Cesarea nen bal-la benne' gula sina ca', ne tu benne' dxenné' waláz chee' benne' ca', le' Tértulo. Benne' caní belezrine' lau benne' xu'u lu ne'e xezr la xu na' chee' xelagu zria Pablo. ²Gate xeajlexrí'e Pablo, na' guzú lau Tértulo dxawe' xria Pablo, dxe'e Félix:

—Xcalenu' lue', benne' xu'u lu na'u xezr la xu nigá, lawe' da zúantu' xel-la' dxebeza zri lazre', na' da chawe' dxgua dxaca na cheentu', na' ca dxenná be'enu' netu' lu xel-la' sina chiu' dxedexúa' na chawe'. ³Xígute da nigá dxezí' queze lu na'ntu' gáteteze na', ne dxentu' lue' xcalén cuinu', Félix. ⁴Chee' québedxa guntu' lue' zédete, dxata' xueda' lue' gun zren lazru' xennu' cheentu' tu chí'ida'. ⁵Dxenná'antu' benne' nigá dxúnle' e da calela, ne gáteteze na' lu xezr la xu nigá dxune' benne' judío chupa la'a, ne naque' benne' xíchaje chee' benne' ca' zaj da' tu benne' Nazaret. ⁶Benne' nigá guca lazre' guzúe' chalá'ala xudau' cheentu', na' netu' gudél-lantu' le', ne guca lázrentu' guchí'antu' da naca chee' ca nadixiruj bea na cheentu'. ⁷Na' Lisias, benne' dxenná be'e lu wedil-la, bequé'e le' lu na'ntu' xadía. ⁸Na' gunné' chee' zra benne' xelagu zrie' Le', dxal-la' xeleté'e lau lue'. Lue' gaca guchébu' benne' nigá, na' nézenu' naca da li zria dxáguntu' le'.

⁹Benne' judío ca' zaj zre' e na' gulenné' naca da li xígute da ca'. ¹⁰Nadxa benne' xu'u lu ne'e xezr la xu na' guchisa ne'e chee' guchalaj Pablo, na' gunná Pablo:

—Dxebéle'eda' dxunu' neda' lataj xechéba' lau lue', lawe' da nezda' naca xrlátaje ca dxuchi'u da dxaca chee xezr la xu cheentu' ba zeaj zane' iza. ¹¹Lué'queze waca chéajni'inu' ba zeaj chazrinnu zraze bla'a Jerusalén chee güe lá'ana' Dios. ¹²Quebe belelé'ene' neda' nu gutil-la' dizra', ne quebe nu benne' guché'ena' zraga lu xudau' blau, ne lu xezícala xu'u ca', ne lu neza ca' chee xezre na'. ¹³Benne' caní quebe xelezéquene' xululé'ene' naca da li ca zaj naca da dxelawe' neda' zria. ¹⁴Tu da dxexecheba', dxucá'ana szrena' Dios chee xra xrtáudxu ca', dxuna' ca da dxelenná benne' caní naca na da wen lazre', lawe' da dxéajle'a xígute da naxúaj na lu xiche chee da nadxixruj bea na, ne chee benne' ca' buluchálaje' waláz chee Dios. ¹⁵Neda' dxebeza lázrqueza' ca da gun Dios, ca dxelebeza lazre' benne' caní, dxebeza lázrentu' Dios gusebane' benne' gate ca', benne' xrlátaje, ne benne' ca' dxelune' da calela. ¹⁶Chee le na' dxue lazra' sua zri xichaj lázrdawa' lau Dios, ne lau bénneache ca'.

¹⁷'Ca gudé gudá' xezre xula ca' zane' iza, na' bezrina' lazria' chee gunézruja' da gácale na benne' xache' ca', ne cu'a guna' lau Dios. ¹⁸Da nigá dxuna' neda' gate bal-la benne' judío chee xezre ca' zaj nababa Asia belexezrague' neda' lu xudau' ca gudé bca'ana chawe' cuina' cáteze naca da zéajlentu', san quebe nu benne' bchaga', ne quebe nu benne' guché'ena' zraga. ¹⁹Benne' caní dxal-la' xelelé'e nigá chee xelawe' neda' zria che bi zua dxelaca chee' nen neda', ²⁰san che quebe bi de, na' benne' caní zaj zre'e nigá dxal-la' xelenné' che bi belezrélene' da dxebaga' gate zua' lau benne' xu'u lawe' blau ca' chee judío ca'. ²¹Tuze da bëna' gate zua' lau benne' ca', gunnéa' zizraj: Na'a dxuchi'ale chia' lawe' da dxeajlí lazra' xelexebán benne' gate.

²²Gate Félix benne' da nigá, na' bca'ané' na cálaze lawe' da neze xanne' le' ca naca chee benne' ca' dxeléajle' chee Jesús, na' guzre' benne' ca':

—Gate xida Lisias, benne' dxenná be'e lu wedil-la, na' chéajni'idxeda' chee da nigá dxaca chee.

²³Nadxa Félix gunná bé'ene' benne' dxenná be'e lu wedil-la, ne benne' ca' dxenná be'ene' xelexegu'e Pablo lu xu'u lawe' na', na' xelu'e le' lataj bi gune', ne xelu'e lataj benne' ljwezre Pablo cheajlenné'e le', ne bi xelune' chee'.

²⁴Gudé tu chupa zra Félix belé'e xetú nen zru'ule' Drusila, nu'ula judío, na' gunná bé'ene' bzrin Pablo chee guchálajlène'

le' ca naca xel-la' dxeajlí lazre' chee' chee' Jesucristo. ²⁵Gate Pablo bchálajlene' le' ca dxal-la' gundxu da xrlátaje, ne nna be'e cuínad xu, na' zrin zra guchi'a Dios cheedxu gate cheajsé chee' xezr la xu, na' bzrebe Félix, ne guzre' Pablo:

—Bexíaj na'a. Gate nalátaja', na' nnéqueza' lue'.

²⁶La gaze dxaca lazre' Félix gunezruj Pablo le' dumí chee' gusane' le'. Chee' le' na' gunné'e Pablo chee' guchálajlene' le'. ²⁷Ca' guca, gudé chupa iza, na' Félix bedxúa je' xrlátaje' ga xu'u lu ne'e xezr la xu na', na' bedé tu benne' le' Porcio Festo waláz chee' Félix. Félix bca'ané' Pablo lizre xia lawe' da guca lazre' xegá'ané' chawe' lau judío ca'!

Pablo dxexechebe' lau Festo

25 ¹Nadxa Festo bzrine' xezre Cesarea chee' si' lu ne'e gaque' benne' xu'u lu ne'e xezr la xu na', na' gate guca chunna zra, guxíaje' Jerusalén. ²Lu xezre na' belezrín benne' xíchaje' ca' chee' bxruze ca', ne benne' judío blau ca' lau le', ne gulawé' zria Pablo. ³Gulata' xuene' benne' xu'u lu ne'e xezr la xu na' sel-le' benne' cheajlexezri' Pablo chee' xezrine' Jerusalén. Benne' judío ca' ba zaj nune' xelútie' Pablo la neza gate zezé'e na!. ⁴Bechebe Festo ba xu'u Pablo lizre xia lu xezre Cesarea, na' léqueze' ba nune' chéaje' na' xetú chupa zra. ⁵Na' guzre' benne' ca':

—Benne' ca' zaj zre'e láwela le'e, benne' zaj nape' xel-la' dxenná bea, dxal-la' chjácalene' neda' Cesarea, na' che benne' na' zua bi da calela da bene', waca gágule le' zria.

⁶Festo begá'ané' Jerusalén ca du xrunu' ga chi zraze, na' bezrine' Cesarea. Zra xula gudxé'e lataj blau chee', ne gunná bé'ene' xejalexri' Pablo. ⁷Gate bzrin Pablo lau benne' xu'u lu ne'e xezr la xu na', na' gulebiga judío ca' zá'aca Jerusalén, ne gulágule'e zria Pablo, san quebe guca xululé'ene' naca na da li. ⁸Nadxa Pablo bechebe' waláz chee', gunné':

—Neda' quebe bi da calela ne guna', quegá chee' da nadixiruj bea chee' judío ca', ne quegá chee' xudau' chee', ne quegá chee' César.

⁹Festo guca lazre' xegá'ané' xrlátaje lau benne' judío ca', na' bchebe' Pablo:

—¿Dxaca lazru' chéaju' Jerusalén chee' guchi'a neda' ca naca chiu' na'?

¹⁰Pablo bechebe':

—Zua' lau xu'u lawe' da nuzúa César naga dxal-la' zri'a ca naca chia'. Lue' nézqueznu' quebe bi da zrinnaj ne guna' chee benne' judío ca!. ¹¹Che ba b̄ena' tu da zrinnaj da dxun na gútele neda', waca gútele neda'. Che quebe bi d̄e naca na da li ca naca zria da dxelawē' neda', quebe nu napa xel-la' dxenná bea gudéē' neda' lu na' benne' ca!. D xenaba' zri'a chia' lau César.

¹²Ca gudé bchálajlēnē' benne' dxuluzéajni'i le', na' Festo guzre' Pablo:

—Ba gunabu' zri'a chiu' lau César. Chéaju' lau César.

Pablo dxezrine' lau Agripa, benne' wenná bea

¹³Ca gudé zane' zra Agripa, benne' wenná bea, ne bi zane' belezrine' Cesarea chee xulugape' Festo diuzre. ¹⁴Gulezúe' na' tu chupa zra, na' Festo bzenne' Agripa, benne' wenná bea na' ca naca chee Pablo. Guzre' le':

—Zua tu benne' nigá, benne' bca'ana Félix lizre xia. ¹⁵Gate guzúa' xezre Jerusalén, na' benne' xíchaje ca' chee bxruze ca', ne benne' gula sina ca' chee judío ca' gulenné' chee benne' nigá, ne gulenabe' neda' chuga' chee' gatie'. ¹⁶Neda' becheba' benne' ca', gunnía' benne' xu'u lawe' chee Roma quebe nu benne' dxelechugue' chee' gatie' che quebe zrine' lau benne' ca' dxelawē' le' zria chee xecheba' waláz chee'. ¹⁷Chee le na', gate belelá' benne' ca' nigá, quebe guzreda', na' zra xula gudxe'a lataj blau chia', ne gunná be'eda' bla' benne' na!. ¹⁸Benne' ca' gulawē' le' zria quebe bi gulenné' chee' ca da gúqueda' neda!. ¹⁹Laze láweze da gulenné' chee' naca na ca naca da dxelájle' chee Dios, ne chee tu benne' le' Jesús, benne' gute, san dxenná Pablo naca bané!. ²⁰Quebe bezréleda' ájala guna' chee' da na', na' bcheba' Pablo che dxaca lazre' chéaje' Jerusalén chee zri'a ca naca chee' na!. ²¹Nadxa le' gunabe' zri'a chee' lau César Augusto, na' gunná be'eda' xegá'ané' lizre xia cadxa séqueda' sel-la' le' lau César.

²²Nadxa gunná Agripa, dxe'e Festo:

—La gaze neda' dxaca lazra' xenda' chee benne' nigá.

Na' bechebe Festo:

—Wxre xennu' chee'.

²³Zra xula, gate belezrín Agripa, ne Berenice ga na', belú'e lu dute xel-la' szren nen benne' dxenná be'e lu wedil-la, ne benne' blau ca' chee xezre. Na' Festo gunná bé'ene' xeajlexrí'e Pablo, ²⁴na' gunné':

—Agripa, benne' wenná bea, ne le'e, nazrágale nigá nen netu!. Nigá zua benne' na!. Benne' zan, benne' judío zaj zre'e Jerusalén, ne benne' zaj zre'e Cesarea nigá, gulenné' chee benne' nigá, na' tu gulézqueze' neda' dxal-la' gatие!. ²⁵Neda' dxéquedá' quebe bi bеnе' da gudé na le' gatие!, san léqueze' gunabe' zri'a chee' lau César. Chee' le' na' ba nuna' chee' sella' le' lau César. ²⁶Quebe bi dе da guzúaja' chee' Xrana' César ca naca chee' benne' nigá. Chee' le' na' dxuzúa' benne' nigá laule le'e, ne da naca bláuqueze, dxuzúa' le' lau lue!, wenná bea Agripa, chee' guchébu' le' chee' gata' late' da guzúaja' ca naca chee'. ²⁷Dxéquedá' quebe naca chawe' sel-la' tu benne' nadxéaje' du xia, ne quebe nnia' bi da zria napе'.

Pablo dxexechébe' lau Agripa, benne' wenná bea

26

¹Nadxa gunná wenná bea Agripa, guzre' Pablo:
—Waca xechébu'.

Na' Pablo guchisa ne'e, ne guzú lawe' dxuchálaje', dxenné':

²—Dxebéle'eda' dxunu' neda' lataj dxuchálaja' lau lue!, wenná bea Agripa, chee' xechéba' ca da gulenná benne' judío chia' neda', ³ne da naca blaudxa, lawe' da nézqueznu' lue' ca naca da zéajlentu' netu!, benne' judío ca', ne ca naca dizra' dxutil-la ljiwézrentu!. Chee' le' na' dxenaba' lue' xennu' chia' dute' xel-la' zren lazre' chiu!.

⁴'Xúgute' benne' judío ca' zaj nézene' ca bеna' lazria', ne lu xezre Jerusalén gate nácatea' bidau'te. ⁵Zaj nézqueze benne' ca', ne waca xelechebe' che dxelaca lazre', ca nácatea' benne' cuíde'te, naca' fariseo. Benne' fariseo ca' zjácaledxе' ca naca chee' da dxeléajle judío ca' chee' Dios. ⁶Na'a lawe' da dxebeza lazra' gusebán Dios benne' gate ca', ca guchébe lazre' chee' xra xrtáuntu' ca', benne' ca' buluzúe' neda' lau xu'u lawe!. ⁷Dxelebeza lazre' chazrinnu cue' zri'line zre sua Israel xeleté'ene' gaca ca naca da nigá guchébe lazre' Dios, na' chee' le' na' dxulucá'ana szrene' Dios, ne dxelune' zrin chee' te zra ne chizrela. Na'a, wenná bea Agripa, benne' judío ca' dxelawе' neda' zria lawe' da dxebeza lazra' ca naca da caníqueze da nachébe lazre' Dios. ⁸¿Quebe dxéajle'u gusebán Dios benne' gate ca'?

⁹'Néda'queza' nédxute gúqueda' da zan da dxal-la' guna' chee' benne' ca' dxeléajle'e chee' Jesús, benne' Nazaret. ¹⁰Caní bеna' lu xezre Jerusalén. Lu xel-la' dxenná bea chee' benne'

xíchaje ca' chee bxruze ca', benne' zan bzra'a lizre xia, benne' dxeléajle'e chee Jesús, na' gate belútie' benne' ca' neda' bénqueza' tuze benne' ca' belútie' le'. ¹¹Zane' lásate bdea' benne' ca' ba xa' chee xulusane' xel-la' dxeleajlí lazre' chee'. Caní bëna' xúgute lu xu'u ca' naga dxelezraga judío ca', na' lu xel-la' dxezrá'a chia' benne' ca', gudáu zi' xuzra' benne' ca' zaj zre'e lu xezre zitu' ca'.

¹²'Chee guna' da nigá zexá'a xezre Damasco, zaj nasel-la benne' xíchaje ca' chee bxruze ca' neda' nen xel-la' dxenná bea chee!. ¹³Ca zexá'a xu'a neza na', du wagubizra ble'eda' tu xi'l da za' xabáa da nácadxa ca xel-la' dxenná' chee gubizra, na' gusení na naga zexá'a neda' nen benne' zjácalene' neda'. ¹⁴Nadxa xúgutentu' xeajcházentu' lu xu, na' benda' chi'i tu benne' gunné' dizra' hebreo, guzre' neda': "Saulo, Saulo, ¿bizr chee na' nau zi' xuzru' neda'? Lue'ze dxun zi' cuinu' ca dxun bezre gate dxulíbeba' lawe' xágala da dxádue'-ba'." ¹⁵Nadxa gunnáa: ¿Nuzra Lue', Xran? na' Xránadxu guzre' neda': "Neda' naca' Jesú, bénnea' nau zi' xuzru'. ¹⁶Bexasa, guzé, lawe' da ble'e lawa' lue' chee gunu' zrin chia', ne chee xechébu' ca naca da ba blé'enu', ne ca naca da za le'enu' gate te na'a. ¹⁷Guselá' lue' lu na' benne' judío ca', ne lu na' benne' zitu' ca' naga dxusel-la' lue' na'a. ¹⁸Dxusel-la' lue' lau benne' ca' chee sálaju' xiaj lau benne' ca' chee xulusane' da naca chee da chul-la, na' xelune' da naca chee xel-la' naxaní', ne chee xelexedxúaje' lu na' da xriwe', ne xelexú'e lu na' Dios, ne chee xeléajle'e chia' neda', na' xunite lau Dios ca naca dul-la chee', ne gaca chee' tu da xelape' lágwela benne' ca' ba gucá'a Dios."

¹⁹'Ca' guca, wenná bea Agripa. Bzua' dizra' ca naca da ble'e Dios neda' da naca chee xabáa. ²⁰Nedxu bchálaja' dizra' chee Dios lau benne' zaj zre'e xezre Damasco, na' gudé na' lau benne' zaj zre'e Jerusalén, ne ca naca naga nababa Judea, ne lau benne' ca' quebe zaj naque' judío. Gucha' benne' ca' dxal-la' xelexebí'i lazre', ne xelexexaque' chee Dios, na' xelune' da xelunna bea na ca da ba zaj naque'. ²¹Chee le' na' benne' judío ca' gulel-le' neda' lu xudau', ne gulaca lazre' xelútie' neda'. ²²Dios dxácalene' neda', na' ze' chúchuqueza' lu zra na'a zra, dxuchálajlena' xúgute benne' ca naca chee Dios, benne' cá'aze ca', ne benne' blau ca'. Dxapa' benne' ca' tuze ca naca da gulenná benne' ca' buluchálaje' waláz chee Dios, ne da gunná Moisés dxal-la' gaca. ²³Gulenné' Cristo dxal-la' si' saque', na'

ca te gatié' dxal-la' xebané' ládujla benne' gate nédxudxa
 ca xúgute benne' ca', na' gulenné' xelén benne' judío ca', ne
 benne' quebe zaj naque' judío ca naca chee xel-la' naxaní' chee
 Dios, da dxulé'e na le' ca gaca xeleté'.

Pablo dxaca lazre' guzéajni'ine' Agripa gaque' benne' chee Cristo

24 Gate gunná Pablo da caní, na' gunná zizraj Festo:

—Nadá xichaj lázrda'u, Pablo. Lawe' da dxusédele'u, na'
 nadá xichaj lázrda'u.

25 Pablo bechébe':

—Quebe nadá xichaj lázrdawa', dxapa' cuinu' Festo. Da
 dxennéa' naca na da gaca chéajlédxu, ne da li. **26** Nigá zua
 wenná bea Agripa. Nézele'ene' ca naca chee da caní, na'
 chee le' na' dxuchálaja' duté xel-la' dxuxréñ lazre' chia' lawe'.
 Nézquezda' le' nézene' ca naca da nigá lawe' da dxuchálaja'
 ca naca chee da quebe guca na bagácheze. **27** ¿Dxéajle'u lue',
 wenná bea Agripa, ca naca da gulenná benne' ca' buluchálaje'
 waláz chee Dios? Nezda' dxéajle'u.

28 Nadxa gunná Agripa:

—Xeláteze guzéajni'nu' neda' gaca' chee Cristo.

29 Nadxa gunná Pablo:

—Che xeláteze u che da zrendxa dxenaba' gun Dios, quegá
 lue'ze, san cá'anqueze xúgute benne' dxelenne' chia' na'a,
 xelaque' ca néda'queza', san quebe xeledxéaje' du xia.

30 Ca gudé gunná Pablo da nigá, na' gulexasa wenná bea,
 ne benne' xu'u lu ne'e xezr la xu na' tu zren nen Berenice, ne
 xúgute benne' ca' zaj dxe'e na!. **31** Belexedxúaje' cheeze' chee
 xuluchálajle ljwezre' ca naca chee da nigá. Na' gulenné', dxelé
 ljwezre':

—Benne' nigá quebe bi da calela ne gune' da gudé na le'
 gatié', ne quebe dxal-la' chu'e lizre xia.

32 Na' gunná Agripa, guzre' Festo:

—Waca gusandxu benne' nigá chela quebe gunabe' zri'a
 chee' lau César.

Dxelesel-le' Pablo lu xezre Roma

27 **1** Gate ba zaj nune' xelesel-le' netu' lu xezr la xu Italia,
 na' Pablo, ne xezícala benne' ca' zaj zre'e lizre xia,
 buludée' le' lu na' tu benne' dxenná bé'ené lu wedil-la le' Julio,
 benne' yu'u lu ne'e tu cue' benne' dxjaque' wedil-la nazí le na

Benne' Chee¹ Augusto Dxjaque² Wedil-la. ²Na' guxú'untu' tu lu da dxedá lawe' nísadau' chee³ xezre Adramitio, da ba zua te na xézredu ca' chee⁴ ga nababa Asia. Zúalequeze Aristarco netu', tu benne' xezre Tesalónica chee⁵ ga nababa Macedonia. ³Zra xula bzrintu' xezre Sidón, naga Julio bénle⁶ da chawel' chee⁷ Pablo, na' be⁸ le⁹ lataj xeajnné¹⁰ bi bichedxu ca' chee¹¹ bi belune' chee¹². ⁴Gate beza'ntu' xezre Sidón, na' gudentu' naga dxe' xezr la xu Chipre da naxechaj nísadau'. Blé¹³entu' na chalá'a xéglala lawe' da dxaca be' da quebe dxue na da dxedá lawe' nísadau' lataj cheaj na lizra lidau'. ⁵Gudentu' lu nísadau' le nna' xezre ca' zaj nababa Cilicia, ne Panfilia, na' bzrintu' xezre Mira da nababa Licia.

⁶Lu xezre na' benne' dxenná be¹⁴ lu wedil-la bezrague¹⁵ tu da dxedá lawe' nísadau' chee¹⁶ xezre Alejandría da zeaj na xezr la xu Italia, na' bzre¹⁷ netu' lawle chee¹⁸ zeajntu' Italia na'. ⁷Zane' zra zéajntu' chawel' lazre', na' stébele¹⁹ bzrintu' le nna' xezre Gnido. Lawe' da ne za be' na' dxedábaga na da dxedá lawe' nísadau', na' gudentu' le nna' Salmón, ne guxéchajntu' naga dxe' xezr la xu Creta da naxechaj nísadau'. ⁸Stébele²⁰ gudentu' chalá'ala naga dxe' Creta na', na' bzrintu' tu xézredau' nazí le na Buenos Puertos, da zua gagu naga zua xezre Lasea.

⁹Záne'te zra bnítentu' xu'untu' da dxedá lawe' nísadau' na', na' ba naca stebe zéajntu' lu nísadau' na' lawe' da ba dxexú'udxu beu' zaga. Chee²¹ le²² na' bzéajni'i Pablo benne' ca!.

¹⁰Dxenné²³:

—Le'e, benne', dxelé'eda' wácale²⁴ stebe naga zéajdxu na'a, na' wabía xi' da dxedá lawe' nísadau' nigá ne xua da nua na, na' zrúzrete cuía xidxu dxi'u.

¹¹Benne' dxenná be²⁵ lu wedil-la guxéajledxe²⁶ chee²⁷ xrane da dxedá lawe' nísadau' na', ne chee²⁸ benne' xu'u na lu ne²⁹e, ca chee Pablo. ¹²Na' lawe' da quebe naca lataj na' chawel' súadxu na' beu' zaga ca', na' xúgute³⁰ guléquene³¹ nácadxa chawel' xezá' da dxedá lawe' nísadau' na' chee³² xexéaj na Fenice, tu xezre chee³³ Creta na', da dxe' chalá'a chee³⁴ xezr la xu Creta naga dxebía gubizra, na' xegá'anadxu na' beu' zaga ca'.

Dxaca be' bdunu' lu nísadau'

¹³Nadxa guzú lau dxaca lase be' da za' chalá'a naga dxedé gubizra beu' zaga, na' guléquene³⁵ waca chéajtezentu' lu nísadau', na' gudentu' gáguze lu xezr la xu Creta na!. ¹⁴Nadxa

chítexe guca guzú lau dxácale^e be' bdunu' da za' chalá'a ga za' be' zaga. ¹⁵Be' na' guzú lau dxuzriga na chalá'ala da dxedá lawe' nísadau' na', na' lawe' da québedxa guca chéajdxantu' naga za' be' na' ben na ba xen bentu' lataj bzriga na da dxedá lawe' nísadau' na!. ¹⁶Na' gudentu' cízrela tu xezr la xudau' naxechaj nísadau' da nazí le na Cluda, naga québedxa dxácate na be' na' wal-la, na' stébele^e gúquentu' bciuentu' da dau' da dxedá lawe' nísadau' da nazrube xu da zren na' xu'untu', na' bzuantu' na lu da zren da dxedá lawe' nísadau' na!. ¹⁷Ca gudé bulucuene^e da dau' na', na' buludée^e du zri'a ca' zran da dxedá lawe' nísadau' na' da xeluxru chacha na. Nadxa, lawe' da belezrebe^e chaze da dxedá lawe' nísadau' na' lu xuzre^e naga nazí le Sirte, na' bululétaje^e ladxe^e ca' da dxelecá'a be' lu da dxedá lawe' nísadau' na', na' belúe lataj be' na' bzriga na len. ¹⁸Zra xula, lawe' da ne dxácale^e be' bdunu', gulezú lawe^e dxeledxú'une^e xua ca' lu nísadau', da nua da dxedá lawe' nísadau' na!. ¹⁹Zra guxunne^e zra nen ná'quezentu' gudxú'unantu' lu nísadau' da dxuluchínene^e chee da dxedá lawe' nísadau' na!. ²⁰Zane^e zra quebe blé'entu' gubizra ne belaj ca', ne ca naca be' bdunu' zren na' ne dxuzriga na da dxedá lawe' nísadau' na', na' québedxa guleza lázrentu' láquezentu'.

²¹Zane^e zra gudentu' quebe náguntu', na' guzé Pablo láwela benne^e ca', ne gunné^e:

—Le'e, benne!, cháwedxa la guca cheedxu la benle da gucha^e le'e, na' quebe bedxúajdxu lu xezr la xu Creta, ne quebe bi guque da dxedá lawe' nísadau' nigá, na' xua' da nua na quebe guzría xi!. ²²Na'a, quebe guchebe lázrele. Netudxu dxi'u quebe cuía xidxu, lácala cuía xi' da dxedá lawe' nísadau' nigá. ²³Ba dxele ble'e lau tu gubáz chee xabáa chee Dios neda!. Naca^e chee Dios nigá ne dxuna^e zrin chee^e. ²⁴Gubáz na' guzré^e neda!: “Quebe zrebu^e, Pablo, lawe^e da dxun na ba xen zrinu^e lau César, na' ne chiu^e lue^e Dios guselé^e lu xel-la^e gute xígute benne^e zaj zra^e nen lue^e lu da dxedá lawe' nísadau' nigá.” ²⁵Chee le na', benne^e, le gun dipa lázrele, lawe^e da dxuxrén lazra^e Dios, ne nezda^e waca ca gunná gubáz chee xabáa na' bchálajlene^e neda!. ²⁶Na'a dxun na ba xen cheajchaze da dxedá lawe' nísadau' nigá tu lu xezr la xu da naxechaj nísadau^e.

²⁷Ca gudé chinu^e zra gate naca chizrela, ne zrantu^e lu nísadau^e nazí le na Adria, na' be' na' dxaca dxuzriga na da dxedá lawe' nísadau^e quela ca'ala, na' dxela guleque be'e

benne' ca' dxulusá da dxedá lawe' nísadau' na' ba dxezrín na dxu'a xu bizre. ²⁸Na' buludxixre' cátite situj dxe' nisa na', na' dxe' na galaj esa. Na' xetú chí'idau' gudé buludxixre' da xula, na' dxe' na chinu' ésaze. ²⁹Belezrebe' cheajtá da dxedá lawe' nísadau' na' xiaj, na' buluzale' tapa xia da nácale^e zi'i zran nisa zeaj zranla da dxedá lawe' nísadau' na', na' gulebeze' chaní' duxuze dxelezrebe'. ³⁰Nadxa benne' ca' dxulusá da dxedá lawe' nísadau' na' guléquene' xelexedxúaje' lu da dxedá lawe' nísadau' na', na' gulezú lawe' dxululétaje' da dau' na' zria lawe' da zren na' dxedá lawe' nísadau', dxelune' ca benne' xuluzáladxa xia da guxru na da dxedá lawe' nísadau' zren na' da zeaj laula na. ³¹Pablo bzenne' benne' dxenná be'^e lu wedilia, ne benne' dxjaque' wedil-la, dxenné':

—Che quebe xelegá'ana benne' caní lu da dxedá lawe' nísadau', quebe lale le'e.

³²Nadxa benne' dxjaque' wedil-la gulechugue' du zri'a da nadxéaj da dau' na', na' belú'^e na lataj bexruj na lu nísadau'.

³³Ca guxaní'sise' bzéajni'i Pablo xúgute benne' ca' dxal-la' xelawé' xeta, gunné':

—Ba zeaj chinu' zra quebe dxásele ne quebe dxágule.

³⁴Dxata' xueda' le'e gágule. Da nigá dxun na ba xen chee^e lale. Netudxu dxi'u quebe cuía xi' netú xicha xíchajdxu.

³⁵Ca gunné' caní, Pablo guqué'^e tu xeta xtila, na' guzré' Dios: "Xcalenu'", lau xúgute benne' ca'. Nadxa bzúzruje' na, na' guzú lawé' dxawe'. ³⁶Nadxa xúgute' belún dipa lazré', na' gulezú lau dxelawé'. ³⁷Cátite netu' zrantu' lu da dxedá lawe' nísadau' na' nácantu' chupa gaxúa ga xun chinu tuntu!. ³⁸Ca gudé gulawé' cátite guléljene', na' buluzale' zrua' xtila lu nísadau' chee^e bezrá' da dxedá lawe' nísadau' na'.

Dxebía xi' da zren da dxedá lawe' nísadau'

³⁹Gate guxaní', benne' ca' dxulusá da dxedá lawe' nísadau' na' quebe belexúnbe'^e xezr la xu na' da zua na le nna' naga zaj zré'^e. Belelé'en^e naga dxexú'u nísadau' gachaj láwela xezr la xu na', na' dxu'e na' naca lache!. Na' gulaca lazré' xuluxudée' da dxedá lawe' nísadau' laduj na!. ⁴⁰Gulechugue' du zri'a ca' zaj nacá'a xia ca', ne bulucá'an^e xia ca' lu nísadau!. Gulesezre' du zri'a da nadxéaj ne'e xaga da dxuzechaj na da dxedá lawe' nísadau!. Nadxa gulechise' ladxe' da dxecá'a be' da zeaj láwela da dxedá lawe' nísadau', na' da dxedá lawe' nísadau' na' guzú

lau dxebiga na naga naca lache!. ⁴¹Bzrin na naga dxezraga nisa na' dxupa la'a, na' da dxedá lawe' nísadau! na' guxaze na lu xuzre' da dxe' zran nisa na'. Zeaj láwela da dxedá lawe' nísadau!, na' begáana na chalásaze lu xuzre' na', ne québedxa gulezéquene' xuluté' na. Da zeaj zranla guzú lau dxuzrui na lawe' da dxeajéle' xeajxruza chee nísadau! na' zran da dxedá lawe' nísadau! na!. ⁴²Benne' dxjaque' wedil-la gulaca lazre' xelútie' benne' zaj nadxéaje' chee quebe xuluxuzrúnnuje' xelezrúe' lawe' nisa na!. ⁴³Benne' dxenná be'e lu wedil-la guca lazre' guselé' Pablo, na' quebe be'e lataj benne' dxjaque' wedil-la xelútie' benne' ca!. Na' gunná b'e'ne' benne' ca' dxelaque' dxelezrúe' nisa cheajlexexrítie' lu nisa na' chee xelezezrine' lu xu bizre. ⁴⁴Benne' ca' xezícala, bal-le' gulequé' blaga', ne xebal-le' gulequé' blaga' bizrui chee da dxedá lawe' nísadau! na!, na' caní guca, xúgute' belexezrine' lu xu bizre.

Da bén Pablo lu xézr la xu na' nazí le na Malta

28

¹Ca gulá xúgutentu', na' gunézentu' xézr la xu na' da naxechaj nísadau' nazí le na Malta. ²Benne' zaj zré'e na' belúnle'e netu' cháwedau!. Gulebéche'le'e xi' lawe' da dxúnle'e zaga, ne dxaca xiuj, na' gulenné' netu' cheajséntu' dxu'a xi' chee xezré'entu!. ³Nadxa Pablo guqué'e tu xrunu zruze xaga, na' ca dxuzré'e na lu xi', bedxúaj tu bëla' da na' dxuzrúnnujba' lu da la na!, na' gudagu xa'aba' na' Pablo. ⁴Gate belelé'e benne' ca' zaj zre'e lu xézr la xu na', nal-la' bëla' na' na' Pablo, na' gulé ljwezre':

—Benne' nigá naque' wete benne' lawe' da lácala gulé' lu nísadau!, quebe dxue lataj dios na' nazí'i le' Xrlátaje gaca ban le'.

⁵Pablo guzribel' bëla' na' lu xi', ne quebe bi gúquene'.

⁶Xúgute' gulebeze' chee gata' xi' na' Pablo u che'e gatíe'. Ca gudé gulebeze' tu chi'i wal-la, ne belelé'ené' quebe bi gúquene', na' buluché'e ca da dxeléquene', ne gulezú lawe' dxelenné' naca Pablo tu dios.

⁷Gágute naga zrantu' de xezr la xu chee benne' blau chee xezr la xu na!, le' Publio. Benne' nigá guzí' lu ne'e netu', ne bxúele'e netu' cháwedau' lawe' chunna zra. ⁸Xra Publio deze', quebe chawé' zue', na' xu'e da la, ne dxaque' xízrawe' dxen. Pablo guxíaje' xeajnné'e le', na' ca gudé bchálajlene' Dios, bze ne'e lawe' le', na' bexaque'. ⁹Gate belenne' da nigá, na' benne'

ca' xezícadxa, benne' we' ca' zaj zre'e xezr la xu na', belezrine'
lau Pablo, na' belexaque!. ¹⁰Gulápale'e netu' ba lá'ana, na' ca
gudé na', gate ba sua chú'untu' da xula tu lu da dxedá lawe'
nísadau', belunne' xúgute da nachínnentu'!

Pablo dxezrine' xezre Roma

¹¹Ca gudé guca chunna beu' zúantu' lu xezr la xu na', na'
bexú'untu' tu lu da dxedá lawe' nínsadau' da gudxé' na na'
dxácate naca beu' zaga ca'. Naca na tu da dxedá lawe' nínsadau'
chee xezre Alejandría, na' luzrgue da dxedá lawe' nínsadau'
na' zaj da bedáu' chee dios bi lide' ca' zaj le' Cástor ne Pólux.
¹²Bzrintu' dxu'a xezre Siracusa naga begá'anantu' chunna
zra. ¹³Gate beza'ntu' na', na' gudentu' dxu'a xezr la xu na', ne
bzrintu' xezre Regio. Zra xula dxaca be' da za' chalá'a naga
dxedé gubizra beu' zaga ca', na' zra gudxupe' zra bzrintu'
xezre Puteoli. ¹⁴Lu xezre na' bezrágantu' bal-la bi bichedxu,
benne' gulenné' netu' lizre' xegá'analeñtu' le' xrunu' zra, na'
ca gudé na' guza'ntu' ní'antu' zéajntu' Roma. ¹⁵Bi bichedxu
zaj zra' Roma ba belenne' cheentu', na' beledxúaje' xezre na',
bedajlechague' netu' tu xézredau' nazí le na Xi'a Chee Apio,
na' xebal-le' belexezrague' netu' tu lataj nazí le na Chunna
Xú'udau'. Gate ble'e Pablo bi bichedxu ca', na' guzre' Dios:
"Xcalenu'", ne ben dipa lazre'. ¹⁶Gate bzrintu' Roma, benne'
dxenná be'e lu wedil-la bdee' benne' zaj nadxéaje' lu na' benne'
xíchaje chee bi xra'aga ca', san be'e lataj Pablo sue' cheeze'
nen tu benne' dxéaje' wedil-la, benne' guxúe' le' chee quebe
xuzrúnnuje'.

Pablo dxuchálaje' chee Jesús lu xezre Roma

¹⁷Ca gudé chunna zra Pablo gusel-le' benne' xeajnné' benne'
judío blau ca' zaj zre'e Roma, na' gate belezrague', guzre'
benne' ca':

—Le'e, bi bicha!. Neda' quebe gudábaga' judío ca', ne quebe
gudábaga' da xjácale xra xrtáudxu ca', san benne' judío ca' zaj
zre'e Jerusalén buludéé' neda' lu na' benne' Roma ca!. ¹⁸Gate
benne' Roma zaj zre'e na' buluchébe' neda', gulaca lazre'
xulusane' neda' lawe' da quebe belezrelne' bi da bén' da gun
na xelechugue' chia' gatia!. ¹⁹Judío ca' guledábague', na' ben
na ba xen gunaba' neda' zri'a chia' lau César. Quebe nacan
chee gawa' zria benne' lázredxu. ²⁰Chee le na' gunnéa' le'e

chee le'eda' le'e, ne guchálajlena' le'e lawe' da naca ne chee da dxebeza lázredxu dxi'u, benne' Israel, zua' nigá nadxéaja' xia.

21 Nadxa gulé'e le':

—Netu' quebe bi xiche ne si' lu na'ntu' da za na Judea ca naca chiu' lue', na' netú bi bíchedxu, benne' judío, benne' ba bele'e nigá bezé'e Judea, quebe bi da calela dxenné' benu'.

22 Dxaca lázrentu' xénentu' ca da dxéquenu' lue' lawe' da nézentu' gáteteze na' dxelenné' chee benne' ca' dxeléajle'e dizra' cube nigá.

23 Buluzúe' tu zra gate xelexezrague', na' lu zra na' benne' zan belezrague' naga zua Pablo. Bchálajlene' benne' ca' ca naca xel-la' dxenná bea chee Dios che zílatela guxrínnelete. Bene' ba xuzre guzéajni'ine' benne' ca' ca naca chee Jesús ne chee da bdxixruij be'e Moisés, ne ne chee da buluzúaj benne' ca' buluchálaje' waláz chee Dios. **24** Bal-le' gulezí'e xrtizra' Pablo, san xebal-le' quebe guléajle'e. **25** Quebe belune' tuze dizra', na' gulezú lawe' dxelexedxúaje'. Nadxa gunná Pablo:

—Da li naca da gunná Be' Lá'azxa, guzré' xra xrtáudxu ca' lu dxu'a Isaías, bénnea' bchalaje' waláz chee Dios, gunné':

26 Guxíaj, xeajezre benne' ca':

Da li wenle le'e san quebe chéajni'ile.

Da li walé'ele, ne quebe gueque be'ele.

27 Zaj naca zide' lázxdu benne' caní,
ne quebe dxelenne' chawé'.

Zaj naxezzuj xiaj lawe'
chee quebe xelélé'ene' nen xiaj lawe',
ne quebe xelenene' nen nague',
ne quebe xeléajni'ine' nen lázrdawe',
ne quebe xelexelé'e lawa' neda' chee xexuna' neda' le'.

28 'Dxal-la' nézele le'e, na'a ne da za za' xel-la' weselá chee Dios guchálajlentu' benne' quebe zaj naque' judío, na' benne' ca' xelezí'e na.

29 Gate gunná Pablo da nigá, na' besiá'aca judío ca', dxuluchébele'e ljwezre'.

30 Pablo guzúe' chupa iza lu xu'u da dxízruje', ne dxezí' lu ne'e xígute' benne' dxedajlenné'e le'. **31** Du lazré' bchálaje' ca naca xel-la' dxenná bea chee Dios, ne bsédene' ca naca chee Xránadxu Jesucristo, na' netú quebe nu blale' le'!

DA BZUAJ SAN PABLO CHEE BI CHEE CRISTO ZAJ ZRABE' XEZRE ROMA

Pablo dxugape' diuzre bi chee Cristo zaj zrabe' Roma

1 ¹Neda', Pablo, naca' w en zrin chee Jesucristo. Dios bláwizre' neda' chee gaca' gub z chee', ne guqu e' neda' chee guzenda' bénneache dizra' chawe' chee'!

²Dios guch be lazre' sel-le' dizra' chawe' nig  gate nate lu dizra' l azxa chee' lu na' benne' ca' buluchálaje' wal z chee'. ³Dizra' chawe' nig  dxul e' na ca naca chee Xránadxu Jesucristo, Zri'line Dios. Lu b la' dxen chee' naque' zri'line zre sua wenn  bea David. ⁴Lu be' nácaqueze' da naca na l azxa, naque' Zri'line Dios. Dios bl e'ne' naca can  gate bsebane' Le' ládujla benne' gate ne chee xel-la waca chee'. ⁵Ne chee Zri'line Dios nunne' netu' lataj nácantu' gub z chee' chee xelezr  benne' ládujla x gute cue' x zr la xu, benne' xeleajl  lazre' Cristo, ne xuluz e' dizra' chee' chee gaca ba La Le'. ⁶L dujla benne' can  zrale le'e chee g cale bi chee Jesucristo.

⁷Dxuz aja' chee x gutele le'e dxéajlele chee Cristo, zrale x zre Roma. Dios nazr ine' le'e, ne bláwizre' le'e chee g cale bi cheequeze'. D xenaba' Xradxu Dios, ne Xránadxu Jesucristo gune' chawe' cheele, ne gunne' le'e xel-la dxebeza zri lazre'.

Pablo dxaca lazre' chéaje' x zre Roma

⁸Da naca blaudxa, ne chee Jesucristo dxapa' Dios chia' xcalene' ca naca chee x gutele lawe' da dxezralaj ca dxeajl  lázrele Cristo du gab li x zr la xu. ⁹Dut  lázrdawa' dxuna' zrin chee Dios, dxuzenda' bénneache dizra' chawe' chee Zri'line'!

Le' nézquezne' dxeajsá lázrqueza' le'e gate dxuchálajlena' Le'.
10Dxata' xúeda' Dios, che naca da dxaca lazre' Le', chee ájala gunne' neda' lataj xedajnná'a le'e **11**lawe' da dxaca lazra' le'eda' le'e ne gunna' le'e lataj si'le da naca chee Be' Lá'azxa, chee se cháchadxale. **12**Caní gutipa lázredxu tudxu xetudxu lu xel-la dxeajlí lazre' cheedxu.

13Bi bícha'dau', dxaca lazra' nézele zane' lasa guca lazra' xida' xedajnná'a le'e, san dxácate ca' dxe cuasa na. Dxaca lázrele'a xida' chee guna' zrin gusédeda' da naca chee Cristo ládujla le'e, cátexe ba bëna' ládujla xezícadxa bénneache zaj zre'lu xezr la xu nigá. **14**Nabaga' guna' zrin caní ládujla xúgute bénneache, che zaj naque' benne' blau u ca zaj naque', u che zaj naque' benne' zaj naxéajni'li u ca zaj naque'. **15**Chee le na', neda' ba zúaqueza' guzenda' le'e zrale xezre Roma dizra' chawe' chee Cristo.

Xel-la waca chee dizra' chawe' chee Cristo

16Quebe dxedué'eda' chee dizra' chawe' chee Cristo lawe' da napa na xel-la waca chee Dios chee guselá na xúgute benne' dxeleajlí lazre' le na, nédxula benne' judío ca', san cá'anqueze benne' quebe zaj naque' judío. **17**Dizra' chawe' nigá dxulé'e na dxi'u nagá'anadxu chawe' lau Dios che dxeajlí lázredxu le na, chee cheajlí lázredxu Le' ca naxúaj na lu dizra' lá'azxa, da dxenná na: Benne' nagá'ane' chawe' lau Dios gata' chee xel-la nabán li lazre' che dxeajlí lazre' Le'!

Dul-la da zaj nabaga bénneache

18Ba ble'e Dios lu xabáa chee' ca gune', gudéé' xel-la zi' xúgute benne' dxuluzúe' chalá'ala Dios, ne benne' wen da calela, benne' dxuluzague' da li ne chee da calela da dxelune'. **19**Zaj nézquezne' ca gaca xelúnbea bénneache da naca chee Dios lawe' da Léqueze Dios na' bache blé'ene' na zaca ba lau. **20**Da quebe gaca lé'edxu chee Dios gaca gúnbeadxu na ne chee da ca' da ben Dios. Gate bente' xezr la xu dxunna bea na náqueze Dios, ne nápaqueze' xel-la waca. Chee le na' quebe bi de xuludé'ene'. **21**Lácalá zaj núnbe'e ca naca Dios, quebe ne xelape' Le' ba lá'ana ca Dios, ne quebe ne xelé'e Le'; Xcalenu', san dxuludé lazre' da níteze, na' gulechul-la xichaj lázrdawé' lawe' da zaj naque' benne' zide'. **22**Lácalá dxeléquen'e' zaj naxéajni'ine', da li zaj naque' benne' xala, **23**lawe' da buluzúe'

chalá'ala Dios xabáa, Bénnea' quebe dxedé chee', ne dxelúe lá'ané' bedáu' xiaj xaga zaj naca na lu'a bénneache dxelate, ne lu'a bea ca' zaj zua xrila, ne lu'a be snia, ne lu'a be xixre' be zria tapa ni'a na'ba'!

²⁴Chee' le na' Dios ba guleaj xíchaje' benne' ca' chee' xelune' xúgute' da sban da dxelezá lazre', na' bulucá'ana ditaj cuine' tue' xetue', ²⁵lawe' da buluzúe' chalá'ala xel-la li chee' Dios, na' gulezí' lu ne'e da wen lazre', ne belúe lá'ané', ne belecá'ana szrene' da ca' nun Dios, ne quegá Diosqueze, Bénnea' dxal-la' güe lá'anaquezdzu. ¡Ca'an gaca na!

²⁶Chee' le na' Dios ba guleaj xíchaje' benne' ca' chee' xelune' da dxelezá lazre' da ca' xedué'edzu. Cá'anqueze nu'ula buluzúe' chalá'ala xel-la zúale benne' chee', ne dxelune' da quebe zaj naca chee' xelune'. ²⁷Cá'anqueze belún benne' biu, buluzúe' chalá'ala xel-la zúale zru'ule', ne dxelune' da sban da dxelezá lazre' tue' xetue', ne dxelune' da ca' xedué'edzu tue' xetue', na' dxeledée' xel-la zi' lu bel-la' dxen chee' ne chee' da sban da dxelune'.

²⁸Lawe' da québedxa gulaca lazre' xelexúnbe' Dios, Le' guleaj xíchaje' benne' ca' chee' xuludé lazre' da calela, ne chee' xelune' da quebe dxal-la' xelune'.

²⁹Dxelune' xúgute' da calela.

Dxulucá'ana ditje' bénneache.

Dxelune' da quebe naca xrlátaje.

Zaj naque' benne' wecude'.

Dxelune' da zrinnaj.

Zaj naque' benne' xa lazre'.

Dxelutie' benne'.

Dxelílaje' da ba xa'.

Dxelezí xe'e.

Dxeledanne' da xálaze.

Dxuluchálaje' dizra' bizruj.

³⁰Dxelenné' schanni' chee' ljwezre'.

Dxelecuídene' Dios.

Zaj naque' benne' wenné wal-la.

Dxulucá'ana szren cuine'.

Zaj naque' benne' wezé cua.

Dxelalaj lazre' bícala da sban.

Quebe dxuluzúe' dizra' chee' xra xrne'e.

³¹Zaj naque' benne' lázrdau zide'.

Dxulunitie! xrtizre!.

Quebe zaj naque' zri'i lazre!.

Quebe dxulunite lawe' chee' ljwezre!.

Quebe dxelexache lazre' chee' ljwezre!.

³² Zaj nézene' Dios guzría xi'e bénneache,
na' benne' dxelune' da caní dxal-la' xelátie!.

Benne' caní tu dxelúnzqueze' na,
ne dxelexezaca ba lazre' nen benne' dxelune' da caníqueze.

Dios dxuchi'e chee' bénneache cátēze da zaj nune'

2 ¹Chee le na' québedxa bi de da gudé'enu', lue' dxuchi'u
da dxun benne' xula, núteteze nacu!. Gate dxuchi'u
da dxun benne' xula, na' dxule'enu' nabagu' zria, lawe' da
dxuchi'u da dxun benne' xula, ne cá'anqueze dxunu' lue!.
²Nézquezdxu dxuchi'a Dios cátēze da naca na gate dxenné' zaj
nabaga zria benne' ca' dxelín da caní. ³¿Dxéquenu' lue' wadé
gun ca'aze chiu' gate Dios nne' zaj nabaga zria bénneache,
lue' na' dxennáu' zaj nabaga zria benne' dxelún da caní, ne
cá'anqueze dxunu' lue? ⁴¿Dxuzú' chalá'ala xel-la zri'i lazre!,
ne xel-la zren lazre' zren chee' Dios, ne quebe nézenu' lu xel-la
zri'i lazre' chee' dxunne' lue' lataj xebi'i lazru? ⁵Nacu' lázrdau
zide!, ne quebe dxexebí'i lazru!. Chee le na' dxuzanu' da si sacu'
lu zra na' gate Dios nne' zaj nabaga zria benne' ca' dxelune' da
calela. Naca xrlátaje gune' da caní. ⁶Lu zra na' gunne' ca da
dxal-la' si' tu tudxu cátēze naca da bēndxu. ⁷Xel-la nabán zeajlí
canna gunna Le' xúguté benne' dxelaca lazre' xelezí'e lu na'
Dios da xabáa, ne xel-la ba lá'ana, ne da zaj naca na da chadía
chacanna ne chee' da chawe' da tu dxelúnzqueze!. ⁸Lu xel-la
dxezrá'a chee' nne' zaj nabaga zria xúguté benne' zre'e lazre'
ca', benne' quebe dxuluzúe' dizra' da li, san dxuluzúe' dizra' da
wen lazre!. ⁹Gusaca zi'e, ne gudé'e' lu da ba xa' xúguté benne'
dxelune' da calela. Ga su lau gune' caní chee' benne' judío ca',
ne cá'anqueze gune' chee' benne' quebe zaj naque' judío. ¹⁰Da
xabáa, ne da ba lá'ana, ne xel-la dxebeza zri lazre' gunne'
xúguté benne' dxelune' da chawe!. Ga su lau gune' caní chee'
benne' judío ca', ne cá'anqueze gune' chee' benne' quebe zaj
naque' judío.

¹¹Dios tuze ca dxuchi'e da dxelún xúguté bénneache, ¹²na'
benne' dxelune' dul-la, ne quebe zaj núnbe'e da bdxixruj be'e
Moisés welebía xi'e lácalá quebe belúnbe'e da nadxixruj bea

na, na' benne' dxelune' dul-la lácala zaj núnbe' da bdxixruj be'e Moisés welebía xi' ne chee da nadxixruj bea na na'.

¹³Quebe zaj nagá'ana chawe' lau Dios benne' dxelénzene' da nadxixruj bea na, san zaj nagá'ana chawe' lau Dios benne' dxuluzué' dizra' da nadxixruj bea na. ¹⁴Benne' zitu' ca', benne' quebe zaj núnbe' da bdxixruj be'e Moisés, gate dxelune' ca dxenná da nadxixruj bea na na', lácala quebe zaj núnbe' da nadxixruj bea na, naca chee' cáteze zua da nadxixruj bea na lu xichaj lázrdawe'. ¹⁵Caní naquen lawe' da ca dxelune' dxulé'e na zua xichaj lázrdawe' ca naca da nadxixruj bea na, na' naca na ca naca da bdxixruj be'e Moisés. Xichaj lázrdawe' dxunna bea na chee' da nigá, na' da dxelegú'u lazre' guzría xi na le', u xecá'a na le' ¹⁶lu zra na' gate Dios guchi' xúgute da nagache' chee' xúgute bénneache lu na' Jesucristo cáteze dxenná dizra' chawe' na' da dxuzenda' bénneache.

Ca naca chee' benne' judío ca' ne da bdxixruj be'e Moisés

¹⁷Dxennáu' nacu' judío, ne dxennélen' da bdxixruj be'e Moisés, ne dxucá'ana szren cuinu' lawe' da núnbe'u Dios chiu'. ¹⁸Nézenu' da dxaca lazre' Dios, na' da gunná bé'ene' dxulé'e na lue' gunu' da nácadxa chawe'. ¹⁹Dxuxré'n lazru' cuinu' waca gulé'enu' ca da xelún benne' zaj naque' ca lo chul-la, ne guseni'u benne' zaj zra' lu da chul-la. ²⁰Dxéquenu' waca guzéajni' inu' benne' quebe zaj naxéajni'e, ne gusédenu' benne' quebe ne cheajni'e lawe' da naca da nadxixruj bea na da napu' tu da dxulé'e na dxi'u chee' gúnbeadxu da li. ²¹Lue' dxusédenu' benne' xula. ¿Bizr chee' na' quebe dxusede cuinu'? Lue' dxuzennu' benne' quebe dxal-la' cuandxu. ¿Bizr chee' na' dxebanu' lue'? ²²Lue' dxennáu' quebe dxal-la' súaledxu zru'ula benne' xula. ¿Bizr chee' na' dxunu' lue' ca'? Lue' dxequíden' bedáu' xiaj xaga. ¿Bizr chee' na' dxebanu' lue' da gunní'a da de lu xudau' ca' chee' bedáu' xiaj xaga ca'? ²³Dxucá'ana szren cuinu' lawe' da núnbe'u da nadxixruj bea na, san dxucá'ana ditju' Dios lawe' da quebe dxunu' lue' ca da dxenná bea da nadxixruj bea na. ²⁴Naxúaj lu dizra' lá'azxa da dxenná na: Benne' quebe zaj naque' judío dxelenné' schanni' chee' Dios ne chee' da calela da dxunle le'e.

²⁵Da li da nadxugu lu bëla' chiu' da dxulé'e na nacu' bi chee' Dios, naca na tu da chawe' chee' dxunu' ca da dxenná bea da bdxixruj be'e Moisés, san chee' quebe dxunu' ca dxenná na, nacu'

ca tu benne' quebe nadxugu lu bela' chee' da na' dxulé'e na.
26Che benne' quebe nadxugu lu bela' chee' dxune' ca nadxixruj
 bea na, naque' ca tu benne' nadxúguqueze lu bela' chee' da na',
 lácalá quebe naca caní chee'. **27**Benne' quebe nadxugu lu bela'
 chee' da na' dxulé'e na, san dxune' da nadxixruj bea na, da na'
 dxune' dxulé'e na nabagu' zria lue', lawe' da quebe dxunu' da
 dxenná bea da nadxixruj bea na, lácalá zua lu na'u da nadxixruj
 bea na, ne nadxugu lu bela' chiu' da na!. **28**Quebe naca xanne'
 judío bénnea' naque' caní cüzreze, ne quebe naca xanne' da
 nadxugu na lu bela' chee' benne' da naca na cüzreze, lu bela'ze.
29Benne' naca xánnie' judío naque' bénnea' naque' judío lu
 xichaj lázrdawé!, ne da naca xanne' da nadxugu lu bela' chee'
 benne' naca na da zua na lázrdawé!. Quebe nácaqueze na nen
 dízra'ze san naca na chee' be' chee'. Benne' caní dxelezí'e xel-la
 ba lá'ana, quegá chee' bénneache, san chee' Dios.

3 **1**¿Bizra da ba neza naca na chee' benne' lawe' da nadxugu
 lu bela' chee' da na' dxulé'e na? **2**Nácale' e na, ne záneté ca
 naca na. Da nédxute, Dios bdee' dizra' chee' lu na' benne' judío ca!.
3¿Bizra xca'? Che bal-la benne' judío ca' quebe zaj naque' li lazre',
 ¿nnadxu chee' da na' quebe naca Dios li lazre'? **4**¡Cabata! Dios
 dxúnquezé! ca naca da li lácalá xúguté bénneache zaj naque' wén
 lazre', lawe' da naxúaj lu dizra' lá'azxa da dxenná Dios. Dxenné':

Nacu' xrlátaje ca da dxennáu',
 na' wegá'anaquezu' xrlátaje gate xuluchí'e ca da dxunu'.

5Che da calela da dxundxu dxulé'e na naca Dios xrlátaje,
 ¿Bízraqueze nnadxu? (Dxuchálaja' ca da dxuluchalaj bénneache.)
 ¿Naca Dios benne' quebe naca xrlátaje lawe' da dxudée' dxi'u xel-
 la zi? **6**¡Cabata!! Chela naca Dios Benne' quebe dxun da xrlátaje,
 ¿ájazra gune' guchi' e ca da dxelún bénneache?

7Che da wén lazre' da dxuna' gun na chee' xegá'ana zrendxa
 da li da dxun Dios, ¿bizr chee' na' dxuchi'e chia' neda', dxenné'
 naca' benne' dul-la? **8**Che naca na caní, ¿bizr chee' na' quebe
 gundxu da calela chee' gulé'e laudxa da xrlátaje? Da nigá naca
 na da dxelenná bal-la benne' dxundxu, benne' ca' dxelún da
 calela, ne dxelenné' schanni' cheedxu. Xrlátaje naca Dios nne'
 zaj nabaga zria benne' caní.

Xúgutédxu nabágadxu dul-la

9¿Bizra xca'? Dxi'u, benne' judío, ¿nácadadxu xrlátaje ca
 xezícadxa benne' ca'? ¡Cabata!! Bache blé'entu' zaj nabaga dul-

la benne' judío, ne cá'anqueze xezícadxa benne' ca!. ¹⁰Naxúaj lu xiche lá'azxa da dxenná na:

Quebe nu chilá' benne' xrlátaje, netú gue_u.

¹¹ Quebe nu chilá' benne' dxéajni_uline_u!

Quebe nu chilá' benne' dxexílaje_u Dios.

¹² Xúgute_u dxeledé_u calela. Xúgute_u zaj nanítie_u.

Quebe nu chilá' benne' dxuné_u da xrlátaje, netú gue_u.

¹³ Da dxelennéqueze_u naca na ca tu da sgute, ca tu ba da naxálajze.

Nen luzre_u ca_u dxelezí xe_ue.

Xrtizre_u zaj naca na ca nisa snia chee_u bēla_u da dxe na zran lázxaba!

¹⁴ Tu dxelennéqueze_u dizra_u schanni_u, ne dizra_u zi_u!

¹⁵ Chadite_u dxelútie_u bénneache.

¹⁶ Gáteteze dxeledé_u dxuluzría xi_ue, ne dxulusaca zi_ue.

¹⁷ Quebe zaj nézene_u ájala xelebeza zri lazre_u.

¹⁸ Quebe dxelezrebe_u Dios.

¹⁹ Nezdxu xúgute_u ca da dxenná da nadxixruj bea gula na' da bzuaj Moisés, dxe_u na benne' ca_u zaj xu_ue lu na' da nadxixruj bea na na', chee_u xelezúa zri xúgute_u, ne chee_u xelexúnbea xúgute_u bénneache zaj nabague_u zria lau Dios. ²⁰Netú benne' quebe xegá'ané_u xrlátaje lau Dios lawe_u da nune_u da dxenná bea da nadxixruj bea na, lawe_u da dxulé'eze da nadxixruj bea na dxi'u nácadxu benne' dul-la.

Xelelá bénneache che xeléajle_u chee_u Cristo

²¹Na'a, dxunna bea na ca gaca xegá'anadxu xrlátaje lau Dios, da quebe naca na ne chee_u da nadxixruj bea na, lácala lu da nadxixruj bea na, ne lu da buluzúaj benne' ca_u gulenné_u waláz chee_u Dios dxuluchalaj na ca naca chee_u da nigá.

²²Nagá'anadxu xrlátaje lau Dios caní che dxeajlí lázredxu Jesucristo, ne cá'anqueze gaca chee_u xúgute_u bénneache xeleajlí lazre_u Le_u. Tuz ca naca chee_u bénneache ²³lawe_u da zaj nun xúgute_u bénneache dul-la, ne quebe zaj naca chee_u xelexú_u lu xabáa chee_u Dios. ²⁴Lu da chawe_u chee_u Dios, cá'aze nune_u chee_u xegá'anadxu xrlátaje lau Le_u lawe_u da bexa'u Jesucristo dxi'u lu dul-la da nabágadxu. ²⁵Dios bzué_u Jesucristo gutie_u ne chee_u xtúl-ladxu chee_u xegá'anadxu xrlátaje lau Le_u che dxeajlí lázredxu da bən Le_u. Da nigá guca na chee_u ble'e Dios naque_u xrlátaje lácala lu xel-la zren lazre_u chee_u bdee_u cá'aze ca naca

dul-la da béndxu nédxute. ²⁶Gúcaqueze da nigá cheeé gulé'e lawe' naca Dios xrlátaje na'a, ne gácaquezeé xrlátaje gate gucá'aneé xrlátaje benne' ca' dxeleajlí lazreé Jesús.

²⁷Na'a, ¿waca gucá'ana szren cuínadxu? ¡Cabata! ¿Bizr cheeé na'? Naca na lawe' da nagá'anadxu xrlátaje, quegá lawe' da béndxu ca nadxixruj bea na, san lawe' da guxeajlí lázredxu Cristo. ²⁸Ca'an naca, dxunna bea na nagá'ana xrlátaje tu benne' lau Dios lawe' da dxeajlí lazreé Cristo, ne quegá lawe' da nune' ca da nadxixruj bea na.

²⁹¿Naca Dios cheeze benne' judío ca'? ¿Quegá nácaquezeé Dios cheeé benne' ca' quebe zaj naqueé judío? Da li nácaquezeé Dios cheeé benne' ca' ³⁰lawe' da zua tuze Dios, na' Leé gucá'aneé xrlátaje benne' ca' zaj nadxugu lu béla' cheeé da na' dxunna bea na che dxeleajlí lazreé Cristo, ne cá'anqueze gucá'aneé xrlátaje benne' ca' quebe zaj nadxugu lu béla' cheeé da na', che dxeleajlí lazreé Cristo. ³¹Na'a che dxucá'ana Dios xrlátaje benne' dxeleajlí lázreé, ¿naca da nadxixruj bea na tu da québedxa zaca? ¡Cabata! Che dxéajledxu cheeé Cristo dxúnquezdxu ca dxenná da nadxixruj bea na.

Da dxulé'e da guca cheeé Abraham

4 ¹¿Bízraqueze nnadxu cheeé da ba neza da guca na cheeé xra xrtáudxu Abraham? ²Che Abraham bega'aneé xrlátaje lau Dios né cheeé tu da béneé, waca gucá'ana szren cuineé san quegá lau Dios. ³¿Bízraqueze naxúaj na lu dizra' lá'azxa? Dxenná na: Abraham guxeajlí lazreé Dios, na' Dios guzí' lu né leé ca tu benne' xrlátaje. ⁴Che nu benne' dxuneé zrin, lazruj da si'é quebe naca na tu da dxunézrujzedxu, san naca na tu da nabágaquezdxu cheeé. ⁵Che nu benne' quebe bi nuneé, san dxeajlí lázreé Dios, Bénnea' dxucá'aneé xrlátaje benne' dul-la, nacan lawe' da dxezi' lu na' Dios xel-la dxeajlí lazreé cheeé cheeé xuca'aneé leé xrlátaje. ⁶Cá'anqueze bchalaj David ca naca cheeé benne' naca da ba neza cheeé lawe' da dxucá'ana Dios leé xrlátaje lácala quebe bi nuneé cheeé xegá'aneé xrlátaje. ⁷Gunná David:

Ba neza zrente naca na cheeé benne' ca'
ba bunite lau Dios cheeé da zrinnaj da zaj nuneé,
ne gudéeé cá'aze dul-la da belún benne' ca'.

⁸Ba neza zrente naca na cheeé benne' ca'
quebe dxusebaga Xránadxu leé dul-la da beluneé.

9 ¿Naca ba neza nigá cheeze benne' ca' zaj nadxugu lu bela' chee' da na' dxulé'e na, u che nácaqueze na chee benne' ca' quebe zaj nadxugu lu bela' chee' da na'? Bache blé'entu' bca'ana Dios Abraham xrlátaje lawe' da guxejlí lazre' Le'.

10 ¿Bátzra bca'ane' le' xrlátaje? ¿Guca na ca gudé gudxugu lu bela' chee Abraham da na' dxulé'e na, u che nédxula? Quebe guca na ca gudé na', san nédxula guca na. **11** Gudxugu da na' lu bela' chee Abraham ca tu da dxunna bea na chee gulé'e na nagá'ane' xrlátaje lau Dios lawe' da guxejlí lazre' Dios gate na' quebe ne chugu da na' lu bela' chee'. Ca'an guca, naca Abraham xra xúgute benne' dxeleajlí lazre' Dios, ne quebe zaj nadxugu da na' lu bela' chee'. Cá'anqueze dxucá'ana Dios le' xrlátaje lawe' da dxeleajlí lazre' Le'. **12** Da li naca Abraham xra benne' ca' zaj nadxugu da na' lu bela' chee', na' cá'anqueze dxeleajlí lazre' Dios ca bən xradxu Abraham gate na' quebe ne chugu lu bela' chee' da na'!

Dxezidxu da guchébe lazre' Dios che dxeajlí lázredxu Cristo

13 Dios guchébe lazre' chee Abraham, ne chee zri'ine zre sue' gaca chee benne' ca' xezr la xu nigá. Quebe guchébe lazre' na chee lawe' da nune' ca dxenná bea da nadxixruj bea na, san lawe' da bega'ane' xrlátaje lau Dios gate guxejlí lazre' Le'.

14 Che xezr la xu nigá gaca na tuze chee benne' ca' dxelune' ca da dxenná bea da nadxixruj bea na, dácheze nagá'ana xel-la dxeajlí lazre', ne québedxa zaca da guchébe lazre' Dios. **15** Lu da nadxixruj bea na xelebía xi' bénneache, san naga quebe ne zrin da nadxixruj bea na, quebe bi zaj nabaga bénneache chee da nadxixruj bea na na'!

16 Ca' naca na, dxezí' lu nnadxu da guchébe lazre' Dios ne chee xel-la dxeajlí lazre' cheedxu Le', chee gaca na tu da sidxu cá'aze, ne chee gaca na tu da súatequeze chee xúgute zri'ine zre sua Abraham. Ca' naca na, quegá naca na cheeze benne' ca' dxelune' ca da nadxixruj bea na, san cá'anqueze naca na chee benne' ca' dxeleajlí lazre' Dios ca bən Abraham. Ca' naca na, le' naque' xra xúgutedxu **17** lau Dios, Bénnea' guxejlí lazre' Abraham Le'. Naca na ca da naxúaj na lu dizra' lá'azxa, dxenná na:

Nuna' lue' xra bénneache zánete cue' xezr la xu.
Dios na' dxu' e xel-la nabán chee benne' ca' zaj nate, ne dxuchálaje' chee da quebe ne sua ca dxuchálaje' chee da ba zua.

¹⁸ Abraham guxejlí lazre' Dios, ne guleza lazre' si'e da guchébe lazre' Dios, lácala ba gudé chee si'e da dxebeza lazre'. Ca'an guca, guque' xra bénneache zánete cue' xežr la xu cátēze ba guzre Dios le', gunné': "Canite chan zri'ine zre su!" ¹⁹ Abraham ba zue' ca tu gaxúa iza, san quebe gute ni'a ne'e lu xel-la dxeajlí lazre' chee' gate xeajsá lazre' zaj naque' ca benne' ba zaj nate, le' ne zru'ule' Sara, ne naca Sara nu'ula wizre. ²⁰ Quebe bén chupa lazre', san bxren lazre' da guchébe lazre' Dios chee', na' gudápadxe' xel-la dxeajlí lazre', ne bxren lázredxe'. Bca'ana szrene' Dios, ²¹ ne béntequenze' neza napa Dios xel-la waca gune' xúgute ca da guchébe lazre'. ²² Chee le na' Dios guzí' lu ne'e xel-la dxeajlí lazre' chee' chee' bca'ané' le' xrlátaje.

²³ Gate dxenná na: "Dios guzí' lu ne'e xel-la dxeajlí lazre' chee'", quebe guxuaj na chee' tuze Abraham ²⁴ san cá'anqueze cheédzu dxi'u lawe' da si' lu na' Dios xel-la dxeajlí lazre' cheédzu che dxeajlí lázredzu Bénnea' bsebane' Xránadzu Jesucristo ládujla benne' gate, ²⁵ na' naca Jesús Bénnea' bde Dios Le' chee' gutie' ne chee' dul-la da nabágadzu dxi'u, ne bsebane' Le' chee' xegá'anadzu xrlátaje lau Dios.

Da naca cheédzu lawe' da nagá'anadzu xrlátaje lau Dios

5 ¹Che nagá'anadzu xrlátaje lau Dios lawe' da dxeajlí lázredzu Cristo zúadzu xrlátaje nen Dios ne chee Xránadzu Jesucristo. ²Cá'anqueze lawe' da dxeajlí lázredzu Cristo, ne chee Le' dxezidzu da xrlátaje chee' Dios da tu dxeajlézquezdxu, ne dxebélé'edzu lawe' da dxebeza lázredzu sidzu da xabáa chee' Dios. ³Quegaze da nigá, san cá'anqueze dxebélé'edzu gate dxededzu xel-la zi', lawe' da nézedzu xel-la zi' da dxededzu dxun na dxi'u zren lazre', ⁴na' xel-la zren lazre' dxucá'ana na dxi'u xrlátaje lau Dios, na' gate nagá'anadzu xrlátaje dxebeza lázredzu. ⁵Quebe naca tu da dácheze da na' dxebeza lázredzu lawe' da ba nuzúa Dios lu lázrdaudzu xel-la zri'i lazre' chee' ne chee' Be' Lá'azxa, Bénnea' ba nunna Dios dxi'u.

⁶Gate na' quebe guzéquedzu guselá cuínadzu, lu zra blé'equeze Dios, gute Cristo waláz chee' benne' wen da zrinnaj ca!. ⁷Stébele' e naca che nu benne' gatie' waláz chee' tu benne' xrlátaje, lácala wexázrelja tu benne' gatie' waláz chee' tu benne' naque' dute li lazre'. ⁸Dios dxulé'ene' dxi'u ca

nazrí'ile'ene' dxi'u lawe' da gute Cristo waláz cheedxu gate ne nácadxu benne' dul-la. ⁹Na'a nagá'anadxu xrlátaje lau Dios lawe' da gute Cristo waláz cheedxu, ne ba nácaqueze cheedxu ladxu ne chee Le' lu da zi' da xa', da za za' lu zra ni!. ¹⁰Gate na' ne dxecuídexdu Dios, Le' bexuné' dxi'u tuze nen Le' lawe' da gute Cristo waláz cheedxu, na' na'a lawe' da nácadxu tuze nen Dios ba nácaqueze cheedxu ladxu ne chee xel-la nabán chee Cristo da zúale na dxi'u. ¹¹Quegá tuze da nigá, san cá'anqueze dxebélé'edxu lu da naca chee Dios ne chee Xránadxu Jesucristo, ne ne chee Le' nácadxu tuze nen Dios.

Da nun Adán, na' da nun Cristo

¹²Ca guca, guxú'u dul-la lu xezr la xu nigá ne chee da ben tuze benne', na' bla' xel-la gute ne chee dul-la, ca'an guca gulú'u bénneache lu na' xel-la gute lawe' da zaj nun xúgute' dul-la. ¹³Nédxula ca bla' da nadixruij bea na, ba zaj nun bénneache dul-la lu xezr la xu nigá, lácalá quebe dxusebaga Dios bénneache dul-la gate quebe ne zrin da nadixruij bea na. ¹⁴Ca guzú lau lu zra zua Adán ca bzrin zra zua Moisés, gulú'u bénneache lu na' xel-la gute, benne' ca' zaj nune' dul-la, lácalá quebe belune' dul-la ca da ben Adán, bénnea' gudichje' da gunná be'e Dios, na' Adán na' naque' tu da dxulé'eze na ca naca Bénnea' dxal-la' xide', Le' Cristo.

¹⁵Da zrinnaj da ben Adán quebe gaca díl-lalebe na ca da dxunna Dios dxi'u. Ne chee da zrinnaj da ben tuze benne', gulate benne' zante, san xel-la weselá da nunna Dios dxi'u cá'aze ne chee xetuze benne', Jesucristo, naca na da zréndxaqueze, ne naca na da ba neza chee benne' zante. ¹⁶Da zrinnaj na' da ben tuze benne' quebe gaca díl-lalebe na ca da dxunna Dios dxi'u lawe' da ne chee tuze da zrinnaj, zaj nabaga zria bénneache, san da dxunna Dios dxi'u naca na chee xelexegá'ana xrlátaje benne' zante benne' zaj nune' da zrinnaj. ¹⁷Ne chee da zrinnaj da ben tuze benne' gulú'u bénneache lu na' xel-la gute, na' benne' ca' zaj nazí' lu ne'e da dxunna Dios cá'aze, ne zaj nagá'ane' xrlátaje lau Le' ba zaj nalé' lu na' dul-la, ne dxelezéquene' xelenná be'e cuine' lu xel-la nabán chee ne chee da nun xetuze benne', Jesucristo.

¹⁸Ca guca zaj nabaga zria xúguté bénneache ne chee da zrinnaj da ben tuze benne', Adán, cá'anqueze ne chee da xrlátaje da ben xetuze benne', Jesucristo, belexexaca

bénneache xrlátaje cheeq xelaca bane¹⁹. ¹⁹Ca guca belexexaca bénneache zante benne' dul-la lawe' da quebe bzua dizra' tuze benne', cá'anqueze lawe' da bzua dizra' xetuze benne', xelexegá'ana benne' zante xrlátaje lau Dios.

²⁰Bzua Dios da nadxixruj bea na cheeq gunná béadxa na da naca dul-la, na' gate dul-la guxánlee na, ca' guzrendxa xel-la zri'i lazre' cheeq Dios. ²¹Ca naca zua lu na' dul-la gute na bénneache, cá'anqueze zua lu na' xel-la zri'i lazre' cheeq Dios gucá'ana na dxi'u xrlátaje lau Dios cheeq gaca bandxu chadía chacanna ne cheeq Xránadxu Jesucristo.

**Nácadxu ca benne' gate ca' chee québedxa
gundxu dul-la, na' naca bandxu nen Cristo**

6 ¹¿Bízraqueze nnadxu? ¿Gúndxadxu dul-la cheeq gulé'e láwedxa xel-la zri'i lazre' cheeq Dios? ²¡Cabata!! Ba nácadxu ca benne' gate cheeq québedxa gundxu dul-la. ³¿Quebe nézele le'e, xúgitedxu dxi'u ba nadxúadxu nisa cheeq gácadxu tuze nen Jesucristo, naca na ca ba nátedxu tu zren nen Le'e lu da nadxúadxu nisa? ⁴Ca' naca na, ne cheeq da nadxúadxu nisa naca ca bgáchedxu tu zren nen Le'e, ne nátedxu cheeq xebandxu, ne súadxu tu lu xel-la nabán cube cáteze guca cheeq Cristo, bebaneq ládujla benne' gate ne cheeq xel-la waca xabáa cheeq Xre[!].

⁵Che gúcadxu tuze nen Cristo lu xel-la gute, cá'anqueze gácadxu tuze nen Le'e lu xel-la dxexebán cheeq. ⁶Nezdxu da gúcadxu gate nate ba gudá na le'e xaga béguaj tu zren nen Le'e cheeq cuía xi' benne' dul-la da gúcadxu cheeq québedxa gundxu zrin cheeq dul-la ca benne' zaj nada'u cheen. ⁷Tu benne' ba nate, ba bedxúaje lu na' dul-la. ⁸Che ba gútedxu tu zren nen Cristo, dxuxréñ lázredxu gaca báñquezdxu tu zren nen Le'e ⁹lawe' da nezdxu quebe gate Cristo da xula lawe' da ba bebaneq ládujla benne' gate, na' québedxa xu'e lu na' xel-la gute. ¹⁰Gate gute Cristo, tu lásaze gutieq ne chee dul-la waláz cheeq xúgute bénneache, san na'a naca baneq, na' lu na' Dios naca baneq. ¹¹Cá'anqueze le'e, le gueque nácale benne' gate cheeq québedxa gunle dul-la, san naca banle lu na' Dios tu zren nen Xránadxu Jesucristo.

¹²Cheeq le na' québedxa güele lataj nna be'e dul-la bela' dxen cheeq da dxal-la' gate, cheeq québedxa gun na gunle da dxezá lazre' bela' dxen cheeq. ¹³Quebe guzúa cuínale lu na'

dul-la cheeguchine na le'e lu da calela, san le guzúa cuínale lu na' Dios, gácale ca benne' belexebán ládujla benne' gate, cheeguchínene' le'e lu da xrlátaje. ¹⁴Québedxa gaca dul-la nna be'e na le'e lawe' da québedxa xu'ule lu na' da nadxixruj bea na, san xu'ule lu na' xel-la zri'i lazre' cheeg Dios.

Tu da dxulé'e na ca naca cheeg benne' zaj nada'u

¹⁵¿Bizra xca'? ¿Gundxu dul-la lawe' da québedxa xú'udxu lu na' da nadxixruj bea na, san xú'udxu lu na' xel-la zri'i lazre' cheeg Dios? ¡Cabata! ¹⁶Ba nézquezle che guzúa cuínale lu na' tu xránale ca benne' zaj nada'u chee guzúale dizra' cheeg, nadxa nácale benne' zaj nada'u cheeg xránale, ne dxun na ba xen guzúale dizra' cheeg. Cá'anqueze naca cheegele le'e che guzúale dizra' cheeg dul-la, da gunna na le'e xel-la gute, u che guzúale dizra' cheeg Dios, cheeg gácale xrlátaje. ¹⁷Xcalén Dios, lácala gúcale ca benne' zaj nada'u lu na' dul-la, na'a du lázrele dxuzúale dizra' cheeg dizra' li na', lu da na' bzua cuínale. ¹⁸Gate bedxúajle le'e lu na' dul-la, bexácale wen zrin cheeg da xrlátaje. ¹⁹(Dxuchálajlena' le'e ca dxuluchalaj bénneache lawe' da lu bela' dxen cheegele quebe gaca chéajni'ile ca naca da nigá.) Cáteze bénle gate na' bzua cuínale lu na' da sban, ne lu na' da zrinnaj cheeg gunle da zrinnaj, cá'anqueze le gun na'a, le guzúa cuínale lu na' da xrlátaje cheeg gácaquezle bi cheeg Dios.

²⁰Gate ne nácale ca benne' zaj nada'u lu na' dul-la, quebe bén na ba xen gunle da xrlátaje. ²¹Na'a ¿bizra da ba neza guca cheegele da ca' dxexedué'ele cheegen na'a? Da ca' bénle nédxute guché na le'e lu xel-la gute. ²²Na'a nadxúajle lu na' dul-la, ne ba nácale wen zrin cheeg Dios cheeg gácaquezle bi cheeg Dios da naché na le'e lu xel-la nabán da zeajlí canna. ²³Benne' dxune' dul-la dzezi'g lazruj cheeg da naca na xel-la gute, san da dxúnnaze Dios dxii'u naca na xel-la nabán da zeajlí canna tu zren nen Xránadxu Jesucristo.

Tu da dxulé'e na ca naca cheeg xel-la wechaga na'

7 ¹Bi bícha'dau', le'e núnbeale da nadxixruj bea na, zaj xu'u lu na' da nadxixruj bea na bénneache tuze dxácate ne zaj naca bane'. ²Ca naca da nigá, tu nu'ula nuchaga na' xu'g lu na' benne' cheeg ne cheeg da nadxixruj bea na dxácate zue'g nabane', san che gate benne' cheeg, na' xedxúaj zru'ule' lu na' da nadxixruj bea na na!. ³Ca' naca na, che nu'ula na'

súalene' benne' xula dxácate ne nabán benne' chee', gune' dul-la gáchajne' xrba chee xel-la nuchaga na', san che benne' chee' na' gatие', xedxúaj zru'ule' lu na' da nadxixruj bea na na', na' waca xuchaga ná'lene' benne' xula, ne quebe gune' dul-la da gáchajne' xrba chee xel-la nuchaga na'.

⁴Cá'anqueze naca cheele le'e, bi bícha'dau', le'e zrágale bel-la' dxen chee Cristo, ba nácale ca benne' gate, ne québedxa xu'ule lu na' da bdxixruj be'e Moisés, chee gácale ca zru'ula benne' xula. Na'a nácale ca zru'ula Cristo, Bénnea' bebane' ládujla benne' gate, chee gácadxu bi guchine Dios. ⁵Dxácate na' bëndxu da naca chee bela' dxen cheedxu, da nadxixruj bea na ble'e na dxi'u naca dul-la da bëndxu ca da dxezá lazre' bela' dxen cheedxu, na' da na' guché na dxi'u lu xel-la gute. ⁶Na'a ba nácadxu ca benne' zaj nate, na' ba bedxúajdxu lu na' da nadxixruj bea na da gunná be'e na dxi'u, chee gaca gundxu zrin chee Dios lu xel-la nabán cube da dxunna Be' Lá'azxa dxi'u, ne quegá gundxu zrin na' lu da nadxixruj bea gula da naxúaj na.

Dul-la da zúale neda'

⁷¿Bizra nnadxu xca'? ¿Dxun da nadxixruj bea na nácadxu benne' dul-la? ¡Cabata!! Quebe gunezda' da naca na dul-la chela ca ble'e da nadxixruj bea na neda!. Quebe gunezda' naca dul-la sa lazra' da naca chee nu benne' chela ca gunná da nadxixruj bea na: Quebe sa lazru' da naca chee nu benne'. ⁸Ble'e da nadxixruj bea na neda' da naca dul-la, na' guque be'eda' zíuale'e zánete' da calela lu xichaj lázrdawa' da guzá lazra', lawe' da gate quebe ne gúnbe'a da nadxixruj bea na, guca dul-la chia' tu da nagache lawa' neda!. ⁹Guzúa tu zra gate quebe ne la' da nadxixruj bea, na' gúqueda' naca bana' neda', san gate benda' da na' gunná be'e na neda', bénbe'a da naca dul-la, na' guque be'eda' nabaga' zria, ne dxal-la' gatia!. ¹⁰Ca'an guca, da nadxixruj bea na' naca na chee gunna na neda' xel-la nabán, san guca na chia' ca tu da bête neda! ¹¹lawe' da ble'e da nadxixruj bea na' neda' da naca na dul-la, da na' guzí xe na neda', na' nè chee da nadxixruj bea na' guque be'eda' nabaga' zria, ne dxal-la' gatia!.

¹²Ca' naca na, da li naca lá'azxa da nadxixruj bea na. Da nadxixruj bea na' naca na lá'azxa, ne xrlátaje, ne chawé!.

¹³¿Ájazra naca da nigá? ¿Bete da nadxixruj bea xrlátaje na'

neda'? ¡Cabata!! Dul-la na' b̄ete na neda', na' caní guque be'eda' naca na dul-la. Da nigá guque be'eda' ne chee da nadxixruj bea xrlátaje na', na' caní ble'e da nadxixruj bea na' da sbánle'e naca dul-la.

¹⁴Nezdxu da nadxixruj bea na naca na da b̄enna Be' Lá'azxa chee Dios dxi'u, san lu bela' dxen chia' naca' ca tu benne' nada'u, na' da naca' dxun na guna' dul-la. ¹⁵Neda' quebe dxéajni'ida' da dxaca chia' lawe' da quebe dxuna' da dxaca lazra' guna', san da dexecuídeda' naca na da dxuna'. ¹⁶Che dxuna' da calela da quebe dxaca lazra' guna', da na' dxenná da nadxixruj bea na naca na dul-la, na' nezda' xrlátaje naca da nadxixruj bea na. ¹⁷Ca' naca na, quegá neda' dxuna' da na', san dul-la da zúale neda', le na' dxun na ca!. ¹⁸Nezda' quebe bi zúale bela' dxen chia' da naca xrlátaje, lawe' da dxezá lazra' guna' da xrlátaje, san quebe dxezéqueda' guna' na. ¹⁹Quebe dxuna' da xrlátaje da dxaca lazra' guna', san dxuna' da calela da quebe dxaca lazra' guna!. ²⁰Chee le na', che dxuna' da quebe dxaca lazra' guna', quebe naca neda' dxuna' na, san dul-la da zúale neda' dxun na ca!.

²¹Caní naca da dxaca chia': Gate dxaca lazra' guna' da xrlátaje, dxulé'e lawe zúale da calela neda!. ²²Lu xichaj lázrdawa' dxedáneda' da nadxixruj bea Dios, ²³san dxeque be'eda' lu bela' dxen chia' zua tu da dxedábaga na ca da dxaca lazra', da naca da nadxixruj bea dul-la da zúale bela' dxen chia', na' dxenná be'e na neda!.

²⁴¡Edxugúa neda!! ¿Nu guselá neda' lu bela' dxen chia' da naché na neda' lu xel-la gute? ²⁵Xcalén Dios, Le' guné' na ne chee Xránad xu Jesucristo. Ca' naca, lu xichaj lázrdawa' dxuzúa cuina' lu na' Dios, san lu bela' dxen chia' naca' ca tu benne' nada'u lu na' da nadxixruj bea dul-la.

Xel-la nabán da dxunna Be' Lá'azxa chee Dios dxi'u

8 ¹Na'a, quebe zaj nabía xi' benne' ca' zaj naque' tuze nen Jesucristo, benne' ca' québedxa dxelune' da calela cátexe dxenná bea bela' dxen chee', san dxelune' da xrlátaje cátexe dxenná bea Be' Lá'azxa. ²Da nadxixruj bea na da dxunna Be' Lá'azxa, Bénnea' dxunne' dxi'u xel-la nabán lawe' da nácad xu tuze nen Jesucristo, ba bselá na neda' lu na' da bdxixruj be'e Moisés da dxulé'e na neda' naca' benne' dul-la, ne nabaga' zria, ne dxal-la' gatia!. ³Ba b̄en Dios da quebe guca gun da bdxixruj

be'e Moisés, ba gudúe' dul-la da zaj nabaga bénneache. Da nadxixruj bea na quebe guca gun na gundxu da xrlátaje lawe' da nate ni'a na' bela' dxen cheédxu. Chee le na' Dios guselle' Zrí'inequeze', na' guque' bénneache ca naca bela' dxen cheédxu da xu'u na lu na' dul-la, chee gutie' ne chee dul-la cheédxu, lawe' da nabágadxu zria gátedxu ne chee dul-la da zúale bela' dxen cheédxu. ⁴Caní benné' chee gaca gundxu da nadxixruj bea na, dxi'u québedxa dxundxu ca dxenná bea bela' dxen cheédxu, san dxundxu ca dxenná bea Be' Lá'azxa.

⁵Benne' dxelune' ca dxenná bea bela' dxen chee' zaj dxe'e gunne xue da naca chee bela' dxen chee', san benne' dxelune' ca dxenná bea Be' Lá'azxa zaj dxe'e gunne xue da naca chee Be' Lá'azxa. ⁶Benne' zaj dxe'e gunne xue da naca chee bela' dxen chee' welátequeze', san benne' ca' zaj dxe'e gunne xue da naca chee Be' Lá'azxa xelaca bane', ne xelebeza zri lazre'. ⁷Benne' zaj dxe'e gunne xue chee bela' dxen chee' dxelecuídene' Dios, lawe' da quebe dxelaca lazre', ne quebe gaca xuluzúa cuine' lu na' da nadxixruj bea Le'. ⁸Chee le na' benne' dxelune' ca da dxezá lazre' bela' dxen chee' quebe gaca xelune' da dxezaca ba lazre' Dios.

⁹Le'e quebe dxunle ca dxenná bea bela' dxen chee'le, san dxunle ca dxenná bea Be' Lá'azxa, lawe' da ba zúale Be' Lá'azxa chee Dios le'e. Benne' quebe zúale Be' Lá'azxa le', Be' da nasel-la Cristo, quebe naque' bi chee Cristo. ¹⁰Lácalá zua Cristo lu xichaj lázrdaule, lu bela' dxen chee'le dxal-la' gátele, san lu xichaj lázrdaule ba xu'ule tu xel-la nabán cube lawe' da bca'ana Dios le'e xrlátaje. ¹¹Che zúale Be' Lá'azxa le'e, Be' chee Dios, Bénnea' bsebane' Jesucristo ládujla benne' gate, Léqueze Dios na', Bénnea' bsebane' Le', gunne' xel-la nabán cube chee bela' dxen chee'le da gátequeze na. Da nigá guné' ne chee Be' Lá'azxa chee Dios, Bénnea' zue' xichaj lázrdaule.

¹²Ca' naca na, bi bícha'dau', nabágadxu tu da gundxu, san quegá chee gundxu ca dxenná bea bela' dxen cheédxu. ¹³Che gundxu ca dxenná bea bela' dxen cheédxu, gátequezdxu, san che ne chee Be' Lá'azxa guzúadxu chalá'ala da dxun bela' dxen cheédxu, na' gaca bandxu.

¹⁴Xúgute benne' ca' dxelún ca dxulé'e Be' Lá'azxa le', benne' caní zaj naque' bi chee Dios. ¹⁵Be' Lá'azxa da guzí' lu na'le quebe dxugu'e le'e lu xel-la dxezrebe ca benne' zaj nada'u, san dxuné' nácale bi chee Dios. Ne chee Be' Lá'azxa nigá

dxennédxu: "Xrae", gate dxuláwizredxu Dios. ¹⁶Léqueze Be' Lá'azxa nigá dxexechébelene' be' nácadxu, dxenné' nácadxu bi chee Dios. ¹⁷Che nácadxu bi chee' ca', gácaqueze cheedxu da naca chee Dios. Gaca cheedxu da dxal-la' gaca chee Cristo che gudedxu xel-la zi' tu zren nen Le', chee xegá'ana szrendxu tu zren nen Le'.

¹⁸Dxéquedá' ca xel-la zi' da dxededxu na'a quebe gutí-lelebe na ca da xabáa da sidxu lu zra da za za'. ¹⁹Da dxelezá lazre', ne da dxelebeza xúgute da nun Dios naca na chee gulé'e Dios bi zaj naca be' bi chee' ca'. ²⁰Ca naca da nun Dios belexaca na dácheze, quegá ca gulaca lazre' le na, san lawe' da núnqueze Dios gaca na ca'. Béne' zua da dxelebeza lazre na ²¹lawe' da xeledxúaj ca da nun Dios lu na' da dxuzría xi' le na, chee gaca ba neza chee na tu zren nen bi ca' zaj naca bi ca' chee Dios lu xel-la weselá cheebe' da naca xabáa. ²²Nézquezdxu, ca zrin na'a zra, xúgute da nun Dios dxelebezre we' na, ne dxeledé na xel-la zi' ca tu nu'ula zue' xel-la dxudía chee sane' bidau'. ²³Quegá tuze da na' nun Dios dxedé na xel-la zi', san cá'anqueze dxi'u dxededxu xel-la zi', dxi'u na' ba zúale Be' Lá'azxa dxi'u, da naca cheedxu tu da dxunna bea na da dxal-la' sidxu. Cá'anqueze dxi'u dxebezre lázredxu dxácate' na' dxebézadxu zra gulé'e Dios nácadxu bi chee' ca', gate na' gunne' cheedxu tu bela' dxen cube. ²⁴Lu da dxebeza lázredxu guládxu, san che gaca lé'edxu da dxebeza lázredxu, québedxa naca na tu da dxebeza lázredxu. Tu da ba dxelé'edxu, québedxa dxun na ba xen cueza lázredxu na. ²⁵Che da dxebeza lázredxu naca na tu da quebe gaca lé'edxu, dxun na ba xen cuézadxu na lu duté xel-la zren lazre' cheedxu.

²⁶Cá'anqueze Be' Lá'azxa dxácalene' dxi'u lu xel-la nate ni'a na' cheedxu. Quebe nezdxu guchálajlóedxu Dios ca dxal-la' gundxu, san Léqueze Be' Lá'azxa dxue lazre' lau Dios waláz cheedxu, ne dxebezre lazre' ca da quebe dxezeque' nu nne. ²⁷Dios, Bénnea' dxenné'e da zua xichaj lázrdaudxu nézene' da dxaca lazre' nne Be' Lá'azxa lawe' da dxue lazre' Be' Lá'azxa lau Dios cátexe naca da dxaca lazre' Dios waláz chee bi zaj naca be' chee'.

Nácadxadxu wal-la ca tu benne' dxezrué'ene'

²⁸Nezdxu dxuchine Dios xúgute da dxaca cheedxu chee gucá'ana na dxi'u chawe', dxi'u na' nazri'idxu Le', na' Le'

bláwizre' dxi'u ca naca da nune' gune!. ²⁹Benne' ca' bénbea Dios nédxudaute, ben Le' nédxudaute xelaque' ca naca Zrí'inequeze', chee gaca Zrí'ine' na' Benne' blau láduja zánete bi biche!. ³⁰Benne' ca' ben Dios nédxudaute ca xelaque', cá'anqueze bláwizre' le', na' benne' ca' bláwizre', cá'anqueze bca'ane' le' xrlátaje, na' benne' ca' bca'ane' xrlátaje, cá'anqueze bca'ana szrénqueze' le'!

³¹ ¿Bizra nnadxu chee da caní? Che caní dxácale Dios dxi'u, ¿nuzra benne' seque' tábague' dxi'u? ³²Dios quebe bezúene' zi' gunne' dxi'u Zrí'inequeze', san bdee' Le' chee gútie' waláz cheedxu. ¿Quebe gunne' cheedxu xúgute da ca' tu zren nen Zrí'ine'? ³³ ¿Nuzra seque' bi nne' chee benne' ca' ba gucá'a Dios le'? Léqueze Dios na' bca'ane' benne' ca' xrlátaje. ³⁴ ¿Nuzra benne' seque' nne' zaj nabaga zria benne' ca'? Léqueze Cristo gutie' waláz cheedxu, ne da naca na blaudxa, naque' Bénnea' bebán láduja benne' gate, na' zue' chalá'a xabéla chee Dios, ga dxue lazre' lau Le' waláz cheedxu. ³⁵ ¿Nuzra seque' xecá'a dxi'u lu na' Cristo, Bénnea' nazrí'ine' dxi'u? ¿Wazeque' xel-la zi', u xel-la xache', u da nau zi' xuzre na dxi'u, u xel-la dxedún, u da dxugúa zra lánadxu, u da stébe, u xel-la gute? ³⁶Naca na ca da naxúaj na lu dizra' lá'azxa, dxenná na:

Lawe' da nácantu' bi chiu' zúaquezentu' gátentu' xúgute zra.

Dxelune' netu' ca zríla'dau' ba zaj zúaba' chee xelútie'-ba!. ³⁷Lu xúgute da caní nácadxad xu szren ca benne' dxelezrué'ene', ne chee Bénnea' bzri'ine' dxi'u. ³⁸Chee le na' dxuxrén lazra' quebe bi de' da seque' gucuasa na dxi'u lu na' Dios, Bénnea' nazrí'ine' dxi'u.

Ne xel-la gute, ne xel-la nabán,
ne gubáz chee xabáa ca', ne be' xriwe' dxelenná bea,
ne xel-la waca chee be' xriwe' ca',
ne da dxaca na'a, ne da za za',
³⁹ ne da zua xabáa, ne da zua lu xezr la xu,
ne xetú da nun Dios,
quebe seque' xecá'a na dxi'u lu xel-la zri'i lazre' chee Dios,
da blé'ene' dxi'u gate bdee' Xránadxu Jesucristo waláz
cheedxu.

Dios guqué'e benne' Israel ca'

9 ¹Dxennía' da li ca bi chee Cristo, ne quebe dxun lazra', na' xichaj lázrdawa' ne chee Be' Lá'azxa dxé na neda'

naca na da li. ²Dxexíaje lázrelē'eda', ne tu zúazqueze xel-la dxudía lu lázrdawa', ³na' dxezá lázrtea' cuía xi'a neda', ne xecuasa' nen Cristo, la naca da nigá da gácale na bi bícha'dau' ca', benne' walázr chia', benne' judío. ⁴Benne' caní zaj naque' zri'ine zre sua Israel, na' Dios guzí' lu ne'le benne' caní ca bi chee' ca'. Dios guzúe' ládujla benne' ca' lu da xabáa chee', ne bene' tu xel-la wezría nen benne' ca', ne bnézruje' le' da nadxixruij bea na da bzuaj Moisés, ne xel-la wil-la chee' xudau', ne da nachebe lazre'. ⁵Zaj naque' zri'ine zre zua xra xrtáudxu ca', na' ládujla benne' walázr chee' ca', lu bela' dxen chee' bla' Cristo, Bénnea' naque' Dios lawe' xúgute da de, ne gaca báqueze' chadía chacanna. ¡Ca' gaca na!

⁶Quebe nnad xu quebe dxun Dios da dxenná xrtizre', san da naca na, quegá xúgute zri'ine zre sua Israel zaj nababa benne' Israel ca' chee' Dios. ⁷Quegá xúgute zri'ine zre sua Abraham zaj naca xánnie' zri'inequeze', san naca na ca guzre Dios le', gunné': "Lu zri'ine zre sua Isaac xelaca zri'ine zre su!". ⁸Da nigá dxulé'e na dxi'u quebe nu naca bi chee Dios cátēze nálajbe', san zaj naca bi chee' benne' ca' zaj nálaje' ca naca da guchébe lazre' Dios. ⁹Ca naca da guchébe lazre' Dios da gunné' chee' Abraham naca na da nigá: Lu zra da ba gunnía' xida', na' Sara chiu' sane' tu zri'inu'.

¹⁰Quegá tuze da nigá, san cá'anqueze gate Rebeca guzrá' chupa zri'ine' naca tuze xrabe', Isáac, xra xrtáudxu, ¹¹⁻¹³ne gate bi ca' quebe ne xelálajbe', ne quebe ne xelunbe' da xrlátaje u da calela, Dios guzre' Rebeca: "Bi waca chiu' gácabé' wen zrin chee' bi cuide!" Da nigá naca na tuze nen da naxúaj lu dizra' lá'azxa, da dxenná na: Bzri'ida' Jacob, ne quegá Esaú. Ca' guca na, begá'ana chawé' da xu'u lu na' Dios chee' gudxé'e' ca naca da núnqueze', benne' ca' dxaca lazre' guláwizre', ne quebe dxuché'e ca da zaj nune'.

¹⁴ ¿Bízraqueze nnad xu? ¿Naca Dios Benne' quebe dxun da xrlátaje? ¡Cabata! ¹⁵Guzre' Moisés: "Wezrí lazra' benne' dxaca lazra', ne wexache lazra' benne' dxaca lazra'!" ¹⁶Ca' naca na, quebe naca lawe' da dxaca lázredxu, ne quegá lawe' da dxun zi' lázredxu, san naca na lawe' da dxexache lazre' Dios dxi'u. ¹⁷Lu dizra' lá'azxa Dios dxe'e wenná bea chee' xežr la xu Egipto: "Bena' lue' wenná bea chee' gulé'eda' ne chiu' lue' xel-la waca chia', ne chee' xelúnbea bénneache La neda' du gabí'i xežr la xu." ¹⁸Ca' naca na, Dios dxexache lazre' benne' dxaca lazre',

ne cá'anqueze dxu'e lataj gaque' zizraj lazre' benne' dxaca
lazre' gu'e lataj gaque' zizraj lazre'.

¹⁹Na'a xi'u neda': Che caní naca na, ¿bizr chee na' dxugapa
Dios bénneache dul-la? ¿Núzraqueze seque' tábaga ca da dxaca
lazre' Le'? ²⁰Lue', benne', ¿nuzra nacu' lue' chee gutil-lu' Dios
dizra'? ¿Waca tu xesu' xe na benne' bene' le na: ¿Bizr chéé na'
benu' neda' caní? ²¹Benne' wen xesu' zruaga na' wazéquene'
gune' chee guna' na' ca dxaca lazre'. Wazéquene' gune' chee
guna' ná'queze tu xesu' da zácadxa, ne tu xesu' da xálaze.
²²¿Bizra nnáquezdxu che Dios guca lazre' gulé'ene' dxi'u ca
dxuzría xi'e bénneache, ne ca naca xel-la waca chee', na' lu xel-
la zren lazre' chee' bchaga lawe' chee' benne' ca' lácalal dxal-la'
xeledée' le' xel-la zi', na' xelebía xí'tequeze'?

²³Bené' na chee blé'ene' ca naca xel-la szren chee' da xabáa
chee' lu da naca cheédxu dxi'u, nácadxu benne' dxexache
lazre' Le', ne bequé'e dxi'u nédxute chee' gaca cheédxu xabáa
na' da nucueza Le'. ²⁴Dios bláwizre' dxi'u ládujla benne' judío,
ne ládujla benne' quebe zaj naque' judío. ²⁵Naca na ca naxúaj
na lu dizra' lá'azxa ca gunná Oseas, gunné':

Benne' ca' quebe zaj naque' bi chia', xapa' le' bi chia',
na' benne' quebe bzri'ida', xapa' le' bi nazri'ite lazra'.

²⁶Lu lataj naga gucha'-be': Quebe nácale bi chia',
ná'queze xapa' le' bi chee Dios ban.

²⁷Ca naca chee benne' Israel ca', Isaías dxenné': "Lácalal zaj
naxán zri'ine zre sua Israel ca naxán xuzre' dxe' dxu'a tu xegu
zren, bábaze benne' ca' xelexegá'ane' chee' xeleté", ²⁸lawe' da
gun Xránadxu ca dxenná xrtizre', guzría xi'e zejr la xu nigá lu
da naca xrlátaje, ne chadite. ²⁹Naca na ca gunná léqueze Isaías
na' gate nate, gunné':

Chela Xránadxu, Xrana zánete gubáz chee xabáa, quebe
bca'ane' zri'ine zre súadxu ca',
na' xenítedxu ca guca chee xezre Sodoma, ne chee xezre
Gomorra.

Benne' judío ca', ne dizra' chawé'

³⁰¿Bízraqueze nnad xu? Benne' quebe zaj naque' judío, ne
quebe belexexílaj lazre' xelexegá'ane' xrlátaje lau Dios, zaj
naque' benne' belexegá'ane' xrlátaje lau Dios, da zéaje na,
belexegá'ane' xrlátaje lawe' da guleajlí lazre' Cristo. ³¹Benne'
Israel ca', benne' beluné' ca dxenná da nadxixruj bea na da

dxal-la' xucá'ana na le' xrlátaje lau Dios, quebe gulezéquene'
xelexegá'ané' xrlátaje lawe' Le'. ³² ¿Bizr chee na'? Naca na lawe'
da quebe belune' ba xuzre xelexegá'ané' xrlátaje ne chee xel-la
dxeajlí lazre' chee', san gulaca lazre' xelexegá'ané' xrlátaje ne
chee da belúnqueze' le'. Chee le na' xejlecházie' lawe' xiaj da
dxelechegu bénneache, da na' naca Cristo ³³ca da dxenná Dios
lu dizra' lá'azxa chee', dxenné':

Neda' dxuzúa' lu xezre Sión tu benne' naque' xiaj da
dxelechegu bénneache.

Nu benne' cheajlí lazre' Le' quebe xedué'equezne'.

10 ¹Le'e, bi bícha'dau', da dxezá lazra', ne da dxenaba'
Dios guné' chee benne' Israel ca' naca na chee xelelé'.
²Ca naca chee benne' ca', da li dxelebile lazre' da naca chee
Dios, san quebe naca na chee xel-la sina li. ³Quebe zaj nézene'
ca xrlátaje dxucá'ana Dios bénneache, san dxelaca lazre'
xulucá'ana xrlátaje cuine', ne quebe dxelezí' lu ne'le ca xrlátaje
dxucá'ana Dios bénneache. ⁴Cristo dxuné' da dxaca lazre' Dios
gun da nadxixruj bea na, lawe' da dxucá'ana Cristo xrlátaje
xúgute bénneache dxeajlí lazre' Le'.

⁵Ca naca chee da dxucá'ana xrlátaje bénneache lau Dios
da naca na ne chee da nadxixruj bea na, bzuaj Moisés caní:
Benne' dxuné' ca naca da dxenná da nadxixruj bea na gaca
bane' ne chee le na. ⁶Ca naca chee da dxucá'ana xrlátaje
bénneache lau Dios da naca na ne chee xel-la dxeajlí lazre'
dxenná na caní: Quebe nnau' lu lazrda'u: “¿Núzraqueze benne'
cuéné' xabáa?” (da naca na chee gulétaje' Cristo), ⁷ne quebe
nnau!: “¿Núzraqueze benne' xétaje' lataj chul-la chee benne'
gate ca?” (da naca na chee xebéaje' Cristo ládujla benne' gate.)
⁸ ¿Bizra da na' dxenná na: Dizra' na' zua na gáguté naga zu',
lu dxu'u ne lu lazrda'u? Dizra' nigá naca na dizra' chawe' da
dxuzénentu' bénneache chee xeléajle'le chee Cristo. ⁹Che nen
dxu'u dxennáu' naca Cristo Xranu', ne che lu lazrda'u dxeajlí
lazru' Dios bsebane' Le' ládujla benne' gate, nadxa lau!. ¹⁰Lu
lázrdaudxu dxeajlí lázredxu chee xegá'anadxu xrlátaje lau Dios,
ne nen dxú'adxu dxexechébedxu nácadxu chee Cristo chee
ladxu.

¹¹ Lu dizra' lá'azxa dxenná na: Nu benne' dxeajlí lazre'
Le' quebe xedué'ene'. ¹²Dios quebe dxebéé' benne' judío ca',
u benne' quebe zaj naque' judío lawe' da Léqueze Xránadxu
na' naque' Xrana xúgute bénneache, na' dxunézrujle'le xúgute

benne' ca' dxululáwizre' Le'. ¹³Naca na ca da dxenná na:
 Xúgute benne' dxululáwizre' La Xránadxu xeleté!. ¹⁴Na'a
 ¿Ájazra xululáwizre' Le' che quebe ne xeléajle' chee'? ¿Ájazra
 xeléajle' chee' che quebe ne xelenne' nu dxuchalaj chee'?
 ¿Ájazra xelenne' che quebe nu chilá' benne' guzenne' le'?
¹⁵¿Ájazra xuluzenne' bénneache che quebe nu nasel-la le'?
 Naca na ca dxenná dizra' lá'azxa, dxenná na: Xrtanté naca lau
 Dios da dxelún benne' dxeledé' dxuluzenne' bénneache dizra'
 chee' xel-la dxebeza zri lazre', ne dizra' chawe'.

¹⁶Quegá xúgute bénneache dxelezí' lu ne'e dizra' chawe'
 nigá. Naca na ca gunná Isaías, gunné!: "Xran, ¿zua nu benne'
 ba guxéajle' ca da dxuchálajntu??" ¹⁷Ca' naca na, dxéajlédxu
 chee' gate dxénedxu, na' da dxal-la' xénedxu naca na da gunná
 Cristo.

¹⁸Na'a dxenaba': ¿Quebe ne xelenne'? Da li ba belenne'. Lu
 dizra' lá'azxa dxenná na:

Da dxuluzén benne' caní bache belén bénneache du ca naca
 xezr la xu nigá.

Dizra' chee' benne' caní bache belén bénneache du gabí'i
 xezr la xu.

¹⁹Xecha lasa dxenaba': ¿Quebe ne xeleque be'e benne' Israel ca
 da gunná Dios? Za'a Moisés bzuaje' ca gunná Dios, gunné':

Neda' guna' gácale benne' se lazre' chee' tu xezre benne'
 quebe ne xelaque' tu xezre.

Guna' zrá'ale tu xezre benne' quebe ne xeléajni'ine'.

²⁰Gudé na' bzuaj Isaías ca gunná Dios, gunné':

Benne' quebe belexílaje' neda' belexezrélene' neda'.

Ble'e lawa' benne' ca' quebe bululáwizre' neda'.

²¹Ca naca chee' benne' Israel, gunná Dios: "Tu
 dxuláwizrazqueza' benne' quebe dxuluzúe' dizra', ne
 dxeledábague' xrtizra!"

Nu benne' Israel ca' zaj nalé'

11 ¹Na'a dxenaba': ¿Ba bzua Dios chalá'ala xezre chee',
 benne' Israel ca', tu chí'izqueze? ¡Cabata! Néda'queza'
 naca' benne' Israel. Neda' nabábalena' zri'ine zre sua Abraham,
 ne nabábalena' zri'ine zre sua Benjamín. ²Gate nate Dios
 guzí' lu ne'e benne' Israel ca', na' na'a quebe nuzúe' benne'
 ca' chalá'ala. ¿Quebe nézele le'e da dxenná dizra' lá'azxa ca
 naca chee' Elías, bénnea' bchálaje' waláz chee' Dios, gate na'

gudawé! zria benne! Israel ca' lau Dios? Gunné!: ³"Xran, ba belútie! benne! buluchálaje! waláz chiu', ne buluzría xi'e lataj lá'azxa chiu' ca', na' tuza' neda' nagá'ana!, na' cá'anqueze neda' dxelaca lazre! xelútie!" ⁴Dios bechebe!, guzre! Elías: "Ba gucá'a chia' ga xun chi gaxúa benne! quebe ne xuluzúa zribe! lau bedáu' xiaj xaga le na Baal." ⁵Cá'anqueze na'a ba begá'ana tu cue' benne! ca', benne! ba gucá'a Dios chee! lu xel-la zri'i lazre! chee!. ⁶Na'a, che naca na ne chee xel-la zri'i lazre! chee Dios, quebe naca na ne chee da gaca gun nu benne!, lawe! da la guca na ca', na' xel-la zri'i lazre! chee Dios quebe naca na xel-la zri'i lazre!.

⁷¿Bizra xca'? Benne! Israel ca' quebe belezrué'ene! da dxelexílaje!, san benne! ca' gucá'a Dios le! belezrué'ene! na, san xezícadxa benne! ca' gulaque! benne! zide!. ⁸Naca ca dxenná dizra! lá'azxa, dxenná na: Dios be'e lataj gulaca benne! ca' lázrdau zide!. Be'e le! lataj gulaque! ca benne! la chul-la, ne ca benne! cwezru' ca', na' caní zaj naque! na'a. ⁹Cá'anqueze gunná Davíd, gunné!:

Ca naca laní chee benne! ca' ben xelaca na ca tu xralaj,
u ca tu da quela na le!
chee cheajlecházie!, na' gudé Dios le! lu da ba xa!.

¹⁰Xiaj lawe! xelechul-la na chee québedxa xeleté'ene!,
na' xeletégüe! chadía chacanna zran xua da naca na dul-la
chee!.

Ca zaj nalá benne! quebe zaj naque! judío

¹¹Na'a dxenaba!: ¿Tu chi'ize belenite benne! judío ca' gate xeajlecházie!? ¡Cabata! Gate benne! judío ca' guledábague! xrtizra Dios, guta' lataj xeletá benne! quebe zaj naque! judío, chee xelezúa benne! judío ca' lu xel-la dxezá lazre!. ¹²Na'a, che da zrinnaj da belún benne! judío ca' ben na guca tu da ba neza chee xúgute bénneache, ne che gate belenitie! guca na tu da ba neza chee benne! quebe zaj naque! judío, gaca na tu da ba neza zrendxa gate xelexú'u xúgute benne! judío ca' lu na' Dios.

¹³Dé tu da dxal-la' xapa' le'e, nélale quebe nácale benne! judío. Lawe! da gusel-la Dios neda' chee guzenda! benne! quebe zaj naque! judío xrtizre!, dxé'lé'a gunne xue chee zrin nabaga' guna!. ¹⁴Dxaca lazra! guna' xelezúa lu xel-la dxezá lazre! bal-la benne! walázr chia' chee xeleté!. ¹⁵Che gate bzua Dios chalá'ala benne! judío ca', belexaca tuze nen Dios benne! quebe zaj

naque' judío, ¿ájazra gaca gate xelexaca benne' judío ca' tuze nen Dios? Gaca na ca xelexaca bané' ládujla benne' gate. ¹⁶Che guzúadxu lau Dios xeta nedxu chee cuá, na' nácaqueze chee' dute cuá na!. Na' che naca chee Dios lue xaga, zaj nácaqueze chee' ca naca zruze xaga na!.

¹⁷Benne' judío ca' zaj naque' ca zrúzequeze tu xaga olivo, san bal-la zruze guledxugu na, na' lue' beda'u waláz chee zruze ca', ne nacu' ca tu zruze xaga olivo xixre!. Ca'an guca, gucu' tuze nen lue xaga olivo chawé' na!, ne dxezi'u ba neza xel-la nabán chee xaga olivo na!. ¹⁸Quebe gucá'ana szren cuinu' lawe' zrúzequeze xaga olivo na!. Che dxucá'ana szren cuinu', naca be'e quebe dxugagu' lue' lue xaga na!, san luéqueze na' dxugagu na lue'!

¹⁹Wannáu!: Awe', guledxugu zruze ca' chee cheajxedá'a neda' le'e xaga olivo na!. ²⁰Ca'an naca, san guledxugu na lawe' da quebe guléajle'e chee Dios, na' lue' bedá'azu' le'e xaga na' lawe' da dxéajle'u. Ca'an naca, quebe gucá'ana szren cuinu', san bxue xanne' cuinu!. ²¹Che Dios quebe bnite lawe' chee benne' ca' zaj naque' ca zrúzequeze xaga na!, na' bebéaje' le', cá'anqueze quebe gunite lawe' chiu' lue', na' xebéaje' lue!. ²²Le nna'xque ca xrlátaje naca Dios, na' cá'anqueze ca snia naque'. Guque' snia nen benne' ca' xeajlecházie!, na' naque' chawé' nen lue!. Dxun na ba xen tu gúinzquezu' ca dxal-la' gunu' chee tu sí'zquezu' da chawé' chee', lawe' da che quebe gunu' caní, cá'anqueze wegüe' lue!. ²³Che benne' judío ca' xelexexéaj lazre', na' xelexaque' tuze nen xaga olivo na!, lawe' da napa Dios xel-la waca xune' le' tuze. ²⁴Lue' quebe nacu' judío, san guchugue' lue' le'e tu xaga olivo xixre', na' bexune' lue' tuze nen xaga olivo chawé' na!, da quebe nu dxun. Benne' judío ca', benne' zaj naque' ca zrúzequeze xaga olivo chawé' na!, gácadxa chawé' xexune' le' tuze nen xaga olivo cheéqueze' na!.

Ca xelexú'u benne' judío lu na' Dios

²⁵Le'e, bi bícha'dau', dxaca lazra' chéajni'ile chee da nagache nigá, chee quebe guéquele nácale benne' sina. Benne' Israel ca' zaj naque' benne' lázrdau zide' tu chí'idauze, ca zrin zra xelexú'u lu na' Dios xígute benne' quebe zaj naque' judío. ²⁶Gate gaca na, nadxa xeletá xíguté benne' Israel ca' lawe' da naxúaj lu dizra' lá'azxa da dxenná na:

Benne' weselá ze'e Sión,

na' cue' da calela da zaj nabaga zri'ine zre sua Jacob.

²⁷ Da nigá gaca xel-la wezría guna' nen benne' ca',
gate neda' cua' dul-la chee'.

²⁸ Ca naca chee' dizra' chawe' chee' Cristo, zaj naca benne'
judío ca' ca benne' dxelecuídene' Dios chee' gaca da ba neza
chee' le'e, san Dios ne nazrí'ine' benne' ca' lawe' da guqué'e
xra xrtawé' ca!. ²⁹ Ca da dxunna Dios, quebe xequé'e na,
ne quebe dxuzúe' chalá'ala nu ba bláwizre'. ³⁰ Le'e nédxutę
gudábagale xrtizra Dios, san na'a, lawe' da guledábaga benne'
judío ca' xrtizre', Dios dxexache lazre' le'e. ³¹ Cá'anqueze na'a,
benne' judío ca' dxeledábague' xrtizra Dios, san naca na chee'
xexache lazre' Dios le' ca dxexache lazre' le'e. ³² Dios bę' lataj
xúgute' guledábague' xrtizre' chee' gaca xexache lazre' xúgute'.

³³ Szrentę naca xel-la gunní'a chee' xel-la sina, ne xel-
la dxéajni'i chee' Dios. Quebe séquedxu chéajni'idxu ca
da dxuchi'e, ne quebe gaca gúnbea xánnedxu da dxune'.

³⁴ ¿Núzraqueze gaca chéajni'i ca da xu'u xichaj lázrdau
Xránadxu? ¿Núzraqueze gaca guzéajni'i Le'? ³⁵ ¿Núzraqueze
benne' bi bnézruje' chee' Xránadxu, chee' gun na ba xen bi
xuzri'e chee' bénnea'? ³⁶ Xúgute' da dxelé'edxu zá'aca na lu na'
Dios, na' Le' bęne' da ca', ne zaj naca na chee' Léqueze'. ¡Gaca
ba Dios chadía chacanna! ¡Ca'an gaca na!

Da dxal-la' gun benne' naque' bi chee' Dios

12 ¹Ca'an naca, bi bícha'dau', lu xel-la dxexache lazre'
chee' Dios, dxata' xúeda' le'e guzúa cuínale lu na' Dios
ca tu guna' ban, da naca na lá'azxa, ne da xezaca ba lazre'
Dios. Da nigá naca na tu da gucá'ana szrene Dios da dxal-la'
gunle. ²Québedxa gunle ca dxelún bénneache chee' xeżr la xu
nigá, san le guchá cuínale chee' caní zra dutę ca naca lu xichaj
lázrdaul. Ca'an gaca, gúnbeale da dxaca lazre' Dios gunle, da
na' naca xrlátaje, ne da dxezaca ba lazre' Dios, ne da naca na li
lazre'.

³ Ne chee' da nusebaga Dios neda' lu da chawe' chee' dxapa'
xúgutele le'e quebe nu benne' dxal-la' gucá'ana cuine' szrendxa
ca dxal-la' gunę', san dxal-la' guxúe' ca da naque' lu xel-la
dxexruj lazre', cátexe naca xel-la dxeajlí lazre' da nunezruj Dios
le'. ⁴ Ca naca chee' bel-la' dxen chee'dxu, zánetę da napa na, na'
xúgute' da ca' quebe dxelún na tuze zrin, ⁵cá'anqueze dxi'u,
láqueze naxandxu, nácadxu ca tuze bel-la' dxen chee' Cristo, ne

nácadxu tuze tudxu xetudxu ca zaj naca da ca' napa tu bel-la'
dxen cheeñ nu benne!.

⁶Dios nunneñ dxi'u cha cheedxu ca da gaca gundxu ca da
dxaca lazreñ gunneñ tu tudxu. Dxal-la' guchine xánnedxu ca da
nunneñ dxi'u.

Che nunneñ dxi'u cheeñ guchálajdxu waláz cheeñ,
dxal-la' gundxu na duteñ xel-la dxeajlí lazreñ da nápadxu.

⁷Che nunneñ dxi'u cheeñ gundxu zrin cheeñ lqwézredxu,
dxal-la' gundxu na cháwe'dau!.

Che nunneñ dxi'u cheeñ gusédedxu bénneache,
dxal-la' gusede xánnedxu leñ!

⁸Che nunneñ dxi'u cheeñ gutípadxu lazreñ bénneache,
dxal-la' gutipa xánnedxu lazreñ leñ!

Che nunneñ dxi'u cheeñ bi gunézruidxu,
dxal-la' gundxu na du lázredxu.

Che nunneñ dxi'u cheeñ nné xuedxu,
dxal-la' guxúe xánnedxu ca dxundxu na.

Che nunneñ dxi'u gácaleñ benneñ xacheñ ca',
dxal-la' gundxu na duteñ xel-la dxebé cheedxu.

⁹Le zri'i lqwézrele du lázrele tule xetule.

Le guzúa chalá'ala da calela, ne le gun da xrlátaje.

¹⁰Dxal-la' zri'i lqwézrele tule xetule ca nazri'ile bi bíchequezle.
Le gapa ba lá'ana lqwézrele, ne le güe lataj tule xetule.

¹¹Le gun zi' lázrele, ne quebe gácale zrawede,
na'ñ le gun zrin cheeñ Xránadxu duteñ lázrdaule.

¹²Le sua xel-la dxebé lu da dxebenza lázrele.

Le gaca dxexruj lazreñ gate dxedele xel-la zi'!

Le guchálajleteze Xránadxu.

¹³Le gunezruj da dxelexazrje benneñ ca' zaj naqueñ bi cheeñ
Dios.

Le si'ñ lu na'ñ le du lázrele benneñ ca' zá'aquñ dxelenabeñ le'e.

¹⁴Le naba da chawéñ cheeñ benneñ ca' zaj nau zi'ñ xuzreñ le'e.
Le naba da xrlátaje cheeñ, ne quebe nábale da calela cheeñ
benneñ ca'!

¹⁵Le be nen benneñ dxelebé,
ne le xexache lazreñ benneñ ca' dxelebezre xacheñ!

¹⁶Le gaca tuze nen lqwézrele tule xetule.

Quebe gucá'ana szren cuínale,
san le gaca tuze nen benneñ dxexruj lazreñ ca'!
Quebe guéquele ba nápale duteñ xel-la sina.

¹⁷ Quebe xebi'ile da calela chee benne' nune' cheele da calela.

Le gun ba xuzre gunle da xrlátaje lau xúguté bénneache.

¹⁸Che naca cheele, le gun naga ze lau séquele cueza zri lázrele nen xúguté bénneache. ¹⁹Bi bícha'dau' nazri'ite lazra', quebe xebéaj lázrele, san le güe lataj Dios xebéaj lazre', lawe' da naxúaj lu dizra' lá'azxa da dxenná na: Chia' neda' naca xebéaj lazra!. "Neda' xebi'a chee bénneache," dxenná Xránadxu. ²⁰Cá'anqueze dxenná na: Che dxedún benne' dxequídene' lue', bnezruj da gawe', na' che dxebílene', bnezruj da xí'aje', lawe' da gate dxunle caní, xedué'e bénnea'. ²¹Quebe gu'u lataj da calela nna be'e na lue', san gunná be'e da calela ne chee da xrlátaje da dxunu'!

13 ¹Xúgutedxu dxal-la' guzúadxu dizra' chee benne'
xu'u lawe', lawe' da quebe nu chilá' benne' xu'u lawe'
che quebe nunna Dios le' xel-la dxenná bea chee'. Benne' xu'u
lawe' ca' zaj naque' benne' nuzúa Dios. ²Chee le' na' nu benne'
dxedábague' benne' xu'u lawe' dxedábague' ca da nun Dios.
Benne' dxeledábague' caní zaj nabague' zria, na' Dios xuzri'e
chee' da xexal-le'. ³Benne' ca' dxelenná be'e quebe nuzúa
Dios le' chee xuluchebe' benne' dxelune' da xrlátaje, san chee
xuluchebe' benne' dxelune' da calela. ¿Dxaca lazru' quebe
zrebu' benne' xu'u lawe'? Ben da xrlátaje, na' benne' xu'u lawe'
ca' xelape' ba lá'ana lue' ⁴lawe' da zaj naque' wen zrin chee
Dios chee xelune' chiu' da xrlátaje. Che dxunu' da calela, dxal-
la' zrebu' lawe' da quegá dácheze zaj nape' xel-la dxenná bea
xelexebi'e chee bénneache lawe' da zaj naque' wen zrin chee
Dios chee xuluzúe' lu da ba xa' benne' ca' dxelune' da calela.
⁵Chee le' na', dxun na ba xen guzúadxu dizra' chee benne'
xu'u lawe', quegá tuze chee quebe xuluzúe' dxí'u lu da ba xa',
san lawe' da nezdxu naca na da nadxixruj bea Dios. ⁶Chee le'
na' dxízrujle da dxebágale chee xu'u lawe', lawe' da zaj naca
benne' xu'u lawe' wen zrin chee Dios, ne dxelún xánnie' zrin
chee' na!.

⁷ Le quizruj xúguté bénneache ca da nabágale chee'.

Da nabágale chee benne' wechizruj, le quizruj da nabágale.

Da nabágale chee xu'u lawe', le quizruj na.

Benne' dxal-la' gápale ba lá'ana, le gape' ba lá'ana.

Benne' dxal-la' gucá'ana szrenle, le gucá'ane' szren.

⁸Quebe dxal-la' cue zria cheele nen nu benne' san tuze chee
zri'ile le' ca dxal-la' gunle chee le sa' ljwézrele tule xetule. Che

gunle da nigá, na' gunle da nadxixruj bea na. ⁹Naga zaj naxúaj da nadxixruj be'e Dios dxenná na:

Quebe súalenu' zru'ula benne' xula.

Quebe gutiu' benne'.

Quebe cuanu'.

Quebe gun lazru' cheē benne'.

Quebe sa lazru' da naca cheē benne'.

Xúgute da nadxixruj bea caní, ne xúgute da nadxixruj bea xezícadxa dxun bénnea' dxuzúe' dizra' da nadxixruj bea na' dxenná na: Bzri'i le sa' ljwezru' ca nazrí'i cuinu'. ¹⁰Bénnea' nazrí'iné' le sa' ljwezre' quebe dxune' da calela chee le sa' ljwezre' na!. Ca'an naca, bénnea' nazrí'iné' le sa' ljwezre' dxuzúe' dizra' cheē da nadxixruj bea na.

¹¹Ca naca da caní, le guxúe xanne' ca naca zra zúad xu na'a lawe' da ba bzrin zra xeband xu lu bchigala lawe' da ba zua gágudxa zra lad xu lu da nácad xu ca guzúa na gate na' guzú lau dxéajléd xu. ¹²Ba dxedé cheē da chul-la, ne ba za te zra. Cheē le na' dxal-la' gusand xu da dxelún bénneache lu da chul-la, na' gácad xu ca tu benne' zeje' wedil-la dxacu zra lane' xia, cheē tad xu lu xel-la naxani' cheē Dios.

¹³Dxal-la' tad xu li lazre' ca dxal-la' tad xu te zra.

Quebe dxal-la' xí'ajdxu da dxuzuzre na bénneache, ne quebe gagu xrátad xu.

Quebe gund xu da sban, ne da calela.

Quebe tíl-lalédxu le sa' ljwézred xu, ne quebe gácad xu xa lazre'!

¹⁴Xránad xu Jesucristo gácaqueze' ca zra lánad xu xia, na' quebe gund xu da dxezá lazre' bél a' dxen cheēdxu.

Quebe si tizru' biche ljwezru'

14 ¹Che tu bi bíched xu quebe ne se cháchabe' lu xel-la dxeajlí lazre', le si' lu na'le lebe', san quegá cheē gutíl-lalele lebe' dizra' ca naca da quebe dxun na ba xen. ²Ca naca na, zaj zra' benne' dxeleajlí lazre' naca cheē xelawé' bal-la bi de, san zaj zra' benne' xezícadxa quebe ne xelezé chache' lu xel-la dxeajlí lazre', na' dxeléquene' waca xelawé' tuze xixre' cuan. ³Benne' dxawé' xúgute da ca' quebe dxal-la' guzúe' chalá'ala bénnea' nadxúaj nadxeze da dxawé', na' benne' nadxúaj nadxeze da dxawé' quebe dxal-la' si tizre' bénnea' dxawé' bal-la bi de, lawe' da nazí' lu na' Dios bénnea'. ⁴¿Nuzra

nacu' lue' dxezí tizru' wén zrin chee Xránadxu? Che xegá'ané' xrlátaje, u che quegá, naca na da nabaga Xránadxu. Xegá'ané' xrlátaje lawe' da napa Xránadxu xel-la waca chee gucá'ané' le' xrlátaje.

⁵Caní naca xetú. Zaj zra' benne' dxulupá'anadxé' tu zra ca xetú zra, na' zaj zra' benne' dxeléquene' tuz ca zaj naca xúgute zra. Tu tudxu dxal-la' se cháchad xu lu xichaj lázrdaudxu ca naca da caní. ⁶Benne' dxupá'ané' tu zra dxune' na chee gape' ba lá'ana Xránadxu, na' bénnea' quebe dxupá'ané' zra na' dxune' ca' chee gape' ba lá'ana Xránadxu. Benne' dxawé' bal-la bi de dxune' na chee gape' ba lá'ana Xránadxu lawe' da dxe'e Dios: Xcalenu', na' bénnea' nadxúaj nadxeze da dxawé' dxune' na chee gape' ba lá'ana Xránadxu, na' cá'anqueze dxe'e Dios: Xcalenu'.

⁷Netudxu dxi'u naca bandxu chee gundxu da naca cheézedxu, ne quegá gátedxu lu da naca cheézedxu. ⁸Che naca bandxu, naca na chee gaca ba Xránadxu. Ca' naca na, che gaca bandxu, u che gátedxu nácadxu bi chee Xránadxu. ⁹Cristo gutie', ne bebane' chee gaque' Xrana benne' gate ca', ne Xrana benne' ban ca'.

¹⁰Na'a lue', ¿bizr chee na' quebe dxelé'enu' chawe' ca da dxun le sa' ljwezru', bi bíchedxu? ¿Bizr chee na' dxuzú' le' chalá'ala? Xúgutedxu dxal-la' zrindxu lau Cristo chee guchi'e ca da nundxu tu tudxu. ¹¹Naxúaj lu xiche lá'azxa da dxenná na:

Dxenná Xránadxu: "Dxuzetaj cuina' dxennía":

Xúgute bénneache xuluzú zribé' lawa'.

Xúgute' xelexechébe' lawe' lau naca' Dios."

¹²Ca'an naca, tu tudxu dxi'u dxun na ba xen gulé'edxu ca da nundxu lau Dios.

¹³Chee le na' québedxa dxal-la' si tízradxu tudxu xetudxu. Le gun ba xuzre quebe bi gunle da gun na ga chegu bi bíchele, u da gun na cheajcházie' lu dul-la. ¹⁴Dxuxréñ lazra' Xránadxu Jesú, ne nezda' quebe bi da dxágudxu nácaqueze sban, san che tu bi bíchedxu dxéquebe' de tu da dxágudxu da naca na sban, chee lebe' naca na da sban. ¹⁵Che ne chee da dxagu' lue', dxunu' dxeajchaze bi bichu', quebe dxunu' da naca chee xel-la zri'i lazre'. Quebe gunu' cuía xi' tu benne', bénnea' gute Cristo waláz chee', lawe' da dxaca lazru' lue' gagu' bi xel-la wagu. ¹⁶Quebe bi gunle da güe lataj nu nne schanní' chee da dxéquele naca na da

xrlátaje. ¹⁷Chee suádxu naga dxenná be'e Dios dxi'u quebe naca na chee da dxágudxu, u chee da dxí'ajdxu, san naca na chee xegá'anadxu xrlátaje lau Dios, ne chee gápadxu xel-la dxebeza zri lazre', ne chee suádxu xel-la dxebé, da ca' nápadxu ne chee Be' Lá'azxa. ¹⁸Nu benne' dxune' zrin chee Cristo caní dxune' da dxezaca ba lazre' Dios, na' dxelapa bénneache le' ba lá'ana.

¹⁹Ca' naca na, dxal-la' gundxu da dxulusá na xel-la dxebeza zri lazre', ne da dxuluzúa chacha na dxi'u. ²⁰Quebe guzría xi'u da nun Dios lu xichaj lázrdau le sa' ljwezru' ne chee da dxagu'. Da li xúgute da dxágudxu zaj naca na xrlátaje, san quebe naca xrlátaje bi gágudxu da gun na cheajchaze benne' xula lu dul-la. ²¹Xrlátaje naca quebe gágudxu bél'a!, ne quebe xí'ajdxu xrise uva wal-la, ne quebe bi gundxu da gun na cheajchaze bi bíchedxu lu dul-la, u da guzría xi na xel-la dxeajlí lazre' chee!. ²²Che napu' xel-la dxeajlí lazre' bi gaca gunu', dxal-la' gunu' na lué'queze lau Dios. Ba neza naca na chee benne' quebe guzría xi' cuine' ne chee da dxéquene' naca na da xrlátaje gune!. ²³Bénnea' dxawe' da dxéquene' quebe dxal-la' gawe', nabague' zria gate dxawe' na lawe' da dxawe' da quebe dxeajlí lazre' naca chee' gawe!. Xúgute da dxundxu zaj naca dul-la che quebe dxuxrén lázredxu zaj naca na xrlátaje.

**Ben da dxezaca ba lazre' bi bichu', ne
quegá da dxezaca ba lázrezu' lue'**

15 ¹Dxi'u ba ze cháchadxu lu xel-la dxeajlí lazre' dxal-la' gácaledxu benne' quebe ne se chache' lu xel-la dxeajlí lazre', ne quebe gundxu da dxezaca ba lázredxu dxí'uze. ²Tu tudxu dxal-la' gundxu da dxezaca ba lazre' bi bíchedxu lu da gun na chawe' cheebe', ne lu da gusegula na lebe' lu xel-la dxeajlí lazre' cheebe!. ³Crístoqueze quebe bène' da dxezaca ba lazre' leze', san guca chee' ca naxúaj na lu dizra' lá'azxa, dxenná na: Benne' ca' gulenné' schanni' chiu' Lue', Dios, guca na ca gulenné' schanni' chia' neda!. ⁴Xúgute da naxúaj nédxudaute lu dizra' lá'azxa zaj naxúaj na chee guzéajni'i na dxi'u, chee gápadxu xel-la dxebeza lazre' ne chee xel-la zren lazre', ne xel-la dxexué zren, da ca' nápadxu ne chee da ca' zaj naxúaj na. ⁵Dxenaba' lau Dios, Bénnea' dxunne' dxi'u xel-la zren lazre', ne dxexué zrene' dxi'u, chee gácalene' le'e chee gácale tuze tule xetule ne chee Jesucristo, ⁶chee gunle xúgutele tu zren güe lá'anale Dios, Xra Xránadxu Jesucristo.

Dxelén benne' quebe zaj naque' judío dizra' chawe'

⁷Ca'an naca, cheegaca ba Dios, le si' lu na'le ljwézrele tule xetule ca ben Cristo, guzí'lu ne'e dxi'u. ⁸Ca da dxennéa' neda', dxennéa' bla' Cristo, ne bene' zrin cheeg benne' judío ca', cheeg bene' ca da gucheg lazre' Dios lau xra xrtáudxu ca', ne caní blé'ene' naca Dios li lazre'. ⁹Cá'anqueze ble'e cheeg xelúe lá'ana Dios benne' ca' quebe zaj naque' judío lawe' da dxexache lazre' bénneache, ca da naxúaj na caní cheeg Cristo lu dizra' lá'azxa, dxenné':

Güe lá'ana' lue', Dios, lau benne' xezr la xu ca',
ne tu gul-lazqueza' da xelapa ba lá'ana Lue'!

¹⁰Cá'anqueze dxenná na:

Le be, le'e, bénneache dute xezr la xu
nen benne' zaj naque' bi cheeg Dios.

¹¹Cá'anqueze dxenná na:

Le güe lá'ana Xránadxu,
le'e, bénneache cheeg xúgutee xezr la xu,
ne le guchalaj cheeg xel-la szren chee'g,
le'e, xúgutee bénneache.

¹²Cá'anqueze bchalag Isaías ca naca cheeg Cristo, gunne':

Welá'queze tu zri'line zre sua Isaí,
Bénnea' nna bé'ene' xúgutee cue' xezr la xu,
na' benne' ca' xelebeza lazre' Le'!

¹³Dxenaba' Dios, Bénnea' dxunne' dxi'u xel-la dxebeza lazre', cheeg gónnale'e le'e xel-la dxebé, ne xel-la dxebeza zri lazre' lawe' da dxeajlí lázrele Le', cheeg gápaleequezle xel-la dxebeza lazre' ne cheeg xel-la waca cheeg Be' Lá'azxa.

¹⁴Le'e, bi bícha'dau', dxuxrén lazra' nápale'ele da chawe', ne núnbeale xúgutee cheeg gaca guzéajni'ile ljwézrele tule xetule.

¹⁵Lu xiche nigá bechugu lazra' guzúaja' cheeg da caní cheeg quebe gal-la lázrele na. Dxuna' na ne cheeg da bsebagá Dios neda' lu da chawe' cheeg. ¹⁶Caní guna' zrin cheeg Jesucristo ládujla benne' quebe zaj naque' judío. Zrin dxuna' naca na cheeg guzenda' bénneache dizra' chawe' cheeg Dios cheeg guzrá'a benne' quebe zaj naque' judío lau Dios ca tu guna' da dxezaca ba lazre' Le'. Xelaquee benne' lá'azxa ne cheeg Be' Lá'azxa.

¹⁷Lu da naca' cheeg Jesucristo waca xezaca ba lazra' lu zrin dxuna' cheeg Dios ¹⁸lawe' da quebe dxedxugu lazra' guchálaja', san tuze ca naca da nun Cristo ne chia' neda', cheeg guna'

xuluzúa benne' quebe zaj naque' judío xrtizra Dios. Da nigá bena' ne chee da bchálaja', ne da b̄ena', ¹⁹ne ne chee xel-la waca chee da ble'e Dios, nen xel-la waca chee xabáa, ne ne chee xel-la waca chee Be' Lá'azxa. Caní bchálaja' dizra' chawe' chee Cristo du ca naca xezr la xu. Guzú lawa' dxuna' na xezre Jerusalén, bzrintea' naga nababa Ilírico. ²⁰Caní naca, b̄ena' ba xuzre bchálaja' dizra' chawe' naga quebe ne xelenne' La Cristo, chee quebe guna' zrin naga ba zaj nun zrin xezícadxa benne', ²¹na', ca dxenná dizra' lá'azxa:

Xelel'e benne' ca' quebe ne zrin nu benne' guzenne' le'
chee Cristo,
na' benne' ca' quebe ne xelén chee Le' xeléajni'iné da naca
chee'.

Pablo dxugú'u be'e chéaje' xezre Roma

²²Chee guzenda' le'e da caní, da zan lasa guca lazra' xedajnná'a le'e zrale xezre Roma, san quebe guca chia'. ²³Na'a, ba bexuzre bena' zrin nigá, ne lawe' da zánete' iza ba guca lazra' xida' súalena' le'e, ²⁴dxebeza lazra' tea' xedajnná'a le'e gate cha'a lu xezr la xu España. Gate te sua' xel-la dxebé nen le'e dxebeza lazra' xusi'ile neda' neza, na' cha'a ná'ala. ²⁵Na'a cha'a Jerusalén, gu'a late' da gácale na bi bíchedxu zaj zre'e na', ²⁶lawe' da bi bíchedxu zaj zre'e xezre ca' zaj nababa Macedonia, ne xezre ca' zaj nababa Acaya guléquene' naca xrlátaje bulutube' dumí da xelesel-le' chee bi bíchedxu zaj naque' baxache', zaj zrabe' Jerusalén. ²⁷Guléquene' naca xrlátaje xelune' da nigá, na' caní naca na lawe' da dxelebague' chee benne' ca', lawe' da benne' judío ca', benne' dxeléajle'e chee Cristo, bulunézruje' chee benne' quebe zaj naque' judío chee da zaj nape' chee Dios, na' benne' caní dxal-la' xulunézruje' chee benne' judío ca' chee da zaj nape' chee xezr la xu nigá. ²⁸Caní naca, gate xexuzre guna' da nigá, ne ba bnézruja' le' dumí nigá, na' cha'a lu xezr la xu España, na' ca teza' xedajnná'a le'e. ²⁹Duxxrén lazra' gate xida' naga zrale le'e, gúale'a da chawe' chee dizra' chawe' chee Cristo.

³⁰Le'e, bi bícha'dau', dxata' xúeda' le'e ne chee Xránadxu Jesucristo, ne ne chee xel-la zri'i lazre' da dxunna Be' Lá'azxa dxi'u, chee gácale tuze nen neda' guchálajledxu Dios chee gácalene' neda!. ³¹Le naba Dios chee guselé' neda' lu na' benne' quebe dxeléajle'e chee Cristo naga nababa Judea, ne

chee_q xelezí' du lazre' bi bichedxu zaj zre_e'e Jerusalén dumí nigá da nu'a, ³²na' che naca da dxaca lazre' Dios, la'a lu dute xel-la dxebé xedajnná'a le'e, ne chee_q xezí' lazra' naga zrale le'e. ³³D xenaba' Dios, Bénnea' dxunne' dxi'u xel-la dxebeza zri lazre', súalene' xúgutele le'e. ¡Ca'an gaca na!

Pablo dxugape' diuzre bi bichedxu ca'

16 ¹Dxegu'a lu na'le nu'ula zandxu Febe, nu'ula na' ba bene' zrin chee Cristo ládujla bi bichedxu zaj zre_e'e xezre Cencrea. ²Le si' lu na'le le' cháwedau' lu La Xránadxu, ca dxal-la' gaca ládujla bi bichedxu dxeléajle_e chee Cristo, na' le gácalene' bíteteze da dxexázrjene', lawe' da ba gúcale le' benne' zan, ne néda'queza'.

³Le gugapa diuzre Priscila ne Aquilo, benne' belún zrin chee Jesucristo tu zren nen neda!. ⁴Benne' caní buluzúe' xel-la nabán chee_q lu da stébe chee_q gúcalene' neda!. Ca' naca na, dxapa' benne' ca' xcalenle, ne quegaze neda!, san cá'anqueze dxelún xúgute bi bichedxu quebe zaj naque' judío. ⁵Le gugapa diuzre bi bichedxu ca' dxelezrágabe' lizre Priscila, ne Aquilo. Le gugapa diuzre Epeneto, benne' ljwezra' nazri'ite lazra'. Le' guque' benne' nedxu naga nababa Acaya guxéajle_e chee Cristo. ⁶Le gugapa diuzre María, nu'ula na' ba benle_e zrin ládujla le'e. ⁷Le gugapa diuzre benne' walázr chia', Andrónico, ne Junias, benne' ca' gulaque' ljwezra' lizre xia. Zaj naque' benne' blau ládujla benne' gubáz ca' chee Cristo, na' guléajle_e chee Cristo nédxudxa ca neda'.

⁸Le gugapa diuzre Amplias, benne' ljwezra' nazri'ite lazra' lu La Xránadxu. ⁹Le gugapa diuzre Urbano, benne' ljwezra' lu zrin chee Jesucristo, ne le gugapa diuzre Estaquis, benne' nazri'ite lazra!. ¹⁰Le gugapa diuzre Apeles, benne' blé'ene' da zan lasa ca dxeajlí lazre' Cristo. Cá'anqueze le gugapa diuzre Aristóbulo, benne' xrtia!. ¹¹Le gugapa diuzre Herodión, benne' walázr chia', ne Narciso, benne' xrtia!, benne' dxeléajle_e chee Xránadxu.

¹²Le gugapa diuzre Trifena ne Trifosa, nu'ula ca' dxelune' zrin chee Xránadxu, ne le gugapa diuzre Pérsida, bi zandxu nazri'ite lazrdxu, nu'ula na' ba bénle_e zrin chee Xránadxu. ¹³Le gugapa diuzre Rufo, benne' blau dxéajle_e chee Xránadxu, ne xrne'e, nu'ula na' naque' ca xrnáqueza!. ¹⁴Le gugapa diuzre Asínrito, ne Flegonte, ne Hermas, ne Patrobas, ne Hermes, ne bi bichedxu ca' zrálene' le!. ¹⁵Cá'anqueze le gugapa diuzre Filólogo, ne Julia,

ne Nereo, ne nu'ula zane', ne Olimpas, ne xúgute bi bíchedxu dxeleajlí lazre' Cristo, benne' zrálene' benne' caní.

¹⁶Le gugapa diuzre lqwézrele tule xetule, gunídate lqwézrele. Xúgute cue' bi bíchedxu dxulugape' le'e diuzre.

¹⁷Le'e, bi bícha'dau', dxata' xúeda' le'e, nna' xánnel benne' ca' dxelune' chupa la'a bi bíchedxu ca', ne dxelune' dxeajlecházie' benne' ca', na' dxulusédene' da dxedábaga na ca da nusédele. Le cuasa naga zaj zra' benne' ca' ¹⁸lawe' da quebe dxelún benne' ca' zrin chee Xránadxu Jesucristo. Dxelune' ca da dxezaca ba lazre' bela' dxen cheequeze', ne dxelezí xe' e benneáchedu ca' quebe ne xeleneze xánnie' ca naca dizra' chawe!. Benne' wen lazre' ca' cadite zaj nupé'e, ne zaj nézené' da dxuluchálaje!. ¹⁹Xúgute bénneache zaj nézené' ca ba bzúale xtizra' Dios. Chee' le na' dxebeda', ne dxaca lazra' gácale ban lazre' gunle da xrlátaje, na' quegá gunle da calela. ²⁰Dios, Bénnea' dxunne' dxi'u xel-la dxebeza zri lazre' ba zúaquezé' gácalene' le'e, chee' guchúchuje Satanás da xriwe'. D xenaba' lau Xránadxu Jesucristo guné' gaca chawe' cheele.

²¹Bi bíchedxu Timoteo dxugápabe' le'e diuzre. Nácabé' lqwezra' lu zrin chee Cristo. Cá'anqueze dxulugape' le'e diuzre benne' walázr chia' Lucio, ne Jasón, ne Sosípater.

²²Neda', Tercio, dxuzúaja' xtizra' Pablo caní, dxugapa' le'e diuzre lu La Xránadxu.

²³Gayo dxugape' le'e diuzre, bénnea' zua' lizre', na' dxunne' lizre' naga dxelezraga xúgute benne' bíchedxu caní. Cá'anqueze dxulugape' le'e diuzre Erasto, benne' xu'u lu ne'e dumí chee xezre, ne bi bíchedxu Cuarto.

²⁴D xenaba' Xránadxu Jesucristo guné' gaca chawe' chee xúgutele le'e. ¡Ca'an gaca na!

Pablo dxue lá'ané' Dios

²⁵Na'a, dxue lá'anantu' Dios, Bénnea' séquene' guzé cháchadxe' le'e lu dizra' chawe' da dxuzenda' bénneache, ne lu da dxusédeda' ca naca chee Jesucristo. Da nigá naca na tuzenen da ble'e Dios chee da nagache da gulú'u chawe' bagácheze nédxudaute, ²⁶san na'a ba ble'e lawe' na ne chee dizra' lá'azxa da buluzúaj benne' ca' buluchálaje' waláz chee Dios, ca da bdxixruj be'e Dios chadía chacanna. Ba ble'e lau dizra' chawe' nigá na'a lau benne' xúgute xezr la xu chee xeléajle' chee na, ne xuluzué' dizra' chee na.

²⁷Dios, Benne' tu licha!, ne Benne' sina, gaca ba Le' chadía
chacanna nē cheē Jesucristo. ¡Ca'an gaca na!

DIZRA' NEDXU DA BZUAJ SAN PABLO CHEE BI CHEE CRISTO ZAJ ZRE'E XEZRE CORINTO

Pablo dxuzúaje' chee bíchedxu zaj zre'e xezre Corinto

1 ¹Neda', Pablo, naca' benne' bláwizra Dios chee gaca'
gubáz chee Jesucristo. Naca na da guca lazre' Dios gaca'.
Tu zren nen bíchedxu Sóstenes ²dxuzúaja' da nigá cheele le'e,
bi bicha', zrágale chee Dios lu xezre Corinto. Nácale bi chee
Dios lawe' da nácale tuze nen Jesucristo. Dios ba bláwizre'
le'e chee gácale bi cheequeueze' tu zren nen xúgute' benne' ca'
zaj zre'e du ca naca xezr la xu, ne dxululáwizre' La Xránadxu
Jesucristo, Bénnea' naque' Xrane benne' ca', ne Xránadxu
dxi'u. ³Dxenaba' Xradxu Dios, ne Xránadxu Jesucristo gunne'
le'e xel-la dxebeza zri lazre', ne gun chawé'e le'e.

Da chawe' da nápadxu né chee Cristo

⁴Dxápequeza' Dios: Xcalenu', ca naca cheele né chee da
chawe' da benna Dios le'e né chee Jesucristo. ⁵Lawe' da nácale
tuze nen Cristo, Dios ba benné' le'e xel-la gunní'a zante' da
naca chee Be' Lá'azxa chee', lu da dxuchálajle, ne lu da nézele.
⁶Ca' naca na, da dxuchálajdxu ca naca chee Cristo ba guca
na li cheele le'e. ⁷Ca' naca na, quebe bi dxexázrjele ca da
dxunna Dios dxi'u dxácate' dxebézadxu zra xelá' Xránadxu
Jesucristo. ⁸Le' guxru chache' le'e ca zrin zra bzebe, chee
quebe nu benne' gaca gusebágue' le'e zría gate xelá' Xránadxu
Jesucristo. ⁹Dios tu dxúnzqueze' ca da nachebe lazre', naque'
Bénnea' bláwizre' le'e chee gácale tuze nen Zrí'ine', Xránadxu
Jesucristo.

Dxaca chupa la'a bi chee Cristo

¹⁰Bi bicha', dxata' xúeda' le'e lu La Xránad xu Jesucristo, chee gácale tuze, ne quebe gácale chupa la'a. Le gaca xanne' tuze, ne tuze da cu'u xichaj lázrdaule, ne da gunle. ¹¹Da nigá dxapa' le'e, bi bicha', lawe' da buluzén benne' xrtia Cloé neda' dxutíl-lale dizra'. ¹²Da nigá zéaje na nácale chupa la'a, na' bál-lale dxennale: Netu' da'ntu' Pablo. Xezícale' dxennale: Netu' da'ntu' Apolos. Xezícale dxennale: Netu' da'ntu' Pedro. Xezícale dxennale: Netu' da'ntu' Cristo. ¹³¿Dxéquele naca Cristo chupa la'a? ¿Dxéquele gudá'a neda', Pablo, le'e xaga bégua j waláz cheele? ¿Bedxúale le'e nisa lu la Pablo? ¹⁴Xcalén Dios quebe nélale le'e bchua' nisa san tuze Crispó, ne Gayo ¹⁵lawe' da quebe nu gaca nna: Lu la Pablo gudxúa' nisa. ¹⁶Cá'anqueze bchua' nisa benne' xrtia Estéfanos, san quebe dxeajsá lazra' che nu xettú bchua' nisa. ¹⁷Cristo quebe gusel-le' neda' nu guchúa' nisa, san chee guzenda' bénneache dizra' chawe' chee', quegá nen dizra' sina, chee quebe gaca dácheze da bén Cristo gate gutie' le'e xaga bégua j.

Cristo naque' xel-la waca, ne xel-la sina chee Dios

¹⁸Dizra' ca gute Cristo le'e xaga bégua j naca na ca tu da xálaze lau benne' xelebía xi'e, san cheed xu dxi'u, nápad xu xel-la weselá, dizra' nigá napa na xel-la waca chee Dios. ¹⁹Naca na ca naxúaj na lu dizra' lá'azxa. Dxenná Dios:

Guzría xi'a xel-la sina chee benne' sina ca',
ne guzúa' chalá'ala xel-la naxéajni'i chee benne'
dxeléajni'ine'.

²⁰¿Gazra nagá'ana benne' sina na'a? ¿Waca guselá cuine'? ¿Gazra nagá'ana benne' dxusédene' bénneache? ¿Gazra nagá'ana benne' dxuchálaje' ca naca da dxaca lu xezr la xu nigá? Ca naca xel-la sina chee xezr la xu nigá, Dios ba nune' na tu da xálaze lawe' da tuze Le' gaca guselé' bénneache. ²¹Dios nézene' xígute. Quebe be'e lataj bénneache xelúnbe' Le' ne chee xel-la sina chee bénneache. Bezaca ba lazre' Dios ne chee dizra' nigá bselé' benne' ca' dxuluxré lazre' Le', lácala zaj zra' benne' dxeléquene' naca dizra' nigá tu da xálaze.

²²Benne' judío ca' dxelaca lazre' xelel'éne' xel-la waca da za xabáa, na' benne' griego ca' dxelexílaje' xel-la sina, ²³san dxi'u dxuzend xu bénneache ca naca chee Cristo, ca gutie' le'e xaga

béguaj. Benne' judío dxelexedué'ene' cheē dizra' nigá, na' benne' quebe zaj naque' judío dxeléquene' naca na tu da ca zeaje na.

24 Na'a, benne' ca' ba bláwizra Dios, benne' judío ca', ne benne' quebe zaj naque' judío, Cristo nácaquezé' xel-la waca, ne xel-la sina cheē Dios. **25** Da dxeleque bénneache naca tu da xálaze cheē Dios nácadxa na sina ca xel-la sina cheē bénneache, na' da dxeleque bénneache naca na tu da naca bea nate ni'a na' Dios nápadxa na xel-la waca ca xel-la waca cheē bénneache. **26** Le'e, bi bicha', dxal-la' gueque be'ele ba bláwizra Dios le'e lácala bábaze le'e nácale sina lau bénneache cheē xēzr la xu nigá, ne bábaze le'e nápale xel-la dxenná bea, u nácale xrtia benne' zaj naque' blau. **27** Dios ba guqué' e benne' ca' dxeleque bénneache zaj naque' benne' xálaze, cheē xelexedué' e benne' sina ca', ne ba guqué' e benne' ca' dxeleque bénneache zaj nate ni'a ne' e, cheē xelexedué' e benne' wal-la ca'.

28 Dios ba guqué' e benne' ca' quebe zaj naque' blau, ne benne' ca' zaj nuzúa bénneache chalá'ala, benne' ca' quebe nu zaj naque', cheē guzague' naze benne' zaj naque' blau, **29** cheē quebe nu seque' gucá'ana szren cuina lau Dios. **30** Diósqueze ba nune' le'e tuze nen Jesucristo, ne nune' naca Cristo Benne' dxunna dxi'u xel-la sina, ne Benne' gucá'ana dxi'u xrlátaje, ne Benne' dxuzúe' dxi'u lu na' Dios, ne benne' dxexá'awe' dxi'u. **31** Ca' naca na ca da naxúaj na lu dizra' lá'azxa, da dxenná na: Che nu benne' dxaca lazre' nu gucá'ana szrene', dxal-la' gucá'ana szrene' Xránadxu.

Dizra' ca naca cheē Cristo, gudé' e xaga béguaj

2 **1** Na'a, bi bícha'dau', gate bedajchálajlena' le'e da li cheē Dios, quebe bchíneda' dizra' sina, ne dizra' zaca. **2** Gate ne zúalena' le'e quebe guca lazra' guchálaja' cheē bila da xetú san tuze cheē Jesucristo, Bénnea' gudé' e xaga béguaj. **3** Gate guzúalena' le'e ne náteté ni'a na'a, ne gurzízetea' lawe' da bzreba' quebe guca guna' da nusebaga' Cristo neda!. **4** Gate bchálajlena' le'e, ne bzenda' le'e dizra' chawe', quebe guca lazra' guna' chéajlele cheē nen dizra' sina cheē bénneache da guchálaja', san bëna' guxéajlele cheē ne cheē Be' Lá'azxa, ne ne cheē xel-la waca cheē Dios **5** cheē gápale xel-la dxeajlí lazre' da naca na ne cheē xel-la waca cheē Dios, ne quegá ne cheē xel-la sina cheē bénneache.

Dios dxulé' e cuine' ne cheē Be' Lá'azxa

6 Dxuchálajntu' dizra' sina lau benne' ca' ba zaj ze chache' lu xel-la dxeajlí lazre' cheē. Xel-la sina nigá quebe naca na

xel-la sina cheē xezr la xu nigá, ne cheē benne' dxelenná be'ē lu xezr la xu nigá, benne' ca' xeledé chiē. ⁷Dxuchálajntu' xel-la sina nagache cheē Dios, da na' bzua Dios nédxudautē ca benē xezr la xu nigá, cheē ladxu chadía chacanna. ⁸Netú benne' ca', benne' dxelenná be'ē lu xezr la xu nigá, quebe guléajni'inē da nigá, lawe' da la guléajni'inē na quebe buludé̄ Xránadxu, Benne' xabáa, le'e xaga béguaj. ⁹Naca na ca da naxúaj na lu dizra' lá'azxa, dxenná na:

Dios ba nucueze' cheē benne' ca' zaj nazrí'inē Le'
da ca' quebe nu ne le'e, ne quebe nu ne xen,
ne da quebe nu ne cu'u lazre'.

¹⁰Da caní zaj naca na da ble'e Dios dxi'u nē cheē Be' Lá'azxa nasel-la Le', lawe' da dxelé'e Be' Lá'azxa xúgutē da de, ne dute da xu'u na lu xichaj lázrdau Diósqueze.

¹¹Ládujla bénneache, ¿nu seque' neze da xu'u lu xichaj lázrdau xetú benne', san tuze be' da nacaqueze'? Cá'anqueze, tuze Be' Lá'azxa cheē Dios nézenē da xu'u lu xichaj lázrdau Dios. ¹²Be' Lá'azxa da xú'udxu quebe naca na cheē xezr la xu nigá. Nazidxu Be' Lá'azxa da dxunna Dios dxi'u cheē chéajni'idxu da ca' ba nunna Dios dxi'u. ¹³Dxuchálajntu' ca naca da caní nen dizra' da bsede Be' Lá'azxa cheē Dios netu', ne quegá nen dizra' da bsédentu' lu xel-la sina cheentu'. Ca' naca na, dxuzéajni'intu' benne' zaj nazi'ē Be' Lá'azxa cheē Dios da nusede Be' Lá'azxa nigá dxi'u.

¹⁴Nu benne' quebe nazi'ē Be' Lá'azxa cheē Dios quebe dxezi' lu nē'ē da zaj naca na cheē Be' Lá'azxa cheē Dios, lawe' da dxéquenē zaj naca na tu da xálaze. Quebe dxezeque' chéajni'inē na lawe' da zaj naca na da dxéajni'idxu tuze nē cheē Be' Lá'azxa. ¹⁵Bénnea' nazi'ē Be' Lá'azxa cheē Dios dxezéquenē chéajni'inē xúgutē da dxulé'e Be' Lá'azxa le'. Benne' quebe zúalē Be' Lá'azxa le', quebe séquenē chéajni'inē da dxuséde Be' Lá'azxa dxi'u. ¹⁶Naxúaj lu dizra' lá'azxa da dxenná na: ¿Nuzra ba guxéajni'i da xu'u xichaj lázrdau Xránadxu? ¿Nuzra benne' séquenē guzéajni'inē Dios? Dxi'u nazidxu ca da xu'u xichaj lázrdau Cristo.

Benne' dxelune' tu zren Dios lu zrin chee'

3 ¹Na'a, le'e, bi bícha'dau!, quebe guca guchálajlena' le'e ca dxuchálajlena' benne' ca' zúalē Be' Lá'azxa cheē Dios le', san bchálajlena' le'e ca dxuchálajlena' benne' ca' quebe zúalē

Be' Lá'azxa le', lawe' da ne nácale ca bidu ca' lu da naca chee Cristo. ²Bsédeda' le'e da quebe zaj naca na stébe da naca na ca da dxugágudxu bidu dxe'ene, bidu ne dxázrebe', ne quebe gaca gágube' xel-la wagu da naca na zibaj, lawe' da quebe ne séquele chéajni'ile da zaj naca na stébe. Cá'anqueze na'a quebe ne séquele chéajni'ile na ³lawe' da ne nácale ca zaj naca benne' cun ca nalaje!. Dxácate ne xu'ule xel-la zre lazre', ne dxutil-la lqwézrele dizra' ne nácale chupa la'a, ne nácale ca zaj naca benne' cun ca nálaje!, ne dxunle cátēze dxelún xúgute bénneache. ⁴Dxácate ne dxennale: Netu' da'ntu' Pablo, na' xezícale dxennale: Netu' da'ntu' Apolos, ne dxunle ca dxelún benne' cun ca nálajze!.

⁵Na'a, ¿nuzra na' Pablo? ¿Nuzra na' Apolos? Nácantu' wen zrin chee Dios, na' ne chee netu' guxéajlele chee Xránadxu. Tu tuntu' b̄entu' zrin chee Xránadxu da blé'ene' netu'. ⁶Neda' guza' bínnedu ca' lu xichaj lázrdaule, bchálajlena' le'e xrtizra Dios, na' Apolos gudile' na, san Dios bsegule' na. ⁷Ca' naca na, ne benne' dxaze', ne benne' dxile' na, quebe bi zaque', san Dios na' dxune' xúgute, lawe' da dxusegule' da du ca'. ⁸Benne' dxelaze', ne benne' dxelile' zaj naque' lēbete, san Dios quízruje' tu tu benne' caní ca naca zrin da belune!. ⁹Nácantu' wen zrin tu zren nen Dios, na' le'e nácale ca tu xezr la xu naga dxun Dios zrin.

Cá'anqueze nácale ca tu xu'u da dxun Dios. ¹⁰Neda' naca' ca tu wen xu'u blau, na' Dios benne' neda' lataj gulecha' lane na, na' benne' xula dxusegule' ze'e na!. Tu tu benne' dxal-la' guxúe xánnie' ca dxusegule' na. ¹¹Québedxa nu seque' cueche' xetú lane ca da ba dxe', da na' naca na Jesucristo queze, ¹²san waca nu benne' gusegule' lawe' na da zaca na ca oro, ne plata, ne xiaj da zaj zaca, u waca gusegule' lawe' na da quebe zaca na ca blaga', ne xizre, ne luaj laga!. ¹³Zrin da nun tu tu benne' gulé'e queze lawe na lu zra guchi'a Dios, lawe' da lu zra na' la' tu xi', na' lu xi' na' gulé'e lawe na ca naca zrin nun tu tudxu. ¹⁴Che nu benne' nune' tu zrin da quebe chezze na lu xi', na' wazi'e lazruj chee!. ¹⁵Che chezze zrin na', ca naca na nite na, san léqueze' walé', ca tu benne' dxedexúaqe' lu xi'!

¹⁶¿Quebe nézele le'e nácale xudau' chee Dios, na' Be' Lá'azxa chee Dios zue' lu xichaj lázrdaule? ¹⁷Che nu benne' gúcá'ana dítaje' xudau' nigá chee Dios, Dios guzría xi'e bénnea' lawe' da naca lá'azxa xudau' chee Dios, na' lé'e quezele nácale xudau' na'.

18 Quebe si xé cuínale. Che nálale dxéquele nácale benne' sina lu da naca cheē xezr la xu nigá, dxal-la' xun cuínale ca tu benne' quebe bi dxaque', cheē gunna Dios le'e xel-la sina li.

19 Xel-la sina cheē xezr la xu nigá naca na tu da xálaze lau Dios. Naxúaj lu dizra' lá'azxa da dxenná na: Dios dxun zréajane' benne' sina ca' lu xel-la sina da zaj nápaqueze'. **20** Cá'anqueze dxenná na: Xránadxu nézene' quebe bi zaca da dxululaba lazre' benne' sina ca'. **21** Cheē le' na' quebe nu benne' dxal-la' gun szren cuine' lawe' da de'e tu benne', lawe' da Dios dxunne' le'e xúgute da ca' dxechínnele. **22** Pablo, ne Apolos, ne Pedro, ne xezr la xu nigá, ne xel-la nabán, ne xel-la gute, ne na'a zra, ne da za za', ne xúgute da ca' zaj naca na cheē gaca da chawé' cheele, **23** na' léquezle xu'ule lu na' Cristo, na' Cristo xu'e lu na' Xradxu Dios.

Zrin dxelún benne' gubáz cheē Cristo

4 **1** Ca' naca na, dxal-la' guéquele nácazentu' wén zrin cheē Cristo, ne nabágantu' gusédentu' bénneache da zaj nagache cheē Dios. **2** Na'a, benne' nabague' tu zrin, dxun na ba xen gaque' li lazre'. **3** Neda' quebe dxe'a gunne xue bi dxéquele naca' neda', u bi dxeleque bénneache naca'. Quebe gaca nnia' xrlátaje u quegá cheē da nuna' **4** lawe' da lácala quebe dxagu na zria neda' lázrdawa', da nigá quebe dxulé'e na quebe nabaga' zria. Xránadxu naque' Benne' dxuchi'e ca da dxuna!. **5** Ca' naca na, quebe guchí'ale cheē da ca' che quebe ne zrin zra. Le cueza zra xelá' Xránadxu, na' xebéaje' lu xel-la naxaní' ca naca da nagache lu da chul-la. Xránadxu gulé'ene' ca naca da dxulaba lázredxu, na' Dios gulé'ene' chawé' tu tudxu ca da dxal-la' sidxu.

6 Le'e, bi bicha', dxuchálajlena' le'e da caní cheē gaca chawé' cheele, dxuzúa' ca tu da gulé'e na le'e Apolos, ne néda'queza'. Dxennía' da nigá cheē gusédele né cheē netu' cheē quebe gundxale ca da dxue lataj dizra' lá'azxa le'e, ne cheē quebe gucá'ana szren cuínale, ne cheē quebe guzúale chalá'ala le sa' ljwézrele. **7** ¿Nuzra nun lue' blaudxa ca xezícadxa benne'? ¿Bizra napu' da quebe nunna Dios lue'? Che Le' benne' chiu' da na', ¿bizr cheē na' dxucá'ana szren cuinu', dxéquenu' lué'queze gudilju' da na'?

8 ¿Nácale le'e benne' gunní'a? ¿Nápale xúgute da dxechínele? ¿Dxequele nácale wenná bea lácala quebe nácantu' netu' wenná

bea? Xrlátaje dxgua la nácaquezle wenná bea cheeguntu' netu'
le'e tu zren lu xel-la dxenná bea cheee. ⁹Dxéquedá' Dios nuzúe'
netu', benne' gubáz cheee, lu lataj bzee. Nácantu' ca benne'
ba zaj nabía xi' cheegátentu'. Nácantu' ca tu da dxuzé na lau
bénneache, na' dxelenná' gubáz cheeg xabáa ca', ne bénneache
netu!. ¹⁰Dxeleque bénneache nácantu' netu' tu da xálaze lawe' da
dxuntu' zrin cheeg Cristo, san le'e dxéquele dxéajni'i xánnele da zaj
naca cheeg Cristo. Dxeleque bénneache nate ni'a na'ntu' netu' san
le'e dxéquele nácale le'e benne' wal-la. Dxuluzúa bénneache netu'
chalá'ala, san dxelapse' le'e ba lá'ana. ¹¹Ga bzrinte lu zra na'a zra
dxeduntu', ne dxebílentu', ne nácantu' gala xídeze, na' bénneache
dxulucháchalene' netu', ne quebe zua lízrentu!. ¹²Dxexedú
lázrentu' dxuntu' zrin. Dxelenné bénneache schanni' cheentu',
san netu' dxexechébentu' dizra' chawe!. Zaj nau zi' xuzre' netu'
san dxuchaga launtu' na. ¹³Dxelenné' schanni' cheentu', san netu'
dxuchálajlentu' le' da li duteg xel-la zren lazre' cheentu'. Dxelune'
netu' ca tu xizre beebe, ne ca tu da ba guca ditaj cheeg bénneache
ca lu zra na'a zra.

¹⁴Quegá dxuzúaaja' cheee da nigá cheeg xedué'ele, san cheeg
guzéajni'ida' le'e, nácale ca bi chia' nazri'ite lazra!. ¹⁵Lácala zaj
zúale le'e gaxúa gaxúane benne' dxulusédene' le'e ca naca cheeg
Cristo, quebe nu zua xetú xrale. Néda'queza' naca' xrale lu xel-la
dxeajlí lazre' cheeg Cristo lawe' da bzenda' le'e dizra' chawe' cheeg
Jesucristo. ¹⁶Ca' naca na, dxata' xúeda' le'e gunle ca dxuna' neda'.

¹⁷Cheeg le' na' dxusel-la' Timoteo xedajná'abe' le'e, nácabe' ca bi li
lazre' chia' nazri'ite lazra', lu da naca cheeg Xránadxu. Lebe' gusá'abe'
lázrele ca dxuna' lu da naca cheeg Cristo, ne ca naca da dxusédeda'
bénneache gáteteze na', ne lau xúgute cue' bi cheeg Cristo. ¹⁸Bál-
lale le'e ba nucá'ana szren cuínale lawe' da dxéquele quebe xida'
xedajnnaba' le'e, ¹⁹san dxebeza lazra' xídazequeza' xedajnná'a le'e'
che gunna Xránadxu lataj. Nadxa le'eda' da dxelezeque' xelún benne'
ca' dxulucá'ana szren cuine', ne quegá tuze da dxelenné'. ²⁰Che
dxenná be'e Dios dxi'u quebe naca na cheeg tu da dxuchálajzedxu.
Lécaze' ba nunne' dxi'u xel-la waca cheeg. ²¹¿Bizra dxaca lázrele
le'e? ¿Dxaca lázrele gun na ba xen gudéa' le'e xel-la zi', u che xida'
xedajnná'a le'e lu xel-la zri'i lazre', ne xel-la dxexrui lazre'?

Pablo dxuchi'g cheeg tu da sban

5 ¹Ba benda' zua tu benne' ládujla le'e nune' ca zru'ule'
xrna zie'!. Da nigá naca na tu da sbánle'g da quebe ne

xelún benne' quebe zaj núnbe'ene' Dios. ²Ca naca da na' le'e ne dxucá'ana szren cuínale. Dxal-la' cuezre xáchele. Bénnea' nune' da nigá dxal-la' xebéajle le' ládujla le'e. ³Quebe zua' neda' naga zúale lu bela' dxen chia', san naca cátēze zúalena' le'e lu be' nácaqueza', na' ba bchi'a chee bénnea' nune' dul-la nigá ca tu benne' zúaletequeze le'e. ⁴Le zraga le'e lu La Xránad xu Jesucristo, na' gaca na cátēze neda' súalena' le'e lu be' nácaqueza', na' xel-la waca chee Xránad xu Jesús suale na le'e. ⁵Nadxa dxal-la' xudele bénnea' lu na' Satanás da xriwe', na' lácala cuía xi' bela' dxen chee' na' be' nácaqueze' la na lu zra xelá' Xránad xu Jesús.

⁶Quebe dxal-la' gucá'ana szren cuínale ca naca da dxunle. ¿Quebe núnbeale dizra' na' dxenná na: Láteze cua zichaj dxuchazra na ca naca cua na'? ⁷Le xebéaj chalá'ala cua zichaj gula na' da dxuxrinnaj na le'e, chee gácale ca tu xeta xtila da dxágud xu Laní Pascua, da dxund xu nen cua cube da quebe nachixre na cua zichaj, ca da li nácale le'e. Crísto queze gutie' waláz cheed xu. Naque' cheed xu zril a, be' dxelutie' laní pascua. ⁸Ca' naca na, dxal-la' gupá'adxu Laní Pascua cheed xu lu da naca du lazre', ne lu da li, da ca' zaj naca na ca xeta xtila da quebe nachixre na cua zichaj. Quebe gupá'adxu na lu da calela, ne lu da zrinnaj, da ca' zaj naca na ca cua zichaj gula na'!

⁹Lu da bzuaja' chee e nédxud xa gucha' le'e quebe guchixre chee e nen benne' ca' dxelune' da sban. ¹⁰Quebe gucha' le'e xecuásate quezeze chee benne' zaj zre'e xezr la xu nigá, benne' dxelune' da sban, ne benne' wecude' ca', ne benne' gubán ca', ne benne' dxelúe lá'an e' bedáu' xiaj xaga ca', lawe' da chee quebe guchixre chee e nen benne' caní, dxun na ba xen xedxúajle xezr la xu nigá. ¹¹Da guca lazra' xapa' le'e naca na chee quebe guchixre chee e nen netú benne' dxenné' naque' bíched xu, san dxune' da sban, u naque' benne' wecude', u dxue lá'an e' bedáu' xiaj xaga, u dxutupe' dizra' bizruj, u dxí'aje', u naque' gubán. Quebe dxal-la' gágulele benne' caní. ¹²⁻¹³Quegá naca chia' guchi'a chee benne' dxeledá cízrela. Dios guchi'e chee benne' ca!. Le'e dxal-la' guchi'ale chee benne' zaj naque' bi bíched xu. Chee le na' le xebéaj benne' dul-la na' ládujla le'e.

Zria da dxelagu ljwezre bi ca' chee Cristo

6 ¹Gate tule le'e zua da dxaca chee e nen xetule le'e, ¿bizr chee na' dxeajle lau benne' dxuchi'e da dxaca, na' quebe

dxéajle' e chee Cristo, ne quebe dxeajle lau bi bichele? 2 ¿Quebe nézele le'e, benne' zaj naca bi chee Dios xuluchi'e ca da dxelún bénneache chee xezr la xu nigá? Che le'e guchí'ale chee bénneache lu xezr la xu nigá, ¿quebe naca cheegle guchí'ale chee tu da dauze? 3 ¿Quebe nézele le'e guchi'ad xu chee gubáz chee xabáa ca'? Cá'anqueze dxal-la' guchi'ad xu da naca chee xezr la xu nigá. 4 Che le'e zua da dxaca cheegle lu xezr la xu nigá, ¿bizr chee na' dxeajle lau benne' ca' quebe nu zaj naque' ládujla bi bichedxu ca' chee xuluchi'e chee da na'? 5 Da nigá dxapa' le'e chee gapa stu'le. ¿Quebe nu chilá' ládujla le'e nu bichedxu, benne' naxéajni'ine' chee guchi'e tu da dxaca chee bi bichedxu ca'? 6 ¿Dxun na ba xen tu bi bichedxu cheajtágube' zria da dxaca cheebe' nen benne' lqwézrebe' lau tu benne' dxuchi'e da dxaca, na' quebe naque' bi chee Dios?

7 Che zua da dxedíl-lalele biche lqwézrele, naca na tu zria da ba nabágale. ¿Bizr chee na' quebe dxucá'anale na cá'laze? ¿Bizr chee na' quebe dxuele lataj nu benne' cuane' cheegle? 8 Le'e dxunle da quebe naca na xrlátaje, ne dxebanle, na' dxunle caní chee bi bichele.

9-10 ¿Quebe nézele le'e, quebe xelexú'u benne' wén da calela naga dxenná bea Dios? Quebe güele lataj nu si xé le'e. Quebe xelexú'u naga dxenná bea Dios benne' ca' dxelune' da sban, ne benne' ca' dxelúe lá'ané' bedáu' xiaj xaga, ne benne' ca' dxelezúalene' zru'ula benne' xula, ne benne' ca' dxeledálene' lqwézre biue', ne benne' gubán ca', ne benne' wecude' ca', ne benne' ca' dxelé'aje', ne benne' ca' dxulutupe' dizra' bizruj, ne benne' ca' dxulucache lane'. 11 Caní gúcale bál-lale le'e, san na'a bache bexádxele lu xichaj lázrdaule, ne nuzúa cuínale lu na' Dios, na' nazí' lu ne'e le'e lu La Xránadxu Jesús ne chee Be' Lá'azxa chee Dios cheeedxu.

Naca lá'azxa bela' dxen cheeedxu

12 Da li naca da dxelenné!: Nápadxu lataj gundxu da dxaca lazre' tu tudxu. Quegá xúgute na naca na da ba neza. Awe', napa tu benne' lataj gune' da dxaca lazre', san quebe dxalla' gu'e lataj bi da nna be'e na le'. 13 Naca da li da dxelenné!: Xela wagu naca na chee le'edxu, na' le'edxu naca na chee xel-la wagu, san Dios gusexuzre' dxúpate na. Quebe naca bela' dxen cheeedxu chee gun na da sban. Bela' dxen cheeedxu naca na da gunézruiidxu chee Xránadxu, na' Xránadxu naque'

Bénnea' guchínene' b̄ela' dxen chēdxu lu da xrlátaje. ¹⁴Ca b̄en Dios bsebane' Xránad xu ládujla benne' gate ca', cá'anqueze gusebane' dxi'u nen xel-la waca chee'.

¹⁵¿Quebe nézele le'e b̄ela' dxen chee'le naca na chee' Cristo? ¿Wacá'a tu da naca na b̄ela' dxen chee' Cristo, ne guchaga' na nen b̄ela' dxen chee' tu nu'ula wen da sban? ¡Cabata! ¹⁶¿Quebe nézele le'e gate tu benne' biu dxuchague' tu nu'ula wen da sban dxúpate' zaj naque' ca tuze b̄ela' dxen? Naxúaj lu dizra' lá'azxa da dxenná na: Dxúpate' xelexaque' tuze b̄ela' dxen.

¹⁷Gate tu benne' dxuchague' Xránad xu, dxelexaque' tuze be'!

¹⁸Le guzrunnaj chee da sban. Zaj nita dul-la xula da dxun benne' da quebe dxulucá'ana ditaj na b̄ela' dxen chee', san benne' dxuchague' nu'ula quebe naca zru'ule' dxune' dul-la lu b̄ela' dxen chee'queze'. ¹⁹¿Quebe nézele le'e naca b̄ela' dxen chee'le xudau' chee' Be' Lá'azxa, Bénnea' nunna Dios le'e, na' Be' Lá'azxa zue' xichaj lázrdaule? Quebe nácale xrana b̄ela' dxen chee'le, ²⁰lawe' da guzí' Dios le' na nen tu lazruj zrente. Chee' le' na', dxal-la' gápale ba lá'ana Dios nen b̄ela' dxen chee'le, ne nen be' nácaquezele, lawe' da dxúpate' na' zaj naca na chee' Dios.

Ca naca chee' xel-la dxuchaga na'

7 ¹Na'a xecheba' ca zaj naca da bchébele neda'. Da li naca xrlátaje quebe guchaga na' tu benne'. ²Lawe' da dxácale'le da sban naga zúale, tu tu benne' biu dxal-la' súalene' nu'ula chee'queze', na' tu tu nu'ula dxal-la' súalene' benne' biu chee'queze'. ³Benne' biu dxal-la' gune' nen zru'ule' da nabague' chee' zru'ule', na' cá'anqueze nu'ula dxal-la' gune' nen benne' biu chee' da nabague' chee' benne' chee'. ⁴Nu'ula na' quebe naque' xrana b̄ela' dxen chee', san naca na chee' benne' biu chee'. Cá'anqueze benne' biu quebe naque' xrana b̄ela' dxen chee', san naca na chee' zru'ule'. ⁵Quebe dxal-la' xeledábaga ljwezre', san tuze gate xelezúe' xel-la wezría tu chí'idaue chee' xuluzúa cuine' lau Dios chee' xuluchálajlene' Le'. Te na' dxal-la' xuluchaga ljwezre' chee' quebe seque' Satanás nna be'e na le' che quebe xelezéquene' xelenná be'e cuine'.

⁶Da nigá dxapa' le'e naca na tu da dxue le'e lataj. Quebe naca na tu da nadxixruj bea na. ⁷Neda' dxezá lazra' súale xúgutele ca zua' neda', san Dios ba nunnę' tu tudxu da gaca gundxu. Tu da nunne' tudxu, na' da xula xetudxu.

⁸Dxapa' benne' wegu', ne nu'ula wézebe, naca xrlátaje xelexegá'ané' cá'aze ca zua' neda!. ⁹Che quebe xelezéquene' xelenná be'e cuine', waca xuluchaga ne'e, lawe' da nácadxa xrlátaje xuluchaga ne'e quézcala xeledée' ba xa' lu bela' dxen chee'.

¹⁰Benne' zaj nuchaga ne'e dxapa' nu'ula quebe gusane' benne' biu chee'. Quebe naca cheeza' da nadxixruj bea nigá, san naca na da dxun Xránadxu. ¹¹Che nu nu'ula gusane' benne' biu chee', dxal-la' xegá'ané' cá'aze, u xexaque' tuze nen benne' biu chee' na!. Cá'anqueze benne' biu quebe dxal-la' gusane' zru'ule'.

¹²Dxapa' xezícadxa benne' néda'queza', quegá Xránadxu, che zru'ula tu bi bíchedxu quebe dxéajle'e chee' Xránadxu, dxéquene' xrlátaje zúalene' benne' chee', bi bíchedxu na' quebe dxal-la' gusane' le!. ¹³Che benne' biu chee' tu nu'ula zandxu quebe dxéajle'e chee' Xránadxu, san dxéquene' xrlátaje zúalene' zru'ule', nu'ula zandxu na' quebe dxal-la' gusane' benne' biu chee' na!. ¹⁴Benne' biu na' quebe dxéajle'e chee' Xránadxu naque' ca tu bi chee' Dios lawe' da nuchague' zru'ule' dxéajle'e chee' Xránadxu, na' nu'ula na' quebe dxéajle'e chee' Xránadxu naque' ca tu bi chee' Dios lawe' da nuchague' benne' biu chee' dxéajle'e chee' Xránadxu. La quebe naca na caní, zri'inele le'e xelácabe' ca zri'ine benne' quebe zaj naque' chee' Dios, san da li zaj nácabé' ca bi chee' Dios. ¹⁵Che benne' biu na' u zru'ule', benne' quebe dxéajle'e chee' Xránadxu, dxaca lázrtequeze' gusane' ljwezre', waca na. Che caní dxaca chee' tu bi bíchedxu u chee' tu bi zandxu, nape' lataj lawe' da gunné' Dios dxi'u chee' cueza zri lázredxu. ¹⁶Che quebe gaca caní, quebe nézenu' lue', nu'ula, che wazéquenu' cu'u benne' biu chiu' lu na' Cristo, na' lue', benne' biu, quebe nézenu' che wazéquenu' cu'u zru'ulu' lu na' Cristo.

¹⁷Ájateze naca, tu tudxu dxal-la' gundxu ca naca da nunna Xránadxu dxi'u, ne xegá'anadxu cátæze nácadxu gate gunné' Dios dxi'u. Caní dxapa' xígute' cue' bi chee' Cristo. ¹⁸Che Dios dxenné' tu benne' biu nadxugu lu bela' chee' da dxulé' na naque' bi chee' Dios, benne' nigá dxal-la' xegá'ané' ca', na' che dxenné' Dios tu benne' quebe nadxugu lu bela' chee' da na', quebe dxal-la' chugu lu bela' chee' da na!. ¹⁹Quebe bi naca che nadxugu da na' lu bela' chee'dxu, u quebe. Da dxun na ba xen naca gundxu da dxaca lazre' Dios. ²⁰Tu tudxu dxal-

la' xegá'anadxu cáteze nácadxu gate Dios dxenné' dxi'u chee_gácadxu bi chee!. ²¹Che gucu' benne' nada'u gate Dios gunné' lue', quebe cue'u gunne xue, san che gapu' lataj gacu' benne' quebe nada'u, dxal-la' guchínenu' na. ²²Bénnea' guque' benne' nada'u gate gunné Xránad xu le' naque' ca benne' quebe nada'u chee_gune' zrin chee Xránad xu, na' cá'anqueze bénnea' quebe naque' benne' nada'u gate gunné Xránad xu le', naque' ca benne' nada'u chee Xránad xu. ²³Dios ba ná'awe' le'e nen tu lazruj zrente. Quebe güiele lataj nu benne' gune' le'e benne' zaj nada'u. ²⁴Ca' naca na, bi bicha', tu tudxu dxal-la' xegá'anadxu lau Dios cáteze nácadxu gate gunné' dxi'u.

²⁵Ca naca chee benne' ca' quebe zaj nuchaga ne'e quebe bi gunná be'e Xránad xu neda', san dxapa' le'e ca da dxéqued a', na' waca guxrén lázrele neda' lawe' da bexache lazre' Xránad xu neda'. ²⁶Dxéqued a' neda' dxal-la' xegá'ana tu benne' biu cáteze naque' lawe' da zúad xu zra stébele' e. ²⁷Che nuchagu' nu'ula quebe cuasu' le', na' che quebe nuchagu' nu'ula, quebe guchaga na'u. ²⁸Che guchaga na'u, quebe gunu' dul-la, na' che tu nú'uladau' guchaga na'abe', quebe gunbe' dul-la. Benne' ca' dxuluchaga ne'e welezúe' stébe lu zra caní, na' dxaca lazra' quebe súale stébe caní.

²⁹Bi bicha'dau', da nigá dxaca lazra' xapa' le'e. Xelátega ne de súad xu lu xezr la xu nigá. Ná'atela benne' zaj nuchaga ne'e dxal-la' gune' da naca chee Cristo ca dxelún benne' quebe zaj nuchaga ne'e. ³⁰Benne' dxelebezre xache' dxal-la' xelune' da naca chee Cristo ca dxelún benne' quebe zaj naque' baxache!. Benne' zaj zra' laní dxal-la' xelune' da naca chee Cristo ca dxelún benne' quebe zaj zue' xel-la dxebé, na' benne' dxelá'awe' dxal-la' xelune' da naca chee Cristo ca dxelún benne' quebe zaj nape' da na' dxelá'awe'. ³¹Benne' dxelezi' e ba neza lu xezr la xu nigá dxal-la' xelune' da naca chee Cristo ca dxelún benne' quebe dxelezi' e ba neza na, lawe' da ba dxexuzre lazre' xezr la xu nigá.

³²Dxaca lazra' quebe bi cue'le gunne xue. Gate tu benne' biu nácab e' wegu' dxe'ebe' gunne xue da naca chee Xránad xu chee gunbe' da dxezaca ba lazre' Xránad xu. ³³Gate ba nuchaga ne'e, dxe'e gunne xue da naca chee xezr la xu nigá chee gune' da dxezaca ba lazre' zru'ule'. ³⁴Cá'anqueze dxaca chee nu'ula zua benne' biu chee!, ne nu'ula wegu'. Nu'ula wegu' dxe'ebe' gunne xue da naca chee Xránad xu chee chu'ube' lu na' Dios

duté bela' dxen cheebe', ne duté be' cheebe', san nu'ula zua benne' biu cheel' dxe'e gunne xue da naca chee xezr la xu nigá cheegune' da xezaca ba lazre' benne' chee'.

³⁵Dxapa' le'e da nigá cheeg gaca chawe' cheele, ne quebe cheeg nna be'eda' le'e, san cheeg gunle da xrlátaje, ne da li, cheeg chu'ule du lázrele lu na! Xránadxu.

³⁶Che nu benne' dxéquene' nácadxa xrlátaje guchaga na' zrí'ine' nu'ula lawe' da ba dxedé xel-la cuide' cheebe', ne naca da dxal-la' gunbe', dxal-la' gune' da dxéquene' naca xrlátaje. Waca guchaga na'abe'. Quebe naca na dul-la. ³⁷Che nu benne' quebe dxéquene' dxun na ba xen, ne che nape' lataj gune' da dxaca lazre', ne che ba nune' lu xichaj lázrdawé' xegá'ana zrí'ine' nu'ula wegu', dxune' da xrlátaje. ³⁸Ca' naca na, benne' dxu'e lataj guchaga na'abe' zrí'ine' nu'ula, dxune' da xrlátaje, na' bénnea' quebe dxu'e lataj dxune' da nácadxa xrlátaje.

³⁹Nu'ula zua benne' biu chee' nuchague' bénnea' ne chee da nadixruj bea na dxácate ne zue' nabane', san che gate benne' chee', de lataj nu'ula na' guchaga ne'e nen núteteze benne' biu, san dxun na ba xen dxéajle'e chee Xránadxu. ⁴⁰Gácadxa chee' da ba neza che xegá'ane cá'aze. Caní dxéqueda' neda', ne dxéqueda' dxun Be' Lá'azxa chee Dios neda' tuze.

Xel-la wagu da zaj nuzúa bénneache lau bedáu' xiaj xaga

8 ¹Na'a guchálaja' ca naca chee xel-la wagu da zaj nuzúa bénneache lau bedáu' xiaj xaga. Da li xúgutédxu nápadxu xel-la dxéajni'i ca naca da nigá. Xel-la dxéajni'i dxun na dxi'u benne' dxulucá'ana szren cuina, san xel-la zri'i lazre' dxusegula na dxi'u lu xel-la dxéajlí lazre' cheedxu. ²Che nu benne' dxéquene' nape' duté xel-la dxéajni'i, quebe ne chéajni'ine' ca dxal-la' chéajni'ine'. ³Che nu benne' nazrí'ine' Dios, Dios ba nazí' lu ne'e bénnea'.

⁴Na'a, ca naca chee xel-la wagu da zaj nuzúa bénneache lau bedáu' xiaj xaga, nezdxu quebe bi naca tu bedáu' xiaj xaga lu xezr la xu nigá, ne tuze Bénnea' naque' Dios. ⁵Lácalá zaj zra' xabáa, ne xezr la xu nigá da zante da dxeleque bénneache zaj naca na dios, ne chee benne' caní zante dios zaj zra na, ne zante xrane' zaj zra na, ⁶cheedxu dxi'u che nácadxu chee Cristo, tuze Bénnea' naque' Dios, Bénnea' naque' Xradxu. Xradxu Dios bene' xúgute da de, na' dxi'u zúadxu chee guchínene' dxi'u. Cá'anqueze tuze Bénnea' naque' Xránadxu,

Jesucristo. Nē chee Le' guzrá' xúgute da de, na' zúad xu dxi'u nē chee Le'.

7 Quegá xúgute bi chee Cristo zaj nézené' da nigá. Bal-la benne' caní gulú'u lawe' belúe lá'ané' bedáu' xiaj xaga, na' gate dxelawé' xel-la wagu na', dxeléquené' naca na tu da naca na chee bedáu', na' lawe' da quebe zaj ze chache' lu xichaj lázrdawé', dxeléquené' zaj nabague' zria nē chee da dxelawé'.

8 Da na' dxágud xu quebe dxucá'anadxa na dxi'u xrlátaje lau Dios, lawe' da quebe nácadxadxu xrlátaje che dxágud xu, ne quebe nácadxadxu calela che quebe dxágud xu. **9** Le guxúe xanne' cuínale ca naca lataj da nápale bi gágule chee quebe guzría xile tu benne' quebe ze chache' lu xel-la dxeajlí lazre' chee'. **10** Ca' naca na, che lue' nézenu' da nigá, na' che cue'u gagu' tu naga zra' bedáu' xiaj xaga, na' che tu bi bíched xu, benne' quebe ze chache' lu xel-la dxeajlí lazre' chee', lé'ene' lue' dxe'u dxagu' na', na' bi bíched xu na' wexázrquezne' cue'e gawe' da na' zaj nuzúa bénneache lau tu dios quebe bi naca.

11 Ca' naca na, lue', lawe' da napu' xel-la dxéajni'i, guzría xi'u tu bi bichu' quebe ze chache' lu xel-la dxeajlí lazre' chee', na' naque' benne' gute Cristo waláz chee'. **12** Ca' naca na, gate dxuzría xile bi bíched xu quebe zaj ze chache' lu xel-la dxeleajlí lazre' chee', dxunle dul-la da dxuzúa Crísto queze chalá'ala.

13 Chee le na', che guzría xi'a tu bi bicha' nē chee da dxawa', nácadxa chawé' cabátadxa gawa' bélá' chee quebe guzría xi'a le'.

Da naca chee tu benne' gubáz chee Cristo

9 **1** Naca chia' naca' gubáz chee Cristo, ne napa' lataj bi guna' lawe' da ble'eda' Xránad xu Jesús, na' nácale le'e bi chee Cristo nē chee zrin béná' chee'. **2** Che dxeleque xezícadxa benne' quebe naca' gubáz chee Cristo, san dxun na ba xen guéquele le'e naca' gubáz chee' lawe' da dxunna bea da nácale chee Xránad xu da li naca' gubáz chee'.

3 Da nigá naca na da dxapa' benne' ca' dxelezí tizre' neda':

4 Naca chia' si' lu na'a da xi'aj gawa' nē chee zrin da dxuna'.

5 CÁ'anqueze naca chia' guchaga na'a tu nu'ula zand xu chee chéajlené' neda' ca dxelún xezícadxa benne' gubáz chee

Cristo, ne benne' bíchequeze Xránad xu, ne Pedro. **6** ¿Dxéquele tuze Bernabé, ne neda' dxal-la' guntu' zrin chee gata' da xi'aj gáguntu' gate dxuzénentu' bénneache dizra' chawé'? **7** ¿Nuzra

benne' gaque^é benne' zeje^é wedil-la che quebe nu quizruj le^é? ¿Nuzra benne' dxaze^é lba uva che quebe gawe^é na? ¿Nuzra benne' gusegule^é zrila^é che quebe xequé^é xicha zraba^é? ⁸Quebe dxal-la^é guéquele dxapa^é le^é da nigá néda'queza^é, lawe^é da caníqueze dxenná na lu da bdxixruj be'e Moisés. ⁹Naxúaj lu da nadxixruj bea na da dxenná Dios: Quebe cu'ule xixruj dxu'a bezre, be dxichuba^é zrua^é xtila. Quebe gunná Dios da nigá lawe^é da dxue lazre^é chee^é bezre cá'aze. ¹⁰Gunné^é na ne cheedxu dxi'u. Naxúaj da nadxixruj bea nigá chee gaca da ba neza cheedxu, lawe^é da benne' dxugá'ané^é bezre, ne benne' dxine^é dxal-la^é xelebeza lazre^é xelexezi^é ca naca da gunna lina da xelaze^é. ¹¹Na'a, che netu^é ba gúzantu^é lu xichaj lázrdaule da naca na chee^é Be^é Lá'azxa, ¿quebe dxal-la^é si^é lu na'ntu^é látedauze da naca chee^é lu xezr la xu nigá? ¹²Che xezicadxa benne' naca chee^é xelezí^é lu ne^é da naca chee^é, ¿gázradxa netu^é?

Quebe ne guchínentu^é da nigá naca na cheéntu^é. Bchaga launtu^é xígute chee quebe guzágantu^é ca naca dizra^é chawe^é chee^é Cristo. ¹³Ba nézele benne' dxelune^é zrin chee^é xudau^é dxelawé^é chee^é da xu'u lu xudau^é na^é, na^é benne' dxelune^é zrin chee^é lu cugu naga dxelutie^é be^é xíxre'du ca^é lau Dios dxelawé^é bela^é chee^é béadu ca^é. ¹⁴Cá'anqueze ba nun Xránadxu chee^é benne' dxuluchalaje^é dizra^é chawe^é, xelezí^é ba neza zrin da dxelune^é. ¹⁵Cabata^é guchíneda^é netú da caní zaj naca na chia^é, ne quebe dxuzúaja^é da nigá chee^é gúnnale neda^é late^é!. Gaca lázredxa^é gatia^é quézcala nu gucuasa da ba neza da napa^é.

¹⁶Quebe dxal-la^é gucá'ana szren cuina^é lawe^é da dxuzenda^é bénneache dizra^é chawe^é chee^é Cristo, lawe^é da dxun na ba xen guna^é na. Baxache^é naca^é che quebe guzenda^é bénneache dizra^é chawe^é nigá. ¹⁷Chee^é le^é na^é, che dxuna^é na lawe^é da naca na da dxaca lazra^é guna^é, ba de lazruj chia^é. Na'a, che dxuna^é na xadíaze, naca na tu da nusebaga Dios neda^é. ¹⁸Ca^é naca na, lazruj da dxezi^éa naca na da ba neza napa^é gate dxuzenda^é bénneache dizra^é chawe^é chee^é Cristo, ne quebe bi dxuchízruja^é benne^é ca^é. Ca^é naca na, quebe dxuchíneda^é da naca na chia^é lawe^é da dxuna^é zrin nigá.

¹⁹Lácala quebe naca^é benne^é nada'u chee^é nu benne^é, ba nun cuina^é ca tu benne^é nada'u chee^é xígute bénneache, chee^é quedá cu'a benne^é zandxa lu na^é Cristo. ²⁰Gate zua^é ládujla benne^é judío ca^é, dxun cuina^é benne^é judío chee^é cu'a le^é lu na^é

Cristo. Ca' naca na, ládujla benne' zaj xu'ē lu na' da nadxixruj bea na dxun cuina' ca tu benne' xu'ē lu na' da nadxixruj bea na, cheē cu'a le' lu na' Cristo lácalda da li quebe xu'a lu na' da nadxixruj bea na na'. ²¹Xetú na'a, cheē séqueda' cu'a lu na' Cristo benne' ca' quebe zaj xu'ē lu na' da bdxixruj be'e Moisés, dxun cuina' ca tu benne' quebe xu'ē lu na' da nadxixruj bea na na', lácalda da li xu'a lu na' da nadxixruj bea na cheē Dios lawe' da xu'a lu na' da nadxixruj bea na cheē Cristo. ²²Gate zua' ládujla benne' ca' quebe zaj ze chache' lu xel-la dxeajlí lazre' cheē dxun cuina' ca zaj naca benne' ca' cheē séqueda' cu'a le' lu na' Cristo. Ca' naca na, dxun cuina' ca naca tu tu benne' ca' cheē ájatezla séqueda' cu'a bal-la benne' ca' lu na' Cristo. ²³Dxuna' xúgute da nigá ne cheē dizra' chawe' cheē Cristo cheē gapa' tu da ba neza cheē na.

²⁴Ba nézquezle le'e tu lu da huitaj benne' zan dxesí'aca chégué' na' tuze' dxezrué'ene' lataj blau. Le sa'aca chegu le'e cheē zrué'ele da dxunna Cristo. ²⁵Xúgute benne' ca' dxulupá'a cuine' cheē xelu'e da huitaj, dxuluzúe' chalá'ala xúgute da dxun na calela cheē!. Benne' caní dxelune' da caní cheē xelezí' lu ne'e tu da guzúe' xíchaje' da naca na laga' da québequeze si bea, san dxi'u dxundxu zrin cheē zrué'edxu da zeajlí canna. ²⁶Neda' quebe dxezá chégua' ájatezla, ne quebe dxedil-la' ca tu benne' dxu'ē lu be'ze gate dxedil-le'. ²⁷Neda' dxudéa' xel-la zi' bēla' dxen chia', ne dxenná be'eda' na, cheē quebe gunitia' neda' da naca chia' lu zrin nigá, ca te na' ba bsédeda' benne' xula ca'.

Da dxuzéajni'i na dxi'u ca naca cheē bedáu' xiaj xaga ca'

10 ¹Dxaca lazra' nézele, bi bícha'dau', ca guca cheē xra xrtáudxu ca' xjácaléne' Moisés. Dios guché'le xúgute benne' ca' ne cheē beuj bza na', na' xúgute' guledéé' ládujla nísadau' da nazí le na Xrna. ²Ca' naca na, waca nnadxu xúgute' beledxúe' nisa lu nísadau' na', ne gulaqué' tuze nen Moisés gate guledálene' beuj bza na!. ³Cá'anqueze xúgute' gulawé' tuze xel-la wagu da bnezruj Dios le', ⁴ne gule'aj xúgute' tuze nisa da bnezruj Dios le', lawe' da gulé'aje' nisa na' bedxúaj na xiaj xre na!. Xiaj xre nigá dxulé'e na ca naca Crístoquezze, Bénnea' guxéajléne' benne' ca' le' xixre' lawe' lataj na!. ⁵Benne' zan benne' ca' quebe belune' da bezaca ba lazre' Dios, na' cheē le na' gulatíe' le' xixre' lawe' lataj.

⁶Xúgute da caní guca na chee_g guzájni'i na dxi'u chee_g quebe sa lázredxu da calela ca', ca belún benne' ca'. ⁷Chee_g le na' quebe gucá'ana szrenle bedáu' xiaj xaga ca' ca belún bal-la benne' ca', ca naxúaj na lu dizra' lá'azxa, dxenná na: Bénneache gulebé'e, ne gule'aj gulawé'e lau bedáu' xiaj xaga, na' belexase' chee_g buluxé'e. ⁸Quebe dxal-la' gundxu da sban ca belún bal-la benne' ca', na' tu zraze gulate chupa gaxúa chi dxua gaxue'. ⁹Quebe dxal-la' guchínedxu xel-la zren lazre' chee_g Xránadxu chee_g gundxu da calela ca belún bal-la benne' ca', na' gulatié', gate gulí'ina bëla' le'. ¹⁰Quebe nnéle chee_g Dios ca gulenné bal-la benne' ca', na' gubáz chee_g xabáa chee_g xel-la gute bëte' benne' ca'.

¹¹Xúgute da caní gulezaca xra xrtáudxu, na' zaj naxúaj na lu dizra' lá'azxa chee_g guzájni'i na dxi'u, zúadxu lu zra bzebe caní. ¹²Ca' naca na, nu benne' dxéquene' ze chache' lu da naca chee_g Dios dxal-la' guxúe xanne' cuine' chee_g quebe cheajcházie'. ¹³Da dxelún zréaje le'e naca na tuze ca da dxelún zréaje xúgute bénneache, na' waca guxrén lázrele Dios lawe' da quebe gu'e lataj bi gun zréaje le'e da quebe séquele guchaga laule, na' gate gaca tu da gun zréaje na le'e, Dios gunne' le'e ájala gunle chee_g lale lu da na', chee_g séquele guchaga laule na.

¹⁴Chee_g le na', bi bicha' nazri'ite lazra', québedxa gucá'ana szrenle bedáu' xiaj xaga ca'. ¹⁵Dxuchálajlena' le'e ca dxuchálajlena' benne' dxeléajni'ine', na' lé'e queze waca guchi'ale chee_g da dxapa' le'e. ¹⁶Gate dxágadxu da dxucube na ca guca gate gute Xránadxu, dxápadxu ba lá'ana Dios. Gate dxí'ajdxu xrisa uva lá'azxa, da nigá dxulé'e na dxezidxu ba neza dxen chee_g Cristo da gulalaj na le'e xaga bégua. Xeta xtila na' da dxuzúzrujdxu dxulé'e na xezidxu ba neza bëla' dxen chee_g Cristo da bdee' waláz chee_g xaga bégua. ¹⁷Lácala naxandxu, xúgutedxu dxágudxu tu xeta xtílaqueze da naca na tuze, da na' dxulé'e na nácadxu ca tuze bëla' dxen chee_g Cristo.

¹⁸Le nna'xque ca zaj naca benne' Israel ca'. Benne' caní, benne' dxelawé'e da dxuluzré'e lu cugu chee_g Dios dxelezi'le ba neza lu cugu na'. ¹⁹Quebe dxennía' naca tu bedáu' xiaj xaga tu da zaca, na' bëla' da dxuluzría bénneache lau bedáu' xiaj xaga quebe zácadxa ca bíteze xetú bëla'. ²⁰Dxennía' da dxuluzría lau bedáu' xiaj xaga benne' ca' quebe zaj núnbe'e Dios, dxuluzré'e na lau be' xriwe' ca' ne quegá lau Dios, na' quebe dxaca lazra' gunle tuze be' xriwe' ca'. ²¹Quebe gaca xí'ajle da na' dxulé'e na nácale Xránadxu

tuze, ne xí'ajtele da gulé'e na nácale tuze be' xriwe' ca', ne quebe gaca gágule da naca na chee Xránadxu, ne gágutele da naca na chee be' xriwe' ca'. ²² ¿Dxaca lázrele xewine lazre' Xránadxu lawe' da dxusandxu Le'? ¿Dxéquele le'e nácadxu benne' wáladxa ca Le'?

Da naca cheedxu gundxu, ne ca naca xel-la zri'i lazre'

²³ Da li naca da na' dxelenná bénneache, dxelenné': Naca chia' guna' da dxaca lazra!. Quegá xúguté naca na da sidxu ba neza. Naca chee nu benne' gune' ca dxaca lazre' san quegá xúguté gusegula na le' lu xel-la dxeajlí lazre' chee!. ²⁴ Dxal-la' gundxu da gaca chawe' chee benne' xula, ne quegá da gaca na chawe' cheézedxu.

²⁵ Le gagu le'e ca naca da dxeda'u lawe' xi'a, ne quebe naba xúzrele chee na chee quebe sua stébe xichaj lázrdaule, ²⁶ lawe' da zaj naca chee Xránadxu xezr la xu nigá, ne xúguté da ca' zaj zra' lu xezr la xu.

²⁷ Che nu benne', benne' quebe dxéajlé' chee Xránadxu, dxenné' le'e gágule xeta, na' che dxaca lázrele chéajle, le gagu xúguté da guzríe' laule, ne quebe naba xúzrele chee na chee quebe sua stébe xichaj lázrdaule. ²⁸ Che nna nu benne' zúale le'e, na' xe'le'e le'e: "Bela' nigá bache guzría na lau bedáu' xiaj xaga", quebe gágule na, chee quebe guzúale stébe bénnea' gunné' ca', ne chee quebe sua stébe xichaj lázrdaule. ²⁹ Dxennía' da nigá chee xichaj lázrdau benne' zúalene' lue', ne quegá chee xichaj lázrdau! lué'queze.

Waca naba xuzre tu benne': "¿Bizr chee na' dxuchi'u da naca chia' lawe' da sua stébe xichaj lázrdau benne' xula? ³⁰ Che dxapa' Dios: Xcalenu' chee da dxawa!, ¿bizr chee na' xelezí tizre' neda' chee da dxawa?" ³¹ Chee le na', che dxágule u dxí'ajle, u bítetéze da dxunle, le gun xúguté chee gaca ba Dios. ³² Quebe bi gunle da guzúa na stébe benne' xula, quegá benne' judío ca', ne quegá benne' quebe zaj naque' judío, ne quegá nu benne' naque' bi chee Dios. ³³ Neda' dxuna' ba xuzre guna' da xelezaca ba lazre' xúguté bénneache ca naca xúguté da dxuna!. Quebe dxuna' da gaca chawe' cheeza' san da gaca chawe' chee xezícadxa bénneache chee xelelé'.

11 ¹Le gun ca dxuna' neda', ca neda' dxúnqueza' ca bñen Cristo.

Da dxelún nu'ula naga zaj nazraga bi chee Cristo

² Bi bicha', dxapa' le'e ba lá'ana lawe' da dxeajsá lázrequenzele neda', ne dxunle ca naca da bzéajni'ida' le'e. ³ Na'a dxaca

lazra' chéajni'ile naca Cristo xíchaje chee tu tu benne' biu, na' benne' biu naque' xíchaje chee zru'ule', ca naca Dios, naque' xíchaje chee Cristo. ⁴Che tu benne' biu gugácué' xíchaje' gate dxuchálajlené' Dios naga zaj nadupa bi chee Cristo, u gate dxuchálaje' waláz chee Dios, naca na tu xel-la stu' chee Bénnea' naque' xíchaje'. ⁵Che tu nu'ula quebe gugácué' xíchaje' gate dxuchálajlené' Dios, u gate dxuchálaje' waláz chee Dios, naca na tu xel-la stu' chee', lawe' da dxun cuine' ca tu benne' biu. Lébezqueze naca na chugue' xíchaje'. ⁶Che tu nu'ula quebe gugacu xíchaje', nácadxa xrlátaje chugue' tu chi'ize ca naca xicha xíchaje'. Na' che naca na tu xel-la stu' chee nu'ula che chugue' xíchaje', u che guzúé' zrígaze xíchaje' ca dxun tu benne' biu, dxal-la' gugacu xíchaje' naga zaj nazraga bi chee Cristo. ⁷Benne' biu quebe dxal-la' gugacu xíchaje' lawe' da naque' lu'a le saca Dios, na' da naque' dxulé'e na ca naca xel-la szren chee Dios. Da naca nu'ula dxulé'e na ca naca xel-la szren chee benne' biu. ⁸Gate bən Dios benne' biu, quebe bi guléaje' le' lu bela' dxen chee nu'ula, san guléaje' lu bela' dxen chee benne' biu da na' bexune' nu'ula na!. ⁹Dios bəne' nu'ula na' chee nna be'e benne' biu le', ne quegá bəne' benne' biu chee nna be'e nu'ula le'. ¹⁰Chee le' na' nu'ula dxal-la' guzúé' xíchaje' tu da dxulé'e na zua nu dxenná be'e le' chee quebe gun zréajene' gubáz chee xabáa ca' chee Dios. ¹¹Lu da nácadxu chee Cristo, benne' biu dxechinne' nu'ula, ne cá'anqueze dxechin nu'ula benne' biu. ¹²Da li Dios guléaje' nu'ula na' lu bela' dxen chee benne' biu, na' cá'anqueze benne' biu dxálaje' chee nu'ula, na' xúgutédxu zadxu lu na' Dios.

¹³Le nna'xque le'e che naca xrlátaje che tu nu'ula guchálajlené' Dios, ne quebe gugacu xíchaje'. ¹⁴Da nácaquezdxu dxulé'e na dxi'u naca tu xel-la stu' che benne' biu se tunna xicha xíchaje', ¹⁵na' naca tu da ba lá'ana chee nu'ula se na tunna, lawe' da nunna Dios le' xicha xíchaje' tunna chee gugacu na xíchaje'. ¹⁶Na'a che nu benne' dxaca lazre' gutil-le' dizra' ca naca da nigá, dxal-la' nézené' quegá dxi'u ne quegá benne' zaj nazraga chee Cristo quebe núnbéadxu xetú da xula.

Da dxelún benne', gate dxelawé' da naca chee Xránadxu

¹⁷Ca naca chee da nigá quebe dxapa' le'e ba lá'ana lawe' da dxaca da calela cheele gate nazrágale, ne quegá da chawe!. ¹⁸Da nédxuteca, dxulé'e nedá' gate dxezrágale chee

güe lá'anale Dios nácale chupa la'a. Dxéqueda' naca da li da dxelenné!. ¹⁹Dxál-la'queze gácale chupa la'a chee gulé'e lawe' nu benne' ládujla le'e da li naque' bi chee Cristo. ²⁰Chee le na' gate dxezrágale le'e chee gágule da naca chee Xránad xu, da li québedxa naca na chee Xránad xu. ²¹Gate dxezrín zra dxágule, tu tule le'e dxebía lau cheele dxecá'ale xel-la wagu cha cheele, na' bál-lale le'e dxegá'anale dxedunle, na' xezícadxale dxezúzrele. ²²¿Quebe bi de cheele naga xi'aj gágule? Ca'an dxunle, dxuzúa chalá'ala bi ca' chee Dios, ne dxugu'ule xel-la stu' benne' ca' quebe bi de chee!. ¿Bízraqueze xapa' le'e? ¿Dxal-la' gapa' le'e ba lá'ana? ¡Cabata!!

Da dxágudxu da naca chee Xránad xu

(Mt. 26.26-29; Mr. 14.22-25; Lc. 22.14-20)

²³Xránaquezdxu bzéajni'ine' neda' da nigá bsédeda' le'e: Lu zre' ná'queze gate Judas bdee' Xránad xu Jesús lu na' benne' guledábague' Le', na' Jesús guqué'e xeta xtila, ²⁴na' gudé guzre' Dios: Xcalenu', bzúzruje' na, na' gunné': "Le gagu. Xeta xtila nigá dxulé'e na ca gaca chee bel-la' dxen chia' lu da na' saca zi'a waláz cheele. Le gun da nigá chee cheajsá lázrele neda!." ²⁵Cá'anqueze, gudé gulawe', guqué'e xrisa uva, na' gunné': "Xrisa uva nigá dxulé'e na ca naca da dxuzé chacha na xel-la wezría cube da naca na dxen chia!. Tu tu lasa xí'ajle na, le gun na chee cheajsá lázrele neda!." ²⁶Ca' naca na, ca zrin zra xelá' Xránad xu, gulé'ele ca guca gate gute Xránad xu tu tu lasa gate gágule xeta xtila nigá, ne xí'ajle xrisa uva nigá.

Ca dxal-la' gágudxu da naca chee Xránad xu

²⁷Ca' naca na, núteteze benne' gawe' xeta xtila nigá, u xí'aje' xrisa uva chee Xránad xu, ne quebe dxapé' ba lá'ana na, na' dxune' dul-la da dxuzúa bela' dxen chee Xránad xu chalá'ala. ²⁸Chee le na' tu tudxu dxal-la' guxúe xánnedxu xichaj lázrdaudxu gate za gágudxu xeta xtila nigá, ne za xí'ajdxu xrisa uva nigá, ²⁹lawe' da che xi'aj gágudxu, ne quebe dxéquedxu dxulé'e na ca naca bela' dxen chee Xránad xu, na' da xi'aj gágudxu gun na bágad xu zria. ³⁰Chee le na' benne' zan ládujla le'e quebe chawé' zaj zue', ne zaj nate ni'a ne'e, na' bal-la benne' ládujla le'e ba gulatié'. ³¹Che guxúe xanne' cuínad xu, quebe gun na ba xen guchi'a Xránad xu cheédxu caní. ³²Gate Xránad xu dxuchi'e cheédxu, dxudée' dxi'u xel-la zi' chee quebe cuía xidxu nen benne' zaj zre'e xezi la xu nigá.

³³Ca' naca na, bi bicha!. Gate dxezrágale chee gágule da naca chee Xránadxu, le cueza lqwézrele tule xetule chee bi gágule. ³⁴Che nílale dxedunle, le gagu lu xu'u lízrquezle, chee quebe gun na ba xen guzría xi' Dios le'e gate na' nazrágale. Xezícadxa da ca' dxelaca cheele gucá'ana' chawe' gate xida' xedajnn'a le'e.

Xel-la waca ca' da dxunna Be' Lá'azxa tu tudxu dxi'u

12 ¹Bi bicha!, zaj de da dxaca lazra' chéajni'ile ca naca chee xel-la waca ca' da dxunna Be' Lá'azxa tu tudxu dxi'u.

²Ba nézquezle gate na' quebe ne chéajlele chee Xránadxu, be'ele lataj gulezrube xue' le'e chee xeajé lá'anale bedáu' xiaj xaga ca', da quebe dxelenné na. ³Chee le na' dxaca lazra' nézele che zua nu benne' nne': Nabía xi' Jesús, quebe dxuchálaje' ne chee Be' Lá'azxa chee Dios. Na' netú benne' gaca nne': Jesús naque' Xrana', che quebe dxuchálaje' ne chee Be' Lá'azxa.

⁴Zaj nazrá' xel-la waca ca' da gaca si' lu nnadxu, q san tuze naca Be' Lá'azxa, Bénnea' dxunne' dxi'u na.

⁵Zaj nazrá' ca gaca gundxu zrin, san tuze naca Xránadxu, Bénnea' dxundxu zrin chee'.

⁶Zaj nazrá' ca da gaca gundxu, san tuze naca Dios, Bénnea' dxunne' dxi'u xel-la waca gundxu na.

⁷Dios dxunne' cha cheedxu tu xel-la waca chee Be' Lá'azxa chee gaca da ba neza chee xúgutédxu.

⁸Né chee Be' Lá'azxa dxunne' bal-la benne' xel-la waca xuluchálaje' duté xel-la sina, na' xebal-le' né chee Be' ná'queze dxunne' le' xel-la waca xuluchálaje' duté xel-la naxéajni'i.

⁹Xebal-le' dxelezi' e xel-la dxeajlí lazre' né chee Be' ná'queze, na' xebal-le' dxelezi' e xel-la waca chee xelexune' benne' we' ca'.

¹⁰Xebal-le' dxelezi' e xel-la waca xelune' xel-la waca ca' chee xabáa,

na' xebal-le' dxelezi' e xel-la waca chee xuluchálaje' waláz chee Dios.

Xebal-le', Dios dxunne' le' xel-la waca xelenézene' nu be' dxuchalaj na lu dxu'a bénneache.

Xebal-le' dxelezi' e xel-la waca xuluchálaje' dizra' nazrá', da quebe naca xrtízrqueze', na' xebal-le' dxelezi' e xel-la waca xuluxuzájle' e dizra' nazrá' na'.

¹¹ Xúgute da caní dxun tuze Be' ná'queze, Bénnea' dxunne' cha cheedxu xel-la waca caní cáteze da dxaca lázrequeze'.

Xúgutédxu nuchágad xu tuze bela' dxen

¹² Zua cheedxu tu bela' dxen da napa na zánete cue'. Dxi'u, dxéajledxu chee Cristo, nácadxu ca tuze bela' dxen chee Cristo.

¹³ Xúgutédxu dxi'u, che nácadxu benne' judío, u benne' quebe nácadxu judío, ne che nácadxu benne' zaj nada'u, u benne' quebe zaj nada'u, gate gudxúad xu nisa da dxulé'e na nácadxu Cristo tuze, cá'anqueze bexácadxu ca tuze bela' dxen, da na' ben tuze Be' Lá'azxa, na' Diosqueze benne' dxi'u lataj sidxu tuze Be' ná'queze.

¹⁴ Tu bela' dxen quebe naca na tu cue'ze, san naca na zane' cue!. ¹⁵ Che ní'adxu nna na: Quebe naca' na'u, ne chee le na' quebe naca' chee bela' dxen chiu', quegá da ni gun na québedxa naca na chee bela' dxen na!. ¹⁶ Na' che nágad xu nna na: Quebe naca' lau', ne chee le na' quebe naca' chee bela' dxen chiu', quegá da ni gun na québedxa naca na chee bela' dxen na!. ¹⁷ Che duté bela' dxen cheedxu naca na laudxu, ¿ájazra gundxu xendxu? Che duté bela' dxen cheedxu naca na nágad xu, ¿ájazra gundxu lé'edxu? ¹⁸ Dios nuzúe' cha chee cue' bela' dxen na' naga dxaca lazre' Le!. ¹⁹ Che duté na' naca na tuze cue', ¿gazra zúaqueze bela' dxen na'? ²⁰ Ca naca na, lácal a naca na zane' cue', tuze bela' dxen naca na.

²¹ Xia laudxu quebe dxal-la' xe na nadxu: Quebe nachinda' lue', ne quebe dxal-la' nna xíchajdxu, xe na ní'adxu: Quebe nachinda' le'e. ²² Da naca na, da zaj naca chee bela' dxen cheedxu da dxéquedxu quebe zaj nácateca na blau, zaj naca na da dxechínedxad xu, ²³ Da zaj naca na chee bela' dxen cheedxu da quebe dxápadxu ba lá'ana zaj naca na da dxugacu xánnedxad xu. Da ca' dxéquedxad xu quebe dxal-la' gulé'edxu zaj naca na da dxucáchedxu, ²⁴ da quebe dxun na ba xen gundxu chee da ca' gaca gulé'edxu. Ca' naca na, Dios bene' bela' dxen cheedxu chee gápadxad xu ba lá'ana da ca' dxéquedxu quebe nácateca na da gápadxu ba lá'ana, ²⁵ chee quebe gaca chupa la'a bela' dxen cheedxu. Tu tu cue' chee bela'

dxen cue' na gunne xue chee_q ljwezre na. ²⁶Che dxedé xel-la zi'
tu da naca na chee_q bela' dxen chee_qdxu, xúgute da ca' dxeledé
na xel-la zi', na' che tu da na' gaca da ba neza chee_q na, na'
xúgute da ca' dxelebé na tu zren.

²⁷Ca' naca na, le'e nácale bela' dxen chee_q Cristo, na' tu tule
nácale ca tu tu cue' chee_q bela' dxen chee_q na!. ²⁸Ca' naca na,
Dios nunézruje' lataj blau chee_q bal-la benne' ládujla bi chee_q
Cristo. Lu lataj blau nuzré' e benne' gubáz chee_q ca', na' lu lataj
guxupe' nuzré' e benne' dxuluchálaje' waláz chee_q, na' lu lataj
guxunne' nuzré' e benne' dxulusédene' bi chee_q ca', na' gudé
na' nuzré' e benne' dxelune' xel-la waca da za xabáa. Gudé na'
nuzré' e benne' ca' dxelexune' benne' we' ca', ne benne' ca'
dxelácalene' bi chee_q ca', ne benne' ca' dxelenná be'e, ne benne'
ca' dxuluchálaje' dizra' nazrá' da quebe zaj nézene!. ²⁹¿Zaj naca
xúgute' benne' gubáz chee_q? ¿Dxuluchalaj xúgute' waláz chee_q?
¿Dxulusede xúgute' bi chee_q ca'? ¿Dxelún xúgute' xel-la waca
chee_q xabáa? ³⁰¿Dxelexún xúgute' benne' we' ca'? ¿Dxuluchalaj
xúgute' dizra' nazrá' da quebe naca xrtizre'? ¿Dxuluxuzájla'a
xúgute' dizra' nazrá' na'? ¡Cabí! ³¹Le gun ba xuzre si' lu na'le
chee Dios xel-la waca ca' da nácadxa chawel. Na'a gulé'eda' le'e
tu da cháwedxa.

Xel-la zri'i lazre' li

13 ¹Che dxuchálaja' dizra' chee_q benne', ne chee gubáz
chee_q xabáa ca', san quebe napa' xel-la zri'i lazre' li,
quebe nácadxa' ca tu xide da dxenné na, u ca tu xia da dxenné
na. ²Che dxuchálaja' waláz chee_q Dios, ne che nezda' xúgute' da
zaj nagache, ne dxéajni'ida' xúgute' da dxelaca, ne napa' xel-la
dxeajlí lazre' chee_q séqueda' gucuasa' xi'a ca', san che quebe
napa' xel-la zri'i lazre' li, quebe nu nácaqueza'. ³Che quísia'
xúgute' da de chia', ne che guzúa' bela' dxen chia' chee_q chezxe
na, san che quebe napa' xel-la zri'i lazre' li, quebe bi da ba neza
naca na chia'.

⁴Bénnea' nape' xel-la zri'i lazre' li:

Naque' zren lazre'.

Naque' zri'i lazre', ne quebe naque' xa lazre'.

Quebe dxucá'ana szren cuine', ne quebe dxuzécu'e.

⁵Quebe dxune' da calela,

ne quebe naque' zre'e lazre'.

Quebe dxezre' e, ne quebe dxu'u lazre'.

6 Quebe dxebene' gate nu benne' dxeajcházie' lu dul-la,
san dxebene' lu da li.

7 Dxuchaga lawe' xúgute da dxaca nen dute xel-la dxeajlí
lazre' chee',
ne dute xel-la dxebeza lazre' chee',
ne dute xel-la zren lazre' chee'.

8 Xel-la zri'i lazre' li quebe te chee na. Wazrín zra gate
québedxa chínedxu nu benne' guchálajlene' dxi'u waláz
chee Dios, ne benne' dxéajni'ine' xúgute. **9** Na'a dxéajni'idxu
látedauze, ne látedauze dxuchálajdxu waláz chee Dios. **10** Zrin
zra gate na' chéajni'idxu dute ca naca, na' te chee da na' naca
na látedauze.

11 Gate ne naca' bidau' bchálaja' ca bidau', ne gulaba lazra'
ca bidau', ne bchi'a ca bidau', san gate guca' benne' waca, bzua'
chalá'ala da zaj naca chee bidau!. **12** Cá'anqueze na'a quebe
dxelé'edxu cátēqueze, ne da dxelé'edxu ze zrul-la, san lu zra
na' lé'edxu cátēqueze. Na'a látedauze núnbe'a, san lu zra na'
gúnbe'a cátēqueze ca dxun Dios, núnbe'tequeze' neda!. **13** Ca'
naca na, xel-la dxeajlí lazre', ne xel-la dxebeza lazre', ne xel-la
zri'i lazre' li xelezúaqueze na chadía chacanna, san da blaudxa
chee da caní naca na xel-la zri'i lazre' li.

**Ca naca chee nu benne' dxuchálaje' dizra'
nazrá' da quebe naca na xrtizre'**

14 **1** Le gun ba xuzre gápale xel-la zri'i lazre' li, ne
cá'anqueze le naba Dios gunne' le'e xel-la waca ca'
chee Be' Lá'azxa, ne da naca blaudxa, chee gaca guchálajle
waláz chee Dios. **2** Bénnea' dxuchálaje' dizra' nazrá' da quebe
naca na xrtizre' dxuchálajlene' Dios, quegá nen bénneache,
lawe' da quegá nu dxéajni'i da dxenné'. Dxuchálaje' ne chee
Be' Lá'azxa da zaj nagache. **3** Bénnea' dxuchálaje' waláz chee
Dios dxuchálajlene' bénneache chee gusegule' benne' ca' lu da
naca chee Dios, ne chee ne xúene'-be', ne chee xue zrene'-be'!
4 Bénnea' dxuchálaje' dizra' nazrá' na' dxusegula cuine', san
bénnea' dxuchálaje' waláz chee Dios dxusegule' bi ca' chee
Cristo lu da naca chee Dios.

5 Dxaca lazra' gapa xúgutele xel-la waca guchálajle dizra'
nazrá', san dxaca lázredxa' gaca guchálajle waláz chee Dios,
lawe' da nácadxa chawé' guchálajle waláz chee Dios quézcal
guchálajle dizra' nazrá', che quebe zua nu benne' xuzájle' e

dizra' nazrá' na' chee xelegula bi chee Cristo lu da naca chee Dios. ⁶Chee le na', bi bicha'dau', che xida' xedajnná'a le'e, ne guchálajlena' le'e dizra' nazrá', ¿bizra da ba neza gaca na cheele che quebe guchálajlena' le'e tu da ba ble'e Dios neda', u tu da bzéajni'ine' neda', u tu da guchálaja' waláz chee Dios, u tu da guzéajni'ida' le'e?

⁷Nná'xquedxu ca da ca' dxelenné na da quebe zaj naca bane na ca bchiuj, ne bihuel-la. Che quebe gaca chéajni'idxu da dxelenné na, quebe gaca nezdxu ca da dxelul-la na. ⁸Gate dxaca wedil-la, che quebe dxebezre luzu da dxulucuezre' cátēqueze, quebe nu se lu wedil-la. ⁹Cá'anqueze dxaca cheele le'e. Che quebe guchálaja' dizra' da dxéajni'ile, ¿ájazra gaca nézele da dxennía? Guchálaja' lu be!. ¹⁰Da zante dizra' nazrá' zaj de lu xézr la xu nigá, ne da li xúguté na zaj zéaje na. ¹¹Na'a che quebe dxéajni'ida' dizra' dxuchálajle tu benne' neda', gaca' ca tu benne' zitu' lau bénnea', na' le' gaque' ca tu benne' zitu' lawa' neda!. ¹²Chee le na', lawe' da dxaca lázrele si' lu na'le xel-la waca ca' da dxunna Be' Lá'azxa dxil'u, le gun ba xuzre si' lu na'le da ca' xulusegula na bi ca' chee Cristo lu da naca chee Dios.

¹³Ca' naca na, bénnea' dxuchálaje' dizra' nazrá' dxal-la' naba lau Dios gunne' le' xel-la waca xuzájle'e dizra' nazrá' na!. ¹⁴Che guchálajlena' Dios tu dizra' nazrá'la, da li dxuchálajlena' Le' lu be' nácaqueza!, san quebe bi da ba neza naca na chee xel-la dxéajni'i chia!. ¹⁵¿Bizra da dxal-la' guna' xca'? Dxal-la' guchálajlena' Dios lu be' nácaqueza!, ne cá'anqueze nen xel-la dxéajni'i chia!. Dxal-la' gul-la' chee Dios lu be' nácaqueza!, ne cá'anqueze nen xel-la dxéajni'i chia!. ¹⁶Che dxue la'anu' Dios tuze lu be' nácaquezu!, na' benne' ljwezru' dxenne' chiu' quebe gaca guné' tu zren lue' gate dxu'u Dios: Xcalenu', lawe' da quebe dxéajni'ine' da dxennáu!. ¹⁷Da dxuchálajlenú' Dios nácale'e na chawé!, san bénnea' dxenne' quebe dxegule' lu da naca chee Dios. ¹⁸Dxapa' Dios: Xcalene' lawe' da dxuchálajdxa' dizra' nazrá' ca xúgutele le'e, ¹⁹san naga zaj nazraga bi chee Cristo dxaca lázredxa' guchálaja' gázxuze dizra' da xeléajni'ibe' chee gusédeda'-be', quézcala guchálaja' chi mila dizra' nazrá' da quebe gaca xeléajni'ibe'.

²⁰Bi bicha'dau!. Quebe gulaba lázrele ca bidau!. Le gaca ca bidau' chee quebe gunle da calela, san le gaca benne' wal-la chee gulaba lázrele cháwe'dau!. ²¹Naxúaj lu xiche lá'azxa chee

da dxenná bea Dios, da dxenná na: Guchálajlena' benne' xezr la xu nigá nen dizra' nazrá', ne lu dxu'a benne' zitu' ca', san ne caní quebe xelenne' chia!. Caní dxenná Xránadxu. ²²Ca' naca na, xel-la waca chee guchálajdxu dizra' nazrá' naca na tu da dxulé'e na lau benne' quebe dxeléajle'e chee Dios, ne quegá lau benne' dxeléajle'e chee!. ²³Na'a, gate nazrágale, che xúgutele dxuchálajle dizra' nazrá', na' che xelexú'u benne' quebe zaj nazédene', u benne' quebe dxeléajle'e chee Dios, ¿quebe xelenné' zaj nadá xichaj lázrdaule? ²⁴Na'a che dxuchalaj xúgutele waláz chee Dios, na' che chu'u tu benne' quebe dxéajle'e chee Dios, u tu benne' quebe nazédene', na' guéquene' nabague' dul-la, na' léquezé' guchi'a cuine' gate xenne' da dxennale xúgutele. ²⁵Ca' gaca na, da zaj nagache xichaj lázrdawé' xululé'e lau na, na' guzúa zribe', ne güe lá'ané' Dios, na' nne' da li zúale Dios le'e.

²⁶Ca' naca na, bi bícha'dau', gate dxezrágale, bál-lale le'e nápale salmo ca', ne xebál-lale nápale da gusédele ljwézrele, ne xebál-lale nápale tu da ble'e Dios le'e, ne xebál-lale nápale tu dizra' nazrá' da guchálajle, ne xebál-lale nápale xel-la waca xuzájla'ale dizra' nazrá' na!. Cháwe'dau' naca na, san xúgute da ca' dxal-la' xulusegula na bi ca' chee Cristo lu da naca chee Dios. ²⁷Gate guchálajle dizra' nazrá', waca xuluchalaj chupa benne', u chunna benne', ne tuwéaj tuwéajle, na' tu benne' dxal-la' xuzájle'e da dxennale. ²⁸Na'a che quebe nu chilá' benne' xuzájle'e dizra' nazrá' na', gácadxa chawe' quebe bi da nne' naga nazrágale. Tu tule dxal-la' nnale lé'equezle, ne nen Dios. ²⁹Cá'anqueze benne' dxuluchálaje' waláz chee Dios waca xelenné' chupa chúnna'ze', na' xezícadxale dxal-la' guchi'ale da na' dxenné!. ³⁰Che dxulé'e Dios xetú benne' dxe'e na' tu dizra', na' bénnea' dxuchálaje' dxal-la' gusané' ca da dxuchálaje!. ³¹Xúgutele le'e waca guchálajle waláz chee Dios tuwéaj tuwéajle chee chéajni'i xúgutele, ne sile da gun chacha na le'e. ³²Benne' ca' dxuluchálaje' waláz chee Dios dxun na ba xen nna bé'ene' be' nácaqueze', ³³lawe' da naca Dios Bénnea' dxunne' dxi'u xel-la dxebeza zri lazre', ne quebe dxun zréajene' bénneache.

Ca zaj xu'u lau xúgute cue' bi bíchedxu, bi chee Dios, ³⁴dxal-la' xelezúa zrise nu'ula ca' naga nazrágale, lawe' da quebe naca chee' xuluchálaje!. Dxal-la' xuluzúe' dizra' ca naxúaj na lu da nadxixruj bea Dios. ³⁵Che dxelaca lazre' bi

xeléajni'ine', dxal-la' xuluchébe' benne' cha chee' lizre tu tue'
lawe' da quebe dxulé'e na chawe' tu nu'ula guchálaje' naga
nazrágale.

³⁶Dxal-la' gueque be'ele quebe guzú lau xrtizra Dios sua na
ládujla le'e, ne quegá le'eze nazí' lu na'le na. ³⁷Che nu benne'
dxéquene' naque' benne' dxuchálaje' waláz chee' Dios, u zúale
Be' Lá'azxa le', dxal-la' gueque bé'ene' da nigá dxuzúaja' chee'le
naca na tu da gunná be'e Xránad xu. ³⁸Che quebe dxaca lazre'
gueque bé'ene' da nigá, quebe dxal-la' si' lu na'le bénnea'.

³⁹Ca' naca na, bi bícha'dau', le gun ba xuzre guchálajle
waláz chee' Dios, ne quebe guzágale bénnea' dxuchálaje' dizra'
nazrá'la. ⁴⁰Xúgute' da caní dxal-la' gunle duté ba lá'ana, ne ca
dxal-la' gaca na.

Ca bebán Cristo ládujla benne' gate

15 ¹Na'a, bi bícha'dau', dxuzenda' le'e dizra' chawe' da ba
bzenda' le'e, da na' guzí' lu na'le, ne da d'a'le le'e. ²Ne
chee' dizra' chawe' nigá nalale che dxéajlele chee' da bzenda'
le'e, ne che quebe guca dácheze xel-la dxeajlí lazre' chee'le.

³Da naca blaudxa, bzéajni'ida' le'e da guzí' lu na'a, gute
Cristo ne chee' dul-la da nabágadxu ca naxúaj na lu dizra'
lá'azxa, ⁴na' bulucache' Le', na' bebane' zra guxunne' zra ca
naxúajqueze na lu dizra' lá'azxa, ⁵na' ble'e lawe' lau Pedro, na'
gudé na' ble'e lawe' lau benne' gubáz chee' ca!. ⁶Gudé na' ble'e
lawe' lau bi bíchedxu zaj nácadxe' ca gazxu' gaxúa benne' zaj
nazrague' tu zren, na' benne' zan, benne' ca' ne zaj naca bané',
láqueze benne' zan, benne' ca' ba gulatíe!. ⁷Gudé na' ble'e lawe'
lau Jacobo, na' gudé na' ble'e lawe' lau xúgute' benne' gubáz
chee' ca'.

⁸Bzébedxa, ca gudé chee' xúgute' da na', ble'e lawe' lawa'
neda', lácalá neda' naca' ca tu bidau', bi gúlajbe' ba gudé beu'
chee'be'. ⁹Neda' naca' benne' bzébedxa chee' xúgute' benne'
gubáz chee' Cristo, ne quebe naca chia' si' la' gubáz chee'
Cristo lawe' da gudáu zi' xuzra' bi ca' chee' Dios. ¹⁰Naca' da
naca' lawe' da guca Dios zri'i lazre' nen neda', na' quebe guca
dácheze xel-la zri'i lazre' chee' nen neda', lawe' da ba nundxa'
zrin ca xúgute' benne' gubáz ca', láqueze quegá neda' nuna'
na, san Dios bchínene' neda!. ¹¹Quebe zácadxa na che naca
neda', u che naca benne' ca', da nigá naca na dizra' bzénentu'
bénneache, ne naca na da guxéajlele.

Ca xelexebán benne' gate

¹²Che da dxuzénentu' bénneache dxenná na bebán Cristo ládujla benne' gate, ¿ájazra naca na bál-lale le'e dxennale quebe xelexebán benne' gate? ¹³Che quebe xelexebán benne' gate, Crístoqueze quebe bebane' ládujla benne' gate, ¹⁴na' che quebe bebán Cristo ládujla benne' gate, dácheze naca da dxuzénentu' bénneache, ne dácheze naca da dxeajlí lázrele chee Cristo. ¹⁵Che caní naca na dxexechébentu' chee Dios da wén lazre' lawe' da dxennantu' bsebán Dios Cristo, na' che quebe xelexebán benne' gate, quebe bsebán Dios Cristo. ¹⁶Che quebe xelexebán benne' gate, Crístoqueze quebe bebane', ¹⁷na' che quebe bebán Cristo, dácheze naca da dxeajlí lázrele chee', na' ne nabágale dul-la. ¹⁸Che caní naca na, cá'anqueze benne' zaj nate, benne' ca' guleajlí lazre' Cristo zaj nanítequeze!. ¹⁹Che da dxebeza lázrentu' da naca chee Cristo naca na cheeze xezr la xu nigá, nácadxu baxáchedxa ca xúgute bénneache.

²⁰Na'a da li bebán Cristo ládujla benne' gate. Le' naque' benne' nedxu bebane' ládujla benne' gate quézcala xúgute benne' ca' dxal-la' xelexebane'. ²¹Ca guca, bla' xel-la gute lu xezr la xu nigá nē chee tuze benne', cá'anqueze nē chee tuze benne' bla' xel-la dxexebán chee benne' gate. ²²Ca naca dxelate xúgute bénneache lawe' da zaj naque' tuze nen Adán, cá'anqueze xúgute benne' zaj naca tuze nen Cristo xelape' xel-la nabán li lazre!. ²³Xelexebán tu tue' gate xelexexale', nédxula bebán Cristo ca tu lina nedxu, na' gudé na', gate xelá' Cristo xelexebán benne' zaj naque' bi chee' ca!. ²⁴Nadxa cheajsé chee xezr la xu nigá gate guzría xi' Cristo xúgute da dxelenná bea, ne xúgute da dxelixruj bea na, ne xúgute da zaj napa xel-la waca, na' gudée' xel-la dxenná bea chee' lu na' Xradxu Dios. ²⁵Dxun na ba xen nna bea Cristo ca zrin zra ba nuzúa Dios zran ni'e xúgute benne' guledábague' Le', ²⁶na' da bzébedxa da cuía xi' naca na xel-la gute. ²⁷Ba nuzúa Dios xúgute zran ni'a Cristo, san gate dxenná na nuzué' xúgute zran ni'e, dxaca bea na quebe zua Dios ládujla da ca', lawe' da Léqueze' naque' Bénnea' bzue' xúgute zran ni'a Cristo. ²⁸Gate ba zua xúgute lu na' Cristo, nadxa Crístoqueze, Bénnea' naque' Zrí'inequeze Dios guzúa cuine' lu na' Dios, Bénnea' bdee' xúgute lu na' Le'. Ca' naca na, Dios gaque' blau lawe' xúgute da de'.

²⁹Xetú da dxaca, zaj zua benne' dxeledxué' nisa waláz chee benne' zaj nate. ¿Bizr chee na' dxelune' caní che quebe

xelexebán benne' gate? ¿Bizr chee na' dxeledxúe' nisa waláz chee benne' gate?

³⁰Cá'anqueze, ¿bizr chee na' zúatequezdxu dxí'u lu da stébe? ³¹Xígute zra zua' lu da stébe chee xel-la gute. Dxapa' le'e, bi bicha', da li naca da nigá ne chee da ba neza da napa' ne cheele lu da nácadxu nen Xránadxu Jesucristo. ³²Che ca tu bénneacheze gudíl-laléna' benne' zaj naca ca bë snia ca' lu xézre Efeso ¿bizra da ba neza naca na chia'? Che quebe xelexebán benne' gate dxal-la' gundxu ca dxelenná bénneache, dxelenné!: "Xi'aj gágudxu lawe' da wxre gátedxu."

³³Quebe güele lataj nu si xé le'e. Naca cátēze dxenná na:
Che gácadxu tuze benne' ca' dxeluné' da calela,
tu zrénecheze gundxu da calela.

³⁴Le guxúe xanne' cuínale, ne quebe gunle dul-la, lawe' da bál-lale le'e quebe núnbea xánnele Dios. Da nigá dxapa' le'e chee gápale xel-la stu'.

³⁵Guchébe nu benne' neda!: Ájazra xelexebán benne' gate? ¿Ájazra gaca bëla' dxen chee'? ³⁶Da nigá naca na tu da xálaze, lawe' da gate dxázadxu tu binne, dxun na ba xen cuía xi' binnedu na' chee gaca na tu xágadau!. ³⁷Da na' dxázadxu quebe naca na da xelá!, san tu binnedauze naca na, che naca na zrua' xtila u xetú binnedau!. ³⁸Te na' gun Dios chee binnedu na' tu xágadau' cátēze dxaca lázrequenze', na' chee tu tu binnedau' dxune' tu tu xágadau' cátēze zaj naca binnedu ca!. ³⁹Quegá xígute bëla' dxen tuz ca zaj naca na. Tuze ca naca bëla' dxen chee bénneache, ne xetuze ca naca bëla' dxen chee bë xixre' ca', na' xetuze ca naca bëla' dxen chee bxínnedu ca', ne xetuze bëla' dxen chee bela ca!. ⁴⁰Cá'anqueze zaj naca bëla' dxen chee xabáa, ne bëla' dxen da zaj naca na chee xézr la xu nigá. Xel-la xrtan chee da zaj naca chee xabáa nazrá! ca xel-la xrtan chee da zaj naca chee xézr la xu. ⁴¹Xel-la naxaní' chee gubizra nazrá! ca xel-la naxaní' chee beu', ne cá'anqueze nazrá! ca xel-la naxaní' chee belaj ca', na' ládujla belaj ca', xel-la naxaní' chee tu belaj nazrá! ca xel-la naxaní' chee xetú belaj. ⁴²Cá'anqueze dxaca chee benne' ca' xelexebane' ládujla benne' gate. Dxucáchedxu lu ba tu da guzru', na' xebán tu da québedxa gate. ⁴³Dxucáchedxu tu da xálaze, na' xebán tu da xabáa. Dxucáchedxu tu da nate ni'a na', na' xebán tu da wál-lale'e. ⁴⁴Dxucáchedxu tu bëla' dxen chee beniácheze, na' xebán tu bëla' dxen da naca na chee be' nácaquezdxu. Che zua tu

bela' dxen da naca na bénneacheze, cá'anqueze zua tu bela' dxen da naca na cheé be' nácaquezdxu.

45 Cá'anqueze caní naxúaj lu dizra' lá'azxa da dxenná na: Benne' nedxu Adán guque' bénneache ban, na' Adán, benne' bzébe, naque' Be' da dxunna xel-la nabán. **46** Bénnea' naque' Be' quebe ble'e nedxu, san bénnea' naque' bénneacheze. Gudé na' bla' Bénnea' naque' Be'. **47** Benne' nedxu guque' xu bxrte, ne guque' cheé xezr la xu nigá, na' Benne' gudxupe' naque' Xránadxu, Benne' chee xabáa. **48** Bela' dxen ca' chee xezr la xu nigá zaj naca na ca guca bénnea' guque' xu bxrte, na' bela' dxen ca' da zaj naca na cheé xabáa zaj naca na ca Bénnea' naque' cheé xabáa. **49** Ca naca, nácadxu ca bénnea' guque' xu bxrte, cá'anqueze gácadxu ca Bénnea' naque' chee xabáa.

50 Dxaca lazra' xapa' le'e, bi bícha'dau', bela' dxen cheédxu da naca na xu bxrte quebe gaca chu'u na naga dxenná bea Dios lawe' da na' guzru quebe gaca zraga na da na' si bea chadía chacanna. **51** Dxapa' le'e tu da nagache nédxute: Quegá xúgutedxu gátedxu, san xúgutedxu sidxu tu bela' dxen cube. **52** Chadite gaca na, ca dxun benne' guchudie' xexrateé lawe', gate xendxu chi'i luzu da dxulucuezre' da bzébe. Cuézrequeze luzu da dxulucuezre', na' xelexebán benne' gate naga cabátadxa xelat^{ie}', na' dxi'u sidxu tu bela' dxen cube. **53** Bela' dxen cheédxu da guzru dxal-la' xexaca na tu da québedxa guzru, na' bela' dxen cheédxu da gate dxal-la' xexaca na tu bela' dxen da québedxa gate. **54** Gate bela' dxen cheédxu da guzru ba bexaca na da québedxa guzru, ne bela' dxen cheédxu da gate ba bexaca na tu da québedxa gate, nadxa gaca li da naxúaj na lu dizra' lá'azxa, da dxenná na: Ba beladxu lu na' xel-la gute.

55 Lue', xel-la gute, ¿ga na' xel-la waca chiu' cheé gunu' netu' we'?

Lue', xel-la gute, ¿ga na' da zrué'enu'?

56 Da dxunna xel-la gute xel-la waca cheé gun na dxi'u we' naca na dul-la, na' da nadxixruj bea da gula na' naca na da dxunna na dul-la xel-la waca chee gudé na dxi'u lu xel-la gute. **57** Na'a, xcalén Dios, Bénnea' dxunne' dxi'u xel-la waca cheé zrué'edxu lu dul-la, ne lu xel-la gute ne cheé Xránadxu Jesucristo.

58 Cheé le na', bi bicha' nazri'ité lazra', le seé chacha, ne le súateze lu zrin dxúndxale chee Xránadxu lawe' da nézele quebe naca dácheze zrin dxunle tu zren nen Xránadxu.

Dumí da gutúpale chee gácalele bíchedxu ca'

16 ¹Ca naca chee dumí gutúpale chee gácalele bi bíchedxu ca', le gun na cátexe bzéajni'ida' xúgute cue' bi chee Cristo zaj zra' xezre ca' zaj nababa Galacia. ²Tu tu zra nedxu chee da gazre zra tu tule le'e dxal-la' gúnnale late' weaj ca da dxezile, na' cu'u cháwele na chee quebe gun na ba xen gúnnale dumí gate xida!. ³Gate na' xelá'a, sel-la' xezre Jerusalén benne' ca' cuele, na' gunézruja' le' tu xiche chee xelu'e dumí na' chee bi bíchedxu zaj zre'e na!. ⁴Che gata' lataj cha'a, na' sá'acalequeze' neda!.

Da dxugú'u bea Pablo guné'

⁵Lu neza chia' dxun na ba xen tea' naga nababa xézr la xu Macedonia, na' xelá'a xezre Corinto ca te na!. ⁶Wegál'analja' nen le'e tu chi'i, u che ba guca, na' sua' nen le'e dute beu' zaga ca', na' le'e waca gácalele neda' lu neza chia' naga dxal-la' cha'a. ⁷Quebe dxaca lazra' xedajnná'a le'e ca teza', san dxebeza lazra' súaqueza' tu chi'i nen le'e, che gunna Xránadxu lataj. ⁸Na'a xegá'ana' lu xezre Efeso nigá ca zrin zra Pentecostés, ⁹lawe' da napa' lataj guna' tu zrin zren chee Xránadxu da gulé'ete lawe na, lácalá naxán benne' ca' dxeledábague'.

¹⁰Che ba bla' Timoteo, le gun ba xuzre suabe' xel-la dxebé nen le'e, ne quebe bi cué'ebe' gunne xue, lawe' da dxunbe' zrin chee Xránadxu cátexe dxun neda!. ¹¹Chee le na' netule le'e quebe guzúale-be' chalá'ala, san le gácale-be' chee xexu'ube' neza lu xel-la dxebeza zri lazre' chee xedajnná'abe' neda', lawe' da dxebeza'-be' tu zren nen bi bíchedxu caní.

¹²Ca naca chee bíchedxu Apolos, guta' xíele'eda' le' chee chéajlène' bi bíchedxu ca' xedajlenné' le'e, san quebe guca lazre' se'e na'a. Wide' gate gape' lataj.

Dxulugapa ljwezre' diuzre

¹³Le sua ban lazre'. Le se chacha lu xel-la dxeajlí lazre' cheele. Le se ca ze benne' biu. Le gaca benne' wal-la. ¹⁴Dute xel-la zri'i lazre' le gun xúgute da dxunle.

¹⁵Na'a, bi bícha'dau', ba nézquezle gulaca xrtía Estéfanás benne' nedxu naga nababa Acaya gulezí' lu ne'e dizra' chawé' chee Cristo, na' buluzúa cuine' chee xelácalene' bi bíchedxu ca', bi chee Cristo. ¹⁶Dxaca lazra' guzúa cuínale lu na' benne'

caní, ne lu na' xúgute benne' dxelácale lјwézredxu, ne dxelún zrin chee Cristo. ¹⁷Zua' xel-la dxebé lawe' da belelá' Estéfanas, ne Fortunato, ne Acaico, lawe' da belune' chia' da quebe guzéquele gunle le'e lawe' da zrale zitu!. ¹⁸Belún chúchue' be' nácaqueza', ne be' nácaquezle le'e. Dxun na ba xen si' lu na'le benne' caní.

¹⁹Xúgute cue' bi chee Cristo naga nababa xеzr la xu Asia dxulugapa le'e diuzre. Aquilo ne Priscila, ne bi bichedxu ca' dxelezraga lu xu'u lizre' dxulugápale' le'e diuzre lu La Xránad xu. ²⁰Xúgute bichedxu nigá dxulugape' le'e diuzre. Le gugapa diuzre lјwézrele tule xetule, ne le gunida lјwézrele.

²¹Neda', Pablo, dxuzúa ja' da dxugapa' le'e diuzre nen ná'aqueza'.

²²Che nu benne' quebe nazrí'ine' Xránad xu Jesucristo, cuía xi' bénnea!. ¡Gudá Xránantu!!

²³Dxenaba' Xránad xu Jesucristo gun cháwe' e le'e. ²⁴Dxusela' chee xúgutele xel-la nazrí'i chia' lu La Jesucristo. ¡Ca'an gaca na!

DIZRA' GUDXUPE' DA BZUAJ SAN PABLO CHEE BI CHEE CRISTO ZAJ ZRE'E CORINTO

Pablo dxuzúaqe' chee bi bichedxu zaj zre'e xezre Corinto

1 ¹Neda', Pablo, naca' gubáz chee Jesucristo lawe' da naca na da dxaca lazre' Dios. Tu zren nen bichedxu Timoteo dxuzúaja' da nigá cheele le'e, bi bicha'dau', zrágale chee Dios lu xezre Corinto. Cál'anqueze dxuzúaja' da nigá chee xúgute bi chee Dios zaj zre'e xezre ca' zaj nababa xezr la xu Acaya.
²Dxenaba' Xradxu Dios, ne Xránadxu Jesucristo gun chawé'e le'e, ne gunne' le'e xel-la dxebeza zri lazre'!

Da ca' guzí guzaca' Pablo

³Dxue lá'anantu' Dios, Xra Xránadxu Jesucristo, lawe' da naque' Xradxu dxexache lazre' dxi'u, ne Dios dxexúe zrene'
dxi'u. ⁴Dios dxexúe zrénqueze' dxi'u ca naca xúgute xel-la zi' da dxededxu, chee cá'anqueze dxi'u gaca xexúe zrendxu benne' ca'
dxeledée' xel-la zi', na' xue zrendxu le' cátēze da ba nun Dios
cheedxu dxi'u. ⁵Lawe' da dxededxu xel-la zi' zren ca da gudé
Cristo, cá'anqueze né chee Cristo sua Nu dxexúe zrénqueze
dxi'u, Léqueze Dios. ⁶Chee le' na', che dxedentu' netu' xel-la zi',
naca na chee sua Nu xexúe zren le'e, ne chee lale, na' caní gaca
guchaga laule lu dute xel-la zren lazre' cheele xel-la zi' ca' da
dxededxu dxi'u. ⁷Dxuxréñ lázrele'entu' le'e, lawe' da nézentu'
ca dxedele xel-la zi' tu zren nen netu', cá'anqueze sua Nu xexúe
zren le'e tu zren nen netu', Léqueze Dios.

⁸Bi bicha', dxaca lázrentu' nézele ca naca xel-la zi' zren
da gudentu' naga nababa Asia. Guca na tu xel-la zi' zrendxa

ca da gaca guchaga launtu', na' québedxa guleza lázrentu' lantu'. ⁹Gúquentu' ba zua gagu xelute benne' ca' netu'. Guca cheentu' da nigá chee bzéajni'i na netu' guxrén lázrentu' Dios, ne quegá guxrén lazre' cuínantu'. ¹⁰Dios bselé' netu', na' ne dxuselé' netu' lu da stébe zren nigá chee xel-la gute, na' dxebeza lázrentu' Le' guseláqueze' netu' ¹¹che le'e gácalele netu', nábadxu Dios gácalene' netu'. Che benne' zan xelenabe' Dios gácalene' netu', na' benne' zan xelé'e Dios: Xcalenu', chee da chawe' ca' da gun Dios cheentu'.

Bizr chee na' Pablo guzrene' chéaje' Corinto

¹²Naca tu da ba neza da nápantu' da zua na lawe' da dxe xichaj lázrdauntu' netu' ba gudantu' lu da lá'azxa, ne du lázrentu', lu xezr la xu nigá, ne ládujla le'e. Dios lu xel-la zri'i lazre' chee' gúcalene' netu' chee bentu' caní, ne quebe bentu' na lu xel-la sina cheézquezentu'. ¹³Lu da dxuzúajntu' cheele quebe bi de da quebe gaca gulábale, ne chéajni'ile, na' dxaca lazra' chéajni'i xánnele ¹⁴ca ba guxéajni'ile late', chee lu zra xelá' Xránadxu Jesús, gácantu' netu' tu da ba neza cheele le'e, ca le'e gácale tu da ba neza cheentu'.

¹⁵Lawe' da dxuxréen lazra' gaca caní, bechugu lazra' xida' nédxula xedajnná'a le'e chee gaca tu da ba neza cheele, na' xedajnná'a le'e chupa lasa, ¹⁶lawe' da bechugu lazra' xedajnná'a le'e gate tea' cha'a xezre ca' zaj nababa Macedonia, na' te na', gate zezá'a lu xezre ca' zaj nababa Macedonia, xedajnná'a le'e xetú. Ca' gaca na, le'e gaca gácalele neda' cha'a xezre ca' zaj nababa Judea. ¹⁷¿Quebe naca' du lazra' gate dxechugu lazra' caní? ¿Dxéquele le'e naca' ca tu benne' chee xezr la xu nigá, na' dxennia': Awe', cabí, gate dxechugu lazra' da guna'? ¹⁸Dios nézquezne' neda', ne Silvano, ne Timoteo, quebe dxentu' le'e: Awe', cabí. ¹⁹Naca na caní lawe' da Jesucristo, Zri'line Dios, Bénnea' bzénentu' le'e ca naca chee', cabata' gunné': Awe', cabí. Nen Cristo nácaqueze da li xrtizra Dios, ²⁰lawe' da ne chee Le' dxelaca li xúgute da guchébe lazre' Dios. Chee le na', gate dxue lá'anantu' Dios, dxennantu': ¡Ca'an naca na! ne chee Jesucristo. ²¹Dios naque' Bénnea' ba nuzé chúchue' netu', ne le'e lu da naca chee Cristo, ne ba guqué'e dxi'u, ²²ne ba nuzúe' cheedxu tu da dxulé'e na nácadxu bi chee Le', lawe' da ba nuzúe' Be' Lá'azxa lu xichaj lázrdaudxu, da dxunna bea na sidxu da naca chee'.

²³Che quebe ne xida' Corinto ca bechugu lazra', neze Dios naca na chee_g gaca' zren lazre' nen le'e, ne che quebe naca caní, dxenaba' Dios xequé_e xel-la nabán chia!. ²⁴Quebe naca na lawe' da dxaca lázrentu' nna bé'entu' le'e da dxal-la' chéajle_{le}, lawe' da ba ze cháchale lu da dxéajle_{le}. Dxaca lázrentu' bédxale lu da naca chee Cristo.

2 ¹Chee_g le_g na' bechugu lazra' quebe xida' xedajnná'a le'e lu da baxache!. ²Che neda' guzúa' le'e lu da baxache!, ¿núzraqueze guzúa neda' lu xel-la dxebé? Tuze le'e, benne' ca' ba bzua' lu da baxache!. ³Chee_g le_g na' bzuaja' chee_{le} ca da bena' lawe' da quebe guca lazra' xida' chee_g guzúale neda' lu da baxache', le'e na' dxal-la' guzúale neda' lu xel-la dxebé. Bxren lazra' che neda' zua' lu xel-la dxebé, cá'anqueze le'e súale lu xel-la dxebé. ⁴Gate bzuaja' chee_{le} da na' guzé_{le}'eda' gunne xue, ne guzúa' lu da zi' da xa', ne cá'anqueze gudxézrele_{le}'equeza', san quebe bzuaja' da na' chee_g guzúa' le'e lu da baxache', san chee_g nézele nazrí'ile_{le}'eda' le'e.

Ca dxal-la' xulunite lawe' chee_g bénnea' bñe_g da calela

⁵Che nu benne' ba bzue_g neda' lu da baxache', quegá chia' néda'ze bñe_g na, san cá'anqueze waca nnad xu, bzue_g xígute_{le} lu da baxache!. Dxnénia': Waca nnad xu, chee_g quebe gácateca' snia. ⁶Ca xel-la zi' da bdele bénnea' gate na' bzsragale, ba nácale_{le}'equeze da na!. ⁷Ca' naca na, na'a dxal-la' gunite laule chee_g bénnea', ne xue zrenle le_g, chee_g quebe gunitie_g xel-la dxebeza lazre' chee_g ne chee_g da baxache' zren da dxedée!. ⁸Chee_g le_g na' dxata' xueda' le'e gulé_{le} le_g xecha lasa ca nazrí'ile_{le}'ele le_g!. ⁹Bzuaja' nédxula chee_{le} ca naca da nigá chee_g gulé_{le} lawe' che nácale wezúe dizra' lu xígute_{le} da dxaca. ¹⁰Na'a, nu benne' dxunite laule chee_g, cá'anqueze neda' dxunite lawa' chee_g!. Ca da bnite lawa' neda', che naca na tu da dxal-la' gunite lawa', ba bnite lawa' na ne chee_{le} le'e lau Cristo ¹¹chee_g quebe seque_g Satanás nna be'e na dxi'u, na' ba nézquezdxu ca da dxun na.

Pablo dxezé_g gunne xue lu xezre Troas

¹²Gate bzsrina' xezre Troas chee_g guzenda' bénneache dizra' chawé_g chee Cristo, gutá'lle_{le} lataj chia' guna' zrin chee Xránad xu. ¹³Guzúale_ga gunne xue lawe' da quebe bezrelda' bi bíched xu Tito ga na!. Chee_g le_g na' bzea' dizra' benne' ca' zaj zre_{le} na', na' guxá'a xezr la xu Macedonia.

Dxezrué'edxu n̄e cheē Cristo

¹⁴Xcalén Dios, Bénnea! dxeché' tequeze! dxi'u lu neza guxú'u Jesucristo lu da bzrué'ene!, ne dxulé'e lawe! n̄e cheedxu dxi'u dizra' chee' ca tu da dxelá zixre da dxezriluj gáteteze na.

¹⁵Dxi'u nácadxu ca da dxelá zixre da dxuzúa Cristo lau Dios, ne dxezriluj na ládujla benne! ca' xeleté!, ne ládujla benne! ca' xelebía xi'ē. ¹⁶Lau benne! ca' xelebía xi'ē da dxelá nigá naca na ca tu da dxute bénneache, san lau benne! ca' xeleté naca na tu da dxunezruj na bénneache xel-la nabán. ¿Nu benne! naca chee' gaque! caní? ¹⁷Netu' quebe dxedantu' dxútentu' dizra' cheē Dios, ne quebe dxuchantu' na ca dxelún benne! zante. Lawe! da dxen Dios, dxuchálajntu' du lázrentu', ca benne! nasel-la Dios, ne ca wen zrin cheē Cristo.

Dizra' cheē xel-la wezría cube

3 ¹Gate dxennantu' da nigá, ¿dxéquele dxezú launtu' xecha lasa dxennantu' chawe! da naca cheézquezentu'? ²Dxun na ba xen gulé'entu' le'e tu xiche da dxulé'e na nácantu' xrlátaje, u nábantu' cheēle tu xiche caní, ca dxelún bal-la benne'? ²¡Cabí! Lawe! da nácaquezle le'e ca tu xiche da dxulé'e na nácantu' xrlátaje, da naxúaj na lu xichaj lázrdauntu', na' xúgute bénneache gaca xelexúnbe! na, ne xululabe! na. ³Le'e nácale ca tu xiche da nuzúaj Cristo, ne da dxulé'e launtu' netu'. Nácale ca tu da naxúaj na da quebe naca na tu lu xiche, san n̄e cheē Be' Lá'azxa cheē Dios ban, tu da quebe naxúaj na lu blaga xiaj, san lu lázrdaudxu.

⁴Ne cheē Cristo dxuxrén lázrentu' Dios, ⁵quegá cheē bi gaca guntu' da naca cheézquezentu', san, ca naca da gaca guntu' naca na cheē Dios. ⁶Le' ba nunne! netu' guntu' zrin cheē n̄e cheē tu xel-la wezría cube da quebe naca na n̄e cheē tu da naxúaj na, san da naca na n̄e cheē Be' Lá'azxa cheē!. Da nadxixruj bea na da naxúaj na dxuzría xi na dxi'u, san Be' Lá'azxa na' dxunna dxi'u xel-la nabán.

⁷Da bdxixruj be'e Moisés na' bxuaj na le'e xiaj blaga', ne bla' nen tu da bsení'le'e, na' québedxa belezúe benne! Israel ca' xelené! lau Moisés, lawe! da gúcatite legala le'e dxu'a lawe!, na' xel-la naxaní' na' bexul-la na chawe lazre!. Che lu xel-la naxaní' zren bla' da nadxixruj bea na, da dxuzría xi na dxi'u, ⁸da zrénle'edxa naca xel-la naxaní' cheē dizra' chawe'

na' da nusá Be' Lá'azxa cheedxu. ⁹Che da nadxixruj bea na da dxuzría xi na dxi'u guca na tu da xabáa zrente, na' tu da xabáa zrénle'edxa naca dizra' chawe' na' da dxucá'ana na dxi'u xrlátaje lau Dios. ¹⁰Lácala che da nadxixruj bea na nédxula guca na tu da xabáa, na'a quebe bi naca xabáa chee na lau dizra' chawe' nigá da naca na tu da xabáa zrénle'edxa. ¹¹Che guca tu da xabáa chee da na' guzí bea na tu chí'idauze, napa na tu da xabáa zrénle'edxa da na' si bea na chadía chacanna.

¹²Lawe' da dxuxréñ lázrentu' naca na caní, du lázrentu' dxuchálajntu' dizra' chawe' na'. ¹³Quebe dxuntu' ca bén Moisés, bgacu lawe' tu ladxe' chee quebe xelelé'e benne' Israel ca' xexul-la xel-la naxaní' na' da quebe guzí bea na. ¹⁴Benne' Israel ca' quebe guléajni'ine'. Ne na'a zra, gate dxululabe' xel-la wezría gula na', ladxe' ná'queze quebe dxue na le' lataj xeléajni'ine', lawe' da quebe ne xedúa na, na' gaca xedúa na tuze ne chee Cristo. ¹⁵Na'a zra, gate dxululabe' dizra' chee Moisés, zua ca tu ladxe' da dxucache na xichaj lázrdawé'. ¹⁶Gate tu benne' xexaque' chee Xránad xu, xedúa ladxe' na' lu xichaj lázrdawé', ¹⁷lawe' da naca Xránad xu Be' na', na' naga zua Be' chee Xránad xu, na' de xel-la weselá lu na' da nadxixruj bea na chee Moisés na!. ¹⁸Chee le na' xúgutédxu dxi'u, lawe' da quebe da' laudxu tu ladxe', nácad xu ca tu wana' da dxulé'e na da xabáa chee Xránad xu, na' dxi'u queze, tu tu lasa gate dxelé'edxu da xabáa chee' dxexácadxad xu ca naca Cristo, lawe' da tu tu lasa na' nápadxad xu da xabáa chee!. Da nigá dxun Be' chee Xránad xu, na dxuché'e dxi'u lu xichaj lázrdaud xu.

4 ¹Ca' naca na, cabata' dxate ni'a nantu' lawe' da lu xel-la dxexache lazre' chee!, Dios ba nusebague' netu' zrin nigá chee Cristo da dxuntu!. ²Ba nuzúantu' chalá'ala da dxelún bénneache bagácheze, ne da dxedué'entu' ca zaj naca na. Quebe bi dxuntu' da wen lazre', ne quebe dxuchantu' dizra' chee Dios, san dxennéntu' tuze da li, na' caní dxuzúa cuínantu' lu na' xichaj lázrdau xúguté bénneache lau Dios. ³Che dizra' chawe' da dxuzénantu' bénneache ne nagache na, naca na caní tuze lau benne' ca' xelebía xi'e. ⁴Lawe' da quebe dxeléajle' chee Cristo, na' da xriwe', da na' naca na dios chee xezr la xu nigá ba nun chul-la na xichaj lázrdawé' chee quebe xelel'éne' xel-la naxaní' chee dizra' chawe' chee xabáa chee Cristo, Bénnea' naque' lu'a lesaca Dios. ⁵Quebe dxuzénantu' bénneache ca naca cheézquezentu', san ca

naca chee Jesucristo. Dxennantu' naque¹ Xránadxu, na' ca naca cheentu' dxennantu' nácantu' w n zrin cheele lawe' da nazr 'intu' Jesús. ⁶Dios n 'queze, Bénnea' gunn ' be'e guxaní' xi' na' lu da chul-la, naque¹ Benne' ba b ne' guxaní' xi' chee¹ lu xichaj lázrdaudxu, chee gaca g nbeadxu da xab a chee Dios da dxácatite legala na dxu'a lau Jesucristo.

Dxundxu x gute ne chee xel-la dxeajlí lazre' cheedxu

⁷Da xab a nig  nápantu' lu bela' dxen cheentu', da naca na ca tu xesu' xu, chee gaca bea za xel-la waca zren nig  lu na' Dios, ne queg  cheézquezentu'. ⁸Chee le na':

L queze z uantu' lu da stébele'e, quebe dxezentu' gunne xue. L queze dxezentu' gunne xue, tu dxebeza l zrezquezentu' g c ale Dios netu'.

⁹L queze zaj nau zi' xuzre' netu', quebe dxus n Dios netu'.

L queze dxeline' netu' xu, quebe dxebía xintu'.

¹⁰G teteze dx ajantu' naca tuze bela' dxen cheentu' nen xel-la gute chee Jesús chee gul 'e lau lu bela' dxen cheentu' xel-la nab n chee Jesús. ¹¹Dx cate naca bantu' z uantu' chee g tentu' x gute zra ne chee Jesús, chee gul 'e lau xel-la nab n chee Jesús lu bela' dxen cheentu' da gate. ¹²Ca' naca na, lácalá tu z azquezentu' lu da st be chee xel-la gute da nig , dxun na sua tu xel-la nab n cube chee.

¹³Nax aj lu dizra' l azxa da dxenn  na: Gux ajle'a, na' chee le na' bchálaja', na' c 'anqueze netu', lu xel-la dxeajlí lazre' caníqueze, dxéajle'ntu', ne dxuch lajantu', ¹⁴lawe' da nézentu' Dios, Bénnea' bsebane' X  nadxu Jesús ládujla benne' gate, c 'anqueze gusebane' dxi'u tu zren nen Jes s, na' tu zren nen le'e, xech 'e dxi'u lau Le'. ¹⁵X gute da nig  guzaca zintu' chee gaca tu da ba neza chee, chee gaca na, gate xelez ' benne' zante xel 'e Le': Xcalenu', chee gaca ba chee Dios.

¹⁶Chee le na', cabata' dxate ni'a nadxu. L queze dxexru bela' dxen cheedxu, Dios dxuxucube' be' nácaquezdxu tu zra tu zra. ¹⁷Da dxezácadxu lu xe r la xu nig  naca na tu da dauze, da teze chee na, na' nus  na cheedxu tu xab a ch d a chacanna da szrente, ne da cháwedxa. ¹⁸Quebe nn 'adxu ca da dxel 'edxu, san nn 'adxu da quebe nal ', lawe' da quebe dxelez  bea da ca' dxel 'edxu, san da ca' quebe dxel 'edxu dxelez  bea na ch d a chacanna.

5 ¹Bela' dxen chẽdxu naca na ca tu xu'u lizre be'
 nácaquezdxu. Bela' dxen chẽdxu naca na ca tu xu'u da
 quebe si bea na, na' gate gátedxu Dios ba nucueze¹ chẽdxu
 xabáa tu xu'u da zea jlí canna, da nun Diósqueze, ne quegá
 bénneache. ²Da li dxácate naca bandxu lu bela' dxen nigá
 dxebezre we'dxu lawe' da dxaca lázredxu cheajchú'udxu bela'
 dxen cube na' da gunna Dios dxi'u xabáa. ³Quebe xegá'ana
 cá'aze be' nácaquezdxu xabáa. Cheajchú'u na bela' dxen cube
 na!. ⁴Dxácate ne naca bandxu lu xu'u nigá da naca na bela'
 dxen chẽdxu, dxebezre we'dxu, ne dxededxu xel-la zi!. Quebe
 nácaze na lawe' da dxaca lázredxu gusandxu bela' dxen gula
 chẽdxu nigá. Dxaca lázredxu cheajchú'udxu bela' dxen cube,
 na' ca'an gaca xenite bela' dxen chẽdxu da dxal-la' gate, na'
 la' bela' dxen cube chẽdxu da gaca ban na chadía chacanna.
⁵Bénnea' ba nune¹ dxi'u chee gaca chẽdxu caní naque¹ Dios,
 Bénnea' ba nunné¹ dxi'u Be' Lá'azxa ca tu da dxunna bea na
 dxal-la' sidxu tu bela' dxen cube xabáa.

⁶Ca' naca na, dxuxrén lázretequezdxu Dios. Ba nezdxu
 dxácate naca bandxu lu bela' dxen nigá zúadxu zítu'la naga
 zua lízredxu, da naca na, quebe zúaledxu Xránadxu, ⁷na'
 dxedadxu ne chee xel-la dxeajlí lazre' chẽdxu, quegá ne chee
 da dxelé'edxu. ⁸Dxuxrén lázredxu Dios, ne dxaca lázredxadxu
 gusandxu xel-la nabán chẽdxu lu bela' dxen nigá chee
 chéajdxu cheajsúaledxu Xránadxu. ⁹Chee le na' dxundxu
 ba xuzre gúntequezdxu da xezaca ba lazre' Xránadxu, che
 nagá'anadxu lu bela' dxen chẽdxu nigá, u che cheajchú'udxu
 bela' dxen cube, da zua na xabáa, ¹⁰lawe' da xúgutédxu dxun
 na ba xen xezrindxu lau Cristo chee guchi'e ca da nundxu tu
 tudxu, chee si' lu nadxu ca da xáladxu, cátēze naca da xrlátaje,
 u da calela da ba bēndxu gate ne zúadxu lu bela' dxen chẽdxu
 nigá.

Dizra' da dxexún dxi'u tuze nen Dios

¹¹Chee le na', lawe' da núnbeantu' ca dxal-la' zrébedxu
 Xránadxu, dxuntu' ba xuzre guntu' xeletá bénneache. Dios
 ba nézené¹ da nácantu', na' dxebeza lazra' cá'anqueze le'e
 nézele na. ¹²Quegá dxennentu' xrlátaje cheézquezentu',
 san dxúnnantu' le'e lataj gápale netu' ba lá'ana, chee gaca
 xechébele chee benne' ca' dxulucá'ana szren cuine¹ ca naca da
 zaj naque¹ cüzreze, ne quegá ca naca da zaj naque¹ lu xichaj

lázrdawe!. ¹³Che dxeleque bénneache nadá xichaj lázrdauntu' naca na chee guntu' zrin chee Dios, na' che quebe nadá xichaj lázrdauntu' naca na chee gaca tu da ba neza cheele le'e.

¹⁴Xel-la zri'i lazre' chee Cristo dxusebaga na netu' lawe' da nézentu' che tu benne' gutie' waláz chee xúgute bénneache, na' ba gulate xúgute!. ¹⁵Cristo gutie' waláz chee xúgute bénneache, chee benne' ca' zaj naca bané' québedxa xelaca bané' cheézqueze', san chee Le', Bénnea' gutie', ne bebane' waláz chee benne' ca'. ¹⁶Chee le na', québedxa nna'ntu' ca naca da nácaqueze tu benne' lu xeरz la xu nigá, na' láqueze nédxula gunna'ntu' Cristo cátēze gúcaqueze' lu xeरz la xu nigá, na'a québedxa nna'ntu' Le' caní. ¹⁷Ca' naca, che tu benne' naque' tuze nen Cristo, naque' tu benne' cube. Da gula ca' chee benne' nigá ba guledé chee na, na' xúgute na zaj naca na cube.

¹⁸Xúgute da caní dxun Dios, Bénnea' bexune' dxi'u tuze nen Léqueze' ne chee Cristo, na' bsebague' dxi'u guzendxu bénneache ca gaca xelexaque' tuze nen Dios. ¹⁹Gate gute Cristo, Dios guzúalequeze' Le', ne bexune' bénneache chee xeरz la xu nigá tuze nen Le', ne quebe gunné'e ca zaj naca dul-la zaj nabaga bénneache ca', na' bsebague' dxi'u guzendxu bénneache dizra' da dxexún dxi'u tuze nen Dios. ²⁰Ca' naca na, nácantu' gubáz chee Dios ne chee Cristo, na' naca na cátēze Diósqueze dxata' xuene' le'e lu dxúa'antu', na' dxata' xuentu' le'e lu La Cristo, le xexaca tuze nen Dios. ²¹Cristo netú dul-la ca bene', san ne cheedzu dxi'u, Dios bdee' Le' chee gutie' le'e xaga béguaј ca tu benne' dul-la, chee xexácadzu benne' xrlátaje lau Dios ne chee da ben Cristo.

6 ¹Ca' naca na, ca wen zrin tu zren nen Dios dxata' xuentu' le'e chee quebe guzúale chalá'ala xel-la zri'i lazre' chee Dios, ²lawe' da lu dizra' lá'azxa dxenné':

Tu zra dxezaca ba lazra' benda' chiu',
na' lu zra chee xel-la weselá gúcalena' lue'.
Na'a naca na zra dxezaca ba lazre' xenne' cheele, ne guselé'
le'e.

³Quebe bi dxuntu' da gun na quebe xeléajle bénneache chee Cristo, chee quebe nu nné calela chee zrin dxuntu'. ⁴Ca naca xúgute da dxuntu', dxaca lázrentu' gulé'entu' bénneache nácantu' wen zrin chee Dios,

ne chee xel-la dxebeza zren lazre' cheentu' gate dxuchaga launtu' da dxezácantu',

ne da dxexázrjentu', ne da zaj naca st̄ebe cheéntu',

⁵ ca buluzálaje' netu', ne gulegu'ē netu' lizre xia.

Guledábague' netu' san bénle'ēntu' zrin.

Zane' lasa quebe gúsentu', ne quebe bi gudáguntu'.

⁶Cá'anqueze blé'entu' da nácantu'

ne cheé tu xel-la nabán li lazre' cheéntu',

ne ne cheé da li da núnbeantu',

ne ne cheé xel-la zren lazre' cheéntu',

ne xel-la zri'i lazre' cheéntu',

ne ne cheé Be' Lá'azxa, Bénnea' zúalene' netu',

ne ne cheé xel-la nazrí'i cheéntu' da naca na du lazre',

⁷ ne ne cheé dizra' li da dxuzénentu' bénneache,

ne ne cheé xel-la waca cheé Dios da zúale na netu'.

Bchínentu' da zaj naca ca xia cheé wedil-la cheé da xrlátaje
cheé gudíl-lantu', ne cheé gudentu' chalá'ala da zaj naca ca xia
cheé wedil-la cheé benne' ca' dxeledábague' netu'.

⁸Zua gate dxelapse' netu' ba lá'ana',

ne zua gate dxuluzúé' netu' chalá'ala.

Zua gate dxelenné' cheéntu' da xrlátaje,

ne zua gate dxelenné' cheéntu' da calela.

Zua gate dxelenné' nácantu' wén lazre',

ne zua gate dxelenné' dxennentu' da li.

⁹Zua gate quebe nu dxuzé naga netu',

ne zua gate dxuluzé naga xánnie' netu'.

Zua gate zúantu' lu da st̄ebe cheé xel-la gute, san ne naca
bantu'.

Zua gate dxuludée' netu' xel-la zi', san quebe ne xelutie'
netu'.

¹⁰Láqueze zúantu' lu da baxache', zúa quebezento' lu xel-la
dxebé.

Lácala nácantu' benne' xache', ba nuntu' benne' zan benne'
gunní'a.

Láqueze quebe bi núantu', xúgute nápantu'.

¹¹Bi bícentu', benne' Corinto, ba bchálajntu' du
lázrentu'. Ba blé'entu' le'e ca nazrí'i lázrentu' le'e. ¹²Tu
zúazqueze xel-la zri'i lazre' cheéntu', na' le'e na' quebe
nazri'ile netu' du lázrele. ¹³Dxata' xueda' le'e ca dxun tu
benne' dxata' xuene' bi cheé queze' cheé gulé'ele neda' du
lázrele xel-la nazrí'i da zua na lu xichaj lázrdaule cáteze
bena' neda'.

Nácadxu xudau' chee Dios ban

¹⁴Quebe gunle tuze nen benne' quebe dxeléajle' e chee Cristo, da gaca na ca chacué' bezre gu'una, bē quebe zaj nadíl-leba!.

¿Ájazra gun da xrlátaje gaca na tuze nen da calela?

¿Ájazra gun xel-la naxaní' gaca na tuze nen da chul-la?

¹⁵ ¿Ájazra gun Cristo gaque' tuze nen Satanás?

¿Ájazra gun benne' dxéajle' e chee Cristo gaque' tuze nen benne'!

quebe dxéajle' e chee'?

¹⁶ ¿Ájazra gun xudau' chee Dios gaca na tuze nen bedáu' xiaj xaga?

Lé'equeze nácale xudau' chee Dios ban cáteze gunná Diósqueze:

Súalena' le', ne tálена' benne' ca!.

Gaca' Dios chee benne' ca', na! le' xelaque' benne' xezre chia!.

¹⁷Chee le' na', cá'anqueze gunné':

Le xedxúaj ládujla benne' ca', ne le cuasa na', dxenná Xránadxu.

Quebe gutale da sban.

Nadxa si' lu na'a le'e ¹⁸ne gaca' Xrale le'e,

na' le'e gácale zri'ina' bi biu, ne zri'ina' bi nu'uла.

Caní dxenná Xránadxu, Bénnea' nape' dute xel-la waca.

7 ¹Ca' naca na, bi bícha'dau' nazri'ite lazra', da caní zaj naca na da guchébe lazre' Dios cheédxu. Chee le' na' dxal-la' guxúe xanne' cuínadxu chee quebe güedxu lataj netú da sban gudxén na dxi'u lu bela' dxen cheédxu, ne lu be' nácaquezdxu, na' lawe' da dxezrébedxu Dios dxal-la' guzúa cuínadxu lu na' Dios dute ca nácadxu.

Ca belexebí'i lazre' benne' Corinto

²Le si' lu na'le netu'. Quebe bi da calela ne guntu' chee nu benne' ládujla le'e, ne quebe nu ne guchántu', ne quebe nu ne si xentu'. ³Quebe dxennía' da nigá chee gusebaga' le'e zria, san naca na ca ba gucha' le'e nédxula, le'e zúale lu lázrdawa' che gaca bana', u che gatia' tu zrente nen le'e. ⁴Du lazra' dxuchálajlena' le'e, ne zua' lu da ba neza nē cheele le'e. Lu xúgute da dxezácantu' zua da dxexúe zrénlle' e neda', na' dxebéle'eda'.

⁵Da li, gate bzrintu' naga nababa Macedonia, quebe bezí' lázrentu'. Guzúantu' lu da st̄ebe gáteteze, lawe' da gáteteze gudentu' guledábaga bénneache netu', na' lu lázrdauntu' bezrébentu'. ⁶Nadxa Dios, Bénnea' dxexúe zrene' benne' zaj nate ni'a ne'e, bexúe zrene' netu' ne chee Tito lawe' da bezrinbe' naga zúantu', ⁷ne quegá tuze lawe' da bla'be', san cá'anqueze lawe' da bexúe zrenle lēbe'. Gúzrebe' netu' ca dxezá lázrele lé'ele netu', ne bzenbe' netu' ca lu da baxache' zúale, ne ca gunne xue dxezele neda', na' chee le na' gubéle'edxeda'.

⁸Láqueze da bzuaja' cheeble bzua na le'e lu da baxache', quebe dxebezre lazra' chee da na'. Láqueze gudxezre lazra' nédxula gate guque be'eda' bzua na le'e lu da baxache' tu chí'ida', ⁹na'a dxebeda', quegá lawe' da guzúale lu da baxache', san lawe' da b̄en da baxache' na' bexíaje lázrele. Le'e bchaga laule da baxache' na' ca da bezaca ba lazre' Dios, na' da bzuaja' cheeble quebe bi da calela b̄en na cheeble. ¹⁰Da baxache' da dxuchaga laudxu ca da dxezaca ba lazre' Dios dxun na dxexebí'i lázredxu chee ladxu, na' quebe dxal-la' cuezre lázredxu chee na. Che xegá'anadxu lu da baxache' ca dxelún bénneache chee xezr la xu nigá, na' tu chí'ize gátedxu. ¹¹Le'e bchaga laule da baxache' da guca na cheeble ne chee da bzuaja', ne b̄enle ca da dxezaca ba lazre' Dios, na' le nna'xque na'a:

Bzua na le'e gunne xue ca naca da guca,
ne b̄en na ble'ele ca da b̄enle.

Bcha'a na le'e, ne bchebe na le'e.

Nadxa guzé lázrele lé'ele neda',
ne guzúale gudele xel-la zi' bénnea' b̄en da calela na'. Ca naca xígute da nigá ble'ele quebe nabágale zria chee dul-la nigá. ¹²Ca' naca na, gate bzuaja' cheeble da na', quebe guca na lawe' da gudxe'a gunne xue chee bénnea' b̄ene' da calela na', ne quegá lawe' da gudxe'a gunne xue chee bénnea' guca na chee', san b̄ena' na chee queque be'ele lau Dios ca dxele gunne xue cheentu'. ¹³Chee le na' guca da bexúe zren na netu'.

Da naca tu da zrendxa, gubéle'entu' gate blé'entu' zúale Tito xel-la dxebé, lawe' da xígutele le'e bexúe zrenle-be'. ¹⁴Láqueze bca'ana szrena' le'e lau Tito, quebe dxedué'eda', lawe' da cátēze naca da li ca naca xígute da bchálajlena' le'e, cá'anqueze guca da li da b̄ena' gate bca'ana szrena' le'e lau Tito. ¹⁵Nazrí'idxabe' le'e gate dxajsá lázrebe' ca b̄enle xígutele le'e, b̄enle cátēze gunábabe' le'e, ne ca guzí' lu na'le lēbe' lu dute xel-la dxexruj

lazre', ne lu xel-la dxezrebe. ¹⁶Dxebeda' lawe' da dxuxréñ lazre' xánnia' le'e.

Da dxunézrujdxu du lázredxu

8 ¹Na'a, bi bicha', dxaca lazra' guzenda' le'e ca ble'e lau xel-la zri'i lazre' chee Dios ne chee xúgute cue' bi chee Cristo zaj nnita' lu xezr la xu Macedonia. ²Láqueze guledéé' tu xel-la zi' zren gulebéle' equezne', na' láqueze zaj nácale' e benne' xache', du lazre' bulunézruje' da zaj de chee', na' belune' ca benne' gunní'a ca!. ³Dxexechéba' du lazre' bulunézruje' xúgute da gulezéquene', ne da zrendxa ca da gulezéquene!. ⁴Gulata' xuene' netu' güentu' le' lataj xelune' tu zren bénneache dxelácalené' bi bíchedxu ca' dxelexázrjene'. ⁵Belundxe' ca da guleza lázrentu', lawe' da belunna cuínaqueze', nédxula chee Xránadxu, na' gudé na' cheentu' netu', cátexe dxaca lazre' Dios. ⁶Ca' naca na, guta' xúentu' Tito gusexuzre' gutupe' da gunézrujle le'e, da na' guzú lawe' dxutupe' gate nate. ⁷Le'e dxúnle'ele ca naca da dxunle, ca dxeajlí lázrele Dios, ne ca dxusédele bi chee Cristo, ne ca naca da naxéajni'ile, ne ca du lázrele dxunle xúgute, ne ca nazri'ile netu'. Ca' naca na, cá'anqueze dxal-la' gúnle'ele ca gunle zrin chawé' nigá.

⁸Quebe dxapa' le'e da nigá ca tu da dxenná be'eda' le'e. Dxaca lazra' nézele ca du lazre' dxelún xezícadxa bénneache zrin nigá, dxulunézruje' dumí, chee queque be'ele che naca li lazre' xel-la zri'i lazre' cheele. ⁹Ba nézquezle ca naca xel-la zri'i lazre' chee Xránadxu Jesucristo. Naque' benne' gunní'a, san ben cuine' benne' xache' lawe' da bzri'iné' le'e, chee gácale le'e benne' gunní'a lu da naca chee Cristo lawe' da gudé Le' lu xel-la xache'.

¹⁰Chee gaca da ba neza cheele dxapa' le'e da dxéqueda' ca naca da nigá. Gudú iza guzú laule, quegá dxúnzele, san du lázrele dxunle da nigá, dxunézrujle dumí. ¹¹Na'a, le gúnteze na chee xexuzrte gunle na, gunle na du lázrele cátexe guzú laule dxunle nédxute, gunézrujle ca da du dë cheele. ¹²Che da li dxaca lazre' tu benne' gunézruje', Dios xezaca ba lazre' na che gunézruje' ca da nape', ne quegá dxenabé' da quebe napa bénnea'.

¹³Quebe dxennia' da nigá chee xexácale le'e xache' chee gácalele benne' xula. ¹⁴Naca na chee gápale lóbete. Na'a nápale chee gunézrujle ca da dxelexazrje benne' xula ca', na' xetú lasa

xelapa benne' ca' da xelunne' chee_{le} gate bi xázrjele le'e. Caní gápale l_ébete¹⁵ cát_eze naxúaj na lu dizra' lá'azxa, dxenná na: Bénnea' nápale'_e quebe bi begá'ana chee_{le}, na' bénnea' nape'_e l_át_eze quebe bi bexázrjene'.

Tito ne bi ljwezre' ca'

¹⁶Xcalén Dios, Bénnea' bzue' lu lázrdau Tito sue' gunne xue chee_{le} le'e ca zua' neda!. ¹⁷Guzí' lu ne'_e da bsebaga' le'_e, na' lawe' da zúaquezel gunne xue chee_{le} le'e, ba bezé'_e chee_{le} xide' xedajnné'_e le'e lawe' da dxaca lázrequeze le'!

¹⁸Tu zren nen Tito nasél-lantu' tu bi bichedxu, tu benne' dxelenné chawe' chee_{le} xúgut_e cue' bi chee_{le} Cristo, ca naca zrin xrlátaje da nune' chee_{le} dizra' chawe' chee_{le} Cristo. ¹⁹Quégá tuze da nigá, san xúgut_e cue' bi chee_{le} Cristo gulequé'_e bi bichedxu níquezze chee_{le} sálene' netu' chee_{le} gácalene' netu' lu zrin nigá da dxuntu' dxutúbentu' dumí da gácale_e na benne' xache' ca' chee_{le} gaca ba Xránadxu, ne chee_{le} gulé'_e lau du lázrele dxunle zrin chawe' nigá. ²⁰Caní dxuntu' chee_{le} quebe nu benne' si tizre'_e netu' ca dxuchínentu' dumí zrent_e nigá da dxulunézruj bi bichedxu ca!. ²¹Dxuntu' ba xuzre guntu' zrin nigá lu dute_e xel-la li lazre' cheentu', quegá tuze lau Xránadxu, san cá'anqueze lau xúgut_e bénneache.

²²Tu zren nen benne' caní nasél-lantu' xetú bi bichedxu, tu benne' da zánete lasa ba blé'_e netu' du lazre' dxune' zrin chee_{le} Cristo, na' na'a du lázredxe' dxune' zrin nigá lawe' da dxuxrén lazre' le'e. ²³Che nu benne' guchébe le'e ca naca chee_{le} Tito, le xe'_e nácabe' bi ljwezra', ne dxunbe' zrin tu zren nen neda' chee_{le} gunbe' zrin chee_{le}. Che nu guchébe le'e ca naca chee_{le} xezícadxa bi bichedxu ca' zeajzrague' Tito, le xe'_e zaj naque'_e benne' gulesel-la xúgut_e cue' bi chee_{le} Cristo, ne dxelape' ba lá'ana Cristo. ²⁴Chee_{le} le' na', chee_{le} xeleneze xúgut_e cue' bi chee_{le} Cristo, le gulé'_e le' nazri'ile le', na' naca cheentu' xucá'ana szrentu' le'e.

Da dxulunézruje' chee_{le} bi bichedxu ca'

9 ¹Ca naca chee_{le} dumí da gunézrujle chee_{le} bi ca' chee_{le} Cristo, quebe dxun na ba xen guzúaja' chee_{le}, ²lawe' da ba nezda' ca dxaca lázrele gunle na. Dxezaca ba lazra' dxapa' bi bichedxu zaj zre'_e xezre ca' zaj nababa xezr la xu Macedonia, le'e zrale xezre ca' zaj nababa Acaya, gudú iza ba zúatequezle

bi gunézrujle, na' benne' zanté benne' Macedonia du lazre'
 dxulunézruje' lawe' da dxunézrujle le'e du lázrele. ³Dxusella'
 bi bichedxu caní chee quebe gaca tu da wén lazre' ca da
 chawe' da ba gunníá' ca dxunle le'e da nigá, ne chee súatezle
 bi gunézrujle, ca ba gucha' benne' caní, ⁴ne che sa'aca bal-la
 benne' Macedonia tu zren nen neda' chee quebe xeleté'ene'
 quebe zúatequezle le'e bi gunézrujle. Chela gaca na caní
 xedué'entu' lawe' da bxren lázrentu' le'e caní, na' da zrendxa
 ca dxal-la' xedué'ele le'e. ⁵Chee le na' gúqueda' dxun na ba
 xen naba' bi bichedxu ca' xelide' xedajlennabe' le'e nédxula,
 ne chee xelácalene' le'e gutúpale da guchébe lázrele nédxula
 gunézrujle. Ca' gaca na, dumí da gutúpale watá'queze na chee
 gulé'e na naca tu da dxaca lázrele gunle, ne quegá tu da gunne
 xúentu' le'e.

⁶Le nna'xque da nigá: Bénnea' dxaze' láteze, cá'anqueze
 láteze xezí'e, na' bénnea' dxázale'e, cá'anqueze xezí'ilé'e. ⁷Tu
 tu benne' dxal-la' gunézruje' cátexe da ba nuné lu lázrdawé,
 quegá ca tu benne' quebe dxezaca ba lazre', u xadíaze, lawe' da
 nazrí'i Dios benne' dxunézruje' dute xel-la dxebé. ⁸Wazeque'
 Dios gúnnale'e le'e ca naca xúgute da chawe', chee gata' cheele
 xúgute da nachínele, ne gápale bi gunézrujle chee gunle
 xúgute zrin xrlátaje. ⁹Naxúaj lu dizra' lá'azxa da dxenná na:

Du lazre' bnézruje' chee benne' xache' ca'.

Ca zaj naca zrin xrlátaje nuné' xelegrá'anatequeze na.

¹⁰Dios, Bénnea' dxunézruje' binnedu ca' da dxázadxu, ne
 dxunne' da dxí'aj dxágudxu, gunne' le'e xúgute da nachínele
 chee gázale, na' gusegule' na chee gúnnale'equzeze na lina
 chee zrin chawe' da gunle. ¹¹Ca' gaca na, gáta'le'e cheele xel-la
 gunní'a ca' chee séquele gunézrujle du lázrele, na' dumí na' sél-
 lale lu na'ntu' netu' gun na xelé bi bichedxu ca' Dios: Xcalenu'.
¹²Ca' naca na, gate gunézrujdxu bi bichedxu ca' dumí nigá da
 gácalle na le', quegá tuze dxunézrujdxu tu da dxelechínnene'
 san cá'anqueze dxundxu xelé'e Dios: Xcalenu'. ¹³Xelúe lá'ane'
 Dios lawe' da da nigá dxunézrujle gulé'e na dxuzúiale dizra'
 chee dizra' chawe' chee Cristo. Cá'anqueze xelúe lá'ane' Dios
 ne chee da gunézrujle du lázrele da gácalle na le', ne xúgute
 cue' bi chee Cristo. ¹⁴Chee le na' benne' ca' xelenabe' cheele
 lau Dios, ne xelezrí'ilé'ene' le'e ne chee xel-la zri'i lazre' zren
 da gulé'e lau Dios ne cheele le'e. ¹⁵Xcalén Dios lawe' da nunne'
 dxí'u tu da zrente da quebe séquedxu xuzájla'adxu.

Xel-la dxenná bea napa Pablo lawe' da naque' gubáz cheē Cristo

10 ¹Neda!, Pablo, dxuzenda' le'e da nigá ne cheē xel-la dxexrūj lazre', ne xel-la zri'i lazre' cheē Cristo.

Dxelenné' naca' benne' zren lazre' gate zúalena' le'e, na' gate zua' zitu' nácale'a benne' snia. ²Dxata' xueda' le'e quebe gunle, gate xida' xedajnná'a le'e, gaca' benne' snia nen bal-la benne' ládujla le'e, benne' ca' dxelenné' dxuntu' zrin cheē Cristo lu bela' dxenze cheentu', na' zúaquezza' tíl-laqueza' benne' ca'!

³Láqueze nácantu' bela' dxen quebe dxedíl-lantu' lu bela' dxenze cheentu', ⁴lawe' da quebe zaj naca cheē bela' dxenze da dxuchínentu' lu wedil-la cheentu', san zaj napa na xel-la waca cheē Dios cheē séquentu' guzría xintu' da wal-la ca' cheē nu na' dxedábaga' netu'. ⁵Ca'an naca, dxuzría xintu' da dxusebaga bénnea' dxi'u, ne da dxuzúe' lu xel-la dxucá'ana szren cuina cheē quebe xelúnbea bénneache Dios. Xúgute' da zaj xu'u lu xichaj bénneache dxuzúantu' lu na' Cristo cheē xuluzúe' dizra' cheē!. ⁶Zuátequezentu' gudentu' xel-la zi' xúgute benne' ca' quebe dxuluzúe' dizra' cheē gate na' ba dxuzúale dizra' cheē du lázrele.

⁷Le'e dxenna'le benne' ca' cátēze da zaj naque' cúcreste. Che nu benne' dxéquene' da li naque' bi cheē Cristo, dxal-la' gueque bé'ene' cátēze na' naca le' bi cheē Cristo, cá'anqueze nácantu' netu' bi cheē Cristo. ⁸Láqueze dxuchínedxeda' ca dxal-la' guna' xel-la dxenná bea cheentu', quebe dxedué'eda' lawe' da nunna Cristo netu' xel-la dxenná bea na' cheē séquentu' gusegúlantu' le'e lu da naca cheē Dios, ne quegá cheē guzría xintu' le'e.

⁹Quebe dxaca lazra' guéquele le'e dxaca lazra' gucheba' le'e ne cheē da dxuzúaja' cheele. ¹⁰Dxelenné' xiche ca' da dxusél-la' zaj naca na snia, ne wal-la, san néda'queza' naca' benne' nate ni'a na', ne ca dxuchálaja' quebe zácateca. ¹¹Bénnea' dxenné' da nigá dxal-la' gueque bé'ene' cátēze naca' lu dizra' dxuzúaja' gate ne zua' zitu', cá'anqueze gaca' lu da guna' gate na' súalena' le'e.

¹²Quebe dxexázrentu' gutil-le lé'bentu', u gulé'e cuínantu' ca zaj naca bal-la benne' ca' dxulucá'ana szren cuine'. Dxelune' tu da xálaze gate dxelenné'e ca da zaj nácaqueze', ne dxulutille lebe ljwezre'. ¹³Quebe gucá'ana szren cuínantu' lu da quebe naca cheentu'. Dios naque' Bénnea' gulé'ene' netu' naga ze lau guntu' zrin, na' Le' bénne' netu' lataj blantu' naga zrale le'e lu

xezre Corinto. ¹⁴Chee_l le_l na' quebe dxedxúajntu' naga ze lau cheentu', cátēze gaca na che quebe ne zrintu' naga zrale le'e nédxute. Netu' nácantu' benne' nedxu blantu' naga zrale le'e núantu' dizra' chawe' chee_l Cristo. ¹⁵Quebe dxucá'ana szren cuínantu' lu zrin da zaj nun benne' xula, san dxebeza lázrentu' cátēze gula xel-la dxeajlí lazre' chee_le, waca gúndxantu' zrin ládujla le'e gusegúlantu' xel-la dxeajlí lazre' chee_le, san guntu' na lu'ule da naca cheentu'. ¹⁶Te na' dxebeza lázrentu' tédxantu' ca naga zrale chee guzénentu' bénneache zaj zre'_l ga na' dizra' chawe' chee_l Cristo, ne quebe chú'untu' naga ba zaj nun zrin xezícadxa benne' ca', chee_l quebe gucá'ana szren cuínantu' lu da ba zaj nune'.

¹⁷Che nu benne' dxaca lazre' nu gucá'ana szrene', dxal-la' gucá'ana szren_le Xránadxu. ¹⁸Bénnea' dxexedxúaj xrlátaje, quebe naque' benne' dxucá'ana szren cuine', san naque' bénnea' dxucá'ana szren Xránadxu le'.

Ca naca chee_l Pablo, ne benne' gubáz ca' quebe nasel-la Cristo le'

11 ¹Le guchaga lau neda' chee_l nnia' late' da ca zeaje na. Ajateze naca na, le guchaga lau neda', ²lawe' da dxé'lē'a gunne xue chee_le le'e lu da nusebaga Dios neda', ne lawe' da ba nachebe lazra' chee_le gácale zru'ula Cristo, dxaca lazra' gudéa' le'e lau Le' ca tu nu'ula cuíde'dau' du lazre' súalebe' benne' chee_le!. ³Ca ben bela' gula na' guzí xeba' Eva nen xel-la neze chee_la, dxezreba' güele lataj nu si xe le'e, na' cuásale lu xichaj lázrdaule chee_l québedxa gácale du lázrele chee_l Cristo. ⁴Le'e dxuchaga laule benne' ca' zál'aque' dxuluchálaje' chee_l tu Jesús, benne' nazrá' ca Bénnea' bzénentu' le'e chee_l Le', ne du lázrele dxezí' lu na'le tu be' da nazrá' ca Be' na' da ba guzí' lu na'le, ne dxezí' lu na'le tu dizra' da nazrá' ca naca dizra' chawe' da ba guzí' lu na'le. ⁵Dxéqueda' quebe zaca' neda' látezdfa ca benne' gubáz zren ca', benne' ca' zéajlele le'e. ⁶Láqueze quebe gaca guchálaja' xrtándau', dxéajni'ida' da na' dxuchálaja' chee_l na, na' blé'entu' caní naca na lu xúgute da ba bentu'.

⁷¿Bena' tu da caléla gate bzenda' le'e dizra' chawe' chee_l Cristo, ne quebe bi bchízruja' le'e, na' ben cuina' dxexrui lazre' chee_l xegá'ana szrenle le'e? ⁸Guca na ca gudawa' dumí chee_l xezícadxa cue' bi chee_l Cristo gate guzi'a da belunne' neda' chee_l bëna' zrin ga zúale le'e. ⁹Gate na' guzúalena' le'e,

ne bxázrjeda', quebe bi guzí' lu na'a da naca chee~~e~~, san bi bíchedxu zá'aque~~e~~ xe~~r~~ la xu Macedonia belunne~~e~~ neda' ca da guchínneda'. Ben~~a~~' ba xuzre quebe bi gunábeda' le'e, na' cá'anqueze guna'. ¹⁰Lawe' da núnbe'a da li chee~~e~~ Cristo, quebe zua nu benne' naga nababa xe~~r~~ la xu Acaya gaca guzague~~e~~ neda' chee~~e~~ québedxa gucá'ana szren cuina' chee~~e~~ da nigá dxuna'. ¹¹¿Bizr chee~~e~~ na' dxennía' caní? ¿Naca na lawe' da quebe nazrí'ida' le'e? Nézqueze Dios nazrí'ida' le'e.

¹²Gúnqueza' ca dxuna' chee~~e~~ quebe gata' lataj chee~~e~~ benne' ca' dxelaca lazre~~e~~ xulucá'ana szren cuine~~e~~ lawe' da dxeléquene~~e~~ dxelune~~e~~ zrin cátexe dxuntu' netu'. ¹³Benne' caní zaj naque~~e~~ gubáz quebe nasel-la Cristo. Dxelezí xe~~e~~ bénneache, ne dxululé~~e~~ cuine~~e~~ ca gubáz chee~~e~~ Cristo. ¹⁴Quebe naca da nigá da xebánedxu lawe' da Satanásqueze dxulé~~e~~ cuina na ca tu gubáz chee~~e~~ xabáa zue~~e~~ lu xel-la naxaní' chee~~e~~ Dios, ¹⁵na' chee~~e~~ le na' dxululé~~e~~ cuine~~e~~ ca benne' dxelún da xrlátaje. Benne' caní xelebía xi~~e~~ ca ba naca chee~~e~~ benne' dxelún da caní.

Da guzaca Pablo lawe' da naque~~e~~ gubáz chee~~e~~ Cristo

¹⁶Xecha lasa dxapa' le'e, quebe nu benne' dxal-la' guéquene~~e~~ nadá xichaj lázrdawa!. Che ca'an dxéquele le'e, le gunna neda' lataj guchálajlena' le'e ca tu benne' nadá xichaj lázrdawe!, chee~~e~~ gaca gucá'ana szren cuina'. ¹⁷Quebe dxapa' le'e da nigá lu xel-la dxenná bea chee~~e~~ Xránadxu. Guchálaja' ca tu benne' nadá xichaj lázrdawe!, nnia' tu da gucá'ana szren cuina'. ¹⁸Lawe' da zaj zra' benne' zante dxulucá'ana szren cuine~~e~~ lu da zaj naque~~e~~ chee~~e~~ xe~~r~~ la xu nigá, cá'anqueze neda' gucá'ana szren cuina'. ¹⁹Lawe' da nácale~~e~~ benne' sina dxuchaga laule du lázrele benne' zaj nadá xichaj lázrdawe!. ²⁰Dxuchaga laule benne' ca' dxelexune~~e~~ le'e ca benne' zaj nada'u, ne benne' ca' dxuluchínene~~e~~ le'e, ne benne' ca' dxelenná bé~~e~~ne~~e~~ le'e, ne benne' ca' dxuluzúe~~e~~ le'e chalá'ala, ne benne' ca' dxelagape~~e~~ xraga laule. ²¹Láqueze dxedué~~e~~da' dxennía' da nigá, quebe guca' benne' dxechugu lazre~~e~~ chee~~e~~ guna' ca dxelún xezícadxa benne'. Na'a gaca' lazre~~e~~ dxugu guna' caní.

Ba dxelechugu lazre~~e~~ benne' xezícadxa dxulucá'ana szren cuine~~e~~.

Cá'anqueze neda' xechugu lazra' guna' na, láqueze naca tu da ca zeaje da dxennía'.

²²¿Zaj naque~~e~~ benne' hebreo?

Cá'anqueze neda' naca' benne' hebreo.

¿Zaj naque' benne' Israel? Cá'anqueze neda'!

¿Zaj naque' zri'ine zre sua Abraham? Cá'anqueze naca' neda'.

²³ ¿Zaj naque' wén zrin chee' Cristo?

Nácadxa' neda' wén zrin chee' ca benne' ca',
lácalá dxuchálaja' ca tu benne' nadá xichaj lázrdawe' gate
dxennía' da nigá.

Ba bëndxa' zrin ca benne' ca'.

Ba buluzálajdxá bénneache neda' ca nu bzálaj benne' ca'.

Ba gulegu'udxa bénneache neda' lizre xia ca belune' chee'
benne' ca',

na' zane' lásaté ba guzúa' lu da stébe chee' xel-la gute.

²⁴ Gazxu' lasa ba belúe benne' judío ca' neda' xide chénnu
dxua weaj.

²⁵ Chunna lasa beliné' neda' xaga. Tu lasa belú' e neda' xiaj.

Chunna lasa guxaze da dxedá lawe' nísadau' da xu'a lu nisa.
Tu lasa, tu zra tu xela guxu'a lu nísadau'.

²⁶ Zane' lásaté guxu'a neza, ne guzúa' lu da stébe:

Chee' xegu ca', ne chee' gubán ca'.

Chee' benne' walázr chia' ca', ne chee' benne' zitu' ca'.

Guzúa' lu da stébe lu xezre, ne le' e xixre', ne lu nísadau',
ne ládujla benne' wén lazre' dxelenné' zaj naque' bi
bíchedxu.

²⁷ Benlé'a zrin, ne guzúa' lu da zi' da xa'.

Zane' lásate quebe gusia' dxela.

Gudúnlé'a, ne gubíle'eda', na' zane' lásaté bëna' gubasa.

Catité bexaga', ne bexázrjeda' zra lana' gacua'.

²⁸ Da zrendxa ca da caní, ne xezícadxa da guzracá.

Xúguté zra dxéqueda' zi' lawe' da zua' gunne xue chee'
xúguté cue' bi chee' Cristo.

²⁹ Che nu benne' nate ni'a ne' e lu xel-la dxeajlí lazre' chee',
cá'anqueze neda' dxéqueda' nate ni'a ná'aqueza'.

Che nu benne' dxelune' dxeajchaze', néda'queze dxaca'
tul-la.

³⁰ Che dxun na ba xen gucá'ana szren cuina',

gucá'ana szren cuina' chee' da ca' dxululé'e na nate ni'a
na'a.

³¹ Dios, Xra Xránadxu Jesucristo, Bénnea' naca chee' güe
lá'anatequezdxu Le', nézene' dxennía' da li. ³² Gate guzúa'

xezre Damasco, benne' wnná bea na' dxune' zrin cheeé wenná bea Aretas bzreé benne' dxuluxúeé dxa xu'u cheeé xezre na', cheeé xelél-lé neda!. ³³Na' bi bichedxu ca' bululetjeé neda' tu lu xcuite xia ga dxu'u leníé cheeé xu'u lu ze'e da naxechaj na xezre na!. Ca' guca na, guláé lu na' benne' ca'!

Da ca' Dios blé'ene' Pablo

12 ¹Da li quebe dxal-la' gucá'ana szren cuina', san guchálala' cheeé da ca' ble'e Xránadxu neda', ne da ca' ble'eda' ca naca cheeé!. ²Neda', ca tu benne' dxéajleé cheeé Cristo, ba zeaj chidáé iza guché Dios neda' xabáa guxunneé. Quebe nezda' che guxá'a na' duté bela' dxen chia', u che cabí. Dios nézeneé. ³Nezda' néda'queza', che zua' lu bela' dxen chia', u che cabí, quebe nezda', tuze Dios nézeneé. ⁴Guché Dios neda' tu xabáa cheeé, naga benda' dizra' bagache da quebe naca chee**bénneache xelenné**é ca zaj naca na. ⁵Waca gucá'ana szrena' tu benne' caní, san quebe gucá'ana szren cuínaqueza', che quebe naca na cheeé xel-la nate ni'a na' chia!. ⁶Láqueze che gaca lazra' gucá'ana szren cuina' quebe gaca na tu da xálaze, lawe' da gaca na tu da li. Quebe guna' na cheeé quebe nu guéqueneé nácadxa' ca da gaca lé'eneé naca', u ca da gaca xenneé da dxennía!

⁷Da caní ble'e Xránadxu neda' gulaca na da xebáneleédxu, na' cheeé quebe gucá'ana szren cuina', guca chia' ca tu xeché naxaze lu bela' dxen chia' da dxuchine Satanás cheeé guzalaj na neda!. ⁸Chunna lasa guta' xueda' Xránadxu gucuaseé da dxezaca!. ⁹Xránadxu guzreé neda': "Xela zri'i lazreé chia' naca na duté da dxechínenu' lawe' da dxulééedxa lau xel-la waca chia' nen benne' nate ni'a neée." Ca' naca, dxebeda' lawe' da nate ni'a na' cheeé guléé lau lu bela' dxen chia' xel-la waca cheeé Cristo. ¹⁰Cheeé leé na' dxebeda' ca naca xel-la nate ni'a na' chia', ne ca naca dizra' schanni' ca' dxelenná bénneache chia', ne ca naca da ca' dxexázrjeda', ne gate zaj nau zi' xuzreé bénneache neda', ne ca naca da ba xa' ca' da dxedéa' neé cheeé Cristo, lawe' da gate nátedxa ni'a na'a, dxéqueda' nácadxa' benne' wal-la.

Pablo dxe'ë gunne xue cheeé bi cheeé Cristo zaj zre'ë Corinto

¹¹Guca' ca tu benne' nadá xichaj lázrdawe' gate bca'ana szren cuina' caní, san le'e benle bëna' na. Le'e na' dxal-la'

gucá'anale neda' szren lawe' da quebe zaca' látezdxä ca benne'
gubáz zren ca', benne' ca' dxéajlele, láqueze quebe bi zaca'
neda'. ¹²Zrin bëna' ládujla le'e lu dutë xel-la zren lazre' chia'
ble'e na da li naca' gubáz cheeë Cristo ne cheeë da dxelunna bea
na, ne xel-la waca ca' cheeë xabáa, ne da ca' dxexebánedxu.

¹³ ¿Dxéquele le'e nácale látezdxä blau ca xezícadxa cue' bi cheeë
Cristo lawe' da guzí' lu na'a da belunne' chia', na' quebe guzí'
lu na'a da zaj naca cheeë? Le gunite lau neda' che naca tu da
calela quebe bënnä' le'e lataj bi gúnnale chia!.

¹⁴ Na'a ba zua' xida' xedajnnä'a le'e da guxunne' lasa, ne
quebe si' lu na'a da zaj naca na cheeë. Quebe dxexílaja' da
nápale, san lé'equeze, lawe' da dxal-la' xulucude xruze xrna'
dumí da xulunézruje' zrí'ine', ne quegá xulucude zrí'ine' da
xulunézrujbe' xra xrnabe!. ¹⁵Du lazra' guchíneda' dumí chia'
cheeë gaca chawe' cheeë bénne'du xu'ule, láqueze dxéqueda' gate
nazri'idxeda' le'e, látezdxä nazri'ile le'e neda'.

¹⁶Bal-la benne', láqueze zaj nézene' quebe bi guzí' lu na'a
da zaj naca na cheeë, dxelenné' gudel-la' le'e lu da wëñ lazre'.

¹⁷ ¿Guzí xe'a le'e lu na' tu benne' gusel-la' cheeë? ¹⁸Guta'
xueda' Tito xídabe' xedajnnä'abe' le'e, ne gusel-la' nen lebe'
xetú bi bichedxu. ¿Guzí xe' Tito le'e? ¿Quebe bëntu' tuze ca
bëntu' ládujla le'e neda', ne Tito, na' nen tuze Be' Lá'azxa?

¹⁹Bi bicha' nazri'itë lazra', ¿dxéquele dxucá'ana cuínantu'
xrlátaje laule le'e? Dxuchálajlentu' le'e lau Dios, ne lu La
Xránadxu Jesucristo. Xúgute da caní dxennantu' cheeë gúlale
lu da naca cheeë Dios. ²⁰Dxezreba' gate xida' xedajnnä'a le'e,
walé'eda' le'e quebe nácale cátëze dxaca lazra' gácale, na' le'e
walé'ele neda' quebe naca' da dxaca lázrele gaca!. Dxezreba'
dxedil-lalele ljiwézrele, ne nácale xa lazre', ne dxezrá'ale
ljiwézrele, ne nácale zide lazre', ne nácale wetupa dizra'
bizruj, ne dxezí tizrale ljiwézrele, ne dxucá'ana szren cuínale,
ne dxunle da calela. ²¹Dxezreba' gate xida' xedajnnä'a le'e,
Dios gunë' xedué'eda' ne cheeë le'e, da gucuezre na neda' ne
cheeë zánele le'e, benne' ca' dxelúntequeze' dul-la, ne quebe
dxulusane' dxelune' da sban, ne da dxulucá'ana sban ljiwezre',
ne da calela da tu dxelúnzqueze'.

Dizra' bzëbe

13 ¹Da nigá naca na da guxunne' lasa xida' xedajnnä'a
le'e. Xúgute dxulé'e lawe na naca na da li ne cheeë

dizra' chee chupa u chunna benne' xelexechebe'. ²Benne' ca' belune' dul-la nédxula, ne xúguté le'e, dxácate ne zua' zitu' naga zrale, dxuzenda' le'e da xula ca da gucha' le'e gate bedajnná'a le'e da gudxupe' lasa, che xida' xedajnná'a le'e da xula quebe gudéa' cá'aze ca da ba nunle. ³Nadxa lé'ele da gulé'e na dxenné Cristo lu dxu'a neda', na' Le' quebe nate ni'a ne'e lu da guné cheele, san naque' benne' wal-la ládujla le'e. ⁴Da li gudé'e xaga béguaç ca tu benne' nate ni'a ne'e, san naca bane' ne chee xel-la waca chee Dios. Cá'anqueze netu' nate ni'a nantu' ca da guca chee, san lawe' da nácantu' tuze nen Le' gaca bantu' ne chee xel-la waca chee Dios chee guntu' zrin cheele le'e.

⁵Le guxúe xanne' cuíname chee quebe be'ele che da li dxeajlí lázrele Cristo. Le guxúe queze cuíname. ¿Quebe dxeque be'ele zua Jesucristo xichaj lázrdaule, che da li dxeajlí lázrele Le'? ⁶Dxebeza lazra' quebe be'ele quebe naca' neda' benne' wén lazre' lu da naca' chee Cristo. ⁷Dxenábantu' lau Dios chee quebe bi da calela gunle, quegá chee gulé'entu' dxennantu' da li, san chee gunle le'e da xrlátaje, láqueze dxéquele le'e quebe dxennantu' da li. ⁸Quebe bi gaca guntu' da dxedábaga na da li, san tuze da dxácale na da li. ⁹Chee le na' dxebentu' gate nate ni'a nantu', che le'e nácale benne' wal-la, na' nábaquezentu' Dios chee gácale dute da dxal-la' xelaca bi chee Dios. ¹⁰Dxuzúaja' cheele da nigá nédxula ca xida' xedajnná'a le'e, chee quebe gun na ba xen gate xida', gácale'a benne' snia ca guchíneda' xel-la dxenná bea chia', da benna Xránad xu neda' chee séqueda' gusegula' le'e lu da naca chee Dios, ne quegá chee guzría xi'a le'e.

¹¹Na'a, bi bicha', le sua xel-la dxebé. Le gaca dute da dxal-la' xelaca bi chee Dios. Le xue zren ljwézrele. Le gaca tuze tule xetule, ne le sua xel-la dxebeza zri lazre', na' Dios, Bénnea' dxunne' dxi'u xel-la dxebeza zri lazre', ne nazrí'ine' dxi'u súalene' le'e. ¹²Le gugapa diuzre ljwézrele tule xetule, ne le gunida ljwézrele. ¹³Xúguté bi bíchedxu, bi chee Cristo dxulugape' le'e diuzre.

¹⁴Dxaca lazra' gucá'ana Xránad xu Jesucristo le'e chawé!, ne zri'i Dios le'e, ne sua tuze Be' Lá'azxa nen le'e. ¡Ca'an gaca na!

DIZRA' BZUAJ SAN PABLO CHEE BI CHEE CRISTO ZAJ ZRE'E XEZR LA XU GALACIA

Dizra' da bzuaaj Pablo chee bi chee Cristo
zaj zre'e xezr la xu Galacia

1 ¹Neda', Pablo, naca' gubáz chee Cristo. Quebe gulesel-
la bénneache neda', ne quegá buluzúa bénneache neda'
gaca' gubáz. Caní bénqueze Jesucristo chia', ne Xradxu Dios,
Bénnea' bsebane' Jesús ládujla benne' gate. ²Xúgute benne'
bíchedxu zrálene' neda' zaj naque' neda' tuze. Neda' dxuzúaja'
dizra' nigá chee xúgute cue' benne' bíchedxu zaj zre'e xezre
ca' zaj nnita' xezr la xu Galacia. ³Dxenaba' lau Xradxu Dios, ne
lau Xránadxu Jesucristo gun chawé'e le'e, ne gunne' le'e xel-la
dxebeza zri lazre'. ⁴Jesucristo bzane cuine' chee gutie' ne chee
dul-la da nabágadxu, chee bselé' dxi'u lu da naca chee xezr la
xu nigá da naca na da calela. Bene' da guca lazre' Xradxu Dios.
⁵¡Gaca báqueze Dios chadía chacanna! ¡Ca'an gaca na!

Quebe de xetú dizra' chawe' chee Dios

⁶Dxexebánele'eda' cheele le'e lawe' da dxebéaj xíchajtele
Dios, Bénnea' gunné' le'e chee si' lu na'le da dxunna Cristo,
na' dxezí' lu na'le tu dizra' nazrala ca naca dizra' chawe' chee
Cristo. ⁷Da li quebe bi de xetú dizra' chawe', san zaj zra' bal-la
benne' dxelún zréajene' le'e, ne dxelaca lazre' xuluchuque'
dizra' chawe' chee Cristo. ⁸Che nu benne' dxuzenne' le'e xetú
dizra' da nazrala ca naca dizra' chawe' da ba bzénentu' le'e,
dxenaba' lau Dios cue'e bénnea' de', lácala naca neda', u naca
tu gubáz chee xabáa. ⁹Báchequeze bzenda' le'e, ne dxuzenda'

le'e da xula, che nu benne' guzenné' le'e tu dizra' da nazrala ca naca dizra' chawe' da ba guzí' lu na'le, dxenaba' lau Dios cue'e bénnea' de'.

¹⁰Gate dxennia' da nigá, ¿Dxaca lazra' xegá'ana' xrlátaje lau bénneache, u che lau Dios? ¿Dxaca lazra' guna' da xelezaca ba lazre' bénneache? Che ca'an dxaca lazra' guna' da dxelezaca ba lazre' bénneache, quebe naca' wén zrin chee Cristo.

Ca bexaca Pablo gubáz chee Cristo

¹¹Dxuzéajni'ida' le'e, bi bicha', dizra' chawe' da dxuzenda' bénneache, na' quebe naca na tu da gulaj na lu xichaj lázrdau bénneache. ¹²Quebe nu benne' benné' na neda', ne quegá nu benne' bsédene' neda' le na, san Léqueze Jesucristo bzenne' na neda'.

¹³Ba bénquezle ca bëna' neda' nédxula gate na' nazí' lu na'a xel-la benne' xudau' chee judío ca', ca gudáu zi' xuzra' bi chee Dios zaj nácabe' bi chee Cristo, ne ben zi' lazra' guzría xi'a-be'. ¹⁴Lu xel-la benne' xudau' chee judío ca', neda' ba bzrué'edxeda' ca xígute bi walázr chia', bi ljwezra' ca', lawe' da be lázredxa' gapa' ca da xjácale xra xrtawa' ca'. ¹⁵Dios guqué'e neda' nédxula gate za gálaja', na' lu xel-la zri'i lazre' chee' gunné' neda!. Nadxa gate guca lazre' Le', ¹⁶blé'ene' neda' Zrí'ine', chee' guzenda' benne' ca' quebe zaj naque' judío ca naca chee Zrí'ine'. Gate guca da nigá, quebe nu benne' gunábeda', ¹⁷ne quebe guxá'a Jerusalén cheajnábeda' benne' zaj naque' gubáz chee Cristo nédxudxa ca neda!. Guxá'a naga nababa xezi la xu Arabia, na' gudé na' bezrina' xezre Damasco.

¹⁸Gudé chun iza guxá'a Jerusalén, chee xejchálajlena' Pedro, na' begá'analena' le' xta' gubizra. ¹⁹Quebe nu ble'eda' xetú benne' gubáz chee Cristo, san tuze Jacobo, bi biche Xránadzu. ²⁰Né chee La Dios dxapa' le'e, da li naca da nigá dxuzúaja' cheele le'e.

²¹Ca gudé na' guxá'a xezre ca' zaj nababa xezi la xu Siria, ne xezre ca' zaj nababa xezi la xu Cilicia. ²²Benne' bíchedxu ca', bi chee Cristo zaj zre'e xezi la xu Judea quebe zaj nunbe'e neda!. ²³Belénzené' nu dxenná: "Bénnea' nédxula gudáu zi' xuzre' dxi'u, na'a dxuchálaje' dizra' chawe' chee xel-la dxeajlí lazre' Cristo, da na' guca lazre' guzría xi'e nédxute." ²⁴Na'a dxelúe lá'ane' Dios ca da belenne' ca naca chia'.

Benne' gubáz ca' dxelezí' lu ne'e Pablo

2 ¹Ca gudé chidá' iza guxá'a xecha lasa Jerusalén nen Bernabé, na' ben bi Tito neda' tu zren. ²Guxá'a na' lawe'

da ble'e Dios neda' dxal-la' cha'a na!. Na' cheézela bchálajlena' benne' ca' zaj naque' blau ládujla bi chee Cristo, ne bzenda' le' dizra' chawe' da dxuchálaja' ládujla benne' ca' quebe zaj naque' judío. Béna' caní chee nezda' quebe guca dácheze zrin da ba bena', ne da dxuna!. ³Gulezí' lu ne'e zrin nuna', na' quebe nu gunná be'e Tito, bi zálebe' neda', chugu lu bela' cheebe' da gulé'e na nácabe' bi chee Dios, lácalá quebe nácabe' judío. ⁴Bal-la benne' quebe zaj naque' du lazre' benne' bíchedxu, benne' gulu'e ládujla dxi'u lu da wen lazre', gulaca lazre' chugu da gulé'e na lu bela' chee Tito. Benne' caní gulu'e ládujla dxi'u chee xelenézene' ájala xelegúe' lataj da nazidxu lu na' Jesucristo, chee xuluxuzúe' dxi'u ca benne' zaj nada'u lu da bdxixruj bea Moisés. ⁵Ne chiteze quebe bëntu' le' lataj xelegú'u xel-le' netu' lawe' da guca lázrentu' xegá'anale le'e da li dizra' chawe' chee Cristo.

⁶Benne' ca' zaj naque' blau quebe bi da cube bulusebague' netu!. Da zaj naque' quebe bi naca na chia' lawe' da quebe xuchí'a Dios ca da nalá' láweze chee bénneache. ⁷Quebe bi bulusebague' neda', lawe' da belexúnbe'e Diósqueze bsebague' neda' guzenda' benne' ca' quebe zaj naque' judío dizra' chawe', cátexe bsebague' Pedro guzenne' benne' judío ca' dizra' chawe'. ⁸Léqueze Dios na!, Bénnea' bzue' Pedro gubáz chee' ládujla benne' judío ca', cá'anqueze bzue' neda' gaca' gubáz chee' ládujla benne' quebe zaj naque' judío.

⁹Chee le na!, Jacobo, ne Pedro, ne Juan, benne' zaj naque' blaudxa, belexúnbe'e ben Dios neda' culuén nigá, na' gulezí' lu ne'e neda', ne Bernabé, na' belune' tuze dizra' cheajzentu' netu' benne' ca' quebe zaj naque' judío dizra' chawe', dxácate na' le' xuluzenne' na benne' judío ca!. ¹⁰Túteze da gulenábene' netu' xexache lázrentu' benne' xache' ca', da na' dxue lazra' dxuna!.

Pablo dxedil-le' Pedro lu xezre Antioquia

¹¹Gate bla' Pedro xezre Antioquia gudil-la' le' caníqueze lawe' da gunegue lazre!. ¹²Nédxute gudágulene' benne' ca' quebe zaj naque' judío cadxa belelá' bal-la benne' gusella Jacobo. Nadxa bebigue'e chalá'ala, ne bsane' québedxa gudágulene' benne' ca' lawe' da bzrebe' judío ca', benne' ca' zaj nadxugu lu bela' chee' da dxulé'e na. ¹³Nadxa xezícadxa judío ca' zaj naque' bi chee Cristo belune' tu zren Pedro lu da dxune' láweze. Caní belune', na' ca' benté Bernabé tu zren benne' ca'

lu da na' dxelune' láweze. ¹⁴Gate ble'eda' neda' quebe dxelune'
cáteze naca chee da li chee dizra' chawe' chee Cristo, na'
gucha' Pedro lau xúgute benne' ca': Lue' nacu' judío, na' benu'
ca tu benne' quebe naque' judío, ne quebe benu' ca tu benne'
judío. ¿Bizr chee na' dxenná be'enu' benne' quebe zaj naque'
judío xelune' ca dxelún benne' judío?

**Benne' judío xeleté' che dxeajlí lazre' Cristo
ca dxaca chee xezícadxa benne'**

¹⁵Cá'anqueze gucha'-ne!: Dxi'u nácadxu benne' judío lawe'
da nálajdxu ca', ne quebe nácadxu benne' dul-la ca benne'
zaj nababa xezícadxa xezr la xu ca!. ¹⁶Nézedxu netú benne'
quebe xegá'ane' xrlátaje lau Dios lawe' da nune' da bdxixruj
be'e Moisés, san tuze che dxeajlí lazre' Jesucristo. Chee le na'
cá'anqueze dxi'u dxeajlí lázredxu Cristo chee xegá'anadxu
xrlátaje lau Dios ne chee xel-la dxeajlí lazre' cheedxu Cristo, ne
quegá lawe' da bñdxu ca nadxixruj bea na. Netú benne' quebe
xegá'ane' xrlátaje lau Dios lawe' da nune' da nadxixruj bea na.

¹⁷Na'a, che dxi'u dxuxréñ lázredxu nagá'anadxu xrlátaje
lau Dios ne chee Cristo, ne che zua da dxulé'e na ne nácadxu
benne' dul-la, ¿nnadxu Cristo dxunne' dxi'u lataj gundxu
dul-la lawe' da québedxa dxenná be'e da bdxixruj be'e Moisés
dxi'u? ¡Cabata! ¹⁸Che dxuchínnaja' tu, na' che te na' xexuna'
na, na' nabaga' zria. ¹⁹Ba naca' ca tu benne' gate lu da naca
chee da nadxixruj bea na. Da nadxixruj báqueze ble'e na
neda' naca' ca tu benne' gate, chee gaca bana' ne chee da nun
Dios. ²⁰Ba naca' ca tu benne' gate lawe' da naca chia' ca naca
chee tu benne' gudá' xaga béguañ tu zren nen Cristo. Chee le
na', québedxa naca bana' neda'. Cristo naca bané' lu xichaj
lázrdawa'. Xel-la nabán da napa' lu bëla' dxen chia', napa' na
ne chee xel-la dxeajlí lazre' chia' Zril'ine Dios, Bénnea' bzri'ine'
neda', ne bzane cuine', gutie' waláz chia' neda!. ²¹Quebe
dxaca lazra' guzúa' chalá'ala xel-la zri'i lazre' chee Dios. Che
nu benne' gaca xegá'ane' xrlátaje lau Dios lawe' da nune' da
nadxixruj bea na, na' dácheze guca da ben Cristo gate gutie'.

Dxeidxu Be' Lá'azxa ne chee xel-la dxeajlí lazre'

3 ¹Bi bicha', zrale Galacia, nácale le'e benne' xala ca!. ¿Zua
nu benne' dxexí xe'e le'e chee québedxa guzúa'le dizra' chee
da li? Ba blé'entu' le'e caníqueze Jesucristo, ca gudé'e le'e xaga

béguaj. ²Le xexque neda!: ¿Guzile Be' Lá'azxa lawe' da bénle da bdxixruj be'e Moisés, u lawe' da guxéajlele cheē da bénnele? ³¿Ájala cheē na' nácale benne' xala? ¿Dxéquele gunle gácale dute da na' guzú laule gácale né cheē Be' Lá'azxa? ⁴¿Dácheze gudele zánete xel-la zi' ca'? Dxaca lazra' quebe guca na níteze. ⁵Gate Dios dxunne' le'e Be' Lá'azxa cheē, ne dxune' xel-la waca ca' cheē xabáa ládujla le'e, ¿dxune' na lawe' da dxunle ca nadxixruj bea na, u lawe' da guxéajlele cheē dizra' chawe' da bénnele?

⁶Abraham guxeajlí lazre' Dios, na' Dios guzí' lu ne'e da nigá ca tu da bca'aná le'l xlátaje. ⁷Cheē le na' dxal-la' nézele, benne' ca' da li zaj naque' zri'ine zre sua Abraham zaj naque' benne' dxeleajlí lazre' Dios. ⁸Naxúaj na lu dizra' lá'azxa ca naca da nigá. Lawe' da neze Dios nédxute gucá'ane' xlátaje benne' quebe zaj naque' judío, benne' xeleajlí lazre' Le', na' guzre' Abraham nédxute dizra' chawe' nigá, gunné': "Gaca chawe' cheē benne' dute xēzr la xu né chiu' lue!." ⁹Ca'an naca, dxaca chawe' cheē benne' dxeleajlí lazre' Dios tu zren nen Abraham, bénnea' guxeajlí lazre' Dios.

¹⁰Benne' ca' dxuluxréñ lazre' zaj nagá'ane' xrlátaje lau Dios lawe' da zaj nune' ca da nadxixruj be'e Moisés zaj xu'e de' lawe' da naxúaj lu dizra' lá'azxa da dxenná na: Zaj xu'u de' xúgute benne' quebe dxelúnqueze' xúgute da nadxixruj bea na, da na' naxúaj na lu xiche lá'azxa. ¹¹Dxunna bea na netú benne' quebe xegá'ane' xrlátaje lau Dios lawe' da nune' da nadxixruj bea na lawe' da naxúaj lu xiche lá'azxa da dxenná na: Bénnea' nagá'ane' xrlátaje lau Dios gata' cheē xel-la nabán li lazre' che dxeajlí lazre' Dios. ¹²Bénnea' dxune' ca bdxixruj be'e Moisés quebe dxune' na né cheē xel-la dxeajlí lazre' cheē lawe' da naxúaj da dxenná na: Benne' dxune' xúgute da caní gaca bané' né cheē le na.

¹³Cristo bselé' dxi'u lu de' da xu'u nu quebe dxun da nadxixruj bea na lawe' da guxú'uqueze' de' waláz cheedxu cátēze naxúaj lu dizra' lá'azxa da dxenná na: Xu'u de' bénnea' de'e le'e xaga. ¹⁴Da nigá guca na cheē gaca gun Dios xrlátaje benne' ca' quebe zaj naque' benne' judío, da na' guchébe lazre' gune' lau Abraham né cheē Jesucristo, na' cheē si' lu nnadxu xúgutedxu Be' Lá'azxa né cheē xel-la dxeajlí lazre' cheedxu ca da guchébe lazre' Dios.

Da naca cheē da nadxixruj bea na, ne da naca cheē da guchébe lazre' Dios

¹⁵Bi bicha', dxulé'eda' le'e ca da dxaca cheē bénneache. Gate tu benne' dxune' tu xel-la wezría, ne ba bzuaite' láqueze'

lawe na, netú benne' quebe gaca guchínnaje' na, ne quebe bi gaca gudé'e chee na. ¹⁶Dios guchébe lazre' da gune' chee Abraham, ne chee zri'ine zre sue'. Quebe dxenná na: Chee zri'ine zre sue' ca', da naca na chee benne' zan, san dxenná na: Chee zri'ine zre su', da naca na chee tuze benne', bénnea' naque' Cristo. ¹⁷Da dxennia' naca na da nigá: Dios bene' tu xel-la wezría nen Abraham, ne bca'ana chawé' na. Chee le na', da bdxixruj be'e Moisés da bla' na ca gudé tapa gaxúa chi dxua iza quebe gaca guchinnaj na xel-la wezría na', u xucá'ana na dácheze da guchébe lazre' Dios. ¹⁸Che dxezidxu da dxunna Dios che dxundxu ca da bdxixruj be'e Moisés, quebe naca na tu da nachebe lazre' Dios, san da li Dios guchébe lazre' gunézruje' na cá'aze chee Abraham.

¹⁹Na'a xca', ¿bizra dxun da bdxixruj be'e Moisés? Dios bnézruje' da na' gudé na' chee gulé'e na ca naca xtul-la bénneache cadxa xelá' zri'ine zre sua Abraham na', Bénnea' guchébe lazre' Dios gune' da xrlátaje chee!. Dios gusel-le' da gunná b'ene' lu na' gubáz chee xabáa chee!, na' Moisés guque' benne' dxudé dizra' cheen. ²⁰Quebe dxun na ba xen nu benne' gudé dizra' gate naca na chee tuze benne', na' Dios naque' tuze, Bénnea' guchébe lazre' chee Abraham ca da gune'!

Da dxun da bdxixruj be'e Moisés

²¹¿Nnad xu dxedábaga da bdxixruj be'e Moisés da na' guchébe lazre' Dios? ¡Cabata!! Che da nadxixruj bea na da bnezruj Dios gaca gunna na xel-la nabán chee bénneache, na' gaca xegá'ana xrlátaje lau Dios tu benne' che gune' ca da nadxixruj bea na na!. ²²Dxenná na lu dizra' lá'azxa, xúgute bénneache zaj nabague' dul-la chee gaca xelezí' lu ne'e da guchébe lazre' Dios gunne' benne' ca' xeleajlí lazre' Jesucristo.

²³Nédxudxa ca bzrin zra gaca nu cheajlí lazre' Cristo, ne chee da nadxixruj bea na, xúgutedxu, benne' judío, gúcadxu ca benne' zaj xu'e lizre xia, lawe' da xadíaze bëndxu ca dxenná da nadxixruj bea na, na' gulézadxu ca bzrin zra guca cheajlí lázredxu Cristo. ²⁴Da nadxixruj bea na gunná be'e na dxi'u, ca dxun tu benne' dxusegule' bidau' chee benne' xula cadxa bzrin zra bla' Cristo, chee xegá'anadxu xrlátaje lau Dios gate guxejlí lázredxu Cristo. ²⁵Na'a lawe' da ba bzrin zra gaca cheajlí lázredxu Cristo, québedxa xú'udxu lu na' da nadxixruj bea na da naca na cheedxu ca tu benne' dxusegule' bidau'!

26 Xígutele na' dxeajlí lázrele Jesucristo nácale tuze nen Le!. Cheēl na' nácale bi cheēl Dios. **27** Xígutele le'e na' gudxúale nisa cheēl gácalle tuze nen Cristo, Le' naque' cheele ca tu ladxe' náculé. **28** Québedxa dxelé'e Dios le'e ca benne' judío, u benne' quebe naque' judío, u ca benne' nada'u, u benne' quebe nada'u, u ca benne' biu, u nu'ula. Dxelé'ene' le'e, naca xígutele ca tuze bel-la' dxen lawe' da nácale tuze nen Jesucristo. **29** Che nácale bi cheēl Cristo, da li nácale zre sua Abraham, na' gaca cheele da guchebe lazre' Dios guné!

4 **1** Da dxaca lazra' nnia' naca na da nigá: Dxácate ne naca bidau' bi na' gaca cheēbe' da naca cheēl xrabe', nácabé' ca bi nada'u xu'ube' lu na' xránabe', lácalá da li gácabe' xrane xígutele da de lizre xrabe!. **2** Xu'ube' lu na' benne' dxulusédene'-be', ne lu na' benne' ca' xu'u lu nēl e da naca cheēbe', cadxa zrin zra gulé'e xrabe' da li nácabé' zrí'ine!. **3** Cá'anqueze dxaca cheēdxu. Gate ne nácadxu ca bidau', xú'udxu lu na' xígutele da dxelenná bea na lu xēzr la xu nigá. **4** Gate bzrin zra ba ble'e lau Dios, na' gusel-le' Zrí'ine!, gúlajbe' ne cheēl tu nu'ula, na' guxú'l e lu na' da bdxixruj be'e Moisés. **5** Ble' e bselé' benne' zaj xu'e lu na' da nadxixruj bea na, cheēl gaca si' lu na' Dios dxi'u ca zrí'inequeze!.

6 Lawe' da ba nácale bi cheēl Dios, Le' gusel-le' Be' Lá'azxa cheēl Zrí'ine' lu xichaj lázrdaule, na' dxenná Be' na': "Abba", da zéaje na: Xrae. **7** Ca'an naca, ba nácadxu bi cheēl Dios, ne québedxa nácadxu ca benne' zaj nada'u lu na' da bdxixruj be'e Moisés. Na' lawe' da nácadxu bi cheēl, Dios gunne' dxi'u da de cheen!. Caní naca lawe' da nácadxu Cristo tuze.

Pablo dxe' e gunne xue cheēl bi ca' cheēl Cristo

8 Da líqueze, gate quebe ne gúnbeale Dios, gúcale benne' zaj nada'u cheēl dios ca', da' quebe zaj nácaqueze dios. **9** Na'a gate ba núnbeale Dios, u nnadxu, Dios na' núnbe' e le'e, jájazra gunle xexú'ule xecha lasa lu na' da dxelenná bea na lu xēzr la xu nigá, da ca' quebe zaj zaca? **10** Le'e ne dxapa ba lá'anale bal-la zra ca', ne bal-la beu' ca', ne tu tu iza ca!. **11** Dxezrébele'a bena' zrin níteze ládujla le'e gate bzenda' le'e dizra' chawé' cheēl Cristo.

12 Bi bícha'dau', dxata' xúeda' le'e gácalle ca naca' neda', québedxa xu'a lu na' da nadxixruj bea na, lawe' da gúcaqueza' neda' ca nácale le'e. Quegá bi da calela benle chia' neda'!

¹³Ba nézquezle gate nédxudau' bzenda' le'e dizra' chawe' chee Cristo. Guca na gate na' guxu'a tu xízrawe'. ¹⁴Xízrawe' na' guca na da gusegute na le'e, san le'e quebe begútele neda', ne quebe bzúale neda' chalá'ala, san guzí' lu na'le neda' ca tu gubáz chee xabáa chee Dios, u ca nácqueza' Jesucristo. ¹⁵¿Bizra guca chee xel-la dxebé da guzúale? Waca nnia' tu da xecá'ana le'e chawe', la naca da guzéquele gunle, bebéajtele xiaj láuquezle, chee gúnnale na neda'. ¹⁶Na'a, ¿bexaca' ca tu benne' dxecuídene' le'e lawe' da gucha' le'e da li?

¹⁷Benne' ca' dxelaca lazre' chugu lu b̄ela' cheele da na' dxulé'e na, dxe'e gunne xue cheele le'e, san quegá chee xegá'anale chawe'. Da dxelaca lazre' naca na xulcuase' le'e nen netu' chee cuele gunne xue chee le'. ¹⁸Naca chawe' cuedxu gunne xue chee benne' xula chee xegá'ané' chawe', ne quegaze gate zúalena' le'e. ¹⁹Zrí'ina'dau', naca chia' ca zua' lu xel-la dxudía ne cheele ca dxaca chee tu nu'ula ba zua sane' bidau', ne wabédxequiza' gunne xue cheele cadxa gulé'e lau da li dxenná bea Cristo lu xichaj lázrdaule. ²⁰Dxezé lazra' súalena' le'e ná'aqueze chee gaca guchálajlena' le'e xezícadxa dizra' lawe' da dxezi'ale'a gunne xue.

Da dxusede dxi'u ca guca chee Sara, ne chee Agar

²¹Le'e na', dxaca lázrele chu'ule lu na' da bdxixruj be'e Moisés, le xechébexque da nigá: ¿Quebe ne xénnele ca dxenná da nadxixruj bea na? ²²Dxenná na gulezrá' chupa zri'ine Abraham. Tube' gúcabe' zri'ine zrú'ulaqueze', nu'ula quebe nada'u. ²³Zrí'ine nu'ula nada'u gúlajbe' cátēze dxelalaj xúgute' bidau', na' zri'ine nu'ula quebe nada'u gúlajbe' chee guca li ca da guchebe lazre' Dios. ²⁴Da nigá naca na ca tu da dxulé'e na. Dxúpate nu'ula caní dxululé'ne' ca zaj naca chupa xel-la wezría. Tu xel-la wezría nigá naca na da bnezruj Dios Moisés lu xi'a Sinaí, da na' dxulé'e Agar. Benne' ca' zaj xu'e lu na' xel-la wezría nigá dxelálaje' ca benne' zaj nada'u. ²⁵Cá'anqueze dxulé'e Agar da naca chee xi'a Sinaí da zua na ga nababa Arabia, Cá'anqueze xi'a nigá dxulé'e na ca naca Jerusalén lu zra na'a zra lawe' da zaj naca benne' chee xezre nigá ca benne' zaj nada'u tu zren nen zrí'ine' ca'. ²⁶Benne' zaj nababe' Jerusalén chee xabáa quebe zaj naque' benne' zaj nada'u, na' dxi'u nácadxu ca zri'ine benne' ca'. ²⁷Lu dizra' lá'azxa, naxúaj na ca naca chee benne' zaj nababa Jerusalén chee xabáa na', da dxenná na:

Gubé lue', nu'ula wizre, lue' quebe nu chilá' zri'inu'.
 Gudxezre xa'a lu xel-la dxebé, lue' quebe núnbe'u xel-la
 dxudía
 cheē xel-la dxezán bidau!.
 Nu'ula quebe guzán bidau' gate guquē cuide' waxandxa
 zrí'ine'

quézcalá zri'ine nu'ula zúalenē benne' cheē!

²⁸Le'e, bi bicha'dau', nácadxu ca Isaac. Nácadxu zri'ine Abraham, bi ca' guchebe lazre' Dios gunézruje' le!. ²⁹Na'a ca guca lu zra na', Ismael, zri'ine Abraham na', bi gúlajbe' ca dxelalaj xúgute bidau', gudáu zi' xúzrebe' Isaac, zri'ine Abraham na', bi gúlajbe' ne cheē Be' cheē Dios, cá'anqueze dxaca na na'a. ³⁰Na'a ¿bizra dxenná dizra' lá'azxa? Dxenná na: Bebéaj chalá'ala nu'ula nada'u tu zren nen zrí'inē lawe' da quebe gaca cheē zri'ine nu'ula nada'u sibe' da dxal-la' si' zri'ine nu'ula quebe nada'u. ³¹Ca' naca na, bi bicha', quebe nácadxu ca Ismael, zri'ine nu'ula nada'u, san nácadxu ca Isaac, zri'ine zru'ula Abraham, nu'ula quebe nada'u.

Le sua chuchu lu xel-la weselá

5 ¹Cristo bselé̄ dxi'u lu na' da nadxixruj bea na cheē gácadxu ca benne' quebe zaj nada'u. Le sua chuchu lu xel-la weselá da ba guzile, ne québedxa xexú'ule lu na' da na' dxun na le'e benne' zaj nada'u.

²Le xene da dxapa' le'e. Neda', Pablo, dxapa' le'e, che güele lataj chugu lu bela' cheēle da na' dxulé'e na, quebe bi da ba neza gaca cheēle da naca cheē Cristo. ³Dxaca lazra' xapa' le'e xecha lasa, che nu benne' chugu lu bela' cheē da na' dxulé'e na, dxun na ba xen gun bénnea' xúgute da bdxixruj be'e Moisés. ⁴Le'e na' dxéquele nagá'anale xrlátaje lau Dios lawe' da nunle ca nadxixruj bea na, ba bcá'anale da naca cheē Cristo, ne dxexebéaj cuínale lu xel-la zri'i lazre' cheē Dios. ⁵Dxi'u, ne cheē Be' Lá'azxa, ne lawe' da dxeajlí lázredxu Cristo, dxuxréñ lázredxu nagá'anadxu xrlátaje lau Dios. ⁶Che nácadxu tuze nen Cristo, quebe bi da ba neza gaca na cheedxu che chugu lu bela' cheedxu da na' dxulé'e na, u che quebe chugu na. Da ba neza naca na cheedxu che dxeajlí lázredxu Cristo, na' xel-la dxeajlí lazre' cheedxu dxuzúa na dxi'u lu xel-la zri'i lazre'!

⁷Da xrlátaje bénquezle. ¿Nuzra gulú'u xel-la le'e cheē québedxa guzúale dizra' da li? ⁸Quegá Dios bënē da na'!

Nácaqueze Le' Bénnea' bláwizre' le'e. ⁹Quebe gal-la lázrele da dxenná na: Láteze cua zichaj dxuchazra na ca naca cua. ¹⁰Dxuxrén lazra' Xránadxu ca naca cheele le'e, quebe guzúale chalá'ala da nigá dxuchálaja'. Dios gudéé' lu da ba xa' bénnea' dxun zréajene' le'e, núteteze naque'.

¹¹Da naca chia!, bi bicha!, la xapa' neda' bénneache dxal-la' chugu lu bela' chee' da na' dxulé'e na, quegá weláu zi' xuzre benne' judío neda' lawe' da che dxuna' da caní quebe xelaque' tula che cu'a lban chee xaga béguaç chee Cristo. ¹²Na'a ca naca chee benne' ca', benne' dxelún zréajene' le'e, ne dxelenné' dxalla' chugu lu bela' cheele da na' dxulé'e na, dxaca lazra' chugu ca da zaj naca benne' ca' chee québedxa xelún zréajene' le'e.

¹³Bi bícha'dau', Dios bláwizre' le'e chee gácale benne' quebe zaj nada'u, ne québedxa xu'ule lu na' da bdxixruj be'e Moisés. Quebe guchínele da nácale chee gunle ca da dxezá lázrele. Le gun cuínale ca benne' zaj nada'u, chee gunle zrin chee le sa' ljwézrele tule xetule lu xel-la zri'i lazre' cheele. ¹⁴Xúgute da nadxixruj bea na dxun bénnea' dxuzúe' dizra' da na' dxenná na: Bzri'i le sa' ljwezru' cátæze nazrí'i cuinu'. ¹⁵Che dxunle ca dxelún be xixre' ca', ne dxun zi' ljwézrele, ne dxasa ljwézrele tule xetule, le guxúe ga guzría xi' cuínale.

**Da dxundxu cátæze dxezá lazre' bela' dxen cheedxu,
ne da dxundxu cátæze dxezá lazre' Be' Lá'azxa**

¹⁶Da nigá dxapa' le'e: Le gun cátæze dxulé'e Be' Lá'azxa le'e, na' quebe gunle cátæze dxezá lazre' bela' dxen cheele. ¹⁷Da dxezá lazre' bela' dxen cheedxu dxedíl-lalé na da dxezá lazre' Be' Lá'azxa, na' da dxezá lazre' Be' Lá'azxa dxedíl-lalé na da dxezá lazre' bela' dxen cheedxu. Dxúpate da caní dxeledíl-lalé ljwezre na, na' chee le na' quebe gaca gunle da dxaca lázrele gunle. ¹⁸Che dxunle ca da dxulé'e Be' Lá'azxa le'e, québedxa xu'ule lu na' da nadxixruj bea na.

¹⁹Zaj nulé'e láuqueze da dxelún benne' ca' dxelune' cátæze da dxezá lazre' bela' dxen chee':

Deledálene' nu'ula xula.

Dulucá'ana dítaje' le sa' ljwezre'

Dxelune' da sban, ne da schanni'.

²⁰Dxelúe szrene' bedau' xiaj xaga, ne dxelune' xel-la wazrá!. Dxelecuídené' le sa' ljwezre', ne dxelezré'e.
Dxelaque' wide', ne dxelezrá'a xíchaje'.

Dxelenné' cheē ljwezre'!

Dxelebéaj xichaj ljwezre' tue' xetue', ne dxelaque' chupa la'a.

²¹ Dxelaque' xa lazre', ne dxelutie' benne'!

Dxelezúzrene', ne dxeledanne' da calela da dxelune' lu laní ca'!

Zánete da dxelundxe' bi cheē da caní. Che le na' dxapa' le'e ca bénqueza' nédxute, benne' dxelune' da caní quebe xelexú' naga dxenná bea Dios.

²² Da dxelún benne' ca' dxelune' cátēze da dxulé'e Be' Lá'azxa le' zaj naca na caní:

Zaj nazri'iné' le sa' ljwezre', ne zaj napé' xel-la dxebé.

Dxelebeza zri lazre', ne zaj naque' zren lazre'!

Zaj naque' zri'i lazre', ne dxelune' da zri'a chawé'!

Zaj naque' li lazre'.

²³ Zaj naque' dxexruij lazre', ne dxelenná be'e cuine'.

Quebe de da nadxixruj bea na da dxé na dxi'u quebe gundxu da caní. ²⁴ Benne' ca' zaj naque' bi cheē Cristo ba buludé'e le'e xaga béguañ bela' dxen cheē nen xúgute da dxezá lazre na.

²⁵ Che naca bandxu ne cheē Be' Lá'azxa, dxal-la' gundxu ca da dxulé'e Be' Lá'azxa dxi'u.

²⁶ Quebe dxal-la' gúcá'ana szren cuínadxu, ne quebe gácadxu wide' tudxu xetudxu, ne quebe sua da xa lazre' ládujla dxi'u.

Le gácale le sa' ljwézrele tule xetule

6 ¹ Bi bícha'dau', che nu benne' ládujla le'e nune' dul-la, le'e na' dxedálele Be' Lá'azxa dxal-la' gácalele bénnea' cheē xezé chúchue'. Dxal-la' gácale dxexruij lazre' gunle da nigá cheē quebe güele lataj da xriwe' cu'u xel-la na le'e. ² Le gácale le sa' ljwézrele tule xetule lu da naca xua cheēle, na' caní gunle ca nadxixruj be'e Cristo.

³ Che nu benne' dxéquene' naque' benne' blau, ne quebe nu naque', dxezí xézqueze cuine'. ⁴ Tu tu benne' dxal-la' na' xánnie' da dxúnqueze', na' che nagá'ana xrlátaje da dxuné', waca xape' ba lá'ana da dxúnqueze', ne quegá da ben xetú benne'. ⁵ De tu xua da nabágadxu cheē Cristo, da dxal-la' gua tu tu benne'.

⁶ Benne' zua nu dxusede le' ca naca xrtizra Dios dxal-la' gunézruje' late' da naca cheē cheē bénnea'.

⁷ Quebe si xé cuínale: Netú benne' gaca quítajlène' Dios. Da dxaza bénneache, léqueze na xelape'. ⁸ Che dxuné' da

dxezá lazre' b̄ela' dxen chee', da xesi'ē naca na xel-la gute, na' che dxune' da dxezá lazre' Be' Lá'azxa, da xesi'ē naca na xel-la nabán zeajlí canna. ⁹Ca' nacan xca', quebe gusandxu gundxu da xrlátaje lawe' da che quebe gate lazrdxu, lu zra na' quizruj Dios dxi'u, na' xezidxu lazruj cheedxu. ¹⁰Chee le na', gate nazidxu lataj, dxal-la' gundxu da xrlátaje chee le sa' lqwézredxu, ne da dxundxa na ba xen, gundxu da xrlátaje chee le sa' lqwézredxu dxeleajlí lazre' Cristo.

Da bzuaj Pablo nen ná'queze'

¹¹Le nna'xque cadite da zri'a naca da nigá dxuzúaja' cheele nen ná'queza'. ¹²Benne' ca' dxelaca lazre' chugu lu b̄ela' cheele da na' dxulé'e na, dxelune' na chee xelexegá'ané' chawe' lau bénneache, ne chee quebe xeláu zi' xuzre' le' lawe' da dxuluchálaje' dizra' chee da ben Cristo le'ē xaga bégua. ¹³Benne' caní, benne' zaj nadxugu lu b̄ela' chee' da na' dxulé'e na quebe dxelune' xúgute ca da nadxixruj bea na. Dxelaca lazre' chugu lu b̄ela' cheele da na' dxulé'e na chee gaca xulucá'ana szren cuine' ca naca da belune' cheele. ¹⁴Quebe dxaca lazra' xucá'ana szren cuina' chee tu da b̄ena', san tuze chee da ben Xránadxu Jesucristo le'ē xaga bégua. Ne chee Le' naca xezr la xu nigá ca tu da gate chia' neda', na' neda' naca' ca tu benne' gate. Québedxa dxezá lazra' da naca chee xezr la xu. ¹⁵Che nácadxu tuze nen Cristo, quebe bi da ba neza gaca na cheedxu che nadxugu lu b̄ela' cheedxu da na' dxulé'e na, u che quebe nadxugu na. Da ba neza naca na cheedxu che nácadxu benne' cube lu xichaj lázrdaudxu. ¹⁶Dxenaba' lau Dios gunézruje' xel-la dxebeza zri lazre' chee xúgute benne' ca' zaj naque' benne' cube caní, ne xexache lazre' benne' ca' da li zaj naque' bi chee'.

¹⁷Lawe' da zaj zria lu b̄el-la' dxen chia' xizra' da dxululé'e na naca' wen zrin chee Cristo quebe nu benne' dxal-la' gulálene' neda' na'a, ne lu da za za'.

¹⁸Le'e, bi bícha'dau', dxenaba' lau Xránadxu Jesucristo gune' chawe' chee xúgutele. Ca'an gaca na.

DIZRA' BZUAJ SAN PABLO CHEE BI CHEE CRISTO ZAJ ZRE'E XEZRE ÉFESO

Pablo dxugape' diuzre bi chee Cristo zaj zre'e xezre Efeso

1 ¹Neda', Pablo, naca' gubáz chee Jesucristo lawe' da guca lazre' Dios gaca' caní. Dxuzúaja' da nigá cheele le'e, nácale bi chee Dios, ne dxeajlí lázrele Jesucristo, na' zrale xezre Éfeso. ²Dxenaba' lau Xradxu Dios, ne lau Xránadxu Jesucristo gun chawe' le'e, ne gunne' le'e xel-la dxebeza zri lazre'.

Ca naca da chawe' da dxezí' lu nnad xu n e chee Cristo

³Dxue lá'anadxu Dios, Xra Xránadxu Jesucristo lawe' da ba bene' cheedxu ca naca xúgute' da chawe' chee Be' Lá'azxa da zá'aca xabáa lawe' da nácadxu bi chee Cristo. ⁴Dios guqué'e dxi'u chee gácadxu bi chee Cristo gate quebe ne gunte' xezr la xu, chee gácadxu benne' lá'azxa, ne du lazre' lau Le!. ⁵Lawe' da bzri'ine' dxi'u, bene' cheedxu gate nate si' lu ne'e dxi'u ca bi cheéqueze' n e chee Jesucristo, cátexe da guca lazre' gune'. ⁶Chee le na', tu dxue lá'anazquezdxu Dios n e chee xel-la xrlátaje chee' da naca na szrente. Lu xel-la xrlátaje chee' na' gúcalene' dxi'u lawe' da nácadxu tuze nen Zrí'ine', bi nazri'ite lazre!. ⁷Ne chee Zrí'ine' na' naxá'awene' dxi'u nen dxen cheéqueze', na' lu xel-la zri'i lazre' zren chee' bnite lawe' cheedxu dxi'u ca naca dul-la da nabágadxu. ⁸Dios nazrí'ile'ene' dxi'u, ne dxunne' dxi'u xel-la sina, ne xel-la dxéajni'i, ⁹na' bzéajni'ine' dxi'u ca naca da dxaca lazre' da bgache na, da na' lu xel-la zri'i lazre' chee' ba núnqueze' gune' n e chee Cristo. ¹⁰Nuchague' xúgute' da zaj

zua na xabáa, ne xe_r la xu, chee_g xelú'u na lu na' Cristo, da gusexúzre_g gune_g gate zrin zra chee_g na.

¹¹Ne chee_g Cristo Dios guqué_g dxi'u chee_g gate nate, chee_g si'_g lu nnad xu da xálad xu da gunna Le', ca da ba núnqueze Dios, Bénnea_g dxune_g xúgute_g da dxeque Le' xlátaje. ¹²Caní bene_g chee_g gácad xu tu da gucá'ana szren na xel-la szren chee_g, nácad xu dxi'u benne_g ned xu dxebeza lázred xu Cristo. ¹³Cá'an queze le'e, gate benle dizra_g li, da naca na dizra_g chawé_g chee_g da bén_g Cristo, bselé_g le'e. Guxejlí lázrele Le', na' Dios bzue_g Be' Lá'azxa lu xichaj lázrdaule ca tu da dxunna bea na nácale bi chee_g, ca guchébe lazre_g gune_g. ¹⁴Be' Lá'azxa na' naque_g da dxunna bea na sid xu da xálad xu da gunna Dios dxi'u, gate zrin zra da ba nune_g guselé_g bi chee_g ca', chee_g gié lá'ana quez dxu Le' ca naca xel-la szren chee_g.

D xenaba Pablo gunezruj Dios xel-la sina chee_g bi ca' chee_g Cristo

¹⁵Chee_g le' na' gate benda_g ca dxeajlí lázrele Cristo, ne ca nazri_g ile xúgute_g bi ca' chee_g Dios, ¹⁶dxáp a queza_g Dios; Xcalenu_g, ca naca chee_g le'e gate dxuchálajlena_g Dios, ne dxeajsá lázr queza_g le'e. ¹⁷D xenaba_g Dios chee_g Xránad xu Jesucristo, naque_g Xrad xu zue_g xabáa, gunne_g le'e xel-la sina lu be' náca queze da gulé'e na le'e gúnbea xánnele Le'. ¹⁸D xenaba_g lau Dios guzéajni_g iné_g xichaj lázrdaule le'e chee_g nézele ca naca da dxebeza lázred xu da bláwizre_g dxi'u sid xu, ne ca naca xel-la gunní'a chee_g xel-la szren da gunezruj Dios bi chee_g ca', ¹⁹ne ca naca xel-la waca zrente chee_g da dxun na zrin lu xichaj lázrdaud xu dxi'u dxeajlí lázred xu Le'. Xel-la waca nigá bchine Dios lu dute xel-la dxenná bea zren chee_g ²⁰gate bsebane_g Cristo ládujila benne_g gate ca', ne guleche_g Le' chalá'a xabe_g chee_g xabáa, ²¹ne bzue_g Le' chee_g nna békene_g xúgute_g benne_g blau xabáa, ne xúgute_g benne_g dxelenná bea xabáa, ne xúgute_g benne_g zaj napa xel-la waca, ne xúgute_g benne_g zaj naca xrane, ne xúgute_g da dxelenná bea na lu zra na'a zra, ne lu da za za!. ²²Bzue_g xúgute_g da zaj zua lu na' Cristo, ne bzue_g Le' gaque_g benne_g xíchaje chee_g bi chee_g ca' ca naca xúgute_g da dxelune_g. ²³Benne_g caní zaj naque_g ca bélá_g dxen chee_g Cristo, da dxulé'e na dute ca náca queze Le', Bénnea_g dxusexuzre_g dxucá'ana chawé_g ca naca xúgute_g da zaj zua.

Naca band xu lawe_g da nazrí'i Dios dxi'u

2 ¹Gate nate gúc ale ca benne_g gate lu xichaj lázrdaule ne chee_g da calela ca', ne dul-la ca' ²da bénle gate ne dxunle

ca dxelún bénneache zaj zre'e xezr la xu nigá, benne' dxelune'
 ca dxenná da xriwe', be' na' da dxenná bea na lu be', ne dxun
 na zrin lu xichaj lázrdau benne' ca' quebe dxuluzúe' dizra'
 chee Dios. ³Cá'anqueze dxi'u, xígutédxu bëndxu caní gate
 nate, gate bendxu cátexe da guzá lázredxu, ne bendxu ca da
 gunná bela' dxen cheédxu, ne ca da gunná xichaj lázrdaudxu.
 Chee lë na' guca na cheédxu sidxu da zi' da xa' chee Dios ca
 gune' chee xezícadxa benne' ca', ⁴san Dios bexache lázrele'e
 dxi'u, ne bzrí'ilé'ene' dxi'u, ⁵na' benne' dxi'u xel-la nabán tu
 zren nen Cristo gate ne nátedxu lu xichaj lázrdaudxu né chee
 dul-la da nabágadxu. Naladxu né chee xel-la xrlátaje chee
 Dios. ⁶Cá'anqueze bsebán Dios dxi'u tu zren nen Jesucristo, ne
 guleche' dxi'u tu zren nen Le' xabáa. ⁷Bene' caní chee gulé'ene'
 lu zra da za za' ca nazrí'ilé'ene' dxi'u, ne ca naca da cháwele'e
 bene' cheédxu né chee Jesucristo. ⁸Lu xel-la xrlátaje chee Dios
 bselé' le'e lawe' da guxejí lázrele Cristo. Quebe naca na né
 chee bi da bénle le'e, san naca na tu da bén Dios cá'aze né
 cheele. ⁹Quebe nalá nu benne' né chee bi da dxúnqueze', chee
 quebe nu benne' gucá'ana szren cuine'. ¹⁰Dios bene' dxi'u, na'
 bexuné' dxi'u tuze nen Jesucristo chee gundxu da xrlátaje ca'
 da ba nun Le' gundxu gate nate.

Nácadxu tuze né chee Cristo

¹¹Le gusá lázrele ca gúcale le'e gate nate. Quebe nácale
 benne' judío, benne' ca' dxelechugue' lu bel-la' dxen chee' da
 na' dxulé'e na zaj nababe' chee Dios, ne zaj nazí lë' benne'
 zaj nadxugu, na' dxelenné' cheele nácale benne' quebe zaj
 nadxugu. ¹²Lu zra ca' quebe guzúale Cristo le'e. Quebe bénle
 tuze benne' Israel ca', ne quebe bénbeale ca naca xel-la wezrá
 da bén Dios, ne ca naca da guchébe lazre' Dios. Guzúale lu
 xezr la xu nigá, ne quebe bi guleza lázrele, ne quebe bénbeale
 Dios. Gate nate guzrale zítu'la naga zua Dios. ¹³Na'a né chee
 Cristo Dios ba bzue' le'e gágute lawe' da gute Cristo waláz
 cheele. ¹⁴Léqueze Cristo benné' dxi'u xel-la dxebeza zri lazre',
 ne bexune' dxi'u tuze, netu', benne' judío ca', ne le'e, benne'
 quebe zaj naqué' judío, ne bzria xi'e xel-la dxezrá'a da bén na
 dxi'u chupa la'a, da guca na ca tu ze'e. ¹⁵Gate gute Jesús waláz
 cheédxu guchugue' da nadxixruj bea na da naca na da gunná
 Dios gundxu, ne da ca' dxelenná bea na, na' bexune' dxúpate
 xezre ca' tuze xezre cube da nababa na chee!. Caní gudíxruje'

xel-la dxebeza zri lazre' cheędxu. ¹⁶Caní guca ne cheę xel-la gute cheę Cristo le'e xaga bęguaj, guchugue' naze xel-la dxezrá'a ljwezre cheę dxúpate xęzr ca', na' bexune' dxúpate tuze bel-la' dxen, ne bexune' le' tuze nen Dios.

¹⁷Bla' Cristo, ne bzenne' le'e dizra' chawe' chee', le'e quebe nácale judío, na' guzrale zitu' naga zua Dios, ne le'e nácale judío, na' guzrale gagu naga zua Dios, ¹⁸na' ne cheę Cristo, xígutędxu, benne' judío ca', ne benne' quebe zaj naque' judío, dxebígad xu lau Xradxu Dios ne cheę Be' Lá'azxa. ¹⁹Chee le na' le'e, benne' quebe nácale judío, québedxa nácale ca benne' zitu' tu lu xeżr la xu da quebe naca na cheełe, san nácale benne' walazre' ca xígutę benne' ca' zaj nababa cheę Dios. Nabábale Zril'ine Dios. ²⁰Nácale ca tu xu'u zren da zria na lawe' lane da gulixruj benne' gubáz ca' cheę Cristo, ne benne' ca' buluchálaje' waláz cheę Dios, na' Jesucristo nácaqueze' xiaj blau cheę lane xu'u na!. ²¹Lawe' lane nigá da naca Cristo, dutę xu'u na' dxegula na tu li cheę gaca na tu xudau' lá'azxa cheę Xránad xu. ²²Cá'anqueze le'e, lawe' da nácale Cristo tuze, xu'ule lu xu'u na' naga zua Dios ne cheę Be' Lá'azxa chee'.

Pablo dxuzenne' benne' quebe zaj naque' judío dizra' chawe'

3 ¹Chee le na' neda', Pablo, dxuzú zriba' lau Dios. Xu'a lizre xia lawe' da dxuna' zrin cheę Jesucristo cheę gaca chawe' cheełe le'e, quebe nácale judío. ²Ba nézele ca bęn Dios lu xel-la xrlátaje chee', bsebague' neda' guchálaja' dizra' chawe' cheę Cristo ládujla le'e. ³Lu da ble'e Dios neda' bzéajni'ne' neda' tu da nagache cheę' ca da bzuaja' cheęle nedxu. ⁴Gate gulábale na weque bęlequezle núnbe'a da nagache ca naca cheę Cristo. ⁵Guca na tu da nagache gate nate. Dios quebe bzéajni'ne' na bénneache, san na'a ne cheę Be' Lá'azxa cheę' ba blę'ene' na benne' gubáz lá'azxa ca', na' benne' ca' dxuluchálaje' waláz cheę'. ⁶Caní naca da nagache na': Ne cheę dizra' chawe' cheę Cristo benne' quebe zaj naque' judío welezí'queze' da gunezruj Dios le' ca da xelezí' benne' judío ca', ne zaj naque' tuze bel-la' dxen, ne xelezí'queze' tu zren da nachebe lazre' Dios ne cheę Jesucristo.

⁷Dios bene' neda' węn zrin cheę dizra' chawe' na' ne cheę tu da bénnazę' neda', bchínene' xel-la waca zren cheę'. ⁸Neda' nácadxa' benne' baxáche ca xígutę benne' zaj naca bi cheę Dios. Bęne' neda' tu culuén zren cheę guzenda' benne' quebe

zaj naque' judío dizra' chawe' ca naca xel-la gunní'a zrenté chee Cristo. ⁹Bsebague' neda' guzéajni'ida' xúguté bénneache ca da nun Dios gun'e' da bgache gate nate, na' naca Dios Bénnea' bene' xúguté da zaj sua, ¹⁰chee xelúnbea na'a benne' dxelenná be'e, ne zaj nape' xel-la szren xabáa ca naca xel-la sina zrenté chee Dios. Xelúnbe'e na ne chee benne' ca' zaj naca bi chee Cristo. ¹¹Da nigá bén Dios ca da nune' gate nate gusexuzre' ne chee Xránad xu Jesucristo. ¹²Ne chee Cristo waca bígad xu lau Dios du lázred xu, ne dute xel-la dxuxré lazre' cheed xu lawe' da dxeajlí lázred xu Le!. ¹³Chee le na' dxata' xúeda' le'e quebe gate ni'a na'le lawe' da dxedéa' xel-la zi' ne cheele le'e. Xel-la zi' da dxedéa' neda' gaca na cheele tu da ba neza.

Xel-la zri'i lazre' chee Cristo

¹⁴Chee le na' dxuzú zriba' lau Xra Xránad xu Jesucristo, ¹⁵Bénnea' dxuzúe' la cha chee benne' zaj zre'e xabáa, ne xezr la xu. ¹⁶D xenaba' lau Xrad xu, ca naca xel-la gunní'a zrenté chee' guzé tipe' le'e nen xel-la waca chee' lu xichaj lázrdaule ne chee Be' Lá'azxa chee', ¹⁷chee sua Cristo lázrdaule ne chee xel-la dxeajlí lazre' cheele, ne se cháchale lu xel-la zri'i lazre', ca tu xaga da nudé lue na sítujla, ¹⁸chee seque' chéajni'ile tu zren nen xúguté bi chee' ca nazriluj, ne ca natunna, ne ca nasituj, ne ca nasibe xel-la zri'i lazre' chee Cristo. ¹⁹D xenaba' lau Dios gúnbeale xel-la zri'i lazre' na!, lácal a cabata' séqued xu gúnbead xu dute ca naca na. Caní dxenaba' Le' chee suale le'e dute da nácaqueze Dios.

²⁰Na'a, gaca báqueze Dios, Bénnea' nape' xel-la waca gúnle' equeze' da zrendxa ca da dxenábad xu, u ca da dxéqued xu, ne chee xel-la waca chee' da dxun na zrin lu xichaj lázrdaud xu. ²¹Gaca ba Dios ládujla benne' zaj naque' bi chee Cristo ne chee Jesucristo xúguté iza chadía chacanna. ¡Ca'an gaca na!

Nácad xu tuze ne chee Be' Lá'azxa

4 ¹Chee le na' dxata' xúeda' le'e, neda', xu'a lizre xia lawe' da dxuna' zrin chee Xránad xu, chee gunle da xrlátaje ca dxal-la' xelún bénneache ba gucá'a Dios le', ca gucá'a queze' le'e. ²Le gaca dxexruj lazre', ne zri'i lazre'. Le cueza lazre', ne le cue' gunne xue chee tule xetule lu xel-la zri'i lazre' cheele.

³Le gun ba xuzre gácaquezle tuze, guchínele xel-la waca chee
Be' Lá'azxa lu xel-la dxebeza zri lazre' da na' dxun na le'e tuze.

⁴ Tuze naca bela' dxen chee Cristo da nácadxu.

Tuze naca Be' Lá'azxa, Nu na' zúalene' tu tudxu.

Tuze da dxuxrén lázredxu, da na' sidxu lu na' Dios.

⁵ Tuze Bénnea' naque' Xránadxu.

Tuze da dxeajlí lázredxu.

Tuze ca dxedxúadxu nisa.

⁶ Tuze Bénnea' naque' Dios, ne Xra xígutedxu.

Le' naque' Benne' xíchaje xígutedxu.

Dxulé'e cuine' lu da dxundxu xígutedxu.

Zúaqueze' lu xichaj lázrdau xígutedxu.

⁷ Tu tudxu nasidxu tu xel-la waca cha cheedxu
ca da nunna Cristo dxi'u.

⁸Naca na ca naxúaj na lu dizra' lá'azxa, dxenná na:

Begüéne' xabáa, gate gudé bzétaje' benne' guledábague' Le'.
Na' bnézruje' bénneache xel-la waca ca'.

⁹ ¿Bi zéaje na, dxenná na: Begüene'? Zéaje na nédxula
bétaje' lu xezi la xu nigá. ¹⁰Bénnea' bétaje' nácaqueze' Bénnea'
begüéne' lu da blaudxa lu xabáa chee gaca bea na xu'u lu ne'e
xígute da de, ¹¹na' benne' cha cheedxu xel-la waca chee:

Gaca bál-ladxu benne' gubáz chee'.

Gaca guzendxu xezícadxu bénneache dizra' chawé' chee'.

Gácadxu xezícadxu benne' dxuxúedxu bi chee' ca'.

Na' gusédedxu-be' xezícadxu.

¹²Ca'an bene' chee bpa'adxe' bi chee' ca' chee xelunbe' zrin
xulucá'anabe' xrlátaje bénneache ca' zaj naque' zruza ni'a na'
Cristo:

¹³ Chee gácadxu tuze ca dxéajlédxu,
ne ca núnbeadxu Zri'ine Dios,
chee gácadxu benne' du lazre',
chee gácadxu cátexe nácaqueze Cristo.

¹⁴Caní nacan chee québedxa gácadxu ca bidu ca', bi ca'
dxelezibe' bíteteze dizra' da zaj naca na ca tu be' da zeaj na
nila na'la, ne québedxa güedxu lataj xelún zréaje benne' wen
da zrinnaj ca' dxi'u, chee quebe xelezí xe'e dxi'u chee gundxu
da caléla. ¹⁵Lu xel-la zri'i lazre' dxal-la' guchálajdxu da li chee
gácadxu cátexe nácaqueze Cristo, Bénnea' naque' xichaj bel-la'
dxen da nácadxu dxi'u. ¹⁶Le' dxune' tuze xígute ni'a na' zaj
zria bel-la' dxen chee' chee gaca na tu bel-la' dxen nazá'ate

chee_q na, ne chee_q xelún zrin xúgute_q ni'a na' ca' chee_q gula bel-la'
dxen na', ne gaca na chawe' lu xel-la zri'i lazre'!

Xel-la nabán cube da dxunna Cristo dxi'u

¹⁷Da nigá dxapa' le'e, ne dxusebaga' le'e waláz chee_q
Xránadxu chee_q québedxa gunle ca dxelún bénneache quebe zaj
núnbe'_q Dios, benne' ca' dxelune' cátēze dxeléquene' xrlátaje,
¹⁸benne' ca' zaj nachul-la xichaj lázrdawé'. Benne' caní quebe
zaj nape' xel-la nabán li lazre' da dxunna Dios bénneache:

Zaj nachul-la nanítene', ne zaj naca zide' lázrdawé'.

¹⁹Québedxa dxelexedué'ene'.

Belezanne cuine' dxelune' da schanni'.

Du lazre' dxelune' xúgute_q da sban.

²⁰Quegá caní nazédele le'e chee_q Cristo, ²¹che da li xca' bénnele
da dxuchalaj Le', ne nusédene' le'e ca naca da li da zúale Jesús.
²²Ca naca da bénle nédxula, le guzúa chalá'ala da gúcale lawe'
da guzrínna jle lu da sban da guzá lázrele.

²³Dxal-la' gácale benne' cube lu xichaj lázrdaule.

²⁴Dxal-la' gunle da naca chee_q benne' cube na' da bén Dios le'e
chee_q gunle da naca na xlátaje, ne da li da naca na lá'azxa.

²⁵Chee_q le na' québedxa gun lázrele.

Le nne da li tule xetule lawe' da nácadxu ni'a na' tuze
bel-la' dxen chee_q Cristo.

²⁶Che dxezrá'ale, quebe dxal-la' gunle dul-la, ne quebe zrá'ale
scha'.

²⁷Quebe güele da xriwe' lataj guchixre chee_q na le'e.

²⁸Bénnea' guque' gubán québedxa dxal-la' cuane'. Dxal-
la' gune' tu zrin chawe' nen ni'a ná'queze' chee_q gape' da
gunézruje' benne' dxelexázrjene'.

²⁹Quebe nnéle dizra' caléla. Le guchalaj da naca na xrlátaje
chee_q xelezé tipa benne' xelenne', ne xelezí'_q na ba neza.

³⁰Quebe guzúa xáchele Be' Lá'azxa chee_q Dios, lawe' da zúale
Be' le'e chee_q gaca bea na nácale bi chee_q Dios ca zrindxa zra
xezí' lu ne'_q dxi'u.

³¹Le guzúa chalá'ala:

Xel-la dxecuide', ne xel-la dxezrá'a, ne xel-la xichaj zra'a,
ne xel-la wetil-la dizra', ne xel-la wechacha, ne xúgute_q da
zrinnaj.

³²Dxal-la' gácale du lazre', ne xache lázrele tule xetule,
ne gunite laule chee_q tule xetule ca bén Dios,

bnite lawe' cheele le'e lawe' da nácale bi chee Cristo.

Ca dxal-la' xelaca bi ca' chee Dios

5 ¹Lawe' da nácale bi cheéqueze Dios, bi nazril'ine', le gun ba xuzre gácale cátexe nácaqueze Le!. ²Le zri'i le sa' lqwézrele tule xetule cátexe ben Cristo, bzril'ine' dxi'u, ne bzanne cuine' waláz cheedxu ca tu zrila'dau', béadu dxelute benne' lau Dios chee xedúa xtul-le!. Gate gute Cristo le'e xaga bégua, guca ca tu da dxelá zixre lau Dios da dxelogú'u bénneache lau Le!.

³Lawe' da nácale bi chee Dios, québedxa dxal-la' guchálajle chee da dxucá'ana ditaj na bénneache, ne chee da sban ca', ne chee xel-la wecude' da de. ⁴Quebe guchálajle dizra' schanni', ne dizra' bize, ne dizra' calela, da quebe dxulucá'ana na chawe' bénneache, san dxal-la' xéquezle Dios: "Xcalenu!" ⁵Ba nézquezle quebe chu'u naga dxenná bea Cristo nen Dios netú benne' dxucá'ana dítaje' bénneache, u tu benne' dxune' da sban, u tu benne' dxucúdie' da de, da naca na ca dxucá'ana szrene' bedau' xiaj xaga. ⁶Quebe güele lataj nu si xe le'e nen dizra' xala, lawe' da ne chee da nigá dxesel-la Dios da dxusaca zi na benne' ca' quebe dxuluzúe' dizra' chee!. ⁷Quebe gunle tu zren benne' dxelune' da caní.

⁸Nédxuté guzúale lu da chul-la, na' na'a zrágale xel-la naxaní' lawe' da nácale bi chee Xránadxu. Chee le na', le gun da naca na chee xel-la naxaní', ⁹da na' naca xel-la dxucá'ana chawe' lqwézredxu, ne da xlátaje, ne da li. ¹⁰Le gun zi' lázrele nézele gunle da dxezaca ba lazre' Xránadxu. ¹¹Quebe gunle tu zren benne' dxelune' da calela, da ca' naca chee da chul-la, san le til-la da ca! ¹²lawe' da naca na tu da xedué'edxu guchálajzedxu chee da dxelún benne' ca' bagácheze. ¹³Gate dxeledxúaj da caní lu da chul-la, ne zaj xu'u na lu xel-la naxaní', gulé'e lawe' ca zaj naca xúgute da caní, lawe' da dxulé'e lawe' xel-la naxaní' xúgute. ¹⁴Ca naca da caní dxenná na:

Bebán, lue' dxásiu!.

Bexasa ládujla benne' gate,

na' gusení' Cristo lu xichaj lazrda'u.

¹⁵Chee le na', le guxúe xanne' ca da dxunle. Quebe gunle ca dxelún benne' zaj nachul-la nanítene', san le gun ca dxelún benne' zaj naxéajni'ine!. ¹⁶Le guchine chawe' zra caní lawe'

da dxácale' e da zrinnaj lu zra na'a zra. ¹⁷Quebe gácale benne' xala, san le gun zi' lázrele chéajni'ile da dxaca lazre' Xránadxu gundxu. ¹⁸Quebe súzrele, da na' dxuxrinaj na bénneache, san du lázrele le si' Be' Lá'azxa. ¹⁹Le guchálajle le sa' lqwézrele tule xetule nen Salmo ca', ne nen da dxúl-lale, ne nen da du dxúl-lale da dxunna Be' Lá'azxa le'e. Du lázrele le gul-la, ne le güe lá'ana Xránadxu. ²⁰Le xéqueze Xradxu Dios: "Xcalenu", chee xúgute lu La Xránadxu Jesucristo.

Ca dxal-la' xelún bi chee Cristo nen Iwézrebe'

²¹Le gaca dxexruj lazre' tule xetule, ne le gapa ba lá'ana Dios.

²²Nu'ula dxal-la' gaque' dxexruj lazre' lau benne' chee', cátēze dxal-la' gaque' lau Xránadxu, ²³lawe' da naca benne' biu xíchaje chee zru'ule', cátēze naca Cristo xíchaje chee' bi chee' ca'. Cristo naque' Benne' weselá chee' bi chee' ca', bi zaj naca be' ca bel-la' dxen cheéqueze'. ²⁴Cátēze zaj naca dxexruj lazre' bi chee' ca' lau Cristo, cá'anqueze nu'ula dxal-la' gaque' dxexruj lazre' lau benne' chee' lu xúgute.

²⁵Benne' biu dxal-la' zrí'ine' zru'ule' cátēze ben Cristo, bzri'ing' bi chee' ca', ne bzánene' xel-la nabán chee' ne cheebe'. ²⁶Caní bene' chee bebéaje'-be' cheéqueze', ne ben chi'e-be' ne chee' dizra' chee', da guca na ca dxun benne' dxexibe' bi chee' nen nisa, ²⁷chee guzúe'-be' lau Le', xelácabe' bi xabáa, ne quebe bi da sban zaj nápabe', ne netú da zrinnaj, ne netú da naca na ca da ca', san xelácabe' lá'azxa, ne du lazre'. ²⁸Cá'anqueze benne' biu dxal-la' zrí'ine' zru'ule' cátēze nazri'ine' bel-la' dxen cheéqueze'. Benne' nazri'ine' zru'ule' nazrí'i cuine'.

²⁹Netú benne' quebe dxequíden' bel-la' dxen cheéqueze', san dxugawé' na, ne dxuxué' na, ca dxúnqueze Cristo chee' bi chee' ca' ³⁰lawe' da zaj nácabe' ca bel-la' dxen cheéqueze', na' dxí'u nácadxu ca ni'a na' bel-la' dxen chee', ne nácadxu ca bella' dxen chee', ne zrita chee'. ³¹Chee' le na' tu benne' biu dxal-la' gusane' xra xrne' e chee' gaque' tuze nen zru'ule', na' dxúpate' xelaque' ca tuze benne'. ³²Da nigá naca na tu da zren da nagache, na' dxennia' da caní ca naca chee' Cristo nen bi chee' ca'.

³³Cá'anqueze tu tule le'e dxal-la' zrí'ile zrú'ulale cátēze nazrí'i cuínale, na' nu'ula dxal-la' gape' ba lá'ana benne' chee'.

6 ¹Le'e, bi cuide', lawe' da nácale bi chee' Xránadxu, dxal-la' guzúale dizra' xruze xrna cheele, da naca na xlátaje.

²Da nadxixruj bea nedxu da zraga na tu da guchébe lazre' Dios naca na da dxenná na: Gudapa ba lá'ana xra xrna'u, ³chee gaca chawe' chiu', ne chee su' scha' lu xežr la xu.

⁴Le'e, xruze xrna', quebe guchá'ale zrí'inele. Le gusegula-be' lu xel-la dxenná bea chee Xránadxu, ne le gusina-be' da naca chee Le'.

⁵Le'e, benne' nada'u, le guzúa dizra' chee benne' zaj naque' xránale lu xežr la xu nigá, ne le gapa le' ba lá'ana, ne le zrebe le', ne du lázrele le gaca chee', cátēze dxuzúale dizra' chee Cristo. ⁶Le gun zrin chee xránale ca', quegaze gate dxelenná'te' le'e, ca dxelún benne' ca' dxelaca lazre' xelezaca ba lazre' bénneache chee'. Le gun zrin na' cátēze dxunle zrin chee Cristo, gunle du lázrele da dxaca lazre' Dios. ⁷Le gun zrin chee xránale du lázrele, cátēze dxunle zrin chee Xránadxu, ne quegaze chee bénneache. ⁸Ba nézquezle tu tu benne', benne' nada'u, ne benne' quebe nada'u, wazi'e lu na' Xránadxu ca naca da xrlátaje da nune'.

⁹Le'e, xrana benne' ca', cá'anqueze le gun le'e nen benne' wən zrin chee'le ca', ne quebe guzálajle le' lawe' da nézele zua Bénnea' xabáa naque' Xrana benne' ca', ne Xránale le'e, na' Le' quebe dxebéaje' cha chee bénneache.

Zra lana bi chee Cristo da dxácale lebe' lu wedil-la

¹⁰Na'a, bi bícha'dau', le gaca chuchu né chee Xránadxu nen xel-la wala zren chee!. ¹¹Le gaca ca benne' zjaqe' wedil-la zaj nácu'e' zra lane' xia da na' dxunna Dios le'e, chee gaca se chúchule lau xígute' da dxuzé' da xriwe' laule chee si xə na le'e. ¹²Quegá dxedíl-laledxu bénneache zaj naque' bəla' dxen. Dxedíl-laledxu xel-la dxenná bea chee' da xriwe' da dxeledá na lu be', ne dxedíl-laledxu be' xriwe' ca', da dxelenná bea na, ne be' xriwe' ca' dxə na ljwezre ca' da xelún na, ne be' xriwe' ca' xu'u lu na' na xežr la xu chul-la nigá. ¹³Chee le na', le gaca ca benne' zjaqe' wedil-la zaj nacue' zra lane' xia da dxunna Dios le'e, chee séquele súale wedil-la lu zra che da xriwe', na' ca te na' xegá'ana chúchule. ¹⁴Le se chuchu xca', suale le'e da li ca tu bazxu da nacá'a na le'ele, ne suale le'e da xlátaje ca tu xia da da' lachu'le. ¹⁵Le gaca sina chee guchálajle dizra' chawe' chee xel-la dxebeza zri lazre', da gaca na chee'le ca tu cue' zrélate. ¹⁶Da dxun na ba xen, le gapa xel-la dxeajlí lazre', da gaca na chee'le ca tu da xegapa na, da xusula na xígute' da zaj nalá na

zaj zua na xi' da dxuzala da xriwe!. ¹⁷Xel-la weselá gaca na cheele ca tu lapa xia da gucache xíchajle, na' xrtizra Dios gaca na cheele ca tu xia da gunna Be' Lá'azxa le'e. ¹⁸Gate ne dxunle da caní dxal-la' guchálajlele Dios, gata' xúele, ne nábale lau Le' ne chee Be' Lá'azxa. Chee gaca gunle da caní dxal-la' súale ban lazre', ne quebe gate ni'a na'le, na' nábale Dios chee gácalene' xúgute bi chee' ca!. ¹⁹Cá'anqueze le naba Le' waláz chia' neda' chee gunne' neda' dizra' da guchálaja', chee xazrda' guzenda' bénneache dizra' chawe' chee!. ²⁰Dios bene' neda' gubáz chee dizra' chawe' chee!, na' chee le na' xu'a lizre xia na'a. Le naba Le' gácalene' neda' chee xazrda' guchálaja' dizra' chawe' chee' ca dxal-la' guna!.

Pablo dxugape' diuzre le sa' ljwezre'

²¹Tíquico, bi bíchedxu nazri'ite lazrdxu, bi li lazre' lu zrin chee Xránadxu, guzenbe' le'e da dxaca chia' nigá, ne da dxuna!. ²²Chee le na' dxusel-la'-be' lau le'e chee guzenbe' le'e ca zúantu!, ne chee gutípabe' lázrele.

²³D xenaba' lau Xradxu Dios, ne lau Xránadxu Jesucristo gunézruje' bi bíchedxu ca' zaj zre'e na' xel-la dxebeza zri lazre', ne xel-la zri'i lazre', ne xel-la dxeajlí lazre', ²⁴na' gune' chawe' xúgute benne' ca' du lazre' zaj nazri'ine' Xránadxu Jesucristo. Ca'an gaca na.

DIZRA' BZUAJ SAN PABLO CHEE BI CHEE CRISTO ZAJ ZRE'E XEZRE FILIPOS

Pablo dxugape' diuzre bi bichedxu ca' zaj zre'e xezre Filipos

1 ¹Neda' Pablo, ne Timoteo nácantu' wen zrin chee Jesucristo. Dxuzúaja' da nigá cheele le'e, bi bichentu', ne cheele le'e, dxuxúele bi chee Cristo, ne le'e, zaj xu'u lu na'le bi chee Cristo, ne zrale xezre Filipos. Nabábale chee Dios, ne nácale tuze nen Jesucristo. ²D xenábantu' lau Xradxu Dios, ne lau Xránadxu Jesucristo gune' cheele da xrlátaje, ne gunne' le'e xel-la dxebeza zri lazre'!

Da dxenaba Pablo gun Dios chee bi ca' chee Cristo

³Tu tu lasa dxajsá lazra' le'e dxapa' Dios chia! Xcalenu!. ⁴Gate dxuchálajlena' Dios, dute xel-la dxebé dxenábaqueza' bi gun Le' chee xúgutele le'e. ⁵Caní dxuna' lawe' da dxundxu zrin tu zren chee dizra' chawe' chee Cristo gate guzú lau núnbe'tu' na bzrinte lu zra na'a zra. ⁶Dxuxrén lazra' Dios, Bénnea' guzú lawe' dxune' tu zrin chawe' lu xichaj lázrdaule le'e, gúnquezé' na ca zrinte zra xelá' Jesucristo. ⁷Naca xrlátaje dxéqueda' neda' caní chee xúgutele le'e, lawe' da nazrí'ilé'eda' le'e, ne dxezidxu tu zren da chawe' ca' dxunna Dios dxi'u. Dxácate ne xu'a lizre xia nigá, ne gate na' gudíl-lalena' bénneache ca' dizra', benne' ca' guledábague' dizra' chawe' chee Cristo, ba ble'eda' benne' ca' naca na da li. ⁸Dios nézquezene' nazrí'ilé'eda' le'e, lu dute xel-la zri'i lazre' da dxunna Jesucristo neda'. ⁹D xenaba' lau Dios gune' zri'idxa lqwézrele, ne gápale'equezle xel-la sina, ne xel-la dxéajni'i lu xúgute da dxunle, ¹⁰chee nézele cuele da

cháwedxa, chee gácale du lazre', ne quebe bi gata' da gagu na zria cheele lu zra na' xelá' Cristo. ¹¹Caní gaca, da ca' dxunle xululé'e na da xrlátaje da dxun Jesucristo lu xichaj lázrdaule, chee gaca ba lá'ana Dios, ne xegá'ana szréneze'.

Dxenná Pablo: Che naca bana', Cristo dxuchínene' neda'

¹²Le'e, bi bícha'dau', dxaca lazra' nézele ca da ca' guzracá' gulácale na neda' chee bchálaja' dizra' chawe' chee Cristo.

¹³Caní guca, xígute benne' xra'aga xu'u lawe', ne xezícadxa benne' ca' zaj zre'e xu'u lawe' na' zaj nézené' xu'a lizre xia lawe' da dxuna' zrin chee Cristo. ¹⁴Lawe' da xu'a neda' lizre xia nigá, chaze xígute bi bíchedxu ca' dxuluxrén lázredxe' Xránadxu, na' dxuluchálaje' du lazre' dizra' chee Dios, ne quebe dxelezrebe'.

¹⁵Da li bal-la benne' ca' dxuluchálaje' ca naca chee Cristo lawe' da zaj naque' zre'e lazre', ne zaj naque' wil-la dizra'. Xezícadxa benne' caní dxuluchálaje' na dute xel-la li lazre' chee'. ¹⁶Benne' nedxu ca' dxuluchálaje' da naca chee Cristo chee xulucá'ana szren cuine', ne quegá du lazre', lawe' da dxelaca lazre' súadxa da guzúa na neda' stebe dxácate xu'a lizre xia nigá. ¹⁷Xezícadxa benne' ca' dxelune' na dute xel-la zri'i lazre' chee', lawe' da zaj nézené' nuzúa cuina' guzéajni'ida' benne' ca' dxeledábague' dizra' chawe' chee Cristo. ¹⁸¿Bizra xca'? Ájatezla dxelune', che dxuluchálaje' du lazre', u quebe dxuluchálaje' du lazre', dxuluchálaje' chee Cristo, na' dxebeda', ne wabéquezda! ¹⁹lawe' da nezda' lu xígute da caní wedxúaj na chawe' chia' neda', lawe' da dxenábale le'e lau Dios chia' neda', na' gácale Be' Lá'azxa neda', Bénnea' gusel-le' Jesucristo cheedxu. ²⁰Dxaca lazra', ne dxuxrén lazra' quebe xedu'eda' neda', séqueda' guchálaja' du lazra' chee xeleté'e bénneache zúaledxa xel-la szren chee Cristo neda' na'a, ca zúalequeze na neda', che gaca bana', u che gatia!. ²¹Chia' neda', che naca bana', Cristo dxuchínene' neda', ne che gatia' wazrue'eda' da cháwedxa. ²²Che xedxúaj na chawe' chee zrin chee Xránadxu che naca bana', quebe nezda' bila na ca'a. ²³Naca na stebe chia' neda' bila da caní ca'a. Dxaca lazra' gatia' chee cheajsúaleña' Cristo, da gácadxa chawe' chia' neda', ²⁴san che naca bana' nácadxa chawe' cheele le'e. ²⁵Lawe' da nuxrén lazra' naca caní, nezda' wazúaledxa' le'e chee se cháchadxale lu da naca chee Cristo, ne chee békévezdxale. ²⁶Chee le na' bédxale lu da naca chee Cristo ne chia' neda' gate súaleña' le'e.

²⁷Dxun na ba xen gunle da dxuzéajni'i dizra' chawe' chee Cristo le'e, na' che xedajnná'a le'e, u che sua' zitu', wenda' ze cháchale, ne nácale tuze, dxunle tu zren zrin chee Cristo chee xeleajlí lazre' bénneache dizra' chawe' chee!. ²⁸Quebe zrébele benne' ca' dxeledábague' le'e. Ca dxunle gulé'e na le' xelesbia xi'e, na' nalale le'e lawe' da bselá Dios le'e. ²⁹Tu da zrente naca da dxunna Dios le'e gate gunle zrin chee Cristo, quegaze chéajlele chee!, na' cá'anqueze che tele xel-la zi' ne chee Le!. ³⁰Le'e dxunle neda' tu zren dxedíl-laledxu da zaj naca da calela. Blé'equezle gate nate ca gudíl-lalena' na, na' na'a dxenle ca dxedíl-lalena' na.

Xel-la dxexruj lazre', ne xel-la szren chee Cristo

2 ¹Cristo dxutipe' lázrele, na' xel-la zri'i lazre' chee' dxuzúa na le'e lu da ba neza, na' Be' Lá'azxa chee' zúalene' le'e, na' nápale xel-la zri'i lazre', ne xel-la dxexache lazre' chee!. ²Chee' le' na' le gun ga béle'eda', gaca tuze ca da dxéquele, ne gácale tuze lu xel-la zri'i lazre' cheele, ne gunle tuze lu xichaj lázrdaule. ³Quebe bi gunle chee' xulucá'ana szren bénneache le'e, ne chee' gaca gucá'ana szren cuínale, san dute xel-la dxexruj lazre' cheele dxal-la' guéquele nácadxa blau le sa' lqwézrele ca le'e. ⁴Netule le'e quebe dxal-la' gunle ca da gácalen le'eze. Le gun da gácalen na xezícadxa bénneache. ⁵Dxal-la' si' lu na'le da gaca na cheele ca ben Jesucristo. ⁶Lácala naque' ca nácaqueze Dios, quebe gúquene' dxal-la' gune' ba xuzre xegá'anaqueze' ca Dios. ⁷Bzue' chalá'ala da nápaqueze', ne ben cuine' ca tu benne' nada'u, guque' bénneache. ⁸Gate ba naque' bénneache, guque' dxexruj lazre', na' bzue' dizra' chee' Dios ca bzrinte' gutie', lácala gutie' ca tu benne' wen da calela le' e xaga bégua. ⁹Chee' le' na' Dios bca'ana szrénle' e Le', ne bzue' tu Le' da naca szrendxa ca xígute' la xezícadxa, ¹⁰chee' gate xelenne' La Jesús, na' xuluzú zribé lau Le' xígute' benne' zaj zre' e xabáa, ne xezr la xu nigá, ne zran xezr la xu nigá, ¹¹ne chee' xelexechébe xígute' naca Jesucristo Xránadxu, chee' gaca ba lá'ana Xradxu Dios.

Bi chee Cristo zaj nácabe' ca xi' da dxulusení na

¹²Chee' le' na', le'e, bi bicha' nazri'lite lazra', ca na' benle le'e, bzúaquezlez dizra' chee' Dios gate na' zúalena' le'e, le guzúadxa dizra' chee' Dios na'a gate zua' zitu!. Dute' xel-la dxexruj lazre',

ne duté xel-la dxezrebe le gun zrin chee zrué'ele duté ca naca xel-la weselá chee_{le}, ¹³lawe' da dxun Dios zrin lu xichaj lázrdaule chee sa lázrele gunle da xrlátaje da dxaca lazre' Le_l, ne chee séquele gunle na.

¹⁴Le gun xúgute da dxunle, ne quebe gáchajele, ne quebe gutil-la dizra' ljwézrele ¹⁵chee gácale li lazre', ne quebe nu nne chee_{le}. Gácale bi chee Dios du lazre' ládujla bénneache zaj naque' benne' dxelún da cale_{la}, ne gácale ca belaj ca' dxulusení na lu xezr la xu naga nachul-la na, ¹⁶ne guchálajlele benne' ca' dizra' da nua na xel-la nabán. Che gunle caní, neda' wezaca ba lazra' chee_{le} gate xelá' Cristo, lawe' da wanezda' quebe ben zi' lazra' dácheze, ne quebe b_{en}a' zrin níteze. ¹⁷Béle'eda' lácala gun na ba xen gatia' chee gaca li lazre' xel-la dxeajlí lazre' chee_{le} lau Dios. Bzua cuínale lu na' Dios ca tu guna' da gúnnale chee', na' chee le na' b_éle'equezda' tu zren nen xúgutele le'e. ¹⁸Le b_équezle le'e, ne le gun tuze neda' lu xel-la dxebé chia'.

Ca naca chee Timoteo, ne Epafroditó

¹⁹Che naca da dxaca lazre' Xránadxu Jesús, dxebeza lazra' sél-lazequeza' Timoteo xedajnná'abe' le'e, chee beda' gate xelabe', ne guzenbe' neda' chee_{le} le'e. ²⁰Quebe nu chilá' xetú benne' guéquene' chee_{le} ca da dxéqueda' neda'. Tuze Timoteo dxe'ebe' gunne xue chee gaca chawé' chee_{le} le'e. ²¹Xúgute benne' ca' xezícalá zaj dxe'e gunne xue da zaj naca cheeze', ne quebe zaj dxe'e gunne xue da naca chee Jesucristo. ²²Le'e nézquezle ca da xrlátaje dxun Timoteo, ne ca b_{en}be' zrin tu zren nen neda'. Dxuchálajntu' dizra' chawé' chee Cristo, na' dxunbe' ca dxun tu bi dxácalebe' xrabe'. ²³Caní naca, dxebeza lazra' sel-la'-be' gate nezda' ca gaca chia'. ²⁴Dxuxrén lazra' Xránadxu, néda'queza' xida' xedajnná'a le'e.

²⁵Cá'anqueze dxéqueda' dxun na ba xen sel-la' Epafroditó, bi bíchedxu. Dxunbe' zrin tu zren nen neda', dxedíl-laléntu' da cale_{la}. Lé'equezle gusél-lale bi nigá chee gácalenbe' neda', ne xu'a lizre xia nigá. ²⁶Dxezá lázrele'be' xedajnná'abe' le'e, ne zúale'be' stébe lawe' da nézebe' bénelle quebe chawé' guzúabe'. ²⁷Da li quebe chawé' guzúabe', ne bache gátebe', san Dios bexache lazre' lebe', ne quegá tuze lebe', cá'anqueze neda' chee quebe xewine lázredxa' ca da dxaca chia' na'a. ²⁸Chee le na' dxezá lázredxa' sel-la' lebe' chee bele le'e gate xelé'ele lebe',

ne chee québedxa xewine lazra' neda!. ²⁹Le xezí! lu na'le lebe' duté xel-la dxebé, ca bi bichele lu da naca chee Xránadxu, ne le gápaqueze ba lá'ana benne' ca' zaj naque' ca lebe', ³⁰lawe' da guzúa gótebe' dxunbe' zrin chee Cristo. Bzuabe' lu da stébe xel-la nabán cheebe' chee gunbe' zrin chia' da quebe guzéquele le'e gunle.

Da naca chawe' da naca na du lazre'

3 ¹Na'a, bi bicha', le be lu da naca chee Xránadxu. Quebe naca na zede chia' neda' guzúaja' cheele xecha lasa ca da ba bzúajqueza!, lawe' da dxun na ba xen guna' da nigá cheele. ²Le guxúe cuínale chee benne' ca' dxelune' da calela, ne zaj naque' ca becu', benne' ca' dxelechugue' lu bel-la' dxen da na' naca bea na benne' zaj naque' chee Dios. ³Dxi'u nácadxu benne' nápaquezdxu da dxunna bea na nácadxu chee Dios, ne dxue lá'anadxu Dios nè chee Be' Lá'azxa, ne dxebedxu lawe' da nácadxu bi chee Jesucristo. Quebe dxuxréñ lázredxu da dxundxu, ⁴lácalá neda' wazéqueda' guxrén lazra' da ca' nuna!. Che nu benne' dxéquene' waca guxrén lazre' ca da ba nune', wazéquedixa' neda!. ⁵Gate gúqueda' xrunu' zra gulechugue' lu bel-la' dxen chia' da na' dxulé'e na naca' chee Dios lawe' da naca' benne' Israel, ne xrtia Benjamín. Naca' da li benne' hebreo. Guca' benne' fariseo ca buzájla'a da bdxixruj be'e Moisés. ⁶Gudxéle'a gunne xue da naca chee Dios ca bzrinte gudáu zi' xuzra' benne' ca' zaj nácabe' bi chee Jesús. Ca naca da xlátaje da napa tu benne' dxune' ca dxenná da nadxixruj bea na, quebe nu benne' guzéquené' bi nnié' chia!. ⁷Xúgute da ca' gúqueda' gate nate zaj zácale'e na, na'a dxéqueda' da ca' quebe bi zaj zaca na, lawe' da nazrí'idxeda' Cristo. ⁸Da li dxéqueda' xúgute da ca' ca tu da nite lawe' da zácadxa Xrana' Jesucristo. Lawe' da nazrí'ida! Le' ba bzua' chalá'ala xúgute da gudapa', ne dxéqueda' da ca' ca tu da níteze chee si'a da ba neza da dxunna Cristo, ⁹chee gaca' tuze nen Le', quegá lawe' da guca' xlátaje nè chee da nadxixruj bea na na', san lawe' da ble'e Dios neda' xlátaje lawe' da dxeajlí lazra' Cristo, na' Dios dxelé'ene' xlátaje xúgute benne' dxeleajlí lazre' Cristo. ¹⁰Da dxaca lazra' naca na gúnbeadxa' Cristo, ne súale xel-la waca neda' da bsebán na Le', ne tea' xel-la zi' ca da gudéé' Le', ne gudé cuina' lu na' Dios lácalá dxal-la' gatia' ca gute Cristo, ¹¹na' dxebeza lazra' xebana' ládujla benne' gate ca'!

Pablo dxun zi' lazre' gusexuzre' gune' zrin chee Cristo

¹²Quebe dxennía' ba bzrué'eda' xúgute da caní, u ba naca' duté xlátaje, san dxun zi' lazra' chee zrué'eda' da na' bláwizra Jesucristo neda' chee zrué'eda'. ¹³Le'e, bi bicha', quebe dxennía' ba bzrué'eda' da nigá, san tuze da dxuna', dxuzúa' chalá'ala da ba gudé, ne dxun zi' lazra' chee zrué'eda' da za za!, ¹⁴chee gusexuzra' guna' zrin da dxuna', chee zrué'eda' da na' bláwizra Dios dxi'u sidxu lu xabáa chee lawe' da nácadxu bi chee Jesucristo.

¹⁵Caní dxal-la' guéquedxu dxi'u, ze cháchad xu ca naca da dxeajlí lázredxu. Che quebe dxéquele caní chee bíteteze da caní, Dios guzáejni'ine' le'e ca naca chee na. ¹⁶Tuze ca dxal-la' guéquedxu, ne tuze ca dxal-la' gundxu lu da ca' ba bzrué'edxu.

¹⁷Le'e, bi bicha'dau', le gun ca dxuna' neda', ne le nna' ca dxelún benne' ca', dxelune' ca da blé'entu' le'e. ¹⁸Zane' lasa ba gucha' le'e, ne na'a dxebézrtea' dxapa' le'e, zrále'e bi bichedxu dxelune' ca dxelún benne' dxuluzúe' chalá'ala da ben Cristo le'e xaga bégua. ¹⁹Ca gaca chee benne' ca' lu zra bžebe, xelebía xi'e. Zaj nune' dios chee da dxelé'aj dxelawé', ne dxulucá'ana szren cuine' chee da na' dxal-la' xelapa stu'e. Zaj dxe'e gunne xue da naca chee xezr la xu nigaze. ²⁰Dxi'u nácadxu benne' zaj nababe' xabáa, ne dxebézad xu zra xelá' benne' weselá chee'dxu, Xránad xu Jesucristo, ze'e xabáa. ²¹Le' xegüe' bel-la' dxen chee'dxu da dxeledé chee na, ne gune' na ca naca bel-la' dxen xabáa chee', guchínene' xel-la waca chee' da nape' chee nna bé'ene' xúgute da zaj sua.

Dxal-la' békexdxu lu da naca chee Xránad xu

4 ¹Chee le na' le'e, bi nazri'ite lazra', le se chacha lu da naca chee Xránad xu. Le'e, bi bicha'dau' nazrí'ite lazra', dxezá lázrele'a le'eda' le'e, lawe' da dxebeda' ca nácale le'e, na' lawe' da bena' neda' nácale bi chee Cristo dxal-la' si'a tu da gunna Dios neda'.

²Dxata' xueda' Evodia, ne Síntique xelaque' tuze, lawe' da zaj naque' bila nē chee Xránad xu. ³Na'a lue', bi ljwezra' li lazre', dxata' xueda' lue' gácalenu' nu'ula zandxu caní, nu'ula belúnlene' neda' zrin chee dizra' chawe' chee Cristo. Belune' zrin na' tu zren nen Clemente, ne xezícadxa benne' ca' belúnlene' neda' zrin. La benne' caní zaj naxúaj na lu xiche chee xel-la nabán zeajlí canna.

⁴Le bέqueze lu da naca chee Xránadxu. Xecha lasa dxennia': Le be. ⁵Dxaca lazra' xeleque be'e xúgute bénneache nácale zren lazre'. Ba zua bagu zra xelá' Xránadxu.

⁶Quebe bi cuele gunne xue, san le guchálajlequeze Dios ca naca chee da ca'. Le naba na lau Dios, na' le xe'e: Xcalenu'. ⁷Nadxa gunna Dios le'e xel-la dxebeza zri lazre', da naca na szrendxa ca da seque' gúnbea bénneache, na' guzúa chuchu na xichaj lázrdaule ne chee Jesucristo.

Le gulaba lazre' ca naca da xrlátaje

⁸Na'a, bi bicha', le gulaba lazre' ca naca xúgute da zaj naca li, ne xúgute da zaj napa na ba lá'ana, ne xúgute da zaj naca na li lazre', ne xúgute da zaj naca na du lazre', ne xúgute da dxezaca ba lazre' Dios, ne xúgute da dxulucá'ana na bénneache xrlátaje.

Che zua tu da naca xrlátaje, u da dxal-la' gucá'ana szrendxu, le gulaba lazre' da caní.

⁹Le gun ca naca da bsédeda' le'e, ne da bzéajni'ida' le'e, ne da bzenda' le'e, ne da ble'eda' le'e, na' súale Dios le'e, Bénnea' dxunne' dxi'u xel-la dxebeza zri lazre'.

Da gulesel-la benne' Filipos ca' chee Pablo

¹⁰Dxebéle'eda' ne chee Xránadxu, lawe' da dxajsá lázrele neda'. Quebe dxennia' ba gul-la lázrele neda', san quebe guta' lataj gácalele neda'. ¹¹Quebe dxennia' da nigá lawe' da bi dxexázrjeda', lawe' da ba bsede Xránadxu neda' sua' xel-la dxebé ájateze dxaca chia'. ¹²Ba gudéa' xel-la xache', ne cá'anqueze xel-la gunní'a. Nazédia' dxuchaga lawa' xúgute da dxaca chia', che néljada', u che dxeduna', che nápale'a, u che quebe bi napa!. ¹³Xúgute wazéqueda' guchaga lawa' lawe' da dxuzé tipa Cristo neda'. ¹⁴Benle da xrlátaje, gúcalele neda' ne chee da gusél-lale chia'.

¹⁵Ba nézquezle le'e, benne' Filipos, ca guca gate guzú lawa' dxuchálaja' dizra' chawé' chee Cristo nigá. Gate bezá'a xezre ca' zaj nababa xezr la xu Macedonia, le'eze gusél-lale chia' dumí chee da guzí' lu na'le. ¹⁶Gate guzúa' xezre Tesalónica, chupa chunna lasa gusél-lale dumí chia' chee quebe bi xázrjeda!. ¹⁷Quebe dxennia' da nigá lawe' da dxaca lazra' bi

gúnnale chia', san dxaca lazra' gácadxa da ba neza chee_{le} le'e lau Dios. ¹⁸Ba guzi'a xúgute da gusél-lale, na' dele'_e chia'. Ca naca da gusélal-le chia' lu na' Epafrodit, da zrendxa guca na ca da bexázrjeda!. Da na' gusél-lale naca na ca tu guna' da dxelá zixre na lau Dios, u tu da bzúale lau Dios da dxezaca ba lazre!. ¹⁹Dios chia' gunne' le'e xúgute da dxexázrjele, chee_{le} xel-la gunní'a chee_{le} xabáa chee_{le} ne chee_{le} Jesucristo. ²⁰Gaca ba Xradxu Dios chadía chacanna. ¡Ca'an gaca na!

Pablo dxuzé dizra' benne' Filipos ca'

²¹Waláz chia' neda' le gugapa diuzre lu La Jesucristo xúgute_e benne' zaj nababe_e chee_{le} Dios. Bi bíchedxu ca' zaj zúale neda' dxulugape_e le'e diuzre. ²²Xúgute bi bíchedxu zaj zre'_e nigá, benne' zaj nababe_e chee_{le} Dios, ne bi bíchedxu zaj zre'_e lizre bénnea' dxenná bé'ene_e xe_zrz la xu Roma, dxulugape_e le'e diuzre.

²³D xenaba' lau Xránadxu Jesucristo gune' da chawe' chee_{le} xúgute_e le'e. Ca'an gaca na.

DIZRA' BZUAJ SAN PABLO CHEE BI CHEE CRISTO ZAJ ZRE'E XEZRE COLOSAS

Pablo dxugape¹ diuzre bi bichedxu zaj zre'e xezre Colosas

1 ¹Neda', Pablo, naca' gubáz chee Jesucristo lawe' da naca da dxaca lazre Dios, na' zúale bi bichedxu Timoteo neda'.

²Dxuzúaja' da nigá cheele le'e zrale xezre Colosas, ne nabábale chee Dios, ne dxeajlí lázrele Cristo. D xenaba' Xradxu Dios gun'e' da chawe' cheele le'e, ne gunne' le'e xel-la dxebeza zri lazre'.

Da dxenaba Pablo lau Dios chee bi bichedxu ca'

³Dxéquezentu' Dios, Xra Xránad xu Jesucristo: Xcalenu' ca naca cheele gate dxuchálajlentu' Le!. ⁴Ba bénentu' ca dxeajlí lázrele Cristo, ne ca nazri'ile xúgutę bi ca' chee Dios. ⁵Caní dxunle lawe' da dxebeza lázrele da nucueza Dios cheele xabáa, na' guzú laule dxunle ca naca da nigá gate guzile dizra' chawe' da naca na da li. ⁶Dizra' chawe' nigá bla na ládujla le'e ca bla na dute² xezr la xu nigá, na' dxezriluj na, ne dxun na zrin dute² xezr la xu ca dxun na ládujla le'e, gate béntele ca nazr'i Dios bénneache, ne gunézele naca na da li. ⁷Da nigá ble'e Epafras le'e. Naque' bi bichedxu nazr'i lázredxu, ne ba bénqueze' zrin nen netu', ne naque' cheele le'e tu benne' wen zrin li lazre' chee Cristo. ⁸Epafras nigá bzenne' netu' ca dxaca cheele le'e, ne ca nazr'i l jwézrele ne chee Be' Lá'azxa.

⁹Chee le na', zra gunézentu' da nigá, dxuchálajlēquezentu' Dios cheele le'e, ne dxenábantu' Le' guzáejni'ine' le'e ca naca da dxaca lazre', ne gunne' le'e dute xel-la sina, ne dute xel-

la dxéajni'i da dxunna Be' Lá'azxa dxi'u. ¹⁰Caní dxenábantu' Le' chee gaca gunle ca dxal-la' xelún bi ca' chee Xránadxu, ne gunle ca da dxezaca ba lazre' Le', gunle xúgute da naca da xrlátaje, ne gúnbeadxaquezle Dios. ¹¹D xenábantu' Le' guzúa chache' le'e lu xel-la waca da naca chee xel-la szren chee' chee séquele guchaga laule xúgute da dxaca cheele lu dute xel-la zren lazre' cheele, ne dute xel-la dxebé. ¹²Dxal-la' xe Dios: Xcalenu', lawe' da bzua Dios dxi'u chee sidxu da nucueze' cheedxu, chee súadxu lu xel-la naxaní' chee', lawe' da nácadxu bi chee Le'. ¹³Dios bselé' dxi'u lu xel-la dxenná bea chee' da chul-la, na' bzue' dxi'u naga dxenná bea Zrí'ine' nazri'ite lazre'. ¹⁴Zrí'ine' nácaqueze' Bénnea' bselé' dxi'u gate gutie' waláz cheedxu, chee bnite lau Dios dul-la gubágadxu.

Bexácadxu tuze nen Dios lawe' da gute Cristo

¹⁵Ca naca Jesús, dxulé'e na dxi'u ca nácaqueze Dios, Bénnea' quebe gaca lé'edxu, ne naque' chee Dios ca tu bi nedxu chee bénneache, bi nácadxabe' blau ca xúgute da ben Dios. ¹⁶Ne chee Le' ben Dios xúgute da zaj zua xabáa, ne da zaj zua xezr la xu nigá, da ca' dxelé'edxu, ne da ca' quebe gaca lé'edxu, chee zaj naca na be' ca' zaj naca na blau, u be' ca' dxelenná bea na, u be' ca' zaj napa na xel-la szren, u be' ca' zaj napa na xel-la waca, xúgute na ben Dios ne chee Le', na' chee Le' zaj naca na. ¹⁷Cristo ba zúaquezé' nédxute ca xúgute da zaj zua, na' ne chee Le' xúgute da ca' dxelún na ca zaj naca chee na. ¹⁸Xúgute benne' zaj naque' bi chee Cristo zaj naque' ca tuze bel-la' dxen, na' Crístoqueze naque' xichaj bel-la' dxen na' da nácadxu. Le' bzue' bel-la' dxen na', ne Le' naque' Benne' bebán nédxute ládujla benne' gate ca' chee gaque' Benne' blau lu xúgute da zaj zua. ¹⁹Caní naca na lawe' da guca lazre' Dios súale Cristo dute da nácaqueze Dios. ²⁰Cá'anqueze guca lazre' Dios ne chee Cristo xexune' tuze nen Le' xúgute da zaj zua, ca da zaj zua na lu xezr la xu, ne da zaj zua na xabáa. Bexune' dxi'u tuze nen Le' ne chee xel-la gute chee Cristo le'e xaga béguaj.

²¹Nédxute le'e gúcale ca benne' zitu' lau Dios, ne bzsra'ale Dios lu xichaj lázrdaule, ne benle xúgute da calela, san na'a Dios ba bexune' le'e tuze nen Le', ²²ne chee da ben Cristo gate gutie' le'e xaga béguaj lu bela' dxen chee'. Da nigá ben Le' chee gaca guzúe' le'e lau Le', gácale benne' lá'azxa, ne du lazre', ne quebe bi nabágale da calela. ²³Chee gaca caní dxal-

la' se cháchale, ne sua típale ca dxeajlí lázrele Cristo, ne quebe gusanle ca da dxebeza lázrele, da na' nápale lawe' da dxéajlele dizra' chawe' chee Cristo. Dizra' chawe' nigá nene na dute xezi la xu, na' nuzúa Dios neda', Pablo, benne' wen zrin chee¹, chee guchálaja' dizra' chawe' nigá.

Zrin dxun Pablo chee bi ca' chee Cristo

²⁴Na'a dxebeda' lu xel-la zi' da dxedéa' ne chee² le'e, lawe' da dxuzá lawa' lu bel-la' dxen chia' ca da dxezaca Cristo ne chee³ bi chee⁴ ca', benne' ca' zaj naque' ca bel-la' dxen chee⁵ queze⁶. ²⁵Bzua Cristo neda' ca benne' wen zrin chee bi chee⁷ ca', ne chee⁸ da bláwizra Dios neda' guna', gácalena' le'e, na' guchálaja' dute⁹ queze da naca dizra' chee¹⁰ Dios, ²⁶ne chee¹¹ guzéajni'ida' bénneache ca da nagache, da na' nagache nédxute, san na'a Dios ba blé'ene¹² bi chee¹³ ca' ca naca na. ²⁷Guca lazre' Dios gulé'ene¹⁴ benne' ca' ca naca xel-la gunní'a zren chee¹⁵ da na' nagache nédxute, da gunézruje¹⁶ benne' ca' quebe zaj naque¹⁷ judío. Da na' nagache nédxute naca na caní: Cristo zue¹⁸ xichaj lázrdaule, na' chee le na' dxebeza lázredxu súadxu xabáa chee¹⁹.

²⁸Netu' dxuchálajntu' ca naca chee²⁰ Cristo. Dxuzéajni'intu' xúgute bénneache, ne dxusédentu' xúgute²¹, chee²² xeleajni'i xánnene²³ chee²⁴ xelaca xúgute bénneache du lazre' lau Dios ne chee²⁵ Jesucristo. ²⁹Chee²⁶ gaca caní dxuna' neda' zrin, dxuchíneda' dute²⁷ xel-la waca chee²⁸ Cristo, da dxun na zrin lu xichaj lázrdawa'.

2 ¹Dxaca lazra' nézele le'e dxúnle²⁹a zrin, dxe'a gunne xue len Dios da naca chee³⁰ le'e, ne da naca chee³¹ bi bíchedxu ca' ca' zaj zre³² Laodicea, ne da naca chee³³ xúgute³⁴ bi bíchedxu ca' quebe ne xelelé'ene³⁵ neda' caníqueze. ²Dxaca lazra' xeledipa lazre³⁶, ne xelaque³⁷ tuze lu xel-la zri'i lazre', ne xelaque³⁸ benne' gunní'a lu xichaj lázrdaw³⁹, chee⁴⁰ xelúnbe⁴¹ da nagache chee⁴² Xradxu Dios da nácaqueze Cristo. ³Lu na' L⁴³e' zaj d⁴⁴e ca naca xel-la gunní'a chee⁴⁵ xel-la sina, ne xel-la dxéajni'i. ⁴Dxapa⁴⁶ le'e da nigá chee⁴⁷ quebe xelezí xe le'e benne' ca' zaj neze xrgúe⁴⁸ ca dxuluchálaje⁴⁹. ⁵Lácalá quebe zúaleta⁵⁰ le'e caníqueze, naca na cáteze zúalena⁵¹ le'e lu be' nácaqueza', na' dxebéle⁵² eda' dxenda' dxunle da xlátaje, ne ze cháchale ca dxeajlí lázrele Cristo.

⁶Chee le na', ca benle, guzí⁵³ lu na'le Xránadxu Jesucristo, cá'anqueze dxal-la' gunle súalele L⁵⁴e!. ⁷Dxal-la' gácale ca tu

xaga da dxudé lue na sítujla lu da naca chee₉ Cristo. Cá'anqueze dxal-la' gácale ca tu xu'u da dxe₁₀ lane lu da naca chee₁₀ Le₁₀, chee₉ se cháchale ca dxeajlí lázrele Le₁₀, ca blé'entu' le'e, na' dxál-la' queze xele Dios: Xcalenu!

Xel-la nabán cube da dxunna Cristo dxi'u

⁸Le guxúe cuínale. Quebe güiele lataj xelezí xe benne' ca' le'e, xuluchínene' xel-la sina chee₉ bénneache, ne dizra' calela, ca naca da dxulusédequeze bénneache, ne ca zaj naca da ca' dxácaqueze lu xezr la xu nigá, ne quegá ca naca chee₉ Cristo.

⁹Dute₁₀ ca naca Dios nácaqueze Cristo.

¹⁰Nápale le'e xúgute₁₀ da naca chee₉

lawe' da nácaquezle bel-la' dxen chee₉ Le₁₀.

Le₁₀ dxenná be'ené₁₀ xúgute₁₀ be' da dxelenná bea na,
ne xúgute₁₀ be' da zaj napa na xel-la waca.

¹¹Cá'anqueze, lawe' da nácale tuze nen Cristo nácale bi chee₉ Dios. Quebe guca chee₉ ca da na' belúnqueze benne' judío ca', gulechugue₁₀ late' bel-la' dxen chee₉ bi biu chee₉ ca', da na' dxulé'e na zaj nácabe' chee₉ Dios. Bedúa dute da naca chee₉ bela' dxen chee₉ da naca sban, da guca na ne chee₉ da ben Cristo lu xichaj lázrdaule. Béne₁₀ nácale bi chee₉ Dios. ¹²Gate gudxúale nisa guca chee₉ ca guca chee₉ Cristo gate bgaché₁₀ lu xedxu ba, na' cá'anqueze guca chee₉ ca guca chee₉ Le₁₀ gate bebane₁₀ ládujla benne' gate. Caní guca chee₉ lawe' da guxejlí lázrele xel-la waca chee₉ Dios, Bénnea' bsebane₁₀ Cristo ládujla benne' gate ca!. ¹³Gate nate gúcale le'e ca benne' gate lu dul-la da gubágale, ne lu bela' dxen sban chee₉ da quebe ne xedúa na. Na'lá Dios ba nunne₁₀ le'e xel-la nabán tu zren nen Cristo, ne ba bnite lawe₁₀ xúgute₁₀ dul-la da gubágale. ¹⁴Dios bzria xi'e ca naca da nabágadxu chee₉ xúgute₁₀ da nadixiruj bea na da gula da buluzría xi na dxi'u. Bebéaje₁₀ na chalá'ala, ne bde₁₀ e na le'e xaga béguaj ca tu da gubaga' Cristo. ¹⁵Gate gute Cristo le'e xaga béguaj begüe₁₀ ca naca xel-la dxenná bea, ne xel-la waca chee₉ be' xriwe₁₀ ca', na' blé'ené₁₀ da ca' láwela gubáz chee₉ xabáa ca' lawe' da gunná bé'ené₁₀ na.

Le sa lazre' da ca' zaj dë na xabáa

¹⁶Chee₉ le na', quebe nu dxal-la' si tizra' le'e ca naca da dxe'aj da dxágule, ne ca zaj naca zra laní, ne ca naca laní chee₉ beu' dxe'ené, ne ca zaj naca zra dxupá'anale. ¹⁷Xúgute₁₀ da caní

zaj naca na ca tu zrúl-laze chee da zaj zéaje da ca!. ¹⁸Quebe güele lataj nu cua da nucueza Dios cheele le'e, ne chee da dxululé'e benne' ca!, benne' dxeléquene' zaj naque' dxexruj lazre' lawe' da dxulucá'ana szrene' gubáz chee xabáa ca!, ne dxuluchálaje' chee da quebe ne xelelé'ene', ne dxulucá'ana szren cuine' ca naca xel-la sina chee bénneacheze da zaj nape!. ¹⁹Quebe zaj de'e Cristo, Bénnea' naque' xichaj bel-la' dxen da nácadxu dxi'u, na' Le' dxusegule' dute bel-la' dxen na!, ne dxugawé' na, ne dxune' na tuze du ca naca na, chee gaca na ca dxaca lazre' Dios.

²⁰Naca cheele ca naca chee tu benne' ba nate lawe' da nácale bel-la' dxen chee Cristo, chee québedxa gunle ca zaj naca da ca' dxácaqueze lu xezr la xu nigá. Na'a, ¿bizr chee na' dxedale ca benne' ne zaj nácaqueze' chee xezr la xu nigá, ne dxunle ca da dxelenná bea bénneache. ²¹Dxelenné!: Quebe guchínenu' da nigá. Quebe gagu' da ca!. Quebe chajtái' da na!. ²²Xúguté da nadxixruj bea caní dxuluchalaj na chee da ca' dxeledé chee na gate dxuchínedxu na, ne zaj nácaze na da dxelenná bea bénneache, ne da dxulusede bénneache. ²³Da li dxeleque bénneache zaj naca na sina da nadxixruj bea caní, lawe' da dxulusede na bénneache xelúe lá'ané' Dios, ne xelaque' dxexruj lazre', ne xelenná be'ene' bel-la' dxen chee!. Quebe bi culuén zaj napa na chee xelenná be'e na xel-la dxezá lazre' sban ca' chee bénneache.

3 ¹Le'e nácale ca benne' ba belexebán tu zren nen Cristo. ²Chee le na' le sa lazre' da zaj zua xabáa, naga dxe' Cristo chalá'a xabéla chee Dios. ³Le gulaba lazre' chee da zaj de xabáa, quegá chee da zaj de lu xezr la xu. ⁴Nácale ca benne' ba zaj nate, na' xel-la nabán cheele nuzúa chawe' Dios naga zua Cristo. ⁵Cristo nácaqueze xel-la nabán cheédxu, na' gate xelái' Le', cá'anqueze le'e gunle tu zren Le' lu xel-la szren chee!.

Xel-la nabán gula ne xel-la nabán cube

⁵Chee le na!, le xebéaj ca tu da nate xúguté da zaj zua lu xichaj lázrdaule da zaj naca na chee xezr la xu nigá, ca naca xel-la dxichaj na xrba chee xel-la nuchaga na!, ne da sban, ne xel-la dxezá lazre' da sban ne da calela ca!, ne xel-la dxucude!, lawe' da naca da dxucude bénneache ca dios cheequezé!. ⁶Xúguté da caní dxelún benne' quebe dxuluzúe' dizra' chee Dios, na' chee le na' gudé Dios benne' ca' lu da ba

xa!. ⁷Cá'anqueze le'e benle xúgute da caní gate nate. ⁸Na'a,
québedxa gunle xúgute da caní:

Xel-la dxezrá'a, ne xel-la xichaj zra'a, ne xel-la dxe cuide
ljwezre.

Québedxa nnele dizra' schanni!.

Québedxa gucháchale ljwézrele.

⁹Quebe si xe ljwézrele tule xetule, lawe' da ba bzúale chalá'ala
da gúcale nédxute, ne ca naca da benle. ¹⁰Nácale ca benne'
cube, lawe' da dxuxucube Dios le'e chee gácale ca náca queze
Dios, Bénnea' bene' le'e, ca zrindxa gúnbea xánnele Le!. ¹¹Lau
Dios québedxa bi zaca che nácadxu benne' griego, che benne'
judío, u che nácadxu benne' zaj nadxugu lu bel-la' dxen chee'
da dxulé'e na zaj nababe' chee Dios, che benne' quebe zaj nape
da na' dxulé'e na, u che nácadxu benne' zitu', che benne' ca'
zaj zree xi'a xegu ca', u che nácadxu benne' zaj nada'u, che
benne' quebe zaj nada'u. Da zaca na naca na che naca Cristo
benne' xichajdxu, ne che zue lu xichaj lázrdaudxu.

¹²Dios nazri'ine le'e, ne guquée le'e chee gácale bi chee'
ca'. Chee le na' le gaca:

Benne' dxexache lazre', ne benne' zri'i lazre',
ne benne' dxexruj lazre', ne benne' chawe lazre',
ne benne' zren lazre'.

¹³Le gácale ljwézrele tule xetule,
ne le gunite lau cheee tule xetule,
che núlale dxezrá'a ljwézrele.
Ca ben Cristo, bnite lawe' cheee,
cá'anqueze le gun le'e chee ljwézrele.

¹⁴Da dxundxa na ba xen, le zri'i ljwézrele lawe' da naca
xel-la zri'i lazre' da dxun na dxi'u tuze, ne li lazre!. ¹⁵Xel-la
dxebeza zri lazre' da dxunna Dios dxi'u dxal-la' nna bea na lu
xichaj lázrdaudxu, lawe' da bláwizra Dios le'e chee súale lu
xel-la dxebeza zri lazre' chee', ne gácale ca tuze bel-la' dxen.
Cá'anqueze dxal-la' xele Dios: Xcalenu!.

¹⁶Dizra' chee Cristo dxal-la' guzúa xánnele lu xichaj
lázrdaule chee séquele guzéajni'ile, ne gusízre ljwézrele nen
dute xel-la sina chee Dios. Lu dute xel-la dxezaca ba lazre' le
gul-la lau Dios salmo ca', ne da dxue lá'anale Dios, ne da ca'
dxuzúa Be' Lá'azxa xichaj lázrdaule. ¹⁷Bíteteze da gunle, u da
nnale, le gun xúgute na lu La Xránadxu Jesúz, ne xele Xradxu
Dios: Xcalenu!, ne chee Le!.

Ca dxal-la' xelún benne' ca' zaj naque' bi cheē Cristo

18 Le'e, nu'ula, le guzúa dizra' cheē benne' cheē cheele, lawe' da naca na da dxal-la' xelún benne' dxeajlí lazre' Xránadxu.

19 Le'e, benne' biu, le zri'i zrú'ulale, ne quebe xexitaj lázrele le'.

20 Le'e, bi cuide', le guzúa dizra' cheē xra xrnale lu xúgute da dxelenné', cheē gunle da dxezaca ba lazre' Xránadxu.

21 Le'e, xruze xrna', quebe tételelale xel-la snia nen zri'inele, cheē quebe xelate ni'a na'be'.

22 Le'e, benne' zaj nada'u, le guzúa dizra' xúgute da xelenná xránale lu xezr la xu nigá, quegaze gate dxelenná'tee', cheē xeléquené' le'e xrlátaje, san le gun da ca' du lázrele, ne le zrebe Dios. **23** Bítetéze da gunle, le gun na du lázrele, ca nu benne' dxune' zrin cheē Xránadxu, ne quegá zrin cheē beniácheze.

24 Lácalá dxunle zrin nigá cheē bénneache, nézele gunna Xránadxu lazruj cheele da dxal-la' sile lu zra na', lawe' da dxunle zrin cheē Cristo, Bénnea' nácaqueze' Xránale. **25** Nu benne' dxune' da calela, wazi'lazruj cheē da calela nune' lawe' da quebe dxuchá Dios ca da dxune' cheē tu xetú benne'.

4 **1** Le'e, benne' nácale xrane bénneache, dxal-la' gácale xlátaje, ne li lazre' ca dxuchínele benne' ca' ná'ule. Le gusá lázrele, cá'anqueze le'e, sua Xránale xabáa.

2 Le'e, bi bícha'dau', le guchálajlequeze Dios, súale ban lazre', ne xele Dios: Xcalenu!. **3** Cá'anqueze, le naba lau Dios waláz cheēntu', cheē gácale Xránadxu netu' cheē séquentu' guchálajntu' xrtizre', ne guzéajni'intu' bénneache ca naca da nagache ca naca cheē Cristo. Lawe' da dxuna' da caní ne xu'a lizre xia nigá. **4** Le naba lau Dios cheē séqueda' guzéajni'i xánneda' bénneache ca dxal-la' guna!.

5 Le gaca sina ca dxunle cheē benne' ca' quebe dxeleajlí lazre' Cristo, guchine xánnele zra ca' dxunna Dios le'e. **6** Dizra' dxuchálajle dxal-la' gaca na xrlátaje, ne da xelexezaca ba lazre' bénneache, na' dxal-la' nézele ca xechébele cheē tu tu benne' ca' gate bi dxelenábene' le'e.

Dxulugapa diuzre bi bíchedxu ca' ljwezre'

7 Tíquico, bi bíchedxu nazrí'i lázredxu guzenbe' le'e ca naca da dxaca chia!. Nácabe' tu bi li lazre' dxácalenbe' neda', ne

dxunbe' zrin cheeé Xránadxu tu zren nen neda!. ⁸Cheeé leé na!, dxusel-la'-be' naga zúale, cheeé guzenbe' le'e ca dxaca cheentu', ne cheeé gutípabe' lázrele. ⁹Cá'anqueze zéajle Onésimo leébe', naqueé bíchedxu li lazre', benne' nazrí'i lázredxu, ne naqueé benne' walázr cheele. Benne' caní xuluzenne' le'e ca naca da dxaca nigá.

¹⁰Aristarco, benne' xú'uлене' neda' lizre xia, dxugape' le'e diuzre, ne cá'anqueze dxun Marcos, bi xrtia Bernabé. Ba bzájni'ida' le'e ca dxun Marcos. Che waza'be' xedajnná'abe' le'e, le si' lu na'le lebe' cháwe'dau!. ¹¹Cá'anqueze bénnea' leé Jesús dxugape' le'e diuzre, bénnea' léquezé Justo. Benne' zan benne' judío dxeleajlí lazre' Cristo, san benne' canize ládujla benne' judío ca' dxelune' zrin tu zren nen neda', na' dxuzénentu' bénneache ca xelezéquené xelu'é naga dxenná bea Dios, na' dxuluzúé neda' tu lu da ba neza zrente.

¹²Dxugapa Epafras le'e diuzre. Naqueé wén zrin cheeé Cristo, ne benne' walázr cheequenze. D xenábaqueé lau Dios cheele le'e cheeé se' cháchale, ne guzúa cuínale du lázrele cheeé gunle da dxaca lazre' Dios. ¹³Neda' dxexecheba' cheeé Epafras, dxe'e gunne xue cheeéle le'e, ne cheeé bi bíchedxu zaj zre'é xezre Laodicea, ne xezre Hierápolis. ¹⁴Dxugapa le'e diuzre Lucas, bénnea' dxexune' benne' we'é ca', ne naqueé benne' nazrí'i lazra'. Cá'anqueze dxugapa Demas le'e diuzre.

¹⁵Le gugapa diuzre bi bíchedxu zaj zre'é xezre Laodicea. Cá'anqueze le gugapa diuzre Ninfas, ne bi bíchedxu ca' dxelezragueé lizre[!]. ¹⁶Ca te gulábale le'e xiche nigá, le sel-la na cheeé xululaba bi bíchedxu ca' zaj zre'é Laodicea na. Cá'anqueze le gulaba le'e xiche da ze za na Laodicea. ¹⁷Le xé Arquipo da nigá: Bxue xanne' gunu' cháwe'dau' ca naca zrin cheeé Xránadxu da bzueé lu na'u.

¹⁸Neda' Pablo dxuzúaja' da nigá nen ná'aqueza'. Dxugapa' le'e diuzre. Le gusá lázrele xu'a lizre xia. D xenaba' lau Dios guneé cheele da chawé!. ¡Ca'an gaca na!

DIZRA' NEDXU BZUAJ SAN PABLO CHEE BI CHEE CRISTO ZAJ ZRE'E XEZRE TESALÓNICA

Pablo dxugape' diuzre bi bichedxu ca'

1 ¹Neda', Pablo, ne Silvano, ne Timoteo dxugápantu' le'e diuzre. Dxuzúaja' da nigá cheele le'e, bi bicha', nazrágale chee Cristo lu xezre Tesalónica, ne nabábale chee Xradxu Dios, ne chee Xránadxu Jesucristo. Dxnaba' lau Xradxu Dios ne lau Xránadxu Jesucristo gune' cheele da xrlátaje, ne gunne' le'e xel-la dxebeza zri lazre'.

Ca dxeleajlí lazre' benne' Tesalónica Cristo

²Dxequezentu' Dios xcalenu' ca naca chee xígutele le'e, ne dxenábantu' gaca da chawe' cheele le'e gate dxuchálajlentu' Le'. ³Lau Xradxu Dios dxeajsá lázrentu' ca bénle zrin dute lu xel-la dxeajlí lazre' cheele, ne ca bénle zrin chee Cristo lu dute xel-la zri'i lazre' cheele, ne ca ze cháchale ca dxebeza lázrele súalele Xránadxu Jesucristo. ⁴Le'e, bi bicha', Dios nazri'ine' le'e, na' nézentu' gucá'a Le' le'e. ⁵Gate bchálajntu' dizra' chawe' chee Cristo naga zúale, quebe bëntu' na nen dízra'ze, san nen dute xel-la waca chee Be' Lá'azxa bchálajntu', ne lu dute xel-la dxuxréñ lazre' cheentu'. Nézquezle ca bentu' zrin nigá ládujla le'e lawe' da nazrí'ile'entu' le'e.

⁶Le'e bénquezle ca bëntu' netu', ne ca bén Xránadxu, na' guzile dizra' na' lu dute xel-la dxebé cheele da benna Be' Lá'azxa le'e, lácala gudéle'ele xel-la zi!. ⁷Caní guca, nácale tu da dxulé'e na ca dxal-la' xelaca xígute benne' dxeleajlí lazre' Cristo naga nababa Macedonia, ne naga nababa Acaya. ⁸Caní

guca, bzenle le'e benne' ca' dizra' chee Xránadxu. Na'a quegá tuze benne' zaj zre'e Macedonia, ne Acaya, san cá'anqueze benne' ca' zaj zre'e xúgute xezre zaj nézene' ca dxejlí lázrele Dios, na' québedxa dxun na ba xen guzénentu' le'. ⁹Benne' caníqueze dxuluchálaje' ca guca gate bedajnná'antu' le'e ne ca guzí' lu na'lé netu', ne ca bsanle bedau' xiaj xaga ca' chee bábale chee Dios, na' guzú laule dxunle zrin chee Dios ban, Benne' li. ¹⁰Cá'anqueze dxuluchálaje' ca dxebézale zra xelá' Jesús, ze'e xabáa. Le' naque' Zri'ine Dios, na' Dios bsebane' Le' ládujla benne' gate ca'. Léqueze' guselé' dxi'u lu da ba xa' zrente da za za' da sel-la Dios lu duté xel-la dxezrá'a chee'.

Zrin bén Pablo lu xezre Tesalónica

2 ¹Le'e, bi bicha', ba nézquezle le'e da bento' gate na' bedajnná'antu' le'e quebe guca na zrin nite. ²Nézquezle ca belún benne' zaj zre'e xezre Filipos, bulucháchalene' netu', ne buluzalje' netu' gate na' za xedajnná'antu' le'e, na' Dios bexru chache' netu' chee bchálajntu' dizra' chawe' chee Cristo naga zúale, lácala buluzaga benne' zan netu'. ³Quebe guque zréajentu' ca bchálajntu', ne quegá bi da calela guca lázrentu' guntu', ne quegá guca lázrentu' si xéntu' le'e. ⁴Dxuchálajquezentu' ca dxaca lazre' Dios lawe' da bxren lazre' netu', ne bsebague' netu' guchálajntu' dizra' chawe' chee Cristo. Caní dxuchálajntu', quegá chee xelexezaca ba lazre' bénneache san chee xezaca ba lazre' Dios, Bénnea' dxenná'tee da zua xichaj lázrdaudxu. ⁵Nézquezle le'e cabata' ne xéntu' le'e dizra' gúladau' da gucá'ana szren na le'e, ne quegá bi gunnantu' chee bi gúnnale netu'. Dios nézquezen' naca na da li. ⁶Cabata' ne gaca lázrentu' xelapa bénneache netu' ba lá'ana, le'e u benne' xula, lácala wazéquentu' nna bé'entu' le'e bi gúnnale netu' lawe' da nácantu' gubáz chee Cristo. ⁷Bento' le'e xrtandau' ca dxun tu nu'ula dxusegule' zrí'ine'. ⁸Nazrí'ile'entu' le'e, la guzrénentu' gúnnatentu' le'e, quegaze dizra' chee Dios, san cá'anqueze xel-la nabán cheentu'. Caní nazrí'ile'entu' le'e. ⁹Le'e, bi bicha', nézquezle ca bentu' zrin du lázrentu' chee gata' da xe'aj gáguntu'. Bentu' zrin te zra ne chizrela chee quebe bi gusaca zi'ntu' le'e dxácate bchálajlentu' le'e dizra' chee Dios.

¹⁰Le'e dxexechébequezle, ne cá'anqueze Dios nézene' ca bentu' gate na' zúalentu' le'e, gúcantu' li lazre', ne xlátaje, na' quebe nu guzeque' nu nné cheentu'. ¹¹Cá'anqueze nézquezle ca

bentu', bsízrentu' tu tule le'e, ne btípantu' lázrele ca dxun tu xra bidau' chee₂ zrí'ine₁. ¹²Gunná bé'entu' le'e gunle ca dxal-la' xelún benne' zaj naque₂ bi chee₂ Dios, Bénnea' dxuláwizre₂ le'e chee₂ chu'ule naga dxenná be'₂ lu dute xel-la szren chee₂.

¹³Chee₂ le na' dxéquezentu' Dios xcalenu' lawe' da benle ca naca dizra' chee₂ Dios da bchálajntu', ne guzile na ca dizra' chee₂ Dios, ne quegá ca dizra' chee₂ benneácheze. Da li naca na dizra' chee₂ Dios, ne dxun na zrin lu xichaj lázrdaule le'e, na' dxeajlí lázrele Le' chee gácale chee Dios dute ca nácale. ¹⁴Le'e, bi bicha', gate gudele xel-la zi' chee₂ da belún benne' walázr cheele, guca cheele ca guca chee₂ benne' zaj nababa chee Dios naga nababa Judea, benne' ca' zaj naque₂ bi chee₂ Cristo, lawe' da cá'anqueze guledéé₂ xel-la zi' chee₂ da belún benne' walázr chee₂ ca', benne' judío. ¹⁵Benne' judío caní belutie₂ Xránadxu Jesús, ca belún benne' judío ca' gate nate, belutie₂ benne' ca' gulenné₂ waláz chee₂ Dios, na' benne' caní gulebeaje₂ netu' lázrentu'. Quebe dxelune₂ da dxezaca ba lazre₂ Dios, ne dxeledábague₂ xúgute₂ bénneache, ¹⁶na' gate dxaca lázrentu' guchálajlentu' benne' quebe zaj naque₂ judío chee₂ xelelé₂, quebe dxelunne₂ netu' lataj. Caní dxelune₂, dxuluzandxe₂ dul-la da zaj nabague₂!. Na'a, ba be₂ Dios lataj dxaca da ba xa' zrente₂ chee₂ benne' ca'.

Pablo dxezá lazre₂ cheajnné₂ bíchedxu zaj zre₂ e xezre Tesalónica

¹⁷Le'e, bi bicha', gate becuásentu' naga zúale tu chi'i, lácala québedxa blé'entu' le'e, nuzúaquezentu' le'e lu lázrdauntu', ne guzá lázrele₂entu' xedajnná'antu' le'e. ¹⁸Guca lázrentu' xídantu', na' neda', Pablo, guca lazra' xida' tu chupa lasa, na' bzaga Satanás neda!. ¹⁹¿Bizra da na' dxunna na netu' xel-la dxebeza lazre₂, ne xel-la dxebé, ne da dxuzúa na netu' lu da ba neza, ne da dxunna bea na zua da si'ntu' lu na' Dios? Lé'equeze gácale da caní lu zra xelá₂ Xránadxu Jesucristo. ²⁰Awe!. Da nácale le'e gun na si'ntu' da xabáa lau Dios, ne súantu' lu da ba neza.

3 ¹Nadxa gate québedxa guca guchaga launtu' lawe'₂ da quebe bi bénentu' ca dxaca cheele, na' gúquentu' xegá'ana chúpantu' lu xezre Atenas, ²na' sél-lantu' bi bíchedxu Timoteo xedajnná'abe₂ le'e, lawe' da naca lebe₂ tu bi wen zrin chee₂ Dios, ne ba benbe₂ zrin tu zren nen netu', bchálajntu' dizra' chawé₂ chee₂ Cristo, na' wazéquebe₂ guzé cháchabe₂

le'e, ne gutípabe' lázrele ca dxeajlí lázrele Cristo, ³chee_q
 quebe gate ni'a na'le lawe' da dxedentu' lu da stébe caní. Le'e
 nézquezle dxal-la' tedxu xel-la zi' caní. ⁴Gate ne zúalentu'
 le'e bzéajni'intu' le'e wadéquezdxu lu da zi' da xa', na' ca'an
 guca, ca ba nézquezle. ⁵Chee_q le_q na', gate québedxa bzúeda'
 guchaga lawa' lawe' da quebe bi benda' cheele, na' gusel-la' nu
 bedajnaba le'e ájala dxaca cheele lu xel-la dxeajlí lazre' cheele
 Cristo, lawe' da bzreba' ga gaze xucuasa da xriwe' le'e lu neza
 chee Dios, na' gaca níteze zrin bentu' ga na'!

⁶Na'a ba belá' Timoteo ga ni zúantu', ze zabe' Tesalónica,
 ne ze núabe' dizra' chawe' ca naca xel-la dxeajlí lazre', ne xel-la
 zri'i lazre' cheele. Dxébe' netu' dxeajsá lázrquezle le'e netu' nen
 dute xel-la zri'i lazre', ne dxezá lázrele'ele lé'ele netu', ca netu'
 dxaca lázrentu' le'entu' le'e. ⁷Chee_q le_q na', bi bicha', dxácate
 dxedentu' lu da stébe caní, ne lu da zi' da xa', zúantu' xel-la
 dxebé lawe' da nézentu' ze cháchale ca dxeajlí lázrele Cristo.
⁸Na'a naca chee_qtu' ca naca chee_q tu benne' bezúatee' chawe'
 lawe' da nézentu' ze cháchale lu da naca chee_q Xránad xu.
⁹¿Ájazra guntu' xéle'entu' Dios: Xcalenu' ca dxal-la' guntu'
 waláz cheele le'e, ne ca naca xel-la dxebé nápantu' lau Dios ne
 cheele le'e? ¹⁰Te zra, ne chizrela dxata' xúentu' Dios gunne'
 netu' lataj xedajnná'quezentu' le'e, chee_q gácadxale li lazre' ca
 dxeajlí lázrele Cristo.

¹¹Dxenábantu' lau Xradxu Dios, ne lau Xránad xu
 Jesucristo gácale_qnetu' chee_q séquentu' xedajnná'antu'
 le'e. ¹²Dxenábantu' Le_q chee_q zri'idxa lqwézrele tule xetule,
 ne chee_q zri'idxale xúguté bénneache ca nazrí'intu' netu' le'e.
¹³Dxenábantu' Le_q guzúa chúchue' lázrdaule, chee_q gácale
 benne' li lazre', ne benne' lá'azxa lau Xradxu Dios lu zra na'
 gate xelá' Xránad xu Jesús nen xúguté bi chee_q Le_q!

Dxal-la' gundxu da dxezaca ba lazre' Dios

4 ¹Le'e, bi bicha', dxata' xúentu' le'e, ne dxusebágantu'
 le'e da nigá lu La Xránad xu Jesús. Le gúndxaqueze da
 blé'entu' le'e gunle, da na' dxezaca ba lazre' Dios.

²Nézquezle le'e da bzéajni'intu' le'e ne chee_q Xránad xu
 Jesús. ³Da dxaca lazre' Dios naca na guzúa cuínale lu na' Le_q,
 ne québedxa gunle da sban, ⁴na' súale_qle zrú'ulaquezle tu tule
 le'e lu xel-la lá'azxa chee_q Xránad xu, ne gápale le_q ba lá'ana,
⁵ne quebe súale lu xel-la dxezá lazre' chee_q da sban ca dxelún

benne' quebe zaj nunbe' e Dios. ⁶Ca naca chee da nigá, netule le'e quebe dxal-la' si xe'le bi bichele, quebe gunle da sban chee', lawe' da xebéaj lazre! Xránadxu chee xúgute benne' dxelune' da caní, ca ba bzéajni'intu' le'e. ⁷Dios bláwizre' dxi'u chee gundxu da xrlátaje, ne quegá gundxu da sban. ⁸Caní naca, che nu benne' dxuzúe' chalá'ala ca naca da nigá, quegá tuze bénneache dxuzúe' chalá'ala, san Diósqueze dxuzúe' chalá'ala, Bénnea' nunne' dxi'u Be' Lá'azxa.

⁹Ca dxal-la' zri'i lqwézrele quebe dxun na ba xen guzúaja' cheele, lawe' da ba blé'equeze Dios le'e chee zri'i lqwézrele tule xetule. ¹⁰Caníqueze dxal-la' zri'ile xúgute bi bichedxu zaj zre' e xezre ca' zaj nababa xezr la xu Macedonia. Dxata' xuentu' le'e, bi bicha!, chee zri'idxa lqwézrele. ¹¹Le gun ba xuzre súale lu xel-la dxebeza zri lazre!, ne gunle da naca cheézquezle, ne gunle zrin nen ni'a na'le ca ba guzrentu' le'e, ¹²chee xelapa benne' xula le'e ba lá'ana, ne chee quebe bi xázrjele le'e.

Ca gaca zra xelá' Xránadxu

¹³Le'e, bi bicha!, dxaca lázrentu' nézele ca naca chee bi bichele zaj nate, chee quebe xewine lázrele ca dxelún xezícadxa benne' ca' quebe bi dxelebeza lazre!. ¹⁴Dxéajledxu gute Jesús, ne bebane' ládujla benne' gate, ne cá'anqueze dxéajledxu Dios gusebane' benne' gate ca' guleajlí lazre! Jesús, chee xelezúalene! Le'!

¹⁵Chee le na' dxentu' le'e da na' ble'e Xránadxu, gunné!: Dxi'u naca bandxu gate xelá' Xránadxu, quebe cheajsúaledxu Le' nedxula ca benne' ca' zaj nate. ¹⁶Xránaquezdxu ze'e xabáa, na' cuezre xe'e nen duté xel-la dxenná bea chee', na' xendxu chi'i gubáz blau chee xabáa, ne chi'i luzu da dxulucuezre' waláz chee Dios. Nadxa benne' gate ca', benne' guléajle'e chee Cristo xelexebánquezé' za'a le!. ¹⁷Te na', dxi'u na' naca bandxu xeché'e dxi'u tu zren nen benne' ca' ládujla beuj chee xezrágadxu Xránadxu lu be!. Ca'an gaca súaledxu Xránadxu chadía chacanna. ¹⁸Chee le na' le gutipa lázrele tule xetule nen dizra! caní.

5 ¹Na'a, ca naca chee bi zra, u bi iza xelá' Xránadxu, quebe dxun na ba xen guzúaja' cheele, bi bicha!. ²Ba nézquezle le'e zrin zra xelá' Xránadxu gate québela nu dxebeza Le', ca za tu benne' gubán chizrela. ³Gate dxelenná bénneache: Cháwele'e dxaca cheedxu, ne quebe bi dxuchixre chee, nadxa

za da guzría xi na benne' ca', ca za xel-la dxudía chee tu nu'ula gate zue' zi'i, ne quebe xelelé lu da na'. ⁴Le'e, bi bicha', quebe zúale lu da chul-la, chee quebe gaca cheele lu zra na' xelá' Xránadxu ca dxaca chee tu benne' dxu'u gubán lizre'. ⁵Xúgutele le'e dxunle xrlátaje, da naca chee xel-la naxaní', ne chee te zra. Quebe dxundxu da calela, da naca chee chizrela, ne chee da chul-la. ⁶Chee le na' quebe dxal-la' gácadxu ca benne' la wase' ca dxelún benne' xula, san dxal-la' gácadxu ban lazre', ne guzéajni'i cuínadxu. ⁷Benne' dxelase, chizrela dxelásie', ne benne' dxelezuzre, chizrela dxelezúzrequeze'. ⁸Nácadxu dxi'u chee te zra, na' dxal-la' guzéajni'i cuínaquezdxu. Che dxeajlí lázredxu Xránadxu, ne zri'idxu Le', da nigá gaca na cheedxu ca tu zra lana benne' zeje' wedil-la da naca na xia. Cá'anqueze che dxebaixa lázredxu ladxu, da nigá gaca na cheedxu ca tu lapa xia ca da dxuzúa tu benne' zeje' wedil-la xíchaje'. ⁹Dios quebe bene' cheedxu tedxu lu da ba xa' da sel-le' lu xel-la dxezrá'a chee. Bene' cheedxu zrué'edxu xel-la weselá ne chee Xránadxu Jesucristo. ¹⁰Jesucristo gutie' waláz cheedxu chee gaca bandxu tu zren nen Le', che naca bandxu, u che ba nátedxu gate zrin zra na'. ¹¹Chee le na' le gutipa lázrele, ne le guzé chacha ljwézrele tule xetule, ca ba dxúnquezle.

Pablo dxuzéajni'ine' bi bíchedxu ca'

¹²Le'e, bi bicha', dxata' xúentu' le'e gápale ba lá'ana benne' dxelune' zrin ládujla le'e, benne' ca' gucá'a Xránadxu chee xelenná be'lene' le'e, ne xulusédene' le'e. ¹³Dxal-la' gápale benne' ca' ba lá'ana, ne zri'ile le' lawe' da dxelune' zrin chee Dios. Le sua lu xel-la dxebaixa zri lazre' tule xetule.

¹⁴Cá'anqueze dxusebágantu' le'e, bi bicha', gusízrele benne' ca' quebe dxelaca lazre' xelune' zrin, ne gutipa lázrele benne' ca' dxelate ni'a ne'e, ne gácalele benne' quebe zaj ze' chacha, ne gácale zren lazre' nen xúgute bénneache.

¹⁵Le guxúe xanne' cuínale chee quebe gunle da calela chee nu benne' dxune' cheele da calela, san le gun ba xuzre gúnquezle da xrlátaje, tule xetule, ne chee xúgute bénneache.

¹⁶Le béquezle.

¹⁷Le guchálajlequezle Dios.

¹⁸Le xé Dios: Xcalenu' ca naca xúgute da dxaca cheele. Dxal-la' gunle da nigá lawe' da naca na da dxaca lázrqueze Dios gunle le'e, lawe' da nácale bi chee Jesucristo.

- ¹⁹ Quebe guzágale da dxun Be' Lá'azxa.
- ²⁰ Quebe guzúale chalá'ala dizra' da nunezruj Be' Lá'azxa nu bi bíchedxu ca'!
- ²¹ Le guchi'a xanne' xúgute da ca', na' le si' da naca na xrlátaje.
- ²² Le cuasa lu xúgute da quebe naca na xrlátaje.
- ²³ Dios dxunne' dxi'u xel-la dxebeza zri lazre'. D xenaba' lau Le' guné' le'e benne' lá'azxaqueze, ne guxúe' be' nácaquezle, ne bénne'du xu'ule, ne bel-la' dxen cheele chee gácale du lazre' lu zra na' xelá' Xránadxu Jesucristo. ²⁴Bénnea' bláwizre' le'e naque' li lazre', na' Le' guné' xúgute da caní.

Pablo dxuzé dizra' bi bíchedxu ca'

- ²⁵Le'e, bi bicha!, le naba lau Dios gácal-lene' netu!.
- ²⁶Le gugapa diuzre xúgute bi bíchedxu ca', ne gunídale le'!
- ²⁷Lau Xránadxu dxusebaga' le'e gulábale xiche nigá láwela xúgute bi bíchedxu ca'!
- ²⁸D xenaba' lau Xránadxu Jesucristo guné' cheele da chawe!.
¡Ca'an gaca na!

DIZRA' GUDXUPE' BZUAJ SAN PABLO CHEE BI CHEE CRISTO ZAJ ZRE'E XEZRE TESALÓNICA

Pablo dxugape' diuzre bi bichedxu ca'

1 ¹Neda', Pablo, nen Silvano, ne Timoteo, dxugápantu' le'e diuzre. Dxuzúaja' da nigá chee'le le'e, bi bícha'dau', nazrágale chee' Cristo lu xezre Tesalónica, ne nácale bi chee' Xradxu Dios, ne chee' Xránadxu Jesucristo. ²Dxenaba' lau Xradxu Dios, ne lau Xránadxu Jesucristo gun'e' chee'le da chawe', ne gunne' le'e xel-la dxebeza zri lazre!.

Dios guchi'e da belún benne' dul-la ca' gate xelá' Cristo

³Le'e, bi bícha'dau', dxal-la' xéquezentu' Dios: Xcalenu' ca naca chee'le, da dxal-la' guntu' lawe' da ba dxegula xel-la dxeajlí lazre' chee'le, ne ba zúadxa xel-la nazrí'i lazre' len lqwézrele tule xetule. ⁴Chee' le' na' dxuchálajntu' ca naca chee'le le'e láwela bi ca' chee' Cristo. Dxuchálajntu' ca dxuchaga laule da dxelún benne' ca' zaj nau zi' xuzre' le'e, ne ca naca xel-la zi' da dxedele, san nácale zren lazre', ne dxeajlí lázrele Dios. ⁵Da nigá dxulé'e na xlátaje' naca Dios ca dxuchi'e da dxelún bénneache, dxenné' naca chee'le chu'ule naga dxenná bea Le' lawe' da dxedele xel-la zi' chee' la' xel-la dxenná bea chee'.

⁶Xlátaje' naca gudé Dios benne' ca' xel-la zi', benne' ca' dxuludée' le'e xel-la zi' na'a, ⁷na' guzúe' le'e naga xezí' lázrele chee' xel-la zi' da dxedele na'a. Xezí lázrele tu zren nen netu' gate xelá' Xránadxu Jesús, ze'e xabáa nen gubáz blau ca' chee' xabáa chee'. ⁸Ze'e nu'e xi' chee' gudée' lu da ba xa' benne' ca' quebe dxelexúnbe' Dios, ne quebe dxuluzúe' dizra' ca

dxenná dizra' chawe' chee Xránad xu Jesucristo. ⁹Benne' caní xelecuase' naga zua Xránad xu lu xel-la szren chee', ne xel-la dxenná bea chee', na' xeledéé' xel-la zi' chee da ba xa' chadía chacanna. ¹⁰Caní gaca gate xelá' Xránad xu lu zra na' chee xulucá'ana szren benne' chee' ca' Le', na' benne' ca' dxeajlí lazre' Le' xelape' Le' ba lá'ana. Le'e gunle benne' ca' tu zren lawe' da guxéajlele chee da bechébentu'.

¹¹Chee le na' tu dxuchálajlequezentu' Dios ca naca chee, ne dxenábantu' Le' gaca chee sile da na' bláwizre' le'e sile. Cá'anqueze dxenábantu' lau Dios guchínene' xel-la waca chee chee gaca gunle ca naca xúgute da xrlátaje da dxezá lázrele, ne xúgute zrin dxunle ne chee xel-la dxeajlí lazre' chee. ¹²Caní gunle, gucá'ana szrenle La Xránad xu Jesucristo, na' Le' gape' le'e ba lá'ana ne chee xel-la xrlátaje chee Dios cheedxu, ne chee Xránad xu Jesucristo.

Benne' xriwe'

2 ¹Le'e, bi bicha', ca naca chee zra xelá' Xránad xu Jesucristo chee xutupe' dxi'u chee Le', dxata' xúentu' le'e ²chee quebe guchale ca dxéquele, ne quebe súale stébe chee bi dizra' xuluchalaj bénneache lácala xelenné' naca na da dxunezruj Be' Lá'azxa le', u chee xetú bila dizra' xénele, u chee bi xiche xelenné' naca na da gusél-lantu' netu', che dxenná na ba belá' Xránad xu. ³Quebe güele lataj nu si xé le'e, lawe' da xeletá' bénneache xelebéaj xíchaje' Dios, ne la' bénnea' dxedábague' Dios nédxula gate zrin zra xelá' Xránad xu. Bénnea' dxedábague' Dios, na' ba naca chee' cuúa xíqueze', ⁴na' tábague' xúgute da naca chee Dios, ne xúgute da dxulucá'ana szren bénneache. Gucá'ana szren cuine' ca zrinté cheajché'e lu xudau' chee Dios, ne gun cuine' ca Diósqueze.

⁵¿Quebe dxeajsá lázrele gúchequeza' le'e da nigá gate na' zúalena' le'e? ⁶Le'e ba nézele Nu Benne' nuzague' bénnea' dxedábague' Dios chee quebe le'e gate quebe ne zrin zra le'e. ⁷Ba dxun zrin xel-la waca da nagache chee da calela, san zua Nu Benne' nuzague' le na na'a, ca zrin zra xecuasa Bénnea' nuzague' le na. ⁸Nadxa la' bénnea' dxedábague' Dios, na' Xránad xu Jesús gutie' le', guchínene' be' da dxuaj na dxu'e, ne guzría xi'e le', guchínene' xel-la naxaní' chee zra ze'e. ⁹Benne' xriwe' na' ze'e ne chee xel-la dxenná bea chee Satanás, na' lu dute xel-la waca chee na gune' da ca' xelunna bea na, ne xel-la

waca ca' da zaj naca na wen lazre', ¹⁰ne guchínene' xúguté da calela ca' chee si xe'e benne' ca' xelebía xi'e, benne' ca' quebe gulaca lazre' xelezí'e da li chee xelelé'. ¹¹Chee le na' Dios dxu'e lataj si xe da calela benne' ca' chee xeléajle'e chee da wen lazre', ¹²chee xelebía xi' xúguté benne' ca' quebe gulaca lazre' xeléajle'e chee da li, san dxeledánedxene' da naca da calela.

Dios guqué'e dxi'u chee ladxu

¹³Netu' tu dxál-la'queze xentu' Dios: Xcalenu' ca naca cheele le'e, bi bícha'dau', nazrí'i Xránadxu le'e, lawe' da gucá'a Dios le'e nédxute chee lale. Be' Lá'azxa ba nune' le'e chee Dios lawe' da dxéajle'e chee da li. ¹⁴Chee gaca cheele da nigá Dios ba bláwizre' le'e ne chee dizra' chawé' da dxuchálajntu', chee zrué'ele xel-la szren chee Xránadxu Jesucristo.

¹⁵Chee le na', bi bícha'dau', le se chacha, ne quebe gal-la lázrele da ca' bzéajni'intu' le'e caníqueze, ne cá'anqueze lu xiche. ¹⁶Dxenaba' lau Xránadxu Jesucristo, ne lau Xradxu Dios, Bénnea' lu duté xel-la xrlátaje chee' bzri'ine' dxi'u, ne ba benne' dxi'u xel-la dxexúe zren chee' tu chi'i gaze, ne tu xel-la dxebeza lazre' li. ¹⁷Dxenaba' Le' gutipe' lázrele, ne guzé chúchue' le'e chee nnale, ne gunle xúguté da xrlátaje.

Pablo dxenné xúene' bíchedxu ca' xelenabe' Dios gácalene' le'

3 ¹Na'a, bi bícha'dau', le naba Dios gácalene' netu', chee zrínzega dizra' chee Xránadxu xúguté xezre ca', ne chee xelezí'e na duté lu xel-la ba lá'ana, ca guca ládujla le'e. ²Le nábaquezle chee ladxu lu na' benne' ca' dxelune' da calela, ne lu na' benne' sban ca', lawe' da quegá xúguté benne' dxeleajlí lazre' Cristo. ³Xránadxu naque' li lazre', na' Le' guzé chache' le'e, ne guxúe' le'e chee quebe bi da calela gaca na cheele. ⁴Duxrén lázrentu' Xránadxu gácalene' le'e chee gunle ca da dxénentu' le'e, ca ba dxúnquezle. ⁵Dxenábantu' lau Xránadxu gácalene' le'e chee gápale xel-la zri'i lazre' da gunna Dios le'e, ne gápale xel-la zren lazre' da gunna Cristo le'e.

Dxal-la' gundxu zrin

⁶Le'e, bi bícha'dau', lu La Xránadxu Jesucristo dxénentu' le'e quebe gunle tuze núteteze bi bíchedxu quebe dxaca lazre' gune' zrin, ne quebe dxune' ca da bsédentu' le'e. ⁷Ba nézele dxal-la' gunle zrin ca bentu' netu' gate na' zúalentu'

le'e. ⁸Quebe nu cheegudáguntu' cá'aze che nadxu quebe gudízrujntu' na. Bénleequezentu' zrin te zra, ne chizrela chee quebe bsaca zi'ntu' le'e da gáguntu'. ⁹Nácaqueze cheentu' nábantu' le'e da gáguntu', san bentu' zrin chee blé'entu' le'e dxal-la' gunle ca bénquezentu' netu!. ¹⁰Gate na' zúalentu' le'e, bdentu' lu na'le da nadxixruj bea nigá: Benne' quebe dxaca lazreguneg zrin ca'an gunguneg quebe gawe!. ¹¹Ba bénentu' bál-lale le'e quebe dxunle zrin, na' dxedázele dxuchixre cheeg da dxaca chee benne' xula. ¹²Benne' caní dxixruj be'entu', ne dxusebágantu' le'lau Xránadxu Jesucristo cheegxeluneg zrin du lazreg cheegata' da xele'aj xelawg!

¹³Le'e, bi bicha!, le gun da xrlátaje, ne quebe cheajtá lázrele. ¹⁴Che nu benne' quebe dxuzúge! dizra' ca da dxennantu' lu xiche nigá, le nna' nu bénnea!, ne quebe gunle lel tuze, cheeg gapa stuel. ¹⁵Quebe zrá'ale lel, san le guzáejni'i lel ca bi bíchele.

Pablo dxuzé' dizra' bi bíchedxu ca'

¹⁶Xránadxu naqueg Bénnea' dxunneg dxi'u xel-la dxebeza zri lazre!. D xenaba' lau Lel gúnnaquezeg le'e xel-la dxebeza zri lazreg lu xúguteg da dxunle, ne súaleneg xúgutele le'e.

¹⁷Neda!, Pablo nen ná'aqueza' dxuzúaja' cheeg da nigá. Da nigá dxunna bea na xúgute xiche da dxuzúajqueza' neda!. Caní dxuzúaja!. ¹⁸D xenaba' lau Xránadxu Jesucristo gung da chawge! cheeg xúgutele le'e. Ca'an gaca na.

DIZRA' NEDXU BZUAJ SAN PABLO CHEE TIMOTEO

Pablo dxugape¹ diuzre Timoteo

1 ¹Neda', Pablo, naca' gubáz chee² Jesucristo lawe' da caní bdxixruj bea Dios, Xra Xránadxu Jesucristo, weselá cheedxu, Bénnea' dxebeza lázredxu xelá'tee³. ²Dxuzúa⁴ja' da nigá chiu' lue', Timoteo, nacu' ca zrí'inequeza' lawe' da dxeajlí lazru' Cristo. D xenaba' Xradxu Dios, ne Xránadxu Jesucristo guné⁵ chiu' da chawe', ne xexache lazre⁶ lue', ne gunne⁷ lue' xela dxebeza zri lazre⁸.

Pablo dxusízrene⁹ Timoteo ca naca chee
benne' ca' dxulusédene¹⁰ da wen lazre¹¹

³Ca ba guta' xúeda' lue' gate na' bezá'a naga zu', ne bexá'a naga nababa xezr la xu Macedonia, begá'ana lu xezre Efeso chee¹² nné xúenu' benne' ca' zaj zre¹³e na' québedxa xulusédene¹⁴ da wen lazre¹⁵, ⁴ne québedxa xululapa ne¹⁶e dizra' dxuluzaze benne' ca' ca zaj naca zánet¹⁷ xra xrtawé¹⁸ ca'. Dizra' caní dxulutil-la na bénneache. Quebe naca na da xelácale na bénneache chee¹⁹ xelezé chache²⁰ ca dxeleajlí lazre²¹ Dios. Caní dxenné xúeda' lue' xecha lasa.

⁵Dxenné xúeda' lue' gunu' caní chee²² xelerzí'i ljwezre²³ dute²⁴ lázrdawe²⁵, chee²⁶ quebe bi sua da gagu na zria lázrdawe²⁷ ca', ne gaca du lazre²⁸ ca dxeleajlí lazre²⁹ Cristo. ⁶Bal-la benne' ca' belexcuase³⁰ lu da caní, na' ba zaj nazi³¹e dizra' xálaze. ⁷Dxelaca lazre³² xuluxuzájle³³e da nadxixruj bea Dios, ne quebe dxeléajni³⁴l'ine³⁵ da dxuluchálajqueze³⁶, ne ca naca da ca' dxuluxrén lazre³⁷.

⁸Nezdxu da nadxixruj bea na naca na xrlátaje che nu benne' dxuchínene³⁸ na ca naca chee³⁹ na. ⁹Dxal-la' gusá

lázredxu quebe bzua Dios da nadxixruj bea na chee_q nna be'e na benne' xrlátaje ca', san chee_q nna be'e na benne' ca' dxelune' da calela, ne benne' ca' quebe dxuluzúe' xrtizre'e, ne benne' ca' dxelune' da zrinnaj, ne benne' wén dul-la ca', ne benne' ca' quebe dxelape' Dios ba lá'ana, ne quebe dxelapa ba lá'ana da naca chee_q Dios, ne benne' ca' dxelute xra xrna', ne benne' ca' dxelutie' benne', ¹⁰ne benne' ca' dxelune' da sban, ne benne' biu ca', benne' dxulugune' ljwezre biue' ca nu'ula, ne benne' dxelebane' benne' ca' chee xelutie' le' lu na' benne' xula, ne benne' ca' dxelún lazre', ne benne' ca' dxelexechebe' da wén lazre', ne benne' ca' dxuluchuque' da li. ¹¹Caní naca da dxulé'e dizra' chawé' da bsebaga Dios neda!. Naque' Dios xabáa, Benne' szrente.

Pablo dxé'e Dios: Xcalenu'

¹²Dxapa' Xránadxu Jesucristo: Xcalenu'. Naque' Bénnea' benne' neda' xel-la waca chee_q guna' da nigá, lawe' da dxelé'ené' neda' xlátaje, na' nuzúe' neda' lu zrin chee_q. ¹³Xúgute' da caní ba bene' chia' lácala gunnía' schanni' chee_q Cristo gate nate, ne gudáu zi' xuzra' bi chee_q ca', ne ben la' chee_q benne' ca'. Dios bexache lazre' neda' lawe' da quebe ne cheajlí lazra' Cristo, ne quebe guxéajni'ida' da na' bena!. ¹⁴Chee le' na' Xránadxu, duté lu xel-la zri'i lazre' zren chee_q bnite lawe' chia', ne benne' neda' xel-la dxeajlí lazre', ne xel-la zri'i lazre' da nápadxu lawe' da nácadxu bi chee_q Jesucristo.

¹⁵Da nigá naca na da li, na' xúgute' bénneache dxal-la' xeléajle'e chee_q na. Caní dxenná na: Jesucristo ble'e lu xezr la xu nigá chee_q guselé' benne' dul-la ca', na' neda' nácadxa' benne' dul-la ca xúgute' benne' ca'. ¹⁶Chee le' na' Dios bexache lazre' neda' chee_q gulé'e Cristo ca szren naca xel-la zren lazre' chee_q nen neda', nácale'a benne' dul-la, chee_q gaca' neda' tu da gulé'e na lau xúgute' benne' ca' xeleajlí lazre' Cristo, na' xelape' xel-la nabán chadía chacanna. ¹⁷Chee le' na' dxal-la' gápadxu ba lá'ana, ne güe lá'anadxu Bénnea' nna báaqueze' chadía chacanna. ¡Cabata! gatíe!, ne quebe gaca lé'edxu Le', ne naque' Dios tu licha', ne sina! ¡Gaca ba Le' chadía chacanna! ¡Ca'an gaca na!

¹⁸Lue', bi chia', Timoteo, dxusebaga' lue' su' wedil-la chee_q tít-lalénu' da naca chee_q da calela, ca da buluchalaj nédxute' benne' ca', benne' gulenné' waláz chee_q Dios ca dxal-la' gunu'

lue!. ¹⁹Bexru tipa xel-la dxeajlí lazre' chiu', chee quebe bi sua da gulale na lu xichaj lazrda'u. Bal-la benne' ca' quebe belune' caní, na' buluzúé' chaláala xel-la dxeajlí lazre' chee!. ²⁰Caní guca chee Himeneo, ne chee Alejandro, benne' ca' bdea' neda' lu na' Satanás chee xulusédie' quebe xelenné' schanni' chee Dios.

Ca dxal-la' guchálajle_dxu Dios

2 ¹Da dxundxa na ba xen dxenné xúeda' lue!, dxal-la' nábale lau Dios gácalene' bénneache, ne guchálajlele Dios, ne gucá'ana szrenle Le', ne nábale Dios gunne' le'e da dxexázrjele, ne xe_le Dios: Xcalenu!. Dxal-la' gunle caní, guchálajlele Dios da naca na chee xúgute bénneache.
²Cá'anqueze dxal-la' nábale Le' gácalene' benne' xichje ca', benne' dxelenná be'ene' bénneache, ne benne' xu'u lawe' ca' chee chadxu chawé!, ne súadxu lu xel-la dxebeza zri lazre', ne guzúa cuínadxu lu na' Dios du lázredxu, ne gápadxu ba lá'ana bénneache. ³Da nigá naca na xrlátaje, ne da dxezaca ba lazre' Dios, weselá cheedxu, ⁴lawe' da dxaca lazre' Le' xeletá xúgute bénneache, ne xelúnbe' da li. ⁵Zua tuze Dios, ne zua tuze wenaba chee bénneache lau Dios, Bénnea' naque' Jesucristo, ne cá'anqueze ben cuine' bénneache. ⁶Jesucristo bzua cuine' lu xel-la gute chee bexá'awe' xúgute bénneache, na' blé'ene' da na' ca bzrin zra chee na. ⁷Chee le na' bzue' neda' gubáz chee' chee cu'a lban, ne gulé'eda' benne' ca' quebe zaj naque' judío dxal-la' xeleajlí lazre' Cristo, ne xelune' ca naca da li. Lau Cristo dxexecheba', ne quebe dxun lazra!.

⁸Chee le na' dxaca lazra' xuluchálajle xúgute bénneache Dios gáteteze na', ne xelechisa ne'e dute xel-la li lazre' chee' lau Dios, ne quebe xelezré'e ljwezre', ne quebe xeledíl-lalene' ljwezre' ca'. ⁹Nu'ula ca' dxal-la' xelácué' da naca xlátaje, ne ca naca chee da dxelúe lechítaje cuine' dxal-la' gaca na xel-la dxexruij lazre', ne xel-la du lazre', ne quegá ca dxulupá'a xíchaje', ne quegá lechítaje da naca na oro, ne quegá bga ca', ne quegá zra lane' da zácale'e na. ¹⁰Dxal-la' xelune' da gácale na bénneache, ca dxal-la' xelún nu'ula ca' ba zaj nuzúa cuine' lu na' Dios. ¹¹Nu'ula ca' dute lu xel-la dxexruij lazre' chee' dxal-la' xuluzé nague' gate nu dxusede xrtizra Dios, ne quebe xelenné' chee na. ¹²Quebe dxunna' lataj nu'ula gusédene' benne' biu ca', ne quebe nna be'ene' le', san dxal-la' sue' zrise. ¹³Caní naca

na lawe' da ben Dios teca Adán, na' gudé na' bene' Eva, nu'ula chee Adán na'. ¹⁴Adán, quebe guzí xe da xriwe' le', san guzí xe na Eva, nu'ula na', na' gudé guzí xe na le', na' bene' dul-la. ¹⁵Tu nu'ula gape' xel-la weselá che dxezane' bidu ca', ne cheajlí lazre' Dios, ne nazri'ine' Le', ne nuzúa cuine' lu na' Dios, ne gaque' dxexruj lazre'!

Ca dxal-la' xelaca benne' ca' dxulusédene' bi ca' chee Cristo

3 ¹Da líqueze naca da nigá: Che nu benne' dxezá lazre'
gaque' benne' gusédene' bi ca' chee Cristo, tu zrin
xrlátaje dxaca lazre' gune. ²Tu benne' dxusédene' bi ca' chee
Cristo:

Dxal-la' gaque' benne' quebe bi zua da dxunite na le'.

Dxal-la' súalene' tuze nu'ula.

Dxal-la' gaque' benne' dxuzéajni'i cuine',
ne benne' dxenná be'e cuine',
ne benne' nape' ba lá'ana.

Dxal-la' si' lu ne' e benne' xelezrine' lizre'.

Dxal-la' gaque' benne' dxaca dxusédene' bénneache.

³ Quebe dxal-la' xé'aje' da guzuzre na le',
ne quebe gutil-le' nu benne',
ne quebe sa lazre' dumí.

Dxal-la' gaque' benne' dxexruj lazre', ne zren lazre'.

⁴ Dxal-la' nézene' nna be'ene' benne' zaj zre' e lizre',
ne gulé'ene' zrí'ine' ca' xelácabe' wezúa dizra',
ne xelápabe' ba lá'ana xra xrnabe'.

⁵ Che nu benne' quebe nézene' ájala nna be'ene' benne' zaj zre' e lizre', ¿ájazra gune gusédene' bi ca' chee Dios? ⁶Benne' dxusédene' bi ca' chee Cristo quebe dxal-la' gaque' benne' za dxúnbeate dizra' chee Cristo, chee quebe gucá'ana szren cuine', chee quebe cuía xi'e ca guzría xi' da xriwe'. ⁷Cá'anqueze dxal-la' gaque' benne' nape' ba lá'ana láwela benne' quebe zaj naque' chee Cristo, chee quebe gata' lataj nu guzúa le' chalá'ala, na' chee quebe chu'e lu na' da xriwe'!

Ca dxal-la' xelaca benne' dxelácalene' bi ca' chee Cristo

⁸Cá'anqueze benne' ca' dxelácalene' bi ca' chee Cristo:

Dxal-la' xelaque' benne' zaj nape' ba lá'ana, ne benne' li lazre'.

Quebe dxal-la' xelé'aje' da guzuzre na le',

ne quebe xelaque' benne' dxulucudee'.

⁹Dxal-la' xelapa xánnie' da zácale'e chee' da dxeajlí lázredxu,
ne quebe bi sua da gagu na zría chee' lu xichaj lázrdawe'.

¹⁰Dxal-la' guxúe xánnele ca dxeledé'.

Te na', che quebe bi zua da dxagu na zria chee', waca
xelácalene' bi ca' chee' Cristo. ¹¹Zru'ula benne' caní:

Dxal-la' xelaque' benne' zaj nape' ba lá'ana,
ne quebe xelaque' wetupa dizra' bizruij.

Dxal-la' xelaque' du lazre', ne li lazre' ca naca xúgute da
dxelune'.

¹²Tu benne' dxácalene' bi ca' chee' Cristo dxal-la' súalene' tuze
nu'ula, ne dxal-la' nézené' nna be'ene' zrí'ine' ca', ne benne'
zaj zre'e lizre'. ¹³Benne' ca' dxelácalene' bi ca' chee' Cristo, che
dxelune' cháwedau' zrin chee', welezrué'ene' xel-la ba lá'ana,
na' xelezéquedxene' xuluchálaje' du lazre' ca dxeajlí lázredxu
Jesucristo.

Tu da ble'e Dios dxi'u ca naca da zéajledxu

¹⁴Dxebeza lazra' xídazequeza' xedajnná'a lue', na' dxuzúaja'
chiu' da nigá ¹⁵chee' chéajni' inu' che dxezreda', ca dxal-la'
gunu' ládujla benne' ca' zaj nababe' chee' Dios, benne' ca' ba
bláwizra Dios ban, ne zaj nuxru chache' da li, ne dxuluxúe
xánnie' na. ¹⁶Da li tu da zrenté naca da nigá ble'e Dios dxi'u ca
naca da zéajledxu:

Dios ble'e nigá, ne guque' bénneache.

Be' Lá'azxa blé'ene' naque' xlátaje.

Belelé'e gubáz chee' xabáa ca' Le'!

Benne' dute' xezr la xu belenne' ca naca chee'.

Guleajlí lazre' benne' zaj zre'e dute' xezr la xu nigá Le'.

Dios bezi'e Le' xabáa.

Ca naca chee' benne' ca' dxuluzúe' chalá'ala xel-la dxeajlí lazre' chee'

4 ¹Be' Lá'azxa ba bdxixruj lie' wazrín zra xulusán bal-la
benne' xel-la dxeajlí lazre' chee', na' chjácalene' be' ca'
xelezí xé na le', ne xelezí'e ca da xululé'e be' xriwe' ca!. ²Xuluzé
nague' ca da xulusede benne' wén lazre' ca', benne' dxelín
láweze da xrlátaje, ne québedxa zaj zua xel-la dxeléquebe'e
xichaj lázrdawe', ne zaj naque' lázrdau zizraj, na' quebe zaj
nape' xel-la stu' gate dxelún lazre!. ³Benne' caní quebe dxelu'e

latja nu guchaga na', ne cá'anqueze nu xe'aj gagu bal-la da dxágudxu, lácala bení Dios da ca' chee xelagu benne' ca' dxeleajlí lazre' Le', ne benne' ca' zaj núnbe' da li, ne xelé'e Le'; Xcalenu'. ⁴Xúgute da bení Dios naca na chawe', ne quebe dxal-la' bi guzúad xu chalá'ala, san dxal-la' sidxu na, ne xéd xu Dios; Xcalenu'. ⁵lawe' da naca chawe' lau Dios bítetéze da dxágudxu che dxundxu ca dxenná xrtizre', ne che nábadxu Le' guné' gaca na da chawe'.

Benne' wén zrin xrlátaje chee Jesucristo

⁶Che dxusédenu' bi bíchedxu ca' da caní, nacu' bi wén zrin chawe' chee Jesucristo, na' nazí lu na'u dizra' chee Dios, ne ca naca da dxusédedxu, da na' zéajlenu'. ⁷Quebe gulapa na'u da dxuluzaze bénneache, ne dizra' xálaze. Bzazraj cuinu' lu da naca chee Dios. ⁸Che dxuzazraj cuinu' ca naca lu bél-la' dxen chiu' wácalequeze na lue' late', san che dxuzazraj cuinu' lu da naca chee Dios, wácale na lue' lu xúgute da dxunu', na' naca na da sidxu ba neza lu xézr la xu nigá, ne cá'anqueze lu xézr la xu da za za'. ⁹Da li naca da nigá, na' xúgute bénneache dxal-la' xeléajlé' chee na. ¹⁰Chee le' na' dxudé xel-la zi' cuínadxu dxundxu zrin lawe' da dxebeza lázredxu Dios ban, Bénnea' naque' weselá chee xúgute bénneache, na' dxuselé' benne' ca' dxeajlí lazre' Le'.

¹¹Da caní dxal-la' gusédenu' bénneache, ne nné xuenu' le' xelune' na. ¹²Quebe gu'u lataj nu guzúa lue' chalá'ala lawe' da nacu' benne' cuide', san dxal-la' gacu' tu da gulé'e na benne' ca' dxeleajlí lazre' Cristo ca dxal-la' xelune'. Gulé'e na le':

Né chee da dxuchálaju',
ne né chee da dxunu',
ne ca nazrí'inu' le sa' ljwezru',
ne ca naca Be' Lá'azxa zúaléne' lue',
ne ca dxeajlí lazru' Cristo,
ne ca nacu' du lazre'.

¹³Dxácate xida' neda', bení zi' lazru' gulabu' xiche lá'azxa láwela bénneache, ne gutipu' lazre' bi bíchedxu ca', ne guzáejni'inu' le'. ¹⁴Quebe gusanu' xel-la waca da bennna Dios lue' gate buluzé na' benne' gula ca' xichju', ne gulenné' ca da ble'e Be' Lá'azxa le' ca naca zrin chee Xránadxu da dxal-la' gunu'.

¹⁵Bení da caní du lazru' chee xelelé'e xúgute bénneache nápaquezu' da naca chee Dios. ¹⁶Bxue xanne' cuinu', ne ca da

dxusédenu', ne guzé chacha lu zrin chiu'. Che gunu' da caní, na' guseláqueze cuinu', ne guseláquezu' benne' ca' xelenne' da guchálaju'.

Ca dxal-la' xelaca benne' ca' dxeleajlí lazre' Cristo

5 ¹Quebe cun til-lu' tu benne' gula, san bzéajni'i le' ca' xráquezu'. Gúcale benne' cuide' ca' ca bi bichequezu'.

²Gúcale nu'ula gula ca' ca xrnáquezu'. Gúcale nu'ula cuide' ca' ca bi zánquezu', dute lu xel-la dxapa ba lá'ana chiu'.

³Gúcale nu'ula ba nate benne' chee', nu'ula' quebe nu xrtie' zradxa. ⁴Che tu nu'ula ba gute benne' chee' ne zaj zra' zr'i'ne', u zre sue', lebe' dxal-la' xelunbe' ca da zaj nabágabe' chee' xelácalebe' benne' zaj naca xrtíaquezbe', ne xelunbe' ca da zaj nabágabe' chee' xra xrnabe', lawe' da naca na xrlátaje, ne da dxezaca ba lazre' Dios. ⁵Nu'ula da li québedxa nu chilá' chee' dxebeza lazre' Dios, ne dxuchálajlene' Dios te zra, ne chizrela. ⁶Nu'ula caní, che dxune' ca da dxezaca ba lazre' lquéze', naque' ca benne' ba nate. ⁷Bdxixruj be'e benne' ca' xelune' caní, chee' quebe gun na ba xen nu til-la le'. ⁸Che nu benne' quebe dxebé'e gunne xue chee' benne' ca' zaj naque' tuze, ne da dxun na ba xen che quebe dxácalene' xrtíaqueze', ba bsane' xel-la dxeajlí lazre' chee', ne nácadxe' benne' wen da zrinnaj ca tu benne' quebe ne chéajle' chee' Dios.

⁹Lu xiche naga zria la nu'ula ca' quebe nu chilá' chee', benne' dxácalele, dxal-la' guzúaajle la nu'ula caní, nu'ula na' ba gudéé' ga xun iza, ne guzúa tuze benne' chee'. ¹⁰Dxal-la' gaque' nu'ula ba bénle' da xrlátaje ca da caní:

Che ba bsegule' zr'i'ne' ca'!

Che ba guzí' lu ne'e benne' bíchedxu belezrín lizre'.

Che ba gúcalene' benne' caní dute lu xel-la dxexruj lazre' chee'.

Che ba gúcalene' benne' dxedée' xel-la zi'.

Che bi xetú da xrlátaje ba bñe'.

¹¹Quebe guzríale lu xiche na' nu'ula caní che quebe ne xelezríe' ga xun iza lawe' da gagaze xucuasa xel-la dxelezá lazre' chee' le' lu da naca chee' Cristo, na' xelaca lazre' xuluchaga ne'e xecha lasa, ¹²na' xelebague' zria lawe' da bulusane' ca da gulechëbe lazre' chee' Cristo. ¹³Cá'anqueze che dxeledé' tu tu xu'u, xelaque' zrawëde, ne quegaze zrawëde, san cá'anqueze xelaque' wetupa dizra' bizruj, na' xuluchixre chee'

lu xúgute da xelenne¹, ne xelenné¹ da quebe dxal-la' xelenne¹.
 14 Chee² le na' dxaca lazra' xuluxuchaga ne³e che ne zaj naque⁴
 nu'ula cuide⁵, ne xelezrá zrí'ine⁶, ne xuluxúe⁷ lizre⁸, chee⁹ quebe
 xelezí lataj xelezí tizra benne¹⁰ ca' dxelezre¹¹ dxi'u. 15 Bal-la
 nu'ula caní ba belexecuase¹² chee¹³ Cristo, ne zjácalene¹⁴ da xriwe¹⁵.

16 Che nu benne¹ dxeajlí lazre¹ Cristo, benne¹ biu, u nu'ula,
 che zua xrtie¹⁶ naque¹⁷ nu'ula ba gute benne¹ chee¹⁸, dxal-la'
 gácalene¹⁹ le²⁰ chee²¹ quebe xelebaga bi ca' chee²² Cristo da nigá, na'
 benne¹ caní welezeque²³ xelácalene²⁴ nu'ula caní québedxa nu
 chilá²⁵ chee²⁶.

17 Che zaj zra' benne¹ gula ca' dxulusédene²⁷ cháwedau'
 bi ca' chee²⁸ Cristo, dxal-la' gápale²⁹ ele benne¹ ca' ba lá'ana,
 na' dxundxa na ba xen gápale ba lá'ana benne¹ gula ca'
 dxuluchálajlęqueze³⁰ le³¹ dizra' chee³² Dios, ne dxulusédene³³ le³⁴.
 18 Lu xiche lá'azxa dxenná na: Quebe cu'ule xixruj dxu'a bezre,
 be³⁵ dxíchujba' zrua' xtila. Cá'anqueze dxenná na: Benne¹ wén
 zrin dxal-la' si³⁶ xrlázruje³⁷.

19 Quebe guzé nagu¹ che nu gagu zria chee tu benne¹
 gula chee³⁸ xudau¹ che quebe xeletá¹ chupa u chunna benne¹
 xelexechebe³⁹. 20 Benne¹ ca' dxelúnqueze⁴⁰ dul-la, dxal-la' til-lu⁴¹
 benne¹ ca' láwela xúgute bi ca' chee⁴² Cristo, chee⁴³ xelezrebe
 xezícadxa benne¹ ca'. 21 Lau Dios, ne lau Xránadxu Jesucristo,
 ne lau gubáz blau ca' chee⁴⁴ xabáa chee⁴⁵, dxusebaga⁴⁶ lue⁴⁷ chee⁴⁸
 gunu¹ da caní. Dxenné xueda⁴⁹ lue⁵⁰ quebe cueu¹ ca zaj naca
 benne¹, ne quebe gucha'u ca gunu¹ chee⁵¹ tu tu benne¹. 22 Quebe
 xexúbenu¹ nu la guzúaete⁵² lu zrin chee⁵³ Cristo chee⁵⁴ quebe bagu¹
 dul-la chee⁵⁵ benne¹ xula. Quebe gulapa na'u ne tu da calela.

23 Lawe¹ da quebe chawé¹ zua le⁵⁶u, ne tu lize dxaca na,
 québedxa xé'aju¹ nísaze, san güe⁵⁷e late⁵⁸ xrise uva wal-la.

24 Zaj nalá¹ dul-la chee⁵⁹ bal-la benne¹ gate quebe nu ne
 guchi'a ca da zaj nune¹, san dul-la da zaj nun xezícadxa benne¹
 ca' xululé¹ lawe na te na¹. 25 Cá'anqueze zaj nalá¹ da xrlátaje da
 zaj nun bal-la benne¹, ne che zra da xrlátaje da quebe zaj nalá¹,
 quebe gaca tu xelegáchequeze na.

6 1 Benne¹ zaj nada'u dxal-la' xelápale¹ ba lá'ana xrane¹
 ca' chee¹ quebe nu nné schanni¹ chee¹ Dios, ne chee¹
 da dxusédedxu. 2 Che benne¹ zaj nada'u, zaj zra' xrane¹ ca'
 dxeleajlí lazre¹ Cristo, quebe dxal-la' xuluzúe¹ le¹ chaláala
 lawe¹ da zaj naque¹ benne¹ biche¹, san dxal-la' xelune¹ zrin da
 nácadxa xrlátaje chee¹ xrane¹ ca' dxelezzi¹ ba neza zrin na¹,

lawe' da dxeleajlí lazre' Cristo, ne zaj naque' benne' biche' zaj nazri'iné!. Bzéajni'i benne' ca' da nigá ne bsizre le!.

Da calela da dxulusede benne', ne xel-la gunní'a li

³Che nu benne' dxusédene' da zaj naca calela da quebe zaj naca na tuze ca da bsede Xránadxu Jesucristo, ne ca da dxusede da dxéajledxu chee Dios, ⁴benne' nigá dxucá'ana szren cuine', ne quebe bi nézene'. Dxezá lázrele'e gutil-le' benne' dizra' ca naca chee tu tu dizra' ca!. Benne' dxelún caní:

Dxelaque' benne' xre lazre', ne dxeledil-le',
ne dxulucháchale ljwezre',
ne dxeléquene' dxun le sa' ljwezre' da calela,
⁵ ne tu lize dxulutil-la dizra' ljwezre',
ne zaj naque' benne' zaj nazrinnaj lu xichaj lázrdawe',
ne quebe zaj nunbe'e da li.

Dxeléquene' zrin dxundxu chee Cristo naca na tu da waca xuluchínene' chee xelaque' benne' gunní'a. Quebe gunu' tuze benne' caní. ⁶Da li da zéajledxu chee Cristo naca na tu da gunní'a zren, na' caní nácaqueze chee tuze bénnea' dxezaca ba lazre' ca da nape'. ⁷Quebe bi núadxu gate gúlajdxu lu xezr la xu nigá, ne quebe bi xexúadxu gate xezá'adxu nigá, ⁸san che de da gágudxu, ne zra lánadxu, dxal-la' xezaca ba lázredxu nen da ca!. ⁹Benne' ca' dxelaca lazre' xelaque' gunní'a, cheajlecházie' lu na' da xriwe', na' cheajlechu'e lu xralaj chee le na, chee xelezá lazre' da xálaze, da dxulucá'ana ditaj na bénneache, ne dxelegú'u na bénneache lu da ba xa' naga xelebía xi'e. ¹⁰Benne' nazri'iné! dumí dxune' xúguté da calela, na' zaj zra' bal-la benne' gulezá lazre' na, na' bulusane' xel-la dxeleajlí lazre' chee', na' ba gulezí' lataj xel-la dxudía lu lázrdawe'.

Da dxusizre Pablo Timoteo

¹¹Lue', wén zrin chee Dios, gucuasa lu da caní. Ben da naca xlátaje, ne bzua cuinu' lu na' Dios, ne guxeajlí lazre' Cristo, ne bzri'i Le', ne guca zren lazre', ne dxexruj lazre!. ¹²Gudíl-lale da xriwe', guchínenu' xel-la dxeajlí lazre' chiu!. Bexru tipa xel-la nabán da chadía chacanna lawe' da bláwizra Dios lue' chee gapu' da nigá, na' ba blé'enu' ca dxeajlí lazru' Cristo láwela zane' benne' dxelexechebe' chee na. ¹³Na'a, lau Dios, Bénnea' nuzué' xel-la nabán chee xúguté da naca ban, ne lau Jesucristo, Bénnea' cá'anqueze blé'ene' da naque', ne bechëbe' chee na

lau Poncio Pilato, dxenné xueda' lue!. ¹⁴Guzú' dizra' ca da dxapa' lue', ne quebe gucha'u na. Dxal-la' gunu' na chee quebe nu seque' bi nne chiu' ca zrin zra xelá' Xránadxu Jesucristo. ¹⁵Ca zrin zra chee na Dios sel-le^l Le^l. Naque^l Dios tu licha', na' Benne! Lá'azxa dxenná be'e. Naque^l Wenná bea, Benne^l dxenná be'ene^l wenná bea ca', ne naque^l Xrana xúgute benne^l zaj naque^l xrana bénneache. ¹⁶Tuze Dios quebe gatie', ne zue^l lu xel-la naxaní^l naga quebe nu seque' cheaj. Netú bénneache quebe ne lé'ene^l Le^l, ne quebe nu gaca le'e Le^l. Chee Le^l naca xel-la ba lá'ana, ne xel-la dxenná bea chadía chacanna. ¡Ca'an gaca na!

¹⁷Gunné xue benne^l zaj naque^l gunní'a lu xezr la xu nigá chee quebe xulucá'ana szren cuine^l, ne quebe xuluxréen lazre^l xel-la gunní'a chee^l, lawe^l da quebe naca na da chadía chacanna. Dxal-la^l xuluxréen lazre^l Dios ban, Bénnea^l dxúnnale^l dxi'u xúgute^l da dxechínédxu chee^l sidxu da ba neza. ¹⁸Gunné xue benne^l caní xelune^l da xrlátaje, ne xelaque^l benne^l gunní'a lu da xrlátaje da xelune^l, ne bi xulunézruje^l benne^l xache^l ca', ne xulunézruje^l na. ¹⁹Caní gaca, xelezrué'ene^l xel-la gunní'a da gaca na tu da guzúa chacha na le^l lu zra da za za', ne xelape^l xel-la nabán da zeajlí canná.

²⁰Lue^l, Timoteo, bxue xanne da nuzúa Dios lu na'u. Quebe guzé nagu' dizra' xálaze chee^l xezr la xu nigá, da na' dxelenná bal-la benne^l naca na xel-la sina. Da nigá naca na da wen lazre^l. ²¹Bal-la benne^l gulezí^l na, na' bulusane^l xel-la dxeleajlí chee^l. Dxeleajlí Dios gune^l da chawe^l chiu'. ¡Ca'an gaca na!

DIZRA' GUDXUPE' DA BZUAJ SAN PABLO CHEE TIMOTEO

Pablo dxugape' diuzre Timoteo

1 ¹Neda', Pablo, naca' gubáz chee Jesucristo lawe' da guca lazre' Dios gaca' caní, chee cu'a lban ca naca xel-la nabán da guchébe lazre' Dios gunne' chee benne' ca' zaj naque' bi chee Jesucristo. ²Dxuzúaja' da nigá chiu' lue' Timoteo, bi chia' nazrí'i lazra', na' dxenaba' Xradxu Dios, ne Xránad xu Jesucristo gune' da chawe' chiu', ne xexache lazre' lue', ne gunne' chiu' xel-la dxebeza zri lazre'.

Pablo dxusízrene' Timoteo chee gunbe' zrin chee Cristo

³Te zra ne chizrela gate dxuchálajlena' Dios, ne dxeajsá lazra' lue', dxápequeza' Dios: Xcalenu', Bénnea' dxuna' zrin chee', ne quebe bi zua da dxagu na zria lu xichaj lázrdawa!. Dxuna' zrin na' ca belúnqueze xra xrtawa' ca!. ⁴Dxeajsá lázrqueza' ca gudxezru' gate na' bezá'a naga zu', ne dxaca lázrele'a xelé'eda' lue' chee gápale'a xel-la dxebé. ⁵Cá'anqueze dxeajsá lazra' xel-la dxeajlí lazre' li da napu!. Xrna'u gula, Loida, ne xrna'u, Eunice gulape' xel-la dxeajlí lazre' caní, na' nuxréñ lazra' lue' nápaquezu' na.

⁶Chee le na' dxuzéajni'ida' lue' guchínenu' ca da benna Dios lue' gate na' bzea' na'a xichju', ne gunaba' gun Dios da chawe' chiu!. ⁷Be' Lá'azxa benna Dios dxi'u quebe dxunne' dxi'u bi zra chebe, san dxunne' dxi'u xel-la wal-la, ne xel-la zri'i lazre', ne dxunne' dxi'u benne' dxenná be'e cuina. ⁸Chee le na' quebe gapa stu' ca naca chee Xránad xu, ne cá'anqueze ca naca chia' neda', xu'a lizre xia nigá lawe' da dxuna' zrin chee Cristo, san bchaga lau lue' xel-la zi' da dxeledé benne' ca' dxuluchálaje'

dizra' chawe' chee Jesús, na' Dios gutípaqueze' lazru!. ⁹Dios bselé' dxi'u, ne bláwizre' dxi'u chee guzúa cuínadxu lu na' Le', quegá lawe' da bëndxu tu da xrlátaje, san lawe' da guca lázrequeze Le' gaca na caní, ne lawe' da bzri'ine' dxi'u, nazrágadxu chee Cristo. Dios bzri'ine' dxi'u gate quebe ne gunte' xežr la xu nigá, ¹⁰na' blé'ene' xel-la zri'i lazre' nigá na'a, lawe' da gusel-le' Jesucristo, weselá cheedxu, na' bzria xi'le' xel-la dxenná bea chee xel-la gute, ne blé'ene' bénneache ca gaca xelezí' lu ne'e xel-la nabán chadía chacanna, ca dxennáqueze dizra' chawe' da dxuchálajdxu.

¹¹Dios bzue' neda' chee guchálaja' ca naca dizra' chawe' nigá, ne bëne' neda' benne' gubáz chee' chee gusédeda' benne' quebe zaj naque' judío. ¹²Chee' le' na' dxedéa' xel-la zi' caní. Quebe dxapa stu'a ne chee da nigá, lawe' da núnbe'a Bénnea' nuxréñ lazra', ne nezda' nape' xel-la waca cu'u chawe' da nuzúa' lu ne'e ca zrindxa zra na'.

¹³Bexru tipa ca naca dizra' da bsédeda' lue', ne quebe gusanu' xel-la dxeajlí lazre', ne xel-la zri'i lazre' da nápadxu lawe' da nácadxu bi chee Jesucristo. ¹⁴Ne chee xel-la waca chee Be' Lá'azxa, Bénnea' zue' xichaj lázrdaudxu, bexru tipa da na' nuzúa Dios lu na'u.

¹⁵Ba nézenu' ca belún xúgute bi bíchedxu zaj zre'e naga nababa Asia. Gulebéaj xíchaje' neda'. Cá'anqueze Figelo, ne Hermógenes belune' tu zren benne' ca!. ¹⁶Dxenaba' Xránadxu xexache lazre' benne' zaj zre'e lizre Onesíforo. Gúcale le' neda' zane' lásaqueze, ne quebe gudapa stue' chia' neda', xu'a lizre xia. ¹⁷Gate ble'e xezre Roma, bexílaje' neda', na' bezrélené' neda!. ¹⁸Dxenaba' Xránadxu xexache lazre' le' lu zra ná' gate xelá' Le'. Ba nézenu' ca gúcalele'ene' dxi'u lu xezre Efeso.

Benne' wen zrin du lazre' chee Jesucristo

2 ¹Lue', zri'ina', guzé tipa ne chee da xrlátaje da nápadxu lawe' da nácadxu bi chee Jesucristo. ²Ca da bennu' bchálaja' láwela benne' zan, benne' belexechebe' naca na da li, bzua na lu na' benne' zaj naque' li lazre', benne' xelezéquene' xulusédene' na benne' xula.

³Lue' dxal-la' gacu' benne' wen zrin du lazre' chee Jesucristo, guchaga lau' xel-la zi' ca tu benne' zeje' wedil-la. ⁴Netú benne' zeje' wedil-la, benne' xu'e lu zrin chee xrane', quebe dxune' zrin xula, lawe' da dxaca lazre' xezaca ba lazre'

xrane' chie'. ⁵Cá'anqueze, benne' xu'ē lu witaj quebe zrue'ene'
da xexale' che quebe quítaje' ca naca chee na. ⁶Cá'anqueze
benne' dxaza dxa'ana, benne' dxúnle'ē zrin, dxal-la' xezí' lu
ne'ē lina chee'. ⁷Blaba lazre' ca da dxapa' lue', na' Xránadxu
guzéajni'ine' lue' xúgute na.

⁸Bsa lazre' ca naca chee Jesucristo, guque' xrtia David,
ne bebane' ládujla benne' gate, ca dxenná dizra' chawe' da
dxuchálaja' neda!. ⁹Né chee dizra' chawe' nigá dxedéa' xel-
la zi', ne xu'a lizre xia nigá ca tu benne' wén da zrinnaj, san
dizra' chee Dios quebe nu seque' cu'u lē na lizre xia. ¹⁰Chee le
na' xúgute da ca' dxuchaga lawa' né chee benne' ca' ba gucá'a
Dios le', chee cá'anqueze benne' ca' xeleté' né chee Jesucristo,
ne xelexexú'ē lu xabáa chadía chacanna.

¹¹Da nigá naca na da li:

Che nuzúa cuínadxu gátedxu ca bzua cuina Le',
cá'anqueze waca bandxu nen Le'.

¹²Che dxededxu xel-la zi',

na' nna báquezdxu tu zren nen Le'.

Che quebe xechébedxu nácadxu bi chee Le',
cá'anqueze Le' quebe xechébe' nácadxu bi chee'.

¹³Che dxi'u quebe nácadxu li lazre',

Le' nácaqueze' li lazre'.

Dios québequeze guché'ē ca naque'.

Tu benne' wén zrin du lazre'

¹⁴Bsa lazre' bi bíchedxu ca', ne bsizre le' lu La Xránadxu
québedxa xulutil-la dizra' ljwezre'. Xel-la dxutil-la dizra
ljwezre quebe bi culuén napa na, san dxuxrinnaj na xichaj
lázrdau benne' ca' dxelénne' na. ¹⁵Ben ba xuzre gacu' wén
zrin du lazre' lau Dios, na' quebe gaca xel-la stu' chiu', lawe'
da dxuchínenu' xrlátaje dizra' li. ¹⁶Quebe gulapa na'u dizra'
xálaze, ne dizra' sban da dxuluchálajze bénneache, da ca'
dxulucuasa na bénneache lu da naca chee Dios. ¹⁷Dizra' sban
caní dxuluxrinnaj na xichaj lázrdau bénneache ca dxun tu
we' da dxuzru na lu bel-la' dxen cheedxu. Caní guca chee
Himeneo, ne Fileto, ¹⁸benne' ca' gulecuase' lu xel-la li, na'
dxelenné' ba belexebán benne' gate, na' dxuluxrínnaje' xel-la
dxeajlí lazre' chee bal-la benne'. ¹⁹Dios ba gudixruj bi'ē xrtizre'
da naca na ca tu lane xu'u chee xel-la dxeajlí lazre' cheedxu,
da dxenná caní: Xránadxu núnbe'ē bi chie' ca' Cá'anqueze

dxenná na: Xúguté bi ca' chee Cristo québedxa dxal-la' xelune' da calela.

20 Tu lu xu'u zaca, quegá zra' tuze zriga xé'ena da zaj naca na oro ne plata, san cá'anqueze zaj zra' da zaj naca na xiaj ne xu. Dxuluchínene' da ca' zaj zácadxa lu da zaca, na' xezícadxa da ca' dxuluchínene' ájateze. **21** Nácadxu ca zriga xé'ena ca'. Che nu benne' dxaca lazre' gaque' ca tu da zaca, chee gaque' benne' guchine Xránadxu lu zrin xrlátaje chee', dxal-la' xexadxe' ca naca da calela ca!.

22 Bxue xanne' cuinu' ca zaj naca da ca' dxelezá lazre' benne' cuide' ca', ne quebe gusanu' da xrlátaje da dxunu', ne ca dxeajlí lazru' Cristo, ne ca nazri'inu' Le', ne ca dxebeza zri lazru', da ca' dxunu' tu zren nen xúguté benne' ca' du lazre' dxululawizre' Xránadxu. **23** Quebe gulapa na'u dizra' xálaze, ne dizra' quebe zeaj xrlátaje, lawe' da nézenu' dxuluzúa na bénneache lu da ba xa'!

24 Benne' wén zrin chee Xránadxu:

Quebe dxal-la' tíl-lalene' benne'.

Dxal-la' gaque' zri'i lazre' nen xúguté bénneache.

Dxal-la' gaque' benne' dxezeque' gusédene' bénneache.

Dxal-la' gaque' zren lazre',

25 ne dute xel-la dxexruj lazre' gusízrene' benne' dxelune' da calela.

Caní dxal-la' guné' che ba benla Dios xelexexéaje lazre' benne' ca chee xelúnbe' da li, **26** na' xeleté lu xralaj chee da xriwe', naga nuzrá na le', na' dxelune' ca da dxenná le na.

Ca xelaca bénneache lu zra bzébe

3 ¹Cá'anqueze dxal-la' nézele lu zra bzébe ni' gaca na stébe chee bénneache. ²Bénneache ca' xelaque':

Benne' xelezrí'ize cuina, ne xelezrí'ine' dumí.

Xulucá'ana szren cuine',

ne xulucá'ana cuine' ca benne' blau ca'!

Xelenné' schanni' chee Dios,

ne quebe xuluzié' dizra' chee xra xrne'e.

Xelaque' benne' quebe dxelezí le,

ne benne' quebe dxelapa ba lá'ana Dios.

³ Quebe xelaque' zri'i lazre',

ne quebe xelexexache lazre' ljwezre'!

Xelenné' chee ljwezre', ne quebe xelenná be'e cuine'!

Xelaque[¶] benne' snia ca', ne xuluzúe[¶] chalá'ala da naca
xrlátaje.

⁴ Quebe xelaque[¶] li lazre[¶] nen ljwezre[¶].

Xelaque[¶] benne' dxelexube.

Xeléquene[¶] zaj naque[¶] benne' szrente.

Xelevezaca ba lázredxene[¶] da ca' dxeledánene[¶] quézcala da
naca chee Dios.

⁵ Lácalá xululé[¶]e cuine[¶] ca benne' zaj naque[¶] chee Dios,
quebe súale le[¶] xel-la waca chee Dios.

Quebe gunu' tu zrén benne' ca'. ⁶ Ca zaj naca benne' caní zaj
naca benne' ca' zjaque[¶] tu tu xu'u, ne dxelezí xe[¶]e nu'ula quebe
zaj zie[¶] du lazre[¶], ne zaj sua da dxagu na zria lázrdawé[¶] da naca
chee xtul-le[¶]. Xel-la dxelezá lazre[¶] chee nu'ula caní nazrube
xu na le[¶]. ⁷ Lácalá tu dxulusédezquezé[¶] chee xel-la li, cabata'
dxeléajni'iquezne[¶] na. ⁸ Ca belún Janes ne Jambres, benne'
wazrá[¶] ca', benne' ca' guledábague[¶] Moisés, cá'anqueze dxelún
benne' caní, dxeledábague[¶] xel-la li. Zaj nazrinnaj xichaj
lázrdawé[¶], ne belexecuase[¶] lu xel-la dxeajlí lazre[¶] chee Dios.

⁹ Quebe bi xelezrué[¶] benne' caní, lawe[¶] da xeleque bék'equeze
xúgute[¶] bénneache zaj naque[¶] benne' xálaze, ca gulaca benne'
chupa ca' guledábague[¶] Moisés.

Da bzébe da dxusebaga Pablo Timoteo

¹⁰ Ba benu':

Ca da bzéajni'ida' bénneache, ne blé'equeznu' ca bénqueza'.
Nézenu' da dxaca lazra[¶] guna', ne ca dxeajlí lazra[¶] Cristo.
Bchaga lawa[¶] da guzxaca[¶], ne nazrí'ida' xúgute[¶] bénneache.
Nézenu' ca naca xel-la zren lazre[¶] chia'.

¹¹ Blé'enu' ca guláu zi[¶] xuzre[¶] neda', ne ca gudéa[¶] xel-la zi[¶].
Nézenu' xúgute[¶] da guzracá[¶] lu xézre Antioquía, ne xézre
Iconio, ne xézre Listra.

Guláu zi[¶] xuzre benne' ca' neda', na! Xránadxu bselé[¶] neda'
lu xúgute[¶] da ca'!

¹² Xúgute[¶] benne' ca', benne' dxelaca lazre[¶] xelúnqueze[¶]
ca da dxenná Jesucristo, weláu zi[¶] xúzrequeze bénneache
le[¶]. ¹³ Benne' ca' dxelune[¶] da calela, ne benne' dxelezí xe[¶]e
welúndxaqueze[¶] da calela. Xelezí xe[¶]e bénneache, na' benne'
xula xelezí xe[¶]e benne' caní.

¹⁴ Lue[¶], guzé chacha ca da ba naxéajni'inu', da na' nuxré
lazru[¶]. Nézqueznu' nu bsede lue[¶], ¹⁵ na' ne nácateu' bídau'té ba

núnbe'u da dxenná lu xiche lá'azxa, da dxezeque na guzéajni'i na lue', cheē lau' lawe' da dxeajlí lazru' Jesucristo. ¹⁶Xúgutē da naxúaj na lu xiche lá'azxa naca na da bzéajni'i Dios benne' ca' zaj naque' bi cheē Le', ne naca na da dxuzéajni'i na dxi'u, ne da dxedil-la na benne' dxelune' da calela, ne da dxusizre na dxi'u, ne da dxulé'e na dxi'u ca dxal-la' gundxu da xrlátaje, ¹⁷cheē gaca du lazre' bi cheē Dios, na' gácabe' bi nazedē xanne cheē gunbe' xúgutē da xrlátaje.

4 ¹Lau Dios, ne lau Xránad xu Jesucristo, Bénnea' guchi'e cheē benne' ban ca', ne cheē benne' gate ca' gate ze'e xedajnná be'e, dxusebaga' lue' ²guchálaju' dizra' cheē Dios, ne gunu' ba xuzre guchálaju' che xuluzé naga bénneache, ca xuluzé nague'. Bzéajni'i benne' ca' dutē xel-la zren lazre' chiu', ne ble'e le' ca da zaj nabague'. Gudil-la, ne bsizre benne' ca!. ³Caní dxal-la' gunu' lawe' da wazrín zra québedxa xuluzé naga bénneache cheē xel-la li da dxusédedxu. Ca dxelezá lázrqueze le', xulunné' zane' benne' xuluséden'e le' ca da dxelaca lázreze le' xelenne'. ⁴Québedxa xuluzé nague' da li. Wuluzé nague' dizra' da dxuluzaze bénneache. ⁵Na' lue', bzéajni'i cuinu' lu xúgutē da caní. Bchaga lau xel-la zi' da teu'. Bzua cuinu' cheē guchálaju' dizra' chawe' cheē Cristo, ne bén zrin da nabagu' cheē Cristo.

⁶Ba bzrin zra guzúa' xel-la nabán chia' lu na' Dios, lawe' da ba zua bagu xelutie' neda'. ⁷Du lazra' gudábaga' benne' ca' guledábague' da naca cheē Cristo. Tu bénzqueza' ca naca da li chee', ne ba bexuzre bena' da bsebaga Cristo neda' guna'. ⁸Lawe' da bén'a' da xrlátaje, na'a ba dxebeza da dxexala' neda', da na' gunna Xránad xu neda' lu zra na', ne quegá tuza' neda' gunne' na. Cá'anqueze gunézruje' na cheē benne' ca' dutē xela zri'li lazre' cheē dxelebeze' zra xelé'e.

Pablo dxulé'ene' Timoteo ca dxal-la' gunbe'

⁹Ben ba xuzre xídazeu' xedajnná'u neda!. ¹⁰Ba guleaj xichaj Demas neda' lawe' da dxedánedxabe' da naca cheē xezr la xu nigá, ne ba zexíajbe' Tesalónica. Crescente ba gusel-la'-be' zexíajbe' naga nababa Galacia, na' Tito gusel-la'-be' naga nababa Dalmacia. ¹¹Tuze Lucas zúalebe' neda'. Bexilaj Marcos, na' guché'-be' tu zréñ len lue', lawe' da wazéquebe' gácalebe' neda' lu zrin cheē Cristo. ¹²Tíquico gusel-la'-be' lu xezre Efeso. ¹³Gate xidu', gúagu' gabán chia' da nucá'ana' xezre Troas lizre

Carpo. Cá'anqueze gu'u xiche ca' bcá'ana' ga na', ne da dxunte na ba xen gu'u xiche ca' zaj naca na xide.

¹⁴Alejandro, benne' gubizre xia bsaca' zí'l[e]e neda!.

Xránad xu gunézruje' lazruj chee' ca da bene'. ¹⁵Bxue xanne cuinu' chee' benne' nigá lawe' da ba gudábagale'e dizra' da dxuchálajdxu.

¹⁶Da nedxu lasa gate becheba' ca naca chia' lau benne' xu'u lawe' ca', netú benne' quebe gúcalene' neda!. Xúgute' buluzá' xíchaje' neda!. ¹⁷Gúcale Xránad xu neda', ne btype' lazra' chee guzéqueda' bchálaja' dizra' chawe' lau xúgute' benne' ca' quebe zaj naque' judío. Ca'an guca bselá Xránad xu neda' lu na' benne' ca', ca dxun benne' dxuselé' béadu ca' lu dxu'a bezre xixre', ¹⁸na' guseláqueze' neda' lu xúgute' da calela, ne guxúequeze' neda' ca zrin zra xezrina' xabáa naga dxenná bea Le'. ¡Gaca báqueze Le'!. ¡Ca'an gaca na!

Benne' chee' Cristo dxulugapa diuzre ljwezre'

¹⁹Dxugapa' diuzre Priscila, ne Aquilo, ne benne' zaj zra' lizre Onesíforo. ²⁰Erasto begá'anabe' xezre Corinto, na' bcá'ana' Trófimo lu xezre Mileto lawe' da quebe chawé' zúaibe'. ²¹Ben ba xuzre xidu' nigá dxácate quebe ne chú'udxu beu' zaga. Eubulo, ne Pudente, ne Lino, ne Claudia, ne xúgute bi bíchedxu zaj zre'e nigá dxulugape' lue' diuzre.

²²Dxenaba' Xránad xu Jesucristo súalene' lue', ne dxenaba' Dios gune' da chawé' chee' xúgutele le'e. ¡Ca'an gaca na!

DIZRA' DA BZUAJ SAN PABLO CHEE TITO

Pablo dxugape' Tito diuzre

1 ¹Neda', Pablo, naca' wen zrin chee Dios, ne gubáz chee Jesucristo chee guzéajni'ida' benne' ca' ba gucá'a Dios chee xeleajlí lazre' Cristo, ne xelúnbe'e da naca li lazre' chee da naca chee Dios, ²ne chee xelebeza lazre' xel-la nabán chadía chacanna, da guchébe lazre' Dios gunne' cheedxu gate za gunte' xezr la xu nigá. Dios quebe dxun lazre', ³na' na'a, ca ba bzrin zra chee na, ba bzéajni'ine' dxi'u ca naca xrtizre' ne chee da bxrize' Dios neda' cu'a lban chee na. Dios nácaqueze' weselá cheedxu. ⁴Dxuzúaja' da nigá chiu', Tito. Nacu' ca zrí'inequeza' lawe' da dxeajlí lázredxu Cristo. Dxenaba' lau Xradxu Dios, ne lau Xránadxu Jesucristo, Benne' weselá cheedxu, gune' chiu' da cháwedau', ne xexache lazre' lue', ne gunne' lue' xel-la dxebeza zri lazre'.

Zrin da dxun Tito lu xezr la xu Creta

⁵Bcá'ana' lue' lu xezr la xu Creta da naxechaj nisa chee gucá'ana chawu' da quebe begá'ana chawe' ládujla bíchedu ca', ne chee gunnitu' benne' gula chee xudau' tu tu xézredu ca', cátexe bxríseda' lue' gunu'. ⁶Tu benne' gula chee xudau':

Dxal-la' gaque' benne' quebe bi zua da gagu na chie'.

Dxal-la' súalene' tuze nu'ula.

Zrí'ine' dxal-la' xelácabe' bi ba dxéajlí lázrebe' Cristo.

Quebe bi da zrinnaj dxelún zrí'ine' ca',

ne quebe gaca nu gagu zria chee da dxelunbe'!

⁷Lawe' da xu'u lu ne'e zrin chee Dios, tu benne' dxuxué' benne' zaj nababe' chee Cristo:

Dxal-la' gaque¹ benne' quebe bi zua da gagu na zria chee¹.

Quebe dxal-la' gaque¹ benne' dxucá'ana szren cuine¹.

Quebe dxal-la' gaque¹ benne' xichaj zra'a.

Quebe dxal-la' gaque¹ benne' dxé'aje¹ da dxuzuzre na le¹.

Quebe dxal-la' gaque¹ benne' dxedí'l-lalene¹ bénneache.

Quebe dxal-la' gaque¹ benne' dxucúdee¹.

8 Dxal-la' súateze¹ si' lu ne¹e benne' zjaque¹ lizre¹.

Dxal-la' gune¹ da naca chárwedau!

Dxal-la' gaque¹ benne' nna be¹e cuine¹.

Dxal-la' gaque¹ benne' xrlátaje.

Dxal-la' gaque¹ benne' nuzúa cuine¹ chee¹ Dios.

Dxal-la' gaque¹ benne' dxuzéajni'i cuine¹.

9 Dxal-la' gaque¹ benne' nuzúa cuine¹ chee¹ dizra¹ li.

Dizra¹ li naca na da bsede nu benne' le¹ chee¹ séquene¹

gusízrene¹ benne' xubla ne chee¹ da li da dxusédene¹, ne chee¹ séquene¹ guzexruje¹ lazre¹ benne' ca¹ dxelenné¹ chee¹ da li na¹.

10 Caní dxal-la' gune¹ lawe¹ da zrále¹ benne' dxelenné¹ chee¹ dizra¹ li, benne' dxelezí xe¹ benne' xubla lu da xala da dxlenné¹. Zane¹ benne' Israel dxelune¹ caní. **11** Dxal-la' guzúa zriu¹ benne' dxelune¹ da caní lawe¹ da dxuluxrínna¹ xichaj lázxdua xúgute¹ benne' zaj zra¹ tu tu xu'u naga dxelú¹ chee¹ xulusédene¹ da quebe naca xrlátaje. Dzelune¹ caní chee¹ xelezí¹ lu ne¹e dumí. Da nigá da dxelune¹ naca na da calela.

12 Tu benne' Creta naga zu¹, benne' gunné¹ waláz chee¹ xudau¹ chee¹ benne' ca¹, gunné¹: "Benne' Creta zaj nácaqueze¹ wén lazre¹, ne zaj naque¹ ca be¹ snia ca¹, ne zaj naque¹ benne' wagu xrata¹, ne zrawede¹." **13** Da li gunné¹. Chee¹ le¹ na¹ gudíllaqueze benne' ca¹ chee¹ xelaque¹ li lazre¹ ca dxeleajlí lazre¹ Cristo, **14** ne chee¹ quebe xuluzé¹ nague¹ dizra¹ da dxuluzaze benne' Israel ca¹, ne ca naca da nadixiruj bea ca¹ da dxelún benne' ca¹ dxuluzué¹ chalá'ala dizra¹ li.

15 Xúgute¹ naca na xrlátaje chee¹ benne' ca¹ zaj naca xrlátaje xichaj lázrdawe¹, san chee¹ benne' ca¹ dxelune¹ da sban, ne québedxa dxeléajle¹ chee¹ Cristo, quebe bi de¹ da naca xrlátaje. Zaj nazrinnaj xichaj lázrdawe¹. **16** Benne' caní dxelenné¹ zaj núnbe¹ ene¹ Dios, san da dxelune¹ dxulé¹ e na quebe naca da li da dxelenné¹. Zaj naque¹ benne' wén da sban, ne benne' wén da calela, ne quebe xelezéquene¹ xelune¹ tu da xrlátaje.

2 **1** Dxal-la' guchálaju¹ da ca¹ dxusede na dxi'u da naca li.

2 Benne' gula chee¹ xudau¹:

Dxal-la' xelaque¹ benne¹ dxelenná bē'e cuine¹.

Dxal-la' xelaque¹ benne¹ du lazre¹.

Dxal-la' xelaque¹ benne¹ dxuluzéajni¹i cuine¹.

Dxal-la' xelaque¹ li lazre¹ ca dxleajlí lazre¹ Cristo,

ne ca zaj nazrí'ine¹ Le¹,

ne ca naca xel-la zren lazre¹ chee¹.

³Cá'anqueze nu'ula gula ca¹ chee¹ xudau¹:

Dxal-la' dxelapa ba lá'ana Dios ca naca xúgute da dxelune¹.

Quebe dxal-la' xelaque¹ benne¹ dxulutupe¹ dizra¹ bizruj.

Quebe dxal-la' xelaque¹ benne¹ dxelé'aje¹ da xuzuzre na le¹.

Dxal-la' xulusédene¹ da naca xrlataje

⁴chee¹ gaca xulusédene¹ nu'ula cuide¹ ca¹

chee¹ xelezrí'ine¹ benne¹ chee¹ ca¹, ne zrí'ine¹ ca¹,

⁵ne chee¹ xelenná be'e cuine¹,

ne xelaque¹ du lazre¹,

ne xulupe¹e lizre¹,

ne xuluzúe¹ dizra¹ chee¹ benne¹ chee¹.

Caní dxal-la' xelune¹ chee quebe nu nne¹ schanní¹ chee xrtizra¹ Dios.

⁶Cá'anqueze bsizre bi cuide¹ ca¹ chee xelenná be'e cuínabe¹.

⁷Ca naca da xrlátaje dxunu¹ lue¹ dxal-la¹ gulé¹e na benne¹ ca¹

ca dxal-la¹ xelune¹. Gate dxusédenu¹ benne¹ ca¹ dxal-la¹ gacu¹

li lazre¹, ne du lazre¹. ⁸Dxal-la¹ guchálaju¹ da naca li lazre¹

chee¹ quebe nu seque¹ si tizra le¹ na. Che gunu¹ caní, na¹ che nu

benne¹ nnie¹ chee¹ le, wedué'equezne¹, lawe¹ da quebe sua tu da

calela da dxunle.

⁹Bzáejni¹i benne¹ ca¹ zaj nada'u chee¹ xuluzúe¹ dizra¹ chee¹

xrane¹ ca naca xúgute da xelé xrane¹ le¹. Dxal-la¹ xelune¹ da

xelexezaca ba lazre¹ xrane¹, ne quebe xelexenné¹ lau xrane¹.

¹⁰Quebe dxal-la¹ xelebane¹ da naca chee¹ xrane¹, san dxal-la¹

xelaque¹ li lazre¹, chee¹ xelélé¹e benne¹ ca da dxelún benne¹ caní, na¹ xelenné¹ chawe¹ chee¹ xrtizra¹ Dios, Benne¹ weselá chee¹ dxu.

¹¹Dios ba blé'ene¹ ca naca da chawe¹ chee¹ chee¹ xelélé¹ xúgute

bénneache. ¹²Da xrlátaje chee¹ Dios dxuséde na dxi'u chee¹

québedxa gundxu da calela, ne ca naca xel-la dxezá lazre¹ da

calela, san chee¹ nna be'e cuínadxu, ne gácadxu du lazre¹, ne

gápadxu ba lá'ana Dios lu xezr la xu nigá¹³ dxácate¹ ne dxebézadxu

zra xelá¹ Dios szren, ne weselá chee¹ Jesucristo nen xel-la szren

chee¹, da na¹ dxebeza lázredxu. ¹⁴Le¹ bzua cuine¹ lu na¹ benne¹ ca¹

belútie¹ Le¹ waláz chee¹ dxu1 chee¹ bselé¹ dxu1 lu xúgute da

zrinnaj, na' bca'ana chawé! dxi'u cheé gácadxu bi cheé queze!, ne cheé gundxu da xrlátaje du lázredxu.

15 Da caní dxal-la' gusédenu' benne' ca!. Gudil-la benne' ca!, ne bsizre-ne' dute xel-la dxenná bea chiu!. Quebe bi da calela gunu' cheé quebe nu si tizra lue!.

Da dxal-la' xelún benne' zaj nababe' cheé Cristo

3 ¹Bsa lazre' benne' bíchedxu ca' cheé xelune' ca dxuluchixruj benne' ca' dxelenná bé'ene', ne benne' xu'u lawe!, ne chee xuluzúe' dizra' cheé benne' ca!, ne cheé xelezúe' xelune' xígute da xrlátaje. ²Quebe dxal-la' xelenné cheé nu benne!, san dxal-la' xelaque' zren lazre!, ne zri'i lazre!, ne dxexruj lazre! lau xígute bénneache. ³Cá'anqueze dxi'u gate nate gúcadxu benne' xala, ne quebe bzúadxu dizra' cheé Dios. Gudadxu calela, na' gunná be'e bela' dxen cheédxu dxi'u, cheé bëndxu ca naca xígute da guzá lázredxu, ne da bezaca ba lázredxu. Bëndxu da zrinnaj, ne gúcadxu xa lazre!. Belecuide bénneache dxi'u, na' bzrá'adxu ljwézredxu tudxu xetudxu. ⁴Gate Dios, weselá cheedxu, blé'ene' da naca chawé' cheé!, ne xel-la zri'i lazre' cheé!, ⁵na' bselé' dxi'u, quegá lawe! da bëndxu dxi'u tu da xrlátaje, san lawe! da bexache lazre' dxi'u. Bselé' dxi'u né cheé da gudibe na dxi'u gate na' bexálajdxu, na' bucube Be' Lá'azxa cheé' dxi'u. ⁶Ne cheé Jesucristo, weselá cheédxu, Dios ba núnnale'ë dxi'u Be' Lá'azxa cheé!, ⁷cheé né cheé da naca chawé' cheé' gácadxu xrlátaje lau Le!, ne zrué'edxu xel-la nabán chadía chacanna da dxebeza lázredxu. ⁸Da caní zaj naca na da li. Dxaca lazra' gusízqueznu' benne' ca' ca naca da caní cheé xelebé' gunne xue xelún benne' ca' da chawé!, benne' ca' dxeléajle'ë cheé Dios. Da caní zaj naca na da xrlátaje, ne da gaca xuluchine xígute bénneache. ⁹Quebe gulapa na'u dizra' xala ca!, ne dizra' dxuluzaze bénneache ca naca cheé zra xrtawé!, ne dizra' da dxun na bénneache chupa la'a, ne da dxulutil-la bénneache da naca cheé da bchixruj be'e Moisés. Da caní quebe culuén zaj napa na. Dácheze naca na.

¹⁰Che nu benne' dxune' le'e chupa la'a, bsizre-ne' tu chupa lasa, ne che quebe dxenne' ca dxu'u le', bebéaje' ládujla le'e ¹¹lawe' da nézenu' nazrinnaj xichaj lázxdau benne' caní, na' dul-la dxelúnqueze' ba nuzría xi na le'!

Da dxal-la' gun Tito

¹²Gate sel-la' Artemas u Tíquico naga zu!, bëñ baxuzre xidu' xedajnna'u neda' lu xezre Nicopolis lawe' da bache nuna'

sua' nigá beu' zaga ca!. ¹³Gúcale_é Zenas, benne[!] wedé dizra[!], ne Apolos, ca da séquenu[!]. Bnezruj benne[!] ca[!] ca da zaj nachínene[!] chee_é chjaque[!] lu neza chee_é[!], na[!] quebe bi xelexázrjene[!].

¹⁴Cá'anqueze benne[!] zaj nabábale_é[!] dxi'u dxal-la[!] xulusédie[!] xelune[!] da chawe[!], chee_é xelácalene[!] benne[!] dxelexázrjene[!], chee_é xelaque[!] benne[!] guchine Cristo.

Pablo dxuzé[!] Tito dizra[!]

¹⁵Xúgute_é benne[!] zrálen_é[!] neda[!] dxulugape[!] lue[!] diuzre. Bgape diuzre benne[!] ca[!] zaj nazrí'ine[!] dxi'u lu da naca chee_é Cristo. D xenaba[!] Dios gun chawé_é xúgute_é le'e. ¡Ca'an gaca na!

DIZRA' BZUAJ SAN PABLO CHEE FILEMÓN

Pablo dxugape¹ diuzre Filemón

¹Neda', Pablo, xu'a lizre xia lawe' da dxuna' zrin chee Jesucristo, nen bi bichedxu Timoteo. Dxugápantu' lue' diuzre, Filemón, benne' nazrí'ite lázrentu'. Nacu' bi lqwézrentu' lu zrin chee Cristo. ²Dxugapa' diuzre benne' bichedxu ca' dxelezrague² lizru', ne nu'ula zandxu Apia, ne Arquipo, bi lqwézredxu nácab³ benne' zeje' wedil-la chee Cristo. ³Dxenaba' Xradxu Dios ne Xránadxu Jesucristo gune' da chawe' cheele, ne gunne' le'e xel-la' dxebenza zri lazre'.

Ca naca chee Filemón

⁴Dxápequeza' Dios xcalenu' gate dxuchálajlena' Le⁴ ne dxeajsá lázrqueza' lue', ⁵lawe' da ba benda' ca nazri'nu' Xránadxu Jesucristo ne ca dxeajlí lazru' Le⁵, ne ca nazri'nu' xúgute⁶ bi ca' chee Dios. ⁶Dxenaba' lau Dios guzájni'ine' benne' ca' dxeleajlí lazre⁷ Le⁷ ne chee xel-la' dxeajlí lazre' chiu', ca naca xúgute da chawe' ca' da nápadxu ne chee Jesucristo. ⁷Xel-la' zri'i lazre' chiu', bi bicha', dxúnnale⁸ na neda' xel-la' dxebé, ne dxutipa na lazra', ca dxutipa na lazre' xúgute bi chee Dios.

Pablo dxenabe⁹ Filemón tu da gune' chee Onésimo, bi na'u Filemón

⁸Chee le na', lácala xu'u lu na'a nna be'eda' lue' ca dxal-la' gunu' lawe' da naca' gubáz chee Cristo, ⁹dxata' xúeda' lue' lu xel-la' zri'i lazre' cheedxu, neda', Pablo, benne' gula, ne xu'a lizre xia lawe' da dxuna' zrin chee Cristo. ¹⁰Dxatal' xúeda' lue'

tu da gunu' chee Onésimo, bi nácabe' ca zrí'inequeza' lu da naca chee Cristo, neda', xu'a lizre xia nigá.

¹¹Gate nate Onésimo, bi na'u lue' gúcabe' tu bi wen da calela, san na'a nácabe' wen zrin li lazre' chiu' lue', ne chia' neda!. ¹²Dxesel-la'-be' naga zu!. Bezí' lu na'u-be', nácabe' bi nazrí'ite lazra!. ¹³Guzá lazra' neda' xegá'analebe' neda' nigá chee gunbe' zrin chia' neda' waláz chiu' lue' dxácate ne xu'a lizre xia lawe' da dxuna' zrin chee dizra' chawe!. ¹⁴Quebe dxaca lazra' bi guna' che quebe naca na da nnau' lue', chee gácalenu' neda' lawe' da naca na ca dxaca lazru' lue', ne quegá lawe' da dxenná be'eda' lue!. ¹⁵Becuasa Onésimo nen lue' tu chí'ida!, san na'a súaletequezebe' lue', ¹⁶quegá ca tu bi na'u lue', san gácabe' tu bi cháwedxa ca tu bi na'u lue', da zéaje na, gácabe' tu bi bichu' nazri'ite lazru!. Neda' nazrí'ile'eda'-be', san lue' dxal-la' zrí'idxenu'-be', quegaze ca bénneacheze, san cá'anqueze ca bi bíchedxu, bi chee Cristo.

¹⁷Chee le na', che dxéquenu' neda' ca bi ljwezru', bezí' lu na'u-be' ca dxezí' lu na'u neda!. ¹⁸Che bi da calela ba benbe' chiu', u che bi dxál-labe' chiu', neda' quízruja' na. ¹⁹Neda', Pablo, dxuzúaja' da nigá nen ná'aqueza': Neda' quízruja' na, lácala neda' la gusá'a lazru' lue' dxál-laquezu' chia' cuínquezu!. ²⁰Lue', bi bicha', dxata' xúeda' lue' lu La Xránadxu, ben da guzúa na neda' lu da ba neza.

²¹Dxuzúaja' chiu' lawe' da nuxréñ lazra' gunu' ca da dxapa' lue', ne nezda' gundxu' ca da dxenaba' lue!. ²²Cá'anqueze bcueza latja naga sua' neda' lawe' da dxebaiza lazra' gun Dios da dxenábale Le', gunne' neda' lataj xida' xedajnná'a le'e.

Bi chee Cristo dxulugápabe' diuzre Filemón

²³Epafras, bi ljwezra', xú'ulebe' neda' lizre xia lawe' da dxunbe' zrin chee Jesucristo, ²⁴ne Marcos, ne Aristarco, ne Demas, ne Lucas, bi ca' dxelácalebe' neda' lu zrin chee Cristo dxulugápabe' lue' diuzre.

²⁵Dxenaba' lau Xránadxu Jesucristo guné' da chawe' cheele le'e. Ca'an gaca na.

DIZRA' DA NAZÚAJ CHEE BENNE' HEBREO CA'

Dios ba bchálajlene^e dxi'u lu dxu'a Zrí'inequeze^e

1 ¹Dios bchálajlene^e xra xrtáudxu ca' gate nate zane^e lasa, ne zane^e ca bchálaje^e lu dxu'a benne^e ca' buluchálaje^e waláz chee^e. ²Na'a, lu zra caní, Dios ba bchálajlene^e dxi'u lu dxu'a Zrí'inequeze^e. Dios bene^e xezr la xu nigá lu na^e Zrí'ine^e nigá, ne ba bene^e naca chee^e xúgute^e da ca^e bene^e. ³Zrí'ine Dios nigá naque^e Benne^e dxulé^ene^e ca naca xel-la^e szren chee^e Dios, ne naque^e ca da nácaqueze Dios, na^e nuxre^e xúgute^e da ca^e nune^e, dxuchínene^e dizra^e chee^e da nápale^e na xel-la^e waca. Gate ba gudúe^e dul-la da nabágadxu xeajxedxé^e chalá'a xabela chee^e lataj blau chee^e Dios xabáa.

Zrí'ine Dios nácadxe^e blau ca gubáz chee^e xabáa ca^e

⁴Zrí'ine Dios nácadxe^e blau ca gubáz chee^e xabáa ca^e chee Dios, ca naca La Cristo da bzua Dios, nácadxa na blau ca la gubáz chee^e xabáa ca^e. ⁵Dios cabata^e guzre^e tu gubáz chee^e xabáa ca guzre^e Cristo, gunné^e:

Lue^e nacu^e Zrí'ina^e.

Neda^e nácaqueza^e Xrau^e na^ea zra.

Cá'anqueze cabata^e guzre^e tu gubáz chee^e xabáa ca gunné^e chee Cristo:

Neda^e gaca^e Xre^e,

na^e Le^e gaque^e Zrí'ina^e.

⁶Gate bzue^e Zrí'ine^e lu xezr la xu nigá, gunné^e:

Xúgute^e gubáz chee^e xabáa ca^e xelue lá'ané^e Le^e.

⁷Ca naca chee gubáz chee^e xabáa ca^e, Dios gunné^e:

Dsesel-le^e gubáz chee^e ca^e ca tu be^e da dxaca,

ne dxuchínene¹ gubáz wen zrin chee¹ ca' ca tu xi¹.

⁸ Ca naca chee¹ Zrí'ine¹, gunná Dios:

Lataj blau chiu¹ lue¹, Dios, zúate¹ queze.

Xel-la¹ dxenná bea chiu¹ naca na xlátaje.

⁹ Nazri¹inu¹ da xlátaje, ne dxezra'u da calela.

Chee¹ le na¹ Dios chiu¹ ba bénnadxe¹ Lue¹

xel-la dxebé ca da bnézruje¹ bi ljwezru¹ ca¹.

¹⁰ Cá'anqueze guzre¹ Le¹:

Lue¹, Xran, nédxudaute benu¹ xezr la xu.

Nen xel-la¹ waca chiu¹ benu¹ xabáa.

¹¹ Da caní weledé chee¹ na, san Lue¹ súate¹ quezu¹.

Xúgutę da caní welaca gula ca zra lana bénneache.

¹² Na¹ xutubu¹ na ca tu ladxe¹,

ne gucha'u na ca dxun tu benne¹ dxuché¹ zra lane¹.

Lue¹ zúaquezu¹ chadía chacanna,

na¹ xel-la¹ nabán chiu¹ quebe téqueze chee¹ na.

¹³ Dios cabata¹ guzre¹ tu gubáz chee¹ xabáa ca guzre¹ Zrí'ine¹, gunné¹:

Gudxe¹e chalá'a xabela chia¹,

cadxa guzúa¹ benne¹ ca¹ dxeledábague¹ Lue¹ zran ni¹u.

¹⁴ Xúgutę gubáz chee¹ xabáa ca¹ zaj naqué¹ be¹ ca¹ dxelún zrin chee¹ Dios, na¹ dxesel-le¹ gubáz chee¹ xabáa ca¹ chee¹ xelácalene¹ benne¹ ca¹ dxelezi¹ xel-la¹ weselá.

Quebe dxal-la¹ guzúadxu chalá'ala xel-la¹ weselá

2 ¹Chee¹ le na¹ dxal-la¹ nna¹ xánnedxu dizra¹ da ba bendxu chee¹ quebe cuásad xu lu neza chee¹ xel-la¹ li. ²Dizra¹ da gusel-la Dios gate nate lu na¹ gubáz chee¹ xabáa ca¹ guca na li lazre¹, na¹ xúgutę benne¹ ca¹ buluzúe¹ na chalá'ala, ne quebe buluzúe¹ dizra¹ ca da gunná Dios, Dios bdee¹ le¹ xel-la¹ zi¹ ca da dxal-la¹ xelezí¹e. ³ ¿Ájazra gaca ladxu che guzúadxu chalá'ala tu xel-la¹ weselá zren caní? Xránaquezdxu bchálaje¹ chee¹ xel-la¹ weselá nigá nédxutę, na¹ gudé na¹ buluchálaj benne¹ ca¹ belenne¹ na, na¹ gulenné¹ naca na da li laudxu dxi¹u. ⁴Cá'anqueze ba bzua chacha Dios na nę¹ chee¹ da dxelunna bea na, ne nę¹ chee¹ da zren ca¹ ben Dios, ne nę¹ chee¹ xel-la¹ waca zan ca¹, ne nę¹ chee¹ Be¹ Lá'azxa, Bénnea¹ benne¹ dxi¹u xel-la¹ waca ca¹, ca da guca lázrequeze Le¹.

Jesucristo b  n cuine   ca nácadxu dxi'  

⁵Dios quebe bzue   lu na' gub  z chee   xab    a ca' xe  zr la xu da za za', chee   da na' dxuchálajdxu na'a. ⁶Naca na ca nax  uj na lu xiche l  azxa, ca da gunn   tu benne':

  Ajazra naca bénneache che Lue', Dios, dxeajs   lazru' chee  ?

  Ajazra naca bénneache, che Lue' dxe'u gunne xue chee le  ?

⁷Tu ch  'idau'ze bzu' bénneache l  tezdxu ca gub  z chee xab    a ca'.

Nunu' chee' si'   xel-la' szren, ne xel-la' ba l  ana,
ne bzu' lu n  'le x  gute da b  nu'.

⁸X  gute ba bzu' na zran ni'a le  .

Can   naca, gate Dios bzue   x  gute zran ni'a bénneache, quebe bi d   da quebe guz  a na dizra' chee   bénneache, na' quebe ne xuluz  a ca naca da ca' dizra' chee'. ⁹Na'a dxel  'edxu Jes  s, Bénnea' bzua Dios guque' tu ch  'idau' l  tezdxu ca gub  z chee xab    a ca'. Dios g  nene' gate Jes  s wal  z chee   x  gute bénneache lawe' da nazri'ine' bénneache, na' na'a nun  zruje' le' xel-la' szren, ne xel-la' ba l  ana lawe' da gud  e' lu xel-la' gute zi xa'.

¹⁰Dios b  ne' x  gute da zaj zua, na' zaj zua na chee   gaca ba Le'. Le' dxaca lazre' xelez  ' x  gute bi chee' ca naca xel-la' szren chee'. Chee le na' b  n na ba xen b  n Dios naca Jesucristo dute weselá cheedxu, ne chee' da zi' da xa' da gud  e' chee   séquene' gusel  ' bénneache chadía chacanna. ¹¹Benne' can   dxeg  a Jes  s dul-la da zaj nabague', na' b  nne' can  , ne L  queze' zaj naque' bi ca' chee' tuze Xradxu. Chee le na' quebe dxedué'e Jes  s nne' chee' benne' ca', zaj naque' bi biche'. ¹²Naca na ca dxenn   lu xiche l  azxa:

Guchálajqueza' da naca chiu' Lue' láwela bicha' ca',
na' g  l-laqueza' da g  ue l  ana' Lue' l  adujla benne' ca' zaj nazrague' lau Lue'.

¹³C  anqueze dxenn   xiche l  azxa:

Neda' guxrén lazra' Dios.

C  anqueze dxenn   na:

Nig  a zua' nen bi chia' ca', bi ca' b  nna Dios neda'.

¹⁴Lawe' da zaj naca bela' dxen benne' ca' zaj naque' bi chee', Le' b  n cuine' b  la' dxen chee   guzéquene' gutie', ne can   b  ne' chee   séquene' guz  ria xi'   da xriwe', da na' napa na xel-la' dxenn   bea gute na bénneache. ¹⁵Can   guca bsel  '

xúguté benne' gulaque' ca benne' zaj nada'u xúguté iza zaj naca bané' lawe' da belezrebe' xel-la' gute. ¹⁶Da li quebe ble'e nigá chee gácalené' gubáz chee xabáa ca', san naca na ca dxenná xiche lá'azxa: Ble'e chee gácalené' benne' zaj naque' zril'ine zre sua Abraham. ¹⁷Chee le na' ben na ba xen guque' dute ca zaj naca bi biche' ca', chee séquene' gaque' lau Dios tu bxruze blau naque' li lazre', ne dxexache lazre' bénneache, ne chee séquene' gun cuine' tu da dxegúa na dul-la zaj nabaga bénneache. ¹⁸Lawe' da gudéqueze Le' xel-la' zi' gate guca lazre Satanás gun zréaje Le', dxezéquene' na'a gácalené' benne' ca' dxun zréaje da xriwe' le'!

Jesús nácadxe' blau ca Moisés

3 ¹Le'e, benne' bícha'dau', nácale bi chee Dios, lawe' da nácale benne' ca' ba gunné Dios, le nna' xanne' Jesucristo, Bénnea' gusel-la Dios chee gaque' bxruze blau chee da dxéajledxu. ²Jesús nigá guque' li lazre' lau Dios, Bénnea' bzue' Le' lu zrin na' da ba bene', ca guca Moisés, guque' li lazre' lu zrin na' bene' lau benne' ca' gulaque' bi chee Dios. ³Jesús dxal-la' sidxe' xel-la' ba lá'ana ca da si' Moisés, ca dxaca chee benne' dxune' tu xu'u, dxezidxe' xel-la' ba lá'ana ca da dxezí' xu'u ná'queze. ⁴Tu tu xu'u naca na da ben benne', san Dios nune' xúguté da zaj zua. ⁵Ca wén zrin chee Dios guca Moisés li lazre' lu zrin na' bene' lau benne' ca' gulaque' bi chee Dios, na' bchálaje' ca naca da nné Dios ca te na!. ⁶Cristo naque' li lazre' ca Zrí'inequeze Dios laudxu dxi'u. Nácadxu ca lizre Dios che se cháchadxu lu da dxuxréñ lázredxu ca zrindxa zra cheajsé cheedxu, ne dxebéle'edxu lu da dxebeza lázredxu.

Bi ca' chee Dios xelexezí' lazre' naga zua Dios

⁷Caní naca, naca na ca da dxenná Be' Lá'azxa lu xiche lá'azxa, dxenné':

Na'a, che le'e dxenle ca da dxenná Dios,

⁸quebe gácale lázrdau zide' ca gulaca benne' ca' guledábague' Dios,

na' belune' Dios zede le'e xixre' lawe' lataj.

⁹Belún xra xrtuale ca' neda' zede chee guna' ca gunnía', lácala belel'ene' da bëna' lágwela chua iza.

¹⁰Chee le na' bzra'a xichja' benne' ca',

na' gunnía': Tu dxelebéaj xíchajzqueze benne' caní neda',

ne dxeledábague[¶] ca naca da bdxíxruja!.

¹¹ Chee[¶] le na' bzra'a xichja' benne[¶] ca', ne bzua chúchua' da gucha' benne[¶] ca',

gunníá' quebe xelexú[¶] naga xelexezí' lazre[¶] naga zúaqueza' neda!.

¹² Le'e, benne[¶] bícha'dau', le guxúe cuínale chee[¶] quebe gaca lázrdau zide[¶] netule le'e, quebe cuásale lau Dios ban lawe[¶] da quebe dxéajlele chee[¶] Le[¶]. ¹³ Le gutipa lázrele tule xetule tu zra tu zra, dxácate ne zúad xu lu zra da nunna Dios dxi'u, chee[¶] quebe si x[¶]e dul-la netule le'e, na' gácale lázrdau zide[¶]. ¹⁴ Che se cháchad xu ca zrin zra cheajsé cheed xu ca naca da dxuxré názrequed xu nédxute[¶], na'a nácad xu bi chee[¶] Cristo.

¹⁵ Naca na ca dxenná na lu xiche lá'azxa:

Na'a, che le'e dxenle ca da dxenná Dios,
quebe gácale lázrdau zide[¶] ca gulaca benne[¶] ca'
guledábague[¶] Dios.

¹⁶ ¿Nuzra benne[¶] ca' belenne[¶] dizra[¶] chee[¶] Dios, na' ca gudé na'
guledábague[¶] Dios? Zaj naca xúguté benne[¶] ca' bebéaj Moisés
lu xezr la xu Egipto. ¹⁷ ¿Nuzra benne[¶] ca' bzra'a Dios le[¶] láwela
chua iza? Zaj naca benne[¶] ca' belún dul-la, na' gulátie[¶] le[¶]e
xixre[¶] lawe[¶] lataj. ¹⁸ ¿Nuzra benne[¶] ca' bzua chuchu Dios xrtizre[¶]
gate guzre[¶] le[¶] quebe xelexú[¶] naga xelexezí' lazre[¶] naga zua
Le[¶]? Zaj naca benne[¶] ca' guledábague[¶] xrtizra Dios. ¹⁹ Na'a
dxelé'ed xu quebe guca xelexú[¶] lawe[¶] da quebe guléajle[¶] chee[¶]
Le[¶].

4 ¹ Caní naca, dxácate ne zua cheed xu da nachébe lazre[¶]
Dios chee[¶] xexú'ud xu naga xezí' lázred xu naga zua Dios,
dxal-la[¶] guxúe cuínad xu gagáze nule le'e quebe xexú'ule.

² Cá'anqueze dxi'u ba bend xu dizra[¶] chawé[¶] chee[¶] Dios ca da
belén benne[¶] ca', san benne[¶] ca' quebe bi da ba neza gulezí[¶]
chee[¶] dizra[¶] da belenne[¶] lawe[¶] da quebe guléajle[¶] chee[¶] na.

³ Dxi'u ba guxéajle[¶] xu, na' chú'ud xu naga xezí' lázred xu, ca da
gunná Dios gate gunné[¶]:

Chee[¶] le na' bzra'a xichja' benne[¶] ca',

na' bzua chúchua' da gucha' benne[¶] ca', gunníá':

Quebe xelexú[¶] naga xelexezí' lazre[¶] naga zua neda!.

Caní gunná Dios lácal a ba bsexuzre[¶] zrin chee[¶] gate na' bente[¶]
xezr la xu, ⁴ lawe[¶] da naxúaj na lu xiche lá'azxa ca naca chee[¶]
zra gazre[¶], dxenná na:

Lu zra gazre bezí' lazre[¶] Dios lu zrin da bente[¶].

⁵Xetú dizra' da naxúaj na lu xiche lá'azxa dxenná na:

Quebe xelexú'e naga xelexezí' lazre[¶] naga zua neda!

⁶Benne' ca' belenne' dizra' chawe' nigá chee Dios nedxute quebe belexú'e lawe' da quebe buluzúe' dizra' ca naca da gunná Dios. Na'a ne zaj zra' benne' dxal-la' xelexú'u queze[¶] naga xelexezí' lazre[¶]. ⁷Chee le na' Dios ba guléaje' xetú zra, gunné[¶]: Na'a zra. Caní naca lawe' da dxuchálajle Dios dxi'u dxuchínene' dizra' da gunná David gudé na', da naxúaj na lu xiche lá'azxa naga dxenná na:

Na'a, che le'e dxenle ca da dxenná Dios,
quebe gácale lázrdau zide!

⁸Chela belexezí' lazre[¶] benne' ca' bę Josué lataj gulu'e xezr la xu na', quegá guchálajdxia Dios chee xetú zra. ⁹Caní naca na, de lataj xelú'u bi ca' chee Dios naga xelexezí' lazre[¶] naga zua Dios, ¹⁰lawe' da xezí' lazre[¶] lu zrin dxun nu benne' chu'e naga xezí' lazre[¶] naga zua Dios, ca bęn Dios, bezí' lazre[¶] lu zrin bęn Le[¶]. ¹¹Dxal-la' gun zi lázredxu séquedxu chú'udxu naga xezí' lázredxu gagáze nu benne' gune[¶] ca belún benne' ca' quebe guléajle[¶].

¹²Dizra' chee Dios naca na da bane, ne napa na xel-la' waca. Naládxa na ca tu xia da nalá na dxupa la'atę, ne dxaze na naga dxelezraga bénne'du xú'udxu, ne be' nácaquezdxu, ne dxaze na lu xichaj lázrdau bénneache, na' dxuchi'a na ca naca da dxugú'u bea bénneache ne ca da dxéquene[¶] gune[¶]. ¹³Quebe bi de da bęn Dios da seque[¶] gucache cuina na lau Dios. Xúgutę zaj nalá' na, ne zaj naxalaj na lau Bénnea[¶] dxal-la' xulé'edxu Le[¶] ca da bęndxu.

Jesús naque[¶] bxruze blau zrente

¹⁴Jesús, Zri'line Dios naque[¶] bxruze blau zrente chee^{ed}xu, Bénnea[¶] ba bexu'e lau Dios. Chee le na' dxal-la' se típadxu lu da dxéajledxu chee Dios. ¹⁵Bxruze blau chee^{ed}xu wazéquene[¶] xexache lazre[¶] dxi'u che dxi'u dxate ni'a nadxu lu xel-la' dxeajlí lazre[¶] chee^{ed}xu, lawe' da gudéqueze Le[¶] lu xel-la' zi' ca' gate guca lazre da xriwe[¶] gun zréaje na Le[¶], ca da dxededxu dxi'u na'a, na' Le[¶] quebe bene[¶] dul-la. ¹⁶Chee le na' dxal-la' bígadxu du lázredxu lu lataj blau chee Dios chee^{ed}xu, Bénnea[¶] nazri'line[¶] dxi'u, chee xexache lazre[¶] dxi'u, ne dutę xel-la' xrlátaje chee[¶] gácalene[¶] dxi'u gate nachínedxu nu gácale[¶] dxi'u.

5 ¹Tu tu bxruze blau dxecá'a Dios ládujla bénneache, ne dxuzúe[¶] le[¶] chee[¶] gune[¶] zrin lau Dios waláz chee[¶]

bénneache ca', ne cu'ë guna' lau Dios, ne gutie' báedu ca' ne chee dul-la zaj nabaga' bénneache. ²Cá'anqueze bxruze blau nigá dxate ni'a ne'ë lu da ca' dxune' ca da dxaca cheedxu dxi'u. Chee le na' wape' xel-la' zren lazre' chee benne' ca' quebe dxeléajni'ine', ne dxelune' da calela, ³na' lawe' da dxate ni'a ne'ë, dxal-la' gutie' báedu ca' ne chee dul-la da nabágaqueze', cátæze dxune' ne chee dul-la da zaj nabaga xezícadxa bénneache.

⁴Quebe nu gaca gun cuina bxruze blau, san Diósqueze dxenné' bénnea', ne dxunézruje' le' xel-la' szren na', ca bëne' chee Aarón. ⁵Cá'anqueze naca na chee Cristo, quebe bzua cuine' bxruze blau, san Dios be'ë Le' xel-la' szren na' ca da guzre' Le':

Lue' nacu' Zri'ina!.

Neda' nácaqueza' Xrau' na'a.

⁶Cá'anqueze naxúaj na lu xiche lá'azxa ca guzre' Le':

Lue' nacu' bxruze blau chadía chacanna
ca gúcaqueze Melquisedec.

⁷Gate sua Cristo lu xezi la xu nigá, bchálajlene' Dios, ne guta' xuene' Dios nen chi'ë zizraj, ne gudxézrele'e, lawe' da napa Dios xel-la' waca guselé' Le' lu xel-la' gute, na' Dios benne'
chee' lawe' da gudape' Xre' ba lá'ana. ⁸Ca'an guca, lácala naca Cristo Zri'ine Dios, bsédie' guque' wezúa dizra' ne chee xel-la'
zi' da gudée', ⁹na' gate guque' dute' Weselá cheedxu ne chee
da caní, nadxa guzéquene' bselé' bénneache chadía chacanna,
benne' ca' dxuluzúe' dizra' chee', ¹⁰na' Dios bzue' Le' bxruze
blau ca gúcaqueze Melquisedec.

Quebe dxal-la' gusandxu xel-la' dxeajlí lazre' cheedxu

¹¹Déle'ë da dxal-la' guchálaja' ca naca chee da nigá, san naca na stëbe guzéajni'ida' le'e na'a, lawe' da quebe ne gaca chéajni'ile na. ¹²Zane' iza ba guca dxéajlele chee' Cristo, na'
ba gul-la' gusédele benne' xula ca naca chee' Le', san dxun
na ba xen nu guzéajni'i le'e da xula da quebe nácateca stëbe
ca naca dizra' chee' Dios. Ne nácale ca bidau' ne dxázrebe'
nizre'. Quebe ne gaca gágule xel-la' wagu chee' benne' waca.

¹³Benne' ca' zaj naca ca bidau' ne dxázrebe' nizre' zaj naque'
benne' ca' quebe ne xuluchínene' dizra' chee' xel-la' li. ¹⁴Xel-la'
wagu chee' benne' waca naca na chee' benne' ca' ba zaj nézene'
xelexúnbe'ë da naca da xrlátaje, ne da naca da calela.

6 ¹Chee_l le_l na' québedxa dxal-la' gusédedxu ca da bsédedxu nédxute ca naca chee_l Cristo, san chéajtezedxu gusédedxu da naca chee_l chee_l gácadxu benne_l waca. Québedxa bi dxal-la' guchálajdxu chee_l da du ca' da bsédedxu nédxute, ca dxal-la' xexéaje lázredxu chee_l da ca' b_{en}dxu da zaj nua na xel-la' gute, ne ca dxal-la' chéajledxu chee_l Dios, ²ne ca dxal-la' xedxúadxu nisa, ne ca dxal-la' xuluzé ne_le xíchajdxu, ne ca xelexebán benne_l gate, ne ca gun Dios, guchi_le da nun tu tu bénneache chee_l gudée_l benne_l ca' dxelune_l da calela lu lataj ba xa' chadía chacanna. ³Chee_l le_l na' chéajtedxu lu da naca chee_l Cristo, che Dios gunne_l dxi'u lataj.

⁴Benne_l ca' ba gulezí_le ca naca xel-la' naxaní_l chee_l Dios, ne ba gulezú lawe_l xelúnbe_le da dxunna Dios, ne ba gulezí_le Be_l Lá'azxa, ⁵ne ba gulezú lawe_l xelúnbe_le da xrlátaje ca' chee_l Dios ca naca da xelezí_le lu x_{ez}r la xu da za za', ⁶na' te na' che xuluzíe_l Dios chalá'ala, québedxa gaca xelexexéaje lazre_l lawe_l da gaca na ca xuludé_le Cristo le_le xaga begúaj da xula, ne dxelún le_l chee_l láwela xúgute_l bénneache. ⁷Zaj naque_l ca x_{ez}r la xu da dxezí na nisa xiuj. Che x_{ez}r la xu na' dxunna lina chawe_l chee_l benne_l dxelune_l na zrin, naca na da dxun chawe_l Dios, ⁸san che dxachuj na xeché_l, ne xixre_l da quebe bi culuén napa na, quebe bi zaca x_{ez}r la xu na', san naca na tu da xu'u de_l, na' naga chéajsete chezxe na.

Xel-la' dxebeza lazre_l da nápadxu

⁹Le_le, benne_l bícha'dau', lácala dxuchálajntu' caní, dxuxrén lázrentu' ca naca chee_l le_le wazile le_le da chawe_l chee_l xel-la' weselá. ¹⁰Dios dxune_l da xlátaje, ne quebe gal-la lazre_l ca naca zrin da ba b_{en}le, ne ca bzri'ile Le_l gate gúcale_lle benne_l bíchedxu ca', ne ca da tu dxúnzquezle. ¹¹Dxaca lázrentu' chéajteze tu tule gunle da caní dute_l lázrdaule ca zrin zra cheajsé chee_l, chee_l zrué_lele da dxebeza lázrele. ¹²Quebe dxaca lázrentu' xewédele. Dxaca lázrentu' gunle le_le ca belún benne_l ca' guleajlí lazre_l Dios, ne gulaque_l zren lazre_l, na' gulezí_le ca da guchébe lazre_l Dios gunézruje_l chee_l.

¹³Gate guchébe lazre_l Dios bi gunézruje_l chee_l Abraham, na' bzétajqueze cuine_l lawe_l da québedxa nu zua nácadxa szren ca Le_l, nu guzétaje_l, ¹⁴gunné_l: "Da li gúnqueza' da chawe_l chiu' lue_l, ne guzánqueza' zri'ine zre su!" ¹⁵Abraham guleze_l dute_l xel-la' zren lazre_l, na' chee_l le_l na' guzi_le da guchébe lazre_l Dios

gunézruje' chee¹. ¹⁶Gate nu dxuluzetaj bénneache, dxuluzétaje' benne' nácadxe² szren ca léqueze³, ne gate bi dxuluzúa chúchue⁴, ne dxuluzétaje' Dios, québedxa bi de⁵ da bi xelenné⁶. ¹⁷Chee⁷ le⁸ na' Dios bzua chúchue⁹ da guchébe lazre¹⁰, ne bzetaj cuine¹¹, lawe¹² da guca lazre¹³ gulé¹⁴ene¹⁵ benne' ca' xelezí¹⁶ da guchébe lazre¹⁷, Le¹⁸ gun¹⁹ ca naca da guchébe lazre²⁰, ne quebe guché²¹ ca gun²². ¹⁸Caní naca, da chupa caní quebe gaca cha na, na' lu da caní Dios quebe gaca gun lazre²³, ne ne chee²⁴ da ca' Dios ba nunne²⁵ dxi'u tu da gun na dxi'u dipa lazre²⁶, dxi'u na' ba nézedxu dxuxúe Le²⁷ dxi'u, ne nuxréñ lázredxu si²⁸ lu nnadxu da dxebeza lázredxu ca naca da gunne²⁹ dxi'u. ¹⁹Da nigá dxebeza lázredxu nuxru chacha na bénne'du xú'udxu ca dxun tu xia da dxuxru chacha na tu da dxedá lawe³⁰ nísadau³¹ gate zria na lawe³² nísadau³³. Da na' dxebeza lázredxu zúale³⁴ na Cristo cuzru ladxe³⁵ da ze³⁶ lu xudau³⁷ da zua xabáa, ²⁰naga guxú'u Jesús waláz cheedxu chee³⁸ gusálaje³⁹ neza naga tedxu, na' Le⁴⁰ naque⁴¹ tu bxruze blau chadía chacanna ca guca Melquisedec.

Jesús naque⁴² bxruze blau ca guca Melquisedec

7 ¹Melquisedec nigá guque⁴³ wenná bea chee⁴⁴ xezre Salem, ne bxruze chee⁴⁵ Dios szrente⁴⁶. Gate ze za' Abraham lu wedil-la gate bzétaje⁴⁷ benne' wenná bea ca', na' Melquisedec nigá xeajchagu⁴⁸ le⁴⁹, ne gunabe⁵⁰ lau Dios gun⁵¹ da chawe⁵² chee⁵³ Abraham, ²na' Abraham bnézruje⁵⁴ chee⁵⁵ le⁵⁶ tu cue⁵⁷ chee⁵⁸ da chi cue⁵⁹ ca naca da bzrué⁶⁰ene⁶¹ lu wedil-la na'. La Melquisedec zéaje⁶² na wenná bea xlátaje, ne lawe⁶³ da guque⁶⁴ benne' wenná bea chee⁶⁵ xezre Salem, da zéaje⁶⁶ na xel-la⁶⁷ dxebeza zri lazre⁶⁸, le⁶⁹ zéaje⁷⁰ quebe na wenná bea chee⁷¹ xel-la⁷² dxebeza zri lazre⁷³. ³Quebe naxúaj na zua xre⁷⁴, ne xrne⁷⁵e, ne xra xrtawé⁷⁶, ne quebe naxúaj na che gúlaje⁷⁷, ne che gutie⁷⁸. Caní naca na, da guca Melquisedec dxulé⁷⁹e na ca naca chee⁸⁰ Zri⁸¹ine Dios, naque⁸² bxruze blau chadía chacanna.

⁴Le na' xque na'a ca szren guca Melquisedec, che bnezruij xra xrtáudxu Abraham chee⁸³ le⁸⁴ tu cue⁸⁵ chee⁸⁶ da chi cue⁸⁷ chee⁸⁸ da guqué⁸⁹ e lu na' wenná bea ca' lu wedil-la na'. ⁵Ca naca da bdxixruij bea Moisés, bxruze ca', benne' ca' zaj naque⁹⁰ xrtia Leví dxal-la⁹¹ xelezí⁹² tu cue⁹³ chee⁹⁴ da chi cue⁹⁵ ca' da xelizruij benne' Israel ca', benne' zaj naque⁹⁶ xrtia ljwezre⁹⁷, lácalá zaj naque⁹⁸ zri⁹⁹ine zre sua Abraham ca zaj nácaqueze benne' ca'. ⁶Melquisedec, benne' quebe naque¹⁰⁰ xrtia Leví guzi¹⁰¹ e tu cue¹⁰²

chee da chi cue' ca' da gudizruj Abraham, bénnea' dxal-la' si'e da guchébe lazre' Dios. Cá'anqueze Melquisedec gunabe' lau Dios gune' da chawe' chee Abraham, ⁷na' dxelemná xúgute bénneache nácadxa blau bénnea' dxenabe' lau Dios gune' chawe' chee benne' xula ca' quézcala bénnea' si'e da chawe' na' dxenabe'. ⁸Na'a benne' ca' dxelezí'e tu cue' chee da chi cue' ca' zaj naque' benne' dxelate, san ca naca chee Melquisedec, naque' ca tu benne' naca bánquez' lawe' da quebe naxúaj na lu xiche lá'azxa che gutie'. ⁹Ca naca chee Leví, ne ca naca chee xúgute bxruze ca' zaj naque' zri'ine zre sua Leví na', benne' ca' dxelezí'e na'a tu cue' chee da chi cue' ca', wácaqueze nnad xu cá'anqueze benne' caní gulízruje' chee Melquisedec tu cue' chee da chi cue' gate na' bezrague' Abraham, ¹⁰lawe' da wazeque' nnad xu ne zaj zua zri'ine zre sua Abraham lu bel-la' dxen chee', benne' quebe ne xelalaj gate na' bdxuaj Melquisedec xeajchague' Abraham na'!

¹¹Benne' Israel ca' gulezí' lu ne'e da bdxixruj bea Dios lu na' bxruze ca' zaj naque' xrtia Leví. Chela guzeque' da belún bxruze ca' gun na li lazre' benne' ca' buluzúe' dizra' chee da bdxixruj bea Dios na', na' quebe ben na ba xen la' xetú bxruze ca guca Melquisedec, ne quegá ca guca Aarón. ¹²Che xezrá' ca dxal-la' gaca bxruze na', na' dxál-la'queze xezrá' da nadxixruj bea na!. ¹³Xránad xu, Bénnea' naxúaj na chee' gaque' bxruze ca guca Melquisedec, nababe' xetú cue' xrtia Israel ca', benne' ca' netue' quebe ne gaque' bxruze. ¹⁴Naca bea na nababa Xránad xu xrtia Judá, na' Moisés quebe gunné' xelaca benne' caní bxruze.

¹⁵Da nigá naca béadxa na che bxruze cube na' dxal-la' gaque' ca guca Melquisedec, ¹⁶ne bxruze cube nigá quebe gaque' bxruze né chee tu da nadxixruj bea da dxenná na nu xrtia dxal-la' gaque'. Gaque' bxruze lawe' da nape' xel-la' waca chee tu xel-la' nabán da quebe te chee na. ¹⁷Naca chee' ca da dxenná Dios:

Lue' nacu' bxruze chadía chacanna
ca da guca Melquisedec.

¹⁸Caní guca, bedxíúaj chalá'ala da bdxixruj bea Dios gate nate lawe' da quebe guzeque' bi gun na, ne quebe bi culuén gudapa na, ¹⁹lawe' da quebe guca da gunná bea Moisés gun na bénneache li lazre'. Na'a nápad xu tu xel-la' dxebeza lazre' da cháwedxa, na' né chee na dxebígad xu lau Dios.

20 Gate Dios b_{en}e' Jesús bxruze, bzetaj cuine'. **21** Quebe bzetaj cuine' gate bzue' xezícadxa bxruze ca'. Gate b_{en}e' Jesús bxruze bzetaj cuine' ca da naxúaj na lu xiche lá'azxa, dxennána:

Xránad xu Dios bzetaj cuine', ne quebe guché'e xrtizre'. Gunné': "Lue' nacu' bxruze chadía chacanna ca da guca Melquisedec."

22 Chee_l e na' Jesús dxun chúchue' tu xel-la' wezría da nácadxa chawé' ca da nedxu. **23** Xezícadxa bxruze ca', benne' gulezrá' nédxula b_{en} na ba xen gulaque' benne' zan lawe' da gulate tu tue', na' quebe guca xeledié'. **24** Jesús naque' tu bxruze chadía chacanna lawe' da quebe gatíe'. **25** Chee_l e na' dxezéquene' guselé' chadía chacanna benne' ca' xelebigue' lau Dios ne chee_l Le', lawe' da naca ban Le' chadía chacanna chee_l gudée' dizra' chee_l benne' ca' lau Dios.

26 Jesús naque' bxruze blau, bxruze na' dxechínédxu. Naque' lá'azxa, ne quebe bi da calela b_{en}e', ne quebe nabague' dul-la. Quebe naque' tuze ca zaj naca benne' dul-la, na' Dios nucá'ana szrendxe' Le' ca xúgute da zaj zua xabáa. **27** Quebe naque' ca xezícadxa bxruze ca', benne' ca' b_{en} na ba xen belutie' béadu ca' tu zra tu zra, béadu ca' buluzúe' nedxu ne chee_l xtúl-laqueze', na' ca gudé na' buluzúe' béadu xula ca' ne chee_l xtul-la bénneache. Jesús tu lásaze bzua cuine' ne chee_l dul-la zaj nabaga xúgute bénneache. **28** Da bdxixruj bea Moisés dxuzúa na bxruze blau ca' zaj naque' benne' quebe zaj naque' li lazre'. Gate Dios bzetaj cuine' ca gudé bla' da nadxixruj bea na', bzue' tu bxruze blau naque' Zrí'inequeze', Bénnea' b_{en} Dios naque' tu bxruze blau li lazre' chadía chacanna.

Jesús naque' bxruze blau chee_l dxu

8 **1** Da naca blaudxa chee_l da caní dxennantu' naca na da nigá: Zua tu bxruze blau chee_l dxu caní, Bénnea' dxe'e chalá'a xabela chee_l lataj blau chee_l Dios xabáa, **2** ne naque' bxruze blau dxune' zrin lu lataj lá'azxa li, da b_{en} Xránad xu, quegá bénneache. **3** Xúgute bxruze blau nuzúa Dios le' chee_l xelegú'e guna' lau Dios, ne xelútie' béadu ca' lau Dios. Chee_l e na' dxun na ba xen bi guzúa Cristo lau Dios. **4** La zua Cristo xe_{zr} la xu nigá, quebe gaque' bxruze lawe' da ne zaj zra' bxruze ca' dxelegú'e guna' ca nadxixruj bea da bde Moisés. **5** Zrin dxelún bxruze caní naca na ca tu da dxulé'eze na, ne

ca tu zrúlaze chee^q da na' sua xabáa. Nezdxu naca na tu da dxulé'eze lawe' da gunná Dios, guzré! Moisés gate ba zué^q guné^q lataj lá'azxa: "Bxue xanne^q gunu^q xúgute^q na cátēze naca da ble'eda^q lue^q lu xi'a na!" ⁶Na'a bxruze blau chee^qdxu nigá dxuné^q tu zrin zácadxa lawe' da naque^q wedé dizra^q chee^q tu xel-la^q wezría cháwedxa, da nun Dios ne chee^q da ca' guchebe lazre^q da zaj naca na cháwedxa.

⁷La guca li lazre^q xel-la^q wezría da bēne^q nedxu, quebe bēn na ba xen gune^q xel-la^q wezría gudxupe^q na!. ⁸Gate Dios gudil-le^q benne^q ca' zaj naque^q bi che, gunné^q:

Dxenná Xránale: Wazrín zra
gate guna^q tu xel-la^q wezría cube
nen benne^q Israel ca!, ne benne^q Judá ca!

⁹Quebe gaca na ca guca xel-la^q wezría
da bēna^q nen xra xrtaule ca^q gatebecá'a ne^qe,
ne bebéaja^q benne^q ca^q lu xézr la xu Egipto.
Caní guna^q lawe' da quebe buluzúe^q dizra^q
xel-la^q wezría da nuna^q,
na^q chee^q le na^q guleaj xichja^q benne^q ca!
Da ni dxenná Xránale.

¹⁰Xel-la^q wezría guna^q nen benne^q Israel ca^q
ca te chee^q lu zra caní gaca na caní, dxenná Xránale:
Guzúa^q da gudxixruj be'a lu xichaj lázrdau benne^q ca!,
ne guzúaja^q na lu lázrdawe^q.
Nadxa gaca^q neda^q Dios chee^q benne^q ca!,
na^q le^q xelaque^q bi chia^q ca!

¹¹Quebe gun na ba xen xulusede ljwezre^q,
ne quegá nu benne^q xe^qbi biche^q: Benbea Xránadxu.
Xúgute^q xelúnbe^q neda^q,
benne^q cá'aze, ne benne^q blau.

¹²Gunite lawa^q chee^q benne^q ca^q
ca naca da calela da zaj nune^q,
ne québedxa cheajsá lazra^q chee^q dul-la da zaj nune^q.

¹³Gate dxuchalaj Dios chee^q tu xel-la^q wezría cube, naca na lawe' da ba gunné^q chee^q da nedxu naca na da gula, na^q da ba dxaca na da gula, ne da gulasa la xeníteté na.

Lataj lá'azxa da sua lu xézr la xu, ne da sua xabáa

9 ¹Gate ne sua xel-la^q wezría nedxu, zaj de^q da nadxixruj
bea ca dxal-la^q xelún bxruze ca^q tu lu xudau^q da sua xézr

la xu nigá. ²Xudau' nedxu caní guca na tu xu'u xide zren. Lu lataj nedxu cheeé xudau' na' da nazí le na Lataj Lá'azxa zaj zua da dxusa'ní', ne tu ta'a naga zria xeta xtila lá'azxa. ³Cuzre naga ze ladxe' gudxupe' zua xetú lataj da nazí le na Lataj Lá'azxa Blau. ⁴Lu lataj nigá zaj zua tu tá'adau' naga xezxe xala, ne tu xi'ina cheeé xel-la' wezrúa da nun Dios, da nacu na oro du ca nácaqueze na. Lu'ule xi'ina na' xu'u tu zruágadau' xu'u na xeta maná. Cá'anqueze lu'ule na xu'u xágadau' da bexru Aarón da na' bezría na, ne zaj xu'u na xiaj ca' naga zaj naxúaj dizra' cheeé xel-la' wezrúa. ⁵Lawe' xi'ina nigá zaj zua gubáz cheeé xabáa ca' zaj naca na oro, da dxululé'e na zua Dios na', na' zaj nugacu xrile na naga dxuluzríe' dxen ne cheeé dul-la zaj nabaga bénneache. Québedxa séquentu' guchálajntu' ca naca cheeé da caní na'a.

⁶Gate ba nagá'ana chawé' da caní, na' bxruze ca' dxelú'uqueze' lu lataj nedxu cheeé lataj lá'azxa cheeé xelune' zrin cheeé xel-la' bxruze cheeé. ⁷Lu lataj gudxupe' dxu'u tuze bxruze blau tu lásaze tu tu iza, na' gate dxu'lé na' dxun na ba xen gu'e dxen cheeé béadu ca' da guzríe' ne cheeé dul-la nabágaqueze', ne ne cheeé dul-la zaj nabaga bénneache ca!. ⁸Be' Lá'azxa dxuzéajni'ine' dxi'u quebe naxalaj neza cheeé chú'udxu Lataj Lá'azxa Blau na' dxácate dxelune' zrin cheeé xel-la' bxruze cheeé lu lataj nedxu cheeé lataj lá'azxa na!. ⁹Xúgute da caní zaj naca na da dxululé'eze, da dxaca lu zra na'a zra, lawe' da guna' ca', ne dxen cheeé béadu ca' da dxuluzúa bxruze ca' lau Dios quebe gaca xelún na bénneache dute li lazre!. ¹⁰Da caní zaj naca na cheeé da dxelé'aj dxelawé', ne cheeé da dxulucá'ana chawé' cuine', ne cheeé da nadxixruj bea ca naca cheeé bela' dxen cheeé bénneache, da ca' bzua Dios ca zrindxa zra guché'e da ca'.

¹¹Na'a ba bla' Cristo, ne naca Le' bxruze blau cheeé da xrlátaje ca' da ba belelá!. Lataj Lá'azxa naga dxun Le' zrin ca bxruze blau naca na blaudxa, ne da li lázredxa. Quebe naca na tu da zaj nun bénneache, da zéaje na, quebe naca na cheeé xezr la xu nigá. ¹²Cristo ba guxú'e Lataj Lá'azxa Blau, quegá cheeé guzúe' dxen cheeé béadu ca', ne cheeé medu ca', san cheeé guzúe' dxen cheeé queze', na' guxú'e ga na' tu lásaze lawe' da ba bene' xel-la' weselá chadía chacanna cheedxu dxi'u. ¹³Da li dxen cheeé bezre, ne cheeé béadu ca', ne de cheeé békredu ca', bea ca' dxuluzezxe' lu ta'a cheeé Dios, da ca' dxuluzré'e xichaj benne' ca' zaj naque' sban, zaj napa na xel-la' waca xelibe na benne'

ca' cüzreze, ne chee xulucá'ana chawe na le' lau Dios. ¹⁴Che caní naca na, wazéquedxa dxen chee Cristo, Bénnea' bzua cuine' lau Dios ne chee Be' Lá'azxa dute xel-la' li lazre' chee', na' dxen chee' na' dxibe na xichaj lázrdaudxu chee da bëndxu da nua na xel-la' gute, chee séquedxu gundxu zrin chee Dios ban.

¹⁵Chee le na' naca Jesucristo wedé dizra' chee tu xel-la' wezría cube. Xel-la' gute chee Cristo dxun na zrin chee gaca gunite lau Dios cheedxu ca naca dul-la da bendxu gate ne zúad xu lu xel-la' wezría nedxu, na' na'a benne' ca' ba gunné Dios waca xelezí'e ca naca da ca' guchébe lazre' Dios, da zaj naca na chadía chacanna. ¹⁶Gate tu benne' dxune' tu xiche da dxelá'a na da de chee', dxun na ba xen gulé'edxu ba nate bénnea' chee gundxu ca dxenná xiche na'. ¹⁷Xiche na' quebe bi seque na dxácate ne naca ban benne' bene' na, san gate ba gute bénnea', na' seque na. ¹⁸Chee le na', xel-la' wezría nedxu na' guzúa chuchu na ne chee dxen da buluzríe' na. ¹⁹Moisés blabe' xúguté da nadxixruj bea da zaj naxúaj na lu dizra' chee Dios lau xúguté bénneache, na' ca gudé na' guqué'e zrila' da nadxé na da xrna, ne tu zruze xaga hisopo, na' gusebise' na dxen chee mèdu ca', ne dxen chee béadu ca', ne nisa, na' bzre'e na lawe' xiche naga naxúaj xtizra Dios, ne bzre'e na bénneache ca'. ²⁰Nadxa guzre' benne' ca': "Dyen nigá naca na da dxuzúa chuchu na xel-la' wezría da nun Dios nen le'e." ²¹Cá'anqueze bzra Moisés dxen lu lataj lá'azxa, ne lu xúguté da dxuluchínene' lu zrin da dxelún bxruze ca'. ²²Ca naca da bdxixruj bea Dios, dxal-la' xulucá'ana chawé' xúguté da ca' nen dxen, na' che quebe nu gulalaj dxen, Dios quebe gunite lawe' chee bénneache ca naca dul-la da zaj nabagüe'.

Dyen chee Jesucristo dxegúa na dul-la

²³Caní ben na ba xen xulucá'ana chawé' da ca' zaj naca na da dxululé'eze na ca zaj naca da zaj zua xabáa, na' da ca' zaj zua xabáa dxun na ba xen xulucá'ana chawé' na nen tu da zácadxa. ²⁴Cristo quebe guxú'e lu lataj lá'azxa da zaj nun bénneache, da na' naca na tu da dxulé'eze ca naca lataj lá'azxa li da zua xabáa, san guxú'e xabáqueze, naga zue' na'a lau Dios, dxudée' dizra' cheedxu dxi'u. ²⁵Bxruze blau chee benne' judío ca' dxu'e lu lataj lá'azxa blau tu iza tu iza chee guzúe' ga na' dxen da quebe naca cheéqueze!. Na'a Cristo quebe dxuzúa

cuine¹ zane¹ lasa. ²La b en na ba xen guz ua cuine¹ zane¹ lasa, c anqueze zane¹ lasa gat e¹ ca gud  bene¹ xe r la xu nig . Na'a, gate ba bzrin zra dxaca li ca da guche be lazre¹ Dios, Cristo ba ble  tu l asaze, na' bzua cuine¹ che  cue¹ dul-la zaj nabaga b nneache. ²Ca dxun na ba xen xelate x gute  b nneache tu l asaze, na' te na' Dios guchi¹e da zaj nun tu tue¹, ²c anqueze Cristo bzua cuine¹ che  gutie¹ tu l asaze che  gud e dul-la zaj nabaga¹ benne¹ zante. Te nig  xel e  da gudxupe¹, queg dxa che  cue¹ dul-la, san che  xedajsel  x gute  benne¹ dxelebeze¹ Le¹.

10 ¹Da nadxixruj bea da bde Mois s guca na ca tu zr l-laze che  da chawe¹ ca' da dxal-la' xelel , ne queg  naca na l queze na. Che  le na' da ca' buluz ua bxruze ca' lau Dios ca nadxixruj bea na', da ca' buluz e¹ tu iza tu iza, quebe gulezeque na xel n na benne¹ ca' li lazre¹, benne¹ ca' gulebigue¹ lau Dios. ²La guzeque¹ da nadxixruj bea na' gun na benne¹ ca' li lazre¹, qu bedxa nu guz ua da ca' lau Dios lawe¹ da la guladxe benne¹ ca' lu dul-la zaj nabague¹, qu bedxa zaj nabague¹ dul-la. ³Na'a da ca' buluz e¹ lau Dios tu iza tu iza bulus  na lazre¹ che  dul-la da zaj nabague¹, ⁴lawe¹ da quebe guzeque¹ dxen che  bezre ca', ne dxen che  b eadu ca' cua na dul-la zaj nabaga bénneache.

⁵Che  le na', gate bla' Cristo lu xe r la xu nig , guz e¹ Dios: Quebe dxaca lazru¹ guna¹, ne b eadu ca' nu gute le ba¹ lau'. Na'a ba b en¹ bel-la' dxen chia¹ nig .

⁶Quebe dxezaca ba lazru¹ b eadu ca' dxuluzexxe¹ lau', ne b eadu ca' dxelutie¹ lau' che  cua na dul-la zaj nabague¹. ⁷Nadxa gunn a!: "Nig  za'a neda¹ che  guna¹ ca da nnau'
Lue¹, Dios,
ca naxúaj na chia¹ neda¹ lu xiche l azxa."

⁸N dxula gunn !: "Quebe dxaca lazru¹, ne quebe dxezaca ba lazru¹ guna¹, ne b eadu ca' nu gute le ba¹ lau', ne b eadu ca' dxuluzexxe¹ lau', ne b eadu ca' dxelutie¹ lau' che  cua na dul-la zaj nabaga bénneache." Can  gunn ! l acala zaj naca na da nadxixruj bea na xuluz e¹ na lau Dios. ⁹Ca gud  na' gunn !: "Nig  za'a neda¹ che  guna¹ ca da nnau'¹ Lue¹, Dios." Da nig  z aje lu wal z che  da ca' buluz ua bxruze ca' lau Dios, gate bzua cuine¹ lau Dios ne che  dul-la zaj nabaga bénneache. ¹⁰Dios ba b ca'ana chawe¹ dxi'u lu dul-la nabágadxu lawe¹ da b en Cristo ca da gunn a Dios gate bde cuine¹ lau Dios tu l asaze gate gutie¹ le e xaga begúaj.

¹¹Xúgute bxruze judío dxelune' zrin lau Dios tu zra tu zra, ne zane' lasa dxuluzrίe' lau Dios da cá'anqueze lácala da ca' cabata' xelezeque na xelezeque na dul-la chee bénneache.

¹²Jesucristo bzrie' lau Dios tuze da dxugúa na dul-la, na' gudé na' gudxé'e chalá'a xabəla chee Dios. ¹³Zue' na'a dxebeze' zra gate guzúa Dios benne' ca' dxeledábague' chee' zran ni'e.

¹⁴Caní dxuné' lawe' da bca'ana chawé' chadía chacanna benne' ca' zaj naque' bi chee Dios. Caní bene' gate bzua cuine' lau Dios tu lásaze. ¹⁵Caníqueze dxenná Be' Lá'azxa lawe' da gunné' nédxula:

- ¹⁶Caní naca xel-la' wezría guna' nen benne' Israel ca' ca te chee lu zra caní, dxenná Xránale:
Guzúa' da nadixixrūj bea na' lu xichaj lázrdau benne' ca', ne guzúaja' na lu lázrdawe'.
- ¹⁷Ca gudé na' dxenné':
Cabátadxa cheajsá lazra' chee dul-la da zaj nabague', ne chee da calela ca' da zaj nuné'.
- ¹⁸Ca'an naca, gate Dios ba bnite lawe' chee bénneache ca naca dul-la da zaj nabague', québedxa dxun na ba xen bi xuluzúe' lau Dios chee cua na dul-la ca'.

Dxal-la' bígad xu lau Dios

¹⁹Chee le na', benne' bicha'dau', waca chú'udxu lu lataj lá'azxa blau dute lázrdaudxu ne chee dxen chee Jesucristo da blalje! ²⁰Dxezrindxu lau Dios, dxededxu tu neza cube, da quebe naca na ca da xjácale bxruze ca' lu lataj lá'azxa. Dxededxu neza da naca Crístoquez, Bénnea' zúale Dios xabáa. ²¹Jesús naque' bxruze blau cheedxu, ne zaj xu'u lu ne'e bénneache chee Dios.

²²Chee le na' dxal-la' bígad xu lau Dios dute lázrdaudxu ne dute xel-la' dxeajlí lazre' li, lawe' da bca'ana chawé' Le' lázrdaudxu chee québedxa sua da st̄ebe lu xichaj lázrdaudxu ca naca chee dul-la, ne naca cheedxu cátēze ba gudibe' bel-la' dxen cheedxu nen da naca ca tu nisa chawé'. ²³Dxal-la' sua cháchad xu ca naca da dxebeza lázredxu chee da dxéajlēdxu, ne quebe guchad xu ca dxundxu, lawe' da gun Dios ca da guchébe lazre' gune' cheedxu.

²⁴Dxal-la' quilaj lázredxu ca gundxu gácale ljuwézredxu tudxu xetudxu chee zri'i ljuwézredxu, ne gundxu da xrlátaje. ²⁵Quebe dxal-la' gusandxu xezrágad xu lau Dios ca dxelún bal-la benne'. Dxal-la' gutipa lazre' ljuwézredxu tudxu xetudxu, na' gúndxad xu caní na'a lawe' da dxelé'edxu ba za bagu zra xelá' Xránad xu.

26Che núnbeadxu ca naca xel-la' li chee Dios, ne chéajdxad xu gund xu dul-la, québedxa bi dē da cua na dul-la bágad xu. **27**Lu xel-la' dxezrebe súad xu da naca chee zra guchi'a Dios, ne chee xi' da guzría xi na benne' ca' dxeledábague' chee Dios. **28**Gate nu benne' bzue' chalá'ala da gunná bea Mnoisés, ne gulezrá' chupa u chunna benne' belexechebe' chee da ben bénnea', na' belutie' bénnea', ne quebe belexache lazre' le'. **29**Tu da stébe zrendxa dxal-la' xelezí' benne' ca' dxuluzúe' chalá'ala Zri'ine Dios, ne dxulucá'ana dítaje' dxen chee', da blalje', dxen na' dxuzúa chuchu na xel-la' wezría chee Dios, ne dxucá'ana chawe na benne' ca', na' dxelenné' schanni' chee Be' Lá'azxa chee Dios, Bénnea' nazri'ine' le'. **30**Ba núnbeadxu Xránad xu, Bénnea' gunnáqueze': "Neda' xebéaj lazra' bénneache. Neda' gunézruja' lazruj chee benne' ca'." Cá'anqueze gunné': "Xránale guchi'e chee bénneache chee!." **31**Da dxal-la' xelezrebe bénneache naca da stébe da gun Dios benne' ca'. **32**Le gusá lázrele le'e iza da ba guledé, gate za guzítele xel-la' naxaní' chee Dios, na' dute xel-la' zren lazre' bchaga laule xel-la' zi' da gudele. **33**Bál-lale le'e bulucháchalene', ne belú'e le'e láwela bénneache, na' xebál-lale le'e guzáca'le gate guná'ale benne' ca' guledée' xel-la' zi' caní. **34**Bexache lázrele benne' gulezrá' lizre xia, ne dute xel-la' dxebé bchaga laule da belune' gate gulequé'e ca da nápale, lawe' da nézele nápale xabáa da zácadxa na, ne da naca na da chadía chacanna. **35**Quebe gusanle ca da dxuxréñ lázrele, lawe' da nusá xel-la' dxuxréñ lazre' cheele tu da zren da si'le. **36**Le'e dxal-la' gácale zren lazre' chee gunle ca da nna Dios, na' sile ca da guchébe lazre' Dios gunne' chee. **37**Naca na ca dxenná xiche lá'azxa:

Xátedauze de,

na' xelá' Bénnea' dxal-la' xelá', ne quebe chene'.

38Benne' naque' xlátaje lawa' neda',
gata' chee' xel-la' nabán li lazre' lawe' da dxéajle'e chia',
na' che cueaj xíchaje' neda' quebe xezaca ba lazra' nen bénnea'.

39Na'a dxi'u quebe nácad xu tuze nen benne' ca' dxelébáaj xíchaje' Dios, ne xelevía xi'e. Nácad xu tuze nen benne' dxeléajle'e chee Dios, na' xeletá bénne'du zaj xu'e.

Xel-la' dxeajlí lazre'

11

¹Che nápad xu xel-la' dxeajlí lazre' dxuxréñ lazrd xu sid xu da dxebézad xu, ne nézquezd xu naca da li da

quebe dxelé'edxu. ²Xra xrtáudxu ca' belexegá'ané' xrlátaje lau Dios lawe' da guléajle' e chee'.

³Lu xel-la' dxeajlí lazre' cheedxu nezdxu ben Dios xežr la xu nigá, bchínene' dizra' chee', na' ca naca da dxelé'edxu na'a ben Dios le' na nen da quebe nalá' gate nate.

⁴Abel, lu xel-la' dxeajlí lazre' chee', bzue' lau Dios tu guna' da zácadxa na ca da bzua Caín, na' chee' le' na' Dios gunné' naca xlátaje Abel, ne guzi'e guna' chee'. Ca'an naca, lácala ba gute Abel, ne dxusédene' dxi'u ne chee' da bene' lawe' da gudape' xel-la' dxeajlí lazre'.

⁵Enoc, lu xel-la' dxeajlí lazre' chee', Dios beche'e le'. Quebe gutie', na' québedxa nu ble'e le' lawe' da beché Dios le'. Naxúaj na lu xiche lá'azxa da dxenná na, gate quebe ne xeché Dios le', ben Enoc ca da bezaca ba lazre' Dios. ⁶Quebe gaca nu gun da xezaca ba lazre' Dios che quebe dxeajlí lazre' Le'. Bénnea' dxebigue' lau Dios, dxun na ba xen chéajle' e zua Dios, ne xunézruje' chee' benne' ca' dxelexílaje' Le'.

⁷Noé, lu xel-la' dxeajlí lazre' chee', gate Dios guzre' le' nédxula ca da dxal-la' gaca, bzue' dizra' chee' Dios, ne bene' tu da zren da dxedá lawe' nísadau' chee' xelelá xrtie' ca!. Guxejlí lazre' Noé Dios, san gulebía xi' bénneache zaj zre'e xežr la xu na', lawe' da quebe guleajlí lazre' Dios. Dios bca'ané' Noé xrlátaje lawe' da guxejlí lazre' Le'.

⁸Abraham, lu xel-la' dxeajlí lazre' chee', gate Dios gunné' le', bzue' dizra', ne guzé'e zéaje' tu lu xežr la xu da guchebe lazre' Dios gunézruje' chee'. Bdxuaje' lázrie', ne quebe nézene' naga zéaje'. ⁹Lawe' da guxejlí lazre' Dios, guzúa Abraham lu xežr la xu na' da guchebe lazre' Dios gunézruje' chee', naga naca xežr la xu chee' benne' zitu' ca!. Guzúe' tu lu xu'u ladxe', ne cá'anqueze ben Isaac, ne Jacob, benne' ca', cá'anqueze Dios guchebe lazre' xelezí'e da na' gunezruj Dios le'. ¹⁰Caní ben Abraham lawe' da guleza lazre' chu'e lu xezre na' da quebe te chee' na, da na' guleche Dios, ne da ben Léqueze'.

¹¹Cá'anqueze Sara, lácala ba nácale'e benne' gula, ne quebe nu bi chee' dxalaj, san xel-la' dxeajlí lazre' chee' guque' xrna bidau!. Guzúa tu bi biu chee' lawe' da guxejlí lazre' Dios guné' ca da guchebe lazre'. ¹²Caní guca, Abraham, lácala ba gúxrul'e, guxánle'e zri'ine zre sue' ca naxán xuzre' da zaj dxe' dxu'a tu yegu zren, da quebe nazeque' gulábadxu.

¹³Xúgute' benne' caní gulatíe', ne quebe ne xelezí'e da ca' nachebe lazre' Dios, san lawe' da guleajlí lazre' Dios,

belelé'ene' na zítu'la, na' belexezaca ba lázrelené' na. Caní bululé'ene' gulaque' ca benne' zitu', benne' guledeze lu xezr la xu nigá. ¹⁴Benne' dxuluchálaje' caní dxululé'ene' dxeledé' dxelexílaje' tu lazrie'. ¹⁵La buluwía lazre' ca naca xezr la xu naga gusá'aque', na' waca xelexezrine' na!. ¹⁶Gulaca lazre' tu lazrie' da naca na cháwe'dxa, da na' naca na lazrie' da zua xabáa. Chee' le' na' Dios quebe dxexedué'ene' gate dxelenná benne' ca' naque' Dios chee', na' nucueze' tu xezre naga xelezúa benne' ca'.

¹⁷Gate guca lazre' Dios nézene' ca naca xel-la' dxeajlí lazre' chee' Abraham, na' lu xel-la' dxeajlí lazre' chee' guché'e Isaac chee' gutie'-be' lau Dios. Ba zue' gutie' bi tu licha' chee' lácalá ba nachebe lazre' Dios, gunné': ¹⁸"Né chee' Isaac wazrále' zri'ine zre su!" ¹⁹Abraham bxren lazre' Dios wazéquene' gusebane' benne' gate, na' waca nnadxu bezí' lu ne'e zri'ine' Isaac ládujla benne' gate.

²⁰Isaac, lu xel-la' dxeajlí lazre' chee', guchébe lazre' xelezí' zri'ine' Jacob, ne Esaú da xrlátaje ca!. ²¹Jacob, lu xel-la' dxeajlí lazre' chee', gate zua gatíe', guchébe lazre' xelezí' tu tu zri'ine José da xrlátaje ca!, ne be' lá'ané' Dios, nuchiche tipe' xágadu nuxre'. ²²José, lu xel-la' dxeajlí lazre' chee', gate ba zua gatíe' gunné' welexedxúaj benne' Israel ca' lu xezr la xu Egipto, ne bdxixruj be'e ca dxal-la' xelune' chee' zrita xu'e.

²³Gate gulaj Moisés, xra xrne'e, lu xel-la' dxeleajlí lazre' chee' bulucache' lebe' lawe' chunna beu', lawe' da belelé'ene' naca bidu na' xrtanle'e, ne quebe belezrebe' benne' wenná bea, bénnea' bdxixruj be'e xelate bidu ca!. ²⁴Moisés, lu xel-la' dxeajlí lazre' chee', gate guque' benne' waca, quebe guca lazre' gaque' zri'ine nu'ula zri'ine benne' wenná bea chee' xezr la xu Egipto, ²⁵san guca lázredxe' téé' xel-la' zi' nen bi ca' chee' Dios quézcala sue' tu chí'ida' lu da ba neza chee' da naca dul-la. ²⁶Gúquene' nácadxa chawé' gate belún lala bénneache chee' ca da guca chee' Cristo, quézcala gape' ca naca da gunní'a chee' xezr la xu Egipto, lawe' da dxenné'e da gunezruj Dios le'. ²⁷Moisés, lu xel-la' dxeajlí lazre' chee', bedxúaje' lu xezr la xu Egipto, ne quebe bezrebe' xel-la' dxezrá'a chee' benne' wenná bea, na' guzúa chúchue' ca tu benne' dxelé'ene' Dios, Bénnea' quebe gaca nu le'e.

²⁸Moisés, lu xel-la' dxeajlí lazre' chee', bene' Laní Pascua gate na' bdxixruj be'e xuluzrá benne' Israel ca' dxen le'e xaga

dxa xu'u chee quebe gute gubáz chee xabáa chee xel-la' gute netú zri'ine benne' Israel ca', bi biu nedxu. ²⁹Benne' Israel ca', lu xel-la' dxeleajlí lazre' chee', beledée' lu Nísadau' Xrna ca benne' dxeledé lu xu bizre, san gate gulú'u benne' Egipto ca' naga ba guledé benne' ca', na' bezraga nisa na', na' gulebé' chi'i benne' Egipto ca', na' gulatие'.

³⁰Benne' Israel ca', lu xel-la' dxeleajlí lazre' chee', guzré'e ze'e da naxechaj na xezre Jericó ca gudé guledé benne' Israel ca' bezúaate xezre na' tu tu lasa du gazre zra. ³¹Rahab, nu'ula dxezí' lu ne'e benne' zaj xu'e neza, lu xel-la' dxeajlí lazre' chee', quebe gutie' tu zren nen benne' Jericó ca', benne' quebe buluzúa dizra' chee Dios, lawe' da gudapa le' ba lá'ana benne' Israel ca', benne' xejlenná' lane' xezre na'!

³²¿Bízradxa nnia'? Québedxa bi lataj napa' guchálaja' ca ben Gedeón, ne ca ben Barac, ne ca ben Sansón, ne ca ben Jefté, ne ca ben David, ne ca ben Samuel, ne ca belún benne' ca' gulenné' waláz chee Dios. ³³Benne' ca' lu xel-la' dxeleajlí lazre' chee' gulezí'e xezr la xu ca' chee benne' xula, ne gulenná be'ene' cháwe'dau' benne' walázr chee' ca', na' gulezí'e da guchébe lazre' Dios, lawe' da gúcalene' le'!

Belelé' lu dxu'a bezre xixre' ca'.

³⁴Buluxusule' xi' da dxéneaca.

Belelé' lu xia nalá.

Benne' ca' zaj nate ni'a na' belexaque' dipa lazre'.

Gulaque' benne' wala lu wedil-la, ne gulaca lu ne'e da guta' chee benne' ca' guledábague' le'.

³⁵Nu'ula ca' belezí' lu ne'e benne' gate chee' ca', benne' belexebáne'.

Xebal-le' gulátie' gate buludée' le' ba xa', lawe' da quebe belú'e lataj nu gusán le', chee' xelezrué'ene' xel-la' dxexebán

chee' xelezi'e xetú xel-la' nabán da naca na da li.

³⁶Xebal-le' belún le' chee',

na' xebal-le' belú'e le',

na' xebal-le' buluchéaje' le' du xia ne gulegu'e le' lizre xia.

³⁷Belutie' xebal-le' nen xiaj,

na' xebal-le' gulecheze' le' nen xia.

Xebal-le' buludée' le' lu da stébe ca',

na' xebal-le' belutie' nen xia nalá.

Xebal-le' guledée' nila na'la,

zaj nacue' zra zrila' ne zra béadu ca'!

Baxache' gulaque', na' guledéé' lu da zi' da xa',
na' buluzalje' le'.

38 Bénneache zaj zra' lu xe_rz la xu nigá quebe zaj naca
chee' xelezí'e ba neza chee' benne' caní. Tu guledázquez'e' le'e
xixre', ne lu xi'a ca', ne lu bluaj ca', ne lu bluaj xu ca'. **39** Xúgute
benne' ca' bca'ana chawe' Dios le' lawe' da guleajlí lazre' Le',
san quebe ne xelezí'e ca naca da guchébe lazre' Dios, **40** lawe'
da nucueza Dios tu da nácadxa chawe' cheédzu dxi'u, chee'
xelexaca benne' ca' li lazre' tu zren nen dxi'u.

Dxal-la' nna'dxu Jesús

12 ¹Lawe' da zaj naxéchaj benne' zante' dxi'u, benne'
ca' ba bululé'ene' ca guléajlé'e chee' Dios, dxal-la'
guzúadxu chalá'ala xúgute da dxululale na dxi'u, ne dul-la
da naxel-la na dxi'u, na' lu duté xel-la' zren lazre' cheédzu
gundzu zrin chee' Dios, da naca na ca dxezá' chégudzu chee'
zrué'eledzu da dxelé'edzu tu chi na!. ²Dxal-la' nna'dxu Jesús,
Bénnea' dxune' nápadzu xel-la' dxeajlí lazre', ne dxune' li
lazre' xel-la' dxeajlí lazre' na!. Jesús gudée' xel-la' zi' le'e xaga
begúaj, ne quebe bedué'ene' lawe' da guné'e xel-la' dxebé na'
da dxebeza na Le', na' gudxé'e chalá'a xabela chee' lataj blau
chee' Dios.

³Le nna' xanne' ca da ben Jesús, gudéle'e xel-la' zi' da
bulusaca benne' dul-la ca' Le'. Chee' le' na' quebe chajxréquele
gunle zrin chee', ne quebe gute lázrele. ⁴Ba gudíl-lalele dul-la,
na' quebe ne gátele lu wedil-la na!. ⁵Quebe gal-la lázrele le'e ca
dxun Dios, dxuzéajni'ine' le'e ca zrí'inequeze', gate dxenné':

Zri'ina', quebe guzú' chalá'ala da dxun Xranu' gate
dxusízrene' lue',

ne quebe gate lazru' gate dxedil-le' lue'.

⁶ Xránadzu dxusízrene' bi ca' nazri'ine',
na' xúgute bi dxezí' lu ne'e ca zrí'inequeze' dxudée'-be' xel-
la' zi'.

⁷Le guchaga lau le'e xel-la' zi' da dxedele, lawe' da dxuxúe
Dios le'e ca zrí'inequeze'. ¿Zra bi quebe dxusizre xrabé' lebé'?

⁸Che Dios quebe dxusízrene' le'e ca dxusízrene' xúgute' bi chee'
ca', quebe nácale zrí'inequeze Le'. Nácale ca bi lan ca'. ⁹Gate ne
nácadzu bidau', bulusizre xra xrnadzu dxi'u, na' gudápadzu le'
ba lá'ana. Dxal-la' guzúadxadzu dizra' Xradzu zue' xabáa, na'

gaca bandxu. ¹⁰Xra xrnadxu bulusízrene' dxi'u tu chí'idauze ca da guléquene' chawe', san Dios dxusízrene' dxi'u chee gaca tu da ba neza cheedxu da naca na li lazre', chee gácadxu lá'azxa ca naca lá'azxa Léqueze!. ¹¹Da li quebe dxedánnedxu da dxusizre xradxu dxi'u, san dxéquedxu zi', na' dxedé na', che dxéajni'idxu ca da dxusízrene' dxi'u, na' gundxu da xrlátaje ca', ne cueza zri lázredxu lau Dios.

Quebe dxal-la' guzúad xu chalá'ala da dxenná Dios

¹²Chee le na' le guzazraj na'le, ne zríbele da ba dxelate ni'a na', ¹³ne le sa' lu neza da zaj naca na li, chee quebe chegu ní'ale da quebe zaj sua chacha, ne chee xelexaca chacha na.

¹⁴Le gun ba xuzre suale lu xel-la' dxebeza zri lazre' nen xúgute bénneache, ne le gaca li lazre' lau Dios. Che quebe gunle caní, quebe gaca lé'elele Xránadxu. ¹⁵Le guxúe xanne' chee quebe gusanle da chawe' ca' dxunna Dios le'e, ne chee quebe gaca netule le'e ca tu xixre' sla' da dxulala na, ne dxuxrinnaj na da xezícalo. ¹⁶Le guxúe xanne' chee quebe gunle da sban, ne quebe guzúale chalá'ala ca da dxunna Dios, ca bñ Esaú, bénnea' bsane' xúgute da gunezruj xre' le' chee guzi'e tu cueze xel-la' wagu. ¹⁷Ba nézele ca da guca gudé na', gate guca lazre' Esaú na' si'e da chawe' da naba xre' lau Dios, na' xre' bzue' le' chalá'ala, ne lácala gudxézrele'e, quebe guca xuché'e ca da ba bñene'.

¹⁸Quebe dxaca cheele ca da guca chee benne' Israel ca', gulebigue' naga sua tu xi'a, da na' wazeque' nu guchiche, ne naga dxala na xi', naga sua da chul-la, ne dxe' zren, ne dxaca be' bdunu!. ¹⁹Belenne' gudxezre luzu da dxulucuezre', ne chi'i Dios bchálajlene' le'. Benne' ca' belenne' chi'i Dios na' gulata' xúiene' québedxa guchálajlene' le'. ²⁰Ca'an guca lawe' da quebe gulezéquene' xuluchaga lawe' ca naca da bdxixruj be'e Dios, gunné!: "Che tu béadauze guléajba' lu xi'a na', dxal-la' xelútie'-ba' nen xiaj u nen tu xia nalá xéche'ze." ²¹Da na' belelé'ene' bchébele'e na le', na' Moisés gunné!: "Dxezrízetea' xel-la' dxezrebe."

²²Na'a le'e ba nabígale naga sua xi'a lá'azxa da nazí le na Sión, ne lu xezre chee Dios ban, da naca na Jerusalén da sua xabáa, ne naga zaj zra' gázxue gázxue gubáz chee xabáa, ²³ne naga zaj nazraga benne' ca' gulaca bi chee Dios nédxute, benne' ca' ba zaj naxúaj le' xabáa, ne lau Dios, Bénnea' guchi'e chee xúgute bénneache, ne naga

zaj zra' be' gulácaqueze benne' ca' ba nun Dios le' li lazre', ²⁴ne lau Jesús, Benne' wedé dizra' cheē xel-la' wezría cube, ne naga bzre' e dxen da dxuchalaj na da cháwedxa ca da bchalaj dxen cheē Abel.

²⁵Cheē le' na', le guxúe xanne' cuíname cheē quebe guzúale chalá'ala Bénnea' dxuchálajlene' dxi'u. Quebe belegache benne' ca' buluzúe' chalá'ala Dios gate na' bchálajlene' le' lu xēzr la xu nigá, ne quebe gáchedxu dxi'u che guzúadxu chalá'ala Bénnea' dxuchálajlene' dxi'u, zué̄ xabáa. ²⁶Lu zra na' gate gunná Dios, na' guzrú' xēzr la xu nigá. Na'a dxenné': "Xetú lásaze guniba' quegaze xēzr la xu nigá, san cá'anqueze xabáa." ²⁷Gate gunné': "Xetú lásaze", zéaje na xecá'a Dios ca naca da dxeledá, da ca' bene', na' xegá'ana da quebe seque' nu gutá. ²⁸Dxal-la' xedxu Dios: Xcalenu' lawe' da gunne' dxi'u tu lataj naga dxenná bea Le' da quebe seque' nu gutá. Dxal-la' güe lá'anadxu Dios du lázredxu ne duté̄ xel-la' ba lá'ana, ca da dxezaca ba lazre', ²⁹lawe' da naca Dios cheedxu ca tu xi' da guzría xi na da sban.

Da dxezaca ba lazre' Dios

13 ¹Quebe gusanle ca nazrí'i ljwézrele tule xetule ca bichequezle. ²Le gusá lázrele dxal-la' si' lu na'le benne' zá'aque' lízrele, lawe' da gate belún caní bal-la benne', gulezi' lu ne'e gubáz cheē xabáa ca', ne quebe guleque be'ene'.

³Le gusá lázrele gácalele benne' zaj xu'e lizre xia, gun cuíname ca benne' xú'uqueze lizre xia nen benne' ca!. Le gusá lázrele gácalele benne' ca' dxeledée' xel-la' zi!, gun cuíname ca benne' dxeledéqueze' xel-la' zi!.

⁴Xígutele dxal-la' gápale ba lá'ana xel-la' wechaga na!, ne gunle da xlátaje lu xel-la' wechaga na' cheele, lawe' da guchi'a Dios cheē benne' ca' dxuluzúe' chalá'ala xel-la' wechaga na' cheē, ne cheē benne' ca' dxelung' da sban.

⁵Quebe sa lázrele xel-la' gunní'a. Le xezaca ba lázrele ca da nápile lawe' da ba gunná Dios: "Cabata' gusana' lue', ne quebe cueaj xíchajqueza' lue!." ⁶Caní naca, du lázredxu waca nnadxu:

Xrana' Dios dxácalene' neda!.

Quebe zreba' bi da gusaca bénneache neda!.

⁷Le gusá lázrele gácalele benne' ca' dxuluxúe' le'e, ne dxuluchálajlene' le'e dizra' cheē Dios. Le na' xque ca da dxelúne', ne le chéajle cheē Dios ca dxelún benne' ca!.

⁸Túzqueze ca naca Jesucristo neaje, ne na'a zra, ne chadía chacanna. ⁹Quebe sile ca da dxuluchalaj benne' dxulusédene'

da quebe naca na ca da naxúaj na lu xiche lá'azxa chee Dios. Cháwedxa naca guzúa chuchu lázrdaudxu lu xel-la' zri'i lazre' chee Dios, ne quebe chéajledxu da dxeledxixruj bea benne' ca naca da dxal-la' xi'aj gágudxu, lawe' da benne' ca' zjácalene' da ca' cabata' ne xelezí' ba neza ne chee da ca'.

¹⁰Bxruze judío ca' gulawé' béadu ca' belutie' lataj lá'azxa. Quebe zaj naca chee' xelawé' guna' da dxugú'udxu dxi'u chee Dios. ¹¹Bxruze blau judío bzrie' dxen chee' béadu ca' lu lataj lá'azxa blau ca tu guna' da dxegúa na dul-la. Buluzezxe' da nagá'ana chee' béadu ca' cúcrala xézre. ¹²Cá'anqueze gute Jesús cúcrala xézre na' chee' bca'ana chawé' bénneache ne chee' dxen cheéqueze'. ¹³Le dxuaj, gundxu tu zren Cristo, lácala xuluzúa bénneache dxi'u chalá'ala ca belune' chee' Le'. ¹⁴Lu xézr la xu nigá quebe de cheedxu tu xézre da súatequeze. Dxebézadxu tu da za za!. ¹⁵Chee' le' na' tu dxál-lazqueze güe lá'anadxu Dios nen dxú'aquezdxu né chee' Jesucristo, da naca na ca tu guna' da dxugú'udxu chee' Dios. ¹⁶Dxal-la' gusá lázredxu gundxu da xrlátaje, ne bi gunézrujdxu chee' benne' ca' quebe bi zaj nape', lawe' da dxezaca ba lazre' Dios le' na.

¹⁷Le guzúa dizra' chee' benne' ca' dxuluxúe' le'e, ne le gun ca da dxelenné'. Benne' caní dxuluxúe' bénne'du xu'ule, ne xuluxudé' lau Dios ca da zaj nune'. Che gunle caní, na' benne' caní welune' zrin chee' du lazre', ne quebe xelezúa xache', lawe' da che quebe gunle caní, quebe bi da ba neza gaca na cheele.

¹⁸Le naba lau Dios gaca chawé' cheentu!. Quebe bi zua lu lázrdaantu' da dxagu na zria netu' lawe' da dxun zi' lázrentu' guntu' da xrlátaje ca naca xúgute' da dxuntu!. ¹⁹Dxenaba' le'e nábale lau Dios gunne' nedá' lataj xídazega' súalena' le'e naga zúale.

²⁰Dxenaba' lau Dios, Bénnea' dxunne' dxi'u xel-la' dxebeza zri lazre', ne bsebane' Xránadxu Jesucristo ládujla benne' gate. Léqueze' naque' Benne' Blau Dxuxúe' Dxi'u, nácadxu zrila' chee', na' caní naque' lawe' da blalje' dxen chee' da bzua chuchu na xel-la' wezría chadía chacanna da bene!. ²¹Dxenaba' Dios gune' le'e li lazre' chee' séquele gunle da xrlátaje ca da dxaca lazre' Le', ne gune' cheentu' ca da dxaca lazre' né chee' Jesucristo. ¡Gaca ba Cristo chadía chacanna! ¡Ca'an gaca na!

²²Le'e, benne' bícha'dau', dxata' xueda' le'e gácale zren lazre' ca naca dizra' caní, da dxulusizre na le'e, na' látega

da du nigá dxuzúaja' chee_{le}. ²³Dxuzenda' le'e ba bedxúaj bi bíchedxu Timoteo lizre xia, ne che xelá' zé'ebe', na' che'a-be' gate xedajnná'a le'e.

²⁴Le gugapa diuzre xúgute benne' ca' dxuluchálajlene' le'e dizra' chee_l Dios, ne le gugapa diuzre xúgute benne' bíchedxu ca'. Benne' zaj zre'e xezr la xu Italia nigá dxulugape' le'e diuzre.

²⁵Dxenaba' lau Dios gune' da chawe' chee_l xúgutele le'e.
¡Ca'an gaca na!

DIZRA' CHEE_E DIOS DA BZUAJ SANTIAGO

Santiago dxuzuaje_e chee_e benne_e ca_e zaj nadxúaje_e lazrie_e

1 ¹Neda', Jacobo, naca' wen zrin chee_e Dios, ne chee_e
Xránad xu Jesucristo. Dxugapa' le'e diuzre. Nácale
chazrinnu cue_e zri_eline zre sua Israel, ne nase dínnajle du gabí'i
xezr la xu nigá.

Xel-la' sina da za lu na' Dios

²Benne_e bícha'dau', dxal-la' béle_ele gate dxedele zane cue_e
da stébe ca_e, ³lawe_e da nézele gate dxedé xel-la' dxeajlí lazre_e
chee_ele lu da stébe, da nigá dxundxa na le'e zren lazre_e. ⁴Le gun
ba xuzre gaca li lazre_e xel-la' zren lazre_e chee_ele chee_e gácale
benne_e xrlátaje ne li lazre_e, ne quebe bi xázrjele.

⁵Che nélale le'e dxexárzjele xel-la' sina, le naba na lau Dios,
na' Le_e gunne_e na le'e, lawe_e da dxunézrujle_e Dios chee_e xúgute_e
bénneache, ne quebe dxexezúene_e zi!. ⁶Dxal-la' nábale nen dute_e
xel-la' dxeajlí lazre_e chee_ele, ne quebe gun chupa lázrele. Benne_e
dxun chupa lazre_e naque_e ca xeajxruza chee_e nísadau' da dxua
be_e nila na'la. ⁷⁻⁸Benne_e dxune_e caní, ne quebe zrise dxezúa
lázrdawé_e, ne quebe tuz ca dxun xichaj lázrdawé_e quebe dxal-la'
guéquene_e bi da xunezruj Xránad xu chee_e.

⁹Tu benne_e bíchedxu naque_e baxache_e dxal-la' bene_e lawe_e da
guzúa Dios le_e ca tu benne_e zaca. ¹⁰Benne_e nape_e xel-la' gunní'a
dxal-la' bene_e gate gun Dios le_e dxexruj lazre_e lawe_e da naca benne_e
gunní'a ca tu xiaj xixre_e da quebe dxezí béateca na. ¹¹Gate dxalaj
gubizra, ne dxennále_e na, na' dxebizre xixre_e na', na' dxexruj xiaj
chee_e na, na' dxedé xel-la' xrtan chee_e na. Cá'anqueze gaca chee_e
benne_e gunní'a, xenitie_e dxácate_e na' dxezí' lu ne_e xel-la' gunní'a.

Ca naca chee da st̄ebe ca' da dxededxu

¹²Ba neza naca na chee benne' dxuchaga lawe' da st̄ebe ca' dute xel-la' zren lazre' chee', lawe' da che ba bedxúaje' chawé lu da st̄ebe da dxedéé!, na' si' lu ne'e da nachébe lazre' Dios gunézruje' chee benne' ca' zaj nazri'ine' Le'. ¹³Gate nu benne' zua da dxegú'u xel-la' na le' chee gune' da calela, quebe dxalla' guéquene' dxuzúa Dios da na' dxegú'u xel-la' na le', lawe' da quebe bi de da seque' xegú'u xel-la' na Dios chee gune' da calela, ne quebe bi guzúa Dios da xegú'u xel-la' na dxi'u chee gundxu da calela. ¹⁴Tu benne' zua da dxegú'u xel-la' na le' chee gune' da calela gate xel-la' dxezá lazre' da calela chee' dxecá'a na le', ne dxenná be'e na le'. ¹⁵Nadxa ca naca xel-la' dxezá lazre' da calela caní dxuluzán na dul-la, na' gate ba guzeque' zua dul-la na', na' dxute na bénnea!.

¹⁶Benne' bícha'dau' nazri'ite lazra', quebe güele lataj nu si xé le'e. ¹⁷Xúgute da zaj naca xrlátaje ne da zaj naca li lazre' da dxezidxu zá'aca na xabáa lu na' Dios, Bénnea' bene' da ca' dxulusení na zran xabáa. Dios quegá dxuchá cuine', ne quebe dxuché'e ca dxune!. ¹⁸Ca naca da guca lazre' Dios, ba benne' dxi'u xel-la' nabán. Bchínene' dizra' li chee', chee gácadxu ca tu lina nedxu chee', chee da ba ben Le'!

Xel-la' dxucá'ana szren Dios da naca na li lazre'

¹⁹Chee le na', benne' bícha'dau' nazri'ite lazra', tu tule le'e dxalla' gácale ban lazre' chee xénele, san dxal-la' cueza lázrele ca da nnele ne quebe la' zrá'atele. ²⁰Tu benne' xichaj zra'a quebe dxune' da dxezaca ba lazre' Dios. ²¹Chee le na', le gusán xúgute da sban ne ca naca da calela da dxanle'e na, na' dute xel-la' dxexrui lazre' chee' le si' ca naca dizra' chee Dios da ba naxaza na lu xichaj lázrdaule, lawe' da wazeque' dizra' na' guselá na bénne'du xu'ule.

²²Le gun ca da dxulé'e dizra' na' le'e, ne quegá xénezele na. Benne' dxénzene' na dxezí xeze cuine!. ²³Bénnea' dxénzene' dizra' na', ne quebe dxune' ca dxenná na, naque' ca tu benne' dxenné'e lawe' tu lu wana!. ²⁴Dxenné'e ca naque', na' gate ze xeajze' na', na' dxal-la lazre' ca naque'. ²⁵Benne' dxenná xánnie' ca da bdxixrui be'e Dios da naca na li lazre', ne da dxuselá na dxi'u, ne dxusédie' ca naca na, ne quegá dxénzene' na, quebe dxal-la lazre' na. Che dxune' ca naca na, benne' nigá gaca tu da ba neza chee' lu xúgute da dxune!.

26Che nu benne' dxéquene' naque' benne' dxucá'ana szren Dios, ne quebe dxezéquene' nna be'ene' luzre', benne' nigá dxezí xeze cuine', na' ca naca xel-la' dxucá'ana szren Dios chee' dácheze naca na. **27**Xel-la' dxucá'ana szren Dios da naca na du lazre', ne da naca na da dxezaca ba lazre' Xradxu Dios naca na caní: Gácaledxu bidu ca' zaj nazébe, ne nu'ula ca' ba zaj nate benne' biu chee' gate zaj zue' lu da zi' da xa', ne quebe gundxu ca naca da sban chee' xežr la xu nigá.

Quebe guchale ca gunle chee' tu tu benne'

2 ¹Benne' bícha'dau', le'e dxéajlele chee' Xránadxu, Benne' xabáa Jesucristo, quebe dxal-la' guchale ca gunle chee' tu tu benne'. ²Che chu'u tu benne' naga nazrágale, ne nácu'e' zra lane' da zaca, ne xu'u da naca na oro lu xrube ne'e, na' cá'anqueze che chu'u tu benne' xache', ne nácu'e' zra lane' tuzruj, ³na' che dxelé'ele cháwedau' bénnea' nácu'e' zra lane' da zaca, ne dxele le': "Gudxe'e nigala naga nácadxa na chawé", na' dxele benne' xache' na!: "Xeajsé na'la, u gudxe'e lu xu ná'teze." ⁴Che dxunle caní, dxuchale ca dxunle chee' tu tu benne', ne dxuchí'ale ca zaj naca bénneache, quebe naca xrlátaje xichaj lázrdaule.

⁵Benne' bícha'dau' nazri'ite lazra', le xen da nigá: Dios ba guqué'e benne' ca' zaj naque' benne' xache' lu xežr la xu nigá chee' xelaque' benne' gunní'a lu xel-la' dxejlí lazre', ne chee' xelezí' lu ne'e da nucueza Dios naga dxenná bea Le', da na' guchébe lazre' Le' gunézruje' chee' benne' ca' zaj nazri'ine' Le'. ⁶Le'e dxuzúale chalá'ala benne' xache' ca'. ¿Quegá benne' gunní'a ca' benne' dxuluchínene' le'e, ne dxeleché'e le'e lau benne' xulawé' ca'? ⁷¿Quegá benne' gunní'a ca' benne' dxelenné' schanní' chee' da xrlátaje ca nazí' lale, dxennale nácale bi chee' Cristo?

⁸Che da li dxunle ca dxenná da nadxixruj be'e Dios, da nácadxa blau ca da naxúaj na lu xiche lá'azxa, dxenná na: Bzri'i biche ljwezru' ca nazrí'i cuinu', xrlátaje dxunle. ⁹Na'a che dxuchale ca dxunle chee' tu tu benne', dul-la dxunle, ne nabágale zria lawe' da quebe dxunle du ca bdxixruj be'e Dios. ¹⁰Che tu benne' dxune' ca zaj naca da nadxixruj be'e Dios, san che dxenéguene' ca naca tuze da nadxixruj be'ene', naca na cátexe nabague' zria ca zaj naca xúgute da nadxixruj be'e Dios. ¹¹Léqueze Dios gunné!: "Quebe gunle dul-la da dxichaj

na xrba chee xel-la' wechaga na", cá'anqueze gunné: "Quebe gútele benne!" Caní naca, che tu benne' quebe dxune' dul-la da dxichaj na xrba chee xel-la' wechaga na', san che dxutie' benne', ba gunéguene' ca da nadxixruj be'e Dios. ¹²Le'e dxal-la' guchálajle, ne gunle ca dxal-la' xelún benne' ca' guchi'a Dios ca da dxelune', benne' ca' zaj nalá lu na' da gunná bea Le'. ¹³Benne' ca' quebe dxelexexache lazre' chee benne' xula, Dios guchi'ē ca da dxelún benne' ca', ne quebe xexache lazre' chee benne' ca', san benne' ca' dxelexexache lazre' chee benne' xula quebe bi zria xelebague' gate Dios guchi'ē ca da zaj nun benne' caní.

Ca naca chee xel-la' dxeajlí lazre', ne chee zrin dxundxu

¹⁴Le'e, benne' bícha'dau', ¿bizra culuén gapa na che tu benne' dxenné' dxeajlí lazre' Cristo, na' quebe bi dxune' da dxácaleñ nu benne' dxexázrjene'? ¿Wazeque' xel-la' dxeajlí lazre' na' guselá na le'? ¹⁵Che zra' benne' bíchedxu u nu'ula zandxu, benne' quebe bi zaj de zra lane' u da xelawe', ¹⁶na' che nélale le'e xele benne' ca': "Bexiajzé cháwedau!. Nazré'enu!, ne gágugu' szri!", san che quebe bi gunézrujle ca da dxexázrjene', ¿bizra culuén gapa da na' gunnále? ¹⁷Caní naca na chee xel-la' dxeajlí lazre'. Che quebe bi zaj de da chawé! da xululé'e na che dxeajlí lazre' bénnea' Cristo, xel-la' dxeajlí lazre' chee' naca na ca tu da gate.

¹⁸Wannalja nu benne': Lue' dxennáu' dxéajle'u chee Cristo, na' neda' dxuna' da chawé! ca'. Ble'e neda' dxéajle'u chee Cristo ne quebe dxunu' da chawé! ca', na' neda' gulé'eda' lue' dxeajlí lazra' Cristo ne chee da chawé! ca' da dxuna'!

¹⁹Dxéajle'u lue' sua tuze Dios. Nácaqueze na ca!. Cá'anqueze da xriwe' ca' dxeléajle na, ne dxelezrise na lu xel-la' dxelezrebe.

²⁰Lue', benne' xala, ¿dxaca lazru' gulé'eda' lue' naca xel-la' dxeajlí lazre' ca tu da gate che nu benne' dxeajlí lazre' Cristo na' quebe bi zaj de da chawé! da xelunna bea na? ²¹¿Ájazra guca chee xra xrtáudxu Abraham guque' benne' xrlátaje lau Dios? Guca na ne chee da bene' gate guxúe' zrí'ine' Isaac lu bdupa xiaj chee guzezxé'-be!. ²²¿Quebe dxele'enu'? Ca da ben Abraham dxulé'e na guxeajlí lazre' Dios, na' xel-la' dxeajlí lazre' chee' guca na du lazre' ne chee da bene'. ²³Caní guca li ca da dxenná na lu xiche lá'azxa: Abraham guxéajle'ē chee Dios, na' Dios blé'ene' le' benne' xrlátaje. Na' bchálaje' ca naca chee Abraham, gunné!: "Bi zrágaqueza!, Abraham."

24Na'a dxelé'ele Dios dxezí' lu ne'ē tu benne' ne chee da chawe' da dxune', ne quegá tuze lawe' da dxeajlí lazre' Le'. **25**Cá'anqueze guca chee Rahab, nu'ula wen da sban. Nu'ula nigá gulu'ē lizre' benne' ca' gusel-la Josué, na' bsi'ē benne' ca' neza xula chee belelē' lu na' benne' ca' dxjaque' wedil-la, na' ne chee da bene', Dios guzí' lu ne'ē nu'ula na!. **26**Ca naca chee bela' dxen cheedxu, che ba bedxúaj be' chee na, ba nate na, cá'anqueze naca chee xel-la' dxeajlí lazre' cheedxu. Che quebe bi zaj de da chawe' da xululé'e na dxeajlí lazrdxu Cristo, naca na ca tu da gate.

Ca naca chee lúzredxu

3 ¹Benne' bícha'dau', quebe dxal-la' gun cuínale benne' dxulusede dizra' chee Dios, lawe' da nézele ca gun Dios, guchi'a xánnedxe' chee da dxundxu dxi'u, dxuchálajdxu xrtizre'. ²Xúgutedxu dxúnle'edxu da calela. Che nu benne' quebe bi da calela dxune' ca naca da dxuchálaje', naque' benne' li lazre', na' wazéquene' nna be'ene' ca nácaqueze bela' dxen chee!. ³Gate dxugú'udxu xia dxu'a bzrina' chee gunba' da dxaca lazrdxu, wazéquedxu nna be'edxu duteba!. ⁴Le na' xque ca naca chee da ca' dxeledán lawe' nísadau'. Lácala zaj naca na da zri'a, na' be' da dxuzriga na le na dxácale'ē na, benne' dxusé'ē na dxuchínene' tu xágadauze, na' dxenná be'ene' na chee cheaj na naga dxaca lazre' le!. ⁵Cá'anqueze naca chee lúzredxu. Naca na tu da dauze da naca chee bela' dxen cheedxu, na' da zrente' da dxenná na. Tu xí'dauze waca guzezze na tu xi'a zren. ⁶Lúzredxu naca na ca tu xi!. Lúzredxu naca na ca tu xeżr la xu sban da zua lu bela' dxen cheedxu, ne dxuxrinnaj na du ca nácadxu. Zúalé ca tu xi' lúzredxu da za' lataj ba xa', ne naca na ca tu da dxegú'u na xi' ca naca xúgute' da dxundxu. ⁷Wazeque' nu benne' nna bé'ene' xúgute' be xixre' ca', ne be zaj zua xrila, ne be snia ca', ne be zaj zra' lu nísadau', ne ba gunná bé'ene'-ba!. ⁸Quebe nu benne' dxezéquene' nna bé'ene' duté da dxenná luzre!. Naca na tu da calela da quebe dxue na lataj nu nna be'e le na, ne naca na ca tu be snia, be dxúteba' bénneache ca!. ⁹Nen lúzredxu níqueze dxue lá'anadxu Xradxu Dios, ne nen le na dxennéquezdxu da calela chee bénneache, benne' ca' nun Dios na' lu'a le saca Léqueze!. ¹⁰Lu dxú'adxu ná'queze dxeledxúaj da xrlátaje ne da calela. Benne' bícha'dau', da nigá quebe dxal-la' gaca na ca!. ¹¹¿Waca galaj

nisa chawe' ne nisa sla' lu tuze beaj? ¹²Benne' bícha'dau',
 ¿waca tu xaga higo cuía na da zixre cheē xaga olivo? ¿Waca tu
 lba uva cuía na da zixre cheē xaga higo? Cá'anqueze, tu beaj
 quebe gaca gunna na nisa xene', ne nisa zri lazre'!

Xel-la' sina da naca li lazre'

¹³Che zua tu benne' ládujla le'e naque' benne' sina, ne
 dxéajni'ine', dxal-la' gulé'ené' na ne cheē da chawe' da dxune' dute
 xel-la' dxexruj lazre' cheē da dxunezruj xel-la' sina le'.
¹⁴Che zua lu lázrdaule xel-la' zre'e lazre' ne xel-la' xa lazre',
 quebe dxal-la' gucá'ana szren cuínale ca naca xel-la' sina cheē
 lawe' da caní nnele da wen lazre' cheē da naca da li. ¹⁵Xel-la'
 sina caní quebe naca na cheē Dios. Naca na cheē xezr la xu
 nigá, ne cheē bénneache, ne za na lu na' da xriwe'. ¹⁶Naga
 zua xel-la' zre'e lazre' ne xel-la' xa lazre', na' zaj zra' benne'
 wechacha ca', ne dxelune' xúgute da calela. ¹⁷Benne' zaj nape'
 xel-la' sina da dxunna Dios zaj naque' du lazre', ne zren lazre',
 ne dxe'ene lazre', ne dxexruj lazre'. Dxelexache lazre' ljwezre',
 ne dxelune' da chawe'. Zaj naque' li lazre' ne quebe dxelune'
 cúzreze da chawe!. ¹⁸Benne' dxelebeche zrie' da ba xa' dxelune'
 tu zrin da naca ca tu binne da dxunna na da chawe!.

Ca naca cheē benne' zaj nazri'ine' da zaj naca cheē xezr la xu nigá

4 ¹¿Bizr cheē na' dxedíl-lale ne dxe' da ba xa' ládujla le'e?
 Dxaca caní lawe' da dxezá lázrele da zaj naca cheē da
 calela, da dxuluzúa na le'e lu da ba xa'. ²Le'e dxaca lázrele bi
 gápale, na' lawe' da quebe dxezrué'ele na, na' dxútale benne'.
 Dxezá lázrele tu da sile, na' lawe' da quebe dxezéquele sile
 na, na' dxedíl-lale ljwézrele, ne dxebéquele da ba xa'. Quebe
 dxezile ca da dxezá lázrele lawe' da quebe dxenábale na lau
 Dios. ³Che dxenábale na, quebe dxezile na lawe' da dxenábale
 na calela, lawe' da dxedánele na cheē guchínele na ca da
 dxaca lázrele. ⁴Le'e, benne' quebe nácale li lazre', ¿quebe
 nézele che nu benne' dxedánnene' da calela da de lu xezr la
 xu nigá, benne' nigá dxeuídene' Dios? Núteteze benne' dxaca
 lazre' si'e ba neza ca da dxaca lu xezr la xu nigá naque' benne'
 dxeuídene' Dios. ⁵Cheē le na' dxenná xiche lá'azxa: Be' da
 nuzúa Dios lázrdaudxu cadite dxe'e gunne xue cheēdxu. ⁶Dios
 dxácaledxene' dxi'u lu xel-la' xrlátaje cheē, ca dxenná xiche

lá'azxa: Dios dxezré'é benne' ca' dxulucá'ana szren cuina, na' duté xel-la' xrlátaje chee' dxácalene' benne' dxexruj lazre' ca'.

⁷ Le guzúa dizra' chee' Dios.

Le til-la da xriwe', na' le na xuzrunnuj na naga zrale.

⁸ Le biga lau Dios, na' Le' bigue' naga zúale le'e.

Le'e, benne' dul-la, le gupá'a cuínale chee' dul-la da nabágale.

Le'e, benne' quebe nazri'ile Dios du lázrele, le gaca benne' du lazre'.

⁹ Le guzua ba xa' lázre'le.

Le cuezre, ne le gaca xache' lazre'.

Québedxa guzrízrele, na' le cuezre.

Québedxa bele, ne le xewine lazre'.

¹⁰ Le gaca dxexruj lazre' lau Xránadxu, na' Le' gucá'ana szrene' le'e.

Quebe dxal-la' guchí'adxu ca da dxun tu benne' bíchedxu

¹¹ Le'e, benne' bícha'dau', quebe nnele chee' ljwézrele tule xetule. Benne' dxenné' chee' tu benne' bíchedxu, u dxuchi'é ca da dxun bénnea', naque' benne' dxenné' calela chee' da bdxixruj be'e Dios, ne dxebée' ca zaj naca da bdxixruj be'e Dios. Che dxebéu' ca zaj naca da bdxixruj be'e Dios, dxun cuinu' ca benne' dxuchi'é da dxaca, ne quebe dxuzú' dizra' da bdxixruj be'e. ¹²Zua tuze Dios, Bénnea' bdxixruj be'e da ca', ne dxuchi'é da dxaca, na' Léqueze' wazéquene' guselé' dxi'u, ne guzría xi'é dxi'u. Lue', ¿núzraqueze nacu', dxuchi'u da dxun benne' xula?

Quebe nezdxu bi gaca wxre

¹³ Na'a, le xene da nigá, le'e dxennale: Na'a u wxre chéajdxu tu xezre ne cheajsúad xu na' tu iza. Gá'udxu, ne gútedxu chee' gúcúdedxu dumí. ¹⁴ Quebe nézele ca da gaca wxre. ¿Ájazra naca chee' xel-la' nabán cheedxu? Naca na ca tu beuj da dxebé' tu chí'i, na' chadí dxenite na. ¹⁵ Da dxal-la' guchálajle naca caní: Che Xránadxu dxaca lazre', gaca bandxu ne gundxu da nigá u da na!. ¹⁶ Le'e dxucá'ana szren cuínale ca da dxuchálajle. Xel-la' dxucá'ana szren cuina caní naca na da calela. ¹⁷ Che nu benne' ba nézene' ca da chawe' da dxal-la' gune', na' quebe dxune' na, na' bágale'é dul-la.

Santiago dxusízrene' benne' gunní'a ca'

5 ¹ Le xene da nigá, le'e, benne' gunní'a. Le cuezre ne le xewine lazre' ca naca da zi' da xa' da lé'ele. ² Ca naca

xel-la' gunní'a chee le ba zaj nuzru na, na' zra lánale zaca ba zaj nagu b  edu ca' le na. ³Ca naca oro chee le ne plata chee le, ba gulez n xrche'e na, na' lawe' da quebe bch nele da gunní'a chee le lu da xrlátaje, da can i dxulul e na nab gale zria lau Dios, na' Le' gud  e le'e lu da ba xa!. Can i gaca chee le lawe' da bt ubele xel-la' gunní'a chee g pale na gate ba dx rrule. ⁴Quebe gud zrujle ca naca chee g na benne' ca' belexelape' lina chee le, na' dxelaw e zria chee g da quebe gud zrujle, na' Xránadxu, Bénnea' nap e' dute xel-la' dxenn a bea, ba benne' ca naca zria da dxelagu benne' ca' chee le le'e. ⁵Lu x ezr la xu nig a ba guzile ba neza xel-la' gunní'a chee le ne x gute da zaca ca', ne guzrenle ca tu bezre dx nnel e, na' ba dxexr n zra xel tie'-ba!. ⁶Le'e ba bzria xile, ne ba b  etele benne' quebe bi da cale la zaj nune', na' benne' ca' quebe guledábague' le'e.

Dxal-la' g cadad xu benne' zren lazre' ne guch lajled xu Dios

⁷Chee g  le na', benne' b  icha'dau', le gaca zren lazre' ca zrindxa zra xel a' Xránadxu. Benne' dxaza dxa'ana dxal-la' cueze' dute xel-la' zren lazre' chee g  ca zrindxa zra xel a' xiuj ba ne xiuj lina, chee g  xez i' lu ne'e lina chaw e' chee g . ⁸C 'anqueze le gaca zren lazre', ne quebe gute lázrele, lawe' da ba zua gagu zra xel a' Xránadxu. ⁹Le'e, benne' b  icha'dau', quebe gágule zria chee g  l w zrele, chee g  quebe guchi'a Dios chee g  da dxunle, lawe' da zua gágute zra xel a' Dios, Bénnea' dxuchi e da dxaca. ¹⁰Le'e, benne' b  icha'dau', le gus   lázrele ca guca chee g  benne' ca' gulennée' wal  z chee g  Dios, gulaque' zren lazre' l c ala guledée' xel-la' zi!. ¹¹Dxennad xu guca da ba neza zren chee g  benne' ca' buluchaga lawe' xel-la' zi' ca!. Le'e ba benle ca benne' zren lazre' guca Job, ne ba nézele ca da chaw e' ben Dios chee g  ca gud  na!. Xránadxu naque' zri'i lazre', ne dxexache lazre' dxi'u.

¹²Da dxundxa na ba xen, benne' b  icha'dau', quebe guz tajle xab  a, ne quebe guz tajle da zua x ezr la xu nig a, ne quebe bi da xula guz tajle. Gate nnale: Awe', le nnaze: Awe', ne gate nnale: Cab  , le nnaze: Cab  , chee g  quebe guz ria xi' Dios le'e.

¹³Che n  lale dxedele lu da zi' da xa', dxal-la' guch lajlenle Dios. Che nu benne' zue' xel-la' dxeb , dxal-la' gul-le' da g  e l 'ane' Dios. ¹⁴Che nu benne' quebe chaw e' zue', dxal-la' nne' benne' gula ca' dxuluxúe' bi chee g  Cristo, chee g  xelenabe' lau Dios xexun e' benne' we' na', ne xeleg u'e le' da za lu La Xránadxu. ¹⁵Gate dxuluch lajlenle' Dios dute xel-la' dxeleajl 

lazre' chee', na' xexaca benne' we' na', na' Xránadxu xechise'
le', ne che bi dul-la nune', na' gunite lau Dios chee bénnea!.
¹⁶Chee le na', le xrúalepe lau lјwézrele tule xetule dul-la da
nunle, ne le guchálajle Dios chee tule xetule, chee xexune' le'e.
Da dxenaba benne' xrlátaje du lazre' lau Dios wazrué'ene' na.
¹⁷Elías, bénnea' gunné' waláz chee Dios, guque' tu bénneache
ca dxi'u, na' gate gunabe' lau Dios chee quebe gaca xiuj, na'
quebe guca xiuj lu xežr la xu dute chun iza xugachaj. ¹⁸Gudé
na', gate gunabe' lau Dios da xula, na' belá' xiuj, na' xežr la xu
na' bennna na lina.

¹⁹Le'e, benne' bícha'dau', che nu benne' ládujla le'e
dxequase' lu da li, na' che nélale le'e xegu'ule le' lu xel-la' li,
²⁰dxał-la' nézele, núteteze benne' xucuase' tu benne' dul-la
lu neza calela da zeajlēne', guselé' bénne'du xu'u benne' dul-
la na' lu xel-la' gute, na' xunite lau Dios dul-la zan da nabaga
bénnea!.

DÍZRA'DAU' NEDXU DA BZUAJ SAN PEDRO

**Dizra' gusel-la Pedro cheę benne' ca'
gucá'a Jesús, ne zaj nase dínnaje'**

1 ¹Neda', Pedro, naca' benne' gubáz cheę Jesucristo. Dxuzúaja' da nigá cheełe le'e nadxúajle lázrele, ne zrale xęzre ca' zaj nababa Ponto, ne xęzre ca' zaj nababa Galacia, ne xęzre ca' zaj nababa Capadocia, ne xęzre ca' zaj nababa Asia, ne xęzre ca' zaj nababa Bitinia. ²Xradxu Dios ba guqué'ę le'e ca da gunné' gate nate. Ne cheę Be' Lá'azxa ba gucá'a Dios le'e cheę guzúale dizra' cheę', ne cheę chádxele lu dxen cheę Jesucristo. Dxenaba' lau Dios gúnnale'ę le'e da chawe', ne xel-la' dxebeza zri lazre'.

Ca da dxebeza lázredxu

³Dxue lá'anadxu Dios, Xra Xránadxu Jesucristo. Lawe' da dxexache lázrele'ę dxi'u ba bene' cheędxu bexálajdxu lawe' da bebán Jesucristo ládujla benne' gate. Da nigá nuzaga na dxi'u cheę cueza lázredxu, ⁴ne gun na sile ca da nucueza Dios cheełe xabáa, da na' quebe cuia xi na, ne quebe xexúie na, ne quebe te cheę na. ⁵Lawe' da dxéajlele cheę Dios, Le' guxrę' le'e nen xel-la' waca cheę' ca zrindxa zra na' sile du ca naca xel-la' weselá da nucuezę' cheędxu, na' gulé'ene' na lu zra bzebe ni'!

⁶Chee le' na' dxebéle'ele lácala dxun na ba xen tele xel-la' zi' tu chí'idau!. ⁷Xel-la' dxeajlí lazre' cheełe gaca cheę na ca dxaca cheę oro da dxedé na lu xi' cheę xegá'ana chawe' na. Caní naca cheę xel-la' dxeajlí lazre' cheełe, gate ba gudé na lu xel-la' zi', na' xegá'ana na da zácadxa chee sile xel-la' szren, ne xel-la' ba lá'ana lu zra na' gate xelá' Jesucristo.

⁸Le'e nazri'ile Jesucristo lácala quebe ne lé'ele Le', na' lawe' da nuxréñ lázrele Le' lácala quebe ne xelé'ele Le', dxebéle'ele. Ca naca xel-la' dxebé cheegle naca na da zrente da quebe séquentu' xuzájla'antu! ⁹lawe' da nalá bénne'du xu'ule lawe' da dxéajlele chee Dios. ¹⁰Lu iza da ba guledé gate nate, benne' ca' gulenné' waláz chee Dios buluxúe xánnie', ne belexebéajni'e ca naca chee xel-la' weselá nigá, na' buluchálaje' ca naca xel-la' chawe' chee Dios da gunne' le'e. ¹¹Be' Lá'azxa, Bénnea' gusel-la Cristo, bzéajni'ine' benne' ca' buluchálaje' waláz chee Dios gate nate ca da saca Cristo, ne ca naca xel-la' szren da si'e te na', na' benne' ca' belexexílaje' nuzra benne' nigá, ne bátala gaca da dxenná Be' Lá'azxa, Bénnea' zúale le!. ¹²Dios bzéajni'ine' benne' ca' ca naca chee da na' dxuluchálaje', gunné' quebe naca na chee léqueze', san naca na cheedxu dxi'u. Na'a, da nigá naca dizra' chawe' da ba bénquezle, da buluchalaj benne' ca' ne chee Be' Lá'azxa, Bénnea' ze'e xabáa. Da caní gulaca lazre' gubáz chee xabáa xeléajni'ine'.

Dios dxenné' dxi'u chee gácadxu bi lá'azxa chee'

¹³Chee le na', le guxúe xanne' ca da gunle. Tu dxál-lazqueze gunle da xrlátaje. Dute lázrdaule le guxrén lazre' xel-la' chawe' chee Dios, ne le cueza da gunne' le'e lu zra na' gate xelá' Jesucristo. ¹⁴Lawe' da nácale bi chee Dios, le guzúa dizra' chee', ne québedxa gunle ca da guzá lázrele gate quebe ne gúnbeale Dios. ¹⁵Na'a, le ta lu xel-la' lá'azxa chee' lawe' da naca Dios lá'azxa, Bénnea' gunné' le'e. ¹⁶Cá'anqueze naxúajqueze na lu xiche lá'azxa chee', dxenné!: "Le gaca lá'azxa, lawe' da naca' neda' lá'azxa."

¹⁷Che dxennale le'e naca Dios Xrale, na' Le' dxuchi'e ca da dxelún bénneache, dxal-la' zrébele Le' dxácate ne zúale lu xezr la xu nigá. ¹⁸Dios ba bselé' le'e lu da benle gate na' guxíajlele ca da belún xra xrtuale, da calela, na' ba nézquezle quebe guca na ne chee tu da dxuzru na ca oro, ne plata. ¹⁹Bselé' le'e ne chee dxen zácale'e chee Cristo, Bénnea' bzua cuine' lau Dios ca tu zrila'dau' du lazre', ne quebe nadxenba', be' dxelutie' chee xunate lau Dios dul-la zaj nabague'. ²⁰Cristo ba nácaqueze chee' gate nate saque' da nigá, na' ble'e lu zra caní chee gaca chawe' cheegle. ²¹Ne chee Cristo dxéajlele chee Dios, Bénnea' bsebane' Le' ládujla benne' gate, ne bca'ané' Le' szren. Chee le na' dxéajlele chee Dios, ne dxuxréñ lázrele Le'.

22Na'a, ba bzúale dizra' chee_l xel-la' li n_e chee_l Be' Lá'azxa, chee_l zri'ile dute_l lázrdaule benne' zaj nababe' dxi'u. Chee_l na' dxal-la' zri'ile lqwézrele tule xetule dute_l lázrdaule, ne dute_l xel-la' wala chee_l. **23**Caní naca na lawe' da ba bexálajle, quegá chee_l bénneache, benne' dxelate. Nálajle n_e chee_l dizra' chee_l Dios, da naca ban na, ne da zua na chadía chacanna. **24**Caní naca na lawe' da naxúaj na lu xiche lá'azxa, da dxenná na:

Xúgut_e bénneache zaj naque' ca xixre',

na' xel-la' szren chee_l naca na ca xiaj chee_l xixre'du ca'.

Xixre' na' dxebizre na, na' xiaj chee_l na dxexruj na.

25Dizra' chee_l Xránadxu zúatequeze na chadía chacanna.

Dizra' nigá ba benle le'e n_e chee_l dizra' chawé' da dxuchálajntu'.

2 ¹Chee_l le na', québedxa gunle da calela. Québedxa nu si xe_lele, ne quebe gunle láweze da xrlátaje. Québedxa gácale xa lazre', ne quebe bi nnéle chee_l lqwézrele. ²Cáteze dxeledane bidu dxelene ca' nizre', ca' le gane xrtizra Dios, da naca na du lazre', chee_l gun na se cháchale, ne lale lu na' dul-la. ³Che da li ba guzú laule nézele naca Xránadxu chawé', na' gaca lázrele sídxale xrtizre'.

Cristo naque' ca xiaj xre ban

⁴Le biga lau Xránadxu, Bénnea' naque' ca xiaj xre ban. Bénneache buluzúe' Le' chalá'ala, san lau Dios naque' tu xiaj chawé' da zácale'e na. ⁵Cá'anqueze le'e nácale ca xiaj ban ca'. Le güe Dios lataj guchínene' le'e chee_l gune' tu xudau' chee_l Be' Lá'azxa chee_l, gácale bxruze chee_l Dios chee_l guzúale lau Dios ca da dxunna Be' Lá'azxa le'e. Da nigá waca gunle n_e chee_l Jesucristo, da xezaca ba lazre' Dios. ⁶Chee_l le na' lu xiche lá'azxa dxenná Dios:

Neda' nuzúa' lu xezre lá'azxa tu benne'
naque' ca tu xiaj blau chee_l xu'u,
da naca na tu xiaj du lazre',
ne da zácale'e na,
na' nu benne' chéajle'e chee_l Le'
quebe gaca xel-la' stu chee_l.

⁷Chee_l le'e dxéajlele chee_l, xiaj nigá zácale'e na, san chee_l benne' ca' quebe dxéajle'e naca na ca da dxenná xiche lá'azxa:
Xiaj na' buluzúa benne' wen xu'u ca' chalá'ala,
le na' naca na xiaj blau.

⁸Cá'anqueze naca na ca dxenná xiche lá'azxa:

Naque^l tu xiaj da dxechegu bénneache,
na' lawe^l le^l na' dxeajlecházie^l.

Caní naca na, dxeajlecházie^l lawe^l da quebe dxelezi^le dizra^l
chee Dios. Dios ba núnqueze^l gaca caní chee benne^l ca!

Benne^l zaj naque^l bi chee Dios

⁹Le'e nácale benne^l ba gucá'a Dios. Nácale bxuze lu zrin chee Benne^l Wenná Bea, Jesús. Nácale tu xezre lá'azxa chee Dios, na' Le^l naxá'awene^l le^l e chee guzenle bénneache ca naca xel-la^l szren chee Dios. Le^l gunné^l le^l e chee xedxúajle lu da chul-la, na' súale lu xel-la^l naxaní^l li lazre^l chee^l. **¹⁰Gate** nate quebe nu bexache lazre^l le^l e, san na'a Diósqueze^l dxexache lazre^l le^l e.

Zúale chee gunle zrin chee Dios

¹¹Bi bicha^l nazri^lite^l lazra^l, dxata^l xueda^l le^l e, nácale ca benne^l zaj zre^le zitu^l naga sua lazre^l, chee quebe gunle ca da dxenná bélala^l dxen cheele, da dxedíl-lalé na bénne^ldu xu'ule.

¹²Ca da dxunle, dxal-la^l gaca na xrlátaje lau bénneache quebe zaj núnbe^le Dios. Caní gaca na, lácala na'a dxelenné^l cheele, dxelenné^l nácale benne^l ca^l dxelune^l da zrinnaj, na' welelé^lequezne^l da xrlátaje da dxunle, na' xelúe lá'anaqueze^l Dios gate zrin zra xenaba Dios da bén tu tu bénneache.

¹³Lawe^l da nácale bi chee Xránadxu, le guzúa dizra^l ca da dxenná benne^l xu'u lawe^l, bénnea^l buluzúa benne^l xezre ca^l. Le guzúa dizra^l chee benne^l nape^l xel-la^l dxenná bea zren, **¹⁴ne chee** benne^l dxelenná bea, benne^l ca^l nasel-la le^l chee xuludéé^l xel-la^l zi^l benne^l ca^l dxelune^l da zrinnaj, ne xelu^le ba lá'ana benne^l ca^l dxelune^l da xrlátaje. **¹⁵Dios** dxaca lazre^l gunle le^l e da xrlátaje chee guzúa zrile benne^l ca^l quebe zaj naxéajni^line^l, gate dxelenné^l calela chee dizra^l chawé^l da nazile.

¹⁶Le gaca ca benne^l quebe zaj nadau, san quebe guchínele da na' nazile, quebe gunle da calela. Le gaca ca benne^l ca^l dxenná be^le Dios. **¹⁷Le gapa ba lá'ana xúguté bénneache.** Le zri'i bi bíchedxu ca^l. Le zrebe Dios, ne le gapa ba lá'ana benne^l dxenná be^le.

Ca da guzaca zi^l Cristo dxuzéajni^li na dxi'u

¹⁸Le'e, bi wén zrin, le guzúa dizra^l chee xránale dute xel-la^l ba lá'ana, quegaze chee benne^l zaj naque^l zri'i lazre^l,

ne dxelebé' gunne xue chee_{le}, san cá'anqueze gunle chee benne' snia ca' zaj naque_e xránale. ¹⁹Naca na tu da xrlátaje che guchaga laudxu xel-la' zi' da dxulusaca bénneache dxí'u gate dxundxu da nezdxu naca na da dxezaca ba lazre_e Dios. ²⁰Che dxunle tu da calela, na' dxulusaca zi'_e le'_e, ¿bizra da ba neza gaca na chee_{le}? Na'a, che dxedele xel-la' zi' lawe_e da dxunle da xrlátaje, ne dxuchaga laule na dut_e xel-la' zren lazre_e chee_{le}, da nigá naca na xrlátaje lau Dios. ²¹Dios Gunné_e le'_e chee_e tele xel-la' zi' caní, lawe_e da gudé Cristo xel-la' zi' waláz chee_{le} le'_e, da dxuzéajni'i na le'_e gunle ca da b_{en} Le_e.

²²Le_e quebe b_{ene}' dul-la, ne quebe nu guzí xe'_e.

²³Gate bulucháchalene_e Le_e, quebe bi dizra_e schanni_e bechebe_e.

Gate buludé_e Le_e xel-la' zi', Le_e quebe bexéchaje_e.

Bzua cuine_e lu na' Dios, Bénnea_e dxuchi_e ca da naca na.

²⁴Biá'queze Cristo na' lu bela_e dxen chee_e ca naca dul-la chee_e dxu gate gude_e le'_e xaga begúaj, chee_e gácadxu ca benne_e gate, québedxa gundxu dul-la, na' gaca bandxu chee_e gundxu da xrlátaje.

Le_e guzríe_e we_e chee_e xexácale le'_e chawé!

²⁵Le'_e gudale gate nate ca zrila_e zaj naníteba!

Na'a ba bela_e le lau Cristo, Bénnea_e dxuxúe_e le'_e ca dxun tu benne_e dxuxúe_e zrila_e du ca', ne dxe'_e gunne xue chee_e bénne_e du xú'ule.

Ca dxal-la' xelún benne_e zaj nuchaga na'

3 ¹Cá'anqueze le'_e, nu'ula nuchaga na'_e, le guzúa dizra_e chee_e benne_e chee_{le}, na' che nálale zua benne_e biu chee_{le} quebe dxéajle_e xrtizra Dios, xexúnbe_e naca na da li gate lé'_e da xrlátaje da dxun zru'ule_e, ne quebe gun na ba xen bi guchalaj zru'ule_e, ²lawe_e da lé'ezen_e da xrlátaje dxune_e lawe_e da naque_e xrlátaje, ne dxape_e le_e ba lá'ana. ³Ca lechítaje chee_e tu nu'ula quebe dxal-la' gaca na cüzreze ca xel-la' dxupá'a xicha xíchaje_e, ne lechítaje da naca na oro, ne zra lane_e da zácale_e. ⁴Lechítaje chee_e dxal-la' gaca na lu xichaj lázrdawe_e, da naca na tu da xrtan da quebe te chee_e na. Da xrtan nigá naca na tu be_e dxexruj lazre_e, ne zren lazre_e, da na' zácale_e na lau Dios. ⁵Cá'anqueze guca lechítaje chee_e nu'ula ca' gulaque_e bi chee_e Dios gate nate. Nu'ula ca' buluxré_e lazre_e Dios, ne buluzúe_e dizra_e chee_e benne_e chee_e. ⁶Cá'anqueze guca Sara, bzue_e dizra_e chee_e Abraham, na' guzré_e le_e: "Xran." Le'_e wácaquezle ca guca Sara na' che gunle da xrlátaje, ne quebe bi guchebe lázrele.

⁷Cá'anqueze le'e, benne' biu, zúalele nu'ula, le gaca dxexrui lazre' nen zrú'ulale. Le gapa ba lá'ana zrú'ulale lawe' da quebe zaj naque⁸ benne' wal-la ca le'e, ne cá'anqueze zaj nape⁹ xel-la' nabán ca da nunna Dios le'e dute¹⁰ xel-la' chawe' chee¹¹. Dxal-la' gunle caní chee¹² quebe bi guzaga na le'e gate guchálajlele Dios.

Benne' dxeledéé' xel-la' zi' lawe' da dxelune' da chawe'

⁸Na'a:

Le gaca tuze

Le xexache lazre' lqwézrele, ne le zri'i lqwézrele.

Le gaca benne' zri'i lazre', ne zren lazre'.

⁹Quebe gunle da calela chee¹³ benne' dxune¹⁴ chee¹⁵le da calela, ne quebe gucháchalele benne' dxulucháchalene¹⁶ le'e. Le gun da chawe' chee¹⁷ benne' ca' lawe' da gunné¹⁸ Dios le'e chee¹⁹ sile da chawe!. ¹⁰Caní naca na lawe' da dxenná xiche lá'azxa:

Benne' dxaca lazre²⁰ gaca tu da ba neza chee²¹,

ne sue²² xel-la' dxebé

dxal-la' guxúe²³ luzre' chee²⁴ quebe nne²⁵ dizra' schanni',

ne guxúe²⁶ dxu'²⁷e chee²⁸ quebe nne²⁹ na da wen lazre'.

¹¹Dxal-la' gusane³⁰ ca da calela bene³¹,

ne québedxa gune³² na, chee³³ gune³⁴ da chawe'.

Dxal-la' cueche zrie³⁵ da ba xa',

ne gaque³⁶ benne' zren lazre'.

¹²Xránad xu dxuxúe³⁷ benne' chawe' ca',

ne dxenne³⁸ ca da dxelenaba benne' ca'.

Dxuzúe³⁹ chaláala benne' wen da zrinnaj ca'.

¹³?Núzraqueze benne' gune⁴⁰ chee⁴¹le da zrinnaj che le'e cuelo gunne xue gunle da chawe'? ¹⁴Lácalá tele xel-la' zi' lawe' da dxunle da chawe', gaca na da ba neza chee⁴²le. Quebe nu zrébele, ne quebe xrúsale. ¹⁵Le gapa ba lá'ana Cristo ca Xránale lu xichaj lázrdaule. Le súateze ban lazre' xechébele lau benne' ca' dxelenabe⁴³ le'e bizr chee⁴⁴ na' dxuxréñ lázrele Le'. Le gun na lu xel-la' dxexrui lazre', ne le gapa ba lá'ana benne' ca'. ¹⁶Le gun da chawe' chee⁴⁵ quebe bi sua da gagu na zria lu xichaj lázrdaule, na' benne' ca' dxelenné⁴⁶ schanni' chee⁴⁷ da chawel' da dxunle lawe' da dxéajlel-le chee⁴⁸ Cristo, xelapa stu⁴⁹e ca dizra' da dxelenné!

¹⁷Zácadxa tele xel-la' zi' lawe' da dxunle da chawe' cátēze dxaca lazre Dios, ne quegá tele xel-la' zi' lawe' da dxunle da calela.

¹⁸Caní naca na lawe' da gudé Cristo tu lásaze lu xel-la' gute zi xa' ne chee⁵⁰ dul-la da nabágad xu. Le' guque⁵¹ benne' xrlátaje,

na' gudéé' xel-la' zi' waláz cheédxu dxi'u, benne' wén da zrinnaj, chee gaca xeché'e dxi'u lau Dios. Gute Cristo lu bel-la' dxen chee', san bebánqueze' lu be' nácaqueze'. ¹⁹Cá'anqueze lu be' nácaqueze' guxíaje' lataj chul-la naga xeajchálajlène' be' zaj nácaqueze benne' ca' nuzaga xel-la' gute lu lataj na!. ²⁰Benne' caní quebe buluzúe' dizra' ca da bchalaj Noé gate nate, gate na' guleza Dios duté xel-la' zren lazre' chee' dxácate' na' ben Noé da zren na' da dxedá lawe' nísadau!. Lu da dxedá lawe' nísadau' gulelá xrúnuze benne' ne chee nisa xiuj da na' bzria xi na ca naca bénneache. ²¹Nisa xiuj na' dxulé'e na ca naca nisa naga dxelexedxúa benne' nisa, na' lu le' na' nalad xu na'a. Nisa nigá quegá le' na' quibe na dxi'u, san dxulé'e na dxaca lázredxu chádzedxu lau Dios, na' lad xu lawe' da bebán Jesucristo ládujla benne' gate, ²²ne begüene' xabáa, ne zue' chalá'a xabeña chee' Dios, na' dizra' chee' Le' dxuluzúa gubáz chee' xabáa, gubáz ca' zaj nape' xel-la' dxenná bea, ne gubáz blau ca'.

**Dxal-la' gundxu zrin chee' Dios guchínedxu
ca da ba nunna Dios dxi'u**

4 ¹Chee' le na', ca ben Cristo, gudéé' xel-la' zi' lu bela' dxen chee', cá'anqueze le'e dxal-la' si lu nale tele xel-la' zi' lawe' da che tu benne' ba gudéé' xel-la' zi' lu bela' dxen chee', ba bzua bénnea' chalá'ala da naca dul-la, ²chee' guné' ca da dxaca lazre' Dios dxácate' naca bane', ne quebe guné' ca da dxenná bela' dxen chee'. ³Naze cátite da ba bénle gate nate da dxeledanne benne' quebe zaj núnbe' e Dios. Ca lu iza da ba guledé bénle da sban ca', ne da zrinnaj ca' da guzá lázrele, ne guzúzrele, ne bénle laní sban ca'. Güé'ele'ele, ne bca'ana szrenle bedau' xiaj xaga ca' da na' dxe cuide Dios. ⁴Benne' ca' quebe zaj núnbe' e Dios dxelexebánene' lawe' da québedxa dxun le' tuze ca naca da sban da dxelune', na' chee' le' na' dxelenné' schanni' chee'ele. ⁵Benne' ca', dxun na ba xen xululé'ene' ca da zaj nune' lau Bénnea' naca chee' guchi' e chee' benne' ban ca', ne chee' benne' gate ca'. ⁶Benne' ca' zaj nate belenne' ca naca dizra' chee' Dios chee' xelexaca bane' lu be' zaj nácaqueze' ca naca ban Dios, lácal a lu xezr la xu nigá Dios bchi' e ca da belune' ca guchi' e chee' xígute bénneache.

⁷Ba za cheajsé chee' xígute da dxelé'edxu. Chee' le na', le sua ban lazre', ne le guchálajlqueze Dios. ⁸Da nácadxa blau, le zrí'ile' e ljwézrele. Che nazrí'idxu benne' bíchedxu ca', na'

gunite laudxu da calela da belune⁹ che^{ed}xu. ⁹Le guzúa lízrele l^jwézrele tule xetule, ne quebe nne^{le} chee^e l^jwézrele. ¹⁰Tu tule le'e dxal-la' gunle zrin chee^e l^jwézrele ca da nunna Dios chee^{le}, ca benne^e dxuluchínene^e chawe^e ca da chawe^e da dxunezruj Dios chee^e. ¹¹Che nu benne^e dxuchálaje^e, dxal-la' guchálaje^e da gunezruj Dios le^e. Che nu benne^e gune^e zrin chee^{le}, dxal-la' gune^e na guchínene^e xel-la' waca chee^e da nunezruj Dios le^e. Ca naca xúgute^e da dxunle, dxal-la' gaca ba Dios lawe^e da nácale bi chee Jesucristo, na' chee Le^e gaca xel-la' szren, ne xel-la' dxenná bea chadía chacanna. ¡Ca'an gaca na!

Wadedxu xel-la' zi' lawe^e da nácadxu bi chee Cristo

¹²Benne^e bícha'dau' nazri'lite lazra', quebe xebánele ca naca xel-la' zi' zren da tele, quebe guéquele naca na tu da quebe dxal-la' gaca. ¹³Le be lawe^e da tele xel-la' zi' ca xel-la' zi' da gudé Cristo chee^e cá'anqueze bélé^ele gate lé'ele xel-la' szren chee^e Cristo gate zezé^e. ¹⁴Che dxulugazja' benne^e le'e dizra' lawe^e da nácale bi chee Cristo, ba neza zren naca na chee^{le}, lawe^e da zúale Be^e Lá'azxa chee^e Dios le'e, Bénnea^e ze^e xabáa. Dxelenné bénneache schanni^e chee^e Le^e, san le'e dxápale Le^e ba lá'ana. ¹⁵Che núlale le'e dxedele xel-la' zi', quebe dxal-la' gaca na lawe^e da bétele benne^e, u bi gulanle chee^e benne^e, u bi da zrinnaj bënle, u lawe^e da guchixre chee^{le} da naca chee^e benne^e xula. ¹⁶Che nu benne^e dxedé^e xel-la' zi' lawe^e da naque^e bi chee^e Cristo, quebe dxal-la' xedué^ene^e, san dxal-la' güe lá'ané^e Dios lawe^e da nazí le^e bi chee^e Cristo. ¹⁷Ba b^jzrin zra su lau Dios guchi^e ca da zaj nun tu tu bi nácab^e chee^e Le^e. Che Dios su lawe^e guchi^e ca da nundxu dxi'u, ¿ájala gaca chee^e benne^e ca' quebe dxelune^e ca dxenná dizra' chawe^e chee^e Dios? ¹⁸Che benne^e xrlátaje ca' cánnaze xeletelé^e ¿ájazraqueze gaca chee^e benne^e wen^e da zrinnaj ca', ne chee^e benne^e wen^e dul-la ca'? ¹⁹Caní naca, benne^e dxeledé^e xel-la' zi' lawe^e da dxelune^e da xrlátaje da dxaca lazre^e Dios, dxal-la' xelúnqueze^e da xrlátaje, ne xuluzué^e bénne^edu zaj xu^e lu na' Dios, Bénnea^e b^jne^e le^e, lawe^e da naca Le^e li lazre^e.

Pedro dxuzéajni'iné^e bi ca' chee Cristo

5 ¹Dxuzéajni'ida' le'e, benne^e gula dxuxíeles tu tu cue^e bi ca' chee^e Cristo lawe^e da naca' neda' benne^e gula ca le'e, ne dxexechéba' ca xel-la' zi' da gudé Cristo, ne cá'anqueze lawe^e

da gúnnaqueze¹ neda', ne le'e, chee² sidxu da xabáa chee³ da gulé⁴ene⁵ te chee⁶ zra caní. ²Ca dxelún benne⁷ dxuluxúe⁸ zril⁹a ca', le guxúe bidu ca' chee¹⁰ Dios, bénne¹¹du ca' nabágale. Le gun na dut¹² lázrdaule ca dxaca lazre¹³ Dios, quebe gun na ba xen nu benne¹⁴ nna bé¹⁵ene¹⁶ le'e, ne quebe gunle ba chee¹⁷ dumí. Le gun zrin du lázrele, ³ne quebe gun cuínale ca xrane bénne¹⁸du ca' nabágale. Le gun ba xuzre gácale tu da gulé¹⁹e na ca dxal-la' xelún bénne²⁰du ca'. ⁴Caní gaca, gate xelá²¹ Xránadxu, Benne²² Blau dxuxúe²³ zril²⁴a ca', sile tu lazruj da naca na chee xabáa, da quebe te chee²⁵ na. ⁵Cá'anqueze le'e, benne²⁶ cuide²⁷, le gun ca da dxelenná benne²⁸ gula ca!. Xúgut²⁹e dxal-la' guzúale dizra³⁰ chee³¹ lqwézrele tule xetule lu xel-la' dxexruj lazre³² chee³³le lawe³⁴ da dxenná xiche lá³⁵azxa:

Dios dxezré³⁶e benne³⁷ ca' dxulucá'ana szren cuine³⁸!

Dute³⁹ xel-la' chawe⁴⁰ chee⁴¹ dxácalen⁴²e benne⁴³ dxexruj lazre⁴⁴ ca!.

⁶Le guzexruj lázrele lu xel-la' dxenná bea zren chee⁴⁵ Dios, na⁴⁶ xechisa Le⁴⁷ le'e ca zrin zra chee⁴⁸ na. ⁷Le guzúa lu na⁴⁹ Dios xúgut⁵⁰e da dxele gunne xue, lawe⁵¹ da dxe⁵² Le⁵³ gunne xue da naca chee⁵⁴le.

⁸Le gaca benne⁵⁵ li lazre⁵⁶, ne le sua ban lazre⁵⁷ lawe⁵⁸ da dxedá da xriwe⁵⁹, da na⁶⁰ dxezrá'a na le'e, ne naca na ca tu bezre xixre⁶¹, dxebezre xa'aba⁶², dxíljaba⁶³ nu guébeba⁶⁴. ⁹Le tíl-lale⁶⁵ da xriwe⁶⁶, ne le se chacha lu xel-la' dxeajlí lazre⁶⁷ chee⁶⁸le, lawe⁶⁹ da nézquezle dxeledéqueze xúgut⁷⁰e bíchele zaj zre⁷¹e lu xezr la xu nigá xel-la' zi⁷² ca da dxedele le'e. ¹⁰Gate bache gudele xel-la' zi⁷³ tu chi'i, Dios guné⁷⁴ le'e li lazre⁷⁵, ne guzúa chawe⁷⁶e le'e. Dios ná⁷⁷queze dxunne⁷⁸ dxi'u xúgut⁷⁹e da chawe⁸⁰ chee⁸¹, ne ba gunné⁸² dxi'u chee⁸³ gápadxu da naca chee⁸⁴ xabáa chee⁸⁵ lawe⁸⁶ da nácadxu bi chee⁸⁷ Jesucristo. ¹¹Gaca ba Le⁸⁸, ne chee⁸⁹ Le⁹⁰ gaca xel-la' dxenná bea chadía chacanna. ¡Ca'an gaca na!

Pedro dxugape⁹¹ diuzre bi bíchedxu ca'

¹²Silvano, benne⁹² nigá dxéqued⁹³a naque⁹⁴ tu bi bíchedxu li lazre⁹⁵, ba bzuaje⁹⁶ dizra⁹⁷ caní chee⁹⁸le le'e cát⁹⁹eze neda', Pedro, ba gucha¹⁰⁰ le¹⁰¹ guzúaje¹⁰²!. Dxuzéajni¹⁰³ida' le'e, ne dxapa¹⁰⁴ le'e ca naca da xrlátaje da ba guzile da dxululé¹⁰⁵e na Dios nazri¹⁰⁶line¹⁰⁷ le'e. Le se¹⁰⁸ chacha ca zaj naca da caní.

¹³Bi chee¹⁰⁹ Cristo zaj zre¹¹⁰e Babilonia nigá, benne¹¹¹ ca' gucá'a Dios ca guqué¹¹²e le'e, dxulugape¹¹³ le'e diuzre. Cá'anqueze

Marcos, bi na' nácabe' ca bi cheéqueza' dxugápabe' le'e diuzre.
¹⁴Le gugapa diuzre lqwézrele tule xetule, ne le gunida' lqwézrele
lu xel-la' zri'i lazre!.

Dxenaba' lau Dios gunne^l le'e xel-la' dxebeza zri lazre!, le'e
nácale bi ca' chee Jesucristo. ¡Ca'an gaca na!

DIZRA' GUDXUPE' DA BZUAJ SAN PEDRO

Dizra' da gusel-la San Pedro chee bi ca' chee Jesús

1 ¹Neda', Simón Pedro, naca' wen zrin chee Jesucristo, ne benne' gubáz chee!. Dxuzúaja' da nigá cheele le'e, ba nápale xel-la' dxeajlí lazre' da zácale'e, ne naca tuze ca da nápantu' netu'. Caní naca lawe' da naca li lazre' Dios cheedxu, ne Benne' Weselá cheedxu Jesucristo. ²Dxenaba' lau Dios gúnnale'e le'e da chawé' chee!, ne xel-la' dxebeza zri lazre', lawe' da núnbeale Dios, ne Xránad xu Jesús.

Ca dxal-la' gaca bi chee Cristo

³Dios lu xel-la' waca chee' ba nunne' dxi'u xúgute da nachínexdu chee gápadxu xel-la' nabán chee Le', ne chee gaca gundxu zrin chee!, lawe' da núnbeadxu Bénnea' gunné' dxi'u chee gápadxu da xabáa chee Le', ne xel-la' szren chee!. ⁴Caní naca na, ba nunne' dxi'u ca da nachebe lazre', da zaj naca na szrénle'e, ne da zaj zácale'e na, chee né chee da guchébe lazre' wazrué'ele le'e gácale ca nácaqueze Dios, ne chee lale lu da sban da dxaca lu xeżr la xu nigá né chee da dxezá lazre' bela' dxen chee bénneache. ⁵Chee le na' dxal-la' cue'le gunne xue gun xel-la' dxeajlí lazre' cheele gunle da xrlátaje, ne chee gun da xrlátaje da dxunle gácale benne' sina. ⁶Xel-la' sina cheele dxal-la' gun na nna be'e cuíname, na' xel-la' dxenná be'e cuina cheele dxal-la' gun na gácale benne' zren lazre', na' xel-la' zren lazre' cheele dxal-la' gun na zri'ile Dios. ⁷Xel-la' zri'i lazre' cheele nen Dios dxal-la' gun na zri'ile benne' bíchedxu ca', na' xel-la' zri'i lazre' cheele nen bíchele ca' dxal-la' gun na gácale zri'i lazre'.

⁸Che le'e dxunle da caní, ne dxelepe ban na, quebe xegá'ana cá'aze xel-la' nabán cheele, ne quebe naca na níteze núnbeale Xránadxu Jesucristo. ⁹Benne' quebe dxune' da caní naque' ca benne' la chul-la, u ca benne' quebe dxenné' e ca da za za'. Ba gul-la lazre' guxádxie' ca naca chee' dul-la ca' da bene' gate nate. ¹⁰Chee' le' na', benne' bícha'dau', le gun ba xuzre nézele Dios gunné' le'e, ne ba guqué' e le'e, na' che gunle da nigá, cabata' cheajcházele. ¹¹Caní gun Dios, gúnnale' e le'e lataj chu'ule naga nna bea Xránadxu, ne weselá cheedxu Jesucristo chadía chacanna.

¹²Chee' le' na' tu dxusá'azqueza' lázrele da caní, lácalá ba nézele na, ne ba ze cháchale lu xel-la' li da ba nápale. ¹³Dxácate' naca bana' dxéqueda' dxun na ba xen gusá'a lázrele chee' da caní ¹⁴lawe' da ba nezda' wátezea' ca ba gunná Xránadxu Jesucristo, guzré' neda!. ¹⁵Na'a guna' ca da séqueda' chee' gate te gatia' neda', cheajsá lázrquezle chee' da caní.

Benne' belelé'ene' xel-la' szren chee' Cristo

¹⁶Da bsédentu' le'e ca naca chee' xel-la' szren chee Xránadxu Jesucristo, ne ca xel'é' xecha lasa quebe naca na ca da dxenná xichaj lázrdau bénneache. Netu' blé'equezentu' ca naca xel-la' szren chee' Xránadxu. ¹⁷Blé'entu' Le' gate Xradxu Dios be' e Le' xel-la' ba lá'ana, ne xel-la' szren, na' Dios gúzrequeze' Le' lu da xabáa chee': "Benne' nigá naque' Zri'ina' nazri'ilte' lazra', ne dxezaca ba lazra' nen Le'.". ¹⁸Nétu'queze bénentu' chi'i na' da za na xabáa gate zúantu' nen Xránadxu lu xi'a lá'azxa na!. ¹⁹Chee' le' na' dxuxréñ lázredxantu' dizra' da buluzúaj benne' ca' gulenné' waláz chee' Dios. Da xrlátaje dxunle le'e lawe' da dxenle ca naca dizra' nigá. Naca na ca tu xi' da dxusení na tu lataj naga naca chul-la ca zrin zra chaní', na' Cristo, Bénnea' naque' ca belaj zila súalene' le'e chee' gusené' e lu xichaj lázrdaule. ²⁰Le guxúe xanne' ca naca da nigá. Netú da naxúaj na lu xiche lá'azxa quebe nu benne' seque' xuzájle' e na lu xel-la' dxéajni'li cheeze'!. ²¹Benne' ca' buluchálaje' waláz chee' Dios quebe buluchálaje' ca da gulaca lázrequeze le'!. Gulaque' benne' chee' Dios, na' gulenné' waláz chee' ca da bnezruij Be' Lá'azxa le'!

Ca naca chee' benne' ca' dxulusédene' da wén lazre' (Judas 4-13)

2 ¹Cá'anqueze gulezrá' ládujla benne' Israel benne' wén lazre' ca', benne' belún cuine' ca benne' dxelenné' waláz

chee Dios. Cá'anqueze welezrá' ládujla le'e benne' wén lazre', benne' xelún cuine' ca benne' dxulusédene' bénneache dizra' chee Dios. Benne' caní wuluzéajni'ine' bénneache bagácheze ca naca dizra' wén lazre' da guxrinnaj na, na' caní xeledábague' Xránadxu, Bénnea' bselé' dxi'u, na' lawe' da dxulusédene' da caní xelebía xi' zéqueze'. ²Benne' zan chjácalene' ca da sban dxuluséde benne' ca', na' nę chee benne' caní xelenné bénneache schanni' chee dizra' li chee xel-la' weselá. ³Lawe' da dxelezá lazre' xelezí'e dumí, xelebáje' le'e dumí ne chee da wén lazre' da dxuluzéajni'ine' le'e. Dios ba nucuezé' da guzría xi na benne' caní, lawe' da ba guchugue' gate nate ca da gaca chee benne' ca'.

⁴Dios quebe bnite lawe' chee gubáz chee xabáa ca' belún dul-la. Bdee' gubáz chee xabáa ca' lu lataj ba xa', ne bzre'le' le' lu da chul-la, ne bcheaje' le' du xia naga zaj nadxéaje' ca zrin zra chugu Dios ca da gaca chee gubáz chee xabáa ca'.

⁵Cá'anqueze Dios quebe bnite lawe' chee benne' ca' gulezrá' gate nate. Gusel-le' nisa xiuj da bzria xi na benne' ca' belune' da calela. Bselé' Noé, bénnea' bchálaje' ca naca da xrlátaje da dxal-la' xelún bénneache. Bselé' gázreze benne'. ⁶Cá'anqueze guchugu Dios chee xezre Sodoma, ne xezre Gomorra chee xelebía xi na. Bzézzie' dxúpate xezre ca', na' belexegá'anate na de. Caní dxuluzéajni'i na benne' ca' xelune' da calela, benne' xelezré'e te na!. ⁷Dios bselé' Lot lu xezre Sodoma na' lawe' da guque' tu benne' xrlátaje, ne bexíajele'ene' gate blé'ene' ca naca da sban da dxelún benne' ca' dxelune' da calela. ⁸Benne' xrlátaje nigá guzúe' ládujla benne' ca', na' tu zra tu zra guzúa ba xa' lázrdawe' ca dxenné'e, ne dxenne' ca da calela da dxelún benne' ca'. ⁹Nézqueze Xránadxu guselé' benne' zaj naca bi chee' che bi da dxusaca zi na le', na' guzráquezé' benne' ca' dxelune' da calela, ca tu lizre xia, ca zrin zra chugue' chee' chjaque' lataj ba xa'!

¹⁰Dios xudé'e' xel-la' zi' zrendxa benne' ca' dxelune' cátexe da sban da dxelezá lazre', ne dxuluzúe' chalá'ala xel-la' dxenná bea chee Xránadxu. Benne' caní zaj naque' lazre' dxugu dxelune' da sban, ne dxulucá'ana szren cuine'. Quebe dxelezrebe' dxelenné' schanni' chee gubáz chee xabáa ca'.

¹¹Gubáz ca' zaj nápadxe' xel-la' dxenná bea, ne xel-la' szren ca benne' caní, quebe dxelenné' da calela chee benne' ca' gate dxelawé' zria chee' lau Xránadxu.

¹²Benne' caní zaj naque¹ ca bea ca' quebe zaj naxéajni'iba', bę dxelunba' ca da zaj nézezeba', ne zraba' chee² xelél-le'³-ba', ne xelutie⁴-ba'. Benne' caní dxelenné⁵ schanni' chee⁶ da quebe dxeléajni'ine⁷, na' xelátequeze⁸ ca dxelate bea ca', ¹³ne xeledée⁹ xel-la' zi' ca xel-la' zi' buludée¹⁰ benne' xula. Dxeléquene¹¹ zaj zre¹²e lu da ba neza gate dxelebene¹³ ca da dxaca tu zra tu zra. Zaj naque¹⁴ ca tu da sban da dxusí'i na le'e xel-la' stu' gate zaj zre¹⁵e nen le'e lu laní cheele, dxácate ne dxelezúe¹⁶ lu xel-la' dxebé lu da calela da dxelune¹⁷.

¹⁴Dxelezá lazre¹⁸ xúgute nu'ula dxelel'éne¹⁹, ne quebe dxelálene²⁰ dxelune²¹ dul-la. Dxulusi²²e neza xula benne' bíchedxu quebe zaj ze chache²³. Dxulucúdequeze²⁴, ne zaj naque²⁵ benne' zaj xu'e de²⁶. ¹⁵Zaj nanítie²⁷ lawe²⁸ da gulecuase²⁹ lu neza li chee³⁰ Dios. Dxelune³¹ ca da bęn Balaam, zri'ine Beor. Balaam nigá bęne³² ba chee³³ dumí, ne gudé³⁴ dxune³⁵ da calela, ¹⁶na' bea na', bę dxua xua', gunneba³⁶ ca benne', ne gudíl-laba³⁷ Balaam ca naca dul-la da dxune³⁸, na' guchúguba³⁹ da xala da dxun Balaam.

¹⁷Benne' caní zaj naque¹ ca tu beaj bizre, ne ca tu beuj da dxua be⁴⁰ bdunu⁴¹. Ba zaj naca chee⁴² benne' ca' xelecexu⁴³ ane⁴⁴ chadía chacanna lu da chul-la. ¹⁸Dxelenné⁴⁵ dizra⁴⁶ da dxulucá'ana szren na le⁴⁷, ne da zaj naca na dácheze. Dxuluchínene⁴⁸ da sban ca', ne da dxezá lazre¹⁸ bela⁴⁹ dxen chee⁵⁰ bénneache chee⁵¹ dxulusi⁵²e chalá'ala benne' ca' za dxelaxedxuajteque⁵³ ládujla benne' ca' dxelune⁵⁴ da calela. ¹⁹Dxelechëbe lazre¹⁸ xulunézruje⁵⁵ benne' ca' tu xel-la' weselá, san léqueze benne' ca' zaj naque¹ wen zrin chee⁵⁶ da sban. Tu tu bénneache naque¹ benne' nada'u chee⁵⁷ da dxenná be⁴⁰ na le⁴⁷. ²⁰Benne' ba zaj núnbe⁴⁸ Xránadxu, ne Weselá chee⁵⁸dxu Jesucristo, ne ba gulelé⁵⁹ lu da sban chee⁶⁰ xezr la xu nigá, na' te na' che xelecexu⁴³ xecha lasa lu da sban na', ne xelu⁶¹e lataj xenná be⁴⁰ na le⁴⁷, na' gácadxa da ba xa' chee⁶² benne' ca' ca da guca chee⁶³ gate nate. ²¹Cháwe⁶⁴dxela gaca na chee⁶⁵ benne' caní la quebe zaj núnbe⁴⁸ Cristo, quegala gate ba belúnbe⁶⁶ Le⁶⁷, na' xelecexu⁴³ ca naca xel-la' dxixruij bea lá'azxa da guzre Dios le⁶⁸ xelune¹⁷. ²²Ca da guca chee⁶³ benne' caní dxulé⁶⁹e na naca da li dizra⁴⁶ nigá da dxenná na:

Becu⁷⁰ dxexáguba⁷¹ ca da ba bexébeba⁷²,
na' cuche za bexíbeba⁷³ bexú'uba⁷⁴ xecha lasa lu guzra⁷⁵ cheeba⁷⁶.

Ca naca chee⁷⁷ zra xelá' Xránadxu

3 ¹Benne' bícha'dau' nazri'ite lazra⁷⁸, da nigá naca na dizra⁷⁹ gudxupe⁸⁰ da dxuzúaja⁸¹ cheele. Lu dxúpaté⁸² xiche

caní guca lazra' guzéajni'ida' le'e chee gulaba lázrele chee da caní. ²Le gusá lazre' ca da gulenná benne' lá'azxa ca', benne' buluchálaje' waláz chee Dios, ne ca naca da gudixruij be'e Xránadxu, Benne' Weselá cheédxu, da na' bulusede benne' gubáz chee' ca' le'e.

³Dxunna ba xen gúnbeale, lu zra da za zá'aca welelá' benne' xelún le' chee da zaj naca na da lá'azxa, ne xelune' cátexe da dxelezá lazre', ⁴ne xuluchebe' bénneache: ¿Bizra guca chee da guchebe lazre' Cristo, gunné': Welá'a? Xra xrtáudxu ca' ba gulatíe', na' túzqueze ca guca, gaca na gate guzreté xeżr la xu. ⁵Benne' caní quebe dxeleque be'ene' gulezúa xabáa, ne xeżr la xu gate nate, Dios gunnél' bedxúaj na lu nisa, na' guzúa chacha na lu nisa, ⁶na' xeżr la xu da zua gate nate guzría xi na né chee nisa xiuj, ⁷na' xabáa, ne xeżr la xu da zaj zua na na'a, ba naca chee na xelezxe na ca ba núnqueze Dios chee na. Xi' na' guzezze na da caní lu zra guchi'a Dios, gate xelebía xi' benne' ca' dxelune' da calela.

⁸Benne' bícha'dau' nazri'ite lazra', quebe gal-la lázrele da nigá: Lau Xránadxu tu zraze naca na ca chi gaxúa iza, na' chi gaxúa iza zaj naca na ca tu zraze. ⁹Quebe dxezré Xránadxu gune' da nachebe lazre' ca dxeleque bénneache. Naque' zren lazre' nen dxi'u lawe' da quebe dxaca lazre' nu cuía xi'. Dxaca lazre' xelexexíaje lazre' xúguté bénneache.

¹⁰Zra xelá' Xránadxu zrin na gate quebe nu dxeque ca', ca za' tu gubán chizrela. Lu zra na' cuía xi' xabáa da dxelé'edxu, na' gunle'e na schaga, ne ca naca da dxelé'edxu zran xabáa xelebía xi na lu xi', na' xeżr la xu nigá chezxe na tu zren nen da de lawe na.

¹¹Che ba nézele xelebía xi' xúguté da caní, ¿ájala dxal-la' gunle? Dxal-la' gácale li lazre' ne guzúa cuínale lu na' Dios ¹²dxácate ne dxebézale zra na', ne dxal-la' gunle ca da séquele zrinte zra na'. Lu zra na' cuia xi' xabáa lu xi', na' da zaj zria zran xabáa xelexuna na lu xi' na'. ¹³Dxi'u dxebézadxu tu xabáa cube, ne tu xeżr la xu cube da ba guchebe lazre' Dios naga gaca xlátaje xúgute.

¹⁴Chee le na', benne' bícha'dau' nazri'ite lazra', dxácate dxebézale da caní, le gun ca da séquele chee quebe bi bágale, ne quebe bi nadxenle chee dul-la lau Dios, ne suale lu xel-la' dxebeza zri lazre'. ¹⁵Le gusá lázrele naca Xránadxu zren lazre' nen dxi'u chee ladxu. Cá'anqueze Pablo, benne' bíchedxu

nazri'lite lázredxu, bzuaje' chee_{le}, bchínene' ca naca xel-la'
sina da bnezruj Dios le!. ¹⁶Lu xúguté xiche da ba bzuaje', ba
bchálajlēnē' le'e ca naca chee_{le} da caní, lácala bal-la na nácale_{le}e
na st̄be chéajni'idxu na, na' benne' ca' quebe dxeléajni'ine'
na, ne benne' ca' quebe zaj zua chache' dxuluchuque_{le} na, ca
dxuluchuque_{le} xezícalá xrtizra Dios, na' chee_{le} na' Dios guzría
xi_{le} benne' ca!.

¹⁷Chee_{le} na', benne' bícha'dau' nazri'lite lazra!, che le'e ba
nézele da nigá nédxula, le guxúe cuínale chee_{le} da wen lazre'
chee_{le} benne' ca' dxelune' da calela chee_{le} quebe xeleché le'e
chalá'ala, ne quebe nite xel-la' li lazre' chee_{le} lau Dios. ¹⁸Le
gúnbea xanne' Xránadxu, Benne' Weselá cheedxu, Jesucristo,
ne le gula lu xel-la' zri'i lazre' chee_{le}. ¡Gaca ba Le' na'a, ne
chadía chacanna! ¡Ca'an gaca na!

DIZRA' NÉDXUDAU' DA BZUAJ SAN JUAN

Xtizra Dios da dxunna na xel-la' nabán li lazre'

1 ¹Dxuzúaja' cheele da nigá ca naca chee Bénnea' zúaquezé^e gate guzú lau sua xúguté da dxelé'edxu. Dxuzúaja' ca naca chee Bénnea' ba bénentu' chee', ne ca naca da ba blé'equezentu' bene', neda' ne xezícadxa benne' ca' bsede Jesús. Ca naca chee Benne' nigá guzúantu' dxennantu', ne btantu' Le' nen na'ntu'. Dxuchálajntu' ca naca chee Bénnea' naque' Dizra' da dxunna na xel-la' nabán li lazre'. ²Bénnea' dxunne' xel-la' nabán zeajlí canna ba ble'e, na' netu' blé'entu' Le'. Dxixruij béantu' da naca chee', ne dxuzentu' le'e ca naca chee'. Léquezé^e zúalene^e Xradxu Dios, na' ble'e naga zúadxu. ³Da blé'entu', ne da bénentu' dxuzentu' le'e chee gácale tuze nen netu'. Da lítogaze, nácadxu tuze nen Xradxu Dios, ne nen Jesucristo, Zri'ine Dios. ⁴Ca naca da caní dxuzúaja' cheele chee gaca du lazre' xel-la' dxebé cheele.

Dios naque' lení' chee xichaj lázrdau bénneache

⁵Da nigá naca dizra' da bchálajle Jesús netu', ne da dxuzentu' le'e. Gunné^e: Dios naque' lení', ne quebe bi zúale Le' da naca chee da chul-la. ⁶Che dxennad xu nácadxu tuze nen Le', na' che dxundxu da naca na chee da chul-la, dxun lázredxu ca naca da dxennad xu, na' ca naca da dxundxu quebe dxundxu da li. ⁷Che dxundxu da li da naca chee xel-la' naxaní', ca naca Dios, Bénnea' naque' li lazre', ne zue^e lu xel-la' naxaní', nadxa zúadxu tuze tudxu xetudxu, na' dxen chee Jesús, Zri'ine Dios, dxibe na dxi'u ca naca xúguté dul-la nabágad xu.

⁸Che dxennad xu quebe nabágad xu dul-la, dxezí xéquez e cuínad xu, na' da li quebe zúale na dxi'u. ⁹Che xrúalepedxu

ca naca dul-la da nabágadxu, Dios naque¹ li lazre¹, ne xlátaje¹, na¹ chee¹ le¹ na¹ Le¹ gunite lawe¹ che¹ dxd xu ca naca dul-la da nabágadxu, ne quibe¹ dxi'u ca naca xúgute¹ da sban da ba bendxu. ¹⁰Che dxennadxu quebe nundxu dul-la, dxucá'anadxu Dios ca wen lazre¹, ne quebe ne sidxu du lázredxu ca naca dizra¹ chee¹.

2 ¹Le'e, bi nazri'ite lazra¹, dxuzúaja¹ da nigá cheele chee¹ quebe gunle dul-la. Che nu benne¹ gune¹ dul-la, zua wenaba cheedxu lau Dios, Jesucristo, Benne¹ xlátaje. ²Le¹ gutie¹ waláz cheedxu chee¹ gudúe¹ da nabágadxu lau Dios ca naca dul-la cheedxu, ne quegaze da nabágadxu dxi'u, san gudúe¹ da zaj nabaga xúgute¹ bénneache.

³Che dxuzúadxu dizra¹ ca naca da bdxixruj be'e Dios, nezdxu ba núnbeadxu Le¹. ⁴Che nu dxenná: Neda¹ núnbe'a Le¹, ne che quebe dxuzúe¹ dizra¹ ca naca da bdxixruj be'e Dios, benne¹ nigá naque¹ wen lazre¹, ne quebe dxenné¹ da li. ⁵Che nu benne¹ dxuzúe¹ dizra¹ ca naca da bdxixruj be'e Dios, benne¹ nigá nazri'ine¹ Dios du lazre¹. Che dxundxu caní nezdxu ba zúadxu tuze nen Le¹. ⁶Bénnea¹ dxenné¹ naque¹ tuze nen Dios dxal-la¹ gaque¹ ca guca Jesús.

Tu da cube da bdxixruj be'e Jesús

⁷Le'e, bi nazrí'ite lazra¹, dxuzúaja¹ cheele ca naca da dxenná na dxal-la¹ zri'idxu le sa¹ ljwézredxu. Quebe naca na tu da cube da bdxixruj bea Dios. Naca na da gula na¹ da ba guzile nédxudaute. Da gula da bdxixruj bea Dios naca na dizra¹ da ba bénnequezle. ⁸Naca na ca dxuzúaja¹ cheele tu da cube da dxixruj bea Dios, da naca báqueze na naca da li lawe¹ da ben Jesús ca naca na, ne lawe¹ da dxunle le'e ca naca na. Caní naca na lawe¹ da ba dxusení¹ xel-la¹ naxaní¹ li chee¹ xel-la¹ zri'i lazre¹ lu xichaj lázrdaudxu, da dxegúa na da naca na chee¹ da chul-la.

⁹Che nu benne¹ dxenné¹ dxune¹ da naca na chee¹ xel-la¹ naxaní¹, ne che dxecuídene¹ le sa¹ ljwezre¹, benne¹ nigá ne dxedé¹ lu da naca na chee¹ da chul-la. ¹⁰Benne¹ nazri'ine¹ le sa¹ ljwezre¹ dxune¹ da naca chee¹ xel-la¹ naxaní¹, ne quebe dxune¹ da guzría xi na le sa¹ ljwezre¹. ¹¹Bénnea¹ quebe chawé¹ dxelé'ene¹ le sa¹ ljwezre¹, lu da naca na chee¹ da chul-la zua bénnea¹, ne lu da na¹ dxedé¹, ne quebe nézene¹ ga zéaje¹ lawe¹ da dxucá'ana da chul-la le¹ ca tu benne¹ la chul-la.

¹²Le'e, bi nazri'ite lazra¹, dxuzúaja¹ cheele lawe¹ da ba bnite lau Dios cheele ca naca dul-la cheele, lawe¹ da gute Jesucristo

waláz cheedxu. ¹³Le'e, benne' nazri'ite lazra', dxuzúaja' cheele lawe' da ba núnbeale Bénnea' zúaquezé' nédxudaute.

Le'e, benne' cuide', dxuzúaja' cheele lawe' da ba bsanle da dxenná da xriwe'!

Le'e, bi nazri'ite lazra', dxuzúaja' cheele lawe' da ba núnbeale Xradxu Dios.

¹⁴Le'e, xruze xrna', dxuzúaja' cheele lawe' da ba núnbeale Bénnea' zúaquezé' nédxudaute.

Le'e, benne' cuide', dxuzúaja' cheele lawe' da nácale benne' wal-la, ne dizra' chee Dios nápale, ne bsanle da dxenná da xriwe'.

¹⁵Quebe sa lázrele da calela ca' da zaj naca na chee xezr la xu nigá, ne quegá da zaj de lu xezr la xu nigá. Che nu benne' dxezá lazre' da zaj de lu xezr la xu nigá, quebe nazri'ine' Xradxu Dios. ¹⁶Da caní zaj naca na chee xezr la xu nigá, da dxezá lázredxu da dxezaca ba lazre' bela' dxen cheedxu, ne da dxezaca ba lazre' xiaj laudxu, ne ca naca xel-la' dxucá'ana szren cuina chee da nápadxu. Xúguté da caní quebe zaj naca na da dxunna Dios, san zaj naca na chee xezr la xu nigá.

¹⁷Ba za zra xuzre lazre' xezr la xu nigá, ne ca naca da dxezá lázredxu da naca na chee xezr la xu nigá. Bénnea' dxune' da dxaca lazre' Dios wazúatecaze'.

Ca naca da li, ne da wén lazre'

¹⁸Le'e, bi nazri'ite lazra', zra caní zaj naca na zra bzebe. Ba bénelle gulé'e lawe' benne' tábague' Cristo. Neda' dxapa' le'e na'a, bache belelá' benne' zante' benne' dxeledábague' Cristo. Chee le na' nezdxu ba zúad xu zra bzebe. ¹⁹Benne' caní belexedxúajqueze' ládujla dxi'u. Da líqueze quebe gulaque' tuze nen dxi'u. La gulaque' tuze nen dxi'u, na' belexegá'analequeze' dxi'u. Caní guca chee nezdxu quebe zaj naca xúguté' tuze nen dxi'u.

²⁰Ca naca cheele le'e, ba zúale Be' Lá'azxa le'e, Bénnea' gusel-la Xradxu Lá'azxa. Chee le na' ba nézele xúguté da caní.

²¹Dxuzúaja' cheele da nigá lawe' da ba nézele da li, ne quegá dxennia' quebe nézele da li. Ba nézquezle le'e quebe dxun lazre' Bénnea' naque' da li.

²²¿Nuzra' naca benne' wén lazre'? Naca bénnea' dxenné' Jesús quebe naque' Cristo, Benne' nasel-la Dios. Benne' wén lazre' nigá dxenné' Dios quebe naque' Xra Jesús, ne

Jesús quebe naque[¶] Zri'ine Dios. ²³Xúgut[¶] benne[¶] dxelenné[¶] Jesús quebe naque[¶] Zri'ine Dios, Dios quebe zúalene[¶] benne[¶] ca[¶]. Bénnea[¶] dxexecheb[¶] Jesús naque[¶] Zri'ine Dios, Dios zúalequez[¶] bénnea[¶].

²⁴Chee[¶] le[¶] na[¶], le cu'u lu xichaj lázrdaule dizra[¶] da ba bénelle nédxudaute[¶]. Che da ba bénelle nédxudaute[¶] sua na lu xichaj lázrdaule, le'e súatequezle tuze nen Zri'ine Dios, ne nen Xradxu Dios. ²⁵Da nigá naca na da nachébe lazre[¶] Dios, gunne[¶] dxi'u xel-la[¶] nabán zeajlí canna.

²⁶Ba bzuaja[¶] chee[¶]le da nigá ca naca chee[¶] benne[¶] ca[¶] dxelezí xe[¶]e le[¶]e. ²⁷Na'a zúale[¶] Be[¶] Lá'azxa le[¶]e, Bénnea[¶] gusel-la Jesucristo chee[¶]le, na[¶] Be[¶] Lá'azxa nigá zue[¶] xichaj lázrdaule. Chee[¶] le[¶] na[¶] quebe nachínele nu gusede le[¶]e lawe[¶] da dxusede Be[¶] Lá'azxa le[¶]e ca naca xúgut[¶] da caní, na[¶] da dxusédené[¶] le[¶]e naca na da li, ne quebe naca na da w  n lazre[¶]. Chee[¶] le[¶] na[¶], le súatequez tuze nen Cristo ca naca da ba bs  de Be[¶] Lá'azxa le[¶]e.

Ca naca chee[¶] benne[¶] zaj naque[¶] zri'ine Dios

²⁸Na'a, bi nazr  'ite lazra[¶], le súatequez tuze nen Cristo, chee[¶] s  adxu li lazre[¶] gate xel  ' Le[¶], ne quebe xedu  'edxu lau Le[¶] gate xel  'e. ²⁹Ba nézele naca xlátaje[¶] Dios. Chee[¶] le[¶] na[¶] dxal-la[¶] nézele xúgut[¶] benne[¶] ca[¶] dxel  nqueze[¶] da naca na xlátaje[¶] zaj naque[¶] zri'ine Dios.

3 ¹Le nna[¶] xque ca nazr  'ile[¶]e Dios dxi'u lawe[¶] da nazí ladxu bi chee[¶] Dios, ne caní nácadxu. Chee[¶] le[¶] na[¶] quebe zaj neze bénneache lu x  ezr la xu nigá da nácadxu lawe[¶] da quebe bel  nbe[¶]e Jesús. ²Le[¶]e, bi nazr  'ite lazra[¶], na'a nácadxu bi chee[¶] Dios. Quebe ne gul  'e lawe[¶] da g  cadxu. Nezdxu gate xel  ' Le[¶], g  cadxu ca naca Le[¶] lawe[¶] da lé'edxu Le[¶] ca n  aqueze Le[¶]. ³Nu benne[¶] dxebaiza lazre[¶] gaque[¶] ca naca Jesús dxue lazre[¶] gaque[¶] du lazre[¶] ca naca Jesús, naque[¶] du lazre[¶].

⁴Nu benne[¶] dxune[¶] dul-la quebe dxuzúe[¶] dizra[¶] ca naca da bdxixruj be[¶]e Dios lawe[¶] da naca dul-la da dxedábaga da bdxixruj be[¶]e Dios. ⁵Ba nézele bla[¶] Jesucristo chee[¶] gud  e[¶] dul-la nabágadxu, ne Le[¶] quebe bi dul-la b  ne[¶]. ⁶Xúgut[¶] benne[¶] zaj z  atequez tuze nen Jesús quebe dxelune[¶] dul-la, na[¶] xúgut[¶] benne[¶] dxelune[¶] dul-la quebe ne xelet  'ene[¶] Cristo, ne quebe ne xelúnbe[¶] Le[¶]. ⁷Le[¶]e, z  l'ina'dau[¶], quebe g  uele lataj nu si x   le[¶]e. Bénnea[¶] dxune[¶] da xlátaje[¶], xlátaje[¶] naque[¶], ca naca Dios, naque[¶]

xlátaje. ⁸Benne' dxune' dul-la naque' chee da xriwe' lawe' da dxun da xriwe' dul-la nédxudaute. Chee le na' bla' Zri'ine Dios, chee bzria xi'e xúgute da nun da xriwe' lu xe_rz la xu nigá.

⁹Xúgute benne' zaj naca bi chee Dios quebe dxelune' dul-la lawe' da zúaletequeze Be' chee Dios benne' ca!. Chee le na' québedxa gaca xelezúe' xelune' dul-la lawe' da zaj naque' bi chee Dios. ¹⁰Naca bea nu naca bi chee Dios ne nu naca bi chee da xriwe!. Bénnea' quebe dxune' da xrlátaje ne quebe nazri'ine' le sa' ljwezre' quebe naque' bi chee Dios.

Dxal-la' zri'idxu tu xetudxu

¹¹Da nigá naca na dizra' da ba bénnequezle nédxudaute, da dxenná na: Dxal-la' zri'idxu tudxu xetudxu. ¹²Quebe gundxu ca ben Caín, bi na' gúcabe' chee da xriwe!, na' bêtebe' bi bíchebe!. ¿Bizr chee na' bêtebe' lebe? Bêtebe' lebe' lawe' da naca da zrinnaj da ben Caín, na' da ben bi bíchebe' naca na da xrlátaje.

¹³Le'e, benne' bícha'dau', quebe xebánele che bénneache lu xe_rz la xu nigá dxuluzúe' le'e chalá'ala. ¹⁴Nezdxu ba bdxúajdxu lu na' xel-la' gute, ne ba guxú'udxu lu xel-la' nabán lawe' da nazri'idxu bíchedxu ca!. Bénnea' quebe nazri'ine' bíchedxu ca' zúaquezze' lu xel-la' gute. ¹⁵Bénnea' dxuzúe' chalá'ala bíchedxu ca' naque' ca tu benne' dxute benne', na' ba nézquezle le'e nu benne' dxute benne' quebe nape' xel-la' nabán zeajlí canna. ¹⁶Ba nezdxu da naca xel-la' zri'i lazre' lawe' da bzanne Jesucristo xel-la' nabán chee!, na' gutie' waláz chee_dxu. Cá'anqueze dxi'u dxal-la' guzúadxu xel-la' nabán chee_dxu chee gácale_dxu bíchedxu ca!. ¹⁷Che tu benne' nape' xel-la' gunní'a da naca na chee xe_rz la xu nigá, ne che dxelé'ene' le sa' ljwezre' dxexázrjene', na' che quebe xexache lazre' le!, benne' nigá quebe nazri'ine' Dios. ¹⁸Le'e, zri'ina'dau', dxal-la' zri'idxu tudxu xetudxu, quegá nen dízra'ze, ne quegá nen da nnézedxu. Dxal-la' gúntequezdxu na, na' gaca bea na da li nazri'idxu bíchedxu ca!.

Zua zri lázrdaudxu lau Dios

¹⁹Che gundxu caní ba nezdxu nácadxu chee da li, na' sua zri lázrdaudxu lau Dios, ²⁰gate zua tu da dxagu na zria lu lázrdaudxu, lawe' da nezdxu naca Dios zrendxa ca lázrdaudxu. Le' nézquezne' ca naca da dxundxu. ²¹Ca'an naca, bi nazri'ite lazra!, che quebe zua tu da dxagu na zria lu lázrdaudxu, waca

sua zrise lázrdaudxu lau Dios, ²²na' Le' gunne' dxi'u xúgute da nábadxu lawe'. Ca'an gaca lawe' da dxuzúadxu dizra' da bdxixruj be'e Dios, ne dxundxu da dxezaca ba lazre' Le'. ²³Da bdxixruj be'ene' dxi'u naca na chéajledxu chee Jesucristo, Zri'line Dios, ne zri'idxu tudxu xetudxu ca bdxixruj be'e Le'. ²⁴Bénnea' dxuzúe' dizra' da bdxixruj be'e Le' zúalequeze' Dios, na' Dios zúalequeze' bénnea!. Ba nezdxu Le' zúalequeze' dxi'u lawe' da bache benne' dxi'u Be' chee!.

Naca bea Be' chee Dios

4 ¹Le'e, bi nazrí'ite lazra', quebe chéajlele chee xúgute benne' dxelenné' zúale Be' chee Dios le'. Le nna' xque ca naca da dxulusédene' chee nézele che zúale! Be' chee Dios le'. Caní dxal-la' gunle lawe' da ba belelá' benne' zante, benne' wén lazre', dxelenné' dxuluchálaje' waláz chee Dios. ²Caní gaca nézele che zúale Be' chee Dios tu benne!. Xúgute benne' dxelexechebe' ba bla' Jesucristo, ne guque' bénneache, benne' caní zaj naque' chee Dios. ³Xúgute benne' quebe dxelexechebe' ca guca Jesucristo quebe zaj naque' chee Dios. Zaj naque' chee bénnea' dxedábague' Jesucristo. Ba bénene gulé'e lawe' bénnea!, na' na'a ba zue' lu xežr la xu nigá.

⁴Le'e, bi nazrí'ite lazra', nácale chee Dios, ne bache bzúale chalá'ala benne' ca' dxelezí xe' e lawe' da szrendxa naca Be' zúale na le'e ca be' zua na lu xežr la xu nigá. ⁵Benne' ca' zaj naque' chee xežr la xu nigá. Chee le na' dxuluchálaje' chee da naca na chee xežr la xu nigá, na' benne' zaj zre' e xežr la xu nigá dxelenne' da dxuluchalaj benne' ca!. ⁶Dxi'u nácadxu chee Dios. Benne' zaj núnbe' e Dios dxuluzé nague' chee dxu. Benne' quebe zaj naque' chee Dios quebe dxuluzé nague' chee dxu. Chee le na' nezdxu nu benne' zúale Be' chee xel-la' li le', ne nu benne' zúale be' chee da dxezí xe na le'!

Tu dxúnzqueze Dios da naca chee xel-la nazrí'i lazre'

⁷Le'e, bi nazrí'ite lazra', dxal-la' zri'idxu tudxu xetudxu lawe' da dxunna Dios dxi'u xel-la' nazrí'i lazre' na!. Xúgute benne' zaj naque' zri'i lazre' caní zaj naque' zri'line Dios ne zaj núnbe' e Dios. ⁸Bénnea' quebe naque' zri'i lazre' caní quebe núnbe' e Dios lawe' da tu dxúnzqueze Dios da naca chee xel-la nazrí'i lázre'. ⁹Naca báaqueze Dios nazrí'ile' ene' dxi'u lawe' da gusel-le' Zrí'iné' tu licha' lu xežr la xu nigá chee zrué'edxu

xel-la' nabán da naca na chee_z Zrí'ine_e na!. ¹⁰Xel-la' zri'i lazre' li naca na caní: Quegá dxi'u na' bzri'idxu Dios. Le_e bzri'ine_e dxi'u, ne gusel-le_e Zrí'ine_e chee_z guque_e da gudúa na da nabágadxu lau Dios lawe' da nabágadxu dul-la.

¹¹Le'e, bi nazrí'ite lazra', che Dios bzri'ine_e dxi'u caní, dxi'u dxal-la' zri'idxu tudxu xetudxu. ¹²Quebe nu ne le'e Dios, san che zri'idxu tudxu xetudxu, Dios zúaquezé lu xichaj lázrdaudxu, na' xel-la' zri'i lazre' chee_z dxun na li lazre' xel-la' zri'i lazre' cheedxu. ¹³Nezdxu nácadxu tuze nen Dios, na' Dios naque_e tuze nen dxi'u lawe' da bzue_e Be' chee_z lu lázrdaudxu. ¹⁴Ba blé'entu', ne dxuzentu' le'e ca naca da bén Xradxu Dios, gusel-le_e Zrí'ine_e chee_z bedajselé_e bénneache chee_z xe_zr la xu nigá. ¹⁵Bénnea' dxexechebe_e naca Jesús Zrí'ine Dios, Dios zúalequezé bénnea', na' le_e zúalequezé Dios.

¹⁶Ba núnbeadxu ca nazrí'i Dios dxi'u, ne ba guxéajlèdxu nazrí'ine_e dxi'u. Tu dxúnzqueze Dios da naca chee_z xel-la nazrí'i lazre', na' bénnea' naque_e zri'i lazre' caní zúalequezé Dios, na' Dios zúalequezé le_e. ¹⁷Caní dxaca li xel-la' zri'i lazre' cheedxu, chee sua zrise lázrdaudxu lu zra guzría xi' Dios bénneache, benne' ca' dxelune_e da calela, lawe' da nácadxu lu xe_zr la xu nigá ca nácaqueze Jesucristo. ¹⁸Bénnea' naque_e zri'i lazre' caní quebe dxezrebe' da gaca na lu zra na!. Xel-la' zri'i lazre' li dxebéaj na chalá'ala xel-la' dxezrebe na!. Nu benne' dxezrebe' dxebeze_e bi da saque_e, na' bénnea' dxezrebe_e quebe dxaca li xel-la' zri'i lazre' chee_z.

¹⁹Dxi'u nazrí'idxu Dios lawe' da bzri'i Dios dxi'u nédxudaute_e. ²⁰Che nu benne' dxenné_e: Nazri'ida' Dios, ne che benne' nigá dxuzúe_e chalá'ala le sa' ljwezre_e, dxun lazre_e. Che quebe nazrí'ine_e le sa' ljwezre_e, bi dxelé'etene_e, ¿ájazra gune_e, zrí'ine_e Dios, ne quebe dxelé'ene_e Le_e? ²¹Dios ba bdxixruj be'ene_e dxi'u caní, gunné_e: Bénnea' nazrí'ine_e Dios, zrí'iquezne_e le sa' ljwezre_e.

Ca bdxúajdxu chawe' lu xe_zr la xu nigá

5 ¹Xúgute benne' dxeléajle_e Jesús naque_e Cristo, Benne' nasel-la Dios, benne' caní zaj naque_e bi chee_z Dios, na' che zaj nazrí'ine_e Xradxu Dios, dxal-la' xelezrí'iquezne_e xúgute benne' zaj naque_e bi chee_z Dios. ²Nezdxu nazrí'idxu benne' zaj naque_e bi chee_z Dios chete nazrí'idxu Dios, ne dxundxu ca naca da dxi'e dxi'u. ³Che da li nazrí'idxu Dios, dxundxu da dxi'e

dxi'u. Da dxi'e dxi'u quebe naca na st̄ebe. ⁴Xúgute benne' zaj naque' bi chee Dios dxedxúaje' chawe' lau da calela da dxaca na lu xezr la xu nigá. Dxedxúajdxu chawe' lau da calela da dxaca na lu xezr la xu nigá lawe' da dxéajledxu da naca na chee Jesucristo. ⁵Benne' dxedxuaje' chawe' lau da calela da dxaca na lu xezr la xu nigá naque' bénnea' dxéajle'e naca Jesús Zri'ine Dios.

Da dxenná Dios ca naca chee Zrí'ine'

⁶Guca bea Jesús naque' Cristo gate gudxúe' nisa, ne gate gulalaj dxen chee'. Quegá gudxúaze' nisa san cá'anqueze gulalaj dxen chee'. Be' chee Dios gudxixruj lie' da nigá, na' Le' dxuchálaje' da li. ⁷Chunne' dxelixruj lie' chee da nigá xabáa, Xradxu Dios, ne Zrí'ine', ne Be' Lá'azxa, na' chunne' caní zaj naque' tuze. ⁸Cá'anqueze chunna da dxelixruj li na chee da nigá lu xezr la xu nigá, Be' Lá'azxa, ne da guca gate gudxúa Jesús nisa, ne da guca gate gulalaj dxen chee', na' da chunna caní, túzqueze da dxelixruj li na. ⁹Dxéajledxu da dxelixruj li bénneache, san da nadxixruj li Dios zácadxa na, na' Le' nadxixruj lie' naca Jesús Zrí'inequeze'. ¹⁰Bénnea' dxéajle'e naca Jesús Zrí'ine Dios ba guzi'e xichaj lázrdawé' da ba gudxixruj li Dios, san bénnea' quebe dxéajle'e chee Dios dxucá'ane' Dios ca tu benne' wén lazre', lawe' da quebe guxéajle'e chee da ba gudxixruj li Dios ca naca chee Zrí'ine'. ¹¹Da nigá naca na da nadxixruj li Dios, dxenné' ba benne' dxi'u xel-la' nabán zeajlí canna, na' xel-la' nabán nigá za na lu na' Zrí'ine', Jesucristo. ¹²Bénnea' zua Zrí'ine Dios na' lu xichaj lázrdawé' zúale xel-la nabán nigá le', san bénnea' quebe zua Zrí'ine' lu xichaj lázrdawé' quebe zúale xel-la' nabán nigá le'.

Ca gaca nezdxu nápadxu xel-la' nabán zeajlí canna

¹³Da nigá dxuzúaja' cheele dxéajlele chee Zrí'ine Dios chee nézele zúale xel-la' nabán zeajlí canna le'e.

¹⁴Dxuxréñ lázredxu Dios lawe' da nezdxu che bi nábadxu lau Le' ca naca da dxaca lazre' Le', Léqueze' wenne' cheedxu. ¹⁵Lawe' da nezdxu Dios dxenne' cheedxu, cá'anqueze ba nezdxu gunna Le' da ba gunábadxu lau Le'.

¹⁶Che tu benne' dxelé'ene' dxun bíchedxu dul-la da quebe nua na xel-la' gute, dxal-la' nabe' lau Dios ne chee bíchedxu na', na' Dios gunézruje' xel-la' nabán chee', che naca na tu dul-

la da quebe nua na xel-la' gute. D_e dul-la da nua na xel-la' gute, na' quebe dxennia' nábale lau Dios n_e chee_e bénnea' dxune_e dul-la nigá. ¹⁷Xúgute da calela naca na dul-la, na' d_e dul-la da quebe nua na xel-la' gute.

¹⁸Nezdxu nu benne' naca bi chee_e Dios québedxa dxúnqueze_e dul-la lawe' da dxuwía dxuxúe Zri'ine Dios le', na' da xriwe' quebe bi dxezeque gune na le'!

¹⁹Nezdxu nácadxu bi chee_e Dios, na' xúgute_e benne' zaj naca chee_e xezr la xu nigá zaj xu'e lu na' da xriwe'.

²⁰Nezdxu ba bla' Zri'ine Dios, ne ba bzéajni'ing' dxi'u chee_e gúnbeadxu Dios li. Nácadxu tuze nen Bénnea' naque_e li lazre', Jesucristo, Zri'ine Dios. Benne' nigá naque_e Dios li, ne Léqueze_e naque_e xel-la' nabán zeajlí canna da zúale na dxi'u. ²¹Le'e, zrí'ina'dau', le guxúe xanne' cuínale chee_e quebe gucá'ana szrenle bedau' xiaj xaga ca'!

DIZRA'DAU' GUDXUPE' DA BZUAJ SAN JUAN

Da naca li, ne xel-la' zri'i lazre'

¹Neda', benne' gula w n zrin che  Cristo, dxuzúaja' da nig  chiu' lue', nu'ula zana', ba guc a' Dios lue!. Dxuzúaja' che  zri'inu' ca!. Da li nazr ida' le'e, ne queg  tuze neda', san c anqueze benne' ca' zaj n nbe  da li zaj nazr iquezne  le'e.
²Nazr ida' le'e lawe' da ba núnbeadxu da li, da súatequeze na xichaj lázrdaudxu. ³Dxenaba' lau Xradxu Dios, ne lau Xránadxu Jesucristo, Zri'ine Dios, xez  lazre' che le da xrlátaje, ne xache lazre' le'e, ne gunne' le'e xel-la' dxebeza zri lazre', che  g nbeale da li, ne che  g cale zri'i lazre'!

⁴Dxeb l eda' lawe' da ba benda' zri'inu' ca' dxelunbe' ca naca da li, ca naca da bdxixruj be'e Xradxu Dios. ⁵Na'a, nu'ula z na'dau', dxata' x eda' lue' zri'idxu tudxu xetudxu. Da nig  dxuz aja' chiu' quebe naca na tu da cube da nadxixruj bea Dios, san naca na da ba bendxu nédxudaute. ⁶Xel-la' zri'i lazre' li naca bea na che dxundxu ca da nadxixruj bea Dios, na' da nadxixruj be  naca na da ba bénele nédxudaute, che  zri'idxu tudxu xetudxu.

Benne' dxelez  xe' 

⁷Ba belel  benne' zante, benne' dxelez  xe' . Benne' can  quebe dxelexeche  guca Jes s bela' dxen. Benne' can  zaj naque  benne' dxelez  xe' , ne dxeled bague  Cristo. ⁸Le gux ie xanne' cuínale che  quebe gun tele da dxal-la sile du nax !

⁹Nu benne' dxed  nag  xula che  da nig  quebe dxez lene  ca naca da bs de Cristo, ne quebe z uale  Dios le!. Bénnea' dxez lene  ca naca da bs de Cristo, da li Dios z uale  Le!, na'

cá'anquez zúale_e Cristo Le_!. ¹⁰Che nu benne' xide_e naga zúale le_e, ne quebe dxuséden_e le_e ca naca da bsede Cristo, quebe nnele bénnea_e lízrele, ne quebe gápale le_e ba lá'ana. ¹¹Nu benne' gape_e bénnea_e ba lá'ana, dxun benne' nigá tuze ca da calela da dxun bénnea_e!

Dizra' bzebe

¹²Da zanté dxal-la_e xapa_e le_e, san quebe dxaca lazra_e guzúa_e na lu xícheze. Dxebeza lazra_e xida_e xedajná_e le_e, na_e guchálajlequeza_e le_e, chee_e gaca béle_e edxu.

¹³Bidu ca_e chee_e bi bilu_e, nu'ula ba gucá_e Dios le_e, dxulugápabe_e lue_e diuzre. Ca'an gaca na.

DIZRA'DAU' GUXUNNE' DA BZUAJ SAN JUAN

San Juan dxenné¹ da chawe² chee³ benne⁴ le⁵ Gayo

¹Neda', benne' gula w n zrin chee⁶ Cristo, dxuzúaja' da nig  chiu' lue!, Gayo, bi nazr 'ite lazra!. Da l queze nazr 'ida' lue!.

²Lue!, bi nazr 'ite lazra!, dxenaba' lau Dios gaca da chawe⁷ chiu', ne su' chawe', ca dxaca chee⁸ b nne'du xu'u.

³Gub le'eda' gate belel ' tu chupa benne' bíchedxu, ne gul 'e neda' ca dxéajle'u chee⁹ Xránadxu, ne ca dxunu' ca naca da li.

⁴Qu bequeze bi de da gundxa na neda' s uale'a xel-la' dxeb , ca xel-la' dxeb  da zua' gate dxenda' dxel n benne' zaj naque¹⁰ ca zr 'inequeza' ca naca da li.

⁵Lue!, bi nazr 'ite lazra!, nacu' benne' li lazre' ca naca da dxunu' dx cal nu' bi b chedxu ca', ne da naca blaudxa dx cal nu' bi b chedxu za'aque¹¹ xezre xula. ⁶Lau benne' zaj nazrague¹² chee¹³ Dios nig  dxuluchalaj bi b chedxu can  ca nazr 'linu' bi b chedxu ca'. Da ch wedau' dxunu' gate dxug 'u benne' can  neza, dx cal nu' le¹⁴ ca naca da dxezaca ba lazre' Dios. ⁷Benne' can  zjaque¹⁵ dxelune¹⁶ zrin nig  lawe' da zaj nazr 'line¹⁷ Cristo, ne quebe bi dxelez 'e da xelunna benne' quebe zaj n nbe¹⁸ Dios. ⁸Chee¹⁹ le na' dxal-la' gápadxu ba l 'ana benne' can  chee²⁰ g nledxu le²¹ zrin chee²² da li.

Da calela da dxun benne' le²³ Di trefes

⁹Ba bzuaja' chee²⁴ benne' zaj nazrague²⁵ chee²⁶ Dios naga zu!, na' bénnea' le²⁷ Di trefes quebe dxape²⁸ netu' ba l 'ana lawe' da dxaca lazre²⁹ gaque³⁰ blau láwela benne' ca!. ¹⁰Chee³¹ le na', che xida' naga zu!, guzéajni'ida' benne' ca' ca naca da dxun bénnea', dxez  tizre³² netu', ne dxenn le³³ cheentu!. Queg  da

nigáze dxune¹¹, san cá'anqueze quebe dxezí' lu ne¹²e benne' bíchedxu zá'aqué¹³ ga na', ne quebe dxu¹⁴e lataj benne' ca' dxelaca lazre¹⁵ xelezí' lu ne¹⁶e benne' caní, ne dxexebéaje¹⁷ le¹⁸ ládujla benne' ca' zaj nazrague¹⁹ chee²⁰ Dios.

¹¹Lue¹, bi nazrí²ite³ lazra⁴, quebe gunu⁵ lue⁶ ca naca da cale⁷la da dxelún benne⁸ caní. Ben ca naca da xrlátaje. Bénnea⁹ dxune¹⁰ da xrlátaje naqué¹¹ chee¹² Dios, san nu benne¹³ dxune¹⁴ da cale¹⁵la, quebe ne gúnbeaqueze¹⁶ Dios.

Da xrlátaje da dxun benne' le¹⁷ Demetrio

¹²Xúgute¹ benne² dxelenné³ da chawe⁴ ca naca da dxun Demetrio, na⁵ da líqueze naca bea na ca dxune⁶. Cá'anqueze netu⁷ dxixruj beantu⁸ ca naca da dxune⁹, na¹⁰ lue¹¹ nézqueznu¹² dxuchálajntu¹³ da li.

Dizra¹ bzebe

¹³Déle¹e da dxal-la² guchálajlena³ lue⁴, san quebe dxaca lazra⁵ guzúa⁶ja na lu xícheze, ¹⁴lawe⁷ da dxebeza lazra⁸ lé⁹etequezda¹⁰ lue¹¹. Nadxa guchálajdxu caníqueze.

¹⁵Dxenaba¹ lau Dios sua zrise lazrda²u. Bi bíchedxu zaj zra³ nigá dxulugape⁴ lue⁵ diuzre. Bgapa lue⁶ diuzre tu tu benne⁷ bíchedxu zaj zre⁸e naga zu⁹!. Ca'an gaca na.

XTIZRA DIOS DA BZUAJ SAN JUDAS

Dizra' da gusel-la San Judas chee bi ca' chee Dios

¹Neda', Judas, w en zrin chee Jesucristo, naca' benne' biche Jacobo, na' dxesel-la' dizra' nig a cheele le'e, nácale benne' ca' ba gunn  Xradxu Dios, ne ba guqu e le'e chee g cale bi chee', ne dxuxúe le'e lawe' da nácale tuze nen Jesucristo. ²Dxenaba' lau Dios xache lázrele le'e, ne g nnale le'e cheele xel-la' dxebeza zri lazre', ne xel-la' zri'i lazre'.

Ca naca chee benne' ca' dxulusédene' da w en lazre'
(2 Pedro 2.1-17)

³Benne' b cha'dau' nazri'ite lazra', ba guca l zreli'a guchálajlena' le'e ca naca chee xel-la' wesel a da ba nazile le'e, ne c anqueze neda', san na'a dxun na ba xen guchálajlena' le'e, ne gata' xueda' le'e gapa típale da naca chee xel-la' dxeajlí lazre' da ba benna Dios chalásaze chee bi chee' ca!. ⁴Can  naca lawe' da ba gul u'benne' w en lazre' ca' ládujla dxi'u, benne' ca' ba gunn  Dios gate nate dxal-la' xelebía xi'e. Zaj naque' benne' dxelune' da sban, na' lawe' da dxunite lau Dios chee benne' dul-la, dxeléquene' zaj nápaqueze' lataj xelune' cáteze da dxelaca lazre', ne dxuluzúe' chaláala Dios tu licha', Bénnea' dxenn  bea, ne Xránadxu Jesucristo.

⁵L cal a ba nézquezle le'e da nig a, dxaca lazra' gus a' lázrele ca b en Xradxu Dios gate bebéaje' benne' Israel ca' ládujla benne' Egipto, na' gud  na' bzria xi'e benne' Israel ca', benne' quebe guléajle le'e chee'. ⁶C anqueze gub z chee xab a, gub z ca' chee Dios, quebe belune' ca da guzre Dios le', san buluc ane' lataj chee'. Dios nuzague' le' lu da chul-la,

ne nuchéaje' gubáz ca' chalásaze nen du xia, chee guzría xi'e le' lu zra bzebe ni'. ⁷Cá'anqueze guca chee xezre Sodoma, ne xezre Gomorra ne chee xezre walízredu ca!. Ca belún gubáz chee xabáa ca', cá'anqueze belún bénneache chee xezre caní. Buluzúa cuine' lu da sban, ne belune' cátete da gulaca lazre', ne buluzúe' chalá'ala ca da bdxixruj bea Dios chee xel-la' zúale nu'ula. Na'a, lawe' da bzria xi' Dios benne' ca!, bdee' le' tu lu xi' da québedxa xexula na, na' da na' guca chee benne' caní dxuzéajni'i na dxi'u chee quebe gúnquezdzu ca!.

⁸Láqueze gulaca caní chee benne' ca!, cá'anqueze dxelún benne' caní, zjácalene' xel-la' bchigala, ne dxuluca'ané' sban bëla' dxen chee', ne dxuluzúe' chalá'ala xel-la' dxenná bea chee Xránadzu, ne dxelenné' schanni' chee gubáz chee xabáa, gubáz ca' chee Dios. ⁹Léqueze Miguel, gubáz blau chee xabáa chee Dios gate gudíl-lalene' da xriwe', ne btíl-le' dizra' nen le na chee guca bexu'e bël-la' dxen chee Moisés, quebe bexázrjene' nnabe' da ba xa', san guzré' na: "Xránadzu Dios tíl-laqueze' lue!." ¹⁰Na'a benne' caní dxelenné' schanni' chee da quebe zaj núnbe'e, na' da ba zaj núnbeaqueze', ca da zaj neze bë xixre', bë quebe zaj naxéajni'iba', da caní dxuluchínene' chee xuluzría xi' cuine'.

¹¹Edxugua benne' caní lawe' da dxelune' ca da bën Caín, chee gulezí' lu ne'e dumí, buluzúe' chalá'ala da dxenná Dios ca bën Balaam, na' welexenite' ca guca chee Coré, bénnea' bzria xi' Dios lawe' da gudábague' xrtizra Dios. ¹²Benne' caní, gate dxelágulene' le'e lu laní cheele dxelune' cheajlechaze bénneache. Dxelé'aj dxelawé' nen le'e, ne quebe dxelape' ba lá'ana Dios. Dxelún cuine' ca benne' dxuluxúe' zrilá!, san dxuluxúeze cuine'. Zaj naque' ca beuj ca' quebe zaj xuzru nisa, beuj ca' da dxua be!. Zaj naque' ca xaga ca' quebe dxelebía na da zixre chee na, ne zaj nabizre na du lue na, ne ba zaj zua na chee lepe na. ¹³Zaj naque' ca xeajxruza chee nísadau' da dxedxú'u na bzrina' sgute, da dxulé'e na ca da sban da dxelune'. Zaj naque' ca belaj ca' dxelecuasa na lu xrneze na, ne zaj nabía xi na chee cheajsúa na chadía chacanna lu da chul-la.

¹⁴Cá'anqueze Enoc, benne' chee gazre cue' zre sua Adán gunné' waláz chee Dios ca naca chee benne' caní, gunné': "Ble'eda' Xránadzu ze'e nen gaxúane gaxúane bi chee ca' ¹⁵chee guchi'e ca da zaj nun xúguté bénneache. Gulezría xi' xúguté benne' wëñ da sban ne chee da calela da belune' lu

xel-la' calela chee', nen benne' dul-la ca' ne chee xúgute dizra' schanni' da gulenné chee Dios." ¹⁶Zaj naque' benne' waguzria, ne benne' wezí tizra', benne' dxelunze' cátēze dxelezaca ba lazre'. Dxuluchálaje' dizra' da dxucá'ana szren na le', ne dxelennázé' da chawe' chee bénneache chee xelezí'e da zaj de chee benne' ca'.

San Judas dxenné xuene' bi ca' chee Xránadxu

¹⁷Le'e, benne' bícha'dau' nazri'ite lazra', le gusá lázrele ca zánete' iza gulenná benne' gubáz chee Xránadxu Jesucristo, ¹⁸gulé'e le'e: Lu zra bzebe welezrá' benne' xelún le' chee da ca' zaj naca lá'azxa, ne xelune' cátēze zaj naca da sban da dxelezá lazre'. ¹⁹Benne' caní dxelune' chupa la'a bénneache. Zaj naque' benne' chee xezr la xu nigá, ne quebe zúale Be' Lá'azxa chee Dios le'.

²⁰Le'e, benne' nazri'ite lazra', le se chacha ca naca lu xel-la' dxeajlí lazre' lá'azxa da nápale. Le guchálaje Dios, zúale xel-la' waca chee Be' Lá'azxa le'e. ²¹Le cha' lu xel-la' zri'i lazre' chee Dios, ne le cueza zra gate gunna Xránadxu Jesucristo dxi'u xel-la' nabán da zeajlí canna lu xel-la' zri'i lazre' chee'.

²²Le gácale benne' ca' dxelaca chupa lazre' ca naca chee Cristo. ²³Le gun xelelá benne' xula chee quebe chjaque' lu xi' chee lataj ba xa', ne le xexache lazre' xezícala bénneache. Le guxúe xanne' ca naca da sban da dxelún benne' ca' chee quebe ca'a le na le'e.

San Judas dxue lá'ané' Dios

²⁴⁻²⁵Dios tu licha', Benne' naque' sina, ne naque' Weselá cheedxu, wazéquene' guxúe' le'e chee quebe cuásale Le', ne chee guzúe' le'e lau Le' lu xel-la' szren chee', ne chee quebe dxenle da naca chee dul-la, ne chee súale queze xel-la' dxebé le'e.

¡Gaca ba Le', ne gaca chee' xel-la' szren, ne xel-la' waca, ne xel-la' dxenná bea, ne chee Xránadxu Jesucristo, na'a zra, ne chadía chacanna! ¡Ca'an gaca na!

DIZRA' DA BLE'E JESUCRISTO JUAN

Da ble'e Jesucristo Juan

1 ¹Da nigá naca tu da bnezruj Dios Jesucristo da gulé'ene'
w n zrin chee' ca' ca naca da dxal-la' g c te. Jesucristo
gusel-le' gub z chee' xab a chee', na' le' b z ajni'ine' neda',
Juan, naca' w n zrin chee' Jes s. ²Neda' dxul 'eda' le'e da li
ca naca x gute da ble'eda', ne dxexechéba' ca naca dizra' chee'
Dios, ne ca naca da gunn a Jesucristo.

³Ba neza zrente naca na chee' benne' gulabe', ne c 'anqueze
ba neza zrente naca na chee' benne' ca' dxuluz  nague' chee'
bénnea' gulabe' dizra' nig  da b enna Dios, ne xelune' ca naca
da nax aj nig , lawe' da ba za gáguze zra gaca na.

Juan dxuzuaje' chee' gazre cue' benne' dxeléajle' e chee' Jes s

⁴Neda', Juan, dxuz aja' chee' gazre cue' benne' dxeléajle' e
chee' Jes s, zaj zre' naga nababa Asia. D xenaba' lau Dios gaca
chawe' chee'le, ne gunne' le'e xel-la' d xebeza zri lazre'. Le'
guz aqueze' n dxudaut , ne z aqueze' na'l , ne tu s azqueze' chadía
chacanna. Gazre Be' ca' zaj zra' ca li naga dxe' Dios
zaj naca Le' tuze, ⁵ne c 'anqueze Jesucristo naque' Le' tuze ca
naca da chawe' da dxun Dios chee'le. Jesucristo naque' benne'
li lazre' dxexech be' ca da zaj naca chee' Dios, ne naque' benne'
nedxu beban  chalásaze ládujla benne' gate ca', ne nape' xel-
la' dxenn  bea láwela x gute wenn  bea zaj zre' e x ezr la xu
nig . Cristo nazri'ine' dxi'u, ne ba gudibe' xichaj l z rdaudxu.
Beg e' dul-la chee'dxu gate bl laje' dxen chee'queze' le'e xaga
beg aj. ⁶B ne' dxi'u ca benne' wenn  bea ca', ne bxruze ca'
chee' gundxu zrin chee' Dios chee', Bénnea' naque' Xre'. ¡Gaca

ba Le', ne gape' xel-la' dxenná bea chadía chacanna! ¡Ca'an gaca na!

⁷Le na' xque. Cristo ze' e lu beuj bza. Xúgute bénneache xeleté'ene' Le', ne cá'anqueze benne' ca' belune' Le' we', na' ca naca bénneache zaj zra' lu xezr la xu xelebezre xache'e ca xeleté'ene' Le'. ¡Awe!, ca'an gaca na!

⁸Le' dxenné!: "Neda' zúaqueza' nédxudaute, ne zúaqueza' bzébedxa. Dxuna' su lau sua xúgute ne guna' xexuzre na." Caní dxenná Xránadxu, nape' dute xel-la' dxenná bea, naque' Bénnea' guzúaqueze', ne zúaqueze', ne tu súazqueze'.

**Juan dxelé'ene' tu da ble'e Dios le' da
naca na da xabáa chee Cristo**

⁹Neda', Juan, naca' benne' bíchele le'e, ne naca' tuze nen le'e lu xel-la' zi', ne lu xel-la' dxenná bea, ne lu xel-la' dxuchaga lau da dxunna Jesucristo dxi'u. Ca tu benne' xu'e lizre xia guzúa' lu xezr la xu Patmos da naxechaj nísadau', lawe' da bchálaja' dizra' chee Dios ne dxuna' ba nalí ca naca chee Jesucristo. ¹⁰Guzúale Be' Lá'azxa neda' lu zra chee Xránadxu, na' benda' cízrula' chi'i tu benne' dxenné' zizraj ca chi'i luzu da dxulucuezre!. ¹¹Gunné!:

—Neda' naca' nedxu, ne bzébe ca naca da dxezú lau, ne da dxexuzre na. Bzuaj tu lu xiche da dxelé'enu', na' gusel-la na chee gazre cue' bénneache dxeléajle'e chia', zaj zre'e naga nababa Asia, benne' ca' zaj zre'e xezre Efeso, ne xezre Esmirna, ne xezre Pérgamo, ne xezre Tiatira, ne xezre Sardis, ne xezre Filadelfia, ne xezre Laodicea.

¹²Bexéchaja' chee le'eda' nu chi'i na' gunné neda', na' ca bexéchaja' na', ble'eda' gazre da zua na xi' da' zaj naca na oro. ¹³Laduj da zaj zua na xi' ca' ble'eda' tu benne' naque' ca Bénnea' gulje' bénneache, nácue' zra lane' da dxezrinte lu ni'e dxe'ela, na' xu'u tu bazxu oro lachu'e. ¹⁴Xicha xíchaje' zaj naca na chiche ca zrila' chiche, u ca bezxe', na' xiaj lawe' dxelácatite legala na ca xi'. ¹⁵Ni'e dxelácatite na ca xia da gudete bea guxú'u na lu xi', na' chi'e naca na zizraj ca naca chi'i zane' xegu zri'a ca!. ¹⁶Lu ne'e da zua xabelá nuxre' da ca' zaj naca ca gazre belaj xabáa, na' dxu'e dxedxuaj da naca na ca tu xia da nalá dxupa la'ate. Dxu'a lawe' dxácatite na ca gubizra gate dxennále'e na.

¹⁷Ca ble'eda' Le', xeajchazia' zran ni'e ca tu benne' gate. Na' Le' guxrúa ne'e xabelá neda', na' gunné!:

—Quebe zrebu!. Neda' zúaqueza' nédxudaute, ne zúaqueza' bzébedxa. ¹⁸Naca bánqueza'. Gutia', na' na'a nabánqueza' chadía chacanna. Neda' nuxra' zren xia cheē xel-la' gute, ne cheē lataj ba xa!. ¹⁹Bzuaj da ba blé'enu' ne da dxaca na'a, ne da gaca te nigá. ²⁰Caní naca da zéajē ca gazre belaj ca' blé'enu' nuxra' na'a xabela, ne ca naca cheē gazre da zua na xi' da' zaj naca na oro. Gazre da zaj naca ca belaj ca' zéajē na gubáz ca' nasel-la' cheē gazre cue' bénneache chia' ca', na' gazre da zua na xi' zéajē na gazre cue' bénneache chia' ca!.

Dizra' gusel-la Cristo cheē gazre cue' bénneache cheē'

Dizra' gusel-le' cheē bi cheē' zaj zre'ē xezre Efeso

2 ¹Guzre Jesús neda!:

—Bzuaj cheē gubáz chia' zúalenē bi chia' zaj zre'ē xezre Efeso. Bzuaj da nigá: Caní dxenná Jesús, Bénnea' nuxre' gazre belaj ne'ē xabela, ne dxedé̄ laduj gazre da zua na xi' da zaj naca na oro. ²Neda' nezda' xúgutē da dxunle. Nezda' dxúnle'ele zrin ne nácale zren lazre', ne quebe dxuele lataj benne' wēn da zrinnaj ca!. Neda' nezda' ba bxue xánnele benne' ca' dxelenné̄ zaj naquē gubáz chia' ne quebe zaj naquē!, na' ba ble'ele zaj naquē benne' wēn lazre!. ³Gúciale zren lazre', ne gudele xel-la' zi!, na' bénle'ele zrin chia', ne quebe gute ni'a na'le. ⁴Na'a zua tu da dxagu na zria cheēle, québedxa nazri'iile neda' ca bzri'iile neda' nédxute. ⁵Cheē le na!, le gusá lazre' ca bzri'iile neda' nédxute, ne le xexíaje lazre', na' le gun ca da benle nédxute. Che quebe gunle caní xídaqueza' naga zúale, na' xecá'a xrlátajle lu da naca chia' cheē québedxa gácale ca da zua na xi' chia!. Caní guna' che quebe xexíaje lázrele. ⁶Zua tu da dxexecá'a na le'e, dxecuídele da dxelún benne' ca' zaj nazí lē nicolaíta ca', benne' ca' dxulucá'ana szrené̄ bedau' xiaj xaga ca', da na' dxecuídequeza' neda!. ⁷Benne' zua naguē dxal-la' xenne' da nigá dxé Be' Lá'azxa bi chia' ca!. Benne' ca' xeledxúajē xrlátaje lawe' da zrinnaj, neda' gunézruja' da xelawé̄ da dxebía xaga da dxunna na xel-la' nabán, ne zua na lu lataj xrlátaje cheē Dios.

Dizra' gusel-le' cheē bi cheē' zaj zre'ē xezre Esmirna

⁸Guzre Jesús neda!:

—Bzuaj cheē gubáz chia' zúalenē bi chia' zaj zre'ē xezre Esmirna. Bzuaj da nigá: Caní dxenná Jesús, Bénnea' zúaquezē'

nédxudaute, ne zúaquezé bzébedxa, Bénnea' gutié, ne bebánquezé. ⁹Neda' nezda' xúguté da dxunu!. Nezda' gudele xel-la' zi!, ne nácale benne' xache!. Da li nácale benne' gunní'a. Nezda' ca dxelenné schanni' cheełe benne' ca' dxelenné zaj naque' judío, san zaj naque' tu cue' benne' dxulucá'ana szrene' da xriwe!. ¹⁰Quebe zrébele ca naca xel-l a' zi' da tele, lawe' da guzrá' da xriwe' bál-lale le'e lizre xia chee gulé'e lau da nácale, na' tele xel-la' zi' lawe' chi zra. Le gaca li lazre' lácala xelutie' le'e, na' neda' gunna' le'e xel-la' nabán ca tu da dxunna bea na bedxuajle chawe!. ¹¹Benne' zua nague' dxal-la' xenne' da nigá dxé Be' Lá'azxa bi chia' ca!. Benne' ca' xeledxúaje' chawe' lawe' da zrinnaj, quebe bi gune da zi' da xa' da zeajlí canná chee benne' ca!.

Dizra' gusel-le' chee bi chee' zaj zre'e xezre Pérgamo

¹²Guzre Jesús neda!:

—Bzuaj chee gubáz chia' zúalene' bi chia' zaj zre'e xezre Pérgamo. Bzuaj da nigá: Caní dxenná Jesús, Bénnea' nuxre' xia da nalá dxupa la'a. ¹³Neda' nezda' xúguté da dxunle. Nezda' zúale naga dxenná bea da xriwe!. Quebe nusanle da naca chia!. Quebe bsanle dxexechébele chia', ne lu zra ca' gate belutie' Antipas, benne' bechebe' du lazre' da naca chia' ládujla le'e, naga zua da xriwe!. ¹⁴Na'a, zua tu da dxagu na zria cheełe, dxuele lataj zaj zra' ládujla le'e benne' ca' ne zjácalene' da bseđe Balaam, bénnea' gulú'u xel-le' Balac, bennen' bene' belún benne' Israel ca' dul-la, na' gulawé' da buluzríe' lau bedau' xiaj xaga ca', ne belune' da sban. ¹⁵Cá'anqueze zaj zra' ládujla le'e bal-la benne' ne zjácalene' da dxuluseđe benne' zaj nazí le' nicolaíta, da na' dxečuídequeza' neda!. ¹⁶Chee le na' le xexíaje lázrele lawe' da che quebe xexíaje lázrele xida' naga zúale, na' tíl-lalena' benne' ca' nen xia nalá da dxedxuaj na dxu'a. ¹⁷Benne' zua nague' dxal-la' xenne' da nigá dxé Be' Lá'azxa bi chia' ca!. Benne' xedxuaje' chawe' lawe' da zrinnaj, neda' gunézruja' da gawé' da naca na xeta maná da nagache na xabáa, ne gunézruja' le' tu xiaj chiche, na' le'e xiaj na' naxúaj tu la cube chee bénnea', da quebe nu neze, san tuze bénnea' si'e na.

Dizra' gusel-le' chee bi chee' zaj zre'e xezre Tiatira

¹⁸Guzre Jesús neda!:

—Bzuaj chee gubáz chia' zúalene' bi chia' zaj zre'e xezre Tiatira. Bzuaj da nigá: Caní dxenná Jesús, Bénnea' zaj zra xiaj lawe' da dxelácatite na ca xi', na' ni'e zaj naca na ca xia gache da nabá'ale'e na. ¹⁹Neda' nezda' xúgute da dxunle. Nezda' ca nazri'ile neda', ne ca dxéajlele chia', ne ca dxunle zrin chia', ne ca nácale zren lazre', na' dxúndxale na'a da zrendxa ca da bénle nédxute. ²⁰Na'a, zua tu da dxagu na zria cheele, dxuele lataj nu'ula na' le' Jezabel, nu'ula na' dxenné' dxuchálaje' waláz chee Dios, na' dxezí xe'e benne' wen zrin chia' ca' ca naca da dxusédene' chee xelune' da sban, ne xelawé' da dxuluzré' lau bedau' xiaj xaga ca!. ²¹Neda' ba be'a nu'ula na' lataj xexíaje lazre', na' quebe guca lazre!. Quebe dxusane' ca naca da sban da dxune!. ²²Na'a, che benne' ca' quebe xulusane' ca da dxelune' ca dxun nu'ula na', neda' cu'a le' xel-la' we' da quixruij na le', na' weledéle'e xel-la' zi' benne' ca' dxelune' dul-la nen nu'ula na', ²³na' gútequeza' benne' ca' zaj de'e nu'ula na!. Caní gaca, xúgute cue' bi chia' ca' xeleque be'ene' neda' nezda' ca naca dute' da zua lu xichaj lázrdau bénneache, na' tu tule le'e gunna' le'e cátexe naca da bénle. ²⁴Xezícadxale le'e zrale xezre Tiatira, quebe zéajlele da na' dxusede nu'ula na', ne quebe ne sile da dxenné' naca na da nagache chee da xriwe', neda' dxapa' le'e, quebe bi xetú da gucha' le'e gunle. ²⁵Le gapa chi'i xel-la' dxixruij be'e da ba gucha' le'e gunle ca zrindxa zra xelá'a neda!. ²⁶Benne' ca' xeledxúaje' chawe' lawe' da zrinnaj, ne xelune' ca dxaca lazra' neda' ca zrindxa zra bzebe ni', neda' gunézruja' chee benne' ca' xel-la' dxenná bea lawe' xezre ca', ²⁷ca bén Xra', benné' neda' xel-la' dxenná bea, na' xelenná be'ene' benne' xezre ca' nen tu var xia, na' xuluzría xi'e xezre ca' ca dxun tu benne' dxelé'e tu xesu' xu. ²⁸Cá'anqueze gu'a benne' ca' lataj xelezúalene' neda', naca' ca belaj zila. ²⁹Benne' zua nague' dxal-la' xenne' da nigá dxé Be' Lá'azxa bi chia' ca'.

Dizra' gusel-le' chee bi chee' ca' zaj zre'e xezre Sardis

3 ¹Guzre Jesús neda':

—Bzuaj chee gubáz chia' zúalene' bi chia' zaj zre'e xezre Sardis. Bzuaj da nigá: Caní dxenná Jesús, Bénnea' zaj zúale gazre Be' chee Dios Le', ne nuxre' da gazre ca' zaj naca ca belaj ca'. Neda' nezda' xúgute da dxunle. Nezda' ba nácale ca benne' gate ca' lau Dios lácalá dxeleque bénneache naca banle. ²Le guxúie, ne le sua chacha chee québedxa gácale

ca benne' ca' ba zúate xelátie'. Dxele'eda' da dxunle, quebe naca na li lazre' lau Dios chia'. ³Le gusá lazre' ca naca da ba nazédele. Le chéajle na, ne le xexíaje lazre'. Che quebe guxúe cuínale wida' naga zúale ca za tu gubán, ne quebe nézele bi zra xida'. ⁴Zaj zra' ládujla le'e bábaze benne' quebe ne xelune' da sban, na' benne' caní xeledálene' neda', ne xelácue' zra lane' chiche lawe' da caní dxal-la' gaca chee'. ⁵Benne' ca' xeledxúaje' chawe' lawe' da zrinnaj xelácué' zra lane' chiche ne quebe xusula' la benne' ca' lu xiche naga zaj naxúaj la benne' ca' zúale xel-la' nabán le', na' xechéba' chee' benne' ca' lau Xra' ne lau gubáz chee' xabáa chee' ca'. ⁶Benne' sua nague' dxal-la' xenne' da nigá dxé Be' Lá'azxa bi chia' ca'.

Dizra' gusel-le' chee' bi chee' zaj zre' e xezre Filadelfia

⁷Guzre Jesús neda':

—Bzuaj chee' gubáz chia' zúalene' bi chia' zaj zre' e xezre Filadelfia. Bzuaj da nigá: Caní dxenná Jesús, Bénnea' naque' lá'azxa ne li lazre', Bénnea' nuxre' zren xia da dxunna bea na nape' xel-la' dxenná bea ca da gudapa wenná bea David, na' gate salje', netú quebe nu gaca xusezxuj, na' gate xusézxuje' netú quebe nu gaca salaj. ⁸Neda' nezda' xúgute' da dxunle. Nuzúa' laule le'e tu dxa xu'u da naxalaj, da quebe nu gaca xusezxuj. Lácalá quebe nadípatecale, zéajlele dizra' chia', ne quebe ne gusán lázrele da naca chia'. ⁹Benne' ca' dxulucá'ana szrene' da xriwe', benne' wén lazre' ca', benne' dxelenné' zaj naque' judío ne quebe zaj naque', neda' guna' xuluzú zribé' zran ní'ale chee' xelenézené' neda' nazrí'ida' le'e. ¹⁰Ba benle ca da gucha' le'e gunle chee' gácale zren lazre', na' chee' le' na' guxúequiza' le'e lawe' xel-la' zi' da xeledé xúgute' bénneache zaj zre' e lu xezr la xu, chee' gulé'e lau da zaj naque'. ¹¹Wídadzequeza!. Le gapa chi'i da nápale chee' quebe nu ca'a ca da dxal-la' si'le. ¹²Benne' ca' xeledxúaje' chawe' lawe' da zrinnaj, neda' gun chacha' benne' ca', na' xelaque' ca ze'e xiaj ca' zaj sua na lizre Xra', ne cabátaquezdxa xelexedxúaje' na', na' lu lázrdawe' guzúaja' La Xra', ne la xezre chee' Dios chia' da naca na Jerusalén cube da za' xabáa, ne La' cube. ¹³Benne' sua nague' dxal-la' xenne' da nigá dxé Be' Lá'azxa bi chia' ca'.

Dizra' gusel-le' chee' bi chee' zaj zre' e xezre Laodicea

¹⁴Guzre Jesús neda':

—Bzuaj chee gubáz chia' zúalene' bi chia' zaj zre'e xezre Laodicea. Bzuaj da nigá: Caní dxenná Jesús, Bénnea' naque' li lazre', Bénnea' dxexechébe' da li, Bénnea' naque' naga guzú lau xúgute da bén Dios. ¹⁵Neda' nezda' xúgute da dxunle. Nezda' quebe nácale zaga ca dxunle da naca chia', ne quebe nácale látelá. Dxaca lazra' la gácale zaga u la. ¹⁶Nácale ca nisa bate, ne quebe nácale zaga, ne quebe nácale la, na' chu'una' le'e ca tu benne' dxexébe' nisa bate. ¹⁷Le'e dxennale nácale gunní'a, ne dxaca chawe' cheele ne quebe bi dxexázrjele, na' quebe dxéquebe'ele' dxaca ba xa' cheele ne dxezaca zi'le, ne nácale xache', ne nácale la chul-la, ne nácale gala xide. ¹⁸Chee le na' dxuzéajni'ida' le'e si'le lu na' neda' da naca ca oro da nabá'a na lu xi', chee gápale xel-la' gunní'a li lazre', ne si'le zra láname chiche chee gácula, da gunna' le'e, na' xenite xel-la' stu' chee da gúcale gala xide, ne si'le da cu'ule xiaj laule chee xelé'ele. ¹⁹Neda' dxusízreda', ne dxudéa' xel-la' zi' xúgute benne' ca' nazrí'ida'. Chee le na' dxal-la' xexíaje lázrele ne gunle zrin chia' du lázrele. ²⁰Le na' xque. Neda' zeal' dxa xu'u dxennia'. Che nu benne' xenne' chi'a, ne salje' xu'u, na' chu'a gágulena' le', na' le' gágulena' neda'. ²¹Benne' ca' xeledxúaje' chawe' lawe' da zrinnaj, neda' gunézruja' le' lataj xelebé'lene' neda' naga dxenná be'a, ca neda' bedxúaja' chawe', ne dxé'lena' Xra' naga dxenná bea Le'. ²²Benne' zua nague' dxal-la' xenne' da nigá dxé Be' Lá'azxa bi chia' ca'.

Dxulucá'ana szrene' Dios lu xabáa

4 ¹Ca gudé na' gunná'a, na' ble'eda' tu dxa xu'u da naxalaj na xabáa, na' benda' chi'i Bénnea' benda' chee' nédxute da naca na ca chi'i luzu da dxulucuezre', na' guzre' neda': —Guluén nigá, na' gulé'eda' lue' da ca' dxal-la' gaca ca te chee da nigá.

²Ca gunné' ca' guzúale Be' Lá'azxa neda', na' ble'eda' tu lataj blau xabáa, ne ble'eda' tu Benne' zaca dxe'e lataj blau na'. ³Bénnea' dxe'e lu lataj blau na' nalé' ca tu xiaj jaspe da dxácatite na, u ca tu xiaj cornalina, na' dxu'a lataj blau na' naxechaj ca tu bchita' da dxácatite na ca tu xiaj esmeralda. ⁴Dxu'a lataj blau na' zaj zua tape dxua lataj naga zaj dxe' tape dxua benne' gula ca', zaj nacue' zra lane' chiche, ne zaj zria xíchaje' da zaj naca na oro. ⁵Lu lataj blau na' dxeledxúaj xesa, ne dxaca nine, ne dxelenné guziu', na' lau lataj blau na' zaj zua

gazre xi' dxelala na, da zaj naca na gazre Be' chee Dios. ⁶Le na' lau lataj blau na' de ca tu nísadau' da naca na ca xiaj esa' xaní'le'e.

Laduj na' dxu'a lataj blau na' zaj zra' xetapa da zaj naca ban, zaj zua xiaj lau cuzre', ne laule'. ⁷Benne' nedxu nalé'e ca tu bezre xixre', na' benne' gudxupe' nalé'e ca tu bezre, na' benne' guxunne' naca lawe' ca lau bénneache, na' benne' gudape' nalé'e ca tu bsia nachiluj xílaba'. ⁸Dápaté benne' caní zaj zua xrupa xrile' tu tue', na' dxupa la'a le'e xrila benne' caní zaj zria zane' xiaj lawe'. Te zra ne chizrela quebe dxulusane' dxelenné':

Lá'azxa, lá'azxa, lá'azxa naca

Xránadxu Dios nape' dute xel-la' dxenná bea,

Bénnea' guzúaqueze', ne zúaqueze', ne tu súazqueze'.

⁹Tu tu lasa gate dápaté benne' ban caní dxelegú'e ba Dios, ne dxulucá'ana szrene' Le', ne dxelé'e Le': Xcalenu', Bénnea' zúaqueze' chadía chacanna, ¹⁰na' dape dxuate benne' gula ca' dxuluzú zribé' lau Le', ne dxulucá'ana szrene' Bénnea' zúaqueze' chadía chacanna, ne dxuluzúe' da ca' zaj zría xíchaje' ca' lau lataj blau na', dxelenné':

¹¹ Xránantu' Dios, Lue' naca chiu' si' lu na'u xel-la' szren, ne xel-la' ba lá'ana, ne xel-la' dxenná bea, lawe' da benu' Lue' xíguté da de, na' ca dxaca lazru' Lue' zaj zua na, ne gulá gulebinna na.

Tu xiche nadube, ne Bénnea' naque' Zríla'dau'

5 ¹Lu na' xabéla chee Dios, Bénnea' dxe'e lataj blau na', ble'eda' tu xiche nadube, da naxúaj dxupa la'ate na, na' nazriche na gazre da dxelunna bea na. ²Ble'eda' tu gubáz chee xabáa nápale'e xel-la' waca, na' gunné' zizraj:

—¿Nuzra naca chee' chíluje' xiche na', ne cheze' da ca' dxelunna bea na?

³Queba nu chilá' xabáa, ne lu xezr la xu, ne zranla xezr la xu naca chee' chíluje' xiche na', ne quebe nu gaca nne'e na chee lé'ene' ca naca na. ⁴Neda' gudxézreli'a lawe' da quebe nu chilá' benne' naca chee' chíluje' xiche na', ne gulabe' na, ne quebe gaca nne'e na. ⁵Nadxa tu benne' ládujla benne' gula ca' guzre' neda':

—Québedxa cuezru' lawe' da ba bzrué'e Jesús, Bénnea' nazi'i le' Bezre Xixre' chee' xrtia Judá lawe' da nape' xel-la'

dxenná bea zrente, ne naque⁶ zri⁷ine zre sua David, na⁸ Le⁹ naca chee¹⁰ chíluje¹¹ xiche na¹², ne cheze¹³ da gazre ca¹⁴ dxelunna bea na.

⁶Nadxa ládujla naga zua lataj blau na¹⁵, ládujla tapa benne¹⁶ ban ca¹⁷, ne ládujla tape dxua benne¹⁸ gula ca¹⁹, ble'eda²⁰ Jesús, Bénnea²¹ naque²² Zríla'dau²³ chee²⁴ Dios. Ze'²⁵ na²⁶, lácalá zri²⁷ we²⁸ lawe²⁹ da belutie³⁰ Le³¹. Zria gazre lúzuba³² ne gazre xiaj lauba³³, na³⁴ xiaj lauba³⁵ ca³⁶ zaj naca na gazre Be³⁷ chee³⁸ Dios da ca³⁹ nasel-la Dios du ca naca xe⁴⁰zr la xu. ⁷Bénnea⁴¹ naque⁴² Zríla'dau⁴³ guxíaje⁴⁴ guqué⁴⁵ e xiche na⁴⁶ lu na⁴⁷ xabela Bénnea⁴⁸ dxe'e lataj blau na⁴⁹.

⁸Ca guqué⁵⁰ e xiche na⁵¹, na⁵² tapa benne⁵³ ban ca⁵⁴, ne tape dxua benne⁵⁵ gula ca⁵⁶ buluzú zribé⁵⁷ lau Bénnea⁵⁸ naque⁵⁹ Zríla'dau⁶⁰. Tu tu benne⁶¹ gula ca⁶² zaj nuxre⁶³ tu da dxelúl-lalene⁶⁴ da can zriadi⁶⁵ i na du, nazí le na árpa, ne zaj nu⁶⁶ le xé⁶⁷ena bzri da naca na oro zaj xu⁶⁸ u na xala zixre, da zéaje⁶⁹ na xel-la⁷⁰ dxuláwizra Dios da dxelún bi ca⁷¹ chee⁷² Dios. ⁹Dxelul-le⁷³ tu da cube caní:

Lue⁷⁴ naca chiu⁷⁵ cau xiche na⁷⁶,
ne chezu⁷⁷ da ca⁷⁸ dxelunna bea na,
lawe⁷⁹ da belutie⁸⁰ Lue⁸¹, na⁸² nen dxen chiu⁸³
bexa⁸⁴ u bénneache chee⁸⁵ xelaque⁸⁶ chee⁸⁷ Dios,
Zaj naque⁸⁸ benne⁸⁹ xúgute⁹⁰ cue⁹¹ bénneache,
ne dxelenné⁹² xúgute⁹³ dizra⁹⁴ walazre⁹⁵,
ne zaj naque⁹⁶ benne⁹⁷ xúgute⁹⁸ xezre
ne xúgute⁹⁹ cue¹⁰⁰ xe¹⁰¹zr la xu.

¹⁰Benu¹⁰² le¹⁰³ benne¹⁰⁴ wenná bea ca¹⁰⁵,
ne bxruze ca¹⁰⁶ lau Dios chee¹⁰⁷dxu,
na¹⁰⁸ xelenná be¹⁰⁹ le lu xe¹¹⁰zr la xu.

¹¹Nadxa gunná'a, na¹¹¹ benda¹¹² chi¹¹³i zane¹¹⁴ gubáz ca¹¹⁵ chee¹¹⁶ xabáa zaj naxéchaje¹¹⁷ lataj blau na¹¹⁸, ne tapa benne¹¹⁹ ban ca¹²⁰, ne tape dxua benne¹²¹ gula ca¹²². Zaj zra¹²³ benne¹²⁴ zantau¹²⁵ gubáz ca¹²⁶,
¹²na¹²⁷ dxelenné¹²⁸ zizraj:

Bénnea¹²⁹ naque¹³⁰ Zríla'dau¹³¹ belutie¹³²,
naca chee¹³³ si¹³⁴ e xel-la¹³⁵ dxenná bea, ne xel-la¹³⁶ gunní'a,
ne xel-la¹³⁷ sina, ne xel-la¹³⁸ waca,
ne xel-la¹³⁹ ba lá¹⁴⁰ana, ne xel-la¹⁴¹ szren,
ne xel-la¹⁴² dxue lá¹⁴³ana.

¹³Cá'anqueze benda¹⁴⁴ dxelenná xúgute¹⁴⁵ da ca¹⁴⁶ b¹⁴⁷en Dios, da ca¹⁴⁸ zaj zra¹⁴⁹ xabáa, ne da ca¹⁵⁰ zaj zra¹⁵¹ xe¹⁵²zr la xu, ne da ca¹⁵³ zaj zra¹⁵⁴ lu nísadau¹⁵⁵, ne xúgute¹⁵⁶ da ca¹⁵⁷ zaj nita xúgute¹⁵⁸ lataj ca¹⁵⁹, dxelenná na:

Xel-la¹⁶⁰ dxue lá¹⁶¹ana, ne xel-la¹⁶² ba lá¹⁶³ana,

ne xel-la' szren, ne xel-la' dxenná bea
 zaj naca na chee Bénnea' dxe'e lataj blau na',
 ne chee bénnea' naque' Zríla'dau',
 gaxúane gaxúane iza.

¹⁴Dápate benne' ban ca' gulenné!:
 —Ca'an gaca na!

Na' dape dxuate benne' gula ca' buluzú zribé!, ne
 bulucá'ana szrene' Bénnea' naca bane' gaxúane gaxúane iza.

Dxecheze' xrupa da gazre ca' da dxelunna bea na

6 ¹Nadxa ble'eda' gate Bénnea' naque' Zríla'dau' gucheze'
 da nedxu da gazre ca' dxelunna bea na. Na' benda'
 dxenná tu benne' tapa ca' zaj naca bane', na' chi'e ben na ca
 guziu', dxenné!:

—Gudá, le'enu!.

²Gunná'a, na' ble'eda' tu bzrina' chiche, na' benne' zri'e'-
 ba' nuxre' tu da dxedxú'una na xágadau' nalá xéche'ze.
 Bulunézruje' le' tu da naquen oro da guzúe' xíchaje', na' nen
 duté xel-la' dxenná bea bdxuaje' chee zrué'ene' lu wedil-la.

³Gate Bénnea' naque' Zríla'dau' gucheze' da gudxupe' da
 dxunna bea na, na' benda' benne' gudxupe' chee benne' tapa
 ca' zaj naca bane', dxenné!:

—Gudá, le'enu!.

⁴Na' bdxuaj xetú bzrina', nácaba' be xrna, na' bénnea' zri'e'-
 ba' guzi'e xel-la' dxenná bea chee cue' xel-la' dxebeza zri lazre'
 lu xézr la xu, ne chee gune' xelute bénneache ljwezre' ca', na'
 bulunézruje' le' tu xia tunna da nalá.

⁵Gate Bénnea' naque' Zríla'dau' gucheze' da guxunne' da
 dxunna bea na, na' benda' benne' guxunne' chee benne' tapa
 ca' zaj naca bane', gunné!:

—Gudá, le'enu!.

Gunná'a, ne ble'eda' tu bzrina' gasaj, na' benne' zri'e'-ba'
 nuxre' zrgú' unsa. ⁶Benda' tu chi'i dxenné na ládujla tapa
 benne' ban ca', gunná na:

—Chupa xia zrua' xtila saca na lazruj chee tu zra, ne xrupa
 xia zrua' cebada saca na lazruj chee tu zra, san quebe cu' za
 xel-la' wagu, ne quebe cu' xrise uva wal-la.

⁷Gate Bénnea' naque' Zríla'dau' gucheze' da gudape' da
 dxunna bea na, na' benda' benne' gudape' chee benne' ban ca',
 gunné!:

—Gudá, le'enu!.

⁸Gunná'a, ne ble'eda' tu bzrina' gache, na' benne' zrie'-ba'
le' Xel-la' Gute, na' cuzru bénnea' za tu benne' ze'e waláz chee
lataj chul-la ga nnita benne' gate ca!. Bénnea' le' Xel-la' Gute
guzi'e xel-la' dxenná bea chee gutie' tu cue' chee tapa cue' ca
naca bénneache zaj zre'e xeżr la xu. Gutie' benne' ca' lu wedil-
la, ne lu xel-la' dxedún, ne lu xízrawe' ca', ne lu na' be' snia zaj
zraba' lu xeżr la xu.

⁹Gate Bénnea' naque' Zríla'dau' gucheze' da gázxue da
dxunna bea na, na' ble'eda' zran cugu bénne'du ca' gulú'u
benne' ca' belute bénneache le' lawe' da buluchálaje' dizra'
chee Dios, ne belexechebe' ca naca chee!. ¹⁰Bénne'du ca' gulú'u
benne' ca' gulenné' zizraj:

—Xran lá'azxa, ne li lazre!, ¿xeajáte chenu' chee guchi'u
cheentu', ne xebéaj lazru' benne' ca' belutie' netu', benne' ca'
zaj zre'e lu xeżr la xu?

¹¹Nadxa bénne'du ca' gulú'u benne' ca' gulezí'e zra lane'
chiche, na' guzre' le' xelebeze' xetú chí'ida', cadxa cha benne'
biche' ca' dxelune' zrin chee Cristo, xelute bénneache le' ca
belutie' benne' ca'!

¹²Gate Bénnea' naque' Zríla'dau' gucheze' da xrupe da
dxunna bea na, na' guná'a, na' guzrú'l'e' lu xeżr la xu. Gubizra
bexaca na da chul-la ca ladxe' gasaj, na' beu' bexaca na xrna
ca dxen, ¹³na' belaj zaj zria xabáa belexruj na lu xeżr la xu, ca
dxelexruj higo dxe'ene ca' gate dxácale'e be' dxunibe na xaga
higo na!. ¹⁴Xabáa benite na ca tu xiche da dxexedube, na' xúgute
xi'a ca', ne xeżr la xu ca' da zaj naxechaj nísadau' gulecuasa na
naga zaj zua na. ¹⁵Benne' wenná bea ca' zaj zre'e lu xeżr la xu
bulucache cuine' lu bluaj ca' ne ládujla xiaj ca' zaj nita lu xi'a ca',
na' tuze gulaca benne' blau ca' ne benne' gunní'a ca', ne benne'
xíchaje ca' chee benne' dxjaca wedil-la, ne benne' ca' dxelenná
bea, ne benne' zaj nada'u, ne benne' zaj nadxúaje' lu na' xrane'
ca', ¹⁶na' benne' caní gulé'e xi'a ca', ne xiaj xre ca':

—Le quia cha netu', ne le gucache netu' lau Dios, Bénnea' dxe'e
lataj blau, ne lu xel-la' zi' zren da gunna Bénnea' naque' Zríla'dau'.

¹⁷Ba bzrin zra chee xel-la' zi' zren. ¿Núzraqueze sue le na?

Benne' Israel ca' gucá'a Dios

7 ¹Ca gudé chee da nigá, ble'eda' tapa gubáz chee xabáa
zaj ze' dapa saca chee xeżr la xu, na' zaj nuzague' be' da

zá'aca na dapa saca, chee^q quebe bi be' gaca lu xe^r la xu, ne lawe' nísadau', ne lawe' xaga ca!. ²Cá'anqueze ble'eda' xetú gubáz chee^q xabáa ze'e naga dxalaj gubizra, na' nuxre' da gunna bea na nu benne' naque' che Dios ban. Gubáz nigá gunné' zizraj, dx^e'e dápate gubáz chee^q xabáa ca' bache zaj nazi'e xel-la' dxenná bea xuluzría xi'e xe^r la xu, ne nísadau', gunné':

³—Quebe guzría xile xe^r la xu, ne nísadau', ne xaga ca', dxácate quebe ne guchíchentu' luzrgá benne' ca' tu da gunna bea na zaj naque' chee^q Dios che^edzu.

⁴Benda' cátite zaj naca benne' ca' gulezriche luzrgue' da na' dxunna bea na. Zaj naque' tu gaxúe tape xun cue' da zaj naca na chi gaxúa weaj láwela xúgute cue' benne' Israel.

⁵Gulezriche luzrgue' da na':

Chazrinnu cue' benne' xrtia Judá, ne
chazrinnu cue' benne' xrtia Rubén, ne
chazrinnu cue' benne' xrtia Gad, ne

⁶chazrinnu cue' benne' xrtia Aser, ne
chazrinnu cue' benne' xrtia Neftalí, ne
chazrinnu cue' benne' xrtia Manasés, ne

⁷chazrinnu cue' benne' xrtia Simeón, ne
chazrinnu cue' benne' xrtia Leví, ne
chazrinnu cue' benne' xrtia Isacar, ne

⁸chazrinnu cue' benne' xrtia Zabulón, ne
chazrinnu cue' benne' xrtia José, ne
chazrinnu cue' benne' xrtia Benjamín.

Benne' zan zaj nacu zra lane' chiche

⁹Gudé na' gunná'a ne ble'eda' benne' zan chee^q xúgute cue' bénneache:

Benne' xúgute cue' xe^r la xu,
ne benne' dxelenné' xúgute dizra' walazre' cha chee^q,
ne benne' xúgute xe^rre ca!.

Zaj ze' le na' naga zua lataj blau na', ne naga ze Bénnea' naque'
Zríla'dau!. Benne' caní zaj nacue' zra lane' chiche, ne zaj nuxre'
zina!. ¹⁰Xúgute' dxelenné' zizraj:

Xel-la' weselá za na lu na' Dios che^edzu,
Bénnea' dxe'e lataj blau,
ne lu na' Bénnea' naque' Zríla'dau!.

¹¹Xúgute gubáz chee^q xabáa ca' zaj ze' zaj naxéchaje' lataj blau
na', ne naga zaj zra' benne' gula ca', ne tapa benne' ban ca', na'

buluzú zribé' belíxrujte lawé' zran ni'e, na' bulucá'ana szrene'
Dios. ¹²Dxelenné':

¡Ca'an gaca na!

¡Xel-la' dxue lá'ana, ne da xabáa,
ne xel-la' sina, ne xel-la' dxezaca ba lazre',
ne xel-la' ba lá'ana, ne xel-la' dxenná bea,
ne xel-la' szren,

zaj naca na cheé Dios cheédxu chadía chacanna!

¡Ca'an gaca na!

¹³Nadxa tu benne' gula ca' bchebe' neda':

—¿Nuzra benne' caní zaj nacue' zra lane' chiche, ne gazra
zesí'aque'?

¹⁴Neda' gucha' le':

—Xran, lue' nézqueznu!

Le' guzré' neda':

—Benne' caní ba guledéé' lu xel-la' zi' zren na', na' benne'
caní ba zaj nacue' zra lane' chiche lawe' da Bénnea' naque'
Zríla'dau' ba gudibe' xichaj lázrdawe' nen dxen chee'. ¹⁵Chee
le' na' zaj zre'e dxu'a lataj blau naga dxe' Dios, ne dxelúe
lá'ane' Le' te zra ne chizrela lu xudau' chee', na' Bénnea' dxe'e
lataj blau na' guxúequeze' benne' ca', ne súaletecaze' le'.

¹⁶Québedxa xeledune' ne québedxa xelébílene', ne québedxa
guezze gubizra benne' ca', ne québedxa xeléquene' da la,

¹⁷lawe' da zua Bénnea' naque' Zríla'dau' cuita lataj blau na', na'
guxúe' benne' ca' ca dxun benne' dxuxúe' zrila' ca', ne che'e
benne' ca' naga dxelalaj nisa da dxunna na xel-la' nabán, na'
Diósqueze tu súalezqueze' benne' ca' chee' québedxa xelebezre'.

Dxecheze' da gazre da ca' dxelunna bea na

8 ¹Gate Bénnea' naque' Zríla'dau' gucheze' da gazre da
ca' dxelunna bea na, da ca' zaj nuchiche na xiche na',
na' gudxé' zri xabáa tu chi'i zréndeze. ²Nadxa ble'eda' gazre
gubáz cheé xabáa ca' zaj ze' lau Dios, na' bulunézruje' gubáz
cheé xabáa ca' gazre luzu da xulucuezre'. ³Gudé na' bla' xetú
gubáz cheé xabáa nuxre' tu xé'ena bzri da naca na oro ne guzé'
dxu'a cugu, na' bulunézruje' le' xala zixre cheé guzúe' na lau
Dios tu zren nen xel-la' dxuláwizra Dios ca' da belún benne'
ca' zaj naque' cheé Dios. Bzue' na lu cugu naca na oro, da zua
na lau lataj blau na'. ⁴Zren cheé xala na' guluén na lau Dios
tu zren nen xel-la' dxuláwizra Dios ca' belún benne' ca' zaj

naque' chee Dios. ⁵Nadxa tu gubáz chee xabáa guqué'e xé'ena bzri na', na' bzre'e na xi' da guqué'e lu cugu na', na' gudxú'une' xi' na' lu xeżr la xu, na' gulenné guziu', ne gulenínnele'e, ne gulépele'e xesa, ne guzrú' xeżr la xu.

Dxuluchine gubáz ca' da dxulucuezre'

⁶Nadxa gázretę gubáz chee xabáa ca' zaj nuxre' gazre luzu da dxulucuezre' gulezé chawę' xuluchínene' na.

⁷Gubáz nedxu na' bchínene' da dxucuezre', na' gulinnaj xiaj bezxe', ne xi' da zaj nachixre na dxen da belexruj na lu xeżr la xu. Xáteze quebe bedú gachaj xeżr la xu guzezzxe na late weaj du ca naca lu xeżr la xu. Xáteze quebe gudache gáchajtę xaga ca' zaj ze lu xeżr la xu gulezzxe na, ne cá'anqueze guca chee xixre' xa'a ca'.

⁸Gubáz chee xabáa gudxupe' bchínene' da dxucuezre', na' bexruj da naca na ca tu xi'a zren da dxala na xi' lu nísadau', na' xáteze quebe guca gáchajtę nísadau' na' bexaca na dxen. ⁹Xáteze quebe guca gáchajtę bea zaj zraba' lu nísadau' guláteba', na' xáteze quebe guca gáchajtę da ca' dxeledán lawe' nísadau' gulebía xi na.

¹⁰Gubáz chee xabáa guxunne' bchínene' da dxucuezre', na' bexruj tu belaj zrente zran xabáa, da dxala na ca tu xi' xedxe. Naga bexruj na, xáteze quebe gudache gáchajtę xegu ca', ne beaj ca' gulebía xi na. ¹¹Belaj na' le na Ajenjo, da zéaje na da naca na sla', na' xáteze quebe guca gáchajtę nisa da de lu xeżr la xu bexaca na ajenjo, na' benne' zantę gulatię' ne chee nisa na' lawe' da bexaca na sla'.

¹²Gubáz chee xabáa gudape' bchínene' da dxucuezre', na' xáteze quebe bedú gachaj xel-la' naxaní' chee gubizra, ne xel-la' naxaní' chee beu', ne xel-la' naxaní' chee belaj ca' belexaca na chul-la, na' quebe bulusení na du lazre' xáteze quebe guca gachaj zra, ne cá'anqueze che zrela.

¹³Nadxa gunná'a, ne benda' chi'i tu gubáz chee xabáa dxedé' lu be', dxenné' zizraj:

—Edxugua bénneache zaj zra' xeżr la xu gate xelebezre luzu da xuluchine xechunna gubáz chee xabáa ca'!

9 ¹Gubáz chee xabáa gázxae bchínene' da dxucuezre', na' ble'eda' tu benne' naque' ca tu belaj bexruj na lu xeżr la xu, na' bulunézruje' le' zren xia chee lataj chul-la chee benne' gate ca'. ²Gusálaje' lataj chul-la na', na' lu'ule na' bdxuaj zren

ca naca da dxedxuaj na naga dxeluzre' bla'dau', na' zren na' bchul-la na lau gubizra, ne lu be!. ³Lu zren na' beledxúaj biche zu. Guledaba' du ca naca xe_zrz la xu, na' biche zu ca' guleziba' lataj xeláduba' bénneache ca da dxelún békrujni. ⁴Dios guzre' biche zu ca' quebe xuluzría xiba' xixre' xa'a ca', ne netú xaga, san xeláduzeba' bénneache quebe nazriche luzrgue' da dxunna bea na benne' ca' zaj naque' chee Dios. ⁵Quebe zaj naziba' lataj xelúteba' bénneache, san xuludézeba' bénneache ba xa' lawe' gazzu' beu', na' xel-la' dxelá chee naga dxeláduba' naca na ca naca da dxun békrujni, bę dxelúteba' bénneache. ⁶Lu zra ca' xelaca lazre' bénneache xelexute cuine', ne quebe xelezéquene'. Xelaca lazre' xelatię' ne quebe xelatię'.

⁷Biche zu ca' zaj nácaba' ca bsrina' ca' ba zaj nabézaba' chjácaba' lu wedil-la. Xíchajba' zaj zria na ca tu da naca na oro, na' dxu'a lau biche zu ca' naca na ca lau bénneache. ⁸Xicha xíchajba' zaj naca na ca xicha xichaj nu'ula ca', na' lázxaba' zaj naca na ca lazxa bezre xixre!. ⁹Lachu'uba' xu'u na ca zraba' xia, na' xrílaba' dxeleninne na ca dxeleninne da dxelecá'a bsrina' ca' zjaca chéguba' lu wedil-la. ¹⁰Zaj zua xrbanba' ca xrban békrujni, zaj zua na liba!. Zaj nazi'ba' lataj xeláduba' bénneache lawe' gazzu' beu!. ¹¹Zua tu xrane biche zu ca' naca gubáz chee lataj chul-la, ne le na Abadón nen dizra' hebreo, ne nen dizra' griego le na Apolión, da zéaje na da dxuzría xi na.

¹²Caní guca da nedxu da ba xa' da xeledé bénneache, na' da' zí'aca xechupan ca'.

¹³Nadxa gubáz chee xabáa xrupe bchínene' da dxucuezre', na' benda' tu chi'i da gunná ládujla tapa luzu cugu lá'azxa na' naca na oro da zua na lau Dios. ¹⁴Chi'i na' guzre na gubáz chee xabáa xrupe na' nuxre' luzu da dxucuezre':

—Bsan dápate gubáz ca' zaj nadxéaje' dxu'a xegu zren le na Eufrates.

¹⁵Ca' guca na, na' gulelá gubáz ca' chee xelutie' xáteze ca gaca gáchajte bénneache lawe' da ba zaj nabeza gubáz ca' chee zra na', ne beu' na', ne iza na!. ¹⁶Benda' cátite zaj naca benne' dxjaca wedil-la ca' zaj zrie' bsrina' zrálene' gubáz ca'. Zaj naque' chupa cue' gaxua da zaj naca gaxúane gaxúane.

¹⁷Lu da ble'e Dios neda' ble'eda' ca zaj naca bsrina' ca', ne ca zaj naca benne' dxjaca wedil-la ca' zaj zrie'-ba'. Zaj xu'u lachu'le zre' xrna da naca na xia, ne da nalá' ca zran xabáa, ne da gache. Xichaj bsrina' ca' zaj naca na ca xichaj bezre

xixre', na' dxú'aba' ca' beledxúaj xi', ne zren, ne tu da gache da dxuzézxle'e na. ¹⁸Xáteze quebe gudache gáchajte bénneache gulatié lu da ca' beledxúaj na dxu'a bzrina' ca', xi', ne zren, ne da gache na!. ¹⁹Xel-la' snia chee bzrina' ca' zua na dxú'aba', ne xrbanba' lawe' da zaj naca xrbanba' ca bëla' ca' zaj zua xíchajba', na' nen da ca' dxuluzría xiba' bénneache.

²⁰Benne' ca' xezica, benne' quebe belúteba', belúnqueze' da zrinnaj ca da dxelúnqueze', ne bulucá'ana szréneze' be' xriwe' ca', ne bedau' oro ca', ne bedau' plata ca', ne bedau' xia gache ca', ne bedau' xiaj ca', ne bedau' xaga ca', da ca' quebe dxaca xelelé'e na, ne quebe dxaca xelén na, ne quebe dxaca si'aca na. ²¹Cá'anqueze belútequeze' benne' ca', ne belúnqueze' xel-la' wazrá!, ne belúnqueze' da sban, ne gulebánqueze'.

Tu gubáz chee xabáa nuxre' tu xíchedau' nazriluj na

10 ¹Nadxa ble'eda' xetú gubáz chee xabáa nápale'e xel-la' dxenná bea. Bétaje' xabáa, xu'e tu lu beuj, ne zua tu bchita' xíchaje'. Dxu'a lawe' dxácatite na ca gubizra, na' ni'e zaj naca na ca xi!. ²Nuxre' tu xíchedau' da nazriluj na, na' bzue' ni'e zua xabela lawe' nísadau', ne ni'e zua xéglala lawe' xeżr la xu bizre. ³Nadxa gudxezre xe'e ca dxun bezre xixre' dxebezre xa'aba', na' ca gudxezre xe'e gulenné gazre guziu!. ⁴Ca gudé gulenné gazre guziu' ca', ba zúate guzúaja', na' benda' tu chi'e za xabáa, guzre neda':

—Bcache naze da gulenná gazre guziu' ca!. Quebe guzúaju' na.

⁵Nadxa gubáz chee xabáa na' ble'eda' ze' lawe' nísadau', ne lawe' xeżr la xu bizre guchisa ne'e da zua xabela zran xabáa, ⁶na' bzétaje' La Bénnea' zue' chadía chacanna, ne bene' xabáa, ne xeżr la xu, ne nísadau', ne xúgute da zaj de lawe' da ca' bene', na' gunné!:

—Québedxa che na, ⁷lawe' da gate su lau gubáz chee xabáa gazre guchínene' luzu da xulucuezre', ba guca li ca naca da nun Dios dxal-la' gaca ca bzenne' benne' wen zrin chee' ca', benne' gulenné' waláz chee'!

⁸Ca naca chi'e da benda', da za xabáa, bchálajlene' neda' xetú, gunné!:

—Guxíaj xeajcá'a xíchedu na' nuxru gubáz chee xabáa na' ze' lawe' nísadau', ne lawe' xeżr la xu bizre.

⁹Nadxa guxá'a lau gubáz chee xabáa na', na' gunaba' gunne' neda' xíchedu na', na' guzre' neda':

—Gucá'a na. Gudagu na. Lu dxu'u gaca na zixre ca bzrína'dau', na' lu leu xexaca na da sla'!

¹⁰Nadxa gucá'a xíchedu na' lu na' gubáz cheeu xabáa na', na' gudawa' na, na' lu dxu'a guca na zixre ca bzrína'dau'. Ca gudé gudawa' na, bexaca na sla' lu leua. ¹¹Nadxa gulé'e neda':

—Dxun na ba xen guchálaju' waláz cheeu Dios lau benne' zaj zre'e zane cue' xezr la xu, ne lau benne' zaj zre'e xezre zan ca', ne lau benne' dxeleññé' dizra' walazre' cha chee'u ca', ne lau benne' wenná bea ca'.

Chupa benne' dxelexechebe'

11 ¹Nadxa belunne'e neda' tu xia xtíladau' da naca na ca tu xaga da dxudxíxredxu, na' gulé'e neda':

—Guxasa, bdxixre' xudau' cheeu Dios ne lu cugu, na' blaba bal-la benne' zaj zre'e na' dxulucá'ana szrene'e Dios. ²Quebe gudxixru' chale'aj cheeu xudau' na' lawe' da ba gudé na lu na' benne' zitú' ca', na' benne' ca' xululéaje' xezre lá'azxa lawe' chupe xun beu'. ³Neda' sel-la' chupa benne' zaj nacue' ladxe' tuzruij, na' xelenné' waláz chia' lawe' chazrinnu gaxúa ga xun zra.

⁴Benne' chupa caní zaj naque'e ca chupa xaga olivo ca', ne ca zaj naca chupa da zaj zuan xi', da ca' zaj zua na lau Dios, Xrane xezr la xu. ⁵Che nu benne' dxaca lazre' guzría xi'e benne' caní, na' le'e xululube' xi' da dxuaj lu dxu'e ca', na' guzézxeté na benne' ca' dxeledábague'e le'. Caní gate núteteze benne' tábague'e benne' chupa caní. ⁶Benne' chupa caní zaj nape'e xel-la' dxenná bea xelune'e ga quebe gaca xiuj dxácaté na' dxeleññé' waláz cheeu Dios. Cá'anqueze zaj nape'e xel-la' dxenná bea xelune'e xaca nisa dxen, ne cheeu xulusaca zi'e bénneache nen xíguteu xízrawe'e ca', bátatezla dxelaca lazre'. ⁷Gate bache belexuzre belune'e zrin chee'u, na' beu xixre' snia, be dxedxúajba' lataj chul-la, tíl-laleba'e benne' chupa ca', na' quél-laba' le', ne gúteba' le'. ⁸Bela' dxen gate cheeu benne' caní xelexegá'ana na la neza cheeu xezre zrentau' naga gudá' Xránadxu xaga begúaj, ne ca dxutil-la Dios leube, leu na Sodoma, ne Egipto. ⁹Lawe' chunna zra xugachaj, bénneache cheeu xíguteu cue'e benne', ne benne' xezre ca', ne benne' zra du gabí'i xezr la xu, ne benne' dxeleññé' dizra' walazre' cha chee'u xelevé'e bela' dxen gate cheeu benne' caní, ne quebe xelu'e lataj nu benne' gucache' le'. ¹⁰Benne' zaj zre'e lu xezr la xu xelebene'e lawe' da zaj nate benne' caní, na' xelexezaca ba lázrele'e, ne

xelesel-le' da xulunezrui ljwezre' tue' xetue' lawe' da bulusaca zi' benne' caní gulenné' waláz chee' Dios bénneache ca'. ¹¹Gate guca chunna zra xugachaj, na' Dios bsebane' benne' caní, na' belexase', na' xúgute' benne' ca' belel'éne' le' belezrébele' e. ¹²Nadxa dxúpate' benne' ca' dxelexeche'be belenne' chi'i tu benne' dxenné' zizraj xabáa, dxe'e' benne' ca':

—Le xegüén nigá.

Na' belexegüene', na' belel'é' benne' ca' dxeledábague' le' ca guca. ¹³Ca'an gúcate guzrú'le' e xezr la xu, na' xu'u zaj nita na lu xezre na' gulebía xi na, na' gulate gazre cue' da nacan chi gaxúa bénneache weaj ne chee da guzrú!. Benne' ca', benne' quebe gulate lu xezre na', nen duté xel-la' dxelezrebe belúe lá'ané' Dios zue' xabáa.

¹⁴Ba gudé da gudxupe' da ba xa' da xeledé bénneache, na' la za'te da guxunne'.

Gubáz gazre dxuchínene' da dxucuezre'

¹⁵Gubáz gazre bchínene' da dxucuezre', na' ben chi'i benne' zan xabáa dxelenné' zizraj:

Naga dxelenná bea bénneache lu xezr la xu ba guledé na lu na' Xránadxu Dios, ne lu na' Cristo chee', na' Le' nna be'ene' lataj ca' chadía chacanna.

¹⁶Nadxa tape dxua benne' gula ca' zaj dxe'e' dxu'a lataj blau naga dxe' Dios buluzú zribé' zaj nuzuaté lawe' zran ni'e, dxulucá'ana szrene' Dios, ¹⁷dxelenné':

Xcalenu', Xran.

Dios, napu' duté xel-la' dxenná bea.

Guzúaquezu', ne zúaquezu', ne tu súazquezu', lawe' da ba guzi'u xel-la' dxenná bea zrente' chiu', ne ba guzú lau' dxenná be'u.

¹⁸Bénneache xúgute' xezre ca' dxelezré'e san ba bzrin zra gudéu' benne' ca' ba xa', zra na' guchi'u chee' benne' gate ca'.

Xunézruju' da naca chee' benne' ca' gulenné' waláz chiu', ne da naca chee' benne' ca' zaj naque' chiu', ne da naca chee' benne' ca' belune' Lue' ba lá'ana, benne' blau ca', ne benne' quebe nu zaj naca.

Ba bzrin zra guzría xi'u benne' ca' buluzría xi'e xezr la xu.

¹⁹Nadxa bhalaj xudau' chee Dios da sua xabáa, na' ble'e lau xi'ina naga xu'u xel-la' wezría xrlátaje chee', da sua na lu

xudau' na!. Gulepe xesa, ne gulenné guziu', ne guzrú' xeżr la xu, na' bxínnajle'e xiaj bezxe!.

Tu nu'ula ne bę snia schanni' zrente

12 ¹Nadxa ble'e lau tu da zrente xabáa. Zua tu nu'ula naca zra lane' ca gubizra, na' zran ni'e zua da naca ca beu', na' xíchaje' zria tu da zaca zaj zria na chazrinnu belaj. ²Nu'ula nigá zue' zi'i, ne dxebezre xe'e xel-la' dxudi'a sané' tu bidau', dxedéle'e xel-la' zi' chee galaj bidu na'. ³Nadxa ble'e lau xabáa xetú da zrente, zua tu bę snia schanni', bę xrna, zua gazre xíchajba' ne chi lúzuba', na' zria tu da zaca tu tu xíchajba' ca!. ⁴Nen xrbanka' gucá'a dxéguba' xáteze quebe guca gáchajte belaj zaj zria zran xabáa, na' bzálaba' na lu xeżr la xu. Bę snia schanni' na' guzeba' lau nu'ula na' sané' bidau' chee gáguba' bidu na' gate ze gálajbe!. ⁵Nu'ula na' guzane' tu bi biudau', bi na' nna be'ebe' dute xeżr la xu nen tu var xia. Nadxa bi biu chee nu'ula na' gúcá'a Dios lebe', na' bexu'e-be' lataj blau chee' naga dxe'e. ⁶Na' nu'ula na' bzsrunnuje' zéaje' le'e xixre' lawe' lataj naga nucueza Dios tu lataj naga sua nu'ula na', naga xulugawé' le' lawe' chazrinnu gaxúa ga xun zra.

⁷Gudé na' guxú'u wedil-la xabáa gate gubáz chee xabáa blau le' Miguel nen gubáz chee xabáa zaj da' le' guledí'l-lalene' bę snia schanni' zrente. Bę snia schanni' na', ne gubáz zaj de'e-ba' belune' wedil-la. ⁸Quebe bi gulezéquene' lu wedil-la na', na' québedxa guta' lataj chee gubáz ca' lu xabáa. ⁹Ca'an guca gulebéaje' bę snia schanni' na' xabáa, bę snia na' zúaba' nédxute, na' nazí laba' da xriwe', ne Satanás, da na' dxezí xe na xúgute bénneache. Da xriwe' na', ne gubáz ca' zaj de'e na guledxú'une' na lu xeżr la xu.

¹⁰Nadxa benda' tu chi'i benne' gunné' zizraj xabáa:

—Ba bla' xel-la' weselá, ne xel-la' szren, ne xel-la' dxenná bea chee Dios cheédzu, ne xel-la' dxenná bea chee Cristo chee', lawe' da ba guledxú'une' da na' gudagu zria na chee benne' bíchedzu, da na' dxagu zria na chee benne' ca' te zra, ne chizrela lau Dios cheédzu. ¹¹Benne' bíchedzu ca' beledxúaje' chawe' ne chee dxen chee Bénnea' naque' Zríla'dau', ne ne chee da belexechebe' ca naca chee dizra' chee Cristo, ne quebe belezrebe' nu benne' gutie' le'. ¹²Chee' le' na' gata' xel-la' dxebé xabáa.

¡Le be le'e zrale xabáa!

¡Edxugua benne' ca' zaj zre'e xe^r la xu, ne lawe' nísadau'
lawe' da ba bla' da xriwe' naga zúale,
dute^e xel-la' dxezrá'a chee na,
lawe' da neze na xáte'ga ne d^e chee na!

¹³Gate guque be'e da xriwe' ba buluzale' na lu xe^r la xu,
na' gudxé' nau na nu'ula na' guzané' bi biudu na!. ¹⁴Nu'ula
na' bulunézruje' le' chupa xrile' zren ca xrila bsia chee gaca
xexiaje' xezue' le'e xixre' lawe' lataj, zitu' naga zua b^e snia
schanni' na', na' bulugawé' le' lawe' chun iza xugachaj. ¹⁵Be
snia schanni' na' bexébeba' nisa chee b^enba' tu xegu chee gua
na nu'ula na'. ¹⁶Gúcale xe^r la xu nu'ula na!. Bzra xe^r la xu,
na' gudebe na xegu na' bexébe b^e snia schanni' na!. ¹⁷Chee
le' na' bzrá'l^e' da xriwe' nu'ula na', na' guxiáj na xeajtíl-lale
na xrtia nu'ula na' zaj zre'e xe^r la xu, benne' ca' dxuluzúe'
dizra' da bdxixruj be'e Dios, ne dxelexechebe' ca naca chee
Jesucristo.

Chupa b^e xixre' snia ca'

13 ¹Nadxa guzéa' dxu'a nísadau', ne ble'eda' bdxuaj tu
b^e xixre' snia lu nísadau' na', zua gazre xíchajba', ne
chi lúzuba'. Zria tu tu lúzuba' na' tu da zaca, na' da' tu laba'
xíchajba' ca' da dexecuide Dios. ²B^e xixre' snia nigá nácaba'
ca tu bezrtau', na' ní'aba' zaj naca na wal-la ca ni'a oso,
na' dxú'aba' naca na ca dxu'a bezre xixre'. B^e snia schanni'
bnézrujba' xel-la' dxenná bea cheeba', ne lataj blau cheeba',
ne xel-la' waca cheeba' lu na' b^e snia na' nácaba' ca bezrtau'.
³Zua tu we' tu xichaj b^e xixre' snia na' nácaba' ca bezrtau' da
gute na leba', na' we' na' bexaca na, na' ca naca bénneache
ca' zaj zre'e lu xe^r la xu belexebánele'ene', ne zjácalene' b^e
xixre' snia na'. ⁴Bulucá'ana szrene' b^e snia schanni' na' lawe'
da bnézrujba' xel-la' dxenná bea chee b^e xixre' na' nácaba' ca
bezrtau', ne cá'anqueze bulucá'ana szrene' b^e xixre' snia na',
dxelenné':

—¿Núzraqueze naca ca b^e xixre' nigá, ne nu seque' tíl-lale
leba'?

⁵Nadxa da xriwe' b^e na leba' lataj gunneba' dizra' zri'a,
na' gunneba' da calela chee Dios, ne gudápaba' xel-la' dxenná
bea lawe' chupe xun beu'. ⁶Gunneba' da calela chee Dios, ne
chee La Dios, ne chee lataj lá'azxa chee', ne chee benne' ca' zaj

zre'ē xabáa. ⁷Cá'anqueze guziba' xel-la' dxenná bea tíl-laleba' benne' ca' zaj naque' chee' Dios, ne gúteteba' benne' ca', na' guziba' xel-la' dxenná bea lu xúgute cue' bénneache, ne benne' zaj zre'ē xúgute xezre ca', ne xúgute cue' xezr la xu ca', ne benne' dxelenné' dizra' walazre' cha chee'. ⁸Xúgute benne' zaj zre'ē xezr la xu bulucá'ana szrene' bē xixre' snia na', benne' ca' quebe zaj naxúaj le' lu xiche naga zaj naxúaj la benne' ca' zaj nape' xel-la' nabán, xiche na' bzuaj Bénnea' naque' Zríla'dau' belutie'-ba'.

⁹Che nu benne' zua nague', dxal-la' xenne' dizra' nigá.

¹⁰Benne' ca' dxelegú'ē bénneache lizre xia, cá'anqueze xelú'u benne' ca' lizre xia, na' benne' ca' dxelutie' benne' nen xia nalá, cá'anqueze xelatie' lu xia nalá. Chee' le' na' benne' zaj naque' chee' Dios dxal-la' xelaque' zren lazre', ne xeléajle'ē chee' Dios.

¹¹Gudé na' ble'eda' xetú bē xixre' snia bdxúajba' lu xezr la xu. Bea nigá zua chupa lúzuba' zaj naca na ca luzu zrila'. Bea nigá gunneba' ca bē snia schanni' na!. ¹²Bea nigá nápaba' dutē xel-la' dxenná bea da napa bē nedxu na', gate zúaba' lau bē nedxu na', na' gunná be'eba' ca naca bénneache zaj zre'ē dutē xezr la xu xulucá'ana szrené' bē nedxu na', bea na' bexaca we' cheeba' da na' naca gute leba!. ¹³Be gudxupe' na' bēnba' xel-la' waca zri'a ca', ne bēnba' bexruij xi' zran xabáa lu xezr la xu lau bénneache ca!. ¹⁴Nē chee' xel-la' waca ca' da bēnba' lau bē nedxu na', guzí xeba' benne' zaj zre'ē xezr la xu, na' gunná be'eba' benne' ca' xelune' tu bedau' ca naca bē nedxu na!, bea na' guzúa we' chee' xia nalá, na' naca bárquezeba'.

¹⁵Be gudxupe' na' guziba' xel-la' dxenná bea gunézrujba' xel-la' nabán bedau' na' naca na ca bē nedxu na', chee' nnē bedau' na', ne gute na xúgute benne' quebe xulucá'ana szrene' na.

¹⁶Cá'anqueze bedau' na' gunná be'e na zriche tu da gunna bea na luzrgá u lu na' zua xabela chee' xúgute bénneache, benne' blau, ne benne' quebe nu naca, ne benne' gunní'a, ne benne' xache', ne benne' zaj nada'u, ne benne' zaj zre'ē cá'aze. ¹⁷Netú benne' quebe gaca ga'uwe' ne gutie' che quebe zriche da na' dxunna bea na le', u la bē xixre' snia na', u xrbaba ca naca laba!. ¹⁸Nu benne' gulabe' da nigá dxal-la' gaque' sina. Benne' dxéajni'ine' waca gulabé' ca naca xrbaba chee' laba!. Naca na tuze ca naca xrbaba chee' bénneache, na' xrbaba nigá naca na xrupa gaxúa ga xun xrupa.

Da dxelul-la tu gaxúa tape xun cue' chi gaxúa weaj benne'

14

¹Gudé na' gunná'a, na' ble'eda' Bénnea' naque'

Zríla'dau' ze' lu xi'a Sión. Tu zren nen Le' zaj zra' tu gaxúa tape xun cue' chi gaxúa weaj benne', zaj zriche luzrgue' La Bénnea' naque' Zríla'dau', ne La Xre'. ²Nadxa benda' tu da dxeninne na da za' xabáa, da dxeninne na ca schaga' da dxelún zánete xegu ca', ne ca schaga' da dxun guziu' gate dxennéle' na, ne ca dxeninne naga zaj zra' zánete benne' dxelínnie' da ca' cun zríadi'i na du. ³Belul-le' tu da cube dxu'a lataj blau naga dxe' Dios, ne lau tapa benne' ca' zaj sua nabancze', ne lau tape dxua benne' gula ca!. Netú benne' xezica quebe guca gul-le' ca naca da na' belul-le'. Dxaca dxelul-le na benne' tu gaxúa tape xun cue' chi gaxúa weaj, benne' ca' gulelé' láwela benne' zaj zre'e xezr la xu. ⁴Benne' caní quebe gulezúalene' nu'ula chee benne' xula, san belexegá'ana chawé!, na' zjácalene' Bénnea' naque' Zríla'dau' gáteteze zéaje!. Benne' caní gulelé' láwela bénneache, ne zaj naque' lau Dios ca tu da blaudxa chee da dxezidxu, da dxuzúadxu lau Dios, ne lau Bénnea' naque' Zríla'dau!. ⁵Cabata' dxelún lazre', na' zaj naque' du lazre' dxu'a lataj blau naga dxe' Dios.

Dizra' da dxuluzén chunna gubáz chee xabáa bénneache

⁶Nadxa ble'eda' xetú gubáz chee xabáa dxedé' lu be' zran xabáa, nape' dizra' chawe' da chadía chacanna, chee guzenne' na benne' ca' zaj zre'e xezr la xu, benne' xúgute cue' bénneache, ne benne' xúgute cue' xezr la xu, ne xúgute xezre, ne benne' dxelenné' dizra' walazre' cha chee!. ⁷Gubáz na' gunné' zizraj:

—Le zrebe Dios, ne le güe lá'ana Le' lawe' da ba bzrin zra guchi'a Le' chee bénneache. Le gucá'ana szren Bénnea' bene' xabáa, ne xezr la xu, ne nísadau', ne beaj ca!.

⁸Xetú gubáz chee xabáa zéaje' cuzru gubáz chee xabáa nedxu na', dxenné':

—¡Ba guzría xi! ¡Ba guzría xi' xezre Babilonia, xezre zren na', lawe' da bulusuzre' benne' xezre ca', ne benne' dute xezr la xu nen da naca ca xrise uva wal-la chee' da sban da dxelune'!

⁹Xetú gubáz chee xabáa zéaje' cuzru gubáz chupa ca', dxenné' zizraj:

—¡Che nu benne' dxucá'ana szrene' be snia na', ne bedau' cheeba', ne gu'e lataj zriche luzrgue' u ne'e laba', ¹⁰benne' nigá

téé' lu da ba xa' da nucueza Dios lu xel-la' dxezrá'a chee', na' saca zi' e lu xi' chee' da dxuzézxle'e na lau gubáz chee' xabáa ca' chee' Dios, ne lau Bénnea' naque' Zríla'dau'! ¹¹ ;Zren chee' xi', naga saca zi' e, cuen na chadía chacanna, na' xelezaca zi' te zra ne chizrela benne' ca' dxulucá'ana szrene' b e snia na', ne bedau' cheeba', ne dxelu' e lataj zriche laba' luzrgue'! ¹² ;Chee' le' na', benne' ca' zaj naque' chee' Dios, ne dxuluzúe' dizra' ca nadxixruj be'ene', ne zjácalene' da naca chee' Jesús, dxal-la' xelaque' zren lazre'!

¹³ Nadxa benda' chi'i tu benne' da za xabáa. Dxe' e neda':

—Bzuaj da nigá: Na'a, ne lu da za za' ba neza zrente naca na chee' benne' gate ca' xelute bénneache le' lawe' da dxeléajle'e chee' Xránadxu. Be' Lá'azxa dxenné': “;Ca' naca na, lawe' da xelexezí' lazre' ca naca lu zrin da belune', na' da xrlátaje da belune' zeajle na benne' ca!”

Lina chee' x e z r la xu

¹⁴ Nadxa guná'a, na' ble'eda' tu beuj chiche, na' lawe' beuj na' dxe' tu benne' naque' ca Bénnea' gulje' bénneache. Zria tu da naca na oro xíchaje', ne nuxre' tu xia nalá. ¹⁵ Bdxuaj tu gubáz chee' xabáa lu xudau' da zua xabáa, na' gunné' zizraj. Dxe' e bénnea' dxe' e lawe' beuj:

—;Bchine xia nalá chiu', nebecá'a lina, lawe' da ba bzrin zra, na' lina chee' x e z r la xu ba guca na!

¹⁶ Nadxa bénnea' dxe' e lawe' beuj na' gudine' xia nalá chee' na', na' bequé' e lina chee' x e z r la xu.

¹⁷ Nadxa xetú gubáz chee' xabáa bdxuaje' xudau' da zua xabáa, nuxre' tu xia nalá. ¹⁸ Xetú gubáz chee' xabáa bdxuaje' lu cugu, gubáz chee' xabáa na' nap e' xel-la' dxenná bea lu xi', na' gunné' zizraj. Dxe' e gubáz chee' xabáa na' nuxre' xia nalá:

—;Bchine xia nalá chiu' na', nebecá'a uva ca' da zaj d e n lu x e z r la xu lawe' da ba güé na!

¹⁹ Na' gubáz chee' xabáa na' gudine' xia nalá chee' lawe' x e z r la xu, ne bequé' e uva ca' da zaj d e lu x e z r la xu da zéaje' na benne' ca' dxelune' da zrinnaj, na' bzre' e na naga xelesíe' na, da na' zéaje' na da ba xa' da nucueza Dios chee' benne' ca' dxelune' da zrinnaj. ²⁰ Uva ca' gulesíe' na naga dxedxuaj xezre, na' naga dxelesíe' na bdxuaj dxen chee' benne' ca' dxelune' da zrinnaj da gulén na cátite sibe zua dxu'a bzrina', na' guzá' dxen na' cátite sadxu du gazre zra.

**Gubáz cheę xabáa ca' zaj nuxre' gazre da
ba xa' da xuluzále' xeżr la xu**

15 ¹Ble'eda' xabáa xetú da zrente da xebánedxu, belelá'
gazre gubáz cheę xabáa zaj nuxre' gazre da ba xa'
bzebe, da zaj naca na naga cheajsete xel-la' dxezrá'a cheę Dios.

²Cá'anqueze ble'eda' tu da naca na ca nísadau' da naca
na ca xiaj esa', ne nachixre na xi', na' benne' ca' quebe gulezí
lu ne'e da naca na chee be snia na', ne da nacan cheę bedau'
cheęba', ne xrbaba cheę laba', zaj ze' lu nísadau' na' da naca na
ca xiaj esa', zaj nuxre' da ca' con zrifadi'i na du da ba bnezruj
Dios le!. ³Dxelul-le' da bil-la Moisés, benne' węn zrin cheę Dios,
ne da dxul-la Bénnea' naque' Zrifla'dau', da dxenná na:

Da zrente, ne da dxebánedxu zaj naca xúgutę da ba benu'
Lue!.

Xran, nacu' Dios napu' dute xel-la' dxenná bea.

Xrlátaje, ne li lazre' zaj naca xrba chiu' Lue!.

Nacu' Wenná Bea cheę dute xeżr la xu.

⁴ ¿Núzraqueze quebe zrebe Lue', Xran?

¿Núzraqueze quebe güe lá'ana Lue'?

Tuze Lue' nacu' lá'azxa.

Xelelá' benne' dute xeżr la xu, na' xulucá'ana szrenę' Lue',
lawe' da ba belelé'enę' da xrlátaje da nunu!.

⁵Gudé na' gunná'a ne ble'eda' bxlaj xudau' da zua na
xabáa, naga zua lataj naga zaj naxúaj da ca' bdxixruj be'e
Dios. ⁶Lu xudau' na' beledxúaj gazre gubáz cheę xabáa ca'
zaj nuxre' gazre da ba xa!. Zra lane' zaj nacue' naca na ladxe'
zaca, da naca na ba'a, ne dxelácatite na, na' zaj nasie' lachu'e
bazxu da naca na oro. ⁷Nadxa tu benne' laduj tapa benne'
zaj naca bánqueze' bnézruje' tu tu gubáz gazre ca' tu xé'ena
bzri da naca na oro, ne zaj nazrate' na da ba xa' da nucueza
Dios, Bénnea' zue' chadía chacanna. ⁸Guzratę xudau' na' nen
zren cheę xi' da dxulé'le na ca zaj naca xel-la' szren, ne xel-la'
dxenná bea cheę Dios, na' netú benne' quebe guca chu'e ga
na' cadxa gudé cheę da gazre da ba xa' ca' da zaj nuxru gazre
gubáz cheę xabáa ca'.

Da gazre da ba xa' ca'

16 ¹Nadxa benda' chi'i tu benne' gunné' zizraj lu xudau'.
Dxe'e gazre gubáz cheę xabáa ca':

—Le chjaca, le cheajzala da ba xa' ca' lu xezr la xu, da ca' nucueza Dios.

²Na' guxéaj gubáz cheeə xabáa nedxu, xeajlatje' xé'ena bzri cheeə lawe' xezr la xu, na' xúgutə bénneache, benne' zaj nazriche luzrgue' la bę snia na', ne dxulucá'ana szrenə bedau' cheeəba', gulebía we' lu bela' dxen cheeə benne' ca' da gulále'e na.

³Gubáz gudxupe' xeajlatje' xé'ena bzri cheeə lu nísadau', na' nísadau' na' bexaca na dxen ca dxen cheeə benne' gate, na' gulate xúgutə bea zaj naca banba' lu nísadau' na!.

⁴Gubáz guxunne' xeajlatje' xé'ena bzri cheeə lu xegu nisa ca', ne lu beaj ca', na' belexaca na dxen. ⁵Na' benda' chi'i tu gubáz cheeə xabáa dxenná be'ene' nisa caní, gunné'!

—Xran, Dios Lá'azxa, zúaquezu', ne guzúaquezu'. Xrlátaje nacu' lawe' da guchugu' cheeə benne' ca' guca caní, ⁶lawe' da bululalje' dxen cheeə benne' chiu' ca', ne cheeə benne' ca' gulenné' waláz chiu', na' na'a dxuxí'aju' benne' caní dxen lawe' da caní zaj naca cheeə xelé'aje'!

⁷Cá'anqueze benda' chi'i tu benne' zue' lu cugu, dxenné':

—Ca' naca na, Xran. Nacu' Dios napu' dutę xel-la' dxenná bea. Ba bchi'u cheeə bénneache ca' ca naca da li, ne da xrlátaje.

⁸Gubáz gudape' xeajlatje' xé'ena bzri cheeə lau gubizra, na' gubizra guzí na lataj guzezzxe na bénneache ca' nen xi' cheeə na.

⁹Xúgutə bénneache gulézxele'e, ne quebe belexebí'i lazre', ne quebe belúe lá'ane' Dios, san gulenné' da calela cheeə Bénnea' nucueze' da ba xa' na'!

¹⁰Gubáz gázxue xeajlatje' xé'ena bzri cheeə lawe' lataj naga dxe' bę xixre' snia, na' naga dxenná beaba' guchul-la na. Bénneache ca' gulagu xa'a luzre' lu xel-la' dxudía cheeə, ¹¹ne quebe bulusane' da zrinnaj da dxelune'. Gulenné' da calela cheeə Dios zue' xabáa, lawe' da dxelezaque' caní ne cheeə we' da zaj zria bela' dxen cheeə ca'!

¹²Gubáz xrupe xeajlatje' xé'ena bzri cheeə lawe' xegu zren le na Eufrates, na' nisa xegu na' bebizre na, cheeə xalaj tu neza naga xeledé benne' dxjaca wedil-la cheeə benne' wenná bea ca' zá'aquə naga dxalaj gubizra.

¹³Nadxa ble'eda' beledxúaj chunna be' xriwe' dxu'a bę snia schanni', ne dxu'a bę xixre' snia na', ne dxu'a benne' dxenné' waláz cheeəba!. Be' xriwe' ca' zaj naca na ca bluzru ca!. ¹⁴Be' xriwe' caní belún na xel-la' waca zri'a ca', na' beledxúaj na

cheeq xulutupa na xúguteq benne' wenná bea cheeq xezr la xu, cheeq chjaque' lu wedil-la cheeq zra zren cheeq Dios, Bénnea' nape' duteq xel-la' dxenná bea.

¹⁵Dxenná Xránad xu:

—Le na' xque, neda' xida' gate quebe dxebézale neda', ca za' tu benne' gubán. Ba neza zrenteq naca na cheeq bénnea' zue' ban lazre' ne nupé'e lázrdawé' ca tu benne' dxuxúe' zra lane' cheeq quebe te' gala xídeze, ne quebe xedué'ene' lau bénneache.

¹⁶Nadxa beledube' benne' wenná bea ca' lu lataj naga le na Armagedón nen dizra' hebreo.

¹⁷Gubáz gazre na' xeajlatje' xé'ena bzri cheeq lu be', na' lu xudau' da zua xabáa ben tu chi'i benne' dxenné' zizraj, da za na lataj blau naga dxe' Dios, dxenné':

—Bache naca na.

¹⁸Nadxa gulepe xesa, ne guleninne na, ne gulenné guziu', na' lu xezr la xu guzrú'le'e ca netú lasa quebe ne xru', na' gulálate zaj zra' bénneache lu xezr la xu. ¹⁹Xezre zrentau' na' guzrá na chunna cue', na' xezre ca' zaj nita lu xezr la xu gulebía xi na, na' xeajsá lazre' Dios benne' ca' cheeq xezre zrentau' na' le na Babilonia chee xeledée' lu da ba xa' zren da nucueza Dios lu xel-la' dxezrá'a cheeq. ²⁰Xúguteq xezr la xu ca' da naxechaj nísadau', ne xúgute xi'a ca' belexenite na. ²¹Cá'anqueze belexruij zran xabáa xiaj bezxe' zri'a lawe' bénneache ca', da dxelá'a na ca tu gaxúa xia weaj, na' bénneache ca' gulenné' da calela cheeq Dios ne cheeq da ba xa' da gulezaque', lawe' da guca na tu da ba xa' zrenteq.

Dios dxuzría xi'e nu'ula dxúnle' e da sban

17 ¹Nadxa bla' tu gubáz cheeq gazre gubáz cheeq xabáa ca', gubáz ca' bululátaje' xé'ena bzri ca', na' guzre' neda':

—Gudá, na' gulé'eda' lue' ca naca da ba xa' da saca' nu'ula na' dxúnle' e da sban, nu'ula na' dxe' e lawe' nísadau' ca'.

²Benne' wenná bea ca' zaj zre' e xezr la xu dxelune' da sban nen nu'ula na', na' benne' zaj zre' e xezr la xu zaj naque' ca benne' dxelezuzre' lawe' da dxelune' da sban nen nu'ula na'.

³Nadxa, lu da ble'e Be' Lá'azxa neda', gubáz cheeq xabáa na' guché'e neda' le'e xixre' lawe' lataj, na' lataj na' ble'eda' tu nu'ula zrie' cuzru tu bę xixre' schanni' xrna, na' zaj naxúaj lu bela' dxen cheeqba' laba' schanni' ca', da ca' dexecuide Dios, na' zaj naca gazre xíchajba', ne chi lúzuba!. ⁴Nu'ula nigá nacue' zra

lanę' bzawe, ne da xrna, na' lechítaje chee' zaj naca na oro, ne xiaj xrtante, ne bga ca'. Nuxre' tu xé'ena bzri da naca na oro da nazrate na da sgute ca', ne da sban da dxune!. 5Naxúaj luzrgue' ca le', da dxenná na: Babilonia, Xezre Szrentau', Xrna' Xúgute Nu'ula Ca' Dxelune' Da Sban, ne Xúgute Da Sgute Da De Xezr La Xu. 6Nadxa ble'eda' nu'ula na' dxezúzrene' nen dxen chee benne' ca' zaj naque' chee Dios, ne chee benne' ca' belute bénneache le' lawe' da belexechébe' chee Jesús. Gate ble'eda' da na', bebánele'eda'. 7Nadxa gubáz chee xabáa na' guzre' neda':

—¿Bizr chee na' dxebánenu'? Gulé'eda' lue' ca naca da nagache chee nu'ula nigá, ne chee bę xixre' schanni' na' núaba' le', bea na' zaj napa gazre xíchajba', ne chi lúzuba!. 8Be xixre' schanni' na' blé'enu', nácaba' tu bę zúaba' nédxute, na na'a québedxa zúaba!. Wagüenba' lu lataj chul-la nédxudxa ca za gáteba' tu chí'izqueze. Benne' zaj zra' xezr la xu, ne quebe zaj naxúaj le' lu xiche chee xel-la' nabán ca bente Dios xezr la xu, xelexebánele'ene' gate xeleté'ene' bea nigá, bę zúaqueze nédxute, na' na'a québedxa zúaba', na' wela'ba!

9'Nigá de late' da gulé'eda' benne' xeléajni'ine' na. Gazre xíchajba' caní zaj zéaje na gazre xi'a naga dxenná bea nu'ula na!. 10Cá'anqueze xíchajba' ca' zaj zéaje na gazre benne' wenná bea. Gazxu' benne' wenná bea caní ba gulatig!. Tu benne' ca' dxenná be'e na'a, na' xetue' quebe ne xide'. Gate la' benne' bzebe nigá, québedxa súateque' scha!. 11Be xixre' schanni' na', bę zúaba' nédxute, na' na'a québedxa zúaba', zéaje na benne' xrunu' naque' benne' wenná bea. Naque' tu benne' ládujla benne' gazre ca', na' te na' gatie' tu chí'izqueze.

12'Chi lízu bę xixre' snia na' da blé'enu' zaj naca na chi benne' wenná bea ca', benne' quebe ne xelezú lawe' xelenná be'e, na' xelezí'e xel-la' dxenná bea xelaque' wenná bea tu chí'ida'ze tu zren nen bę xixre' schanni' na!. 13Benne' chi wenná bea caní zaj nune' tuze dizra', na' xulunézruje' xel-la' szren chee', ne xel-la' dxenná bea chee' lu na' bénnea' naque' bę xixre' schanni' na!. 14Benne' caní xeledí'l-lalene' Bénnea' naque' Zríla'dau', na' Benne' nigá guzría xi'e benne' wenná bea ca', lawe' da naca Le' Benne' Wenná Bea chee' benne' wenná bea ca', ne Xrane benne' zaj naque' xrane bénneache, na' benne' ca' zrálene' Le', gunné Dios le', ne guqué'e le', na' zaj naque' li lazre'.

15 Cá'anqueze gubáz cheē xabáa na' guzrē neda':

—Nísadau' ca' blé'enu', naga dxe' nu'ula na' dxúnlē'e da sban, zaj naca na xezre bénneache ca', ne benne' dxelenné' dizra' walazre' cha cheē', ne benne' zane cue' xezr la xu. **16** Chi lúzuba' na' blé'enu' xichaj be xixre' schanni' na', da zaj naca na chi benne' wenná bea ca', xelecuídene' nu'ula na' dxúnlē'e da sban, na' xelebéaj xíchaje' lē', ne xulucá'ané' lē' gala xídeze. Xelawé' bela' dxen cheē', ne xuluzexxē lē' lu xi!. **17** Dios bzuē lu lázrdau benne' wenná bea ca' xelune' ca da dxaca lazre' Lē', gate belunē tuze dizra', ne bulunézrujē xel-la' dxenná bea cheē' lu na' bénnea' naquē' be xixre' schanni' na', cadxa gaca ca da ba gunná Dios. **18** Nu'ula na' blé'enu' naquē' Babilonia, xezre zrentau' na' dxenná be'e na benne' wenná bea ca' zaj zrē'e xezr la xu.

Dxebía xi' xezre Babilonia

18 **1**Gudé na' ble'eda' betaj xetú gubáz cheē xabáa,
nápalē'e xel-la' dxenná bea, na' bsení' xel-la' szren
cheē' lu xezr la xu. **2**Na' gunné̄' zizraj:

—Ba guzría xi!. Ba guzría xi' Babilonia, xezre zrentau' na', ne ba bexaca na lataj naga zaj zra' da xriwē' ca', ne lataj naga zaj zra' xígute cue' be' xriwē' ca', ne lataj naga zaj zra' be zua xrila, be schanni' ca', ne be sgute ca!. **3**Xígute bénneache zaj zrē'e tu tu cue' xezr la xu zaj naquē' ca benne' dxelezuzre', lawe' da dxelune' da sban da dxaca xezre na', na' benne' wenná bea ca' zaj zrē'e xezr la xu belunē' da sban da dxaca xezre na', na' benne' ca' dxelúti'e gulaquē' benne' gunní'a nē cheē da zantē da gulezá lazre' benne' ca' zaj zrē'e xezre na'!

4Nadxa benda' chi'i xetú benne' da za xabáa, dxenné̄':

—Le dxuaj xezre na', le'e, nácale chia', cheē quebe gáciale benne' ca' tuze lu dul-la da dxelune', ne cheē quebe tele lu da ba xa' da xelezaca benne' ca!. **5**Dul-la cheē benne' ca' ba guxán na, na' zaj naca na ca tu da ba bgula, da ba bzrintē na zran xabáa, na' Dios ba xeajsá lazrē' ca naca da zrinnaj da dxelún benne' ca!. **6**Dios gunézrujē' cheē benne' ca' cátēze da bulunézrujē' cheē benne' xula, ne xunézrujē' lē' chupa cuenla ca da zrinnaj da belunē!. Ba nucuezē' da xelezaquē' da nácalē'edxa zi' ca da bulusaquē' benne' xula. **7**Gudéē' benne' ca' lu da ba xa', ne gudéē' lē' xel-la' zi' cátēze na' belunē!. Buluzúa cuinē' lu xel-la' szren, ne gulezúē' lu xel-la'

dxelexezaca ba lazre' chee', lawe' da dxelenné! lu lázrdawe!: Dxé'entu' nigá dxenná béantu'. Quebe nácantu' wezebe, ne quebe bi sácantu!. ⁸Chee' le na', tuze zra xelezrín da ba xa' ca' da xelezaque', xel-la' gute, ne xel-la' zi', ne xel-la' dxedún, na' xelezxé! lu xi', lawe' da napa Xránad xu Dios dute' xel-la' dxenná bea, na' naque' Bénnea' guchugue' chee' benne' ca' xelezaque' caní.

⁹Benne' wenná bea ca' zaj zre'e xezr la xu, ne belúnlene' benne' ca' da sban ne da belexezaca ba lazre', xelebezre xache' gate xelel'éne' ca naca zren chee' xezre na', da dxezxe na. ¹⁰Welezé! zítu'la lawe' da xelezrebe' xelezaque' ca da dxelezaca benne' ca', na' xelenné!:

—Baxache' nácale le'e, benne' zaj zre'e xezre zrentau', Babilonia, lawe' da chadite' bla' da ba xa' da dxezácale.

¹¹Cál'anqueze benne' ca' dxelúti'e, benne' zaj zre'e xezr la xu, welebezre', ne welebezre xáchequeze' ca naca da dxaca chee' xezre na', lawe' da québedxa nu chilá' benne' si'e da dxeluti'e,

¹² da zaj naca oro, ne plata,

ne xiaj xrtante ca', ne bga ca',

ne ladxe' zaca ca', ne ladxe' bzawe ne da xrna,

ne xúgute' cue' xaga ca' dxelálé'e na zixre,

ne zrita xrtante, ne xaga xrtante,

ne xia gache, ne xia, ne xiaj esa',

¹³ ne lacu zixre, ne xíxre'dau' dxelálé'e na zixre,

ne xala, ne da ca' dxelálé'e na zixre,

ne xrise uva wala, ne za xel-la' wagu,

ne xrte xezaj, ne zrua' xtila,

ne bę xixre', bę dxelúa xua',

ne zrila' ca', ne bzrina' ca',

ne da ca' dxudé xua,

ne benne' ca' dxelúti'e le' lu na' benne' gunní'a ca'.

¹⁴Benne' caní xelé'e benne' zaj zre'e xezre na':

—Na'a québedxa gápale da zixre ca' da zácale'e na da bdánnele'ele, ne ba bnítele tu chí'izqueze xúgute' xel-la' gunní'a cheele, ne da xrtante cheele.

¹⁵Benne' ca' belúti'e da ca' xelezé! zítu'la lawe' da dxelezrebe' xelezaque' ca da dxelezaca benne' zaj zre'e xezre na', na' xelebezre', ne xelebezre xáchequeze', ¹⁶na' xelenné!:

—Baxache' zaj naca benne' ca' zaj zre'e xezre zrentau' na!. Gulaque' ca tu nu'ula nacue' ladxe' zácale'e da bzawe, ne da

xrna, ne nazí'ę lechítaje da naca na oro, ne xiaj xrtante, ne bga ca!. ¹⁷Chadite benite xel-la' gunní'a na!, ne guvezze na.

Xúgute benne' xrane da ca' dxeledán lawe' nísadau!, ne benne' zaj zre'ę lu'ule na, ne benne' dxulusé'ę da ca' dxeledán lawe' nísadau!, ne benne' dxelune' zrin lu nísadau! belezé' zítu'la, ¹⁸na! gate belelé'ene' zren chee xezre na' dxezze na, na' gulenné' zizraj:

—¿Bízraqueze xetú xezre naca na da zren ca xezre zrentau! nigá?

¹⁹Dute xel-la' dxelexewí'ine lazre' xuluzré'ę xu xíchaje' ca!, ne xelebezre', ne xelebezre xáchequeze', xelenné':

—Baxache' zaj naca benne' ca' zaj zre'ę xezre zrentau! na!. Nen xel-la' gunní'a chee benne' ca' gulenní'a xúgute benne' ca' zaj napę' da ca' dxeledán lawe' nísadau!. Chadite guzría xi' xezre zrentau! na!.

²⁰Ca guca chee xezre na!, le be, le'e zrale xabáa, ne le'e, gubáz chee Cristo, ne le'e bchálajle waláz chee Dios, ne xúgutele le'e nácale bi chee Dios, lawe' da gate bzria xi' Dios xezre na!, bebéaj lazre' da naca cheele le'e.

²¹Nadxa tu gubáz chee xabáa, gubáz nápale'ę xel-la' dxenná bea guchise' tu xiaj zren da naca na ca xiaj xiche, na' bzale' na lu nísadau!, gunné':

—Cá'ante cuía xi' Babilonia, xezre zrentau! na!, na' québedxa nu lé'equezdxa lę na, ²²ne québedxa nu xen la neza chee xezre na' da ca' dxulugul-la bénneache, da can zríadi'i na du, ne bchiuj, ne luzu da dxulucuezre', ne québedxa nu chilá' gun zrin lu xezre na!, ne québedxa xen schaga da dxun da dxutu na. ²³Québedxa gusení' netú xi' lu xezre na!, ne québedxa xen laní chee wechaga na' ga na!, lácala benne' ca' belúti'ę lu xezre na! gulenná be'ę lawe' xúgute benne' zaj zre'ę xezr la xu, ne gulezí xe'ę xúgute cue' xezr la xu nen xel-la' wazrá' chee'.

²⁴Caní guca lawe' da lu xezre na' gulalaj dxen chee benne' ca' gulenné' waláz chee Dios, ne dxen chee benne' ca' zaj naque' bi chee Dios, ne dxen chee benne' ca' belute bénneache lę' du ca naca xezr la xu.

19 ¹Gudé na! benda' chi'i benne' zan zaj zre'ę xabáa, dxelenné' zizraj:

¡Gaca ba Dios! ¡Xel-la' weselá, ne xel-la' szren, ne xel-la' dxenná bea zaj naca na chee Dios cheedxu.

² Ca dxuchi'a Le', xrlátaje, ne li lazre' naca na!

¡Ba bzria xi'e xezre na' dxulé'e na nu'ula na' núnle'e da sban,

nu'ula na' bxrínnaje' bénneache zaj zre'e dute xezr la xu lu da sban da bene'!

¡Dios ba bebéaj lazre' nu'ula na' lawe' da betie' wen zrin ca' chee Dios!

³ Nadxa gulenné' da xula:

—¡Gaca ba Dios lawe' da tu cuéñqueze zren chee xezre na' dxezxe na!

⁴ Nadxa tape dxua benne' gula ca' ne tapa benne' ban ca' buluzú zribé', na' bulucá'ana szrene' Dios, Bénnea' dxe'e lataj blau na', dxelenné':

—¡Ca' naca na! ¡Gaca ba Dios!

⁵ Nadxa ben tu chi'i benne' lu lataj blau na', dxenné':

¡Le güe lá'ana Dios cheedxu, xúgutéle le'e dxunle zrin chee', ne dxezrébele Le', le'e benne' blau, ne benne' quebe nu nácale!

Laní chee wechaga na' chee Bénnea' naque' Zríla'dau'

⁶Cál'anqueze benda' tu da naca ca chi'i benne' zan, ca dxeleninne zánete xegu, ne ca dxelenné'e guziu' ca', dxelenné':

¡Gaca ba Dios lawe' da ba guzú lau dxenná bea Xránadxu Dios, Benne' nape' dute xel-la' dxenná bea!

⁷ ¡Du be! ¡Béle'equedxu, ne güe lá'anadxu Le'!

¡Ba bzrin zra chee laní wechaga na' chee Bénnea' naque' Zríla'dau'!

Nu'ula na' si'e ba nupá'a cuínabe',

⁸ nu'ula na' nazi'ibe' lataj nácube' ladxe' zaca, da quebe nadxén na, ne dxácatite na.

Ladxe' zaca na' zéaje na da xrlátaje da zaj nun benne' ca' zaj naque' bi chee Dios.

⁹ Nadxa guzre gubáz chee xabáa neda':

—Bzuaj caní: Ba neza zren naca na chee benne' ca' gunné Dios xeleté'e laní wechaga na' chee Bénnea' naque' Zríla'dau'.

Nadxa guzre' neda':

—Da caní zaj naca na dizra' li chee Dios.

¹⁰ Nadxa bzu zriba' lau gubáz chee xabáa na' chee gucá'ana szrena' le', na' le' guzre' neda':

—Quebe gunu' caní lawe' da nácaqueza' neda' wén zrin cheę Dios ca lue', ne ca benne' bichu' ca' zéajlele da li na' da ble'e Jesús le'e. Bca'ana szren Dios. Da li na' da ble'e Jesús le'e naca na da dxelenná benne' ca' dxuluchálaje' waláz cheę Dios.

Benne' zrię' bzrina' chiche

¹¹Nadxa ble'eda' ba naxalaj xabáa, na' ble'e lau tu bzrina' chiche, na' Benne' zrię'-ba' le' Du Lazre', ne Li Lazre', lawe' da dxenná be'ę, ne dxune' wedil-la lu da xrlátaje. ¹²Xiaj lawe' dxelácatite na ca xi' ca, na' xíchaje' zaj zria zánetę da zaca ca', na' naxúaj tu le' lawe', da nézene' tuze Le!. ¹³Nacue' tu zre' da nazaj na dxen, na' La Le' naca na Xrtizra Dios. ¹⁴Xúgutę benne' ca' zaj zre'ę xabáa zjácalene' Le', zaj nacue' ladxe' zaca ca', ladxe' chiche zrládau', ne zaj zrię' bzrina' chiche ca'. ¹⁵Dxu'a Bénnea' zua tu da naca na ca tu xia nalále'ę da quine' benne' xezre ca', na' nna be'enę' benne' ca' nen tu bar xia. Le' guzría xi'ę benne' ca' ca tu benne' dxesie' uva ca', ne dxuláje' na, da zéaje na da ba xa' da nucueza Dios lu xel-la' dxezrá'a cheę', ca da xelezaca bénneache ca!. ¹⁶Naxúaj le'e zre', ne zríchuje' da nazí Le' caní: Benne' Dxenná Be'enę' Benne' Wenná Bea Ca!, ne Xrane Benne' Ca' Zaj Naque' Xrane Bénneache.

¹⁷Nadxa ble'eda' tu gubáz cheę xabáa ze' lu gubizra, na' gunné' zizraj xúgutę bę zua xrila, bę dxeledá zran xabáa, dxennę':

—Le da. Le zraga gágule da dxúnnałę'ę Dios le'e, ¹⁸cheę gágule bęla dxen cheę benne' wenná bea ca', ne cheę benne' dxelenná be'ę lu wedil-la, ne cheę benne' wal-la ca', ne cheę bzrina' ca', ne cheę benne' zaj zrię'-ba', ne cheę xúgute bénneache, benne' ca' zaj nadá'ue', ne benne' ca' quebe zaj nadá'ue', benne' blau ca' ne benne' quebe nu zaj naque'!

¹⁹Nadxa ble'eda' bę xixre' schanni', ne ca naca benne' wenná bea zaj zre'ę xęzr la xu nen benne' dxjaca wedil-la chee' ca', ba nazrague' cheę xeledíl-lalęne' Bénnea' zrię' bzrina' chiche na', ne nen benne' ca' zaj de'ę Le!. ²⁰Guleł-le' bę xixre' schanni' na' tu zren nen bénnea' gunné' waláz cheeba', bénnea' bénle'ę xel-la' waca zren lauba!. Nę cheę xel-la' waca caní da bene', benne' nigá guzí xe'ę benne' ca' belú'ę lataj guzriche luzrgue' laba', ne buluc'ana szrene' bedau' cheeba'. Nadxa belechę'ę bę xixre' schanni' na', ne bénnea' gunné' waláz cheeba', na' belegu'ę le' zaj nabante' lu xi' cheę da dxuzézxele'ę

na da dxe' ca tu nísadau!. ²¹Nadxa Bénnea' zrię' bzrina' chiche betie' benne' ca' xezícala nen xia nalá na' zua dxu'e, na' xúgute bea ca' zaj zua xrila gulélajba' bela dxen chee benne' ca'.

Chi gaxúa iza

20 ¹Gudé na' ble'eda' betaj tu gubáz chee xabáa, nuxre' zren xia chee lataj chul-la, ne nuxre' tu du xia zren. ²Gubáz nigá gudel-le' bę snia schanni!, nácaba' bela' zua nédxute, ne nácaba' da xriwe', ne Satanás, na' bcheaje'-ba' du xia lawe' chi gaxúa iza. ³Na' gudxú'une'-ba' lataj chul-la na' naga bsézxuje'-ba', na' bde'e le'e dxa xu'u na' tu da gunna bea na, chee québedxa si xę na bénneache chee xęzr la xu ca' cadxa te chi gaxúa iza. Te chee chi gaxúa iza, dxal-la' xelá' na tu chí'idau!.

⁴Nadxa ble'eda' lataj blau ca', naga zaj dxe' benne' ca' ba zaj nazi'e xel-la' dxenná bea chee xuluchi'e ca da zaj nun bénneache. Cá'anqueze ble'eda' bénne'du ca' gulechugu bénneache xíchaje' lawe' da belexechebe' chee Jesús, ne buluchálaje' xrtizra Dios. Benne' caní quebe bulucá'ana szrene' bę xixre' schanni' na', ne bedau' cheeba', ne quebe belú'e lataj zriche laba' luzrgue', u ne'e. ⁵Benne' gate ca' xezícala quebe xelexebane' ca tedxa chee chi gaxúa iza ca'. Da nigá guca naca na xel-la' dxexebán nedxu. ⁶Ba neza zrente naca na chee benne' ca' zaj naque' bi chee Dios, benne' ca' xelexebane' nedxu. Da zi' da xa' da zeajlí canna quebe seque' bi gune na benne' ca'. Xelaque' bxruze chee Dios, ne chee Cristo, na' xelenná be'e tu zren nen Le' chi gaxúa iza.

⁷Ca te chee chi gaxúa iza ca', na' la' Satanás naga nadxéaj na, ⁸na' xedxúaj na chee cheajxri xę na bénneache zaj zre'e xúgute cue' xęzr la xu ca'. Si xę na bénneache xęzre Gog, ne xęzre Magog, na' guchaga na benne' dxjaque' wedil-la chee xúgute cue' xęzr la xu lu wedil-la, na' benne' dxjaque' wedil-la zaj naque' benne' zan ca naxán xuzre' da dxe' dxu'a tu xegu zren. ⁹Ca' guca, beledxúaje' du ca naca lu xęzr la xu, na' guléchaje' naga zaj zra' benne' zaj naque' chee Dios, ne xęzre na' da nazrí'i Dios. Nadxa Dios gusel-le' xi' da za' xabáa, na' bzezze xi' na' ca naca benne' ca'. ¹⁰Nadxa gulel-le' da xriwe', da guzí xę na bénneache ca', na' guledxú'une' na lu xi' chee da dxuzézrele'e na da dxe' ca tu nísadau', naga zaj zra' bę xixre'

schanni', ne bénnea' gunné' waláz cheeba'. Lu xi' na' xeledéé' lu da ba xa' te zra, ne chizrela chadía chacanna.

**Dios dxe'ē lataj blau chiche, dxuchi'ē chee
benne' ca' dxelune' da zrinnaj**

¹¹Nadxa ble'eda' tu lataj blau chiche, ne Bénnea' dxe'ē lataj na!. Lau Le' belexenite xezr la xu, ne xabáa, na' québedxa nu benne' lé'ene' da ca!. ¹²Nadxa ble'eda' benne' gate ca', benne' blau, ne benne' quebe nu zaj naque!, zaj ze! lau Dios, na' belexalaj xiche ca', ne cá'anqueze xetú xiche naga zaj naxúaj la benne' ca' zaj nape' xel-la' nabán. Dios bchi'ē chee benne' ca' cátēze da belún tu tue!, da ca' zaj naxúaj na lu xiche ca!. ¹³Belexedxúaj benne' gate ca' zaj nagache! lu nísadau!, ne belexedxúaj benne' gate ca' zaj nagache! lataj chul-la chee benne' gate, na' Dios bchi'ē chee xúgute' cátēze da belún tu tue!. ¹⁴Nadxa guledxú'une' benne' gate ca' gulezúe' lataj chul-la naga zra' benne' gate lu xi' chee da dxuzézrele'e na da dxe' ca tu nísadau!. Xi' nigá naca na da zi' da xa' da zeajlí canna, ¹⁵na' lu xi' nigá guledxú'une' xúgute benne' ca' quebe zaj naxúaj le' lu xiche chee xel-la' nabán.

Tu xabáa cube ne tu xezr la xu cube

21 ¹Ca gudé na' ble'eda' tu xabáa cube, ne tu xezr la xu cube, lawe' da belexenite xabáa nedxu, ne xezr la xu nedxu, na' québedxa de nísadau!. ²Neda!, Juan, ble'eda' xezre lá'azxa, da naca na Jerusalén cube, dxetaj na xabáa, za na naga zua Dios. Xezre na' nabeza na ca tu nu'ula wechaga na' nupá'a cuínabe' chee gácabé! tuze nen benne' cheebe!. ³Benda' chi'i tu benne' da za' xabáa, dxenné!:

—Gunná'xque, Dios zue' ládujla bénneache, na' xelaque! xezre chee!, na' Dios súaquezze! nen benne' ca', ne gaque! Dios chee!. ⁴Dios tu súalezquezze! benne' ca' chee québedxa xelebezre!, na' québedxa gata' xel-la' gute, ne xel-la' gubezre, ne xel-la' dxebezre xache!, ne xel-la' dxudía, lawe' da ba gudé chee xúgute da gulaca nédxute.

⁵Nadxa Dios, Bénnea' dxe'ē lataj blau na' gunné!:

—Gunná'xque, neda' dxuna' cube xúgute da ca!.

Cá'anqueze gunné!:

—Bzuaj dizra' caní lawe' da naca li lazre!, na' waca guxrén lázrele le na.

⁶Gudé na' guzre' neda':

—Ba b̄ena' xúgutē da ba gunnía' guna'. Neda' naca' Benne' zúaqueze' nédxudaute, ne Benne' zúaqueze' bzébedxa. Naca' Bénnea' dxuna' su lau sua xúgutē, ne dxuna' xexuzre na. Nu benne' dxebílene', neda' gunézruja' nisa beaj xí'aje' da gunezruj na le' xel-la' nabán, ne quebe bi quízruje'. **⁷Nu benne' zrue'ene' si'e xúgutē da caní**, neda' gaca' Dios chee', na' le' gaque' zril'ina'. **⁸Benne' ca' zaj naque' zra' chebe**, ne benne' ca' quebe dxelájle' chia', ne benne' ca' dxelune' da zrinnaj, ne benne' ca' dxelutie' benne', ne benne' dxelune' da sban, ne benne' wazrá' ca', ne benne' dxulucá'ana szrene' bedau' xiaj xaga ca', ne xúgutē benne' dxelún lazre', gudéa' le' lu xi' chee' da dxuzézrel'e na da dxe' ca nísadau', da naca na da zi' da xa' da zeajlí canna.

Jerusalén cube

⁹Nadxa bla' tu gubáz chee' gazre gubáz chee' xabáa ca' belúxrue' gazre xé'ena bzri ca' naga zaj xu'u da gazre da ba xa' bzebe ca', na' guzre' neda':

—Gudá. Gulé'eda' lue' nu'ula wechaga na', zru'ula Bénnea' naque' Zríla'dau'.

¹⁰Lu da ble'e Be' Lá'azxa neda', gubáz chee' xabáa na' guché'e neda' tu xi'a zren, ne sibe, na' blé'ene' neda' ca naca xezre lá'azxa zren na', Jerusalén cube. Dxetaj na xabáa naga zua Dios. **¹¹Xezre nigá dxácatite na nen da xabáa chee' Dios**, na' xel-la' dxácatite chee' na naca na ca dxácatite tu xiaj xrtante, ca tu xiaj jaspe, da naca na ca xiaj esa' xrtante. **¹²Dxu'a xézre na'** naxechaj na tu ze'e sibe, na' napa na chazrinnu dxa xu'u, na' tu tu dxa xu'u ca' zaj ze tu weaj gubáz chee' xabáa, na' le' dxa xu'u ca' zaj naxúaj la chazrinnu cue' benne' Israel. **¹³Zaj zua chunna dxa xu'u weaj dapa sácate**. **¹⁴Lu lane ze'e da naxechaj na xézre na' zaj zra' chazrinnu xiaj**, na' zaj naxúaj lu xiaj ca' la chazrinnu benne' gubáz chee' Bénnea' naque' Zríla'dau'.

¹⁵Gubáz chee' xabáa na' dxuchálajlēne' neda' nuxre' tu da naca na ca tu xia xtila da naca na oro chee gudxixre' xezre na', ne dxa xu'u chee' na ca', ne ze'e da naxechaj na. **¹⁶Xezre na'** naca na lébete' dapa saca. Lébete naca na xel-la' tunna, ne xel-la' laga chee' na. Gubáz na' bdxixre' xezre na' nen da nuxre', na' naca na laga catite sadxu tapa gaxúa zra, na' xel-la' laga, ne xel-la' tunna, ne xel-la' sibe chee' na zaj naca na lébete. **¹⁷Gudé**

na' bdxixre' xel-la' sibe chee_é ze'e na' naxechaj na. Naca na tu gaxúa tape xun zrita, na' chazrita chee_é gubáz chee_é xabáa na' naca na l_ébete ca chee_é bénneache.

¹⁸Ze'e na' da naxechaj na x_ézre na' naca na xiaj jaspe, na' x_ézre na' naca na oro du lazre', da naca na ca xiaj esa' du lazre'. ¹⁹Xiaj lane ze'e na' zaj naca na xiaj xrtante ca':

Xiaj nedxu naca na xiaj jaspe,
na' xiaj gudxupe' naca na xiaj zafiro,
na' xiaj guxunne' naca na xiaj ágata,
na' xiaj gudape' naca na xiaj esmeralda,
²⁰na' xiaj gázxue naca na xiaj ónica,
na' xiaj xrupe naca na xiaj cornalina,
na' xiaj gazre naca na xiaj crisólito,
na' xiaj xrunu' naca na xiaj berilo,
na' xiaj ga naca na xiaj topacio,
na' xiaj chi naca na xiaj crisoprasa,
na' xiaj chinéaj naca na xiaj jacinto,
na' xiaj chazrinnu naca na xiaj amatista.

²¹Chazrinnu da dxusezzuj na dxa xu'u ca' zaj naca na chazrinnu bga ca'. Tu tu na naca na tuze bga. Neza blau chee_é x_ézre na' naca na oro du lazre', ca xiaj esa' du lazre'.

²²Quebe ble'eda' netú xudau' x_ézre na', lawe' da Xránad xu Dios, Bénnea' napé' dute xel-la' dxenná bea, nácaqueze' xudau' chee_é x_ézre na', ne cá'anqueze naca Bénnea' naque' Zríla'dau'. ²³X_ézre na' quebe nachine na gusení' gubizra na', ne beu', lawe' da dxusení'queze da xabáa chee_é Dios ga na', na' Bénnea' naque' Zríla'dau' naque' xel-la' naxaní' chee_é na. ²⁴Bénneache chee_é x_úgute cue' x_ézr la xu, bénneache gulelé', xeledé' lu xel-la' naxaní' chee_é x_ézre na', na' benne' wenná bea ca' chee_é x_ézr la xu xelu'_é da gunni'a chee_é lu x_ézre na'. ²⁵Dxa xu'u chee_é x_ézre na' quebe xelezzuj na te zra, na' québedxa gata' chizrela. ²⁶Xelu'_é xel-la' szren, ne xel-la' ba lá'ana chee_é x_úgute cue' x_ézr la xu lu x_ézre na'. ²⁷Cabata' chu'u da sban ga na', ne netú benne' dxune' da zrinnaj, ne netú benne' dxun lazre'. Xelú'uze benne' ca' zaj naxúaj le' lu xiche chee_é xel-la' nabán da napa Bénnea' naque' Zríla'dau'.

22 ¹Nadxa gubáz chee_é xabáa na' blé'ene' neda' tu x_égu nisa da dxunna na xel-la' nabán. Naca na xaní' ca xiaj esa', na' dxedxuaj na lataj blau naga zaj dxe' Dios, ne Bénnea' naque' Zríla'dau'. ²Laduj neza blau chee_é x_ézre na' zaj

naxaza xaga dxupa la'a dxu'a xegu na', na' da zixre chee_g xaga caní zaj naca na da dxunna na xel-la' nabán, ne dxebía na da zixre chazrinnu lasa tu tu iza. Dxebía na da zixre chee_g na tu tu beu', na' xrlegue xaga na' naca na da dxexún na benne' zaj zre'e du gabí'i xezr la xu. ³Québedxa bi gata' da xu'u de!. Lataj blau naga zaj dxe' Dios, ne Bénnea' naque_g Zríla'dau' sua na lu xezre na', na' benne' wéen zrin chee_g ca' xulucá'ana szrene_g Le_g. ⁴Xelelé'ene_g Le_g caníqueze, na' La Dios zriche na luzrgá benne' ca!. ⁵Québedxa gata' chizrela ga na', na' benne' zaj zre'e na' quebe xelechinne_g xi!, ne xel-la' naxaní' chee_g gubizra, lawe' da Xránadxu Dios guseni'e benne' ca!, na' benne' ca' xelenná be'e chadía chacanna.

Ba zua gagu zra xelá' Cristo

⁶Nadxa gubáz chee_g xabáa na' guzre_g neda!:

—Dizra' caní zaj naca na li lazre', ne waca guxrén lázrele le na. Xránadxu Dios, Bénnea' dxuzúe_g Be' chee_g xichaj lázrdau benne' ca' dxelenné_g waláz chee_g ba guse_g-le_g gubáz chee_g xabáa chee_g chee_g gulé'ene_g benne' wéen zrin chee_g da ba zua gaca, ⁷dxenné_g: “La zátequeza!. Ba neza zrenté naca na chee_g benne' zéajlene_g dizra' chee_g Dios da naxúaj na lu xiche nigá.”

⁸Neda!, Juan, benda!, ne ble'eda' da caní. Ca gudé benda' na, na' bzu zriba' zran ni'a gubáz chee_g xabáa na', gubáz blé'ene_g neda' da caní chee_g gucá'ana szrena' le_g. ⁹Na' le_g guzre_g neda!:

—Quebe gunu' ca' lawe' da naca' wéen zrin chee_g Dios ca nacu' lue', ne ca zaj naca benne' bichu' ca' dxelenné_g waláz chee_g Dios, ne ca zaj naca xúgute benne' ca' zjácalene_g ca da naxúaj na lu xiche nigá. Bca'ana szren Dios.

¹⁰Cá'anqueze guzre_g neda!:

—Quebe gucachu' ca naca dizra' chee_g Dios da naxúaj na lu xiche nigá lawe' da ba zua gaca da naxúaj na. ¹¹Dxácate na', be_g lataj benne' dxelune_g da zrinnaj xelúnqueze_g da zrinnaj dxelune_g, ne benne' ca' dxelune_g da sban xelúnqueze_g da sban na', san benne' xrlátaje ca' xelúnqueze_g da xrlátaje, na' benne' zaj naque_g bi chee_g Dios chjácalequeze_g da naca na chee_g.

¹²Dxenné_g:

—Ca' naca. La zátequeza!, ne nu'a ca naca da gunézruja' tu tu benne' ca!, cátexe da zaj nun tu tue_g. ¹³Neda' naca' benne' zúaqueza' nédxudaute, ne benne' zúaqueza' bzébedxa, bénnea'

dxuna' su lau sua xúgute, ne dxuna' xexuzre na. ¹⁴Ba neza zrente naca na chee benne' ca' dxulupé'e xichaj lázrdawé' ca tu benne' dxibe' zra lane', chee xelape' lataj xelawé' da zixre chee xaga da dxunna na xel-la' nabán, na' caní xelezéquene' xelu'e lu dxa xu'u chee xezre na!. ¹⁵Benne' ca' dxelune' da zrinnaj quebe xelu'e ga na', ne québequeze xelú'u benne' wazrá' ca', ne benne' dxelune' da sban ca', ne benne' wete benne', ne benne' dxulucá'ana szrene' bedau' xiaj xaga ca', ne benne' zaj nazril'ine' da wen lazre', ne benne' dxelún lazre!. ¹⁶Neda!, Jesús, ba gusel-la' gubáz chee xabáa chia' chee xuluzenne' tu tu cue' bénneache chia' ca naca da nigá. Neda' naca' ca xra xrtau David, benne' wenná bea, ne naca' zri'ine zre sua David na!. Neda' naca' ca belaj zila da dxácatitele'e na.

¹⁷Be' Lá'azxa, ne benne' ca' zaj naca ca zru'ula Bénnea' naque' Zríla'dau', dxelenné!:

—Gudá, Xran.

Nu benne' xenne' da nigá dxal-la' nne':

—Gudá, Xran.

Benne' dxebílene', ne dxaca lazre' dxal-la' xide', na' xíaje' nisa da dxunna na xel-la' nabán, na' quebe bi quízruje'.

¹⁸Xúgutele le'e dxulábale dizra' chee Dios da naxúaj na lu xiche nigá, neda' dxuzéajni'ida' le'e da nigá: Che nu benne' bi gudé'e chee da caní, Dios gudé'e chee bénnea' da ba xa' ca' da zaj naxúaj na lu xiche nigá. ¹⁹Cá'anqueze che nu benne' bi xequé'e chee da zaj naxúaj na lu xiche nigá, Dios wecá'aqueze' da naca chee bénnea' lu xiche chee xel-la' nabán, ne lu xezre lá'azxa chee', cátexe naxúaj na lu xiche nigá.

²⁰Xránadxu, Bénnea' dxulé'ene' da nigá, dxenné!:

—Ca' naca na. La zátequeza!.

¡Ca' gaca na! ¡Gudá, Xrana! Jesús!

²¹D xenaba' Xránadxu Jesucristo guné' da chawe' cheele le'e, xúgutele. ¡Ca'an gaca na!

SALMO CA'

Salmo 1

- ¹ Ba neza zrente naca na chee**g** bénnea!
quebe dxezi'**g** da dxuluzéajni'i benne' wen da calela ca' le',
ne quebe dxune' tuze benne' dul-la ca',
ne quebe dxune' tu zren benne' ca' dxelún le' chee**g** Dios.
- ² Zue**g** xel-la' dxebé lawe' da dxuzúe' dizra'
da nadxixruj bea Xránadxu,
ne ca naca da nadxixruj bea na,
te zra ne chizrela dxelaba lazre' na.
- ³ Benne' nigá naque' ca tu xaga zua na dxu'a xegu nisa,
da dxunna na da zixre chee**g** na lu beu' cheéqueze na,
ne xrlegue na quebe dxase na.
Ca naca da dxun benne' nigá, dxepe ban na.
- ⁴ Quegá caní zaj naca benne' wen da calela ca'.
Zaj naque' ca tu xizre laga' da dxua be' bdunu'.
- ⁵ Quebe xelexegá'ana chawe' benne' wen da calela ca'
gate guchi'a Dios chee**g**,
ne quebe xelú'u benne' dul-la ca' naga zaj nazraga
benne' xrlátaje ca'.
- ⁶ Dxezaca ba lazre' Dios ca da dxelún benne' xrlátaje ca'.
Da dxelún benne' wen da calela ca'
che na le' naga xelebía xi'e.

Salmo 2

- ¹ ¿Bizr chee**g** na' dxeledábaga benne' xezr la xu ca' neda'?
¿Bizr chee**g** na' dxululaba lázrequeze bénneache
da guzúa na neda' chalá'ala?
- ² Dxeledábagaqueze benne' wenná bea ca',
ne dxelún tuze dizra' benne' ca' dxelenná bea ca xelune'
chee**g** Xránadxu Dios, ne chee**g** Bénnea' gucá'a Le'.

- ³ Dxeleñne!: “Guselá cuínadxu lu xel-la' dxenná bea chee!, ne guzúadxu chalá'ala da zaj nadxixruj bē'ene' dxi'u.”
- ⁴ Naga dxe! Xránadxu xabáa dxuzrizre!.
- Quebe dxezí' lēne' chee da dxelegú'u lazré! xelune!.
- ⁵ Lu xel-la' dxezrá'a chee' dxedil-le' le', ne lu xel-la' snia chee' dxucheba' le'.
- ⁶ Dxenné!: “Lu xi'a lá'azxa chia!, xi'a Sión ba nuzúa' benne' gaque! Wenná Bea waláz chia' neda!”
- ⁷ Dxenná Wenná Bea na!: “Guzenda' le'e da guzre Xránadxu neda!”
- Guzre' neda!: “Lue' nacu' Zril'ina!. Ná'aqueze naca' Xrau'.
- ⁸ Gunabe neda!, na' gunna' Lue' xúguté cue' xeżr la xu ca!, na' gaca chiu' dute ca naca xeżr la xu.
- ⁹ Guzízxenu! bénneache xeżr la xu ca' nen vara xia, ne ca tu dxe'e xu guzuzru' le!”
- ¹⁰ Na'a, le'e, wenná bea, le xene da nigá dxuzéajni'ida' le'e. Le gusede da nigá dxusízreda' le'e, benne' dxeleñna bea lu xeżr la xu.
- ¹¹ Le gun zrin chee Xránadxu Dios, dute xel-la' dxezrebe cheele. Nen xel-la' dxezrize cheele, le be lau Le!.
- ¹² Le gapa ba lá'ana Zril'ine' chee quebe zre'e, checa' cuía xile la neza cheele, lawe' da la zra'ate Le!. Da ba neza zrente naca na chee xúguté benne' dxuluxré lazre! Le!.

Salmo 3

- ¹ Xrana' Dios, ba naxánle' e benne' dxeledábague' neda!. Benne' zanté dxeledí'l-laléne' neda!.
- ² Benne' zanté dxeleñne' chia!: “Quebe guselá Dios le!.”
- ³ Lue', Xrana' Dios, dxucú'uju' neda!. Nacu' Benne' dxebélena!, ne Benne' dxuzé chawé! neda!.
- ⁴ Gudxezre xa'a, bláwizra' Xrana' Dios, na' Le' bechębe' chia' naga zue' lu xi'a lá'azxa chee!.
- ⁵ Guta!, ne gusia!, na' bebana' lawe' da nuxru Xrana' neda!.
- ⁶ Quebe zreba' gaxúa gaxúa bénneache, benne' zaj naxéchaje' neda!.

7 Guzé, Xrana! Dios.

Bselá neda!, Dios chia!.

Ben wé! xraga benne! ca' dxeledíl-lalene! neda!,
ne guzuzruj lazxa benne! xriwe! ca!.

8 Xel-la! weselá za' lu na'u, Xrana! Dios.

Ben da chawe! chee bénneache chiu!.

Salmo 4

1 Bechebe chia! gate dxuláwizra! Lue!, Dios.

Nacu' Benne! dxuchi!e ca da dxuna!.

Gate guzúa! lu da stébe, Lue! btipu! lazra!.

Bexache lazre! neda!, ne bene ca da dxuchálajlena! Lue!.

2 Le'e, bénneache, ¿ájatescha! gucá'ana dítjale neda!?

¿Ájatescha! zri'ile da quebe zaca, ne chéajlele da wé! lazre!?

3 Le xexúnbea ba gucá'a Xránadxu

nu benne! dxape! Le! ba lá'ana.

Xrana! Dios xenne! gate dxuláwizra! Le!.

4 Le zrebe lau Dios, ne quebe gunle dul-la.

Le gulaba lazre! chee! naga dxásale, ne le sua zrise.

5 Le gute lau Le! béadu ca' lu da naca du lazre!,

ne le guxrén lázre! Xránadxu Dios.

6 Benne! zanté dxelenné!: “¿Nuzra gun gá'anatu! chawe!?”

Dute xel-la! zri'i lazre! chiu! bxue netu!, Xran.

7 Lue! bzu' xel-la! dxebé lu xichaj lázrdawa!,

da naca na zrendxa ca da zaj napa benne! zaj nápale!e zrua!,
ne xrise uva wal-la.

8 Dute xel-la! dxebeza zri lazre! gata!, ne gasia!,

lawe! da dxunu! Lue!, Xran, zua! zri'a chawe!.

Salmo 5

1 Bze naga dizra! chia!, Xran.

Bde lazre! ca dxebezre lazra!.

2 Bene ca guchálajlena! Lue!, Wenná Bea chia!, ne Dios chia!,
q lawe! da guláwizraja! Lue!, Dios.

3 Xran, che zílala xennu! chi'a.

Che zílala xídaqueza! lau Lue!, ne wabeza lazra! Lue!.

4 Nacu' Dios quebe dxezaca ba lazru! da calela.

Benne! wé! da calela quebe súaqueze! naga zu! Lue!.

- 5** Quebe dxu'u lataj xelezrín benne' wen da calela lau!.
 Dxecuídenu' xígute benne' dxelune' da zrinnaj.
- 6** Guzría xí'lquezu' benne' ca' dxelezí xe'e.
 Guzú' chalá'ala benne' wëte benne', ne benne' guzrí xe!.
- 7** Neda' waca chu'a lizru' lawe' da nazrí'ile'enu' neda'.
 Güe lá'ana! Lue' lu xudau' lá'azxa chiu' dute xel-la'
 dxezrebe.
- 8** Bsi neda' chee guna' da xrlátaje chiu!, Xran,
 lawe' da zrále'e benne' dxeledábague' neda'.
 Gulú'u neda' neza chawe' chiu!.
- 9** Benne' caní quebe dxelenné' da li.
 Lu xichaj lázrdawé' xu'u da calela.
 Xedzu lbe'e zaj naca na ca tu ba chee benne' gate da
 naxalaj na.
 Zaj nupé'e dizra' chawe' chee' da zaj naca na da wen lazre!.
- 10** Bde benne' ca' lu da ba xa', Xrama' Dios.
 Ben cheajlecházie' cátexe zaj naca xrtízraqueze!.
 Lawe' da naxánle'e da calela da dxelune'
 ne lawe' da guledábague' Lue', bebéaje' chalá'ala.
- 11** Welebélé'e benne' ca' dxuluxréñ lazre' Lue'.
 Welebézre xá'aqueze' dute xel-la' dxelebé
 lawe' da dxucú'uju' le!.
 Lau Lue' welebélé'e benne' ca' zaj nazrí'ine' Lue'!
- 12** Gúnquezu' da chawe' chee benne' xrlátaje, Xran.
 Gucu'uju' bénnea' lawe' da dxezaca ba lázrelenu' le!.

Salmo 6

- 1** Lue!, Xran, quebe til-lu' neda' lu xel-la' smia chiu',
 ne quebe gudéu' neda' ba xa' lu xel-la' dxezrá'a chiu!.
- 2** Bexache lazre' neda', Xran, lawe' da quebe chawe' zua'.
 Bexún neda', Xran, lawe' da dxedéa' xel-la' zi!.
- 3** Stébelé'e zua xichaj lázrdawa!.
 Xran, ¿bátala gácalenu' neda'?
- 4** Gudá, Xran, bselá bénne'du xu'a.
 Bselá neda' dute xel-la' zri'i lazre' chiu!.
- 5** Naga zaj zra' benne' gate ca', quebe nu dxeajsá lazre' Lue'.
 Lu lataj ba xa' ¿núzraqueze güe lá'ana Lue'?
- 6** Ba dxedéu' lazra' lawe' da dxebezre lazra!.
 Tu zre' tu zre' dxebísane ga dxásia' nisa da dxebezra!.

- Dxusebisa' xrcugua' nisa da dxebezra'!
- ⁷ Ba dxane xiaj lawa' xel-la' dxebezre.
Ba bebízrqueze nisa xuzru xiaj lawa' lawe' da zrále'e
benne' dxulusaca zi'e neda'!
- ⁸ Le cuasa naga zua', xúgutele dxunle da zrinaj
lawe' da ba ben Dios dxebézrele'a.
- ⁹ Xrana' Dios ba benne' da dxata' xueda' Le'!
Ba guzí' Xrana' Dios da dxuchálajlena' Le'!
- ¹⁰ Dxelexedué'e, ne zaj zua lu da stébele'e xúgute
benne' dxeledábague' neda'.
Chadite xelexebigue' naga zua', ne xelexedué'ene'.

Salmo 7

- ¹ Xrana' Dios, dxuxréñ lazra' Lue'!
Gúcale neda' ne bselá neda' lu na' benne' ca' dxulusaca zi'e
neda',
- ² chee quebe xeléñ-le' neda' ca dxun bezre xixre',
na' xuluzúzruje' neda' naga quebe nu chilá' nu guselá neda'!
- ³ Xrana' Dios, che bëna' neda' caní:
Che bi da zrinaj bëñ ni'a na'a.
- ⁴ Che bi da calela bëna' chee benne' zue' chawé' nen neda'.
(Bselá' bénnea' dxedábague' neda' lácala quebe bi nuna'
chee!).
- ⁵ Che caní bëna',
bë lataj benne' dxedábague' neda' gau zi' ne xezrúnene' neda'.
Bë lataj bénnea' guchuchu guléaje' neda' lu xu,
ne xusunitie' xel-la' ba lá'ana chia'.
- ⁶ Xran, duté xel-la' dxezrá'a chiu', guzé.
Bexechaj benne' ca' dxulusaca zi'e neda' lu xel-la' dxelezrá'a
chee'.
- Gusel-la da gácale na neda' gate guchi'u da dxaca chia'
ca da gunná be'u.
- ⁷ Xúgute benne' zaj zre'e xezr la xu xelezrague' lau'.
Gunná be'e benne' ca' duté xel-la' szren chiu'.
- ⁸ Lue', Xran, guchi'u chee benne' xúgute xezre.
Bchi'a ca da nuna' lu da naca xrlátaje,
ne lu da naca du lazre' chia'.
- ⁹ Ben cheajsé naze da zrinaj da dxelún benne' wëñ da calela
ca',

- san bzua chawe' benne' xrlátaje,
 lawe' da nacu' xrlátaje, Dios, ne dxenná'u da xu'u
 xichaj lázrdau bénneache.
- ¹⁰ Diósqueze dxucu'uje' neda'.
 Dxuselé' benne' zaj naque' du lazre'.
- ¹¹ Xlátaje dxuchi'a Dios chee' da dxelún bénneache.
 Tu dxezrá'azqueze Dios da dxelún benne' wen da zrinnaj
 ca'.
- ¹² Che quebe xelexíaje lazre' Dios gulé' xia chee'.
 Ba nuzúa cuásate' xaga nalá xéche'ze chee'.
- ¹³ Ba naxría cuásate' xia chee' ca' chee' wedil-la.
 Ba nuzúa cuásate' xaga nalá xéche'ze da dxelala.
- ¹⁴ Benne' wen da zrinnaj dxugú'u lazre' ca da calela gune'.
 Xu'u lázrdawe' da zrinnaj da gune', na' dxebéajé' da wen
 lazre'.
- ¹⁵ Ba gudene' tu xedxu situj naga cheajlechaze bénneache,
 na' lézqueze' xeajcházie' lu xedxu na'.
- ¹⁶ Da zrinnaj da ben'e' dxebague na léqueze',
 na' da bsaque' bénneache xezrizre na xichaje'.
- ¹⁷ Güe lá'anaqueza' Xrana' Dios ca da xrlátaje da dxune',
 ne gúl-laqueza' chee' La Xrana' Dios, Bénnea' naque' szrente.

Salmo 8

- ¹ Lue' Dios, Xránantu', zrentę naca Lau' du gabí'i xezr la xu.
 Zrendxa naca xel-la' szren chiu' ca xabáa.
- ² Bidu ca', ne bidu dxe'ene ca' dxelúl-labe' ca naca na.
 Zúaquezu' lataj chawe' naga quebe xelezrín benne' ca'
 dxeledábague' lue'.
 Dxuzúa zriu' benne' dxeledábague' lue',
 ne benne' dxelecuíden'e' Lue'.
- ³ Gate dxenná'a xabáa da nunu' Lue',
 ne beu', ne belaj ca', da ca' nuzú' cha chee' na,
- ⁴ na' dxucheba': “¿Ájazra naca bénneache, dxulaba lazru'
 chee' le'?
- ¿Ájazra naca bénneache, dxe'u gunne xue le'?”
- ⁵ Benu' le' látezdfa szren ca nacu' Lué'queze,
 ne bzu' chee' xel-la' szren, ne xel-la' ba lá'aná.
- ⁶ Benu' dxenná bé'ene' xúgute' da ca' nunu'.
 Xúgutę na bdeu' lu ne'e,

- ⁷ zrila' ca', ne bezre ca',
ne xúgute bę xixre' ca',
⁸ bę zaj zua xrila, ne bela ca',
ne xúgute da zaj zua na lu nísadau!.
- ⁹ Xránantu', Dios,
szrente naca Lau' du gabí'i xezr la xu.

Salmo 9

- ¹ Xran, dutę lázrdawa' güe lá'ana' Lue'.
Guzenda' bénneache ca zaj naca da zrente da bęnu!.
- ² Wabéquezda', ne gúl-laqueza' ca naca chiu!.
Gul-la' chee lau' Lue', nacu' Dios zrente.
- ³ Buluzrunnuj benne' dxeledábague' neda!.
Xeajlechazie', ne belexenitie' lau Lue'
- ⁴ lawe' da nucá'ana chawu' da xrlátaje da dxuna'.
Dxe'u lataj blau chiu', ne lu da xrlátaje dxuchi'u.
- ⁵ Gudil-lu' benne' xezr la xu ca',
ne bzria xi'u benne' węn da calela ca'.
Bsulu' la benne' ca' chadía chacanna.
- ⁶ Ba gulebía xi' benne' dxeledábague' neda!.
Chadía chacanna zaj nazrinnaj lataj chee' benne' ca',
ne xęzre chee' ca', da ca' bchínnuju' Lue'.
Netú benne' cheajsá lazre' benne' ca'.
- ⁷ Xránadxu Dios súatequeze' chadía chacanna.
Ba nucueze' lataj blau chee' naga guchi'ę chee' bénneache.
- ⁸ Lu da xrlátaje guchi'ę chee' bénneache dutę xezr la xu,
ne chee' benne' xúgute xezre ca' lu da naca li lazre'!
- ⁹ Xránadxu Dios gaque' ca tu lataj ga xelezrá chawé' benne'
xache',
naga xelezré'ę chawé' gate zrin zra chee' da zi' da xa'.
- ¹⁰ Benne' ca' zaj núnbe'ę Lue', Xran, xuluxréñ lazre' Lue',
lawe' da quebe bsan lazru' benne' ca' belexílaje' Lue'.
- ¹¹ Le gul-la chee Xránadxu, Bénnea' zue' xezre Sión.
Le guzén benne' xezre ca' ca zaj naca da ca' nune',
- ¹² lawe' da dxeajsá lazre' chee' benne' ca',
ne dxexebéaj lazre' chee' benne' węte benne'.

Quebe gul-la lazre' ca da dxululáwizra benne' ba xache' ca'
Le'!

¹³ Bexache lazre' neda', Xran.

Gunná' da dxezaca' lu ni'a na' benne' ca' dxelecuídene'
neda'!

Dxeca'u neda' lu na' xel-la' gute,

¹⁴ cheē guzenda' bénneache da dxue lá'ana' Lue',
naga dxu'untu' xezre Sión,
ne cheē beda' lawe' da bseláu' neda'.

¹⁵ Xeajlechaze benne' xezr la xu ca' lu xedxu da gulene'.
Xeajlechu'ē lu xralaj da bulucuezé'.

¹⁶ Xránadxu Dios blé'ene' ca da zaj naque' ne cheē
da zi' da xa' da gudichaj be'ē cheē benne' ca' dxelune' da
calela.

Xeajchaze benne' wēn da calela na' lu da nun ni'a ná'queze'.

¹⁷ Benne' wēn da calela ca' xeledéqueze' lu lataj ba xa'.
Xúgité benne' ca' dxelal-la lazre' Xránadxu Dios.

¹⁸ Quegá chadía chacanna gal-la lazre' Dios benne' xache' ca',
ne quegá tu chi'ize xenite da dxelebeza lazre' le'.

¹⁹ Guxasa, Xrana' Dios.

Quebe gu'u lataj xelexegá'ana szréneze bénneache.
Xeletá' lau' benne' xezr la xu ca' cheē guchi'u cheē'.

²⁰ Xran, bēn xelezrebe benne' ca' Lue'.

Bēn xelexúnbea benne' xezr la xu ca' zaj naque'
bénneacheze.

Salmo 10

¹ ¿Bizr cheē na' zu' zitu', Xran?

¿Bizr cheē na' dxucache cuinu' gate dxeledé xel-la' zi'
bénneache chiu'?

² Benne' wen da calela dxenáu zi' xuzre' benne' xache'
lu xel-la' dxucá'ana szren cuine',
na' xeajchaze benne' xache' na' lu da ba nucuéza bénnea'.

³ Dxucá'ana szren cuine' ca naca da dxezá lazre'.
Nupé'ē dizra' da dxenné' cheē benne' dxucude',
na' dxucá'ana dítaje' Xránadxu Dios.

⁴ Benne' wēn da calela na' lu xel-la' dxucá'ana szren cuine'
quebe dxape' Dios ba lá'ana,

ne quebe dxéquene¹ che zua Dios.

⁵ Tu dxúnzqueze² da calela,
ne quebe dxéquene³ guchi'u Lue⁴ ca da dxune⁵.

Dxuzúe⁶ chalá'ala xúgute⁷ benne⁸ dxeledábague⁹ le¹⁰.

⁶ Lu xichaj lázrdawe¹¹ dxenné¹²: “Quebe bi seque¹³ guzaga na neda!

Cabata¹⁴ bi gaca chia¹⁵ da calela.”

⁷ Tu dxennézqueze¹⁶ dizra¹⁷ schanni¹⁸,
ne da wen lazre¹⁹, ne ca naca da calela da guné²⁰.
Dxeledxúaj dxu'e²¹ dizra²² calela, ne dizra²³ xálaze.

⁸ Dxu'a xezre ca²⁴ dxucache cuine²⁵ chee²⁶ quele²⁷ bénneache.
Bagácheze dxutie²⁸ benne²⁹ dxeledeze³⁰ na!

Bagácheze dxenné³¹ chee³² bi guné³³ chee³⁴ benne³⁵ xache³⁶ ca!

⁹ Bagácheze dxebeze³⁷ ca dxun bezre xixre!

Dxebeze³⁸ ga séquene³⁹ quel-le⁴⁰ benne⁴¹ xache⁴² ca!

Dxel-le⁴³ benne⁴⁴ xache⁴⁵ lu xralaj chee⁴⁶, ne dxexu'e⁴⁷ le!

¹⁰ Dxine⁴⁸ xu bénnea⁴⁹ gudel-le!

Dxusaca zie⁵⁰ benne⁵¹ zan nen ne⁵² e wal-la.

¹¹ Lu xichaj lázrdawe⁵³ dxenné⁵⁴: “Nal-la lazre⁵⁵ Dios benne⁵⁶ caní.
Nucache lawe⁵⁷, ne quebe lé'ene⁵⁸ da dxuna!”

¹² Guxasa, Xrama⁵⁹ Dios, ne bze na'u.

Quebe gal-la lazru'u benne⁶⁰ xache⁶¹ ca!

¹³ ¿Ájazra chen⁶² benne⁶³ ca⁶⁴ dxelune⁶⁵ da calela
dxuluzúe⁶⁶ Dios chalá'ala?

Lu xichaj lázrdawe⁶⁷ dxelenné⁶⁸: “Quebe xebéaj lazre⁶⁹ Dios.”

¹⁴ Dios, Lue⁷⁰ blé⁷¹equeznu⁷² da nigá,
lawe⁷³ da dxenná'u benne⁷⁴ wen da calela,
ne da ca⁷⁵ dxune⁷⁶ quebe naca na xrlátaje,
na⁷⁷ xebéaj lázrequezu⁷⁸ bénnea!

Dxuluzúa cuina benne⁷⁹ xache⁸⁰ ca⁸¹ lu na'u.

Lue⁸² dxácalequezu⁸³ bi wezébedu ca!

¹⁵ Dxugú⁸⁴ xel-la⁸⁵ wal-la chee⁸⁶ benne⁸⁷ wen da calela.

Guleaj láwela da calela da nune⁸⁸, da na⁸⁹ bene⁹⁰ lu da bagache!

¹⁶ Chadía chacanna naca Xránadxu Wenná Bea cheedxu.

Lu xezr la xu cheee ba gulebía xi' benne' dxelecuídenee Lee.

¹⁷ Bnázruju' ca da bululáwizra benne' dxexruij lázre'du ca'

Luee, Xran.

Luee dxupa'u lázxdu bénne'du ca' cheee xuluzé naguee
xrtizru',

¹⁸ cheee guchi'u cheee bi wezébedu ca',

ne cheee benne' dxeledéee xel-la' zi',

cheee québedxa bi da calela xelún benne' ca'

dixelunee da calela cheee bénne'du caní.

Salmo 11

¹ Dxuxréen lazra' Xrana' Dios.

Ájazra chene dxi'u bénne'du xu'a:

"Bzrunnuj, guxíaj lu xí'ala ca tu bxinne?"

² Le na' xque, dxulucuéza benne' ca' dixelunee da calela
xaga nalá xéche'ze.

Ba zaj naxrúee xaga nalá xéche'ze cheee lu du cheee na,
cheee xelútiee bagácheze benne' xrlátaje ca'.

³ Chete ca' xelexinnaj da dxulusé chuchu da xrlátaje,
¿ájazra xelún benne' xrlátaje ca'?

⁴ Xránad xu Dios zúaqueze lataj lá'azxa cheee.

Xabáaqueze zua lataj blau naga dxe' Dios.

Dxelenná' xanne xiaj lawee.

Dxelé'enee ca da dxelún bénneache.

⁵ Xránad xu Dios dxudéee chawe' benne' xrlátaje ca' lu da
stebe.

Dxecuídenee benne' ca' dixelunee da calela,
ne benne' dixelunee da zrinnaj.

⁶ Gudéee benne' ca' dixelunee da calela lu da zi' da xa',
da zaj naca na xi', ne da dxuzézrelee da dxala na ca xedxe,
ne tu be' lálee, da ca' sel-lee lawe' benne' ca'.

⁷ Caní gune lawe' da naca xrlátaje Xránad xu Dios,
ne nazrí'inee da naca na xrlátaje.

Benne' li lazre' ca' xeleté'enee lawee.

Salmo 12

¹ Xrana' Dios, bselá bénneache chiu' lawe' da québedxa

dxape¹ benne¹ xezica Lue¹ ba lá'ana.
Quebe nu chilá¹ benne¹ li lazre¹ ládujla bénneache ca¹.

- ² Xúgute¹ bénneache ca¹ dxelezí xe¹e le sa¹ ljwezre¹.
Lu da wen lazre¹ ba zaj nupé¹e dizra¹ chee¹ xelezí xe¹e le¹!
- ³ Xránadxu Dios guzría xi¹e xúgute¹ benne¹
quebe dxuluchálaje¹ du lazre¹,
ne benne¹ ca¹ dxuluchálaje¹ da dxucá'ana szren cuine¹!
- ⁴ Benne¹ ca¹ gulenné¹: “Ne chee¹ dizra¹ cheentu¹
zrué¹entu¹ da chawe¹.
Ca dxezá lázrentu¹ guchálajntu¹, ¿nuzra nna be¹e netu¹,
xca¹? ”
- ⁵ Dxenná Xránadxu Dios: “Na'a xídaqueza¹ lawe¹ da
dxulusaca zi¹e benne¹ xache¹ ca¹,
na¹ dxelebezre lazre¹ benne¹ baxache¹ ca¹.
Guselá¹ benne¹ ca¹ dxelánene¹ da guna¹.”
- ⁶ Xrtizra¹ Xránadxu Dios zaj naca na du lazre¹.
Zaj naca na ca xiaj plata da ba gudé na lu xi¹,
da ba gudé na lu xi¹ gazre lasa.
- ⁷ Xran, guxúequezu¹ Lue¹ bénneache chiu¹ ca¹.
Chadía chacanna gucu¹uju¹ le¹ lu na¹ benne¹ zaj zre¹e
lu zra na¹a zra.
- ⁸ Gáteteze na¹ dxaca da calela
gate dxulucá'ana szren bénneache da naca sban.

Salmo 13

- ¹ ¿Ájatequeze gal-la lazru¹ neda¹, Xran?
¿Gal-la láztequezu¹ neda¹?
¿Ájatequeze quebe le¹enu¹ da dxaca chia¹?
¿Ájatequeze gun na ba xen guchaga lawa¹ da dxezaca¹?
¿Ájatequeze gaca wi¹line lazra¹ te zra, ne chizrela?
¿Ájatequeze nna be¹e benne¹ dxedábague¹ Lue¹ neda¹?
³ Gunná¹ da dxaca chia¹, Xran, ne bechëbe chia¹.
Btipa lazra¹ chee¹ quebe gatia¹,
⁴ ne chee¹ quebe nna benne¹ dxedábague¹ neda¹:
“Ba bëtia¹ ni¹a ne¹e.”
Benne¹ ca¹ dxeledábague¹ neda¹ xelebene¹
che cheajcházia¹ lu da calela.

⁵ Neda' dxuxrén lazra' Lue' xexache lazru' neda'.
Dute lázrdawa' dxebeda' lawe' da dxuseláu' neda'.

⁶ Gúl-laqueza' chee Xrana' Dios
lawe' da ba nune' chia' da xrlátaje.

Salmo 14

¹ Benne' lázxdau zide' dxezá' lazre', dxenné': “Quebe zua
Dios.”

Benne' caní zaj nazrinnaj xichaj lázrdawe'.
Dxelune' da sban ca'.

Quebe nu chilá' benne' dxune' da xrlátaje.

² Xránad xu Dios zue' xabáa dxenné' bénneache
chee lé'ene' che zua nu benne' dxéajni'ine',
bénnea' dxape' ba lá'ana Dios.

³ Xúguté' zaj xu'ne' neza xuca'.
Xúguté' zaj nazrinnaj xichaj lázrdawe'.
Quebe nu chilá' benne' dxune' da xrlátaje, netúgue'.

⁴ ¿Quebe dxeléajni'i benne' ca' dxelune' da sban?
Dxulusunítie' bénneache chia' ca dxuzuzruj tu benne'
xeta da dxawe',

ne quebe dxeléquebe'ene' zua Xrane' Dios.

⁵ Dute xel-la' dxelezrebe dxelezrize benne' ca'
lawe' da dxácale' Dios benne' xrlátaje ca'.

⁶ Belún le' chee da gulenná benne' xache' ca',
san benne' caní xelegeza lazre' Xránad xu Dios.

⁷ Xídatega Bénnea' guselé' benne' Israel ca'.
Gate gun Xránad xu xelegezrín benne' chee' ca',
benne' ca' zaj nada'u zítu'lá,
na' welebé zri'ine zre sua Jacob,
ne welebélé'equezne' benne' Israel ca'.

Salmo 15

¹ Xran, ¿núzraqueze benne' sue' naga zu' Lue'?
¿Núzraqueze benne' sue' naga naca lá'azxa chiu'?

² Waca bénnea' naque' du lazre', ne dxune' da xrlátaje,
bénnea' zua da líqueze lu xichaj lázrdawe',

- ³ bénnea' quebe dxenné' cheē le sa' ljwezre',
 ne quebe bi da calela dxune' cheē le sa' ljwezre',
 ne quebe dxu'ē lataj nu benne' si tizre' le sa' ljwezre'.
- ⁴ Waca bénnea' quebe dxape' ba lá'ana
 nu benne' dxune' da sban.
 Dxape' ba lá'ana benne' ca' dxelape' ba lá'ana Xránadxu
 Dios,
 bénnea' quebe dxuché'ē dizra' da ba gunné' lácala bi da'
 gunítie'.
- ⁵ Waca bénnea' dxusane' dumí cheē ne quebe dxenabe'
 xíchajen,
 ne quebe dxezí' lu ne'ē dumí cheē nnie' cheē
 nu benne' quebe bi zria nabague'.
 Nu benne' dxune' caní cabata' cheajchazie' lu da calela.

Salmo 16

- ¹ Bxue neda', Dios, lawe' da dxuxréñ lazra' Lue'.
- ² Lu xichaj lázrdawa' gucha' Xrana' Dios:
 "Lue' nacu' Xrana".
 Quebe bi xetú da xrlátaje dē chia' da quebe naca na chiu!"
- ³ Tuze benne' ca' zaj naque' cheē Dios lu xežr la xu,
 ne benne' ca' zaj naque' du lazre' dxezaca ba lázrelena'.
- ⁴ Waxánqueze da dxelezaca benne' ca' dxelape' ba lá'ana
 tu dios quebe bi zaca.
 Quebe guna' le' tu zren gate dxuluzríe' zren lau dios na',
 ne quebe guchíneda' la dios na'.
- ⁵ Xránadxu Dios dxugawé' neda', ne naque' da ba neza chia'.
 Lue', Dios, nuxru' ca da naca chia'.
- ⁶ Ca da nuzú' chia' zaj naca na da dxezi'a ba neza,
 ne xrtante zaj naca da nunnu' chia'.
- ⁷ Tu gucá'ana szréñqueza' Xránadxu Dios,
 Bénnea' dxusédene' neda'.
 Chizrela gate ne dxasia' dxuzéajni'ine' neda' lu xichaj
 lázrdawa'.
- ⁸ Xránadxu Dios nuxréñ lazra' gusi'ē neda'.
 Lawe' da zue' cuita', quebe bi seque' guchebe na neda'.

- ⁹ Cheele na' gubé lázrdawa', ne gubéle'equezda',
na' zra gacha' lu xedxu ba cueza lazra'
¹⁰ lawe' da quebe gucá'anu' bénne'du xu'a lu lataj ba xa',
ne quebe gu'u lataj guzru nu benne' nácaqueze' chiu'.
¹¹ Gulé'enu' neda' da guna' chee gata' chia' xel-la' nabán.
Naga zu' Lue' wabéle'equezda',
na' cuitu' Lue' súatequeze da ba neza chia!.

Salmo 17

- ¹ Bze naga chi'a, Xran.
Ben xanne' da dxuláwizra' Lue'.
Guzi' da dxenaba' Lue', naca' du lazra'.
² Benna lataj xelá'a lau' cheel guchi'u chia',
lawe' da dxelé'enu' xúgute cáteze zaj naca na.
³ Lue' dxenná' xánniu' xichaj lázrdawa'
ne dxelé'enu' neda' chizrela.
Gunná' xánniu' da dxuna', na' quebe bi da calela blé'enu'.
Ba nuna' quebe bi dizra' calela nnia'.
⁴ Dxuzúa' dizra' ca naca da dxennáu',
na' quebe dxuna' ca da dxelún benne' wen da zrinnaj ca'.
⁵ Bxue neda' lu neza chawe' chiu',
cheel quebe cheajcházia' lu da calela.
⁶ Dxuláwizra' Lue', Dios, lawe' da dxennu' chi'a.
Bze naga chi'a, na' bene da dxennía'.
⁷ Ble'e ca dxexache lázrele'u bénneache.
Bselá benne' ca' dxuluxréñ lazrel Lue' lu na' benne'
dxeledábaguel le'.
⁸ Bxue neda' ca dxun benne' dxuxúel xiaj lawel.
Gudezre neda' ca dxun bedxuj dxézreba' zrí'ineba' zran
xrílaba'
⁹ cheel quebe bi xelún chia' benne' ca' dxelunel da calela,
benne' dxeledábaguel neda', ne dxelaca lazrel xelútiel neda'.
¹⁰ Quebe dxelexache lazrel le sa' ljwezrel,
na' dute xel-la' dxulucá'ana szren cuine' dxuluchálaje'.
¹¹ Gáteteze dxedá' dxeléchajel neda'.
Dxelaca lazrel xelinel neda' xu.
¹² Zaj naquel ca tu bezre xíxre'dau' dxaca lázreba' bi gáguba'.
Zaj naquel ca tu bezre xixre',
ba nucache cuínaba' cheel quél-laba' béadu ca'.

- ¹³ Gudá, Xran, gudábaga' benne' ca' dxelune' da calela,
na' bchiche' lu xu.
Bselá neda' lu na' benne' ca' dxelune' da calela,
guchínenu' xia chiu!.
- ¹⁴ Bselá neda' lu na' benne' ca' nen ni'a ná'quezu', Xran.
Bselá neda' lu na' bénneache, benne' ca' zaj dxe'e gunne
xue
cheē xezr la xu nigaze,
benne' ca' dxelágueze' da zácale'e chiu'.
Da nigáqueze dxulugawe' zrí'ine' ca',
ne dxexegá'anaqueze da dxelágú zrí'ine zre sue'!.
- ¹⁵ Le'eda' neda' lau Lue' lawe' da naca' xrlátaje.
Xezaca ba lazra' gaca' ca nácaquezu' Lue' gate xebana'!

Salmo 18

- ¹ Nazrí'ida' Lue', Xran.
Lue' dxuzé chuchu' neda'!
- ² Lue', Xran, nacu' ca tu xiaj naga ze chúchua',
ne ca tu xu'u zren naga xu'u chawa', na' nacu' weselá chia!.
Dios chia', Lue' dxuzé chuchu' neda', na' guxrén lazra' Lue'.
Dxucu'uju' neda', ne dxuseláu' neda', ne dxucache chawu'
neda'!
- ³ Wannéqueza' Xránadxu Dios,
Bénnea' naca cheē güe lá'anadxu Le'!
Le' guselé' neda' lu na' benne' ca' dxeledábagüe' neda'!
- ⁴ Guzúa' lu da stébe cheē xel-la' gute,
na' guca da calela ca tu xegu nisa da bchebe na neda'!
- ⁵ Guzúa' lu da stébe chu'a lataj ba xa'
lawe' da zua' lu da stébe cheē xel-la' gute.
- ⁶ Lu da zi' da xa' bláwizra' Xrana' Dios, ne gunnéqueza' Dios
chia'!
Le' benne' chi'a naga zue' lataj lá'azxa cheē,
ne bze nague' da bchálaja' lawe'!
- ⁷ Nadxa guzrú' lu xezr la xu nigá.
Gulezrise lane xi'a ca'.
Gulezrízele'e na lawe' da bzra'a Le'!
- ⁸ Bdxuaj zren cheē xi' lu zrine',
ne bdxuaj xi' lu dxu'e da bbezze na da de lawe',
na' xi' na' gudel-la na bau ca'!

- ⁹ Bzéxruje^l da zria zran xabáa, na' bétaje^l,
na' guzúa da chul-la zran ni'e.
- ¹⁰ Gudée^l lu be' zrié^l tu da nazí le na querubín.
Chadí gudée^l lu be' bdunu'.
- ¹¹ Gúcue^l da chul-la, da bcache na Le^l,
da na' naca na beuj bza da xuzru na nisa.
- ¹² Lu da dxácatite legala chee^l da xu'u lu beuj bza,
na' beledxúaj bau dxelala, ne xiaj bezxe'.
- ¹³ Zran xabáa gunné guziu^l chee^l chi'i Xránadxu,
na' ben chi'i Dios szrente ládujla bau dxelala ca',
ne xiaj bezxe' na'!
- ¹⁴ Bsane^l xaga nalá xéche'ze chee^l ca',
na' bese dínnaje^l benne^l ca' dxeledábague^l neda!.
Bsane^l xesa guziu^l ca', ne bzria xi'e benne^l ca'.
- ¹⁵ Nadxa belelá^l da zaj de lu situj chee^l nísadau',
ne ble'e lau lane xe^lzr la xu da zua na zran nísadau',
gate na' gudil-lu^l benne^l ca' dxeledábague^l neda', Xran,
ne lu xel-la^l dxezrá'a chiu^l bzagu^l benne^l ca'.
- ¹⁶ Bétaje^l lu da sibe, ne bequé'e neda!
Bebéaje^l neda^l lu da naca ca tu nisa zila.
- ¹⁷ Bselé^l neda^l lu na' benne^l wal-la dxeledábague^l neda',
ne lu na' benne^l ca' dxeleguídene^l neda',
benne^l zaj nácadxe^l wál-la ca neda'.
- ¹⁸ Buluzague^l neda^l gate na' zua^l lu da stébele^le,
san Xrana^l Dios gúcaleñe^l neda'.
- ¹⁹ Bebéaje^l neda^l naga xu'a, ne bzue^l neda^l tu lataj zren.
Bselé^l neda^l lawe^l da bezaca ba lazre^l chia'.
- ²⁰ Xránadxu Dios bexunne^l chia^l cátēze naca
da xrlátaje da nuna'.
Cátēze naca da xrlátaje da nuna^l bexunne^l chia'
- ²¹ lawe^l da dxuna^l ca da dxusede Xrana^l neda^l,
ne quebe guleaj xíchaja^l Dios chia'.
- ²² Dxuna^l ca naca da dxenná bé'ene^l neda^l,
ne quebe bsana^l da ca^l nadxíxruj be'e.
- ²³ Guca^l li lazre^l lau Le^l,
ne bxue cuina^l chee^l quebe guna^l da calela.
- ²⁴ Chee le na^l bexunna Xránadxu Dios chia'
cátēze naca da xrlátaje da bēna^l,
cátēze naca da xrlátaje da nuna^l lau Le^l.
- ²⁵ Dhexache lazru^l chee^l benne^l dxexache lazre^l le sa' ljwezre^l,

- ne nacu' li lazre' nen benne' naque' li lazre'!
- ²⁶ Dxunu' da naca chawe' chee' benne' naque' chawe',
na' gacu' snia nen benne' wén da calela.
- ²⁷ Guseláu' benne' zaj zué' lu da zi' da xa',
san guzéxruju' benne' dxulucá'ana szren cuine'.
- ²⁸ Lué'queze guzalju' xi' chia'.
Xrana' Dios, guzani'u chia' naga zua' lu da chul-la.
- ²⁹ Nen xel-la' waca chiu' guzría xi'a benne' zante
dxeledíl-lalene' neda'.
Che Lue', Dios, súalenu' neda'
waca guchínnaja' ze'e da zaj naxechaj xezre ca'.
- ³⁰ Li lazre' zaj naca da dxun Dios, na' du lazre' naca xrtizre'!
Dxucu'uje' xúgute benne' ca' dxelebeza lazre' Le'.
- ³¹ Tuze Xránadxu naque' Dios.
Tuze Dios cheédzu naque' Benne' dxucu'uje' dxi'u.
- ³² Dios naque' Bénnea' dxune' neda' benne' wal-la,
ne Benne' dxune' li lazre' da dxuna' neda'.
- ³³ Dxune' ni'a ca zaj naca ni'a bsrina' xixre'
ne dxuzúa chúchue' neda' lu xi'a Sión chee'.
- ³⁴ Dxusédene' neda' chee' gaca cha'a lu wedil-la,
ne chee' gaca guchíneda' xaga nalá xéche'ze
da naca na xia gache'.
- ³⁵ Lu xel-la' weselá chiu' bcu'uju' neda',
ne nen na'u xabéla gúcalenu' neda'.
Xel-la' zri'i lazre' chiu' ba nucá'ana szren na neda'.
- ³⁶ Ben chawu' neza naga tea',
chee' quebe cuila' lu neza na'.
- ³⁷ Blaga' benne' dxeledábague' neda', na' xeajzrena' le',
na' quebe bebi'a cadxa bétetea' benne' ca'.
- ³⁸ Béna' benne' ca' we', na' quebe guca xelexase'!
Xeajlecházie' zran ni'a.
- ³⁹ Btipu' lazra' chee' cha'a lu wedil-la.
Bzéxruju' benne' dxeledábague' neda' zran ni'a.
- ⁴⁰ Benu' buluzrunnij benne' dxeledábague' neda' lawa',
chee' bzria xi'a benne' ca' dxelecuídene' neda'.
- ⁴¹ Gulenné' nu benne' gácalené' le' san quebe nu chilá'.
Gulenné' Xránadxu Dios, san quebe benne' chee'.
- ⁴² Bzúzruja' benne' ca' ca bxrte xu da dxua be'.
Bléaja' le' ca dxuléaja' guna' la neza ca'.
- ⁴³ Bseláu' neda' lu na' benne' ca' dxeledábague',

na' benu' neda' benne' xíchaje xézr la xu ca',
 na' benne' ca' quebe núnbe'a dxelune' zrin chia'.

44 Gate belenne' chia', na' buluzúe' xrtizra!.
 Benne' zaj zra' xézr la xu ca' belune' ca gunná be'eda'.

45 Benne' zitu' ca' gulate ni'a ne'e',
 na' beledxúaje' dxelezrízie' lu xezre zrentau' chee' ca'.

46 Gaca ba lá'azxa Xránad xu Dios.

Gaca ba Bénnea' dxucu'uje' neda'.

Xegá'ana szréneze Dios, Bénnea' dxuselé' neda'.

47 Naca Dios Bénnea' dxebéaj lazre' benne' dxeledábague'
 neda',

ne dxuzúe' benne' ca' zran ni'a.

48 Naque' Bénnea' dxuselé' neda' lu na' benne' ca'
 dxeledábague' neda'.

Dxune' dxenná be'eda' benne' ca' guledábague' neda'.

Bselé' neda' lu na' benne' xichaj zra'a ca'.

49 Chee' le na' xecheba' chiu', Xran, lau benne' xézr la xu ca',
 na' gúl-laquezza' chee' Lau' Lue'.

50 Dxun Dios dxenná bea bénnea' waláz chee',
 ne dxexache lazre' bénnea' guqué'e, bénnea' naque' David,
 ne zri'ine zre sue' chadía chacanna.

Salmo 19

¹ Dxulé'e lau zran xabáa ca naca xel-la' szren chee' Dios.
 Dxuchálajqueze na ca zaj naca da nune'.

² Tu zra tu zra dxuzén na zra xula da nigá,
 na' tu zre' tu zre' dxé na zre' xula da ná'queze.

³ Quebe dxuluchine na xrtizra' bénneache,
 ne quebe nu dxen chi'i na,

⁴ san dxezriluj da dxelenná na du gabí'i xézr la xu,
 ne dxelezrín xrtizra' na dapa saca chee' xézr la xu.
 Dios bene' xabáa ca tu xu'u naga zua gubizra.

⁵ Che zílala dxalaj na ca tu benne' wechaga na'.
 Dxebé na ca tu benne' dxezá chégüe' lu witja.

⁶ Dxedxuaj na chalá'a naga dxalaj na,
 na' dxezrín na chalá'a naga dxebía na.
 Dxuchá'a na xígute da zaj de'.

⁷ Du lazre' naca da nadxixruj bea Xránad xu,

ne dxuzé chacha na bénne'du xú'udxu.

Li lazre' naca da dxexechébe Xránadxu,
ne dxunezruj na xel-la' sina cheē benne' ca'
quebe zaj nape' na.

⁸ Da líqueze zaj naca da nadxixruj bea Xránadxu,
na' dxelebélé' e benne' ca' dxelune' ca zaj naca na.
Du lazre' zaj naca da dxuzéajni'i Xránadxu dxi'u,
da dxuluzúa na dxi'u lu xel-la' naxaní'.

⁹ Cháwedau' naca zrébedxu Xránadxu,
da gun na súadxu chadía chacanna.
Da líqueze zaj naca da dxuchi'a Xránadxu cheedxu,
ne zaj naca na chawe'.

¹⁰ Zaj naca na da dxezá lázredxadxu ca oro,
ne ca oro zrentę da zácale' e na.
Zaj naca na zíxredxa ca bzrína'dau', da nácale' e na zixre.

¹¹ Dxulusizre na neda', wen zrin chiu'.
Lawe' da dxuna' ca zaj naca na, da zrentę dxezi'a.

¹² Netú benne' quebe gaca lé'ene' da calela da dxune'.
Bselá neda', Xran, lu da calela da quebe dxéquebe'eda'
dxuna'.

¹³ Bucache chawe' neda', wen zrin chiu',
cheē quebe bi dul-la guna' du lazra'.
Quebe gu'u lataj nna be'e dul-la neda'.
Nadxa gaca' du lazra', ne quebe baga' zria cheē dul-la na'.

¹⁴ Gaca da dxuchálaja', ne da dxulaba lazra'
da dxezaca ba lazru' Lue', Xran
Nacu' Benne' dxuxúe' neda', ne Benne' dxexá'ue' neda'.

Salmo 20

¹ Dxenaba' Xránadxu xenne' chi'u lu zra zu' lu da stébe,
ne gucu'uj La Dios cheē Jacob lue'.

² Dxenaba' Le' naga zue' lataj lá'azxa cheē sel-le'
da gácale na lue',
ne cheē xi'a Sión xide' guxrę' lue'.

³ Dxenaba' Le' cheajsá lazre' ca naca xúgutę guna' bzu' cheē,
ne si' lu ne' e béedu ca' dxuzezzu' lawę'.

⁴ Dxenaba' Le' gunne' lue' ca naca da dxezá lazru',
ne gune' xúgutę da dxéquenu' xrlátaje.

- 5** Béle^{entu'} gate guselé^{lue'},
 na' chísantu' tu da gulé'e lawe na La Dios cheedxu.
 D xenaba' Xránadxu gunne^{lue'} xúgute^{da} dxenabu' lau Le[!].
- 6** Na'a nezda' dxuselá Xránadxu bénnea' ba gucá'aqueze[!].
 Naga zué^{lue'} xabáa lá'azxa chee^{lue'} xenne^{lue'} chi'i bénnea'.
 Xel-la' waca zrenté chee^{lue'} guselé^{lue'} bénnea'.
- 7** Bal-la benne' dxuluxré^{lue'} carro ca' chee^{lue'} wedil-la,
 na' xezícadxe^{lue'} dxuluxré^{lue'} lázre^{lue'} bzrina' ca'.
 Dxi'u dxuxré^{lue'} lázredxu La Xránadxu Dios.
- 8** Benne' ca' gulate ni'a ne^{lue'}, ne xeajlechazie^{lue'}.
 Dxi'u bexásadxu, na' zedxu.
- 9** Bselá netu', Xran, nacu' Wenná Bea chee^{ntu'}.
 Ben chi^{lue'} intu' gate dxuláwizrantu' Lue'.

Salmo 21

- 1** Benne' dxenná bea dxebéle^{ene'} nen xel-la' waca chiu', Xran,
 na' ca naca xel-la' weselá chiu' dxebéle^{ene'}.
- 2** Bnérzuju' le[!] da guzá lazre[!],
 ne quebe bzagu' da gunabe^{lue'}.
- 3** Guzí^{lue'} lu na'u le[!], ne benu' dxaca chawé^{lue'} chee^{lue'}.
 Nuzriu' xíchaje^{lue'} tu da naca na oro.
- 4** Gunabe^{lue'} Lue' gunnu' le[!] xel-la' nabán,
 na' bnérzuju' na le[!] chee^{lue'} súaquez^{lue'} zane^{lue'} iza.
- 5** Zrente naca xabáa chee^{lue'} lawe[!] da bseláu' le[!].
 Bennu' le[!] xel-la' ba lá'ana, ne xel-la' szren.
- 6** Lawe[!] da nunu' gaca chawé^{lue'} chee^{lue'} chadía chacanna
 dxunu' dxebéle^{ene'} lau Lue'.
- 7** Lawe[!] da dxuxré^{lue'} lazre[!] wenná bea na' Xránadxu,
 xexache lazre[!] Dios szrente le[!],
 na' quebe sue^{lue'} lu da stebe.
- 8** Xulétaju' xúgute benne' dxeledábague^{lue'}.
 Xel-la' waca chiu' xulétaju' benne' ca' dxelecuídene^{lue'}.
- 9** Lu zra na' zra'u le[!] gaca chee^{lue'} benne' ca'
 ca guzú^{lue'} le[!] lu xi^{lue'} ga dxulúzrie^{lue'} bla'dau'!
 Xránadxu guzúzruje^{lue'} benne' ca' lu xel-la' dxezrá'a chee^{lue'},
 na' xi^{lue'} na' guzezzxe na le[!].
- 10** Xúgute^{lue'} da belune^{lue'} lu xézr la xu nigá guzria xi'u,

ne xegú' zri'line zre sue^l ládujla bénneache,
 11 lawe' da gulaca lazre^l xelune^l da cale^l la chiu' Lue'.
     Gulilaj lazre^l ca da xelune^l, san quebe bi xelezéquene^l,
 12 lawe' da gulagu' benne' ca'.
     Nucuezu' xaga nalá xéche'ze chiu' chee^l le^l!
 13 Begá'ana szrénqueze Lue', Xran, lu xel-la' wal-la chiu'.
     Tu gúl-lazquezdxu, ne tu güe lá'anazquezdxu Lue'
         ca naca xel-la' waca chiu'.

Salmo 22

1 Dios chia', Dios chia', ¿bizr chee^l na' nusán lazru' neda'?
     ¿Bizr chee^l na' quebe dxennu' da dxenaba' Lue'
         chee^l guseláu' neda'?

2 Dios chia', dxuláwizra' Lue' te zra, ne quebe dxexechébu'
     chia'.

Dxuláwizra' Lue' chizrela, ne quebe dxezí'i lazra'.

3 Lá'azxa nacu' Lue'.
     Nacu' Benne' dxebenze' naga dxelúe lá'ana benne' Israel Lue'.

4 Xra xrtáuntu' gulebeza lazre^l Lue'.
     Gulebeza lazre^l, na' bseláu' le^l.

5 Bululáwizre^l Lue', na' belelé'.
     Buluxréñ lazre^l Lue', na' quebe belexedué'ene^l.

6 Neda' naca' ca tu bēla' gúna'dau', ne quegá bénneache.
     Dxelecuide bénneache neda', ne dxuluzú^l neda' chalá'ala.

7 Xúgute benne' dxelélé'e neda' dxelún le^l chia'.
     Lu da dxelún le^l chia' dxelexrá dxu^le,
         ne dxulutá xíchaje^l, dxelenné^l:

8 "Bzua cuine^l lu na' Xránad xu chee^l guselé^l le^l.
     Guselé^l le^l che dxezaca ba lázrelene^l le^l."

9 Lue' nacu' Bénnea' bexru' neda' gate gúlaja'.
     Benu' bxren lazra' Lue' gate na' ne dxázretea'.

10 Guxu'a lu na'u gate quebe ne gálajtea'.
     Gate ne xu'a lu le^le xrna'a, báchequeze nacu' Dios chia'.

11 Quebe xebigu' naga zua' lawe' da zua gágute
         da gusaca zi na neda',
         ne quebe nu chilá' benne' gácalene^l neda'.

12 Zaj naxechaj benne' dxeledábague^l neda' ca bezre ca'.
     Zaj naxechaj benne' neda' zaj naque^l ca bezre wal-la ca'
         chee^l Basán.

- ¹³ Gulaca lazre' xuluzría xi'ę neda'
ca tu bęzre xixre' dxedunba', ne dxebezre xa'aba'!
- ¹⁴ Bebizre lazra' ca nisa da nalalaj na lu xu,
na' ca naca zrita xu'a bulusán ljwezre na.
Lázrdawa' guca na ca xina' da bxuna na lu le'a ca nisa.
- ¹⁵ Bexaca xel-la' wal-la chia' ca tu xé'ena xu la'a,
na' luzra' bedá' na chichja'.
Nuzú' neda' lu xu xrte cheę xel-la' gute.
- ¹⁶ Zaj naxéchaje' neda' ca becu' ca'.
Zaj naxechaj benne' wen da zrinnaj ca' neda'.
Gulídue' ni'a na'a.
- ¹⁷ Waca gulaba' ca naca zrita xu'a,
na' benne' ca' dxelenné'ę neda', ne dxelenná' xánnie' neda'!
- ¹⁸ Belexelé'ę zra lana' late' weaj,
na' lawe' zra lana' gulebejé' da gaca bea na.
- ¹⁹ Quebe xebigu' naga zua!, Xran.
Nacu' xel-la' wal-la chia'.
Gudázega gácalenu' neda', Xran.
- ²⁰ Bselá bénne'du xu'a lu na' benne' gu'ę neda' xia.
Bénnea' guzría xi'ę neda' gunę' ca dxun becu'!
- ²¹ Bselá neda' lu dxu'a bęzre xixre'.
Bselá neda' lu luzu bęzre wal-la ca'.
- ²² Guzenda' bi bícha'dau' ca' lau' Lue'.
Güe lá'anaqueza' Lue' ladaj benne' zaj nazrague' lau'.
- ²³ Le'e, dxezrébele Xránadxu, le güe lá'ana Le'!
Le gucá'ana szrene', le'e, zri'ine zre sua Jacob.
Le zrebe Le', le'e, zri'ine zre sua Israel.
- ²⁴ Quebe bzua Dios chalá'ala, ne quebe gucuídene'
da zi' da xa' da guledé benne' xache' ca',
ne quebe bcache lawę' lau benne' ca'
san gate bululáwizre' Le', benne' chi'ę.
- ²⁵ Güe lá'anaqueza' Lue' laduj benne' zan zaj nazrague' lau'.
Ca da guchębe lazra' gúnqueza' lau benne' ca' dxelezrebe'
Lue'.
- ²⁶ Xelagu benne' dxexruij lazre', ne welélajquezne'.
Benne' ca' dxelebigue' lau Xránadxu xelüe lá'anaqueze' Le'.
Tu gácazqueze da ba neza cheę benne' ca'.
- ²⁷ Cheajlesá lazre' benne' dute' xeżr la xu Xránadxu,
na' xelexebí'ę lau Le'.

Xúgute₆ cue₇ benne₈ chee₉ xúgute₁₀ cue₁₁ xezr la xu
xelúe lá'anaqueze₁₂ Le₁₃,

²⁸ lawe₁₄ da xu'u lu na₁₅ Xránadxu xel-la₁₆ dxenná bea,
na₁₇ nna békene₁₈ xúgute₁₉ benne₂₀ xezr la xu ca₂₁!

²⁹ Xelágueze xúgute₂₂ benne₂₃ zren ca₂₄ chee₂₅ xezr la xu
nigá,

ne xelúe lá'anaqueze₂₆ Dios.

Xuluzú zribé lau Le₂₇ xúgute₂₈ benne₂₉ ca₃₀ xelate,
benne₃₁ ca₃₂ quebe xelezéquene₃₃ xelegú'u chawé₃₄
bénne'du zaj xu'e chee₃₅ quebe xelatié₃₆!

³⁰ Zri'iné zre sua benne₃₇ ca₃₈ xelunbe₃₉ zrin chee Xránadxu.
Xuluzenne₄₀ zrifiné₄₁ ca₄₂ ca naca chee₄₃ Xránadxu
cadxa cheajsete₄₄ chee₄₅ bénneache.

³¹ Xelezrine₄₆, ne xuluzenne₄₇ bénneache ca naca
da xrlátaje da dxun Dios.

Xuluzenne₄₈ benne₄₉ quebe ne xelálaje₅₀ ben Dios da caní.

Salmo 23

¹ Xránadxu Dios dxuxúe₅₁ neda₅₂ ca tu benne₅₃ dxuxúe₅₄ zrilá₅₅
chee₅₆!

Quebe bi dxexázrjeda₅₇!

² Ca dxelezrúa zrila'du ca₅₈ ba guláguba₅₉ xixre₆₀ xá'adau₆₁,
caní dxune₆₂ chia₆₃ chee₆₄ xezí₆₅ lazra₆₆.
Gune₆₇ chia₆₈ ca dxaca chee₆₉ zrilá₇₀ ca₇₁
dxeché'e₇₂-ba₇₃ dxu'a xegu nisa da dë zrise.

³ Dxuxuzúa chúchue₇₄ neda₇₅ lu xichaj lázrdawa₇₆.
Dxusi'e₇₇ neda₇₈ lu da xrlátaje chee₇₉ gaca li da guchébe
lazre₈₀.

⁴ Láqueze tea₈₁ naga sua₈₂ lu da stébe chee₈₃ xel-la₈₄ gute,
quebe bi da calela guchébe na neda₈₅,
lawe₈₆ da zúalenu₈₇ Lue₈₈ neda₈₉, Xran,
na₉₀ dxelácale zrise₉₁, ne blazru chiu₉₂ neda₉₃.

⁵ Dxucuezu₉₄ da xi'aj gawa₉₅ lácala benne₉₆
dxeledábague₉₇ neda₉₈ zaj naxechaj neda₉₉.
Dxugú'u da za xichja₁₀₀ da dxapa na neda₁₀₁ ba lá'ana,
ne dxusezráteu₁₀₂ zriga₁₀₃ chia₁₀₄.

⁶ Da xrlátaje, ne xel-la₁₀₅ dxexache lazre₁₀₆ chiu₁₀₇
da lítegaze xelezúale₁₀₈ na neda₁₀₉ xúgute₁₁₀ zra naca bana₁₁₁,
na₁₁₂ lizru₁₁₃, Dios, gaca na lizra₁₁₄ chadía chacanna.

Salmo 24

¹ Chee Dios naca xe_r la xu nigá ne xúgute da zaj de lawe na.
Naca chee' xe_r la xu, ne xúgute bénneache zaj zre'e ga na!.

² Bzu_e' na lawe' nísadau',
ne bzale' lane na sítujla zran nísadau'.

³ ¿Nu seque' cuen xi'a chee Xránadxu?
¿Nu seque' chu'u xudau' lá'azxa chee'?

⁴ Waca benne' ca' zaj naque' du lazre' ca naca da dxelune',
ne ca naca da dxulaba lazre'.
Benne' ca' quebe ne xelechisa ne'e lau bedáu' xiaj xaga ca',
ne quebe bi ne xelechebe lazre' da naca wen lazre'.

⁵ Xránadxu gun_e' da chawe' chee benne' caní.
Dios guchi'_e chee' benne' caní, ne guselé' le'!

⁶ Caní zaj naca bénneache dxelebigue' lau Le',
benne' ca' dxelexu'_e naga zua Dios chee Jacob.

⁷ Le salaj dxa xu'u chee xudau'.
Le salaj dxa xu'u chawe' ca',
na' chu'u Wenná Bea szrente.

⁸ ¿Nuzra na' Wenná Bea szrente nigá?
Naque' Xránadxu, Benne' wal-la,
Bénnea' nape' dut_e xel-la' waca.
Naque' Xránadxu, Bénnea' dxedxúaje' chawe' lu wedil-la.

⁹ Le salaj dxa xu'u chee xudau'.
Le salaj dxa xu'u chawe' ca',
na' chu'u Wenná Bea szrente.

¹⁰ ¿Nuzra na' Wenná Bea szrente nigá?
Naque' Xránadxu, Benne' dxenná bē'ene' xúgute da zaj zua.
Le' naque' Wenná Bea szrente na!.

Salmo 25

¹ Xran, dxennía' Lue' dut_e lázrdawa'!

² Dxuxrén lazra' Lue', Dios chia'.
Quebe gu'u lataj xedué'eda'.

Quebe gu'u lataj benne' dxeledábague' neda' xuluzétaje'
neda'.

³ Da líqueze, benne' ca' dxelebeza lazre' Lue'
quebe xeleque zréajene'.

- 1 Xeledué'e benne' ca' dxeledábague' xrtizru!.
- 2 Xran, ble'e neda' da dxaca lazru' guna'!
- 3 Ble'e neda' da dxezaca ba lazru' guna'!
- 4 Bsede neda' guna' ca naca da li chiu'
lawe' da nacu' Dios dxuseláu' neda'!
- 5 Tu dxebeza lázrezqueza' Lue'!
- 6 Bsa lazre', Xran, gacu' zri'i lazre',
ne xexache lazru' chia' cátēze da dxúntequezu'!
- 7 Quebe chajsá lazru' dul-la da bena' gate ne naca'
benne' cuide', ne ca gudábaga' xrtizru'!
- 8 Nen dute xel-la' dxexache lazre' chiu', bsa lazre' neda',
ne nen dute xel-la' zri'i lazre' chiu', Xran.
- 9 Xrlátaje, ne li lazre' naca Xránad xu Dios.
Chee' le na' gusédene' benne' dul-la ca' da dxal-la' xelune'!
- 10 Gulé'ene' benne' dxexruij lazre' ca' da xrlátaje da xelune',
ne gusédene' benne' zren lazre' ca' da xelune'.
- 11 Lu xel-la' dxexache lazre',
ne lu da li dxeché Xránad xu benne' ca' dxelune'
ca naca xel-la' wezrúa chee', ne ca da dxusede Le'!
- 12 ¿Nu benne' dxezrebe' Xránad xu Dios?
Le' gusédene' benne' nigá da dxal-la' gune'!
- 13 Gaca chee' tu da ba neza zrente,
na' zri'line zre sue' gaca cheebe' xezr la xu.
- 14 Xránad xu Dios naqué' tuze nen benne' ca' dxelezrebe' Le',
na' gune' xelúnbe'e xel-la' wezrúa chee'.
- 15 Tu dxennázqueza' Xránad xu Dios
lawe' da guselé' neda' lu na' benne' ca' dxelaca lazre' xeles-
le' neda'.
- 16 Gunná' neda', ne bexache lazre' neda'
lawe' da zua' tuza', ne dxezaca zi'a.
- 17 Naxánle'e da stébe da zaj zua lázrdawa'!
Bselá neda' lu da stébe zua'!
- 18 Gunná' ca dxezaca zi'a, ne ca dxunle'a zrin,
na' bnite lau xúgute' dul-la da nabaga'.
- 19 Gunná' benne' ca' dxeledábague' neda' ca naxánle'ene',

- ne ca dxelecuídele'ene' neda!.
- ²⁰ Bxue bénne'du xu'a, ne bselá neda!.
Quebe gu'u lataj xedué'eda' lawe' da dxuxréñ lazra' Lue'!
- ²¹ Zaj nuxru da xrlátaje, ne xel-la' li lazre' neda'
lawe' da dxebeza lazra' Lue'!
- ²² Dios, bselá benne' Israel ca'
lu xúgute da dxelezaca zi'le.

Salmo 26

- ¹ Bchi'a chia', Xran, lawe' da nuna' da xrlátaje.
Bxren lazra' Lue', Xrana' Dios, ne quebe bén chupa lazra'.
- ² Gunná' xanne' lázrdawa', Xran, ne bxue ca da nuna'.
Gunná' xanne' da xu'u lu xichaj lázrdawa'
- ³ lawe' da dxeque be'eda' dxexache lazru' neda',
ne dxuna' ca naca da li chiu'.
- ⁴ Quebe ne guna' tu zren benne' ca' dxelune' da xrlátaje cúzreze,
ne quebe ne guna' tuze benne' ca' dxululé'e cuine' xrlátaje.
- ⁵ Dxecuídeda' da dxelún benne' ca' dxelune' da calela
naga dxelezrague',
ne quebe ne chu'a tu zren benne' ca' dxuluzúe' Dios chalá'ala.
- ⁶ Dxelé'enu' quebe bi zria nabaga',
na' waca biga' lu cugu chiu', Xran,
- ⁷ chee cuezre xa'a, xapa' Lue': "Xcalenu'",
ne chee guzenda' bénneache ca naca da zren ca' da nunu'.
- ⁸ Xran, nazrí'ida' lizru' naga zu',
ne lataj lá'azxa naga zua da xabáa chiu'.
- ⁹ Quebe guzría xi'u neda' tu zren nen benne' dul-la ca',
ne quebe gutiu' neda' tu zren nen benne' ca' dxelútie' benneáche,
- ¹⁰ benne' ca' dxelune' da calela,
ne tu dxulunézrujzqueze' dumí chee xeleté' lu da zaj nune'.
- ¹¹ Neda' tu gúnzqueza' da naca li lazre'.
Bselá neda', ne bexache lazre' neda'.
- ¹² Tu núnzqueza' da xrlátaje, na' güe lá'anaqueza'
Xránadxu Dios
lau benne' ca' zaj nazrague' chee'.

Salmo 27

- ¹ Xránadxu Dios naque' xel-la' naxaní' chia',

- ne Benne' dxuselé' neda!.
 ¿Nu benne' gaca guchebé' neda'?
 Xránadxu Dios naque' Benne' dxucu'uje' neda'.
 ¿Nu benne' gaca guzúé' neda' lu da stébelé'e?
² Gate guléchaj benne' ca' dxelune' da calela chia',
 nen benne' ca' dxulusaca zi'e neda',
 ne benne' ca' dxeledábague' neda' chee xuluzría xi'e neda',
 na' gulechégüe', ne xeajlecházie'.
³ Láqueze xeléchaj tu cue' benne' dxjaque' wedil-la neda',
 benne' ca' dxeledábague' neda', quebe zrébequeza'.
 Láqueze xuluzúé' neda' lu wedil-la, neda' guxrén
 lázrequeza' Dios.
⁴ Tu da gunábeda' Xránadxu Dios.
 Da nigáze sa lazra', da naca na chee sua' lizre Xránadxu
 xígute zra gaca bana',
 chee gulaba lazra' ca naca da xrtante chee Xránadxu,
 ne chee guchálajlena' Le' lu xudau' lá'azxa chee'.
⁵ Le' gucache chawé' neda' lu lataj lá'azxa chee'
 lu zra dxaca da calela.
 Gucache chawé' neda' lu lataj cheéquezé' naga zúaquezé'.
 Guzúé' neda' tu naga se chárveda'.
⁶ Nadxa guné' guzétaja' benne' dxeledábague' neda',
 ne zaj naxéchaje' neda',
 na' nen dute xel-la' dxebé gutia' béadu ca' guzúa'-ba'
 lu cugu chee'.
 Gúl-laqueza', ne tu güe lá'anazqueza' Xránadxu.
⁷ Xran, ben chi'a gate ne dxuláwizra' Lue'.
 Bexache lazre' neda', ne bechebe chia'.
⁸ Lu xichaj lázrdawa' benda' chi'u, gunníu: "Bexilaj chia!."
 Xexílaja' chiu', Xran.
⁹ Quebe gucache lau' chia' neda'.
 Lu xel-la' dxezrá'a chiu' quebe xebigu' naga zua' neda',
 wen zrin chiu'.
 Nacu' Benne' dxácalene' neda'.
 Quebe gusanu' neda', ne quebe cueaj xichju' neda',
 Dios, weselá chia'.
¹⁰ Lácala xulusán xra xrna'a neda',
 tu xecá'azqueza Xránadxu Dios neda'.
¹¹ Bsede neda' da dxaca lazru' guna', Xran,
 ne ble'e neda' da li lazre' da dxal-la' guna',

- lawe' da zaj naxán benne' dxeledábague' neda!.
- ¹² Quebe gu'u lataj benne' dxeledábague' neda'
xelune' chia' da dxelaca lazre'
lawe' da zaj naxechaj benne' wən lazre' neda'
nen benne' dxelaca lazre' xulusaca zi'e neda!.
- ¹³ Xránadxu Dios guchebe lazre' le'eda' da xrlátaje chee'
naga gaca bana!.
- La quebe guxéajle'a da nigá, na' gute ni'a na'a.
- ¹⁴ Le cueza xelá' Xránadxu.
Le gutipa lázrele, na' Lé' guzé chúchue' le'e.
Awe!, le cueza xelá' Xránadxu.
- ### Salmo 28
- ¹ Xran, dxuláwizra' Lue'!
Nacu' Benne' dxucú'uju' neda!.
Bz̄e naga chi'a lawe' da che quebe xennu' neda'
gaca' ca tu benne' dxu'ē lataj ba xa!.
- ² Ben chi'a dxuláwizra' Lue',
ne dxechisa na'a lau' naga zu' lataj lá'azxa chiu'!
- ³ Quebe guzría xi'u neda' tu zren nen benne' wən da calela
ca',
ne cá'anqueze nen benne' ca' dxelune' da zrinnaj,
benne' ca' dxelenné' dizra' cháwedau' lau le sa' ljwezre',
san xu'u lázrdawe' da calela gune' chee'!
- ⁴ Bde benne' ca' lu da ba xa' cátēze naca chee' da belune',
cátēze naca da calela da zaj nune'!
Bunezruj chee' benne' ca' cátēze da belune', da na' dxal-la'
xelezí'e.
- ⁵ Lawe' da quebe gulape' ba lá'ana da bən Xránadxu,
ne quegá da bənē' lu ni'a ná'queze',
guxrínnaje' benne' ca', ne gudée' le' lu da ba xa'.
- ⁶ ¡Gaca ba Xránadxu Dios, Bénnea' benne' chi'a
gate bláwizra' Lé'!!
- ⁷ Xránadxu naque' Bénnea' dxuzé chúchue' neda',
ne dxucu'uje' neda'!
Bxren lazra' Lé', na' gúcalene' neda',
na' chee' le na' gubéle'eda', na' gul-laqueza',
ne giue lá'anaqueza' Lé'!
- ⁸ Xránadxu naque' Bénnea' dxuzé chúchue' benne' chee' ca',

ne naque¹ Benne¹ dxucu'uje¹, ne dxuselé¹ bénnea¹ guqué¹e.
 9 Bselá benne¹ chiu¹ ca¹, ne b^{en} gaca chawe¹ chee¹ da naca
 chee¹.
 Bxue benne¹ ca¹, ne b^{exru} le¹ chadía chacanna.

Salmo 29

1 Le güe lá'ana Xránadxu, le¹e, zrale xabáa.
 Le güe lá'ana xel-la¹ szren chee¹, ne xel-la¹ waca chee¹.
 2 ¡Da xabáa naca La Xránadxu!
 ¡Le güe lá'ana na!
 Le guzú zríbele lau Xránadxu lá'azxa gate xelé¹e.
 3 Chi¹i Xránadxu dxen na lawe¹ nísadau!.
 Dxen chi¹i Dios xabáa ca guziu¹ da dxenné na.
 Dxedá chi¹e lawe¹ nísadau!.
 4 Dxen chi¹i Xránadxu ca naca xel-la¹ wal-la chee¹ na.
 Dxen chi¹i Xránadxu dute¹ xel-la¹ szren chee¹ na.
 5 Chi¹i Xránadxu dxichaj na xaga cedro ca¹.
 Dxichaj na xaga cedro ca¹ zaj ze na xi'a Líbano.
 6 Dxuxrite na xi'a Líbano ca¹ ca dxelexrite békredru ca¹,
 na¹ dxuxrite xi'a Hermón ca tu békredrau!.
 7 Chi¹i Xránadxu dxun na chaze xesa.
 8 Chi¹i Xránadxu dxuxrize na le¹e xixre¹ lawe¹ lataj.
 Dxuxrize na le¹e xixre¹ chee¹ xezr la xu Cades.
 9 Chi¹i Xránadxu dxuxrize na xaga wal-la ca¹.
 Dxuchibe na xrlegue xaga ca¹,
 na¹ lu xudau¹ chee¹ dxelenná xúgute¹ bénneache:
 “¡Gaca ba Dios!”
 10 Dxenná be¹e Xránadxu nísadau¹ ca¹.
 Chadía chacanna dxenná be¹e ca Wenná Bea.
 11 Xránadxu Dios dxuzé chache¹ benne¹ chee¹ ca¹.
 Dxuzué¹ le¹ lu da ba neza chee¹ xel-la¹ dxebeza zri lazre!

Salmo 30

1 Gucá'ana szrena¹ Lue¹, Xran, lawe¹ da bechisu¹ neda!,
 ne quebe bnézruju¹ lataj benne¹ ca¹ dxeledábague¹ neda!
 xelún le¹ chia¹.
 2 Xrana¹ Dios, bláwizra¹ Lue¹, na¹ bexunu¹ neda!.
 3 Xran, bseláu¹ neda¹ lu lataj ba xa¹.

Bexunu' neda' chee quebe chu'a xedxu ba.

⁴ Le gul-la chee Xránadxu, le'e nácale benne' cheéqueze!

Le xé Lé!: "Xcalenu!", ne dxajsá lázrele naque' lá'azxa,

⁵ lawe' da tu chí'idauze dxezré'e

san chadía chacanna zua xel-la' zri'i lazre' chee'.

Wabézredxu tu zreze, san che zílala wabéle'edxu.

⁶ Gate guzúa chawa' gunnía': Quebe nu seque' gutá neda',

⁷ lawe' da bzé chuchu' neda', Xran, ca tu xi'a zren,

ne blé'enu' neda' cháwedau'.

Gate bcache lau', na' guzúa' stébe.

⁸ Xran, guláwizra' Lue', ne gata' xueda' Lue'.

⁹ ¿Bizra da ba neza gaca na chiu' che gatia',

ne chu'a xedxu ba?

¿Güe lá'ana' Lue' gate ba naca' xu xrte?

¿Waca nu guzenda' da li chiu'?

¹⁰ Bzé naga neda', Xran, ne bexache lazre' neda'.

Xran, gúcale' neda'.

¹¹ Benú' bexaca xel-la' dxebezre chia' xel-la' wexá'a.

Bcuasu' xel-la' dxewí'ine lazre' chia', ne bzu' chia' xel-la' dxebé.

¹² Chee le na' tu gúl-lazqueza' chiu', lawe' da nacu'

da ba neza chia', ne quebe sua zríqueza'.

Xrana' Dios, tu güe lá'anazqueza' Lue' chadía chacanna.

Salmo 31

¹ Dxuxréñ lazra' Lue', Xrana' Dios.

Quebe gu'u lataj xedué'eda'.

Lu da xrlátaje chiu' bselá neda'.

² Bzé naga chi'a, ne bselá neda'.

Bzé chuchu neda', ne bucú'uj neda' chee la'.

³ Nacu' Benne' dxuzé chuchu' neda', ne dxucú'uju' neda'.

lawe' da nacu' li lazre' gulé'enu' neda' neza,
ne gusi'u neda' neza na'.

⁴ Bebéaj neda' lu xralaj da ba zaj nucueze', chee xelé'l-le'
neda'.

Lue' nacu' Benne' dxuxué' neda'.

⁵ Lu na'u dxuzúa' bénne'du xu'a, Xran.

- Lue' bexá'awenu' neda', Dios li lazre'!
- ⁶ Dxecuídeda' benne' ca' dxelebeza lazre' dios ca'
quebe bi zaj zaca.
- Neda' dxebeza lazra' Xrana' Dios.
- ⁷ Béle'eda', ne sua' lu da ba neza lawe' da dxexache lazru'
neda'.
- Caní dxunu' lawe' da dxelé'equeznu' ca da dxezaca zi'a.
Nézenu' ca dxedéa' lu da ba xa'.
- ⁸ Quebe bdeu' neda' lu na' benne' ca' dxeledábague' neda'.
Bze chuchu' neda' tu lataj chawe'.
- ⁹ Bexache lazre' neda', Xrana' Dios, lawe' da zua' lu da ba xa'.
Ba bebizre nisa xuzru xiaj lawa' lawe' da dxewí'ine lazra'
dute bénne'du xu'a, ne dute bela' dxen chia'
- ¹⁰ lawe' da dxedé xel-la' nabán chia' lu da ba xa',
ne dxedéa' iza chia' ca' dxebezre lazra'.
- Dxedú lazra' lawe' da nabaga' zria, na' dxeléla' zrita xu'a.
- ¹¹ Xúguté benne' ca' dxeledábague' neda' dxelecuídene' neda',
na' benne' walízr chia' dxuluzúe' neda' chelá'ala,
na' benne' zaj núnbe'e neda' dxelecuase' neda'.
Benne' ca' dxeléle'ene' neda' la neza dxuluzrúnnuje' naga
zua'.
- ¹² Benne' caní ba gulal-la lazre' neda' ca dxelal-la lazre'
tu benne' gate.
- Naca' neda' ca tu xé'ena xu da nalá'a.
- ¹³ Dxenda' dizra' schanni' da dxelenná benne' zante' chia',
na' gáteteze zua da dxuchebe na neda'.
Dxácate' na' dxelune' tuze dizra' bi xelune' chia',
ne zaj nune' xelútie' neda'.
- ¹⁴ Neda' dxuxré'n lazra' Lue', Xran.
Dxennía' nacu' Lue' Dios chia'.
- ¹⁵ Lu na'u Lue' zaj xu'u zra chia' ca'.
Bselá neda' lu na' benne' ca' dxeledábague' neda',
ne lu na' benne' ca' zaj nau zi' xuzre' neda'.
- ¹⁶ Lu xel-la' szren chiu' bxue neda', wén zrin chiu'.
Lu xel-la' dxexache lazre' chiu' bselá neda'.
- ¹⁷ Quebe gu'u lataj xedué'eda', Xran, lawe' da dxuláwizra'
Lue'.
- Bén xelexedué'e benne' ca' dxelebéaj xíchaje' Lue'.
Bén xelezúa zrie' lu lataj ba xa'.
- ¹⁸ Bén quebe gaca xelenné benne' ca' dxelezí xe'e,

benne' ca' dxelenné' da calela chee benne' xrlátaje ca',
 da dxelenné' lu xel-la' dxulucá'ana szren cuina,
 ne lu xel-la' dxulucá'ana ditaj benne' caní.

¹⁹ Da zrente naca xel-la' zri'i lazre' chiu' da napu'
 chee bi gunu' chee benne' ca' dxelape' Lue' ba lá'ana,
 da na' dxunu' lau xúgute bénneache
 ne chee benne' ca' dxelebeza lazre' Lue'!

²⁰ Lu da bagácheze naga zu' Lue' dxucachu' benne' ca'
 chee quebe bi xelún bénneache chee!
 Dxuzú' benne' ca' tu lu xu'u nagache
 chee quebe bi gun chee' xel-la' wetil-la dizra' chee
 bénneache.

²¹ ¡Gaca ba Xránadxu Dios!
 Lu xel-la' dxexache lazre' chee' bene' da zrente
 chee gúcalene' neda' tu lu xezre naga guca wedil-la.

²² Gate na' guzúa da dxuchebe neda' gunnía':
 Zua' naga québedxa le'e Xrana' neda'.
 Lue' bennu' chi'a da guta' xueda' Lue' gate na' bláwizra'
 Lue'.

²³ ¡Le zri'i Xránadxu, xúgutele le'e nácale benne' chee
 Léqueze'!
 Xránadxu dxuxúe' benne' ca' quebe dxulusane' Le',
 na' dxuxunézrujle' chee benne' ca' dxulucá'ana szrene' Le'.

²⁴ Le gutipa lázrele, xúgutele le'e dxebeza lázrele Xránadxu
 Dios,
 na' Le' guzé chúchue' le'e.

Salmo 32

¹ ¡Ba neza zrente naca na chee bénnea'
 Dios ba bnite lawe' dul-la da gubágue',
 ne ba gudúe' zria da guzúa chee'!

² ¡Ba neza zrente naca na chee bénnea'
 Dios quebe dxusebague' le' zria,
 bénnea' quebe dxezí xe'e'!

³ Gate quebe guxrúalepa' dul-la gubaga',
 bedú lazra' lawe' da gudxezra' bedú zra.

⁴ Te zra ne chizrela bdeu' neda' xel-la' zi', Xran.
 Bedú lazra' ca dxebizre beaj nisa beu' la.

- 5** Nadxa guxrúalepa' dul-la gubaga',
ne quebe bcacha' zria da guzúa chia'.
Bechugu lazra' guxrúalepa' na lau Lue', Xran,
na' Lue' bnite lau' chee dul-la gubaga'.
- 6** Xúgute bénneache chiu' dxal-la' xuluchálajlene' Lue'
gate de lataj xelexezrelne' Lue', na' gate zrin da zi' da xa'
da xelezaque',
da gaca na ca tu xegu nisa zren da dxedxuaj na,
na' quebe bi gune na benne' ca'.
- 7** Lue' nacu' ca tu lataj naga gaca gucache cuina',
na' gucache chawu' neda' chee quebe bi da saca'.
Tu gul-lazqueza' zizraj ca bseláu' neda' lawe' da dxuxú'
neda'.
- 8** Dxenná Xránad xu: "Gulé'eda' lue' neza naga dxal-la' tau'.
Gusédeda' lue', ne guzéajni'ida' lue' ca dxal-la' gunu'.
- 9** Quebe gacu' ca tu bzrina' u tu bea, be quebe bi
dxeléajni'iba',
bea ca' dxun na ba xen nna be'enu'-ba', na' cu'u xia
dxú'aba',
chee gunu' xelunba' ca dxaca lazru!."
- 10** Benne' wén da calela ca' dxun na ba xen
xeledée' lu da zi' da xa'.
Benne' ca' dxuluxrén lazre' Xránad xu,
tu dxuxúezqueze' le' nen duté xel-la' zri'i lazre' chee'.
- 11** Le'e, benne' xrlátaje, le be, ne le sua lu da ba neza,
ne chee da bén Xránad xu, gúcalene' le'e.
Nen duté xel-la' dxebé le gul-la, le'e, nácale li lazre' lau Le'.

Salmo 33

- 1** Le be le'e, benne' xrlátaje, lau Xránad xu Dios.
Xrtante naca lau Dios da dxelúe lá'ana benne' xrlátaje ca'
Le'.
- 2** Le gucá'ana szren Dios nen da zríadi'i na du da dxínnele.
Le gúl-laqueze chee' nen da dxúl-lalenle,
ne nen tu da nua na chi du.
- 3** Le gul-la chee' Le' tu da cube.
Le gul-la cháwedau', quínnele duté xel-la' dxebé.
- 4** Li lazre' naca xrtizra' Xránad xu Dios,

- na' nune¹ dut² lu xel-la³ li lazre⁴ chee⁵!
- ⁵ Le⁶ nazrí⁷ine⁸ da naca xrlátaje, ne da naca du lazre⁹.
 Zaj núnbea bénneache xel-la¹⁰ dxexache lazre¹¹ chee¹²
- Xránadxu
 du gabí¹³i xezr la xu.
- ⁶ Né chee xrtizra¹⁴ Xránadxu Dios, bene¹⁵ xabáa,
 na' xúgute belaj da zaj nalá¹⁶ zran xabáa bene¹⁷
 nen be¹⁸ dxedxuaj dxu¹⁹e.
- ⁷ Le²⁰ dxuxutube²¹ nísadau²², ne dxexune²³ na ca tu xi'a nisa.
 Dxegá'a chawé²⁴ nisa lu da situj ca²⁵ naga nucueze²⁶ chee²⁷ na.
- ⁸ Le zrebe Xránadxu Dios, xúgutele zrale xezr la xu nigá.
 Le zrebe lau Le²⁸, xúgutele le²⁹e zrale lu xezr la xu
- ⁹ lawe³⁰ da gunneze³¹, na' guca xezr la xu.
 Gunná be'ene³² na, na' zúaqueze na.
- ¹⁰ Xránadxu Dios dxune³³ dxexaca dácheze dizra³⁴ zaj nun
 bénneache xezr la xu ca³⁵,
 ne dxune³⁶ dxelaca níteze da ca³⁷ zaj nune³⁸ xelune³⁹.
- ¹¹ Dizra⁴⁰ ba nun Xránadxu Dios tu súazqueze
 na chadía chacanna.
- Da dxegú'u be⁴¹e lu lázrdawe⁴² tu wadíazqueze na
 lau xúgute bénneache.
- ¹² Ba neza zrent⁴³ naca na chee benne⁴⁴ xezr la xu ca⁴⁵
 Xránadxu naque⁴⁶ Dios chee⁴⁷ le⁴⁸,
 benne⁴⁹ xezr la xu ca⁵⁰ gucá'a Dios chee⁵¹ xelaque⁵² benne⁵³ chee⁵⁴.
- ¹³ Naga zue⁵⁵ xabáa chee⁵⁶ dxenná⁵⁷ Xránadxu Dios,
 na' dxelé'ene⁵⁸ xúgute cuen bénneache.
- ¹⁴ Naga zue⁵⁹ lataj lá'azxa chee⁶⁰ dxenné⁶¹e,
 na' dxelé'ene⁶² ca zaj zra⁶³ bénneache lu xezr la xu.
- ¹⁵ Le⁶⁴ bene⁶⁵ xichaj lázxdau xúgute benne⁶⁶ ca⁶⁷,
 na' dxenné⁶⁸e xúgute da dxelune⁶⁹.
- ¹⁶ Quebe la benne⁷⁰ wenná bea ne chee⁷¹ benne⁷²
 dxjaque⁷³ wedil-la zante chee⁷⁴,
 ne quebe la benne⁷⁵ wal-la ne chee⁷⁶ xel-la⁷⁷ wal-la da nape⁷⁸!
- ¹⁷ Quebe nu benne⁷⁹ le⁸⁰ ne chee⁸¹ bzrina⁸²,
 ne quebe nu la ne chee⁸³ xel-la⁸⁴ wal-la zren chee⁸⁵.
- ¹⁸ Le na⁸⁶ xque, dxuxúe Xránadxu Dios benne⁸⁷ ca⁸⁸ dxelezrebe⁸⁹
 Le⁹⁰.
- Dxuxúe⁹¹ benne⁹² ca⁹³ dxelebeza lazre⁹⁴ Le⁹⁵ xexache lazre⁹⁶ le⁹⁷
- ¹⁹ chee⁹⁸ guselé⁹⁹ le¹⁰⁰ lu xel-la¹⁰¹ gute,
 ne chee¹⁰² gugawe¹⁰³ le¹⁰⁴ gate dxaca gubina¹⁰⁵!

20 Dxebeza lázredxu Xránadxu Dios.

Le' naque' Bénnea' dxácalene' dxi'u, ne dxucu'uje' dxi'u.

21 Chee' le' na' du lázredxu bélé'equezdxu lau Le',

lawe' da tu dxuxréñ lázrezquezdxu La lá'azxa chee'!

22 Bexache lazre' netu', Xránantu',

lawe' da dxebeza lázrentu' Lue'.

Salmo 34

1 Tu güe lá'anazqueza' Xránadxu Dios te zra chizrela.

Tu gúl-lazqueza' da güe lá'ana na Le'!

2 Xezaca ba lázrelena' Xránadxu Dios.

Xelén benne' dxexruj lazre' da caní, na' welebélé'ene'!

3 Le gucá'ana szren Xránadxu Dios tu zren nen neda',

na' tu zren gucá'ana szrendxu La lá'azxa chie'!

4 Bláwizra' Xránadxu Dios, na' Le' benne' chia',

ne bselé' neda' lu xúgute da buluchebe na neda'.

5 Benne' ca' gulebeza lazre' Le' belelé'ene' da xabáa chee',
ne quebe belexedué'ene'!

6 Neda', benne' xache', bláwizra',

na' ben Xránadxu Dios chia',

ne bselé' neda' lu xúgute da dxezaca zi'a.

7 Gubáz chee' Xránadxu zue' cuita benne' ca' dxelezrebe' Le',
na' dxucu'uje' benne' ca'.

8 Le guxúe xque, na' lé'ele naca xrlátaje Xránadxu Dios.

Ba neza zrente naca na chee' bénnea' dxuxréñ lazre' Le'!

9 Le zrebe Xránadxu Dios, le'e, nácale benne' chee' Léqueze',
lawe' da quee bi dxelexazrje benne' ca' dxelezrebe' Le'!

10 Bezre xíxre'du ca' dxelexázrjeba', ne dxeledunba'!

Benne' ca' dxelebeza lazre' Xránadxu Dios

quebe bi da chawe' xelexázrjene'.

11 Le da, bidau', ne le xen chia'.

Gusédeda' le'e chee' zrébele Xránadxu Dios.

12 ¿Nu benne' ládujla le'e dxaca lazre' xegá'ane'

lu xel-la' nabán,

bénnea' dxaca lazre' sue' zane' iza chee' lé'ene' da chawe'?

13 Bxue xanne' ca dxuchálaju' chee' quebe nneu' da calela,

ne chee' quebe guchálaju' da wén lazre'!

14 Bsan da calela da dxunu', na' ben da xrlátaje.

Ben ba xuzre gapu' xel-la' dxebeza zri lazre',

ne ben ca naca chee na.

¹⁵ Dxuxúe Xránadxu Dios benne' ca' zaj naque' xrlátaje,
ne dxuzé nague' da dxululáwizre' Le'.

¹⁶ Dxezrá'a Xránadxu Dios benne' ca' dxelexewi' da calela,
chee quebe sua nu benne' chajsá lazre'
benne' wén da calela ca'.

¹⁷ Benne' xrlátaje ca' dxululáwizre' Xránadxu Dios,
na' Le' dxenne' chee',

ne dxuselé' benne' ca' lu xúgute da dxelezaca zi'e.

¹⁸ Gáguté zua Xránadxu Dios naga zaj zra' benne' ca'
dxelexewi'ine lazre',

ne dxuselé' benne' ca' dxelexewi'ine lazre'.

¹⁹ Da zante da dxezaca zi' benne' xrlátaje.

Dxuselá Xránadxu Dios bénnea' lu xúgute da ca'.

²⁰ Le' dxuxúequeze' xúgute zrita xu'e,
na' netú zrita chee' quebe gachaj na.

²¹ Dul-la da dxun benne' wén da calela gute na le',
na' xelebía xi' benne' ca' dxelexewi'ine lazre' xrlátaje.

²² Xránadxu Dios dxexá'awe' bénne'du xu'u
benne' wén zrin chee' ca',
na' xúgute benne' ca' dxuluxré'n lazre' Le'
québequeze xelebía xi'e.

Salmo 35

¹ Xran, bsizre benne' ca' dxelexewi' chia'.

Gudíl-lalé benne' ca' dxelexewi' neda'.

² Gudá gucu'uju' neda' lu wedil-la,
ne gúcale' neda'.

³ Gudeł-la xia chee' wedil-la chee' guzagu' benne' ca'
dxululague' neda'.

Guzre neda' nacu' Benne' dxuselé' neda'.

⁴ Ben xelexedué'e, ne xeleque zréaje benne' ca'
dxelexewi'ine lazre' xelútie' neda'.
Ben xuluzrunnuj, ne xelexedué'e benne' ca' dxelexewi'ine lazre'
xelune' chia' da calela.

⁵ Ben xelaque' ca tu xizre bebe da dxua be',
ne gusel-la gubáz chee' xabáa chiu' chee' gulague' benne' ca'.

⁶ Ben chul-la neza naga xeledée', na' gaca na naga xelebile',
ne gusel-la gubáz chee' xabáa chiu' chee' gulague' benne' ca'.

- ⁷ Bulucache' tu xralaj chee_quela na neda!,
ne quegá bi nuna' chee_q!
- Gulene' tu xedxu naga cheajcházia' neda',
ne quegá bi d_e da dxagu na zria chia'.
- ⁸ Gusel-la da guzría xi na benne' ca', ne quebe xeleque
be'ené!.
- Ben quela xralaj chee_q na' léqueze',
ne cheajlecházie' naga xelebía xi'e.
- ⁹ Nadxa bélé'equezda' ca naca da nun Xránadxu Dios.
Sua' lu da ba neza lawe' da bselé' neda'.
- ¹⁰ Xúgute zrita xu'a xelenná na: Xran, ¿núzraqueze naca
ca nacu' Lue'?
- Dxuseláu' benne' xache' lu na' benne' wál-ladxa ca le',
ne benne' dxexazrje lu na' benne' dxebané' da du d_e chee_q.
- ¹¹ Belasa benne' dxelexechebe' da wen lazre'.
- Gulawé' zria neda' chee_q tu da quebe dxaca be'eda'.
- ¹² Belexebi'e neda' da calela chee_q tu da xrlátaje da bena',
chee_q xuluzúe' neda' lu da ba xa'.
- ¹³ Neda', gate quebe chawé' gulezúe', bewi'ine lazra'.
Bena' gubasa da bsaca zi na neda',
ne du lazra' bláwizra' Dios chee_q xexune' benne' ca'.
- ¹⁴ Bewi'ine lazra' chee_q benne' ca' ca dxuna' chee_q
le sa' Ijwezra', u chee_q bi bichequeza'.
- Guzúa' lu da baxache' ca dxun benne' chee_q xrne'e gate
dxatié'.
- ¹⁵ Gulebé benne' ca' gate zua' lu da ba xa', ne belezrague'!
Belezraga benne' dxeledábague' neda',
benne' wen da calela, na' chadit_e gulel-le' neda'.
Tu belíezqueze' neda', ne quebe gulezúa zrie'.
- ¹⁶ Bulusaca zi'e neda', ne belún le' chia',
ne gulagu lazxe' lu xel-la' dxelezrá'a chee_q neda'.
- ¹⁷ Xran, ¿ájate scha' gu'u latja da dxelune'?
Bselá neda' lu na' benne' caní dxuluzría xi'e neda',
benne' zaj naque' ca bezre xixre' ca'.
- ¹⁸ Xapa' Lue': Xcalenu', láwela benne' zan ca' zaj
nadupe' chiu' Lue'.
- Tu güe lá'anazqueza' Lue' ládujla benne' zan ca'.
- ¹⁹ Quebe gu'u lataj xelebé benne' ca' dxeledábague' neda',
ne quebe bi nuna' chee_q!
- Quebe gu'u lataj xelún la benne' ca' chia',

- benne' dxelecuídene' neda',
ne quebe bi de da dxagu na zria chia!.
- ²⁰ Benne' caní quebe dxelaca lazre' xelezúe' lu
xel-la' dxebeza zri lazre',
na' lu xel-la' dxelezí xé chee' dxelenné' chee' benne' ca'
dxelebeza zri lazre' lu xézr la xu nigá.
- ²¹ Belún le' chia!.
Gulenné!: “¡E! ¡E! ¡Ba blé'entu' da nune!!”
- ²² ¡Xran, ba blé'equeznu' da dxelune!!
¡Quebe sua zriu!!
¡Xran, quebe gusanu' neda!!
- ²³ ¡Guxasa, guzúa guchi'u chia!!
¡Gudá, Xrana' Dios, chee' gácalenu' neda!!
- ²⁴ ¡Bchi'a chia' lu da xrlátaje chiu', Xrana' Dios!
¡Quebe gu'u benne' ca' lataj xuluzrizre' chia'!
- ²⁵ ¡Quebe gu'u lataj xelenné!: “Ba guca da dxezá lázredxu!”
¡Quebe xelenné!: “Ba bendxu chie'!”
- ²⁶ Ben xelexedué'e, ne xeleque zréaje xúgute benne' ca'
dxelebene' gate bi dxaca chia!.
Bsi'le xel-la' stu', ne ben xelaca xala benne' ca'
dxeledábague' neda'.
- ²⁷ Ben xelúl-la, ne xelebé benne' ca' zaj de'e neda',
chee' xelennáqueze!: “Tu xegá'ana szrénezqueze Xránadxu,
Bénnea' dxezá lazre' sua lu xel-la' dxebeza zri lazre'
benne' wen zrin chee'!”
- ²⁸ Tu guchálajzqueza' chee' da xrlátaje chiu',
ne chee' da dxue lá'anaqueze na Lue' te zra chizrela.

Salmo 36

- ¹ Da zrinnaj da dxun benne' dxuzúa chalá'ala Dios
dxuchálajlé na le' lu xichaj lázrdawe'.
Quebe dxezá lázrequezé' gape' Dios ba lá'ana.
- ² Chee' le' na' dxulé'e cuine' ca tu benne' zrente.
Dxéquene' quebe dxelé'e Dios da zrinnaj da dxune',
ne quebe dxequide Dios le'.
- ³ Da tu dxuchálajzqueze' naca na da zrinnaj, ne da wen
lazre'.
Québedxa dxéajni'ine', ne québedxa dxune' da xrlátaje.

- ⁴ Dxulaba lazre' ca naca da calela guné' gate de' naga dxate!.
 Xu'ē neza da quebe naca neza chawé!
 Quebe dxequídené' da calela.
- ⁵ Xrana' Dios, zrente naca xel-la' dxexache lazre' chiu'
 da dxezrinté na xabáa,
 na' dxezrinté lu beuj xel-la' li lazre' chiu'.
- ⁶ Da xrlátaje chiu' naca na ca tu xi'a zren chiu',
 na' ca dxuchi'u naca na ca tu nísadau' sítujté.
 Xrana' Dios, tu dxuxúezquezu' bénneache, ne be xixre' ca!.
- ⁷ Xrdanté naca xel-la' dxexache lazre' chiu', Dios.
 Chee le na' dxuluxréen lazre' bénneache Lue' ca dxelún
 bedxuj dxé'enedu ca' dxelexezraba' zran xrila bedxuj.
- ⁸ Welélajquezné' chee da dele'ē lizru',
 na' Lue' gunézruju' xelé'aje' da naca ca tu xegu da
 naca na da dxezaca ba lazru' Lue'!
- ⁹ Naga zu' Lue' zua beaj naga dxalaj nisa da dxunna na
 xel-la' nabán.
 Lu xel-la' naxaní' chiu' walé'entu' da naca lení'.
- ¹⁰ Bexache lazre' benne' ca' zaj núnbe'ē Lue',
 ne bzua chee benne' li lazre' ca' da xrlátaje chiu'.
- ¹¹ Quebe gu'u lataj tábaga benne' dxucá'ana szren cuina neda',
 ne quebe gutá benne' dxun da calela neda'.
- ¹² Xeajlechaze benne' ca' dxelune' da zrinnaaj.
 Lue' benu' xeajlechaze benne' ca', na' quebe gaca xelexase'.

Salmo 37

- ¹ Quebe su' stébe né chee da dxelún benne' ca'
 dxelune' da calela,
 ne quebe se lazru' da zaj nápale'ē benne' dxelune' da
 zrinnaaj,
- ² lawe' da xeledé chee benne' ca' ca dxaca chee xixre'du ca',
 na' gaca chee benne' ca' ca dxaca chee xixre' da nadxugu,
 dxebizre na.
- ³ Bxren lazre' Xránadxu Dios, ne ben da xrlátaje,
 na' súaquezu' lu xezr la xu, ne sí'quezu' ba neza da li.
- ⁴ Bezaca ba lazre' nen Xránadxu,
 na' Le' gúnnaqueze' chiu' da dxezá lazru'.
- ⁵ Bzua cuinu' lu na' Xránadxu,
 ne bxren lazre' Le', na' Le' guné' ca da dxenabu'.

- ⁶ Gulé'ene' da xrlátaje chiu' ca tu xel-la' naxaní',
ne da li lazre' chiu' ca lawe' zra.
- ⁷ Guzúa zrise lau Xránadxu, ne guleza lazre Le'.
Quebe su' stébe né chee benne' dxezi'e ba neza,
bénnea' dxúnqueze' da calela.
- ⁸ Bsan xel-la' xichaj zra'a, ne quebe cuídenu'.
Quebe sa lazru' bi xusacu' benne' ca' dxelune' da calela,
- ⁹ lawe' da guzría xi' Dios benne' ca' dxelune' da calela.
Benne' ca' dxelebeza lazre' Xránadxu, gaca chee' xezr la xu.
- ¹⁰ Chadite te chee benne' ca' dxelune' da calela.
Le'enu' lizre lataj benne' ca', san québedxa zaj zre'e na!.
- ¹¹ Benne' dxexrui lazre' ca' gaca chee' xezr la xu,
na' xelexezaca ba lazre' lu xel-la' dxebeza zri lazre' zrente.
- ¹² Benne' dxelún da calela dxelilaj lazre' bi xelune'
chee benne' xrlátaje,
ne lu xel-la' dxelezrá'a chee' xelagu lazxa benne' ca'.
- ¹³ Xránadxu Dios guzrízqueze' chee benne' ca' dxelune'
da calela
lawe' da nézene' ba za zra cheajsé chee benne' ca'.
- ¹⁴ Benne' dxelune' da zrinnaj dxelebáje' xia chee',
ne dxuluzé' xaga nalá xéche'ze chee',
chee xuluzría xi'e benne' xache' ca', ne benne' dxelexazrje',
chee xelútie' benne' ca' dxelune' da li lazre'.
- ¹⁵ Xia nalá chee benne' ca' chaze na lu lazrdáqueze',
na' gáchajqueze xaga nalá xéche'ze chee'.
- ¹⁶ Cháwedxa naca da du da de chee benne' xrlátaje
ca da gunní'a da zaj napa záneté benne' dul-la ca',
- ¹⁷ lawe' da welátequeze ni'a na' benne' dxelúne' da zrinnaj.
Xránadxu ná'queze dxuxúe' benne' xrlátaje ca'.
- ¹⁸ Nunbea Xránadxu ca zaj naca zra xelezúa benne'
du lazre' ca',
na' da zaj napa benne' ca' xelezúa na chadía chacanna.
- ¹⁹ Quebe xelexedué'ene' gate quebe dxaca chawé' chee
bénneache,
na' lu zra chee gubina' gata' da xelawe'.
- ²⁰ Xelevía xi' benne' dxelúne' da zrinnaj,
na' benne' ca' dxeledábaga' Xránadxu,
ca dxaca chee xiaj xixre' ca'.
Xeledé chee', ne xelexenitie' ca zren chee xi'.
- ²¹ Benne' ca' dxelún da calela tu da dxelenabe' tu chí'idauze,

- ne quebe dxuluxunézruje¹ na,
 na' benne¹ xrlátaje dxexache lazre¹ le¹, ne dxunézruje¹ chee¹.
- ²² Benne¹ ca¹ dxelé¹e Xránadxu le¹ chawe¹, gaca chee¹
 benne¹ ca¹ xezr la xu,
 na¹ benne¹ ca¹ quebe dxelé¹ene¹ chawe¹, xelebía xí¹queze¹.
- ²³ Da dxelún benne¹ xrlátaje ca¹ zaj naca na da ble¹e
 Xránadxu le¹, na¹ dxelé¹ene¹ cháwedau¹ ca da dxelune¹.
- ²⁴ Gate dxeleajchaze benne¹ xrlátaje ca¹ quebe cheajlechaze¹
 tu chi¹ize lawe¹ da nuxru Xránadxu na¹ benne¹ ca¹.
- ²⁵ Benne¹ cuide¹ guca¹, ne na¹a ba gúxrua¹,
 ne cabata¹ ble¹eda¹ tu benne¹ xrlátaje gusán Dios le¹,
 na¹ quebe xeledá zri¹ine zre sue¹ xelebáaje¹ guna¹.
- ²⁶ Benne¹ xrlátaje nigá tu dxexache lázrezqueze¹,
 ne dxunézruje¹ bi dxexazrje nu benne¹,
 na¹ zri¹ine zre sue¹ zaj naque¹ da ba neza chee¹ bénneache.
- ²⁷ Québedxa gunu¹ da calela, san ben da xrlátaje,
 na¹ gaca bánquezu¹ chadía chacanna,
- ²⁸ lawe¹ da nazrí¹i Xránadxu da naca li lazre¹,
 ne quebe dxusane¹ benne¹ zaj de¹e Le¹.
 Chadía chacanna tu guxúezqueze¹ benne¹ ca¹,
 san guzría xi¹e xrtia ljwezre benne¹ ca¹ dxelune¹ da calela.
- ²⁹ Benne¹ xrlátaje ca¹ gaca chee¹ xezr la xu nigá,
 na¹ xelezrá¹queze¹ chadía chacanna lu xezr la xu.
- ³⁰ Benne¹ xrlátaje dxuchálajqueze¹ da naca sina,
 na¹ ca dxuchi¹e naca na xrlátaje.
- ³¹ Da nadxixruj bea Dios tu xú¹uzqueze na xichaj lázrdawe¹.
 Chee¹ le¹ na¹ quebe cheajchaze bénnea¹.
- ³² Benne¹ wen da zrinnaj dxenné¹e benne¹ xrlátaje,
 ne dxune¹ ba xuzre gutie¹ le¹.
- ³³ Quebe gusán Xránadxu le¹ lu na¹ benne¹ wen da calela na¹,
 ne quebe guzría xi¹e le¹ gate dxuchi¹e chee¹.
- ³⁴ Guleza lazre¹ Xránadxu, ne ben ca da ba gunné¹,
 na¹ Le¹ chísaqueze¹ Lue¹ chee¹ gaca chiu¹ xezr la xu nigá.
 Gate xelebía xi¹ benne¹ dul-la ca¹, na¹ lé¹enu¹ na.
- ³⁵ Ble¹eda¹ tu benne¹ wen da zrinnaj, nagá¹ane¹ szrente,
 na¹ guxánle¹e da de¹ chee¹ ca dxegula tu xaga zrente¹.
- ³⁶ Na¹ gudé chee¹, na¹ québedxa zue¹ na¹a.
 Bexílaja¹ le¹, san quebe nu bezrelda¹.
- ³⁷ Blaba lazre¹ ca naca chee¹ benne¹ li lazre¹,
 ne gunná¹ benne¹ xrlátaje

lawe' da naga cheajsé gaca tu da ba neza chee benne'
dxebeze' zri lazre'.

38 Benne' dxelune' da calela xelebía xí'queze'.

Quebe nu cha' xrtia ljwezre benne' dxelune' da zrinnaj.

39 Xránadxu Dios guseláquezé' benne' xrlátaje ca',
na' Le' gutipe' lazre' benne' ca' lu zra chee da stebe.

40 Xránadxu Dios gácalené' le', ne guselé' le'.

Guselé' le' lu na' benne' ca' dxelune' da calela,
na' gune' gaca chawe' chee' lawe' da buluxréñ lazre' Le'.

Salmo 38

1 Xrana' Dios, quebe til-lu' neda' lu xel-la' dxezrá'a chiu'.

Quebe gudéu' neda' da ba xa' lu xel-la' snia chiu',

2 lawe' da belúe xaga nalá xéche'ze chiu' neda',
na' be na'u neda'.

3 Quebe bi chawe' zua bela' dxen chia' lawe' da dxezra'u
neda',
ne quebe zaj zua zrita xu'a cháwedau' lawe' da nuna' dul-la.

4 Ca naca da zrinnaj da nuna' ba zria cháquezé na xíchaja'.
Zaj naca na chia' ca tu xua' zí'ilé'e.

5 We' da zaj zria bel-la' dxen chia' ba dxelelá na,
ne ba dxeluzru na,

da na' dxaca chia' lawe' da bëna' da calela.

6 Nucache lawa', ne dxexedué'ele'eda',
ne dxebezre xacha' te zra chizrela,

7 lawe' da ca naca bel-la' dxen chia' dxelá na,
ne quebe bi chawe' zua bëla' dxen chia'.

8 Nate ni'a na'a, ne dxéquedau' ba naxúzrujne zrita xu'a.
Dxebezre lazra' lawe' da zua stebe lázrdawa'.

9 Xran, ca naca da dxezá lazra' zaj zua na nen Lue',
na' da dxebezre lazra' dxelé'equeznu' Lue'.

10 Dxate lázrdawa', ne ba bedú lazra',
ne québedxa dxelé'eda' cháwedau'.

11 Dxelexebiga ljwezra', ne le sa' ljwezra' ca' zítu'la
ne chee xízrawe' chia',

na' benne' walízr chia' ba belexecuase' zítu'la.

12 Benne' ca' dxelaca lazre' xelútie' neda' dxuluzale' xralaj,
na' benne' ca' dxelúe lazre' bi gaca chia' dxelenné' chia'
wabía xi'a, ne tu zaj zúaze' bi xulusaque' neda'.

- ¹³ Neda' quebe dxenda' ca dxaca che_q tu benne' cuezru,
ne naca' ca tu benne' quebe dxaca nne_q,
benne' quebe dxexrá dxu_qe.
- ¹⁴ Naca' ca tu benne' quebe dxenne',
bénnea' quebe dxexeche_qbe',
- ¹⁵ lawe' da dxebeza lazra' Lue', Xrana' Dios.
Lue' xechébu' waláz chia', Xrana' Dios.
- ¹⁶ Gunnia': Quebe gu'u lataj xelebene' ne che_q da dxaca chia'.
Gate dxeajchazia', quebe gu'u le' lataj xulucá'ana szren
cuine'
- lawe' da zua' lu da baxache'.
- ¹⁷ Ba zua' cheajcházia',
ne tu dxelázqueze dute bel-la' dxen chia'.
- ¹⁸ Che_q le na' xrúalepequeza' da calela da b_{en}a',
ne xewine lazra' ca naca dul-la da nabaga'.
- ¹⁹ Benne' ca' dxeledábague' neda' zaj zúaqueze' chawé',
ne zaj naque' benne' wal-la.
Zaj naxánle'e benne' ca' dxecuídene' neda',
ne quebe bi de da dxagu na zria chia' lau le'.
- ²⁰ Benne' ca' dxelune' da calela che_q benne' ca'
dxelune' da xrlátaje
zaj naque' benne' dxeledábague' neda' lawe' da
tu dxúnzqueza' da xrlátaje.
- ²¹ Quebe gusanu' neda', Xrana' Dios.
Dios chia', quebe su' zitu' naga zua'.
- ²² Ben ba xuzre gácalenu' neda', Xran.
Nacu' Benne' dxuselé' neda'.

Salmo 39

- ¹ Neda' gunnía': Guxúe xanne' cuina' che_q quebe guna' dul-la
lu da guchálaja'.
Tu guxúe xánnezqueza' ca da guchálaja' dxácate na'
zua benne' w_{en} da calela naga zua'.
- ² Guzúa' zrise ca tu benne' quebe dxaca nnie',
ne québequeze bchálaja' da xrlátaje,
na' bzáladxa xel-la' dxudía chia'.
- ³ Guca lázrdawa' ca tu da dxala,
na' lu da dxulaba lazra' guca na ca tu xi'.
Na' gunaba' lau Xránadxu, gunnía':

- ⁴ Xran, ble'e neda' da gaca chia!,
ne ájatezra gaca bana!.
Bzéajni'l neda' chaditenazruzre gatia!.
- ⁵ Nunu' chia' sua' bábase zra,
na' iza chia' québequeze bi naca na lau Lue!.
¡Da líqueze quebe bi zaj naca zra cheqxígutebénneache!
- ⁶ ¡Da líqueze zaj naca bénneache ca tu zrúl-laze!
¡Da líqueze dácheze naca zaj dxe' bénneache gunne xue
chee xel-la' nabán chee!.
¡Dxulucúdie'xel-la' gunní'a, ne quebe zaj nézene'
nu chee gaca na!
- ⁷ Na'a, Xran, ¿bízraqueze cueza lazra?
Tuzu' Lue' dxal-la' cueza lazra!.
- ⁸ Bselá neda' lu xíguteda zrinnaj da bena!.
Quebe gu'u lataj benne'xala ca' xelún le'lchia!.
- ⁹ Guzáu' zrise, ne quebe bi bchálaja'
lawe' da Lué'queze benú' guca caní chia!.
- ¹⁰ Becá'a xízrawe'da bzu' lu bela' dxen chia!.
Bache gatia' lu da dxusacu' neda'.
- ¹¹ Dxudéu' ba xa' tu benne' ba nun dul-la
cheq dxuzéajni'inu' le'l,
ne ca dxun béadu dxuteba' ladxe' dxuzría xi'u
da nazrí'idxe bénnea!.
¡Da líqueze quebe bi zaj naca zra cheqxígutebénneache!
- ¹² Bene da dxenaba' lau Lue!, Xran,
ne beze naga ca da dxuláwizra' Lue!.
Quebe su' zrise gate zua' dxebezra' lau'
lawe' da naca' lau Lue' ca tu benne' dxedaze', ne quebe de
lizre'l,
ne naca' ca tu benne' quebe de xezr la xu chee'
ca gulaca xra xrtawa' ca'.
- ¹³ Bsan neda' cheq gata' lataj xezí' le dipa'
nédxula ca xexá'a xenitia'.

Salmo 40

- ¹ Nen dute xel-la' zren lazre' chia' guleza lazra' Xrana' Dios,
na' beze nague'l chia', ne benne'l da gunábeda' Le'!
- ² Bebéaje'l neda' ca tu lu xedxu situj, ne lu da naca
ca guna' guzra!.

- Bzue' ni'a ca tu lu xiaj xre, ne begu'ē neda' neza li.
- ³ Bene' dxul-la' tu da cube da naca na da dxue lá'ana'
Xránadxu.
- Benne' zanté xeleté'ene' da nigá dxune', na' xelezrebe' Le',
ne xuluxrén lazre' Xránadxu Dios.
- ⁴ Ba neza zrente naca na chee bénnea' dxuxrén lazre'
Xránadxu Dios,
ne quebe dxune' ca dxelún benne' ca' dxulucá'ana szrene'
bedáu' xiaj xaga ca',
ne quegá ca dxelún benne' ca' dxelún lazre'!
- ⁵ Da zanté benu', Xrana' Dios, da dxebánentu',
ne ca zaj naca da dxezá lazru' gunu' cheqentu'
quebe gaca gulábantu' lau Lue'!
Chela nu guzenda' ca zaj naca na,
ne che guchálaja' chee na, quebe baben tu na.
- ⁶ Quebe dxezaca ba lazru' béadu ca' gutia' lau',
u da gunna' Lue',
ne quebe gunabu' béadu ca' guzézxea' lau', u dxen chee
béadu ca' da guzúa' lau' ne chee dula nabaga',
san gusálaju' naga' chee xenda' chi'u.
- ⁷ Nadxa gunnía': Guná' xque, za'a neda'.
Lu xiche lá'azxa naxúaj na ca naca chia'.
- ⁸ Dxezaca ba lazra' guna' ca da dxaca lazru' Lue', Dios chia',
na' da nadxixruj be'u zua na lu xichaj lázrdawa'.
- ⁹ Ca naca da xrlátaje chiu' ba bzenda' bénneache
naga zaj nazraga chiu' bénneache zante.
Gunná' xque, quebe guzúa' zria',
ca nézqueznu' Lue', Xrana' Dios.
- ¹⁰ Quebe bcácheza' ca da xrlátaje chiu' lu lázrdawa'.
Ba bchálajqueza' ca naca xel-la' li lazre' chiu',
ne ca dxuseláu' bénneache.
Quebe guzúa' zri ca naca xel-la' dxexache lazre' chiu',
ne ca naca da li chiu' ládujla benne' zanté zaj nazrague'
chiu'.
- ¹¹ Xran, quebe chenu' xexache lazru' neda'.
Xel-la' dxexache lazre' chiu', ne da li chiu'
tu dxelácalezqueze na neda'.
- ¹² Lawe' da ba guléchajle'ē da calela ca' neda',
da calela ca' da ba nuna' zaj zria na neda',
na' quebe gaca nna'a naga zu'.

- Zaj naxándxa na ca zaj naca xicha xíchaja!, na' dxedú lazra!.
- ¹³ Dxeñaba' lau!, Xran, guseláu' neda!.
Xran, ben ba xuzre gácalenu' neda!.
- ¹⁴ Ben xelexedué'e, ne xeleque zréaje
xúgute benne' ca' dxelaca lazre' xelútie' neda!.
Ben xeajxaca bzébela, ne xelexedué'e
benne' ca' dxelezá lazre' xelune' chia' da calela.
- ¹⁵ Ben xeleque zréaje' lawe' da belún zréaje' neda'
benne' ca' gulé'e neda!: "E, e."
- ¹⁶ Ben xelebe, ne xelezúe lu da ba neza xúgute benne' ca'
dxelebeze' Lue',
ne ben xelennáqueze benne' ca' zaj nazrí'ine' Lue',
weselá chee!.
- Xelenné!: "Xegá'ana szrénqueze Xránadxu."
- ¹⁷ Láqueze sua' neda' lu da ba xa', ne lu da baxache',
guxúequeze Xrana' Dios ájala gune' chia!.

Nacu' Benne' dxácalene neda', ne Benne' weselá chia!.
Dios chia', quebe chenu' gácalenu' neda!.

Salmo 41

- ¹ Ba neza zrente naca na chee bénnea' dxe'e gunne xue
chee' benne' xache!.
- Lu zra gate zue' lu da stebe, guselá Xránadxu bénnea'.
- ² Xránadxu guxúequeze' le', ne gunézruje' le' xel-la' nabán.
Gaca na tu da ba neza zrente chee' bénnea' lu xezr la xu
nigá,
na' quebe gudé Xránadxu le' lu na' benne' ca' dxeledábague'
Le'!
- ³ Xránadxu Dios gúxruqueze' le' gate zúe' lu xel-la' dxudía.
Gun chawe' dute da naque' gate na' quebe chawe' zue'!
- ⁴ Gunnía': Xrana' Dios, bexache lazre' neda!.
- Bexún bénne'du xu'a lawe' da bena' dul-la gate gudábaga'
Lue!.
- ⁵ Benne' ca' dxeledábague' neda' dxelenné' chia' da calela.
Dxelenne': "¿Bátala gate benne' nigá, ne xenite le'?"
- ⁶ Che xedajlenné'e neda', dxelún lazre'!
Dxelebáaje' neda' dizra' chee' bi da calela gaca xelenné'
chia!,

- na' gate dxelexedxúaje', na' dxelexrúe' dizra' na'!
- ⁷ Gate dxelezraga benne' dxelecuídene' neda',
na' tu dxelennézquezee' chia'!
Tu dxuluchálajlezquezee' ljwezree' chia' neda' da naca
da calela, dxelennée:
- ⁸ "Ba guxúe tu xízrawee' da gute na lee',
ne québedxa xexásaquezee' ga na' dee!"
- ⁹ Cá'anqueze bénnea' guleza zri lazre' nen neda',
bénnea' bxren lazra', na' gudágulequezee' neda',
benne' nigá dxedábagazeguee' neda'.
- ¹⁰ Lue', Xrana' Dios, bexache lazre' neda',
ne ben xexasa' neda',
na' xunézruja' benne' ca' ca da dxal-la' xelezíe.
- ¹¹ Caníqueze nezda' ba bena' da dxezaca ba lazru' Lue',
chee quebe bi xelebélé benne' ca' dxeledábaguee' neda'.
- ¹² Ca naca chia' neda', ba béxruquezu' neda' lawe' da
naca' du lazre',
ne ba bzu' neda' lau Lue' chadía chacanna.
- ¹³ ¡Gaca ba Xránadxu, Dios chee benne' Israel ca'
gaxuane iza, ne chadía chacanna!
¡Ca'an naca na, ne ca'an gaca na!

Salmo 42

- ¹ Ca dxun bzhrina' xixre' dxebezre xa'aba' lawe' da
dxebíleba' nisa,
ca' dxuláwizra bénne'du xu'a da naca chiu', Dios.
² Dxebile bénne'du xu'a da naca chiu', Dios ban.

¿Bata gaca xida' chee guzúa cuina' lau Dios?
³ Nisa xuzru xiaj lawa' guca na ca xeta dxawa'
te zra chizrela,
dxácate na' gulée neda' xúgute zra: "¿Ga na' Dios chiu'?"
⁴ Dxajsá lazra' chee da caní, ne dxebezre lazra'.
Dxajsá lazra' ca guxá'alena' benne' zan ca',
ne nuzúa' lawe' lee lizre Dios.
Tu dxúl-lazquezdxu lu xel-la' dxebé,
ne dxue lá'anaquezdxu Dios lu laní.
⁵ ¿Bizr chee na' dxate ni'a na'u, bénne'du xu'a?
¿Bizr chee na' zu' stebe lu xichaj lázrdawa'?

Guleza lazre' Dios lawe' da güe lá'anaqueza' Le' da xula.
Naque¹ Benne' dxuselé' neda!, ne Dios chia!.

- ⁶ Dios chia!, ba nate ni'a na' bénne'du xu'a
lu xichaj lázrdawa!.
Chee² le' na' dxajsá lazra' chiu' nigá zua' lu xe³zr la xu
xechalá'a xegu Jordán,
ne lu xe³zr la xu chee² benne' Hermón naga zua xi'a Mizar.
- ⁷ Ca schaga da dxun nísadau', ne da dxun tu bdúa nisa
zren chiu', Dios,
ca' dxeque bénne'du xu'a lawe' da dxusaca zi' na'u neda!.
- ⁸ Te zra xexache lazre' Xránadxu neda!,
na' chizrela tu gúl-lazqueza' da güe lá'ana' Le',
ne tu guchálajlezqueza' Dios,
Bénnea' dxunne⁴ xel-la' nabán chia!.
- ⁹ Xapa' Dios: Lué'queze dxucu'uju' neda!.
¿Bizr chee² na' nal-la lazru' neda'?
¿Bizr chee² na' dxewí'ine lazra' lawe' da dxusaca zi'
benne' dxedábague⁵ neda'?
- ¹⁰ Ca tu benne' dxelé⁶ zrita xu'a, ca' dxelún benne' ca'
chia!, dxelún le⁷ chia!.
Tu zra tu zra dxelenné⁸ chia!: “¿Ga na' Dios chiu'?”
- ¹¹ ¿Bizr chee² na' dxate ni'a na'u, bénne'du xu'a?
¿Bizr chee² na' zu' stébe lu xichaj lázrdawa'!
Guleza lazre' Dios lawe' da güe lá'anaqueza' Le' da xula.
Naque¹ Benne' dxuselé' neda!, ne Dios chia!.

Salmo 43

- ¹ Bchi'a chia!, Dios, ne ble'e lau naca' xrlátaje.
Bselá neda' lu na' benne' ca' dxuluzúe⁹ Lue' chalá'ala,
ne lu na' benne' ca' dxelezí xé'e, ne dxelune¹⁰ da zrinnaj.
- ² Nacu' Lue' Dios chia!, ne dxuzé chuchu' neda!.
¿Bizr chee² na' nusán lazru' neda'?
¿Bizr chee² na' dxewí'ine lazra' lawe' da dxusaca zi' neda'
benne' ca' dxeledábague⁵ neda'?
- ³ Gusel-la chia' xel-la' naxaní' chiu!, ne da li chiu!.
Da caní xulusí na neda' neza.

Xeleché na neda' lu xi'a lá'azxa chiu', ne naga zúaquezu'
Lue!.

4 Chu'a naga zua lucugu chee Dios.

Chu'a lau Dios, Bénnea' dxune' dxebeda', na' zua' lu da ba
neza.

Güe lá'ana' Lue' nen da zríadi'i na du, Dios chia!.

5 ¿Bizr chee na' dxate ni'a na'u, bénne'du xu'a?

¿Bizr chee na' zu' stebe lu xichaj lázrdawa'?

Guleza lazre' Dios lawe' da güe lá'anaqueza' Le' da xula.

Naque' Benne' dxuselé' neda', ne Dios chia!.

Salmo 44

1 Dios, bache bénentu' lawe' da buluzén Xra xrtáuntu' netu'
ca naca da benu' lu zra chee', da naca na iza ba guledé na.

2 Bzria xi'u bénneache xežr la xu xezícadxa ca' lau
xra xrtáuntu' ca', na' bzu' le' xlataj benne' ca'.

Bsaca zi'u benne' xežr la xu ca', san bzua chachu'
bénneache chiu' lu xežr la xu nigá.

3 Xra xrtáuntu' ca' quebe gulezi'e xežr la xu nigá
nen xia nalá cheéqueze',

Ne quebe buluselá cuine' nen xel-la' wal-la da zaj nape'!

Lue' bseláuquezu' le' nen xel-la' waca chiu',
ne nen xel-la' wal-la chiu',

ne nen xel-la' naxaní' chiu', lawe' da bezaca ba lazru' nen
le'.

4 Dios, nacu' wenná bea chia!.

Bselá zri'line zre sua Jacob.

5 Nen xel-la' waca chiu' xebéajntu' benne' ca'
dxeledábague' netu'.

Lu Lau' Lue' guchuchuj guléajntu' benne' ca'
dxeledábague' netu'.

6 Quebe guxrén lazra' xaga nalá xéche'ze chia',
ne quebe guselá xia chia' neda'.

7 Lue' bcu'uju' netu' lau benne' ca' dxeledábague' netu',
ne benu' belexedué'e benne' ca' belecuídene' netu'.

8 Ne chee Dios tu súazquezentu' lu da ba neza,

- na' chadía chacanna güe lá'anantu' Lau' Lue!.
- ⁹ Nusán lazru' netu', ne nunu' dxexedué'entu',
ne quebe dxéajlenu' benne' cheéntu' ca' dxjaque' wedil-la.
- ¹⁰ Bénu' buzrúnnujntu' lau benne' ca' dxeledábague' netu',
na' benne' ca' dxelecuídene' netu' gulegüe' ca naca
da nápantu!.
- ¹¹ Bdeu' netu' ca zrila' ca' lu na' benne' xelútie' netu',
ne ba bese dínnaju' netu' ládujla benne' xezr la xu ca'.
- ¹² Bdéu' netu', benne' chiu' ca' cá'aze, ne quebe bi guzi'u.
- ¹³ Dxunu' dxelún la benne' walízre cheéntu'.
Benne' zaj naxéchaje' netu' dxelún le', ne dxuluzrizre'
cheéntu!.
- ¹⁴ Nuzú' netu' ca tu da dxelenná benne' xezr la xu ca'
naca na da baxáchele'e.
Xíguté benne' dxelelé'ene' netu' dxulutá xíchaje',
ne dxelexebánene' ca da baxache' nácantu!.
- ¹⁵ Tu zra tu zra tu dxexedué'ezquezda',
ne tu zúazqueza' lu da stébele'e
- ¹⁶ lawe' da dxelenné' schanni' chia', ne dxuluzúe'
neda' chalá'ala,
ne dxulutí-lale' neda' benne' ca' dxeledábague' neda',
nen benne' ca' dxelexebeaj lazre' neda'.
- ¹⁷ Xíguté da caní dxaca cheéntu', ne quebe ne
gal-la lazrentu' Lue',
ne quebe ne guzúantu' chalá'ala xel-la' wezría chiu'.
- ¹⁸ Quebe ne gusán lázrentu' Lue',
ne quebe ne xecuásantu' lu da gunná be'enu' netu'!
- ¹⁹ ¿Bizr cheé na' nuzú' netu' chalá'ala tu lataj cheé be' snia ca',
ne nuzú' netu' naga xelaze gátentu'?
- ²⁰ La gul-la lázrentu' La Dios cheédxu,
ne bca'ana szrentu' tu dios da quebe bi zaca,
- ²¹ ¿quebe dxal-la' zra'a Dios netu' né cheé da nigá?
Le' nézquezne' da zaj zua lu xichaj lázxdau bénneache.
- ²² Lawe' da nácantu' chiu', tu zra tu zra ba
zaj zúatequeze' xelútie' netu'!
Zaj nune' netu' ca zrila' ca' ba zua xelútie'-ba'!
- ²³ ¡Bebán, Xran!
¿Bizr cheé na' dxasiu'?
¡Bebán!
¡Quebe su' zitu' tu chi'lize!

- ²⁴ ¿Bizr chee na' nucache cuinu',
ne quebe dxeque be'enu' ca dxezaca zí'intu',
ne ca dxuluchine benne' ca' netu'?
- ²⁵ Ba nate ni'a na' bénne'du xú'untu', ne dxeajcházetentu' lu xu,
na' ba détentu' sudxú'ala lu xežr la xu.
- ²⁶ ¡Guxasa, gúcale netu',
ne duté xel-la' dxexache lazre' chiu', bselá netu'!

Salmo 45

- ¹ Xu'u lázrdawa' tu dizra' xrtante,
na' gúl-laqueza' tu da naca chee Wenná Bea.
Gúl-laqueza' tu da bzuaj tu benne' dxuchálajle'e cháwedau'.
- ² Nacu' xrtánle'edxa ca xúgute bénneache.
Dxezíle'entu' ba neza chee dizra' dxuchálaju',
lawe' da nucá'anaqueze Dios Lue' cháwedau' tu chí'izqueze.
- ³ Bda' xia chiu' dxu'a le'u, Lue', benne' wal-la,
lu dute xel-la' szren chiu', ne xel-la' dxenná bea chiu'.
- ⁴ Lu xel-la' szren chiu' chepe báñquezu'.
Bchine dizra' li, ne xel-la' dxexrjuz lazre', ne da xrlátaje,
na' guzéajni'i Cuinu' da zri'a ca'!
- ⁵ Zaj nalále'e xaga nalá xéche'ze chiu' ca',
da xelute na benne' xežr la xu ca' lau Lue',
ne cheajlechaze na lu lázrdau benne' ca' dxeledábague' Lue'.
- ⁶ Lataj blau naga dxe'u, Dios, naca na da chadía chacanna,
ne súatequeze na.
¡Xrlátaje naca ca dxenná be'u!
- ⁷ Nazri'linu' da naca xrlátaje, ne dxequídenu' da calela.
Chee le na' ba nuzúa Dios chiu' Lue' xlátaju',
naga dxebéle'edxenu' ca le sa' ljwezru' ca'.
- ⁸ Dxelá zixre zra lanu' nen xala da naca na nizre xaga,
ne xiaj, da ca' dxelelá na zixre.
Lu xu'u lizru' da zácale'e na dxuluzúe' Lue' lu da ba neza.
- ⁹ Bi nu'ula chee wenná bea ca' zaj zúabe' ládujla nu'ula
chiu' ca' zaj naque' blaudxa.
Chalá'a xabéla chiu' dxe' nu'ula gácabe' zru'ulu' nácube' oro
da za na xežre Ofir.
- ¹⁰ Bene, nú'uladau', ne gunná' xque, ne bze naga da nnia':

- Bzala lazru' lazriu' ne lizre xrau',
 11 na' benne' wenná bea sa lazre^l xel-la' xrtan chiu'.
     Bzexruij lazru' lau le^l lawe' da naca le^l xranu'.
 12 Xelelá' nu'ula xezre Tiro lau lue', zaj nu'e da xelunne^l chiu',
     na' xelenaba benne' gunní'a ca' gunu' tu culuén chee'.

 13 Xrtanle^le naca bi nu'ula chee wenná bea lu xu'u naga zue'.
     Zra lánabe' nazí' lechítaje na oro.
 14 Xeleché'e-be' lau wenná bea, nácube' zra lánabe'
     da núale^le lechítaje na.
     Nu'ula wégu'du ca' chjácabé' cuzru lebe'.
     Nu'ula caní, nu'ula ljwézrebe' xuluzúabe' lawe' lue'.

 15 Lu dute xel-la' dxebé, ne lu da ba neza xeleché'e-be',
     na' xelú'ube' lu xu'u lizru', wenná bea.
 16 Waláz chee xra xrna'u xelexezúa zril'inu',
     bi ca' gunu' xelenná beabe' du gabí'i xezr la xu.
 17 Guna' cheajlesá lazre^l xúgute^l bénneache lau' lue'.
     Chee le na' xelúe lá'ana bénneache lue' chadía chacanna,
     ne gaxuane iza.

Salmo 46

- 1 Dios naque' Benne' dxuxué^l dxi'u, ne dxune^l dxi'u
     benne' wal-la.
     Zúatequeze' gácalene^l dxi'u gate dxededxu xel-la' zi'.
 2 Chee^l le na', quebe zrébedxu lácala xru' xezr la xu nigá
     na' cheajlechaze xi'a ca' lu nísadau',
 3 ne lácala xeajxruza zren chee^l nísadau' xuluninne na,
     ne dxelúnle^l na schaga,
     na' welezrízequeze xi'a ca' ne^l chee^l da dxezrú'.

 4 D^le tu xegu da dxunna na xel-la' dxebé lu xezre chee^l Dios,
     ne lu xu'u lá'azxa chee^l Dios, Benne' nape' dute xel-la'
     szren.
 5 Dios zue^l xezre na', ne cabata' cuía xi na.
     Dxaní'sise^l xide^l gácalene^l bénneache zaj zre^le xezre na'.
 6 Dxelezrébele^l benne' xezr la xu ca',
     na' dxelezrize benne' chee wenná bea ca'.
     Dxenné Dios ca dxenné guziu', na' dxexuna xezr la xu.

7 Dios, Bénnea' nape' dut_e xel-la' waca, zúalene' dxi'u.
Dios na' chee_e Jacob dxucache chawe' dxi'u.

8 Le da lé'ele da ca' nun Xránadxu.
Le nna' ca naca da dxebánedxu da nune' lu xe_r la xu.
9 Dxebeque zrie' wedil-la da dxelaca du gabí'i xe_r la xu.
Dxuzúzruje' da dxuzala na xaga nalá xéche'ze ca',
ne dxíchuje' xaga tuche' ca' chee_e wedil-la,
na' dxuzezxé' da ca' zaj nache' benne' wedil-la ca'.
10 Dxenná Dios: "Le sua zrise, ne le xúnbea naca' Dios.
Naca' szrendxa ca zaj naca xígute_e cue' xe_r la xu.
Naca' szrendxa ca dut_e xe_r la xu."

11 Dios, Bénnea' nape' dut_e xel-la' waca, zúalene' dxi'u.
Dios na' chee_e Jacob dxucache chawe' dxi'u.

Salmo 47

1 ¡Le capa na'le, le'e, xígute_e bénneache!
¡Le güe lá'ana Dios nen dut_e xel-la' dxebé!
2 Dxal-la' zrébedxu Xránadxu, nape' dut_e xel-la' szren.
Naque' Wenná Bea zren dxenná bé'ene' dut_e xe_r la xu.
3 Bzue' benne' xe_r ca' zran ní'adxu.
Bzue' dxi'u chee_e nna be'edxu zánete_e cue' xe_r la xu ca'.
4 Bequé'e tu xe_r la xu da gaca na cheedxu,
Da naca tu xe_r la xu xrtante_e chee_e zri'ine zre sua Jacob,
benne' ca' nazrí'iné'!
5 Dxegüén Dios naga dxe'e_e dxenná be'e.
Dxelebezre luzu da dxulucuezre' gate dxegüén Xránadxu ga
na!.
6 ¡Le gul-la da gaca ba Dios!
¡Le gul-la!
¡Le gul-la da gaca ba Wenná Bea chee_e dxu!
¡Le gul-la!
7 ¡Dios naque' Wenná Bea dut_e lu xe_r la xu nigá!
¡Le gul-la chee_e nen dut_e xel-la' dxéajni'i chee_e!
8 Dxe' Dios naga dxenná be'e, lu lataj na' naca na lá'azxa.
Dxenná bé'ene' xígute_e cue' xe_r la xu ca'.
9 Dxelezraga benne' dxelenná bé'ene' xígute_e cue' xe_r la xu
tu zren nen bénneache chee_e Dios chee_e Abraham.

¹⁰ Benne' ca' dxelenná be'ē du gabí'i xezr la xu
buludéē' xel-la' dxenná bea chee' lu na' Dios.
Le' dxenná bē'ene' xúgutē benne' wenná bea ca'.

Salmo 48

- ¹ ¡Zrente naca Xránadxu!
¡Naca chee' güe lá'anale'edxu Le'
ga naca lu xezre chee' Dios cheedxu,
da dxe' na lu xi'a lá'azxa chee'!
- ² Sión, da naca na xi'a chee' Dios, naca na sibe, ne xrtante.
Naca na xezre chee' Wenná Bea zrente,
da dxunna na xel-la' dxebé dute xezr la xu nigá.
- ³ Dios ba blé'ene' dxucache chawé' dxi'u,
lu xu'u zaca ca' chee' xezre chee' na'!
- ⁴ Belezraga benne' wenná bea ca',
na' belelé'ē chee' xeledí'l-lalene' xezre nigá,
⁵ na' gate belelé'ene' na, na' belexebánene'.
Belezrébe', na' buluzrúnnuje'.
- ⁶ Gulezré'e lu da stebe,
ne gulezúe' xel-la' dxudía ca dxaca chee' tu nu'ula
ba zua sane' bidau'.
- ⁷ Gulaque' ca da ca' dxeledá lawe' nísadau' dxexrite na
gate dxácalé'e be' bdunu' lu nísadau'.
- ⁸ Bendxu ca da bən Dios, na' na'a ba ble'edxu na,
ga naca lu xezre chee' Xránadxu, nape' dute xel-la' waca,
da naca na xezre chee' Xránadxu Dios.
Le' guzúa chawé' xezre nigá chadía chacanna.
- ⁹ Ga naca lu xudau' chiu' Lue', Dios
dxajsá lázredxu ca naca xel-la' zri'i lazre' zren chiu'.
- ¹⁰ Gáteteze na' dxelúe lá'ana bénneache Lue',
na' ca naca xel-la' szren chiu' dxezrín na
du gabí'i xezr la xu.
Ca naca da xrlátaje dxenná be'u.
- ¹¹ Xelebélé'e bénneache zaj zre'e Sión.
Xelebélé'e bénneache zaj zre'e xezre ca' chee' Judá
ne chee' da dxuchi'u chee'.
- ¹² Le'e, bénneache chee' Dios, le chechaj dxu'a xezre na',
ne le gulaba ca zaj naca xu'u sibe ca',
da dxuluzé chacha na xezre na'.

¹³ Le nna' xque ca naca ze'e zren naxechaj na xezre na!.

Le nna' xanne' ca zaj naca xu'u wal-la chee na,
chee guzenle bi cheele ca naca xezre na!.

¹⁴ Dios nigá nácaqueze¹ Dios cheedxu chadía chacanna.
Le' tu gulé'ezquezne¹ dxi'u neza.

Salmo 49

¹ Le xen da nigá, le'e, benne' xúgute cue' xezr la xu.

Le guzé nágale, le'e, benne' duté xezr la xu,

² le'e, benne' blau, ne le'e, benne' xezícadxa,
le'e, benne' gunní'a, ne le'e, benne' xache!.

³ Guchálajqueza' xel-la' sina,
ne guzéajni'ida' le'e da xu'u lázrdawa!.

⁴ Guzé naga' tu dizra' sina.

Gúl-laqueza' chee tu da nagache,
ne quinnia' da zríadi'i na du chen.

⁵ ¿Bizr chee na' dxun na ba xen zreba' lu zra chee da stébe,
gate naxechaj da calela neda' da dxelún benne'
dxeledábague' neda?

⁶ Benne' ca' dxuluxré'n lazre' da zaj dë chee',
ne dxulucá'ana szren cuine' lawe' da zaj nápale'e.

⁷ Quebe xelezéquene' xelexá'awe' le sa' ljwezre',
ne quebe gaca xulunézruje' Dios da guselá na le'

⁸⁻⁹ chee tu xelaca báñzqueze',
ne chee cabata' xeluzru bel-la' dxen chee'
lawe' da zrente naca da dxexa'u na xel-la' nabán chee
bénneache,

ne cabata' seque' nu benne' quízruje' na.

¹⁰ Xelelé'ene' dxelátequeze benne' sina ca',
ne xelúzrué' cáteze dxaca chee benne' xala ca',
ne chee benne' lázrdau zide' ca',
na' dxulucá'ane' xel-la' gunní'a chee' lu na' benne' xula ca'.

¹¹ Dxeléquene' wazráqueze zri'line zre sue' chadía chacanna,
na' xelexegá'ana lizre' chee xelaca na chee xúgute cuen
xrtia ljwezre',

na' dxelu'e la xezr la xu chee' ca' ca zaj nazí láqueze'.

¹² Quebe xelexegá'anatequeze bénneache lu da ba lá'ana.
Zaj naque' ca be xixre' ca', be dxeláteba'!

¹³ Ca da dxelune' naca na da xálaze,

na' dxelexezaca ba lazre' xrtia ljwezre' ca' nen da
dxelennaze'.

¹⁴ Zaj naque' ca tu cue' zrilá' zjácaba' lataj ba xa',
naga guxúe xel-la' gute leba'.

Benne' xrlátaje ca' xelenná bé'ene' benne' gunní'a ca'
gate za' chaní',

na' xelebía xi' da ca' guta' chee',
na' lataj ba xa' gaca na naga tu xelezúazqueze'.

¹⁵ Dios xexá'awe' xel-la' nabán chia' lu lataj ba xa'
lawe' da xeché'e neda' naga zúaqueze' Le'.

¹⁶ Quebe su' stébe gate nu benne' dxezrué'ene' xel-la' gunní'a,
ne gate dxune' lizre' da zácale'edxa,

¹⁷ lawe' da gate gatie' quebe bi xexu'e,
ne quebe chéajle xel-la' gunní'a chee' le'.

¹⁸ Lácalá dxácate naca bane' dxé cuine' zue'
lu da ba neza zrente',

na' dxelúe lá'ana bénneache le' gate dxépe bane',

¹⁹ san chu'e naga zaj zra xra xrtawé' ca',
ne cabátadxa lé'ene' xel-la' naxaní'.

²⁰ Bénnea' dxelapa bénneache le' ba lá'ana san quebe
bi dxéajni'ine'

naque' ca be' xixre' ca', be' dxeláteba'.

Salmo 50

¹ Ba gunné Xránadxu Dios, ne ba nutubé' bénneache
chee' duté xezr la xu,

benne' zaj zre'e naga dxalaj gubizra,
ne benne' zaj zre'e naga dxebía na.

² Lu xi'a Sión, da naca na xrtánle' ba bzaní' Dios.

³ Xelá' Dios cheedxu, ne quebe sua zrie'.
Gálajqueze xi' lau Le',

ne gácale'e be' bdunu' da chechaj na Le'.

⁴ Xutúbequeze' benne' zaj zre'e xabáa na'ala,
ne benne' zaj zre'e xezr la xu,

chee' guchi'e chee' bénneache chee'!

⁵ Dxenné!: "Le xutube benne' chia' ca',
benne' ca' belune' tu xel-la' wezría nen neda'
da buluzúa chúchue' nen dxen chee' béadu ca!."

⁶ Da zua xabáala gulé'e lau na naque' xrlátaje,

- lawe' da naca Dios Benne' guchi'ë cheeë bénneache.
- ⁷ Dxenné!: "Le xen, bénneache chia!, na' guchálaja!.
Le guzé nágale, benne' Israel, na' nnia!
da gagu na zria cheele.
- Neda', Dios, naca' Dios cheele.
- ⁸ Quebe til-la' le'e ca naca béadu ca' bétéle lawa',
ne ca naca béadu ca' bzézxele,
da zaj zúaqueze na lawa' neda'!
- ⁹ Quebe ca'a lu na'ale medu ca',
ne chivo biu ca', bę nápaquezle
- ¹⁰ lawe' da zaj naca chia' xúgute bę xixre' ca',
ne zane gaxúa bę xixre' zaj zraba' lu xí'adu ca'.
- ¹¹ Xu'u lu na'a xúgute bę zua xrila,
ne naca chia' xúgute bę zaj naca banba!.
- ¹² Chela neda' dxeduna', quebe xapa' le'e ca'
lawe' da naca chia' xeżr la xu, ne xúgute da de lawe na.
- ¹³ ¿Dxun na ba xen gawa' bęla' bezre ca'?
¿Xí'aja' dxen cheeë chivo biu ca'?
- ¹⁴ Le guzúa lau Dios da güe lá'anale Le'
ne le gunezruj ca da guchębe lázrele lau Dios szrente.
- ¹⁵ Bláwizra neda' lu zra zu' lu da zi' da xa',
na' guselá' lue', na' lue' gapu' neda' ba lá'ana."
- ¹⁶ Dios guzré' benne' węn da calela:
"¿Bi dxéquenu' lue', dxuchálaju' ca nadxixruj bi'a,
ne dxenníu' ca naca cheeë xel-la' wezría chia'?
- ¹⁷ Lue' dxeċuídenu' neda' che dxusízreda' lue',
ne dxuzú' chalá'ala dizra' chia'.
- ¹⁸ Gate dxelé'enu' gubán, na' dxunu' le' tu zren,
ne nacu' tu zren benne' ca' dxeledálenę' nu'ula
quebe zaj naca zru'ule'.
- ¹⁹ Dxuchálajquezu' da calela,
ne tu dxúnzquezu' da węn lazre'.
- ²⁰ Tu dxennézquezu' da calela chee bi bíchequezu',
Ne dxagu' zria cheeë bi cheeë xrná'aquezu'.
- ²¹ Da caní benu', na' neda' guzúa' zrise.
Gúquenu' naca' tu benne' ca nacu' lue'.
Na'a wadíl-laqueza' lue', ne gulé'eda' lue' ca ba bęnu'."
- ²² Le chéajni'i da nigá na'a, le'e dxal-la lázrele Dios.
Ga gaze guzuzruj Dios le'e, ne québedxa sua nu guselá le'e.
- ²³ Bénnea' guzúe' lawa' da güe lá'anę' neda' gape'

neda' ba lá'ana,
 na' bénnea' dxuxuchá cuine' chee guné' da xrlátaje,
 gulé'eda' le' ca guselá' le', naca' Dios chee'.

Salmo 51

- ¹ Gúcale neda!, Dios, lu dute xel-la' dxexache lazre' chiu!.
 Dute xel-la' dxexache lazre' chiu' bsula zria da nabaga!.
- ² Gudibe neda' ca naca da calela da nuna!,
 ne bca'ana chawe' neda' chee dul-la da bëna',
- ³ lawe' da dxexúnbe'a ca bëna' gudábaga' Lue',
 ne ca naca dul-la chia' tu dxáguze na zria neda!.
- ⁴ Lau' Lue' bëna' dul-la.
 Awe!, lau' Lué'queze, ne ba bëna' da calela lau' Lue'.
 Caní dxaca na chia' chee gaca bea nacu' xrlátaje lu da
 dxenníu',
 ne nacu' du lazre' ca da dxuchi'u chee bénneache.
- ⁵ Gunná' xque, báchequeze nabaga' dul-la gate gúlajtea',
 ne lu dul-la zúaqueza' gate guzrán xrna'a neda'.
- ⁶ Lue' dxezá lazru' sua da li lu xichaj lázrdawa',
 ne lu xichaj lázrdawa' ba bzéajni'nu' neda' da naca sina.
- ⁷ Bca'ana chawe' neda' nen da na' dxuchínenu',
 na' xegá'ana' xrlátaje.
 Gudibe neda', na' gaca' chíchedxa ca tu bezxe'.
- ⁸ Ben xenda' xel-la' dxebé, ne da ba neza,
 na' xelexezí' le dipa zrita xu'a, da ba gudíchaju'.
- ⁹ Quebe gusá lazru' ca naca dul-la da bëna',
 na' bsula xúguté da calela da nuna'.
- ¹⁰ Dios, bzua neda' tu lázrdawa' xrlátaje,
 ne bzua tu be' li lazre' lu xichaj lázrdawa'.
- ¹¹ Quebe gucuasu' neda' lau' Lue',
 ne quebe xeca'u lu xichaj lázrdawa' be' lá'azxa chiu'.
- ¹² Bexunna neda' xel-la' dxebé chee xel-la' weselá chiu',
 ne bzua chuchu be' chawe' da xu'a.
- ¹³ Nadxa gusédeda' benne' ca' dxelune' da zrinnaj
 ca dxaca lazru' xelune',
 na' benne' dul-la ca' xelexexaque' chiu' Lue'.
- ¹⁴ Bselá neda' lu zria da nabaga', betia' benne'.
 Lue' Dios, nacu' Dios dxuseláu' neda',
 na' gúl-laqueza' chee da xrlátaje nacu' Lue'.

- ¹⁵ Xran, gusalaj dxu'a,
na' guzenda' bénneache da dxue lá'ana' Lue!.
- ¹⁶ Quebe dxaca lazru' béadu ca' gutia'-ba' lau',
ne quebe dxaca lazru' béadu ca' guzéznea' lau!.
- ¹⁷ Da guzúadxu lau Dios da dxaca lazre' naca na
tu lázxdau dxexruj lazre'.
Tu lázxdau dxexruj lazre', ne da dxexíaje lazre'
quebe guzú' chalá'ala, Dios.
- ¹⁸ Dute xel-la' zri'i lazre' chiu!, ben gaca chawe' chee
xezre Sión.
- Bsegula ze'e da nazechaj na xezre Jerusalén.
- ¹⁹ Nadxa xezaca ba lazru' nen béadu ca' gútentu' lau'
dute da naca xrlátaje cheentu',
ne béadu ca', ne da du ca' guzézxentu' lau!.
Nadxa xelútie' béadu ca' lu cugu chiu!.

Salmo 52

- ¹ ¿Bizr chee na' dxucá'ana szren cuinu' chee da calela
da nunu', lue!, benne' wal-la?
Tu zúazqueze xel-la' dxexache lazre' chee Dios.
- ² Tu dxuchálajzquezu' chee da calela da gunu' chee le sa'
ljwezru'.
Da dxenníu' naca na ca tu xia da nalále'e, dxezí xe'u
ljwezru'.
- ³ Nazrí'idxenu' da calela quézcala da xrlátaje,
ne dxedánnedxenu' da wén lazre' quézcala da li.
- ⁴ Nazrilinu' xúgute dizra' da dxulucá'ana ditaj na bénneache,
lue!, benne' dxezí xe'u.
- ⁵ Chee le na' guzría xi' Dios lue' tu chí'izqueze.
Waxele' lue', ne xequé'e lue' naga zúaquezu',
ne gucuase' lue' naga zaj zra' benne' ban ca'.
- ⁶ Xelele'e benne' xrlátaje ca' da nigá, na' xelezrébequeze'.
Xuluzrízrqueze' chiu' lue', xelenné':
- ⁷ "Le na' xque, benne' nigá quebe bxren lazre' Dios
chee gucu'uje' le!.
Bxren lázrqueze' ca naca xel-la' gunní'a zrente chee!,
ne guzúaqueze' lu da calela da dxune'!"
- ⁸ Neda' naca' ca tu xaga olivo xa'a lu xu'u lizre Dios.
Tu dxuxréñ lázrezqueza' xel-la' dxexache lazre' chee

Dios chadía chacanna.

⁹ Güe lá'anaqueza' Lue' chadía chacanna lawe' da benu' da caní,
ne cueza lazra' lau Lue' lawe' da naca na xrlátaje lau xúgute
benne' chiu' Lue'!

Salmo 53

¹ Benne' xala ca' dxelenná lu lázrdawe': Quebe zua Dios.

Xúguté' zaj naque' sban, ne zaj nune' da calela.

Quebe nu chilá' benne' dxune' da xrlátaje.

² Dios zue' xabáa dxenné'e bénneache
chee' lé'ene' che zua tu benne' sina,
bénnea' dxape' Dios ba lá'ana.

³ Xúguté' benne' zaj nabéaj xíchaje' Dios.

Xúguté' zaj naque' sban.

Quebe nu chilá' benne' dxune' da xrlátaje, netú gue'.

⁴ Dxenná Dios: “¿Quebe dxeléajni'i benne' caní
dxelune' da calela?

Dxele'aj dxelawé' da dxelebane' chee' bénneache chia',
ne quebe dxalexílaje' neda!.”

⁵ Za zrin zra xelexruse' ca da quebe ne xelezaque',
lawe' da gusedinnaj Dios zrita ca' chee' benne'
guledábague' bénneache chee'.

Dios na' nuzúe' chalá'ala benne' ca',
na' bénneache chee' xuluzría xi'e benne' ca'.

⁶ D xenaba' Dios guné' dxuaj Sión da gácale na
benne' Israel ca'.

Gate ba nun Dios xelezrín bénneache chee' lu xezr la xu
cheéqueze',

xelebé zri'ine zre sua Jacob,
ne xelezúa lu da ba neza benne' Israel ca'.

Salmo 54

¹ Bselá neda', Dios, nen xel-la' waca chiu'.

Gúcale neda', Dios, nen xel-la' wal-la chiu'.

² Bene da dxenaba' lau', Dios, ne bechëbe chia'.

Bzé naga da guchálajlena' Lue'!

- ³ Za'aca benne' snia ca' xeledíl-lalene' neda!.
 Benne' xichaj zra'a ca' dxelaca lazre' xelútie' neda',
 benne' ca' quebe dxelape' ba lá'ana Lue', Dios.
- ⁴ Dios naque' Benne' dxácalené' neda!.
 Xránadxu Dios zúalene' benne' ca' dxuluxué' neda!.
- ⁵ Ca naca da calela dxelún benne' dxeledábague' neda',
 xuzrí'i Dios na chee' benne' ca!.
 Guzría xi'e benne' ca' lawe' da naque' li lazre!.
- ⁶ Du lazra' cu'a da gudéa' lau Lue', Xran.
 Güe lá'anaqueza' Lau' lawe' da nácale' e na xrlátaje.
- ⁷ Bseláu' neda' lu xúgute' da stébe guzúa!.
 Ble'eda' gulebía xi' benne' ca' dxeledábague' neda!.
- ### Salmo 55
- ¹ Bze naga, Xran, ca da dxuchálajlena' Lue',
 ne quebe guzú' chalá'ala ca da dxenaba' lau!.
- ² Guzúa ban lazre', ne bechëbe chia!.
 Dxuláwizra' Lue' lu da dxuchálaja', ne zua' stébe,
- ³ lawe' da benne' dxeledábague' neda' dxelenné' chia',
 ne lawe' da dxelún la benne' wén da calela neda!.
 Bulusebague' neda' da zrinnaj,
 ne duté xel-la' dxelezrá'a zaj nau zi' xuzre' neda!.
- ⁴ Dxe' gunne xue lázrdawa' lu bela' dxen chia',
 ne dxuchebe xel-la' gute neda!.
- ⁵ Zua' lu xel-la' dxezrebe, ne dxezríztequeza',
 na' zúale' neda' da dxuchebe na neda!.
- ⁶ Na' gunnía': ¿Nuzra gunna neda' xrila' ca xrila tu bsia
 chee' cha'a lu be'la naga xezí' lazra'?
- ⁷ Da líqueze guzrúnnuja' zítu'la,
 na' súaquezza' le'e xixre' lawe' lataj.
- ⁸ Guna' ba xuzre la' lu be' bdunu', ne lu be' wal-la.
- ⁹ Bzria xi' benne' ca' dxelune' da calela, Xran.
 Bzaga naze da dxelune',
 lawe' da ble'eda' da zrinnaj, ne da calela da dxelune'
 lu xezre.
- ¹⁰ Te zra chizrela dxeledé' lawe' ze'e da naxechaj na xezre,
 ne dxelune' da zrinnaj, ne da calela lu xezre nigá.

- ¹¹ Nazrate_é xezre nigá da calela da dxelune_é,
ne tu dxelúnzqueze_é da wén lazre_é, ne xel-la_é dxezí xe
lu neza chee_é na.
- ¹² La guca tu benne_é bénnea_é dxedábague_é neda_é,
bénnea_é ben le_é chia_é,
na_é bchaga lawa_é da na_é.
La guca tu benne_é dxeclídene_é neda_é bénnea_é gudábague_é
neda_é,
na_é bcache cuina_é lau le_é.
- ¹³ Lue_é, bénnea_é, gucu_é ca tu le sa_é Ijwezra_é.
Bsi_é u neda_é, ne gucu_é tuze neda_é.
- ¹⁴ Tu zren bchálajdxu du lázredxu,
ne lu xel-la_é zri_é i lazre_é gudadxu lu xu_é u lizre Dios.
- ¹⁵ Dios, ben quela xel-la_é gute benne_é ca_é dxelune_é
da calela chadite_é.
Ben xelexú_é lu lataj ba xa_é zaj naca bane_é,
lawe_é da nazraté xu_é u lizre_é da calela da dxelune_é.
- ¹⁶ Ca naca chia_é neda_é, bláwizra_é Dios,
na_é Xrana_é Dios bselé_é neda_é.
- ¹⁷ Che zílala, ne wagubizra, ne ca dxebía gubizra
guchálajlequeza_é Dios, ne guláwizra_é Le_é,
na_é Le_é xenne_é chia_é.
- ¹⁸ Xexá'awe_é bénne_é du xu_é a lu wedil-la da dxaca chia_é neda_é,
ne guné_é cueza_é zri lazra_é,
lácala zaj zra_é záneté benne_é dxeledábague_é neda_é.
- ¹⁹ Wene Dios, na_é guzría xí'queze_é benne_é ca_é.
Naque_é Bénnea_é zúaatequeze_é dxenná be_é nédxute_é.
Caní guné_é chee_é benne_é ca_é lawe_é da quebe dxuluché_é
ca dxelune_é, ne quebe dxelezrebe_é Dios.
- ²⁰ Guchisa na_é benne_é wén da zrinna_é chee_é gu_é'e benne_é ca_é
dxelebeza zri lazre_é nen le_é.
Gudíchaje_é xrba chee_é xel-la_é wezrí_é da bene_é nen benne_é ca_é.
- ²¹ Dizra_é bchálaje_é zaj naca na dizra_é zren lazre_é,
san xu_é u lázrdawe_é xel-la_é dxezrá_é.
Dxune_é xrtante_é dizra_é dxuchálaje_é,
san zaj naca na ca xia da zaj nalále_é'e.
- ²² Bda xua chiu_é cuzru Xránadxu, na_é Le_é gutipe_é lazru_é.
Québequeze gu_é'e lataj cheajchaze benne_é chawé_é tu chi_éize.
- ²³ Lue_é, Dios, gunu_é xelexú_é u benne_é ca_é dxelune_é

da calela lataj ba xa!,
 benne' dxelute benne', ne benne' dxelezí xe'e,
 gate quebe ne xelezrine' gachaj catite dxal-la' xelaca bané',
 san neda' guxrén lazra' Lue'.

Salmo 56

- ¹ Bexache lazre' neda', Dios, chee quebe xuluzría xi'
 bénneache neda!.
- Tu zra tu zra dxulusaca zi' bénneache neda', benne' ca'
 dxeledí-lalene' neda'.
- ² Te zra chizrela benne' ca' dxeledábague' neda'
 dxulucá'ana dítaje' neda',
 lawe' da zaj zra' benne' zante, benne' dxeledí-lalene' neda'
 lu xel-la' dxulucá'ana szren cuine'.
- ³ Lu zra dxezreba', dxuxrén lazra' Lue'!
- ⁴ ¡Dxuxrén lazra' Dios, na' güe lá'ana' xrtizre'!
 ¡Dxuxrén lazra' Dios, na' québedxa zreba'!
 ¿Bízraqueze gaca gun bénneache chia' neda'?
- ⁵ Xúgute zra dxuluchuque' xrtizra'.
 Ca naca da dxelegú'u be'e zaj naca na chee xelune' chia'
 da calela.
- ⁶ Dxelezrague', ne dxulucache cuine'!
 Dxelenná' xánnie' ca da dxuna'.
 Dxelilaj lazre' ca xelune' xelútie' neda'.
- ⁷ Dios, bxue ca da dxelune',
 na' duté xel-la' dxezrá'a chiu' bzria xi' benne' ca'.
- ⁸ Nézqueznu' Lue' ca dxuzrúnnuja' lau benne' ca'.
 Bsa lazre' nisa da ba gudxezra'.
 ¿Quebe zaj naxúaj na lu xiche chiu'?
- ⁹ Gate dxuláwizra' Dios, lu zra ná'queze xuluxuzrunnuj
 benne' ca' dxeledábague' neda'!
 Nézquezda' zúale Dios neda'.
- ¹⁰ ¡Dxuxrén lazra' Dios, na' güe lá'ana' xrtizre'!
 ¡Dxuxrén lazra' Xránadxu, na' güe lá'ana' xrtizre'!
- ¹¹ ¡Dxuxrén lazra' Dios, na' québedxa zreba'!
 ¿Bízraqueze gaca gun bénneache chia' neda'?
- ¹² Nabaga' ca da nachebe lazra' chiu', Dios.
 Gúl-laqueza' da güe lá'ana' Lue'.
- ¹³ Ba bseláu' bénne'du xu'a lu xel-la' gute,

ne bebéaju' ni'a naga zaj sua cheajlechaze na,
 chee gaca chu'a lau Dios lu xel-la' naxaní' da dxunne'
 chee benne' ca' zaj naca bane'.

Salmo 57

¹ Bexache lazre' neda', Dios.

Bexache lazre' neda', lawe' da dxuxrén lazra' Lue'
 dute lázrdawa'!

Quezru' neda' ca dxun bedxuj dxézreba' zrí'ineba'
 zran xrílaba', cadxa te chee da stébe caní.

² Guláwizra' Dios, Benne' zrente.

Guláwizra' Dios chee gácalene' neda'.

³ Naga zúate' xabáa chee' sel-le' nu guselá neda' lu na'
 bénnea' dxáca lazre' guzría xi'e neda'.

Gusel-la Dios xel-la' dxexache lazre', ne da li chee'.

⁴ Zua' lu da stébe ca tu benne' zu'e' ládujla bezre xixre' ca'.
 Xu'a ládujla bénneache zaj naque' ca bezre xixre' ca'
 dxeláguba' bénneache.

Dizra' da dxelenné' chia' zaj naca na ca tu xia natuche',
 ne xaga nalá xéche'ze ca',

na' xrtizre' zaj naca na ca tu xia da nalále'e.

⁵ Xega'ana szrénquezu' lu xabáa, Dios.

Xel-la' szren chiu' sua na lawe' dute xezr la xu.

⁶ Ba zaj nabeche' xralaj chee' xelé'l-le' neda'.

Ba dxedú lazra' lu da dxaca chia'.

Ba zaj naxene' tu xédxu chee' cheajcházia' lu'ule na.

Lu'ule da na' ba xeajlecházqueze le'.

⁷ Ba zúatequeze lázrdawa', Dios.

Ba zúatequeze lázrdawa' chee' gúl-laqueza' da güe lá'ana'
 Lue'.

⁸ Bebán lazre', bénne'du xu'a, ne le xebán lázrele,

le'e dxínnele da dxúl-lalenle, ne da zrádi'i na du.

Che zílala chásaqueza'.

⁹ Güe lá'anaqueza' Lue' ládujla bénneache chiu', Xran.

Gúl-laqueza' chiu' lau benne' xúgute' cue' xezr la xu,

¹⁰ lawe' da naca xel-la' dxexache lazre' chiu' zrendxa ca xabáa,
 na' da li chiu' naca na zrendxa ca beuj bza ca'.

¹¹ Xegá'ana szrénquezu' lu xabáa, Dios.

Xel-la' szren chiu' sua na lawe' dute xezr la xu.

Salmo 58

- ¹ Le'e dxenná beale ¿da li dxuchálajle da naca xrlátaje?
 ¿Dxuchí'ale ca naca da li chee bénneache chia?
- ² ¡Cabíze!
 ¡Lu lázrdaule dxugú'u beale da zrinnaj!
 ¡Stébele'e dxuzúale bénneache lu xezi la xu chia!
- ³ Zaj nazrinnaj lázxdau benne' ca' zaj nabéaj xíchaje' neda'
 gate gulálajte'.
 Belexase dínnaje' dxelún lazre' gate gulezante xrne'e le'.
- ⁴ Dizra' da dxelenné' zaj naca na da dxelute bénneache
 ca da zria zran lazxa bēla'.
 Zaj naca na ca bēla' snia, bē nácaba' bē cuezru.
- ⁵ Quebe dxenba' chi'i benne' dxunné' leba'
 lácalá dxennéle'e xrtandau!.
- ⁶ Dios, gudichaj lazxa benne' ca'.
 Gudichaj, Xran, lazxa benne' ca' zaj naque' ca bezre xixre'
 ca'.
- ⁷ Ben xelexenítie' ca nisa da dxelalaj na lu xu.
 Gate dxulusane' xaga nalá xéche'ze chee',
 bēn xeledé na chalá'ala.
- ⁸ Ben xeledé chee' ca dxaca chee bē zaga dxelexexúnaba'.
 Ben québedxa xeleté'ene' gubizra ca tu bidau' dxálajbe'
 ba nátebe'.
- ⁹ Nédxula gate quebe ne la xesu' lu xi'
 xecá'a Dios benne' ca' tu lu be' bdunu',
 benne' zaj naca bane', ne benne' ca' zaj sua xelatiae'.
- ¹⁰ Wabé benne' xrlátaje gate lé'ene' xebéaj lazre' Dios
 benne' ca' dxelune' da calela.
 Guchuchu guléaje' dxen chee benne' zaj nabéaj xíchaje'
 Dios.
- ¹¹ Nadxa nné bénnea!: "Da líqueze de lazruj chee
 benne' xrlátaje.
 Da líqueze sua Dios, Bénnea' dxuchi'e chee bénneache
 zaj zre'e lu xezi la xu."

Salmo 59

- ¹ Bselá neda' lu na' benne' ca' dxeledábague' neda', Dios
 chia'.
 Bselá neda' lu na' benne' ca' dxelune' chia' da calela.

- ² Bselá neda' lu na' benne' ca' dxelune' da zrinnaj.
 Bselá neda' lu na' benne' ca' dxelutie' benne',
³ lawe' da dxelilaj lazre' xelútie' neda'.
 Zaj nazraga benne' wal-la ca' chee' xeledíl-lalene' neda',
 quegá lawe' da bi zria nabaga', ne quegá ne chee'
 dul-la nuna' neda', Xran.
- ⁴ Lácalá quebe bi bëna' chee' benne' ca',
 zá'aca chégüe', ne dxulucueze' bi xelune' chia'.
 Bebán chee xidu' naga zua', na' le'enu' da dxelune'.
- ⁵ Lue', Xran, Dios chee' benne' zan dxjaque' wedil-la,
 ne Dios chee' benne' Israel ca',
 bebán chee' gudéu' ba xa' benne' xúgute' cue' xézr la xu.
 Quebe xexache lazru' xúgute' benne' ca' dxeledábague' Lue',
 ne dxelune' da zrinnaj.
- ⁶ Xelelé'e gate cuía gubizra, ne xelebezre xe'e
 ca dxelún becu', na' xeléchaje' xezre.
- ⁷ Gunná' xque, da dxuluchálaje' naca na ca da dxelexexebe'.
 Dizra' dxelenné' zaj naca na ca xia zaj nalá na,
 lawe' da dxelenné': “¿Nuzra xene?”
- ⁸ Lue', Xran, gurizru' chee' benne' ca'.
 Gun lau' chee' benne' xúgute' cue' xézr la xu ca'.
- ⁹ Zaj naca wal-la benne' ca' dxeledábague' neda'.
 Cueza lazra' Lue' lawe' da dxucu'uju' neda', Dios.
- ¹⁰ Dios, Bénnea' dxexache lazre' neda', cuía lawe' lawa' neda'.
 Dios guné' le'eda' gaca chee' benne' ca' dxeledábague' neda'
 ca da dxezá lazra'.
- ¹¹ Quebe gutiu' benne' ca', chee' quebe xelal-la lazre'
 bénneache chia' ca da gunu'.
 Bëse dinnaj benne' ca' nen xel-la' waca chiu'.
 Lue', Xran, Benne' dxucu'uj netu', ben cheajlecházie'.
- ¹² Ben xeledule' lu xel-la' dxulucá'ana szren cuine',
 ne chee' dul-la dxelune' lu da dxuluchálaje',
 ne ne chee' dizra' schanni', ne da wën lazre' da dxelenné'.
- ¹³ Bzria xi'e lu xel-la' dxezrá'a chiu'.
 Bzria xi'e chee' québedxa xelezúe'.
 Dios, bën xeleque be'ene' dxenná be'enu' zri'ine zre sua
 Jacob.

Dxenná be'u du ca naca xe_r la xu.

¹⁴ Dxelelé'e gate dxebía gubizra, ne dxelebezre xe_e'e
ca dxelún becu', ne dxeléchaje' xe_rre.

¹⁵ Dxeledé' ca benne' dxeledaze', dxelílaje' da xelawé',
na' che quebe dxeléljane', na' du xe_ala dxelawé' zria tue'
xetúe'.

¹⁶ Neda' gúl-laqueza' chee xel-la' waca chiu',
na' che zílala güe lá'ana' xel-la' dxexache lazre' chiu',
lawe' da gúcalenu' Lué'queze neda',
ne bcu'uju' neda' gate guzúa' lu da stébele'e.

¹⁷ Lue' dxutipu' lazra', na' gúl-laqueza' chiu',
lawe' da nacu' Lue', Dios, Bénnea' dxucu'uje' neda',
ne Dios, dxexache lazru' neda'.

Salmo 60

¹ Dios, Lue' ba bzu' netu' chalá'ala, ne benu' xeajcházentu'.
Bzrá'ale'enu' netu'.
Na'a bedá gácalenu' netu'.

² Benu' guzrú' xe_r la xu, ne benu' bxalaj na.
Bexún na naga bxalaj na lawe' da dxebía xi na.

³ Benu' blé'entu' netu', benne' chiu', da naca stébele'e.
Benu' guca cheentu' ca güé'entu' tu da b_{en} na
xeajcházentu'.

⁴ Bnérzruju' tu da dxulé'e lau chee benne' dxelezrebe' Lue',
Da xeluxre' chee gulé'e lau da naca li.

⁵ Chee xeletá benne' ca' nazrí'iqueznu' Lue',
bsel-la le' dut_e xel-la' waca chiu', ne bene chia'.

⁶ Dios gunné' lu lataj lá'azxa chee': "Wabéquezda' neda'.
Gunna' late weaj cheele xe_r la xu chee benne' Siquem,
ne gudxixra' cheele xe_r la xu de cuita xegu Sucot.

⁷ Chia' naca xe_r la xu Galaad, ne chia' naca xe_r la xu
chee zri'ine zre sua Manasés.
Xe_r la xu chee zri'ine zre sua Efraín naca na ca
tu da napa chi'i na xíchaja'.
Xe_r la xu chee zri'ine zre sua Judá naca na naga dxenná
be'a.

⁸ Xe_r la xu chee benne' Moab naca na ca tu

zriga' da xuzru nisa guná'a,
 na' xezr la xu chee benne' Edom guchichan' nen zrela'.
 Si'a ba neza xezr la xu chee benne' Filistea."

- ⁹ ¿Nuzra che' neda' chee guzétaja' xezre da naxechaj na
 ze'e sibe?
 ¿Nuzra che' neda' chee guzétaja' benne' Edom ca'?
¹⁰ ¿Quegá Lue' na' che'u neda', Dios, nacu' Bénnea'
 bzue' netu' chalá'ala,
 ne quebe guxeájlenu' benne' cheentu' ca', benne' dxjaque'
 wedil-la?
¹¹ Gúcale netu' chee séquentu' tíl-laléntu' benne' ca'
 dxeledíl-laléne' netu',
 lawe' da naca dácheze xelácale bénneache netu'.
¹² Tu zren nen Dios gundxu tu da zrente,
 na' Le' gulague' benne' ca' dxeledíl-laléne' dxi'u.

Salmo 61

- ¹ Bene, Dios, da dxuláwizra' Lue'.
 Bze naga da dxuchálajlena' Lue'.
² Zitu' naga zua lazria' dxuláwizra' Lue', lawe' da dxedú
 lazra'.
 Guché' neda' naga zua Bénnea' naque' ca tu xi'a xiaj,
 Bénnea' nácadxe' szren ca neda',
³ Nacu' Lue' Benne' nuxrue' neda',
 ne nacu' ca tu ze'e xiaj da dxucu'uj na neda' lau benne' ca'
 dxeledábague' neda'.
⁴ Tu súazqueza' lu xu'u lá'azxa chiu'.
 Sua chawa'a cuitu' Lue' ca zaj zua chawe' bedxuj dxé'enedu
 ca'
 zran xrila bedxuj.
⁵ Lawe' da bennu' Lue', Dios, ca da guchebe lazra' chiu',
 benu' napa' ca da dxelapa benne' ca' dxelezrebe' Lue'.
⁶ Gunu' gaca bana' neda', wenná bea, zánete zra.
 Iza chia' xelaca na ca da zaj naca chee chupa cuen
 bénneache.
⁷ Tu súazqueza' lau', Dios.
 Bcuela xel-la' dxexache lazre' chiu', ne da li
 chee xulucá'ana chawe' na neda', wenná bea.

8 Caníqueze gúl-laqueza' cheeł lau' tu chí'izqueze,
ne gúnqueza' tu zra tu zra ca da guchébe lazra'.

Salmo 62

1 Tuze nen Dios dxebeza zri lazre' bénne'du xu'a.
Léqueze' dxuselé' neda'.

2 Tuze Le' dxucu'uje' neda', ne dxuselé' neda'.
Naque' Bénnea' dxuxre' neda', na' quebe negue lazra'.

3 ¿Ajatezcha' gucuézale da gunle chee tu benne',
na' dxunle ba xen xígutele guzría xile le',
ca dxun tu benne' dxuchínnaje' tu ze'e da ba de chalá'ala,
u tu le'aj da ba guzru'?

4 Dxunle tuze dizra' ájazra xebéajle neda' lu xel-la' szren
chia'.

Nazrí'ile da wen lazre'.

Nen dxú'ale dxennele da xrlátaje, san xu'u lázrdaule da
calela.

5 Lue', bénne'du xu'a, guleza lazre' tuze Dios,
lawe' da naca Le' Bénnea' dxebeza lazra'.

6 Tuze Le' dxucu'uje' neda', ne dxuselé' neda'.
Naque' Bénnea' dxuxre' neda', na' quebe negue lazra'.

7 Naca Dios Bénnea' dxuselé' neda', ne naque' da ba neza
chia'.

Naca Dios Bénnea' dxucu'uje' neda', ne Benne' dxuxre'
neda'.

8 Le cueza lazre' Le' tu chí'izqueze, le'e, bénneache.

Le xe'ę ca da dxezá lázrele.

Naca Dios Bénnea' dxuxre' dxi'u.

9 Da líqueze, da dácheze zaj naca bénneache,
ne ca tu da wen lazre' benne' zren ca'.

Quebe bi dxelé'ę tu lu zrgú'unsa.

Zaj nácadxe'ę zraze ca tu be' da dxecá'a lázredxu.

10 Quebe guxrén lázrele da sile gate dxexúbele,
ne quebe gucá'ana szren cuínale chee da ca' dxebanle.
Che dxegula xel-la' gunní'a cheełe, quebe xezaca ba lázrele
chee da na'.

11 Tu lásaze gunná Dios:
na' chupa lasa benda' da nigá:

Chee Dios naca xel-la' waca.

- ¹² Chiu' Lue', Xran, naca xel-la' dxexache lazre'
lawe' da dxunézruju' lazruj chee tu tu bénneache
cáteze da zaj nune'.

Salmo 63

¹⁻² Dios, Lue' nacu' Dios chia!.

Dxebile bénne'du xu'a da naca chiu',
na' bëla' dxen chia' dxezá lazre' na da naca chiu'.
Naca chia' ca zúaqueza' tu xezr la xu bizre naga
quebe bi nisa de.
Dxaní'siseze xida' lau Lue' chee le'eda' xel-la' waca
chiu',
ne xel-la' szren chiu',
cáteze ba ble'eda' da naca chiu' lu lataj lá'azxa chiu'.

³ Cháwedxa naca xel-la' dxexache lazre' chiu'
ca xel-la' nabánqueze.

Chee le na' güe lá'anaqueza' Lue'.

⁴ Caníqueze nnia' chiu' da xrlátaje dxácate naca bana'.
Chee gucá'ana szrena' Lau' chísakeza' na'a.

⁵ Xélaje bénne'du xu'a da naca na ca bëse zrita,
ne bëla' da dxánnele'e,

na' dute xel-la' dxebé güe lá'anaqueza' Lue'

⁶ gate dxajsá lazra' chiu', ne dea' ga dxata',
ne gate dxulaba lazra' ca naca chiu' gate dxennaza'
chizrela.

⁷ Lawe' da dxácalenu' neda', bélé'eda' cuitu'
ca dxelún bedxuj dxé'enedu ca' zran xrila bedzuj.

⁸ Naca bénne'du xu'a Lue' tuze.

Nen na'u wal-la nuxru' neda'.

⁹ Benne' ca' gulezá lazre' xuluzría xi'e neda'
cheajlecházie' lataj ba xa'.

¹⁰ Xelebía xi'e lu xia nalá.

Xelaque' da xelagu becu' xixre' ca'.

¹¹ Neda', wenná bea, beda' lu da naca chee Dios.

Xegá'ana ba lá'ana núteteze benne' dxuluchínene' la',
lawe' da xelezzuj dxu'a benne' ca' dxelenné' da wen
lazre'.

Salmo 64

- ¹ Dios, bze naga chi'a lawe' da zua' st̄ebe dxuláwizra' Lue'.
 Bxue xel-la' nabán chia' lawe' da dxezreba' bi xelún benne'
 ca'
 dxeledábague' neda'!
- ² Bcache chawé' neda' chee quebe xelún benne' wen
 da calela chia' ca da dxelezá lazre',
 ne chee quebe xelún benne' dxelún da zrinnaj chia'
 ca da zaj nune' xelune' chia'.
- ³ Dizra' dxuluchálaje' zaj naca na ca xia zaj nalále'e na,
 ne dxelenné' schanni' ca dxun tu benne' dxusane'
 xaga nalá xéche'ze chee'!
- ⁴ Caní dxelenné' bagácheze chee xelune' cheajlechaze
 benne' zaj naque' li lazre'.
 Chadite dxelune' na, ne quebe bi dxelezrebe'!
- ⁵ Dxelune' ba xuzre xelune' da zrinnaj da zaj nune' xelune',
 na' dxuluzúe' xralaj ca' chee xelele' bénneache,
 dxelenné': "¿Nuzra le'e da dxundxu?"
- ⁶ Dxelílaje' ca zaj naca da zrinnaj xelune',
 ne dxelenná' xánnie' ca zaj naca na.
 Ca da zaj xu'u xichaj lázrdawe' zaj naca na st̄ebele'e
 ca zaj naca lázrdauqueze'.
- ⁷ Dios guné' benne' ca' we' nen tu xaga nalá xéche'ze chee'.
 Chadite xelu'e xízrawe' zren ca'.
- ⁸ Dizra' buluchalaj benne' ca' xelún na cheajlecházie',
 na' xelezrebe xúgute bénneache gate xelelé'ené' benne' ca'.
- ⁹ Nadxa xelezrebe xúgute bénneache, ne xuluzenne'
 ca da nun Dios,
 na' xuluxúnbe' ca zaj naca da bene' Le'!
- ¹⁰ Béqueze benne' xrlátaje lau Xránadxu, ne guxrén lazre' Le',
 na' xelezúa lu da ba neza xúgute benne' zaj naque' li lazre'.

Salmo 65

- ¹ Naca chiu' Lue', Dios, güe lá'anantu' Lue' lu xezre Sión,
 na' guntu' da guchébe lázrentu' chiu'.
- ² Lue' dxénqueznu' da dxuchálajlentu' Lue',
 na' xelelá' lau Lue' xúgute bénneache.
- ³ Nabágale'a da zrinnaj da bëna',
 san Lue' dxunite lau' ca da gudábagantu' Lue'.

⁴ Ba neza zrent^é naca na chee^é bénnea' dxeca'u Lue',
ne dxenníu' le^é gaque^é chiu', chee súaquez^é lataj lá'azxa
chiu'.

Xélajquezentu' da xrlátaje da d^e lizru', da ca' da zaj d^e
xudau' lá'azxa chiu'.

⁵ Lu da xrlátaje chiu' gunu' da zaj naca zrente gate gunu'
ca da dxenábantu' Lue', Dios, Benne' dxuselé^é netu'.

Xúgit^é bénneache zaj zra' dute^é xe^{zr} la xu dxelebeza lazre^é
Lue',

ne cá'anqueze dxelebeza lazre^é benne' dxeledéé^é
zítu'la lawe^é nísadau'.

⁶ Lué' queze dxuzúa chuchu' xi'a zren ca' nen xel-la' waca
chiu'.

Nácaquezu' Benne' wal-la.

⁷ Dxebeche zriu' nísadau' gate dxelucu na,
ne schaga da dxelún xeajxruza chee^é na.

Dxebeche zriu' benne' xe^{zr} la xu gate dxeledábague^é Lue'.

⁸ Chee le na' benne' zaj zre^é dute^é xe^{zr} la xu
xelezrebe^é ca naca da zrente da dxunu'.

Dxuzú' lu da ba neza bénneache zaj zra' du gabí'i xe^{zr} la xu.

⁹ Dxenna'u xe^{zr} la xu, ne dxesel-lu' nisa xiuj.

Dxunu' dxúnnale^é na lina chee^é na.

Nuzúaquezu' lu xe^{zr} la xu xegu ca' da zaj dele^é na nisa.

Dxucuezu' zrua' za da xelagu bénneache,
ca ba núnquezu' gaca na.

¹⁰ Dxesel-lu' nisa xiuj naga ba zaj nune^é na'.

Dxunu' dxexaca na xu xa'a.

Dxuculu na nen nisa xiuj na'.

Dxunu' dxelegula chawe' da du ca' ba zaj naxaza na.

¹¹ Dxunu' dxelexezí' bénneache ba neza tu iza tu iza
nē chee^é da dxunézruju',

na' ca zaj naca beuj bza chiu' dxelunna na xiuj
da dxun na dxelegula chawe' da zaj naza bénneache.

¹² Dxelunna na xiuj naga dxeledá bē xíxre'du ca' da
dxeláguba',

na' dxelebé bénneache dxelel^é ene^é ca bane zaj zua xí'adu
ca'.

¹³ Lache^é ca' zaj zra' zrila' ca',

na' dxu'a xégudu ca' zaj naxaza zrua' xtila,

na' dxelebezre xa'a bénneache chiu' dute^é xel-la' dxelebé,

ne dxelúl-laqueze' chiu!.

Salmo 66

- ¹** Le gucá'ana szren Dios duté xel-la' dxebé,
le'e zrale dute xezr la xu.
- ²** Le gul-la ca naca xel-la' szren chee le'.
Le gucá'ana szrene' gate dxue lá'anale Le'!
- ³** Le xe Dios: "Dxebánele'equezentu' ca zaj naca da nunu!."
Né chee xel-la' szren chee xel-la' waca chiu' xuluzúa
xrtizru' benne' ca' dxeledábague' lue'!
- ⁴** Xúguté bénneache zaj zra' dute xezr la xu xelúe
lá'anaqueze' Lue', ne xelúl-laqueze' chiu!.
Tu xelúl-lazqueze' chee Láquezu'!
- ⁵** Le da, lé'ele ca zaj naca da nun Dios.
Da zrébedxu zaj naca da bñené' chee benne' ca'
beluné' da calela.
- ⁶** Bñené' bexaca nísadau' xu bizre.
Guledé bénneache chee' ní'aze' naga nedxu de tu xegu situj.
Dxu'a nísadau' na' gubéle'edxu lau Dios.
- ⁷** Dute xel-la' waca chee' nna be'e chadía chacanna.
Dxuxúequeze' ca da dxelún bénneache dute xezr la xu.
Benne' dxeledábague' Le' quebe xelezrué'equezne' xel-la'
szren.
- ⁸** Le'e, bénneache, le gucá'ana szren Dios cheedxu,
ne le guzén bénneache ca da dxue lá'anale Le'!
- ⁹** Léqueze' bxue' dxi'u chee naca bandxu,
ne quebe be'e lataj cheajcházedxu.
- ¹⁰** Lué'queze bxu' netu' ca da bñentu', Dios.
Bdeu' netu' xel-la' zi' ca dxelún bénneache dxuludé'
xia plata lu xi' chee xegá'ana chawe na.
- ¹¹** Bñenú' xeajchú'untu' tu lu xralaj.
Bda'u cúzruntu' tu xua zí'ile'e.
- ¹²** Bñenú' guledé xíchajntu' benne' zaj zrie' bzrina' chee' ca'.
Gudentu' tu lu xi', ne tu lu nisa situj,
na' bebéaju' netu', ne bzu' netu' tu lataj naga zúantu'
lu da ba neza.
- ¹³** Chú'uheza' lu xu'u lizru' chee guzézxea' béadu ca',
ne gunna' chiu' ca da guchébe lazra' guna',

- ¹⁴ da na' guchébe lazra' ca da gunnía'
gate guzúa' lu da stébele'e.
- ¹⁵ Guzézxea' báedu ca', be dxelanne lau' Lue',
ne guna' cuen zren chee zríla'du ca' lau',
ne gutia' bezre ca', ne chivo biu ca' lau'.
- ¹⁶ Le da, xénele, xúgutéle dxezrébele Dios,
na' guzenda' le'e ca da bene' gúcalene' neda'.
- ¹⁷ Du lazra' bláwizra' Le',
ne bca'ana szrénqueza' Le'.
- ¹⁸ La guzé lazra' tu da calela,
quebe ben Xránadxu chia'.
- ¹⁹ Da líqueze bene Dios chi'a.
Bzé nague' ca da gunábeda' Le'.
- ²⁰ ¡Gaca báqueze Dios!
¡Quebe bzue' chalá'ala da bchálajlena' Le',
san bexache lazre' neda'!

Salmo 67

- ¹ Dios, bexache lazre' netu', ne ben da chawé' cheentu'.
Dute xel-la' zri'i lazre' chiu' guzúale netu',
- ² chee xelúnbea bénneache du gabí'i xezr la xu
ca naca da dxaca lazru',
ne chee xeleneze bénneache dute xezr la xu
ca dxuseláu' bénneache.
- ³ Xúguté bénneache dxelúe lá'ané' Lue', Dios.
Dxelúe lá'ana xúguté bénneache Lue'.
- ⁴ Le be, ne le sua lu da ba neza, le'e, bénneache dute xezr la
xu,
lawe' da guchi'a Dios cheele ca naca da xrlátaje,
ne guxúequeze' xúguté bénneache.
- ⁵ Xúguté bénneache dxelúe lá'ané' Lue', Dios.
Dxelúe lá'ana xúguté bénneache Lue'.
- ⁶ Xezr la xu nigá ba zria na lina chee na,
lawe' da ben Dios cheedxu da chawé' cheedxu.
- ⁷ Dios ba bene' chawé' cheedxu,

na' gáteteze dxal-la' xelapa bénneache Le' ba lá'ana.

Salmo 68

¹ Guzé, Dios, ne bese dinnaj benne' ca' dxeledábague' Lue',
ne ben xuluzrunnuj benne' ca' dxelecuídene' Lue'!

² Ca dxun tu be', dxulaga na zren chee xi',
ca' gulagu' benne' ca'!

Ca dxuna xina' lu xi', ca' xelexenite benne' ca' lau Dios,
benne' ca' dxelune' da zrinaj.

³ Xelebé benne' xrlátaje ca', ne xelezúe' lu da ba neza lau
Dios,

ne xelexrítequeze' lu xel-la' dxelebé chee'.

⁴ ¡Le gul-la chee' Dios!

¡Le gul-la da du ca' chee' Láqueze'!

¡Le gucá'ana szren Bénnea' dxe' e xabáa, nazí le' Jah!

¡Le be lau Le'!

⁵ Ca xra bi dxé'enedu ca', ne ca benne' dxuxúe
nu'ula ca' zaj zue' tuze,

naca Dios lu lataj lá'azxa naga zúaqueze'.

⁶ Dxun Dios xelezúa xrtia ljwezre bénneache quebe nu
xrtia ljwezre' zaj zra'.

Dxebéaje' benne' zaj xu'e lu na' benne' zitu' ca'
chee' xelezúe' lu da ba neza.

Benne' ca' dxeledábaga Dios zaj zue' tu lu xezr la xu bizre.

⁷ Dios, gate bdxúaaju' lau bénneache chiu',
ne gudáu' lu xezr la xu bizre na',

⁸ na' guzrú' xezr la xu na'.

Cá'anqueze gúcale' e xiuj lau Dios.

Xi'a Sinaí guzrise na lau Dios,

Dios chee' benne' Israel ca'.

⁹ Gusel-lu' tu nisa xiuj zílale' e, Dios.

Gate belexedú lazre' bénneache chiu', Lue' btipu' lazre'!

¹⁰ Bénneache zaj naca chiu' zaj zúaquezé' lu xezr la xu chiu'.
Dute' da chawé' chiu', Dios, dxuxú' benne' xache' ca'.

¹¹ Xránadxu Dios gusel-le' tu dizra' chawé',

na' gulezrá' benne' zante₆, benne' buluzenne₇ bénneache
ca naca dizra₈ chawe' na'.

- ¹² ¡Buluzrúnnuje!₉
¡Buluzrunnuj wenná bea ca' nen
ca naca benne' chee₁₀ dxjaque₁₁ wedil-la,
na' benne' ca' zaj nagá'ana lu xu'u lizre₁₂ belexequé₁₃e
da bulucá'ana benne' ca' buluzrúnnuje₁₄!
- ¹³ Lácala bcache cuínale naga dxuxúele zrilá' ca',
gacu zra lánale da naca na ca xrla bgúgudu ca' da
zaj nazí lechítaje na plata,
na' dube' chee xrílaba' ca' zaj nazí lechítaje na oro.
- ¹⁴ Gate bese dinnaj Dios zrenté wenná bea ca' lataj na',
na' bexruj bezxe' da bgacu na xi'a Salmón.
- ¹⁵ Tu xi'a zrenté naca xi'a Basán.
Tu xi'a zri'a naca xi'a Basán na'.
- ¹⁶ ¿Bizr chee₁₅ na' dxenna'le, le'e, xi'a zri'a ca',
xi'a na' naga dxaca lazre₁₆ Dios súaquezze?₁₇
Da líqueze súaquezze Xránadxu lu xi'a na' chadía chacanna.
- ¹⁷ Da zaj naché₁₈ benne' ca' lu wedil-la da napa Dios
zánete₁₉ cue₂₀ gaxúa zaj naca na.
Xránadxu Dios zezé₂₁ xi'a Sinaí chee₂₂ sue₂₃ lataj lá'azxa chee₂₄.
- ¹⁸ Begüénu' xabáa, zeché₂₅ u benne' ca' bebéaju'
lu na' xel-la' gute,
na' guzi'u da chawe' ca' da belunna bénneache,
ne cá'anqueze guzúa da bennu₂₆ chee₂₇ benne' ca'
guledábague₂₈ Lue!,
chee₂₉ súaquezze₃₀ ládujla bénneache, Dios, leu' Jah.
- ¹⁹ ¡Gaca ba Xránadxu!
¡Tu zra tu zra dxusezrate₃₁ dxi'u da chawe' chee!
¡Naque₃₂ Dios, dxuselé₃₃ dxi'u!
- ²⁰ Dios, Bénnea₃₄ naque₃₅ Dios cheedxu guselé₃₆ dxi'u.
Léqueze Xránadxu Dios guselé₃₇ dxi'u lu na' xel-la' gute.
- ²¹ Da líqueze Dios gune₃₈ we₃₉ xichaj benne' ca'
dxeledábague₄₀ Le₄₁.
Gune₄₂ we₄₃ xichaj benne' quebe dxulusané₄₄ ca zaj naca
dul-la da dxelune₄₅!
- ²² Gunná Xránadxu: "Guna₄₆ xeziñle lázrele,
xeza'ale lu xi'a Basán.

- Guna' xeza'ale lu da situj chee nísadau', xezrinle lázrele,
 23 lawe' da guna' guchuchu guléajle dxen chee benne' ca'
     dxeledábague' le'e,
     na' xelelē' e becu' cheeble dxen chee benne' ca!''
 24 Belelé'e bénneache ca guledá bénneache chiu' belué
     lá'ané' Lue', Dios.
 Dute xel-la' dxelebé gulu' e lataj lá'azxa chiu', Dios,
     Wenná Bea chia'.
 25 Benne' ca' dxelul-la zeajzrie' láwe'la,
     na' benne' zaj nu' e da dxulucuezre' zja'aque' bzébela.
     Ládujla zjaca nu'ula cuíde'du ca' zaj núxrube'
         da du ca' dxulusézzebe!.
 26 Le güe lá'ana Dios naga zaj nazraga bénneache chee'.
     Le güe lá'ana Xránadxu, le'e nácale zri'ine zre sua Israel.
 27 Zaj zra' zri'ine zre sua Benjamín na', guque' benne'
     cuídedxa, na' dxelenná be'e'.
     Zaj nazraga benne' xíchaje chee zri'ine zre sua Judá na',
     ne benne' xíchaje chee zri'ine zre sua Zabulón,
     ne benne' xíchaje chee zri'ine zre sua Neftalí.
 28 Dios, ble'e lau xel-la' wal-la chiu'.
     Bzua chacha, Dios, da na' benu' cheentu'.
 29 Né chee xel-la' szren chee xudau' chiu' da zua na
     xezre Jerusalén,
     xelegú'u benne' wenná bea ca' da xelunne' lau'.
 30 Gudil-la benne' dxjaque' wedil-la chee dute xezr la xu
     zaj nazrague' chee xeledíl-lalene' Lue',
     benne' ca' zaj naque' ca bezre zan ca' nen biadu cheeba' ca',
     cadxa xuluzúa xúgute' dizra' chiu',
     na' xelunne' ca naca xia plata da zaj nape'.
     Bese dinnaj benne' dute xezr la xu dxelexezaca ba lazre'
         xelezúe' lu wedil-la.
 31 Xevelá' benne' xíchaje chee xezr la xu Egipto.
     Benne' xezr la xu Etiopía xelune' ba xen xulucá'ana szrene'
         Dios.
 32 ¡Le gul-la chee Dios, le'e zrale du gabí'i xezr la xu!
     ¡Le gul-la chee Xránadxu!
 33 ¡Le gul-la chee Bénnea' dxe'e xabáa na'ala,
     da zua na nédxute!
     ¡Le nna' xque, wanné!, ne zízrajle'e nne'!
 34 ¡Le nne' nápale'e Dios xel-la' waca!

¡Lu xel-la' szren chee' dxuxúequeze' benne' Israel ca',
 na' zran xabáa nalá' xel-la' waca chee'!
 35 Benne' zrébentu' nacu' Lue', Dios,
 naga zu' lataj lá'azxa chiu'!

Dios chee' benne' Israel ca', Léqueze' dxutipe' lazre'
 bénneache chee'.
 ¡Gaca ba Dios!

Salmo 69

- ¹ Bselá neda!, Dios.
 Naca' ca tu benne' dxepé' lu nisa.
- ² Naca' ca tu benne' xu'ë lu guzra' situj, ne quebe dxaca se'ë.
 Naca' ca tu benne' xu'ë lu nisa sítujlé'e,
 na' nisa na' ba dxacu na xíchaje'.
- ³ Ba dxajxréqueda' lawe' da ba gunnéle'a, ne ba da lba'a.
 Ba dxelátete lawa' dxenná'a gácale Dios neda!.
- ⁴ Ba naxándxa benne' dxelecuídene' neda' ca naxán
 xicha xíchaja', ne quebe bi dë bi nuna'.
 Zaj naca benne' wál-lale'ë benne' dxeledábague' neda',
 benne' ca' dxuluzría xi'ë neda', ne quebe bi dë bizr chee' na'.
 ¿Dxal-la' quízruja' da quebe gulana'?
- ⁵ Dios, nézqueznu' Lue' naca da xálaze da nuna',
 ne dxelé'equeznu' dul-la da bëna'!
- ⁶ Quebe gu'u lataj xelexedué'e ne chia' neda' benne' ca'
 dxuluxréñ lazre' Lue', Xrana' Dios szrente'.
 Quebe gu'u lataj xeleque zréaje ne chia' neda' benne' ca'
 dxelebeza lazre' Lue', Dios chee' benne' Israel ca'.
- ⁷ Lawe' da nazrí'ida' Lue' bulucháchalene' neda',
 na' lu xel-la' stu' zúaqueza'.
- ⁸ Ca tu benne' zitu' naca' lau bi bícha'dau' ca',
 ne quebe zaj núnbea bi chee' xrna'a neda'.
- ⁹ Lawe' da dxé'lé'a gunne xue chee' lizru' dxal-la na
 lu lázrdawa'.
 Gate dxelenné' benne' ca' schanni' chiu' Lue', Dios,
 naca ca dxelenné' schanni' chia' neda'.
- ¹⁰ Gudxezra', ne bëna' gubasa, na' bde cuina' xel-la' zi',

- na' chee_ł le na' bulucháchalene_ł neda!.
- ¹¹ Cá'anqueze bgacu cuina_ł zra lana_ł tuzruj.
Buluzúe_ł neda_ł ca tu da dxulé_łe na da baxache_ł zrente_ł.
- ¹² Gulenné chia_ł benne_ł ca_ł zaj xu_łe xu'u lawe_ł,
na_ł benne_ł ca_ł dxelezuzre_ł belún le_ł chia_ł lu da belul-le_ł.
- ¹³ Neda_ł bláwizra_ł Lue_ł, Xrana_ł Dios, lu zra
dxezaca ba lazru_ł Lue_ł.
Dios, lu xel-la_ł dxexache lazre_ł zren chiu_ł, ne lawe_ł da
líqueze nacu_ł weselá cheentu_ł, bene chia_ł.
- ¹⁴ Bebéaj neda_ł lu da stébe zua_ł, naca_ł ca tu benne_ł
xu_łe lu guzra_ł situj, ne quebe gu'u lataj cházedxa_ł.
Bselá neda_ł lu na_ł benne_ł ca_ł dxelecuídene_ł neda_ł.
Naca_ł ca tu benne_ł xu_łe lu nisa situj.
- ¹⁵ Quebe gu'u lataj gatia_ł ca tu benne_ł xegache_ł lu nisa situj,
ne quebe gaca_ł ca tu benne_ł chu_łe lu da situj,
ne quebe gaca_ł ca tu benne_ł cheajchazie_ł tu lu xedxu situj.
- ¹⁶ Bechebe chia_ł, Xrana_ł Dios, lawe_ł da chawe_ł naca
xel-la_ł dxexache lazre_ł chiu_ł.
Gudá, gúcale neda_ł, lawe_ł da zrente naca xel-la_ł
dxexache lazre_ł chiu_ł.
- ¹⁷ Gunná_ł xque ca da dxaca chia_ł neda_ł, węn zrin chiu_ł.
lawe_ł da zua_ł lu da stébele_łe, bęn ba xuzre xennu_ł chia_ł.
- ¹⁸ Gudá naga zua_ł, ne bselá neda_ł.
Bselá neda_ł lawe_ł da zaj naxánle_łe benne_ł ca_ł
dxeledábague_ł neda_ł.
- ¹⁹ Lue_ł nézqueznu_ł ca dxulucháchalene_ł neda_ł, ne ca zua_ł
lu da stébele_łe, ne ca dxulucáana dítaje_ł neda_ł.
Dxelé_łequeznu_ł xígute benne_ł ca_ł dxelecuíden_ł neda_ł.
- ²⁰ Lawe_ł da dxelún le_ł chia_ł dxedú lazra_ł, ne zua_ł lu da stébe.
Guleza_ł nu benne_ł xexache lazre_ł neda_ł, san quebe nu chilá_ł.
Guleza_ł nu benne_ł xelexué zrene_ł neda_ł, san quebe nu chilá_ł.
- ²¹ Bulugawę_ł neda_ł da sla_ł,
na_ł gate gubíleda_ł, buluxí'aje_ł neda_ł da zichaj.
- ²² Ca naca laní chee_ł benne_ł ca_ł bęn gaca na ca tu
xralaj naga cheajlecházie_ł,
ne bęn xexaca da ba neza chee_ł tu da gun na cheajlecházie_ł.
- ²³ Bęn xelechul-la xiaj lawe_ł chee_ł québedxa xelelé'ene_ł,
ne bęn tu xelexrízrezqueze benne_ł ca_ł.
- ²⁴ Dute_ł xel-la_ł dxezrá'a chiu_ł ble'e benne_ł ca_ł,
ne dute_ł xel-la_ł xichaj zra'a chiu_ł bę_ł benne_ł ca_ł.

- ²⁵ Ben quebe nu chilá' lu xu'u lizre benne' ca',
     ne quebe nu sua lu xezr la xu chee'
²⁶ lawe' da guláu zi' xuzre¹ bénnea' benu' Lue' we',
     ne dxuluzrizre² ca naca xel-la' zi' dxedé bénnea' be'u Lue'.
- ²⁷ Ble'e dul-la da zaj nabaga benne' ca',
     ne quebe gu'u le' lataj xelaque³ tuze benne' xrlátaje chiu'.
- ²⁸ Busula la benne' ca' lu xiche chee⁴ benne' ca'
     zaj nape⁵ xel-la' nabán,
     ne quebe guzáuju' le' naga zaj naxúaj la benne' xrlátaje ca'.
- ²⁹ Neda' zua' lu da ba xa', ne lu da stébele⁶e.
     Bselá neda!, Dios, ne bechisa neda!.
- ³⁰ Gúl-laqueza' da güe lá'ana' La Dios chia'.
     Gucá'ana szrena' Le' nen da dxue lá'ana' Le'.
- ³¹ Da nigá xezaca ba lázredxa Dios ca tu bezre, be gutia' lawe',
     u ca tu me⁷, béadu zaj zua lúzuba', ne xrúguba'.
- ³² Xeleté'equeze benne' baxache' ca' da nigá, na' xelebene⁸.
     Le biga lau Dios, na' gaca bánquezle,
- ³³ lawe' da dxene Xránadxu benne' ca' dxelexázrjene',
     ne quebe dxuzúe' chalá'ala benne' chee⁹ ca', benne'
     zaj xu'e lizre xia.
- ³⁴ Le güe lá'ana Le', le'e zrale xabáa, ne le'e, zrale lu xezr la
     xu,
     ne le'e zrale lawe' nísadau', ne cá'anqueze xúgute
     da zaj naca ban xúgute lataj caní.
- ³⁵ Dios guselé¹⁰ benne' zaj zre¹¹e xezre Sión,
     ne xexune¹² xezre ca' zaj zra na lu xezr la xu chee¹³
     benne' Judá ca',
     na' tu xelezúazqueze¹⁴ na', ne gata' chee¹⁵ xezr la xu na'.
- ³⁶ Zriline zre sua benne' wen zrin chiu' ca', gaca
     chee¹⁶ xezr la xu na',
     na' benne' ca' zaj nazríline¹⁷ Lau' Lue' xelezúe¹⁸ na'.

Salmo 70

¹ Bselá neda!, Dios.

Gúcaleche neda!, Xran.

² Ben xelexedué'e, ne xelezúa lu da stébe benne' ca'
     dxelaca lazre¹⁹ xelútie²⁰ neda!.

Ben xelexebigue!, ne xelexala benne' ca' dxelebene!
lawe' da zua' lu da stebe.

3 Ben xelexegá'ana xala benne' ca' dxelún le! chia'.

4 Benne' ca' zá'aque! lau Lue' xelebene!
ne xelezú! lu da ba neza.

Benne' ca' dxelé! Lue': "Xcalenu!" lawe' da bseláu' le!,
tu dxelennázquez!: "¡Zrente naca Dios!"

5 Zua' lu da stebe, ne nate ni'a na'a.

Gudázega gácalenu' neda', Dios.

Nacu' Weselá chia', ne Xrana'.

Quebe chenu', Xran.

Salmo 71

1 Za'a lau' Lue', Xran, che! guxru' neda'.
Ben québedxa xedué'eda'.

2 Gúcal! neda', ne bselá neda' nen dut! da naca xrlátaje chiu'.
Bze naga chi'a, ne bselá neda'.

3 Nacu' ca tu xiaj xre naga sua' chaw!, na' waca xida'
naga zu' te zra chizrela.

Gunná be'enu' nu guselá neda', lawe' da nacu' Lue'
ca tu xiaj xre naga dxaca dipa lazra'.

4 Dios chia', bselá neda' lu na' benne' ca' zaj nabéaj xichaje!
Lue',
ne lu na' benne' ca' dxelune! da calela ne zaj naque! xichaj
zra'a,

5 lawe' da dxebeza lazra' Lue', Xrana' Dios.

Nacu' Bénnea' dxuxú! neda' gate nácatea' bídau't!

6 Lue' núxruguayu' neda' gate gúlajtea'.
Lue' ben' bdxuaja' lu le! xrna'a.
¡Tu güe lá'anazqueza! Lue'!

7 Belexebane benne' zant! ca naca chia',
ne ca naca chiu', dxuxúe xánniu' neda'.

8 Ben tu gul-lazqueza' da güe lá'ana' Lue',
ne gucá'ana szrena' Lue' du zra.

9 Quebe guzú' neda' chalá'ala gate ba guxrúa'.
Gate ba bedú lazra', quebe gusanu' neda'.

10 Benne' dxeledábague! neda' dxelenné! chia',
na' benne' ca' dxelezá lazre! xelútie! neda' belune! tuze
dizra',

- ¹¹ dxelenné!: “Ba bsan Dios le!.
- Chéajdxu cheajtéladxu le' lawe' da québedxa nu zua
nu guselá le!.”
- ¹² ¡Dios, quebe su' zitu' naga zua!!
- ¡Dios chia', gudázega gácalenu' neda!!
- ¹³ ¡Ben xelexedué'ene!!
- “Ben xelexenite benne' ca' dxeledábague' neda!.”
- “Ben xelezúa xel-la' stu', ne xeleque zréaje benne' ca'
dxelezá lazre' xelune' chia' da calela.”
- ¹⁴ Neda' tu cueza lárezqueza' Lue!,
ne tu güe lá'anazqueza' Lue!.
- ¹⁵ Guzenda' bénneache nacu' xrlátaje,
ne tu guzénzquezda' le' ca da bēnu' bseláu' neda',
láqueze quebe nezda' bal-la lasa bseláu' neda!.
- ¹⁶ Tu guchálajzqueza' cheé da zrente da bēnu' Lue!,
Xrana' Dios,
ne gusá'a lazre' bénneache cheé da xrlátaje cheéquezu!.
- ¹⁷ Dios, Lue' bsédenu' neda' gate nácatea' bidau'te.
Dxulé'eda' bénneache ca naca da zrente da bēnu'.
- ¹⁸ Dios, quebe gusán lazru' neda' gate bache guxrúa!,
ne ba bgucha!.
Be' neda' lataj guzenda' zri'ine zre sua' ca naca
xel-la' waca chiu',
ne guzenda' bi za xelalaj ca naca xel-la' wal-la chiu!,
- ¹⁹ ne ca naca da xrlátaje chiu', da naca na da zrente, Dios.
Lue' ba bēnu' da zaj nácale'e na zrente.
Dios, ¿Núzraqueze ca Lue?!
- ²⁰ Lue' bēnu' gudéa' lu da stébe zante, ne lu da calela ca',
na' gunu' xexaca bana', na' da xula xechisu' neda' lu x̄edxu
ba.
- ²¹ ¡Gucá'ana szrendxu' neda!,
ne xue zrénquezu' neda!.
- ²² ¡Cá'anqueze güe lá'anaqueza' Lue', quínnia' da gul-lalena'!
¡Dios chia', gúl-laqueza' cheé da li chiu', quínnia'
da du' zríadi'i na du!
¡Nacu' Benne' Lá'azxa cheé benne' Israel ca'!
- ²³ ¡Sua' lu da ba neza gate gúl-laqueza' chiu' Lue!,
ne békueze bénne'du xu'a, bénne'du' bexa'u!
- ²⁴ ¡Tu guchálajzqueza' cheé da xrlátaje chiu' te zra chizrela,
lawe' da bēnu' belexedué'e, ne guleque zréaje

benne' ca' belune^e ba xuzre xelune^e chia' da calela!

Salmo 72

- ¹ ¡Dios, ben guchi'a wenná bea da dxaca cheentu'
ca dxuchí'aquezu' Lue',
ne ben xelaca xrlátaje zri'ine wenná bea na'!
- ² Nadxa le^e guchi'a chee bénneache chiu' ca naca
da naca xrlátaje,
ne ca naca da li guchi'e chee benne' chiu' ca' zaj zue^e
lu da ba xa'.
- ³ Lu xi'a ca' xelebeza zri lazre' bénneache chiu',
ne lu xí'adu ca' xelezúe lu da naca chawe'.
- ⁴ Guchi'e chee benne' ca' zaj zue^e lu da ba xa'
lu xezre cheentu',
ne gusele' bidu ca' chee benne' ca' dxelexázrjene',
ne guzría xi'e benne' ca' dxulusaca zi'e bénneache.
- ⁵ Xelezrebe Lue' dxácate ne zua gubizra,
ne beu' lawe' tu cuen tu cuen bénneache.
- ⁶ Gaca wenná bea na' ca nisa xiuj da dxaca naga ba nadín,
ne ca xrlela da dxaca dxela lu xezr la xu.
- ⁷ Lu zra chee wenná bea na' gaca da xrlátaje,
ne xelebeza zri lazre' bénneache dxácate ne zua beu'.
- ⁸ Nna bee dute xezr la xu,
ne dxu'a xegu Eufrates, ga zrinte dxu'a nísadau'.
- ⁹ Lau le^e xuluzú zribe benne' ca' zaj zree xezr la xu,
na' guzéxruje^e lazre' benne' guledábague^e Le^e!
- ¹⁰ Benne' wenná bea chee xezr la xu Tarsis,
ne wenná bea ca' chee tu tu cue^e xezr la xu zitu' ca'
xelée zaj nu'ue da xulunézruje^e chee^e,
na' benne' wenná bea chee xezr la xu Sabá,
ne wenná bea chee Seba xulunézruje^e chee^e da gunní'a.
- ¹¹ Xúgute benne' wenná bea ca' xuluzú zribe^e lau le^e,
na' benne' xúgute cue^e xezr la xu xelune^e zrin chee^e.
- ¹² Le^e gusele' benne' ca' dxelexázrjene',
benne' dxululáwizre^e le^e,
ne gusele' benne' ca' zaj zue^e lu da ba xa',
ne quebe sua nu benne' gácalene le^e.
- ¹³ Xexache lazre^e benne' xache^e ca', ne benne' ca'
dxelexázrjene^e,

na' guselé' benne' xache' ca' cheē xelaca bane'.

¹⁴ Xexá' awe' benne' xache' ca' lu na' benne' wen lazre' ca',
ne benne' snia ca'.

Gune' ba xuzre guselé' benne' ca' lu na' benne' ca'
dxelutie' benne'.

¹⁵ Gaca ban wenná bea nigá,
na' xulunézruje' cheē oro cheē xezr la xu Sabá,
na' tu xelenábazqueze bénneache Dios gácalene' le',
ne te zra chizrela xelenabe' Dios gune' gaca chawe'
cheē wenná bea na'.

¹⁶ Tu zrígadauze zrua' xtila xelaze' lu xezr la xu,
ne lu xí'adu ca',
da cuíale' e na ca da dxebía lu xi'a Líbano,
na' benne' zaj zre' e lu xezre ca' xelane' ca xixre' ze lu xezr
la xu.

¹⁷ Tu súazqueze la benne' wenná bea na'.
Tu xuluchálajzqueze' cheē la le' dxácaté ne zua gubizra.
Né cheē le' gaca da ba neza cheē bénneache xúgute
cue' xezr la xu,

na' xelenné' cheē naca cheē da ba neza zrente.

¹⁸ Xrlátaje naca Xránadxu Dios, Dios cheē benne' Israel ca',
na' tuze Le' dxune' da dxexebánedxu.

¹⁹ Xrlátaje naca La Le' da naca na da xabáa chadía chacanna,
na' duté xezr la xu nigá xeleté' ene' da xabáa cheē!
¡Ca'an naca na, ne ca'an gaca na!

²⁰ Nigá dxexuzre xrtizra' David, da dxuchálajlène' Dios.
David nigá naque' zri'ine Isaí.

Salmo 73

¹ Da líqueze ba bñen Dios da chawe' cheē benne' Israel ca',
benne' ca' zaj naque' du lazre' lau Dios.

² Neda' ba guzúa cheajcházia' lu dul-la.
Ba guzúa guna' tu da zrinnaj,

³ lawe' da guca' zre' e lazre' ne cheē benne' gunní'a ca',
gate ble'eda' ca dxelepe ban benne' ca' zaj nabéaj xíchaje' Dios.

⁴ Benne' caní quebe zaj zue' stébe cheē xel-la' gute,
lawe' da zaj zúale' e chawe'.

⁵ Quebe dxeledée' lu da ba xa' ca da dxeledé xúgute benne'
ca',

ne quebe dxelezaca zi'ē ca da dxaca cheē xezícadxa
bénneache.

⁶ Cheē le na' dxulucá'ana szren cuine'!

Tu dxelexúbezqueznē' dxelune' da calela.

⁷ Dxelánnie' lawe' da dxelagu cháwele'ē.

Dxelezíle'ē ca naca da dxelezá lazre'!

⁸ Dxelún le' cheē Dios, ne dxelenné' calela ca da zrinnaj
da xelune'!

Dute xel-la' dxulucá'ana szren cuina dxuluchálaje' da
zrente'.

⁹ Dxelenné' cheē da ca' zaj sua xabáa,

ne dxuluchálaje' ca benne' zaj nape' dute xezr la xu.

¹⁰ Cheē le na' xúgutē bénneache dxelune' le' tu zren,
ne dxelezi'ē ca da dxelenná benne' gunni'a ca'.

¹¹ Dxelenná benne' ca' dxelune' da calela:
“¿Ájazra gaca neze Dios?

¿Dxelé'equeze Bénnea' zue' na'ala?”

¹² Benne' caní zaj naque' benne' zaj nabéaj xíchaje' Dios,
na' dxelepe bane' lu xezr la xu, ne dxelaque' gunní'a.

¹³ Da líqueze, dácheze naca guca' du lazre',
ne quebe bi da calela nuna'.

¹⁴ Gudéa' lu da ba xa' tu zra tu zra,
ne gudéa' xel-la' zi' xúgutē zra.

¹⁵ La nnia' neda': Guchálaja' ca dxuluchalaj benne' ca',
na' si xe'a bénneachedu ca' chiu', Dios.

¹⁶ Gate blaba lazra' cheē chéajni'ida' da nigá,
guca na stébele'ē chia' neda'.

¹⁷ Gate guxu'a lu lataj lá'azxa cheē Dios,
na' guque be'eda' da gaca cheē benne' ca' gate cheajsé.

¹⁸ Da líqueze nunu' cheē benne' ca' cheajlecházie',
ne gunu' xelebía xí'queze'.

¹⁹ Chadite gulebía xí'queze'.

Belexenite' lu xel-la' gulezrébele'ē.

²⁰ Zaj naque' ca tu da ble'edxu lu xela da dxexenite na
gate dxexebandxu.

Ca'an gaca, Xran, gate chasu', guzú' chalá'ala ca da
gulaca benne' ca'.

²¹ Gate guca' zre'e lazre' cheē benne' ca',
guzúa lázrdawa' lu da stébe.

- ²² Lawe' da guca' xichaj zide', na' quebe guxéajni'ida'
guca' ca tu bę xixre' lau Lue'.
- ²³ Tu guzúazqueza' nen Lue', na' guca'u na'a xabela.
- ²⁴ Bsi'u neda' chee guna' da dxuléenu' neda',
na' te nigá xezí' lu na'u neda' lu xabáa chiu!.
- ²⁵ Quebe nu xetú zua chia' xabáa san tuzu' Lue',
ne quebe nu xetú dxezáz lazra' lu xezr la xu, san tuzu' Lue'.
- ²⁶ Dxelexedú lazre' bęla' dxen chia', ne lázrdawa!.
Dios naque' Benne' dxutipe' lazra',
ne naque' da ba neza chia' chadía chacanna.
- ²⁷ Benne' ca' dxelexecuase' naga zu' xelexenítie'.
Guzría xi'u xúgute benne' ca' xelexebeaj xíchaje' Lue'.
- ²⁸ Ca naca chia' neda', dxaca chawe' chia' lawe' da gubiga'
lau Dios.
Tu dxebeza lázrezqueza' Xránadxu Dios,
chee guchálajqueza' ca naca da zrentę da nune'.

Salmo 74

- ¹ Dios, ¿tu chíizqueze nuzú' netu' chalá'ala?
¿Dxezra'u netu', nácantu' ca zrla' chiu' ca'?
- ² Bsá lazre' bénneache chiu', benne' ca' guzi'u nédxudaute'.
Benne' ca' bexa'u chee gunu' xelaque' benne' cheéquezu',
benne' ca' zaj zre'e lu xi'a Sión nigá, naga zúaquezu' Lue'.
- ³ Gudá xedajnná'u ca nabía xi' xezre nigá,
ne ca naca da calela da belún benne' ca'
dxeledábague' netu', lu lataj lá'azxa chiu!.
- ⁴ Dxelebezre xa'a benne' ca' dxeledábague' Lue'
laduj naga zaj nazraga bénneache chiu!.
Zaj nuzué' nigá da dxululé'e na xu'untu' lu na' benne' ca'.
- ⁵ Buluzría xi'e xezre nigá,
ca dxun tu benne' dxine' ca naca xaga zaj ze tu xi'a.
- ⁶ Na'a nen xa waga chee' ca', ne nen xaga chee' ca',
ba buluzría xi'e ca naca lechítaje' chee xudau' chiu'.
- ⁷ Ba buluzéxxie' lataj lá'azxa chiu!.
Bulucá'ana dítaje' xu'u lizru'.
Buluchínnaje' na.
- ⁸ Lu lázrdawę' gulenné': "Guzría xi'tegadxu na tu chi'ize."
Ba buluzéxxie' xúgute xu'u naga bezrágantu' chiu'

- lu xe^rz la xu chiu!.
- ⁹ Québedxa dxelé'entu' da la'axza ca' da dxululé'e na
da guchísantu' lu xe^rz la xu che^{entu}!.
- Québedxa nu chilá' benne' guchálaje[!] waláz chiu!,
ne quebe nu zua ládujla netu', benne' nézene[!] bátaqueze
lantu!.
- ¹⁰ Dios, ¿Báta cueza na xulucháchale[!] benne' ca' netu',
benne' ca' dxulusaca zi'^e netu'?
- ¿Chadía chacanna welenné benne' dxeledábague[!] lue'
schanni[!] chee[!] Lau'?
- ¹¹ ¿Bizr chee[!] na' quebe dxebéaj lazru' benne' ca'?
- ¿Bizr chee[!] na' quebe dxuzría xi'u benne' ca' dxelune[!] da
calela?
- ¹² Lue[!], Dios, nacu' Wenná Bea chia' nédxudaute[!].
Lué[!]queze dxuseláu' bénneache dut^e xe^rz la xu.
- ¹³ Xel-la' waca chiu' b^en^u' nísadau' chupa la'a.
Gula'u xichaj b^es schanni[!] ca' lu nísadau'.
- ¹⁴ Bzúzruju' xichaj b^es schanni[!] leba[!] leviatán,
Na' b^en^u' gulagu b^es xixre[!] leba[!], bea ca' zaj zraba[!] lu xu
bizre.
- ¹⁵ B^en^u' gulaj nisa beaj, ne nisa xegu ca'!
Bsebizru' xegu zri'a ca'.
- ¹⁶ Chiu' Lue[!] naca te zra, ne cá'anqueze chiu' naca dxela.
Lue[!] bzu' beu', ne gubizra naga dxeledé na.
- ¹⁷ Lue[!] bzu' tu chi'ize ca naca da zaj de xe^rz la xu nigá.
Lue[!] b^en^u' beu' la ca', ne beu' zaga ca'.
- ¹⁸ Bsa lazre[!] da nigá: Benne' ca' dxeledábague[!] lue'
ba zaj nun le[!] chiu' Lue[!], Xran.
Benne' xala ca' ba gulenné[!] schanni[!] chee[!] Lau'.
- ¹⁹ Quebe gusanu' lu na' benne' zaj naqu^e! ca b^es snia ca'
benne' ca' nazrí'iquezu',
ne quebe gal-la lazru' tu chi'ize bénneache chiu' zaj
zue[!] lu da ba xa'.
- ²⁰ Gunná' ca naca xel-la' wezría da b^en^u',
lawe[!] da gáteteze naca chul-la lu xe^rz la xu,
na' zaj zra' benne' ca' dxelune[!] da zrinnaj.
- ²¹ Quebe gu'u lataj xelegá'ana lu xel-la' stu' benne'
ca' zaj zue[!] lu da baxache!.
Benne' dxelezaca zi'^e, ne benne' dxelexázrjene[!]
xelúe lá'ane[!] Lau'.

22 ¡Guzé, Dios!

¡Ben ca ba gunnáu!

¡Bsa lazre' ca dxelún benne' xala ca', dxelún le' chiu'
te zra te zra!

23 Quebe gal-la lazru' ca da gulenná benne' ca'
dxeledábague' lue'.

Da schaga dxelún benne' ca' dxeledábague' Lue'
tu dxénzqueze na.

Salmo 75

1 "Xcalenu!", dxentu' Lue', Dios: "Xcalenu!"

Dxuzentu' bénneache zúalenu' netu', ne ba nunu' da ca'
dxexebánequezentu'.

2 Dxenná Dios: "Ba nuzúa' zra guchi'a chee bénneache.
Guchi'a ca naca da xrlátaje.

3 Lácala xru' dute xezr la xu, ne xelezrise xúgute
da zaj naca ban na,
neda' gúxruequeza' ca naca lane xezr la xu na!.

4 Dxapa' benne' xala ca': Quebe gáwele.
Dxapa' benne' ca' dxelune' da calela:
Quebe gucá'ana szren cuíname.

5 Quebe guxrén lázrele xel-la' wal-la cheele.
Quebe gácale benne' lázxdau zide'."

6 Quebe za xel-la' szren naga dxalaj gubizra,
ne naga dxebía na,
ne quebe za na le'e xixre' lawe' lataj.

7 Dios naque' Bénnea' guchi'e chee bénneache.
Dxucá'ane' cá'aze tu benne', ne dxucá'ane' szren xetú
benne'.

8 Dios nuxre' tu zriga', da nazrate na xrise uva wal-la,
da zeaje na xel-la' dxezá'a chee'.

Dxulálaje' na chee xel-aj benne' ca' dxelune' da
calela.

Xel-aje' na xebizrte na.

9 Neda' guzénquezda' bénneache,
ne gul-la' da güe lá'ana' Dios chee Jacob.

10 Le' guchínnajqueze' xel-la' waca chee benne'
wen da calela ca'.

Gusezrendxe' xel-la' waca chee benne' xrlátaje ca'.

Salmo 76

- ¹ Zaj núnbea benne' Judá ca' Dios,
na' ládujla benne' Israel zrente nácaqueze La Le'.
- ² Lu xezre Salem zua lataj lá'azxa chee'!
Lu xezre Sión zua naga zúaqueze!.
- ³ Lataj na' gudíchaje' xaga nalá xéche'ze ca',
ne xia da dxucu'uj na benne' lu wedil-la,
ne ca naca da dxuluchínene' lu wedil-la.
- ⁴ Benne' xabáa nacu' Lue',
ne Benne' wál-ladxa ca xi'a zri'a ca'.
- ⁵ Xeajlechaze benne' wal-la ca', ne guláse dínnaje'.
Netú benne' wal-la ca' quebe belexechisa ne'e chee'
xelune' wedil-la.
- ⁶ Dios chee' benne' Israel ca', gate gudil-lu' benne' ca',
guláse dinnaj bzrina' ca', ne benne' gulebíe'-ba'.
- ⁷ Nacu' Lue' Benne' zrébedxu.
¿Nu benne' gaca se' lau Lue' gate dxezra'u?
- ⁸ Xabáate gunná'u, na' guchi'u chee' bénneache.
Dxelezrebe bénneache lu xezr la xu, na' dxelebezé'
- ⁹ zra seu' Lue', Dios, chee' guchi'u chee' bénneache,
ne chee' guseláu' xúgute benne' dxexrui lazre' zaj
zre'e lu xezr la xu.
- ¹⁰ Da líqueze xel-la' dxelezrá'a chee' bénneache
gaca na tu da gucá'ana szren na Lue'.
Guzúa zriu' xel-la' dxelezrá'a chee' bénneache zaj nagá'ane'.
- ¹¹ Le chebe lázrele da gunle chee' Dios,
na' le gun da na' chee' Xránadxu, Dios cheele.
Xúgute benne' zaj zre'e du gabí'ila xeleté'e,
na' xulunézruje' da zaj nu'e chee' Dios,
Bénnea' dxezrébedxu.
- ¹² Guzague' da xu'u lu xichaj lázxdau benne' blau ca'.
Le' dxuchebe' benne' wenná bea ca' zaj zre'e lu xezr la xu.

Salmo 77

- ¹ Nen chi'a bláwizra' Dios.
Bláwizra' Dios, na' Le' buzé nague' chi'a.
- ² Guxu'a lau Xránadxu lu zra guzúa' lu da ba xa'.

- Chizrela guchisa na'a lau Le[!], ne quebe guzúa zria!.
 Quebe be[!]a lataj nu benne! xue zrene[!] neda!.
- ³ Bsa lazra' chee[!] Dios, ne guzúa' stebé.
 Gudawa' zria lawe[!], ne bedú lazra'.
- ⁴ Begúe[!] bchigala chia!.
 Guzúa' stébele[!]e, ne quebe guca guchálaja!.
- ⁵ Blaba lazra' ca naca zra nédxute.
 Ca naca iza zan ca' da ba guledé chee[!] na.
- ⁶ Bsa lazra' ca naca da bil-la' chizrélala,
 ne blaba lázrequeza' ca zaj naca na, na' gunaba be[!] xu'a:.
- ⁷ ¿Guzúa Xránadxu dxi'u chalá'ala tu chi'lize
 ne québedxa gácaleñe[!] dxi'u?
- ⁸ ¿Cabátadxa xexache lazre[!] dxi'u?
 ¿Cabátadxa gune[!] ca da guchébe lazre[!]?
- ⁹ ¿Gul-la lázrequeze Dios xexache lazre[!] dxi'u?
 ¿Dxezré[!]e dxi'u, na' québedxa xexache lazre[!] dxi'u?
- ¹⁰ Nadxa gunnía': Caní dxuna' lawe[!] da quebe chawe[!] zua'.
 Chee[!] le na' cheajsá lazra' chee[!] xúguté da zrente
 da bén Dios zrente lu iza ba guledé chee[!] na.
- ¹¹ Cheajsá lazra' chee[!] da zrente ca' da bén Jah.
- Awe[!], cheajsá lazra' chee[!] da benu' nédxudaute da ca'
 dxexebánentu!.
- ¹² Gulaba lazra' ca naca xúguté da ba benu',
 ne guchálaja' ca zaj naca da nunu!.
- ¹³ Dios, lá'azxa naca da dxusédenu' netu' ca guntu!.
 ¿Zua xetú Dios naque[!] benne! zren ca naca Dios cheentu'?
- ¹⁴ Lue[!] nacu' Dios, dxunu' da ca' dxexebánentu'.
 Blé'enu' xúguté bénneache lu xe[!]zr la xu ca zrente
 naca xel-la' waca chiu!.
- ¹⁵ Nen xel-la' waca chiu' bexa'u bénneache chiu',
 zri'ine zre sua Jacob, ne zri'ine zre sua José.
- ¹⁶ Xegu nisa ca' belelé'en Lue[!], Dios.
 Belelé[!]e xegu nisa ca' Lue[!], na' belezrébele[!]e na.
 Cá'anqueze gulezúa stebé nísadau' situj ca'.
- ¹⁷ Nisa xiuj zila bdxuaj na lu beuj bza ca',
 ne gulennéle[!]e guziu', ne gulépele[!]e xesa.
- ¹⁸ Lu be[!] bdunu' ben guziu' chiu' da gunnéle[!]e na.
 Bulusaní[!] xesa guziu' ca naca xe[!]zr la xu.
 Guzúa stebé, ne guzrize xe[!]zr la xu.

- ¹⁹ Lawe' nísadau' guza'u,
ne lawe' nisa zila ca' gudéquezu',
ne quebe naca bea naga bléaju'.
²⁰ Guché'u bénneache chiu' ca zrila' ca'
lu na' Moisés, ne lu na' Aarón.

Salmo 78

- ¹ Le xen, le'e, bénneache chia', ca da dxusédeda!.
Le xen xanne' ca da dxuchálaja!.
- ² Guchínda' dizra' ca da dxuluchalaj benne' sina ca',
na' guzéajni'ida' le'e da ca' gulezúa na bagácheze gate nate,
- ³ da ca' bendxu, ne bénbeadxu na,
da ca' belixru be'e xra xrtáudxu ca' dxi'u.
- ⁴ Quebe gucáchedxu na lau zrí'inedxu ca'.
Guzénquezdxu zrí'inedxu ca' ca naca xel-la' szren
chee Xránadxu,
ne ca naca xel-la' waca chee!, ne ca zaj naca da zren ca'
da bëne!.
- ⁵ Bzue' tu da nadxixruj bea na da xelún benne' Israel ca',
ne da bdxixruj be'ene' ca' da xelún zrí'ine zre sua Jacob.
Gunná bë'ene' xra xrtáudxu ca' xuluzenne' bi chee' ca'
ca naca da gunná bë'ene',
- ⁶ chee xelúnbea zrí'ine' bidu ca' za xelálajbe' ca naca na,
na' bi caní xuluzenbe' zrí'inebe' da na!,
- ⁷ chee xuluxréñ lázrebe' Dios,
ne quebe xelal-la lázrebe' da ca' bëen Dios,
ne chee xuluzúabe' dizra' da ca' gunná bë'ë.
- ⁸ Quebe xelácabe' ca gulaca xra xrtáube' ca'.
Benne' ca' quebe buluzúë' dizra' chee!, ne guledábague' Le!,
ne quebe buluzúa chúchue' ca buluxréñ lazre' Dios,
ne quebe gulaque' li lazre' lu da naca chee Dios lu
be' zaj nácaqueze'.
- ⁹ Benne' zrí'ine zre sua Efraín, benne' zaj nu'ë
da dxuluchínene' lu wedil-la
buluzrúnnuje' naga dxaca wedil-la.
- ¹⁰ Quebe belune' ca naca xel-la' wezría da bëen Dios,
ne quebe buluzúë' dizra' da gunná bë'ene'.
- ¹¹ Gulal-la lazre' da ca' bëen Dios,
ne xel-la' waca ca' blé'ene' Le!.

- ¹² Lau xra xrtawé' ca' b_{ene}' xel-la' waca ca'
lu xe_{zr} la xu Egipto, ne lu xe_{zr} la xu Zoán.
- ¹³ Gusalje' neza lu nísadau' naga guledé benne' ca'.
B_{ene}' nísadau' na' ca xi'a ca' chalá'a weaj.
- ¹⁴ Te zra blé'ene' benne' ca' neza nen tu beuj bza da xjácalene',
ne chizrela nen beuj bza da naca na ca tu xi'.
- ¹⁵ Gulé'e xiaj ca' naga naca xu bizre,
na' bxí'aje' benne' ca' nisa da gulaj na le'e xiaj ca'
ca tu xegu nisa.
- ¹⁶ B_{ene}' gulaj tu xegu nisa le'e xiaj na',
na' bzriluj na ca tu xegu zren.
- ¹⁷ Lácala b_{ene}' caní belúndxaqueze' dul-la lau Dios
le'e xixre' lawe' lataj,
ne guledábague' Dios nape' dute xel-la' szren.
- ¹⁸ Gulegú'u lazre' xulu'zúa zrie' Dios.
Gulenabe' xelawé' ca da dxelezá lazre' le'.
- ¹⁹ Gulenné' chee' Dios, gulenné':
¿Wazeque Dios na' gunne' da gágudxu le'e xixre' nigá?
- ²⁰ Da líqueze gulé'e xiaj na', na' gulaj nisa na',
na' bzriluj na ca tu xegu zren.
¿Wazéquequezne' gunne' dxi'u xeta, ne gunne' b_{ela}'
da gágudxu?
- ²¹ Chee' le' na' bzra'a Xránadxu gate benne' da na',
ne gusel-le' xi' da bbezxe na bal-la bénneache chee',
na' bsedxi'ule' e xel-la' dxezrá'a chee' nen benne' Israel ca',
- ²² lawe' da quebe guléajle' chee' Dios,
ne quebe buluxréñ lazre' Le' guselé' le'.
- ²³ Gunná b_é'ene' beuj zran xabáa,
ne gusálaje' dxa xu'u chee' xabáa,
- ²⁴ na' b_{ene}' bxinnaj xeta maná ca dxinnaj xiuj chee'
gulagu benne' chee' na.
Bnérzuje' le' da naca ca zrua' chee' xabáa.
- ²⁵ Gulawé' da dxelagu gubáz chee' xabáa ca'.
Gusél-lale' e da gulawé', na' gulélajtequezené'.
- ²⁶ Bene' guca be' da za' chalá'ala naga dxalaj gubizra,
ne xel-la' waca chee' b_{ene}' guca be' za' chalá'ala
naga dxedé gubizra beu' zaga,
- ²⁷ na' gusel-le' chee' benne' ca' b_{ela}' ca ze bxerte xu,
béadu zaj sua xrila naxanba' ca xuzre' da dxe' dxu'a
tu xegu zren.

- ²⁸ Bene' guléxrujba' chale'aj chee' benne' ca!.
 Guléxrujba' dútequeze naga zaj zua xu'u xide chee'!.
²⁹ Gulawé'-ba', ne gulélajquezene'.
 Dios bnézruje' chie' ca naca da gulaca lazre'.
³⁰ Gate quebe ne xelélajene', ne ne dxelawé'-ba',
³¹ bzra'a Dios benne' ca',
 na' bétie' benne' zaj nácadxe' benne' wal-la,
 ne benne' Israel ca' zaj nácadxe' benne' waca.
³² Láqueze bene' caní, na' belúndxaqueze' dul-la,
 ne láqueze belelé'ené' xel-la' waca ca' da bene',
 quebe buluxréñ lazre' Le'!.
³³ Chee' le na' guchugue' zra chee' benne' ca' ca
 tu be' dxeçá'adxu,
 ne ca zaj naca iza da gulezúe', bdee' le' lu da zi' da xa!.
³⁴ Gate bétie' bal-la benne' ca', na' xezícadxe'
 belexaque' chee' Dios.
 Belexebí'i lazre', ne du lazre' buluchálajlène' Le'!.
³⁵ Xejlesá lazre' naca Dios Benne' dxuxúe' le',
 ne Dios na' nape' dute xel-la' szren naque' Bénnea'
 bxá'awene' le',
³⁶ san quebe guca li lazre' da gulenné'
 lawe' da belún lazre' lau Dios.
³⁷ Quebe gulaque' li lazre' nen Le',
 ne quebe belune' du lazre' ca naca xel-la' wezría chee'!.
³⁸ Dios bexache lazre' chee' benne' ca',
 ne bnite lawe' dul-la belune', ne quebe bzria xi'e le'.
 Zane' lásaté bzue' chalá'ala xel-la' dxezrá'a chee',
 ne quebe bzre' le' dute ca da dxéquene'!
³⁹ Xeajsá lazre' Dios zaj naque' bela' dxen.
 Zaj naque' ca tu be' da dxedé na, ne quebe xezrín na.
⁴⁰ Zane' lasa guledábague' Le' le'e xixre' lawe' lataj na',
 ne zane' lasa buluzúe' Le' baxache'!
⁴¹ Zane' lasa buluzúe' Dios chalá'ala,
 ne buluché'e Dios lá'azxa chee' benne' Israel ca'!.
⁴² Gulal-la lazre' ca naca xel-la' waca zren chee',
 ne ca bene' lu zra na' bxá'awene' le' lu da zi' da xa',
⁴³ gate bene' xel-la' waca ca' lu xezi la xu Egipto,
 ne blé'ene' da ca' da dxebánedxu lu xezi la xu Zoán.
⁴⁴ Bexune' xegu chee' ca' dxen,
 na' québedxa guca da xele'aj benne' Egipto ca'!

- 45** Gusel-le' be'a ládujla benne' ca', be buludeba' le' xel-la' zi'.
 Gusel-le' bluzru ca' buluzría xiba' xezr la xu chee'!
- 46** Gusel-le' biche zu ca' guláguba' lina chee',
 ne buluzría xiba' da zaj zua lu xezr la xu chee'.
- 47** Gusel-le' xiaj bezxe' zri'a da bzria xi na lba uva chee' ca',
 ne gusel-le' da zaga da bsebizre na xaga higo chee' ca'.
- 48** Gusel-le' xiaj bezxe' zri'a da bête na be xixre' chee' ca',
 ne gusel-le' xesa da bête na zrilá' chee' ca'.
- 49** Bdee' benne' Egipto ca' lu xel-la' zi' zren,
 lawe' da bzrá'ale' e benne' ca',
 na' guca da ca' ca zánete gubáz ca' chee' xel-la' gute.
- 50** Quebe bzague' xel-la' dxezrá'a chee',
 ne quebe bnite lawe' chee' chee' quebe xelátie',
 san betie' le' nen tu xízrawe' wal-la.
- 51** Bétie' bi biu nedxu chee' benne' ca',
 bi biu nedxu ca' chee' benne' Egipto ca'.
- 52** Nadxa beche'e benne' chee' ca' ca tu benne'
 dxeche'e zrilá' ca',
 ne bsi'e le' le'e xixre' lawe' lataj.
- 53** Bsi'e le' zri'a chawe', ne quebe bi belezrebe',
 san gulate benne' guledábague' Le' lu nísadau'.
- 54** Beche'e le' lu xezr la xu lá'azxa chee',
 naga zua xi'a nigá da guca cheéqueze'.
- 55** Bebéaje' benne' zaj zre'e lu xezr la xu na' lau
 benne' chie' ca',
 na' gulé'e xezr la xu chee' cha chee' benne' Israel ca',
 ne bzre'e le' lizre benne' ca' bebéaje'.
- 56** Da xula buluzúe' Dios chalá'ala, ne buluché'e
 Dios, nape' duté xel-la' szren.
 Quebe buluzúe' dizra' da ca' gunná be'ene' le'.
- 57** Da xula guledábague' Dios ca belún xra xrtawé' ca'.
 Gulaque' ca tu bdxeque' xala chee' xaga nalá xéche'ze.
- 58** Buluché'e Le' ne chee' lataj ca' naga bulucá'ana
 szrene' bedáu' xiaj xaga ca',
 ne ne chee' bedáu' xiaj xaga chee' ca' bzrá'ale' e Dios.
- 59** Bzra'a Dios gate blé'ene' na,
 na' gucuídele'ene' benne' chee' ca', benne' Israel.
- 60** Guleaj xíchaje' xu'u xide lá'azxa chee' zua na xezre Silo,
 xu'u xide na' guzuáquezé' ládujla benne' ca'.
- 61** Be'e lataj belecá'a benne' ca' dxeledábague' dxi'u

- xi'ina lá'azxa chee',
 da na' dxulé'e na xel-la' waca, ne xel-la' szren chee!.
- 62** Bzre'e benne' chee' ca',
 na' bdee le' lu na' benne' ca' belútie' le'.
- 63** Benne' wal-la ca' gulátie' lu wedil-la.
 Quebe nu zra' benne' wegu', benne' xelezúalene'
 nu'ula wegu' ca'.
- 64** Cá'anqueze gulate bxruze ca' lu wedil-la,
 na' nu'ula chee bxruze ca' quebe gulebezre xache'
 chee bxruze ca'.
- 65** Nadxa guca Xránadxu ca tu benne' dxexebane' lu bchigala.
 Guque' ca tu benne' wal-la dxebezre xe'e gate ba né'aje'
 xrise uva wal-la.
- 66** Na' blague' benne' guledábague' Le',
 ne bca'ane le' cá'aze chadía chacanna.
- 67** Bzue' chalá'ala zril'ine zre sua José,
 ne quebe bequé'e zril'ine zre sua Efraín,
- 68** san bequé'e zril'ine zre sua Judá,
 ne xi'a Sión, da na' nazrí'ile'ene!.
- 69** Lu xi'a na' bene' xudau' lá'azxa chee',
 da guca na ca naca da zua na xabáa.
 Bzua chúchue' na chadía chacanna,
 ca nácaqueze xezr la xu nigá.
- 70** Bequé'e David, benne' wen zrin chee'!
 Bebéaje' le' naga zaj zra' zrila' ca'.
- 71** Beche'e le' naga zue' dxuxúe' zrila' ca' zaj nache'eba'
 bedau',
 chee gaque' wenná bea, benne' guxúe' bénneache chee',
 zril'ine zre sua Jacob, benne' zaj naque' benne' Israel ca'.
- 72** Dute' xel-la' du lazre' chee' bxue' benne' ca'.
 Bxue' le' dute' xel-la' waca zren chee'!

Salmo 79

- 1** Dios, ba gulú'u benne' xezr la xu zitu' ca' lu xezr la xu
 chee bénneache chiu!.
- Bulucá'ana dítaje' xudau' lá'azxa chiu!.
- Buluzría xi'e xezre Jerusalén.
- 2** Bulucá'ane bela' dxen chee' wen zrin chiu' ca' naga
 gulagu be zua xrila le'!.

- Bé xixre' ca' guláguba' bela' dxen cheeé benne' ca'
zaj naqueé chiu!.
- ³ Ca nisa bululálaje' dxen cheeé benne' ca' xúgute lu neza
cheeé xezre Jerusalén,
ne quebe nu chilá' benne' gucacheé benne' ca!.
- ⁴ Benne' xezr la xu walizre' cheentu' ca'
dxulucháchaleneé netu!.
- Benne' zaj zreé xezre walízr ca' dxulucá'ana dítajeé netu!,
ne dxelún le' cheentu!.
- ⁵ ¿Bata cuézaqueze gaca caní cheentu', Xran?
¿Tu chí'izqueze dxezra'u netu'?
- ¿Tu chí'izqueze gaca xel-la' dxezrá'a chiu' ca tu xi'?
- ⁶ Bzra'a benne' xezr la xu ca' quebe zaj núnbeé Lue!,
na' benne' xezr la xu ca' quebe dxululáwizreé Lue!,
- ⁷ lawe' da ba buluzría xié zri'ine zre sua Jacob,
ne bulucá'ana dítajeé xu'u lizre benne' ca!.
- ⁸ Quebe gusebagu' netu' ca naca da zrinnaj da belún
xra xtaantu' ca!.
- Gudázega xexache lazru' netu', lawe' da dxezraga láuleéntu'.
- ⁹ Gúcaleé netu', Dios, nacu' Bénnea' dxuseléé netu',
cheeé gaca ba Lau!.
- Bselá netu', ne bnite lau dul-la nuntu' cheeé xegá'ana szren
Lau!,
- ¹⁰ lawe' da xelenná bénneache: “¿Ga na Dios cheeé benne' ca?!”
Bebéaj lazre' benne' ca' belútieé wén zrin chiu' ca!.
- ¹¹ Caní ben cheeé xelelé'e xúgute benne' chiu' ca' zaj xué
lu na' benne' ca' dxeledábagueé netu'!
- Dute xel-la' waca zren chiu' bselá benne' ca' ba zaj nachugueé
cheeé xelatieé.
- ¹² Bunezruj cheeé benne' xezr la xu walizre' cheentu'
ca' xegazre cue'
ca da calela da beluneé, bulucá'ana dítajeé Lue', Xran.
- ¹³ Netu', bénneache chiu', nácantu' ca zrila' chiu' ca',
güe lá'anaquezentu' Lue' chadía chacanna.
Tu cuen tu cuen zri'ine zre suantu' gúl-laquezentu' da
güe lá'anantu' Lue'.

Salmo 80

¹ Bene cheentu', Lue' dxuxú' benne' Israel ca',

- Lue' na', dxuxú' zri'ine zre sua José ca zrila'du ca',
 ne dxe'u lataj blau chiu' da zua na láwela querubín ca!.
- ² Ble'e xel-la' szren chiu' lau zri'ine zre sua Efraín,
 ne Benjamín, ne Manasés.
 Ble'e xel-la' waca chiu', ne gudá guseláu' netu!.
- ³ Beché' netu', Dios.
 Bexache lazre' netu', na' lantu!.
- ⁴ Xránantu' Dios, napu' dutę xel-la' waca,
 ¿bata chajsequeze zra'u netu',
 ne quebe xennu' ca da nabantu' Lue'?
- ⁵ Bzúale'u netu' lu xel-la' dxewí'ine lazre',
 ne bzílalę'u nisa dxebézrentu!.
- ⁶ Be'u lataj xeżr la xu walizre ca' bulucá'ana dítaje' netu',
 na' benne' ca' dxeledábague' netu' belún le' cheentu!.
- ⁷ Beché' netu', Dios, napu' dutę xel-la' waca.
 Bexache lazre' netu', na' lantu!.
- ⁸ Bebéaju' tu zrigu' lba uva lu xeżr la xu Egipto da naca na
 bénneache chiu'.
 Blagu' benne' xeżr la xu gulezré'e nigá, na' guzu' nigá
 zrigu' lba uva na'!
- ⁹ Gú'unu' lba uva na' chee gula na.
 Bdélé'e lue zrigu' lba uva na', na' gucu na xeżr la xu na'.
- ¹⁰ Gulú'u na zrul-la xúgute xi'a ca',
 na' zruze na ca' gulegú'u na zrul-la xaga cedro zren ca'.
- ¹¹ Gulechiluj zruze na, belezrintę na dxu'a nísadau',
 ne belezrintę na dxu'a xegu Eufrates.
- ¹² ¿Bizr chee na' gucá'u le'aj da naxechaj na le na?
 Na'a xúgute benne' dxeledé na' dxelebane' da zixre chee na.
- ¹³ Dxuluchuchu dxululéaj cuche xixre' ca' lba uva na',
 na' be xixre' ca' dxeláguba' na.
- ¹⁴ Bedá cheentu', Dios, napu' dutę xel-la' waca.
 Gunná' netu' ga na' zu' xabáa, ne gudá xedajnná'u lba uva
 chiu'.
- ¹⁵ Gudá, guseláu' lba uva nigá, da gúzaquezu!.
 Bechuj chee lba uva na', ba bzua chuchu' gaca na chiu'.
- ¹⁶ Benne' ca' dxeledábague' netu' ba gulechúgue' lba na',
 ne ba guládue' na xi'!
 Gunná' benne' ca' lu xel-la' dxezrá'a chiu',
 ne bzria xi' benne' ca'!
- ¹⁷ Bzua chuchu, ne bxue benne' ca' ba guca'u,

- benne' xe_rz la xu na' ba nuzúa chuchu!.
- ¹⁸ Cabátadxa cueaj xíchajntu' Lue' xecha lasa.
Bcache chawe' netu', naca bantu', na' güe lá'anantu' Lau'.
- ¹⁹ Xránantu' Dios, napu' dute_x xel-la' waca, beché_e netu'.
Bexache lazre' netu', na' lantu'.

Salmo 81

- ¹ Lu dute_x xel-la' dxebé le gul-la chee_e Dios, Bénnea' dxutipe_e lázredxu.
Lu da ba neza chee_ele le cuezre xa'a lau Dios chee_e zri'ine zre sua Jacob.
- ² Le gul-la, ne le capa xídedau!.
Le quinne xrtan da con zríadi'i na du, ne da dxúl-lalenle.
- ³ Le gucuezre luzu da dxulucuezre_e gate naca beu' dxe'ene,
da naca na zra nuzúadxu gundxu laní lá'azxa.
- ⁴ Naca na tu da dxun na ba xen xelún benne' Israel ca',
da bdxixruj bea Dios xelún zri'ine zre sua Jacob.
- ⁵ Bzue_e na ca tu da gulé_e lau na zri'ine zre sua José
gate beledxúaje_e lu xe_rz la xu Egipto,
naga benda_e tu xrtizra' bénneache da quebe guxéajni'ida!.
- ⁶ Gunná Dios: "Begúa_e xua' da buludé_e benne' chia' ca'!
Bsezá'a benne' chia' ca' da zi'i."
- ⁷ Lu da ba xa' da guzúale, bláwizrale neda', na' bselá' le'e.
Becheba' chee_ele naga nagacha' lu beuj bza gate na'
gunné_ele_e guziu!,
na' bxua' ájala gunle naga zaj d_e beaj nisa zaj nazí le
Meriba.
- ⁸ Le xene, bénneache chia', na' gusízreda' le'e.
Le'e, benne' Israel, che dxaca lázrele sile da dxennía!,
- ⁹ quebe gápale tu dios chee_e benne' xula,
ne quebe guzú zríbele lau tu dios chee_e benne' zitu'!
- ¹⁰ Neda', Xránale, naca' Dios chee_ele.
Bebéaja' le'e lu xe_rz la xu Egipto.
Le salaj dxú'ale, na' gunna' da gágule.
- ¹¹ Bénneache chia' quebe belúe lazre_e da gunnía!.
Benne' Israel ca' quebe gulaca lazre_e xelezí' lu ne_e neda'.
- ¹² Chee_e le na' bsana' benne' ca' lawe' da gulaque_e
lázxdua zide!
Belune_e ca da guléquene_e xrlátaje.

¹³ Che la gulebé' gunne xue bénneache chia' chee da gunníá!,

ne che la belún benne' Israel ca da ble'eda' le',

¹⁴ na' chadite bzria xi'a benne' guledábague' le',

ne gudíl-lalena' benne' guledíl-lalene' le'!

¹⁵ Che la belún benne' Israel caní,

na' benne' ca' dxelecuídené' Xránadxu buluzúé' xrtizre',

(san chadía chacanna zaj nabague' zria),

¹⁶ na' Dios gune' xelawe' zrua' xtila cháwedau',

ne gune' xelélajquezne' nen bzrína'dau'.

Salmo 82

¹ Zua Dios naga zaj nazraga benne' dxuluchi'le chee bénneache chee'.

Dios dxuchi'le chee' benne' ca' dxuluchi'le chee' bénneache.

² Dxenná Dios: “¿Bátadxa guchí'ale chee' bénneache chia' da quebe naca xrlátaje,

ne gápale ba lá'ana benne' ca' zaj nabéaj xíchaje' Dios?”

³ Le gácale' benne' xache' ca', ne bidau' wezebe ca'.

Le gun da xrlátaje chee' benne' baxache' ca'
ne chee' benne' ca' dxelexázrjene'.

⁴ Le guselá benne' ca' dxeledé' lu da ba xa',
ne benne' ca' quebe bi zaj nape'.

Le guselá benne' ca' lu na' benne' ca' zaj nabéaj xíchaje' Dios.

⁵ Quebe bi zaj nézene', ne quebe dxeléajni'ine',
na' dxeledé' lu da chul-la.

Dxuluzrizre' ca naca da zaj de lu xeżr la xu.

⁶ Neda' gunníá!: Le'e nácaquezle ca dios ca',
ne nácale xúgutele ca zrí'inequeze Dios szrente,

⁷ Wátele ca dxelate xezícadxa bénneache,
na' cheajcházele ca cheajchaze núteteze benne' dxenná be'e.

⁸ ¡Guxasa, Dios!

¡Bchi'a chee bénneache zaj zra' lu xeżr la xu,
lawe' da naca dute xeżr la xu chiu' Lue'!

Salmo 83

¹ ¡Dios, quebe sua zriu'!

- Quebe su' zrise, Dios, ne quebe gusezxuj dxu'u,
² lawe' da dxelebezre xa'a benne' ca' dxeledábague' Lue',
 ne dxulucá'ana szren cuina benne' ca' dxelecuídene' Lue'.
³ Bagácheze ba zaj nune' tuze dizra' bi xelune' chee
 bénneache chiu',
 ne ba zaj nune' bi xelune' chee benne' ca' dxuxúequezu'
 Lue!.
- ⁴ Gulenné!: "Le chu'u, guzría xidxu benne' ca'
 chee québedxa xelaque' tu cue' xezi la xu,
 ne québedxa nu sua benne' cheajsá lazre' la Israel."
- ⁵ Ba belune' tuze dizra'.
 Zaj nune' tuze dizra' xeledábague' Lue'
⁶ benne' Edom ca', ne benne' Ismael ca',
 ne benne' Moab ca', ne benne' zri'ine zre sua ca' Agar,
⁷ ne benne' Gebal ca', ne benne' Amón ca', ne benne' Amalec
 ca',
 ne benne' Filistea ca', ne benne' zaj zre'e xezre Tiro.
⁸ Cá'anqueze benne' Asiria ca' zaj nune' le' tuze.
 Xígute benne' caní dxelune' zrin chee zri'ine zre sua Lot.
⁹ Ben chee benne' caní ca benu' chee benne' Madián ca',
 ne ca benu' chee Sísara, ne ca benu' chee Jabín dxu'a xegu
 Cisón,
¹⁰ benne' ca' gulátie' lu xezi la xu Endor,
 na' belexaque' ca xrche'e bezre da gun na bëbe lu xezi la
 xu.
- ¹¹ Ben gaca chee benne' blau ca' chee benne' caní
 ca guca chee Oreb, ne chee Zeeb,
 ne ben gaca chee benne' dxelenná bé'ene' benne' caní
 ca guca chee Zeba, ne chee Zalmuna,
¹² lawe' da gulenná benne' caní: "Gaca cheedxu xezi la xu
 naga zaj zra' bénneache chee Dios."
¹³ Dios chia', ben xelaque' ca xizre bëbe da dxua be' gate
 dxedube na.
 Ben xelaque' ca xrlácue xia xéladu ca' da dxua be' bdunu'.
¹⁴ Ca dxun tu xi' da dxuzexxe na tu xi'a zren,
 ne ca dxun xi' da dxuzexxe na tu din zren,
¹⁵ ca'an gudáu zi' xuzre benne' caní tu lu be' bdunu',
 ne bchebe le' nen tu be' bdunu' chiu'.
¹⁶ Ben xelexedué'ele'ene',
 ne ben xelape' Lue' ba lá'ana, Xran.

¹⁷ Ben xelege zréajene' ne xelezúa stébele' e tu chí'izqueze.

Ben xelexegá'ana dítaje', ne xelexenítie'.

¹⁸ Ben xelexúnbe' e nacu' Lue' Xránantu' Dios.

Tuzu' Lue' nacu' Dios zrente lawe' dute xezr la xu.

Salmo 84

¹ Nazrí'ile'eda' xudau' chiu' Lue', Dios, napu' dute xel-la' waca.

² Dxaca lázrele'eda' sua' ga na',

ne dxezá lazra' sua' lu xudau' chiu', Xran.

Dute da naca', ne dute lázrdawa' dxul-la' chiu' Lue', Dios ban.

³ Ba belún chjegu ca' xrú'uneba',

na' buchuj ca' zaj de lataj naga dxuluzríaba' biadu cheeba' ca'

naga zua lu cugu chiu' Lue', Dios, napu' dute xel-la' waca.

Nacu' Lue' Wenná Bea chia', ne Dios chia'.

⁴ Ba neza zrente naca na chee benne' ca' zaj zre'e xudau' chiu'.

Chadía chacanna xelúe lá'anaqueze' Lue'.

⁵ Ba neza zrente naca na chee benne' ca',

Lue' dxuzúa chuchu' le',

benne' ca' dxelezá lazre' chjaque' xi'a lá'azxa chiu', xi'a Sión.

⁶ Gate dxeledée' lache' bizre nazí le na

Lache' Nisa Dxebézredxu,

dxexaca na lataj naga dxalaj nisa,

na' gusezrá nisa xiuj ca zaj naca beaj ca'.

⁷ Dxelácadxe' benne' wal-la dxácaté ne zaj xu'e neza lawe' da xelete'ene' Dios lu xi'a lá'azxa chee', xi'a Sión.

⁸ Bene, Xran, ca naca da dxenaba' Lue', Dios, napu' dute xel-la' waca.

Bene, Dios, nacu' Dios chee Jacob.

⁹ Ben da xrlátaje chee benne' wenná bea cheentu', Dios, benne' wenná bea na' guca'u Lue'.

¹⁰ Cháwedxa naca sua' tu zraze lu xudau' chiu' quézcala sua' chi gaxúa iza naga xula.

Dxaca lazredxa' sua' dxa xu'a xudau' chee Dios chia' ca tu benne' nada'u,

- quézcala súaqueza' tu lizra' zaca naga quebe zua Dios.
- ¹¹ Xránadxu Dios naque' Benne' dxuxúe' dxi'u,
ne Benne' Wenná Bea xabáa cheédxu.
Dxune' dxi'u da chawe' duté xel-la' zri'i lazre' chee',
ne dxuné' dxelapa bénneache dxi'u ba lá'ana.
Quebe xezúene' zi' guné' da chawe' chee' benne' ca' zaj
naque' du lazre'.
- ¹² ¡Dios, napu' duté xel-la' waca!
¡Ba neza zrente naca na chee' benne' ca' dxuluxré' lazre'
Lue'!

Salmo 85

- ¹ Bénu' da xrlátaje chee' bénneache chiu', Xrana' Dios.
Bénu' belexelá zri'ine zre sua Jacob,
benne' ca' gulu'ë lu na' benne' zitu' ca'.
- ² Bnite lau' da zrinnaj da belún bénneache chiu'.
Bdeu' chalá'ala ca zaj naca dul-la chee' benne' ca'.
- ³ Bzua zriu' xel-la dxezrá'a chiu',
ne bsanu' xel-la' xichaj zra'a chiu'.
- ⁴ Ben xezúantu' lu da ba neza chee' xel-la' weselá chiu', Dios,
ne québedxa zra'u netu'.
- ⁵ ¿Tu chí'izqueze zra'u netu'?
¿Wazrá'aquezu' tu cuen tu cuen zri'ine zre suantu'?
- ⁶ ¿Québedxa gunu' xexaca bantu',
chee' súantu' lu da ba neza lau Lue'?
- ⁷ ¡Xran, bexache lazre' netu', ne bselá netu'!
- ⁸ Guzé naga' da nné Xrana' Dios.
Nné' da guzúa na bénneache chee'
lu xel-la' dxebeza zri lazre',
chee' québedxa xelún benne' lá'azxa chee' da xálaze.
- ⁹ Da líqueze Le' zúatequeze' guselé' benne' ca' dxelezrebe'
Le',
chee' sua da xabáa chee' lu xézr la xu cheédxu.
- ¹⁰ Zaj nazraga xel-la dxexache lazre', ne da li chee' Dios.
Zaj naca tuze da xrlátaje, ne xel-la' dxebeza zri lazre'.
- ¹¹ Da li chee' gusezrá na xézr la xu nigá,
na' sel-le' da xrlátaje chee' da za xabáa.
- ¹² Xránadxu gúnnaqueze' dxi'u da cháwedau',
na' gúnnale'ë xézr la xu cheédxu.

¹³ Nu benne' naque' xrlátaje waca xezrine' lau Dios,
na' gune' gundxu ca da ba blé'ene' gundxu.

Salmo 86

- ¹ Bze naga, Xran, ne bene chia!,
lawe' da zua! lu da ba xa!, ne dxexázrjeda!
- ² Bxue neda' lawe' da naca' chiu!.
Bselá neda', Dios chia', naca' wen zrin chiu!,
ne dxuxrén lazra' Lue'!
- ³ Bexache lazre' neda', Xrana' Dios,
lawe' da dxuláwizra' Lue' te zra chizrela.
- ⁴ Ben bélé'eda' neda', wen zrin chiu!,
lawe' da dxuzúa cuina' lau Lue', Xran,
- ⁵ na' Lue', Xran, nacu' xrlátaje, ne dxunite lau' cheéntu'.
Zúatequezu' xexache lazru' benne' ca' dxululáwizre' Lue'.
- ⁶ Xrana' Dios, bene da dxuchálajleña' Lue',
ne bze naga ca da dxenaba' lau'.
- ⁷ Lu zra sua' lu da stébele'e wannéqueza' Lue',
lawe' da dxexechébequezu' Lue' chia'.
- ⁸ Xran, quebe nu chilá' Dios ca Lue',
ne quebe nu dxun ca da dxunu' Lue'.
- ⁹ Xelelá' bénneache dute xezr la xu da benu' Lue',
na' xelúe lá'anaqueze' Lue', Xran,
ne xulucá'ana szrene' Lau' Lue',
- ¹⁰ lawe' da nacu' Lue' szren, ne dxunu' da dxexebánentu'.
Tuzu' Lue' nacu' Dios.
- ¹¹ Bsede neda' da dxaca lazru' guna', Xrana' Dios,
na' guna' ca naca da li chiu!.
Gunná be'e lázrdawa' cheq zreba' La cuinu'.
- ¹² Dute lázrdawa' güe lá'anaqueza' Lue', Xrana' Dios,
ne gucá'ana szrénequeza' Lau' chadía chacanna,
- ¹³ lawe' da zúatequezu' xexache lazru' neda',
ne bseláu' bénne'du xu'a lu lataj ba xa'.
- ¹⁴ Dios, belasa benne' dxulucá'ana szren cuine',
ne dxeledábague' neda',
na' benne' xichaj zra'a ca' belune' tuze dizra' xelútie' neda',
ne quebe dxlezrebe benne' ca' Lue'.
- ¹⁵ Lue', Xrana', nacu' Dios dxexache lazru' netu',
ne nacu' zren lazre',

ne quebe dxezrá'azeu', san zúatequezu' xexache lazru' netu',
ne nacu' li lazre'.

- ¹⁶ Gunná' ca naca chia', ne bexache lazre' neda'.
Bénnna chia' neda', wén zrin chiu', xel-la' waca chiu',
na' bxue neda', zri'ine nu'ula wén zrin chiu'.
- ¹⁷ Ble'e neda' tu da gaca bea na gaca chawe' chia',
ne bén xelexé'e benne' ca' dxelecuídene' neda' da na',
ne bén xelexedué'ene',
lawe' da nacu' Lue', Xrana' Dios, Bénnea' gúcalene' neda',
ne bexúe zrene' neda'.

Salmo 87

- ¹ Lane xezre Sión zria na lu xi'a lá'azxa.
- ² Nazrí'idxa Xránadxu Dios lataj naga dxuluchi'a benne' zaj
zre'e xezre Sión,
ca nazrí'ine' xúgute xu'u lizre zri'ine zre sua Jacob.
- ³ Da xrtante ca' dxelenná bénneache ca naca xezre chee Dios.
- ⁴ Cheajsá lazra' lu xezr la xu Egipto, ne lu xezr la xu
Babilonia
ga na' zaj zra' bénneache zaj núnbe'e neda'.
Le nna' xque, lu xezr la xu Filistea, ne lu xezre Tiro, ne lu
xezr la xu Etiopía gulalaj benne' caní zaj naque' chia'.
- ⁵ Ca naca chee xezre Sión nnia':
Benne' nigá, ne bénnea' gulálaje' ga na', na' neda',
Dios zrente, guzúa chúchua' xezre na!.
- ⁶ Gate gulaba Xránadxu Dios benne' ca' zaj naque' chee',
nne': "Benne' nigá gúlaje' lu xezre na!"
- ⁷ Benne' ca' dxelul-le', ne benne' ca' dxeline'e xide xelenné':
Ca naca da ba neza zúantu' lu xezre na!.

Salmo 88

- ¹ Xran, nacu' Dios dxuseláu' neda'.
Te zra, ne chizrela dxuláwizra' Lue'.
- ² Bene da dxuchálajlena' Lue',
ne bze naga da dxuláwizra' Lue'.
- ³ Dxedú lazra' lu da calela ca' da dxaca na chia',

- ne ba zua' gatia!.
- ⁴ Dxeleque bénneache neda' ca tu benne' gate,
lawe' da dxátele^e ni'a na'a.
- ⁵ Nagá'ana' cá'aze ládujla benne' gate.
Naca' ca benne' gulátie' lu wedil-la, ne zaj de^e xedxu ba ca',
benne' ca' québedxa dxajsá lazru', Dios,
ne québedxa zaj xu'^e lu na'u Lue'!
- ⁶ Dxaca chia' cátēze ba nuzú' neda' tu xedxu zren
naga naca chul-la, ne nácale^e situj.
- ⁷ Dxéquedá' dxezrá'leu neda'.
Da dxaca chia' naca na ca dxazia' zran xeajxruza zri'a
chee^e nísadau!.
- ⁸ Benu' belexebiga bi ljwezra' ca' naga zua'.
Benu' neda' ca tu da dxusegute na benne' ca'.
Naca' ca tu benne' xu'^e lizre xia ne quebe gaca xedxúaje'.
- ⁹ Dxelechul-la xiaj lawa' ne chee^e da dxezí dxezaca'.
Xúguté zra dxuláwizra' Lue', Xrana' Dios.
Dzechisa na'a lau Lue'.
- ¹⁰ ¿Dxúnquezu' xel-la' waca chee^e xabáa dxácalenu'
benne' gate ca'?
- ¿Dxelexasa benne' gate ca' dxelúe lá'ané^e Lue'?
- ¹¹ ¿Dxuluchalaj benne' zaj nagache' lu xedxu ba chee^e
xel-la zri'i lazre' chiu',
na' dxuluchalaj chee^e da li lazre' chiu' benne' zaj xu'^e
lataj chul-la chee^e benne' gate ca'?
- ¹² ¿Welexúnbea benne' zaj xu'^e lataj chul-la na' ca
naca da zrenté da dxunu',
na' welexúnbea benne' zaj xu'^e naga quebe nu dxajsá lazre'
le^e
ca nacu' xrlátaje?
- ¹³ Neda' dxuláwizra' Lue', Xrana' Dios.
Xúguté zila dxezrín lau' da dxenaba' Lue'.
- ¹⁴ ¿Bizr chee^e na' dxebéaj xíchaju' neda', Xran?
¿Bizr chee^e na' quebe dxenná'u neda' chee^e gácalenu' neda'?
- ¹⁵ Dxezí dxezaca', ne ba zua' gatia'.
Nácatea' bi cuíde'te dxedéa' xel-la' zi' da dxudeu' neda',
na' dxedú lazra'.
- ¹⁶ Dxéquedá' dxezrá'leu neda'.
Da dxuchebu' neda' ba bsedú na lazra'.
- ¹⁷ Zaj naxechaj da caní neda' du zra.

Dxulusaca zi na neda' gáteteze na'!

¹⁸ Benu' belexebiga bi ljwezra' ca' naga zua',
na' tuze da naca chul-la dxedále na neda'.

Salmo 89

- ¹ Tu gúl-lazqueza' cheeq xel-la' zri'i lazre' chiu!, Xran.
Guzenda' tu cuen tu cuen zri'ine zre súantu' nacu' li lazre'!
- ² Nezda' tu súazqueze xel-la zri'i lazre' chiu',
ne chadía chacanna zua xel-la li lazre' chiu',
cáteze zúaqueze xabáa.
- ³ Lue' gunnáu': "Bena' xel-la wezría nen bénnea' ba gucá'a.
Guchebe lazra' cheeq David, wen zrin chia!,
- ⁴ gunnia': Guna' tu cházqueze zri'ine zre su'.
Guna' xelenná be'e tu chí'izqueze lu waláz chiu!."
- ⁵ Benne' zaj zra' xabáa dxelúe lá'ane' Lue',
ne cheeq da zrente ca' da dxunu', Xran,
ne ne cheeq xel-la' li lazre' chiu', naga zaj nazrague'.
- ⁶ Quebe nu zua xabáa, benne' naque' ca Lue', Xran.
Quebe nu zua benne' szrente, benne' naque' ca Lue'.
- ⁷ Benne' zaj zra' xabáa dxelape' Dios ba lá'ana,
na' xúgute benne' ca' zaj nazraga cheeq dxelezrebe' Le'.
- ⁸ Xran, nacu' Dios cheeq benne' zante, benne' zaj zra' xabáa.
Quebe nu zua, benne' naque' ca Lue', Xran.
Nacu' Benne' wál-latee, ne tu nácazquezu' li lazre'.
- ⁹ Xu'u lu na'u xeajxruza zren cheeq nísadau'!
Gate dxelasa xeajxruza ca' Lue' dxebeque zriu' na.
- ¹⁰ Bchúchuju' benne' Egipto ca', na' belexegá'ane'
ca tu da gate.
Bese dínnaju' benne' ca' dxeledábague' lue' nen na'u
wál-latee.
- ¹¹ Chiu' Lue' naca xabáa, ne chiu' Lué'queze naca xezr la xu.
Benu' xezr la xu nigá, ne da ca' zaj nnita lawe na.
- ¹² Benu' da de chalá'a naga za' be' zaga,
ne da de chalá'a naga dxedé gubizra beu' zaga ca'.
Xel-la dxelebé dxelul-la chiu' xi'a Tabor, ne xi'a Hermón.
- ¹³ Benne' wál-latee nacu' Lue'.
Da zrente naca xel-la waca chiu', ne nagá'ana szren na.

- ¹⁴ Lu da xrlátaje, ne lu da li lazre' dxenná be'u.
 Lu xel-la zri'i lazre', ne lu da li lazre' zaj sua ca da dxunu!.
- ¹⁵ Ba neza zrenté naca na cheē benne' ca' dxelul-le'
 da dxue lá'ana na Lue',
 ne zaj zuē lu xel-la naxaní' chiu!, Xran.
- ¹⁶ Nē chiu! Lue' dxelebélé'ene' du zra,
 ne dxulucá'ana szrene' Lue' ca naca da xrlátaje chiu!.
- ¹⁷ Lué'queze nacu' xel-la wal-la cheē benne' ca',
 ne xel-la xrtan cheē!
 Dxúnnadxu' netu' xel-la' waca lawe' da ca' dxéquenu'
 xrlátaje.
- ¹⁸ Xránadxu Dios dxucu'uje' dxi'u,
 na' Dios lá'azxa cheē benne' Israel ca' naque'
 Wenná Bea cheēdxu.
- ¹⁹ Nédxudauté bchálaju' lu da blé'enu' benne'
 wen zrin chiu' ca', benne' zaj naque' li lazre', gunnáu':
 Ba gucá'a tu benne' wal-la ládujla bénneache chia',
 ne ba bzua' le' gaque' wenná bea, ne dxácalena' le'!
- ²⁰ Ba gucá'a David, wen zrin chia'.
 Bzúaqueza' le' gaque' wenná bea.
- ²¹ Neda' tu gácalezqueza' le'.
 Xel-la waca chia' gutípaqueza' lazre'!
- ²² Benne' ca' guledábague' Le' quebe xelezéquene'
 bi xelune' cheē!,
 na' benne' ca' dxelune' da calela quebe xelezéquene'
 xuluchúchuje' le'.
- ²³ Guchúchujqueza' benne' dxeledábague' Le', ne gucuasa'
 benne' ca' lau le'.
 Guna' wē benne' ca' dxelecuídene' le'.
- ²⁴ Tu zrí'izqueza' le', ne gaca' li lazre' nen le',
 na' nē chia' neda' gápadxe' xel-la' wal-la.
- ²⁵ Guna' nna be'ē dutē dxu'a nísadau' zren,
 ne dutē dxu'a xegu Eufrates.
- ²⁶ Le' xē'ē neda!: "Lue' nacu' Xra!".
 Nacu' Dios chia', dxucu'uju' neda', ne dxuseláu' neda!"
- ²⁷ Neda' guzúa' le' ca zri'ina' blau,
 na' nna bé'ene' xúgutē benne' wenná bea zaj zrē'ē
 lu xezr la xu.

- ²⁸ Tu chí'izqueze nuzúa' chee^l xel-la^l zri'i lazre^l chia^l,
 na^l ca naca xel-la^l wezría chia^l gaca líqueze na nen le^l.
- ²⁹ Guna^l tu cházqueze zri'ine zre sue^l,
 na^l xelenná be^l lu waláz chee^l dxácaté ne zua xabáa.
- ³⁰ Che xulusán zri'ine zre sua David da nadxixruj be'a,
 ne che quebe xelune^l ca da nuchi'a chee^l,
- ³¹ ne che xelecuase^l lu da dxenná be'a,
 ne che quebe xelune^l ca da dxapa^l le^l,
- ³² na^l gu'a le^l zrise lawe^l da dxeledábague^l neda^l,
 ne quina^l le^l xide lawe^l da dxelune^l da calela.
- ³³ Quebe gusana^l ca nazrí'ida^l David,
 ne quebe gusana^l gaca^l li lazre^l nen le^l,
- ³⁴ ne quebe gal-la lazra^l xel-la^l wezría da nuna^l,
 ne quebe guchá'a ca da ba gunnia^l.
- ³⁵ Tu lásaze bzetaj cuina^l guchébe lazra^l,
 na^l cabata^l gun lazra^l chee^l David,
- ³⁶ gunnia^l: Tu cházqueze zri'ine zre sue^l,
 na^l xelenná be^l lu waláz chee^l lawa^l neda^l
 dxácaté ne zua gubizra.
- ³⁷ Xel-la^l dxenná bea chee^l tu sua chúchuzqueze na
 ca zua beu^l zran xabáa.
 Tu sua chúchuzqueze na dxácaté ne zua xabáa.
- ³⁸ Lue^l, Dios, guleaj xíchaju^l, ne bzu^l chalá'ala bénnea^l guca'u,
 ne dxezrá'l le^l u le^l.
- ³⁹ Nuzú^l chalá'ala xel-la^l wezría bénlenu^l David,
 wen zrin chiu^l,
 ne nucá'ana dítaju^l xel-la^l dxenná bea chee^l.
- ⁴⁰ Nuxrínnaju^l ze^l da naxechaj na xezre zréntau^l chee^l,
 ne nuzría xi'u ca naca lataj wal-la chee^l chee^l wedil-la.
- ⁴¹ Xúguté bénneache, benne^l dxeledaze ga na^l dxelebane^l
 chee^l da zaj d^le chee^l,
 na^l benne^l xezre walízr chee^l dxelún le^l chee^l.
- ⁴² Ba benu^l bedxúaj chawe^l benne^l guledábague^l Le^l,
 na^l dxelebélé^l ene^l.
- ⁴³ Ben dítaju^l da ca^l dxuchínene^l lu wedil-la,
 ne quebe gúcalenu^l le^l lu wedil-la na^l.
- ⁴⁴ Ba gudú^l ca naca da xrtante chee^l,
 ne nucá'ana dítaju^l xel-la^l dxenná bea chee^l.
- ⁴⁵ Benu^l naque^l ca tu benne^l gula gate ne zue^l iza cuide^l chee^l,
 ne bsi'u le^l xel-la^l stu^l.

- 46** Xrana! Dios, ¿bátaqueze quebe xennu' cheentu'?
 ¿Tu chí'izqueze dxezrá'aquezu' netu'?
- 47** Bsa lazre' látega sua' lu xezi la xu.
 Látega nunu' xel-la' nabán cheexúgutebénneache.
- 48** Quebe zua nu benne' gaca bane' tu chí'izqueze.
 Xúgutee xelatie.
- Quebe zua nu benne' le'e lu na' xel-la' gute.
- 49** Xran, ¿ba bsanu' David, ne québedxa nazrí'nu' le'e,
 ca bzetaj cuinu' guchébe lazru' zrí'iquezenu' le'e?
- 50** Gunná' xque, Xran, ca dxelún le'e chia' neda',
 wen zrin chiu',
 ne ca dxuchaga lawa' da dxelún lala benne' xúgutexezi la
 xu
 chia' neda'!
- 51** Benne' ca' dxeledábaguee lue' dxulucá'ana dítaje'
 bénnea' guca'u Lue', Xran.
 Dxulucá'ana dítaje'e le'e gáteteze zéaje'!
- 52** Ba neza zrente gaca Xránadxu Dios chadía chacanna.
 Ca' naca na, ne ca' gaca na.

Salmo 90

- 1** Xránantu' Dios, ba cua ba cua,
 Lue' nacu' ca tu xu'u naga zra cháwentu'.
- 2** Nédxudautee ca za gunu' xi'a zri'a ca',
 ne ca za sua xezi la xu, ne bénneache,
 na' nédxudautee, ne lu da za za' nácaquezu' Lue' Dios.
- 3** Dxu'u bénneache xelexaquee da gulaquee,
 dxelexaquee xu xrte.
- 4** Chiu' Lue' chi gaxúa iza zaj naca na ca neaje, da ba gudé
 na,
 ne ca tu chí'idae chizrela.
- 5** Dxegú' bénneache ca dxun guba'u,
 da dxua na xúgutexizre laga ca'.
 Zaj naque'e ca tu bchigala da dxexenite na gate
 dxexebandxu.
- 6** Zaj naque'e ca tu xixre' da dxegula na che zílala.
 Dxegula na, ne dxelá'te na xiaj,
 na' xelate'e zua gubizra dxelechuguee na, na' dxebizre na.
- 7** Dxebía xi'ntu' lawe' da dxezra'u netu'.

- Stébelé'le zúantu' lawe' da dxezrá'le'u netu'!
- ⁸ Dxenna'u ca da calela da nuntu'!
Dxulé'enu' láwela zria da nabágantu'!
- ⁹ Dxuzáchiu' iza cheéntu' lawe' da dxezra'u netu'!
Dxelexedú iza cheéntu' ca tu be' da dxecá'antu'!
- ¹⁰ Ca zaj naca zra naca bantu', zaj naca na ga xun chi iza,
na' che nácantu' benne' wal-la, waca bantu' du tápalalaj iza,
san ca zaj naca iza ca', dxedentu' xel-la' zi',
ne dxéquentu' zede.
- Chadí dxeledé iza ca', na' xenítentu'!
- ¹¹ ¿Nuzra núnbea xanne' ca naca xel-la' dxezrá'a chiu'?
¿Nuzra núnbea ca naca xel-la' xichaj zra'a chiu'?
- ¹² Ble'e netu' ca láteze zaj naca zra cheéntu'
cheé gácantu' benne' dxeléajni'ine'!
- ¹³ Xran, bexaca netu' tuze.
¿Bátadxa chenu'?
Bexache lazre' netu', wén zrin chiu'!
- ¹⁴ Tu tu zila bzua xichaj lázrdauntu' xel-la' zri'i lazre' chiu',
na' dute xel-la' dxebé tu gul-lazquezentu' chiu'
xúguté zra naca bantu'!
- ¹⁵ Benña netu' zane' iza cheé bentu' ca zaj naca iza
bsaca zi'u netu',
ne ca zaj naca iza guzúantu' lu da stébe.
- ¹⁶ Be lataj netu', wén zrin chiu', le'entu' da zrenté da dxunu',
ne xeleté'e zri'ine zre suantu' da xabáo chiu'!
- ¹⁷ Xránantu' Dios, bén gaca cheéntu' da chawe' chiu'.
Bén chepe ban ca naca zrin dxuntu'.
Awe', Xran, bén chepe ban ca naca zrin dxuntu'.

Salmo 91

- ¹ Bénnea' dxuxréen lazre' Xránadxu Dios cheé guxué' le',
ne dxuzúe' Dios, Bénnea' nape' dute xel-la' waca,
cheé gácaleñe' le',
- ² waca xe'e Dios: Nacu' Bénnea' dxebeza lazra',
ne Bénnea' dxcucache chawé' neda!
Nacu' Dios chia', na' dxuxréen lazra' Lue'!
- ³ Dios gucache chawé' lue' lu xúguté da stébe da quebe zaj
nalá',
ne lu xúguté xízrawé' da dxelute na bénneache.

- ⁴ Gucache chawé! lue' ca dxun tu bedxuj dxézreba' biadu cheeba' zran xrílaba', na' chu'u chawu' lu na' Le'. Xel-la' li lazre' chee' gácale na lue', ne gucache chawé na lue'.
- ⁵ Quebe bi guchebe lue' chizrela, ne quebe bi da stébe te zra,
⁶ ne quebe bi xízrawe' chee' da chul-la,
 ne quebe bi da calela ca' da dxelute na bénneache te zra.
- ⁷ Welate chi gaxúa bénneache cuitu' lue',
 ne gaxúa gaxúa bénneache gáguze naga zu!,
 san quebe bi sacu' lue'.
- ⁸ Wanna'u, na' walé'enu'
 ca ba xa' xeledé benne' ca' dxelune' da calela.
- ⁹ Nuzú' Xránadxu Dios ca Benne' dxebeza lazru', ne Dios,
 Bénnea' nape' duté xel-la' waca, chee' gucache chawé! lue'.
- ¹⁰ Chee' le na' quebe bi da calela gaca na chiu',
 ne quebe bi xízrawe' chu'u na lizru'.
- ¹¹ Dios gusebague' gubáz chee' xabáa chee' ca' chee'
 xelácalene' lue',
 na' xuluxúe' lue' gáteteze chéaju'.
- ¹² Xeluxre' lue' lu ne'e chee' quebe ga'a xiaj ni'u.
- ¹³ Guléajquezu' bezre xixre' ca', ne bëla' ca',
 bezre xixre' schanní' ca', ne bë snia ca'.
- ¹⁴ Dxenná Dios: "Guselá' xúgute benne' ca' zaj
 nazrí'ine' neda',
 ne gucache chawa' benne' ca' dxelexechebe' naca' Xrane'.
- ¹⁵ Gate xelenné' neda', na' xechéba' chee'.
 Gate zaj xu'e lu da stébe, súalequeza' le'.
 Guselá' le', ne guna' le' ba lá'ana.
- ¹⁶ Guna' xelaca bane' zánete iza, ne guselá' le!."

Salmo 92

- ¹ Chawé! naca dxue lá'anantu' Lue', Xrana' Dios,
 ne gúl-lantu' da dxucá'ana szren na Lue', Dios szrente.
- ² Chawé! naca dxuzénantu' bénneache tu zra tu zra
 ca dxexache lazru' netu',
 na' dxela dxulé'entu' nacu' li lazre'.
- ³ Dxul-lantu' da caní, dxínnentu' da dxul-laléntu'
 da ze chi du chee' na,
 ne dxínnentu' da con zríadi'i na du da dxennéle' e xrtandau'.

- ⁴ Xrana' Dios, ne cheeq da dxunu' Lue', dxunu' dxebéleqeda'.
 Ca zaj naca da nun na'u zua' lu da ba neza.
- ⁵ Da zrenteq zaj naca da nunu', Xrana' Dios.
 Da zrénleq e zaj naca da dxugú'u lazru' gunu'.
- ⁶ Québequeze neze benne' lázxdau zide',
 ne quebe dxéajni'i benne' xala ca naca da nigá.
- ⁷ Gate dxelegula benne' dxelebáj xíchajeq Dios
 ca dxegula xixre',
 ne dxépe ban da dxelún benne' wén da zrinnaj,
 naca na cheeq xelebía xi'q tu chí'izqueze.
- ⁸ Lue', Xrana' Dios, tu nácazquezu' Dios szrente.
- ⁹ Dxunna bea na ca gaca cheeq benne' dxedábagueq Lue',
 Xrana' Dios.
 Dxunna bea na xelebía xi'q benne' ca' dxeledábagueq Lue'.
 Xelase dinnaj xígute benne' ca' dxeluneq da zrinnaj.
- ¹⁰ Lue' dxunu' dxezrendxa xel-la' wal-la chia' ca naca
 xel-la' wal-la cheeq bezre.
 Dxugú'u da za xíchaja' da dxutipa na lazra'.
- ¹¹ Dxal-la' le'eda' xelezrá' zran ni'a benne'
 dxeledábagueq neda',
 na' xenda' xelebezre xache' benne' ca' guledíl-laleneq neda',
 benne' ca' dxeluneq da calela.
- ¹² Welexán benne' xrlátaje ca' ca dxun xaga zina'.
 Xeleguleq ca dxun xaga cedro lu xi'a Líbano.
- ¹³ Zaj naqueq ca tu xaga zé na lu xudau' cheeq Xránadxu Dios,
 da dxegúlaleq na lu chale'aj cheeq xu'u lizre Dios cheeqdxu.
- ¹⁴ Zaj naqueq ca xaga ca' dxelebía da zixre cheeq na gate
 ba zaj nagula na, ne zaj naca na xaga xa'a wal-la.
- ¹⁵ Benne' caní xuluzenneq bénneache naca li lazre'
 Xrana' Dios, Bénnea' dxuzé chúchueq neda',
 ne quebe bi zúaleq Le' da quebe naca xrlátaje.

Salmo 93

- ¹ Xránadxu Dios naqueq Wenná Bea,
 ne nacueq zra laneq da zácaleqe.
 Nácueq zra laneq, ne da nagú'u le'q e naca na xel-la' waca zren.
 Nuzúa chúchueq xézr la xu nigá, na' quebe nu sequeq gutá
 na.
- ² Lataj naga dxe'u dxenná be'u, Xran,

zua chuchu na nédxudaute,
na' Lue' zúaquezu' chadía chacanna.

- ³ Dxelebezre xa'a xegu ca!, Xran.
Dxelebezre xa'a na, ne dxelenné na zizraj.

⁴ Xránadxu, Bénnea' zue' xabáa nápadxe' xel-la' waca
ca da zaj napa xegu ca' dxelebezre xa'a na,
ne ca da zaj napa xeajxruza chee nísadau!.

⁵ Chúchule'e zaj naca da nadxixru be'u, Xran.
Lá'azxa nácaqueze xudau' chiu' chadía chacánnaqueze.

Salmo 94

¹ Xrana' Dios, dxebéaj lazru' bénneache.

Lue', Bénnea' dxebéaj lazre' bénneache, ble'e cuinu'!

² Dxuchi'u Lue' chee da dxelún xúguté bénneache.
Guxasa, bexizruj da dxal-la' xelezí' benne'
dxulucá'ana szren cuine'!

³ Xrana' Dios, ¿Bátadxaqueze xelún benne' wen da calela
caní?

¿Bátadxaqueze xelebé benne' ca' dxelebéaj xíchaje' Dios?

⁴ ¿Bátadxaqueze xulucá'ana szren cuine', ne xelenné' dizra'
zi'?

¿Bátadxaqueze xulucá'ana szren cuina benne' ca'
dxelebéaj xíchaje' Dios?

⁵ Benne' caní dxuluxrínnaje' bénneache chiu' Lue', Xran,
ne dxulusaca zi'e bénneache guca'u Lue'!

⁶ Dxelútie' nu'ula tuze ca', ne benne' zitu' ca',
ne dxelune' xelátebe' bidau' wezebe ca'!

⁷ Dxelenné': "Quebe bi dxelé'e Dios, Xrana benne' ca'.
Dios chee benne' Israel ca' quebe dxue lazre' chee da na!"

⁸ Le chéajni'i, le'e, benne' lázxdua zide'.

Le'e, benne' xala, ¿bátadxaqueze quebe chéajni'ile?

⁹ Dios bene' nágadxu.

¿Québequeze dxénne' da dxennale?

Dios bene' xiaj laudxu.

¿Québequeze dxelé'ene' da dxunle?

¹⁰ Diósqueze dxuzué' lu da ba xa' benne' xezr la xu ca'!
¿Québequeze til-le' le'e?

- Diósqueze dxune¹ dxeléajni'i bénneache.
 ¿Québequeze gueque be'en²e' da xu'u xichaj lázrdaule?
- ¹¹ Xránadxu Dios nézquezne³ da xu'u xichaj lázxdau
 xúgute⁴ bénneache.
- Nézene⁵ zaj naca na da dácheze.
- ¹² Ba neza zrent⁶ naca na chee⁷ bénnea⁸ dxuzéajni'inu', Xran,
 ne dxusédenu' le⁹ ca naca da nadxixruj be'u,
- ¹³ chee¹⁰ cueza zri lazre¹¹ gate za zra dxaca da calela,
 ca zrin zra xelexú'u xedxu ba benne¹² dxelune¹³ da zrinnaj.
- ¹⁴ Québequeze cueaj xichaj Xránadxu Dios bénneache chee¹⁴,
 ne quebe gusán lazre¹⁵ benne¹⁶ ca' ba gucá'a Le¹⁷.
- ¹⁵ Naca xrlátaje ca xuluchi¹⁸i' chee¹⁹ bénneache,
 na' xelúnqueze da xrlátaje xúgute²⁰ benne²¹ zaj naque²² li lazre²³.
- ¹⁶ ¿Núzraqueze gácale²⁴ neda²⁵ tíl-lalédxu benne²⁶
 wen da calela ca'?
- ¿Núzraqueze súale²⁷ neda²⁸ tíl-lalédxu benne²⁹
 dxelune³⁰ da zrinnaj?
- ¹⁷ Chela ca gúcale Xránadxu neda³¹, báchelja xu'a xedxu ba.
- ¹⁸ Gate gunnía³²: Xran, ba zua cheajcházia³³,
 na' Lue³⁴, dut³⁵ xel-la³⁶ zri'i lazre³⁷ chiu' gúcalenu³⁸ neda³⁹.
- ¹⁹ Gate dxe'a gunne xue, ne zua⁴⁰ lu da st⁴¹ebé,
 Lué⁴²queze dxextíe zrenu⁴³ neda⁴⁴, na' dxebéle'eda⁴⁵.
- ²⁰ Québequeze nacu⁴⁶ tuze benne⁴⁷ ca' dxuluchi⁴⁸i' chee⁴⁹
 bénneache da quebe naca xrlátaje,
 benne⁵⁰ ca' dxulucá'an⁵¹e' ca xrlátaje da quebe naca na
 xrlátaje.
- ²¹ Benne⁵² caní dxelune⁵³ tuze dizra⁵⁴ da xelune⁵⁵ chee⁵⁶
 benne⁵⁷ xrlátaje,
 na' dxelechugue⁵⁸ chee⁵⁹ gate bénnea⁶⁰ quebe bi zria nabague⁶¹.
- ²² Xránadxu Dios naque⁶² ca tu xu'u naga zua chawa⁶³!
 Dios chia⁶⁴ naque⁶⁵ ca tu xiaj xre da dxuzé chacha na neda⁶⁶!
- ²³ Le⁶⁷ xexízruje⁶⁸ benne⁶⁹ ca' dxelune⁷⁰ da calela cát⁷¹ez naca
 da zrinnaj da belune⁷².
 Guzría xi'e⁷³ benne⁷⁴ ca' lu da calela da dxelune⁷⁵.
 Xránadxu Dios guzría xi'e⁷⁶ benne⁷⁷ ca' dxelune⁷⁸ da calela.

Salmo 95

- ¹ Le da, güe lá'anadxu Xránadxu Dios dut⁷⁹ xel-la⁸⁰ dxebé.
 Dut⁸¹ xel-la⁸² dxebé gúl-ladxu chee⁸³ Bénnea⁸⁴ nuzúa chúchue⁸⁵

dxi'u naga ladxu.

- 2** Cheajdxu lau Le^l, ne xedxu Le^l: Xcalenu!
Dute xel-la' dxebé gúl-ladxu da güe lá'anadxu Le^l.
- 3** Naca Xránadxu tu Dios szrente,
ne naque! Wenná Bea szrente lawe' dios ca' chee bénneache.
- 4** Dxenná bé'ene' du gabí'i xezi la xu,
naga naca situj, ne naga naca sibe chee xi'a ca'!
- 5** Dxenná bé'ene' nísadau' da núnqueze Le^l,
ne cá'anqueze xezi la xu da bene'!
- 6** Le da, gucá'ana szrendxu Le^l, gátadxu sudxú'ala.
Guzú zríbedxu lau Xránadxu, Bénnea' nune' dxi'u.
- 7** Le^l naque! Dios cheedxu.
Nácadxu benne' ca' dxuxuéquezel, ne nácadxu ca zrila'du
ca'
cheéquezel.
- 8** Che dxenle chi'e na'a zra, quebe gun zide' lázrdaule
ca belún xra xrtáule ca' naga nazí le na Meriba,
ne ca beluné! lu zra na' le'e xixre' lawe' lataj naga
nazí le na Masah,
- 9** naga buluchá'a xra xrtáule neda', ne beluné! neda' da stébe
lácala belelé'ene' xígute da bëna'!
- 10** Lawe' chua iza beditaj lazra' chee benne' ca',
na' gunnía': Zaj naque! benne' dxelebéaj xíchaje' neda',
ne quebe dxeluné! ca da dxulé'eda' le'!
- 11** Chee le na', dute xel-la' dxezrá'a chia' bzetaj cuina' gunnía':
Quebe xelexú'uquezel naga xelexezí' lazre' nen neda'!

Salmo 96

- 1** Le gul-la chee Xránadxu tu da cube.
Le gul-la chee Xránadxu, le'e zrale du gabí'i xezi la xu.
- 2** Le gul-la chee Xránadxu, ne le güe lá'ana La lá'azxa chie'.
Tu zra tu zra le guzén ca naca xel-la' weselá da dxunne'!
- 3** Le guzén benne' xezi la xu ca' ca naca xel-la' szren chee',
Ne benne' xígute xezre ca zaj naca xel-la' waca zren nune'!
- 4** Szrente naca Xránadxu, ne naca chee' güe lá'anale'edxu Le^l.
Naca chee' gápadxe' xel-la' ba lá'ana ca dios ca'
chee bénneache,
- 5** lawe' da zaj naca xígute dios ca' bedáu' xiaj xaga ca'.
Xránadxu Dios bëne' xabáa na'!

- ⁶ Zúale Le' da xabáa, ne xel-la' szren.
 Nazrate_x xudau' chee_x xel-la' waca, ne da xrtante.
- ⁷ Le güe lá'ana Xránadxu, le'e zrale du gabí'i xezr la xu.
 Le güe lá'ana xel-la' szren chee_x, ne xel-la' waca chee_x.
- ⁸ Le gapa ba lá'ana Xránadxu ca da naca chee_x si'e.
 Le gua da gunézrujle, ne le da chale'aj chee_x xudau' chee_x.
- ⁹ Le gucá'ana szren Xránadxu lu xel-la' xrtant_e chee_x
 da naca lá'azxa chee_x.
 Le zrebe lau Le'_x, le'e zrale du gabí'i xezr la xu.
- ¹⁰ Le x_e bénneache xezr la xu: Naca Xránadxu Wenná Bea.
 Nuzúa chúchue_x xezr la xu nigá, na' quebe nu seque_x gutá
 na.
 Guchi'l_e chee_x bénneache ca naca da xrlátaje.
- ¹¹ Le be, le'e, xabáa, ne xezr la xu.
 Le cuezre xa'a, le'e, nísadau', ne bea ca' zrale na'!
- ¹² Le be, le'e, le'_e xixre', ne bea ca' zrale na'.
 Xaga ca' zaj dxe' xi'a ca' welunna schaga lu xel-la' dxebé
- ¹³ lau Xránadxu gate xide_x.
 Xide_x guchi'l_e chee_x bénneache zaj zre'_e xezr la xu.
 Nna bé'ene_x bénneache du gabí'i xezr la xu.
 Nna be'e Le'_x ca naca da xrlátaje, ne ca naca da li.

Salmo 97

- ¹ Naca Xránadxu Benne_x Wenná Bea.
 Le be, le'e zrale xezr la xu.
 Le be, le'e zrale dxu'a nísadu ca'!
- ² Zaj naxechaj beuj, ne da chul-la Le'_x.
 Ca naca da li, ne da xrlátaje dxenná be'e.
- ³ Cuía lau xi'_x lau Le'_x,
 ne guzezze na benne_x guledábague_x Le'_x.
- ⁴ Ca naca xesa ca' chee_x bulusení na xezr la xu.
 Dxelé'e xezr la xu na, ne dxezrize na.
- ⁵ Dxelexuna xi'a ca' ca da zixre chee_x bézudau' lau Xránadxu,
 lau Xrana bénneache zaj zre'_e du gabí'i xezr la xu.
- ⁶ Dxulé'e xabáa ca naca da xrlátaje chee_x,
 na' dxelel_e'e bénneache dute_x xezr la xu ca naca
 xel-la' szren chee_x.
- ⁷ Dxal-la' xelexedué'e xúgut_e benne_x ca' dxulucá'ana szrene_x
 bedáu' xiaj xaga ca',

benne' ca' dxulucá'ana szren cuine¹ ca zaj naca bedáu' xiaj
xaga ca!.

Xúgute² dios chee³ bénneache ca' dxal-la' xuluzú zribe na
lau Xránadxu Dios.

⁸ Belén benne' zaj zre⁴ Sión, na' gulebene⁵.

Gulebé benne' zaj zre⁴ Judá, ne chee³ da guchi'u Lue⁶, Xran.

⁹ Szrentę nacu⁷ Lue⁶, Xran, lawe⁸ dute⁹ xezr la xu.

Szrendxa nacu⁷ Lue⁶ ca xúgute² dios chee³ bénneache.

¹⁰ Le'e, nûlale nazrí'ile Xránadxu, le cuide da calela.

Le¹⁰ dxuxué¹⁰ bénne'du zaj xu¹⁰ bénneache chee¹⁰.

Dxuselé¹¹ le¹¹ lu na' benne' dxelebéaj xíchaje¹¹ Dios.

¹¹ Zuale¹² da dxusení na benne' xrlátaje ca',

na' xel-la' dxebé zúale¹² na benne' li lazre¹² ca!.

¹² Le be, le'e, benne' xrlátaje, lau Xránadxu.

Le gusá lázrele ca da nun Dios lá'azxa, ne le güe lá'ana Le¹³.

Salmo 98

¹ Le gul-la chee¹⁴ Xránadxu tu da cube lawe¹⁵ da nune¹⁶ da ca'
da dxebánedxu.

Ne chee¹⁴ xel-la' wal-la chee¹⁴, ne xel-la' waca lá'azxa chee¹⁴
ba bdinne¹⁴.

² Ba nuzén Xránadxu ca dxune¹⁷ dxuselé¹⁷ bénneache.

Ba bzenne¹⁸ bénneache xezr la xu ca' ca naca da xrlátaje
chee¹⁸.

³ Ba nune¹⁹ ca da guchébe lazre¹⁹ chee¹⁹ benne' Israel ca'
ca naca xel-la' li lazre¹⁹ chee¹⁹, ne xel-la' nazrí'i zren chee¹⁹.

Bénneache du gabí'i xezr la xu ba belelé'ene²⁰ ca naca da ben
Dios cheedxu.

⁴ Le gul-la lu xel-la' dxebé lau Xránadxu, le'e zrale du gabí'i
xezr la xu.

Le güe lá'ana Le²¹ nen da gúl-lale, ne lu xel-la' dxebé cheele
le cuezre xa'a.

⁵ Le gul-la da güe lá'anale Xránadxu.

Le gul-la nen da con zrádi'i na du ca' da quínnele.

⁶ Le gucuezre luzu da ca' dxulucuezre²², ne da dxutíl-lale ca',
ne le cuezre xa'a lu xel-la' dxebé lau Xránadxu,

Wenná Bea cheedxu.

⁷ Le gun schaga nísadau²³, ne bea ca' zrale na!.

Le gul-la, le'e, xezr la xu, ne le'e zrale na!.

⁸ Le capa na'le, le'e xegu ca!.

Le gul-la lu xel-la' dxebé, le'e, xi'a ca', lau Xránad xu

⁹ lawe' da xide' xedajnná bélene' xežr la xu nigá.

Nna bélene' benne' zaj zre'e du gabí'i xežr la xu lu da
xrlátaje,

ne bénneache dute xežr la xu lu da naca li lazre!.

Salmo 99

¹ Naca Xránad xu Dios Benne' Wenná Bea,
na' dxelezrize xúgute bénneache lau Le'!

Dxe'e lataj blau chee' da zua na láwela querubín ca',
na' dxezrú' lu xežr la xu.

² Szrente naca Xránad xu lu xi'a Sión.

Naque' szren lawe' xúgute cue' xežr la xu ca!.

³ Le güe lá'ana La Xránad xu da naca na szren,
ne da dxal-la' zrébedxu.

¡Lá'azxa naca Le'!

⁴ Lue', Wenná Bea szrente, nazrí'linu' da naca xrlátaje.
Nuzúa chachu' da naca li lazre!.

Ba nunu' da naca xrlátaje, ne da naca li lazre'
ládujla zri'ine zre sua Jacob.

⁵ Le gucá'ana szren Xránad xu Dios.

Le guzú zríbele lau Le' naga dxe'e.

¡Lá'azxa naca Le'!

⁶ Moisés, ne Aarón gulaque' bxruze chee' ca!.

Samuel guque' tu benne' bchálajlene' Le'!

Gulenné' Xránad xu Dios, na' Le' bechebe'.

⁷ Tu lu beuj bza bchálajlene' benne' ca!.

Buluzúe' dizra' da gunná bélene',

ne da ca' bdxixruij be'lene' le'!

⁸ Xránantu' Dios, bechebu' lau benne' ca!.

Blé'enu' le' nacu' Dios, dxunite lau' chee' bénneache,
lácalá dxudéu' le' xel-la' zi' ne chee' dul-la da zaj
nabague'.

⁹ Le gucá'ana szren Xránad xu Dios.

Le guzú zríbele lau Le' lu xi'a lá'azxa chee',
lawe' da lá'azxa naca Xránad xu Dios.

Salmo 100

- 1** ¡Le gul-la lau Xránadxu Dios, le'e zrale du gabí'i xézr la xu!
- 2** ¡Le gucá'ana szren Le' dute xel-la' dxebé!
- ¡Le da lau Le', dxúl-lale dute xel-la' dxebé!
- 3** Cabata' gal-la lázrele naca Xránadxu Diósqueze.
- Le' bene' dxi'u, na' nácadxu chee Le'.
- Nácadxu xezre chee, ne zrla'du chee.
- 4** Le chu'u lataj naga zua xudau' chee!, xele Le': Xcalenu',
ne chale'aj chee na, güe lá'anale Le'.
- Le xé Le': Xcalenu', ne le güe lá'ana Le'.
- 5** Chawe' naca Xránadxu, na' chadía chacanna zua
xel-la' zri'i lazre' chee!.
- Xel-la' li lazre' chee tu súazqueze na chadía chacanna.

Salmo 101

- 1** Tu gúl-lazqueza' ca naca xel-la' zri'i lazre',
ne xel-la' li lazre' chiu!.
- Tu gúl-lazqueza' chiu' Lue', Xrana' Dios.
- 2** Dxaca lazra' guna' da naca li lazre'.
- ¿Bátala xidu' gácalenu' neda'?
- Guna' da naca du lazre', ne cá'anqueze guna' caní
lu xu'u lizra'.
- 3** Québequeze cu'u lazra' guna' tu da zrinnaj.
- Dxecuídeda' da dxelún benne' ca' dxelebéaj xíchaje' Dios.
- Québequeze gu'a lataj xelebigue' naga zua' neda'.
- 4** Gucuasa' lu xichaj lázrdawa' da calela,
ne quebe cu'u lazra' chee da calela.
- 5** Guzúa' chalá'ala benne' dxelenné' bagácheze
chee benne' xula.
- Quebe gu'a lataj súale neda' tu benne' dxucá'ana szren
cuine!,
- u naque' benne' wenná be'.
- 6** Le'eda' chawe' benne' ca' zaj naque' li lazre' lau Dios,
chee xelezré'e lawa' neda'.
- Tuze benne' ca' zaj naque' du lazre' xelune' zrin chia'.
- 7** Quebe gu'a lataj benne' wecache lan chu'lé lizra'.
- Quebe gu'a lataj tu benne' wén lazre' xegá'ané' naga zua'.
- 8** Tu zra tu zra guzría xi'a benne' ca' dxelune' da calela,
benne' ca' zaj zre'e lu xézr la xu chia'.

Gucuasa' xúgute benne' ca' dxelune' da zrinnaj lu xezre
 chee'
 Xránadxu Dios.

Salmo 102

- ¹ Xrana' Dios, bene da dxenaba' lau',
 ne bze naga da dxuláwizra' Lue'!
- ² Quebe gucache lau' lawa' neda', lawe' da lu da st̄ebe zua'.
 Bze naga neda', ne bechébeche chia' gate dxuláwizra' Lue'!
- ³ Naca xel-la' nabán chia' ca zren chee xi' da dxexenítete.
 Xu'u da la lu zrita chia' ca tu xi' da dxálale'e na.
- ⁴ Dxedú lazra', ne naca lázrdawa' ca tu xixre' da dexecuade,
 na' québedxa dxenná na gudagu xeta.
- ⁵ Lawe' da dxebezre wé'lē'a ba nazrítale'a.
- ⁶ Naca' ca tu situgún dxedaba' tu lu xezr la xu bizre,
 ne ca tu bzriu zría' lawe' tu xu'u ze la'a.
- ⁷ Dxíchaja' bchigala, ne naca' ca tu bixinne zría' túzeba'
 xrgu'u sibe.
- ⁸ Tu zra tu zra tu dxulucháchalezqueze benne'
 dxeledábague' neda'.
 Benne' ca' dxelegú' e de!
 gate nu benne' dxelegú' e de!
- ⁹ Lu waláz chee xeta dxawa' de,
 na' nisa dxebezra' dxechixre na da dxé'aja'.
- ¹⁰ Caní dxaca chia' lawe' da dxezra'u neda',
 ne dexecuídenu' neda'.
 Guca'u neda', na' gudxú'unu' neda'.
- ¹¹ Naca xel-la' nabán chia' ca tu zrul-la da dxedeze,
 na' naca' ca tu xixre' da ba nabizre.
- ¹² Lue', Xrana' Dios, tu chí'izqueze zu',
 na' cheajlesá lazre' xúgute cuen bénneache Lau'.
- ¹³ Chasu', ne xexache lazru' benne' zaj zre'e xezre Sión,
 lawe' da ba bzrin zra xexache lazru' benne' ca'.
- ¹⁴ Netu', wen zrin chiu', nazrí'intu' xiaj ca' chee xezre na'.
 Dxéquentu' zi' lawe' da ba nabía xi na.
- ¹⁵ Nadxa benne' xezr la xu ca' xelezrebe' lau Lue', Xran.
 Xelezrebe xúgute benne' wenná bea chee xezr la xu nigá
 da xabáa chiu',
- ¹⁶ gate ba bechisu' xezre Sión, Xran,

- ne xeleté'equezne' ca naca da xabáa chee na,
 17 gate na' guzé nagu' da dxelenaba benne' ca' guleaj xíchaju',
 ne québedxa guzú' chalá'ala da dxelata' xuene' Lue'.
 18 Xuaj da nigá chee xululaba benne' ca' za zá'aca,
 na' benne' ca' za xelalaj xelúe lá'ané' Xránadxu Dios.
 19 Naga zua Xránadxu xabáa gunnél'e.
 Naga zue' xabáa blé'ene' lu xezr la xu nigá.
 20 Dxelé'ene' benne' dxelebezre xache', benne' zaj xu'e
 lizre xia,
 na' gusane' benne' ca' ba zaj nachugue' chee' xelatie'.
 21 Xuluzenne' benne' zaj zre'e xezre Sión ca szren naca
 La Xránadxu Dios,
 chee' xelúe lá'ané' Le' lu xezre Jerusalén,
 22 gate xelezraga bénneache chee' xúgute' xezre, ne xúgute' cue'
 xezr la xu
 chee' xulucá'ana szrene' Xránadxu Dios.
 23 Xránadxu Dios bëne' gute ni'a na'a gate ne naca' cuide'.
 Xeláteze ca betie' neda'.
 24 Nadxa gunnía': Dios chia', quebe gutiu' neda',
 gate quebe ne guéxrua'.
 Lue' tu chí'izqueze zu'.
 25 Nédxudaute Lue' bzu' xezr la xu nigá, na' nen na'u
 bënu' xabáa.
 26 Xelebía xi' da ca', san tu zúazquezu' Lue'.
 Welexru xúgute' da ca' ca tu ladxe'.
 Ca dxuchadxu zra lánadxu tuzrui, ca' gucha'u da ca',
 na' xucúbeu' na.
 27 Túzqueze ca nacu' Lue',
 ne québequeze te chiu' Lue'.
 28 Zrí'inentu' netu', wëñ zrin chiu', xelezrabe' chawé',
 na' guzé chúchuquezu' zri'ine zre súantu' lau Lue'.

Salmo 103

- ¹ Be lá'ana Xránadxu Dios, lue', bénne'du xu'a.
 Be lá'ana Le' lá'azxa, duté da naca'.
² Be lá'ana Xránadxu, lue', bénne'du xu'a,
 ne quebe gal-la lazru' ca da chawé' da nune' chiu'.
³ Dxunite lawé' chee' xúgute' dul-la nabaga'a.
 Dxexune' neda' ca naca xúgute' xízrawé' da xu'a.

- ⁴ Dxuxié' neda' chee quebe gatia!
 Lu xel-la' zri'i lazre' chee', ne xel-la' dxexache lazre' chee'
 dxune' chawe' chia!.
- ⁵ Dxuzánle'e da chawe' da dxaca chia' chee xegá'ana'
 benne' cuide',
 ne benne' wal-la ca dxaca chee tu bsia.
- ⁶ Xránad xu Dios dxuchi'e chee da dxaca chee benne'
 dxeledée' da ba xa',
 ne dxucá'ana chawe' da dxaca chee!.
- ⁷ Blé'ene' Moisés da ca' gulú'u lazre' gune',
 ne be'e lataj benne' Israel ca' belelé'ene' da ca' bene'.
- ⁸ Naca Xránad xu Benne' dxexache lazre', ne Benne' zri'i
 lazre'.
- Quebe dxezrá'azie', san zrenté naca xel-la' zri'i lazre' chee!.
- ⁹ Quebe nníaqueze', ne quebe zrá'aqueze'.
- ¹⁰ Quebe dxudée' dxi'u lu da ba xa' ca naca zria
 da nabágadxu,
 ne quebe ne guzría xi'e dxi'u ne chee dul-la da nabágadxu.
- ¹¹ Ca sibe naca xabáa lawe' xezi la xu,
 caníqueze naca xel-la' zri'i lazre' zren chee' nen benne' ca'
 dxelape' Le' ba lá'ana.
- ¹² Ca zitu' naca naga dxalaj gubizra, ne naga dxebía na,
 caníqueze dxucuase' zitu' dul-la da nabágadxu.
- ¹³ Ca zri'i lazre' naca xra bidu ca' nen zri'inequeze',
 caníqueze naca zri'i lazre' Xránad xu nen benne' ca'
 dxelape' Le' ba lá'ana.
- ¹⁴ Le' nézene' ca nácad xu lu bëla' dxen chee'd xu.
 Dxajsá lazre' nácad xu xrte.
- ¹⁵ Ca naca xel-la' nabán chee'd xu, nácad xu ca tu xixre'.
 Dxegúlad xu ca tu xiaj xixre',
- ¹⁶ na' dxedé be' dxua na le na, na' dxexenite na,
 na' québedxa nu dxelé'equeze le na.
- ¹⁷ Ca naca chee benne' ca' dxelape' ba lá'ana Xránad xu,
 zúale xel-la' zri'i lazre' chee' benne' ca' chadía chacanna,
 na' xel-la' xrlátaje chee' zúalequeze na xúgute zri'ine zre sua
 benne' ca',
- ¹⁸ benne' ca' dxelúnqueze' ca naca xel-la' wezría nune',
 ne benne' ca' dxelune' ca zaj naca da nadxixruj be'e.
- ¹⁹ Nuzúa Xránad xu lataj chee' xabáa naga dxe'e dxenná be'e.
 Nácaqueze' Wenná Bea lawe' xúgute da zaj zua.

- ²⁰ Le güe lá'ana Xránadxu, le'e, gubáz cheē xabáa ca',
 Nácale benne' wal-la, ne benne' chúchule'e,
 na' dxunle ca dxenná Le', ne dxuzé nágale ca dxe'e le'e.
- ²¹ Le güe lá'ana Xránadxu, le'e, dxenná beale xabáa.
 Nácale wen zrin chee', ne dxunle ca dxaca lazre' Le'.
- ²² Le güe lá'ana Xránadxu, xúgutele le'e ba nun Dios le'e,
 zrale xúgute lataj naga dxenná bea Le'.
 ¡Be lá'ana Xránadxu, lue!, bénne'du xu'a!

Salmo 104

¹ Be lá'ana Xránadxu Dios, lue!, bénne'du xu'a.

- ¡Xrana! Dios, szrentē nacu' Lue!!
 Nacu' zra lanu' da xabáa, ne da xrtantē.
- ² Dxugacu cuinu' xel-la' naxani' ca zra lanu'.
 Dxechilju' xabáa ca tu xu'u ladxe' chiu'.
- ³ Nunu' lizru' lawe' nisa da ze ná'ala.
 Dxuchínenu' beuj ca' ca tu da dxudé xua naga dxe'u Lue',
 da dxedá na lu be'.
- ⁴ Dxuchínenu' be' ca' ca gubáz chiu' ca',
 ne xesa ca' ca wen zrin chiu' ca'.
- ⁵ Bzua chuchu' xezr la xu nigá lu lane na,
 na' quebe nu gaca gutá le na.
- ⁶ Bgacu' xezr la xu nigá nen nísadau' ca dxun tu benne'
 dxacue' zra lane',
 na' nisa na' bgacu na xi'a ca'.
- ⁷ Gate gudil-lu' nisa na', na' bzrunnuj na.
 Bebiga na gate ben na chi'u zizraj.
- ⁸ Nisa na' bgacu na xi'a ca' xajxedxé na dxu'a xegu ca',
 lataj ca' ba nunu' chee nisa na'.
- ⁹ Bzu' naga ze lau cheajsé na, naga québedxa gaca te na,
 cheē québedxa gacu na xezr la xu bizre na'.
- ¹⁰ Dxunu' beaj ca' dxelalaj na dxu'a xégudu ca',
 ne xegu ca' dxeledé na ládujla xi'a ca'.
- ¹¹ Lu xegu ca' dxelé'aj be xixre' ca' nisa,
 na' dxegúa na xel-la' dxelebile chee burro xixre' ca'.
- ¹² Lu xaga zaj nnita dxu'a xegu ca' zaj zra' béadu ca'
 zaj sua xrila.
 Dxelúl-laba' ládujla zruze na ca'!

- ¹³ Zran xabáa dxesel-lu' xiuj da dxaca na lu xi'a ca',
na' dxezrate_é xe_{zr} la xu na' ca naca da xrlátaje da dxunu!.
- ¹⁴ Dxusegulu' xixre' da dxelagu b_{ez}re ca',
ne xíxre'du ca' da dxelagu bénneache,
ne da ca' dxuluchine bénneache dxelune_é xel-la' wagu,
- ¹⁵ ne uva ca' da dxelune_é xrise uva wal-la da dxuzúa na
bénneache ca' xel-la' dxelebé,
ne olivo ca' da dxelune_é da za da dxelegú_é xíchaje_é,
ne zrua' da dxelune_é xeta chee_é xelaca bane!.
- ¹⁶ Xaga cedro ca' da zaj zua na xi'a Líbano dxelezíl_é na nisa
xiuj.
Zaj naca na xaga chee_é Xránadxu Dios, da ca' guza Le_é.
- ¹⁷ Lu xaga ca' dxuluzría bxínnedu ca' xrú'uneba',
na' lu zruze na ca' zaj zua lizre bxuze' ca'.
- ¹⁸ Zaj zua chivo xi'a ca' lu xi'a zri'a ca',
na' lu bluaj ca' chee_é xi'a ca' zaj zua bzrizru' ca'.
- ¹⁹ B_{en}u' beu' da dxulé'e na tu beu' tu beu' chee_é iza,
na' gubizra núnbea na gate dxal-la' cuía na.
- ²⁰ B_{en}u' dxela, na' gate bache nachul-la,
na' dxeledxúaj b_e dxela ca'.
- ²¹ Dxelebezre xa'a b_{ez}re xixre' ca', zaj nauba' b_e xeláguba'.
Dxelílajba' da nun Dios xeláguba'.
- ²² Gate dxalaj gubizra, na' dxelexezrinba' lu bluaj cheeba',
naga dxeláseba' te zra.
- ²³ Nadxa dxeledxúaj bénneache dxelune_é zrin,
na' dxelúnqueze_é zrin ca dxebía gubizra.
- ²⁴ Xran, da zant_é zaj naca da b_{en}u'!
Dute_é xel-la' sina chiu' b_{en}u' da ca'.
Nazrate_é xe_{zr} la xu nigá da ca' b_{en}u'.
- ²⁵ Na' zua nísadau', da zri'a, ne da laga,
naga zaj xu'u zánet_é bea ca', béadu ca', ne b_e zri'a ca'.
- ²⁶ Lu nísadau' na' zaj zra' da dxeledá lawe' nísadau' ca'.
Zua b_e zri'a na' b_{en}u' Lue', nazí' laba' leviatán.
- ²⁷ Xúgut_é bea ca' dxuluxréñ lázreba' Lue',
chee gunézruju' da xeláguba' ca zrin chee na.
- ²⁸ Dxunézruju' l_eba', na' dxelecá'aba' na.
Dxunézruju' da dxeláguba', na' dxeléljeba'.
- ²⁹ Gate quebe dxenná'u-ba', na' dxelezrébeba'.
Gate dxucuasu' be' dxelecá'aba', na' dxeláteba',
ne dxelexácaba' xu xrte.

- 30** Gate dxesel-lu' be' chiu', na' xelexaca banba!
 Dxunézruju' xel-la' nabán cube cheeq da ca' zaj zua
 xezr la xu nigá.
- 31** ¡Chadía chacanna gaca ba Xránadxu Dios!
 Dxezaca ba lazre' Xránadxu cheeq da ca' ba núnqueze'!
- 32** Dxenné'q xezr la xu nigá, na' dxezrú' na.
 Dxuté' xi'a ca', na' dxeledxúaj na zren.
- 33** Gúl-laqueza' cheeq Xránadxu dxácaté na' naca bana'.
 Xúgute zra zúaquezal' neda' gul-la' da güe lá'ana' Dios chia'.
- 34** Chawe' naca chia' da ca' dxulaba lazra' ca naca cheeq,
 na' dxebéle'qda' ne cheeq Xrana' Dios.
- 35** Welebía xi' benne' dul-la ca' zaj zre'q lu xezr la xu nigá,
 Na' québedxa cha benne' ca' dxelebéaj xíchaje' Dios.
- ¡Be lá'ana Xránadxu Dios, lue', bénne'du xu'a!
 ¡Le güe lá'ana Xránadxu!

Salmo 105

- 1** ¡Le güe lá'ana Xránadxu Dios!
 ¡Le gucá'ana szren La Leq!
 ¡Le guzén bénneache dute xezr la xu ca naca da nune'!
- 2** ¡Le gul-la cheeq!
 ¡Le gul-la da güe lá'anale Leq!
 ¡Le guchalaj cheeq da zrente ca' da nune'!
- 3** ¡Le be lu da naca cheeq!

Xúgute benne' ca' dxelapa ba lá'ana Xránadxu dxal-la'
 xelebéle'qne'.

- 4** Le naba Xránadxu gácalene' le'e.
 Tu zra tu zra le guxrén lazre' Xránadxu Dios.
- 5-6** Le'e, zri'ine zre sua Abraham, wen zrin cheeq Xránadxu.
 Le'e, zri'ine zre sua Jacob, bénnea' guqué'e,
 Le gusá lazre' xel-la' waca ca', ne da zrente ca' da bene',
 ne ca naca da bchi'e cheele.
- 7** Le' naque' Xránadxu, ne Dios cheedxu.
 Le' dxenná bé'ene' bénneache zaj zre'q dute xezr la xu.
- 8** Lácalá te cheeq chi gaxúa cuen bénneache,
 québequeze gal-la lazre' da guchébe lazre'
 lu xel-la' wezría cheeq,

- ⁹ xel-la' wezría na' bénlené' Abraham,
   da na' bzetaj cuine' guchébe lazre' chee Isaac,
- ¹⁰ na' bzua chúchue' na ca tu da nadxixruj bea na,
   da gun Jacob,
   da gaca na tu xel-la' wezría da zeajlí canna nen
     benne' Israel ca',
- ¹¹ da bñené' gate na' gunné': "Chiu' lue' gunna' xezr la xu chee
     benne' Canaán ca',
   da gaca na tu da xudele lu na' zri'ine zre súale."
- ¹² Gate na' bábaze zaj naque'
   gulezré'e lu xezr la xu nigá ca benne' zitu' ca',
- ¹³ ne guledée' tu xezr la xu xetú xezr la xu, ne tu xezre
     xetú xezre.
- ¹⁴ Quebe bñe' Dios lataj nu benne' bi gune' chee
     bénneache chee',
   na' nē chee benne' ca' gudil-le' benne' wenná bea ca'.
- ¹⁵ Guzré'e le': "Quebe bi gunle chee benne' ca' gucá'a,
   ne quebe gunle da calela chee benne' ca' dxuluchalaje'
     waláz chia!"
- ¹⁶ Bene' guta' tu gubina' lu xezr la xu na',
   na' gudúe' ca naca xeta xelawé'.
- ¹⁷ Gusel-le' tu benne' cuía lawe' lau benne' chie' ca',
   bénnea' naque' José, bi na' belutie'-be' chee gácabe'
     wen zrin chee benne' zitu'.
- ¹⁸ Buluzré'e ní'abe' lu xedxu chee cuaga da bexru na ní'abe',
   gate na' gulu'e-be' lizre xia lu xezr la xu Egipto,
- ¹⁹ ca bzrin zra guca li ca da gunná José dxal-la' gaca.
   Caní guca, ble'e xrtizra' Xránadxu cúnabé' da li.
- ²⁰ Nadxa benne' wenná bea chee Egipto gusel-le'
     nu gusán José na'.
   Bénnea' dxenná bñené' záneté cue' xezr la xu bsane'-be'.
- ²¹ Bzue'-be' gácabe' xraná benne' zaj zre'e lizre',
   ne chee nna be'ebe' ca naca da xu'u lu nē'e,
- ²² chee til-labe' benne' szren ca' chee wenná bea cátexe
     dxaca lázrebe',
   ne chee guzéajni'ibe' benne' gula chee xezr la xu Egipto
     chee xelaque' benne' sina.
- ²³ Gudé na' gulu'e benne' Israel ca' lu xezr la xu Egipto,
   na' guzúa Jacob lu xezr la xu chee zri'ine zre sua Cam.
- ²⁴ Gulánle'e bénneache chee Xránadxu lu xezr la xu na',

- na' b_{en}e' gulaque' wál-ladxa ca benne' guledábague' Le'.
- ²⁵ Bcha Dios lázxdau benne' Egípto ca' chee_é xelecuídene'
bénneache chee_é,
chee_é xelegú'u lazre' xelune' da calela chee_é wen zrin chee_é
ca!.
- ²⁶ Nadxa gusel-le' Moisés, wen zrin chee_é, lau bénneache
chee_é ca!, ne Aarón, bénnea' guqué_ée.
- ²⁷ Benne' caní be_ée Dios lataj belune' xel-la' waca ca'
chee_é xabáa,
ne xel-la' waca zrente ca' lu xezr la xu chee_é zri'ine zre sua
Cam.
- ²⁸ Gusel-la Dios tu da chul-la da bgacu na dut_é xezr la xu na',
san benne' Egípto ca' quebe buluzúe' dizra' da gunná
be'ené_é le'.
- ²⁹ Nadxa b_{en}e' bexaca nisa xegu chee_é benne' ca' dxen,
ne betie_é xúgute_é bela zaj zraba' xegu ca!.
- ³⁰ Busezrate_é xezr la xu chee_é bluzru ca' ga bzrint_é gulezraba'
xu'u lizre benne' wenná bea chee_é benne' Egípto ca!.
- ³¹ Gunnaze Dios, na' belelá' zánet_é be'a chee_é bezre,
ne be'a lase ca' dut_é lu xezr la xu chee_é benne' ca!.
- ³² Waláz chee_é nisa xiuj gusel-le' xiaj bezxe' lu xezr la xu
chee_é benne' ca!,
ne xi' da bvezze na ca naca xezr la xu chee_é!
- ³³ Bzria xi'e ca zaj naca lba uva chee_é, ne ca zaj naca xaga higo
chee_é,
na' bzúzjuje' ca zaj naca xaga zaj ze lu xezr la xu chee_é.
- ³⁴ Gunnaze_é, na' belelá' biche zu ca!,
da quebe nu seque_é gulaba leba',
- ³⁵ na' guláguba' dut_é xixre' xa'a lu xezr la xu chee_é,
ne guláguba' dut_é lina da dxunna xezr la xu na'!
- ³⁶ Nadxa betie_é xúgute_é bi biu nedxu chee_é benne' Egípto ca!,
bi zaj nácabe_é bi blau chee_é.
- ³⁷ Bebéaje_é bénneache chee_é na' zaj nu'e dumí plata,
ne dumí oro,
na' quebe nu chilá' benne' ládujla le', benne' quebe
chawé_é zué_é.
- ³⁸ Gulebé benne' Egípto ca' gate beledxúaj benne' ca' ga na',
lawe' da belezrébele_é le'!
- ³⁹ Bzalaj Dios tu beuj da gulú'u na benne' ca' zrul-la,
ne tu xi' da bsaní na chee_é chizrela.

- 40** Gulenabe' Dios, na' gusel-le' chee' btau ca',
ne bene' gulélajene' xeta da bdxuaj na xabáa.
- 41** Gule'e tu xiaj xre, na' gulaj nisa
da gudé na lu xeżr la xu bizre na' ca tu xegu nisa.
- 42** Caní ben Dios lawe' da bsa lazre' xrtizre' lá'azxa
da guchebe lazre' gune' chee' Abraham, wen zrin chee'.
- 43** Bebéaje' bénneache chee' lu xeżr la xu Egipto, dxelebene'.
Lu da ba neza gulezrá' benne' ca' guqué'e.
- 44** Bnérzuje' benne' ca' xeżr la xu chee' benne' xezica ca',
na' da belún benne' xeżr la xu ca' bexaca na chee' benne'
chee' ca',
- 45** chee' xulupá'ané' ca naca xrba chee' ca',
ne xelune' ca naca da gunná bé'ene' ca'.

¡Gaca ba lá'azxa Xránadxu Dios!

Salmo 106

- 1** ¡Gaca ba lá'azxa Xránadxu Dios!
¡Le xe Xránadxu Dios: "Xcalenu!"
- Caní dxal-la' gunle lawe' da naque' xrlátaje,
ne lawe' da tu chí'izqueze dxexache lazre' dxi'u.
- 2** ¿Núzraqueze seque' gulé'ene' ca naca xel-la' waca zrente ca'
da nune' Xránadxu?
¿Núzraqueze seque' güe lá'ané' Le' ca dxal-la' gundxu?
- 3** Ba neza zrente naca na chee' benne' ca' dxelune' da xrlátaje,
benne' ca' tu dxelúnzqueze' da naca xrlátaje.
- 4** Bsa lazre' chia', Xrana' Dios, gate dxunu' da chawe'
chee' bénneache chiu'.
- 5** Gudá bselá neda' chee' gaca le'eda' da chawe' gunu'
chee' benne' ca' ba guca'u Lue',
ne chee' beda' gate xelezrá' bénneache chiu' lu da ba neza,
ne chee' béléna' bénneache chiu'.
- 6** Ba bentu' dul-la cáqueze belún xra xrtáuntu' ca'.
Bentu' da calela, ne bentu' da zrinnaj.
- 7** Gate gulezrá' xra xrtáuntu' lu xeżr la xu Egipto,
quebe bululaba lazre' ca naca xel-la' waca ca' chee' xabáa
da benu'.
- Quebe xeajlesá lazre' ca bexache lázrele'u le'!
Guledábague' Lue' dxu'a nísadau' da nazí le na Xrna.

- ⁸ Le' bselé' benne' ca' cheē gaca ba lá'ana La Le',
ne cheē gulé'e lau ca naca xel-la' waca cheē!
- ⁹ Gudil-le' nísadau' Xrma na', na' bebizre na,
na' guledé bénneache cheē laduj nísadau' na' lu xu bizre.
- ¹⁰ Bselé' benne' ca' lu na' benne' guledábague' Le',
ne bebéaje' le' lu na' benne' ca' bulusaca zi'e le'.
- ¹¹ Nadxa nísadau' na' bgacu na benne' ca' guledábague' le'.
Netú benne' ca' quebe nu begá'ana.
- ¹² Nadxa benne' cheē ca' guléajle' e dizra' cheē,
ne belul-le' da belúe lá'ané' Le'.
- ¹³ Chadí gulal-la lazre' ca da benē.
Quebe gulebeze' ca la' dizra' cheē Dios.
- ¹⁴ Gulezá lazre' tu da calela le'e xixre' lawe' lataj na',
na' buluché'e Dios le'e xixre' na'.
- ¹⁵ Gudé na' bnezruj Dios ca da gulenabe',
san gusel-le' ládujla le' tu da gute na bal-la benne' ca'.
- ¹⁶ Gulaque' xa lazre' cheē Moisés naga zaj zre'e,
ne cheē Aarón, Bénnea' gucá'a Xránadxu Dios.
- ¹⁷ Nadxa bzra xēzr la xu na', ne gudebe na Datán,
ne bgacu na benne' ca' zaj de'e Abiram.
- ¹⁸ Nadxa guxalaj xi' naga zaj nazraga benne' ca',
na' bzezxe na benne' ca' dxelune' da calela.
- ¹⁹ Belune' tu bedáu' bezre da naca na oro lu xi'a Horeb,
na' buluzú zribé' lau bedáu' oro na'.
- ²⁰ Caní bulucá'ane' Dios, Benne' xabáa,
cheē xulucá'ana szrene' tu bedáu' bezre,
da naca na ca tu bezre dxáguba' xixre'.
- ²¹ Gulal-la lazre' Dios, Bénnea' bselé' le',
Bénnea' benē xel-la' waca zrente ca' lu xēzr la xu Egipto,
- ²² ne benē xel-la' waca ca' cheē xabáa lu xēzr la xu
cheē zri'ine zre sua Cam,
ne da ca' buluchebe na dxi'u dxu'a Nísadau' Xrna.
- ²³ Nadxa guca lazre' Dios guzría xi'e bénneache cheē,
san Moisés, bénnea' gucá'a Dios, bzua cuine' lau Dios
cheē guzúa zrie' xel-la' dxezrá'a cheē Dios,
na' benē quebe guzría xi' Dios benne' ca'.
- ²⁴ Buluzúe' chalá'ala xēzr la xu xrtante da gunezruj Dios le',
ne quebe guléajle' e dizra' cheē.
- ²⁵ Tu gulennézqueze' cheē Dios lu xu'u xide cheē ca',
ne quebe buluzé nague' da gunná Xránadxu Dios.

- 26** Chee_l le na! bzetaj cuine_l gunné_l ca da guné_l chee_l benne_l ca!.
 Gunné_l guné_l xelate benne_l ca_l le_l xixre_l lawe_l lataj na!,
- 27** ne gusi_le bénneache chee_l lu xel-la_l stu_l lau benne_l
 xezr la xu ca!,
 ne guse dínnaje_l le_l ládujla benne_l xezr la xu ca!.
- 28** Nadxa belune_l tuze benne_l ca_l dxulucá'ana szrene_l
 bedáu_l xia nazí le na Baal-peor,
 ne gulawé_l béadu ca_l belútie_l lau dios gate ca!.
- 29** Buluche_le Dios ne chee_l da belune_l,
 na_l guxalaj tu xízrawe_l zren da bête na benne_l zan benne_l
 ca!.
- 30** Nadxa guxasa Finees, ne betie_l bénnea_l bene_l dul-la,
 na_l guleza xízrawe_l zren na!.
- 31** Da na_l ben Finees guzí_l Dios ca tu da dxucá'ana xrlátaje na
 bénnea_l,
 da gulé_le lawe na lau xúgute_l cuen bénneache ca!.
- 32** Cá'anqueze buluché_le Dios dxu'a beaj nisa nazí le na
 Meriba,
 na_l guca da calela chee_l Moisés ne chee_l benne_l ca!,
- 33** lawe_l da ne chee_l da belune_l guca Moisés xichaj zra'a,
 na_l bexúbeté_l Moisés da gunné_l!
- 34** Gate gulu_le lu xezr la xu nigá quebe buluzría xi_le
 bénneache zaj nite_l ga na!.
 Caní guca, quebe belune_l ca da guzre Dios le_l xelune_l.
- 35** Gulaque_l tuze benne_l xezr la xu ca!,
 ne bulusédie_l benne_l Israel ca_l xelune_l ca dxelún benne_l ca!,
- 36** na_l bulucá'ana szrene_l bedáu_l xia xaga ca_l chee_l benne_l ca!,
 da na_l ben na bxrinnaj Dios bénneache chee_l.
- 37** Belútie_l zrifine_l bi biu, ne bi nu'ula chee_l
 lau bedáu_l chee_l da xriwe_l ca!,
- 38** ne bululálaje_l dxen chee_l bi dxé'enedu ca!,
 bi quebe zaj nunbe_l dul-la,
 da naca na dxen chee_l zrifine_l bi biu, ne bi nu'ula,
 bi ca_l belútie_l lau bedáu_l xia xaga ca_l chee_l bénneache
 Canaán,
 na_l guca sban xezr la xu na_l ne chee_l dxen chee_l bidu ca!.
- 39** Da ca_l belune_l ben na le_l sban,
 na_l gulebáej xíchaje_l Dios lu da belune_l!
- 40** Chee_l le na_l bzrá'ale_le Dios bénneache chee_l,
 na_l gucuídene_l benne_l ca_l zaj naca chee_l!

- 41** Nadxa bdee' benne' ca' lu na' benne' xe_r la xu ca',
na' benne' ca' dxelecuide bénneache chee Dios
gulenná bé'ene' le'.
- 42** Benne' ca' guledábague' le' bulusaca zi'e bénneache
chee Dios,
ne buluxrínnaje' le' lu xel-la' dxenná bea chee'.
- 43** Zánete_l lasa Dios bselé' bénneache chee' ca',
san guledábague' ca da bsízrene' le',
na' gulape' xel-la' stu' lawe' da belune' da calela.
- 44** Lácalá caní belune', gate gulezré'e lu da stébe,
Dios gunné'e ca da dxelezaque',
ne benne' ca da bululáwizre' Le'.
- 45** na' xeajsá lazre' xel-la' wezría da bénlene' benne' ca',
na' bexíaje lazre' chee xel-la' dxezrá'a chee'
lawe' da nácale'e benne' dxexache lazre'.
- 46** Cá'anqueze benné' belexache lazre' benne' ca'
benne' ca' guleché'e le' ca benne' zaj nada'u.
- 47** ¡Bselá netu', Xránantu', nacu' Dios cheentu'!
¡Becá'a netu' ládujla benne' xe_r la xu ca',
chee güe lá'anantu' Lau' lá'azxa,
ne chee bélé'entu' lu da dxúl-lantu' chiu'!
- 48** Cháwedau' naca Xránadxu, Bénnea' naque' Dios chee
benne' Israel ca' nédxudauté, ne chadía chacanna.
Xúgute bénneache dxal-la' xelenné: ¡Ca'an gaca na!
¡Gaca ba lá'azxa Xránadxu Dios!

Salmo 107

- 1** ¡Le güe lá'ana Xránadxu, Benne' xrlátaje!
¡Chadía chacanna naque' Benne' zri'i lazre'!
- 2** Da nigá dxal-la' xelenná benne' ca' ba naxá'awe Xránadxu
le',
benne' ca' bselé' lu na' benne' guledábague' Le'.
- 3** Beche'e le' naga gulezrá' benne' xe_r la xu zitu' ca',
da zaj zua naga dxalaj gubizra, ne naga dxebía na,
ne naga za' be' zaga, ne naga dxedé gubizra beu' zaga ca'.
- 4** Bal-la benne' ca' guledé' le'e xixre' naga quebe bi neza zua,
ne quebe belezrelne' xe_r naga xelezúe'.
- 5** Guledune', ne gulebílene',

- ne québedxa bi gulebeza lazre!.
- ⁶ Nadxa lu da dxelezaque[¶] gulenné[¶] Xránadxu,
na' bselé[¶] benne[¶] ca' lu da dxelezaque[¶].
- ⁷ Na' buzre[¶]e le[¶] tu neza li,
chee[¶] chjaque[¶] tu xezre naga xelezúe!.
- ⁸ Dxal-la[¶] xelúe lá'ané[¶] Xránadxu lawe[¶] da bexache lazre[¶]
Xránadxu le[¶],
ne lawe[¶] da bñené[¶] chee[¶] da ca[¶] da dxebánedxu.
- ⁹ Dxuxí'aje[¶] benne[¶] ca' dxelebile lazre[¶],
ne dxugawé[¶] benne[¶] ca' dxeledún nen da chawe[¶] chee[¶]!.
- ¹⁰ Bal-la benne[¶] caní gulezúe[¶] lu da chul-la, ne lu da stébe
chee[¶] xel-la[¶] gute.
Gulaque[¶] ca benne[¶] zaj xu[¶]e lizre xia,
ne zaj nadxéaj du xia, ne dxeledée[¶] ba xa[¶],
- ¹¹ lawe[¶] da guledábague[¶] xrtizra[¶] Xránadxu,
ne buluzúe[¶] chalá'ala da bzéajni[¶]i Dios zrente[¶] le[¶]!
- ¹² Belexedú lazre[¶] lu zrin zí'itè da dxelune[¶].
Xeleajcházie[¶] zran xua da zaj nu[¶]e,
ne quebe nu chilá' gácalene[¶] le[¶].
- ¹³ Nadxa lu da dxelezaque[¶] gulenné[¶] Xránadxu,
na' bselé[¶] benne[¶] ca' lu da dxelezaque[¶].
- ¹⁴ Nadxa bebéaje[¶] benne[¶] ca' lu da chul-la
ne lu da stébe chee[¶] xel-la[¶] gute,
ne bzúzruje[¶] du xia ca[¶] da zaj nadxéaje[¶].
- ¹⁵ Dxal-la[¶] xelúe lá'ané[¶] Xránadxu lawe[¶] da bexache lazre[¶] le[¶],
ne lawe[¶] da bñené[¶] chee[¶] da ca[¶] da dxebánedxu.
- ¹⁶ Bchínnaje[¶] dxa xu'u ca[¶] zaj naca na xia gache,
ne bzúzruje[¶] xia ca[¶] da zaj naxechaj na benne[¶] ca[¶].
- ¹⁷ Bal-la benne[¶] ca[¶] gulaque[¶] benne[¶] xala,
ne guledée[¶] xel-la[¶] zi[¶] ne chee[¶] dul-la da zaj nabague[¶],
ne ne[¶] chee[¶] da zrinnaj ca[¶] da belune[¶].
- ¹⁸ Belexegútene[¶] da dxelé'aj dxelawé[¶],
na' xáteze ca gulátie[¶].
- ¹⁹ Nadxa lu da dxelezaque[¶] gulenné[¶] Xránadxu,
na' bselé[¶] benne[¶] ca' lu da dxelezaque[¶].
- ²⁰ Gusel-le[¶] dizra[¶] chee[¶] chee[¶] benne[¶] ca[¶],
na' bexune[¶] le[¶], ne bselé[¶] le[¶] lu xel-la[¶] gute.
- ²¹ Dxal-la[¶] xelúe lá'ané[¶] Xránadxu lawe[¶] da bexache lazre[¶] le[¶],

- ne lawe' da bene' chee' da ca' da dxebánedxu.
- ²² Dxal-la' xelé'e Le': Xcalenu!.
 Dxal-la' xelú'e da xulunézruje' Le',
 na' lu xel-la' dxelebé chee' dxal-la' xelúl-le',
 ne xuluzenne' bénneache ca zaj naca da nune!.
- ²³ Bal-la benne' ca' guledée' lu nísadau'
 lu da zren ca' da dxedá lawe' nísadau'.
 Belezi'e dumí zren lu zrin dxelune' lu nísadau'.
- ²⁴ Belelé'ene' ca naca da ca' dxun Xránadxu,
 da ca' dxuné' lu nísadau' da zaj naca na da dxebánedxu.
- ²⁵ Gunnéze', na' guzú lau dxaca be' bdunu',
 na' gulasa xeajxruza zren lu nísadau'.
- ²⁶ Belegüén da dxedá lawe' nísadau' ca' ca lu xi'a zri'a
 da naca na nísadau',
 na' belexexetaj na lu da situj lawe' nísadau' na!.
- ²⁷ Gulechégüe', ne xeajleté' ni xeajleté' na' ca
 benne' dxelezuzre,
 na' guca dácheze ca da zaj nusédie'.
- ²⁸ Nadxa lu da dxelezaque' gulenné' Xránadxu,
 na' bselé' benne' ca' lu da dxelezaque'.
- ²⁹ Bzua zri'e' be' bdunu' na' da dxaca na,
 ne gulezúa zri xeajxruza chee' nísadau' na'.
- ³⁰ Gulebélé'ené' lawe' da zaj zua zri xeajxruza ca',
 na' guché'e Dios le' cháwedau' naga zjaque'.
- ³¹ Dxal-la' xelúe lá'ané' Xránadxu lawe' da bexache lazre' le',
 ne lawe' da bene' chee' da ca' da dxebánedxu.
- ³² Dxal-la' xuluzenne' ca naca xel-la' szren chee' naga
 zaj nazraga bénneache chee',
 ne xelúe lá'ané' Le' naga zaj nazraga benne' gula ca', benne'
 dxelenná be'e'.
- ³³ Ben Xránadxu gulebizre xegu nisa ca',
 ne busú'aje' beaj nisa ca'.
- ³⁴ Xu xa'a bexune' na xu bizre,
 ne chee' da calela da belún benne' ca' zaj zre'e na'.
- ³⁵ Naga naca xu bizre bexune' na xu nisa,
 na' xu xiaj bexune' na naga dxalaj nisa.
- ³⁶ Bzre'e ga na' benne' ca' benne' dxeledúin,
 na' belune' tu xezre naga xelezúe'.
- ³⁷ Gulaze' xezr la xu na', na' belexaze' lba uva ca',

na' belexezí'le' e lina chee na.

38 Bené' da chawé' chee benne' ca', na' gulánle' e
bidu chee' ca',

ne quebe bē' e lataj xeletase ca zaj naca bē xixre' chee' ca'.

39 Gate buludé benne' dxelenná bea benne' ca' lu xel-la' zi',
ne bulusaca zi'e le',

ne gulenná bē'edxene' le', ne belune' le' da calela,
ne buludée' le' lu da ba xa',

40 bca'ana ditaj Dios benne' xíchaje ca',
ne bene' guledée' le' e xixre' lawe' lataj naga quebe bi neza
de.

41 Bselé' benne' xache' ca' lu da zi' da xa' da dxeledée',
ne bzánle' e zri'line benne' ca' ca dxelán zrila' ca'.

42 Gate dxelelé' e benne' xrlátaje ca' da caní, na' dxelebélé' ene',
na' benne' ca' dxelune' da calela quebe bi gaca xelenné'.

43 Benne' ca' zaj naque' sina dxal-la' xulaba lazre'
ca zaj naca da caní,
ne dxal-la' xelexúnbe' e ca naca xel-la' zri'i lazre'
chee Xránadxu.

Salmo 108

1 Ba zúatequeze lázrdawa', Dios,
chee gúl-laqueza' da güe lá'ana' Lue'.
Da nigá dxugú'u na neda' lu da ba neza.

2 Bebán lazre', bénne'du xu'a, na' le xebán lázrele,
le'e dxínnele da dxúl-lalenle, ne da con zrádi'i na du.
Che zílala cheajsá'queza'.

3 Güe lá'anaqueza' Lue' ládujla bénneache chiu', Xran.
Gúl-laqueza' chiu' lau benne' dute xézr la xu,
4 lawe' da naca xel-la' dxexache lazre' chiu' zrendxa ca xabáa,
na' da li chiu' naca na zrendxa ca beuj bza ca'.

5 Xegá'ana szrénequezu' xabáa, Dios.
Xel-la' szren chiu' sua na lawe' dute xézr la xu.

6 Chee xeletá benne' ca' nazrí'iqueznu' Lue',
bselá le' dute xel-la' waca chiu', ne bene chia'.

7 Lu lataj lá'azxa chee' gunná Dios: "Wabéquezda' neda'."

Gunna' late weaj chee_{le} x_ezr la xu chee_{le} benne! Siquem ca', ne gudixra' chee_{le} x_ezr la xu d_e cuite x_egu Sucot.

⁸ Chia' naca x_ezr la xu Galaad,

ne chia' naca x_ezr la xu chee_{le} zri'ine zre sua Manasés.

X_ezr la xu chee_{le} zri'ine zre sua Efraín naca na ca tu da napa chi'i na xíchaja'.

X_ezr la xu chee_{le} zri'ine zre sua Judá naca na naga dxenná be'a.

⁹ X_ezr la xu chee_{le} benne! Moab naca na ca tu zriga'

da xuzru nisa guná'a,

na' lu x_ezr la xu chee_{le} benne! Edom chu'una' zrela' gula.

Si'a ba neza x_ezr la xu chee_{le} benne! Filistea."

¹⁰ ¿Nuzra che'_{le} neda' chee_{le} chu'a x_ezre da naxechaj ze'e sibe?

¿Nuzra che'_{le} neda' chee_{le} guzétaja' benne! Edom ca'?

¹¹ ¿Quegá Lue' na' che'_{le} neda!, Dios.

Nacu' Bénnea' bzua netu' chalá'ala,

ne quebe guxéajlenu' benne! cheentu' ca', benne! dxjaque'_{le} wedil-la, Dios?

¹² Gúcale_{le} netu' chee_{le} séquentu' tíl-laléntu' benne! ca' dxeledíl-laléne_{le} netu',

lawe' da naca dácheze xelácalle bénneache netu'.

¹³ Tu zren nen Dios gundxu tu da zrente,

na' Le' gulague' benne! ca' dxeledil-laléne_{le} dxi'u.

Salmo 109

¹ ¡Dios, dxue lá'anu' Lue'!

Quebe xegá'anu' zrise

² lawe' da dxelenná benne! ca' dxelune_{le} da calela,
ne benne! wen lazre' ca' chia' neda!.

Dxelenné_{le} chia' da naca da wen lazre'.

³ Lu xel-la' dxelecuide chee_{le} zaj naxéchaje_{le} neda!,
ne dxelenné_{le} chia'.

Dxeledíl-laléne_{le} neda!, ne quebe bi nuna' chee benne! ca'.

⁴ Lácalá bzri'ida' benne! ca', na'a dxeledábague_{le} neda!,
san neda! dxenaba' gaca da chawe' chee_{le} benne! ca'.

⁵ Lácalá b_ena' neda' da chawe' chee_{le} benne! ca', dxelune_{le} chia'_{le},
da calela,

ne lácalá bzri'ida' le', dxelecuídene_{le} neda!.

- 6** Bzua tu benne' wen da zrinnaj chee guchi'e chee
 benne' wen da calela ca',
 ne ben sua tu benne' nnie' chee benne' ca',
 benne' guzúe' ca naca da calela belún benne' ca'!
- 7** Gate na' zri'a cheee, ben gaca bea na zaj nabaguee zria.
 Ble'e da xelenabee lau' ca tu dul-la da dxelunee!
- 8** Bzache zra xelaca ban benne' ca',
 ne ben xelú'u xezica' benne' waláz cheee!
- 9** Bca'ana zri'inee ca' bidau' wezebee,
 ne xelaca zru'ulee nu'ula tuze ca'!
- 10** Ben xelaca zri'inee bi dxeledaze cheee xelenábabe' guna',
 ne ben xelezrélebe' xeta xelágube' zitu' naga zaj zua lízrebe'
 da zaj naxinnaj.
- 11** Ben xelú'u da ca' zaj napee lu na' bénne' ca'
 bulusanee lee dumí.
 Ben xelexúa benne' zitu' ca' da ca' zaj nunee.
- 12** Ben quebe nu zrel-la benne' xexache lazree lee',
 ne quebe nu benne' zrel-la xexache lazree bidau' wezebe
 cheee ca'!
- 13** Ben xelebía xi' zri'ine zre sua benne' ca',
 ne québedxa nu cha' zri'ine zre suee,
 si' lee ca zaj nazi'i la benne' ca'!
- 14** Bsa lazree ca da calela da belún xra xrtawe', Xran,
 ne quebe xusulu' dul-la da gulún xrnee ca'!
- 15** Tu chí'izqueze bsa lazree ca da calela da zaj nunee.
 Québedxa cheajsá lazru' benne' ca'
- 16** lawee da quebe xeleajsá lazree xelexache lazree le sa' ljwezree
 ca',
 san bulusaca zi'e benne' baxache' ca', benne' dxelexázrjenee,
 ne benne' dxexruij lazree ca', na' belútie bénne'du ca'!
- 17** Beledánenee da dxugú'u na de', na' da caníze guca na cheee.
 Quebe gulaca lazree xelenabee gaca chawe' chee bénneache,
 na' da chawe' bebiga na naga zaj zuee.
- 18** De' da gulegú'e bénneache guca na ca tu da gulacu cuinee,
 na' guxú'u na le'e ca nisa gulé'aje',
 ne guxú'u na zrita cheee ca da za.
- 19** Tu chí'izqueze ben gaca na cheee ca xicha da dxelácuee,
 ne gaca na ca tu xpádxuee dxuluchela le'e.
- 20** Gaca da nigá da quizruij Xránad xu Dios benne' ca'
 dxelennée calela chia',

ne da quízruje' benne' ca' dxelune' da calela,
ne dxelenné' calela chee bénne'du xu'a.

21 Xrana' Dios, ben culuén chia' chee xegá'ana'
xrlátaje lau!.

Bselá neda' lawe' da dxexache lázrele'u bénneache,

22 ne lawe' da dxezaca zi'a, ne dxexárzjeda',
ne dxeque zi' lázrdawa!.

23 Dxedé chia' ca dxedé chee tu zrul-la gate dxebía gubizra.
Dxaca chia' ca dxaca chee biche xuaj gate dxua be' leba'!

24 Dxelate zriba' lawe' da dxuna' gubasa,
ne nazrítale'a lawe' da quebe bi dxawa!.

25 Naca' ca tu da dxulucá'ana dítaje!.

Dxelenné'e neda', ne dxelún le' chia', dxulutá xíchaje!.

26 Gúcale neda', Xrana' Dios.

Bselá neda' lawe' da dxexache lazru' bénneache.

27 Ben xeque be'ené' Lué'queze dxácalenu' neda'.
Lué'queze, Xrana' Dios, ba nunu' da nigá.

28 Dxelegu'e neda' de', san ben Lue' gaca chawe' chia'.
Guxasa, ben xelexedué'e benne' ca' dxeledábague' neda',
san ben beda' neda'.

29 Ben xelezrá' lu xel-la' stu' benne' ca' dxelenné'
da calela chia'.

Ben xeque zréajene' tu chí'izqueze.

30 Du lazra' gúl-laqueza' da güe lá'anale'a Xránad xu Dios.
Ládujla benne' zan ca' güe lá'ana' Le'.

31 Le' zue' cuita xabela chee benne' xache' ca'
chee guselé' bénne'du zaj xu'e lu na' benne' ca'
dxuluchi'e chee'.

Salmo 110

1 Xránad xu Dios guzre' Xrana': "Gudxé'e chalá'a xabela chia'
cadxa zrin zra guna' ga benne' ca' dxeledábague' lue'
xuluzúa zribé' lau!"

2 Naga zu' Sión, gun Xránad xu zriluj xel-la' dxenná bea chiu'.
Dxenné': "Gunná be'e benne' ca' dxeledábague' lue'.

3 Lu zra gate tíl-lalenu' benne' ca' dxeledábague' lue',
du lázqueze benne' chiu' ca' chjaqué' wedil-la.
Ca dxun xrle'ela chee bálala, dxacu na xi'a lá'azxa,

- caníqueze xelaca benne' cuide' chiu' ca',
xelelé' naga zu' xelácaléne' lue!."
- 4** Guchebe lazre' Xránadxu, ne quebe guntíe' xrtizre',
gunné': "Chadía chacanna nacu' bxruze ca guca bxruze
Melquisedec."
- 5** Zua Xránadxu chalá'a xabela chiu!.
Gate zre'e, na' guzría xi'e benne' wenná bea ca!.
- 6** Guchi'e chee' benne' dute' xezr la xu, na' gutie' zánete
benne' xezr la xu ca!.
- Guzría xi'e benne' dxelenná be'e dute' xezr la xu.
- 7** Xi'aj benne' wenná bea nigá nisa xégudu zua na dxu'a neza,
na' xexape' xel-la' wal-la' chee'.

Salmo 111

- 1** Dute' lázrdawa' güe lá'ana' Xránadxu Dios tu zren nen
benne' xrlátaje ca', benne' zaj nazrague' lau Le'!
- 2** Da zrente' zaj naca da ca' nun Xránadxu Dios,
na' xúguté benne' ca' dxelezaca ba lázrelené' da nune',
ne dxelaca lazre' xelelé'ene' na.
- 3** Da xabáa, ne da xrtante' zaj naca da dxune' Le',
ne tu chí'izqueze zua da xrlátaje chee'!
- 4** Dxune' dxeajsá lázredxu ca naca xel-la' waca zrente'
da dxune'!
Xránadxu Dios naqué' zren lazre', ne dxexache lazre'
bénneache.
- 5** Dxugawé' benne' ca' dxelezrebe' Le'.
Tu chí'izqueze dxeajsá lazre' xel-la' wezría da nune'!
- 6** Blé'ene' bénneache chee' ca' ca naca xel-la' waca chee'
da ca' bene'!
Dxunézruje' benne' chee' ca' da zaj napa benne' xezica
xezr la xu ca'.
- 7** Li lazre', ne xrlátaje zaj naca da ca' dxune'.
Li lazre' zaj naca xúguté da bdxixruj be'e.
8 Tu chí'izqueze, ne chadía chacanna zaj zua da ca'
bdxixruje'!
Lu da li, ne lu da li lazre' nune' ca zaj naca na.
- 9** Gusel-le' tu benne' weselá chee' guselé' bénneache chee'!
Tu chí'izqueze nadxixruj be'e xel-la' wezría chee'!
Lá'azxa, ne tu da zrébedxu naca La Le'!

¹⁰ Chee su laudxu gácadxu sina, dxun na ba xen zrébedxu
Xránadxu Dios.

Dxeléajni'i xanne' xúgute benne' ca' dxelune' ca zaj naca
da nadxíxruje'.

Tu chí'izqueze dxal-la' güe lá'anadxu Le'!

Salmo 112

¹ Ba neza zrente naca na chee bénnea' dxezrebe'
Xránadxu Dios,

ne ca zaj naca da bdxixruj be'e dxezaca ba lázrele'ene'.

² Zri'ine zre sua bénnea' xelape' xel-la' dxenná bea
lu xezi la xu,

na' gaca chawé' chee benne' xrlátaje ca'.

³ Da zan da de, ne xel-la' gunní'a zaj zra na xu'u lizre',
ne tu chí'izqueze zua da xrlátaje da dxun bénnea'.

⁴ Dxusaní' tu xi' lu da chul-la naga zaj zra' benne' li lazre' ca',
benne' ca' zaj naque' zren lazre', ne xrlátaje,
ne dxelexache lazre' bénneache.

⁵ Tu benne' xrlátaje dxexache lazre' bénneache,
ne dxusane' le' dumí.

Lu da xrlátaje dxenná bé'ene' da zaj xu'u lu ne'e.

⁶ Chee le na' quebe bi gutá na le' lu lataj naga zue',
na' tu chí'izqueze xejlesá lazre' bénneache ca'.

⁷ Quebe zrebé' gate xenne' dxaca da calela chee
da xu'u lu ne'e.

Zé chacha lázrdawe' lawe' da dxuxrén lazre' Xránadxu
Dios.

⁸ Zua chawé' lázrdawe', ne quebe bi dxezrebe',
ca zrindxa zra lé'ene' gaca chee benne' ca' guledábague'
le'

ca da dxezá lazre'.

⁹ Dxisie' da de chee', ne dxunézruje' da gácale
benne' xache' ca',

ne tu chí'izqueze zua da xrlátaje da dxune'.

Lu da xabáa xegá'ana szren xel-la' dxenná bea chee'.

¹⁰ Walé'e benne' wen da calela da nigá, na' gueque zréajene'.
Gágú xa'até lazxe', ne cue'e gunne xue.
Xelenite da ca' dxelezá lazre' benne' ca' dxelune' da
calela.

Salmo 113

- ¹ ¡Le'e, w en zrin chee Xránadxu Dios, le g ue l 'ana Le'!
 ¡Le g ue l 'ana La Xránadxu Dios!
- ² ¡Gaca ba l 'azxa La Xránadxu Dios,
 na'a zra, ne chadía chacanna!
- ³ ¡Naga dxalaj gubizra ca zrint  naga dxebía na
 gaca ba l 'azxa La Xránadxu Dios!
- ⁴ ¡Szrente nag 'ana Xránadxu Dios lawe' dut  x ezr la xu,
 na' láwela xab a dxe' da xab a chee'!
- ⁵ ¿Núzraqueze naca ca naca Xránadxu Dios,
 Bénnea' dxe'e xab a na'la?
- ⁶ Dios dxun cuine' dxexruj lazre' chee' l 'ene'
 da de' zran xab a, ne lu x ezr la xu.
- ⁷ Dios dxechise' benne' xache' lu xu xrte,
 ne dxebéaje' benne' baxache' lu da dxezaca zi'e,
- ⁸ na' dxune' dxel b  benne' can  ládujla benne'
 dxelenn  be'e,
 ládujla benne' ca' dxelenn  b 'ene' bénneache chee'.
- ⁹ Dxune' zua nu'ula zue' tuze ládujla zr 'inequeze' ca',
 na' dxeb  nu'ula nig  lawe' da naque' xrna bi cheéqueze'.
- ¡Gaca ba l 'azxa Xránadxu Dios!

Salmo 114

- ¹ Gate beledxúaj benne' Israel ca' lu x ezr la xu Egipto,
 beledxúaj zri'ine zre sua Jacob lu x ezr la xu chee'
 benne' zitu' ca',
- ² na' gulaca zri'ine zre sua Jud  ca tu xu'u lizre Dios,
 gulaca benne' Israel ca' naga dxenn  be'e.
- ³ Ble'e Nísadau' Xrna da nig , na' bzrunnuj na,
 na' gug  xegu Jordán.
- ⁴ Gulexrite xi'a zri'a ca' ca dxelexrite chivo ca',
 na' gulexrite x 'adu ca' ca dxelexrite chíbudu ca'.
- ⁵ ¿Bizra guca chiu', nísadau', lawe' da b en na b rz nnuju'?
 ¿Bizra guca chiu', x egu Jordán, lawe' da b en na gug ?
- ⁶ Le'e, xi'a zri'a ca', ¿Bizr chee' na' guxr tele ca dxelexrite
 chivo ca'?
- Le'e, xi'adu ca', ¿Bizr chee' na' guxr tele ca dxelexrite
 chíbudu ca'?

⁷ Dxezrize xézr la xu lau Xránadxu Dios, lau Dios cheeq Jacob.

⁸ Dios nigá beneq bexaca xiaj xre' tu beaj nisa,
na' bexaca xiaj tu ga dxalaj nisa.

Salmo 115

¹ Quegá netu', Xran.

Quegá cuintu', san Lué'queze dxal-la' xucá'ana szrentu'
ne chee xel-la' zri'i lazre' chiu', ne xel-la' li lazre' chiu'.

² ¿Bizr cheeq na' dxun na ba xen xuluchébe bénneache netu':
“Gazra zua Dios cheele?”

³ Dios cheedxu zueq xabáa.

Dxuneq ca da dxaca lázrequenzeq.

⁴ Dios ca' chee benne' ca' zaj naca na bedáu' plata,
ne bedáu' oro, da nun ni'a na' bénneache.

⁵ Zaj zua duxu'a na, san quebe dxelenné na.

Zaj zua xiaj lau na, san quebe dxelelé'e na.

⁶ Zaj zua naga na, san quebe dxelén na.

Zaj zua zrina na, san quebe dxelelé'e na.

⁷ Zaj zua na' na, san quebe bi dxelecá'a na.

Zaj zua ni'a na, san quebe dxeledá na.

Quebe dxedxuaj chi'i na lba na.

⁸ Ca zaj naca na, zaj naca benne' ca' zaj nuneq na,
ne benne' ca' dxuluxréñ lazreq na.

⁹ Le guxrén lazre' Xránadxu, le'e, benne' Israel ca'.
Leq dxácaleneq le'e, ne dxuxúeq le'e.

¹⁰ Le guxrén lazre' Xránadxu, le'e, bxruze cheeq Dios,
nácale zri'ine zre sua Aarón.

Leq dxácaleneq le'e, ne dxuxúeq le'e.

¹¹ Le guxrén lazre' Xránadxu, le'e dxucá'ana szrenle Leq.
Leq dxácaleneq le'e, ne dxuxúeq le'e.

¹² Xránadxu dxajsá lazreq dxi'u, na' gunq dxi'u da chawe!.
Guneq da chawe' cheeq benne' Israel ca!.

Guneq da chawe' cheeq bxruze cheeq, zri'ine zre sua Aarón.

¹³ Guneq da chawe' cheeq xúgute benne' dxelapeq Leq ba lá'ana,
benne' blau ca!, ne benne' quebe zaj naqueq blau.

¹⁴ Gun Xránadxu chan zri'iniq ca',
ne chan zri'ine bi biu chiu' ca!.

¹⁵ Gun Xránadxu da chawe' chiu!.

- Naque¹ Bénnea¹ b^{en} xabáa, ne x^ezr la xu.
- ¹⁶ Chee¹ tuze Xránadxu naca xabáa,
san bnézruje¹ bénneache x^ezr la xu.
- ¹⁷ Benne¹ zaj nate quebe gaca xelúe lá'an^e Xránadxu,
ne quebe gaca benne¹ ca¹ zaj zue¹ lu x^edxu ba.
- ¹⁸ Dxi¹u, benne¹ ban, güe lá'anadxu Xránadxu,
na'a zra, ne chadía chacanna.

¡Le güe lá'ana Xránadxu!

Salmo 116

- ¹ ¡Nazrí'ida¹ Xránadxu Dios
lawe¹ da benne¹ chi'a, ne da gunaba¹ lawe¹,
² ne lawe¹ da bz^e nague¹ chia!
Chee¹ le¹ na¹ guláwizra¹ Le¹ dxácate¹ naca bana¹.
- ³ Guzúa¹ lu da st^ebe chee¹ xel-la¹ gute,
ne bzreba¹ ba zua¹ chu'a lataj ba xa¹.
Guzúa¹ lu da st^ebe, ne guzaca zi'a.
- ⁴ Nadxa bláwizra¹ Xránadxu Dios, gunnía¹:
Xrana¹ Dios, bselá bénne¹du xu'a.
- ⁵ Cháwe¹le¹e naca Xránadxu Dios, ne xrlátaje naque¹.
Awe¹, dxexache lazre¹ Dios cheedxu dxi¹u.
- ⁶ Dxuxúe Xránadxu benne¹ dxexruj lazre¹ ca¹.
Gate na¹ guzúa¹ lu da st^ebe bselé¹ neda¹.
- ⁷ B^{en} dipa lazre¹, bénne¹du xu'a,
lawe¹ da nun Xránadxu da chawe¹ chiu¹.
- ⁸ Lue¹, Xran, bseláu¹ bénne¹du xu'a lu na¹ xel-la¹ gute,
chee¹ québedxa cuezre we¹a, ne chee¹ quebe cheajcházia¹.
- ⁹ Ta¹ lau Xránadxu Dios
naga zaj zra¹ benne¹ ca¹ zaj naca bane¹.
- ¹⁰ Guxéajle¹a chee¹, na¹ chee¹ le¹ na¹ bchálaja¹, lácala guzaca
zí'l¹e¹a.
- ¹¹ Lu xel-la¹ dxezrebe chia¹, gunnía¹:
Zaj naca xúgute bénneache benne¹ w^en lazre¹ ca¹.
- ¹² ¿Bizra quízrujqueza¹ Xránadxu Dios
chee¹ xúgute da chawe¹ da b^ene¹ chia¹?
- ¹³ Si'a lu ne¹e xel-la¹ weselá,

ne guláwizra' Xránadxu Dios.

¹⁴ Na'a guna' da ca' guchébe lazra' lau Xránadxu.

Guna' na lau xúgute bénneache chee'!

¹⁵ Xránadxu Dios dxe' gunne xue
chee bénneache chee' gate dxelátie'.

¹⁶ Xrana' Dios, da li naca' w en zrin chiu'.

Naca' w en zrin chiu', ne zri'ine nu'ula w en zrin chiu'.

Lue' bzúzruju' da zaj nadx aj na neda'!

¹⁷ Da güe lá'ana' Lue' gaca na ca tu b eadau' gutia' lau',
ne guc ana szrena' Lau', Xrana' Dios.

¹⁸ Lau Xránadxu Dios guna' da ca' guch be lazra' chee',
da guna' lau xúgute b  neache chee'!

¹⁹ Guna' na chale'aj xu'u lizre Xránadxu Dios,
da dxe' na lu'ule x zre Jerusalén.

¡Gaca ba lá'azxa Xránadxu Dios!

Salmo 117

¹ ¡Le güe lá'ana Xránadxu Dios, le'e, benne' dut  xe zr la xu!
¡Le güe lá'ana Le', le'e, xúgute b  neache,

² lawe' da rent  naca xel-la' zri'i lazre' chee' ca nazr 'ine'
dxi'u,
ne ch d a a chacanna naca xel-la' li lazre' chee'!

¡Le güe lá'ana Xránadxu!

Salmo 118

¹ ¡Le güe lá'ana Xránadxu Dios lawe' da naque' xrlátaje,
ne lawe' da ch d a a chacanna dxexache lazre' dxi'u!

² Dxal-la' xelenn  benne' Israel ca':
¡Ch d a a chacanna dxexache lazre' dxi'u!

³ Dxal-la' xelenn  zri'ine zre sua Aar n:
¡Ch d a a chacanna dxexache lazre' dxi'u!

⁴ Dxal-la' xelenn  benne' ca' dxlezreb  Xránadxu Dios:
¡Ch d a a chacanna dxexache lazre' dxi'u!

⁵ Gate na' guz a' lu da st be bláwizra' Xránadxu Dios,

- na' bechebe Xránad xu, ne bselé¹ neda' lu da na'
bexru na neda!.
- ⁶ Zuale Xránad xu neda', na' québequeze zreba'
bi xelún bénneache chia' neda!.
- ⁷ Zúale Xránad xu neda' ládujla benne' ca' dxelácalené² neda'.
Chee³ le na' le'eda' cheajlechaze benne' ca' dxelecuídene'
neda!.
- ⁸ Cháwe'dxa naca guxrén lázred xu Xránad xu Dios
quézcala guxrén lázred xu bénneache.
- ⁹ Cháwe'dxa naca guxrén lázred xu Xránad xu Dios
quézcala guxrén lázred xu benne' dxelenná be'ē.
- ¹⁰ Gulechaj benne' xúgute⁴ cue' xe⁵zr la xu neda',
na' lu La Xránad xu Dios guzría xi'a benne' ca'.
- ¹¹ Guléchaje⁶ neda', ne buluchíd⁷e⁸ neda',
na' lu La Xránad xu Dios guzría xi'a benne' ca'.
- ¹² Guléchaje⁶ neda' ca dxelún bescutuche',
na' guca xel-la' dxelezrá'a chee⁹ ca tu xi' da dxuzezze na
xixre¹⁰ xeché¹¹ bizre,
na' lu La Xránad xu Dios guzría xi'a benne' ca'.
- ¹³ Buluzrigue¹² neda' chee¹³ cheajcházia'
na' gúcale Xránad xu Dios neda!.
- ¹⁴ Naca Xránad xu Dios ca tu xu'u naga zua chawa',
na' tu gúl-lazqueza' chee¹⁴ lawe' da Léqueze¹⁵ dxuselé¹⁶ neda'.
- ¹⁵ Xel-la' dxelebé dxelul-la benne' xrlátaje ca'
lawe' da dxuselá Xránad xu le¹⁷!
Dute xel-la' waca chee¹⁸ dxun Xránad xu Dios da zrente ca'.
- ¹⁶ Szrente nagá'ana xel-la' waca zren chee¹⁹ Xránad xu Dios.
Da zrente ca' dxun xel-la' waca zren chee¹⁹ Xránad xu.
- ¹⁷ Québequeze gatia', san gaca bana',
na' guzenda' bénneache ca zaj naca da nun Xránad xu.
- ¹⁸ Bde Xránad xu neda' lu da ba xa',
san quebe bdee²⁰ neda' lu na' xel-la' gute.
- ¹⁹ Gusalaj dxa xu'u chee²¹ chu'a naga guchi'u chia', Xran,
na' chu'a na', ne güe lá'ana' Lue', Xrana' Dios.
- ²⁰ Dxa xu'u nigá naca na chee²² Xránad xu Dios.
Dxa xu'u nigá dxelú'u benne' xrlátaje ca'.
- ²¹ Güe lá'ana' Lue', Xran, lawe' da bennu' chia',

ne bseláu' neda' lu da guca chia!.

22 Xijaj na' da buluzúa benne' wen xu'u ca' chalá'ala,
le na' naca na xijaj blau.

23 Da nigá ben Xránadxu,
na' naca na tu da dxexebánedxu.

24 Zra nigá naca na zra da ben Xránadxu.
Béleedxu, ne súadxu lu da ba neza lu zra nigá.

25 Xrana' Dios, dxata' xueda' Lue' guseláu' netu' na'a.
Dxata' xueda' Lue', Xrana', gunu' chepe ban na'a da dxuntu'.

26 Ba neza zrente naca na cheebénnea' ze'e waláz cheeXránadxu Dios.

Lu xu'u lizre Xránadxu Dios nigá dxenábantu'
gaca chawe' chiu'.

27 Xránadxu naqueDios, ne ba benne' dxi'u tu da dxusaní na.
Le guchéaj béadu ca' gótele lawelu luzu cugu chee!

28 Nacu' Lue' Dios chia', na' güe lá'ana' Lue'.
Dios chia', gucá'ana szrena' Lue'.

29 ¡Le güe lá'ana Xránadxu Dios lawe' da naquexrlátaje,
ne lawe' da chadía chacanna dxexache lazredxi'u!

Salmo 119

Da dxun da bdxixruj be'e Dios dxi'u

1 Ba neza zrente naca na cheebenne' ca' tu dxelúnzqueze
da naca du lazre!

benne' ca' tu dxelúnzqueze ca dxenná da bdxixruj bea
Xránadxu Dios.

2 Ba neza zrente naca na cheebenne' ca' tu dxelúnzqueze
ca dxusede dizra' cheedxi'u,

na' dute xichaj lázrdawe dxuluzúe dizra' chee!

3 Benne' caní québequeze dxelune' da zrinnaj,
benne' ca' tu dxelúnzqueze ca dxenná Dios dxal-la' xelune'.

4 Lue!, Xran, bsízrenu' netu' cheegun xánnentu'
ca zaj naca da bdxixruj be'u Lue!

- 5** Dxaca lázrele'a tu gúnzqueza'
ca zaj naca xrba chiu!.
- 6** Nadxa québequeze xedué'eda',
na' cue'a gunne xue guna' xúguṭe da bdxixruj be'u.
- 7** Dute xel-la' li lazre' chia' güe lá'ana' Lue' gate ba nusédia'
da ca' nuchi'u cheentu', da zaj naca na xrlátaje.
- 8** Tu gúnzqueza' ca da dxenná be'u.
Québequeze cueaj xíchaju' neda!.

Dxal-la' gundxu da gunnáqueze Dios

- 9** ¿Ájala gun benne' cuide' gunbe' da naca na xrlátaje?
Dxal-la' tu gúnzquezebe' ca dxenná xrtizru!.
- 10** Dute xichaj lázrdawa' dxuna' ba xuzre guna'
da dxennáu' Lue!.
Quebe gu'u lataj guzúa' chalá'ala ca da bdxixruj be'u.
- 11** Lu xichaj lázrdawa' tu dxúnzqueza' ca da dxennáu' Lue'
chee quebe guna' dul-la tábaga' Lue!.
- 12** Ba lá'azxa nacu' Lue!, Xrana' Dios.
Bséde neda' da ca' dxenná be'u.
- 13** Nen dxú'aqueza' ba bzenda' bénneache
ca zaj naca da ca' nuchi'u cheentu!.
- 14** Dxebéle'edxeda' tu dxúnzqueza' ca dxuséde dizra' chiu'
netu',
quez ca dxelebé benne' ca' déle'e xel-la' gunní'a chee'.
- 15** Gulaba lazra' ca zaj naca da bdxixruj be'u Lue',
ne nna' xánnia' ca dxennáu' dxal-la' guntu!.
- 16** Béle'eda' guna' ca da dxenná be'u,
ne quebe gal-la lazra' ca zaj naca xrtizru!.

Dxebéle'edxu dxundxu da dxennáqueze Dios

- 17** Ben gaca chawe' chia' neda', wen zrin chiu!,
na' gaca bana', ne tu gúnzqueza' ca naca xrtizru!.
- 18** Gusalaj xiaj lawa' chee nna'a
da zrenté ca' da zaj sua na lu da bdxixruj be'u.
- 19** Naca' ca tu benne' dxedaze' lu xezi la xu nigá.
Ben chéajni'ida' da dxenná da bdxixruj be'u.
- 20** Dxedú lazra' lawe' da tu chí'izqueze
dxezá lazra' guna' da ca' nuchi'u cheentu!.
- 21** Gudil-lu' benne' ca' dxulucá'ana szren cuine',
benne' wén da calela ca!,

- benne' ca' dxuluzué' chalá'ala da bdxixruj be'u.
- 22** Quebe gu'u lataj nu benne' nne' schanni' chia',
na' quegá gucá'ana dítaje' neda'
lawe' da tu dxúnzqueza' ca dxusédenu' netu!.
- 23** Cá'anqueze benne' dxelenná bea ca' gulenné' chia'.
Neda', wén zrin chiu', blaba lazra' ca zaj naca xrba chiu!.
- 24** Dxezaca ba lázrelena' da dxusede dizra' chiu' netu!.
Dxuluzéajni'i na neda!.

Dute lázrdaudxu gundxu da dxennáqueze Dios

- 25** Zua bénne'du xu'a lu da stébe cheé xel-la' gute.
Ben dipa xichaj lázrdawa' nen xrtizru!.
- 26** Ble'eda' Lue' ca zaj naca da dxuna', na' bezi'u neda'.
Bsede neda' ca zaj naca xrba chiu!.
- 27** Ben chéajni'ida' ca gaca guna' ca bdxixruj be'u
cheé gulaba lazra' ca zaj naca da zrente ca' da benu'.
- 28** Dxedú lazra' lawe' da dxewí'ine lázrele'a.
Bexru chacha neda' né cheé xrtizru!.
- 29** Quebe gu'u lataj guna' da naca na wen lazre!
Lu xel-la' dxexache lazre' chiu' bsede neda' da bdxixruj
be'u.
- 30** Bechugu lazra' guna' da naca li lazre',
na' dxe'a gunne xue guna' da ca' nuchi'u cheéntu!.
- 31** Tu dxúnzqueza' ca dxusede dizra' chiu' netu!.
Xran, quebe guzú' neda' lu xel-la' stu!.
- 32** Tu gúnzqueza' ca bdxixruj be'u,
gate guzéajni'idxenu' neda!.

Dxaca lázredxu chéajni'idxu xrtizra' Dios

- 33** Xran, bsede neda' cheé guna' ca naca xrba chiu',
na' tu gúnzqueza' ca naca na ca zrindxa zra cheajsé chia!.
- 34** Bzéajni'i neda', na' tu gúnzqueza' da bdxixruj be'u,
na' duté lázrdawa' guna' ca naca na.
- 35** Ble'e neda' cheé guna' da bdxixruj be'u,
lawe' da dxaca lázrequeza' guna' ca dxenná na.
- 36** Ben sa lazra' guna' ca dxusede dizra' chiu' netu',
cheé quebe gaca' benne' wecude.
- 37** Quebe gu'u lataj gucá'ana szrena' bedáu' xia xaga ca!.
Ben dipa xichaj lázrdawa' cheé guna' ca dxenná xrtizru!.
- 38** Ben ca dxenná xrtizru' da guchébe lazru' chia' neda',

wen zrin chiu', che^é zreba' Lue!.

³⁹ Bde chalá'ala dizra' schanni' da dxelenné^é chia',
da na' dxezreba', lawe' da xrlátaje zaj naca xrba chiu'.

⁴⁰ Dxezá lazra' guna' da bdxixruj be'u.

Ben dipa xichaj lázrdawa' nen da xrlátaje chiu'.

Dxuxréñ lázredxu xrtizra' Dios

⁴¹ Gudá xexache lazru' neda', Xrana' Dios.

Gudá guseláu' neda', ca ba guchébe lazru' gunu'.

⁴² Becheba' lau bénnea' dxusi'^é neda' xel-la' stu', gunnía':
Dxuxréñ lazra' xrtizra' Xrana' Dios.

⁴³ Ben tu séquezda' guchálaja' dizra' li lazre' chiu',
lawe' da dxebeza lazra' da ca' dxuchi'u cheéntu'.

⁴⁴ Tu gúnzqueza' ca dxenná da bdxixruj be'u.

Guna' na tu chí'izqueze, ne chadía chacanna.

⁴⁵ Láqueza' neda'
lawe' da dxe'a gunne xue guna' ca bdxixruj be'u.

⁴⁶ Guchálajqueza' ca dxusede dizra' chiu' netu'
lau benne' wenná bea ca', na' québequeze xedué'eda'.

⁴⁷ Wabéle'equezda' guna' ca bdxixruj be'u,
da ca' nazrí'ileéda'.

⁴⁸ Dxechebe lazra' guna' ca bdxixruj be'u,
da nazrí'ida', na' gulaba lazra' ca naca xrba chiu'.

Tu zúazqueze xrtizra' Dios

⁴⁹ Bsa lazre' da guchébe lazru' chia' neda',
wen zrin chiu', da na' benu' dxebeza lazra'.

⁵⁰ Gate na' guzaca zi'a, guzúa tu da bexué zren na neda'
lawe' da ben dipa xrtizru' xichaj lázrdawa'.

⁵¹ Benne' dxulucá'ana szren cuine^é belún lale^é chia' neda',
san québequeze gusana' da dxenná da bdxixruj be'u.

⁵² Xeajsá lazra' da bchi'u cheentu' nédxudaute, Xran,
na' bexaca zrena'.

⁵³ Nen dute xel-la' dxezrá'a guzúa' lu da stébe
ne chee benne' ca' dxelune^é da zrinnaj,

benne' ca' dxuluzúe^é chalá'ala da bdxixruj be'u.

⁵⁴ Xrba chiu' ca' gulaca na chia' ca tu da dxul-la'
gate na' zua' tu xezr la xu zitu'.

⁵⁵ Chizrela xeajsá lazra' lau' Lue!, Xrana' Dios,
na' tu bénzqueza' ca dxenná da bdxixruj be'u.

56 Lu da ba neza caní guzúa'
lawe' da tu bénzqueza' ca zaj naca da bdxixruj be'u.

Dxebedxu dxulábadxu xrtizra' Dios

- 57** Da dxezá lazra' nácaquezu' Lue', Xrana' Dios.
Ba gunnía' tu gúnzqueza' ca naca xrtizru'!
- 58** Dute lázrdawa' dxenaba' Lue' xidu' gácalenu' neda'.
Bexache lazre' neda' ca ba gunnáu' gunu'!
- 59** Gunná' xannia' ca zaj naca da dxuna',
na' xecha lasa dxuna' ca dxusede dizra' chiu' netu'!
- 60** Béna' ba xuzre, ne quebe guzreda'
chee tu gúnzqueza' ca bdxixruj be'u.
- 61** Xralaj chee benne' ca' dxelune' da calela zaj nuchele na
nedá',
san quebe ne gal-la lazra' ca dxenná da bdxixruj be'u.
- 62** Dxela dxasa' chee güe lá'ana' Lue'
lawe' da xrlátaje zaj naca da ca' dxuchi'u cheentu'!
- 63** Naca' tuze nen xígute benne' ca' dxelezrebe' Lue',
benne' ca' tu dxelúnzqueze' da bdxixruj be'u.
- 64** Xrana' Dios, dxezrín dute xezr la xu
xel-la' dxexache lazre' chiu'.
Bsede neda' chee guna' ca dxenná xrba chiu'.

Zácale'e da wnnáqueze Dios

- 65** Ba benu' guca chawe' chia' neda', wén zrin chiu'.
Xran, benu' na cáteze dxenná xrtizru'!
- 66** Bsede neda' chee gueque be'eda' da naca xrlátaje,
ne chee chéajni'ida' lawe' da dxéajle'a da bdxixruj be'u.
- 67** Nédxula ca bzéxruju' neda' gudéa' chalá'ala,
na' na'a tu dxúnzqueza' ca dxenná xrtizru'!
- 68** Nacu' xrlátaje, ne dxunu' gaca chawe' cheentu'.
Bsede neda' guna' ca naca xrba chiu'.
- 69** Benne' dxulucá'ana szren cuine' gulenné' chia'
da wén lazre'
san dute lázrdawa' tu gúnzqueza' ca bdxixruj be'u.
- 70** Quebe xu'u xel-la' dxéajni'i lázrdau benne' ca'.
Neda' dxezaca ba lázrelena' da dxenná da bdxixruj be'u.
- 71** Chawe' naca bzéxruju' neda'
chee gusédia' guna' ca naca xrba chiu'.
- 72** Cháwedxa naca da bdxixruj be'u chia' neda'

quez ca gaxúa gaxúane dumí oro, ne plata.

Cháwele'ë naca da wnnáqueze Dios

- 73** Nen ná'quezu' benu' neda' cátēze naca!
Bzéajni'i neda' chee gusédia' guna' ca bdxixruj be'u.
- 74** Benne' dxelezrebe' Lue' xeleté'ené' neda'.
Xelebene' lawe' da dxebeza lazra' gaca ca dxenná xrtizru'!
- 75** Xran, ba nézquezda' xrlátaje naca da dxuchi'u cheentu',
na' lu dute xel-la' li lazre' chiu' bsaca zi'u neda'.
- 76** Lu dute xel-la' dxexache lazre' chiu' bexúe zren neda'
cátēze dxenná da guchēbe lazru' chia' neda', wén zrin chiu'.
- 77** Bexache lazre' neda' chee gaca bana'
lawe' da dxezaca ba lázrelena' da bdxixruj be'u.
- 78** Ben xelexedué'e benne' ca' dxulucá'ana szren cuina
lawe' da gulenné' schanni' chia', ne quebe bi bena' chee!.
Neda' gulaba lazra' ca da bdxixruj be'u.
- 79** Ben xelexelá' benne' ca' dxelezrebe' Lue',
chee xelenne' chia',
na' xulusédie' da dxusede dizra' chiu' netu'.
- 80** Ben gaca' du lazre' ca naca xrba chiu'
chee québequeze xedué'eda'.

Gun Dios ca dxenná xrtizre'

- 81** Zua bénne'du xu'a lu da stēbe
lawe' da dxebeza' xidu' guseláu' neda',
na' dxebeza lazra' gaca ca dxenná xrtizru'.
- 82** Dxezé bxrinne xiaj lawa' lawe' da dxezá lazra' xrtizru',
dxennia': ¿Bátaqueze xexúe zrenu' neda'?
- 83** Dxebizra' ca tu buzude xide ze na lu zren,
san quebe dxal-la lazra' guna' ca dxenná xrba chiu'.
- 84** ¿Bal-la zra gaca bana' neda', wén zrin chiu'?
¿Bátaqueze gudéu' lu da ba xa' benne' ca'
dxeláu zi' xuzre' neda'?
- 85** Benne' dxulucá'ana szren cuine' gulene' tu xedxu
naga cheajcházia'.
Québequeze dxelune' ca dxenná da bdxixruj be'u.
- 86** Da líqueze zaj naca xúgute da bdxixruj be'u.
Gúcale neda' lawe' da dxeláu zi' xuzre' neda',
ne quebe bi nuna' chee!.
- 87** Xeláteze la belutie' neda',

san quebe ne gusana' guna' ca bdxixruj be'u.

⁸⁸ Lu xel-la' dxexache lazre' chiu' ben dipa xichaj lázrdawa',
chee tu gúnzqueza' ca dxusede dizra' chiu' netu'.

Dxéajle'dxu xrtizra' Dios

⁸⁹ Xrana' Dios, tu chí'izqueze
zua xrtizru' xabáa na'lla.

⁹⁰ Xel-la' li lazre' chiu' sua na chee xúgute bénneache.
Lue' bzua chúchuquezu' xezr la xu, na' zúaqueze na.

⁹¹ Ne chee da gunnáquezu' zaj nnita xúgute da de,
na' xúgute da ca' dxelún na zrin chiu'.

⁹² La quebe bezaca ba lázrelena' da bdxixruj be'u
bache benítia' lu da guzaca zi'a.

⁹³ Cabáaqueze gal-la lazra' da bdxixruj be'u
lawe' da ne chee da ca' ba btipu' lazra'.

⁹⁴ Chiu' Lue' naca' neda'.

Bselá neda', lawe' da dxuna' ba xuzre guna' ca bdxixruj
be'u.

⁹⁵ Benne' dxelebáej xichaj Dios gulenné'e neda' chee
xuluzría xi'e neda',
san neda' dxulaba lazra' ca dxusede dizra' chiu'.

⁹⁶ Dxele'equedza' dxeajsé chee xúgute da de lu xezr la xu,
san da bdxixruj be'u Lue' québequeze cheajsé chee na.

Dxaca lázredxu gúnbeadxu xrtizra' Dios

⁹⁷ Dios, nazrí'ileda' da bdxixruj be'u.
Du zra dxulaba lazra' ca naca na.

⁹⁸ Ne chee da bdxixruj be'u nunu' nácadxa' sina ca benne' ca'
dxeledábague' neda'
lawe' da tu zúalezqueze da bdxixruj be'u neda'.

⁹⁹ Dxéajni'idxeda' ca benne' ca' dxulusédene' neda'
lawe' da dxulaba lazra' ca dxusede dizra' chiu' neda'.

¹⁰⁰ Ba guxéajni'idxeda' ca benne' gula ca'
lawe' da tu dxúnzqueza' ca dxenná da bdxixruj be'u.

¹⁰¹ Bena' ba xuzre quebe bi da calela guna'
chee tu gúnzqueza' ca dxenná xrtizru'.

¹⁰² Quebe bsana' dxuna' da ca' nuchi'u cheentu'
lawe' da Lué'queze bsédenu' neda'.

¹⁰³ Xrtizru' naca na ca tu da zíxrele'e lu dxu'a.
Nácadxa na zixre ca bzrina'dau' lu dxu'a.

104 Né chee da bdxixruj be'u naca' benne' sina.
Chee le na' dxecuídeda' xúgute da wén lazre'.

Xrtizra' Dios dxuzéajni'i na dxi'u

- 105** Ca tu xi' naca xrtizru' naga dxedá',
da dxusení na neza xu'a.
- 106** Bzétaja' Dios, ne guchébe lazra'
tu gúnzqueza' ca nuchi'u cheéntu' da naca na xrlátaje.
- 107** Dxezaca zí'le'a.
Xrana' Dios, btipa lazra' cátēze guchébe lazru' gunu'.
- 108** Xrana' Dios, dxata' xueda' Lue' si'u da dxue lá'ana' Lue',
ne gusédenu' neda' guna' ca nuchi'u cheéntu'.
- 109** Tu zúazqueza' lu da stébe chee xel-la' gute,
san québequeze ne gal-la lazra' guna' ca bdxixruj be'u.
- 110** Benne' dxelebéaj xichaj Dios buluzale' xralaj
da quela na neda'
san neda' quebe bsana' dxuna' ca bdxixruj be'u.
- 111** Ba gucá'a da dxusede xrtizru' neda' chee gaca na
da gápaqueza' chadía chacanna
lawe' da zaj naca xrtizru' da dxezaca ba lázrele'a.
- 112** Zúatequeze lázrdawa' guna' ca zaj naca xrba chiu'
tu chí'izqueze, ca zrindxa zra cheajsé chia'.

Bexácadxu chawe' né chee xrtizra' Xránadxu

- 113** Dxecuídeda' benne' ca' dxelune' láweze da xrlátaje,
san nazrí'ida' da dxenná da bdxixruj be'u.
- 114** Nacu' Lue' ca tu xu'u naga zua chawa', ne ca tu
da dxucu'uj na neda',
lawe' da dxebeza lazra' gaca na ca dxenná xrtizru'.
- 115** Le gucuasa naga zua', le'e, benne' wén da calela,
lawe' da tu gúnzqueza' ca bdxixruj bea Dios chia'.
- 116** Bzé chacha neda' cátēze dxenná xrtizru', na' gaca bana',
ne quebe xedué'eda' chee da na' dxebeza lazra'.
- 117** Bzé chacha neda', na' la',
ne tu xezaca ba lázrezqueza' ca naca xrba chiu'.
- 118** Bchuchu bléaju' xúgute benne' ca' bulusane' ca naca
xrba chiu'
lawe' da wén lazre' naca xel-la' sina chee benne' ca'.
- 119** Ca bebe bzria xi'u xúgute benne' ca' dxelebéaj xichaje'
Lue' lu xézr la xu nigá.

Cheē le na' nazrí'ida' da dxusedē dizra' chiu' netu'.

- ¹²⁰ Dxezrisē bela' dxen chia' lawe' da dxezreba' Lue',
ne dxezreba' da dxuchi'u cheentu' da naca na xrlátaje.

Dxal-la' gundxu ca dxenná xrtizra' Xránadxu

- ¹²¹ Ba bena' ca da nuchi'u cheentu', ne ca naca da xrlátaje.
Quebe gudéu' neda' lu na' benne' ca' dxuluchínenē neda'.
- ¹²² Guchébe lazre' chia' gunu' gaca chawe' chia'.
Quebe gu'u lataj benne' ca' dxulucá'ana szren cuine'
xuluchínenē neda' xadía.
- ¹²³ Guzé bxrinne xiaj lawa' lawe' da dxebeza' xidu'
guseláu' neda',
ne guchi'u cheentu' ca dxenná xrtizru'.
- ¹²⁴ Dutē xel-la' dxexache lazre' chiu' b̄en gaca chawe'
chia' neda', w̄en zrin chiu',
ne bsedē neda' guna' ca naca xrba chiu'.
- ¹²⁵ Naca' w̄en zrin chiu'.
Bzéajni'i neda' cheē gúnbe'a da dxusedē dizra' chiu' netu'.
- ¹²⁶ Xrana' Dios, ba bzrin zra bi gunu',
lawe' da ba buluzúē chaláala da bdxixruj be'u.
- ¹²⁷ Cheē le na' neda' nazrí'idxeda' da bdxixruj be'u Lue'
quézcala oro, ne quézcala galega oro.
- ¹²⁸ Cheē le na' dxéqued'a' zaj nácadxa li lazre'
da bdxixruj be'u ca xúgutē da dē,
na' dxequídeda' xúgutē da zaj naca na da w̄en lazre'.

Dxaca lázredxu gundxu ca dxenná xrtizra' Dios

- ¹²⁹ Dxebánentu' ca dxusedē dizra' chiu' netu'.
Cheē le na' du lazra' tu dxúnzqueza' ca dxenná na.
- ¹³⁰ Gate nu dxuzájla'a ca naca xrtizru', dxusaní na.
Dxun na dxeléajni'i benne' dxexruj lazre' ca'.
- ¹³¹ Guxá dxu'a, ne gucá'a lazra'
lawe' da dxezá lazra' gúnbe'a da bdxixruj be'u.
- ¹³² Gunná' neda', ne bexache lazre' neda',
ca tu dxúnzquezu' cheē benne' ca' zaj nazrí'inē Lue'.
- ¹³³ Ben tu gúnzqueza' ca dxenná xrtizru',
ne quebe gu'u lataj da zrinnaj nna be'e na neda'.
- ¹³⁴ Bselá neda' lu na' benne' xichaj zra'a ca',
na' tu gúnzqueza' ca dxenná da bdxixruj be'u.
- ¹³⁵ Ben gaca chawe' chia' neda', w̄en zrin chiu',

ne bsede neda' guna' ca zaj naca xrba chiu' ca!.

¹³⁶ Nisa gudxezra' guca na ca tu xegu nisa
lawe' da quebe dxelún bénneache ca bdxixrui be'u.

Da li naca da dxenná Xránadxu

- ¹³⁷ Xrana' Dios, xrlátaje nacu' Lue',
ne li lazre' naca ca dxuchi'u cheéntu'!
- ¹³⁸ Da dxusede dizra' chiu' netu', da na' bzu' lu na'ntu',
naca na da li, ne da li lazre'!
- ¹³⁹ Dxedú lazra' lawe' da dxé'le'a gunne xue
lawe' da gulal-la lazre' benne' ca' dxeledábague' neda'
ca zaj naca xrtizru'!
- ¹⁴⁰ Du lázrele' e naca xrtizru',
na' nazrí'ida' neda' na, naca' wén zrin chiu'!
- ¹⁴¹ Dhexrui lazre' naca', na' dxuluzúe' neda' chalá'ala,
na' quebe ne gal-la lazra' da bdxixrui be'u.
- ¹⁴² Tu chí'izqueze zua da dxuchi'u cheéntu',
na' da li naca da bdxixrui be'u.
- ¹⁴³ Da dxezaca zi'a, ne da stébe zua' zaj nuchuchuj na neda',
san dxezaca ba lázrelena' da bdxixrui be'u.
- ¹⁴⁴ Tu chí'izqueze naca li lazre' da dxusede dizra' chiu'.
Bzájnil'i neda', na' gaca bana'.

Dxal-la' gulaba lázredxu da gunná Dios

- ¹⁴⁵ Dute lázrdawa' dxuláwizra' Lue', Xrana' Dios.
Bén gaca chawe' chia', na' tu gúnzqueza' ca dxenná xrba
chiu'!
- ¹⁴⁶ Dxuláwizra' Lue'.
Bselá neda', na' tu gúnzqueza' ca dxusede dizra' chiu' netu'!
- ¹⁴⁷ Bálala dxasa', na' dxuláwizra' Lue'.
Dxebeza lazra' gaca ca dxenná xrtizru'!
- ¹⁴⁸ Dxenná'aza' bedú xela,
cheé gulaba lazra' da bdxixrui be'u.
- ¹⁴⁹ Dute xel-la' dxexache lazre' chiu' bene chi'a.
Xrana' Dios, da bchi'u cheéntu' btipa lazra'!
- ¹⁵⁰ Benne' dxeláu zi' xuzre' neda' ba zaj zre'e xelune' chia'
da calela.
Zaj nusane' da dxenná da bdxixrui be'u.
- ¹⁵¹ Xrana' Dios, zu' Lue' gagu naga zua',
ne da li zaj naca xúguté da bdxixrui be'u.

152 Gate nate ba núnbe'a da dxusede dizra' chiu' netu',
da na' nuzú' cheentu' tu chí'izqueze.

Da gunná Dios dxuzéajni'i dxi'u

153 Gunná' xque ca dxezaca zi'a, ne bselá neda'
lawe' da quebe ne gal-la lazra' da dxenná da bdxixruj be'u.

154 Bechebe waláz chia', ne bexa'u neda'.
Btipa lazra' nen xrtizru'.

155 Stébele'e naca xeletá benne' ca' dxelebéaj xíchaje'
Lue', Dios,
lawe' da quebe dxelebé'e gunne xue xelune' ca naca xrba
chiu'.

156 Xrana' Dios, dxexache lázrele'u bénneache chiu'.
Btipa lazra' cátēze dxenná xrtizru' gunu'.

157 Zánete zaj naca benne' ca' zaj nau zi' xuzre' neda',
ne benne' ca' dxeledábague' neda',
san quebe ne gusana' dxuna' ca dxusede dizra' chiu' netu'.
158 Ble'eda' benne' ca' dxelún lazre', na' dxegúteda' benne' ca'
lawe' da quebe dxelune' ca dxenná xrtizru'.

159 Gunná'xque, Xran, ca nazrí'ida' da bdxixruj be'u.
Dutē xel-la' dxexache lazre' chiu', btipa lazra'.

160 Da líqueze zaj naca xúgute xrtizru',
ne tu chí'izqueze zaj naca da dxuchi'u cheentu' lu
da xrlátaje chiu'.

Da gunná Dios dxutipa lázredxu

161 Benne' ca' dxelenná be'ē dxeláu zi' xuzre' neda'
na' quebe bi nuna' chee'.

Dutē lázrdawa' dxezreba' ca zaj naca xrtizru'.

162 Dxebéle'eda' lu da dxenná xrtizru'
ca dxebé bénnea' dxezrél-lene' tu xel-la' gunní'a zrente.

163 Dxecuídeda', ne dxegúteda' da wēn lazre'.
Nazrí'ida' da dxenná da bdxixruj be'u.

164 Gazre lasa tu zra dxue lá'ana' Lue'
lawe' da xrlátaje naca ca dxuchi'u cheentu'.

165 Dxelebeza zri lázrele'ē benne' ca' zaj nazrí'ine'
da bdxixruj be'u,
na' quebe bi de da gun na cheajlecházie'.

166 Xrana' Dios, dxebeza' Lue' xidu' guseláu' neda',
ne tu dxúnzqueza' ca naca da bdxixruj be'u.

¹⁶⁷ Dute lázrdawa' tu dxúnzqueza' da dxusede dizra' chiu'
netu',
ne nazrí'lile'eda' ca naca na.

¹⁶⁸ Tu dxúnzqueza' ca naca da bdxixruj be'u,
ne ca dxusede dizra' chiu' netu'
lawe' da dxelé'equeznu' xúgute da dxuna'!

Dxebéle'eleedxu xrtizra' Dios

¹⁶⁹ Xrana' Dios, bene da dxuláwizra' Lue'.
Bzáajni'i neda' ca dxenná xrtizru' gunu'.

¹⁷⁰ Bene da dxenaba' lau Lue'.
Bselá neda' ca dxenná xrtizru' gunu'.

¹⁷¹ Tu güe lá'anazqueza' Lue', Xran,
gate ba nusédenu' neda' guna' ca naca xrba chiu'.

¹⁷² Tu guchálajzqueza' ca naca xrtizru'
lawe' da xrlátaje naca ca dxenná be'enu' netu'.

¹⁷³ Guzúatequeze gácalenu' neda'
lawe' da dxuna' ba xuzre guna' ca bdxixruj be'u.

¹⁷⁴ Dxezá lazra' guseláu' neda', Xrana' Dios.
Dxezaca ba lázrelena' da bdxixruj be'u.

¹⁷⁵ Ben gaca bana', na' güe lá'ana' Lue',
na' da dxuchi'i u chia' xelácale na neda'.

¹⁷⁶ Gudéa' chalá'ala ca dxedá tu zrila' naníteba'.
Bexilaj neda', wen zrin chiu', lawe' da quebe ne gal-la lazra'
da bdxixruj be'u.

Salmo 120

¹ Gate guzúa' lu da stébe bláwizra' Xránadxu Dios,
na' Le' gúcalene' neda'.

² Bselá neda', Xrana' Dios, lu na' benne' wen lazre' ca',
ne lu na' benne' dxelezí xe'e ca'.

³ ¿Bizra gunna Dios le'e, benne' dxelezí xe'e?
¿Bizra da ba neza gaca na chee e gate gudé e' le'e
lu da zi' da xa'?

⁴ Gudé e' le'e lu na' benne' ca' xuludée' le'e xaga nal 
x e e'ze,
ne xuluzríe' le'e xi' galaj.

5 Edxugúa neda!.

Dxaca chia' ca zúaqueza' ládujla benne' Mesec,
ne ca zua' tu lu xu'u xide cheē benne' Cedar.

6 Da zrentę ba guzúa' ládujla benne' caní
dxuluzúē chalá'ala xel-la' dxebeza zri lazre!.

7 Neda' dxezá lazra' gata' xel-la' dxebeza zri lazre!.

Gate dxuchálaja' cheen, dxeledíl-lalé benne' ca' neda!.

Salmo 121

1 Chisa xíchaja' nna'a da dxelún bénneache lu xi'a ca'.
¿Gazra za' da gácale na neda'?

2 Da gácale na neda' za' lu na' Xránadxu Dios,
Bénnea' benné xabáa, ne xezr la xu.

3 Quebe gu'e lataj cheajcháziu'.
Quebe gase Bénnea' dxuxúequeueze' lue!.

4 Gunná' xque, quebe te bchigala cheē Bénnea'.
Québequeze gase Bénnea' dxuxúequeueze' benne' Israel ca.

5 Xránadxu Dios dxucú'uje' lue!.
Xránadxu Dios zue' cuitu' xabela dxegu'e lue' zrul-la.

6 Quebe guzezze gubizra lue' te zra,
ne quebe bi gune beu' lue' chizrela.

7 Xranu' Dios guxúequeueze' lue' cheē quebe bi da calela
gaca na chiu!.

Guxúequeueze' bénne'du xu'u.

8 Xránadxu Dios guxúequeueze' lue' gate dxedxúaju',
ne gate dxexú'u, na'a zra, ne chadía chacanna.

Salmo 122

1 Gubélena' benne' ca' gulé'e neda':
“Chéajdxu xu'u lizre Xránadxu Dios.”

2 Na'a zúadxu nigá, zentu' dxa xu'u ze'e
da naxechaj lue', xezre Jerusalén.

3 Jerusalén naca na tu xezre da belexune',
na' naca na xrtante, ne dxé'le'e na cháwedau'.

4 Lu xezre na' zjaca xígute cuen bénneache zaj de'e
Xránadxu Dios.

Dxelune' ca dxenná dizra' da guzre Dios benne' Israel ca',
cheē xelúe lá'ané La Xránadxu Dios.

- ⁵ Lu xezre na' zaj dxe' benne' ca' dxuluchi'é cheeé
benne' Israel ca',
naga zaj dxe' benne' xrtia David, benne' ca' dxelenná be'e.
- ⁶ Le naba lau Dios gata' xel-la' dxebeza zri lazre'
lu xezre Jerusalén,
cheeé xelepe ban da dxelún benne' ca' zaj nazrí'ine' xezre
na'!
- ⁷ D xenábantu' Dios sua xel-la' dxebeza zri lazre'
lu'ule ze'e da naxechaj na lue', Jerusalén,
ne cheeé xelezrá' chawe' benne' zaj xu'é xu'u zren chiu'.
- ⁸ Nazrí'ida' le sa' ljwezra', ne bi ljwezra' ca', na' dxennía':
Gata' xel-la' dxebeza zri lazre' chiu', xezre Jerusalén.
- ⁹ Lawe' da nazrí'ida' xu'u lizre Xránadzu Dios
dxuna' ba xuzre gaca chawe' chiu'.

Salmo 123

- ¹ Chisa xíchaja' nna'a naga zu', Xran,
naga zu' Lue', zu' xabáa na'la.
- ² Ca dxun tu bi wen zrin dxenná'abe' bi nna xránabe',
ne ca dxun nu'ula wen zrin dxenná'abe' bi nna
nu'ula xránabe',
caní dxenná'ad xu bi nna Xránadzu Dios
ca zrindxa zra xexache lazre'é cheédxu.
- ³ Bexache lazre' cheéntu', Xránantu' Dios.
Bexache lazre' cheéntu', lawe' da dxedú lázrentu'
lawe' da dxulucá'ana ditaj bénneache netu'!
- ⁴ Dxedú lázrentu' lawe' da dxelún lala benne' gunní'a ca'
cheéntu',
ne dxulucá'ana ditaj netu', benne' ca' dxulucá'ana szren
cuine'.

Salmo 124

- ¹ Chela ca gúcale Xránadzu Dios dxi'u.
Caní dxal-la' xelenná benne' Israel ca' na'a.
- ² Chela ca gúcale Xránadzu Dios dxi'u
gate guledíl-laleé benne' ca' dxi'u,
- ³ na' buluzría xi'te' dxi'u
lu duté xel-la' dxelezrá'a zrente cheeé,

- ⁴ ne guca cheedxu ca dxaca chee benne!
dxugacu nísadau' le', da na' gute na le'.
- ⁵ Chela guca caní cheedxu, na' béteteda na' dxi'u.
- ⁶ Dxal-la' xedxu Xránadxu Dios; Xcalenu',
lawe' da quebe be'e lataj benne' ca' xuluzría xi'e dxi'u.
- ⁷ Beladxu ca dxelá tu bxinne lu xixruj chee benne' wezén
bxinne.
- Bzria xi' Xránadxu xel-la' dxenná bea chee benne' ca', na'
beladxu.
- ⁸ Naca Xránadxu Dios Bénnea' dxácalene dxi'u,
Bénnea' bénquezee xabáa, ne xezr la xu.

Salmo 125

- ¹ Benne' ca' dxuluxréu lazre' Xránadxu Dios zaj naquee ca
xi'a Sión,
da quebe nu sequee gutá, san tu chí'izqueze zua chacha na.
- ² Ca zaj zua xi'a ca' da zaj naxechaj na Jerusalén,
zua Xránadxu Dios, dxuxúequezee bénneache cheee na'a zra,
ne chadía chacanna.
- ³ Quegá tu chí'izqueze xelenná bea benne' ca' dxelunee
da calela lu xezr la xu chee benne' xrlátaje ca',
chee quebe xelaca benne' xrlátaje ca' tuze nen benne'
wen da zrinnaj ca'.
- ⁴ Xrana' Dios, ben gaca chawe' chee benne' xrlátaje ca',
ne chee benne' ca' zaj naquee li lazre'.
- ⁵ Benne' ca' dxelebéaj xichaj Dios chee xelunee da calela,
xucuasa Xránadxu Dios benne' ca' tu zren nen benne' ca'
dxelunee da zrinnaj.
- Dxenaba' gata' xel-la' dxebeza zri lazre' chee benne' Israel
ca'.

Salmo 126

- ¹ Gate Xránadxu Dios bselée dxi'u lu na' benne' zitu' ca',
ne begu'e dxi'u lu xezr Sión, gúquedxu dxennédxu xela.
- ² Nadxa bzrízredxu, ne be lá'anadxu Xránadxu Dios.
Nadxa gulenná benne' xezr la xu ca':
“Da zrente ca' ben Dios, Xrana benne' ca', chee!”
- ³ Da zrente ca' ben Xránadxu Dios cheedxu dxi'u,

- na' zúadxu lu da ba neza zrente.
⁴ Bselá Xránadxu dxi'u lu na' benne' zitu' ca',
 na' bezrindxu lu xe_zrz la xu che_zdxu
 ca dxezrín nisa guba'u lu xegu bizre ca'.
⁵ Benne' ca' dxelebezre' tie' dxelaze',
 nen xel-la' dxelebé xelexezi'_e lina.
⁶ Dxebezre tie' zéaje' nu'_e binne cháwe'du ca',
 na' dute xel-la' dxebé dxezrine' zeajnu'_e lina chee'.

Salmo 127

- ¹ Chela ca zúale Xránadxu Dios benne' ca' dxelune' tu xu'u
 dácheze naca xelune' zrin na'.
 Chela ca dxuxúe Xránadxu Dios tu xe_zre,
 dácheze naca dxuluxúe benne' ca' le' na.
² Dácheze naca dxásazele che zílala,
 ne dxunle zrin cáteze dxalaj gubizra ca dxebiadxa na,
 ne dute xel-la' dxudía dxezile da gágule,
 lawe' da dxunna Dios da xelagu benne' ca' nazrí'ine'
 dxácate na' dxelásie'.
³ Le nna' xque, zaj naca zrí'inedxu bi ca' bennna Xránadxu
 dxi'u.
 Zaj naca be' tu da gunní'a zrente.
⁴ Zrí'inedxu dxelálajbe' che_zdxu gate ne nácadxu cuide'
 zaj nácabe' ca xaga nalá xéche'ze ca' da nuxru benne'
 zeje' wedil-la.
⁵ Ba neza zrente naca na chee' bénnea' nuxrue' zánete
 xaga nalá xéche'ze caní.
 Québequeze xedué'ene' gate zri'a chee'
 tu zren nen benne' ca' dxeledí'l-lalene' le'.

Salmo 128

- ¹ Ba neza zrente naca na chee' benne' ca' dxelezrebe'
 Xránadxu Dios,
 benne' ca' tu dxelúnzqueze' ca nadxixruj be'e Dios.
² Gate dxagu' da dxezi'u chee' zrin da nunu'
 gaca chiu' tu da ba neza, ne gaca chawé' chiu'.
³ Gaca zru'ulu' ca tu lba uva da dxebía da zixre
 cuita xu'u lizru',

na' zri'linu' ca' xelácabe' ca xaga olivo ca' zaj ze
dxu'a ga dxagu'.

4 Caní gun Xránad xu gaca chawe' chee bénnea' dxezrebe' Le'!

5 D xenaba' gun Xránad xu, zue' xi'a Sión, gaca chawe' chiu',
chee le'enu' gaca chawe' chee xezre Jerusalén xúguté zra
naca banu',

6 ne chee le'enu' zri'line zre su'.

D xenaba' gata' xel-la' dxebeza zri lazre' chee benne' Israel
ca'.

Salmo 129

1 Zúad xu lu da stébele'e gate nácate dxu cuide',
waca xelenná benne' Israel ca'.

2 Zúad xu lu da stébele'e gate nácate dxu cuide'
san quebe buluzria xi'e dxi'u.

3 Belune' we' cúzrud xu gate beline' dxi'u xide,
na' gulaca cúzrud xu ca xezr la xu naga dxedé xia chee
bezre.

4 Xlátaje naca Xránad xu Dios.

Bselé' dxi'u lu na' benne' ca' buluchínene' dxi'u xadíaze.

5 Ben cheajlechaze, ne xelebíga queze
xúguté benne' ca' dxelecuídene' benne' Sión ca'.

6 Ben xelaque' ca xíxre'du ca' dxelebía na xrgu'u
da dxelebizre na gate ne zaj nadxé'ene na,

7 da na' quebe nu benne' dxexequé'e na,
ne quebe seque' nu benne' guné' na tu cheaj weaj.

8 Quebe xelenná benne' dxeledée' naga zaj zria na:
D xenábantu' gun Xránantu' Dios gaca chawe' chee.
Lu La Xránantu' Dios d xenábantu' gaca chawe' chee.

Salmo 130

1 Ga ni zua' lu da stébele'e dxuláwizra' Lue', Xrana' Dios.

2 ¡Xran, bene chi'a!

¡Bzé naga da d xenaba' lau'!

3 Xrana' Dios, chela nna' xánniu' ca naca dul-la nabágantu'
¿núzra quezeze xegá'ana xrlátaje lau Lue'?

4 Lué' quezu' dxunite lau' cheentu'
chee gápantu' Lue' ba lá'ana.

- 5** Dute_l lázrdawa' dxebeza lazra' Xránadxu Dios,
ne dxuxré_n lazra' xrtizre'.
- 6** Dxebeza lazredxa' Xránadxu Dios
cáqueze dxelún benne' ca' dxuluxúe' xezre ca',
dxelebeze' chaní',
ne cáqueze dxelún benne' ca' dxelicha bchigala,
dxelebeze' chaní'.
- 7** Benne' Israel ca' dxal-la' xelebeza lazre' Xránadxu Dios
lawe' da dxexache lazre' Xránadxu bénneache chee',
ne dxexá'awé' benne' ca' lu na' benne' guledábague' Le'.
- 8** Dios xexá'awé' benne' Israel ca'
lu na' xúgute_l dul-la da zaj nabague'.

Salmo 131

- 1** Xrana' Dios, ba bsana' xel-la' dxucá'ana szren cuina',
ne ba bcuasa' xel-la' dxeque xrlátaje cuina'.
Quebe dxulapa napa' lu da zaj naca szren,
da ca' quebe naca chia' gulapa' na'a.
- 2** Quebe bi gunnía', ne guzúa' zrise ca tu bi dxe'ene
za bexuzrte gúzrebe'.
Naca bénne'du xu'a ca tu bi dxe'ene za bexuzrte gúzrebe'.
- 3** Le cueza lazre' Xránadxu Dios, le'e, benne' Israel
na'a zra, ne chadía chacanna.

Salmo 132

- 1** Bsa lazre', Xrana' Dios, ca guca chee_l David,
ne ca guzaca zi'lé,
- 2** ne ca da guchébe lazre' gune' chiu',
da guchébe lazre' lau', Dios wal-la chee_l Jacob.
- 3** Guné': "Québequeze chu'a xu'u lizra',
ne québequeze gáta'a ga dxasia'
- 4** ne québequeze guchúdia' xiaj lawa'
ne québequeze gasia'
- 5** ca zrindxa zra ba bëna' tu xu'u lizre Xrana' Dios
naga súaqueze Dios wal-la chee_l Jacob."
- 6** Bénedxu zua xí'ina lá'azxa naga xu'u xel-la' wezría
lu xezr la xu Efrata,

- na' bezréledxu na lu x_{ezr} la xu chee_g bénnea' le_g Jaar.
- ⁷ Gunnantu': Chéajntu' naga zua Dios cheentu'!
Guzú zribentu' zran ni'a Le_g!
- ⁸ Guxasa, Xránantu' Dios, nen xí'ina naga xu'u
xel-la' wezría chiu',
ne gudá lu xi'a naga súaquezu' Lue'!
- ⁹ Ben xelún bxruze chiu' ca' da naca xrlátaje,
ne xelebezre xa'a xígut_e bénneache chiu', lu dute
xel-la' dxelebé chee_g!
- ¹⁰ Lawe' da nazrí'inu' David, w_{en} zrin chiu',
quebe guzú' chalá'ala wenná bea na' ba guca'u Lue'.
- ¹¹ Da líqueze bzetaj cuina Xránadxu Dios,
guchébe lazre_g chee_g David quebe gucuase_g ca da gunné_g!
Gunné_g: "Guna' xelenná bea zri'ine zre su' naga
dxenná báaquezu' Lue'."
- ¹² Che zri'inu' ca' tu xelúnzqueze_g ca naca xel-la' wezría chia',
ne ca naca xrtizra' da gusédeda' le_g,
zri'inu' ca' tu xelenná báazqueze_g naga dxenná be'u lue'!"
- ¹³ Lawe' da gucá'a Xránadxu Dios x_{ezre} Sión,
guca lazre_g sua xu'u lízrequeze_g ga na'!
- ¹⁴ Gunné_g: "Tu gácazqueze lataj nigá naga súaqueza' neda'.
Tu súazqueza' nigá lawe' da caní dxezaca ba lazra' guna'!"
- ¹⁵ Guna' gáta'l_{le}' lina chee_g benne' ca',
ne guna' xelelaj benne' xache' ca' xeta.
- ¹⁶ Guna' xelún bxruze chia' ca' da naca chawé,
na' xelebezre xa'a xígut_e bénneache chia' lu dute
xel-la' dxelebé chee_g!
- ¹⁷ Lataj na' guna' xexaca xel-la' dxenná bea chee_g David.
Guna' xelezúa na' zri'ine zre sua wenná bea na'
ba gucá'a neda'!"
- ¹⁸ Guna' xeleque zréaje benne' guledábague_g Le_g,
na' guna' chepe ban xel-la' dxenná bea chee_g David na'!"

Salmo 133

- ¹ Le nna' xque, xrtanté naca, ne cháwe'l_{le}' naca
gate zaj nazraga bénneache chee_g Dios, zaj naque_g tuze.
- ² Naca na ca tu da za da dxuluzúa xíchaje_g,
da dxedínnete na dxu'a lawe_g,

ca na' dxedínneté na lu luzru Aarón,
ne dxedínneté na ga zria zreé!

³ Dxedínneté na ca xrlééla da dxexruj lu xi'a Hermón,
ne dxexruj na lu xi'a Sión lawe' da gun Xránadxu Dios
gaca chawe' chee bénneache zaj zreé na',
ne gunne' benne' ca' xel-la' nabán da zeajlí canna.

Salmo 134

¹ Le na' xque, le güe lá'ana Xránadxu Dios,
le'e, nácale wen zrin cheeé Xránadxu,
zrale xu'u lizre Xránadxu chizrela.

² Le chisa na'le lau lataj lá'azxa,
ne le güe lá'ana Xránadxu Dios.

³ D xenaba' lau Xránadxu zue' Sión guné' gaca chawe' chiu',
naque' Bénnea' bene' xabáa, ne xezi la xu.

Salmo 135

¹ ¡Le güe lá'ana La Xránadxu Dios!

¡Le güe lá'ana Le', le'e, wen zrin cheeé Xránadxu,

² le'e zrale xu'u lizre Xránadxu Dios,
lu chale'aj cheeé xu'u naga zúaquezze Dios!

³ ¡Le güe lá'ana Xránadxu lawe' da naque' xrlátaje!

¡Le gul-la da güe lá'anale La Le', lawe' da naque' zri'i lazre!!

⁴ Xránadxu Dios ba guqué'e zri'ine zre sua Jacob.

Guqué'e zri'ine zre sua Israel cheeé xelaque' bénneache
cheeé.

⁵ Nézquezdxu szrente naca Xránadxu Dios.

Xránadxu naque' szrendxa ca xúgute dios cheeé benne' zitu'
ca'.

⁶ Xúgute da dxaca lazre' Xránadxu guné',

dxune' na zran xabáa, ne lu xezi la xu,

ne lu nísadau', ne lu da situj cheeé nísadau' ca'.

⁷ Dxune' zá'aca beuj dapa saca cheeé xezi la xu.

Dxune' dxelepe xesa guziu' gate dxaca xiuj.

Dxune' dxaca be' gáteteze.

⁸ Bene' gulate bi biu nedxu cheeé benne' Egipto ca'.

Gulate bi biu nedxu cheeé bénneache,

ne béadu ca' cheeé bé xixre' cheeé ca'.

⁹ Bene' xel-la' waca ca' da za xabáa, ne da zrente ca'
da bene' lu xe^r la xu chee^q benne' Egipto ca',
da ca' ben Dios da guca chee^q Faraón,
ne chee^q xúgute wen zrin chee^q Faraón na!.

¹⁰ Bzria xi'e bénneache zánete cue' xe^r la xu ca',
ne betie' benne' wenná bea ca',
benne' zaj nápale'e xel-la' dxelenná bea.

¹¹ Betie' Sehón, wenná bea chee^q benne' amorreo ca',
ne Og, wenná bea chee^q benne' Basán ca',
ne xúgute benne' wenná bea chee^q benne' Canaán ca'.

¹² Bequé'e xe^r la xu nigá lu na' benne' wenná bea ca',
na' bnézruje' na lu na' bénneache chee^q, benne' Israel
ca'.

¹³ Xrana' Dios, chadía chacanna zua lau' Lue'.
Tu cheajlesá lázrezqueze bénneache Lue'.

¹⁴ Xránadxu Dios guchi'e chee^q bénneache chee^q,
ne xexache lazre' cheedxu dxi'u, wen zrin chee^q.

¹⁵ Bedau' xia xaga ca' chee^q benne' xe^r la xu ca'
zaj naca na oro, ne plata.
Zaj naca na da belún bénneache.

¹⁶ Zaj zua dxi'a na san quebe dxelenné na.
Zaj zua lau na san quebe dxelelé'e na.

¹⁷ Zaj zua naga na san quebe dxelén na, ne quebe
dxelecá'a na be'.

¹⁸ Benne' ca' dxelune' na zaj nácaqueze' ca léqueze na,
ne caní zaj naca xúgute benne' dxuluxréñ lazre' na.

¹⁹ Le'e, benne' xrtía Israel, le güe lá'ana Xránadxu
Dios.
Le'e, benne' xrtia Aarón, le güe lá'ana Xránadxu
Dios.

²⁰ Le'e, benne' xrtia Leví, le güe lá'ana Xránadxu Dios.
Le'e, núlale dxezrébele Xránadxu Dios, le güe lá'ana
Xránadxu Dios.

²¹ Le'e, zrale xezre Sión, le güe lá'ana Xránadxu Dios,
Bénnea' zúaqueze' xezre Jerusalén.

¡Gaca ba lá'azxa Xránadxu Dios!

Salmo 136

- ¹ ¡Le güe lá'ana Xránadxu Dios, Benne' xrlátaje!
 ¡Chadía chacanna dxexache lazre' dxi'u!
- ² ¡Le güe lá'ana Dios, naque' szréntedxca ca zaj naca dios
 chee xezr la xu ca'!
 ¡Chadía chacanna dxexache lazre' dxi'u!
- ³ ¡Le güe lá'ana Xránadxu, naque' szréntedxca ca zaj naca
 xrana xezr la xu ca'!
 ¡Chadía chacanna dxexache lazre' dxi'u!
- ⁴ ¡Le güe lá'ana Dios na', dxune' xel-la' waca zri'a ca'!
 ¡Chadía chacanna dxexache lazre' dxi'u!
- ⁵ ¡Le güe lá'ana Dios na', bñené' xabáa dute xel-la' sina chee'!
 ¡Chadía chacanna dxexache lazre' dxi'u!
- ⁶ ¡Le güe lá'ana Dios na', bzue' xezr la xu lawe' nísadau'!
 ¡Chadía chacanna dxexache lazre' dxi'u!
- ⁷ ¡Le güe lá'ana Dios na', bñené' gubizra ne beu'!
 ¡Chadía chacanna dxexache lazre' dxi'u!
- ⁸ ¡Bene' gubizra chee' gusení na te zra!
 ¡Chadía chacanna dxexache lazre' dxi'u!
- ⁹ ¡Bene' beu' ne belaj ca' chee' xulusení na chizrela!
 ¡Chadía chacanna dxexache lazre' dxi'u!
- ¹⁰ ¡Le güe lá'ana Dios na', betie' bi biu nedxu chee'
 benne' Egípto ca'!
 ¡Chadía chacanna dxexache lazre' dxi'u!
- ¹¹ ¡Le güe lá'ana Dios na', bebéaje' benne' Israel ca'
 lu xezr la xu Egípto na'!
 ¡Chadía chacanna dxexache lazre' dxi'u!
- ¹² ¡Beche'e le' dute xel-la' waca zren chee'!
 ¡Chadía chacanna dxexache lazre' dxi'u!
- ¹³ ¡Le güe lá'ana Dios na', bñené' chupa la'a nísadau'
 da nazí lë na Xrna!
 ¡Chadía chacanna dxexache lazre' dxi'u!
- ¹⁴ ¡Bdee' benne' Israel ca' laduj nísadau' na'!
 ¡Chadía chacanna dxexache lazre' dxi'u!
- ¹⁵ ¡Bgacue' nísadau' na' Faraón, benne' wenná bea chee'
 Egípto,
 ne benne' zeje' wedil-la chee' ca'!
 ¡Chadía chacanna dxexache lazre' dxi'u!
- ¹⁶ ¡Le güe lá'ana Dios na', beche'e benne' chee' ca'
 le'e xixre' lawe' lataj!

- ¡Chadía chacanna dxexache lazre¹ dxi'u!
- ¹⁷ ¡Le güe lá'ana Dios na', betie² wenná bea blau ca'!
- ¡Chadía chacanna dxexache lazre¹ dxi'u!
- ¹⁸ ¡Betie³ wenná bea wal-la ca'!
- ¡Chadía chacanna dxexache lazre¹ dxi'u!
- ¹⁹ ¡Betie⁴ Sehón, wenná bea chee benne⁵ amorreo ca'!
- ¡Chadía chacanna dxexache lazre¹ dxi'u!
- ²⁰ ¡Betie⁶ Og, wenná bea chee xezr la xu Basán!
- ¡Chadía chacanna dxexache lazre¹ dxi'u!
- ²¹ ¡Bnézruje⁷ xezr la xu chee benne⁸ ca' chee gaca na
chee benne⁸ chee⁹ ca'!
- ¡Chadía chacanna dxexache lazre¹ dxi'u!
- ²² ¡Benne¹⁰ na chee benne¹¹ Israel ca', benne¹⁰ wen zrin chee¹² ca'!
- ¡Chadía chacanna dxexache lazre¹ dxi'u!
- ²³ ¡Naque¹³ Dios na', quebe gul-la lazre¹ dxi'u
gate buluzetja benne¹⁴ ca' dxi'u!
- ¡Chadía chacanna dxexache lazre¹ dxi'u!
- ²⁴ ¡Le¹⁵ bselé¹⁶ dxi'u lu na' benne¹⁷ ca' guledíl-lalene¹⁸ dxi'u!
- ¡Chadía chacanna dxexache lazre¹ dxi'u!
- ²⁵ ¡Naque¹⁹ Dios na', dxugawe²⁰ xúgute da zaj naca ban!
- ¡Chadía chacanna dxexache lazre¹ dxi'u!
- ²⁶ ¡Le güe lá'ana Dios chee xabáa!
- ¡Chadía chacanna dxexache lazre¹ dxi'u!

Salmo 137

- ¹ Dxu'a xegu chee xezr la xu Babilonia gudxé^{ed}xu,
ne gudxézredxu gate xeajsá lázredxu chee xezre Sión.
- ² Lu zruze xaga labada¹ dxu'a xegu na'
buquéladxu da cun zríadi²i na du cheedxu ca'.
- ³ Benne³ ca' guleché⁴e dxi'u ca benne³ zaj nada'u
gulenábene⁵ dxi'u gúl-ladxu.
- Benne³ ca' buluzría xi' xezre cheedxu gulé⁶e dxi'u
súadxu lu xel-la⁷ dxebé, gulenné⁸:
Le gul-la cheentu⁹ da ca' bíl-lale lu xezre Sión.
- ⁴ ¿Ájazra gúl-ladxu da güe lá'anadxu Xránadxu Dios
naga zúantu¹⁰ lu xezr la xu chee benne¹¹ zitu¹² ca'?
- ⁵ Chela gal-la lazra¹³ lue¹⁴, xezre Jerusalén,
gun Dios gunite na'a xabela xel-la¹⁵ waca chee na.
- ⁶ Ben xedá¹⁶ luzra¹⁷ chíchajla¹⁸ che quebe cheajsá lazra¹⁹ chiu²⁰,

ne che quebe gucá'ana szrena' lue', Jerusalén,
nacu' da dxezaca ba lázreleða'.

⁷ Xrana' Dios, bsa lazre' da calela da belún benne' Edom
lu zra na' guzría xi' xezre Jerusalén,
gate na' gulenné': "Le guchinnaj na. Le guchinnaj na,
ca zrinte lu lane chee na."

⁸ Le'e, benne' Babilonia, cuía xile.

Ba neza zrenté gaca na chee bénnea' guné' cheele
ca da benle le'e cheentu' netu'!

⁹ Ba neza zrenté gaca na chee bénnea' que'e bidu cheele ca',
ne quine'-be' lu xiaj xre na'.

Salmo 138

¹ Xrana' Dios, dute lázrdawa' güe lá'ana' Lue'.

Tu dxúl-lazqueza' da dxue lá'ana' Lue' lau dios ca' chee
benne' zitu' ca'.

² Dxuzú zriba' lau xudau' lá'azxa chiu',
ne dxue lá'ana' Lau' lawe' da nacu' li lazre',
ne dxexache lazru' bénneache chiu',
ne lawe' da blé'enu' nacu' Benne' szrente,
na' szrente naca xrtizru'.

³ Gate blawizra' Lue', na' gúcaleñu' neda'.
Nen dute xel-la' waca chiu' btipu' lazra'.

⁴ Xúguté benne' wenná bea du gabí'i xezr la xu
xelúe lá'ane' Lue', Xrana' Dios.
Caní xelune' lawe' da ba belenne' ca naca xrtizru'.

⁵ Xelúl-le' chee da ba nune' Xránadzu Dios,
lawe' da zrenté naca xel-la' ba chee Xránadzu.

⁶ Szrente naca Xránadzu Dios, ne dxácalene'
benne' baxache' ca',
na' quebe dxu'e lataj benne' dxucá'ana szren cuine'
zrine' lau Le'.

⁷ Lácalá zua' lu da ba xa', Lue' dxutipu' lazra'.
Dxedábagu' benne' ca' dxeledábague' neda',
ne dute xel-la' waca chiu' dxuseláu' neda'.

⁸ Gun Xránadzu Dios da guchébe lazre' chia'.

Xrana' Dios, tu dxexache lázrezquezu' bénneache chiu'.
Quebe gusanu' dxunu' zrin da guzú lau' dxunu'.

Salmo 139

- ¹ Xrana' Dios, ba gunná' xánniu' neda'
ne núnbea xánniu' neda'!
- ² Nézqueznu' gate dxe'a, ne gate dxasa'.
Zítu'la nézqueznu' da zaj xu'u xichaj lázrdawa'.
- ³ Ba gunná' xánniu' ca dxuna', ne ca dxexezi' lazra'.
Nézqueznu' xúgute da dxuna'.
- ⁴ Gate quebe ne guchálaja' ba nézqueznu' Lue!, Xran,
xúgute da nnia'.
- ⁵ Gátetetzla cuita' neda' zúaquezu' Lue!, Xran,
ne nuzé na'u neda'.
- ⁶ Ca szrenté naca da nézenu' Lue' naca na da dxebáneda'.
Nácale'e na sina da quebe gaca chéajni'ida'.
- ⁷ ¿Gala cha'a zitu' naga quebe zúaqueze Be' chiu'?
¿Gala guzrúnnuja' naga quebe zúaquezu' Lue'?
- ⁸ Che cuena' sibe zran xabáa, na' zúaquezu' Lue',
ne che xétaja' lu da situj chee xeżr la xu, na' zu' Lue'.
- ⁹ La séqueda' tea' lu be', ne cha'a zitu' naga dxalaj gubizra,
u tea' xechalá'a nísadau' naga dxebía gubizra,
- ¹⁰ cá'anqueze na' súalenu' neda',
ne guxru na'u xabéla neda'.
- ¹¹ Chela gaca guna' gacu da chul-la neda',
u guna' xexaca lení' da naxechaj neda', chee
xaca na da chul-la,
- ¹² da chul-la na' quebe gaca gucache na neda' lau Lue',
na' chizrela xaca na ca te zra lau'.
Túzqueze ca zaj naca da chul-la, ne xel-la' naxaní' lau Lue'.
- ¹³ Lue' bənu' da zaj xu'u lu bela' dxen chia'.
Lue' bzalju' neda' lu le'e xrna'a.
- ¹⁴ Güe lá'anaqueza' Lue' lawe' da szrenté zaj naca da dxunu',
ne dxebáneda' ca zaj naca na.
Dute lázrdawa' nézquezda' caní naca na.
- ¹⁵ Blé'equeznu' neda' gate gulá' gubinna zrita xu'a,
gate na' belezraga na lu le'e xrna'a,
gate na' bgula' lu da bagácheze na'!
- ¹⁶ Ble'enu' bela' dxen chia' gate gulá' gubinna na.

- Xúgute da caní ba naxúaj na lu xiche chiu!,
 na' ca gudé na' gulá' gubinna na,
 na' xúgute na gulaca na cátēze zaj naxúaj na.
- ¹⁷ Dios, szrente zaj naca da dxuwía lazru' gunu!.
 Da zante ca zaj naca na.
- ¹⁸ Chela gaca lazra' gulaba' ca zaj naca na,
 zaj naca na ca xuzre' dxé' dxu'a tu xegu zren.
 Gate dxexebana', ne zúa~~l~~queza' Lue!.
- ¹⁹ Dios, da líqueze gutiu' benne' ca' dxelune' da calela.
 Chee le na', le gucuasa naga zua!, le'e, wete benne!.
- ²⁰ Chiu' Lue!, Dios, dxelenné' dizra' schanni!.
 Benne' ca' dxeledábague' lue' dxuluzétaje' Lau' lu da xálaze.
- ²¹ Xrana' Dios, dexecuídada' benne' ca' dxuluzué' Lue'
 chalá'ala,
 ne dxezrá'li'a benne' ca' dxeledábague' Lue!.
- ²² Dute lázrdawa' dexecuídada' benne' ca'.
 Dxéqueda' benne' ca' ca benne' ca' dxeledábague'
 nédaqueza!.
- ²³ Gunná' xanne' neda!, Dios, ne gunná' da xu'u na lázrdawa!.
 Bxue neda' chee nézenu' da xu'u lu xichaj lázrdawa!.
- ²⁴ Gunná' che zúa~~l~~ tu da calela neda!,
 na' bsi neda' lu neza chawe' chiu' da zeajlí canna.

Salmo 140

- ¹ Xrana' Dios, bselá neda' lu na' benne' ca' dxelune' da calela.
 Bxue neda' chee quebe bi xelún benne' xichaj zra'a ca'
 chia' neda!.
- ² Benne' caní dxuluwía lazre' da calela ca' da xelune'!
 Tu zra tu zra dxulutí-lalene' bénneache.
- ³ Da dxelenné' naca na ca lazxa bela' da zaj nalále'.
- Xrtizra' benne' ca' zaj naca na ca nisa snia chee bela'!
- ⁴ Xrana' Dios, bxue neda' chee quebe bi xelún benne' ca'
 dxelune' da calela chia' neda!.
- Bselá neda' lu na' benne' xichaj zra'a ca',
 benne' ca' dxelune' ba xuzre cheajcházia!.
- ⁵ Benne' ca' dxulucá'ana szren cuine' zaj nabeque'
 tu da quel-la na neda!.
- Ba zaj nuzale' xralaj dxu'a neza.
 Ba zaj nabeque' da ca' xelet-la na neda!.

- 6** Gucha' Xrana' Dios: Lue' nacu' Dios chia!.
 Xrana' Dios, bene chi'a dxuláwizra' Lue!.
- 7** Xrana' Dios, nacu' weselá chia!.
 Lue' bcu'uju' xíchaja' lu zra guca wedil-la.
- 8** Xran, quebe gu'u lataj gaca ca da dxelezá lazre' benne' ca'
 dxelune' da calela.
 Quebe gu'u lataj chepe ban da dxuluwía lazre' xelune!,
 chee quebe xulucá'ana szren cuine!.
- 9** Zaj naxechaj benne' ca' dxelune' da calela neda!.
 Ben gaca chee benne' ca' ca de' da dxelaca lazre' gaca
 chee benne' xula.
- 10** Ben xexruij xi' lawe' benne' ca'.
 Bzra benne' ca' lu xi!.
 Bzra benne' ca' lu da sítuje'e naga cabátadxa xelexedxúaje!.
- 11** Quebe gu'u lataj xegá'ana lu xezr la xu bénnea' dxenné'
 da calela.
 Ben gaca da calela chee benne' xichaj zra'a, da guzría xi na
 le!.
- 12** Nezda' xechébe Xránadxu Dios waláz chee benne' baxache',
 ne guzé chache' da zaj xu'u lu na' benne' xache' ca!.
- 13** Da líqueze benne' xrlátaje ca' xelúe lá'ané! Lau' Lue!,
 na' benne' li lazre' ca' xelezúe' naga zu' Lue!.

Salmo 141

- 1** Xrana' Dios, dxuláwizra' Lue!.
 Gudázega gácalenu' neda!.
 Bene chi'a gate nnia' Lue!.
- 2** Ben la' da dxenaba' lau Lue' ca zren xala.
 Ble'e na'a da dxechisa' lau' ca tu béadau' dxútia'-ba' lau!.
- 3** Xrana' Dios, bxue dxu'a nigá,
 ne bxue xide dxu'a chee quebe nnia' tu da calela.
- 4** Quebe gu'u lataj gaca lazra' guna' tu da calela,
 ne chee quebe guna' tu da calela tu zren nen benne' ca'
 dxelune' da zrinnaj,
 ne chee quebe gágulena' benne' ca' dxelune' da calela
 lu laní chee!.
- 5** Che gudé benne' xrlátaje neda' lu da ba xa', gaca na chia'
 tu da chawe',
 na' che til-le' neda', gaca na chia' ca tu da dxelále'e zixre

da dxegu'é xíchaja!.

Tu nábazqueza' Dios guzague' da calela da dxelún benne'
ca'

dxelune' da calela.

⁶ Gate xeledxú'une' benne' xíchaje ca' chee' benne'
wen da calela ca' zran xi'a xiaj ca',

na' xeleque be'e bénneache naca li ca da gunnía'.

⁷ Xelase dinnaj zrita chee' benne' ca' dxu'a xédxu ba chee' ca'.
Xelaca na ca bchecu xu, da dxelase dinnaj na naga
dxa'ana bezre.

⁸ Chee' le' na' dxenná'a naga zu' Lue', Xrana' Dios.
Dxuxré'n lazra' Lue', quebe gusán lazru' neda'.

⁹ Bxue neda' chee' quebe xelé-la xralaj ca' chee' benne' ca'
dxelune' da calela neda',
ne chee' quebe cheajcházia' lu da zaj nabeque' benne'
wen da calela ca'.

¹⁰ Ben cheajlechaze benne' ca' dxelune' da calela lu xralaj
da zaj nabéchequeze'
dxácate na' tea' neda' ga na' zri'a chawé'.

Salmo 142

¹ Zizraj dxuláwizra' Xránadxu Dios.

Du lazra' dxenaba' Xránadxu xexache lazre' neda'.

² Lau Le' dxawa' zría ca da dxaca chia'.

Lau Le' dxulé'eda' ca da stébe zua' neda'.

³ Gate zua lázrdawa' lu da stébe, Lue', Xran, nézenu'
da dxaca chia'.

La neza naga dxedá' gulebeque' xralaj da quel-la na neda'.

⁴ Dxenná'a cuita' xabela, san quebe nu chilá' gácale neda'.
Quebe nu chilá', benne' guxúequeze' neda'.

Quebe nu chilá', benne' dxe' gunna xue' chia' neda'.

⁵ Dxuláwizra' Lue', Xrana' Dios, dxennia':
Dxebeza lazra' tuzu' Lue'.

Tuzu' Lue' dxezá lazra' lu xézr la xu nigá.

⁶ Bene da dxuláwizra' Lue', lawe' da dxezaca zí'lé'a.
Bselá neda' lu na' benne' ca' dxeláu zi' xuzre' neda',

lawe' da zaj naque' wál-ladxa ca neda'.

⁷ Bebéaj neda' lu da dxaca chia', chee' gaca güe lá'ana' Lue'.

Benne' xrlátaje ca' xeléchaje' neda' lawe' da gunu' gaca
chawe' chia!.

Salmo 143

- ¹ Xrana' Dios, bene da dxuchálaja' lau Lue!.
Bzē naga da dxenaba' lau!.
Gudá gácalenu' neda' lawe' da nacu' li lazre', ne xrlátaje.
- ² Quebe guchi'u chia' neda', wen zrin chiu!,
ca naca da nabaga',
lawe' da lau' Lue' quebe nu chilá' benne' naque' du lazre'.
- ³ Gúcalē neda' lawe' da dxeláu zi' xuzre' neda'.
Xeláteze bache xelútie' neda'.
Ba belune' naca' ca tu benne' dxedé' lu da chul-la
ca naca cheē benne' gate ca'.
- ⁴ Zua lázrdawa' lu da stébelē'e, ne dxewí'ine lázrelē'a.
- ⁵ Dxeajsá lazra' ca guca nédxudaute.
Dxulaba lazra' ca naca xúgutē da benu'.
Dxeajsá lazra' ca naca da zrente ca' da benu'.
- ⁶ Dxechisa na'a lau Lue!.
Naca' ca tu xēzr la xu bizre, dxebíleda' Lué'queze.
- ⁷ Gudázega gácalenu' neda', Xran, lawe' da dxedú lazra'.
Quebe chenu' gácalenu' neda', cheē quebe gaca' ca tu
benne'
ba xu'e xedzu ba.
- ⁸ Che zílala bén cheajsá lazra' dxexache lazru' bénneache
chiu' ca'
lawe' da dxuxréñ lázrequeza' Lue'.
Bzéajni'i neda' ca dxal-la' guna'
lawe' da dxezá lazra' guna' da dxaca lazru' Lue'.
- ⁹ Xrana' Dios, bselá neda' lu na' benne' ca' dxeledábaguē'
nedá'
lawe' da dxuzúa cuina' lu na'u cheē guxúequezu' neda'.
- ¹⁰ Bsede neda' cheē guna' da dxaca lazru' Lue',
lawe' da nacu' Lue' Dios chia!.
Gusel-la Be' xrlátaje chiu' cheē che'ē neda' la neza chawe'
chiu'.
- ¹¹ Cheē gaca bea na nacu' xrlátaje, Xran, gutipu' lazra'.
Lawe' da nacu' xrlátaje, guseláu' nedá' lu da dxaca chia'.
- ¹² Lawe' da nacu' li lazre', guzría xi'u benne' ca'

dxeledábague' neda!,
 ne guzría xi'u xúguté benne' ca' dxelaca lazre'
 xuluzría xi'e neda',
 lawe' da naca' neda' wen zrin chiu!.

Salmo 144

- ¹ ¡Gaca ba lá'azxa Xránadxu Dios,
 Bénnea' dxuzé chache' neda'!
 Naque' Bénnea' dxuzázraje' na'a chee' cha'a lu wedil-la,
 ne dxuzázraje' zrube na'a chee' séqueda' tíl-lalena' benne'
 ca'
 dxelune' da calela.
- ² Naque' Benne' dxexache lazre' neda',
 ne naque' ca tu xu'u naga ze chawa!.
 Dxuzúa chache' neda', ne dxuselé' neda'.
 Dxucu'uje' neda', na' dxuxrén lazra' Le'!.
 Dxune' dxuluzúa bénneache chia' dizra' chia'!
- ³ Xrana' Dios, ¿ájazra naca nu benne', dxeajsá lazru' le'?
 ¿Ájazra naca nu benne' dxe'u gunne xue chee'?
- ⁴ Naca benne' ca tu da níteze.
 Zaj naca zra chee' ca tu zrul-la da dxedexe.
- ⁵ Xrana' Dios, gusalaj zran xabáa, ne betaj gácalenu' neda'.
 Bta xi'a ca', na' dxuaj zren chee' xi'!
- ⁶ Bzalaj xesa guziu', ne blaga benne' ca' dxelune' da calela.
 Bzalaj xaga nalá xéche'ze chiu', ne bzria xi' le'!
- ⁷ Naga zu' na'la, bze' na'u, ne bselá neda' lu da stébele'zua!.
 Bselá neda' lu na' benne' zitu' ca',
- ⁸ benne' ca' tu dxelennézqueze' da wen lazre',
 ne dxuluzétaje' Dios gate dxelezí xe'e.
- ⁹ Dios, gúl-laqueza' chiu' da cube, quínnia' da dxúl-lalena'.
 Nen tu da dxínnia' da nua chi du chee' na gúl-laqueza' chiu'!
- ¹⁰ Nacu' Lue' Bénnea' dxune' dxeledxúaj chawe'
 benne' wenná bea ca'.
 Dxuseláu' David, wen zrin chiu', lu xia nalá chee
 benne' wen da calela ca'!
- ¹¹ Bexa'u neda', ne bselá neda' lu na' benne' zitu' ca',
 benne' ca' tu dxelennézqueze' da wen lazre',
 na' dxuluzétaje' Dios gate dxelezí xe'e.
- ¹² Ben xelegula bi biu cheentu' ca tu xaga da dxegula chawe',

- ne zaj nácabé! bi cuide!.
 Ben xelaca bi nu'ula cheéntu' ca bdu'a xiaj xrtante ca'
 da zaj mnita tu lu xu'u zren.
- ¹³ Ben chate lízrentu' xúgute cuen lina cheéntu'.
 Ben xelánle' e be xixre' cheéntu', cheé xelácaba'
 gaxúa gaxúane be xíxre'du ca' lu xežr la xu cheéntu'.
- ¹⁴ Ben xelaca bezre cheéntu' be wal-la cheé xelunba' zrin.
 Ben quebe xelezanba' gate quebe ne zrin cha beu' cheéba'
 ca!.
 Ben quebe nu cha' cuezre xache' la neza cheéntu'.
- ¹⁵ Ba neza zrente naca na cheé bénneache ca' dxaca caní chee!.
 Ba neza zrente naca na cheé bénneache ca'
 naca Xránadxu Dios chee!.
- ### Salmo 145
- ¹ ¡Gucá'ana szrena' Lue!, Dios chia!, ne Wenná Bea chia!
 ¡Tu güe lá'anazqueza! Lau' Lue' chadía chacanna!
- ² ¡Tu zra tu zra güe lá'ana! Lue!!
 ¡Tu güe lá'anazqueza! Lau' Lue' chadía chacanna!
- ³ ¡Szrente naca Xránadxu Dios, ne naca chee'
 tu güe lá'anazquezdxu Le!!
 ¡Québequeze séquedxu gúnbeadxu ca szrente naque!!
- ⁴ Xúgute cuen bénneache chiu' xelúe lá'ane' da benu' Lue!,
 ne xuluzenne' benne' xežr la xu ca' ca naca da zrente da
 benu'.
- ⁵ Gulaba lazra' ca naca da xrtante cheé da xabáa chee'
 xel-la' szren chiu', ne ca naca da zrente da nunu'.
- ⁶ Xúgute bénneache xuluchálaje' ca naca xel-la' waca chee'
 da zrente da nunu',
 na' neda' guzenda' le' ca naca xel-la' szren chiu'.
- ⁷ Xuluzenne' le sa' ljwezre' ca naca xel-la' zri'i lazre' zren
 chiu',
 ne tu xelúl-lazqueze' chee' da xrlátaje da nacu' Lue'.
- ⁸ Xránadxu Dios naque' zri'i lazre', ne dxexache lazre'
 bénneache chee'!
 Dxezrene', ne quebe dxezrá'aze', na' dxexache lázrele'e
 dxi'u.

- 9** Dxun Xránadxu Dios da chawe' cheeł xúguteł bénneache,
ne dxexache lazreł xúguteł da zaj naca ban da nuneł.
- 10** Xúguteł da ca'ł nunuł xelúe lá'ana na Lueł, Xran,
na'ł bénneache chiuł xulucá'ana szreneł Lueł.
- 11** Dxełennéł ca szrenteł naca xel-la'ł dxenná bea chiuł.
Dxuluchálajeł ca naca xel-la'ł waca zrentł chiuł,
- 12** cheeł xuluzenneł xúguteł bénneache ca naca da zrente ca'ł
da nunuł,
ne ca naca da xabáa cheeł xel-la'ł szren cheeł xel-la'ł dxenná bea
chiuł.
- 13** Xel-la'ł dxenná bea chiuł tu súazqueze na,
ne nna be'enuł xúguteł cuen bénneache.
- 14** Nuxru Xránadxu Dios xúguteł benneł ca' dxeajlecházieł,
ne dxechiseł xúguteł benneł ca' zaj nada'u lu zrin wal-la.
- 15** Xúguteł bénneache dxelennéł Lueł cheeł gácalenuł leł,
na'ł Lueł gunézrujuł da xelawł ca zrin zra cheeł na.
- 16** Dxuzéł na'u, ne dxunézrujuł ca naca da chaweł
da dxelexázrje xúguteł da zaj naca ban.
- 17** Xlátajeł naca Xránadxu Dios lu xúguteł da dxuneł,
ne dxexache lazreł xúguteł da zaj naca ban da nun Leł.
- 18** Xránadxu Dios zúałequzeł gácaleneł xúguteł benneł ca'ł
dxululáwizreł Leł,
xúguteł benneł ca' du lazreł dxululáwizreł Leł.
- 19** Guneł ca dxelezá lazreł benneł ca' dxelezrebeł Leł.
Cá'anqueze xenneł cheeł gate xululáwizreł Leł, ne guseléł
benneł ca'.
- 20** Xránadxu Dios dxuxúequeuezeł xúguteł benneł ca'ł
zaj nazrí'ineł Leł,
san guzría xi'e xúguteł benneł ca' dxelebéaj xíchajeł Leł.
- 21** Du lazrał güe lá'anał Xránadxu Dios.
Xúguteł benneł dxal-la'ł tu xelúe lá'anazquezeł Leł lá'azxa
chadía chacanna.

Salmo 146

¹ ¡Gaca ba lá'azxa Xránadxu Dios!

- ¡Du lazra' güe lá'ana! Xránadxu Dios!
- 2** ¡Dxácate naca bana' güe lá'ana! Xránadxu Dios!
- ¡Tu gúl-lazqueza' da güe lá'ana! Xránadxu Dios dxácate
naca bana'!
- 3** Quebe guxrén lázrele benne' dxelenná bea,
ne quegá bénneache lawe' da quebe xelezéquene'
xuluselé' le'e.
- 4** Dxeledxúaj be' zaj xu'e, na' xelexexaque' xu xrte.
Lu zra ná'queze xelenite da dxuluwía lazre' xelune'.
- 5** Ba neza zrenté naca na chee bénnea', dxácale Dios chee
Jacob le',
bénnea' dxebeza lazre' Xránadxu Dios.
- 6** Dios na' bene' xabáa, ne xezr la xu, ne nísadau',
ne xúgute da zaj zra' lataj ca'!
Naqué' Bénnea' tu dxúnzqueze' da li lazre'.
- 7** Dxuchi'e chee benne' baxache' ca',
ne dxugawé' benne' ca' dxeleduné'.
Xránadxu Dios dxuselé' benne' ca' zaj nada'u lu na'
benne' ca'.
- 8** Xránadxu Dios dxexune' xiaj lau benne' la chul-la ca'.
Xránadxu Dios dxechise' benne' ca' dxeajlecházie'.
Xránadxu Dios nazrí'ine' benne' xrlátaje ca'.
- 9** Xránadxu Dios dxuxué' benne' zitu' ca'.
Nuxre' bidau' wézébe ca', ne nu'ula tuze ca',
na' dxuchínnaje' da dxelún benne' ca' dxelune' da calela.
- 10** Tu nna béazqueze Xránadxu Dios.
Le'e, benne' xezre Sión, nna be'e Dios chee
ne xúgute cuen zri'ine zre súale.

¡Gaca ba lá'azxa Xránadxu Dios!

Salmo 147

- 1** ¡Le güe lá'ana Xránadxu Dios lawe' da naca chawe'
gúl-ladxu da güe lá'anadxu Dios cheedxu,
lawe' da xrtante naca güe lá'anadxu Le'!
- 2** Xránadxu Dios xexune' xezre Jerusalén.
Xequé'e benne' Israel ca' zaj zue' xezr la xu zitu' ca'.
- 3** Dhexune' benne' ca' dxelexewí'ine lázrele'e,
ne dxudé'e ladxe' naga zaj naca we' chee benne' ca'.

- 4** ¡Nézquezne' ca zaj naxán belaj ca!
 ¡Tu tu belaj ca' dxu'e la na!
- 5** ¡Szrentę naca Xránadxu Dios, ne nape' dute xel-la' waca!
 ¡Quebe bi dę da quebe dxéajni'ine'!
- 6** Xránadxu Dios dxácalenę' benne' dxexruj lazre' ca',
 na' dxuzéxruje' benne' ca' dxelune' da calela.
- 7** ¡Le gul-la da güe lá'anale Xránadxu Dios!
 ¡Le gul-la, ne le quinne da cun zríadi'i na du lau Dios
 cheędxu!
- 8** ¡Le' dxudé'e beuj ca' zran xabáa!
 ¡Le' dxesel-le' nisa xiuj lu xęzr la xu!
 ¡Le' dxune' dxelezría xíxre'du ca' lu xi'a ca'!
- 9** ¡Le' dxunézruje' da dxelagu bę xixre' ca'!
 ¡Dxunézruje' da dxelagu bęchajdu ca', bę dxelebezre
 xa'aba'!
- 10** Da dxezaca ba lázrelenę' quebe naca na xel-la' wal-la
 cheę bzrina' ca',
 ne quegá xel-la' wal-la cheę bénneache.
- 11** Dxezaca ba lázrelenę' benne' ca' dxelezrebe' Le',
 ne benne' ca' dxelebeza lazre' Le' cheę xexache lazre' le'.
- 12** ¡Le güe lá'ana Xránadxu Dios, le'e zrale xęzre Jerusalén!
 ¡Le güe lá'ana Dios cheęle, le'e zrale xęzre Sión!
- 13** ¡Le' dxuzúa chúchue' dxa xu'u cheę xęzre cheęle!
 ¡Dxune' dxaca chawę' cheę benne' ca' zaj zre'e xęzre cheęle!
- 14** ¡Dxebeque' xel-la' dxebeza zri lazre' lu xęzr la xu cheęle!
 ¡Gúnnale'e cheęle zrua' chawę'
- 15** ¡Dxusel-le' xrtizre' cheę benne' ca' zaj zre'e dute xęzr la xu,
 na' chadí dxaca ca da dxenné'!
- 16** ¡Dxugacue' xęzr la xu bezxe' da naca na ca zrilä'!
 ¡Dxuzéxruje' xrle'ela dxela ca de!
- 17** ¡Dxune' dxelixruj xiaj bezxe' ca weaj xíajdu ca'!
 ¿Nu benne' gaca guchaga lawę' da zaga cheę na?
- 18** ¡Dxenná be'e, na' dxexuna na!
 ¡Dxune' dxaca be', na' dxexaca bezxe' na' nisa guba'u!
- 19** ¡Bzájní'ine' Jacob ca naca xrtizre', ne bde'e' xrba cheę',
 ne da ca' gunná be'e lu na' benne' Israel ca'!
- 20** Quebe ne gune' caní cheę xęzr la xu xezícadxa ca',

na' benne' xezr la xu ca' quebe dxelexúnbe' e xrba chee'!

¡Gaca ba lá'azxa Xránadxu Dios!

Salmo 148

- 1 ¡Le güe lá'ana Xránadxu Dios!
- ¡Le güe lá'ana Xránadxu, le'e, zrale xabáa!
- ¡Le güe lá'ana Le', le'e, zrale dxala!
- 2 ¡Le güe lá'ana Le', le'e, gubáz chee' xabáa chee' ca'!
- ¡Le güe lá'ana Le', le'e, benne' zante chee'!
- 3 ¡Le güe lá'ana Le', le'e, gubizra, ne beu'!
- ¡Le güe lá'ana Le', le'e, belaj dxusenile!
- 4 ¡Le güe lá'ana Le', le'e, xabáa ca',
  ne le'e, nisa zrale láwela xabáa!
- 5 ¡Le güe lá'ana La Xránadxu,
  lawe' da gunná bélene', na' guzúale!
- 6 ¡Béne' súale tu chi'ize, ne chadía chacanna!
  ¡Bzue' cheele tu da bdxixruj be'e da quebe te chee' na!
- 7 ¡Le güe lá'ana Xránadxu lu xezr la xu,
  le'e, bea zri'a zrale lu nísadau', ne xúgute nisa situj,
- 8 ne le'e, xesa guziu', ne xiaj xiuj, ne bezxe', ne beuj ca',
  ne le'e, be' bdunu' ca', dxunle ca gunná be'e!
- 9 ¡Le güe lá'ana Le', le'e, xí'adu ca', ne xi'a zri'a ca',
  ne le'e, xaga zixre ca', ne xaga cedro ca',
- 10 ne le'e, be' xixre' ca', ne bea ca' dxuluxué bénneache,
  ne le'e, be' snia ca', ne be' zaj sua xrila!
- 11 ¡Le güe lá'ana Le', le'e, benne' wenná bea ca', ne
  xúgute
    bénneache,
  ne le'e, benne' dxelenná be'e, ne benne' dxuluchi'e,
- 12 ne le'e, benne' wegu' ca', ne nú'uladu ca',
  ne le'e, benne' gula ca', ne bidu ca'!!
- 13 ¡Le güe lá'ana La Xránadxu!
  ¡Szréntedxa naca La Le' ca xúgute la bénneache!
  ¡Da xabáa chee' dxulé'e lau na lu xezr la xu, ne xabáa!
- 14 ¡Le' nune' xezr chee' xezre wal-la!
  ¡Le güe lá'ana Le', le'e, bénneache chee',
  nácale zri'ine zre sua Israel!
  ¡Nácale benne' nazrí'i Le'!!

¡Le güie lá'ana Xránadxu!

Salmo 149

- 1 ¡Le güie lá'ana Xránadxu Dios!
¡Le gul-la chee_g Xránadxu tu da cube!
¡Le güie lá'ana Le_g naga zaj nazraga bénneache chee_g!
- 2 ¡Le be, le'e, benne' Israel, lau Bénnea' bene' le'e!
¡Le sua xel-la' dxebé, le'e, zrale Sion, lau Bénnea' naque'
Wenná Bea chee_g!
- 3 ¡Le güie lá'ana La Xránadxu, ne guxa'ale!
¡Le guchunchu xide ca', ne le quinne
da cun zríadi'i na du ca', dxue lá'anale Le_g!
- 4 ¡Xránadxu Dios dxezaca ba lázrelené' bénneache chee_g!
¡Dxape' ba lá'ana benne' dxexrui lazre' ca', ne dxuselé' le_g!
- 5 Dxal-la' xelebéqueze bénneache chee_g lu da xabáa chee_g,
ne xelúl-le_g duté xel-la' dxelebé du xela.
- 6 Dxal-la' xelebezre xe'e, xelúe lá'ane' Dios,
zaj nu'e xia da zaj nalá dxupa la'ate,
- 7 chee_g xelexebéaj lazre' benne' xezr la xu ca',
ne xuludéé' xel-la' zi' benne' xezre ca',
- 8 ne xuluchéaje' benne' wenná bea chee_g ca' du xia,
ne benne' dxelenná be'e nen du xia,
- 9 ne xuluzría xi'e benne' ca' ca ba nun Dios gaca chee_g.
Da nigá gaca na da xabáa chee_g bénneache chee_g Dios.

¡Le güie lá'ana Xránadxu!

Salmo 150

- 1 ¡Le güie lá'ana Xránadxu Dios!
¡Le güie lá'ana Xránadxu lu xudau' chee_g!
¡Le güie lá'ana xel-la' waca chee_g lu xabáa chee_g!
- 2 ¡Le güie lá'ana Le_g ca zaj naca da zren da nune'!
¡Le güie lá'ana Le_g ca naca xel-la' szren chee_g!
- 3 ¡Le güie lá'ana Le_g!, gucuézrele luzu ca' da dxulucuezre'!
¡Le güie lá'ana Le_g!, quínnele da cun zríadi'i na du,
ne da ca' dxínnele!
- 4 ¡Le güie lá'ana Le_g!, guchúnchule xide, ne guxa'ale!
¡Le güie lá'ana Le_g!, quínnele da cun zríadi'i na du,

ne gucuézrele bchiuj!
5 ¡Le güe lá'ana Le', gutíl-lale xíadu ca'!
¡Le güe lá'ana Le', gutíl-lale xia zren ca'!
6 ¡Le güe lá'ana Xránadxu, xúgutele naca banle!
¡Le güe lá'ana Xránadxu Dios!